॥ ನಮೋ ತಸ್ಸ ಭಗವತೋ ಅರಹತೋ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಸ್ಸ॥

ಪರಮತ್ಥದೀಪನೀ

ಸಙ್ಗಹ ಮಹಾಟೀಕಾ ಪಾಠ

ಗನ್ಥಾರಬ್ಭಕಥಾ

[ಕ]

ಉದಯಾ ಯಸ್ಸ ಏಕಸ್ಸ, ಸದ್ಧಮ್ಮರಂಸಿ ಜಾಲಿನೋ।
ಪಬುಜ್ಝಿಂಸು ಜನಮ್ಬುಜಾ, ಜಾತಿಕ್ಖೇತ್ತೇ ಮಹಾಸರೇ॥

[ಖ]

ವನ್ದಾಮಿ ತಂ ಮಹಾಸೂರಂ, ಮಹಾಮೋಹ ತಮೋನುದಂ।
ಸಞ್ಞಾತಂ ಸೋ ಹದಯೇ ಮಯ್ಹಂ, ತಮೋಖನ್ಧಂ ಪನೂದತಂ॥

[ಗ]

ಪೋರಾಣಕೇಹಿ ವಿಞ್ಞೂಹಿ, ವಣ್ಣಿತಾ ವಣ್ಣನಾ ಬಹೂ।
ದಿಸ್ಸನ್ತಿ ಇಧ ಲೋಕಮ್ಹಿ, ಅಭಿಧಮ್ಮತ್ಥಸಙ್ಗಹೇ॥

[ಘ]

ನ ತಾಹಿ ತುಟ್ಠಿಂ ವಿನ್ದನ್ತಿ, ಯೇ ಸಾರತ್ಥಾ ಭಿಮಾನಿನೋ।
ತೇ ಮಂ ಸಙ್ಗಮ್ಮ ಯಾಚನ್ತಿ, ಪರಮತ್ಥಸ್ಸ ದೀಪನಂ॥

[ಙ]

ಮಹಣ್ಣವೇ ರತನಾನಿ, ಉದ್ಧರಿತ್ವಾ ದಿಪವಾಸಿನಂ।
ಯಥಿಚ್ಛಕಂಪಿ ದಜ್ಜೇಯ್ಯುಂ, ನ ವತ್ತಬ್ಬಾವ ಊನತಾ॥

[ಚ]

ತಥೇವೇತ್ಥ ವಿಪುಲತ್ಥಾ, ಅಣ್ಣವೇ ರತನೂಪಮಾ।
ಸತಕ್ಖತ್ತುಂಪಿ ವಣ್ಣೇಯ್ಯುಂ, ಪರಿಯಾದಿನ್ನಾ ನ ಹೇಸ್ಸರೇ॥

[ಛ]

ತಸ್ಮಾ ತಾಸು ವಣ್ಣನಾಸು, ಸಾರಮಾದಾಯ ವಣ್ಣನಂ।

ನಾನಾಸಾರತ್ಥ ಸಮ್ಪುಣ್ಣಂ, ಉತ್ತಾನ ಪದಬ್ಯಞ್ಜನಂ॥

[ಜ]

ನಾತಿಸಙ್ಖೇಪ ವಿತ್ಥಾರಂ, ಮನ್ದಬುದ್ಧಿಪ್ಪಬೋಧನಂ।
ಕರಿಸ್ಸಂ ತಂ ಪರಮತ್ಥೇಸು, ಸುಣನ್ತು ಪಾಟವತ್ಥಿನೋತಿ॥

ಪಠಮಗಾಥಾ-ಪರಮತ್ಥದೀಪನೀ

೧. ಅಭಿಧಮ್ಮತ್ಥಸಙ್ಗಹಂ ಕತ್ತುಕಾಮೋ ಅನುರುದ್ಧತ್ಥೇರೋ ಸಙ್ಗಹಾರಬ್ಭೇ ತಾವ ಸಪ್ಪಯೋಜನೇ ಪಞ್ಚಪಿಣ್ಡತ್ಥೇ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆದಿಗಾಥ ಮಾಹ। ಪಞ್ಚಪಿಣ್ಡತ್ಥಾನಾಮ ರತನತ್ತಯವನ್ದನಾ, ಗನ್ಥಾಭಿಧೇಯ್ಯೋ, ಗನ್ಥಪ್ಪಕಾರೋ, ಗನ್ಥಾಭಿಧಾನಂ, ಗನ್ಥಪ್ಪಯೋಜನಂ। ತತ್ಥ ತೀಸು ರತನೇಸು ನಿಪ್ಪಚ್ಚಕಾರಕರಣಂ ರತನತ್ತಯವನ್ದನಾನಾಮ। ಸಾ **ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಮತುಲಂ ಸಸದ್ಧಮ್ಮಗಣುತ್ತಮಂ ಅಭಿವಾದಿಯಾ**ತಿ ಏತೇಹಿ ಪದೇಹಿ ದಸ್ಸಿತಾ। ಸಕಲೇನ ಗನ್ಥೇನ ಅಭಿಹಿತಾ ಪಧಾನತ್ಥಭೂತಾ ಚತ್ತಾರೋ ಅಭಿಧಮ್ಮತ್ಥಾ ಗನ್ಥಾಭಿಧೇಯ್ಯೋ। ಸೋ ಅಭಿಧಮ್ಮತ್ಥಸಙ್ಗಹನ್ತಿಪದೇ **ಅಭಿಧಮ್ಮತ್ಥ** ಸದ್ದೇನ ದಸ್ಸಿತೋ।

[೧] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

ಸಙ್ಗಹಿತಭಾವೋಪಿ ಅಭಿಧೇಯ್ಯೋಯೇವಾತಿ ಕತ್ವಾ ಅಭಿಧೇಯ್ಯೋ ಅಭಿಧಮ್ಮತ್ಥಸಙ್ಗಹಪದೇನ ದಸ್ಸಿತೋತಿವುತ್ತಂ। ತಂ ನ ಸುನ್ದರಂ।

ನ ಹಿ ಸೋ ಅಪ್ಪಧಾನತ್ಥಭೂತೋ ಸಙ್ಗಹಿತಭಾವೋ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪಿಣ್ಡತ್ಥದಸ್ಸನೇ ಅಭಿಧೇಯ್ಯೋ ನಾಮ ಭವಿತುಂ ಯುತ್ತೋತಿ। ಇತೋ ಪಟ್ಠಾಯಚ ಟೀಕಾಯನ್ತಿ ವುತ್ತೇ ಇಮಸ್ಸ ಸಙ್ಗಹಸ್ಸ ದ್ವೀಸು ಸೀಹಳಟೀಕಾಸು ಪಠಮಾಟೀಕಾ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ವಿಭಾವನಿಯನ್ತಿ ವುತ್ತೇ ಏತರಹಿ ಪಾಕಟಾ ದುತೀಯಾ। ಟೀಕಾಸೂತಿ ವುತ್ತೇ ದ್ವೇಪಿ। ಮಹಾಟೀಕಾಯನ್ತಿ ವುತ್ತೇ ವಿಸುದ್ಧಿಮಗ್ಗೇ ಮಹಾಟೀಕಾ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ಯಞ್ಚ ವಚನಂ ವಿಭಾವನಿಯಂಪಿ ಆಗತಂ, ಅಞ್ಞತ್ಥಾಪಿ ಆಗತಂ, ತಂಪಿ ಇಧ ವಿಭಾವನಿಯಂತ್ವೇವ ವುಚ್ಚತಿ ಆಸನ್ನತ್ತಾತಿ। ಸಭಾಗಧಮ್ಮಸಙ್ಗಹವಸೇನ ಗನ್ಥವಿಧಾನಾಕಾರೋ ಗನ್ಥಪ್ಪಕಾರೋ। ಸೋ ಪನ **ಸಙ್ಗಹ** ಸದ್ದೇನ ದಸ್ಸಿತೋ।

[೨] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

ಅಭಿಧಮ್ಮತ್ಥಸಙ್ಗಹಪದೇನಾತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ನ ಸುನ್ದರಂ।

ನ ಹಿ ಅಭಿಧಮ್ಮತ್ಥಸದ್ದೋ ಗನ್ಥವಿಧಾನಾಕಾರಂ ದೀಪೇತೀತಿ। ಅತ್ಥಾ ನುಗತಾ ಗನ್ಥಸಮಞ್ಞಾ ವನ್ಥಾಭಿಧಾನಂ। ತಂ ಅಭಿಧಮ್ಮತ್ಥ ಸಙ್ಗಹಪದೇನ ದಸ್ಸಿತಂ। ಸಙ್ಗಹಗನ್ಥೇ ಕತೇ ಸತಿ ತದುಗ್ಗಹಪರಿಪುಚ್ಛಾದಿವಸೇನ ಅನಾಯಾಸತೋ ಲದ್ಧಬ್ಬಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಸರೂಪಾವಬೋಧಾದಿಕಂ ಅನುಪಾದಾಪರಿನಿಬ್ಬಾನನ್ತಂ ಗನ್ಥಸ್ಸ ಫಲಾನುಫಲಂ ಗನ್ಥಪ್ಪಯೋಜನಂ ತಂಪಿ ಅಭಿಧಮ್ಮತ್ಥಸಙ್ಗಹಪದೇನೇವ ಸಾಮತ್ಥಿಯತೋ ದಸ್ಸಿತಂ।

[೩] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

ಸಙ್ಗಹಸದ್ದೇನಾತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ನ ಸುನ್ದರಂ।

ನ ಹಿ ಅಭಿಧಮ್ಮತ್ಥಸದ್ದೇನ ವಿನಾ ಅನಾಯಾಸತೋ ಸಂಸಿದ್ಧಿಮತ್ತದೀಪಕೇನ ಸಙ್ಗಹಸದ್ದಮತ್ತೇನ ತಾದಿಸೋ ಅನುಪಾದಾಪರಿನಿಬ್ಬಾನನ್ತೋ ಪಯೋ ಜನವಿಸೇಸೋ ಸಕ್ಕಾ ವಿಞ್ಞಾತುಂ, ಅಸದ್ಧಮ್ಮ ಸಙ್ಗಹಾನಂಪಿ ಲೋಕೇ ಸನ್ದಿಸ್ಸನತೋತಿ।

೨. ತತ್ಥ ರತನತ್ತಯವನ್ದನಾ ತಾವ ಅಸಙ್ಖೇಯ್ಯಅಪ್ಪಮೇಯ್ಯಪ್ಪಯೋಜನಾ ಹೋತಿ। ಯಥಾಹ -

ತೇ ತಾದಿಸೇ ಪೂಜಯತೋ, ನಿಬ್ಬುತೇ ಅಕುತೋ ಭಯೇ।
ನ ಸಕ್ಕಾ ಪುಞ್ಞಂ ಸಙ್ಖಾತುಂ, ಯಮೇತ್ಥ ಮಪಿ ಕೇನಚೀತಿ॥

ಯ ಮೇತ್ಥಮಪೀತಿಏತ್ಥ ಯೇನಕೇನಚಿ ಅಪಿ ಮನುಸ್ಸೇನವಾ ದೇವೇನವಾ ಬ್ರಹ್ಮುನಾವಾ ಸಞ್ಞಾತುಂ ನ ಸಕ್ಕಾತಿ ಯೋಜನಾ। ಟೀಕಾಕಾರಾಪಿ ತಂ ಪಯೋಜನಂ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಬಹುಧಾ ಪಪಞ್ಚೇನ್ತಿ। ಸಙ್ಗಹಕಾರಾ ಪನ ಅನ್ತರಾಯನೀವಾರಣಮೇವ ವಿಸೇಸತೋ ಪಚ್ಚಾಸೀಸನ್ತಿ। ಸಙ್ಗಹಕಾರಾ ತಿಚ ಬುದ್ಧಘೋಸತ್ಥೇರಾದಯೋ ಅಟ್ಠಕಥಾಚರಿಯಾ ವುಚ್ಚನ್ತಿ।

ನಿಪ್ಪಚ್ಚಕಾರಸ್ಸೇತಸ್ಸ,
ಕತಸ್ಸ ರತನತ್ತಯೇ।
ಆನುಭಾವೇನ ಸೋಸೇತ್ವಾ,
ಅನ್ತರಾಯೇ ಅಸೇಸತೋತಿ ಹಿ ವುತ್ತಂ॥

೩. ಕಥಞ್ಚ ರತನತ್ತಯವನ್ದನಾಯ ಅನ್ತರಾಯನೀವಾರಣಂ ಹೋತೀತಿ। ವುಚ್ಚತೇ-ರತನತ್ತಯವನ್ದನಾ ಹಿ ನಾಮ ವನ್ದನಾಕಿರಿಯಾಭಿನಿಪ್ಫಾದಕೋ ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಂ ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಂ ಅನೇಕಕೋಟಿಸತಸಹಸ್ಸವಾರೇ ಪವತ್ತಮಾನೋ ಮಹನ್ತೋ ಪುಞ್ಞಾಭಿಸನ್ದೋ ಪುಞ್ಞಪ್ಪವಾಹೋ। ಸೋ ಚ ಅನುತ್ತರೇಸು ಬುದ್ಧಾದೀಸು ಪುಞ್ಞಕ್ಖೇತ್ತೇಸು ಸಂವಡ್ಢಿತತ್ತಾ ಥೇರಸ್ಸ ಚ ಉಳಾರಚ್ಛನ್ದಸದ್ಧಾಬುದ್ಧಿಗುಣೇಹಿ ಪರಿಭಾವಿತತ್ತಾ ಮಹಾಜುತಿಕೋ ಮಹಪ್ಫಲೋ ಮಹಾನಿಸಂಸೋ ಚ ಪುಞ್ಞಾತಿಸಯೋ ಹೋತಿ। ಸೋ ಸಯಂ ಪಯೋಗಸಮ್ಪತ್ತಿಭಾವೇ ಠತ್ವಾ ಬಹಿದ್ಧಾ ವಿಪತ್ತಿಪಚ್ಚಯೇ ಅಪನೇತ್ವಾ ಸಮ್ಪತ್ತಿಪಚ್ಚಯೇ ಉಪನೇತ್ವಾ ಅತಿಪಣೀತಉತುಚಿತ್ತಾಹಾರ ಸಮುಟ್ಠಿತಾನಂ ಸರೀರಟ್ಠಕಧಾತೂನಂ ಉಪಬ್ರೂಹನಂ ಕತ್ವಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಲದ್ಧೋ ಕಾಸಸ್ಸ ಜನಕಕಮ್ಮಸ್ಸ ಅನುಬಲಂ ದೇತಿ। ಅಲದ್ಧೋಕಾಸಸ್ಸ ಚ ಪುಞ್ಞನ್ತರಸ್ಸ ಓಕಾಸಲಾಭಂ ಕರೋತಿ। ಅಥ ಲದ್ಧಾನುಬಲೇನ ಲದ್ಧೋ ಕಾಸೇನ ಚ ತದುಭಯೇನ ಪುಞ್ಞೇನ ನಿಬ್ಬತ್ತಾ ರೂಪಾರೂಪಸನ್ತತಿಯೋ ಥೇರಸನ್ತಾನೇ ಯಮಕಮಹಾನದಿಯೋ ವಿಯ ಬಲವಬಲವನ್ತಿ ಯೋ ಹುತ್ವಾ ಪವತ್ತನ್ತಿ। ತದಾ ತಸ್ಮಿಂ ಇಟ್ಠಫಲಘನಪರಿಪೂರಿತೇ ಥೇರಸನ್ತಾನೇ ಅನಿಟ್ಠಫಲಭೂತಾನಂ ರೋಗಾದಿ ಅನ್ತರಾಯಾನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಓಕಾಸೋ ನಾಮ ನತ್ಥೀತಿ ಇಟ್ಠಫಲಸನ್ತಾನವಿಬಾಧಕಾನಿ ಅನಿಟ್ಠಫಲಸನ್ತಾನಜನಕಾನಿ ಚ ಅಪುಞ್ಞಕಮ್ಮಾನಿ ದೂರತೋ ಅಪನೀತಾನೇವ ಹೋನ್ತಿ। ನ ಹಿ ಕಮ್ಮಾನಿನಾಮ ಪುಞ್ಞಾನಿ ಅಪುಞ್ಞಾನಿ ಚ ಅತ್ತನೋ ವಿಪಾಕುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಓಕಾಸೇ ಅಸತಿ ವಿಪಚ್ಚನ್ತೀತಿ। ತತೋ ತಸ್ಮಿಂ ಸನ್ತಾನೇ ಆಯುವಣ್ಣ ದಯೋ ಇಟ್ಠಫಲಧಮ್ಮಾ ಯಾವ ಗನ್ಥನಿಟ್ಠಾನಾ ಯಾವ ಆಯುಕಪ್ಪಪರಿಯೋ ಸಾನಾಪಿ ವಾ ವಡ್ಢನಪಕ್ಖೇ ಠತ್ವಾ ಪವತ್ತನ್ತಿ। ಯಥಾಹ -

ಅಭಿ ವಾದನಸೀಲಿಸ್ಸ, ನಿಚ್ಚಂ ವುಡ್ಢಾಪಚಾಯಿನೋ।
ಚತ್ತಾರೋ ಧಮ್ಮಾ ವಡ್ಢನ್ತಿ, ಆಯುವಣ್ಣೋ ಸುಖಂ ಬಲನ್ತಿ॥

ಏವಂ ತಾಯ ವನ್ದನಾಯ ಅನ್ತರಾಯನೀವಾರಣಂ ಹೋತೀತಿ। ತಸ್ಮಾ ಸಙ್ಗಹಾರಬ್ಭೇ ರತನತ್ತಯವನ್ದನಾಕರಣಂ ಥೇರಸ್ಸ ಅತ್ತನಾ ಆರಬ್ಭ ಮಾನಸಙ್ಗಹಸ್ಸ ಅನನ್ತರಾಯೇನ ಪರಿಸಮಾಪನತ್ಥಂ। ನ ಕೇವಲಞ್ಚ ಥೇರಸ್ಸೇವ, ಸೋತೂನಞ್ಚ ಸಙ್ಗಹಂ ಗಣ್ಹನ್ತಾನಂ ಆದಿಮ್ಹಿಯೇವ ರತನತ್ತಯ ವನ್ದನಾ ಸಿದ್ಧಿತೋ ಅನನ್ತರಾಯೇನ ಗಹಣ ಕಿಚ್ಚಸಮ್ಪಜ್ಜನತ್ಥನ್ತಿ।

[೪] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

ಸತ್ತಸು ಜವನೇಸು ಪಠಮಜವನ ವಸೇನೇವ ವನ್ದನಾ ಪಯೋಜನಂ ವಿಭಾವಿತಂ ವಿಯ ದಿಸ್ಸತಿ।
"ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮವೇದನೀಯಭೂತಾ"ತಿ ಹಿ ತತ್ಥ ವುತ್ತಂ। ತಂ ನ ಸುನ್ದರಂ।

ಉಪತ್ಥಮ್ಭನಕಿಚ್ಚಸ್ಸೇವ ಇಧ ಅಧಿಪ್ಪೇತತ್ತಾ। ತಸ್ಸ ಚ ಸತ್ತಸುಪಿ ಜವನೇಸು ಉಪಲದ್ಧತ್ತಾತಿ। ಯಥಾ ಹಿ ಆಹಾರರೂಪಸ್ಸ ದ್ವೀಸು ಕಿಚ್ಚೇಸು ಓಜಟ್ಠಮಕರೂಪಜನನಕಿಚ್ಚಂ ಪರಿತ್ತಕಂ ಅಪ್ಪಮತ್ತಕಂ ಹೋತಿ। ಚತುಸ್ಸನ್ತ ತಿರೂಪುಪತ್ಥಮ್ಭನಕಿಚ್ಚಮೇವ ಮಹನ್ತಂ ಅಧಿಮತ್ತಂ। ತಥಾಹಿ ಪಟ್ಠಾನೇಪಿ ತದುಪತ್ಥಮ್ಭನಕಿಚ್ಚಮೇವ ಗಹೇತ್ವಾ ಕಬಳೀಕಾರೋ ಆಹಾರೋ ಇಮಸ್ಸ ಕಾಯಸ್ಸ

ಆಹಾರಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋತಿ ವಿಭಙ್ಗವಾರೋ ವಿಭತ್ತೋ। ಏವಮೇವಂ ಇಧಪಿ ಪಠಮಜವನಸ್ಸ ಅವುನಾವ ವಿಪಾಕಜನನಕಿಚ್ಚಂ ಪರಿತ್ತಕಂ ಅಪ್ಪಮತ್ತಕಂ ಹೋತಿ। ಅಹೇತುಕವಿಪಾಕಮತ್ತಂ ಜನೇತೀತಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಸು ವುತ್ತಂ। ಕಮ್ಮನ್ತರುಪತ್ಥಮ್ಭನಕಿಚ್ಚಮೇವ ಮಹನ್ತಂ ಅಧಿಮತ್ತಂ। ತಞ್ಚ ಸತ್ತಸುಪಿ ಜವನೇಸು ಉಪಲಬ್ಭತಿ ಯೇವಾತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಗನ್ಥಾಭಿಧೇಯ್ಯೇ ಗನ್ಥಪ್ಪಕಾರೇ ಗನ್ಥಪ್ಪಯೋಜನೇ ಚ ಆದಿತೋ ವಿವಿತೇಸತಿ ಸೋತು ಜನಾನಂ ಗನ್ಥಸ್ಸವನೇ ಉಸ್ಸಾಹೋ ಜಾಯತಿ। ತಸ್ಮಾ ತೇಸಂ ಗನ್ಥಾಭಿಧೇಯ್ಯಾದೀನಂ ದಸ್ಸನಂ ಗನ್ಥೇ ಉಸ್ಸಾಹಜನನತ್ಥಂ। ಗನ್ಥಾಭಿಧಾನದಸ್ಸನಂ ವೋಹಾರಸುಖತ್ಥನ್ತಿ। ಇದಮೇತ್ಥ ಪಿಣ್ಡತ್ಥದಸ್ಸನಂ।

೪. ಅಯಂ ಪನ ಪದತ್ಥೋ। ಸಮ್ಮಾಚ ಬುಜ್ಝಿ ಸಾಮಞ್ಚ ಬುಜ್ಝೀತಿ ಸಮ್ಮಾ ಸಮ್ಬುದ್ಧೋ। ಏತ್ಥ ಚ ಸಮ್ಮಾಸದ್ದೋ ಅವಿಪರೀತತ್ಥೇ ನಿಪಾತೋ। ಸೋ ಬುಜ್ಝಿತಬ್ಬೇಸು ಞೇಯ್ಯಧಮ್ಮೇಸು ಬುಜ್ಝನಕ್ರಿಯಾಯ ಅಸೇಸಬ್ಯಾವಿಭಾವಂ ದೀಪೇತಿ। ತಥಾಹಿ ಪದೇಸಞಾಣೇ ಠಿತಾ ಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧಾದಯೋ ಅತ್ತನೋ ವಿಸಯೇ ಏವ ಅವಿಪರೀತಂ ಬುಜ್ಝನ್ತಿ। ಅವಿಸಯೇ ಪನ ಅನ್ಧಕಾರೇ ಪವಿಟ್ಠಾವಿಯ ಹೋನ್ತೀತಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ವುತ್ತಂ। ವಿಸಯೋ ಚ ತೇಸಂ ಅಪ್ಪಮತ್ತಕೋವ ಸಬ್ಬಞ್ಞುವಿಸಯಂ ಉಪಾದಾಯ ಯಥಾ ಹತ್ಥ ಪುಟೇ ಆಕಾಸೋ ಅಪ್ಪಮತ್ತಕೋವ ಅಜಟಾಕಾಸಂ ಉಪಾದಾಯಾತಿ। ತೇ ಹಿ ಫಸ್ಸಾದೀಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಏಕಧಮ್ಮಮ್ಪಿ ಸಬ್ಬಾಕಾರತೋ ಬುಜ್ಝಿತುಂ ನಸಕ್ಕೋನ್ತೀತಿ। ಸಬ್ಬಞ್ಞುಬುದ್ಧಾನಂ ಪನ ಅವಿಸಯೋ ನಾಮ ನತ್ಥಿ, ಯತ್ಥ ತೇ ವಿಪರೀತಂ ಬುಜ್ಝೇಯ್ಯುಂ। ತೇ ಹಿ ಅನಮತಗ್ಗೇ ಸಂಸಾರೇ ಅನನ್ತಾಸು ಚ ಲೋಕಧಾತೂಸು ತಿಯದ್ಧಗತೇ ಅದ್ಧಮುತ್ತಕೇ ಚ ಧಮ್ಮೇ ಹತ್ಥಮಣಿಕೇ ವಿಯ ಸಮಸಮೇ ಕತ್ವಾ ಬುಜ್ಝನ್ತಿ। ಸಬ್ಬೇ ಧಮ್ಮಾ ಸಬ್ಬಾಕಾರೇನ ಬುದ್ಧಸ್ಸ ಭಗವತೋ ಞಾಣಮುಖೇ ಆಪಾತ ಮಾಗಚ್ಛನ್ತೀತಿ ಹಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಞಾಣಮುಖೇತಿ ಸಬ್ಬಞ್ಞುಮಹಾಭವಙ್ಗಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ। ತತ್ಥ ಹಿ ತೇ ಧಮ್ಮಾ ಬೋಧಿಮಣ್ಡೇ ಸಬ್ಬಂ ಅಭಿಧಮ್ಮಂ ಸಮ್ಮಸನತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ನಿಚ್ಚಕಾಲಂ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತೀತಿ। ಸಬ್ಬಞ್ಞುಬುದ್ಧಾ ಪನ ಯತ್ತಕೇ ಧಮ್ಮೇ ವಿಚಾರೇತುಂ ಇಚ್ಛನ್ತಿ। ತತ್ತಕೇ ಧಮ್ಮೇ ಆವಜ್ಜನಾಯ ವಿಸುಂ ಕತ್ವಾ ಆವಜ್ಜಿತ್ವಾ ವಿಚಾರೇನ್ತೀತಿ। ನನು ಧಮ್ಮಾ ಮಹನ್ತಾ ಭವಙ್ಗಂ ಪರಿತ್ತಕನ್ತಿ ನ ಚೋದೇತಬ್ಬಮೇತಂ। ಅರೂಪಧಮ್ಮಾನಞ್ಹಿ ಪರಮುಕ್ಕಂಸಪತ್ತಾನಂ ಏಸ ಆನುಭಾವೋತಿ। ಸಂಸದ್ದೋ ಪನ ಸಾಮನ್ತಿ ಏತಸ್ಸ ಅತ್ಥೇ ಉಪಸಗ್ಗೋ। ಸೋ ಭಗವತೋ ಪಟಿವೇಧಧಮ್ಮೇಸು ಅನಾಚರಿಯಕತಂ ದೀಪೇತಿ। ನ ಮೇ ಆಚರಿಯೋ ಅತ್ಥೀತಿ ಹಿ ವುತ್ತಂ। ನನು ಭಗವತೋ ತತೀಯಚತುತ್ಥಾರುಪ್ಪ ಸಮಾಪತ್ತಿಯೋ ಆಳಾರುದಕಮೂಲಿಕಾತಿ। ಸಚ್ಚಂ। ತಾ ಪನ ಅನಲಙ್ಕರಿತ್ವಾ ಲದ್ಧಮತ್ತಾವ ಹುತ್ವಾ ಛಡ್ಡಿತತ್ತಾ ಪಚ್ಛಾ ಬುಜ್ಝನಕ್ರಿಯಾಯ ಪಾದಕಮತ್ತಾಪಿ ನಹೋನ್ತಿ। ಕುತೋ ಪಟಿವೇಧಧಮ್ಮಾತಿ। ತಸ್ಮಾ ತಾ ಭಗವತೋ ಬುದ್ಧಭಾವೇ ಸಾಚರಿಯಕತಂ ನ ಸಾಧೇನ್ತೀತಿ। ಅಯಮೇತ್ಥ ಪಾಳಿ ಅನುಗತೋ ಅತ್ಥೋ। ಯಥಾಹ -

> ತತ್ಥ ಕತಮೋ ಚ ಪುಗ್ಗಲೋ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೋ। ಇಧೇಕಚ್ಚೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಪುಬ್ಬೇ ಅನನುಸ್ಸುತೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಸಾಮಂ ಸಚ್ಚಾನಿ ಅಭಿಸಮ್ಬುಜ್ಝಿ। ತತ್ಥ ಚ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಂ ಪಾಪುಣಾತಿ। ಬಲೇಸು ಚ ವಸಿಭಾವಂ। ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ಪುಗ್ಗಲೋ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೋತಿ।

ತತ್ಥಾತಿ ನಿಮಿತ್ತೇ ಭುಮ್ಮಂ। ಬಲೇಸೂತಿ ದಸಬಲ ಞಾಣೇಸು। ವಸಿಭಾವನ್ತಿ ಇಸ್ಸರಭಾವಂ। ಏತ್ಥಚ ಪುಬ್ಬೇ। ಲ। ಸಾಮನ್ತಿಏತೇನ ಸಂಸದ್ದಸ್ಸ ಅತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ತತ್ಥಾತಿಆದಿನಾ [ಸಮ್ಮಾಸದ್ದಸ್ಸಅತ್ಥನ್ತಿ। ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಪದಂ]

೫. ಇದಾನಿ ಥೇರೋ ಅತ್ತನೋ ವನ್ದನಂ ಸುಟ್ಠುಬಲವಂ ಕರೋನ್ತೋ ಅತುಲನ್ತಿ ಆಹ। ಅನೇಕಗುಣಪದವಿಸಯಾ ಹಿ ವನ್ದನಾ ಸುಟ್ಠುತರಂ ಬಲವತೀ ಹೋತೀತಿ। ನನು ಏಕಗುಣಪದವಿಸಯಾಪಿ ವನ್ದನಾ ಅನ್ತರಾ ಯನೀವಾರಣೇಸಮತ್ಥಾ ಸಿಯಾತಿ ಕಿಂ ದುತೀಯೇನಾತಿ। ನ ನ ಸಮತ್ಥಾ। ವಿಞ್ಞುಜಾತಿಕಾ ಪನ ಸತ್ಥುಗುಣತ್ಥೋಮನೇ ಮತ್ತಕಾರಿನೋ ನಾಮ ನ ಹೋನ್ತಿ । ಥೇರೋ ಚ ತೇಸಂ ಅಞ್ಞತರೋ। ತ್ವಂ ಪನ ಅವಿಞ್ಞುಜಾತಿಕೋ। ತಸ್ಮಾ ಮತ್ತಂ ಕರೋನ್ತೋ ಚೋದೇಸೀತಿ। ಅಪಿಚ। ನ ಕೇವಲಂ ಅನ್ತರಾ ಯನೀವಾರಣಮೇವ ವನ್ದನಾಯ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬಂ ಹೋತಿ। ಅಥಖೋ ಪಞ್ಞಾಪಾಟವಾದಿಅತ್ಥೋಪಿ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬೋಯೇವ। ಸೋಪಿ ಹಿ ಅನಾಯಾಸೇನ ಗನ್ಥ ನಿಟ್ಠಾನಸ್ಸ ಗನ್ಥಪಾರಿಸುದ್ಧಿಯಾ ಚ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀತಿ। ಅನುಸ್ಸತಿಟ್ಠಾನೇಸು ಹಿ ಚಿತ್ತಭಾವನಾ

ಚಿತ್ತಸಮಾಧಾನಾವಹಾ ಹೋತಿ। ಚಿತ್ತ ಸಮಾಧಾನೇ ಚ ಸತಿ ಪಞ್ಞಾತಿಕ್ಖಸೂರಾ ಹುತ್ವಾ ಪಹತಿ। ಸಮಾಹಿತೋ ಭಿಕ್ಖವೇ ಯಥಾಭೂತಂ ಪಜಾನಾತೀತಿ ಹಿ ವುತ್ತಂ। ತಸ್ಮಾ ತದತ್ಥಾಯಪಿ ಅತ್ತನೋ ವನ್ದನಾ ಸುಟ್ಠು ಬಲವತೀ ಕಾತಬ್ಬಾಯೇವಾತಿ।

[೫] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

"ಯಥಾವುತ್ತವಚನತ್ಥ ಯೋಗೇಪಿ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಸದ್ದಸ್ಸ ಭಗವತಿ ಸಮಞ್ಞಾವಸೇನ ಪವತ್ತತ್ತಾ ಅತುಲನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ವಿಸೇ ಸೇತೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ನ ಸುನ್ದರಂ।

ಮಹನ್ತಞ್ಹಿ ಸತ್ಥುಗುಣಪದಾನಂ ಮಜ್ಝೇ ಏತಂ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಪದಂ, ಚನ್ದೋ ವಿಯ ತಾರಕಾನಂ ಮಜ್ಝೇ। ತಸ್ಮಾ ತಂ ಸಭಾವನಿರುತ್ತಿಂ ಜಾನನ್ತಾನಂಸನ್ತಿಕೇ ಭಾವತ್ಥಸುಞ್ಞಂ ಸತ್ಥುಸಮಞ್ಞಾಮತ್ತಂ ಭವಿತುಂ ನಾರಹತಿ। ಅಞ್ಞೇಸಂ ಪನ ಪದಸಹಸ್ಸಂ ವುಚ್ಚಮಾನಂಪಿ ಸತ್ಥು ಸಮಞ್ಞಾಮತ್ತಮೇವ ಸಮ್ಪಜ್ಜತೀತಿ। ತುಲಯಿತಬ್ಬೋ ಅಞ್ಞೇನ ಸಹ ಪಮಿತಬ್ಬೋತಿ ತುಲೋ। ನ ತುಲೋ **ಅತುಲೋ,** ನತ್ಥಿತುಲೋ ಸದಿಸೋ ಏತಸ್ಸಾತಿ ವಾ ಅತುಲೋ। ಭಗವಾ। ನ ಹಿ ಅತ್ಥಿ ಭಗವತೋ ಅತ್ತನಾ ಸದಿಸೋ ಕೋಚಿ ಲೋಕಸ್ಮಿನ್ತಿ। ಯಥಾಹ -

ನ ಮೇ ಆಚರಿಯೋ ಅತ್ಥಿ, ಸದಿಸೋ ಮೇ ನ ವಿಜ್ಜತಿ।
ಸದೇವಕಸ್ಮಿಂ ಲೋಕಸ್ಮಿಂ, ನತ್ಥಿ ಮೇ ಪಟಿಪುಗ್ಗಲೋತಿ॥

ಅನಚ್ಛರಿಯಞ್ಚೇತಂ, ಯಂ ಬುದ್ಧಭೂತಸ್ಸ ಅತುಲತ್ತಂ। ಸಮ್ಪತಿಜಾತಸ್ಸಪಿ ಪನಸ್ಸ ಅತುಲತಾ ಪಞ್ಞಾಯತಿ। ತದಾ ಹಿ ಮಹಾಪುರಿಸೋ ಸಮ್ಪತಿಜಾತೋವ ಸಮಾನೋ ಪುರತ್ಥಿಮದಿಸಾಭಿಮುಖೋ ಅಟ್ಠಾಸಿ। ತಸ್ಮಿಂ ದಿಸಾ ಭಾಗೇ ಅನನ್ತಾನಿ ಚಕ್ಕವಾಳಾನಿ ಏಕಙ್ಗಣಾನಿ ಅಹೇಸುಂ। ತೇಸು ಠಿತಾ ದೇವಬ್ರಹ್ಮಾನೋ ಮಹಾಪುರಿಸ ಇಧ ತುಮ್ಹೇಹಿ ಸದಿಸೋ ನತ್ಥಿ। ಕುತೋ ಉತ್ತರಿತರೋತಿ ಪರಮಾಯ ಪುಜಾಯ ಪೂಜೇಸುಂ। ಏವಂ ಸೇಸದಿಸಾಸುಪಿ। ತದಾ ಮಹಾಪುರಿಸೋ ಅತ್ತನೋ ಸಬ್ಬಲೋಕಗ್ಗಭಾವಂ ಞತ್ವಾ ಅಗ್ಗೋಹಮಸ್ಮಿ ಲೋಕಸ್ಸ, ಸೇಟ್ಠೋಹಮಸ್ಮಿಲೋಕಸ್ಸ, ಜೇಟ್ಠೋಹಮಸ್ಮಿಲೋಕಸ್ಸ ಅಯಮನ್ತಿ ಮಾಜಾತಿ, ನತ್ಥಿ ದಾನಿ ಪುನಬ್ಭವೋತಿ ಏವಂ ಅಭಮ್ಭಿವಾಚಂ ನಿಚ್ಛಾರೇಸೀತಿ। ಇದಂಪಿ ಅನಚ್ಛರಿಯಂ, ಯಂ ಪಚ್ಛಿಮಭವಂ ಪತ್ತಸ್ಸ ಅತುಲತ್ತಂ। ಯದಾ ಪನ ಸೋ ಸುಮೇಧಭೂತೋ ದೀಪಙ್ಕರಬುದ್ಧಸ್ಸ ಸನ್ತಿಕೇ ನಿಯತಬ್ಯಾಕರಣಂ ಗಣ್ಹಿ। ತದಾಪಿ ಥಪೇತ್ವಾ ದೀಪಙ್ಕರಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಂ ಪಾರಮಿತಾಗುಣೇಹಿ ತೇನ ಸದಿಸೋ ಕೋಚಿ ನತ್ಥೇವ। ನತ್ಥಿಭಾವೋಚಸ್ಸ ತದಾ ಪವತ್ತೇ ಹಿ ದಸಸಹಸ್ಸಿಲೋಕಧಾತುಕಮ್ಪನಾದೀಹಿ ಅಸಾಧಾರಣಪಾಟಿಹಾರಿಯೇಹಿ ದೀಪೇತಬ್ಬೋ। ತಾನಿ ಹಿ ಪಚ್ಚೇಕಬೋಧಿಸತ್ತಾನಂ ಸತಸಹಸ್ಸಂಪಿ ಪವತ್ತೇತುಂ ನ ಸಕ್ಖಿಸ್ಸತಿಯೇವ। ಕುತೋ ಸಾವಕಬೋಧಿ ಸತ್ತಾನನ್ತಿ। ತೇನೇವ ಹಿ ತದಾ ಪವತ್ತಿಪಾರಮಿಪವಿಚಯಞ್ಞಾಣಂ ಅತ್ತನೋ ವಿಸಯೇ ಸಬ್ಬಞ್ಞುಥಞ್ಞಾಣಗತಿಕನ್ತಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ವುತ್ತಂ। ಸಾವಕಬೋಧಿಸತ್ತಾಪಿ ಹಿ ಯತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಅತ್ತನೋ ಬೋಧಿಯಾ ಅನುರೂಪೇ ಸಮ್ಭಾರಧಮ್ಮೇ ಸಯಮೇವ ಜಾನಿತುಂ ಸಕ್ಕೋನ್ತಿ। ತತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಅನಿವತ್ತಿಧಮ್ಮಾ ಹುತ್ವಾ ವತ್ತಾನುಸಾರಿಮಹಾಪುಥುಜ್ಜನಭಾವಂ ಅತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಬೋಧಿಸತ್ತಭೂಮಿಂ ಓಕ್ಕನ್ತಾ ಹೋನ್ತಿ। ಏಕೇನ ಪರಿಯಾಯೇನ ನಿಯತಾ ಸಮ್ಬೋಧಿಪರಾಯನಾ ಚ ನಾಮ ಹೋನ್ತಿ। ತದಾ ಏವ ಬುದ್ಧಾನಂ ಸಮ್ಮುಖಿಭಾವೇ ಸತಿ ನಿಯತಬ್ಯಾಕರಣಂ ಲಭನ್ತಿ। ಸಬ್ಬಞ್ಞು ಬೋಧಿಸತ್ತ ಪಚ್ಚೇಕಬೋಧಿಸತ್ತೇಸು ವತ್ತಬ್ಬಮೇವ ನತ್ಥೀತಿ।

[೬] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

ಸಮಿತತ್ಥೇ ಯ್ಯಕಾರಸ್ಸ ಅಕಾರಸ್ಸ ವಾ ವಸೇನ ಏತಂ ಸಿದ್ಧನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ನ ಸುನ್ದರಂ।

ನ ಹಿ ತುಲಸದ್ದೋ ಧಾತುಸಿದ್ಧೋ ಕಮ್ಮಸಾಧನೋ ಚ ಭವಿತುಂ ನ ಯುತ್ತೋ। ತುಲಯಿತುಂ ಅಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯೋತಿ ಅತುಲೋ। ಅಪ್ಪಮೇ ಯ್ಯೋತಿ ಹಿ ಟೀಕಾಯಂ ವುತ್ತಂ। ಏತೇನ ತುಲಸದ್ದೋ ಕಮ್ಮಸಾಧನೋತಿ ದಿಪೇತಿ। ಏವಞ್ಚ ಸತಿ ಕಮ್ಮಸಾಧನೇನೇವ ತದತ್ಥಸಿದ್ಧಿತೋ ಕಿಂ ತತೋ ಸಮಿತತ್ಥೇ ಯ್ಯಕಾರಸ್ಸಅಕಾರಸ್ಸ ವಾ ಚಿನ್ತಾಯಾತಿ। ವತ್ತಿಚ್ಛಾನುಗತೋ ಸದ್ದಪ್ಪಯೋಗೋತಿ ಕತ್ವಾ ಏತಂ ವುತ್ತನ್ತಿ ಚೇ। ನ। ಯಥಾ ಸುತಂ ಯುತ್ತಂ ವಜ್ಜೇತ್ವಾ ಅಸ್ಸುತಸ್ಸ ಪರಿಕಪ್ಪನಾಯ ಪಯೋ ಜನಾಭಾವತೋತಿ। [ಅತುಲ ಪದಂ]

೬. ಇಮೇಹಿ ಪನ ದ್ವೀಹಿ ಪದೇಹಿ ಸತ್ಥು ತಿಸ್ಸೋ ಸಮ್ಪದಾ ವಿಭಾ ವಿತಾ ಹೋನ್ತಿ। ಹೇತುಸಮ್ಪದಾ ಫಲಸಮ್ಪದಾ ಸತ್ತುಪಕಾರಸಮ್ಪದಾಚಾತಿ। ತತ್ಥ ಸತ್ಥು ಮಹಾಕರುಣಾ ಸಮಙ್ಗಿತಾ ಬೋಧಿಸಮ್ಭಾರಸಮ್ಭರಣಞ್ಚ ಹೇತುಸಮ್ಪದಾನಾಮ। ಬೋಧಿಮಣ್ಡೇ ಪವತ್ತಿತಾ ಚತುವೀಸತಿ ಕೋಟಿಸಭಸಹಸ್ಸಸಙ್ಖ್ಯಾ ಮಹಾವಜಿರಞ್ಞಾಣಸಙ್ಖ್ಯಾತಾ ಸಬ್ಬಞ್ಞುಮಹಾ ವಿಪಸ್ಸನಾಪಿ ಏತ್ಥೇವ ಸಙ್ಗಹಿತಾ। ಸಾ ಹಿ ಮಹಾಬೋಧಿಯಾ ಪದಟ್ಠಾನ ಭೂತಾತಿ। ಪಹಾನ ಸಮ್ಪದಾಯಮೇವ ವಾ ಸಾ ಸಙ್ಗಹಿತಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ಫಲಸಮ್ಪದಾ ಚತುಬ್ಬಿಧಾ ಪಹಾನಸಮ್ಪದಾ ಞಾಣಸಮ್ಪದಾ ಆನುಭಾವಸಮ್ಪದಾ ರೂಪಕಾಯಸಮ್ಪದಾ ಚಾತಿ। ತತ್ಥ ಸಹ ವಾಸನಾಯ ಕಿಲೇಸಪ್ಪಹಾನಂ ಪಹಾನಸಮ್ಪದಾ ನಾಮ। ಪಹಾನಸ್ಸ ಸಬ್ಬಪಾರಿಪೂರಿತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅತ್ಥತೋ ಪನ ಅರಿಯಮಗ್ಗೋ, ಅಗ್ಗಮಗ್ಗಞ್ಞಾಣಮೇವ ವಾ। ಸಬ್ಬಞ್ಞುತ ಞ್ಞಾಣ ದಸಬಲಞ್ಞಾಣಾದೀನಿ ಞಾಣಸಮ್ಪದಾ।

[೭] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

> ಏತಾಸು ದ್ವೀಸು ಸಮ್ಪದಾಸು ಞಾಣಸಮ್ಪದಾ ಪಥಮಂ ವುತ್ತಾ, ತತೋ ಪಹಾನಸಮ್ಪದಾ। ಪಹಾನಸಮ್ಪದಾಯೇವ ಪನ ಪಥಮಂ ವತ್ತಬ್ಬಾ। ಸಾ ಹಿ ಞಾಣಸಮ್ಪದಾಯಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಭೂತಾ ಪಚ್ಚಯಭೂತಾ ಚ। ಮಹಾಟೀಕಾಯಞ್ಚ ಸಾಯೇವ ಪಥಮಂ ವುತ್ತಾತಿ।

[೮] ಯಞ್ಚ **ವಿಭಾವನಿಯಂ**

> "ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಪದಟ್ಠಾನಂ ಅಗ್ಗಮಗ್ಗಞ್ಞಾಣ"ನ್ತಿ ಞಾಣಸಮ್ಪದಾಯಂ ವುತ್ತಂ। ತಂಪಿ ನ ಯುಜ್ಜತಿ।

ಅಗ್ಗಮಗ್ಗಞ್ಞಾಣಞ್ಹಿ ಪಹಾನಸಮ್ಪದಾ ಏವ ಭವಿತುಂ ಅರಹತಿ। ನ ಹಿ ಮಗ್ಗಞ್ಞಾಣತೋ ಅಞ್ಞಾ ಪಹಾನಸಮ್ಪದಾನಾಮ ಅತ್ಥೀತಿ। ಯಞ್ಚ ಕೋಚಿ ವದೇಯ್ಯ ಮಗ್ಗಞ್ಞಾಣಂ ಞಾಣಞ್ಚ ಹೋತಿ ಪಹಾನಞ್ಚ। ತಸ್ಮಾ ಉಭಯತ್ಥ ವತ್ತುಂ ಯುತ್ತನ್ತಿ। ತಂಪಿ ನ ಯುಜ್ಜತಿ। ಏವಞ್ಹಿ ಸತಿ ಸಮ್ಪದಾಸಙ್ಕರೋ ಹೋತೀತಿ।

[೯] ತಥಾ ವಿಭಾವನಿಯಂ

> ಞಾಣಸಮ್ಪದಾಯಂ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಂ ಸಬ್ಬಪಥಮಂ ವತ್ತಬ್ಬಂಪಿ ನ ವುತ್ತಂ। ತಂಪಿ ನ ಸುನ್ದರಂ।
>
> ನನು "ತಮ್ಮೂಲಕಾನಿ ಚ ದಸಬಲಾದಿ ಞ್ಞಾಣಾನೀ"ತಿ ಏತ್ಥ ಆದಿಸದ್ದೇನ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಂಪಿ ಗಹಿತನ್ತಿ ಚೇ। ತಂಪಿ ನ ಯುಜ್ಜತಿ।

ನ ಹಿ ಅಪ್ಪಧಾನಂ ಸರೂಪತೋ ನಿದ್ದಿಸಿತ್ವಾ ಪಧಾನಂ ಪಾಕಟಂ ಆದಿಸದ್ದೇನ ಗಹಿತನ್ತಿ ಞಾಯಾಗತಂ ಹೋತೀತಿ। ಅಚಿನ್ತೇಯ್ಯಾನುಭಾವೇಹಿ ಸೀಲಾ ದಿಗುಣೇಹಿ ಇದ್ಧಿ ಧಮ್ಮೇಹಿ ಚ ಸಮ್ಪದಾ ಆನುಭಾವಸಮ್ಪದಾ। ಲಕ್ಖಣಾ ನುಬ್ಯಞ್ಜನಪ್ಪಟಿಮಣ್ಡಿತಸ್ಸ ರೂಪಕಾಯಸ್ಸ ಸಮ್ಪತ್ತಿ ರೂಪಕಾಯಸಮ್ಪದಾ। ಸತ್ತುಪಕಾರೋದುವಿಧೋ ಆಸಯಸಮ್ಪದಾ, ಪಯೋಗಸಮ್ಪದಾ ಚ। ಅಜ್ಝಾಸಯಸ್ಸ ಉಳಾರತಾ ಕಾಯವಚೀಪಯೋಗಸ್ಸ ಚ ಪರಿಸುದ್ಧತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ತತ್ಥ ದೇವದತ್ತಾದೀಸು ವಿರೋಧಿಸತ್ತೇಸುಪಿ ನಿಚ್ಚಂ ಹಿತಜ್ಝಾಸಯತಾ ಆಸಯ ಸಮ್ಪದಾ। ಲೋಕೇ ಅಭಿಞ್ಞಾತಾನಂ ರಾಜೂನಂ ರಾಜಮಹಾಮತ್ತಾನಂ ಸೇಟ್ಠಿ ಗಹಪತೀನಂ

ದೇವರಾಜೂನಮ್ಪಿ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇನ್ತಸ್ಸ ಲಾಭಸಕ್ಕಾರಾದಿ ನಿರಪೇಕ್ಖತಾವಸೇನ ದೇಸನಾಪಯೋಗಸುದ್ಧಿ ಪಯೋಗಸಮ್ಪದಾ। ತತ್ಥ ದ್ವೇ ಪಹಾನಞಾಣಸಮ್ಪದಾ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಪದೇನ ವಿಭಾವಿತಾ। ದ್ವೀಹಿ ಆನು ಭಾವರೂಪಕಾಯಸಮ್ಪದಾಹಿ ಸಹ ದ್ವೇ ಸತ್ತುಪಕಾರಸಮ್ಪದಾ ಅತುಲಪದೇನ। ಹೇತುಸಮ್ಪದಾ ಪನ ದ್ವೀಹಿಪಿ ಪದೇಹಿ ಸಾಮತ್ಥಿಯತೋ ವಿಭಾವಿತಾ। ನ ಹಿ ತಾದಿಸಿಯಾ ಹೇತುಸಮ್ಪದಾಯ ವಿನಾ ಇತರಾಸಂ ಪವತ್ತಿ ಅತ್ಥೀತಿ। [ಸಮ್ಪದಾ]

೭. ಪುನಪಿ ಥೇರೋ ಅತ್ತನೋ ವನ್ದನಂ ಬಲವತರಂ ಕರೋನ್ತೋ ಸಸದ್ಧಮ್ಮಗಣುತ್ತಮನ್ತಿ ಆಹ। ಏತೇನ ಧಮ್ಮಸಙ್ಘಾನಂಪಿ ವನ್ದನಾ ಕತಾ ಹೋತಿ। ದೂರತೋಹಂ ನಮಸ್ಸಿಸ್ಸಂ, ಸಸಙ್ಘಂ ಲೋಕನಾಯಕನ್ತಿ ಹಿ ವುತ್ತೇ ಸಙ್ಘಸ್ಸಪಿ ನಮನಕ್ರಿಯಾಪತ್ತಿ ಸಹಸದ್ದೇನ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ। ಏವ ಮಿದಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ತತ್ಥ ನಮಸ್ಸಿಸ್ಸನ್ತಿ ನಮಸ್ಸಿಂ।

[೧೦] ಯಮ್ಪನ **ವಿಭಾವನಿಯಂ**

> “ಗುಣೀಭೂತಾನಂಪಿ ಹಿ ಧಮ್ಮಸಙ್ಘಾನಂ ಅಭಿವಾದೇತಬ್ಬ ಭಾವೋ ಸಹಯೋಗೇನ ವಿಞ್ಞಾಯತೀ”ತಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಅಭಿವಾದೇತಬ್ಬ ಭಾವೋತಿ ನವತ್ತಬ್ಬಂ। ಅಭಿವಾದಿತಭಾವೋತಿ ಪನ ಅಭಿವಾದನನ್ತಿ ವಾ ವತ್ತಬ್ಬಂ। ಏವಞ್ಹಿ ಸತಿ ಇಧ ಅಧಿಪ್ಪೇತಸ್ಸ ಕ್ರಿಯಾ ಸಮವಾಯಸ್ಸ ಸಿದ್ಧತ್ತಾ ಧಮ್ಮಸಙ್ಘಾನಂಪಿ ಥೇರಸ್ಸ ವನ್ದನಾ ಕ್ರಿಯಾಪತ್ತಿ ಸಿದ್ಧಾ ಹೋತೀತಿ। ಇತರಥಾ ತಬ್ಬಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ಅರಹತ್ಥದೀಪನತೋ ಅಭಿವಾದನಾ ರಹತಾ ಸಙ್ಖಾತ ಗುಣಸಮವಾಯೋ ವುತ್ತೋ ಸಿಯಾ। ಸೋಚ ಇಧ ನಾಧಿಪ್ಪೇತೋ। ಅತ್ತನೋ ನಿದಸ್ಸನೇನ ಚ ಸಹ ನ ಸಮೇತಿ ಸಪುತ್ತದಾರೋ ಆಗತೋತಿ।

ಅಪಿಚ ಥೇರೋ ಇಮಂ ಗನ್ಥಂ ರಚಯಿಸ್ಸಾಮೀತಿ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇಯೇವ ತೀಣಿ ರತನಾನಿ ವನ್ದಿ, ಅಥ ತಂ ಅತ್ತನೋ ವನ್ದನಂ ಗನ್ಥಪ್ಪಟಿಞ್ಞಾಯ ಸಹ ಘಟೇತ್ವಾ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಇಮಂ ಗಾಥಂ ರಚಯೀತಿಪಿ ನ ನ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುನ್ತಿ। ತಥಾಹಿ ಅಭಿವಾದಿಯಾತಿ ವುತ್ತಂ। ನ ಅಭಿವಾದಿಯಾಮೀತಿ। ಏಸನಯೋ ಅಞ್ಞತ್ಥಪಿ। ತತ್ಥ ಸದ್ಧಮ್ಮೇನ ಚ ಗಣುತ್ತಮೇನ ಚ ಅತ್ತನಾ ನಿಮ್ಮಿತೇನ ಸಕಲಲೋಕಸ್ಸ ಸರಣಭೂತೇನ ಸಹ ವತ್ತತೀತಿ ಸಸದ್ಧಮ್ಮ ಗಣುತ್ತಮೋ। ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೋ। ನ ಹಿ ಪರನಿಮ್ಮಿತೇನ ಸದ್ಧಮ್ಮೇನ ಗಣುತ್ತಮೇನ ಚ ಸಹಿತಾ ಸಾವಕಾ ಸಸದ್ಧಮ್ಮಾತಿ ಚ ಸಗಣುತ್ತಮಾತಿ ಚ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ನ ಚ ಅತ್ತನೋಏವ ಸರಣಭೂತೇನ ಸದ್ಧಮ್ಮೇನ ಸಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಗಣುತ್ತಮೇನ ಚ ಸಹಿತಾ ಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧಾ ತಥಾ ಥೋಮನಂ ಅರಹನ್ತೀತಿ, ತಸ್ಮಾ ಇದಂಪಿ ಸತ್ಥು ಅಸಾಧಾರಣಗುಣಪದಮೇವ ಹೋತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ತತ್ಥ ಧಾರೇತೀತಿ ಧಮ್ಮೋ। ಕೇ ಧಾರೇತಿ, ಅತ್ತಾನಂ ಧಾರೇನ್ತೇ। ಧಮ್ಮೋ ಹವೇ ರಕ್ಖತಿ ಧಮ್ಮಚಾರಿನ್ತಿ ಹಿ ವುತ್ತಂ। ಕಥಞ್ಚ ಧಾರೇತಿ, ಚತೂಸು ಅಪಾಯೇಸು ವಟ್ಟದುಕ್ಖೇಸುಚ ಅಪತಮಾನೇ ಕರೋನ್ತೋ। ಕಿಞ್ಚ ಧಾರಣಂನಾಮ, ಯೇಸಂ ವಸೇನ ಸತ್ತಾ ಅಪಾಯೇಸುವಾ ವಟ್ಟದುಕ್ಖೇಸುವಾ ಪತನ್ತಿ, ತೇಸಂ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಏಕದೇಸೇನವಾ ಸಬ್ಬಸೋವಾ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ದನಂ। ಇಮಸ್ಮಿಂ ಅತ್ಥೇ ಚತ್ತಾರೋ ಅರಿಯಮಗ್ಗಾ ನಿಬ್ಬಾನಞ್ಚ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯತೋ ಧಮ್ಮೋನಾಮ। ಅರಿಯಮಗ್ಗಾ ಹಿ ಕಿಲೇಸೇ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ದನ್ತಾ ನಿಬ್ಬಾನೇನ ಸಹೇವ ಹುತ್ವಾ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ದನ್ತಿ। ನ ವಿನಾತಿ, ತಸ್ಮಾ ತೇಯೇವ ಪಞ್ಚ ಏಕನ್ತತೋ ಧಮ್ಮೋನಾಮಾತಿ। ಪರಿಯತ್ತಿಧಮ್ಮೋ ಪನ ಧಾರಣುಪಾಯೋಯೇವ ಹೋತಿ। ಚತ್ತಾರಿ ಸಾಮಞ್ಞಫಲಾನಿಚ ಧಾರಣಫಲಾನಿಯೇವ ಹೋನ್ತಿ, ಕಿಲೇಸಾನಂ ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸಮ್ಭನವಸೇನ ಪವತ್ತತ್ತಾ ಧಾರಣಾನುಕೂಲಪ್ಪವತ್ತಾನಿ ಚ। ತಸ್ಮಾ ಏತೇ ಪಞ್ಚ ಪರಿಯಾಯಧಮ್ಮಾಯೇವಾತಿ। ಅಥವಾ , ಧಾರೀಯತೀತಿ ಧಮ್ಮೋ। ಧಾರಣಾರಹೋತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಯೋ ಹಿ ಧಾರೇನ್ತಂ ಏಕನ್ತೇನ ದುಕ್ಖತೋ ಮೋಚೇತಿ। ಅಗ್ಗಸುಖೇಚ ಪತಿಟ್ಠಾಪೇತಿ। ಸೋಯೇವ ಧಾರಣಾರಹತ್ತಾ ಇಧ ಧಮ್ಮೋನಾಮಾತಿ। ಕೋಪನ ಸೋತಿ, ಯಥಾ ಪುತ್ತಧಮ್ಮಾಯೇವ। ತೇಹಿ ಕೇಚಿ ಭಾವನಾ ವಸೇನ ಕೇಚಿ ಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯವಸೇನ ಕೇಚಿ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಸುಖವಿಹಾರವಸೇನ ಕೇಚಿ ಉಗ್ಗಹ ಧಾರಣವಸೇನ ಧಾರೀಯನ್ತಿ। ತೇ ಚ ಏವಂ ಧಾರೀಯಮಾನಾ ಧಾರೇನ್ತಂ ಯಥಾರಹಂ ಅಪಾಯದುಕ್ಖತೋ ವಟ್ಟದುಕ್ಖತೋಚ ಮೋಚೇನ್ತಿ, ಅಗ್ಗೇಚ ಫಲಸುಖೇವಾ ನಿಬ್ಬಾನಸುಖೇವಾ ಪತಿಟ್ಠಾಪೇನ್ತೀತಿ। ಧಾರೇನ್ತಿವಾ ಸಪ್ಪುರಿಸಾಜನಾ ಅಪಾಯೇಸು ವಟ್ಟದುಕ್ಖೇಸುಚ ಅತ್ತಾನಂ ಅಪತ ಮಾನಂ

ವಹನ್ತಿ ಏತೇನಾತಿ ಧಮ್ಮೋ। ಧರನ್ತಿವಾ ಏತ್ಥ ಧಮ್ಮದೀಪಾ ಧಮ್ಮಪ್ಪಟಿಸರಣಾ ಜನಾ ಲದ್ಧಪ್ಪತಿಟ್ಠಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ಧಮ್ಮೋತಿಪಿ ಯುಜ್ಜತಿಯೇವ। ಕಸ್ಮಾ ಪನೇತ್ಥ ಧಮ್ಮೋ ದಸವಿಧೋವ ವುತ್ತೋ। ನನು ಪಟಿಪತ್ತಿಧಮ್ಮೇನ ಸಹ ಏಕಾದಸವಿಧೋವ ವತ್ತಬ್ಬೋತಿ। ಸಚ್ಚಂ। ಸೋಪನ ಪಟಿಪತ್ತಿಧಮ್ಮೋ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಪುಬ್ಬಭಾಗಪ್ಪಟಿಪದಾಏವ ಹೋತೀತಿ ಪುಬ್ಬಚೇತನಾ ವಿಯ ದಾನೇ ಮಗ್ಗೇ ಏವ ಸೋ ಸಙ್ಗಹಿತೋ। ತಸ್ಮಾ ಧಮ್ಮೋ ದಸವಿಧೋವ ಸಬ್ಬತ್ಥ ವುತ್ತೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ।

ಅಪಿಚ, ಯದಗ್ಗೇನ ಪರಿಯತ್ತಿಧಮ್ಮೋ ಇಧ ಧಮ್ಮಸ್ಮಿಂ ಸಙ್ಗಹಿತೋ। ತದಗ್ಗೇನ ಪರಿಯತ್ತಿಧಾರಕೋಪಿ ಸಙ್ಘೋ ವನ್ದನೇಯ್ಯೋ ಸಙ್ಗಹಿತೋತಿ ಯುತ್ತೋ। ಯದಗ್ಗೇನಚ ಪುಥುಜ್ಜನಕಲ್ಯಾಣಕೋ ಸಙ್ಘೋ ಸೇಕ್ಖೇಸು ಸಙ್ಗಹಿತೋ। ತದಗ್ಗೇನ ತಸ್ಸ ಕಲ್ಯಾಣಹೇತುಭೂತೋ ಪಟಿಪತ್ತಿ ಧಮ್ಮೋಪಿ ಧಮ್ಮೇ ವನ್ದನೇಯ್ಯೋ ಸಙ್ಗಹಿತೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಸೋ ಹಿ ಪುಥುಜ್ಜನಭೂತೋಪಿ ಯೇಹಿ ಧಮ್ಮೇಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತತ್ತಾ ಸೇಖೋ ಸೋತಾಪತ್ತಿ ಫಲಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾಯ ಪಟಿಪನ್ನೋ ಸಙ್ಗಹಿತೋ। ತೇ ಪನ ಧಮ್ಮಾ ಸೇಕ್ಖೇ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗೇ ಅಸಙ್ಗಹಿತಾತಿ ನಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುನ್ತಿ। ಏತ್ತಾವತಾ ಯೇ ವದನ್ತಿ ಸಙ್ಘಂ ಸರಣಂ ಗಚ್ಛಾಮೀತಿ, ಏತ್ಥ ಪುಥುಜ್ಜನ ಕಲ್ಯಾಣಕೋ ಸಙ್ಘೋ ಅಸಙ್ಗಹಿತೋ। ನ ಹಿ ತಂಸರಣಂ ಗಚ್ಛನ್ತಸ್ಸ ಸರಣಗಮನಂ ಸಮ್ಪಜ್ಜತೀತಿ। ತೇಸಂ ತಂ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಏವಂ ಪನ ವತ್ತಬ್ಬೋ, ಯೋ ವೋ ಆನನ್ದ ಮಯಾ ಧಮ್ಮೋಚ ವಿನಯೋಚ ದೇಸಿತೋ ಪಞ್ಞತ್ತೋ, ಸೋ ವೋ ಮಮಚ್ಚಯೇನ ಸತ್ಥಾತಿ ಏವಂ ಸತ್ಥುಠಾನೇ ಠಪೇತ್ವಾ ಭಗವತಾ ಸಂವಣ್ಣಿತೋ ಪರಿಯತ್ತಿಧಮ್ಮೋ ಧಮ್ಮಸರಣೇ ಸಙ್ಗಹಿತೋತಿ ಯುತ್ತೋ, ತಂ ಧಾರೇನ್ತೋಪನ ಕಲ್ಯಾಣಪ್ಪಟಿಪತ್ತಿಯಂ ಠಿತೋಪಿ ಅತ್ಥಿ। ಅಟ್ಠಿತೋಪಿ ಅತ್ಥಿ। ಯೋ ಅಟ್ಠಿತೋ, ಸೋ ಅತ್ತನೋಪಿ ಸರಣಂ ನಹೋತಿ। ಕುತೋ ಪರಸ್ಸ। ಸತ್ಥಾರಾ ಚ ಅನೇಕೇಸು ಸುತ್ತಸಹಸ್ಸೇಸು ಸೋ ಗರಹಿತೋ। ತಸ್ಮಾ ಸೋ ಸಙ್ಘಸರಣೇ ಅಸಙ್ಗಹಿತೋ। ಇತರೋವ ಸಙ್ಗಹಿತೋತಿ ಯುತ್ತೋತಿ।

ಸನ್ತಾನಂ ಧಮ್ಮೋತಿ ಸದ್ಧಮ್ಮೋ। ಸಮಿತಕಿಲೇಸಾನಂ ತತೋಯೇವ ಪಸತ್ಥಾನಂ ಪೂಜಿತಾನಂ ಸಪ್ಪುರಿಸಾನಂ ಪಣ್ಡಿತಾನಞ್ಚ ಧಮ್ಮೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯೋಚ ಸನ್ತಾನಂ ಧಮ್ಮೋ, ಸೋಪಿ ಏಕನ್ತೇನ ಸನ್ತೋಯೇವ ಹೋತೀತಿ ಸನ್ತೋ ಧಮ್ಮೋತಿಪಿ ಸದ್ಧಮ್ಮೋ। ಪಸತ್ಥೋ ಪೂಜಿತೋ ಧಮ್ಮೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸಚ್ಚೋ ವಾ। ಅಯಞ್ಹಿ ಅಞ್ಞತಿತ್ಥಿಯಧಮ್ಮೋ ವಿಯ ಧಾರೇನ್ತಂ ನವಿಸಂವಾದೇತಿ। ಸೋ ಹಿ ಅಯಂ ಮೇ ಹಿತೋತಿ ಧಾರೇನ್ತಸ್ಸ ಅಹಿತೋಯೇವ ಸಮ್ಪಜ್ಜತಿ। ಅಯಂ ಪನ ತಥಾಧಾರೇನ್ತಸ್ಸ ಹಿತೋಯೇವ ಸಮ್ಪಜ್ಜತೀತಿ। [ಸದ್ಧಮ್ಮಪದಂ]। ಗಣುತ್ತಮಪದೇ ಲೋಕೇ ಸಮಾನ ದಿಟ್ಠಿಸೀಲಾನಂ ಸಹಧಮ್ಮಿಕಾನಂ ಸಮೂಹೋ ಗಣೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಇಧ ಪನ ಉತ್ತಮೇಹಿ ಸೀಲಾದಿಗುಣೇಹಿ ಯುತ್ತೋ ಭಗವತೋ ಸಾವಕಸಙ್ಘೋ ಉತ್ತಮೋಚ ಸೋ ಗಣೋಚಾತಿ ಅತ್ಥೇನ ಉತ್ತಮಗಣೋನಾಮ। ಸೋಯೇವ ಇಧ ಗಣುತ್ತಮೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ ಯಥಾ ಮುನಿಸೇಟ್ಠೋ ಮುನಿವರೋತಿ।

[೧೧] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

"ಗಣಾನಂ ಗಣೇಸುವಾ ದೇವಮನುಸ್ಸಾದಿಸಮೂಹೇಸು ಉತ್ತಮೋ ಗಣುತ್ತಮೋ"ತಿ ಚ ವುತ್ತಂ। ತಂ ನ ಸುನ್ದರಂ।

ಏತಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಅತ್ಥೇ ಸತಿ ಉತ್ತಮಸದ್ದೋ ಪಧಾನಭೂತೋ ಹೋತಿ। ಸೋಚ ಗುಣಮ್ಹಿಯೇವ ಪವತ್ತತೀತಿ ತೇನ ಇಧ ಅರಿಯಸಙ್ಘೋ ವುತ್ತೋತಿ ನಸಿಜ್ಝತೀತಿ। ಏತ್ಥಚ ಗಣೋತಿ ಸಙ್ಘೋಯೇವ ವುಚ್ಚತಿ। ಸೋಚ ಸಙ್ಘೋ ದುವಿಧೋ ಸಮ್ಮುತಿಸಙ್ಘೋ, ದಕ್ಖಿಣೇಯ್ಯಸಙ್ಘೋತಿ। ತತ್ಥ ಸಮಗ್ಗೇನ ಸಙ್ಘೇನ ಕತಂ ಉಪಸಮ್ಪದಾಕಮ್ಮಂ ಸಮ್ಮುತಿನಾಮ। ತಾಯ ಸಮ್ಮುತಿಯಾ ಉಪಸಮ್ಪನ್ನಭೂಮಿಂ ಪತ್ವಾ ಠಿತೋ ಭಿಕ್ಖುಸಙ್ಘೋ ಸಮ್ಮುತಿಸಙ್ಘೋನಾಮ। ಸೋ ವಿನಯಕಮ್ಮೇಸು ಪಸಿದ್ಧೋ। ದಕ್ಖಿಣೇಯ್ಯಸಙ್ಘೋ ನಾಮ ಅಟ್ಠ ಅರಿಯಪುಗ್ಗಲಸಮೂಹೋ। ಸೋಪನ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಸಮ್ಮುತಿಸಙ್ಘೇಪಿ ಅನ್ತೋಗಧೋಯೇವ ಹೋತಿ। ತಥಾಪಿ ಸರಣಗಮನ ವನ್ದನಾ ಮಾನ ಪೂಜಾಸಕ್ಕಾರಾನುಸ್ಸತಿಟ್ಠಾನೇಸು ಅನುತ್ತರ ಪುಞ್ಞಕ್ಖೇತ್ತ ವಿಸೇ ಸಪರಿಗ್ಗಹತ್ಥಂ ಭಗವತಾ ತಥಾ ತಥಾ ಸಂವಣ್ಣೇತ್ವಾ, ಸೋ ವಿಸುಂ ವುತ್ತೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಪುಥುಜ್ಜನಸಙ್ಘೋಹಿ ಪುಞ್ಞಕ್ಖೇತ್ತಂ ಸಮಾನೋಪಿ ಅನುತ್ತರಂ

ಪುಞ್ಞಕ್ಖೇತ್ತಂ ನಹೋತಿ। ಕಸ್ಮಾ। ಸಾಲಿಕ್ಖೇತ್ತೇ ತಿಣಾನಂ ವಿಯ ಖೇತ್ತದುಟ್ಠಾನಂ ಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠಿ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾನುಸಯಾನಂ ಸಬ್ಭಾವಾತಿ। ಪುಞ್ಞಕ್ಖೇತ್ತಭಾವೋ ಪನಸ್ಸ ಪುರಿಮೇ ಸದ್ಧಮ್ಮಪದೇ ವುತ್ತನಯೇನ ವೇದಿತಬ್ಬೋತಿ। [ಸಸದ್ಧಮ್ಮಗಣುತ್ತಮಪದಂ]

೮. **ಅಭಿವಾದಿಯಾ**ತಿ ವಿಸೇಸತೋ ವನ್ದಿತ್ವಾ। ಏತ್ಥ ಚ ಅಯಂ ಲೋಕೇ ಸೀಲಾದಿಗುಣಯುತ್ತೋ ಸೇಟ್ಠೋ ವನ್ದನೇಯ್ಯೋತಿ ಏವಂ ಸೇಟ್ಠ ಚಿತ್ತಂ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾಪೇತ್ವಾ ವನ್ದನ್ತೋ ವಿಸೇಸತೋ ವನ್ದತೀತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ವನ್ದನಾ ಪನ ತಿವಿಧಾ ಕಾಯವನ್ದನಾದಿವಸೇನ। ಯಥಾಹ -

ತಿಸ್ಸೋ ಇಮಾ ಭಿಕ್ಖವೇ ವನ್ದನಾ, ಕತಮಾ ತಿಸ್ಸೋ। ಕಾಯೇನ ವನ್ದತಿ, ವಾಚಾಯ ವನ್ದತಿ, ಮನಸಾ ವನ್ದತೀತಿ।

ತತ್ಥ ಸೇಟ್ಠಚಿತ್ತಂ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾಪೇತ್ವಾ ಜಾಣುದ್ವಯ ಕಪ್ಪರದ್ವಯ ನಲಾಟ ಸಙ್ಖಾತಾನಿ ಪಞ್ಚ ಅಙ್ಗಾನಿ ಭೂಮಿಯಂ ಪತಿಟ್ಠಾಪೇತ್ವಾ ವನ್ದನೇಯ್ಯಾನಂ ಅಭಿಮುಖಂ ನಿಪಜ್ಜನ್ತೋ ಕಾಯೇನ ವನ್ದತಿನಾಮ। ಯಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಞ್ಚಪ್ಪತಿಟ್ಠಿತೇನ ವನ್ದಿತ್ವಾತಿ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ವುತ್ತಂ। ಯಾಯಚ ಅವನ್ದಿಯಟ್ಠಾನೇಸು ವನ್ದನ್ತಸ್ಸ ಆಪತ್ತಿ ಹೋತೀತಿ। ಗುಣಪದಾನಿ ವಾಚಾಯ ಪವತ್ತೇನ್ತೋ ವಾಚಾಯ ವನ್ದತಿನಾಮ। ನಮೋ ಬುದ್ಧಸ್ಸ, ನಮತ್ಥು ಬುದ್ಧಸ್ಸ, ನಮೋ ವಿಮುತ್ತಿಯಾ, ನಮೋ ವಿಮುತ್ತಾನಂ, ವಿಪಸ್ಸಿಸ್ಸ ನಮತ್ಥೂತಿ ಏವಮಾದೀಸುಪಿ ವಾಚಾ ವನ್ದನಾಯೇವ। ಗುಣಪದಾನಿ ಅನುಗನ್ತ್ವಾ ಗುಣೇ ಅನುಸ್ಸರನ್ತೋ ಮನಸಾ ವನ್ದತಿನಾಮಾತಿ।

೯. **ಭಾಸಿಸ್ಸ**ನ್ತಿ ಕಥೇಸ್ಸಾಮಿ। ಕಾಮಞ್ಚ ಥೇರೋ ಇಮಂ ಸಙ್ಗಹಂ ರಚಯನ್ತೋ ಪೋತ್ಥಕಾರುಳ್ಹಂ ಕತ್ವಾವ ರಚಯಿಸ್ಸತಿ। ಗನ್ಥಕಮ್ಮಂ ನಾಮ ವಾಚಾಕಮ್ಮೇಸು ಪಸಿದ್ಧನ್ತಿ ಕತ್ವಾ ಭಾಸಿಸ್ಸನ್ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

೧೦. **ಅಭಿಧಮ್ಮತ್ಥಸಙ್ಗಹ**ನ್ತಿ ಪದೇ ಅಭಿಧಮ್ಮೇ ವುತ್ತಾ ಅತ್ಥಾ ಅಭಿಧಮ್ಮತ್ಥಾ। ತೇ ಸಙ್ಗಯ್ಹನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಏತೇನಾತಿವಾ ಅಭಿಧಮ್ಮತ್ಥಸಙ್ಗಹೋ। ಸಙ್ಗಯ್ಹನ್ತೀತಿಚ ಥೇರೇನ ಸಂಖಿಪಿತ್ವಾ ಗಯ್ಹನ್ತಿ ಕಥೀಯನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಭಿಧಮ್ಮೋತಿ ಚೇತ್ಥ ಅಭಿಅತಿರೇಕೋ ಅಭಿವಿಸೇ ಸೋಚ ಧಮ್ಮೋ ಅಭಿಧಮ್ಮೋ। ಧಮ್ಮೋತಿ ಚ ವಿನಯಪಾಳಿತೋ ಅಞ್ಞಂಪಾಳಿ ದ್ವಯಂ ವುಚ್ಚತಿ। ಯೋ ವೋ ಆನನ್ದ ಮಯಾ ಧಮ್ಮೋಚ ವಿನಯೋಚ ದೇಸಿತೋ ಪಞ್ಞತ್ತೋತಿ ಹಿ ವುತ್ತಂ। ತಞ್ಚ ಪಾಳಿದ್ವಯಂ ಆಣಾವಿಧಾನಸಙ್ಖಾತಂ ವಿನಯನ ಕಿಚ್ಚಂ ವಜ್ಜೇತ್ವಾ ಕುಸಲಾದಿಕೇ ಯಥಾಪವತ್ತೇ ಪರಮತ್ಥಧಮ್ಮೇ ಏವ ದೀಪೇತೀತಿ। ಏವಂ ದೀಪೇನ್ತೇಸುಚ ತೇಸು ದ್ವೀಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಯೋ ಇತರತೋ ಅತಿರೇಕೋಚ ಹೋತಿ ವಿಸೇಸೋಚ। ಅಯಮೇವ ಅಭಿಧಮ್ಮೋ ನಾಮ। ಇತರೋಪನ ಧಮ್ಮೋಯೇವ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ಧಮ್ಮೋ ಅಭಿಧಮ್ಮೋ ವಿನಯೋ ಅಭಿವಿನಯೋತಿ ಇದಂ ಚತುಕ್ಕಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ತತ್ಥ ಧಮ್ಮೋನಾಮ ಸುತ್ತನ್ತಪಿಟಕಂ। ಅಭಿಧಮ್ಮೋನಾಮ ಯತ್ತಪಕರಣಾನಿ। ವಿನಯೋನಾಮ ಉಭತೋ ವಿಭಙ್ಗೋ, ಅಭಿವಿನಯೋನಾಮ ಖನ್ಧಕಪರಿವಾರಾತಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಸು ವುತ್ತಂ। ಅತಿರೇಕವಿಸೇಸತಾ ಚೇತ್ಥ ಕುಸಲಾದಿ ವಸೇನ ಖನ್ಧಾದಿವಸೇನ ಸಙ್ಗಹಾದಿವಸೇನ ತಥಾ ತಥಾ ದೇಸೇತಬ್ಬಪ್ಪಕಾರಾನಂ ಅನವಸೇಸವಿಭತ್ತಿವಸೇನವಾ ಸುದ್ಧಧಮ್ಮಾಧಿಟ್ಠಾನ ದೇಸನಾಪವತ್ತಿವಸೇನವಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಯತೋ ಸಬ್ಬಞ್ಞುಬುದ್ಧಾ ಇಮಂ ಅಭಿಧಮ್ಮದೇಸನಂ ದೇವೇಸುಏವ ದೇಸೇನ್ತಿ। ನ ಹಿ ಮನುಸ್ಸಾ ಏವರೂಪಂ ತಯೋ ಮಾಸೇ ನಿರನ್ತರಂ ಪವತ್ತನಯೋಗ್ಯಂ ಕಥಾಮಗ್ಗಂ ಏಕೇನ ಇರಿಯಾಪಥೇನ ಆದಿತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಪರಿಯೋಸಾನಂ ಪಾಪೇತ್ವಾ ಪಟಿಗ್ಗಹೇತುಂ ಸಕ್ಕೋನ್ತಿ, ನಚ ಏವ ರೂಪೋ ಏಕಮಾತಿಕಾನುಬನ್ಧೋ ಕಥಾಮಗ್ಗೋ ನಾನಾಖಣೇಸು ನಾನಾಜನಾನಂ ದೇಸೇತುಂ ಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯೋ ಹೋತೀತಿ। ಕೇಚಿಪನ ವಿನಯಪಾಳಿತೋಪಿ ಅಭಿರೇಕವಿಸೇಸತಂ ತಸ್ಸ ವಣ್ಣೇನ್ತಿ। ತಂ ಅಟ್ಠಸಾಲಿನಿಯಾ ನ ಸಮೇತಿ। ತತ್ಥ ಹಿ ಧಮ್ಮನಾಮಿಕಾನಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ಪಾಳೀನಂ ಮಜ್ಝೇಏವ ಅಯಂ ಅತಿರೇಕವಿಸೇಸತಾ ವಿಚಾರಿತಾ। ನಚ ಯುಜ್ಜತಿ ವಿನಯೇನ ಸಹ ತಥಾ ವಿಚಾರೇತುಂ ಅಸಮಾನಕಿಚ್ಚವಿಸಯತ್ತಾ। ವಿನಯೋ ಹಿ ಕಾಯವಾಚಾನಂ ವಿನಯನಕಿಚ್ಚೋ, ಅಜ್ಝಾಚಾರವಿಸಯೋಚ। ಧಮ್ಮೋ ಪನ ಧಮ್ಮವಿಭಾಗಕಿಚ್ಚೋ ಧಮ್ಮಪ್ಪವತ್ತಿ ವಿಸಯೋಚಾತಿ। ಕೇಚಿಪನ ವದನ್ತಿ ಏವಂ ಸನ್ತೇಪಿ ವಿನಯೋ ಏವ ಸಬ್ಬಜೇಟ್ಠಕೋ ಸಿಯಾ। ವಿನಯಂ ವಿವಣ್ಣೇನ್ತಸ್ಸ ಹಿ ಪಾಚಿತ್ತಿಯಾಪತ್ತಿ ಹೋತಿ। ಧಮ್ಮಂ ವಿವಣ್ಣೇನ್ತಸ್ಸ ದುಕ್ಕಟಾಪತ್ತಿಮತ್ತಾತಿ, ತಂ ನಯುಜ್ಜತಿ। ವಿನಯೋ ಹಿ ಆಣಾಚಕ್ಕಂ। ಧಮ್ಮೋಚ ಧಮ್ಮಚಕ್ಕಂ। ತತ್ಥ ವಿನಯಂ ವಿವಣ್ಣೇನ್ತೋ ಸತ್ಥು ಆಣಾಚಕ್ಕೇ ಪಹಾರಂ ದೇತಿ। ಸತ್ಥರಿ ಅಗಾರವೋ

ಮಹನ್ತೋ ಹೋತಿ। ಯಸ್ಸಚ ಸತ್ಥರಿ ಅಗಾರವೋ, ತಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸಜ್ಝೇಸು ತೀಸು ಸಿಕ್ಖಾಸುಚ ಅಗಾರವೋ ಸಿದ್ಧೋ ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಾ ವಿನಯ ವಿವಣ್ಣನೇ ಆಪತ್ತಿ ಮಹನ್ತೀ ಹೋತಿ। ನ ಸಬ್ಬಜೇಟ್ಠಕತ್ತಾತಿ। ಅಪಿಚ, ವಿನಯೋನಾಮ ಸಾಸನಸ್ಸ ಮೂಲಂ। ವಿನಯೇ ಅಟ್ಠಿತೇ ಸಾಸನಂ ನತಿಟ್ಠತಿ। ತಸ್ಮಾ ಸಾಸನಸ್ಸ ಚಿರಟ್ಠಿತತ್ಥಂಪಿ ವಿನಯವಿವಣ್ಣನೇ ಮಹತೀ ಆಪತ್ತಿ ಪಞ್ಞತ್ತಾತಿ।

ಇತಿ ಪರಮತ್ಥದೀಪನಿಯಾ ನಾಮ ಅಭಿಧಮ್ಮತ್ಥ ಸಙ್ಗಹಸ್ಸ

ಚತುತ್ಥವಣ್ಣನಾಯ ಪಥಮಗಾಥಾಯ

ಪರಮತ್ಥದೀಪನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ದುತೀಯಗಾಥಾ-ಪರಮತ್ಥದೀಪನೀ

೧೧. ಏವಂ ಆದಿಗಾಥಾಯತಂತಂ ಪಯೋಜನ ಸಹಿತೇ ಪಞ್ಚ ಅತ್ಥೇ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ತೇ ಅಭಿಧಮ್ಮತ್ಥೇ ಉದ್ದೇಸತೋ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ದುತೀಯಗಾಥಮಾಹ। ತತ್ಥ **ತತ್ಥಾತಿ** ಭಾಸಿಸ್ಸಂ ಅಭಿಧಮ್ಮತ್ಥ ಸಙ್ಗಹನ್ತಿ ವುತ್ತೇ ತಸ್ಮಿಂ ಅಭಿಧಮ್ಮತ್ಥಸಙ್ಗಹಪದೇ ಮಯಾ ವುತ್ತಾ ಅಭಿಧಮ್ಮತ್ಥಾ ಸಬ್ಬಥಾಪರಮತ್ಥತೋ ಚತುಧಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ಯೋಜನಾ। ಏತ್ಥಚ -

[೧೨] ಟೀಕಾಯಂ ತಾವ

ತತ್ಥ ತಸ್ಮಿಂ ಅಭಿಧಮ್ಮತ್ಥಸಙ್ಗಹಪಕರಣೇತಿವಾ ಅಭಿಧಮ್ಮತ್ಥ ಪದೇತಿವಾ ಅಭಿಧಮ್ಮೇತಿವಾ ತಸದ್ದತ್ಥೋ ನಿದ್ದಿಟ್ಠೋ। **ವಿಭಾವನಿಯಂ** ಪನ ತಸ್ಮಿಂ ಅಭಿಧಮ್ಮೇತಿ। ಸಬ್ಬಂ ನಸುನ್ದರಂ।

ನ ಹಿ ಅಭಿಧಮ್ಮತ್ಥ ಸಙ್ಗಹಪಕರಣೇ ಮಯಾ ವುತ್ತಾ ಅಭಿಧಮ್ಮತ್ಥಾತಿ ಯುಜ್ಜತಿ। ಪಕರಣಂಪಿ ಹಿ ಉಪರಿ ವುಚ್ಚಮಾನಮೇವ ಹೋತಿ। ನತು ವುತ್ತಂ। ಕುತೋ ಅಭಿಧಮ್ಮತ್ಥಾತಿ। ನ ಚ ಸಂವಣ್ಣನಾಪಕರಣೇಸು ಆದಿಮ್ಹಿಯೇವ ತಾವ ತಸದ್ದೋ ಅಪ್ಪಧಾನಪದಾನಿ ಪಚ್ಚಾಮಸತೀತಿ ಅತ್ಥಿ। ತಸ್ಮಾ ಅಟ್ಠಸಾಲಿನಿಯಂ ಆದಿಮ್ಹಿ ತತ್ಥ ಕೇನ ಟ್ಠೇನ ಅಭಿಧಮ್ಮೋತಿ ವಾಕ್ಯೇವಿಯ ಇಧ ತಸದ್ದತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋತಿ। ಏವಞ್ಚ ಸತಿ -

[೧೩] ಟೀಕಾಸು

ಸಬ್ಬಥಾ ವುತ್ತಾತಿ ಯೋಜನಾಪಿ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತಾ ಹೋತಿ।

ಸಾ ಹಿ ವಕ್ಖಮಾನೇಹಿ ಸಬ್ಬಯಾಪಿ ದ್ವಾದಸ, ಸಬ್ಬಥಾಪಿ ಅಟ್ಠಾರಸಾತಿಆದೀಹಿ ನಸಮೇತೀತಿ। ತತ್ತ **ಸಬ್ಬಥಾತಿ** ಧಮ್ಮಸಙ್ಗಣಿಯಂ ವುತ್ತೇನ ಕುಸಲಾದಿನಾ ಸಬ್ಬಪ್ಪಕಾರೇನಪಿ ಚತುಧಾವ ಹೋನ್ತಿ, ವಿಭಙ್ಗೇ ವಿಭತ್ತೇ ನ ಖನ್ಧಾದಿನಾ ಸಬ್ಬಪ್ಪಕಾರೇನಪಿ ಚತುಧಾವ ಹೋನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಧಾತು ಕಥಾಯಂ ವುತ್ತೇನಾತಿಆದಿನಾಪಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ।

೧೨. **ಪರಮತ್ಥತೋತಿ** ಪರಮತ್ಥ ಸಚ್ಚತೋ। ದ್ವೇ ಹಿ ಸಚ್ಚಾನಿ ಸಮ್ಮುತಿಸಚ್ಚಂ, ಪರಮತ್ಥಸಚ್ಚನ್ತಿ, ತತ್ಥ ಸತ್ತ ಪುಗ್ಗಲ ಅತ್ತ ಜೀವಾದಿಕಾ ಪಞ್ಞತ್ತಿಅತ್ಥಾ ಸಭಾವತೋ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಾಯೇವ ಹೋನ್ತಿ। ಧಮ್ಮವವತ್ಥಾನಞ್ಞಾಣರಹಿತಾನಂಪನ ಮಹಾಜನಾನಂ ಚಿತ್ತೇ ಮಹನ್ತಮಹನ್ತಾಪಿ ಹುತ್ವಾ ವಿಜ್ಜಮಾನಾವಿಯ ಪಞ್ಞಾಯನ್ತಿ, ತೇಚ ಮಹಾಜನಾ ಸಮಗ್ಗಾ ಹುತ್ವಾ ತೇಸಂ ಏಕನ್ತೇನ ಅತ್ಥಿಭಾವಂ ಗಹೇತ್ವಾ ತಥಾ ತಥಾ ವೋಹರನ್ತಿ ಚೇವ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನ್ತಿಚ। ತಸ್ಮಾ ತೇ ಮಹಾಜನೇಹಿ ಸಮಗ್ಗೇಹಿ ಸಮ್ಮತತ್ತಾತತೋಯೇವಚ ವಚೀಸಚ್ಚವಿರತಿಸಚ್ಚಾನಂ ವತ್ಥುಭೂತತ್ತಾಸಮ್ಮುತಿ ಸಚ್ಚನ್ತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ತಸ್ಮಿಂ ಸಮ್ಮುತಿಸಚ್ಚೇ ಠತ್ವಾ ಸಮ್ಮಾ ಪಟಿಪಜ್ಜನ್ತಾ ಸಬ್ಬ ಲೋಕಿಯಸಮ್ಪತ್ತಿಯೋಚ ಸಬ್ಬಬೋಧಿಸಮ್ಭಾರ ಧಮ್ಮೇಚ ಆರಾಧೇನ್ತಿ। ಮಿಚ್ಛಾಪಟಿಪಜ್ಜನ್ತಾ ಅಪಾಯಪೂರಕಾ ಹೋನ್ತಿ। ಏವಂ ಮಹನ್ತಞ್ಚ ಸಮ್ಮುತಿ ಸಚ್ಚನ್ತಿ। ಪರಮತ್ಥಸಚ್ಚಂ ಪನ ಪತ್ವಾ ತಂ ಸಚ್ಚಮೇವ ನಹೋತಿ। ತಞ್ಚ ಸಯಂ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಂಯೇವ ಸಮಾನಂ ಮಹಾಜನೇ ವಿಜ್ಜಮಾನನ್ತ್ವೇವ ಗಣ್ಹಾಪೇತಿ। ಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠಿ ದ್ವಾಸಟ್ಠಿದಿಟ್ಠಿ ತಿವಿಧಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠೀನಂ ವತ್ಥು ಹುತ್ವಾ ಬಾಲಜನಾನಂ ವಟ್ಟದುಕ್ಖತೋ ನಿಯ್ಯಾತುಂ ನದೇತಿ। ಏವಂ ವಿಪರೀತಞ್ಚ ಸಮ್ಮುತಿಸಚ್ಚಂ। ಏವಂ ಮಹಾಸಾವಜ್ಜಞ್ಚಾತಿ। ಪರಮತ್ಥಸಚ್ಚಂಪನ ದುವಿಧಂ ಸಭಾವಸಚ್ಚಂ ಅರಿಯಸಚ್ಚನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಧಮ್ಮಸಙ್ಗಣಿಆದೀಸು ಸತ್ತಸು ಪಕರಣೇಸು ವಿಭತ್ತಾ ಕುಸಲಾದಯೋ ಧಮ್ಮಾ ಸಭಾವಸಚ್ಚಂನಾಮ। ತೇ ಹಿ ಸಯಂ ಸಭಾವತೋ ವಿಜ್ಜಮಾನತ್ತಾ ಕುಸಲಾನಾಮ ಧಮ್ಮಾ ಅತ್ಥಿ ಸುಖಾನಾಮ ವೇದನಾ ಅತ್ಥೀತಿ ಗಣ್ಹನ್ತೇನ ವಿಸಂವಾದೇನ್ತೀತಿ। ತಂ ಪನ ಅರಿಯಸಚ್ಚಂ ಪತ್ವಾ ಕಿಞ್ಚಿ ಅಸಚ್ಚಂಪಿ ಹೋತಿಯೇವ। ತಥಾಹಿ ಅನುಭವನಭೇದಮತ್ತಂ ಉಪಾದಾಯೇವ ವೇದನಾ ಸುಖಾ ದುಕ್ಖಾ ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಾತಿ ವುತ್ತಾ। ನ ಸಬ್ಬಾಕಾರತೋ ಸುಖಭೂತತ್ತಾ। ಸಬ್ಬೇಹಿ ಪನ ಅನಿಚ್ಚತಾ ಸಙ್ಖತತಾದೀಹಿ ಅನೇಕಸತೇಹಿ ಆಕಾರೇಹಿ ಸಬ್ಬಾಪಿ ವೇದನಾ

ದುಕ್ಖಾಏವ। ತಥಾ ಅನವಜ್ಜಸುಖವಿಪಾಕಟ್ಠೇನ ಕುಸಲಭಾವೋಪಿ ಅಕುಸಲಂ ಉಪಾದಾಯೇವ ವುತ್ತೋ। ಸಬ್ಬೇಪಿ ಹಿ ತೇಭೂಮಕಾ ಕುಸಲಸಮ್ಮತಾ ಧಮ್ಮಾ ಸಾಸವತಾ ಸಂಕಿಲೇಸಿಕತಾ ಓಘನಿಯ ಯೋಗನಿಯ ಉಪಾದಾನಿಯತಾ ಸಙ್ಖಾತೇಹಿ ವಜ್ಜೇಹಿ ಸಾವಜ್ಜಾಏವ ಹೋನ್ತಿ। ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಭೂತಾನಞ್ಚ ವಿಪಾಕಾನಂ ಜನನಟ್ಠೇನ ಏಕನ್ತೇನ ದುಕ್ಖವಿಪಾಕಾಏವ ಹೋನ್ತಿ। ಅಜ್ಝತ್ತತ್ತಿಕಞ್ಚ ಸಬ್ಬಲೋಕಿಯಸಮ್ಮತಂ ಉಪಾದಾಯ ವುತ್ತಂ। ಸಬ್ಬೇಪಿ ಹಿ ಚತುಬ್ಭೂ ಮಕಧಮ್ಮಾ ಏಕನ್ತೇನ ಅತ್ತಾಪಿನಾಮ ನತ್ಥಿ। ಕುತೋ ಅಜ್ಝತ್ತಾನಾಮ। ಬಹಿದ್ಧಾಏವ ಹೋನ್ತಿ। ಸಙ್ಖಾರೇ ಪರತೋ ಪಸ್ಸಾತಿ ಹಿ ವುತ್ತನ್ತಿ। ಅಯಂ ನಯೋ ಸೇಸತ್ತಿಕ ದುಕಧಮ್ಮೇಸುಪಿ ಯಥಾರಹಂ ನೇತಬ್ಬೋ। ಅರಿಯ ಸಚ್ಚಂನಾಮ ಸಬ್ಬೇಸಂ ತೇಭೂಮಕಧಮ್ಮಾನಂ ಏಕನ್ತ ದುಕ್ಖಭಾವೋ ತಣ್ಹಾಯ ಏಕನ್ತ ದುಕ್ಖಸಮುದಯ ಭಾವೋ ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸೇವ ದುಕ್ಖನಿರೋಧ ಭಾವೋ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕಸ್ಸ ಮಗ್ಗಸ್ಸೇವ ದುಕ್ಖನಿರೋಧಮಗ್ಗಭಾವೋಚಾತಿ। ಇಧಮೇವ ಹಿ ಪರಿಸುದ್ಧಬುದ್ಧೀನಂ ಅರಿಯಾನಂ ಞಾಣೇ ಅಚಲಮಾನಂ ಸಬ್ಬಾಕಾರಪರಿಪುಣ್ಣಂ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯಸಚ್ಚಂ ಹೋತೀತಿ। ತೇಸು ಇಧ ಸಮ್ಮುತಿಸಚ್ಚಂ ನಿವತ್ತೇನ್ತೋ ಪರಮತ್ಥತೋತಿ ಇದ ಮಾಹ। ತೇನ ವುತ್ತಂ ಪರಮತ್ಥತೋತಿ ಪರಮತ್ಥಸಚ್ಚತೋತಿ। ತತ್ಥ ಅತ್ಥೋ ದುವಿಧೋ ಸಭಾವಸಿದ್ಧೋಚ ಪರಿಕಪ್ಪಸಿದ್ಧೋಚ। ತತ್ಥ ಯೋ ವಿನಾ ಅಞ್ಞಾಪದೇಸೇನ ಕೇವಲಂ ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ಅತ್ತನೋ ಲಕ್ಖಣೇನ ವಿಜ್ಜಮಾನೋ ಹುತ್ವಾ ಸಿದ್ಧೋ। ಸೋ ಚಿತ್ತಾದಿಕೋ ಅತ್ಥೋ ಸಭಾವಸಿದ್ಧೋನಾಮ। ಯೋಪನ ಅತ್ತನೋ ಲಕ್ಖಣೇನ ವಿಜ್ಜಮಾನೋಯೇವ ನಹೋತಿ। ವಿಜ್ಜಮಾನಸ್ಸಪನ ಅತ್ಥಸ್ಸ ನಾನಾ ಪವತ್ತಿಆಕಾರೇ ಉಪಾದಾಯ ಚಿತ್ತೇನ ಪರಿಕಪ್ಪೇತ್ವಾ ಸವಿಗ್ಗಹಂ ಕತ್ವಾ ಗಹಿತೋ ಚಿತ್ತಮಯೋ ಚಿತ್ತನಿಮ್ಮಿತೋ ಹುತ್ವಾ ಚಿತ್ತೇಏವ ಉಪಲಬ್ಭಮಾನೋ ಹೋತಿ। ಸೋ ಸತ್ತಪುಗ್ಗಲಾದಿಕೋ ಅತ್ಥೋ ಪರಿಕಪ್ಪಸಿದ್ಧೋ ನಾಮ। ತೇಸು ಸಭಾವಸಿದ್ಧೋಯೇವ ಪರಮತ್ಥೋನಾಮ। ಸೋ ಹಿ ಸನ್ತಿ ಭವನ್ತಿ ಬುದ್ಧಿಸದ್ದಾ ಏತ್ಥಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏಕನ್ತವಿಜ್ಜಮಾನಟ್ಠೇನ ಇತರತೋ ಪರಮೋ ಉಕ್ಕಂಸಗತೋ ಅತ್ಥೋತಿ ಪರಮತ್ಥೋ। ಅಪಿ ಚ, ಯೋ ಅಯಂ ಅತ್ಥಿ ಅಯಂ ಉಪಲಬ್ಭತೀತಿ ಗಹೇತ್ವಾ ತಸ್ಸ ಅಭಿಞ್ಞೇಯ್ಯಸ್ಸ ಅಭಿಞ್ಞತ್ಥಾಯ, ಪರಿಞ್ಞೇಯ್ಯಸ್ಸ ಪರಿಞ್ಞತ್ಥಾಯ, ಪಹಾತಬ್ಬಸ್ಸ ಪಹಾನತ್ಥಾಯ, ಸಚ್ಛಿಕಾತಬ್ಬಸ್ಸ ಸಚ್ಛಿಕರಣತ್ಥಾಯ, ಭಾವೇತಬ್ಬಸ್ಸ ಭಾವನತ್ಥಾಯ ಪಟಿಪಜ್ಜನ್ತಿ। ತೇಸಂ ತದತ್ಥಸಾಧನೇ ಅವಿಸಂವಾದಕಟ್ಠೇನ ಪರಮೋ ಉತ್ತಮೋ ಅತ್ಥೋತಿ ಪರಮತ್ಥೋ। ಇತರೋಪನ ಅವಿಜ್ಜಮಾನತ್ತಾ ತಸ್ಸ ಅಭಿಞ್ಞಾದಿಅತ್ಥಾಯ ಪಟಿಪಜ್ಜನ್ತಾನಂ ತದತ್ಥಸಾಧನೇ ವಿಸಂವಾದಕೋಯೇವ ಭವಿಸ್ಸತಿ। ನಪನ ತದತ್ಥಂ ಸಾಧೇಸ್ಸ ತೀತಿ ಪರಮತ್ಥೋತಿ ವತ್ತುಂ ನಾರಹತೀತಿ।

[೧೪] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

"ಪರಮಸ್ಸವಾ ಉತ್ತಮಸ್ಸ ಞಾಣಸ್ಸ ಅತ್ಥೋ ಗೋಚರೋತಿ ಪರಮತ್ಥೋ"ತಿಪಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ನ ಸುನ್ದರಂ।

ನ ಹಿ ಪರಮಸದ್ದೋಞಾಣೇ ವತ್ತಮಾನೋ ದಿಸ್ಸತಿ। ನಚ ಅತ್ಥಸದ್ದೋ ಗೋಚರೇತಿ। ಯಞ್ಚ ಅನುಟೀಕಾಯಂ ಸಚ್ಚಮೇವ ಸಚ್ಚಿಕಂ। ಸೋ ಏವ ಅತ್ಥೋ ಅವಿಪರೀತಸ್ಸ ಞಾಣಸ್ಸ ವಿಸಯಭಾವಟ್ಠೇನಾತಿ ಸಚ್ಚಿಕಟ್ಠೋತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂಪಿ ಅವಿಪರೀತೇನ ಞಾಣೇನ ಅರಣೀಯತೋ ಉಪಗನ್ತಬ್ಬ ತೋ ಅತ್ಥೋತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ನಪರಮಸದ್ದಸ್ಸ ಅತ್ಥನ್ತಿ। [ಪರಮತ್ಥಪದಂ]

೧೩. **ಚಿತ್ತನ್ತಿ** ಏತ್ಥ ಚಿನ್ತೇತೀತಿ ಚಿತ್ತಂ। ಏತ್ಥಚ ಚಿನ್ತನಕ್ರಿಯಾ ನಾಮ ನಿಚ್ಚಂ ಆರಮ್ಮಣಾಪೇಕ್ಖಾ ಹೋತಿ। ನ ಹಿ ಸಾ ಆರಮ್ಮಣೇನ ವಿನಾ ಲಬ್ಭತೀತಿ। ತಸ್ಮಾ ಆರಮ್ಮಣಗ್ಗಹಣ ಆರಮ್ಮಣುಪಲದ್ಧಿಯೇವ ಇಧ ಚಿನ್ತನಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಾತಿ। ಏವಞ್ಚ ಸತಿ ಭವಙ್ಗಸಮಯ ವಿಸಞ್ಞಿಸಮಯೇಸು ಚಿತ್ತಂ ಆರಮ್ಮಣೇನ ವಿನಾಪಿ ಪವತ್ತತೀತಿ ಏವಂ ವಾದೀನಂ ವಾದೋ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತೋ ಹೋತಿ। ಸನ್ತೇಸುಪಿಚ ನಿಸ್ಸಯ ಸಮನನ್ತರಾದೀಸು ತಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೇಸು ತೇಹಿ ನಾಮಂ ಅಲಭಿತ್ವಾ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯವಸೇನೇವಸ್ಸ ನಾಮಂ ಸಿದ್ಧನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಚಿನ್ತೇನ್ತಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾ ಧಮ್ಮಾ ಏತೇನಾತಿ ಚಿತ್ತಂ। ತಞ್ಹಿ ಆರಮ್ಮಣಗ್ಗಹಣಕಿಚ್ಚೇ ಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಭೂತನ್ತಿ ತಂ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾಪಿ ಆರಮ್ಮಣಂ ಗಣ್ಹನ್ತಾ ತಸ್ಸ ವಸೇನೇವ ಗಣ್ಹನ್ತೀತಿ। ಚಿನ್ತನಮತ್ತಂವಾ ಚಿತ್ತಂ। ಸಬ್ಬೇಪಿ ಹಿ ಧಮ್ಮಾ ತಂತಂ ಕ್ರಿಯಾಮತ್ತಾವ ಹೋನ್ತಿ। ನ ತೇಸು ದಬ್ಬಂವಾ ಸಣ್ಠಾನಂ ವಾ ವಿಗ್ಗಹೋವಾ ಉಪಲಬ್ಭತಿ। ಪಚ್ಚಯಾಯತ್ತ ವುತ್ತಿನೋ ಚ ಹೋನ್ತಿ। ನ ತೇ ಅತ್ತನೋ ಥಾಮೇನವಾ ಬಲೇನವಾ ವಸೇನವಾ ಸತ್ತಿಯಾವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತುಂಪಿ ಸಕ್ಕೋನ್ತಿ। ಪಗೇವ ಚಿನ್ತೇತುಂವಾ ಫುಸೇತುಂವಾತಿ। ಖಣಮತ್ತಟ್ಠಾಯಿನೋಚ ಹೋನ್ತಿ, ನ ಕದಾಚಿ ಕಸ್ಸಚಿ ವಸೇ ವತ್ತಿತುಂ ಸಕ್ಕೋನ್ತೀತಿ। ತಸ್ಮಾ ತೇಸು ಇದಂ ದಬ್ಬಂ,

ಅಯಂ ಸತ್ತಿ, ಅಯ ಕ್ರಿಯಾತಿ ಏವಂ ವಿಭಾಗೋ ನಲಬ್ಭತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ಸಬ್ಬೇಸು ಪರಮತ್ಥಪದೇಸು ಏಕಂ ಭಾವಸಾಧನಮೇವ ಪಧಾನತೋ ಲಬ್ಭತಿ। ತದಞ್ಞ ಸಾಧನಾನಿಪನ ಪರಿಯಾಯತೋವ ಲಬ್ಭನ್ತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಏತ್ಥ ಚ ದಬ್ಬಾದಿವಸೇನ ಅಭೇದಸ್ಸ ಚಿನ್ತನಸ್ಸ ಅತ್ಥವಿಸೇಸಞಾಪನತ್ಥಂ ವಿಭಾಗ ಕಪ್ಪನಾವಸೇನ ಭೇದಕರಣಂ ಪರಿಯಾಯಕಥಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಯಥಾ ಸಿಲಾ ಪುತ್ತಕಸ್ಸಸರೀರನ್ತಿ, ತಥಾ ಕರಣಞ್ಚ ತಂ ತಂ ಕ್ರಿಯಾಸಙ್ಖಾತ ಧಮ್ಮವಿಮುತ್ತಸ್ಸ ಪರಪರಿಕಪ್ಪಿತಸ್ಸ ಕಾರಕಭೂತಸ್ಸ ಅತ್ತ ಜೀವ ಸತ್ತ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಸಬ್ಬಸೋ ಅಭಾವದೀಪನತ್ಥಂ। ಸತಿ ಹಿ ಅತ್ತಾದಿಮ್ಹಿ ಕಿಂ ಅಭೇದಸ್ಸ ಭೇದಕಪ್ಪನಾಯಾತಿ।

ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

ಸಸವಿಸಾಣಂ ವಿಯ ಅಭೂತಸ್ಸ ಭೂತ ಕಪ್ಪನಾ ವುತ್ತಾ ವಿಯ ದಿಸ್ಸತಿ। ಅಯಮಸ್ಸಾಧಿಪ್ಪಾಯೋ-ಧಮ್ಮೇಸು ಕತ್ತಾವಾ ಕಾರೇ ತಾವಾ ಕೋಚಿ ನತ್ಥಿ। ಲೋಕೇಪನ ಅತ್ತಪ್ಪಧಾನೋ ಕ್ರಿಯಾ ನಿಪ್ಫಾದಕೋ ಕತ್ತಾನಾಮ ಸಿದ್ಧೋ। ತಸ್ಮಾ ಚಿನ್ತನಕಿಚ್ಚೇ ಅತ್ತಪ್ಪಧಾನತಾ ದೀಪನತ್ಥಂ ತಂ ಕತ್ತುಭಾವಂ ಚಿತ್ತೇ ಆರೋಪೇತ್ವಾ ಚಿನ್ತೇತೀತಿ ಚಿತ್ತನ್ತಿ ವುತ್ತಂ।

ಚಿತ್ತಸ್ಸಚ ಬಲೇನ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಂಪಿ ತಸ್ಮಿಂ ಕಿಚ್ಚೇ ತದನುಕೂಲಪ್ಪವತ್ತಿದೀಪನತ್ಥಂ ಪುನಕರಣಭಾವಂ ಚಿತ್ತೇ ಕತ್ತುಭಾವಞ್ಚ ತೇಸು ಆರೋಪೇತ್ವಾ ಚಿನ್ತೇನ್ತಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾ ಧಮ್ಮಾ ಏತೇನಾತಿ ಚಿತ್ತನ್ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ। ಅಪಿ ಚೇತ್ಥ ಚಿತ್ತಸದ್ದೋ ವಿಚಿತ್ರತ್ಥವಾಚಕೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ವುತ್ತಞ್ಹೇ ತಂ ಸಂಯುತ್ತಕೇ -

ದಿಟ್ಠಂ ವೋ ಭಿಕ್ಖವೇ ಚರಣಂನಾಮ ಚಿತ್ತನ್ತಿ। ಏವಂ ಭನ್ತೇ। ತಮ್ಪಿ ಖೋ ಭಿಕ್ಖವೇ ಚರಣಂ ಚಿತ್ತಂ ಚಿತ್ತೇನೇವ ಚಿನ್ತಿತನ್ತಿ। ತೇನಾಪಿ ಖೋ ಭಿಕ್ಖವೇ ಚರಣೇನ ಚಿತ್ತೇನ ಚಿತ್ತಞ್ಞೇವ ಚಿತ್ತತರನ್ತಿ, ನಾ ಹಂ ಭಿಕ್ಖವೇ ಅಞ್ಞಂ ಏಕನಿಕಾಯಂಪಿ ಸಮನುಪಸ್ಸಾಮಿ ಯಂ ಏವಂ ಚಿತ್ತಂ। ಯಥಯಿದಂ ಭಿಕ್ಖವೇ ತಿರಚ್ಛಾನಗತಾ ಪಾಣಾ। ತೇಪಿ ಖೋ ಭಿಕ್ಖವೇ ತಿರಚ್ಛಾನಗತಾ ಪಾಣಾ ಚಿತ್ತೇನೇವ ಚಿತ್ತಿಕತಾ। ತೇಹಿಪಿ ಖೋ ಭಿಕ್ಖವೇ ತಿರಚ್ಛಾನ ಗತೇಹಿ ಪಾಣೇಹಿ ಚಿತ್ತಞ್ಞೇವ ಚಿತ್ತತರನ್ತಿ।

ತತ್ಥ ಚರಣಂನಾಮ ಚಿತ್ತನ್ತಿ ಯತ್ಥವಿಚಿತ್ರಾನಿ ದಿಬ್ಬವಿಮಾನಾದೀನಿ ಚಿತ್ತಕಮ್ಮಾನಿ ಕತ್ವಾ ಇದಞ್ಚಿದಞ್ಚ ಪುಞ್ಞಂ ಕರೋನ್ತಾ ಇಧಚಿಧಚ ನಿಬ್ಬತ್ತಾತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ವಿಚರನ್ತಿ । ತಸ್ಸ ಪಟಕೋಟ್ಠಕಸ್ಸೇತಂ ನಾಮಂ। ಚಿತ್ತೇನಾತಿ ನಿಸ್ಸಕ್ಕೇ ಕರಣವಚನಂ। ಯಥಯಿದನ್ತಿ ಯಥಾ ಇಮೇ। ಚಿತ್ತಿಕತಾತಿ ವಿಚಿತ್ರಾ ಕತಾ। ಏತ್ಥಚ ಚಿತ್ತವಿಚಿತ್ತಕಾಯ ಸಞ್ಞಾವಿಚಿತ್ತಾ। ಸಞ್ಞಾವಿಚಿತ್ತತಾಯ ತಣ್ಹಾವಿಚಿತ್ತಾ। ತಣ್ಹಾವಿಚಿತ್ತತಾಯ ಕಮ್ಮಾನಿ ವಿಚಿತ್ತಾನಿ। ಕಮ್ಮವಿಚಿತ್ತ ತಾಯ ಯೋನಿಯೋ ವಿಚಿತ್ತಾ। ಯೋನಿವಿಚಿತ್ತತಾಯ ತೇಸಂ ತಿರಚ್ಛಾ ನಗತಾನಂ ವಿಚಿತ್ತತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। [ವಚನತ್ಥೋ]

ತಂ ತಂ ಸಭಾವೋ ಲಕ್ಖಣಂ, ಕಿಚ್ಚಸಮ್ಪತ್ತಿಯೋ ರಸೋ।
ಗಯ್ಹಾಕಾರೋ ಫಲಂವಾಪಿ, ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನ ಸಞ್ಞಿತಂ॥
ಆಸನ್ನಕಾರಣಂ ಯಂ ತಂ, ಪದಟ್ಠಾನನ್ತಿ ತಂ ಮತಂ।
ಧಮ್ಮಾನಂ ವವತ್ಥಾನಾಯ, ಅಲಂ ಏತೇ ವಿಬುದ್ಧಿನೋ॥

ಆರಮ್ಮಣವಿಜಾನನಲಕ್ಖಣಂ ಚಿತ್ತಂ, ಪುಬ್ಬಙ್ಗಮರಸಂ, ಸನ್ಧಾನಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಂ, ನಾಮರೂಪಪದಟ್ಠಾನಂ। [ಚಿತ್ತಂ]

೧೪. ಚೇತಸಿಕನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಚೇತಸಿ ಭವಂ ತದಾಯತ್ತವುತ್ತಿತಾಯಾತಿ ಚೇತಸಿಕಂ। ಫಸ್ಸಾದಿ ಧಮ್ಮಜಾತಂ। ಏತ್ಥಚ ತದಾಯತ್ತವುತ್ತಿತಾ ನಾಮ ಏಕುಪ್ಪಾದತಾದೀಹಿ ಲಕ್ಖಣೇಹಿ ಚಿತ್ತೇನ ಸಹ ಏಕೀ ಭೂತಸ್ಸ ವಿಯ ಪವತ್ತಿ। ಏತೇನ ಯಾ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಜಾತಿ। ಸಾಏವ ಫಸ್ಸಾದೀನಂ। ಯಾ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಜರಾ, ಯಂ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಮರಣಂ, ಯಂ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಂ, ಯಂ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ವತ್ಥು, ತದೇವ ಫಸ್ಸಾದೀನನ್ತಿ ಏವಂ ಏಕಪುಪ್ಫ ಮಞ್ಜರಿಯಂ ಏಕವಣ್ಟುಪನಿಬ್ಬನ್ಧಾನಿ ಪುಪ್ಫಾನಿ ವಿಯ ಚಿತ್ತೇನ ಸಹ ಏಕಜಾತಿಯಾದಿ ಉಪನಿಬ್ಬನ್ಧಾ ಫಸ್ಸಾದಯೋ ಧಮ್ಮಾ ಇಧ ಚೇತಸಿಕಂನಾಮಾತಿ ಸಿದ್ಧಾ ಹೋನ್ತಿ। ಏವಞ್ಚ ಸತಿ ಚಿತ್ತಂಪಿ ತೇಹಿ ಫಸ್ಸಾದೀಹಿ ಸಹ ತಥೇವ ಆಯತ್ತಂ

ಪವತ್ತತೀತಿ ತಂಪಿ ಫಸ್ಸಿಕಂ ವೇದನಿಕನ್ತಿಆದಿನಾ ವತ್ತಬ್ಬನ್ತಿ ಚೇ। ನ। ಚಿತ್ತಸ್ಸೇವ ಜೇಟ್ಠಕತ್ತಾ। ಮನೋಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಾ ಧಮ್ಮಾ, ಮನೋಸೇಟ್ಠಾ ಮನೋಮಯಾತಿ ಹಿ ವುತ್ತಂ। ಏತ್ಥಚ ಮನೋಮಯಾತಿ ಮನಸಾಏವ ಪಕತಾ ನಿಮ್ಮಿತಾ ಚಿತ್ತಕ್ರಿಯಾ ಭೂತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏತೇನ ತೇ ಫಸ್ಸಾದಯೋ ಧಮ್ಮಾ ಚಿತ್ತೇನ ವಿನಾ ನುಪಲಬ್ಭನ್ತೀತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ಚಿತ್ತಂಪನ ತೇಹಿ ಕೇಹಿಚಿ ವಿನಾಪಿ ಪವತ್ತತಿಯೇವ। ಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣ ಚಿತ್ತಞ್ಹಿತೇಹಿ ಕೇಹಿಚಿ ವಿತಕ್ಕಾದೀಹಿ ವಿನಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ। ತಸ್ಮಾ ತೇಸಞ್ಞೇವ ತದಾಯತ್ತ ವುತ್ತಿತಾ ವತ್ತಬ್ಬಾ ನ ಚಿತ್ತಸ್ಸಾತಿ।

[೧೫] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

ಏಕಾಲಮ್ಬಣತಾ ಮತ್ತೇನ ತೇಸಂ ತದಾಯತ್ತವುತ್ತಿತಂ ಚೇತಸಿ ಕತ್ತಞ್ಚ ವಿಭಾವೇತಿ। ತಂ ನ ಸುನ್ದರಂ।

ನ ಹಿ ಏಕಾಲಮ್ಬಣತಾಮತ್ತೇನ ಚೇತಸಿಕಂನಾಮ ಜಾತನ್ತಿ। ಏತ್ಥ ಚ ಲೋಕೇ ನಾನಾವಣ್ಣಧಾತುಯೋ ಉದಕೇ ಘಂಸಿತ್ವಾ ವತ್ಥುಮ್ಹಿ ನಾನಾ ಚಿತ್ತಕಮ್ಮಾನಿ ಕರೋನ್ತಿ, ತತ್ಥ ವತ್ಥುಮ್ಹಿ ಫರಣಂ ಬನ್ಧನಞ್ಚ ಉದಕಸ್ಸೇವ ಕಿಚ್ಚಂ, ನ ವಣ್ಣಧಾತೂನಂ। ನಾನಾರೂಪ ದಸ್ಸನಂ ವಣ್ಣಧಾತೂನಮೇವ ಕಿಚ್ಚಂ, ನ ಉದಕಸ್ಸ। ತತ್ಥ ವತ್ಥುವಿಯ ಆರಮ್ಮಣಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಉದಕಂವಿಯ ಚಿತ್ತಂ। ನಾನಾ ವಣ್ಣಧಾತುಯೋವಿಯ ಚೇತಸಿಕಧಮ್ಮಾತಿ। [ಚೇತಸಿಕಂ]

೧೫. ರೂಪನ್ತಿ ಏತ್ಥ ರುಪ್ಪತೀತಿ ರೂಪಂ। ಸೀತುಣ್ಹಾದೀಹಿ ವಿರೋಧಿ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ವಿಸಮ ಪವತ್ತಿ ವಸೇನ ವಿಕಾರಂ ಆಪಜ್ಜತಿ, ತೇಹಿ ವಾ ವಿಕಾರಂ ಆಪಾದೀಯತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯಥಾಹ -

ರುಪ್ಪತೀತಿ ಖೋ ಭಿಕ್ಖವೇ ತಸ್ಮಾ ರೂಪನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಕೇನ ರುಪ್ಪತಿ। ಸಿತೇನಪಿ ರುಪ್ಪತಿ। ಉಣ್ಹೇನಪಿ ರುಪ್ಪತಿ। ಜಿಘಚ್ಛಾಯಪಿ ರುಪ್ಪತಿ। ವಿಪಾಸಾಯಪಿ ರುಪ್ಪತಿ। ಡಂಸ ಮಕಸ ವಾತಾತಪ ಸರಿಂ ಸಪ ಸಪ್ಫಸ್ಸೇಹಿಪಿ ರುಪ್ಪತೀತಿ। ರುಪ್ಪತೀತಿಚ ರುಪ್ಪತಿ, ಕುಪ್ಪತಿ, ಘಟ್ಟೀಯತಿ, ಪಿಳೀ ಯತಿ, ಭಿಜ್ಜತೀತಿ।

ಮಹಾನಿದ್ದೇಸೇ ವುತ್ತಂ। ಅಯಮೇತ್ಥ ಪಿಣ್ಡತ್ಥೋ, ಯೇ ಧಮ್ಮಾ ಚಿರಟ್ಠಿತಿಕಾಚ ಹೋನ್ತಿ ಸಪ್ಪಟಿಘಸಭಾವಾಚ। ತೇಸಞ್ಞೇವ ಠಿತಿಕ್ಖಣೇಸು ವಿರೋಧಿಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಸಮಾಗಮೋನಾಮ ಹೋತಿ। ನಪನಞ್ಞೇಸಂ ಪರಿತ್ತಕ್ಖಣಾನಂ ಅಪ್ಪಟಿಘಸಭಾವಾನನ್ತಿ। ತೇಸಞ್ಹಿ ಅಪ್ಪಟಿಘಸಭಾವಾನಂ ಸುಖುಮ ರೂಪಾನಂಪಿ ಬಹಿದ್ಧಾ ಸೀತಾದೀಹಿ ಸಮಾಗಮೋನಾಮ ನತ್ಥಿ। ಕುತೋ ಪರಿತ್ತಕ್ಖಣಾನಂ ಅಪ್ಪಟಿಘಸಭಾವಾನಞ್ಚ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾನನ್ತಿ। ಯದಿಏವಂ ಸುಖುಮರೂಪಾನಂ ಅರೂಪತಾಪತ್ತಿ ಸಿಯಾತಿ। ನಸಿಯಾ। ಓಳಾರಿಕರೂಪೇಹಿ ಸಮಾನಗತಿ ಕತ್ತಾ। ತಾನಿಹಿ ಓಳಾರಿಕೇಸು ರುಪ್ಪಮಾನೇಸು ರುಪ್ಪನ್ತಿಯೇವಾತಿ। ಸಮಾಗಮೋಚ ನಾಮ ಇಧ ಥಪೇತ್ವಾ ಆಪಾತಗಮನಂ ಆರಮ್ಮಣಕರಣಞ್ಚ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞವಿರುದ್ಧಾನಂ ಠಿತಿಪತ್ತಾನಂ ಓಳಾರಿಕರೂಪಾನಂ ಮಹಾಭೂತಾನಮೇವವಾ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಾಭಿಘಟ್ಟನಂ ವುಚ್ಚತಿ, ರುಪ್ಪತಿ ಘಟ್ಟೀಯತಿ ಪೀಳೀಯತೀತಿ ಹಿ ವುತ್ತಂ। ರುಪ್ಪನಞ್ಚನಾಮ ಪರಸೇನಾಯುದ್ಧೇನ ರಟ್ಠಖೋಭೋವಿಯ ಕಲಾಪನ್ತರಗತಧಾತೂನಂ ಕುಪ್ಪನಂ ಭಿಜ್ಜನಂಚ ವುಚ್ಚತಿ। ಕುಪ್ಪತಿ ಭಿಜ್ಜತೀತಿ ಹಿ ವುತ್ತಂ। ಏತ್ಥಚ ಕುಪ್ಪತೀತಿ ಖೋಭತಿ ಚಞ್ಚಲತಿ, ಭಿಜ್ಜತೀತಿ ವಿಕಾರಂ ಆಪಜ್ಜತಿ। ಯಸ್ಮಿಂ ಖಣೇ ವಿರೋಧಿಪಚ್ಚಯಸಮಾಗಮಂ ಲಭನ್ತಿ। ತತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಸಯಂಪಿ ವಿಕಾರಪತ್ತಾ ಹೋನ್ತಿ। ಓಮತ್ತಾಧಿಮತ್ತರೂಪಸನ್ತತೀನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಪಚ್ಚಯಭಾವಂ ಪತ್ತಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಪಿಚೇತ್ಥ ರುಪ್ಪನಂ ದುವಿಧಂ ವಡ್ಢನಂ, ಹಾಯನಞ್ಚ। ತದುಭಯಂಪಿ ಕಪ್ಪವುಟ್ಠಾನೇ ಕಪ್ಪಸಣ್ಠಾನೇ ನಾನಾಆಯುಕಪ್ಪ ಸಂವಚ್ಛರ ಉತು ಮಾಸ ರತ್ತಿ ದಿವಾದೀನಂ ಪರಿವತ್ತನೇಚ ಪಾಕಟಂ ಹೋತೀತಿ। ಕಸ್ಮಾ ಪನ ರೂಪನ್ತಿ ನಾಮಂ ಘಟ್ಟನವಸೇನ ರುಪ್ಪನಧಮ್ಮಾನಮೇವ ಸಿದ್ಧನ್ತಿ। ತೇಸಮೇವ ಸವಿಗ್ಗಹತ್ತಾ। ರೂಪಧಮ್ಮಾ ಹಿ ಸಮೂಹಸಣ್ಠಾನಾದಿ ಭಾವಪತ್ತಿಯಾ ಸವಿಗ್ಗಹಾ ಹೋನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ತೇಸಮೇವ ರುಪ್ಪನಂ ಪಚ್ಚಕ್ಖತೋಪಿ ಲೋಕಸ್ಸ ಪಾಕಟನ್ತಿ ತೇಸ್ವೇವ ರೂಪನ್ತಿ ನಾಮಂ ಸಿದ್ಧನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಅರೂಪಧಮ್ಮಾ ಪನ ಅವಿಗ್ಗಹಾತಿ ನ ತೇಸಂ ವಿಕಾರೋ ಪಚ್ಚಕ್ಖತೋ ಲೋಕಸ್ಸ ಪಾಕಟೋ ಹೋತಿ। ತಂ ತಂ ರೂಪವಿಕಾರಂ ದಿಸ್ವಾವಾ ಸುತ್ವಾ ವಾ ಪುಚ್ಛಿತ್ವಾಯೇವ ವಾ ಸೋ ಲೋಕೇನ ಜಾನಿತಬ್ಬೋ ಅಞ್ಞತ್ರ ಪರಚಿತ್ತವಿದೂಹಿ। ತಸ್ಮಾ ತೇಸಂ ರೂಪತಾಪತ್ತಿ ನತ್ಥೀತಿ।

[೧೬] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

ತೇಸಂ ರೂಪತಾಪತ್ತಿಪ್ಪಸಙ್ಗೋ ಸೀತಾದಿಗ್ಗಹಣ ಸಾಮತ್ಥಿಯೇನ ನಿವತ್ತಿತೋ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ವೋಹಾರೋನಾಮ ಲೋಕೋಪಚಾರೇನ ವಿನಾ ನಸಿಜ್ಝತಿ। ಲೋಕೋಪಚಾರೋಚ ಪಾಕಟನಿಮಿತ್ತವಸೇ ನೇವ ಪವತ್ತೋ। ತಸ್ಮಾ ಇಧ ಸೀತಾದಿಗ್ಗಹಣೇನ ವಿನಾಪಿ ತಪ್ಪಸಙ್ಗನಿವತ್ತಿ ಲೋಕತೋವ ಸಿದ್ಧಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ।

ಯಸ್ಮಾ ಚ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕೇ ಬ್ರಹ್ಮಾನಂ ಕಾಯವಿಕಾರ ವಚೀವಿಕಾರಾ ಚ ಇದ್ಧಿವಿಕುಪ್ಪನಾವಸಪ್ಪವತ್ತಾ ನಾನಾರೂಪವಿಕಾರಾಚ ದಿಸ್ಸನ್ತಿಯೇವ। ತೇಚ ಏಕೇನ ಪರಿಯಾಯೇನ ರುಪ್ಪನಾಕಾರಾಏವ ನಾಮ ಹೋನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ತೇಸಂ ವಸೇನ ತತ್ಥ ರೂಪಾನಂ ರೂಪತಾಸಿದ್ಧಿ ಹೋತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ರೂಪಯತಿ ವಾ ಅತ್ತನೋ ಸಭಾವೇನ ಪಕಾಸತೀತಿ ರೂಪಂ। ಅರೂಪಧಮ್ಮಾ ಹಿ ನ ಅತ್ತನೋ ಸಭಾವೇನ ಪಾಕಟಾ ಹೋನ್ತಿ। ರೂಪಸನ್ನಿಸ್ಸಯೇನೇವ ಗಹೇತಬ್ಬಾ । ಇದಂ ಪನ ಅತ್ತನೋ ಸಭಾವೇನೇವ ಪಾಕಟಂ ಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣೇಹಿಪಿ ಗಹೇತಬ್ಬನ್ತಿ। ಇಮಸ್ಮಿಂ ಅತ್ಥೇ ಸತಿ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕೇ ರೂಪಾನಂಪಿ ಉಜು ಕತೋವ ರೂಪತಾಸಿದ್ಧಿ ಹೋತೀತಿ।

[೧೭] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

ಅನುಗ್ಗಾಹಕಾನಂ ಸೀತಾದೀನಂ ವಸೇನ ತಂ ಸಭಾವಾ ನಾತಿವತ್ತನ ವಸೇನಚ ತತ್ಥ ರೂಪತಾಸಿದ್ಧಿ ವಿಭಾವಿತಾ। ಯಸ್ಮಾಪನ ಸೀತೇ ನಾಪಿ ಉಣ್ಹೇನಾಪೀತಿಆದಿವಚನಂ ನಿದಸ್ಸನಮತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಕಮ್ಮ ಚಿತ್ತಾಹಾರಾನಂಪಿ ವಸೇನ ರುಪ್ಪನಸ್ಸ ಸಮ್ಭವತೋ, ತಥಾಹಿ ಸಞ್ಞಾ ವಿಞ್ಞಾಣಾನಿಪಿ ರೂಪಾರಮ್ಮಣರಸಾರಮ್ಮಣೇಹಿ ಏವ ಪಾಳಿಯಂ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾನಿ। ನ ಹಿ ಸಞ್ಞಾ ರೂಪಂಏವ ಸಞ್ಜಾನಾತಿ। ನ ಚ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ರಸ ಮೇವ ವಿಜಾನಾತಿ। ನಿದಸ್ಸನಮತ್ತೇನ ದೇಸನಾ ಹೋತೀತಿ ವಿಞ್ಞಾಯತೀತಿ। ತಸ್ಮಾ ಸೀತಾದಿಗ್ಗಹಣಂ ಅಮುಞ್ಚಿತ್ವಾವ ತತ್ಥ ರೂಪತಾಸಿದ್ಧಿವಿಭಾವನೇನ ಪಯೋಜನ ನತ್ಥೀತಿ। [ರೂಪಂ]

೧೬. **ನಿಬ್ಬಾನನ್ತಿ** ಏತ್ಥ ನಿಬ್ಬಾಯನ್ತಿ ಸಬ್ಬೇ ವಟ್ಟದುಕ್ಖಸನ್ತಾಪಾ ಏತಸ್ಮಿನ್ತಿ ನಿಬ್ಬಾನಂ। ನಿಬ್ಬಾಯನ್ತೀತಿ ಯೇ ಕಿಲೇಸಾವಾ ಖನ್ಧಾವಾ ಅಭಾವಿತಮಗ್ಗಸ್ಸ ಆಯತಿಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಾರಹಪಕ್ಖೇ ಠಿತಾ ಹೋನ್ತಿ। ತೇಯೇವ ಭಾವಿತಮಗ್ಗಸ್ಸ ಅನುಪ್ಪಜ್ಜನಾರಹಪಕ್ಖಂ ಪಾಪುಣನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ನ ಹಿ ಖಣತ್ತಯಂ ಪತ್ವಾ ನಿರುದ್ಧಾ ಅತೀತಧಮ್ಮಾ ನಿಬ್ಬಾಯನ್ತಿ ನಾಮ। ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೇಸು ಆಯತಿಂ ಅವಸ್ಸಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೇಸುಚ ಧಮ್ಮೇಸು ವತ್ತಬ್ಬಮೇವ ನತ್ಥೀತಿ। ವಟ್ಟದುಕ್ಖಸನ್ತಾಪಾತಿ ಕಿಲೇಸವಟ್ಟ ಕಮ್ಮವಟ್ಟ ವಿಪಾಕವಟ್ಟ ದುಕ್ಖಸನ್ತಾಪಾ। ನ ಹಿ ತಿವಿಧ ವಟ್ಟದುಕ್ಖಸನ್ತಾಪರಹಿತಾನಂ ರುಕ್ಖಾದೀನಂ ಅನುಪ್ಪಾದನಿರೋಧೋ ನಿಬ್ಬಾನಂನಾಮ ಹೋತೀತಿ। ಏತಸ್ಮಿನ್ತಿ ವಿಸಯೇ ಭುಮ್ಮಂ। ಯಥಾ ಆಕಾಸೇ ಸಕುಣಾ ಪಕ್ಖನ್ತೀತಿ। ಯೇಹಿ ತೇ ನಿಬ್ಬಾಯನ್ತಿ। ತೇಸಂ ತಬ್ಬಿನಿಮುತ್ತಂ ಅಞ್ಞಂ ನಿಬ್ಬುತಿಟ್ಠಾನಂನಾಮ ಕಿಞ್ಚಿ ನತ್ಥೀತಿ। ನಿಬ್ಬಾಯನ್ತಿ ವಾ ಅರಿಯಜನಾ ಏತಸ್ಮಿನ್ತಿ ನಿಬ್ಬಾನಂ। ನಿಬ್ಬನ್ತಿ ಧೀರಾ ಯಥಯಂ ಪದೀಪೋತಿ ಹಿ ವುತ್ತಂ। ನಿಬ್ಬಾಯನ್ತೀತಿ ತಂ ತಂ ಕಿಲೇಸಾನಂವಾ ಖನ್ಧಾನಂವಾ ಪುನ ಅಪ್ಪಟಿಸನ್ಧಿಕಭಾವಂ ಪಾಪುಣನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏಕಸ್ಮಿನ್ತಿ ವಿಸಯೇಏವ ಭುಮ್ಮಂ, ಏತಸ್ಮಿಂ ಅಧಿ ಗತೇತಿಪಿ ಯೋಜೇನ್ತಿ। ಟೀಕಾಸುಪನ ಭವಾಭವಂ ವಿನನತೋ ಸಂಸಿಬ್ಬನ ತೋ ವಾನಂ ವುಚ್ಚತಿ ತಣ್ಹಾ। ತತೋ ನಿಕ್ಖನ್ತನ್ತಿ ನಿಬ್ಬಾನನ್ತಿ ವುತ್ತಂ।

[೧೮] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

"ನಿಬ್ಬಾಭಿವಾ ಏತೇನ ರಾಗಗ್ಗಿಆದಿಕೋತಿ ನಿಬ್ಬಾನ"ನ್ತಿಪಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ನ ಸುನ್ದರಂ।

ನ ಹಿ ಮಗ್ಗೇವಿಯ ನಿಬ್ಬಾನೇ ಕತ್ಥಚಿ ಕರಣಸಾಧನಂ ದಿಟ್ಠಂ, ನಚ ನಿಬ್ಬಾನಂ ನಿಬ್ಬೂತಿ ಕ್ರಿಯಾಸಾಧನೇ ರಾಗಾದಿಕಸ್ಸ ಕತ್ತುನೋ ಸಹ ಕಾರಿಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀತಿ। [ನಿಬ್ಬಾನಂ]

ದುತೀಯಗಾಥಾಯ ಪರಮತ್ಥದೀಪನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಚಿತ್ತಸಙ್ಗಹ-ಪರಮತ್ಥದೀಪನೀ

೧೭. ಇದಾನಿ ಉದ್ದೇಸಕ್ಕಮೇನ ಚಿತ್ತಂ ತಾವ ನಿದ್ದಿಸನ್ತೋ ತತ್ಥ ಚಿತ್ತನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। **ತತ್ಥಾ**ತಿ ತೇಸು ಚತೂಸು ಅಭಿಧಮ್ಮತ್ಥೇಸು। **ತಾವ** ಪಠಮಂ। ಚತ್ತಾರೋ ವಿಧಾ ಪಕಾರಾ ಯಸ್ಸ ತಂ **ಚತುಬ್ಬಿಧಂ**।

೧೮. **ಕಾಮಾವಚರ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಕಾಮೀಯತೀತಿ ಕಾಮೋ। ಕಾಮೇನ್ತಿವಾ ಏತ್ಥ ಸತ್ತಾ ಅವಿಕ್ಖಮ್ಭಿತಕಾಮರಾಗತ್ತಾ ಕಾಮರತಿಯಾಏವ ರಮನ್ತಿ। ನ ಉಪರಿಭೂಮೀಸು ವಿಯ ಝಾನರತಿಯಾತಿ ಕಾಮೋ। ಏಕಾದಸವಿಧಾ ಕಾಮಭೂಮಿ। ನನು ಚೇತ್ಥ ಝಾನಲಾಭಿನೋಪಿ ಸನ್ತೀತಿ। ನ ನ ಸನ್ತಿ। ತೇಪನ ಕದಾಚಿ ದೇವಾತಿ ನತ್ಥೇತ್ಥ ದೋಸೋ। ಅವೀಚಿನಿರಯಾದಯೋ ಕಥಂ ಕಾಮೀಯನ್ತಿ। ಕಥಞ್ಚ ತತ್ಥ ಸತ್ತಾ ಕಾಮರತಿಯಾ ರಮನ್ತೀತಿ। ನಿಮಿತ್ತಸ್ಸಾದವಸೇನವಾ ಭವನಿಕನ್ತಿವಸೇನವಾತಿ। ಮರಣಕಾಲೇ ಹಿ ಉಪಟ್ಠಿತಾ ನಿರಯಗ್ಗಿಜಾಲಾ ಸುವಣ್ಣವಣ್ಣಾವಿಯ ಖಾಯನ್ತಿ। ಏಕೋ ಕಿರ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಕೋ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ಮರಣಮಞ್ಚೇ ನಿಪ್ಪನ್ನೋ ಹೋತಿ। ತಸ್ಸ ಆಚರಿಯಬ್ರಾಹ್ಮಣಾ ಸಮೀಪೇ ಠತ್ವಾ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಂ ಭೋ ಗಚ್ಛಾತಿ ವದನ್ತಿ। ತಸ್ಸಪನ ಅವೀಚಿನಿರಯೇ ಅಗ್ಗಿಜಾಲಾ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತಿ। ತದಾ ಸೋ ಭೋ ಆಚರಿಯಾ ಸುವಣ್ಣವಣ್ಣಾ ಪಞ್ಞಾಯನ್ತೀತಿ ಆಹ। ಏಸ ಭೋ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕೋ। ತತ್ಥ ಗಚ್ಛಾತಿ ವದನ್ತಿ। ಸೋ ಕಾಲಙ್ಕತ್ವಾ ಅವೀಚಿಮ್ಹಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿ। ಏವಂ ನಿಮಿತ್ತಸ್ಸಾದವಸೇನ ತೇ ಕಾಮೀಯನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಉಪ್ಪನ್ನಾನಂಪಿ ಭವನಿಕನ್ತಿನಾಮ ಹೋತೀತಿ। ಅಪಿಚ, ತತ್ಥ ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಅವಿಕ್ಖಮ್ಭಿತಕಾಮರಾಗಾಏವ ಹೋನ್ತಿ, ಓಕಾಸೇ ಸತಿ ಕಾಮರತಿಯಾ ರಮಿಸ್ಸನ್ತಿ ಯೇವಾತಿ। ತಸ್ಮಿಂ ಕಾಮೇ ಅವಚರತೀತಿ ಕಾಮಾವಚರಂ। ಏತ್ಥಚ ಅವಚರತೀತಿ ಪದಸ್ಸ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ಅತ್ಥೋ ನ ಗಹೇತಬ್ಬೋ। ಸೋ ಹಿ ಅತ್ಥೋ ಪಾಳಿಯಾಚ ನಸಮೇತಿ। ನಾನಾದೋಸಯುತ್ತೋಚ ಹೋತೀತಿ। ಯಂ ಏತಸ್ಮಿಂ ಅನ್ತರೇ ಏತ್ಥಾವಚರಾ ಏತ್ಥ ಪರಿಯಾಪನ್ನಾತಿ ಹಿ ಪಾಳಿಯಂ ವುತ್ತಂ। ಯದಿ ಚೇತ್ಥ ಸೋ ಅತ್ಥೋ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ ಸಿಯಾ। ಏವಂ ಸಭಿ ಏತ್ಥಾವಚರಾ ಏತ್ಥುಪ್ಪನ್ನಾತಿ ವುತ್ತಂ ಸಿಯಾ। ನಪನ ವುತ್ತಂ। ನಚ ಪರಿಯಾಪನ್ನಸದ್ದೋ ಉಪ್ಪನ್ನಸದ್ದೇನ ಸಹ ಸಮಾನತ್ಥೋತಿ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ। ನ ಹಿ ಲೋಕುತ್ತರಚಿತ್ತಾನಿ ತೀಸು ಭವೇಸು ಉಪ್ಪನ್ನಾ ನಿಪಿ ತತ್ರ ಪರಿಯಾಪನ್ನಾನಿಯೇವ ಹೋನ್ತೀತಿ। ಏವಂ ತಾವ ಪಾಳಿಯಾ ನಸಮೇತೀತಿ।

ಯದಿಚ ಸೋ ಅತ್ಥೋ ಗಹಿತೋ ಸಿಯಾ। ಏವಞ್ಚ ಸತಿ ತಸ್ಮಿಂ ಕಾಮೇ ಯೇ ಮಹಗ್ಗತ ಲೋಕುತ್ತರಧಮ್ಮಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ತೇಸಂಪಿ ಕಾಮಾ ವಚರತಾಪತ್ತಿದೋಸೋ ರೂಪಾವಚರತಾದಿ ಮುತ್ತಿದೋಸೋಚ ಆಪಜ್ಜತಿ। ಯೇಚ ಕಾಮಾವಚರಧಮ್ಮಾ ರೂಪಾರೂಪಭೂಮೀಸು ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ತೇಸಞ್ಚ ರೂಪಾರೂಪಾ ವಚರತಾ ಪತ್ತಿದೋಸೋ ಕಾಮಾವಚರತಾ ಮುತ್ತಿದೋಸೋಚ ಆಪಜ್ಜತೀತಿ। ನನು ಯೇಭುಯ್ಯವುತ್ತಿವಸೇನಪಿ ಕೇಸಞ್ಚಿ ನಾಮಲಾಭೋ ಹೋತಿ। ಯಥಾ ವನಚರಕೋ ಸಙ್ಗಾಮಾವಚರೋತಿ। ತಸ್ಮಾ ಇಧಪಿ ತೇಸಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅತ್ತನೋ ಅತ್ತನೋ ಭುಮ್ಮೀಸು ಉಪ್ಪನ್ನಬಹುಲತ್ತಾ ಕಾಮಾವಚರಾದಿ ನಾಮಲಾಭೇ ಸತಿ ನ ಕೋಚಿ ದೋಸೋತಿ।ನ। ಏವಞ್ಹಿ ಸತಿ ಲೋಕುತ್ತರ ಧಮ್ಮಾನಂ ಕಾಮಾವಚರತಾದಿ ಮುಚ್ಚನತ್ಥಂ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಉಪ್ಪನ್ನಭೂಮಿ ವಿಸುಂ ವತ್ತಬ್ಬಾ ಸಿಯಾ। ನ ಚ ಸಾ ನಾಮಭೂಮಿ ಅತ್ಥಿ। ಯತ್ಥ ತೇ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ। ತೇಹಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಾ ತೀಸು ಭವೇಸು ಏವ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ತೇಸಂ ಕಾಮ ರೂಪಾರೂಪಾವಚರತಾಪತ್ತಿದೋಸೋ ದುನ್ನಿವಾರೋ ಸಿಯಾತಿ। ಏವಂ ನಾನಾದೋಸಯುತ್ತೋ ಹೋತೀತಿ। ತಸ್ಮಾಸ್ಸ ತಥಾ ಅತ್ಥಂ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಏತ್ಥಾವಚರಾ ಏತ್ಥ ಪರಿಯಾಪನ್ನಾತಿ ಭಗವತಾ ಸಂವಣ್ಣಿತೇನ ಪಾಳಿನಯೇನೇವಸ್ಸ ಅತ್ಥೋ ಗಹೇತಬ್ಬೋತಿ। ಅಯಞ್ಹೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ। ಕಾಮೇ ಅವಚರತಿ ಪರಿಯಾಪನ್ನಭಾವೇನ ತಸ್ಮಿಂ ಅಜ್ಝೋಗಾಹೇತ್ವಾ ಚರತಿ ಪವತ್ತತೀತಿ ಕಾಮಾವಚರನ್ತಿ। ಪರಿಯಾಪನ್ನಭಾವೋಚನಾಮ ಅತ್ತನೋ ಆಧಾರಭೂತೇನ ತೇನ ಕಾಮೇನ ಸಹ ಸಮಾನಜಾತಿಗೋತ್ತನಾಮತಾ ಸಙ್ಖಾತೇಹಿ ಪರಿತೋಭಾಗೇಹಿ ತಸ್ಮಿಂ ಕಾಮೇ ಆಪನ್ನಭಾವೋ ಅನುಪ್ಪವಿಟ್ಠ ಭಾವೋ। ಅನ್ತೋಗಧಭಾವೋತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಸೋಚ ತಥಾ ಪರಿಯಾಪನ್ನಭಾವೋ ಪರಿಗ್ಗಾಹಿನಿಯಾ ಕಾಮತಣ್ಹಾಯ ಕತೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಏತ್ತಾವತಾ ಯೇಧಮ್ಮಾ ರೂಪಾರೂಪಸತ್ತಸನ್ತಾನಭೂತಾಪಿ ಮಯ್ಹಂ ಏತೇತಿ ಕಾಮ ತಣ್ಹಾಯ ಪರಿಗ್ಗಹಿತಾ ಕಾಮೇ

ಪರಿಯಾಪನ್ನಾವ ಹೋನ್ತಿ। ತೇ ಕಾಮಾವಚರಾನಾಮಾತಿ ಸಿದ್ಧಾ ಹೋನ್ತಿ। ರೂಪಾರೂಪಾ ವಚರೇಸುಪಿ ಅಯಂ ನಯೋ ನೇತಬ್ಬೋ। ತೇಸುಪನ ರೂಪತಣ್ಹಾ ಅರೂಪತಣ್ಹಾಚ ಪರಿಗ್ಗಾಹಿನೀ ತಣ್ಹಾ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ।

ಯೇಪನ ಧಮ್ಮಾ ತಿಣ್ಣಂ ತಣ್ಹಾನಂ ಪರಿಗ್ಗಹವಿಮುತ್ತಾ ಹೋನ್ತಿ। ತೇ ತೀಸು ಭವೇಸು ಉಪ್ಪನ್ನಾಪಿ ತತ್ರ ಅಪರಿಯಾಪನ್ನಾಏವ ಹೋನ್ತೀತಿ ಲೋಕುತ್ತರಾ ನಾಮ ಜಾತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಏತ್ಥಚ ಪಟ್ಠಾನೇ ಆರುಪ್ಪೇ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಂ ನೀವರಣಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಉದ್ಧಚ್ಚನೀವರಣನ್ತಿಆದಿನಾ ಅರೂಪಸತ್ತಸನ್ತಾನೇಪಿ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಸಙ್ಖಾತಾಯ ಕಾಮತಣ್ಹಾಯ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ವುತ್ತಾ। ತಸ್ಮಾ ರೂಪಾರೂಪ ಭೂಮೀಸು ಉಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಕಾಮಧಮ್ಮಾನಂ ಪರಿಗ್ಗಾಹಿನೀತಣ್ಹಾ ರೂಪಾರೂಪಸತ್ತಸನ್ತಾನ ಗತಾಪಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ಪಾಳಿಯಂ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದನೀವರಣನ್ತಿ ಇದಂ ನೀವರಣಜಾತಿಕತ್ತಾ ವುತ್ತಂ। ನ ಹಿ ಝಾನಭೂಮೀಸು ಏಕನ್ತನೀವರಣಕಿಚ್ಚಾನಿ ನೀವರಣಾನಿ ಸಕ್ಕಾ ಲದ್ಧುನ್ತಿ। ಅತ್ರ ಕಾಮಭೇದೋ ವತ್ತಬ್ಬೋ। ದ್ವೇಕಾಮಾ ಕಿಲೇ ಸಕಾಮೋಚ, ವತ್ಥುಕಾಮೋಚಾತಿ। ತತ್ಥ ಥಪೇತ್ವಾ ರೂಪಾರೂಪರಾಗೇ ಅಞ್ಞೋ ಸಬ್ಬೋಪಿ ಲೋಭೋ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಚತುಬ್ಭೂಮಿಪರಿಚ್ಛೇದೇ ಕಿಲೇ ಸಕಾಮೋನಾಮ। ಥಪೇತ್ವಾಚ ರೂಪಾರೂಪಾವಚರಧಮ್ಮೇ ಅಞ್ಞೇ ಸಬ್ಬೇಪಿ ತೀಸು ಭೂಮೀಸು ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಕಾಮಾವಚರಧಮ್ಮಾ ವತ್ಥುಕಾಮೋನಾಮಾತಿ। ಯಂಪನ ಅಟ್ಠಸಾಲಿನಿಯಂ ಸಬ್ಬೇಪಿ ತೇಭೂಮಕಾ ಧಮ್ಮಾ ವತ್ಥುಕಾಮೋತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ಮಹಾನಿದ್ದೇಸೇ ನಿದ್ದಿಟ್ಠೇನ ಸುತ್ತನ್ತಿಕಪರಿಯಾಯೇನ ವುತ್ತನ್ತಿ ಗಹೇತಬ್ಬಂ। ನ ಹಿ ರೂಪಾರೂಪಾವಚರಧಮ್ಮಾ ಅಭಿಧಮ್ಮೇ ಕಾಮನಾಮೇನ ವುತ್ತಾ ಅತ್ಥೀತಿ। [ಕಾಮಾವಚರಪದಂ]

೧೯. **ರೂಪಾವಚರಂ ಅರೂಪಾವಚರ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ರೂಪಾರೂಪಸದ್ದಾ ತಾಸು ಭೂಮೀಸು ನಿರುಳ್ಹಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ಅಪಿಚ ದ್ವೇ ಭೂಮಿಯೋ ರೂಪಭೂಮಿ, ಅರೂಪಭೂಮೀತಿ। ತತ್ಥ ರುಪ್ಪನಲಕ್ಖಣಂ ರೂಪಂ ಯತ್ಥ ನತ್ಥಿ, ಸಾ ಚತುಬ್ಬಿಧಾ ಭುಮ್ಮಿ ಅರೂಪಭೂಮಿನಾಮ। ಸೇಸಾ ಸತ್ತವೀಸತಿವಿಧಾ ಭುಮ್ಮಿ ರೂಪಭೂಮಿನಾಮ। ತತ್ಥಚ ಹೇಟ್ಠಾ ಏಕಾದಸವಿಧಾ ಭುಮ್ಮಿ ಓಳಾರಿಕೇನ ಕಾಮೇನ ವಿಸೇಸೇತ್ವಾ ಕಾಮ ಭೂಮೀತಿ ವುತ್ತಾ। ಉಪರಿ ಸೋಳಸವಿಧಾ ಭುಮ್ಮಿ ರೂಪಭೂಮಿಇಚ್ಚೇವ ವುತ್ತಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ಯತ್ಥಪನ ತಣ್ಹಾವಾ ಝಾನಾನಿವಾ ರೂಪಾರೂಪಸದ್ದೇಹಿ ವುತ್ತಾನಿ। ತತ್ಥ ನಿಸ್ಸಯಸ್ಸನಾಮಂ ನಿಸ್ಸಿತೇ ಆರೋಪನವಸೇನ ನಿಸ್ಸಯೋಪಚಾರೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಯತ್ಥಚ ಕಾಮಾವಚರಾದಿಸದ್ದೇಹಿ ಭೂಮಿಏವ ವುತ್ತಾ। ತತ್ಥ ನಿಸ್ಸಿತಸ್ಸ ನಾಮಂ ನಿಸ್ಸಯೇ ಆರೋಪನವಸೇನ ನಿಸ್ಸಿತೋ ಪಚಾರೋತಿ। ಯಮೇತ್ಥ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ತಂ ಕಾಮಾವಚರಪದೇ ವುತ್ತನಯಮೇವಾತಿ। ಅಯಮೇತ್ಥ ತೇಭೂಮಕ ಪರಿಚ್ಛೇದೇ ಪಾಳಿಅನುಗತಾ ಪರಮತ್ಥದೀಪನಾ। ಯಥಾಹ -

> ಕತಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಕಾಮಾವಚರಾ। ಹೇಟ್ಠತೋ ಅವೀಚಿನಿರಯಂ ಪರಿಯನ್ತಂ ಕರಿತ್ವಾ ಉಪರಿತೋ ಪರನಿಮ್ಮಿತವಸವತ್ತೀದೇವೇ ಅನ್ತೋ ಕರಿತ್ವಾ ಯಂ ಏತಸ್ಮಿಂ ಅನ್ತರೇ ಏತ್ಥಾವಚರಾ ಏತ್ಥ ಪರಿಯಾಪನ್ನಾ ಖನ್ಧಧಾತುಆಯತನಾ ರೂಪಾ ವೇದನಾ ಸಞ್ಞಾ ಸಙ್ಖಾರಾ ವಿಞ್ಞಾಣಂ। ಇಮೇಧಮ್ಮಾ ಕಾಮಾವಚರಾ। ಕತಮೇ ಧಮ್ಮಾ ರೂಪಾವಚರಾ। ಹೇಟ್ಠತೋ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಂ ಪರಿಯನ್ತಂ ಕರಿತ್ವಾ ಉಪರಿತೋ ಅಕನಿಟ್ಠೇ ದೇವೇ ಅನ್ತೋ ಕರಿತ್ವಾ ಯಂ ಏತಸ್ಮಿಂ ಅನ್ತರೇ ಏತ್ಥಾವಚರಾ ಏತ್ಥ ಪರಿಯಾಪನ್ನಾ ಸಮಾಪನ್ನಸ್ಸವಾ ಉಪಪನ್ನಸ್ಸವಾ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಸುಖವಿಹಾರಿಸ್ಸವಾ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾ ಧಮ್ಮಾ, ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ರೂಪಾವಚರಾ। ಕತಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಅರೂಪಾವಚರಾ। ಹೇಟ್ಠತೋ ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನುಪಗೇ ದೇವೇ ಪರಿಯನ್ತಂ ಕರಿತ್ವಾ ಉಪರಿತೋ ನೇವಸಞ್ಞಾ ನಾಸಞ್ಞಾ ಯತನುಪಗೇ ದೇವೇ ಅನ್ತೋ ಕರಿತ್ವಾ ಯಂ ಏತಸ್ಮಿಂ ಅನ್ತರೇ। ಲ। ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಅರೂಪಾವಚರಾತಿ।

[೧೯] ಟೀಕಾಸು ಪನ

> ಯಥಾವುತ್ತಂ ಸುವಿಸದಂ ಪಾಳಿನಯಂ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಅಞ್ಞಥಾ ವಚನತ್ಥಾಚ ವಿನಿಚ್ಛಯಾಚ ಏತ್ಥ ವುತ್ತಾ। ಸಬ್ಬೇ ತೇ ಸಾರತೋ ನ ಪಚ್ಚೇತಬ್ಬಾತಿ।

ನನು ಅಟ್ಠಸಾಲಿನಿಯಮೇವ ತೇಚ ಅಞ್ಞೇಚ ಅತ್ಥಾ ವುತ್ತಾತಿ। ಸಚ್ಚಂ। ಭೂತಂಪನ ಸುವಿಸದಂ ಪಾಳಿಅನುಗತಂ ಅತ್ಥಂ ಞತ್ವಾ ಕಿಂವಿಕ್ಖೇಪೇನಾತಿ।

೨೦. **ಲೋಕುತ್ತರ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಲುಜ್ಜನಪಲುಜ್ಜನಟ್ಠೇನ ಲೋಕೋ ವುಚ್ಚತಿ ಯಥಾವುತ್ತೋ ತೇಭೂಮಕಧಮ್ಮೋ। ಯಥಾಹ ಲುಜ್ಜತಿ ಪಲುಜ್ಜತೀತಿ ಖೋ ಭಿಕ್ಖವೇ ತಸ್ಮಾ ಲೋಕೋತಿ ವುಚ್ಚತೀತಿ। ಏವಂ ಸನ್ತೇ ಲೋಕುತ್ತರಧಮ್ಮಾನಂಪಿ ನಿಬ್ಬಾನವಜ್ಜಾನಂ ಲೋಕತಾಪತ್ತಿ ಸಿಯಾ। ಕಸ್ಮಾ, ತೇಸಂಪಿ ಲುಜ್ಜನಪಲುಜ್ಜನಧಮ್ಮತ್ತಾತಿ। ನಸಿಯಾ। ಯತ್ಥ ಹಿ ನಿಚ್ಚೋ ಧುವೋ ಸಸ್ಸತೋತಿ ಮಹಾಜನಸ್ಸ ಮಿಚ್ಛಾಗಾಹೋ ನಿವಿಸತಿ। ತತ್ಥೇವ ತಸ್ಸ ನಿವಾರಣತ್ಥಂ ಅಯಂ ಲೋಕಸಮಞ್ಞಾ ನಿಯಮೀಯತಿ। ತಸ್ಮಾ ಸಬ್ಬಸೋ ಮಿಚ್ಛಾಗಾಹವಿಮುತ್ತಾನಂ ತೇಸಂ ಲೋಕತಾಪತ್ತಿ ನತ್ಥೀತಿ ವದನ್ತಿ। ಯೇಸಂವಾ ಲುಜ್ಜನಂಪಲುಜ್ಜನಞ್ಚ ಮಹಾಜನಸ್ಸ ಪಾಕಟಂ। ತೇಸಞ್ಞೇವ ಲೋಕತಾಸಿದ್ಧೀತಿ ನತ್ಥಿ ಲೋಕುತ್ತರಾನಂ ಲೋಕತ್ತಪ್ಪಸಙ್ಗೋತಿ। ಲೋಕತೋ ಉತ್ತರತೀತಿ ಲೋಕುತ್ತರಂ। ಮಗ್ಗಚಿತ್ತಂ। ತತೋ ಉತ್ತಿಣ್ಣನ್ತಿ ಲೋಕುತ್ತರಂ। ಫಲಚಿತ್ತಂ। ನಿಬ್ಬಾನಂಪನ ಇಧ ನಲಬ್ಭತೀತಿ। ಉತ್ತರಣಞ್ಚೇತ್ಥ ತಣ್ಹಾತ್ತಯಗ್ಗಾಹ ವಿಮುತ್ತಿಯಾ ತೀಸು ಲೋಕೇಸು ಅಪರಿಯಾಪನ್ನಭಾವೋಯೇವ। ಸೋಚ ಅಪರಿಯಾಪನ್ನಭಾವೋ ಕೇಸಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅಧಿಟ್ಠಾನ ಭೂತೋವಿಯ ಗಯ್ಹತೀತಿ ವಿಸುಂ ಏಕಾ ಚತುತ್ಥೀ ಅವತ್ಥಾಭೂಮಿನಾಮಾತಿ।

ಚತುಬ್ಭೂಮಿವಿಭಾಗಸ್ಸ ಪರಮತ್ಥದೀಪನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨೧. ಏವಂ ಚಿತ್ತಂ ಭೂಮಿಭೇದೇನ ಹೀನಪಣೀತಾ ನುಕ್ಕಮತೋ ಚತುಧಾ ನಿದ್ದಿಸಿತ್ವಾ ಇದಾನಿ ತದೇವ ಚತುಬ್ಬಿಧಂ ಚಿತ್ತಂ ಯಥಾನಿದ್ದಿಟ್ಠಕ್ಕಮೇನ ವಿಭಜನ್ತೋ ಪಠಮಂ ಕಾಮಾವಚರಚಿತ್ತಂ। ತತ್ಥಚ ಹೀನಂ ಅಸೋಭಣಚಿತ್ತಂ। ತತ್ಥಚ ಸಬ್ಬಹೀನಂ ಅಕುಸಲಚಿತ್ತಂ ತಾವ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಸೋಮನಸ್ಸಸಹ ಗತ**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। ಏತ್ಥಚ ಕಾಮಾವಚರಚಿತ್ತಸ್ಸಪಿ ಅಕುಸಲಾಹೇತುಕ ಸಹೇತುಕಾನುಕ್ಕಮೋ ಹೀನ ಪಣೀತಾನುಕ್ಕಮವಸೇನ ವುತ್ತೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ।

[೨೦] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

> ಉಪರಿ ವುಚ್ಚಮಾನಾನಂ ಬಹೂನಂ ಚಿತ್ತಾನಂ ಸೋಭಣಸಞ್ಞಾಕರಣಸುಖತ್ಥಂ ಅಪ್ಪಕೇ ಪಾಪಾಹೇತುಕೇಯೇವ ಪಠಮಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ನ ಸುನ್ದರಂ।

ತದತ್ಥೋ ಹಿ ಯಥಾವುತ್ತಹೀನಾದಿಕ್ಕಮೇನೇವ ಸಿದ್ಧೋತಿ।

[೨೧] ಯಞ್ಚ **ತತ್ಥ**

> ತೇಸು ತೇಸುಚ ಭವೇಸು ಗಹಿತಪ್ಪಟಿಸನ್ಧಿಕಸ್ಸ ಸತ್ತಸ್ಸ ಆದಿತೋ ವೀಥಿಚಿತ್ತವಸೇನ ಲೋಭಸಹಗತ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾನ ಮೇವ ಸಮ್ಭವತೋ ತೇಯೇವ ಪಠಮನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂಪಿ ನಯುಜ್ಜತಿ।

ಆದಿತೋ ವೀಥಿಚಿತ್ತವಸೇನ ಮನೋದ್ವಾರಾ ವಜ್ಜನಸ್ಸೇವ ಸಬ್ಬಪಠಮಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜನತೋತಿ। ಅಕುಸಲೇಸು ಪನ ಲೋಭಮೂಲ ಚಿತ್ತಂ ಬಹುಕಞ್ಚ ಹೋತಿ। ದ್ವೀಹಿ ವಟ್ಟಮೂಲೇಹಿ ಯುತ್ತತ್ತಾ ಪಧಾನಂ ಪಾಕಟಞ್ಚ ಹೋತೀತಿ ತದೇವ ಪಠಮಂ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

೨೨. ತತ್ಥ ಸುನ್ದರಂ ಮನೋತಿ ಸುಮನೋ। ಸಿನಿದ್ಧಚಿತ್ತಂ। ನ ಹಿ ಅನವಜ್ಜಟ್ಠೇನ ಸುನ್ದರತಾ ಇಧ ಯುತ್ತಾತಿ। ಸುನ್ದರಂ ಮನೋ ಏತಸ್ಸಾಭಿವಾ ಸುಮನೋ। ಸಿನಿದ್ಧಚಿತ್ತಸಮಙ್ಗೀ ಪುಗ್ಗಲೋ। ಸುಮನಸ್ಸ ಭಾವೋ ಸೋಮನಸ್ಸ। ಮಾನಸಿಕಸುಖವೇದನಾಯೇತಂ ನಾಮಂ। ಏತ್ಥಚ ಸುಮನಸ್ಸ ಭಾವೋತಿ ತಸ್ಮಿಂ ಚಿತ್ತೇ ಪುಗ್ಗಲೇವಾ ಸುಮನಾಭಿಧಾನಸ್ಸವಾ ಅಯಂ ಸೋ ಸುಮನೋತಿ ಸುಮನಬುದ್ಧಿಯಾವಾ ಪವತ್ತಿನಿಮಿತ್ತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಭಾವೋತಿ ಹಿ ಅಭಿಧಾನಬುದ್ಧೀನಂ ಪವತ್ತಿನಿಮಿತ್ತಂ ವುಚ್ಚತಿ। ಭವನ್ತಿ ಪವತ್ತನ್ತಿ

ಅಭಿಧಾನಬುದ್ಧಿಯೋ ಏತಸ್ಮಿನ್ತಿ ಕತ್ವಾ। ಏತಸ್ಮಿನ್ತಿ ಚ ನಿಮಿತ್ತೇ ಭುಮ್ಮಂ। ಯಥಾ ನಾಗೋ ದನ್ತೇಸು ಹಞ್ಞತೇತಿ। ಯಥಾ ಹಿ ತತ್ಥ ಅತ್ತನೋ ದನ್ತನಿಮಿತ್ತಂ ದನ್ತಯುತ್ತೇ ನಾಗೇ ಹನನಪ್ಪವತ್ತಿ ಹೋತಿ, ಏವಮಿಧಪಿ ತಂ ವೇದನಾನಿಮಿತ್ತಂ ವೇದನಾಯುತ್ತೇ ಮನಸ್ಮಿಂ ಪುಗ್ಗಲೇವಾ ಅಭಿಧಾನಬುದ್ಧಿಯೋ ಪವತ್ತನ್ತೀತಿ। ಭವನ್ತಿ ಬುದ್ಧಿಸದ್ದಾ ಏತೇನಾತಿ ಭಾವೋತಿಚ ವದನ್ತಿ। ಏತಸ್ಮಾತಿ ಚ ಅಪರೇ। ಸೋಮನಸ್ಸೇನ ಸಹ ಏಕತೋ ಗತಂ ಪವತ್ತನ್ತಿ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಂ। ಸೋಮನಸ್ಸವೇದನಾಸಮ್ಪಯುತ್ತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ದಸ್ಸನಂ ದಿಟ್ಠಿ। ಸಾ ಪನ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ, ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿವಸೇನ ದುವಿಧಾ। ಇಧ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಯುತ್ತಾ। ಅಕುಸಲಾಧಿಕಾರತ್ತಾ। ದಿಟ್ಠಿಯೇವ ದಿಟ್ಠಿಗತಂ। ಯಥಾ ಗೂಥಗತಂ ಮುತ್ತಗತನ್ತಿ। ದಿಟ್ಠಿಗತೇನ ಸಮಂ ಪಕಾರೇಹಿ ಯುತ್ತನ್ತಿ **ದಿಟ್ಠಿಗತ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ**। ದಿಟ್ಠಿಗತೇನ ಏಕುಪ್ಪಾದತಾದೀಹಿ ಪಕಾರೇಹಿ ಸಮಂ ಏಕೀಭೂತ ಮಿವ ಯುತ್ತಂ ಸಂಸಟ್ಠನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅಸಙ್ಖಾರಿಕಮೇಕಂ ಸಸಙ್ಖಾರಿಕಮೇಕ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಸಙ್ಖಾರೋತಿ ಪುಬ್ಬಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ। ಸೋಚ ದುವಿಧೋ ಪಯೋಗೋ, ಉಪಾಯೋಚಾತಿ। ತತ್ಥ ಆಣತ್ತಿಯಾವಾ ಅಜ್ಝೇಸನಾಯವಾ ತಜ್ಜೇತ್ವಾ ವಾ ಇದಂ ಕರೋಹೀತಿ ಪರೇಹಿ ಕತೋ ಕಾಯವಚೀಪಯೋಗೋ ಪಯೋಗೋನಾಮ। ಆಣತ್ತಾದಿನಾಪನ ವಿನಾವ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಕರಣತ್ಥಂ ತಂ ತಂ ಉಪಾಯಂ ಪರೇ ಆಚಿಕ್ಖನ್ತಿ। ಅಕರಣೇ ಆದೀನವಂ ಕರಣೇಚ ಆನಿಸಂಸಂ ದಸ್ಸೇನ್ತಿ, ಕತಿಕಂವಾ ಕರೋನ್ತಿ, ದಣ್ಡಂವಾ ಥಪೇನ್ತಿ, ಸಯಮೇವ ವಾ ತಂ ತಂ ಕಾರಣಂ ಅನುಸ್ಸರತಿ, ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖತಿ। ಏವಮಾದಿನಾ ನಯೇನ ಉಪಾಯೋ ಅನೇಕವಿಧೋ। ಸೋ ದುವಿಧೋಪಿ ಇಧ ಸಙ್ಖಾರೋ ನಾಮ। ಸಙ್ಖರೋತಿ ಅತ್ತನೋ ಪಕತಿಯಾ ಕಾತುಂ ಅನಿಚ್ಛಮಾನಂ ಚಿತ್ತ ಸನ್ತಾನಂ ಅಕಾತುಂ ಅದತ್ವಾ ಕರಣತ್ಥಾಯ ಸಂವಿದಹತಿ ತಸ್ಮಿಂ ತಸ್ಮಿಂ ಕಮ್ಮೇ ಪಯೋಜೇತೀತಿ ಕತ್ವಾ। ಯೋಪನ ಪಚ್ಚಯಗಣೋ ತೇನ ಸಙ್ಖಾರೇನ ವಿರಹಿತೋ ಹೋತಿ। ಸೋ ಅಸಙ್ಖಾರೋ। ಯೋಪನ ತೇನಸಹಿತೋ ಹೋತಿ। ಸೋ ಸಸಙ್ಖಾರೋತಿ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ -

> ಸಹ ಸಙ್ಖಾರೇನಾತಿ ಸಸಙ್ಖಾರೋ। ತೇನ ಸಸಙ್ಖಾರೇನ ಸಪ್ಪಯೋಗೇನ ಸಉಪಾಯೇನ ಪಚ್ಚಯಗಣೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋತಿ।

ಏತ್ಥಚ ಪಚ್ಚಯಗಣೋತಿ ಆರಮ್ಮಣಾದಿಕೋ ಸಾಧಾರಣೋ ಪಚ್ಚಯ ಗಣೋ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ವುತ್ತೋ। ಅಸಾಧಾರಣೋಪನ ಕುಸಲಕಮ್ಮೇಸು ಸಪ್ಪುರಿಸುಪನಿಸ್ಸಯಾದಿಕೋ ಅಕುಸಲಕಮ್ಮೇಸು ಅಸಪ್ಪುರಿಸುಪನಿಸ್ಸಯಾದಿಕೋ ಪಚ್ಚಯಗಣೋ ವಿಸೇಸೇತ್ವಾ ಯೋಜೇತುಂ ಯುತ್ತೋ। ಸೋಪನ ಯದಾ ದುವಿಧೇನ ಸಙ್ಖಾರೇನ ವಿನಾ ಸಯಮೇವ ಚಿತ್ತಂ ಅಸಂಸೀದಮಾನಂ ಕತ್ವಾ ಉಟ್ಠಾಪೇತಿ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತಿ, ತದಾ ಸೋಽಸಙ್ಖಾರೋನಾಮ। ಯದಾಪನ ತೇನ ವಿನಾ ಸಯಮೇವ ಚಿತ್ತಂ ಉಟ್ಠಾಪೇತುಂ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತುಂ ನಸಕ್ಕೋತಿ, ಸಙ್ಖಾರಂ ಸಹಾಯಂ ಲಭಿತ್ವಾವ ಸಕ್ಕೋತಿ, ತದಾ ಸೋ ಸಸಙ್ಖಾರೋನಾಮ। ಇತಿ ಅಸಙ್ಖಾರೋ ಸಸಙ್ಖಾರೋತಿಚ ಇದಂ ಪಚ್ಚಯ ಗಣಸ್ಸೇವ ನಾಮಂ। ನ ಚಿತ್ತಸ್ಸ। ಚಿತ್ತಂಪನ ಅಸಙ್ಖಾರೇನ ಸುದ್ಧೇನ ಪಚ್ಚಯಗಣೇನ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಅಸಙ್ಖಾರಿಕಂ। ಸಸಙ್ಖಾರೇನ ಪಚ್ಚಯಗಣೇನ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಸಸಙ್ಖಾರಿಕಂ, ಉಪ್ಪನ್ನತ್ಥೇ ಹಿ ಅಯಂ ಇಕಪಚ್ಚಯೋತಿ। ಯಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಅಕುಸಲಂ ಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಹೋತಿ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಂ ದಿಟ್ಠಿಗತಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ಸಸಙ್ಖಾರೇನಾತಿ ಹಿ ಪಾಳಿಯಂ ವುತ್ತನ್ತಿ। ಏತ್ಥಚ ಸಸಙ್ಖಾರೇನ ಪಚ್ಚಯಗಣೇನ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಹೋತೀತಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬನ್ತಿ। ಅಯಮೇತ್ಥ ಅಸಙ್ಖಾರಿಕಸಸಙ್ಖಾರಿಕಪದೇಸು ಪರಮತ್ಥದೀಪನಾ।

[೨೨] ಟೀಕಾಸು ಪನ

> ಇಮಮತ್ಥಂ ಅಸಲ್ಲಕ್ಖೇತ್ವಾ ಚಿತ್ತಮೇವ ಅಸಙ್ಖಾರಂ ಸಸಙ್ಖಾರನ್ತಿ ಚ ಗಹೇತ್ವಾ ಯಂ ವುತ್ತಂ, "ನತ್ಥಿ ಸಙ್ಖಾರೋ ಅಸ್ಸಾತಿ ಅಸಙ್ಖಾರಂ। ತದೇವ ಅಸಙ್ಖಾರಿಕಂ। ಸಹ ಸಙ್ಖಾರೇನ ವತ್ತತೀತಿ ಸಸಙ್ಖಾರಂ। ಸಸಙ್ಖಾರಮೇವ ಸಸಙ್ಖಾರಿಕನ್ತಿ ಚ। ಸೋ ಯಸ್ಸ ನತ್ಥಿ। ತಂ ಅಸಙ್ಖಾರಂ। ತದೇವ ಅಸಙ್ಖಾರಿಕಂ। ಸಙ್ಖಾರೇನ ಸಹಿತಂ ಸಸಙ್ಖಾರಿ ಕನ್ತಿ ಚ"। ಸಬ್ಬಮೇತಂ ನ ಯುಜ್ಜತಿಯೇವ।

[೧೩] ಯಞ್ಚ **ವಿಭಾವನಿಯಂ**

ಸಙ್ಖರೋತಿ ಚಿತ್ತಂ ತಿಕ್ಖಭಾವಸಙ್ಖಾತಮಣ್ಡನವಿಸೇಸೇನ ಸಜ್ಜೇತಿ। ಸಙ್ಖರೀಯತಿವಾ ತಂ ಏತೇನ ಯಥಾವುತ್ತನಯೇನ ಸಜ್ಜೀಯತೀತಿ ಸಙ್ಖಾರೋತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂಪಿ ನ ಸುನ್ದರಂ।

ಏವಞ್ಹಿ ಸತಿ ಸಸಙ್ಖಾರಿಕಪಿ ಚಿತ್ತಂ ತಿಕ್ಖಂನಾಮ ಸಿಯಾತಿ।

[೧೪] ಯಞ್ಚ **ತತ್ಥ**

"ಸೋ ಪನ ಅತ್ತನೋ ಪುಬ್ಬಭಾಗಪ್ಪವತ್ತೇ ಚಿತ್ತಸನ್ತಾನೇಚೇವ ಪರಸನ್ತಾನೇಚ ಪವತ್ತತೀತಿ ತಂ ನಿಬ್ಬತ್ತಿತೋ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ತಿಕ್ಖಭಾವ ಸಙ್ಖಾತೋ ವಿಸೇಸೋವ ಇಧ ಸಙ್ಖಾರೋತಿ" ವುತ್ತಂ। ತಂಪಿ ಅಸಙ್ಖಾರಿಕ ಸಸಙ್ಖಾರಿಕಪದಾನಂ ವಚನತ್ಥೇಸು ವಿರಜ್ಝಿತ್ವಾ ತದನು ರೂಪಸ್ಸ ಸಙ್ಖಾರಸ್ಸ ಪರಿಕಪ್ಪನಾವಸೇನ ವುತ್ತತ್ತಾ ನಯುತ್ತಮೇವ।

[೧೫] ಏತೇನ

ಪುಬ್ಬಪ್ಪಯೋಗಸಮ್ಭೂತೋ, ವಿಸೇಸೋ ಚಿತ್ತಸಮ್ಭವೀ।
ಸಙ್ಖಾರೋ ತಂ ವಸೇನೇತ್ಥ, ಹೋತ್ಯಾಸಙ್ಖಾರಿಕಾದಿತಾತಿ॥

ಸಾಧಕಗಾಥಾಪಿ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತಾ ಹೋತೀತಿ।

[೧೬] ಯಞ್ಚ **ತತ್ಥ**

"ಅಥವಾ, ಸಸಙ್ಖಾರಿಕಂ ಅಸಙ್ಖಾರಿಕನ್ತಿ ಚೇ ತಂ ಕೇವಲಂಸಙ್ಖಾರಸ್ಸ ಭಾವಾಭಾವಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ನತಸ್ಸ ಸಹಪವತ್ತಿಸಬ್ಭಾ ವಾ ಭಾವತೋತಿ। ಭಿನ್ನಸನ್ತಾನಪ್ಪವತ್ತಿನೋಪಿ ಸಙ್ಖಾರಸ್ಸ ಇಧಮತ್ಥಿತಾಯ ತಂ ವಸೇನ ನಿಬ್ಬತ್ತಂ ಚಿತ್ತಂ ಸಙ್ಖಾರೋ ಅಸ್ಸ ಅತ್ಥೀತಿ ಸಸಙ್ಖಾರಿಕಂ। ಸಲೋಮಕೋ ಸಪಕ್ಖಕೋತ್ಯಾದೀಸುವಿಯ ಸಹ ಸದ್ದಸ್ಸ ವಿಜ್ಜಮಾನತ್ಥಪರಿದೀಪನತೋ। ತಬ್ಬಿಪರೀತಮ್ಪನ ತದಭಾವತೋ ವುತ್ತನಯೇನ ಅಸಙ್ಖಾರಿಕ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂಪಿ ಪಾಳಿಅಟ್ಠಕಥಾಸಿದ್ಧಂ ಉಜುಂ ವಿಸದಂ ಅತ್ಥಂ ಮುಞ್ಚಿತ್ವಾ ಅತ್ತನೋ ಪರಿಕಪ್ಪನಾ ವಸೇನ ವುತ್ತತ್ತಾ ನ ಗಹೇತಬ್ಬಮೇವ।

ಏತ್ಥಚ ಅತ್ತನೋ ಇಚ್ಛಾಯ ವಿನಾ ಪರೇಸಂ ಆಣತ್ತಿಯಾವಾ ಅಜ್ಝೇ ಸನಾಯವಾ ಯಾಚನಾಯವಾ ಪವತ್ತಿತಂ ಚಿತ್ತಂ ಪಯೋಗಸಮುಟ್ಠಿತಂ ನಾಮ। ತಥಾ ಅತ್ತನೋ ಇಚ್ಛಾಯ ವಿನಾ ಪರೇಸಂ ಭಯೇನವಾ ಲಜ್ಜಾಯವಾ ಗಾರವೇನವಾ ಕಥಿಕಾಯವಾ ದಣ್ಡಭಯೇನವಾ ಪವತ್ತಿತಂ ಉಪಾಯಸಮುಟ್ಠಿತಂ ನಾಮ। ಸಯಮೇವವಾ ಅತ್ತನೋ ಲೀನಂ ಚಿತ್ತಂ ಞತ್ವಾ ತೇನ ತೇನ ಉಪಾಯೇನ ಅತ್ತಾನಂ ಓವದಿತ್ವಾವಾ ತಂ ತಂ ಉಪಾಯಂ ಅನುಸ್ಸರಿತ್ವಾವಾ ಪವತ್ತಿತಂ ಚಿತ್ತಂ ಉಪಾಯಸಮುಟ್ಠಿತಂ ನಾಮ। ಇದಞ್ಚ ನಯದಸ್ಸನಮೇವಾತಿ। ದಿಟ್ಠಿಗತೇನ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಂ **ದಿಟ್ಠಿಗತವಿಪ್ಪಯುತ್ತಂ**। ಉದಾಸಿನಭಾವೇನ ಪೇಕ್ಖತಿ ಅನುಭವನಾಕಾರೇನ ಆರಮ್ಮಣಂ ಪಸ್ಸತೀತಿ **ಉಪೇಕ್ಖಾ**। ಉಪಪತ್ತಿತೋ ಯುತ್ತಿತೋ ಇಕ್ಖತಿ ಪಸ್ಸತೀತಿವಾ ಉಪೇಕ್ಖಾ। ಯಥಾಹಿ ಸೋಮನಸ್ಸ ದೋಮನಸ್ಸಾನಿ ಆರಮ್ಮಣಂ ಅಧಿಮತ್ತತೋ ಪಸ್ಸನ್ತಿ। ಯತೋ ಸೋಮನಸ್ಸಿತೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ತೇನ ಆರಮ್ಮಣೇನ ವಿಯೋಗೇ ವಿಕಾರಪತ್ತೋ ಹೋತಿ। ದೋಮನಸ್ಸಿತೋಚ ತೇನ ಆರಮ್ಮಣೇನ ಸಂಯೋಗೇ ವಿಕಾರಪತ್ತೋ ಹೋತಿ। ನ ತಥಾ ಅಯಂ, ಅಯಂ ಪನ ಯುತ್ತಿತೋವ ಪಸ್ಸತಿ ನ ಆರಮ್ಮಣಸಂಯೋಗ ವಿಯೋಗಹೇತು ಪುಗ್ಗಲಂ ವಿಕಾರಂ ಪಾಪೇತೀತಿ। ಕೇಚಿಪನ ಉಪಪತ್ತಿತೋ ಯುತ್ತಿತೋ ಇಕ್ಖತೀತಿ ಇದಂ ಇಧ ನಸಮ್ಭವತಿ। ನ ಹಿ ಅಕುಸಲಂ ಯುತ್ತರೂಪಂ ನಾಮ ಹೋತೀತಿ ವದನ್ತಿ। ಉಪೇಕ್ಖಾಯ ಸಹಗತನ್ತಿ ಸಮಾಸೋ।

೧೩. ಏತ್ಥಚ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಫಸ್ಸಾದಯೋ ವಿತಕ್ಕಾದಯೋ ಮೋಹಾದಯೋಚ ಧಮ್ಮಾ ಇಮಿನಾ ಸಕಲೇನ ಅಟ್ಠವಿಧೇನ ಚಿತ್ತೇನ ಸಹ ಗತಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾಚ ಹೋನ್ತಿ, ನ ಪನ ತೇ ವೇದನಾವಿಯ ಸಯಂಪಿ ಭೇದವನ್ತಾ ಹೋನ್ತಿ। ನಚ ದಿಟ್ಠಿಸಙ್ಖಾರಾನಂ ವಿಯತೇಸಂ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಚಿತ್ತೇ ಕತ್ಥಚಿ ಹೋನ್ತಿ ಕತ್ಥಚಿನಹೋನ್ತೀತಿ ಅಯಂ ವಿಕಪ್ಪೋ ಅತ್ಥಿ। ತಸ್ಮಾತೇ ಇಮಸ್ಸಚಿತ್ತಸ್ಸ ಭೇದಕರಾ ನಹೋನ್ತೀತಿ ಇಧ ನಗಹಿತಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ಲೋಭೋಪನ ಅಞ್ಞೇಹಿ ಇಮಸ್ಸ ಅಟ್ಠವಿಧಸ್ಸ ಭೇದಕರೋ ಹೋತಿ। ವೇದನಾದಿಟ್ಠಿ ಸಙ್ಖಾರಾಚ ಇಮಸ್ಸ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಸ್ಸ ಭೇದಕರಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ತೇಏವ ಇಧ ಗಹಿತಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ನನು ಪೀತಿ ಮಾನ ಥಿನಮಿದ್ಧಾನಿಪಿ ಭೇದಕರಾನಿ ಹೋನ್ತೀತಿ ತಾನಿಪಿ ಇಧ ಸಪೀತಿಕಂ ಅಪೀತಿಕನ್ತಿ ಮಾನಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ಮಾನವಿಪ್ಪಯುತ್ತನ್ತಿ ಥಿನಮಿದ್ಧಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ಥಿನಮಿದ್ಧವಿಪ್ಪಯುತ್ತನ್ತಿ ಚ ಗಹೇತಬ್ಬಾ ನೀತಿ। ನ। ತೇಸು ಹಿ ಸೋಮನಸ್ಸೇ ಗಹಿತೇ ಪೀತಿ ಗಹಿತಾವ ಹೋತಿ। ಇತರಾನಿಚ ತೀಣಿ ಅನಿಯತಯೋಗೀನಿಚ ಹೋನ್ತಿ, ಯೇವಾಪನ ಕಾನಿಚಾತಿ ನಗಹಿತಾನೀತಿ।

[೧೮] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

> ಫಸ್ಸಾದಿವಿತಕ್ಕಾದಿಮೋಹಾದಿಧಮ್ಮಾ ಇತೋ ಅಞ್ಞೇಹಿಪಿ ಚಿತ್ತೇ ಹಿ ಯುತ್ತಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ನತೇ ಅಞ್ಞೇಹಿ ಇಮಸ್ಸ ವಿಸೇಸಂ ಕರೋನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ತೇ ಇಧ ನ ಗಹಿತಾತಿ ಇಮಿನಾ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ ಯಂ ವುತ್ತಂ "ಕಸ್ಮಾ ಪನೇತ್ಥ ಅಞ್ಞೇಸುಪಿ ಫಸ್ಸಾದೀಸು ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮೇಸು ವಿಜ್ಜಮಾನೇಸು ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಾದಿಭಾವೋವ ವುತ್ತೋತಿ। ಸೋಮನಸ್ಸಾದೀನಮೇವ ಅಸಾಧಾರಣ ಭಾವತೋತಿ। ಫಸ್ಸಾದಯೋಹಿ ಕೇಚಿ ಸಬ್ಬಚಿತ್ತ ಸಾಧಾರಣಾ ಕೇಚಿ ಕುಸಲಾದಿ ಸಾಧಾರಣಾ। ಮೋಹಾದಯೋಚ ಸಬ್ಬಾ ಕುಸಲಸಾಧಾರಣಾತಿ ನ ತೇಹಿ ಸಕ್ಕಾ ಚಿತ್ತಂ ವಿಸೇಸೇತು"ನ್ತಿ। ತಂ ವಿಚಾರೇತಬ್ಬಂ।

ಏವಞ್ಚ ಸತಿ ಸೋಮನಸ್ಸುಪೇಕ್ಖಾ ಸಙ್ಖಾರಾಪಿ ಅಞ್ಞೇಸು ದಿಸ್ಸನ್ತೀತಿ ತೇಪಿ ಅಞ್ಞೇಹಿ ಇಮಸ್ಸ ವಿಸೇಸಂ ನಕರೋನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ತೇಪಿ ಇಧ ನಗಹೇತಬ್ಬಾ ಸಿಯುನ್ತಿ।

೧೪. ಏತ್ಥಚ ಸೋಮನಸ್ಸಪ್ಪಟಿಸನ್ಧಿಕತಾ, ಅಗಮ್ಭೀರಪ್ಪಕತಿತಾ, ಇಟ್ಠಾರಮ್ಮಣಸಮಾಯೋಗೋ, ಬ್ಯಸನಮುತ್ತಿಚ ಸೋಮನಸ್ಸಸ್ಸ ಕಾರಣಂ। ಸೋಮನಸ್ಸಪ್ಪಟಿಸನ್ಧಿಕೋಹಿ ಸದಾ ಭವಙ್ಗಸೋಮನಸ್ಸೇನ ಪರಿಭಾವಿತ ಸನ್ತಾನೋ ಹೋತೀತಿ ತಸ್ಸ ಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಂ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ। ಅಗಮ್ಭೀರಪ್ಪಕತಿಕೋಚ ಹೀನಜ್ಝಾಸಯೋ ಅಪ್ಪಕಂಪಿ ಮಹನ್ತಂ ಮಞ್ಞತಿ। ಹೀನಂಪಿ ಪಣೀತಂ ಮಞ್ಞತಿ। ತಸ್ಮಾ ತಸ್ಸಪಿ ಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಂ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಂ ಹೋತೀತಿ। ಇಟ್ಠಾರಮ್ಮಣಸಮಾಯೋಗೋತಿ ಅತ್ತನಾ ಇಚ್ಛಿತೇನ ಹೀನೇನವಾ ಪಣೀತೇನವಾ ಆರಮ್ಮಣೇನ ಸಮಾಯೋಗೋ। ಬ್ಯಸನಮುತ್ತೀತಿ ಞಾತಿಬ್ಯಸನಾದಿತೋ ಮುತ್ತಿ। ಉಪೇಕ್ಖಾಪಟಿಸನ್ಧಿಕತಾ, ಗಮ್ಭೀರಪ್ಪಕತಿತಾ, ಮಜ್ಝತ್ತಾರಮ್ಮಣಸಮಾಯೋಗೋ, ಬ್ಯಸನಮುತ್ತಿಚ ಉಪೇಕ್ಖಾಯ ಕಾರಣಂ। ಏತ್ಥಚ ಗಮ್ಭೀರಪ್ಪಕಭಿತಾನಾಮ ಮಹಜ್ಝಾಸಯತಾ। ತಾದಿಸೋ ಹಿ ಪುಗ್ಗಲೋ ಮಹನ್ತಂಪಿ ಅಪ್ಪಕಂ ಮಞ್ಞತಿ, ಪಣೀತಂಪಿ ಹೀನಂ ಮಞ್ಞತೀತಿ। ದಿಟ್ಠಜ್ಝಾಸಯತಾ, ದಿಟ್ಠಿವಿಪನ್ನಪುಗ್ಗಲಸೇವನಾ, ಸದ್ಧಮ್ಮವಿಮುಖತಾ, ಮಿಚ್ಛಾವಿತಕ್ಕಬಹುಲತಾ, ಅಯೋನಿಸೋ ಉಮ್ಮುಜ್ಜನಞ್ಚ ದಿಟ್ಠಿಯಾ ಕಾರಣಂ। ತತ್ಥ ದಿಟ್ಠಜ್ಝಾಸಯತಾತಿ ಕಾಣಾರಿಟ್ಠಸ್ಸವಿಯ ಸುನಕ್ಖತ್ತಸ್ಸವಿಯಚ ಪುರಿಮಭವೇ ದಿಟ್ಠಿ ಗತಿಕಭಾವೇನ ಆಗತತ್ತಾ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಭವೇಪಿ ಸಸ್ಸತುಚ್ಛೇದಾಸಯ ಭಾವೋ। ಸದ್ಧಮ್ಮವಿಮುಖತಾತಿ ಚಿರಂಪಿ ಕಾಲಂ ಸದ್ಧಮ್ಮೇನ ವಿನಾ ಆಗತತಾ। ಮಿಚ್ಛಾವಿತಕ್ಕಬಹುಲತಾತಿ ಅತ್ತನೋ ಅವಿಸಯೇಸು ಸಬ್ಬಞ್ಞುವಿಸಯೇಸು ಠಾನೇಸು ಅತ್ತನೋ ಪಮಾಣಂ ಅಜಾನಿತ್ವಾ ಚಿನ್ತಾಪಸುತವಸೇನ ಮಿಚ್ಛಾವಿತಕ್ಕಬಹುಲಭಾವೋ। ಅಯೋನಿಸೋ ಉಮ್ಮುಜ್ಜನನ್ತಿ ಅತ್ತನಾದಿಟ್ಠಕಾರಣಮೇವ ಸಾರತೋ ಸಚ್ಚತೋ ಉಮ್ಮುಜ್ಜನಂ। ತಬ್ಬಿಪರೀತೇನ ದಿಟ್ಠಿವಿಪ್ಪಯುತ್ತಕಾರಣಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಅಸಙ್ಖಾರಿಕಕಮ್ಮಜನಿತಪ್ಪಟಿಸನ್ಧಿ ಕತಾ, ಕಲ್ಲಕಾಯ ಚಿತ್ತತಾ, ಖನ್ತಿ ಬಹುಲತಾ, ಪುರಿಸಕಾರೇಸು ದಿಟ್ಠಾನಿಸಂಸತಾ, ಕಮ್ಮಪ್ಪಸುತತಾ, ಉತುಭೋಜನಾದಿ ಸಪ್ಪಾಯ ಲಾಭೋತಿ ಇದಂ ಅಸಙ್ಖಾರಿಕಕಾರಣಂ। ತತ್ಥ ಖನ್ತಿಬಹುಲತಾತಿ ಸೀತುಣ್ಹಾದೀನಂ ಖಮನಬಹುಲತಾ। ಪುರಿಸಕಾರೇಸೂತಿ ಪುರಿಸೇಹಿ ಕತ್ತಬ್ಬೇಸು ಕಮ್ಮೇಸು। ಕಮ್ಮಪ್ಪಸುತಭಾತಿ

ಕಮ್ಮೇಸು ಚಿಣ್ಣವಸಿತಾ। ತಬ್ಬಿಪರೀ ತೇನ ಸಸಙ್ಖಾರಿಕಕಾರಣಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಇಮೇಸಂಪನ ಚಿತ್ತಾನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ವಿಧಾನಂ ವಿಸುದ್ಧಿಮಗ್ಗೇ ಗಹೇತಬ್ಬಂ। ಅಟ್ಠಪೀತಿ ಪಿಸದ್ದೇನ ನೇಸಂ ಲಬ್ಭಮಾನಕಮ್ಮಪಥಭೇದತೋ ಕಾಲ ಸನ್ತಾನಾ ರಮ್ಮಣಾದಿ ಭೇದತೋಚ ಅನೇಕವಿಧತ್ತಂ ಸಮ್ಪಿಣ್ಡೇತೀತಿ।

ಲೋಭಮೂಲಚಿತ್ತಸ್ಸ ಪರಮತ್ಥದಿಪನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೫. **ದೋಸಮೂಲಚಿತ್ತೇ** ದುಟ್ಠುಮನೋಭಿ ದುಮ್ಮನೋ। ವಿರೂಪಂ ಚಿತ್ತಂ। ದುಟ್ಠುಮನೋ ಏತಸ್ಸಾತಿವಾ ದುಮ್ಮನೋ। ವಿರೂಪಚಿತ್ತಸಮಙ್ಗೀಪುಗ್ಗಲೋ। ದುಮ್ಮನಸ್ಸ ಭಾವೋ **ದೋಮನಸ್ಸಂ**। ಮಾನಸಿಕದುಕ್ಖವೇದನಾಯೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ಸಾ ಹಿ ಅತ್ತನಾ ಸಹಗತೇ ಚಿತ್ತೇವಾ ತಂ ಸಮಙ್ಗೀಪುಗ್ಗಲೇವಾ ದುಮ್ಮನಾ ಭಿಧಾನಸ್ಸವಾ ಅಯಂ ಸೋ ದುಮ್ಮನೋತಿ ದುಮ್ಮನಬುದ್ಧಿಯಾವಾ ಪವತ್ತಿನಿಮಿತ್ತಂ ಹೋತೀತಿ। ಸೇಸಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯಮೇವ। ದೋಮನಸ್ಸೇನ ಸಹ ಗತನ್ತಿ ಸಮಾಸೋ। ಪಟಿಹಞ್ಞತೀತಿ **ಪಟಿಘೋ**। ದೋಸೋ। ಸೋಹಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೋ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮೇಪಿ ಪಟಿಹನತಿ। ಲೂಖೇ ಸನ್ತತ್ತೇ ಕರೋತಿ। ಅತ್ತನೋ ವತ್ಥುಮ್ಪಿ ಪಟಿಹನತಿ। ಹದಯಪ್ಪದೇಸಂ ದಹತಿ। ತಂ ಪುಗ್ಗಲಂ ದುಮ್ಮುಖಂ ಕರೋತಿ, ಅತ್ತನೋ ಆರಮ್ಮಣಂಪಿ ಪಟಿಹನತಿ। ತಂ ಬಾಧಯ ಮಾನೋ ಗಣ್ಹಾತಿ। ತಸ್ಮಾ ಪಟಿಘೋತಿ ವುಚ್ಚತೀತಿ।

೧೬. ಏತ್ಥ ಸಿಯಾ। ಸಙ್ಖಾರೋ ತಾವ ಇಮಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಭೇದ ಕರೋತಿ ತಸ್ಸ ಇಧ ಗಹಣಂ ಯುತ್ತಂ। ವೇದನಾ ಪಟಿಘಾಪನ ಭೇದಕರಾ ನ ಹೋನ್ತೀತಿ ತೇ ಇಧ ನ ಗಹೇತಬ್ಬಾತಿ। ವುಚ್ಚತೇ, ದೋಮನಸ್ಸಗ್ಗಹಣಂ ತಾವ ಇಮಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಕದಾಚಿ ಅಞ್ಞವೇದನಾಯೋಗತಾ ಪಸಙ್ಗನಿವತ್ತನತ್ಥನ್ತಿ। ಯದಾಹಿ ರಾಜಾನೋ ಹಸಮಾನಾಯೇವ ಚೋರವಧಂ ಪೇಸೇನ್ತಿ। ಯದಾಚ ಜನಾ ಅತ್ತನೋ ವೇರೀನಂ ಮರಣೇ ತುಟ್ಠಿಂ ಪವೇದೇನ್ತಿ। ಮರಣಂ ಅಭಿನನ್ದನ್ತಿ। ಯದಾಚ ಬಾಲಜನಾ ಹಸಮಾನಾವ ಮಿಗಪಕ್ಖಿನೋ ಮಾರೇನ್ತಿ। ತದಾ ಇದಂ ನುಖೋ ಸೋಮನಸ್ಸೇನ ಯುತ್ತನ್ತಿ ಅತ್ಥೇವ ಪಸಙ್ಗೋ। ಉಪೇಕ್ಖಾಯೋಗೇಪನ ವತ್ತಬ್ಬಮೇವ ನತ್ಥಿ। ತಪ್ಪಸಙ್ಗನಿವತ್ತನತ್ಥಂ ದೋಮನಸ್ಸಗ್ಗಹಣನ್ತಿ। ಪಟಿಘಗ್ಗಹಣಂಪಿ ಅಞ್ಞಧಮ್ಮಸಮ್ಪಯುತ್ತತಾ ಪಸಙ್ಗನಿವತ್ತನತ್ಥಂ। ತಥಾಹಿ ಯೇ ನತ್ಥಿಕಾಹೇತುಕಾ ಕಿರಿಯಮಿಚ್ಛಾ ದಿಟ್ಠಿಕಾ ಪಾಣವಧೇ ಅಪುಞ್ಞಂನಾಮ ನತ್ಥೀತಿ ಗಣ್ಹನ್ತಿ। ಯೇಚ ಮನುಸ್ಸಪಾಣ ವಧೇಏವ ಅಪುಞ್ಞಂ ಹೋತಿ, ತಿರಚ್ಛಾನಗತಪಾಣವಧೇ ಅಪುಞ್ಞಂ ನತ್ಥೀತಿ ಗಣ್ಹನ್ತಿ। ಯೇಚ ಪಾಣವಧಂ ಕತ್ವಾ ಯಞ್ಞಂ ಯಜನ್ತಾನಂ ಮಹನ್ತಂ ಪುಞ್ಞಂ ಹೋತಿ, ದಿಬ್ಬಸಂವತ್ತನಿಕನ್ತಿ ಗಣ್ಹನ್ತಿ। ತೇ ಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠಿಯಾ ವಿಸ್ಸಟ್ಠಾ ಪಾಣವಧಂ ಸಯಂವಾ ಕರೋನ್ತಿ। ಅಞ್ಞೇವಾ ಪೇಸೇನ್ತಿ। ತದಾ ಇದಂ ದಿಟ್ಠಿಯಾಪಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ಸಿಯಾತಿ ಪಸಙ್ಗೋ ಹೋತಿಯೇವ। ಯೇಪನ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಕೇಸು ಬಾಲಾ ಅಬ್ಯತ್ತಾ, ತೇ ಕದಾಚಿ ತೇಸಂ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಕಾನಂ ಲದ್ಧಿಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಪಾಣಂ ವಧನ್ತಾ ಆದಿತೋ ವೇಮತಿಕಜಾತಾವ ಹೋನ್ತಿ। ತದಾತೇಸಂ ಇದಂ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಯಪಿ ಯುತ್ತಂ ಸಿಯಾತಿ ಪಸಙ್ಗೋ ಹೋತಿ। ತಪ್ಪಸಙ್ಗ ನಿವತ್ತನತ್ಥಂ ಪಟಿಘಗ್ಗಹಣನ್ತಿ। ಇತರಥಾ ಪುರಿಮ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಲೋಭಸಹಗತಭಾವೋವಿಯ ಇಮಸ್ಸ ಪಟಿಘಸಮ್ಪಯುತ್ತಭಾವೋ ಚೂಳನಿಗಮೇನೇವ ಸಿದ್ಧೋತಿ ತೇಸಂ ಗಹಣಂ ನಿರತ್ಥಕಂ ಸಿಯಾತಿ। ಏತ್ಥಚ ಇಸ್ಸಾಮಚ್ಛರಿಯಕುಕ್ಕುಚ್ಚಾನಂ ಥಿನಮಿದ್ಧಸ್ಸಚ ಅಗ್ಗಹಣಂ ಪುರಿಮಚಿತ್ತೇ ಮಾನಥಿನಮಿದ್ಧನಯೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಅಯಮೇತ್ಥ ಪರಮತ್ಥದೀಪನಾ।

[೧೮] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ **ಮಹಾಟೀಕಾಯಞ್ಚ**

"ಅಸಾಧಾರಣ ಧಮ್ಮವಸೇನ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪಲಕ್ಖಣತ್ಥಂ ದೋಮನಸ್ಸಗ್ಗಹಣ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಅಸಾಧಾರಣಧಮ್ಮವಸೇನಾತಿ ಇದಂ ತಾವ ನಯುಜ್ಜತಿ।

[೧೯] ಸತಿಪಿ ಇಮಸ್ಸ ಸೋಮನಸ್ಸುಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಭಾವೇ ಅನಞ್ಞಸಾಧಾರಣೇನೇವ ದೋಮನಸ್ಸೇನ ಇಮಸ್ಸ ಉಪಲಕ್ಖಣತ್ಥನ್ತಿ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಆಪಜ್ಜನತೋ। ಯಥಾತಂ ಸತಿಪಿ ಪುರಿಮಸ್ಸ ಇಮಸ್ಸಚ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಮೋಹಸಹಗತಭಾವೇ

ಅನಞ್ಞಸಾಧಾರಣೇನೇವ ಲೋಭೇನ ಪಟಿಘೇನಚ ಉಪಲಕ್ಖಣತ್ಥಂ ಲೋಭಸಹಗತಪಟಿಘ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಗ್ಗಹಣನ್ತಿ। ಉಪಲಕ್ಖಣತ್ಥನ್ತಿ ಚ ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ।

ಏವಞ್ಹಿ ಸತಿ ಪಾಕಟೇನ ದೋಮನಸ್ಸೇನ ಅಪಾಕಟಾನಂ ಅಞ್ಞವೇದನಾ ನಂಪಿ ಇಧ ಲದ್ಧಭಾವಂ ಉಪಲಕ್ಖೇತೀತಿ ಆಪಜ್ಜತಿ। ಯಥಾ ಲದ್ಧಾತಪತ್ತೋ ರಾಜಕುಮಾರೋತಿ।

[೩೦] ಯಞ್ಚ **ವಿಭಾವನಿಯಂ**

"ಪಟಿಘಸಮ್ಪಯುತ್ತಭಾವೋಪನ ಉಭಿನ್ನಂ ಏಕನ್ತ ಸಹಚಾರಿತಾ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವುತ್ತೋ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂಪಿ ನ ಸುನ್ದರಂ।

ಇಮಸ್ಸ ಚೂಳನಿಗಮೇನೇವ ತದತ್ಥಸಿದ್ಧಿತೋತಿ।

೧೭. ಏತ್ಥಚ ದೋಸಜ್ಝಾಸಯತಾ, ಅಗಮ್ಭೀರಪ್ಪಕತಿತಾ, ಅಪ್ಪಸ್ಸುಕತಾ, ಆಘಾತವತ್ಥುಸಮಾಯೋಗೋವಾ, ಅನಿಟ್ಠಾರಮ್ಮಣಸಮಾಯೋ ಗೋವಾ ದೋಮನಸ್ಸಸ್ಸ ಪಟಿಘಸ್ಸಚ ಕಾರಣಂ। ತತ್ಥ ದೋಸ ಬಹುಲ ಭಾವತೋ ಆಗತವಸೇನ ದೋಸಜ್ಝಾಸಯತಾ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ಅಗಮ್ಭೀರಪ್ಪಕತಿತಾ ಹೀನಜ್ಝಾಸಯತಾ। ಅಪ್ಪಸ್ಸುತಸ್ಸಚ ಅನಿಟ್ಠ ಲೋಕ ಧಮ್ಮೇಹಿಫುಟ್ಠಸ್ಸ ತಂಕುತೇತ್ಥಲಬ್ಭಾತಿ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನಾ ನತ್ಥೀತಿ। ಇಮೇಸಮ್ಪಿ ದ್ವಿನ್ನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿವಿಧಾನಂ ವಿಸುದ್ಧಿಮಗ್ಗೇ ಗಹೇತಬ್ಬಂ। ಪಿಸದ್ದಸ್ಸ ಅತ್ಥೋಪಿ ವುತ್ತನಯೋಏವಾತಿ।

ದೋಸಮೂಲಚಿತ್ತಸ್ಸ ಪರಮತ್ಥದಿಪನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೮. **ಮೋಹಮೂಲಚಿತ್ತೇ** ವಿಚಿಕಿಚ್ಛುದ್ಧಚ್ಚಾನಂ ಪದತ್ಥೋ ಉಪರಿ ಆಗಮಿಸ್ಸತಿ। ಯಸ್ಮಾಪನ ಇದಂ ಚಿತ್ತಂ ಮೂಲನ್ತರವಿರಹೇನ ಲದ್ಧೋಕಾಸೇನ ಸುಟ್ಠುಬಲವನ್ತೇನ ಮೋಹೇನಚೇವ ಸಂಸಪ್ಪಮಾನವಿಕ್ಖಿಪಮಾನೇಹಿ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛುದ್ಧಚ್ಚೇಹಿ ಚ ಯುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಾ ಇಧ ವೇದನಾಪಿ ಆರಮ್ಮಣಂ ಅಧಿಮತ್ತತೋ ಅನುಭವಿತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತೀತಿ ಉಪೇಕ್ಖಾವೇದನಾವ ಯುತ್ತಾ ಹೋತಿ। ಏವಂ ಸನ್ತೇಪಿ ಇದಂ ಚಿತ್ತಂ ಸೋಮನಸ್ಸ ದೋಮನಸ್ಸ ಸಹಗತಾನಂಪಿ ಅನನ್ತರೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ತಸ್ಮಾ ತದುಭಯವೇದನಾಹಿಪಿ ಇದಂ ಯುತ್ತಂ ಸಿಯಾತಿ ಪಸಙ್ಗೋ ಹೋತೀತಿ ತಪ್ಪಸಙ್ಗನಿವತ್ತನತ್ಥಂ ಇಧ ಉಪೇಕ್ಖಾಗಹಣಂ ಕತಂ। ಅನಞ್ಞಚಿತ್ತಸಾಧಾರಣೇನ ಧಮ್ಮೇನ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ನಿಯಮನತ್ಥಂ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಗಹಣಂ। ಉದ್ಧಚ್ಚಂ ಪನ ಸಬ್ಬಾಕುಸಲೇಸು ಯುತ್ತಂಪಿ ಇಧ ಲದ್ಧೋಕಾಸಂ ಹುತ್ವಾ ಸುಟ್ಠು ಬಲವಂ ಹೋತೀತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಇಧೇವ ಗಹಿತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ತೇನೇವಹಿ ಧಮ್ಮಸಙ್ಗಣಿಯಂ ಧಮ್ಮುದ್ದೇಸವಾರೇ ಉದ್ಧಚ್ಚಂ ಅಞ್ಞೇಸು ಪಾಪಚಿತ್ತೇಸು ಸರೂಪತೋ ಅನುದ್ಧರಿತ್ವಾ ಯೇವಾಪನಕಭಾವೇನೇವ ವುತ್ತಂ। ಇಮಸ್ಮಿಂ ಅನ್ತಿಮಚಿತ್ತೇಏವ ಸರೂಪತೋ ಉದ್ಧಟನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಯಸ್ಮಾಚ ಇದಂಚಿತ್ತದ್ವಯಂ ಸತ್ತಾನಂ ಪಕತಿಸಭಾವಭೂತನ್ತಿ ಪಯೋಗೇನ ವಾ ಉಪಾಯೇನ ವಾ ಕೇನಚಿ ಉಪ್ಪಾದೇತಬ್ಬಂ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। ಸಬ್ಬಕಾಲಮ್ಪಿ ಭವಙ್ಗಚಿತ್ತಂವಿಯ ಅನೋಸಕ್ಕಮಾನಂ ಅಸಂಸೀದಮಾನಂ ಅಕಿಚ್ಚೇನ ಅಕಸಿರೇನ ಪವತ್ತತಿ। ತಸ್ಮಾ ಏಕನ್ತೇನ ಅಸಙ್ಖಾರಿಕಮೇವ ಹೋತೀತಿ ಕತ್ವಾ ಇಧ ಸಙ್ಖಾರಭೇದೋ ನ ಗಹಿತೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ತೇನೇವಚ ಪಾಳಿಯಂಪಿ ಪುರಿಮಚಿತ್ತೇಸುವಿಯ ಇಧ ಸಸಙ್ಖಾರೇನಾತಿ ದುತೀಯಚಿತ್ತವಾರೋ ನವುತ್ತೋತಿ। ಅಯಮೇತ್ಥ ಪರಮತ್ಥದೀಪನಾ।

[೩೧] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

ಇಮಾನಿ ದ್ವೇ ಚಿತ್ತಾನಿ ಅತಿಸಮ್ಮೂಳ್ಹತಾಯ ಅತಿಚಞ್ಚಲತಾಯ ಚ ಸಬ್ಬತ್ಥಪಿ ರಜ್ಜನದುಸ್ಸನರಹಿತಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ಉಪೇಕ್ಖಾ ಸಹಗತಾನೇವ ಪವತ್ತನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ನ ಸುನ್ದರಂ।

ರಜ್ಜನ ಸಹಿತಾನಂಪಿ ಲೋಭಮೂಲ ಚಿತ್ತಾನಂ ಉಪೇಕ್ಖಾ ಯೋಗಸ್ಸ ದಿಟ್ಠತ್ತಾತಿ।

[೩೨] ಯಞ್ಚ ತತ್ಥ **ಮಹಾಟೀಕಾಯಞ್ಚ**

"ತತೋಯೇವಚ ಸಭಾವತಿಕ್ಖತಾಯ ಉಸ್ಸಾಹೇತಬ್ಬತಾಯಚ ಅಭಾವತೋ ಸಙ್ಖಾರಭೇದೋಪಿ ನೇಸಂ ನತ್ಥೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಸಭಾವತಿಕ್ಖತಾಯ ಅಭಾವತೋತಿ ಇಮಿನಾ ಇಮಸ್ಸ ಅಸಙ್ಖಾರಿಕಭಾವಂ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ಉಸ್ಸಾಹೇತಬ್ಬತಾಯ ಅಭಾವತೋತಿ ಇಮಿನಾ ಸಸಙ್ಖಾರಿಕಭಾವಂ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ತದುಭಯೇ ಪನ ಇದಂ ಚಿತ್ತದ್ವಯಂ ಸಬ್ಬಸೋ ಸಙ್ಖಾರವಿಮುತ್ತಂ ಹೋತೀತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ತಂ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಪಿ ತಾವ ನ ಸಮೇತಿ।

ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದವಿಭಙ್ಗಅಟ್ಠಕಥಾಯಞ್ಹಿ ಸಙ್ಖಾರಭೇದೇನ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ದುವಿಧಭಾವೋವ ವುತ್ತೋ। ಯದಿಚ ಇದಂದ್ವಯಂ ಸಙ್ಖಾರಮುತ್ತಂ ಸಿಯಾ। ಏವಂ ಸತಿ ಇಧ ಮೋಹೋಪಿ ಸಙ್ಖಾರಮುತ್ತೋ ಸಿಯಾ। ಸೋಚ ಅವಿಜ್ಜಾಯೇವಾತಿ ತಿವಿಧಭಾವೋವ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ತತ್ಥ ವತ್ತಬ್ಬೋ। ನಚ ವುತ್ತೋತಿ। ಏವಂ ತಾವ ಅಟ್ಠಕಥಾಯ ನಸಮೇತಿ।

[೩೩] ಯಸ್ಮಾಚ ಇಧ ತಿಕ್ಖಭಾವೋನಾಮ ವಿನಾ ಸಙ್ಖಾರೇನ ಕೇವಲಂ ಪಕತಿ ಪಚ್ಚಯ ಗಣ ವಸೇನೇವ ಪವತ್ತನಸಮತ್ಥತಾ ವುಚ್ಚತಿ। ಇದಞ್ಚ ಚಿತ್ತಂ ತಥೇವ ಪವತ್ತತಿ। ತಸ್ಮಾ ಇದಂ ಸಭಾವತಿಕ್ಖಂ ನ ಹೋತೀತಿ ನ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುನ್ತಿ।

ಲದ್ಧೋಕಾಸೇನ ಮೋಹೇನ ಸುಟ್ಠು ಮುಯ್ಹನ್ತೀತಿ ಮೋಹಮೂಹಾನೀತಿ ವತ್ತಬ್ಬೇ ನಿರುತ್ತನಯೇನ ಮೋಮೂಹಾನೀತಿ ವುತ್ತಂ।

೧೯. ಇಚ್ಚೇವನ್ತಿಆದಿ ಮಹಾನಿಗಮನಂ। ತತ್ಥ **ಇಚ್ಚೇವ**ನ್ತಿ ಇತಿ ಏವಂ। ನಿಪಾತಸಮುದಾಯೋ ಹೇಸ। ಪಚ್ಛಿಮೋವಾ ಏವಂ ಸದ್ದೋ ಪುರಿಮಸ್ಸ ಇತಿಸದ್ದಸ್ಸ ಅತ್ಥವಚನೋ। ಇಚ್ಚೇವನ್ತಿವಾ ವಿಸುಂ ಏಕೋ ನಿಪಾತೋ। ಸಬ್ಬಥಾಪಿ ಇಮಿನಾ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತನ್ತಿಆದಿನಾ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇ ನಾತಿ ಅತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಇದಞ್ಚ ದ್ವಾದಸಾತಿ ಏತ್ಥ ವಿಸೇಸನಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ಸಬ್ಬಥಾಪೀ**ತಿ ಧಮ್ಮಸಙ್ಗಣೀಯಂ ವುತ್ತೇನ ಪಕಾರೇನಾಪಿ ದ್ವಾದಸೇವ। ವಿಭಙ್ಗೇ ವಿಭತ್ತೇನ ಪಕಾರೇನಾಪಿ ದ್ವಾದಸೇವ। ಧಾತುಕಥಾದೀಸು ವುತ್ತೇನ ಪಕಾರೇನಾಪಿ ದ್ವಾದಸೇವ। ತೇಸು ತೇಸು ಸುತ್ತನ್ತೇಸು ವುತ್ತೇನ ಪಕಾರೇನಾಪಿ ದ್ವಾದಸೇವ। ಕಾಲದೇಸ ಸನ್ತಾನಾದಿ ಭೇದಭಿನ್ನೇನ ಪಕಾರೇನಾಪಿ ದ್ವಾದಸೇವ। ಕಥಂ ದ್ವಾದಸೇವಾತಿ। ಇಚ್ಚೇವಂ ದ್ವಾದಸೇವಾತಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ।

[೩೪] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತೋ ಸಮ್ಪಯೋಗಾದಿ ಆಕಾರೋವ ವಿಭಾವಿತೋ। ಸೋಪನ ಇಚ್ಚೇವನ್ತಿ ಇಮಿನಾವ ಸಿದ್ಧೋತಿ।

ಅಕುಸಲಚಿತ್ತಾನೀತಿ ಕುಸಲಪಟಿವಿರುದ್ಧಸಭಾವತ್ತಾ ಏವಂ ಲದ್ಧನಾ ಮಾನಿ ಚಿತ್ತಾನಿ। ಏತ್ಥಚ ಏಕನ್ತೇನ ಸದ್ಧಾದಯೋಏವ ಕುಸಲಾನಾಮ। ಮೋಹಾದಯೋಏವ ಅಕುಸಲಾ ನಾಮ। ಚಿತ್ತಂಪನ ಫಸ್ಸಾದಯೋ ವಿಯ ಅಞ್ಞಸಮಾನಮೇವ ಹೋತಿ, ನ ಹಿ ಆರಮ್ಮಣ ವಿಜಾನನಂವಾ ಏಕನ್ತೇನ ಮುಯ್ಹನಾದಿವಿಯ ಸಾವಜ್ಜಂವಾ ಹೋತಿ। ಸದ್ದಹನಾದಿವಿಯ ಅನವಜ್ಜಂವಾತಿ। ತಂಪನ ಅಕುಸಲೇಹಿ ಯುತ್ತಂ ಅಕುಸಲನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಕುಸಲೇಹಿ ಯುತ್ತಂ ಕುಸಲನ್ತಿ। ಸದ್ಧಾದೀನಂಪನ ಮೋಹಾದೀನಞ್ಚ ಪಟಿವಿರುದ್ಧಭಾವೋ ಯಥಾಕ್ಕಮಂ ಪಹಾಯಕಪಹಾತಬ್ಬಭಾವೇನ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಅಕುಸಲಧಮ್ಮಾಹಿ ದುಬ್ಬಲಾ ಹೋನ್ತಿ। ಸುವಣ್ಣಪ್ಪಟಿರೂಪಕಾವಿಯ ಫೇಗ್ಗುಭೂತಾ ಅಭಾವನಾರಹಾ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಆಸೇವೀಯಮಾನಾಪಿ ಚಞ್ಚಲನ್ತಿಯೇವ ವಿಕ್ಕಿರನ್ತಿಯೇವ। ನಿಯಾಮಂ ಓಕ್ಕಮನ್ತಾಪಿ ಏಕಸ್ಮಿಂಭವೇ ಏವ ಅಪಾಯಭಾಗಿತಾಯ ಓಕ್ಕಮನ್ತಿ। ನಪನ ಕುಸಲಮೂಲಾನಿ ಸಬ್ಬಸೋ ಪಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ ಸತ್ತೇ ವಟ್ಟಸೋತನಿಯತೇ ಕಾತುಂ ಸಕ್ಕೋನ್ತಿ। ಕುಸಲಧಮ್ಮಾಪನ ಬಲವನ್ತಾ ಹೋನ್ತಿ। ಜಾತಿಸುವಣ್ಣಾವಿಯ ಸಾರಭೂತಾ ಭಾವನಾರಹಾ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಆಸೇವೀಯಮಾನಾ ಥಿರತರಪತ್ತಾ ಲೋಕಿಯೇಸು ಯಾವ ಇದ್ಧಿವಿಧಾನಾ ಲೋಕುತ್ತರೇಸುಚ ಯಾವ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗಾ ವುದ್ಧಿವಿರುಳ್ಹೀಧಮ್ಮಾ ಹೋನ್ತಿ। ನಿಯಾಮಂ ಓಕ್ಕಮನ್ತಾ ಅಪಾಯಸೋತಂವಾ ವಟ್ಟಸೋ ತಂವಾ ಸಬ್ಬಸೋ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ

ಅನುಪಾದಿಸೇಸನಿಬ್ಬಾನಭಾಗಿತಾಯ ಓಕ್ಕಮನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ಕುಸಲ ಧಮ್ಮಾಏವ ಪಹಾಯಕಾನಾಮ। ಇತರೇಪನ ಪಹಾತಬ್ಬಾಏವ ನಾಮಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಅಪಿಚ ಕುಸಲಧಮ್ಮಾನಾಮ ಅನ್ತಮಸೋ ಆಲೋಪಭಿಕ್ಖಾ ದಾನಮತ್ತಾಪಿ ಲೋಕೇಭೇಸಜ್ಜವಿಧಾನಾನಿವಿಯಅಕುಸಲಪ್ಪಹಾನಾಯ ಏವ ಪಣ್ಡಿತೇಹಿಪಞ್ಞಪೀಯನ್ತಿ ಕರೀಯನ್ತಿ ಚ, ತಸ್ಮಾ ತೇಏವ ಪಹಾಯಕಾ। ಅಕುಸಲಧಮ್ಮಾಪನ ಲೋಕೇ ನಾನಾರೋಗಜಾತಿಯೋವಿಯ ಸಕಲಲೋಕಸ್ಸ ಪಕತಿಸಭಾವಭೂತಾಏವ ಹೋನ್ತೀತಿ ತೇ ಪಹಾತಬ್ಬಾಏವಾತಿ। ಸಮನ್ತತೋ ಅನವಸೇಸತೋ ಆದಿಯಿಂಸು ಗಣ್ಹಿಯಿಂಸೂತಿ ಸಮತ್ತಾನಿ। ಅಪಿಚ **ಸಮತ್ತಾನೀ**ತಿ ನಿಟ್ಠಿತಾನಿ ಪರಿಪುಣ್ಣಾನಿವಾ। **ಅಟ್ಠಧಾ**ತಿಆದಿಸಙ್ಗಹಗಾಥಾ। ಲೋಭೋಮೂಲಂ ಏತೇಸನ್ತಿ ಸಮಾಸೋ। **ದ್ವಾದಸಾ ಕುಸಲಾ ಸಿಯು**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಸಿಯುನ್ತಿ ನಿಪಾತಪದಂ ಇಧ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಅಕುಸಲ ಚಿತ್ತಾನಿ ದ್ವಾದಸ ಭವನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಇತಿ ಪರಮತ್ಥದೀಪನಿಯಾನಾಮ ಅಭಿಧಮ್ಮತ್ಥಸಙ್ಗಹಸ್ಸ

ಚತುತ್ಥವಣ್ಣನಾಯ ಅಕುಸಲಚಿತ್ತಸ್ಸ

ಪರಮತ್ಥದಿಪನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೩೧. ಏವಂ ಸಬ್ಬನಿಹೀನಂ ಅಕುಸಲಂ ಸಙ್ಗಹೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಅಹೇತುಕಂ ಸಙ್ಗಣ್ಹನ್ತೋ ತತ್ಥಚ ಸಬ್ಬನಿಹೀನಂ ಅಕುಸಲವಿಪಾಕಂ ತಾವ ದಸ್ಸೇತುಂ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತನ್ತಿಆದಿಮಾಹ।

[೩೫] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

ತಂ ಅಕುಸಲ ವಿಪಾಕತ್ತಾಯೇವ ಅಕುಸಲಾನನ್ತರಂ ಪಥಮಂ ದಸ್ಸಿತನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ ಯಂ ವುತ್ತಂ "ತೇಸಂ ಅಕುಸಲವಿಪಾಕಾ ದಿವಸೇನ ತಿವಿಧಭಾವೇಪಿ ಅಕುಸಲಾನನ್ತರಂ ಅಕುಸಲವಿಪಾಕೇಯೇವ ವಿಭಜಿತು"ನ್ತಿ। ತಂ ನ ಸುನ್ದರಂ।

ಏವಞ್ಹಿ ಸತಿ ಕುಸಲವಿಪಾಕಾನಿಪಿ ಕುಸಲಾ ನನ್ತರೇಏವ ವತ್ತಬ್ಬಾನಿ ಸಿಯುನ್ತಿ।

೩೧. ಚಕ್ಖುಸೋತಾದೀನಂ ಪದತ್ಥೋ ಉಪರಿ ಆಗಮಿಸ್ಸತಿ। ವಿಜಾನಾತೀತಿ **ವಿಞ್ಞಾಣಂ**। ಯಥಾಹ-ವಿಜಾನಾತಿ ವಿಜಾನಾತೀತಿ ಖೋ ಭಿಕ್ಖವೇ ತಸ್ಮಾವಿಞ್ಞಾಣನ್ತಿ ವುಚ್ಚತೀತಿ। ಚಕ್ಖುಂ ನಿಸ್ಸಿತಂ ವಿಞ್ಞಾಣಂ **ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಂ**। ಚಕ್ಖುನಾವಾ ಪಚ್ಚಯಭೂತೇನ ಜನಿತಂ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಂ। ಕಮ್ಮೇನವಾ ಚಕ್ಖುಸ್ಸ ಉಪನೀತಂ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಂ। ಚಕ್ಖುತೋವಾ ಜಾತಂ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಂ। ಚಕ್ಖುಸ್ಸವಾ ಇನ್ದ್ರಿಯಭಾವೇನ ಸಾಮಿ ಭೂತಸ್ಸ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಂ। ಚಕ್ಖುಸ್ಮಿಂವಾ ಉಪ್ಪನ್ನಂವಿಞ್ಞಾಣಂ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಂ। ಏಸನಯೋ ಸೋತವಿಞ್ಞಾಣಾದೀಸುಪಿ। ಪಾಳಿಯಂಪನ ಮಹಾ ತಣ್ಹಾಸಙ್ಖಯಸುತ್ತೇ -

ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಭಿಕ್ಖವೇ ಕಟ್ಠಞ್ಚ ಪಟಿಚ್ಚ ಅಗ್ಗಿ ಜಲತಿ। ಕಟ್ಠಗ್ಗೀತ್ವೇವ ಸಙ್ಖ್ಯಂ ಗಚ್ಛತಿ। ಸಕಲಿಕಞ್ಚ ಪಟಿಚ್ಚ ಅಗ್ಗಿ ಜಲತಿ। ಸಕಲಿ ಕಗ್ಗೀತ್ವೇವ ಸಙ್ಖ್ಯಂ ಗಚ್ಛತಿ। ತಿಣಞ್ಚ ಪಟಿಚ್ಚ ಅಗ್ಗಿ ಜಲತಿ। ತಿಣಗ್ಗೀ ತ್ವೇವ ಸಙ್ಖ್ಯಂ ಗಚ್ಛತಿ। ಗೋಮಯಞ್ಚ ಪಟಿಚ್ಚ ಅಗ್ಗಿ ಜಲತಿ। ಗೋಮಯಗ್ಗೀತ್ವೇವ ಸಙ್ಖ್ಯಂ ಗಚ್ಛತಿ। ಥುಸಞ್ಚ ಪಟಿಚ್ಚ ಅಗ್ಗಿ ಜಲತಿ। ಥುಸಗ್ಗೀತ್ವೇವ ಸಙ್ಖ್ಯಂ ಗಚ್ಛತಿ। ಸಙ್ಕಾರಞ್ಚ ಪಟಿಚ್ಚ ಅಗ್ಗಿ ಜಲತಿ। ಸಙ್ಕಾರಗ್ಗೀತ್ವೇವ ಸಙ್ಖ್ಯಂ ಗಚ್ಛತಿ। ಏವಮೇವಖೋ ಭಿಕ್ಖವೇ ಚಕ್ಖುಞ್ಚ ಪಟಿಚ್ಚ ರೂಪೇಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ವಿಞ್ಞಾಣಂ। ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣನ್ತೇವ ಸಙ್ಖ್ಯಂ ಗಚ್ಛತಿ। ಸೋತಞ್ಚ ಪಟಿಚ್ಚ ಸದ್ದೇ ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ವಿಞ್ಞಾಣಂ। ಸೋತವಿಞ್ಞಾಣನ್ತೇವ ಸಙ್ಖ್ಯಂ ಗಚ್ಛತಿ। ಘಾನಞ್ಚ ಪಟಿಚ್ಚ ಗನ್ಧೇಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ವಿಞ್ಞಾಣಂ। ಘಾನವಿಞ್ಞಾಣನ್ತೇವ ಸಙ್ಖ್ಯಂ ಗಚ್ಛತಿ। ಜಿವ್ಹಞ್ಚ ಪಟಿಚ್ಚ ರಸೇಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ವಿಞ್ಞಾಣಂ। ಜಿವ್ಹಾವಿಞ್ಞಾಣನ್ತೇವ ಸಙ್ಖ್ಯಂ ಗಚ್ಛತಿ। ಕಾಯಞ್ಚ ಪಟಿಚ್ಚ ಫೋಟ್ಠಬ್ಬೇಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ವಿಞ್ಞಾಣಂ। ಕಾಯವಿಞ್ಞಾಣನ್ತೇವ ಸಙ್ಖ್ಯಂ ಗಚ್ಛತಿ। ಮನಞ್ಚ ಪಟಿಚ್ಚ ಧಮ್ಮೇಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ವಿಞ್ಞಾಣಂ। ಮನೋ ವಿಞ್ಞಾಣನ್ತೇವ ಸಙ್ಖ್ಯಂ ಗಚ್ಛತೀತಿ ವುತ್ತಂ।

ತಥಾತಿ ಇಮಿನಾ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತನ್ತಿ ಪದಂ ಆಕಡ್ಢತಿ। ದುಕ್ಖಯತೀತಿ **ದುಕ್ಖಂ**। ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮೇ ತಂ ಸಮಙ್ಗಿಪುಗ್ಗಲಂವಾ ಬಾಧತಿ ಹಿಂಸತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ದುಟ್ಠುವಾ ಖನತಿ ಕಾಯಿಕಸುಖನ್ತಿ ದುಕ್ಖಂ। ದುಕ್ಕರೇನವಾ ಖಮಿತಬ್ಬನ್ತಿ ದುಕ್ಖಂ। ದುಕ್ಕರಂ ಓಕಾಸದಾನಂ ಏತಸ್ಸಾತಿವಾ ದುಕ್ಖಂ। ಕಾಯಿಕದುಕ್ಖವೇದನಾಯೇವ ನಾಮಂ। ಸುಟ್ಠು ಪಟಿಮುಖಞ್ಚ ಇಚ್ಛತೀತಿ **ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಂ**। ಸುಟ್ಠೂತಿ ಅಮುಞ್ಚಮಾನಂ। ಪಟಿಮುಖನ್ತಿ ಅನಞ್ಞಾಪೇಕ್ಖಂ। ಇಚ್ಛತೀತಿ ಕಾಮೇತಿ ಅಭಿನನ್ದತಿ ಪಟಿಗ್ಗಣ್ಹತಿ। ತೇನೇವಹಿ ಭಾಸಿತಂ ಅಭಿನನ್ದುನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛಿಂ ಸೂತಿ ವಣ್ಣಯಿಂಸು। ಸುಟ್ಠು ತೀರೇತಿ ತುಲೇತಿ ವಿಚಾರೇತೀತಿ **ಸನ್ತೀರಣಂ**। ಟೀಕಾಯಂ ತೀರೇತಿ ನಿಟ್ಠಾಪೇತೀತಿ ವುತ್ತಂ। ವಿಭಾವನಿಯಂ ತೀರೇತಿ ವೀಮಂಸತೀತಿ ವುತ್ತಂ।

೩೨. ಏತ್ಥಚ ಚಕ್ಖುಸ್ಸ ಅಸಮ್ಭಿನ್ನತಾ, ಆಲೋಕ ಸನ್ನಿಸ್ಸಯಪ್ಪಟಿಲಾಭೋ, ರೂಪಾನಂ ಆಪಾತಾಗಮನಂ, ಮನಸಿಕಾರೋತಿ ಚತ್ತಾರೋ ಪಚ್ಚಯಾ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತಿಕಾರಣಾನಿ। ಸೋತಸ್ಸ ಅಸಮ್ಭಿನ್ನತಾ ಆಕಾಸಸನ್ನಿಸ್ಸಯಪ್ಪಟಿಲಾಭೋ, ಸದ್ದಾನಂ ಆಪಾತಾಗಮನಂ ಮನಸಿಕಾರೋತಿ ಸೋತವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ। ಘಾನಸ್ಸ ಅಸಮ್ಭಿನ್ನತಾ, ವಾಸುಸನ್ನಿಸ್ಸಯಪ್ಪಟಿಲಾಭೋ, ಗನ್ಧಾನಂ ಆಪಾತಾಗಮನಂ ಮನಸಿಕಾರೋತಿ ಘಾನವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ। ಜಿವ್ಹಾಯ ಅಸಮ್ಭಿನ್ನತಾ ಆಪೋಸನ್ನಿಸ್ಸಯಪ್ಪಟಿಲಾಭೋ। ರಸಾನಂ ಆಪಾತಾಗಮನಂ, ಮನಸಿಕಾರೋತಿ ಜಿವ್ಹಾವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ। ಕಾಯಸ್ಸ ಅಸಮ್ಭಿನ್ನತಾ, ಪಥವಿಸನ್ನಿಸ್ಸಯಪ್ಪಟಿಲಾಭೋ, ತಿಣ್ಣಂ ಫೋಟ್ಠಬ್ಬಾನಂ ಅಞ್ಞತರಸ್ಸ ಆಪಾತಾಗಮನಂ, ಮನಸಿಕಾರೋತಿ ಕಾಯವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸಾತಿ। ಏತ್ಥಚ ಆಲೋಕ ಆಕಾಸಾದೀನಂ ಸನ್ನಿಸ್ಸಯಾನಂ ಗಹಣಂ ತೇಹಿ ವಿನಾ ರೂಪಾದೀನಂ ಪಸಾದೇಸು ಆಪಾತಾಗಮನಸ್ಸೇವ ಅಭಾವತೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ, ನ ಹಿ ಆಲೋಕೇ ಸತಿ ರೂಪಾನಿ ಸನ್ನಿಹಿತಾನಿಪಿ ಚಕ್ಖುಮ್ಹಿ ಆಪಾತಮಾಗಚ್ಛನ್ತಿ। ಏಸನಯೋ ಸೇಸೇಸುಪೀತಿ। ಯಂಪನ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ -

> ಚಕ್ಖುಸ್ಮಿಂಪನ ಅಸಮ್ಭಿನ್ನೇಪಿ ಬಹಿದ್ಧಾರೂಪಾರಮ್ಮಣೇ ಆಪಾತಂ ಅನಾ ಗಚ್ಛನ್ತೇ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಂ ನುಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ತಸ್ಮಿಂ ಪನ ಆಪಾತಂ ಆಗಚ್ಛನ್ತೇಪಿ ಆಲೋಕಸನ್ನಿಸ್ಸಯೇ ಅಸತಿ ನುಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ವುತ್ತಂ।

ತಂ ವಿನಾ ಆಲೋಕೇನ ವಿಞ್ಞಾಣುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಅಭಾವದಸ್ಸನಪರಂ। ನಪನ ಆಪಾಕಾಗಮನಂನಾಮ ಆಲೋಕೇ ಅಸತಿಪಿ ಸಮ್ಭವತೀತಿ ದಸ್ಸನಪರನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಇತರಥಾ ರತ್ತನ್ಧಕಾರೇಪಿ ರೂಪಾನಿ ಚಕ್ಖುಮ್ಹಿ ಆಪಾತಂ ಆಗಚ್ಛನ್ತೀತಿ ಆಪಜ್ಜತೀತಿ। ಅಕುಸಲಸ್ಸ ವಿಪಾಕಾನಿ ಅಕುಸಲ ವಿಪಾಕಾನಿ।

೩೩. ಏತ್ಥಾ ಕೇನಟ್ಠೇನ **ವಿಪಾಕಂನಾಮಾತಿ**। ವಿಪಚ್ಚನಟ್ಠೇನ। ಕಿಞ್ಚ ವಿಪಚ್ಚನನ್ತಿ। ಯಥಾ ಲೋಕೇ ಅಮ್ಬಫಲಾದೀನಂ ತರುಣಭಾವಂ ಅತಿಕ್ಕಮ್ಮ ಪರಿಣತಭಾವಪ್ಪತ್ತಿವಿಪಚ್ಚನನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಏವಮೇವಂ ಇಧಪಿ ವಿಪಚ್ಚನಂ ವೇದಿತಬ್ಬನ್ತಿ। ಅಯಞ್ಚ ಅತ್ಥೋ ಚತೂಹಿ ಸಮಙ್ಗೀತಾಹಿ ದೀಪೇತಬ್ಬೋ। ಚತಸ್ಸೋಹಿ ಸಮಙ್ಗೀತಾನಾಮ ಚೇತನಾಸಮಙ್ಗಿತಾ, ಕಮ್ಮಸಮಙ್ಗಿತಾ, ಉಪಟ್ಠಾನಸಮಙ್ಗಿತಾ, ವಿಪಾಕಸಮಙ್ಗಿತಾತಿ। ತತ್ಥ ಪುಬ್ಬೇ ತಂ ತಂ ಕಮ್ಮಾಯೂಹನಕಾಲೇಯಾ ಕುಸಲಾಕುಸಲಚೇತನಾಯ ಖಣತ್ತಯಸಮಙ್ಗಿತಾ। ಅಯಂ ಚೇತನಾಸಮಙ್ಗೀತಾನಾಮ। ಸಾಪನ ಚೇತನಾ ನಿರುಜ್ಝಮಾನಾ ಸಬ್ಬಸೋ ಅಭಾವಂ ಪತ್ವಾ ನನಿರುಜ್ಝತಿ। ಆಯತಿಂಪನ ವಿಪಾಕಪಾತುಭಾವಾಯ ಅತ್ತನೋ ಸಬ್ಬಾಕಾರಪರಿಪೂರಂ ಕ್ರಿಯಾವಿಸೇಸಂ ತಸ್ಮಿಂ ಚಿತ್ತಸನ್ತಾನೇ ನಿದಹಿತ್ವಾವ ನಿರುಜ್ಝತಿ। ಸೋಚ ಕ್ರಿಯಾವಿಸೇಸೋ ಯಾವ ಓಕಾಸಂ ನಲಭತಿ। ತಾವ ಕಪ್ಪಸಂತಸಹಸ್ಸಂಪಿ ತಂಸನ್ತಾನಂ ಅನುಗತೋಯೇವ ಹೋತಿ। ಯಂ ಸನ್ಧಾಯ ಧಮ್ಮಪದೇ -

> ನ ಹಿ ಪಾಪಂ ಕತಂ ಕಮ್ಮಂ, ಸಜ್ಜುಖೀರಂವ ಮುಚ್ಚತಿ।
> ದಹನ್ತಂ ಬಾಲಮನ್ವೇತಿ, ಭಸ್ಮಾ ಛನ್ನೋವ ಪಾವಕೋತಿ ವುತ್ತಂ॥

ಸೋಪನ ವಿಸುಂ ಏಕೋ ಪರಮತ್ಥಧಮ್ಮೋತಿಪಿ ಸಙ್ಖ್ಯಂ ನಗಚ್ಛತಿ, ಅನುಸಯಧಾತುಯೋವಿಯಾತಿ। ಅಯಂ ಕಮ್ಮಸಮಙ್ಗಿತಾನಾಮ। ಸೋಪನ ಯದಾ ಅತ್ತನೋ ಅನುರೂಪೇ ಪಚ್ಚಯೇ ಲಭತಿ। ತದಾ ವಿಪಚ್ಚನತ್ಥಾಯ ಓಕಾಸಂ ಕರೋತಿ। ಕಥಂ ಕರೋತೀತಿ। ಸೋ ಆಸನ್ನಮರಣಸ್ಸ ಸತ್ತಸ್ಸ ಅತ್ತಾನಂವಾ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾಪೇತಿ। ಅತ್ತನೋ ನಿಮಿತ್ತಂವಾ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾಪೇತಿ।

ಗತಿನಿಮಿತ್ತಂವಾ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾಪೇತಿ। ಸೋಚ ಸತ್ತೋ ತಂ ಅಮುಞ್ಚಮಾನೋ ಯದಿ ಗಣ್ಹಾತಿ। ತದಾ ಓಕಾಸಂ ಲಭತಿ। ಅಯಂ ಉಪಟ್ಠಾನಸಮಙ್ಗಿತಾನಾಮ। ತಂ ಅಮುಞ್ಚಿತ್ವಾ ಚುತಸ್ಸಪನ ಚುತಿಅನನ್ತರಮೇವ ಸೋ ಕಮ್ಮಸಙ್ಖಾತೋ ಕ್ರಿಯಾ ವಿಸೇಸೋ ವಿಸುಂ ಏಕೋ ಸಸಮ್ಪಯುತ್ತೋ ಪರಮತ್ಥಧಮ್ಮರಾಸಿ ಹುತ್ವಾ ಏಕಂ ಭವಂ ಪೂರಯಮಾನೋ ವಿಪಚ್ಚತಿ, ಏಕಂ ಭವಂ ಪೂರಯಮಾನೋತಿಚ ಯಾವ ತಾಯುಕಂ ಭವಙ್ಗಕಿಚ್ಚಂ ಛಸು ದ್ವಾರೇಸು ತಂ ತಂ ದ್ವಾರಿಕವಿಪಾಕಕಿಚ್ಚಾನಿ ಪರಿಯೋಸಾನೇ ಚುತಿಕಿಚ್ಚಞ್ಚ ಸಾಧಯಮಾನೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ತತ್ಥ ಪುರಿಮಾ ತಿಸ್ಸೋ ಸಮಙ್ಗೀತಾ ತರುಣಾ ವತ್ಥಾನಾಮ ಹೋನ್ತಿ। ಪಚ್ಛಿಮಾ ವಿಪಾಕಸಮಙ್ಗೀತಾ ಪರಿಣತಾವತ್ಥಾನಾಮಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಇತಿ ವಿಪಚ್ಚನ್ತೀತಿ ವಿಪಾಕಾನಿ ಮುದುತರುಣಾವತ್ಥಂ ಅತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಪರಿಣಕಾವತ್ಥಸಙ್ಖಾತಂ ವಿಪಕ್ಕಭಾವಂ ಆಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ಪಾಳಿಯಂ ಕುಸಲಾಕುಸಲಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನಾನಂಪಿ ಕಟತ್ತಾರೂಪಾನಂ ವಿಪಾಕಪದೇ ಅಗ್ಗಹಣಂ ಹೋತೀತಿ। ತಾನಿಹಿ ಕಮ್ಮಸನ್ತಾನತೋ ವಿಸುಂ ಸಿದ್ಧತ್ತಾ ವಿಸುಂ ಕಮ್ಮತೋ ಜಾತಾನಿಯೇವ ನಾಮ ಹೋನ್ತಿ, ನವಿಪಕ್ಕಾನಿ ನಾಮಾತಿ। ಅಞ್ಞಂಹಿ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಸನ್ತಾನಂ। ಅಞ್ಞಂ ರೂಪಧಮ್ಮಾನನ್ತಿ। ಅಯಮೇತ್ಥ ವಿಪಾಕಪದೇ ಪರಮತ್ಥದೀಪನಾ।

ಯೇಪನ ಅರೂಪಭಾವೇನ ಸಾರಮ್ಮಣಭಾವೇನಚ ಕಮ್ಮೇನ ಸದಿಸ ತಾಮತ್ತಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾನಮೇವ ವಿಪಾಕತ್ತಂ ಸಾಧೇನ್ತಿ। ತೇಸಂ ವಿಪಾಕಸದ್ದೋ ಅರೂಪಧಮ್ಮೇಸು ರುಳ್ಹೀವಸೇನ ಪವತ್ತೋತಿ ಆಪಜ್ಜತೀತಿ। ಯಞ್ಚ ತತ್ಥ ಸಾಲಿಬೀಜನಿಬ್ಬತ್ತೇಸು ನಾಳಪತ್ತಪುಪ್ಫಫಲೇಸು ಬೀಜಸದಿಸಾನಂ ಫಲಾನಮೇವ ಸಾಲಿಫಲಸಾಲಿಪಕ್ಕನಾಮಂ ಸಿದ್ಧಂ ವಿಯಾತಿ ಉಪಮಂ ದಸ್ಸೇನ್ತಿ, ಸಾಪಿ ನಸಮೇತಿ। ನ ಹಿ ಫಲಾನಿಪಿ ತರುಣಕಾಲೇ ಪಾಕನಾಮಂ ಲಭನ್ತಿ। ನಚ ನಾಳಪತ್ತಪುಪ್ಫಾನಿಪಿ ಪರಿಣತಕಾಲೇ ಪಾಕನಾಮಂ ನಲಭನ್ತೀತಿ। ತಾನಿ ಪಿಹಿ ತದಾ ನಾಳಂ ಪಕ್ಕಂ, ಪತ್ತಂ ಪಕ್ಕಂ, ಪುಪ್ಫಂ ಪಕ್ಕನ್ತಿ ನ ನವುಚ್ಚನ್ತೀತಿ। ಸುಖಯತೀತಿ ಸುಖಂ, ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮೇ ತಂಸಮಙ್ಗೀಪುಗ್ಗಲಂವಾ ಲದ್ಧಸಾತಂ ಕರೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

೩೪. ಸುಟ್ಠುವಾ ಖನತಿ ಕಾಯಿಕದುಕ್ಖಂ। ಸುಖೇನಚ ಖಮಿತಬ್ಬಂ। ಸುಕರಂ ಓಕಾಸದಾನಂ ಏತಸ್ಸಾತಿವಾ ಸುಖಂ। ಕುಸಲಸ್ಸ ವಿಪಾಕಾನಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತ ಹೇತುವಿರಹತೋ ಅಹೇತುಕಾನಿಚಾತಿ ಕುಸಲವಿಪಾಕಾ ಹೇತುಕ ಚಿತ್ತಾನಿ।

[೩೯] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

ಪುಬ್ಬಕಮ್ಮಸಹಜಾತೇನ ನಿಬ್ಬತ್ತಕಹೇತುನಾಪಿ ಇಧ ವಿಪಾಕಸ್ಸ ಸಹೇತುಕತಾಪಸಙ್ಗೋಕತೋ। ಸೋ ನ ಸುನ್ದರೋ।

ನ ಹಿ ಅಭಿಧಮ್ಮೇ ಕತ್ಥಚಿ ಪುಬ್ಬಕಮ್ಮಸಹಜಾತೇನ ನಿಬ್ಬತ್ತಕಹೇತುನಾ ವಿಪಾಕಸ್ಸ ಸಹೇತುಕಾಹೇತುಕತಾ ಸಮ್ಭವೋನಾಮ ಅತ್ಥಿ। ಅಸತಿಚ ಸಮ್ಭವೇ ಬ್ಯಭಿಚಾರಸ್ಸಪಿ ಅಭಾವತೋ ಸೋ ಪಸಙ್ಗೋ ನಿರತ್ಥಕೋವಾತಿ। ತತ್ಥ ಬ್ಯಭಿಚಾರಸ್ಸಾತಿ ಪಸಙ್ಗಸ್ಸ ಇಚ್ಚೇವತ್ಥೋ। ಏತ್ಥಚ ಅಕುಸಲವಿಪಾಕಾನಂ ಸಯಂ ಅಬ್ಯಾಕತಧಮ್ಮತ್ತಾ ಲೋಭಾದೀಹಿ ಅಕುಸಲಹೇತೂಹಿಚ ಸಯಂ ಅಕುಸಲವಿಪಾಕತ್ತಾ ಅಲೋಭಾದೀಹಿ ಅನವಜ್ಜಹೇತೂಹಿಚ ಸಹೇತುಕತಾ ಸಮ್ಭವೋ ನತ್ಥಿ। ಅಸತಿ ಚ ತಂ ಸಮ್ಭವೇ ತೇಸಂ ಅಹೇತುಕಭಾವೋ ಅಬ್ಯಭಿಚಾರೋಯೇವ ಹೋತೀತಿ ತತ್ಥ ಅಹೇತುಕಗ್ಗಹಣಂ ನ ಕತಂ। ಕುಸಲವಿಪಾಕಾನಂ ಪನ ಸಯಂ ಕುಸಲವಿಪಾಕತ್ತಾಯೇವ ಅಲೋಭಾದೀಹಿ ಕುಸಲಾ ಬ್ಯಾಕತಯೋಗೀಹಿ ಅನವಜ್ಜಹೇತೂಹಿ ಸಹೇತುಕತಾ ಸಮ್ಭವೋ ಅತ್ಥಿಯೇವ। ಸತಿಚ ತಸ್ಮಿಂ ಸಮ್ಭವೇ ತೇಸಂ ಅಹೇತುಕಭಾವೋ ಬ್ಯಭಿಚಾರಸಹಿತೋ ಹೋತೀತಿ ತತ್ಥೇವ ಅಹೇತುಕಗ್ಗಹಣಂ ಕತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

೩೫. ಚಕ್ಖಾದಿಕೇ ಪಞ್ಚದ್ವಾರೇ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಆವಜ್ಜನಂ **ಪಞ್ಚದ್ವಾರಾವಜ್ಜನಂ,** ತಞ್ಹಿ ಪಞ್ಚದ್ವಾರೇ ಘಟ್ಟಿತಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಆವಜ್ಜನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ। ಭವಙ್ಗಸಙ್ಖಾತೇ ಮನೋದ್ವಾರೇ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಆವಜ್ಜನಂ **ಮನೋದ್ವಾರಾವಜ್ಜನಂ**। ತಞ್ಹಿ ತಸ್ಮಿಂ ಆಪಾತಂ ಆಗಚ್ಛನ್ತಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಆವಜ್ಜನ್ತಂ ಪವತ್ತತೀತಿ। ಏತ್ಥಚ ಮನೋದ್ವಾರನ್ತಿ ಸಕಲಂ ಭವಙ್ಗಚಿತ್ತಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

[೩೭] ಯಂಪನ **ಟೀಕಾಯಂ**

ತಾವ “ಮನೋದ್ವಾರನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಆವಜ್ಜನಸ್ಸ ಅನನ್ತರ ಪಚ್ಚಯಭೂತಂ ಭವಙ್ಗಚಿತ್ತಂ ಮನೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ತದೇವ ದ್ವಾರಂ ಆವಜ್ಜನಜವನಾದಿ ಥಿಚಿತ್ತ ಪವತ್ತಿಯಾ ಮುಖತ್ತಾ”ತಿ ವುತ್ತಂ।

ಯಞ್ಚ **ವಿಭಾವನಿಯಂ**

“ಆವಜ್ಜನಸ್ಸ ಅನನ್ತರ ಪಚ್ಚಯಭೂತಂ ಭವಙ್ಗಚಿತ್ತಂ ಮನೋದ್ವಾರಂ, ಪೀಥಿಚಿತ್ತಾನಂ ಪವತ್ತಿಮುಖಭಾವತೋ”ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ಸಬ್ಬಂಪಿ ನ ಯುಜ್ಜತಿಯೇವ।

ಯದಿಹಿ ಯಸ್ಸ ಭವಙ್ಗಸ್ಸ ಅನನ್ತರಂ ವೀಥಿಚಿತ್ತಾನಿ ಪವತ್ತನ್ತಿ। ತದೇವ ಏಕನ್ತೇನ ತೇಸಂ ಪವತ್ತಿಮುಖತ್ತಾ ಮನೋದ್ವಾರಂನಾಮ ಹೋತಿ। ನ ತತೋ ಪುರಿಮಾನೀತಿ ಅಯಮತ್ಥೋ ಸಿಯಾ। ಏವಞ್ಚಸತಿ ಯೇಸು ಚಕ್ಖಾದೀಸು ರೂಪಾ ದೀನಂ ಘಟ್ಟಿತತ್ತಾ ಆವಜ್ಜನಾದೀನಿ ವೀಥಿಚಿತ್ತಾನಿ ಪವತ್ತನ್ತಿ। ತಾನೇವ ಏಕನ್ತೇನ ತೇಸಂ ಪವತ್ತಿಮುಖತ್ತಾ ದ್ವಾರಾನಿನಾಮ ಹೋನ್ತಿ। ನ ತತೋ ಅಞ್ಞಾನೀತಿ ಅಯಮತ್ಥೋ ಆಪಜ್ಜತಿ। ನಚ ತಾನಿ ಚಕ್ಖಾದೀನಿ ನಾಮ ಅತ್ಥಿ। ಯಾನಿ ಚಕ್ಖಾದೀನಿ ದ್ವಾರರೂಪಾನಿನಾಮ ನ ಹೋನ್ತೀತಿ। ಸಬ್ಬಮೇತಂ ಉಪರಿ ದ್ವಾರ ಸಙ್ಗಹೇ ಆವಿಭವಿಸ್ಸತೀತಿ। ಹಸನಂ ಹಸಿತಂ। ಮುಖಸ್ಸ ಪಹಟ್ಠಾಕಾರಪ್ಪವತ್ತಿ। ತಂ ಉಪ್ಪಾದೇತಿ ಜನೇತೀತಿ **ಹಸಿತುಪ್ಪಾದೋ**। ತಂವಾ ಉಪ್ಪಾದೇನ್ತಿ ಖೀಣಾಸವಾ ಏತೇನಾತಿ ಹಸಿಭುಪ್ಪಾದೋ। ತಂವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಏತೇನಾತಿ ಹಸಿತುಪ್ಪಾದೋ। ಸೋಏವ ಚಿತ್ತನ್ತಿ ಸಮಾಸೋ। ಖೀಣಾಸವಾನಂ ಅನೋಳಾರಿಕೇಸು ಆರಮ್ಮಣೇಸು ಯೇನ ಚಿತ್ತೇನ ಸಿತಂ ಪಾತುಕರೋನ್ತಿ, ತಸ್ಸೇತಂ ನಾಮಂ। ನ ಹಿ ಖೀಣಾಸವಾ ಲೋಕಿಯ ಮಹಾ ಜನಾವಿಯ ರಜ್ಜನೀಯಾದಿ ಭಾವೇನ ಓಳಾರಿಕೇಸು ಹಸನಿಯ ವತ್ಥೂಸು ಹಸನ್ತೀತಿ। ಟೀಕಾಸು ಪನ ಚಿತ್ತಂ ಅಪೇಕ್ಖಿತ್ವಾ ಹಸಿತುಪ್ಪಾದನ್ತಿ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಂ ಸಿಯಾತಿ। ವುತ್ತನಯೇನ ಅಹೇತುಕಾನಿಚ ತಾನಿ ವಿಪಚ್ಚನ ವಿಪಾಕುಪ್ಪಾದನ ಕಿಚ್ಚರಹಿತತ್ತಾ ತಂ ತಂ ಕ್ರಿಯಾಮತ್ತಭೂತಾನಿ ಚಿತ್ತಾನಿಚಾತಿ ಅಹೇತುಕಕ್ರಿಯಚಿತ್ತಾನಿ। ಏತ್ಥಚ ವೀಥಿಮುತ್ತಚಿತ್ತಾನಿ ಕಿಚ್ಚದುಬ್ಬಲತ್ತಾ ಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಾನಿ ವತ್ಥುದುಬ್ಬಲತ್ತಾ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಾದೀನಿಚ ಕಿಚ್ಚಟ್ಠಾನದುಬ್ಬಲತ್ತಾ ಅತ್ತನೋ ಉಸ್ಸಾಹೇನ ವಿನಾ ಕೇವಲಂ ವಿಪಚ್ಚನಮತ್ತೇನ ಪವತ್ತನ್ತೀತಿ ತಾನಿ ಸಬ್ಬಾನಿ ವಿಪಾಕಾನಿಏವ ಹೋನ್ತಿ। ಯಾನಿಪನ ಬಲವಕಿಚ್ಚತ್ತಾ ಅತ್ತನೋ ಉಸ್ಸಾಹೇನ ಪವತ್ತನ್ತಿ। ಆಯತಿಂಚ ವಿಪಾಕುಪ್ಪಾದನತ್ಥಂ ಉಸ್ಸಾಹಸಹಿತಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ತಾನಿ ಕುಸಲಾಕುಸಲಾನಿನಾಮ ಹೋನ್ತಿ। ಯಾನಿ ಪನ ಚಿತ್ತಾನಿ ವಿಪಚ್ಚನಮತ್ತಂ ಅತಿಕ್ಕಮ್ಮ ಅತ್ತನೋ ಉಸ್ಸಾಹೇನೇವ ಪವತ್ತನ್ತಿ। ತೇಸು ಆವಜ್ಜನದ್ವಯಂ ವಿಪಾಕಸನ್ತಾನತೋ ಲದ್ಧಪಚ್ಚಯತ್ತಾ ಥೋಕಂ ದುಬ್ಬಲಭಾವತೋ ಇತರಾನಿಚ ನಿರಾನುಸಯಸನ್ತಾನೇ ಪವತ್ತತ್ತಾ ಸಬ್ಬಸೋ ವಿಪಾಕುಪ್ಪಾದನತ್ಥಂ ಉಸ್ಸಾಹರಹಿತಾನಿಏವ ಹೋನ್ತೀತಿ ತಾನಿ ಸಬ್ಬಾನಿ ಕ್ರಿಯಾನಿನಾಮ ಜಾತಾನೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

೩೭. ಇದಾನಿ ಆದಿತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ವೇದನಾವಿಚಾರಣಾ ವುಚ್ಚತಿ। ತಥಾಹಿ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಂ ತಾವ ವತ್ಥೂನಿಚ ಆರಮ್ಮಣಾನಿಚ ಉಪಾದಾರೂಪಾನೇವ ಹೋನ್ತಿ, ಉಪಾದಾರೂಪಾನಞ್ಚ ಪಿಚುಪಿಣ್ಡಕಾನಂವಿಯ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಸಙ್ಘಟ್ಟನಂ ದುಬ್ಬಲಮೇವಾತಿ ತಾನಿ ಇಟ್ಠೇ ಅನಿಟ್ಠೇಚ ಆರಮ್ಮಣೇ ಉಪೇಕ್ಖಾ ಸಹಗತಾನೇವ ಹೋನ್ತೀತಿ। ಕಾಯವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸಪನ ಆರಮ್ಮಣಾನಿ ಮಹಾಭೂತಾನಿ ಹೋನ್ತೀತಿ ಯಥಾ ಅಧಿಕರಣಿಮತ್ಥಕೇ ಥಪಿತಂ ಪಿಚುಪಿಣ್ಡಕಂ ಅಯೋಕೂಟೇನ ಪಹರನ್ತಾನಂ ಅಯೋಕೂಟಸ್ಸ ಪಿಚುಪಿಣ್ಡಕಂ ಅತಿಕ್ಕಮ್ಮ ಅಖಿಕರಣಿಘಟ್ಟನಂ ಬಲವತರಂ ಹೋತಿ। ತಥಾ ತೇಸಂ ಆರಮ್ಮಭೂತಾನಂ ಕಾಯವತ್ಥುಂ ಅತಿಕ್ಕಮ್ಮ ಕಾಯನಿಸ್ಸಯ ಭೂತೇಸು ಸಙ್ಘಟ್ಟನಂ ಬಲವತರಂ। ತಸ್ಮಾ ಕಾಯವಿಞ್ಞಾಣಂ ಇಟ್ಠೇ ಸುಖಸಹಗತಂ ಅನಿಟ್ಠೇ ದುಖಸಹಗತಂ ಹೋತೀತಿ। ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಚಿತ್ತಂಪನ ಸಬ್ಬದುಬ್ಬಲಾನಂ ಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಾನಂ ಅನನ್ತರಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ನಿಚ್ಚಂ ದುಬ್ಬಲಂ ಹುತ್ವಾ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಮೇವಾತಿ। **ವಿಭಾವನಿಯಂ** ಪನ ಅಸಮಾನನಿಸ್ಸಯೇ ಹಿ ತೇಹಿ ಲದ್ಧಪಚ್ಚಯತಾವಸೇನ ಅಯಮತ್ಥೋ ವಿಭಾವಿತೋ, ಸನ್ತೀರಣಂಪನ ಸಯಂಪಿ ಬಲವವತ್ಥುಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಪವತ್ತತಿ। ತಾದಿಸೇನಚ ಬಲವವತ್ಥುನಿಸ್ಸಯೇನ ಪುರಿಮಚಿತ್ತೇನ ಲದ್ಧಪಚ್ಚಯಂ ಹೋತೀತಿ ಥೋಕಂ ಬಲವಂ ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಾ ತಂ ಕುಸಲವಿಪಾಕಂ ಇಟ್ಠೇ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಂ ಅಭಿಇಟ್ಠೇ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಂ ಹೋತಿ। ಅಕುಸಲವಿಪಾಕಂಪನ ಅನಿಟ್ಠೇಪಿ ಅಭಿಅನಿಟ್ಠೇಪಿ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಮೇವ ಹೋತಿ। ಕಸ್ಮಾ ಇತಿಚೇ।

ಯದಿಹಿ ತಂ ಅತಿಅನಿಟ್ಠಾರಮ್ಮಣವಸೇನ ವೇದನಾ ಭೇದಯುತ್ತಂ ಸಿಯಾ। ದುಕ್ಖೇನವಾ ದೋಮನಸ್ಸೇನವಾ ಯುತ್ತಂ ಸಿಯಾ। ತತ್ಥ ದುಕ್ಖೇನ ತಾವ ನ ಯುಜ್ಜತಿ, ಕಸ್ಮಾ, ಏಕನ್ತಕಾಯಿಕತ್ತಾ ದುಕ್ಖಸ್ಸಾತಿ। ದೋಮನಸ್ಸೇನಪಿ ನ ಯುಜ್ಜತಿ। ಕಸ್ಮಾ, ಪಟಿಘೇನ ಪಟಿಹಞ್ಞತ್ತಾಏವ ದೋಮನಸ್ಸಭಾವಂ ಪತ್ತಾ ದೋಮನಸ್ಸವೇದನಾ ಪಟಿಘೇನ ವಿನಾ ನಪ್ಪವತ್ತತೀತಿ। ಏಕನ್ತಾಕುಸಲಭೂತೇನ ಪಟಿಘೇನ ನಿಚ್ಚಯೋಗಿನೋ ದೋಮನಸ್ಸಸ್ಸ ಅಬ್ಯಾಕತೇಸು ಅಸಮ್ಭವತೋತಿ। ಆವಜ್ಜನದ್ವಯಂಪನ ಸನ್ತೀರಣತೋಪಿ ಥೋಕಂ ಬಲವಂ ಹೋತಿ। ವಿಪಾಕಾನಞ್ಹಿ ಪವತ್ತಿತುಂಪಿ ಅತ್ತನೋ ಉಸ್ಸಾಹಬಲಂನಾಮ ನತ್ಥಿ। ಬಲವನ್ತೇಹಿಪನ ಕಮ್ಮಾದಿಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಜಾತಾನಿ ಬಲವನ್ತಾನಿನಾಮ ಹೋನ್ತಿ। ದುಬ್ಬಲೇಹಿ ಜಾತಾನಿ ದುಬ್ಬಲಾನಿ ನಾಮಾತಿ। ಏವಂ ಸನ್ತೇಪಿ ತಂ ಆವಜ್ಜನದ್ವಯಂ ಕಮ್ಮಾನುಭಾವತೋಚ ಮುಚ್ಚಿತ್ವಾ ವಿಪಾಕಸನ್ತಾನತೋಚ ಪಚ್ಚಯಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಉಟ್ಠಿತತ್ತಾ ದುಬ್ಬಲಮೇವ ಹೋತೀತಿ ಸದಾಪಿ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಮೇವಾತಿ।

[೩೮] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

> ಪಞ್ಚದ್ವಾರಾವಜ್ಜನಂ ಪುಬ್ಬೇ ಕೇನಚಿ ಅಗ್ಗಹಿತೇ ಆರಮ್ಮಣೇ ಏಕವಾ ರಮೇವ ಪವತ್ತತ್ತಾ ಮನೋದ್ವಾರಾವಜ್ಜನಞ್ಚ ವಿಸದಿಸಚಿತ್ತಸನ್ತಾನಪರಾವತ್ತನವಸೇನ ಬ್ಯಾಪಾರನ್ತರಸಾಪೇಕ್ಖತ್ತಾ ಆರಮ್ಮಣರಸಂ ಅಧಿಮತ್ತತೋ ಅನುಭವಿತುಂ ನಸಕ್ಕೋತೀತಿ ಸಬ್ಬತ್ಥಪಿ ಮಜ್ಝತ್ತ ವೇದನಾಯುತ್ತಮೇವಾತಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಬ್ಯಾಪಾರನ್ತರಸಾಪೇಕ್ಖತ್ತಾತಿ ಇದಂ ನ ಯುಜ್ಜತಿ।

ನ ಹಿ ಚಿತ್ತಾನಂ ಬಲವದುಬ್ಬಲತಾವಿಸೇಸೋಅತ್ತನೋಪಚ್ಛಾ ಪವತ್ತಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ವಸೇನ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ। ಅತ್ತನೋಪನ ಪಚ್ಚಯೇಹಿಏವ ಸೋ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುನ್ತಿ। ಇತರಥಾ ಸನ್ತೀರಣಸ್ಸಪಿ ಬ್ಯಾಪಾರನ್ತರಸಾಪೇಕ್ಖತಾ ಸಿಯಾ। ತಂಪಿ ಹಿ ವಿಸದಿಸಚಿತ್ತಸನ್ತಾನಂ ಅತ್ತನಾಪರಂ ವತ್ತೇತಿ ಯೇವಾತಿ।

೩೭. ಇಮಾನಿ ಚಿತ್ತಾನಿ ಅತ್ತನೋ ಪಕತಿ ಪಚ್ಚಯಗಣಸಮಾಯೋಗೇ ಸತಿ ನುಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ ನತ್ಥಿ। ತಸ್ಮಾ ಅಸಙ್ಖಾರಿಕಾನೇವಾತಿ ವದನ್ತಿ। ಮೂಲಟೀಕಾಯಂ ಪನ ವಿಪಾಕುದ್ಧಾರೇ -

> ಅಹೇತುಕವಿಪಾಕಾನಂ ಅಪರಿಬ್ಯತ್ತಕಿಚ್ಚತ್ತಾ ಸಸಙ್ಖಾರಿಕ ಕಮ್ಮ ವಿರುದ್ಧೋ ಅಸಙ್ಖಾರಿಕಭಾವೋಪಿ ನತ್ಥಿ। ಅಸಙ್ಖಾರಿಕಕಮ್ಮವಿರುದ್ಧೋ ಸಸಙ್ಖಾರಿಕಕಾವೋಪಿ ನತ್ಥಿ। ತಸ್ಮಾ ತೇಸಂ ಉಭಯಕಮ್ಮೇನಪಿ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ಥೇರೇನ ಅನುಞ್ಞಾತಾತಿ ವುತ್ತಂ।

ಏತೇನ ತಿಣ್ಣಂ ಕ್ರಿಯಚಿತ್ತಾನಂಪಿ ತದುಭಯಭಾವಾಭಾವೋ ವುತ್ತೋ ಹೋತಿ। ತಾನಿಪಿಹಿ ಅಪರಿಬ್ಯತ್ತಕಿಚ್ಚಾನಿಯೇವಾತಿ। ಅಥವಾ। ರೂಪದಸ್ಸ ನ ಸದ್ದಸ್ಸವನಾದೀನಿ ಸತ್ತಾ ಕದಾಚಿ ಅತ್ತನೋ ಇಚ್ಛಾಯ ಕರೋನ್ತಿ। ಕದಾಚಿ ಪರೇಹಿ ಉಸ್ಸಾಹಿತಾ ಕರೋನ್ತೀತಿ ಪಚ್ಚಕ್ಖತೋವ ಸಿದ್ಧಮೇತಂ। ತತ್ಥ ಯದಾ ಅತ್ತನೋ ಇಚ್ಛಾಯ ಕರೋನ್ತಿ। ತದಾ ಪಞ್ಚದ್ವಾರಾವಜ್ಜನಾದೀನಿ ಸಬ್ಬಾನಿ ವೀಥಿಚಿತ್ತಾನಿ ಅಸಙ್ಖಾರಿಕಾನಿನಾಮ ಹೋನ್ತಿ। ಯದಾ ಪರೇಹಿ ಉಸ್ಸಾಹಿತಾ ಕರೋನ್ತಿ। ತದಾ ಸಸಙ್ಖಾರಿಕಾನಿನಾಮ ಹೋನ್ತಿ। ದ್ವಾರ ವಿಮುತ್ತೇಸುಪನ ದ್ವೀಸು ಉಪೇಕ್ಖಾಸನ್ತೀರಣೇಸು ಅಟ್ಠಮಹಾವಿಪಾಕೇಸುವಿಯ ವತ್ತಬ್ಬೋ। ಇತಿ ಸಬ್ಬಾನಿ ಅಹೇತುಕಚಿತ್ತಾನಿ ತೇನ ಪರಿಯಾಯೇನ ಸಙ್ಖಾರಭೇದೇನ ಪಚ್ಚೇಕಂ ಭಿನ್ನಾನಿಏವ ಹೋನ್ತಿ। ಏವಂ ಸನ್ತೇಪಿ ಅಪರಿ ಬ್ಯತ್ತಕಿಚ್ಚತ್ತಾಯೇವ ತೇಸಂ ಸಙ್ಖಾರಭೇದೋ ಪಾಳಿಯಂ ನವುತ್ತೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

೩೮. ಯಸ್ಮಾಪನ ಹೇತುಯೋನಾಮ ಮಹನ್ತಧಮ್ಮಾ ಹೋನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ತೇ ದುಬ್ಬಲಕಮ್ಮನಿಬ್ಬತ್ತೇಸು ದುಬ್ಬಲವತ್ಥುಕಿಚ್ಚಟ್ಠಾನೇಸುಚ ಇಮೇಸು ಚಿತ್ತೇಸು ನುಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಸಬ್ಬಂ ಪಾಪಕಮ್ಮಂ ವಿಕ್ಖೇಪಯುತ್ತಂ ಸಯಂಪಿ ಚಞ್ಚಲತಿ ದುಬ್ಬಲಂ ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಾ ತಂ ಕಪ್ಪಟ್ಠಿತಿಕಂಪಿ ಸಮಾನಂ ಕಾಲನ್ತರೇ ಹೇತುಯುತ್ತಂ ವಿಪಾಕಂ ಜನೇತುಂ ನಸಕ್ಕೋತಿ। ತಿಹೇತುಕಕಮ್ಮಂಪಿ ಸಮಾನಂ ದುಬ್ಬಲೇಸು ಚಕ್ಖಾದಿವತ್ಥೂಸುಚ ದಸ್ಸನಾದೀಸು ಕಿಚ್ಚಟ್ಠಾನೇಸುಚ ಹೇತುಯುತ್ತಂ ವಿಪಾಕಂ

ಜನೇತುಂ ನಸಕ್ಕೋತಿ। ಆವಜ್ಜನಹಸನಕಿಚ್ಚಾ ನಿಚ ದುಬ್ಬಲಕಿಚ್ಚಾನಿಏವ ಹೋನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ಇಮಾನಿ ಸಬ್ಬಾನಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಹೇತುರಹಿತಾನಿ ಜಾತಾನೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

೩೯. ಸಬ್ಬಥಾಪೀತಿ ಪದಸ್ಸ ಅತ್ಥೋ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

[೩೯] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

ಸಬ್ಬಥಾಪೀತಿ ಅಕುಸಲವಿಪಾಕ ಕುಸಲವಿಪಾಕ ಕ್ರಿಯಭೇದೇ ನಾತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ನ ಸುನ್ದರಂ।

ಸೋಹಿ ಭೇದೋ ಇಚ್ಚೇವನ್ತಿ ಇಮಿನಾವ ಗಹಿತೋತಿ। ಸಙ್ಗಹಗಾಥಾಯಂ ಅಕುಸಲವಿಪಾಕಾನಿ ವತ್ಥುಕಿಚ್ಚಭೇದೇನ ಸತ್ತ, ಪುಞ್ಞಪಾಕಾನಿ ವತ್ಥುಕಿಚ್ಚವೇದನಾಭೇದೇನ ಅಟ್ಠಧಾ, ಕ್ರಿಯಚಿತ್ತಾನಿ ಕಿಚ್ಚದ್ವಾರಭೇದೇನ ತೀಣೀತಿ ಅಹೇತುಕಚಿತ್ತಾನಿ ಅಟ್ಠಾರಸ ಹೋನ್ತೀತಿ ಯೋಜನಾ। ಏತ್ಥಚ ಪುಞ್ಞಪಾಕೇಸು ವೇದನಾಭೇದೋಪಿ ವತ್ತಬ್ಬೋ। ಇತರಥಾ ಸನ್ತೀರಣಸ್ಸ ಅಭೇದೋ ಸಿಯಾ। ತಥಾ ಕ್ರಿಯಾಸು ದ್ವಾರಭೇದೋಪಿ ವತ್ತಬ್ಬೋ। ಅಞ್ಞಥಾ ಆವಜ್ಜನಸ್ಸ ಅಭೇದೋ ಸಿಯಾತಿ। ಟೀಕಾಸುಪನ ಸೋ ನ ವುತ್ತೋತಿ।

ಅಹೇತುಕಚಿತ್ತಸ್ಸ ಪರಮತ್ಥದೀಪನಾ।

೪೦. ಇದಾನಿ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತಾನಂ ಚಿತ್ತಾನಂ ಅಸೋಭಣನಾಮಂ ಉಪರಿ ವುಚ್ಚಮಾನಾನಞ್ಚ ಸೋಭಣನಾಮಂ ಥಪೇನ್ತೋ ಗಾಥಮಾಹ। ಉಪರಿ ವುಚ್ಚಮಾನಾನಞ್ಹಿ ಸೋಭಣತ್ತೇ ವುತ್ತೇ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತಾನಂ ಅಸೋಭಣತಾ ಅವುತ್ತಾಪಿ ಸಿದ್ಧಾ ಹೋತೀತಿ। ತತ್ಥ **ಪಾಪಾಹೇತುಕಮುತ್ತಾನೀ**ತಿ ಪಾಪೇಹಿ ಅಹೇತುಕೇಹಿಚ ಮುತ್ತಾನಿ ಏಕೂನಸಟ್ಠಿಚಿತ್ತಾನಿ। ಅಥವಾ। ಏಕನವುತಿಚಿತ್ತಾನಿಪಿ ಸೋಭಣಾನೀತಿ ವುಚ್ಚರೇ ವುಚ್ಚನ್ತೀತಿ ಯೋಜನಾ। ತತ್ಥ ಪಾಪೇಹೀತಿ ಅಕುಸಲೇಹಿ। ಅಕುಸಲಾನಿಹಿ ಅತ್ತಸಮಙ್ಗಿನೋ ಸತ್ತೇ ಅನಿಚ್ಛನ್ತೇಯೇವ ಅಪಾಯಂ ಪಾಪೇನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ಪಾಪಾನೀತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ಏತೇನ ಪುಞ್ಞಾನಂಪಿ ಸುಗತಿಪಾಪನಟ್ಠೇನ ಪಾಪತಾ ಪಸಙ್ಗೋ ನಿವತ್ತಿತೋ ಹೋತಿ। ನ ಹಿ ಇಚ್ಛನ್ತಾನಂ ಪಾಪನೇ ಪಾಪನಬ್ಯಾಪಾರೋ ಪಾಕಟೋ ಹೋತೀತಿ। ಲಾಮಕಟ್ಠೇನವಾ ತಾನಿಯೇವ ಪಾಪಾನೀತಿ ವುಚ್ಚನ್ತೀತಿ। ಸೋಭಣೇಹಿ ಸದ್ಧಾದಿಗುಣಧಮ್ಮೇಹಿ ಯುತ್ತಿಯಾ ತತೋಯೇವ ಚ ಸಯಂಪಿ ಸೋಭಗ್ಗಪತ್ತಿಯಾ ಸೋಭಣಾನೀತಿ।

೪೧. ಇದಾನಿ ತಾನಿ ಸೋಭಣಾನಿ ಹೀನ ಪಣೀತಾ ನುಕ್ಕಮೇನ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತ**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ ಜಾನಾತೀತಿ ಞಾಣಂ, ಯಾಥಾವತೋ ಪಟಿವಿಜ್ಝತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಞಾಣೇನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತನ್ತಿ ಸಮಾಸೋ। ನತ್ಥಿ ಸಙ್ಖಾರೋ ಅಸ್ಸಾತಿ ಅಸಙ್ಖಾರೋ। ಸಂವಿಜ್ಜತಿ ಸಙ್ಖಾರೋ ಅಸ್ಸಾತಿ ಸಸಙ್ಖಾರೋ। ಸಪ್ಪುರಿಸುಪನಿಸ್ಸ ಯಾದಿಕೋ ಕುಸಲುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಪಕತಿಪಚ್ಚಯಗಣೋ। ಸೋಹಿ ಯದಾ ದುವಿಧೇನ ಸಙ್ಖಾರೇನ ವಿನಾ ಕೇವಲಂ ಅತ್ತನೋ ಬಲೇನ ಕುಸಲಚಿತ್ತಂ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತಿ। ತದಾ ಅಸಙ್ಖಾರೋನಾಮ। ಸೋಯೇವ ಯದಾ ಅತ್ತನೋ ಬಲೇನ ಕುಸಲಚಿತ್ತಂ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ। ಸಙ್ಖಾರಸಹಾಯಂ ಲಭಿತ್ವಾವ ತಂ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತಿ। ತದಾ ಸಸಙ್ಖಾರೋನಾಮ। ಅಸಙ್ಖಾರೇನ ಉಪ್ಪನ್ನಂ **ಅಸಙ್ಖಾರಿಕಂ**। ಸಸಙ್ಖಾರೇನ ಉಪ್ಪನ್ನಂ **ಸಸಙ್ಖಾರಿಕ**ನ್ತಿ ಸಬ್ಬಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತಮೇವ। ಏತ್ಥಚ ಸೋಮನಸ್ಸಾದೀನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿಕಾರಣಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತಮೇವ। ಅಪಿಚ ಸದ್ಧಾಸಮ್ಪತ್ತಿ ದಸ್ಸನಸಮ್ಪತ್ತಿ ದೇಯ್ಯಧಮ್ಮ ಪಟಿಗ್ಗಾಹಕ ಸಮ್ಪತ್ತೀತಿ ಏವಮಾದಿ ಸೋಮನಸ್ಸಕಾರಣಂ, ತಬ್ಬಿಪರೀತಂ ಉಪೇಕ್ಖಾಕಾರಣಂ। ಯಾನಿಚ ಪೀತಿಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಸ್ಸ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಸ್ಸಚ ಕಾರಣಾನಿಅಟ್ಠಕಥಾಸು ವುತ್ತಾನಿ। ತಾನಿಪಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಠಾನೇ ವತ್ತಬ್ಬಾನೀತಿ। ಪಞ್ಞಾ ಸಂವತ್ತನಿಕ ಕಮ್ಮುಪನಿಸ್ಸಯತಾ, ಅಬ್ಯಾಪಜ್ಜಲೋಕುಪಪತ್ತಿತಾ ಇನ್ದ್ರಿಯಪರಿಪಾಕತಾ, ಕಿಲೇಸದೂರತಾಚ ಞಾಣುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಕಾರಣಂ। ತಿಹೇತುಕಪಟಿಸನ್ಧಿಕತಾ, ಅಮೋಹಜ್ಝಾಸಯತಾ, ಪಞ್ಞವನ್ತಪುಗ್ಗಲಸೇವನಾ। ಸುತಚಿನ್ತಾಪಸುತಾತಿಪಿವತ್ತುಂ ಯುಜ್ಜತಿ। ಯಾನಿಚಧಮ್ಮವಿಚಯಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಸ್ಸ ಕಾರಣಾನಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಸು ವುತ್ತಾನಿ। ತಾನಿಪಿ ಇಧ ವತ್ತಬ್ಬಾನಿ। ತಬ್ಬಿಪರೀತಂ ಞಾಣವಿಪ್ಪಯುತ್ತಕಾರಣಂ। ಸಙ್ಖಾರಕಾರಣಂಪಿ ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತಮೇವ। ಯಾನಿಚ

ವೀರಿಯಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಸ್ಸ ಪಸ್ಸದ್ಧಿಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಸ್ಸಚ ಕಾರಣಾನಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಸು ವುತ್ತಾನಿ। ತಾನಿಪಿ ಇಧ ವತ್ತಬ್ಬಾನೀತಿ। ಇಮೇಸಂಪಿ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ವಿಧಾನಂ ವಿಸುದ್ಧಿಮಗ್ಗೇ ಗಹೇತಬ್ಬನ್ತಿ।

೪೨. ಅಟ್ಠಪೀತಿ ಏತ್ಥ ಪಿಸದ್ದೋ ಸಮ್ಪಿಣ್ಡನತ್ಥೋ। ತೇನ ಇಮೇಸಂ ಇಧ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರತೋ ಅಞ್ಞೇಹಿ ಪಕಾರೇಹಿ ಅನೇಕವಿಧತಂ ಸಮ್ಪಿಣ್ಡೇತಿ। ತತ್ರಾಯಂ ನಯೋ। ಇಮಾನಿ ಅಟ್ಠಚಿತ್ತಾನಿ ದಸಹಿ ಪುಞ್ಞಕ್ರಿಯಾವತ್ಥೂಹಿ ಗುಣಿತಾನಿ ಅಸೀತಿ ಹೋನ್ತಿ। ಪುನ ತಾನಿ ಛಹಿ ಆರಮ್ಮಣೇಹಿ ಗುಣಿತಾನಿ ಚತ್ತಾರಿಸತಾನಿಚೇವ ಅಸೀತಿ ಚ ಹೋನ್ತಿ। ಪುನ ತಾನಿ ತೀಹಿ ಕಮ್ಮೇಹಿ ಗುಣಿತಾನಿ ಸಹಸ್ಸಂ ಚತ್ತಾರಿ ಸತಾನಿ ಚತ್ತಾಲೀಸಂಚ ಹೋನ್ತಿ। ಪುನ ತಾನಿ ತೀಹಿ ಹೀನಮಜ್ಝಿಮಪಣೀತೇಹಿ ಗುಣಿತಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಸಹಸ್ಸಾನಿ ತೀಣಿ ಸತಾನಿ ವೀಸತಿಚ ಹೋನ್ತಿ। ತಾನಿ ಇಮಾನಿ ಸುದ್ಧಿಕಾನೀತಿ ಕತ್ವಾ ದ್ವೀಸು ಠಾನೇಸು ಥಪೇತಬ್ಬಾನಿ। ತತೋ ಏಕಂ ಠಾನಂ ಗಹೇತ್ವಾ ದ್ವಿಧಾ ಕರೋನ್ತಸ್ಸ ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಿ ದ್ವೇಸಹಸ್ಸಾನಿ ಸತಂ ಸಟ್ಠಿಚ ಹೋನ್ತಿ। ತಥಾ ಞಾಣವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾನೀತಿ। ಪುನ ತತ್ಥ ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಿ ಚತೂಹಿ ಅಧಿಪತೀಹಿ ಗುಣಿತಾನಿ ಅಟ್ಠಸಹಸ್ಸಾನಿ ಛಸತಾನಿ ಚತ್ತಾಲೀಸಂಚ ಹೋನ್ತಿ। ಞಾಣವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾನಿಪನ ವೀಮಂಸಾವಜ್ಜಿತೇಹಿ ತೀಹಿ ಅಧಿಪತೀಹಿ ಗುಣಿತಾನಿ ಛಸಹಸ್ಸಾನಿ ಚತ್ತಾರಿಸತಾನಿ ಅಸೀತಿಚ ಹೋನ್ತಿ। ಪುನ ತದುಭಯಾನಿ ಸಮ್ಪಿಣ್ಡಿತಾನಿ ದಸಸಹಸ್ಸಂ ಪಞ್ಚಸಹಸ್ಸಾನಿ ಸತಂ ವೀಸತಿಚ ಹೋನ್ತಿ। ಪುನ ತಾನಿ ಪುಬ್ಬೇ ವಿಸುಂ ಥಪಿತೇಹಿ ಸುದ್ಧಿಕೇಹಿ ಸಮ್ಪಿಣ್ಡಿತಾನಿ ದಸಸಹಸ್ಸಂ ನವಸಹಸ್ಸಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಸತಾನಿ ಚತ್ತಾಲೀಸಞ್ಚ ಹೋನ್ತೀತಿ। ಯಂಪನ ಟೀಕಾಯಂ ಇಧ ವುತ್ತನಯೇನ ಸುದ್ಧಿಕಾನಿಚ ಞಾಣವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾನಿ ಚ ವಿಸುಂ ಅಕತ್ವಾ ಸಬ್ಬಾನಿ ಪುಞ್ಞಕ್ರಿಯಾದೀಹಿ ಸಮಂ ಗುಣಿತಾನಿ ಸತ್ತರಸ ಸಹಸ್ಸಾನಿ ದ್ವೇ ಸತಾನಿ ಅಸೀತಿಚ ಹೋನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ।

[೪೦] ಯಞ್ಚ **ವಿಭಾವನಿಯಂ**

ಸುದ್ಧಿಕಾನಿ ವಿಸುಂ ಅಕತ್ವಾ ಞಾಣವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾನಿಏವ ವಿಸುಂ ಕತ್ವಾ ತಥಾ ಗುಣಿತಾನಿ ವೀಸ ಸತಾಧಿಕ ಪನ್ನರಸ ಸಹಸ್ಸಾನಿ ಹೋನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ಸಬ್ಬಂ ನ ಯುತ್ತಂ।

ಏವಞ್ಹಿ ಸತಿ ಇಮಾನಿ ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಾನಿ ನಿಚ್ಚಂ ಸಾಧಿಪತಿಕಾನಿ ಹುತ್ವಾ ನಿಯತಾಧಿಪತಿಕಾನಿನಾಮ ಭವೇಯ್ಯುಂ। ನಚ ಇಮಾನಿ ಉಪರಿ ಮಹಗ್ಗತ ಕುಸಲಾನಿ ವಿಯ ಲೋಕುತ್ತರಾನಿ ವಿಯ ಚ ನಿಯತಾ ಧಿಪತಿಕಾನಿ ಹೋನ್ತೀತಿ। ಟೀಕಾನಯೇನಪನ ಞಾಣವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾನಿಪಿ ವೀಮಂಸಾಸಹಗತಾನೀತಿ ಆಪಜ್ಜತೀತಿ। ಯಥಾವಾ ಕೋಸಲ್ಲಸಮ್ಭೂತಟ್ಠೇನ ಕುಸಲಾತಿಏತ್ಥ ಞಾಣವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾನಿಪಿ ಕೋಸಲ್ಲೇನ ನಾನಾವಜ್ಜನವೀಥಿಯಂ ಪವತ್ತೇನ ಉಪನಿಸ್ಸಯಞಾಣೇನ ಸಮ್ಭೂತತ್ತಾ ಕುಸಲಾನಿ ಏವ ನಾಮ ಹೋನ್ತಿ। ಏವಮಿಧಪಿ ತಾನಿ ತೇನೇವ ವೀಮಂಸಾಧಿಪತಿಭೂತೇನ ಸಮ್ಭೂತತ್ತಾ ವೀಮಂಸಾಧಿಪತೇಯ್ಯಾನಿಪಿ ನಾಮ ಹೋನ್ತೀತಿ ನ ನಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ ತಾನಿ ವಿಸುಂ ಅಕತಾನಿ ಸಿಯುನ್ತಿ। ಏವಂಸನ್ತೇಪಿ ಕಾಮಕುಸಲಾನಿನಾಮ ಅಧಿಪತಿವಿಮುತ್ತಾನಿ ಏವ ಬಹುತರಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ನಸಕ್ಕಾ ಸಬ್ಬಾನಿ ಕಾಮಕುಸಲಾನಿ ವೀಮಂಸಾಧಿಪತಿಮೂಲಿಕಾನಿ ಭವಿತುನ್ತಿ।

೪೩. ಕಾಮಾವಚರಾನಿಚ ತಾನಿ ಕುಸಲಾನಿ ಚಿತ್ತಾನಿಚಾತಿ ವಿಗ್ಗಹೋ। ತತ್ಥ ಕೇನಟ್ಠೇನ ಕುಸಲಾನೀತಿ। ಆರೋಗ್ಯಟ್ಠೇನ, ಸುನ್ದರಟ್ಠೇನ, ಛೇಕಟ್ಠೇನ, ಅನವಜ್ಜಟ್ಠೇನ, ಸುಖವಿಪಾಕಟ್ಠೇನಚಾತಿ। ರಾಗಾದಯೋಹಿ ಧಮ್ಮಾ ಚಿತ್ತಸನ್ತಾನಸ್ಸ ರುಜ್ಜನಟ್ಠೇನ ರೋಗಾನಾಮ। ಅಹಿತಟ್ಠೇನ ಅಸುನ್ದರಾ ನಾಮ। ಅನಿಪುಣಟ್ಠೇನ ಅಛೇಕಾನಾಮ। ಗಾರಯ್ಹಟ್ಠೇನ ವಜ್ಜಾನಾಮ। ಅನಿಟ್ಠ ವಿಪಾಕಟ್ಠೇನ ದುಕ್ಖವಿಪಾಕಾನಾಮ ಹೋನ್ತಿ। ಇಮಾನಿಪನ ತೇಹಿ ವುಟ್ಠಿತತ್ತಾ ಕುಸಲಾನಿನಾಮ ಅರೋಗಾನಿ ನಾಮಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ತಪ್ಪಟಿಪಕ್ಖತ್ತಾಚ ಸುನ್ದರಾನಿ ಛೇಕಾನಿ ಅನವಜ್ಜಾನಿ ಸುಖವಿಪಾಕಾನಿ ಚ ನಾಮ ಹೋನ್ತೀತಿ। ಕುಚ್ಛಿತೇ ಪಾಪಧಮ್ಮೇ ಸಲಯನ್ತಿ ಚಾಲೇನ್ತಿ ಕಮ್ಪೇನ್ತಿ ವಿದ್ಧಂಸೇನ್ತೀತಿ **ಕುಸಲಾನಿ**। ಕುಚ್ಛಿತೇನವಾ ಆಕಾರೇನ ಸತ್ತಸನ್ತಾನೇ ಸೇನ್ತಿ ಅನುಸೇನ್ತೀತಿ ಕುಸಾ। ರಾಗಾದಯೋ। ತೇ ಲುನನ್ತಿ ಛಿನ್ದನ್ತೀತಿ ಕುಸಲಾನಿ। ಕುಸಂವಾ ವುಚ್ಚತಿ ಞಾಣಂ ಕುಚ್ಛಿತಾನಂ ಸಾನಟ್ಠೇನ ತನುಕರಣಟ್ಠೇನ ಅನ್ತಕರಣಟ್ಠೇನವಾ। ಕುಸೇನ

ಲಾತಬ್ಬಾನೀತಿ ಕುಸಲಾನಿ। ಕುಸಾವಿಯ ಹತ್ಥಪ್ಪದೇಸಂ ಸಂಕಿಲೇಸಪಕ್ಖಂ ಲುನನ್ತೀತಿವಾ ಕುಸಲಾನಿ। ಅಪಿಚ, ಕುಚ್ಛಿತೇ ಪಾಪಧಮ್ಮೇ ಸರನ್ತಿ ಹಿಂಸನ್ತೀತಿ ಕುಸಲಾನಿ। ರಕಾರಸ್ಸ ಲಕಾರೋ। ಕೋಸಲ್ಲಸಮ್ಭೂತಟ್ಠೇನವಾ ಕುಸಲಾನೀತಿ।

೪೪. ಮಹಾವಿಪಾಕೇಸು ಪದತ್ಥತೋ ವತ್ತಬ್ಬಂ ನತ್ಥಿ। ವೇದನಾಭೇದೋ ಆರಮ್ಮಣವಸೇನ ವತ್ತಬ್ಬೋ। ತಾನಿಹಿ ಅತಿಇಟ್ಠೇ ಇಟ್ಠಮಜ್ಝತ್ತೇ ಚ ಆರಮ್ಮಣೇ ಯಥಾಕ್ಕಮಂ ಸೋಮನಸ್ಸೇನ ಉಪೇಕ್ಖಾಯ ಚ ಯುತ್ತಾನೀತಿ। ಸಮ್ಪಯೋಗಭೇದೋ ಕಮ್ಮವಸೇನ ಜವನವಸೇನಚ ವತ್ತಬ್ಬೋ। ತಾನಿಹಿ ಬಲವಕಮ್ಮೇನ ಜನಿತಾನಿ ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ದುಬ್ಬಲಕಮ್ಮೇನ ಜನಿತಾನಿ ಞಾಣವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾನಿ। ಕದಾಚಿಪನ ತದಾರಮ್ಮಣವಸೇನ ಪವತ್ತಿಕಾಲೇ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ತಿಹೇತುಕಜವನಾನುಬನ್ಧಾನಿ ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ಇತರಜವನಾನುಬನ್ಧಾನಿ ಞಾಣವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾನೀತಿ। ಸಙ್ಖಾರಭೇದೋಪಿ ಕೇಹಿಚಿ ಆಚರಿಯೇಹಿ ಕಮ್ಮವಸೇನೇವ ಕಥಿತೋ। ಅಸಙ್ಖಾರಿಕಕಮ್ಮಜನಿತಾನಿ ಅಸಙ್ಖಾರಿಕಾನಿ। ಸಸಙ್ಖಾರಿಕಕಮ್ಮಜನಿತಾನಿ ಸಸಙ್ಖಾರಿಕಾನೀತಿ। ಸಙ್ಗಹಕಾರೇನಪನ ಸನ್ನಿಹಿತಪಚ್ಚಯವಸೇನ ವುತ್ತೋ। ತಾನಿಹಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ಪುರಿಮಭವೇ ಮರಣಾಸನ್ನಕಾಲೇ ಞಾತಕಾದೀಹಿ ತೇನ ತೇನ ಪಯೋಗೇನ ಉಪಟ್ಠಾಪಿತಾನಿ ಕಮ್ಮಾದೀನಿ ಆರಮ್ಮಣಾನಿ ಗಹೇತ್ವಾ ಪವತ್ತಾನಿ ಸಸಙ್ಖಾರಿಕಾನಿನಾಮ ಹೋನ್ತಿ। ತಾದಿಸೇನ ಪಯೋಗೇನ ವಿನಾ ಸಯಮೇವ ಕಮ್ಮಬಲೇನ ಉಪಟ್ಠಿತಾನಿ ಗಹೇತ್ವಾ ಪವತ್ತಾನಿ ಅಸಙ್ಖಾರಿಕಾನಿನಾಮ ಹೋನ್ತಿ। ತದಾರಮ್ಮಣ ಕಾಲೇಪನ ಅಸಙ್ಖಾರಿಕಜವನಾನುಬನ್ಧಾನಿ ಅಸಙ್ಖಾರಿಕಾನಿನಾಮ। ಸಸಙ್ಖಾರಿಕ ಜವನಾನುಬನ್ಧಾನಿ ಸಸಙ್ಖಾರಿಕಾನಿ ನಾಮಾತಿ। ಏತ್ಥಪಿ ಸಮ್ಭಿನ್ದನತ್ಥೋ ವಿಸದ್ದೋ। ತೇನ ಆರಮ್ಮಣಛಕ್ಕ ಹೀನತ್ತಿಕವಸೇನೇವ ಕಾಲದೇಸ ಸನ್ತಾನಾದಿವಸೇನಚ ತೇಸಂ ಅನೇಕಭೇದತ್ತಂ ಸಮ್ಭಿನ್ದೇತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಪನೇತಾನಿ ದಾನಾದಿವಸೇನ ಕಾಯಕಮ್ಮಾದಿವಸೇನ ಛನ್ದಾದೀನಿ ಧುರಂ ಕತ್ವಾ ಚ ನ ಪವತ್ತನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ತಾನಿ ಪುಞ್ಞಕ್ರಿಯಾವತ್ಥೂನಂ ಕಮ್ಮಾಧಿಪತೀನಞ್ಚ ವಸೇನ ವಡ್ಢನಂ ನಲಭನ್ತೀತಿ।

[೪೧] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

> ಇಮಾನಿ ವಿಞ್ಞತ್ತಿಸಮುಟ್ಠಾಪನಾಭಾವತೋ ಕಮ್ಮದ್ವಾರ ವಸೇನ ನ ಪವತ್ತನ್ತಿ। ಅವಿಪಾಕಸಭಾವತೋಚ ಕಮ್ಮವಸೇನ ನಪವತ್ತನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ವಿಚಾರೇತಬ್ಬಂ।

ಹೇಟ್ಠಾಹಿ ಕುಸಲೇಸು ಕಮ್ಮತ್ತಿಕವಸೇನೇವ ವಡ್ಢನಂ ವುತ್ತಂ। ನಪನ ವಿಸುಂ ಕಮ್ಮದ್ವಾರವಸೇನ। ಕಮ್ಮತ್ತಿಕಞ್ಚನಾಮ ತಿವಿಧ ಕಮ್ಮದ್ವಾರ ವಸೇನೇವ ಸಿದ್ಧನ್ತಿ। ನನು ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಯೋಹಿ ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲೇಸು ಕಮ್ಮದ್ವಾರ ಕಮ್ಮಪಥ ಪುಞ್ಞಕ್ರಿಯಾವತ್ಥುಭೇದೋ ವುತ್ತೋ। ಸೋ ಇಧ ನತ್ಥಿ। ಕಸ್ಮಾ। ಅವಿಞ್ಞತ್ತಿಜನಕತೋ ಅವಿಪಾಕ ಧಮ್ಮತೋ ತಥಾ ಅಪ್ಪವತ್ತಿಯಾಚಾತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ। ಸಚ್ಚಂ। ತತ್ಥ ಪನ ಅವಿಞ್ಞತ್ತಿಜನಕತೋ ಕಮ್ಮದ್ವಾರ ಭೇದೋ ಇಧ ನತ್ಥೀತಿ ಏತೇನ ಕಾಯಕಮ್ಮಂ ವಚೀಕಮ್ಮಂ ಮನೋಕಮ್ಮನ್ತಿ ಏವಂ ಭೇದಸ್ಸ ಅಭಾವಂ ವದತಿ। ಅವಿಪಾಕಧಮ್ಮತೋ ಕಮ್ಮಪಥಭೇದೋ ಇಧ ನತ್ಥೀತಿ ಏತೇನ ದಸವಿಧಸ್ಸ ಕಮ್ಮಪಥಭೇದಸ್ಸ ಅಭಾವಂ ವದತಿ। ಇಧಪನ ಕುಸಲೇಸುಪಿ ಕಮ್ಮಪಥಭೇದಂ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ತಿವಿಧಕಮ್ಮದ್ವಾರ ಭೇದಭಿನ್ನಂ ಕಮ್ಮತ್ತಿಕಮೇವ ಗಹಿತಂ। ತಞ್ಚ ವಿಞ್ಞತ್ತಿ ಸಮುಟ್ಠಾಪನಾ ಭಾವತೋ ತಿವಿಧಕಮ್ಮದ್ವಾರವಸೇನ ನಪವತ್ತನ್ತೀತಿ ಇಮಿನಾವ ಸಿದ್ಧಂ। ಯದಿಚ ಹೇಟ್ಠಾ ಕುಸಲೇಸುಪಿ ದಸವಿಧಕಮ್ಮಪಥಭೇದವಸೇನ ವಿಸುಂ ವಡ್ಢನಂ ವುತ್ತಂ ಸಿಯಾ। ಏವಂಸತಿ ಇಧಪಿ ಅವಿಪಾಕಸಭಾವತೋ ಕಮ್ಮಪಥವಸೇನ ನಪವತ್ತನ್ತೀತಿ ಇದಂ ವತ್ತಬ್ಬಮೇವಾತಿ।

೪೫. ಮಹಾಕ್ರಿಯಚಿತ್ತೇಸುಪಿ ಮಹಾವಿಪಾಕೇಸುವಿಯ ಆರಮ್ಮಣ ವಸೇನೇವ ವೇದೇನಾಭೇದೋ ಉಪರಿ ಸಯಮೇವ ವಕ್ಖತಿ। ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತ, ವಿಪ್ಪಯುತ್ತ, ಅಸಙ್ಖಾರಿಕ, ಸಸಙ್ಖಾರಿಕಭೇದೋಪನ ಯಥಾರಹಂ ಕುಸಲೇಸು ವುತ್ತನಯೇನ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

[೪೨] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

ತಥಾ ಅವಿಚಾರೇತ್ವಾ ಕ್ರಿಯಚಿತ್ತಾನಂಪಿ ಕುಸಲೇ ವುತ್ತನಯೇನ ಯಥಾರಹಂ ಸೋಮನಸ್ಸ ಸಹಗತಾದಿತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ನ ಯುಜ್ಜತಿ।

ಇಚ್ಚೇವಂ ಸಬ್ಬಥಾಪೀತಿ ಪದಾನಂ ಅತ್ಥೋ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತೋಯೇವ। **ಸಹೇತುಕ ಕಾಮಾವಚರ ಕುಸಲ ವಿಪಾಕ ಕ್ರಿಯ ಚಿತ್ತಾನೀತಿ** ಏತ್ಥ ಸಹೇತು ಕಗ್ಗಹಣಂ ಕುಸಲ ಸದ್ದ ಸಮ್ಬನ್ಧೇ ಭೂತಕಥನ ವಿಸೇಸನಂ। ತೇನೇವಹಿ ತಂ ಕುಸಲಚಿತ್ತಾನಂ ಚೂಳನಿಗಮೇನ ಗಹಿತಂ। ವಿಪಾಕ ಕ್ರಿಯ ಸದ್ದಸಮ್ಬನ್ಧೇಪನ ಬ್ಯವಚ್ಛೇದಕವಿಸೇಸನಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

[೪೩] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

ಸಕ್ಖರಕಥಲಿಕಂಪಿ ಮಚ್ಛಗುಮ್ಬಂಪಿ ತಿಟ್ಠನ್ತಂಪಿ ಚರನ್ತಂಪಿ ಪಸ್ಸತೀತಿ ಸುತ್ತಪದೇ ವಿಯ ಇಧ ಯಥಾಲಾಭ ಯೋಜನಾತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ನ ಸಮೇತಿ। ತತ್ಥಹಿ ಸಕ್ಖರಕಥಲಿಕಂನಾಮ ನಚರತೀತಿ ಯುತ್ತಂ। ಇಧಪನ ಕುಸಲಂ ಸಹೇತುಕಂ ನಹೋತೀತಿ ನಯುತ್ತಮೇತನ್ತಿ।

೪೬. ಸಙ್ಗಹಗಾಥಾಯಂ **ವೇದನಾ ಞಾಣ ಸಙ್ಖಾರ ಭೇದೇನಾತಿ** ವೇದನಾಭೇದೇನ, ಞಾಣಭೇದೇನ, ಸಙ್ಖಾರಭೇದೇನಚ। ತತ್ಥ ವೇದನಾ ಭೇದೇನಾತಿ ವೇದನಾಭೇದಸಿದ್ಧೇನ ಚಿತ್ತಭೇದೇನ, ಞಾಣಭೇದೇನಾತಿ ಞಾಣಯೋಗಾ ಯೋಗಸಿದ್ಧೇನಚಿತ್ತಭೇದೇನ। ಸಙ್ಖಾರಭೇದೇನಾತಿ ಸಙ್ಖಾರೇನ ವಿನಾ ಸಹಚ ಪವತ್ತಪಚ್ಚಯಗಣಭೇದಸಿದ್ಧೇನ ಚಿತ್ತಭೇದೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಇದಞ್ಚ ಸಮಾಸಪದಾನಂ ಸಾಮತ್ಥಿಯಂ, ಯದಿದಂ ಸುವಿಞ್ಞಾತಾನಂ ನಾನಾಪ್ಪಕಾರಾನಂ ಪದತ್ಥಾನಂ ಅಪ್ಪಕೇನ ಬ್ಯಞ್ಜನೇನ ದೀಪನಸಮತ್ಥತಾತಿ।

[೪೪] ಏತೇನ **ವಿಭಾವನಿಯಂ**

ಸಯಂ ಅಭಿನ್ನಾನಂ ಞಾಣಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಭೇದವಚನೇ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಭೇದಕರ ಭಾವೇ ಚ ಚೋದನಾಯ ಅನೋಕಾಸತಾ ಸಾಧಿತಾ ಹೋತೀತಿ।

ತತ್ರಾಯಂ ಯೋಜನಾ। ಸಹೇತು ಕಾಮಾವಚರ ಪುಞ್ಞಪಾಕಕ್ರಿಯಾ ವೇದನಾಞಾಣಸಙ್ಖಾರಭೇದೇನ ಯಥಾಕ್ಕಮಂ ಛಚ ದ್ವಾದಸಚ ಚತುವೀಸತಿ ಚ ಮತಾತಿ। ಏತ್ಥಚ -

ವೇದನಾಞಾಣಸಙ್ಖಾರ, ಭೇದೇನೇತಾನಿ ಅಟ್ಠಧಾ।
ಪುಞ್ಞಪಾಕಕ್ರಿಯಾಭೇದಾ, ಚತುವೀಸತಿವಿಧಾ ಮಕಾ ತಿಪಿ॥

ವತ್ತಬ್ಬಾ। ಏವಞ್ಚ ಸತಿ ಅತ್ಥಗತಿಚ ವಿಸದಾ ಹೋತಿ। ಉಪರಿ ವಕ್ಖ, ಮಾನಾಹಿಚ ಸಙ್ಗಹಗಾಥಾಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಸಮೇತೀತಿ।

೪೭. **ಕಾಮೇ**ತಿಆದಿ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಕಾಮಚಿತ್ತಾನಂ ಸಙ್ಗಹಗಾಥಾ। ತತ್ಥ ಕಾಮೇ ಕಾಮಭೂಮಿಯಂ ಪಾಕಾನಿ ಸಹೇತುಕಾಹೇತುಕವಸೇನ ಸಬ್ಬಾನಿ ವಿಪಾಕಚಿತ್ತಾನಿ ತೇವೀಸ। ಪುಞ್ಞಾಪುಞ್ಞಾನಿ ಕುಸಲಾಕುಸಲಚಿತ್ತಾನಿಚ ವೀಸತಿ। ಕ್ರಿಯಾಚ ಸಹೇತುಕಾಹೇತುಕವಸೇನ ಸಬ್ಬಾನಿ ಕ್ರಿಯಚಿತ್ತಾನಿ ಪನ ಏಕಾದಸ ಹೋನ್ತಿ। ಇಚ್ಚೇವಂ ಸಬ್ಬಥಾಪಿ ಚತುಪ್ಪಞ್ಞಾಸ ಹೋನ್ತೀತಿ ಯೋಜನಾ। ಸಬ್ಬಥಾತಿ ಚೇತ್ಥ ವಿಸದ್ದೋ ಲುತ್ತ ನಿದ್ದಿಟ್ಠೋ। ಧಮ್ಮಸಙ್ಗಣಿಯಂ ವುತ್ತೇನ ಸಬ್ಬಪ್ಪಕಾರೇನಪಿ ಚತುಪ್ಪಞ್ಞಾಸಏವ। ವಿಭಙ್ಗೇ ವಿಭತ್ತೇನ ಸಬ್ಬಪ್ಪಕಾರೇನಪಿ ಚತುಪ್ಪಞ್ಞಾಸ ಏವಾತಿಆದಿನಾ ತಸ್ಸ ಅತ್ಥೋ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತೋಯೇವಾತಿ।

[೪೫] ಏತೇನ **ವಿಭಾವನಿಯಂ**

ಇಧ ವುತ್ತಾನಂ ಕುಸಲಾದೀನಂ ಅನ್ತೋಗಧಭೇದವಸೇನ ತಸ್ಸ ಅತ್ಥವಿಭಾವನಾ ಪಟಿಸಿದ್ಧಾ ಹೋತಿ।

[೪೬] ಯಞ್ಚ **ವಿಭಾವನಿಯಂ**

ಕಾಮೇ ಭವೇತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂಪಿ ವಿಚಾರೇತಬ್ಬಂ।

ಭವಸದ್ದೋ ಹಿ ಕುಸಲಾಕುಸಲಕಮ್ಮೇಸು ಕಮ್ಮನಿಬ್ಬತ್ತೇಸುಚ ವಿಪಾಕ ಕಟತ್ತಾರೂಪೇಸು ವತ್ತಮಾನೋ ಅಭಿಧಮ್ಮೇ ದಿಟ್ಠೋ। ನ ತದಞ್ಞೇಸು ನಾಮರೂಪಧಮ್ಮೇಸೂಥಿ। ಭೂಮಿಪರಿಯಾಯೋಚ ಇಧ ಕಾಮಸದ್ದೋ। ಭೂಮೀತಿಚ ಸಹೋಕಾಸೋ ಇನ್ದ್ರಿಯಾ ನಿನ್ದ್ರಿಯಬದ್ಧಧಮ್ಮಸಮೂಹೋ ವುಚ್ಚತೀತಿ ಕಾಮೇ ಕಾಮಭೂಮಿಯನ್ತಿ ಅಯಮತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಭವೋತಿವಾ ಭೂಮಿಏವ ವುಚ್ಚತಿ ಸುತ್ತನ್ತಪರಿಯಾಯೇನ ಭವನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಸತ್ತಾ ಸಞ್ಞಾರಾಚಾತಿ ಕತ್ವಾ। ಏಸನಯೋ ಪರತ್ಥಪೀತಿ।

ಇತಿ ಪರಮತ್ಥದೀಪನಿಯಾನಾಮ ಅಭಿಧಮ್ಮತ್ಥಸಙ್ಗಹಸ್ಸ

ಚತುತ್ಥವಣ್ಣನಾಯ ಕಾಮಚಿತ್ತಸ್ಸ

ಪರಮತ್ಥದೀಪನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೪೮. ಏವಂ ಕಾಮಚಿತ್ತಸಙ್ಗಹಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಯಥಾನುಪ್ಪತ್ತಂ ರೂಪಚಿತ್ತಸಙ್ಗಹಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಪೀತಿಸುಖೇಕಗ್ಗತಾಸಹಿತ**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। ವಿತಕ್ಕೋಚ ವಿಚಾರೋಚ ಪೀತಿಚ ಸುಖಞ್ಚ ಏಕಗ್ಗತಾಚಾತಿ ದ್ವನ್ದೋ। ತಾಹಿ ಸಹಿತನ್ತಿ ಸಮಾಸೋ। ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಪೀತಿಸುಖೇ ಕಗ್ಗತಾ ಸಙ್ಖಾತೇನಸಮುದಿತೇನಪಥಮಜ್ಝಾನೇನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಂಕುಸಲಚಿತ್ತಂ **ಪಥಮಜ್ಝಾನಕುಸಲಚಿತ್ತಂ**। ತತ್ಥ ಕೇನಟ್ಠೇನಪಥಮಂ, ಕೇನಟ್ಠೇನಚ ಝಾನನ್ತಿ। ಆದಿತೋ ಪಟಿಪಜ್ಜಿತಬ್ಬತ್ತಾ **ಪಥಮಂ**। ಕಸಿಣಾದಿಕಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಅನಿಚ್ಚಾದಿಲಕ್ಖಣಸ್ಸಚ ಉಪನಿಜ್ಝಾಯನತೋ ಪಚ್ಚನೀಕಧಮ್ಮಾನಞ್ಚ ಝಾಪನತೋ ದಯ್ಹನತೋ **ಝಾನಂ**। ಇಮೇಸು ದ್ವೀಸು ಅತ್ಥೇಸು ಏಕಗ್ಗತಾಏವ ಸಾತಿ ಸಯಯುತ್ತಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ಸಾಹಿ ಏಕತ್ತಾರಮ್ಮಣಸಙ್ಖಾತೋ ಏಕೋ ಅಗ್ಗೋಕೋಟಿಕೋಟ್ಠಾಸೋವಾ ಅಸ್ಸಾತಿ ಅತ್ಥೇನ ಏಕಗ್ಗಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ತಥಾಪವತ್ತನೇ ಆಧಿಪಚ್ಚಗುಣಯೋಗೇನ **ಏಕಗ್ಗತಾ**ತಿ ಚ ವುಚ್ಚತಿ। ಸಾಯೇವ ಚಿತ್ತಂ ನಾನಾರಮ್ಮಣೇಸು ವಿಕ್ಖಿಪಿತುಂ ಅದತ್ವಾ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಯೇವಾರಮ್ಮಣೇ ಪಟಿಪಕ್ಖಧಮ್ಮಾನಂ ದೂರೀಭಾವೇನ ಸಮ್ಮಾಚ ಆಧಿಯತಿ ಥಪೇತಿ। ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಞ್ಚ ಸಮಭಾವಂ ಕತ್ವಾ ತತ್ಥೇವ ಲೀನುದ್ಧಚ್ಚಾಭಾವಾಪಾದನೇನ ಸಮಞ್ಚ ಆಧಿಯತಿ ಥಪೇತೀತಿ ಅತ್ಥೇನ ಸಮಾಧೀತಿಚ ವುಚ್ಚತಿ। ಸಾಯೇವಚ ಪಾಳಿಯಂ ಅವಿಕ್ಖೇಪೋ ಅವಿಸಾಹಾರೋ ಸಣ್ಠಿತಿ ಅವಟ್ಠಿತೀತಿ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾತಿ। ವಿತಕ್ಕಾದಯೋಪಿ ಪನ ತಸ್ಸಾ ಸಾತಿಸಯಂ ಉಪಕಾರಕತ್ತಾ ಝಾನನ್ತೇವ ವುತ್ತಾ। ತಥಾ ಹಿ ವಿತಕ್ಕೋ ತಾವ ಚಿತ್ತಂ ಥಿನಮಿದ್ಧವಸೇನ ಓಸಕ್ಕಿತುಂ ಅದತ್ವಾ ದಳ್ಹಂ ಆರಮ್ಮಣಾಭಿಮುಖಮೇವ ಕರೋತಿ। ಆರಮ್ಮಣಾಭಿನಿರೋಪನ ಲಕ್ಖಣೋಹಿ ವಿತಕ್ಕೋ। ಥಿನ ಮಿದ್ಧನೀವರಣಸ್ಸಚ ಉಜುಪ್ಪಟಿಪಕ್ಖೋತಿ। ವಿಚಾರೋಚ ನಂ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾವಸೇನ ಸಂಸಪ್ಪಿತುಂ ಅದತ್ವಾ ದಳ್ಹಂ ಆರಮ್ಮಣಾನುಬನ್ಧಮೇವ ಕರೋತಿ। ಆರಮ್ಮಣಾನುಮಜ್ಜನಲಕ್ಖಣೋ ಹಿ ವಿಚಾರೋ ಪಞ್ಞಾಪಕತಿಕೋ। ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾನೀವರಣಸ್ಸಚ ಉಜುಪ್ಪಟಿಪಕ್ಖೋತಿ। ಪೀತಿಚ ಚಿತ್ತಂ ಬ್ಯಾಪಾದವಸೇನ ಉಕ್ಕಣ್ಠಿತುಂ ಅದತ್ವಾ ಆರಮ್ಮಣೇ ಪರಿತುಟ್ಠಮೇವ ಕರೋತಿ। ಆರಮ್ಮಣಸಂಪಿ ಯಾಯನಲಕ್ಖಣಾ ಹಿ ಪೀತಿ। ಬ್ಯಾಪಾದನೀವರಣಸ್ಸಚ ಉಜುಪ್ಪಟಿಪಕ್ಖಾತಿ। ತಥಾ ಸುಖಞ್ಚ ನಂ ಉದ್ಧಚ್ಚ ಕುಕ್ಕುಚ್ಚವಸೇನ ಅವೂಪಸಮಿತುಂ ಅದತ್ವಾ ಆರಮ್ಮಣೇ ಲದ್ಧಸಾತಂ ಉಪಬ್ರೂಹಿತಂ ಕರೋತಿ। ಸಾಕಲಕ್ಖಣಞ್ಹಿ ಸುಖಂ, ಉದ್ಧಚ್ಚಕುಕ್ಕುಚ್ಚನೀವರಣಸ್ಸಚ ಉಜುಪ್ಪಟಿಪಕ್ಖನ್ತಿ।

ಉಪೇಕ್ಖಾಚ ಸನ್ತಸಭಾವತ್ತಾ ಸುಖೇಏವ ಸಙ್ಗಹಿತಾತಿ। ಏವಂ ಕರೋನ್ತಾಚ ತೇ ಧಮ್ಮಾ ತಸ್ಮಿಂ ಆರಮ್ಮಣೇ ತಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಸುಟ್ಠು ಏಕಗ್ಗಭಾವತ್ಥಾಯಚ ಹೋನ್ತಿ। ಏಕಗ್ಗಭಾವೋತಿಚ ಏಕಗ್ಗತಾಯೇವ। ಸಾಚ ಏಕಗ್ಗತಾ ತೇಹಿ ಧಮ್ಮೇಹಿ ತಥಾ ಅನುಗ್ಗಹಿತಾ

ಸುಟ್ಠು ಬಲವತೀ ಹುತ್ವಾ ಸಯಂ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದವಸೇನ ನಾನಾರಮ್ಮಣೇಸು ಚಿತ್ತವಿಧಾವನಂ ನೀವಾರೇತ್ವಾ ಕಸಿಣನಿಮಿತ್ತಾದಿಕೇ ತಸ್ಮಿಂ ಆರಮ್ಮಣೇ ನಿಚ್ಚಲಂ ಠತ್ವಾ ತಂಆರಮ್ಮಣಂ ಉಪಗನ್ತ್ವಾ ನಿಜ್ಝಾಯತಿ ಓಲೋಕೇತಿ। ತಸ್ಮಾ ತೇ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಧಮ್ಮಾ ಉಪನಿಜ್ಝಾಯನಟ್ಠೇನಪಿ ಝಾನನ್ತಿ ವುತ್ತಾತಿ। ತೇಸುಚ ತಥಾ ಪವತ್ತಮಾನೇಸು ತಪ್ಪಚ್ಚನೀಕಾ ನೀವರಣಧಮ್ಮಾ ಓಕಾಸಂ ಅಲಭಿತ್ವಾ ಮನಸ್ಮಿಂಪಿ ಪರಿಯುಟ್ಠಿತುಂ ನಸಕ್ಕೋನ್ತಿ। ಝಾಪಿತಾನಾಮ ಹೋನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ತೇ ಪಚ್ಚನೀಕಜ್ಝಾಪನಟ್ಠೇನಪಿ ಝಾನನ್ತಿ ವುತ್ತಾತಿ। ಏವಂ ಸನ್ತೇಪಿ ಯಸ್ಮಾ ಝಾನ ಮಗ್ಗ ಸಮ್ಬೋಧಿಸಙ್ಖಾತೇಸು ತೀಸು ಠಾನೇಸು ಧಮ್ಮಸಾಮಗ್ಗೀ ಪಧಾನಂ ಹೋತಿ। ಅಙ್ಗಾನಂ ಸಮಗ್ಗಭಾವೇಏವ ಅಪ್ಪನಾಪತ್ತಿವಸೇನ ಉಪನಿಜ್ಝಾಯ ನಾದಿ ಕಿಚ್ಚಸಂಸಿದ್ಧಿತೋ। ಯಸ್ಮಾಚ ಏತೇ ಧಮ್ಮಾ ವುತ್ತನಯೇನ ವಿಸುಂವಿಸುಂ ಅತ್ತನೋ ಕಿಚ್ಚಂ ಕರೋನ್ತಾಪಿ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣೇ ನಿಚ್ಚಲಪ್ಪವತ್ತಿ ಸಙ್ಖಾತಂ ಏಕಮೇವ ಉಪನಿಜ್ಝಾನಕಿಚ್ಚಂ ಸಾಧೇನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ರಥಙ್ಗಾನಂ ಸಮುದಾಯೇಏವ ರಥವೋಹಾರೋವಿಯ ತೇಸಂ ಸಮುದಾಯೇಏವ ಝಾನ ವೋಹಾರೋ ಸಿದ್ಧೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಅಪರೇಪನ ಪಞ್ಚನ್ನಂಪಿ ತೇಸಂ ಆರಮ್ಮಣಾಭಿನಿರೋಪನಾದೀನಿ ಯಥಾಸಕಂ ಕಿಚ್ಚಾನಿಯೇವ ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ಉಪನಿಜ್ಝಾನಕಿಚ್ಚಾನಿನಾಮ ಹೋನ್ತೀತಿ ಪಟ್ಠಾನೇ ಝಾನಪಚ್ಚಯಂ ಪತ್ವಾ ಸಬ್ಬೇಪೇತೇ ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ಝಾನಪಚ್ಚಯಂ ಸಾಧೇನ್ತಿಯೇವ। ತಸ್ಮಾ ತೇ ವಿಸುಂ ವಿಸುಂಪಿ ಝಾನಾನಿಯೇವ ಹೋನ್ತೀತಿ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ। ಯಥಾಚ ಪಞ್ಚಙ್ಗಿಕಂ ಸೀಲಂ ದಸಙ್ಗಿಕಂ ಸೀಲನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಪಞ್ಚಸಮುದಿತಾದೀನಿ ತೇಸಂ ಸೀಲಾನಂ ಪಞ್ಚಙ್ಗಿಕಾ ದಿನಾಮಲಾಭಸ್ಸೇವ ಕಾರಣಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ನ ಸೀಲಭಾವಸ್ಸ। ನ ಹಿ ಪಾಣಾತಿಪಾತಾ ವೇರಮಣಾದಿಕಂ ಏಕಂಪಿ ಸಮಾನಂ ಸೀಲಂನಾಮ ನ ಹೋತೀತಿ। ಏವಮೇವಂ ಇಧಪಿ ಪಞ್ಚಸಮುದಿತಾದೀನಿ ಪಞ್ಚಙ್ಗಿಕಾದಿ ಭಾವಸ್ಸೇವ ಪಠಮಜ್ಝಾನಾದಿ ಭಾವಸ್ಸೇವಚ ಕಾರಣಾನಿ। ನಪನ ಝಾನಭಾವಸ್ಸಾತಿ ನಸಕ್ಕಾ ವಿಞ್ಞಾತುಂ। ಇತರಥಾ ಝಾನಪಚ್ಚಯೇ ಝಾನಙ್ಗಾನಿ ಪಚ್ಚನಿಯಾನಿಯೇವ ಸಿಯುನ್ತಿಪಿ ವದನ್ತಿ। ಏತ್ತಾವತಾ ಸತಿಪಿ ಇಮಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಫಸ್ಸಾದೀಹಿಪಿ ಸಹಿತಭಾವೇ ತೇಸಂ ತಥಾವಿಧಕಿಚ್ಚವಿಸೇಸಾಭಾವಾ ಇಧ ಅಗ್ಗಹಣನ್ತಿಪಿ ಸಿದ್ಧಂ ನಹೋತೀತಿ। ವಿಚಾರಪೀತಿಸುಖೇಕಗ್ಗತಾ ಸಙ್ಖಾತೇನ ದುತೀಯಜ್ಝಾನೇನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ಕುಸಲಚಿತ್ತಂ ದುತೀಯಜ್ಝಾನ ಕುಸಲಚಿತ್ತಂ, ಏವಂ ಸೇಸೇಸುಪಿ।

೪೯. ಏತ್ಥ ಸಿಯಾ। ಕೇನಪನ ಇಮೇಸಂ ಝಾನಾನಂ ಅಙ್ಗಭೇದೋ ಕತೋತಿ। ಪುಗ್ಗಲಜ್ಝಾಸಯೇನ ಕತೋತಿ। ಯೋಹಿ ವಿತಕ್ಕಸಹಾಯೋ ಹುತ್ವಾ ಪಞ್ಚಙ್ಗಿಕಂ ಪಠಮಜ್ಝಾನಂ ಉಪ್ಪಾದೇತ್ವಾ ತತ್ಥ ವಸೀಭಾವಂ ಕತ್ವಾ ಪುನವಿತಕ್ಕೇ ನಿಬ್ಬಿನ್ದತಿ। ತಸ್ಸ ವಿತಕ್ಕಂ ಸಮತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಅವಿತಕ್ಕಂ ಚತುರಙ್ಗಿಕಂ ಝಾನಂ ಅಧಿಗನ್ತುಂ ಅಜ್ಝಾಸಯೋ ಸಣ್ಠಾತಿ। ತದಾ ಸೋ ತಮೇವ ಪಠಮಜ್ಝಾನಂ ಪಾದಕಭಾವತ್ಥಾಯ ದಳ್ಹಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ವುಟ್ಠಾಯ ತೇನ ಅಜ್ಝಾಸಯೇನ ಸಹೇವ ಪುನಭಾವನಂ ಅನುಯುಞ್ಜನ್ತೋ ಅವಿತಕ್ಕಂ ಚತುರಙ್ಗಿಕಂ ಝಾನಂ ಅಧಿಗಚ್ಛತಿ। ತತ್ಥ ಸಾ ಭಾವನಾಸಯಂ ವಿತಕ್ಕಯುತ್ತಾಪಿ ತೇನ ಅಜ್ಝಾಸಯೇನ ಪರಿಭಾವಿತತ್ತಾ ವಿತಕ್ಕವಿರಾಗ ಭಾವನಾನಾಮ ಹೋತಿ। ತಸ್ಸಾ ಭಾವನಾಯ। ಬಲೇನ ತಂ ಝಾನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜ ಮಾನಂ ಅವಿತಕ್ಕಂ ಚತುರಙ್ಗಿಕಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಸೇಸಜ್ಝಾನಾಧಿಗಮೇಸುಪಿ ಏಸೇವನಯೋತಿ। ಏವಂ ಪುಗ್ಗಲಜ್ಝಾಸಯೇನ ತೇಸಂ ಝಾನಾನಂ ಅಙ್ಗಭೇದೋ ಕತೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಏತ್ಥಚ ಉತ್ತರುತ್ತರಜ್ಝಾನಾ ಧಿಗಮನೇ ಪಾದಕಭಾವತ್ಥಾಯ ಪುರಿಮಪುರಿಮಜ್ಝಾನಸ್ಸ ಸಮಾಪಜ್ಜನಂ ಅವಸ್ಸಂ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬಂ। ಹೇಟ್ಠಿಮಂ ಹೇಟ್ಠಿಮಂ ಪಗುಣಜ್ಝಾನಂ ಉಪರಿಮಸ್ಸ ಉಪರಿಮಸ್ಸ ಪದಟ್ಠಾನಂ ಹೋತೀತಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ವುತ್ತಂ। ಅಜ್ಝಾಸಯಬಲೇನಪನ ಉತ್ತರಜ್ಝಾನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಂ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಸದಿಸಂ ನಹೋತಿ। ಪಾದಕಜ್ಝಾನತೋಹಿ ಪುಗ್ಗಲಜ್ಝಾಸಯೋವ ಬಲವತರೋ। ತೇನಾಹ ಭಗವಾ ಇಜ್ಝತಿ ಭಿಕ್ಖವೇ ಸೀಲವತೋ ಚೇತೋಪಣಿಧಿ ವಿಸುದ್ಧತ್ತಾತಿ। ಅಯಞ್ಚ ಅತ್ಥೋ ಉಪರಿ ಲೋಕುತ್ತರಚಿತ್ತಂ ಪತ್ವಾ ಆವಿ ಭವಿಸ್ಸತೀತಿ।

೫೦. ಏತ್ಥ ಸಿಯಾ। ಕಸ್ಮಾ ಇಧ ಸಙ್ಖಾರಭೇದೋ ನವುತ್ತೋತಿ। ಪಾಳಿಯಮೇವ ಅವುತ್ತತ್ತಾ। ಕಸ್ಮಾಚ ಸೋ ಪಾಳಿಯಂ ಅವುತ್ತೋತಿ। ಪಟಿಪದಾ ಭೇದವಚನೇನೇವ ಸಿದ್ಧತ್ತಾತಿ। ತಥಾಹಿ ಸಬ್ಬೇಸಂಪಿ ಲೋಕಿಯ ಲೋಕುತ್ತರಜ್ಝಾನಾನಂ ಸುಖಪ್ಪಟಿಪದಭಾವೇ ಸಿದ್ಧೇ ಅಸಙ್ಖಾರಿಕಭಾವೋ ಸಿದ್ಧೋಯೇವ ಹೋತಿ। ದುಕ್ಖಪ್ಪಟಿಪದಭಾವೇಚ ಸಿದ್ಧೇ ತೇಸಂ ಸಸಙ್ಖಾರಿಕಭಾವೋ ಸಿದ್ಧೋಯೇವ ಹೋತೀತಿ। ಕಥಂ ವಿಞ್ಞಾಯತೀತಿ ಚೇ। ಅಟ್ಠಕಥಾದಸ್ಸನತೋ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ ಅಟ್ಠಸಾಲಿನಿಯಂ

–

ಯೋ ಆದಿತೋ ಕಿಲೇಸೇ ವಿಕ್ಖಮ್ಭೇನ್ತೋ ದುಕ್ಖೇನ ಸಸಙ್ಖಾರೇನ ಸಪ್ಪಯೋಗೇನ ಕಿಲಮನ್ತೋ ವಿಕ್ಖಮ್ಭೇತಿ। ತಸ್ಸ ದುಕ್ಖಾ ಪಟಿಪದಾ ಹೋತಿ। ಯೋ ಕಿಲೇಸೇ ವಿಕ್ಖಮ್ಭೇನ್ತೋ ಸುಖೇನ ಅಕಿಲಮನ್ತೋ ವಿಕ್ಖಮ್ಭೇತಿ। ತಸ್ಸ ಸುಖಾಪಟಿಪದಾ ಹೋತೀತಿ।

ತಥಾ ಸಮ್ಮೋಹವಿನೋದನೀ ವಿಸುದ್ಧಿಮಗ್ಗೇಸುಪೀತಿ। ಏತ್ಥಚ ಪುಬ್ಬವಾಕ್ಯೇ ದುಕ್ಖೇನ ಸಸಙ್ಖಾರೇನ ಸಪ್ಪಯೋಗೇನಾತಿ ದಿಟ್ಠತ್ತಾ ಪರವಾಕ್ಯೇಪಿ ಸುಖೇ ನ ಅಸಙ್ಖಾರೇನ ಅಪ್ಪಯೋಗೇನಾತಿ ದಿಟ್ಠಮೇವ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಸಸಙ್ಖಾರೇನ ಸಪ್ಪಯೋಗೇನಾತಿ ಸಙ್ಖಾರಪ್ಪಯೋಗಸಹಿತೇನ ಕಾಮಾದೀನವದಸ್ಸನಾದಿನಾ ಪಚ್ಚಯಗಣೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏತೇನ ಸಬ್ಬೇಸಂ ದುಕ್ಖಪ್ಪಟಿಪದಜ್ಝಾನಾನಂ ಸಸಙ್ಖಾರಿಕಭಾವೋ ವುತ್ತೋ ಹೋತಿ। ಅಸಙ್ಖಾರೇನ ಅಪ್ಪಯೋಗೇನಾತಿ ಸಙ್ಖಾರಪ್ಪಯೋಗರಹಿತೇನ ತೇನೇವ ಪಚ್ಚಯಗಣೇನ। ಏತೇನ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಸುಖಪ್ಪಟಿಪದಜ್ಝಾನಾನಂ ಅಸಙ್ಖಾರಿಕಭಾವೋ ವುತ್ತೋ ಹೋತೀತಿ। ಖಿಪ್ಪಾಭಿಞ್ಞಜ್ಝಾನಾನಂಪಿಹಿ ದುಕ್ಖಪ್ಪಟಿಪದಭಾವೇ ಸತಿ ಸಸಙ್ಖಾರಿಕತಾವ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ। ದನ್ಧಭಿಞ್ಞಜ್ಝಾನಾನಂಪಿ ಸುಖಪ್ಪಟಿಪದಭಾವೇ ಸತಿ ಅಸಙ್ಖಾರಿಕತಾವ ವಿಞ್ಞಾಯತೀತಿ। ಯದಿಏವಂ ಪಟಿಪದಾರಹಿತಾನಂ ಮಗ್ಗ ಸಿದ್ಧಉಪಪತ್ತಿಸಿದ್ಧಜ್ಝಾನಾನಂ ಕಥಂ ಸಙ್ಖಾರಭೇದೋ ಸಿದ್ಧೋತಿ। ತೇಸಂಪಿ ವಳಞ್ಜನಕಾಲೇ ಸಮಾಪತ್ತಿಪ್ಪಟಿಬನ್ಧಕಾನಂ ಪಚ್ಚಯಾನಂ ಸನ್ನಿಹಿತಾ ಸನ್ನಿಹಿತವಸೇನ ದುಕ್ಖಸುಖಪ್ಪಟಿಪದಭಾವಸಮ್ಭವೋ ಹೋತಿಯೇವಾತಿ। ತತ್ಥ ಮಗ್ಗಸಿದ್ಧಜ್ಝಾನಂನಾಮ ಸುದ್ಧವಿಪಸ್ಸನಾಯಾನಿಕಾನಂ ಮಗ್ಗಪ್ಪಟಿಲಾಭೇನ ಸಹೇವ ಸಿದ್ಧಜ್ಝಾನಂ। ತಂ ದುವಿಧಂ ಹೇಟ್ಠಿಮಮಗ್ಗಸಿದ್ಧಂ, ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗಸಿದ್ಧನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಮಹಾಸಮಯಸುತ್ತೇ ಆಗತಾನಂ ಪಞ್ಚಸತಾನಂ ಭಿಕ್ಖೂನಂ ಝಾನಂ ಹೇಟ್ಠಿಮ ಮಗ್ಗಸಿದ್ಧಂ। ಆನನ್ದತ್ಥೇರಸ್ಸ ಝಾನಂ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗಸಿದ್ಧಂ। ಯಂಪಿ ಅನಾಗಾಮೀನಂ ಅಜಾನನ್ತಾನಞ್ಞೇವ ಸತ್ಥೇನ ಹನಿತ್ವಾ ಸಹಸಾ ಮರನ್ತಾನಂ ಉಪ್ಪನ್ನಂ। ತಂಪಿ ಮಗ್ಗಸಿದ್ಧಗತಿಕಂ। ಯೋಪನ ಅಟ್ಠಸಮಾಪತ್ತಿಯೋ ಭಾವೇತ್ವಾ ಅಞ್ಞತರಸ್ಮಿಂ ರೂಪಿ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕೇ ನಿಬ್ಬತ್ತಿ। ತಸ್ಸ ತಾ ಸಮಾಪತ್ತಿ ಯೋ ತತ್ಥ ಪಾಕತಿಕಾಏವ ಹೋನ್ತಿ। ಇದಂ ಉಪಪತ್ತಿಸಿದ್ಧನ್ತಿ। ಏಕಸ್ಮಿಂ ಭವೇಪಿ ಹಿ ಲದ್ಧಜ್ಝಾನಾನಿ ವಳಞ್ಜನಕಾಲೇ ಸನ್ನಿಹಿತಪಚ್ಚಯವಸೇನ ನಾನಾಪಟಿಪದಾಯುತ್ತಾನಿ ಹೋನ್ತೀತಿ। ಝಾನುಪ್ಪತ್ತಿಪ್ಪಟಿಪದಾ ರಹಿತತ್ತಾವಾ ಅಸಙ್ಖಾರಿಕಜ್ಝಾನೇಸು ತೇಸಂ ಸಙ್ಗಹೋ ಯುತ್ತೋ ಸಿಯಾತಿ। ಅಪಿಚ, ನೇತ್ತಿಪಾಳಿಯಂ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಲೋಕಿಯ ಲೋಕುತ್ತರಸಮಾಧೀನಂ ಸಙ್ಖಾರಭೇದೋ ಸರೂಪತೋವ ನಿದ್ದಿಟ್ಠೋ। ಯಥಾಹ-ದ್ವೇ ಸಮಾಧಯೋ ಸಸಙ್ಖಾರೋ ಸಮಾಧಿ ಅಸಙ್ಖಾರೋ ಸಮಾಧೀತಿ। ಅಟ್ಠಕಥಾಯಞ್ಚ ಸುಖಪ್ಪಟಿಪದಾ ಪುಬ್ಬಕಾನಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ದನ್ಧಾಭಿಞ್ಞಖಿಪ್ಪಾಭಿಞ್ಞಸಮಾಧೀನಂ ಅಸಙ್ಖಾರಭಾವೋ ದುಕ್ಖಪ್ಪಟಿಪದಾ ಪುಬ್ಬಕಾನಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ಸಸಙ್ಖಾರಭಾವೋಚ ವುತ್ತೋತಿ। ಏತ್ತಾವತಾ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಮಹಗ್ಗತಲೋಕುತ್ತರಜ್ಝಾನಚಿತ್ತಾನಂ ಅಸಙ್ಖಾರಿಕ ಸಸಙ್ಖಾರಿಕವಸೇನ ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ದುವಿಧಭಾವೋ ಸಿದ್ಧೋ ಹೋತಿ। ಯಸ್ಮಾಪನ ಅಯಂ ಸಙ್ಖಾರವೋಹಾರೋ ಅಕುಸಲಾನಂಪಿ ಸಾಧಾರಣೋ। ಪಟಿಪದಾವೋಹಾರೋಪನ ವಿಸೇಸೇನ ಪಟಿಪತ್ತಿಧಮ್ಮೇಸ್ವೇವ ಪಾಕಟೋ। ಮಹಗ್ಗತ ಲೋಕುತ್ತರಧಮ್ಮಾಚ ಏಕನ್ತಂ ಪಟಿಪತ್ತಿಧಮ್ಮಾಏವ। ತಸ್ಮಾ ತೇಸಂ ಭೇದಂ ಸಙ್ಖಾರವಸೇನ ಅವತ್ವಾ ಪಟಿಪದಾವಸೇನೇವ ಧಮ್ಮಸಙ್ಗಣಿ ಪಾಳಿಯಂಪಿ ವುತ್ತೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಅಯಮೇತ್ಥ ಪರಮತ್ಥದೀಪನಾ।

೫೧. [೪೭] ಯಂಪನ **ವಿಭಾವನಿಯಂ**

"ಸಬ್ಬಸ್ಸಪಿ ಝಾನಸ್ಸ ಪರಿಕಮ್ಮಸಙ್ಖಾತಪುಬ್ಬಾಭಿಸಙ್ಖಾರೇನ ವಿನಾ ಕೇವಲಂ ಅಧಿಕಾರವಸೇನ ಅನುಪ್ಪಜ್ಜನತೋ ಅಸಙ್ಖಾರಿಕನ್ತಿಪಿ। ಅಧಿಕಾರೇನಚ ವಿನಾ ಕೇವಲಂ ಪರಿಕಮ್ಮಾಭಿಸಙ್ಖಾರವಸೇನೇವ ಅನುಪ್ಪಜ್ಜನತೋ ಸಸಙ್ಖಾರಿಕನ್ತಿಪಿ ನಸಕ್ಕಾ ವತ್ತು"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಪರಿಕಮ್ಮಸಙ್ಖಾತ।ಲ। ಅಸಙ್ಖಾರಿಕನ್ತಿಪಿ ನಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುನ್ತಿ ಇದಂ ತಾವ ನಯುಜ್ಜತಿ।

ನ ಹಿ ಪರಿಕಮ್ಮಸಙ್ಖಾತ ಪುಬ್ಬಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸಙ್ಖಾರಭೇದೇ ಸಙ್ಖಾರೋ ಏವನಾಮ ಹೋತಿ। ಕಸ್ಮಾ, ಝಾನುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಪಕತಿಪಚ್ಚಯ ಭೂತತ್ತಾ, ತಥಾಹಿ ಲೋಕೇ ಸಾಸನೇಚ ಸಬ್ಬಂಪಿ ಕುಸಲಾಕುಸಲ ಕಮ್ಮಂ ಅತ್ತನೋ ಅನುರೂಪೇನ ಪರಿಕಮ್ಮಸಙ್ಖಾತ ಪುಬ್ಬಾಭಿಸಙ್ಖಾರೇನ ವಿನಾ ಉಪ್ಪನ್ನಂನಾಮ ನತ್ಥಿ। ಅನ್ತಮಸೋ ಆಲೋಪಭಿಕ್ಖಾದಾನಮತ್ತಂಪೀತಿ। ಯಞ್ಚ ಚಿತ್ತಂ ಯೇನ ಅತ್ತನೋ ಅನುರೂಪೇನ ಪರಿಕಮ್ಮಸಙ್ಖಾತಪುಬ್ಬಾ ಭಿಸಙ್ಖಾರೇನ ವಿನಾ ನ

ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಸೋ ತಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಪಕತಿಪಚ್ಚಯಗಣೇಏವಅನ್ತೋ ಗಧೋ ಹೋತಿ। ಝಾನಾನಿಚ ಲೋಕಿಯ ಲೋಕುತ್ತರ ಭೂತಾನಿ ಸಬ್ಬಾನಿ ಅತ್ತನೋ ಅನುರೂಪೇನ ಪರಿಕಮ್ಮಸಙ್ಖಾತ ಪುಬ್ಬಭಾಗಭಾವನಾ ಭಿಸಙ್ಖಾರೇನ ವಿನಾ ಉಪ್ಪನ್ನಾನಿನಾಮ ನತ್ಥೀತಿ ಸೋ ತೇಸಂ ಪಕತಿಪಚ್ಚಯಗಣೇಸುಏವ ಅನ್ತೋಗಧೋ ಹೋತೀತಿ। ಇತರಥಾ ಸಬ್ಬಂಪಿ ಕುಸಲಾಕುಸಲ ಕಮ್ಮಂ ಅಸಙ್ಖಾರಿಕಂ ನಾಮನತ್ಥೀತಿ ಆಪಜ್ಜತೀತಿ।

[೪೮] ಯಞ್ಚ ತತ್ಥ

ಅಧಿಕಾರೇನಚ ವಿನಾ ಕೇವಲಂ।ಲ। ಸಸಙ್ಖಾರಿಕನ್ತಿಪಿ ನಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂಪಿ ನ ಯುಜ್ಜತಿಯೇವ।

ನ ಹಿ ಲೋಕಿಯಜ್ಝಾನಾನಿನಾಮ ಅಧಿಕಾರೇನ ವಿನಾ ನುಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥಿ। ಕೇವಲಂಪನ ಪುಬ್ಬೇ ಸಮಥಕಮ್ಮೇಸು ಕತಾಧಿಕಾರಸ್ಸ ಸುಖಪ್ಪಟಿಪದಜ್ಝಾನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಅಕತಾಧಿಕಾರಸ್ಸಪನ ದುಕ್ಖಪ್ಪಟಿಪದಜ್ಝಾನನ್ತಿ ಏವಮೇವ ಅಟ್ಠಕಥಾಸು ಆಗತಂ। ವುತ್ತಞ್ಹಿ ತತ್ಥ ಯೋಚ ಸಮಥೇ ಅಕತಾಧಿಕಾರೋ। ತಸ್ಸ ದುಕ್ಖಾ ಪಟಿಪದಾ ಹೋತಿ। ಕತಾಧಿಕಾರಸ್ಸಸುಖಾತಿ। ಅಪಿಚ, ಪುರಿಮಭವೇ ಸಿದ್ಧಂ ಅಧಿಕಾರಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಇಧ ಸಙ್ಖಾರಭೇದವಿಚಾರಣಾಪಿ ನಯುತ್ತಾಏವ। ಕುಸಲಕ್ರಿಯಜ್ಝಾನೇಸು ಹಿ ಸನ್ನಿ ಹಿತಪಚ್ಚಯವಸೇನೇವ ತಬ್ಬಿಚಾರಣಾ ಯುತ್ತಾತಿ।

[೪೯] ಏತ್ತಾವತಾ

ಅಥವಾತಿಆದಿಕೋ ಪಚ್ಛಿಮ ವಿಕಪ್ಪೋಪಿ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತೋ ಏವ ಹೋತೀತಿ।

೫೧. ಏತ್ಥ ಝಾನಂ ಅನುಯುಞ್ಜನ್ತಸ್ಸ ನಿಮಿತ್ತುಪ್ಪಾದತೋ ಪುಬ್ಬಂ ಪಟಿಪದಾಯ ಖೇತ್ತಂ, ಪಚ್ಛಾ ಅಭಿಞ್ಞಾಯ ಖೇತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಪುಬ್ಬೇ ವಿರುದ್ಧಪಚ್ಚಯಾನಂ ಸನ್ನಿಹಿತೇನ ಕಿಲಮನ್ತಸ್ಸ ಸತೋ ಪಟಿಪಜ್ಜನ್ತಸ್ಸ ಭಾವನಾ ಪಟಿಪದಾ ದುಕ್ಖಾನಾಮ ಹೋತಿ। ಅಕಿಲಮನ್ತಸ್ಸ ಸುಖಾ। ಪಚ್ಛಾಚ ದನ್ಧಂ ಅಪ್ಪನಂ ಪತ್ತಸ್ಸ ಭಾವನಾಭಿಞ್ಞಾ ದನ್ಧಾಭಿಞ್ಞಾನಾಮ ಹೋತಿ। ಖಿಪ್ಪಂ ಪತ್ತಸ್ಸ ಖಿಪ್ಪಾಭಿಞ್ಞಾನಾಮ। ತತ್ಥ ಪುಬ್ಬೇ ದುಕ್ಖಾ ಪಟಿಪದಾ ಪಚ್ಛಾ ದನ್ಧಂವಾ ಖಿಪ್ಪಂವಾ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಝಾನಂ ದುಕ್ಖಪ್ಪಟಿಪದಂನಾಮ ಕರೋತಿ। ಸುಖಾಪನ ಸುಖಪ್ಪಟಿಪದಂನಾಮ ಕರೋತೀತಿ। ದುತೀಯಜ್ಝಾನಾದೀಸುಪನ ಪುರಿಮಜ್ಝಾನೇ ನಿಕನ್ತಿ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನಸ್ಸ ದುಕ್ಖಸುಖತಾವಸೇನ ಪಟಿಪದಾಭೇದೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಯೋಪನ ಏತರಹಿ ಗಹಟ್ಠೋವಾ ಪಬ್ಬಜಿತೋವಾ ಪುಬ್ಬಭವೇ ಅಕತಾಧಿಕಾರೋಪಿ ಅನ್ತರಾಯಿಕಧಮ್ಮಮುತ್ತೋ ಕಲ್ಯಾಣಪಟಿಪತ್ತಿಯಂ ಠಿತೋ ಛಿನ್ನಪಲಿಬೋಧೋ ಪಹಿತತ್ತೋ ಝಾನಂ ಭಾವೇತಿ। ತಸ್ಸ ಝಾನಭಾವನಾ ನಸಮ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ನತ್ಥೀತಿ ನಿಟ್ಠಮೇತ್ಥ ಗನ್ತಬ್ಬನ್ತಿ। [ಕುಸಲಜ್ಝಾನಂ]

೫೩. ವಿಪಾಕಜ್ಝಾನೇ ಕಾಮಕುಸಲಂ ಅಪ್ಪನಂ ಅಪತ್ತಂ ಮುದುಭೂತಂ ದುಬ್ಬಲಂ ಹೋತಿ। ಪರಿತ್ತೇಸು ನಾನಾಕಿಚ್ಚಟ್ಠಾನೇಸುಚ ಹೀನೇಸುಪಿ ಅತ್ತಭಾವೇಸುಚ ವಿಪಚ್ಚತಿ। ತಸ್ಮಾ ತಂ ಅತ್ತನಾ ಅಸದಿಸಂಪಿ ವಿಪಾಕಂ ಜನೇತಿ। ಮಹಗ್ಗತಕುಸಲಂಪನ ಅಪ್ಪನಾಪತ್ತಂ ತಿಕ್ಖಂ ಬಲವಂ ಹೋತಿ। ಉಳಾರೇ ಬ್ರಹ್ಮತ್ತಭಾವೇ ಭವಙ್ಗಟ್ಠಾನೇಸುಯೇವ ವಿಪಚ್ಚತಿ। ತಸ್ಮಾ ತಂ ಸದಾಪಿ ಅತ್ತನಾ ಸದಿಸಮೇವ ವಿಪಾಕಂ ಜನೇತಿ। ತೇನೇವ ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಪೀತಿ ಸುಖೇಕಗ್ಗತಾ ಸಹಿತನ್ತಿಆದಿನಾ ವಿಪಾಕಂಪಿ ಸಬ್ಬಸೋ ಕುಸಲ ಸದಿಸಮೇವ ದಸ್ಸೇತಿ।

[೫೦] ಅನನ್ತರಭವೇಯೇವ ಫಲದಾನತ್ತಾ ತಂ ಅತ್ತನಾ ಸದಿಸಮೇವ ವಿಪಾಕಂ ಜನೇತೀತಿಚ ವದನ್ತಿ, ತಂ ನ ಸುನ್ದರಂ।

ಏವಞ್ಹಿ ಸತಿ ಕಾಮಕುಸಲಂಪಿ ಸತ್ತಮಜವನಂ ಅತ್ತನಾ ಸದಿಸವಿಪಾಕ ಮೇವ ಜನೇಯ್ಯಾತಿ। ಯಸ್ಮಾಚ ಕುಸಲಮೇವ ನಿರನುಸಯಸನ್ತಾನೇ ಪವತ್ತಂ ಕ್ರಿಯಜ್ಝಾನಂ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಾ ಕ್ರಿಯಚಿತ್ತಂಪಿ ಕುಸಲ ಸದಿಸಮೇವ ದಸ್ಸೇತಿ।

೫೪. **ಪಞ್ಚಧಾ**ತಿಆದಿಸಙ್ಗಹಗಾಥಾ। ತತ್ಥ **ಝಾನಭೇದೇನಾ**ತಿ ಪಠಮಜ್ಝಾನಾದೀಹಿ ಪಞ್ಚಹಿ ಝಾನೇಹಿ ಸಮ್ಪಯೋಗಭೇದೇನ। ರೂಪಾವಚರಮಾನಸಂ ಝಾನಭೇದೇನ ಪಞ್ಚಧಾ ಹೋತಿ। ಪಠಮಜ್ಝಾನಿಕಂ, ದುತೀಯಜ್ಝಾನಿಕಂ, ತತೀಯಜ್ಝಾನಿಕಂ, ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಿಕಂ, ಪಞ್ಚಮಜ್ಝಾನಿಕನ್ತಿ ಏವಂ ಪಞ್ಚವಿಧಂ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ತಮೇವ ಪುಞ್ಞಪಾಕಕ್ರಿಯಾಭೇದೇನ ಪಞ್ಚದಸಧಾ ಭವೇತಿ ಯೋಜನಾ।

[೫೧] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

> ಝಾನಭೇದೇನಾತಿ ಝಾನಙ್ಗೇಹಿ ಸಮ್ಪಯೋಗಭೇದೇನಾತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ನ ಸುನ್ದರಂ।

ಅಞ್ಞೋ ಹಿ ಝಾನಭೇದೋ। ಅಞ್ಞೋ ಝಾನಙ್ಗಭೇದೋ। ತತ್ಥ ಪಠಮಂ ಝಾನಂ ದುತೀಯಂ ಝಾನನ್ತಿಆದಿಝಾನಭೇದೋ। ಪಠಮಜ್ಝಾನೇ ಪಞ್ಚ ಅಙ್ಗಾನಿ। ದುತೀಯಜ್ಝಾನೇ ಚತ್ತಾರೀತಿಆದಿ ಝಾನಙ್ಗಭೇದೋ। ತೇಸು ಇಧ ಝಾನಭೇದೋವ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ। ನ ಝಾನಙ್ಗಭೇದೋ। ಚಿತ್ತಞ್ಹಿ ಝಾನಭೇದೇ ನೇವ ಪಞ್ಚವಿಧಂ ಹೋತಿ। ನಝಾನಙ್ಗಭೇದೇನ। ಝಾನಮೇವ ಪನ ಝಾನಙ್ಗಭೇದೇನ ಪಞ್ಚವಿಧನ್ತಿ।

[೫೨] ಯಞ್ಚ **ತತ್ಥ**

> “ಪಞ್ಚಧಾತಿ ಪಞ್ಚಙ್ಗಿಕಂ ಚತುರಙ್ಗಿಕಂ ತಿವಙ್ಗಿಕಂ ದುವಙ್ಗಿಕಂ ಪುನ ದುವಙ್ಗಿಕನ್ತಿ ಪಞ್ಚವಿಧಂ ಹೋತೀ”ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂಪಿ ನ ಸುನ್ದರಂ।

ಝಾನಮೇವ ಹಿ ಪಞ್ಚಙ್ಗಿಕಾದಿ ಹೋತಿ। ನ ಚಿತ್ತನ್ತಿ।

ರೂಪಾವಚರ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಪರಮತ್ಥದೀಪನಾ।

೫೫. ಇದಾನಿ ಯಥಾನುಪ್ಪತ್ತಂ ಅರೂಪಚಿತ್ತಂ ನಿದ್ದಿಸನ್ತೋ ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾ ಯತನಕುಸಲಚಿತ್ತನ್ತಿಆದಿ ಮಾಹ। ತತ್ಥ ಭುಸೋ ಕಾಸತಿ ದಿಬ್ಬತೀತಿ **ಆಕಾಸೋ**। ಸೋ ಹಿ ಸಯಂ ಸರೂಪತೋ ಅನುಪಲಬ್ಭಮಾನೋಪಿ ಚನ್ದಸೂರಿಯೋಭಾಸಾದೀನಂ ವಸೇನ ಅತಿವಿಜ್ಜೋತಮಾನೋವಿಯ ಖಾಯತೀತಿ। ನಕಸ್ಸತಿ ಛೇದನ ಭೇದನ ವಸೇನ ನ ವಿಲೇಖೀಯತೀತಿ ಅಕಾಸೋ। ಅಕಾಸೋಏವ ಆಕಾಸೋ ತಿಪಿ ವದನ್ತಿ। ಸೋ ಪನ ಅಜಟಾಕಾಸೋ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಾಕಾಸೋ ಕಸಿಣುಗ್ಘಾಟಿಮಾಕಾಸೋ ರೂಪಕಲಾಪಪರಿಚ್ಛೇದಾಕಾಸೋತಿ ಚತುಬ್ಬಿಧೋ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಇಧ ಕಸಿಣುಗ್ಘಾಟಿಮಾಕಾಸೋ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ। ಸೋ ಹಿ ಅನನ್ತೇನ ಅಜಟಾಕಾಸೇನ ಸಹ ಏಕೀಭೂತೋವಿಯ ಹೋತಿ। ಯೋಗಿನಾಚ ಅನನ್ತಭಾವೇನ ಫರೀಯತಿ। ತಸ್ಮಾ ಅನನ್ತೋ ಆಕಾಸೋತಿ ಆಕಾಸಾನನ್ತೋ। ನಾಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದನ್ತೋವಾ ವಯನ್ತೋವಾ ಪಞ್ಞಾಯತೀತಿ ಅನನ್ತೋತಿಪಿ ವುತ್ತಂ। ಸೋಯೇವ ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಂ। ಸಕತ್ಥೇ ಯಕಾರೇನ ಸಹ ಸಿದ್ಧತ್ತಾ। ಯಥಾ ಪನ ದೇವಾನಂ ಅಧಿಟ್ಠಾನವತ್ಥು ದೇವಾಯತನನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ತಥಾ ಇಧಪಿ ತಸ್ಮಿಂ ಅಪ್ಪನಾಪತ್ತಸ್ಸ ಸಸಮ್ಪಯುತ್ತಸ್ಸ ಝಾನಸ್ಸ ಅಧಿಟ್ಠಾನಟ್ಠೇನ ತದೇವ ಆಯತನನ್ತಿಪಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಇತಿ ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಂ ಆಯತನಮಸ್ಸಾತಿ ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನಂ। ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕರಾಸಿ।

> ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾ ಯತನನ್ತಿ ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾ ಯತನಂ ಸಮಾಪನ್ನಸ್ಸವಾ ಉಪಪನ್ನಸ್ಸವಾ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಸುಖವಿಹಾರಿಸ್ಸವಾ ಚಿತ್ತ ಚೇತ ಸಿಕಾಧಮ್ಮಾತಿ ಹಿ ವಿಭಙ್ಗೇ ವುತ್ತಂ।

ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನೇ ಪವತ್ತಂ ಕುಸಲಚಿತ್ತನ್ತಿ **ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನಕುಸಲಚಿತ್ತಂ**। ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚಾಯತನನ್ತಿ ಏತ್ಥ ವಿಞ್ಞಾಣಂನಾಮ ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನಚಿತ್ತಮೇವ। ತಂಪನ ಸಯಂ ಉಪ್ಪಾದಾದಿ ಅನ್ತವನ್ತಂಪಿ ಅನನ್ತಸಞ್ಞಿತೇ ಆಕಾಸೇ

ಪವತ್ತನತೋ ಅನನ್ತನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಕೋಟ್ಠಾಸತ್ಥೋವಾ ಅನ್ತಸದ್ದೋ। ಅತ್ತನೋ ಉಪ್ಪಾದಾದೀಸು ಕೋಟ್ಠಾಸೇಸು ಏಕದೇಸೇ ಅಟ್ಠತ್ವಾ ಸಕಲಸ್ಸ ಫರಣವಸೇನ ತದಾರಮ್ಮಣಾಯ ಭಾವನಾಯ ಪವತ್ತನತೋ ಅನನ್ತನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಅನನ್ತಸಞ್ಞಿತೇವಾ ಆಕಾಸೇ ಪವತ್ತನತೋ ಅನನ್ತನ್ತಿ ಏವಂ ತದಾರಮ್ಮಣಾಯ ಭಾವನಾಯ ಪವತ್ತತ್ತಾ ಅನನ್ತನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಅನನ್ತಸಞ್ಞಿತೇವಾ ಆಕಾಸೇ ಅತ್ತನೋ ಫರಣಾಕಾರ ವಸೇನಪಿ ಅನನ್ತನ್ತಿ ವತ್ತುಂ ಯುಜ್ಜತಿಯೇವ। ಅನನ್ತಂ ವಿಞ್ಞಾಣನ್ತಿ ವಿಞ್ಞಾಣಾನನ್ತಂ। ತಮೇವ ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚಂ ನಿರುತ್ತಿನಯೇನ, ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚಂ ಆಯತನಂ ಅಸ್ಸಾತಿ **ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚಾಯತನಂ**। ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚಾಯತನ ಸಙ್ಖಾತೇ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕರಾಸಿಮ್ಹಿ ಪವತ್ತಂ ಕುಸಲಚಿತ್ತನ್ತಿಸಮಾಸೋ।

ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚಾಯತನನ್ತಿ ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚಾಯತನಂ ಸಮಾಪನ್ನಸ್ಸವಾ ಉಪಪನ್ನಸ್ಸವಾದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಸುಖವಿಹಾರಿಸ್ಸವಾಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾಧಮ್ಮಾತಿಹಿ ವಿಭಙ್ಗೇ ವುತ್ತಂ।

[೫೩] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ **ಮಹಾಟೀಕಾಯಞ್ಚ**

“ದುತೀಯಾ ರುಪ್ಪ ವಿಞ್ಞಾಣೇನ ಅಞ್ಚಿತಬ್ಬಂ ಪಾಪುಣಿತಬ್ಬನ್ತಿ ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚ”ನ್ತಿಪಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ಪಾಳಿಯಾ ನ ಸಮೇತಿ।

ಅನನ್ತಂ ವಿಞ್ಞಾಣನ್ತಿ ತದೇವ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಞಾಣೇನ ಫುಟ್ಠಂ ಮನಸಿಕರೋತಿ, ಅನನ್ತಂ ಫರತಿ। ತೇನ ವುಚ್ಚತಿ ಅನನ್ತಂ ವಿಞ್ಞಾಣನ್ತೀತಿಹಿ ವುತ್ತಂ। ಏತೇನ ಚ ತಂವಿಞ್ಞಾಣಂ ಏಕನ್ತೇನ ಅನನ್ತವಿಸೇಸನಯುತ್ತಂ ಹೋತೀತಿ ವಿಞ್ಞಾಯತೀತಿ। ತಮೇವ ಆಕಾಸನ್ತಿಪಿ ಪಾಠೋ। ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಾಯತನನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಕಿಞ್ಚಿ ಕಿಞ್ಚನನ್ತಿ ಅತ್ಥತೋ ಏಕಂ ಅಪ್ಪಮತ್ತಕಸ್ಸ ನಾಮಂ। ನತ್ಥಿ ಕಿಞ್ಚನಂ ಅಪ್ಪಮತ್ತಕಂ ಅನ್ತಮಸೋ ಭಙ್ಗಮತ್ತಂಪಿ ಅವಸಿಟ್ಠಂ ಅಸ್ಸ ಪಥಮಾ ರುಪ್ಪವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸಾತಿ ಅಕಿಞ್ಚನಂ। ಅಕಿಞ್ಚನಸ್ಸ ಭಾವೋ **ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಂ**। ಪಥಮಾರುಪ್ಪವಿಞ್ಞಾಣಾಭಾವೋ। ಸೋ ಹಿ ನತ್ಥಿ ಕಿಞ್ಚೀತಿ ಮನಸಿಕಾರ ವಸೇನ ತಂನಾಮಂ ಲಭತೀತಿ। ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಂ ಆಯತನಮಸ್ಸಾತಿಆದಿ ವುತ್ತನಯಮೇವ। **ನೇವಸಞ್ಞಾ ನಾಸಞ್ಞಾಯತನ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಓಳಾರಿಕ ಸಞ್ಞಂ ಸನ್ಧಾಯ ನೇವತ್ಥಿ ಸಞ್ಞಾ ಅಸ್ಸಾತಿ ನೇವಸಞ್ಞಂ। ಸುಖುಮಸಞ್ಞಂ ಸನ್ಧಾಯ ನಚ ನತ್ಥಿ ಸಞ್ಞಾ ಅಸ್ಸಾತಿ ನಾಸಞ್ಞಂ, ನೇವಸಞ್ಞಞ್ಚ ತಂ ನಾಸಞ್ಞಞ್ಚಾತಿ ನೇವಸಞ್ಞಾ ನಾಸಞ್ಞಂ ಮಜ್ಝೇ ದೀಘಂ ಕತ್ವಾ, ಚಿತ್ತ ಚೇತಸಿಕರಾಸಿಏವ। ತಮೇವ ಯೋಗಿನೋ ಸುಖವಿಸೇಸಾನಂ ಅಧಿಟ್ಠಾನಟ್ಠೇನ ಆಯತನನ್ತಿ ನೇವಸಞ್ಞಾ ನಾಸಞ್ಞಾಯತನಂ। ತಸ್ಮಿಂ ಪವತ್ತಂ ಕುಸಲ ಚಿತ್ತನ್ತಿ ಸಮಾಸೋ। ಅಥವಾ। ಸಞ್ಞಾಯೇವ ಪಟುಸಞ್ಞಾಕಿಚ್ಚಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ ನೇವಸಞ್ಞಾಚ ಹೋತಿ। ಸಙ್ಖಾರಾವಸೇಸ ಸುಖುಮಭಾವೇನ ವಿಜ್ಜಮಾನತ್ತಾ ಅಸಞ್ಞಾಚ ನಹೋತೀತಿ ಕತ್ವಾ ನೇವಸಞ್ಞಾನಾ ಸಞ್ಞಾನಾಮ, ಸಾಯೇವ ಆಯತನಂ, ತೇನಚ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ಕುಸಲ ಚಿತ್ತನ್ತಿ ಸಮಾಸೋ। ಏತ್ಥಚ ಯಸ್ಮಾ ಆದಿತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಓಳಾರಿಕೇ ನೀವರಣಧಮ್ಮೇ ವಿತಕ್ಕಾದಿಕೇಚ ಪಜಹಿತ್ವಾ ಸೇಸಧಮ್ಮೇಚ ಭಾವನಾ ಬಲೇನ ಉಪರುಪರಿ ಸುಖುಮಭಾವಂ ಪಾಪೇತ್ವಾ ಅನುಕ್ಕಮೇನ ಪಟಿಪಜ್ಜನ್ತಾ ಸುಖುಮಟ್ಠೇನ ಲೋಕಿಯಧಮ್ಮೇಸು ಮುದ್ಧಭೂತಂ ಇಮಂ ಸಮಾಪತ್ತಿಂ ಪಾಪುಣನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ಇಧ ಚಿತ್ತಂಪಿ ನೇವಚಿತ್ತನಾಚಿತ್ತಮೇವ ಹೋತಿ। ಫಸ್ಸೋಪಿ ನೇವ ಫಸ್ಸನಾಫಸ್ಸೋಏವ ಹೋತಿ, ತಥಾ ವೇದನಾದಯೋಪೀತಿ। ತಸ್ಮಾ ಇಧಸಞ್ಞಾಗ್ಗಹಣಂ ದೇಸನಾಸೀಸಮತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ವಿಪಾಕೇಸು ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚಾಯತನನ್ತಿ ಏತ್ಥ ವಿಞ್ಞಾಣನ್ತಿ ಪಥಮಾರುಪ್ಪಕುಸಲ ವಿಞ್ಞಾಣಮೇವ। ತಞ್ಚ ಅತೀತಾನನ್ತರಭವೇ ಪವತ್ತಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಅಕಿಞ್ಚನ ಭಾವೋಚ ತಸ್ಸೇವ ನತ್ಥಿ ಭಾವೋತಿ। ಕ್ರಿಯಚಿತ್ತೇಸು ಪನ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ನಾಮ ಕುಸಲಭೂತಂ ಕ್ರಿಯಭೂತಞ್ಚ ದುವಿಧಂ ಪಥಮಾರುಪ್ಪವಿಞ್ಞಾಣಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಅಕಿಞ್ಚನಭಾವೋಚ ತಸ್ಸೇವ ದುವಿಧಸ್ಸ ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಅಭಾವೋ ಯೇವಾತಿ।

೫೮. ಸಙ್ಗಹಗಾಥಾಯಂ **ಆರಮ್ಮಣಪ್ಪಭೇದೇನಾ**ತಿ ಆಲಮ್ಬಿ ತಬ್ಬಾನಂ ಕಸಿಣುಗ್ಘಾಟಿಮಾಕಾಸಾದೀನಂ ಚತುನ್ನಂ ಆರಮ್ಮಣಾನಂ ಪಭೇದೇನ। ದುವಿಧಂಹಿ ಇಧ ಆರಮ್ಮಣಚತುಕ್ಕಂ, ಅತಿಮಿಕ್ಕತಬ್ಬ ಚತುಕ್ಕಂ, ಆಲಮ್ಬಿ ತಬ್ಬ ಚತುಕ್ಕಞ್ಚ। ತತ್ಥ ಪಥಮಾರುಪ್ಪೇ ರೂಪಪಞ್ಚಮಜ್ಝಾನಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣ ಭೂತಂ। ಕಸಿಣನಿಮಿತ್ತಂ ಅತಿಕ್ಕಮಿ ತಬ್ಬಂನಾಮ। ತಂ ಉಗ್ಘಾಟೇತ್ವಾ ಲದ್ಧಂ ಆಕಾಸಂ ಆಲಮ್ಬಿತಬ್ಬಂ ನಾಮ। ದುತೀಯಾರುಪ್ಪೇ ಪಥಮಾರುಪ್ಪಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಭೂತಂ ಆಕಾಸಂ ಅತಿಕ್ಕಮಿತಬ್ಬಂನಾಮ।

ಪಥಮಾರುಪ್ಪವಿಞ್ಞಾಣಂ ಆಲಮ್ಬಿ ತಬ್ಬಂನಾಮ। ತತೀಯಾರುಪ್ಪೇ ತಂಪಥಮಾರುಪ್ಪವಿಞ್ಞಾಣಂ ಅತಿಕ್ಕಮಿತಬ್ಬಂನಾಮ। ತಸ್ಸ ನತ್ಥಿಭಾವೋ ಆಲಮ್ಬಿತಬ್ಬಂನಾಮ। ಚತುತ್ಥಾರುಪ್ಪೇ ಸೋ ನತ್ಥಿ ಭಾವೋ ಅತಿಕ್ಕಮಿತಬ್ಬಂ ನಾಮ। ತತೀಯಾರುಪ್ಪವಿಞ್ಞಾಣಂ ಆಲಮ್ಬಿ ತಬ್ಬಂ ನಾಮಾತಿ। ತತ್ಥ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಇಮಂ ಆರುಪ್ಪಮಾನಸಂ ಚತುನ್ನಂ ಅತಿಕ್ಕಮಿ ತಬ್ಬಾನಂಪಿ ಭೇದೇನ ಚತುಬ್ಬಿಧಂ ಹೋತಿ, ತಥಾಪಿ ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯ ತನನ್ತಿಆದಿನಾ ಇಧ ಆಲಮ್ಬಿತಬ್ಬಾನಞ್ಞೇವ ಸರೂಪತೋ ಗಹಿತತ್ತಾ ತೇಸಂ ಭೇದೇನ ಇಮಸ್ಸ ಭೇದೋ ಪಾಕಟೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಆರುಪ್ಪಮಾನಸಂ ಆಲಮ್ಬಣಪ್ಪಭೇದೇನ ಚತುಧಾ ಠಿತಂ। ತದೇವ ಪುಞ್ಞಪಾಕ ಕ್ರಿಯಭೇದೇನ ದ್ವಾದಸಧಾ ಠಿತನ್ತಿ ಯೋಜನಾ।

ಅರೂಪಚಿತ್ತಸ್ಸ ಪರಮತ್ಥದೀಪನಾ।

೩೭. ಇದಾನಿ ಯಥಾನುಪ್ಪತ್ತಂ ಲೋಕುತ್ತರ ಚಿತ್ತಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಚಿತ್ತ**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ ಸವತಿ ಸನ್ದತಿ ಅನಿವತ್ತಗಮನವಸೇನ ಪವತ್ತತೀತಿ ಸೋತೋ, ಗಙ್ಗಾದೀಸು ಜಲಪ್ಪವಾಹೋ। ಸೋಹಿ ಪಭವತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಯಾವಮಹಾಸಮುದ್ದಾ ಅನ್ತರಾ ಅನಿವತ್ತ ಮಾನೋ ಸವತಿ ಸನ್ದತಿ ಪವತ್ತತೀತಿ। ಸೋತೋವಿಯಾತಿ ಸೋತೋ। ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕೋ ಅರಿಯಮಗ್ಗೋ, ಯಥಾಹ-ಯೋಖೋ ಆವುಸೋ ಅರಿಯೋ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕೋ ಮಗ್ಗೋ। ಸೇಯ್ಯಥಿದಂ, ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ। ಲ। ಸಮ್ಮಾಸಮಾಧಿ। ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಾವುಸೋ ಸೋತೋತಿ। ಅಯಂಪಿಹಿ ಯದಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ತತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಆನುಭಾವಫರಣವಸೇನ ಯಾವಅನುಪಾದಿಸೇಸನಿಬ್ಬಾನಧಾತುಯಾ ಅನ್ತರಾ ಅನಿವತ್ತಮಾನೋಯೇವ ಹುತ್ವಾ ಸವತಿ ಸನ್ದತಿ ಪವತ್ತತೀತಿ। ಯಥಾಹ -

> ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಭಿಕ್ಖವೇ ಯಾಕಾಚಿ ಮಹಾನದಿಯೋ। ಸೇಯ್ಯಥಿದಂ। ಗಙ್ಗಾ, ಯಮುನಾ, ಅಚಿರವತೀ, ಸರಭೂ, ಮಹೀ। ಸಬ್ಬಾ ತಾ ಸಮುದ್ದನಿನ್ನಾ ಹೋನ್ತಿ ಸಮುದ್ದಪೋಣಾ ಸಮುದ್ದಪಬ್ಭಾರಾ। ಏವಮೇವ ಖೋ ಭಿಕ್ಖವೇ ಭಿಕ್ಖು ಅರಿಯಂ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕಂ ಮಗ್ಗಂ ಭಾವೇನ್ತೋ ಬಹುಲಿಕರೋನ್ತೋ ನಿಬ್ಬಾನನಿನ್ನೋ ಹೋತಿ ನಿಬ್ಬಾನಪೋಣೋ ನಿಬ್ಬಾನ ಪಬ್ಭಾರೋತಿ।

ಏತ್ಥಚ ತೇನ ತೇನ ಮಗ್ಗೇನ ಪಹೀನಾನಂ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಪುನ ಅನುಪಗಮನ ವಸೇನ ಸದ್ಧಾದೀನಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಅನುಕ್ಕಮೇನ ಪರಿಪಾಕಗಮನವಸೇನಚ ಅನಿವತ್ತಗಮನಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಯಥಾಹ -

> ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಭಿಕ್ಖವೇ ಘಟೋ ನಿಕ್ಕುಜ್ಜೋ ವಮತೇವ ಉದಕಂ। ನೋಪಚ್ಚಾವಮತಿ। ಏವಮೇವಖೋ ಭಿಕ್ಖವೇ ಅರಿಯಂ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕಂ ಮಗ್ಗಂ ಭಾವೇನ್ತೋ ಬಹುಲಿಕರೋನ್ತೋ ವಮತೇವ ಪಾಪಕೇ ಅಕುಸಲೇ ಧಮ್ಮೇ। ನೋಪಚ್ಚಾವಮತೀತಿ। ಯಥಾಚಾಹ-ಸೋತಾಪತ್ತಿ ಮಗ್ಗಞ್ಞಾಣೇನ ಯೇ ಕಿಲೇಸಾ ಪಹೀನಾ, ತೇ ಕಿಲೇಸೇ ನಪುನೇತಿ ನಪಚ್ಚೇತಿ ನಪಚ್ಚಾಗಚ್ಛತೀತಿಆದಿ।

ಯಥಾಚ ಪುಥುಜ್ಜನಾ ಪಹೀನೇಪಿ ಕಿಲೇಸೇ ಪುನ ಉಪಗಚ್ಛನ್ತಿ। ತಿಹೇ ತುಕಭೂತಾಪಿ ಪುನ ದ್ವಿಹೇತುಕಾಹೇತುಕಭಾವಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ। ಯತೋ ತೇ ಉಪರಿಭವಗ್ಗೇ ನಿಬ್ಬತ್ತಾಪಿ ಪುನ ಅಪಾಯೇಸು ಸನ್ದಿಸ್ಸನ್ತಿ। ಸೀಲವನ್ತಾಪಿ ಪುನ ದುಸ್ಸೀಲಾ ಹೋನ್ತಿ। ಸಮಾಹಿತಾಪಿ ಪುನ ಉಮ್ಮತ್ತಕಾವಾ ಖಿತ್ತಚಿತ್ತಾವಾ ಹೋನ್ತಿ। ಪಞ್ಞವಾಪಿ ಪುನ ದುಪ್ಪಞ್ಞಾ ಏಳಮೂಗಾ ಹೋನ್ತಿ। ನತಥಾ ಅರಿಯಾ। ತೇಪನ ತೇನ ತೇನ ಮಗ್ಗೇನ ಪಹೀನೇ ಕಿಲೇಸೇ ಪುನ ನಉಪಗಚ್ಛನ್ತಿ। ಪುಥುಜ್ಜನಭಾವಂವಾ ಹೇಟ್ಠಿಮಾರಿಯ ಭಾವಂವಾ ನ ಗಚ್ಛನ್ತಿ। ಅನುಕ್ಕಮೇನ ಸದ್ಧಾದೀನಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಪರಿಪಕ್ಕಭಾವಮೇವ ಉಪಗಚ್ಛನ್ತೀತಿ। ಸಬ್ಬಞ್ಚೇತಂ ಅರಿಯಮಗ್ಗಸ್ಸೇವ ಆನುಭಾವೇನ ಸಿದ್ಧನ್ತಿ ಸೋತೋತಿನಾಮಂ ಮೂಲಪ್ಪಭವಭೂತೇ ತಸ್ಮಿಂ ಮಗ್ಗೇಏವ ನಿರುಳ್ಹನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ತಸ್ಸ ಸೋತಸ್ಸ ಆದಿತೋ ಪಜ್ಜನಂ ಪಾಪುಣನಂ ಸೋತಾಪತ್ತಿ। ಸೋತಾಪತ್ತಿಯಾ ಅಧಿಗಮಮಾನೋ ಮಗ್ಗೋ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗೋ। ಅಥವಾ, ಧಮ್ಮಸೋತ ಸಮಾಪನ್ನೋ ಅರಿಯೋತಿ ಪವುಚ್ಚತೀತಿ ವುತ್ತತ್ತಾ ಸಬ್ಬೇ ಅರಿಯಸನ್ತಾನಗತಾ ಲೋಕಿಯ ಲೋಕುತ್ತರಭೂತಾ ಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯಧಮ್ಮಾ ಉಪರಿ ಸಮ್ಬೋಧಿಪರಾ ಯನತಾವಸೇನ ಅನುಪಾದಿಸೇಸನಿಬ್ಬಾನ ಪರಾಯನತಾವಸೇನಚ ಅನಿವತ್ತ ಗತಿಯಾ ಪವತ್ತಮಾನಾ

ಯಥಾವುತ್ತೇನ ಅತ್ಥೇನ ಸೋತೋತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ತಂ ಸೋತಂ ಆದಿತೋ ಪಜ್ಜನ್ತಿ ಪಾಪುಣನ್ತಿ ಏತಾಯ ಪಟಿಪದಾಯಾತಿ ಸೋತಾಪತ್ತಿ। ಸೋತಾಪತ್ತಿಚ ಸಾ ಮಗ್ಗೋಚಾತಿ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗೋ, ಪಥಮಮಗ್ಗಸಞ್ಞಾತಾಯ ಸೋತಾಪತ್ತಿಯಾ ಅಙ್ಗನ್ತಿ ಸೋತಾಪತ್ತಿ ಯಙ್ಗನ್ತಿಹಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ವುತ್ತಂ, ಮಗ್ಗೋತಿಚ ಪಥೋ ಉಪಾಯೋ। ನಿಬ್ಬಾನಂ ಮಗ್ಗೇತಿ, ನಿಬ್ಬಾನತ್ಥಿಕೇಹಿ ಮಗ್ಗೀಯತಿ, ಕಿಲೇಸೇ ಮಾರೇನ್ತೋ ಗಚ್ಛತೀತಿ ಮಗ್ಗೋತಿಚ ವದನ್ತಿ।

[೫೪] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

ಅರಿಯಮಗ್ಗಸೋತಸ್ಸ ಆದಿತೋ ಪಜ್ಜನಂ ಏತಸ್ಸಾತಿ ಸೋತಾಪತ್ತಿ। ಪುಗ್ಗಲೋತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ನ ಸುನ್ದರಂ।

ನ ಹಿ ಪುಗ್ಗಲೇ ಪವತ್ತೋ ಸೋತಾಪತ್ತಿಸದ್ದೋ ಕತ್ಥಚಿ ದಿಟ್ಠೋತಿ।

[೫೫] ಏತೇನ ತಸ್ಸ ಮಗ್ಗೋ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗೋತಿ ಇದಂಪಿ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತಂ ಹೋತಿ।

ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗೇನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ಚಿತ್ತಂ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಚಿತ್ತಂ।

[೫೬] ಟೀಕಾಸು ಪನ

ಸೋತಾಪತ್ತಿಯಾ ಲದ್ಧಂ ಮಗ್ಗಚಿತ್ತಂ ಸೋತಾಪತ್ತಿ ಮಗ್ಗಚಿತ್ತನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ನ ಸುನ್ದರಂ।

ನ ಹಿ ಚಿತ್ತಸದ್ದಸಮ್ಬನ್ಧೋ ಸೋತಾಪತ್ತಿಸದ್ದೋ ಕತ್ಥಚಿ ಪಾಳಿಯಂ ದಿಟ್ಠೋತಿ।

೫೮. ಪಟಿಸನ್ಧಿವಸೇನ ಸಕಿಂ ಇಮಂಲೋಕಂ ಆಗಚ್ಛತಿ ಸೀಲೇನಾತಿ **ಸಕದಾಗಾಮೀ**। ದುತೀಯಫಲಟ್ಠೋ। ಸೋ ಹಿ ಅಸಮುಚ್ಛಿನ್ನಕಾಮ ರಾಗಾನುಸಯತ್ತಾ ಕಾಮಲೋಕಾಗಮನ ಕಿಲೇಸಸಬ್ಭಾವೇನ ತಂ ಸಭಾವಾನಾತಿ ವತ್ತನತೋ ಉಪರಿ ಭವಗ್ಗೇ ಠಿತೋಪಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿವಸೇನ ಪುನ ಇಮಂ ಕಾಮಧಾತುಂ ಆಗಮನಪ್ಪಕತಿಕೋಏವ ಹೋತೀತಿ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ ಚತುಕ್ಕನಿಪಾತೇ -

ಇಧ ಸಾರಿಪುತ್ತ ಏಕಚ್ಚಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಓರಮ್ಭಾಗಿಯಾನಿ ಸಂಯೋಜನಾನಿ ಅಪ್ಪಹೀನಾನಿ ಹೋನ್ತಿ, ಸೋ ದಿಟ್ಠೇವಧಮ್ಮೇ ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನಂ ಉಪಸಮ್ಪಜ್ಜ ವಿಹರತಿ। ಸೋ ಅಪರಿಹೀನೋ ಕಾಲಂ ಕುರುಮಾನೋ ನೇಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾ ಯತನುಪಗಾನಂ ದೇವಾನಂ ಸಹಬ್ಯತಂ ಉಪಪಜ್ಜತಿ। ಸೋ ತತೋ ಚುತೋ ಆಗಾಮೀ ಹೋತಿ ಆಗನ್ತ್ವಾ ಇತ್ಥತ್ತಂ। ಇಧ ಪನ ಸಾರಿಪುತ್ತ ಏಕಚ್ಚಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಓರಮ್ಭಾಗಿಯಾನಿ ಸಂಯೋಜನಾನಿ ಪಹೀನಾನಿ ಹೋನ್ತಿ, ಸೋ ದಿಟ್ಠೇವ।ಲ। ಸೋ ತತೋ ಚುತೋ ಅನಾಗಾಮೀ ಹೋತಿ ಅನಾಗನ್ತ್ವಾ ಇತ್ಥತ್ತನ್ತಿ।

ಅಟ್ಠಕಥಾಯಞ್ಚ ಇತ್ಥತ್ತನ್ತಿ ಇಮಂ ಕಾಮಾವಚರ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧ ಭಾವನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಅಯಞ್ಚ ಅತ್ಥೋ ಕಿಲೇಸಗತಿವಸೇನ ವುತ್ತೋ। ನ ಪುಗ್ಗಲ ಗತಿವಸೇನ। ನ ಹಿ ಬ್ರಹ್ಮಭೂತಾ ಸೋತಾಪನ್ನ ಸಕದಾ ಗಾಮಿನೋ ಪಟಿಪಟಿಸನ್ಧಿವಸೇನ ಹೇಟ್ಠಿಮಂಪಿ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಂ ಆಗಚ್ಛನ್ತಿ। ಕುತೋ ಕಾಮ ಲೋಕಂ। ಕಥಂ ವಿಞ್ಞಾಯತೀತಿ ಚೇ। ಅನುಸಯಯಮಕೇ -

ಕಾಮಧಾತುಯಾ ಚುತಸ್ಸ ರೂಪಧಾತುಂ ಅರೂಪಧಾತುಂ ಉಪಪಜ್ಜನ್ತಸ್ಸ ಕಸ್ಸಚಿ ಸತ್ತಅನುಸಯಾ ಅನುಸೇನ್ತಿ, ಕಸ್ಸಚಿ ಪಞ್ಚಅನುಸಯಾ ಅನುಸೇನ್ತಿ, ಕಸ್ಸಚಿ ತಯೋ ಅನುಸಯಾ ಅನುಸೇನ್ತೀತಿ ವತ್ವಾ ರೂಪ ಧಾತುಯಾ ಅರೂಪಧಾತುಯಾ ಚುತಸ್ಸ ಕಾಮಧಾತುಂ ಉಪಪಜ್ಜನ್ತಸ್ಸ ಸತ್ತೇವ ಅನುಸಯಾ ಅನುಸೇನ್ತೀತಿ।

ವುತ್ತತ್ತಾ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ। ತತ್ಥ ಪುರಿಮವಾಕ್ಯೇ ಪುಥುಜ್ಜನಸ್ಸ ವಸೇನ ಸತ್ತ। ದ್ವಿನ್ನಂ ಸೋತಾಪನ್ನಸಕದಾಗಾಮೀನಂ ವಸೇನ ಪಞ್ಚ। ಅನಾಗಾಮಿಸ್ಸ ವಸೇನ ಕಯೋತಿ ವುತ್ತಂ, ಪಚ್ಛಿಮವಾಕ್ಯೇಪನ ಬ್ರಹ್ಮಭೂತಾನಂ ಸೋತಾ ಪನ್ನಸಕದಾಗಾಮಿಅನಾಗಾಮೀನಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿವಸೇನ ಕಾಮಲೋಕಂ ಗಮನಸ್ಸ ನತ್ಥಿತಾಯ ಕೇವಲಂ ಪುಥುಜ್ಜನಸ್ಸೇವ ವಸೇನ ಸತ್ತೇವಾತಿ ವುತ್ತಂ। ಧಮ್ಮಹದಯ ವಿಭಙ್ಗಟ್ಠಕಥಾಯಞ್ಚ -

> “ರೂಪಾವಚರೇ ನಿಬ್ಬತ್ತಾ ಸೋತಾಪನ್ನಸಕದಾಗಾಮಿನೋ ನಪುನ ಇಧಾ ಗಚ್ಛನ್ತಿ, ತತ್ಥೇವ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯನ್ತಿ। ಏತೇಹಿ ಝಾನಅನಾಗಾಮಿನೋ ನಾಮಾ”ತಿ ಚ। “ನವಸು ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕೇಸು ನಿಬ್ಬತ್ತಅರಿಯ ಸಾವಕಾನಂ ತತ್ರುಪ ಪತ್ತಿಪಿ ಹೋತಿ ಉಪರೂಪಪತ್ತಿಪಿ। ನಹೇಟ್ಠು ಪಪತ್ತಿ। ಪುಥುಜ್ಜನಾನಂಪನ ತತ್ರುಪಪತ್ತಿಪಿ ಹೋತಿ ಉಪರೂಪಪತ್ತಿ ಹೇಟ್ಠುಪಪತ್ತಿಪೀ”ತಿ ಚ।

ವುತ್ತಂ। ತಞ್ಚಖೋ ಅನಾಗಮನಂ ಮಗ್ಗಸಹಾಯೇನ ಝಾನಾನುಭಾವೇನೇವ ಸಿದ್ಧಂ। ನಮಗ್ಗಾನುಭಾವೇನಾತಿ। ಏತ್ಥಚ ಇಮಂ ಲೋಕನ್ತಿ ಪದಸ್ಸ ಇಮಂ ಮನುಸ್ಸಲೋಕನ್ತಿ ವಾ ಇಮಂ ಕಾಮಾವಚರಲೋಕನ್ತಿವಾ ದ್ವಿಧಾಪಿ ಅತ್ಥೋ ಅಟ್ಠಕಥಾಸು ವುತ್ತೋ। ತತ್ಥ ಪುರಿಮಸ್ಮಿಂ ಅತ್ಥೇ ಸತಿ ಆಗಚ್ಛತೀತಿ ಏತಸ್ಸ ದೇವಲೋಕತೋ ಆಗಚ್ಛತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಪಚ್ಛಿಮಸ್ಮಿಂ ಪನ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕತೋಪಿ ಚ ಆಗಚ್ಛತೀತಿ। ಪಾಳಿಯಂಪನ ಪಚ್ಛಿಮತ್ಥೋವ ವುತ್ತೋವಿಯ ದಿಸ್ಸತಿ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ ಪುಗ್ಗಲಪಞ್ಞತ್ತಿಯಂ ಅನಾಗನ್ತ್ವಾ ಇತ್ಥತ್ತಂ ಅನಾಗಾಮೀ ತೇನ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಆಗನ್ತ್ವಾ ಇತ್ಥತ್ತಂ ಸೋತಾಪನ್ನಸಕದಾ ಗಾಮಿನೋ ತೇನ ದಟ್ಠಬ್ಬಾತಿ। ಏತ್ಥಚ ಅನಾಗನ್ತ್ವಾ ಇತ್ಥತ್ತನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ಇಮಂ ಕಾಮಾವಚರಲೋಕಂ ನ ಆಗಚ್ಛತೀತಿ ಅನಾಗಾಮೀತಿ ಅತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ಆಗನ್ತ್ವಾ ಇತ್ಥತ್ತನ್ತಿ ಇಮಿನಾಪನ ದ್ವೇಪಿ ಸೋತಾಪನ್ನಸಕದಾಗಾಮಿನೋ ಸಕಿಂ ಪುನ ಇಮಂ ಕಾಮಾವಚರಲೋಕಂ ಆಗಚ್ಛನ್ತೀತಿ ಸಕದಾಗಾಮಿನೋತಿ ಅತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ಕಸ್ಮಾ, ನಿರನ್ತರವಾಕ್ಯೇಸು ಠಿತಾನಂ ದ್ವಿನ್ನಂಇತ್ಥತ್ತ ಸದ್ದಾನಂ ನಾನಾತ್ಥಾ ಸಮ್ಭವತೋ। ಮಜ್ಝಿಮಪಣ್ಣಾಸೇಚ ಕಣ್ಣಕತ್ಥ ಸುತ್ತೇ -

> ಯೋ ಸೋ ಮಹಾರಾಜ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಸಬ್ಯಾಪಜ್ಝೋ, ಸೋ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಆಗನ್ತಾ ಇತ್ಥತ್ತಂ। ಯೋಸೋ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಅಬ್ಯಾಪಜ್ಝೋ, ಸೋ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಅನಾಗನ್ತಾ ಇತ್ಥತ್ತನ್ತಿ।

ಭಗವತಾ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಸಬ್ಯಾಪಜ್ಝೋತಿ ಏತೇನ ಪುಥುಜ್ಜನೇನ ಸಹ ಸೋತಾಪನ್ನಸಕದಾಗಾಮಿಭೂತಾ ಬ್ರಹ್ಮಾನೋ ಗಹಿತಾ ಹೋನ್ತಿ। ತೇಹಿ ಪಟಿಘಾನುಸಯಸ್ಸ ಅಪ್ಪಹೀನತ್ತಾ ಚೇತಸಿಕದುಕ್ಖಸಙ್ಖಾತಂ ಬ್ಯಾಪಜ್ಝಂಪಿ ಅಪಹೀನಮೇವಾತಿ ಸಬ್ಯಾಪಜ್ಝಾನಾಮ। ಆಗನ್ತಾ ಇತ್ಥತ್ತನ್ತಿ ಇಮಂ ಕಾಮಲೋಕಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿವಸೇನ ಪುನ ಆಗಮನಸೀಲೋ ಆಗಮನಪ್ಪಕತಿಕೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ತಬ್ಬಿಪರೀತೇನ ಪಚ್ಛಿಮಸ್ಸ ವಾಕ್ಯಸ್ಸ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ತೇಸುಪನ ದ್ವೀಸು ಸಕದಾಗಾಮೀಸು ಪುರಿಮಸ್ಸ ಅನಞ್ಞಸಾ ಧಾರಣೇನೇವ ಸಬ್ಬಪಥಮಂ ಅರಿಯ ಮಗ್ಗ ಸೋತಾಧಿ ಗಮನ ಗುಣೇನ ಸೋತಾಪನ್ನೋ ತ್ವೇವ ನಾಮಂ ಸಿದ್ಧನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಪುಗ್ಗಲಗತಿವಸೇನ ಪನೇತ್ಥ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕೇ ಠಿತಾನಂ ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಪರಮತಾದಿಭಾವೋವಿಯ ಸಕದಾಗಾಮಿಭಾವೋಪಿ ನತ್ಥಿ। ಪಠಮದುತೀಯಫಲಟ್ಠಾಪಿಹಿ ತತ್ಥ ಅನಾಗಾಮಿಸಙ್ಖ್ಯಮೇವ ಗಚ್ಛನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ಸಕದಾಗಾಮೀತಿ ಇದಂ ಕಾಮಜಾತಿಕಾ ನಂಏವ ದುತೀಯಫಲಟ್ಠಾನಂ ಸಿದ್ಧಂ ನಾಮನ್ತಿ ಕತ್ವಾ ತೇಸಂ ಕಾಮಲೋಕೇ ಏವ ಹೇಟ್ಠುಪರುಪಪತ್ತಿ ವಸೇನ ಸಕಿಂ ಆಗಮನಂ ಅಟ್ಠಕಥಾಸು ವುತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ಪಾಳಿಯಂಪಿ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಇಧ ನಿಟ್ಠಾ ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಪರಮಸ್ಸ ಕೋಲಂಕೋಲಸ್ಸ ಏಕಬೀಜಿಸ್ಸ ಸಕದಾಗಾಮಿಸ್ಸ ಯೋಚ ದಿಟ್ಠೇವ ಧಮ್ಮೇ ಅರಹಾತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ। ಸೋಪನ ಛಬ್ಬಿಧೋ ಹೋತಿ। ಇಧಪತ್ವಾ ಇಧಪರಿನಿಬ್ಬಾಯೀ, ತತ್ಥ ಪತ್ವಾ ತತ್ಥ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯೀ, ಇಧಪತ್ವಾ ತತ್ಥ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯೀ, ತತ್ಥ ಪತ್ವಾ ಇಧ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯೀ, ಇಧಪತ್ವಾ ತತ್ಥನಿಬ್ಬತ್ತಿತ್ವಾ ಇಧ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯೀ। ತತ್ಥಪತ್ವಾ ಇಧನಿಬ್ಬತ್ತಿತ್ವಾ ತತ್ಥಪರಿನಿಬ್ಬಾಯೀತಿ। ತತ್ಥ ಇಧ ಪತ್ವಾ ಇಧ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯೀತಿ ಇಧ ಮನುಸ್ಸಭವೇ ಸಕದಾಗಾಮಿಮಗ್ಗಂ ಪತ್ವಾ ಇಧಮನುಸ್ಸ ಭವೇಯೇವ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗಂ ಲಭಿತ್ವಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯನಧಮ್ಮೋ। ತತ್ಥ ಪತ್ವಾ ತತ್ಥ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯೀತಿ ತಸ್ಮಿಂದೇವಲೋಕೇ ಸಕದಾಗಾಮಿಮಗ್ಗಂ ಪತ್ವಾ ತಸ್ಮಿಂ ದೇವಲೋಕೇಯೇವ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗಂ ಲಭಿತ್ವಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯನಧಮ್ಮೋ। ನಿಬ್ಬತ್ತಿತ್ವಾತಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಗ್ಗಹಣವಸೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ। ಯೇಸಂ ಪನ ಇಮಂ ಲೋಕನ್ತಿ ಪದಸ್ಸ ಇಮಂ ಮನುಸ್ಸಲೋಕನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ತೇಸಂ ಸೋ ಪಞ್ಚವಿಧೋಯೇವ ವುತ್ತೋ, ನ ಛಟ್ಠೋ ಪುಗ್ಗಲೋ।

"ಪಞ್ಚಸು ಸಕದಾಗಾಮೀಸು ಪಞ್ಚಮಕೋವ ಇಧಾಧಿಪ್ಪೇತೋ, ಸೋ ಹಿ ಇತೋ ಗನ್ತ್ವಾ ಪುನ ಸಕಿಂ ಇಧ ಆಗಚ್ಛತೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ।

ಮಹಾಪರಿನಿಬ್ಬಾನ ಸುತ್ತಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಪನ ಮಹಾವಗ್ಗ ಸಂಯುತ್ತಟ್ಠಕಥಾ ಯಞ್ಚ ಸೋಪಿ ಛಟ್ಠೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಸಕಿಂ ಆಗಮನಟ್ಠೇನ ಆಗತೋಯೇವ। ಯಸ್ಮಾಚ ಸಬ್ಬಞ್ಞುಬುದ್ಧಾಪಿ ಯಾವ ಉಪರಿಮಗ್ಗೋ ನಾಗಚ್ಛತಿ। ತಾವ ಪಠಮಫಲಟ್ಠಭೂತಾ ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತು ಪರಮತಾಯಂವಿಯ ದುತಿಯಫಲಟ್ಠಭೂತಾ ಸಕಿಂ ಆಗಮನಪ್ಪಕತಿಯಂ ಸಣ್ಠಿತಾಯೇವ ಹೋನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ಇಧ ಕೋಚಿ ದುತಿಯಫಲಟ್ಠೋ ಸಕಿಂ ಆಗಮನಟ್ಠೇನ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯೇನ ಸಕದಾ ಗಾಮೀನಾಮ ನ ನಹೋತೀತಿ ಸಬ್ಬೋಪಿ ಸೋ ಛಬ್ಬಿಧೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಇಧ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯೇನ ಸಕದಾಗಾಮಿಯೇವನಾಮ ಹೋತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಸಕದಾ ಗಾಮಿಸ್ಸ ಮಗ್ಗೋ ಸಕದಾಗಾಮಿಮಗ್ಗೋ। ಸೋ ಹಿ ಸಯಂ ಜನಕಭೂತೋ ಸಕದಾಗಾಮೀನಂ ಜನೇತಬ್ಬಂ ಜನೇತೀತಿ ಇಧ ಜನೇತಬ್ಬ ಜನಕಸಮ್ಬನ್ಧೇನ ವಿಸೇಸನ ವಿಸೇಸಿತಬ್ಬತಾ ಞಾಯಾಗತಾ ಏವ ಹೋತಿ। ಯಥಾ ತಿಸ್ಸಮಾತಾ ಫುಸ್ಸಮಾತಾತಿ।

[೫೭] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

ಸಾಞಾಯಾಗತಾಏವ ನಹೋತಿ। ಪಯೋಜನಂ ಪನ ಕಿಞ್ಚಿ ಅತ್ಥಿ। ಪಯೋಜನವಸೇನ ಅವಿರುದ್ಧಾ ಹೋತೀತಿ ಇಮಿನಾ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನಯಂ ವುತ್ತಂ "ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಮಗ್ಗಸಮಙ್ಗಿನೋ ತಥಾಗಮನಾಸಮ್ಭವತೋ ಫಲಟ್ಠೋಯೇವ ಸಕದಾಗಾಮೀನಾಮ। ತಸ್ಸಪನ ಕಾರಣಭೂತೋ ಪುರಿಮುಪ್ಪನ್ನೋ ಮಗ್ಗೋ ಮಗ್ಗನ್ತರಾವಚ್ಛೇದನತ್ಥಂ ಫಲಟ್ಠೇನ ವಿಸೇಸೇತ್ವಾ ವುಚ್ಚತಿ ಸಕದಾಗಾಮಿಮಗ್ಗೋತಿ। ಏವಂ ಅನಾಗಾಮಿಮಗ್ಗೋ"ತಿ। ತಂ ನ ಯುಜ್ಜತಿ।

ಸಕದಾಗಾಮಿಮಗ್ಗೇನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ಚಿತ್ತನ್ತಿ ಸಮಾಸೋ।

೫೯. ಓರಮ್ಭಾಗಿಯಸಂಯೋಜನಾನಂ ಸಬ್ಬಸೋ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ನತ್ತಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿವಸೇನ ಪುನ ಇಮಂ ಕಾಮಲೋಕಂ ನ ಆಗಚ್ಛತೀತಿ **ಅನಾಗಾಮೀ**। ಏಕನ್ತೇನ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಪರಾಯನೋಏವ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಇದಞ್ಚ ಕೇವಲಂ ಇಮಸ್ಸ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಆನುಭಾವವಸೇನೇವ ವುತ್ತಂ। ಉಪರಿಮಗ್ಗ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಪನ ಆಗತಾಯ ಸೋ ತಸ್ಮಿಂ ಠಾನೇಯೇವ ಅರಹತ್ತ ಮಗ್ಗಪರಾಯನೋಪಿ ಹೋತಿಯೇವ। ಅನಾಗಾಮಿಸ್ಸ ತತೀಯಫಲಟ್ಠಸ್ಸಮಗ್ಗೋ। ತೇನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ಚಿತ್ತನ್ತಿ ವಿಗ್ಗಹೋ।

೬೦. ಮಹಪ್ಫಲಕಾರಿತಾಗುಣಯೋಗೇನ ಪೂಜಾವಿಸೇಸಂ ಅರಹತೀತಿ **ಅರಹಾ**। ಖೀಣಾಸವೋ ಚತುತ್ಥಫಲಟ್ಠೋ। ಅರಹತೋ ಭಾವೋ ಅರಹತ್ತಂ, ಚತುತ್ಥಫಲಂ। ತಸ್ಸ ಮಗ್ಗೋ। ತೇನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಚಿತ್ತನ್ತಿ ನಿಬ್ಬಚನಂ। ಪಿಸದ್ದೇನ ಪಾಳಿಯಂ ವಿಭತ್ತೇ ಮಗ್ಗಚಿತ್ತಪ್ಪಭೇದೇ ಸಮ್ಪಿಣ್ಡೇತಿ। ತತ್ಥ ಧಮ್ಮಸಙ್ಗಣಿಯಂ ತಾವ ಪಠಮಮಗ್ಗೇ ಝಾನನಾಮೇನ ವುತ್ತೇಸು ಪಞ್ಚಸು ವಾರೇಸು ಪಠಮೇ ಸುದ್ಧಿಕಪಟಿಪದಾವಾರೇದ್ವಿನ್ನಂ ಚತುಕ್ಕಪಞ್ಚಕನಯಾನಂ ವಸೇನ ನವಚಿತ್ತಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ತಥಾ ಸುದ್ಧಿಕಸುಞ್ಞತಾಯ ಸುಞ್ಞತಪ್ಪಟಿಪದಾಯ ಸುದ್ಧಿಕಪ್ಪಣಿಹಿತೇ ಅಪ್ಪಣಿಹಿತಪ್ಪಟಿಪದಾಯಚಾತಿ ಪಞ್ಚಸು ವಾರೇಸು ದಸನ್ನಂ ನಯಾನಂ ವಸೇನ ಪಞ್ಚಚತ್ತಾಲೀಸಚಿತ್ತಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ತಥಾ ಮಗ್ಗಸತಿಪಟ್ಠಾನಾದೀಹಿ ಏಕೂನವೀಸತಿಯಾ ನಾಮೇಹಿ ವುತ್ತೇಸು ಪಚ್ಚೇಕಂ ಪಞ್ಚಸು ವಾರೇಸೂತಿ ವೀಸತಿಯಾ ನಾಮೇಹಿ ವುತ್ತೇ ವಾರಸತೇ ದ್ವಿನ್ನಂ ನಯಸತಾನಂ ವಸೇನ ನವಚಿತ್ತಸತಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ಪುನ ಚತೂಹಿ ಅಧಿಪತೀಹಿ ಯೋಜೇತ್ವಾ ವುತ್ತೇಸು ಚತೂಸು ವಾರಸತೇಸು ಅಟ್ಠನ್ನಂ ನಯಸತಾನಂ ವಸೇನ ತೀಣಿ ಸಹಸ್ಸಾನಿ ಛಸತಾನಿಚ ಹೋನ್ತೀತಿ। ಏವಂ ಪಠಮಮಗ್ಗೇ ನಯ ಸಹಸ್ಸವಸೇನ ಚತ್ತಾರಿಚಿತ್ತಸಹಸ್ಸಾನಿ ಪಞ್ಚಚಿತ್ತ ಸತಾನಿಚ ಹೋನ್ತಿ। ತಥಾ ಸೇಸಮಗ್ಗೇಸುಪೀತಿ ಏವಂ ಚತೂಸು ಮಗ್ಗೇಸು ಚತುನ್ನಂ ನಯ ಸಹಸ್ಸಾನಂ ವಸೇನ ಅಟ್ಠಾರಸ ಮಗ್ಗ ಚಿತ್ತ ಸಹಸ್ಸಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ಸಚ್ಚಸತಿಪಟ್ಠಾನ ವಿಭಙ್ಗೇಸು ಪನ ವೀಸತಿನಯ ಸಹಸ್ಸಾನಂ ವಸೇನ ನವುತಿಮಗ್ಗಚಿತ್ತಸಹಸ್ಸಾನಿ। ಮಗ್ಗವಿಭಙ್ಗೇ ಅಟ್ಠವೀಸತಿಯಾ

ನಯ ಸಹಸ್ಸಾನಂ ವಸೇನ ಸತಸಹಸ್ಸಂ ಛಬ್ಬೀಸತಿಸಹಸ್ಸಾನಿ ಚ ಮಗ್ಗಚಿತ್ತಾನಿ ಹೋನ್ತೀತಿ। ಅಟ್ಠಕಥಾಸುಪನ ನಯಭೇದಾಏವ ವುತ್ತಾ। ನಚಿತ್ತ ಭೇದಾತಿ।

[೫೮] ಯಂಪನ **ವಿಭಾವನಿಯಂ**

ಪಿಸದ್ದೇನ ಸಚ್ಚವಿಭಙ್ಗೇ ಆಗತಂ ಸಟ್ಠಿಸಹಸ್ಸಭೇದಂ ನಯಂ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತೀತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಕುಸಲನಿಗಮೇ ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ।

ಸೋಹಿ ಸಟ್ಠಿಸಹಸ್ಸಭೇದೋ ನಯೋ ವಿಪಾಕಟ್ಠಾನೇಏವ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಆಗತೋತಿ।

[೫೯] ಯಞ್ಚ **ತತ್ಥ**

ಪಟಿಪದಾಭೇದಂ ಅನಾಮಸಿತ್ವಾ ಕೇವಲಂ ಸುಞ್ಞತೋ ಅಪ್ಪಣಿಹಿ ತೋತಿ ದ್ವಿಧಾ ವಿಭತ್ತೋತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ನಯುಜ್ಜತಿ।

ಪಾಳಿಯಞ್ಹಿ ಪಟಿಪದಾಭೇದೋ ಆದಿಮ್ಹಿಯೇವ ಆಗತೋತಿ। ನಚ ಆದಿಮ್ಹಿ ಸುಞ್ಞತೋ ಅಪ್ಪಣಿಹಿತೋತಿ ದ್ವಿಧಾ ವಿಭತ್ತೋ ನಿರನ್ತರವಾರೋ ಅತ್ಥೀತಿ।

[೬೦] ಯಞ್ಚ **ತತ್ಥ**

ಸುಞ್ಞತೋ ಏಕೋ ನಯೋ, ಅಪ್ಪಣಿಹಿತೋ ಏಕೋ, ಪಟಿಪದಾ ವಿಸಿಟ್ಠಾ ಸುಞ್ಞತಾ ಚತ್ತಾರೋ, ಅಪ್ಪಣಿಹಿತಾ ಚತ್ತಾರೋತಿ ಕತ್ವಾ ದಸನಯಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ ಏವಂ ಝಾನ ನಾಮೇನ ದಸಧಾ ವಿಭತ್ತೋತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂಪಿ ನ ಯುಜ್ಜತಿಯೇವ।

ನ ಹಿ ಸುಞ್ಞತಾದಯೋ ಇಧ ನಯಾನಾಮ ಹೋನ್ತಿ। ತೇಸು ಪನ ಏಕೇ ಕಸ್ಮಿಂ ದ್ವೇ ದ್ವೇ ಚತುಕ್ಕಪಞ್ಚಕನಯಾಏವ ಇಧ ನಯಾನಾಮಾತಿ। ಏತೇನ ತಥಾ ಮಗ್ಗಸತಿಪಟ್ಠಾನಿಚ್ಚಾದಿಕಂಪಿ ಸಬ್ಬಂ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತಂ ಹೋತೀತಿ। [ಮಗ್ಗಚಿತ್ತಂ]

೬೧. ಫಲಚಿತ್ತೇ **ಫಲನ್ತಿ** ವಿಪಾಕಭೂತೋ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕ ಮಗ್ಗೋ। ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಸಮೂಹೋವಾ। ಸೋತಾಪತ್ತಿಯಾ ಅಧಿಗತಂ ಫಲಂ। ತೇನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ, ತತ್ಥವಾ ಪರಿಯಾಪನ್ನಂ ಚಿತ್ತನ್ತಿ ಸೋತಾಪತ್ತಿ ಫಲ ಚಿತ್ತಂ। ಏಸನಯೋ ದುತೀಯತತೀಯೇಸುಪಿ। ಅರಹತ್ತಞ್ಚ ತಂ ಫಲಞ್ಚಾತಿ **ಅರಹತ್ತಫಲಂ**। ತೇನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ, ತಸ್ಮಿಂವಾ ಪರಿಯಾಪನ್ನಂ ಚಿತ್ತನ್ತಿ ನಿರುತ್ತಿ।

೬೨. ಸಙ್ಗಹಗಾಥಾಯಂ **ಚತುಮಗ್ಗಪ್ಪಭೇದೇನಾತಿ** ಚತುಕ್ಖತ್ತುಂ ಪತ್ತಬ್ಬತ್ತಾ ಚತುಬ್ಬಿಧಾನಂ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕಮಗ್ಗಾನಂ ಪಭೇದೇನ। ಕಸ್ಮಾಪನ ತೇ ಚತುಕ್ಖತ್ತುಂ ಪತ್ತಬ್ಬಾತಿ। ವುಚ್ಚತೇ। ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗೇ ತಾವ ಸದ್ಧಾದೀನಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಮುದೂನಿ ಹೋನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ಸೋ ದಿಟ್ಠಿವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಏವ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ದಿತುಂ ಸಕ್ಕೋತಿ। ಅಞ್ಞೇಪನ ಕಾಮರಾಗಬ್ಯಾಪಾದೇಪಿ ತನುಭೂತೇಪಿ ಕಾತುಂ ನಸಕ್ಕೋತಿ। ದುತೀಯಮಗ್ಗೇ ತಾನಿ ಥೋಕಂ ಪಟೂನಿ ಹೋನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ಸೋ ಕಾಮರಾಗಬ್ಯಾಪಾದೇ ತನುಭೂತೇ ಕಾತುಂ ಸಕ್ಕೋತಿ। ಸಮುಚ್ಛಿನ್ದಿತುಂ ಪನ ನಸಕ್ಕೋಹಿಯೇವ। ತತೀಯಮಗ್ಗೇ ತಾನಿ ಪಟುತರಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ಸೋ ಕಾಮರಾಗಬ್ಯಾಪಾದೇ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ದಿತುಂ ಸಕ್ಕೋತಿ। ರೂಪಾರೂಪ ರಾಗಮಾನುದ್ಧಚ್ಚಾವಿಜ್ಜಾಯೋಪನ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ದಿತುಂ ನಸಕ್ಕೋತಿಯೇವ। ಚತುತ್ಥ ಮಗ್ಗೇಪನ ತಾನಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಪಟುತಮಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ಸೋ ತಾಚ ಅಞ್ಞೇಚ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಪಾಪಧಮ್ಮೇ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ದಿತುಂ ಸಕ್ಕೋತಿ। ಏವಂ ಚತುಕ್ಖತ್ತುಂ ಪವತ್ತಮಾನಾಏವ ಪರಿನಿಟ್ಠಿತಕಿಚ್ಚತ್ತಾ ತೇ ಮಗ್ಗಾ ಚತುಕ್ಖತ್ತುಂ ಪತ್ತಬ್ಬಾ ಹೋನ್ತೀತಿ। ಕುಸಲಂ ಚಿತ್ತಂ

ಚತುಮಗ್ಗಪ್ಪಭೇದೇನ ಚತುಧಾ ಮತಂ। ಪಾಕಂಪಿ ತಸ್ಸ ಚತುಬ್ಬಿಧಸ್ಸ ಕುಸಲಸ್ಸ ಫಲತ್ತಾ ತಥಾ ಚತುಧಾಮತಂ। ಇತಿ ಅನುತ್ತರಂ ಚಿತ್ತಂ ಅಟ್ಠಧಾ ಮತನ್ತಿ ಯೋಜನಾ। ನತ್ಥಿ ಅತ್ತನೋ ಉತ್ತರಂ ಅಧಿಕಂ ಏತಸ್ಸಾತಿ **ಅನುತ್ತರಂ**।

೬೩. ಕಸ್ಮಾ ಪನೇತ್ಥ ಕ್ರಿಯಚಿತ್ತಂನಾಮನ ಗಹಿತನ್ತಿ, ಕ್ರಿಯಾನುತ್ತರಸ್ಸ ಅಭಾವಾತಿ, ಕಸ್ಮಾ ಪನಸ್ಸ ಅಭಾವೋತಿ। ಮಗ್ಗಚಿತ್ತಸ್ಸ ಏಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣಿಕತ್ತಾತಿ। ಯದಿ ಹಿ ತಂ ಲೋಕಿಯಕುಸಲಂವಿಯ ನಾನಾಕ್ಖಣೇಸು ಪವತ್ತೇಯ್ಯ। ತದಾ ನಿರನುಸಯಸನ್ತಾನೇಪಿ ಪವತ್ತಿತ್ವಾ ಕ್ರಿಯಾ ನುತ್ತರಂನಾಮ ಸಿಯಾತಿ। ಕಸ್ಮಾಪನ ತಂ ಏಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣಿಕಮೇವ ಹೋತೀತಿ। ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಮಹಾನುಭಾವತ್ತಾತಿ। ಕಥಞ್ಚ ಮಹಾನುಭಾವೋತಿ। ವುಚ್ಚತೇ। ಅರಿಯಮಗ್ಗೋಹಿ ನಾಮ ಸಕಿಂ ಪವತ್ತಮಾನೋಯೇವ ಅತ್ತನಾ ಪಹಾತಬ್ಬೇ ಕಿಲೇಸೇ ಪುನ ಅನುಪ್ಪಾದಧಮ್ಮತಂ ಆಪಾದೇತ್ವಾ ಪಜಹತಿ। ಅಯಮಸ್ಸ ಏಕೋ ಆನುಭಾವೋ। ವಿಪಾಕಞ್ಚ ಕುಸಲಕ್ರಿಯಜವನಂವಿಯ ಜವನಕಿಚ್ಚ ಯುತ್ತಂ ಯದಾ ಕದಾಚಿ ಸಮಾಪಜ್ಜನಕ್ಖಮಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ಅತ್ತನೋ ಅನನ್ತರತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಜನೇತಿ। ಅಯಮಸ್ಸ ದುತೀಯೋ ಆನುಭಾವೋ। ತಸ್ಮಾ ತಸ್ಸ ಕಿಲೇಸಪ್ಪಹಾನತ್ಥಾಯಪಿ ಪುನ ಉಪ್ಪಾದೇತಬ್ಬಕಿಚ್ಚಂನಾಮ ನತ್ಥಿ। ತಥಾ ಸಮಾಪತ್ತಿ ಅತ್ಥಾಯಪೀತಿ। ಸಚೇಪಿ ಹಿ ಕೋಚಿ ಅಹಂ ಫಲಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತುಂ ನ ಇಚ್ಛಾಮಿ। ಪುಬ್ಬೇ ಲದ್ಧಂ ಮಗ್ಗಮೇವ ಸಮಾಪಜ್ಜಿಸ್ಸಾಮೀತಿ ಪರಿಕಮ್ಮಂ ಕರೇಯ್ಯ। ತದಾ ಪುಬ್ಬೇ ಸಕಿಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ನಿರುದ್ಧಮಗ್ಗಚೇತನಾನುಭಾವೇನ ಫಲಚಿತ್ತಮೇವ ಪವತ್ತೇಯ್ಯ। ನ ಮಗ್ಗಚಿತ್ತಂ। ಕಸ್ಮಾ, ಅಪ್ಪಟಿಬಾಹಿ ಯಾನುಭಾವತ್ತಾ ಮಗ್ಗಸ್ಸ। ಅಯಞ್ಹಿ ಮಗ್ಗಾನುಭಾವೋನಾಮ ಕೇನಚಿ ಛನ್ದೇನ ವಾ ವಸೇನವಾ ಅಜ್ಝಾಸಯೇನವಾ ಪರಿಕಮ್ಮೇನವಾ ಪಟಿಬಾಹಿತುಂ ಅಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯೋಯೇವ ಹೋತೀತಿ।

೬೪. **ದ್ವಾದಸಾಕುಸಲಾನೇವ**ನ್ತಿಆದಿ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಚತುಬ್ಭೂಮಕ ಚಿತ್ತಾನಂ ಜಾತಿವಸೇನ ಸಙ್ಗಹೋ। ಏವಂ ಇಮಿನಾ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇನ ಅಕುಸ ಲಾನಿ ದ್ವಾದಸೇವಹೋನ್ತಿ। ಕುಸಲಾನಿ ಏಕವೀಸತಿಏವ। ವಿಪಾಕಾನಿಛತ್ತಿಂ ಸೇವ। ಕ್ರಿಯಚಿತ್ತಾನಿ ವೀಸತಿಏವಾತಿ ಟೀಕಾಯಂ ಯೋಜೀಯತಿ। ಕೇಚಿಪನ ಕುಸಲಾನಂ ವಿಪಾಕಾನಞ್ಚ ಉಪರಿವಡ್ಢಮಾನತ್ತಾಏವಸದ್ದಂ ಆದಿಅನ್ತಪದೇಸ್ವೇವ ಯೋಜೇಸುಂ। **ಚತುಪಞ್ಞಾಸಧಾ**ತಿಆದಿ ಭೂಮಿವಸೇನ ಸಙ್ಗಹೋ। ಕಾಮೇಪರಿಯಾ ಪನ್ನಾನಿ ಚಿತ್ತಾನಿ ಚತುಪಞ್ಞಾಸಧಾ ಈರಯೇ ಕಥೇಯ್ಯ। ರೂಪೇ ಪನ್ನರಸ। ಅರೂಪೇ ದ್ವಾದಸ। ತಥಾ ಅನುತ್ತರೇ ಪರಿಯಾಪನ್ನಾನಿ ಚಿತ್ತಾನಿ ಅಟ್ಠಧಾ ಈರಯೇತಿ ಯೋಜನಾ। ಏತ್ಥಚ ಅನುತ್ತರೇತಿ ಲೋಕುತ್ತರ ಭೂಮಿಯಂ। ಸಾ ಪನ ದುವಿಧಾ ಸಞ್ಞತಭೂಮಿ, ಅಸಞ್ಞತಭೂಮೀತಿ। ಸಞ್ಞತಾಪಿ ಚತುಬ್ಬಿಧಾ। ಯಥಾಹ -

> ಯಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಲೋಕುತ್ತರಂ ಝಾನಂ ಭಾವೇತಿ ಪಠಮಾಯ ಭೂಮಿಯಾ ಪತ್ತಿಯಾ।ಲ। ದುತೀಯಾಯ।ಲ। ತತೀಯಾಯ।ಲ। ಚತುತ್ಥಾಯ ಭೂಮಿಯಾ ಪತ್ತಿಯಾತಿ।

ತತ್ಥ ಭೂಮೀತಿ ಸಾಮಞ್ಞಫಲಂ ಅಧಿಪ್ಪೇತನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಪಠಮಮಗ್ಗಫಲಯು ಗಳಂವಾ ಪಠಮಭೂಮಿ।ಲ। ಚತುತ್ಥ ಮಗ್ಗಫಲ ಯುಗಳಂ ಚತುತ್ಥಭೂಮೀತಿ ಏವಂಪಿ ಯುಜ್ಜತಿಯೇವ। ಅತ್ಥತೋಪನ ರಾಗತ್ತಯಪರಿಗ್ಗಹವಿಮುತ್ತಿಯಾ ತೇಭೂಮಕಧಮ್ಮೇಸು ಅಪರಿಯಾಪನ್ನತಾ ಸಙ್ಖಾತೇನ ಅವತ್ಥಾ ವಿಸೇಸೇನ ಯುತ್ತೋ ಧಮ್ಮವಿಸೇಸೋ। ಸೋಚ ಕಿಲೇಸಪ್ಪಹಾನ ವಿಸೇಸೇನ ಚತುಬ್ಬಿಧೋ ಜಾತೋತಿ।

[೬೧] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

> ಇತರಭೂಮಿಯೋವಿಯ ಲೋಕುತ್ತರಭೂಮಿನಾಮ ವಿಸುಂ ನತ್ಥಿ। ನವ ವಿಧಧಮ್ಮಸಮೂಹೋಏವ ತೇಸಂ ಭೂಮಿಪರಿಯಾಯೋತಿ ಕತ್ವಾ ಯಂ ವುತ್ತಂ। "ಕತ್ಥಚಿ ಅಪರಿಯಾಪನ್ನಾನಿ ನವವಿಧಲೋಕುತ್ತರ ಧಮ್ಮಸಮೂಹೇಕದೇಸಭೂತಾನಿ ರುಕ್ಖೇ ಸಾಖಾ ತ್ಯಾದೀಸು ವಿಯ ಅನುತ್ತರೇ ಚಿತ್ತಾನೀತಿ ವುತ್ತಾನೀ"ತಿ। ತಂ ನಯುಜ್ಜತಿ।

ದುವಿಧಾಹಿ ಭೂಮಿ ಅವತ್ಥಾಭೂಮಿ, ಓಕಾಸಭೂಮೀತಿ। ತತ್ಥ ಅವತ್ಥಾ ಭೂಮಿಏವ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯಭೂಮಿ। ನ ಇತರಾ। ಸಾ ಹಿ ಓಕಾಸಭೂಮಿನಾಮ ಧಮ್ಮಾನಂ ತಂ ತಂ ಅವತ್ಥಾವಿಸೇಸವಸೇನೇವ ಸಿದ್ಧಾತಿ। ತಂ ತಂ ಅವತ್ಥಾ ವಿಸೇಸೋತಿಚ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನ ಕಾಮಾವಚರತಾದಿ ಅವತ್ಥಾ ವಿಸೇಸೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಅಪಿಚ ಏಕತ್ತಿಂಸಭೂಮಿಯೋಪಿ ಕುಸಲಾಕುಸಲಧಮ್ಮಾನಂ ಹೀನಪಣೀತಓಳಾರಿಕಸುಖುಮತಾ ಸಙ್ಖಾತೇಹಿ ಅವತ್ಥಾವಿಸೇಸೇಹಿಏವ ಸಿಜ್ಝನ್ತೀತಿ।

೬೫. ಏವಂ ಚತುಬ್ಭೂಮಕ ಚಿತ್ತಾನಿ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ನಿದ್ದಿಸಿತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಪುನ ವಿತ್ಥಾರತೋ ನಿದ್ದಿಸನ್ತೋ ಇತ್ಥನ್ತಿಆದಿಗಾಥಮಾಹ। ತತ್ರಾಯಂ ಯೋಜನಾ। ಅಥವಾಪನ ಇತ್ಥಂ ಯಥಾವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇನ ಏಕುನನವುತಿಪ್ಪಭೇದಂ ಮಾನಸಂ ಚಿತ್ತಂ ಏಕವೀಸಸತಂ ಕತ್ವಾ ವಿಚಕ್ಖಣಾ ಪಣ್ಡಿತಾ ವಿಭಜನ್ತೀತಿ।

[೬೧] ಟೀಕಾಸು ಪನ

> ಗಾಥಾಯ ಪುಬ್ಬದ್ಧಂ ಪುರಿಮಗಾಥಾನಂ ನಿಗಮನಂ ಕತ್ವಾ ಅಪರದ್ಧಮೇವ ಆರಬ್ಭನ್ತರಂ ಕತ್ವಾ ಯೋಜೇನ್ತಿ। ತಂ ಕಥಮೇಕೂನ ನವುತಿವಿಧಂ ಚಿತ್ತಂ ಏಕವೀಸಸತಂ ಹೋತೀತಿ ಇಮಿನಾ ನಸಮೇತೀತಿ।

ಇದಾನಿ ತಂ ಏಕವೀಸಸತವಿಭಾಗಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಕಥಂ।ಲ। ಹೋತೀತಿ ಪುಚ್ಛಿತ್ವಾ ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಪೀತಿ ಸುಖೇಕಗ್ಗತಾ ಸಹಿತನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಪಥಮಜ್ಝಾನ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಚಿತ್ತ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಪಞ್ಚಙ್ಗಿಕೇನ ಪಥಮಜ್ಝಾನೇನ ಯುತ್ತೋ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗೋ ಪಥಮಜ್ಝಾನಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗೋ। ತೇನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ಚಿತ್ತನ್ತಿ ಸಮಾಸೋ।

[೬೨] ಟೀಕಾಸು ಪನ

> "ಪಥಮಜ್ಝಾನಞ್ಚ ತಂ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಚಿತ್ತಞ್ಚಾ"ತಿ ಯೋಜೇನ್ತಿ। ತಂ ನ ಯುತ್ತಂ।

ನ ಹಿ ಝಾನಂ ಚಿತ್ತಂ ಹೋತಿ। ನಚ ಚಿತ್ತಂ ಝಾನಂ। ಅಞ್ಞಞ್ಹಿ ಝಾನಂ, ಅಞ್ಞಂ ಚಿತ್ತನ್ತಿ।

[೬೪] ಯಞ್ಚ **ವಿಭಾವನಿಯಂ**

> "ಝಾನಙ್ಗವಸೇನ ಪಥಮಜ್ಝಾನ ಸದಿಸತ್ತಾ ಪಥಮಜ್ಝಾನಞ್ಚಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಮ್ಪಿ ನ ಯುತ್ತಂ।

ನ ಹಿ ಪಞ್ಚಙ್ಗಿಕಂ ಲೋಕುತ್ತರಜ್ಝಾನಂ ಪಥಮಜ್ಝಾನಸದಿಸಟ್ಠೇನ ಪಥಮಜ್ಝಾನಸಞ್ಞಂ ಲಭತೀತಿ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ। ತಞ್ಹಿ ಸಯಮೇವ ಅತ್ತನೋ ಪಞ್ಚಙ್ಗಿಕಭಾವೇನ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯತೋ ಪಥಮಜ್ಝಾನಂನಾಮ ಹೋತೀತಿ। ಇದಞ್ಹಿ ಝಾನಂನಾಮ ಲೋಕಿಯಂವಾ ಹೋತು ಲೋಕುತ್ತರಂವಾ। ಯಂ ಪಞ್ಚಙ್ಗಿಕಂ ಹೋತಿ। ತಂ ಸಯಮೇವ ಪಥಮಜ್ಝಾನನ್ತಿ ಸಿದ್ಧಂ। ಯಂ ಚತುರಙ್ಗಿಕಂ। ತಿಯಙ್ಗಿಕಂ। ದುವಙ್ಗಿಕಂ। ಪುನ ದುವಙ್ಗಿಕಂ। ತಂ ಸಯಮೇವ ಪಞ್ಚಮಜ್ಝಾನನ್ತಿ ಸಿದ್ಧನ್ತಿ। ಲೋಕುತ್ತರೇವಾ ದುತೀಯಾದಿಭಾವಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತಿಕ್ಕಮವಸೇನ ಅಸಿದ್ಧತ್ತಾ ಏವಂ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

[೬೫] ಯಞ್ಚ **ತತ್ಥ**

> ಸದಿಸಭಾವೇನೇವ ಲೋಕುತ್ತರೇ ತೇಸಂ ಪಞ್ಚಙ್ಗಿಕಾದೀನಂ ಝಾನ ವೋಹಾರಸಿದ್ಧತಾದೀಪನತ್ಥಂ। "ಪಾದಕಜ್ಝಾನ ಸಮ್ಮಸಿತಜ್ಝಾನ ಪುಗ್ಗಲಜ್ಝಾಸಯೇಸು ಹಿ ಅಞ್ಞತರವಸೇನ ತಂ ತಂ ಝಾನಸದಿಸತ್ತಾ ವಿತಕ್ಕಾದಿಅಙ್ಗಪಾತುಭಾವೇನ ಚತ್ತಾರೋಪಿ ಮಗ್ಗಾ ಪಥಮಜ್ಝಾನಾದಿ ವೋಹಾರಂ ಲಭನ್ತಾ ಪಚ್ಚೇಕಂ ಪಞ್ಚಧಾ ವಿಭಜನ್ತೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಮ್ಪಿ ನಯುಜ್ಜತಿಯೇವ।

ನ ಹಿ ಮಗ್ಗಾ ಪಥಮಜ್ಝಾನಾದಿ ವೋಹಾರಂ ಲಭನ್ತಿ। ಅಞ್ಞೋ ಹಿ ಮಗ್ಗೋ, ಅಞ್ಞಂ ಝಾನನ್ತಿ। ಅಪಿಚ, ಯದಿ ಉಪನಿಜ್ಝಾಯನಟ್ಠೇನ ಪಚ್ಚನೀಕಜ್ಝಾಪನಟ್ಠೇನಚ ಝಾನಂನಾಮ ಸಿಯಾ। ತದಾ ಲೋಕುತ್ತರಜ್ಝಾನಾನಿಏವ ಸಾತಿಸಯತೋ ಝಾನಾನಿನಾಮ ಸಿಯುಂ। ನ ಇತರಾನಿ। ತಾನಿ ಹಿ ಕಸಿಣಾದಿನಿಮಿತ್ತಮತ್ತಂ ಉಪೇಚ್ಚ ನಿಜ್ಝಾಯನ್ತಿ। ಪಚ್ಚನೀಕಧಮ್ಮೇಚ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನಮತ್ತೇನ ಝಾಪೇನ್ತಿ। ಲೋಕುತ್ತರಾನಿಯೇವಪನ ಅತಿಗಮ್ಭೀರಂ ಅಭಿದುದ್ದಸಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಉಪೇಚ್ಚ ನಿಜ್ಝಾಯನ್ತಿ। ಪಚ್ಚನೀಕಧಮ್ಮೇಚ ಸಮೂಲೇ ಸಾನುಸಯೇ ಸಬ್ಬಸೋ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ದನವಸೇನ ಝಾಪೇನ್ತೀತಿ। ಏತ್ಥಚ ಅಪ್ಪನಾಝಾನಾನಂ ಪಞ್ಚಙ್ಗಿಕಭಾವೋನಾಮ ಪಕತಿಯಾ ಏವ ಸಿದ್ಧೋ ಹೋತೀತಿ ನ ಪಥಮಜ್ಝಾನಿಕೇಸು ಮಗ್ಗಫಲೇಸು ಪಾದಕಜ್ಝಾ ನಾದಿನಾ ಪಚ್ಚಯವಿಸೇಸೇನ ಕಿಚ್ಚಂ ಅತ್ಥಿ। ಚತುರಙ್ಗಿಕಾದಿ ಭಾವೋ ಪನ ತೇನ ಪಚ್ಚಯವಿಸೇಸೇನ ವಿನಾ ನ ಸಿಜ್ಝತಿ। ಅಸತಿಹಿ ತಸ್ಮಿಂ ಸಬ್ಬಂಪಿ ಝಾನಂ ಪಞ್ಚಙ್ಗಿಕಮೇವ ಭವಿಸ್ಸತೀತಿ। ತತ್ಥ ಯಥಾ ಲೋಕಿಯಜ್ಝಾನೇಸು ಆದಿಕಮ್ಮಿಕಕಾಲೇ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ದುತಿಯಾದಿಕಸ್ಸ ಝಾನಸ್ಸ ಉಪಚಾರಭೂತಾ ಭಾವನಾ ಸಯಂ ವಿತಕ್ಕಾದಿಯುತ್ತಾ ಸಮಾನಾಪಿ ವಿತಕ್ಕಾದೀಸು ಆದೀನವದಸ್ಸನಞ್ಞಾಣೇನಚೇವ ಇದಾನಿ ಅವಿತಕ್ಕಂ ಝಾನಂ ಉಪ್ಪಾದೇಸ್ಸಾಮಿ, ಇದಾನಿ ಅವಿಚಾರಂ ಝಾನಂ ಉಪ್ಪಾದೇಸ್ಸಾಮೀತಿ ಏವಮಾದಿನಾ ಪವತ್ತೇನ ಅಜ್ಝಾಸಯ ವಿಸೇಸೇನಚ ಯುತ್ತತ್ತಾ ಕಾಚಿ ವಿತಕ್ಕವಿರಾಗಭಾವನಾನಾಮ ಹೋತಿ। ಕಾಚಿ ವಿಚಾರ ವಿರಾಗಭಾವನಾ ನಾಮ। ಕಾಚಿ ಪೀತಿವಿರಾಗಭಾವನಾ ನಾಮ। ಕಾಚಿ ಸುಖವಿರಾಗಭಾವನಾನಾಮ। ಕಾಚೀ ರೂಪವಿರಾಗಭಾವನಾನಾಮ। ಅಸಞ್ಞಗಾಮೀನಂ ಪನ ಸಞ್ಞಾವಿರಾಗಭಾವನಾನಾಮ ಹೋತಿ। ಸಾ ಅತ್ತನೋ ಅತ್ತನೋ ಝಾನಂ ಅವಿತಕ್ಕಂವಾ ಅವಿಚಾರಂವಾ ಅಪ್ಪೀತಿಕಂವಾ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹ ಗತಂವಾ ಕಾತುಂ ಸಕ್ಕೋತಿ। ಝಾನೇಸು ವಸೀಭೂತಕಾಲೇಪನ ಆದೀನವದಸ್ಸನಞ್ಞಾಣೇನ ವಿನಾ ಕೇವಲಂ ಅಜ್ಝಾಸಯಮತ್ತೇನ ಯಂಯಂ ಝಾನಂ ಇಚ್ಛತಿ। ತಂ ತಂ ಝಾನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜತಿಯೇವ। ಏವಮೇವಂ ಇಧಪಿ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಉಪಚಾರಭೂತಾ ವುಟ್ಠಾನಗಾಮಿನಿ ವಿಪಸ್ಸನಾಸಙ್ಖಾತಾ ಭಾವನಾ ಸಯಂ ವಿತಕ್ಕಾದಿಯುತ್ತಾ ಸಮಾನಾಪಿ ನಾನಾಸತ್ತಿಯುತ್ತಾ ಹೋತಿ। ಕಾಚಿ ವಿತಕ್ಕವಿರಾಗಭಾವನಾನಾಮ। ಕಾಚಿ ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರವಿರಾಗಭಾವನಾ ನಾಮ। ಕಾಚಿ ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಪೀತಿ ವಿರಾಗಭಾವನಾನಾಮ। ಕಾಚಿ ವಿತಕ್ಕವಿ ಚಾರಪೀತಿಸುಖವಿರಾಗಭಾವನಾನಾಮ। ತತ್ಥ ಯಾ ವಿತಕ್ಕಂ ವಿರಾಜೇತುಂ ಅತಿಕ್ಕಾಮೇತುಂ ಸಕ್ಕೋತಿ। ಸಾ ವಿತಕ್ಕವಿರಾಗಭಾವನಾನಾಮ। ಏಸ ನಯೋ ಸೇಸಾಸುಪೀತಿ।

೬೬. ಕಸ್ಸಪನ ಬಲೇನ ಸಾ ವಿಪಸ್ಸನಾ ನಾನಾಸತ್ತಿ ಯುತ್ತಾ ಹೋತೀತಿ। ವುಚ್ಚತೇ, ಪಾದಕಜ್ಝಾನಬಲೇನಾತಿ ಏಕೋ ಥೇರವಾದೋ। ಸಮ್ಮಸಿತಜ್ಝಾನ ಬಲೇನಾತಿ ಏಕೋ। ಪುಗ್ಗಲಜ್ಝಾಸಯ ಬಲೇನಾತಿ ಏಕೋ। ತತ್ಥ ಯಂ ಯಂ ಝಾನಂ ತಸ್ಸಾ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಪಾದಕತ್ಥಾಯ ಆಸನ್ನೇ ಸಮಾಪಜ್ಜೀಯತಿ। ತಂತಂ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಂನಾಮ। ತಂಚೇ ಪಥಮಜ್ಝಾನಂ ಹೋತಿ। ವಿಪಸ್ಸನಾ ಪಾಕತಿಕಾಏವ। ಸಚೇ ದುತಿಯಜ್ಝಾನಂ ಹೋತಿ। ವಿಪಸ್ಸನಾ ವಿತಕ್ಕವಿರಾಗಸತ್ತಿಯುತ್ತಾ ಹೋತಿ। ಮಗ್ಗೇ ಅವಿತಕ್ಕಂ ಝಾನಂ ನಿಯಾಮೇತುಂ ಸಕ್ಕೋತಿ। ಏಸನಯೋ ಸೇಸೇಸುಪಿ ಪಾದಕಜ್ಝಾನೇಸೂತಿ ಅಯಂ ಪಾದಕವಾದೋ। ಪಾದಕಜ್ಝಾನೇ ಸತಿ ತಂಸದಿಸಮೇವ ಮಗ್ಗೇ ಝಾನಂ ಹೋತಿ। ಅಸತಿಪನ ಮಗ್ಗೇ ಪಥಮಜ್ಝಾನಮೇವ ಹೋತಿ। ಸಮ್ಮಸಿ ತಜ್ಝಾನಂವಾ ಪುಗ್ಗಲಜ್ಝಾಸಯೋವಾ ಮಗ್ಗೇ ಝಾನಙ್ಗಂ ನಿಯಮೇತುಂ ನಸಕ್ಕೋತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋತಿ। ಪಾದಕಜ್ಝಾನೇ ಸತಿ ತಂವಾ ಅಞ್ಞಂವಾ ಯಂಯಂ ಝಾನಂ ಸಮ್ಮಸೀಯತಿ। ತಂಚೇ ಪಥಮಜ್ಝಾನಂ ಹೋತಿ। ವಿಪಸ್ಸನಾ ಪಾಕತಿ ಕಾಏವ। ಸಚೇ ದುತಿಯಜ್ಝಾನಂ ಹೋತಿ। ವಿಪಸ್ಸನಾ ವಿತಕ್ಕವಿರಾಗಸತ್ತಿ ಯುತ್ತಾ ಹೋತಿ। ಮಗ್ಗೇ ಅವಿತಕ್ಕಂ ಝಾನಂ ನಿಯಾಮೇತುಂ ಸಕ್ಕೋತಿ। ಏಸನಯೋ ಸೇಸೇಸುಪಿ ಸಮ್ಮಸಿತಜ್ಝಾನೇಸೂತಿ ಅಯಂ ಸಮ್ಮಸಿತವಾದೋ। ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಆರಮ್ಮಣಭಾವೇನ ಸಹ ಚರಿತತ್ತಾ ಸಮ್ಮಸಿತಜ್ಝಾನಮೇವ ಪಾದಕಜ್ಝಾನತೋ ಅಜ್ಝಾಸಯತೋಚ ಬಲವತರನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋತಿ।

ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

ವಿಪಸ್ಸನಾಪಾದಕಂ ಕಿಞ್ಚಿಝಾನಂ ನತ್ಥೀತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ವಾದೇ ವುತ್ತಂ। ತಂ ಅಟ್ಠಕಥಾಯ ನ ಸಮೇತಿ।

ಪಾದಕಜ್ಝಾನೇ ಸತಿ ತಂವಾ ಅಞ್ಞಂವಾ ಮಗ್ಗೇ ಯಂಯಂಝಾನಂ ಇಚ್ಛತಿ। ತಂತಂ ಝಾನಂ ಇಜ್ಝತಿ। ವಿಪಸ್ಸನಾಪಿ ಇಚ್ಛಾನುರೂಪಂ ವಿತಕ್ಕವಿರಾಗಾದಿಭಾವಂ ಪತ್ತಾ ಹೋತೀತಿ ಪುಗ್ಗಲಜ್ಝಾಸಯವಾದೋ। ಯಥಾ ಲೋಕಿಯಜ್ಝಾನೇಸು ಆಸನ್ನೇ ವುಟ್ಠಿತಜ್ಝಾನಂ ಉಪರಿಜ್ಝಾನುಪಚಾರ ಭಾವನಾಯ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕಮತ್ತಂ ಹೋತಿ। ನ ಪನ ಉಪರಿಜ್ಝಾನೇ ಝಾನಂ ಅತ್ತಸದಿಸಂ ಕಾತುಂ ಸಕ್ಕೋತಿ। ಅಜ್ಝಾಸಯೋಏವ ಉಪರಿಜ್ಝಾನೇ ಝಾನಙ್ಗಂ ನಿಯಾಮೇತಿ। ಏವಮೇವಂ ಇಧಪಿ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಂ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ತಿಕ್ಖ ವಿಸದಭಾವತ್ಥಾಯ ಬಲವುಪನಿಸ್ಸ ಯೋ ಹೋತಿ। ಅಜ್ಝಾಸಯೋಏವ ವಿಪಸ್ಸನಂ ವಿತಕ್ಕವಿರಾಗಾದಿಭಾವಂ ಪಾಪೇತ್ವಾ ಮಗ್ಗೇ ಝಾನಙ್ಗಂ ನಿಯಾಮೇತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋತಿ। ಯೋ ಪನೇತ್ಥ ವುಟ್ಠಾನಗಾಮಿನಿವಿಪಸ್ಸನಾಏವ ಮಗ್ಗೇ ಝಾನಙ್ಗಂ ನಿಯಾಮೇತೀತಿ ಮಹಾಟ್ಠಕಥಾ ವಾದೋ। ತತ್ಥಪಿ ಪುಗ್ಗಲಜ್ಝಾಸಯವಿಸೇಸಬಲೇನ ವಿತಕ್ಕವಿರಾಗಾದಿಸತ್ತಿ ವಿಸೇಸಯುತ್ತಾ ವುಟ್ಠಾನಗಾಮಿನಿ ವಿಪಸ್ಸನಾಏವಾತಿ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಕಾಮಞ್ಚೇತ್ಥ ಅಟ್ಠಸಾಲಿನಿಯಂ ಇಮೇಸಂ ತಿಣ್ಣಂ ಥೇರವಾದಾನಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಅವಿರೋಧೋ ವುತ್ತೋವಿಯ ದಿಸ್ಸತಿ। ಇಮೇಪನ ವಾದಾ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಸಂಸನ್ದಿತ್ವಾ ಪವತ್ತಾ ನಹೋನ್ತಿ। ಪಚ್ಚೇಕಂ ಸಬ್ಬಂ ಲೋಕುತ್ತರಜ್ಝಾನಂ ಪರಿಪುಣ್ಣಂ ಕತ್ವಾ ಪವತ್ತಾ। ತಸ್ಮಾ ನಸಕ್ಕಾ ತೇಸಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ವಿರೋಧೋ ಪರಿಹರಿತುನ್ತಿ। ಏತ್ಥಚ ಝಾನಲಾಭೀನಂ ವಿಪಸ್ಸನಾಕಮ್ಮೇ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಸಮಾ ಪಜ್ಜನಂನಾಮ ಭಗವತಾಏವ ಸುಟ್ಠುವಿಹಿತಂ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ ಚೂಳಸುಞ್ಞತಸುತ್ತೇ -

> ಇಧಾನನ್ದ ಭಿಕ್ಖು ವಿವಿಚ್ಚೇವ ಕಾಮೇಹಿ ವಿವಿಚ್ಚ ಅಕುಸಲೇಹಿ ಧಮ್ಮೇಹಿ ಪಠಮಂ ಝಾನಂ ಉಪಸಮ್ಪಜ್ಜ ವಿಹರತಿ। ದುತೀಯಂ ಝಾನಂ। ತತೀಯಂ ಝಾನಂ। ಚತುತ್ಥಂ ಝಾನಂ ಉಪಸಮ್ಪಜ್ಜ ವಿಹರತಿ। ಸೋ ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಸುಞ್ಞತಂ ಮನಸಿಕರೋತಿ। ತಸ್ಸಚೇಅಜ್ಝತ್ತಂಸುಞ್ಞತಾಯ ಚಿತ್ತಂ ನಪಕ್ಖನ್ದತಿ। ನಪಸೀದತಿ। ತೇನ ಭಿಕ್ಖುನಾ ತಸ್ಮಿಂಯೇವ ಪುರಿಮಸ್ಮಿಂ ಸಮಾಧಿನಿಮಿತ್ತೇ ಅಜ್ಝತ್ತಮೇವ ಚಿತ್ತಂ ಸನ್ಠಪೇ ತಬ್ಬಂ, ಸನ್ನಿಸಾದೇತಬ್ಬಂ, ಏಕೋದಿ ಕಾತಬ್ಬಂ, ಸಮಾದಹಾತಬ್ಬನ್ತಿಆದಿ।

ತತ್ಥ ಸುಞ್ಞತಂ ಮನಸಿಕರೋತೀತಿ ವಿಪಸ್ಸನಾಕಮ್ಮಂ ವುತ್ತಂ। ತಸ್ಮಿಂಯೇವ ಪುರಿಮಸ್ಮಿಂ ಸಮಾಧಿನಿಮಿತ್ತೇತಿ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಸಮಾಧಿ ನಿಮಿತ್ತೇ। ನವನಿಪಾತೇಚ -

> ಪಠಮಂ ಪಾಹಂ ಭಿಕ್ಖವೇಝಾನಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಆಸವಾನಂ ಖಯಂ ವದಾಮಿ।ಲ। ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನಂ ಪಾಹಂ ಭಿಕ್ಖವೇ ಝಾನಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಆಸವಾನಂ ಖಯಂ ವದಾಮೀತಿ ವುತ್ತಂ।

೬೭. ಇಮೇಸುಪನ ತೀಸುವಾದೇಸು ಪುಗ್ಗಲಜ್ಝಾಸಯವಾದೋ ಬಲವತರೋವಿಯ ಖಾಯತಿ। ಲೋಕಿಯಜ್ಝಾನೇಸುಪಿ ಹಿ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಂನಾಮ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬಮೇವ। ತಞ್ಚ ಉಪರಿಜ್ಝಾನಸ್ಸ ಉಪಚಾರಭಾವನಾಯ ತಿಕ್ಖವಿಸದ ಭಾವತ್ಥಾಯಏವ ಹೋತಿ। ಅಜ್ಝಾಸಯೋಏವಪನ ಉಪಚಾರ ಭಾವನಾಯ ವಿತಕ್ಕವಿರಾಗಾದಿಭಾವಂ ಸಾಧೇತಿ। ಉಪಚಾರಭಾವನಾಏವ ಉಪರಿಜ್ಝಾನೇ ಝಾನಙ್ಗಂ ನಿಯಾಮೇತಿ। ಏವಮೇವಂ ಇಧಪಿ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಬಲೇನ ತಿಕ್ಖವಿಸದ ಭಾವಪತ್ತಾ ವುಟ್ಠಾನಗಾಮಿನಿ ವಿಪಸ್ಸನಾಏವ ಅಜ್ಝಾಸಯವಿಸೇಸಬಲೇನ ವಿತಕ್ಕವಿರಾಗಾದಿಸತ್ತಿವಿಸೇಸಯುತ್ತಾ ಹುತ್ವಾ ಮಗ್ಗೇ ನಾನಾಝಾನಾನಿ ಸಾಧೇತಿ। ಅಸತಿ ಪನ ಅಜ್ಝಾಸಯವಿಸೇಸೇ ತಂತಂ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಾನುರೂಪಂ ಅಜ್ಝಾಸಯಸಾಮಞ್ಞಂಸಣ್ಠಾತಿ। ತಸ್ಮಾ ಅಜ್ಝಾಸಯವಿಸೇಸೇ ಅಸತಿ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಮೇವ ಪಮಾಣಂ ಹೋತಿ। ಸತಿಪನ ತಸ್ಮಿಂ ಸೋಏವ ಪಮಾಣನ್ತಿ ಯುತ್ತಂ। ಇಚ್ಛಿ ತಿಚ್ಛಿತ ಲೋಕಿಯಜ್ಝಾನ ಸಮಾಪಜ್ಜನ ಸದಿಸಞ್ಹಿ ಸಬ್ಬಜ್ಝಾನೇಸು ಚಿಣ್ಣವಸೀಭೂತಾನಂ ಮಗ್ಗೇಸು ಇಚ್ಛಿತಜ್ಝಾನ ನಿಬ್ಬತ್ತನನ್ತಿ। ಯೋ ಪನೇತ್ಥ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಾದಿವಸೇನ ಪವತ್ತೋ ವಿಸೇಸೋ। ಸೋ ಸಬ್ಬೋಪಿ ವಿಪಸ್ಸನಾ ವಿಸೇಸತ್ಥಾಯ ಏವ ಹೋತಿ। ವಿಪಸ್ಸನಾ ವಿಸೇಸೋಏವ ಮಗ್ಗೇ ಝಾನಙ್ಗಂ ನಿಯಾಮೇತೀತಿ ಕತ್ವಾ ಅಟ್ಠಸಾಲಿನಿಯಂ ವಿಸುದ್ಧಿ ಮಗ್ಗೇಚ ವಿಪಸ್ಸನಾವ ಪಮಾಣಂ ಕತ್ವಾವುತ್ತಾ। ಸೋ ಸಬ್ಬೋಪಿ ವಿಸೇಸೋ ಪಾದಕಜ್ಝಾನೇನ ವಿನಾ ನಸಿಜ್ಝತೀತಿ ಕತ್ವಾ ಮಗ್ಗವಿಭಙ್ಗಮಗ್ಗಸಂಯುತ್ತಟ್ಠ ಕಥಾಸು ಪಾದಕಜ್ಝಾನಂ ಏವ ಪಮಾಣಂ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಪಾಳಿಯಂ -

ಇಧ ಗಹಪತಿ ಭಿಕ್ಖು ವಿವಿಚ್ಚೇವ ಕಾಮೇಹಿ। ಲ। ಪಠಮಂ ಝಾನಂ ಉಪಸಮ್ಪಜ್ಜ ವಿಹರತಿ। ಸೋ ಇತಿ ಪಟಿಸಞ್ಚಿಕ್ಖತಿ। ಇದಂಪಿ ಖೋ ಪಠಮಜ್ಝಾನಂ ಅಭಿಸಙ್ಖತಂ ಅಭಿಸಞ್ಚೇಹಯಿತಂ ಯಂಖೋಪನ ಕಿಞ್ಚಿ ಅಭಿಸಙ್ಖತಂ ಅಭಿಸಞ್ಚೇತಯಿತಂ। ತದನಿಚ್ಚಂ। ತಂ ನಿರೋಧಧಮ್ಮನ್ತಿ ಪಜಾನಾತಿ ಸೋ ತತ್ಥ ಠಿತೋ ಆಸವಾನಂ ಖಯಂ ಪಾಪುಣಾತಿ। ಲ। ದುತಿಯಂ ಝಾನಂ, ತತಿಯಂ ಝಾನಂ, ಚತುತ್ಥಂ ಝಾನಂ, ಮೇತ್ತಾ ಚೇತೋವಿಮುತ್ತಿಂ। ಕರುಣಾ, ಮುದಿತಾ, ಉಪೇಕ್ಖಾಚೇತೋ ವಿಮುತ್ತಿಂ, ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾ ಯತನಂ।ಲ। ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಾ ಯತನಂ ಉಪಸಮ್ಪಜ್ಜ ವಿಹರತಿ। ಸೋ ಇತಿ ಪಟಿಸಞ್ಚಿಕ್ಖತಿ। ಅಯಂಪಿಖೋ ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಾ ಯತನಸಮಾಪತ್ತಿ ಅಭಿಸಙ್ಖತಾ ಅಭಿಸಞ್ಚೇತಯಿತಾ। ಯಂ ಖೋಪನ ಕಿಞ್ಚಿ ಅಭಿಸಙ್ಖತಂ।ಲ। ಖಯಂ ಪಾಪುಣಾತೀತಿ।

ಏವಂಏಕಾದಸನಿಪಾತೇ -

ಇಧಾನನ್ದ ಭಿಕ್ಖು ವಿವಿಚ್ಚೇವ ಕಾಮೇಹಿ ವಿವಿಚ್ಚ ಅಕುಸಲೇಹಿ ಧಮ್ಮೇಹಿ ಸವಿತಕ್ಕಂ ಸವಿಚಾರಂ ವಿವೇಕಜಂ ಪೀತಿಸುಖಂ ಪಠಮಂ ಝಾನಂ ಉಪಸಮ್ಪಜ್ಜ ವಿಹರತಿ। ಸೋ ಯದೇವ ತತ್ಥ ಹೋತಿ ರೂಪಗತಂ ವೇದನಾಗತಂ ಸಞ್ಞಾಗತಂ ಸಙ್ಖಾರಗತಂ ವಿಞ್ಞಾಣಗತಂ, ತೇ ಧಮ್ಮೇ ಅನಿಚ್ಚತೋ ದುಕ್ಖತೋ ಅನತ್ತತೋ ಸಮನುಪಸ್ಸತಿ। ಸೋ ತತ್ಥ ಠಿತೋ ಆಸವಾನಂ ಖಯಂ ಪಾಪುಣಾತಿ। ನೋ ಚೇ ಆಸವಾನಂ ಖಯಂ ಪಾಪುಣಾತಿ। ತೇನೇವ ಧಮ್ಮರಾಗೇನ ತಾಯ ಧಮ್ಮನನ್ದಿಯಾ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಓರಮ್ಭಾಗಿಯಾನಂ ಸಂಯೋಜನಾನಂ ಪರಿಕ್ಖಯಾ ಉಪಪಾತಿಕೋ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯೀ ಅನಾವತ್ತಿಧಮ್ಮೋ ತಸ್ಮಾ ಲೋಕಾತಿ।

ಆದಿನಾ ಮಾಲುಕ್ಯಪುತ್ತಸುತ್ತ ಅನುಪದಸುತ್ತಾದೀಸುಚ ಅನೇಕೇಸು ಸುತ್ತನ್ತೇಸು ಅಟ್ಠಸು ಸಮಾಪತ್ತೀಸು ಏಕೇಕಾಯ ಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ ವುಟ್ಠಾಯ ವುಟ್ಠಿತಸಮಾಪತ್ತಿಧಮ್ಮಸಮ್ಮಸನಮೇವ ಆಗತಂ। ನಪನ ಅಞ್ಞಜ್ಝಾನ ಸಮ್ಮಸನಂ। ತಸ್ಮಾ ಸತಿಪಿ ಯೋಗೀನಂ ಇಚ್ಛಾವಸೇನ ಪಾದಕಜ್ಝಾನತೋ ಅಞ್ಞಜ್ಝಾನಸಮ್ಮಸನೇ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಮೇವ ಪಮಾಣನ್ತಿ ಸಕ್ಕಾ ವಿಞ್ಞಾತುನ್ತಿ। ಏತ್ತಾವತಾ ಸಮ್ಮಸಿತವಾದೋ ಸಬ್ಬದುಬ್ಬಲೋತಿ ಸಿದ್ಧೋ ಹೋತೀತಿ। ಯೇಪನ ಅಟ್ಠಸಮಾಪತ್ತಿಲಾಭಿನೋಪಿ ಝಾನಂ ಪಾದಕಂ ಅಕತ್ವಾವ ಮಗ್ಗಂ ಉಪ್ಪಾದೇನ್ತಿ। ಪಠಮಜ್ಝಾನಮೇವವಾ ಪಾದಕಂ ಕತ್ವಾ ಅಜ್ಝಾಸಯವಿಸೇಸಂ ಅಕತ್ವಾ ಮಗ್ಗಂ ಉಪ್ಪಾದೇನ್ತಿ। ಪಠಮಜ್ಝಾನಮತ್ತಲಾಭಿನೋವಾ ಹುತ್ವಾ ತಮೇವ ಪಾದಕಂ ಕತ್ವಾ ಮಗ್ಗಂ ಉಪ್ಪಾದೇನ್ತಿ। ಯೇಚ ಸುಕ್ಖವಿಪಸ್ಸಕಾ ಹುತ್ವಾ ಮಗ್ಗಂ ಉಪ್ಪಾದೇನ್ತಿ। ತೇಸಂ ಪಠಮಜ್ಝಾನಿಕೋವ ಮಗ್ಗೋ ಹೋತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಅಪಿಚ ಯೇ ಪಕತಿಯಾವ ಅಟ್ಠಸು ಸಮಾಪತ್ತೀಸು ಚಿಣ್ಣವಸೀಭೂತಾ ಹೋನ್ತಿ। ತೇ ವಿನಾಪಿ ಆಸನ್ನಪಾದಕೇನ ಯಂಯಂಝಾನಂ ಇಚ್ಛನ್ತಿ। ತಂತಂ ಝಾನಂ ತೇಸಂ ಮಗ್ಗೇಸು ನಸಮಿಜ್ಝತೀತಿ ನವತ್ತಬ್ಬಂ।

೬೬. [೬೬] ಯಂಪನ **ವಿಭಾವನಿಯಂ**

"ಸಚೇಪನ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ತಥಾವಿಧೋ ಅಜ್ಝಾಸಯೋ ನತ್ಥಿ। ಹೇಟ್ಠಿಮಹೇಟ್ಠಿಮಜ್ಝಾನತೋ ವುಟ್ಠಾಯ ಉಪರುಪರಿಜ್ಝಾನಧಮ್ಮೇ ಸಮ್ಮಸಿತ್ವಾ ಉಪ್ಪಾದಿತಮಗ್ಗೋ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಂ ಅನಪೇಕ್ಖಿತ್ವಾ ಸಮ್ಮಸಿತಜ್ಝಾನಸದಿಸೋ ಹೋತೀತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ವಿಚಾರೇತಬ್ಬಂ।

ನ ಹಿ ಆರಮ್ಮಣಮತ್ತಭೂತಂ ಸಮ್ಮಸಿತಜ್ಝಾನಂ ಉಪರಿಮಂಪಿ ಸಮಾನಂ ಆಸನ್ನೇ ವುಟ್ಠಿತಜ್ಝಾನತೋ ಬಲವತರಂ ಭವಿತುಂ ಅರಹತಿ। ಆಸನ್ನೇ ವುಟ್ಠಿತಸ್ಸೇವ ಚಿತ್ತಸನ್ತಾನಂ ವಿಸೇಸೇತುಂ ಸಮತ್ಥಭಾವತೋ। ತತೋ ಯೇವಹಿ ಸೋ ಸಮ್ಮಸಿತವಾದೋ ಸಬ್ಬಅಟ್ಠಕಥಾಸು ಕೇಚಿವಾದಪಕ್ಖೇ ಏವ ಠಪಿತೋತಿ। ನನು ಪುಗ್ಗಲಜ್ಝಾಸಯವಾದೋಪಿ ತಥಾಠಪಿತೋಏವಾತಿ। ಸಚ್ಚಂ, ಸೋಪನ ಲೋಕಿಯಜ್ಝಾನಾನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿವಿಧಾನೇನ ಸಹ ಸಂಸನ್ದಿಕತ್ತಾ ಯುತ್ತತರೋಏವ ಹೋತೀತಿ।

[೬೭] ಏತೇನ ಯಂ **ತತ್ಥ** ವುತ್ತಂ।

"ಉಪರುಪರಿಜ್ಝಾನತೋ ಪನ ವುಟ್ಠಾಯ ಹೇಟ್ಠಿಮ ಹೇಟ್ಠಿಮಜ್ಝಾನ ಧಮ್ಮೇ ಸಮ್ಮಸಿತ್ವಾ ಉಪ್ಪಾದಿತಮಗ್ಗೋ ಸಮ್ಮಸಿತಜ್ಝಾನಂ ಅನಪೇಕ್ಖಿತ್ವಾ ಪಾದ ಕಜ್ಝಾನಸದಿಸೋ ಹೋತಿ। ಹೇಟ್ಠಿಮಹೇಟ್ಠಿಮಜ್ಝಾನತೋಹಿ ಉಪರು ಪರಿಜ್ಝಾನಂ ಬಲವತರ"ನ್ತಿ। ತಂಪಿ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತಂ ಹೋತಿ।

ನ ಹಿ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಂ ಉಪರಿಮ ಭೂತತ್ತಾಯೇವ ಬಲವತರಂ ಹೋತಿ। ಪಾದಕಭೂತತ್ತಾಯೇವ ಪನ ಬಲವತರಂ ಹೋತೀತಿ।

[೬೮] ಯಞ್ಚ **ತತ್ಥ**

ಮಗ್ಗೇ ವೇದನಾನಿಯಮೋಪನ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಾದೀನಂ ವಸೇನ ನಸಿದ್ಧೋ। ಅಞ್ಞಥಾ ವಿಪಸ್ಸನಾ ಯಾಯಕಾಯಚಿವೇದನಾಯ ಯುತ್ತಾ ಹುತ್ವಾ ತೇಹಿ ನಿಯಮಿತಾಯ ಏಕೇಕಾಯ ಮಗ್ಗವೇದನಾಯ ಸದ್ಧಿಂ ಘಟಿ ಯೇಯ್ಯಾತಿ ಇಮಿನಾ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ "ವೇದನಾನಿಯಮೋಪನ ಸಬ್ಬತ್ಥಪಿ ವುಟ್ಠಾನಗಾಮಿನಿ ವಿಪಸ್ಸನಾನಿಯಮೇನ ಹೋತೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಮ್ಪಿ ನ ಯುಜ್ಜತಿ।

ಪಾದಕಜ್ಝಾನಾದೀನಂ ವಸೇನೇವ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಸಹ ವೇದನಾನಿಯಮಸ್ಸ ಸಿದ್ಧತ್ತಾ। ತಥಾಹಿ ತಂತಂ ಪಾದಕಜ್ಝಾನತೋ ವುಟ್ಠಾಯ ವಿಪಸ್ಸನ್ತಸ್ಸ ವಿಪಸ್ಸನಾ ಆದಿತೋ ಕದಾಚಿ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಾವಾ ಹೋತಿ। ಕದಾಚಿ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಾವಾ। ಮಗ್ಗವುಟ್ಠಾನಕಾಲೇಪನ ಯದಿಪಾದಕಜ್ಝಾನಂ ಸೋಮನಸ್ಸಜ್ಝಾನಂ ಹೋತಿ। ವಿಪಸ್ಸನಾ ಏಕನ್ತೇನ ಸೋಮಸ್ಸಸಹ ಗತಾವ ಹುತ್ವಾ ಮಗ್ಗೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಘಟಿಯತೀತಿ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ ಸಳಾಯತನ ವಿಭಙ್ಗಸುತ್ತೇ -

ತತ್ರ ಭಿಕ್ಖವೇ ಯಾ ಛ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಸ್ಸಿತಾ ಉಪೇಕ್ಖಾ। ತಾ ನಿಸ್ಸಾಯ ತಾ ಆಗಮ್ಮ ಯಾನಿ ಛ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಸ್ಸಿತಾನಿ ಸೋಮನಸ್ಸಾನಿ। ತಾನಿ ಪಜಹಥ। ತಾನಿ ಸಮತಿಕ್ಕಮಥ। ಏವಮೇತೇಸಂ ಪಹಾನಂ ಹೋತಿ। ಏವಮೇತೇಸಂ ಸಮತಿಕ್ಕಮೋ ಹೋತೀತಿ।

ಅಟ್ಠಕಥಾಯಞ್ಚ ಅಟ್ಠಸು ಸಮಾಪತ್ತೀಸು ಪಠಮಾದಿನಿಚ ತೀಣಿಝಾನಾನಿ ಸುದ್ಧಸಙ್ಖಾರೇಚ ಪಾದಕೇ ಕತ್ವಾ ವಿಪಸ್ಸನಂ ಆರದ್ಧಾನಂ ಚತುನ್ನಂ ಭಿಕ್ಖೂನಂ ಪುಬ್ಬಭಾಗ ವಿಪಸ್ಸನಾ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಾ ವಾ ಹೋತಿ। ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹ ಗತಾವಾವುಟ್ಠಾನಗಾಮಿನೀಪನ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಾವ ಹೋತಿ। ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಾದೀನಿ ಪಾದಕಾನಿಕತ್ವಾ ವಿಪಸ್ಸನಂ ಆರದ್ಧಾನಂ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಭಿಕ್ಖೂನಂ ಪುಬ್ಬಭಾಗವಿಪಸ್ಸನಾ ಪುರಿಮ ಸದಿಸಾವ। ವುಟ್ಠಾನಗಾಮಿನೀಪನ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಾವ ಹೋತಿ। ಇದಂ ಸನ್ಧಾಯಯಾ ಛನೇಕ್ಖಮ್ಮಸ್ಸಿತಾ।ಲ। ಪಜಹಥಾತಿ ವುತ್ತಂ। ಅಜ್ಝಾಸಯವಿಸೇಸೇನ ಸಹ ಮಗ್ಗವುಟ್ಠಾನೇಪಿ ಏಸೇವನಯೋ। ಬಲವವಿಪಸ್ಸನಾಕಾಲೇ ಹಿ ವಿಪಸ್ಸನಾರತಿನಾಮ ಸುಟ್ಠು ಪಣೀತತರಾ ಹೋತಿ। ಸಕಲಸರೀರಂ ಫರಮಾನಾ ಅಜ್ಝೋತ್ಥರಮಾನಾ ಪವತ್ತತಿ। ಯಥಾಹ -

ಸುಞ್ಞಾಗಾರೇ ಪವಿಟ್ಠಸ್ಸ, ಸನ್ತಚಿತ್ತಸ್ಸ ಭಿಕ್ಖುನೋ।
ಅಮಾನುಸೀ ರತಿ ಹೋತಿ, ಸಮ್ಮಧಮ್ಮಂ ವಿಪಸ್ಸತೋತಿ॥

ತಸ್ಮಾ ತದಾ ಪಾದಕಜ್ಝಾನವಿಸೇಸೇನವಾ ಅಜ್ಝಾಸಯವಿಸೇಸೇನ ವಾ ವಿನಾ ವಿಪಸ್ಸನಾ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಾ ನ ಹೋತಿ। ಏಕನ್ತೇನ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಾವ ಹೋತೀತಿ। ಏತ್ಥಪನ ಸಬ್ಬಜ್ಝಾನೇಸು ವಸೀಭೂತಸ್ಸ ಯಂಕಿಞ್ಚಿ ಏಕಂ ಝಾನಂ ಪಾದಕಂ ಕತ್ವಾ ತಂ ಪಾ ಅಞ್ಞಂವಾ ಮಗ್ಗೇಯಂಯಂ ಝಾನಂ ಇಚ್ಛತಿ। ಮಗ್ಗವುಟ್ಠಾನಕಾಲೇ ಅಜ್ಝಾಸಯಬಲೇನ ತಂತಂಝಾನಾನುರೂಪಂ ವಿಪಸ್ಸನಾಯಚ ಮಗ್ಗೇಚ ವೇದನಾ ಪರಿಣಾಮೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ನಪನ ವೇದನಾನಿಯಾಮೋನಾಮ ವಿಸುಂ ವತ್ತಬ್ಬೋತಿ।

೯೭. **ಸಙ್ಗಹಗಾಥಾಯಂ** ಅನುತ್ತರಂ ಅಟ್ಠವಿಧಂ ಚಿತ್ತಂ ಝಾನಙ್ಗಯೋಗಭೇದೇನ ಏಕೇಕಂ ಪಞ್ಚಧಾ ಕತ್ವಾ ಚತ್ತಾಲೀಸವಿಧನ್ತಿ ಚ ವುಚ್ಚತೀತಿ ಯೋಜನಾ। ಇದಾನಿ ಸಬ್ಬಾನಿ ಮಹಗ್ಗತಾ ನುತ್ತರಚಿತ್ತಾನಿ ಪಞ್ಚವಿಧೇ ಝಾನ ಕೋಟ್ಠಾಸೇ ಸಙ್ಗಹೇತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತುಂ ಯಥಾಚ ರೂಪಾವಚರನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। ಯಥಾ ರೂಪಾವಚರಂ ಚಿತ್ತಂ ಪಥಮಾದಿಜ್ಝಾನಭೇದೇ ಗಯ್ಹತಿ। ಝಾನ ಭೇದಸಿದ್ಧೇ ಪಥಮಜ್ಝಾನಿಕಚಿತ್ತಾದಿಕೇ ಪಞ್ಚವಿಧೇ ಚಿತ್ತಭೇದೇ ಸಙ್ಗಯ್ಹತಿ, ತಥಾ ಅನುತ್ತರಞ್ಚ ಚಿತ್ತಂ ಪಥಮಾದಿಜ್ಝಾನಭೇದೇ ಸಙ್ಗಯ್ಹತಿ। ಆರುಪ್ಪಞ್ಚಚಿತ್ತಂ ಉಪಕ್ಖೇಕಗ್ಗತಾ ಸಙ್ಖಾತೇನ ಪಞ್ಚಮಜ್ಝಾನೇನ ಯುತ್ತತ್ತಾ ಪಞ್ಚಮೇ ಝಾನೇ ಪಞ್ಚಮಜ್ಝಾನಿಕಚಿತ್ತಭೇದೇ ಸಙ್ಗಯ್ಹತಿ। ತಸ್ಮಾ ಏಕೇಕಂ ಪತಮಾದಿಕಂ ಪಥಮಜ್ಝಾನಿಕಚಿತ್ತಾದಿಕಂ ಝಾನಂ ಝಾನಚಿತ್ತಂ ಏಕಾದಸ ವಿಧಂ ಹೋತಿ। ಅನ್ತೇತು ಅನ್ತಿಮಭೂತೇ ಪಞ್ಚಮಜ್ಝಾನಿಕಚಿತ್ತಭೇದೇಪನ ಝಾನಂ ಚಿತ್ತಂ ತೇವೀಸತಿವಿಧಂ ಭವೇತಿ ಯೋಜನಾ। ಏತ್ಥಚ ಝಾನಸದ್ದೇನ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ಚಿತ್ತಮೇವ ವುಚ್ಚತಿ। ನ ಹಿ ಝಾನಂ ಏಕಾದಸವಿಧಂವಾ ತೇವೀಸತಿವಿಧಂವಾ ಹೋತೀತಿ।

[೯೯] ಯಂಪನ **ವಿಭಾವನಿಯಂ**

> "ರೂಪಾವಚರಚಿತ್ತಂ ಪಥಮಜ್ಝಾನನ್ತಿಆದಿನಾ ವುಚ್ಚತೀತಿಚ ಆರುಪ್ಪಞ್ಚಾಪಿ ಪಞ್ಚಮಜ್ಝಾನವೋಹಾರಂ ಲಭತೀ"ತಿ ಚ ವುತ್ತಂ। ತಂ ನ ಯುಜ್ಜತಿ।

ನ ಹಿ ಚಿತ್ತಂ ಪಥಮಜ್ಝಾನಂ ಹೋತಿ। ನಚ ಪಞ್ಚಮಜ್ಝಾನವೋಹಾರಂ ಲಭತೀತಿ।

[೭೦] ಯಾಚ ಇಮಿಸ್ಸಾಗಾಥಾಯಂ ಅಪರಾಪಿ ಯೋಜನಾ ವುತ್ತಾ। ಸಾಪಿ ನ ಯುತ್ತಾಏವ।

ತಥಾ ಸದ್ದಸ್ಸ ಪಥಮಾದಿಜ್ಝಾನಭೇದೇತಿ ಪದಸ್ಸ ಪುರತೋ ಪಠಿತತ್ತಾತಿ। ಏವಂ ಯಥಾ ವಿಭಜಿತಬ್ಬೇ ಏಕದೇಸೇ ವಿಭತ್ತೇ ಸಬ್ಬಂ ಏಕೂನನವುತಿವಿಧಂ ಚಿತ್ತಂ ಏಕವೀಸಸತಂ ಕತ್ವಾ ವಿಭತ್ತಂನಾಮ ಹೋತಿ। ತಥಾ ವಿಭಜಿತ್ವಾ ಇದಾನಿ ತಂಸಙ್ಗಹಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಅನ್ತಿಮಗಾಥಮಾಹ। ಪುಞ್ಞಂ ಸತ್ತತಿಂಸವಿಧಂ ಹೋತಿ। ತಥಾ ಪಾಕಂ ದ್ವಿಪಞ್ಞಾಸವಿಧಂ ಹೋತಿ। ಇತಿ ಏಕೂನನವುತಿವಿಧಾನಿ ಚಿತ್ತಾನಿ ಏಕವೀಸಸತಂ ಕತ್ವಾ ಬುಧಾ ಪಣ್ಡಿತಾ ಆಹು ಕಥೇಸುಂ। ಕಥೇನ್ತಿವಾ ವಿಭಜನ್ತಿ ವಿಚಕ್ಖಣಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತೀತಿ।

ಇತಿ ಪರಮತ್ಥದೀಪನಿಯಾನಾಮ ಅಭಿಧಮ್ಮತ್ಥಸಙ್ಗಹಸ್ಸ

ಚತುತ್ಥವಣ್ಣನಾಯ ಚಿತ್ತಸಙ್ಗಹಸ್ಸ

ಪರಮತ್ಥದೀಪನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಚೇತಸಿಕಸಙ್ಗಹ ಪರಮತ್ಥದೀಪನೀ

೭೮. ಏವಂ ಚಿತ್ತಙ್ಗಹಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಅನುಪತ್ತಂ ಚೇತಸಿಕ ಸಙ್ಗಹಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಚತೂಹಿ ಸಮ್ಪಯೋಗಲಕ್ಖಣೇಹಿ ಸಹ ವಚನತ್ಥಞ್ಚ ಸರೂಪತ್ಥಞ್ಚ ತಾವ ದಸ್ಸೇತುಂ ಆದಿ ಗಾಥಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಏಕುಪ್ಪಾದನಿರೋಧಾಚಏಕಾಲಮ್ಬಣವತ್ಥುಕಾತಿ** ಚತುಸ್ಸಮ್ಪಯೋಗಲಕ್ಖಣದಸ್ಸನಂ। **ಚೇತೋ ಯುತ್ತಾತಿ** ವಚನತ್ಥದಸ್ಸನಂ। ಚೇತಸಿಯುತ್ತಾ ಚೇತಸಾವಾ ಯುತ್ತಾ ಚೇತಸಿಕಾತಿ ದಸ್ಸನತೋ। **ದ್ವಿಪಞ್ಞಾಸಧಮ್ಮಾತಿ** ಸರೂಪದಸ್ಸನಂ। **ಚೇತಸಿಕಾತಿ** ಪನ ಸಿದ್ಧಪದ ದಸ್ಸನಂ। ತತ್ಥ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅನಾಗತಭಾವಸಙ್ಖಾತಾ ಪುಬ್ಬನ್ತತೋ ಉದ್ಧಂ ಪಜ್ಜನಂ ಗಮನಂ ಸರೂಪತೋ ಪಾತುಭವನಂ ಉಪ್ಪಾದೋ। ಜಾತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಸಬ್ಬೇಪಿಹಿ ಸಙ್ಖತ ಧಮ್ಮಾ ಅನಾಗತಭಾವಪುಬ್ಬಾ ಏವ ಹೋನ್ತಿ। ತತೋ ಪಚ್ಚಯಸಾಮಗ್ಗಿಂ ಲಭಿತ್ವಾ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಭಾವಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ। ತತೋ ನಿರುಜ್ಝಿತ್ವಾ ಅತೀತಭಾವಂ ಗಚ್ಛನ್ತೀತಿ। ನಿರುಜ್ಝನಂ ನಿರೋಧೋ। ಸರೂಪವಿನಾಸೋ ಭಙ್ಗೋ ಅನಿಚ್ಚತಾ ಮರಣನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಯಾ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಜಾತಿ, ಸಾಯೇವ ಫಸ್ಸಾದೀನಂ। ಯಾ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಜರಾ, ಯಂ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಮರಣಂ, ಯಂ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಂ ವತ್ಥು। ತದೇವ ಫಸ್ಸಾದೀನನ್ತಿಆದಿನಾ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನ ಏಕೋ ಉಪ್ಪಾದೋ ಏತೇಸನ್ತಿ ಏಕುಪ್ಪಾದಾ। ಏಕೋ ನಿರೋಧೋ ಏತೇಸನ್ತಿ ಏಕನಿರೋಧಾ। ಏಕುಪ್ಪಾದಾಚ ತೇ ಏಕನಿರೋಧಾಚಾತಿ ಏಕುಪ್ಪಾದನಿರೋಧಾ। ಉತ್ತರಪದೇ ಏಕಸದ್ದಸ್ಸ ಲೋಪೋ। ಏವಂ ಪರತ್ಥಪಿ। ಏಕಂ ಆಲಮ್ಬಣಂ ಏತೇಸನ್ತಿ ಏಕಾಲಮ್ಬಣಾ। ಏಕಂ ವತ್ಥು ಏತೇಸನ್ತಿ ಏಕವತ್ಥುಕಾ। ಏಕಾಲಮ್ಬಣಾಚ ತೇ ಏಕವತ್ಥುಕಾಚಾತಿ ಏಕಾಲಮ್ಬಣವತ್ಥುಕಾ। ಆಲಮ್ಬಣಂ ಪನೇತ್ಥ ಏಕಚಿತ್ತಸ್ಸಪಿ ಬಹುದೇವ ಹೋತಿ। ಏಕತ್ತಂಪನ ಉಪನೇತ್ವಾ ಏಕಂ ಆಲಮ್ಬಣನ್ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

[೭೧] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

"ಏಕತೋ ಉಪ್ಪಾದೋಚ ನಿರೋಧೋಚ ಯೇಸಂ, ತೇ ಏಕುಪ್ಪಾದನಿರೋಧಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ನ ಸುನ್ದರಂ।

ನ ಹಿ ಏಕಕ್ಖಣೇ ಏಕತೋ ಉಪ್ಪಾದಮತ್ತೇನ ಏಕುಪ್ಪಾದತಾ ಇಧ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ। ಅಥಖೋ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ ಮೂಲಟೀಕಾಯಂ –

ಏಕಕಲಾಪಪರಿಯಾಪನ್ನಾನಂ ರೂಪಾನಂಸಹೇವಉಪ್ಪಾದಾದಿಪ್ಪವತ್ತಿತೋ
ಏಕಸ್ಸಕಲಾಪಸ್ಸಉಪ್ಪಾದಾದಯೋ ಏಕೇಕಾವ ಹೋನ್ತೀತಿ॥

ತತ್ರಾಯಂ ಯೋಜನಾ। ಏಕುಪ್ಪಾದನಿರೋಧಾಚ ಏಕಾಲಮ್ಬಣವತ್ಥುಕಾ ಚ ಹುತ್ವಾ ಯೇಧಮ್ಮಾ ಚೇತೋಯುತ್ತಾ। ತೇ ದ್ವಿಪಞ್ಞಾಸಧಮ್ಮಾ ಚೇತಸಿಕಾ ಮತಾತಿ। ಭಾವಪಧಾನಂಪಿವಾ ಏತ್ಥ ಯುತ್ತಂ। ವಿಸೇಸನೇಚ ನಿಸ್ಸಕ್ಕವಚನಂ। ಏಕುಪ್ಪಾದನಿರೋಧಭಾವೇನ ಏಕಾಲಮ್ಬಣ ವತ್ಥುಕ ಭಾವೇನಚ ಯೇಧಮ್ಮಾ ಚೇತೋಯುತ್ತಾ। ತೇ ದ್ವಿಪಞ್ಞಾಸಧಮ್ಮಾ ಚೇತಸಿಕಾನಾಮ ಮತಾ ಞಾತಾತಿ। ಏತ್ಥಚ ಯೇ ಚೇತೋಯುತ್ತಾ। ತೇ ಚೇತಸಿಕಾತಿ ವುತ್ತೇ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನರೂಪಾನಿಪಿ ತದಾಯತ್ತವುತ್ತಿತಾಯ ಏಕನ್ತೇನ ಚಿತ್ತಸಮ್ಬನ್ಧೀನಿ ಹುತ್ವಾ ಚೇತೋಯುತ್ತಾನಿ ಚೇತಸಿಕಾನಿ ನಾಮ ಸಿಯುಂ। ತಸ್ಮಾ ತೇಸಂ ನಿವತ್ತನತ್ಥಂ ಏಕುಪ್ಪಾದನಿರೋಧಾಚ, ಏಕಾ ಲಮ್ಬಣವತ್ಥುಕಾತಿ ವುತ್ತಂ। ತಾನಿಹಿ ಚಿತ್ತೇನ ಖಣತೋ ಸಹುಪ್ಪನ್ನಾನಿಪಿ ಭಿನ್ನಸನ್ತಾನತ್ತಾ ಯಾ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಜಾತಿ, ಸಾಏವ ತೇಸನ್ತಿ ಇಮಂ ಲಕ್ಖಣಂಪಿ ನಾನುಭೋನ್ತಿ। ಅಞ್ಞಂಹಿ ರೂಪಸನ್ತಾನಂ। ಅಞ್ಞಂ ಅರೂಪಸನ್ತಾನನ್ತಿ। ಫಸ್ಸಾದೀನಂಪನ ಉಪ್ಪಾದಮತ್ತಮೇವ ಚಿತ್ತೇನ ಸಹ ಏಕಂ ನಹೋತಿ। ಅಥಖೋ ನಿರೋಧೋಪಿ ಆಲಮ್ಬಣಂಪಿ ವತ್ಥುಪಿ ಸಬ್ಬಂ ಏಕಮೇವಾತಿ ಞಾಪನತ್ಥಂ ಏಕ ನಿರೋಧಾದಿಗ್ಗಹಣಂ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ನ ಹಿ ಏವಂ ಅವುತ್ತೇ ಸಕ್ಕಾ ತಥಾ ಜಾನಿತುನ್ತಿ। ಯಸ್ಮಾಪನ ಯಥಾ ಬಹುಜನಸನ್ತಕೋ ಏಕೋ ಗೋಣೋ ತಿಸ್ಸಸ್ಸ ಗೋಣೋ ದತ್ತಸ್ಸ ಗೋಣೋತಿ ಏವಂ ವಿಸುಂ ವಿಸುಂಪಿ ವತ್ತಬ್ಬೋಯೇವ ಹೋತಿ। ಏವಮೇವಂ ಉಪ್ಪಾದೋ ನಿರೋಧೋಚ ಏಕಸ್ಮಿಂ ರೂಪಾರೂಪಕಲಾಪೇ

ಏಕೋವಸಮಾನೋಪಿ ಫಸ್ಸಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದೋ ವೇದನಾಯ ಉಪ್ಪಾದೋ ಪಥವಿಧಾತುಯಾ ಉಪ್ಪಾದೋ ಆಪೋಧಾತುಯಾ ಉಪ್ಪಾದೋತಿ ಏವಮಾದಿನಾ ನಯೇನ ವಿಸುಂ ವಿಸುಂಪಿ ವತ್ತಬ್ಬೋಯೇವ। ತಸ್ಮಾ ಸುತ್ತನ್ತೇಸು -

> ವೇದನಾಯ ಉಪ್ಪಾದೋ ಪಞ್ಞಾಯತಿ। ವಯೋ ಪಞ್ಞಾಯತಿ। ಠಿಕಾಯ ಅಞ್ಞತ್ಥಂ ಪಞ್ಞಾಯತಿ। ಸಞ್ಞಾಯ। ಸಙ್ಖಾರಾನಂ। ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ। ಲ। ಪಞ್ಞಾಯತೀತಿ ವುತ್ತಂ। ತಥಾ ಯೋ ಭಿಕ್ಖವೇ ಪಥವಿಧಾತುಯಾ ಉಪ್ಪಾದೋ ಠಿತಿಅಭಿನಿಬ್ಬತ್ತಿ ಪಾತುಭಾವೋ। ದುಕ್ಖಸ್ಸೇಸೋ ಉಪ್ಪಾದೋ ರೋಗಾನಂ ಠಿತಿ ಜರಾ ಮರಣಸ್ಸ ಪಾತುಭಾವೋ। ಯೋ ಭಿಕ್ಖವೇ ಆಪೋಧಾತುಯಾ। ಯೋ ಭಿಕ್ಖವೇ ತೇಜೋ ಧಾತುಯಾ। ಯೋ ಭಿಕ್ಖವೇ ವಾಯೋಧಾತುಯಾ। ಯೋ ಭಿಕ್ಖವೇ ಚಕ್ಖುಸ್ಸ।ಲ। ಮನಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದೋ।ಲ। ಜರಾಮರಣಸ್ಸ ಪಾತುಭಾವೋತಿ।

ವುತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಇತರಥಾ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಾದೀನಪಿ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಕಲಾಪೇ ಬಹುಭಾವೋ ವತ್ತಬ್ಬೋ ಸಿಯಾ। ಯೋ ಅರೂಪೀನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಆಯು ಠಿತಿ ಅವಟ್ಠಿತೀತಿ ಹಿ ವುತ್ತಂ। ತಥಾ ವಿಕಾರರೂಪಾನಂ। ಸಬ್ಬೇಸಂಪಿವಾ ಚಕ್ಖಾದೀನಂ ಉಪಾದಾರೂಪಾನಂ। ಚತುನ್ನಂ ಚಹಾಭೂತಾನಂ ಉಪಾದಾಯರೂಪನ್ತಿಚ ಚತುನ್ನಂ ಮಹಾಭೂತಾನಂ ಉಪಾದಾಯ ಪಸಾದೋತಿಚ ವುತ್ತನ್ತಿ। ಕಾಯಲಹುತಾ ಚಿತ್ತಲಹುತಾದಯೋಪನ ಅತ್ಥವಿಸೇಸದೀಪನತ್ಥಂ ದ್ವಿಧಾ ಭಿನ್ದಿತ್ವಾ ವುತ್ತಾ। ಸೋಚ ಅತ್ಥವಿಸೇಸೋಉಪರಿ ಆವಿ ಭವಿಸ್ಸತೀತಿ। ಅಯಮೇತ್ಥಪರಮತ್ಥದೀಪನಾ।

[೭೧] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

> ಇಮಮತ್ಥಂ ಅಸಲ್ಲಕ್ಖೇತ್ವಾ ಯಂ ವುತ್ತಂ "ಯದಿ ಏಕುಪ್ಪಾದಮತ್ತೇನೇವ ಚೇತೋಯುತ್ತಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ। ತದಾ ಚಿತ್ತೇನ ಸಹ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾನಂ ರೂಪಧಮ್ಮಾನಮ್ಪಿ ಚೇತೋಯುತ್ತತಾ ಆಪಜ್ಜೇಯ್ಯಾತಿ ಏಕ ನಿರೋಧಗ್ಗಹಣಂ। ಏವಮ್ಪಿ ಚಿತ್ತಾನುಪರಿವತ್ತಿನೋ ವಿಞ್ಞತ್ತಿದ್ವಯಸ್ಸ ಪಸಙ್ಗೋ ನಸಕ್ಕಾ ನೀವಾರೇತುಂ। ತಥಾ ಏಕತೋ ಉಪ್ಪಾದೋ ವಾ ನಿರೋಧೋವಾ ಏತೇಸನ್ತಿ ಏಕುಪ್ಪಾದನಿರೋಧಾತಿ ಪರಿಕಪ್ಪೇನ್ತಸ್ಸ ಪುರೇತರಮುಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಭಙ್ಗಕ್ಖಣೇ ನಿರುಜ್ಝಮಾನಾನಮ್ಪಿ ರೂಪಧಮ್ಮಾನನ್ತಿ ಏಕಾಲಮ್ಬಣಗ್ಗಹಣಂ। ಯೇ ಏವಂ ತಿವಿಧಲಕ್ಖಣಾ। ತೇ ನಿಯಾಮತೋ ಏಕವತ್ಥುಕಾ ಯೇವಾತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ। ಏಕವತ್ಥುಕಗ್ಗಹಣನ್ತಿ। ಅಲಮತಿಪಪಞ್ಚೇನಾ"ತಿ। ಸಬ್ಬಂ ತಂ ನಿರತ್ಥಕಮೇವ।

೨೯. ಕಥಞ್ಚ ದ್ವಿಪಞ್ಞಾಸ ಹೋನ್ತೀತಿ ಪುಚ್ಛಿತ್ವಾ ಪಥಮಂ ದ್ವಿಪಞ್ಞಾಸ ಸರೂಪಂ ತೀಹಿ ರಾಸೀಹಿ ವಿಭಜಿತ್ವಾ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಕಥನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ ಫುಸತೀತಿ **ಫಸ್ಸೋ**। ಫುಸನ್ತಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾ ಧಮ್ಮಾ ಏತೇನಾತಿ ಫಸ್ಸೋ। ಫುಸನಮತ್ತಮೇವವಾ ಏತನ್ತಿ ಫಸ್ಸೋ। ಫುಸನಞ್ಚೇತ್ಥ ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಇಟ್ಠಾನಿಟ್ಠರಸಂ ಆಹಚ್ಚ ಉಪಹಚ್ಚ ಗಹಣಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಯತೋ ತದನುಭವನ್ತಿ ವೇದನಾ ಪಾತುಭವತಿ। ಫಸ್ಸಪಚ್ಚಯಾ ವೇದನಾತಿ ಹಿ ವುತ್ತಂ। ಸ್ವಾಯಂ ಫುಸನಲಕ್ಖಣೋ। ನನುಚಾಯಂ ಅರೂಪಧಮ್ಮೋ। ನಚ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾ ಅಪ್ಪಟಿಘಸಭಾವಾ ಕಿಞ್ಚಿ ಫುಸನ್ತೀತಿ। ಸಚ್ಚಂ, ಅಯಂಪನ ಫುಸನಾ ಕಾರೇನಚ ಪವತ್ತತಿ। ಯಞ್ಚ ಫುಸನ್ತೇಹಿ ಸಾಧೇತಬ್ಬಂ। ತಞ್ಚ ಕಿಚ್ಚಂ ಸಾಧೇತಿ। ತಸ್ಮಾ ಅಯಂ ಫಸ್ಸೋತಿಚ ಫುಸನಲಕ್ಖಣೋತಿಚ ವುತ್ತೋ। ಕಿಂಪನ ಸಾಧೇತೀತಿ। ಆರಮ್ಮಣರಸಾನುರೂಪಂ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ವಿಕಾರಪತ್ತಿ। ವೇದನಾವಿಸೇಸುಪ್ಪತ್ತಿಂವಾ। ಅಯಞ್ಚ ಅತ್ಥೋ ಅಮ್ಬಿಲಖಾದಾದಿಕೇ ದಿಸ್ವಾ ಅಪರಸ್ಸ ಖೇಳುಪ್ಪಾದಾದೀಸು ಪಾಕಟೋತಿ।

[೭೨] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

> "ಖೇಳುಪ್ಪಾದಾದಿವಿಯ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಏವಞ್ಚಸತಿ ಇದಂ ಉಪಮಾ ಮತ್ತಂ ಸಿಯಾ। ಅತಿಪಾಕಟಾಯಪನ ಫಸ್ಸಪ್ಪವತ್ತಿಯಾ ದಸ್ಸನ ಮಿದನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

೭೦. ವೇದಯತೀತಿ **ವೇದನಾ**। ಆರಮ್ಮಣರಸಂ ಅನುಭವತಿ। ಅವಿದಿತಂವಾ ಆರಮ್ಮಣರಸಂ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಂ ತಂಸಮಙ್ಗಿಪುಗ್ಗಲಾನಂ ವಾ ವಿದಿತಂಪಾಕಟಂ ಕರೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ವಿನ್ದನ್ತಿವ ಏತಾಯ ಸತ್ತಾ ಸಾತಂವಾ ಅಸಾತಂವಾ ಲಭನ್ತೀತಿ ವೇದನಾ। ವೇದಯಿತಮತ್ತಮೇವವಾ ಏತನ್ತಿ ವೇದನಾ। ಪಾಳಿಯಂಪನ -

> ವೇದಯತಿ ವೇದಯತೀತಿ ಖೋ ಭಿಕ್ಖವೇ ತಸ್ಮಾ ವೇದನಾತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಕಿಞ್ಚ ವೇದಯತಿ, ಸುಖಂಪಿ ವೇದಯತಿ। ದುಕ್ಖಂಪಿ ವೇದಯತಿ। ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಂಪಿ ವೇದಯತೀತಿ ವುತ್ತಂ।

ನನು ಸಬ್ಬೇಪಿ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾ ಧಮ್ಮಾ ಆರಮ್ಮಣರಸಾನುಭವನಪ್ಪ ಕತಿಕಾಏವಾತಿ ತೇಪಿ ವೇದನಾನಾಮ ಸಿಯುನ್ತಿ। ನಸಿಯುಂ। ತೇಹಿ ಕಿಚ್ಚನ್ತರಬ್ಯಾವಟಾ ಹೋನ್ತಿ। ಆರಮ್ಮಣರಸಂ ಉಜುಂ ಅನುಭವಿತುಂ ನಸಕ್ಕೋನ್ತಿ। ಅತ್ತನೋ ಅತ್ತನೋ ಕಿಚ್ಚಂ ಕರೋನ್ತಾವ ಏಕದೇಸಮತ್ತೇನ ಅನುಭವನ್ತಿ। ವೇದನಾಯೇವಪನ ಅನಞ್ಞಕಿಚ್ಚತಾಯ ಅನುಭವನಕಿಚ್ಚೇ ಆಧಿಪಚ್ಚಯೋಗತಾಯಚ ಇಸ್ಸರಭಾವೇನ ಅನುಭವತೀತಿ ಸಾಏವ ವೇದನಾನಾಮ ಭವಿತುಂ ಅರಹತೀತಿ। ಏವಞ್ಚಕತ್ವಾ ರಾಜಗ್ಗಭೋಜನ ರಸಾನುಭವನೇ ತೇಸಂ ಸೂದಸದಿಸತಾ ವೇದನಾಯಏವಚ ರಾಜಸದಿಸತಾ ವುತ್ತಾತಿ।

೭೧. ಸಞ್ಜಾನಾತೀತಿ **ಸಞ್ಞಾ**। ಪುನ ಜಾನನತ್ಥಂ ಸಞ್ಞಾಣಂ ಕರೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಯಞ್ಹಿ ಪುಬ್ಬೇ ಗಹಿತಸಞ್ಞಾಣೇನ ಸಞ್ಜಾನನಕಾಲೇಪಿ ಪುನ ಜಾನನತ್ಥಂ ಸಞ್ಞಾಣಂ ಕರೋತಿಯೇವಾತಿ। ಸಾಹಿ ಏವಂ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಸಞ್ಞಾಣಂ ಕತ್ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾ ಥಿರಸಞ್ಞಾಭಾವಂ ಪತ್ವಾ ಯಾವತಾಯುಕಂಪಿ ಭವನ್ತರಂ ಪತ್ವಾಪಿ ಸತ್ತಾನಂ ಅಪ್ಪಮುಟ್ಠಭಾವಂ ಸಾಧೇತಿ। ಮಿಚ್ಛಾಭಿನಿವೇಸಸಞ್ಞಾಭಾವಂ ಪತ್ವಾಚ ಇಮೇ ಸತ್ತೇ ಸಬ್ಬಞ್ಞು ಬುದ್ಧೇಹಿಪಿ ಬೋಧೇತುಂ ಅಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯೇ ಕರೋತೀತಿ। ತಥಾಹಿ ಸಾ ಪುನ ಸಞ್ಜಾನನತ್ಥಂ ನಿಮಿತ್ತಕರಣೇ ದಾರುತಚ್ಛಕಸದಿಸಾತಿಚ। ಯಥಾಗಹಿತ ನಿಮಿತ್ತವಸೇನ ಅಭಿನಿವೇಸಕರಣೇ ಹತ್ಥಿದಸ್ಸಕ ಅನ್ಧಸದಿಸಾತಿಚ। ಉಪಟ್ಠಿತವಿಸಯಗ್ಗಹಣೇ ತಿಣಪುರಿಸಕೇಸು ಮಿಗಪೋತಕಸದಿಸಾತಿಚ ವುತ್ತಾತಿ। ಪಾಳಿಯಂಪನ -

> ಸಞ್ಜಾನಾತಿ ಸಞ್ಜಾನಾತೀತಿಖೋ ಭಿಕ್ಖವೇ ತಸ್ಮಾ ಸಞ್ಞಾತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಕಿಞ್ಚ ಸಞ್ಜಾನಾತಿ। ನೀಲಂಪಿ ಸಞ್ಜಾನಾತಿ। ಪೀತಕಂಪಿ ಸಞ್ಜಾನಾತೀತಿಆದಿ ವುತ್ತನ್ತಿ।

೭೨. ಚೇತಯತೀತಿ **ಚೇತನಾ**। ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮೇ ತಸ್ಮಿಂ ತಸ್ಮಿಂ ಆರಮ್ಮಣೇವಾ ಕಿಚ್ಚೇವಾ ಅಭಿಸನ್ದಹತಿ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಘಟೇತಿ, ತತ್ಥ ಪಬನ್ಧವಸೇನ ನಿರನ್ತರಂ ಪವತ್ತಮಾನೇ ಕರೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಪಕಪ್ಪೇತಿ ವಾ ತೇ। ಸಂವಿದಹತಿ ಆರಮ್ಮಣಪಟಿಲಾಭಾಯವಾ ಕಮ್ಮಸಿದ್ಧಿಯಾ ಅಭಿಸಙ್ಖರೋತಿ। ಆಯೂಹತಿವಾ ತೇ। ಆರಮ್ಮಣೇ ಸಮ್ಪಿಣ್ಡೇತಿ ಏಕತೋ ಸಮೋಸರನ್ತೇ ಕರೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ತಥಾಹಿ ಸಾ ಆಯೂಹನರಸಾಹಿಚ ಸಂವಿಧಾನಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾತಿಚ ವುತ್ತಾ। ತಾಯಹಿ ತಸ್ಮಿಂ ನಿರನ್ತರಂ ಉಸ್ಸುಕ್ಕನ ಬ್ಯಾಪಾರವಸೇನ ಪವತ್ತಮಾನಾಯ ತಂ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾಪಿ ಅತ್ತನೋ ಅತ್ತನೋ ಕಿಚ್ಚಂ ಕುರುಮಾನಾ ತಸ್ಮಿಂ ತಥೇವ ಪವತ್ತನ್ತೀತಿ। ತೇನೇವ ಸಾ ಸಕಿಚ್ಚ ಪರಕಿಚ್ಚ ಸಾಧಕ ಜೇಟ್ಠಸಿಸ್ಸ ಮಹಾವಡ್ಢಕಿ ಆದಿಸದಿಸಾತಿ ವುತ್ತಾತಿ।

[೭೪] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

> ಚೇತೇತೀತಿ ಸಙ್ಖತಾಭಿಸಙ್ಖರಣೇ ಬ್ಯಾಪಾರಮಾಪಜ್ಜತೀತಿ ವತ್ವಾ ತದತ್ಥಸಾಧನತ್ಥಂ ಯಂ ವುತ್ತಂ "ವಿಭಙ್ಗೇ ಸುತ್ತನ್ತಭಾಜನಿಯೇ ಸಙ್ಖಾ ರಕ್ಖನ್ಧಂ ವಿಭಜನ್ತೇನ ಸಙ್ಖತಮತಿಸಙ್ಖರೋನ್ತೀತಿ ಸಙ್ಖಾರಾತಿ ವತ್ವಾ"ತಿ। ತಂ ನ ಯುಜ್ಜತಿ।

ನ ಹಿ ವಿಭಙ್ಗೇ ಸುತ್ತನ್ತಭಾಜನಿಯೇ ಸಙ್ಖತಮ ಭಿಸಙ್ಖರೋನ್ತೀತಿ ಸಙ್ಖಾರಾತಿ ವುತ್ತಂ ಅತ್ಥಿ। ಖನ್ಧಸಂಯುತ್ತಕೇ ಪನೇತಂ ವುತ್ತನ್ತಿ।

೭೩. ಏಕತ್ತಾರಮ್ಮಣಸಙ್ಖಾತೋ ಅಗ್ಗೋ ಕೋಟ್ಠಾಸೋ ಕೋಟಿ ವಾ ಏತಸ್ಸಾತಿ ಏಕಗ್ಗಂ। ಚಿತ್ತಂ, ತಸ್ಸ ಭಾವೋ **ಏಕಗ್ಗತಾ**। ಆರಮ್ಮಣಞ್ಹಿ ನಾಮ ಏಕಂಪಿ ನಾನಾಸಭಾವಂ ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಾ ತಸ್ಸ ಏಕಸ್ಸಪಿ ನಾನಾಸಭಾವೇಸು ವಿಕ್ಖೇಪಂ ಅಪತ್ವಾ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಸಭಾವೇ ಖಣಮತ್ತಂಪಿ ಪವತ್ತಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಯೋನಿಚ್ಚಲಾಕಾರೋ ಅತ್ಥಿ ಅಯಂ ತಸ್ಮಿಂ ಏಕಗ್ಗಾಭಿಧಾನಸ್ಸ ಏಕಗ್ಗಬುದ್ಧಿಯಾಚ ಪವತ್ತಿಹೇತುಭಾವೇನ ಗಯ್ಹತೀತಿ। ತೇ ನೇವ ಹಿ ಸಾ ನಿವಾತೇ ದೀಪಚ್ಚೀನಂ ಠಿತಿವಿಯ ಚೇತಸೋ ಠಿತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಾತಿ ವುತ್ತಾ।

[೭೫] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

> "ಏಕಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಅಗ್ಗಂ ಇಮಸ್ಸಾತಿ ಏಕಗ್ಗ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥಪಿ ಅಗ್ಗಸದ್ದೋ ಕೋಟ್ಠಾಸೇವಾ ಕೋಟಿಯಂವಾ ಪವತ್ತೋತಿ ಯುತ್ತೋ। ಕೇಚಿಪನ ಆರಮ್ಮಣೇ ಪವತ್ತೋತಿ ವದನ್ತಿ। ತಂ ನ ಸುನ್ದರಂ।

ನ ಹಿ ಅಗ್ಗಸದ್ದೋ ಆರಮ್ಮಣಪರಿಯಾಯೋ ಕತ್ಥಚಿ ದಿಟ್ಠೋತಿ।

೭೪. ಜೀವನ್ತಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾಧಮ್ಮಾ ಏತೇನಾತಿ ಜೀವಿತಂ। ಇನ್ದೋತಿ ಇಸ್ಸರೋ। ಇಧ ಪನ ಇಸ್ಸರಭಾವೋ ವುಚ್ಚತಿ। ಇನ್ದಂ ಇಸ್ಸರಭಾವಂ ಕಾರೇತೀತಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಂ। ಜೀವಿತಞ್ಚ ತಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಞ್ಚಾತಿ **ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ**। ತಞ್ಹಿ ಮಯಾ ವಿನಾ ತುಮ್ಹಾಕಂ ಜೀವಿತಂ ನತ್ಥಿ। ತಸ್ಮಾ ತುಮ್ಹಾಕಂ ಜೀವನಕಿಚ್ಚೇ ಮಂ ಇಸ್ಸರಂ ಕರೋಥಾತಿ ವದನ್ತಮಿವ ಸಹಜಾತಧಮ್ಮೇ ಅಭಿಭವಿತ್ವಾ ಪವತ್ತತೀತಿ। ತಥಾ ಹಿ ತಂ ಪವತ್ತಸನ್ತತಾಧಿಪತೇಯ್ಯನ್ತಿ ಚ ಪದುಮುಪ್ಪ ಲಾನುಪಾಲಕಮುದಕಂ ವಿಯಾತಿಚ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಯಾವ ಖನ್ಧಪರಿನಿಬ್ಬಾನಾ ಅನುಪ್ಪಬನ್ಧವಸೇನ ಪವತ್ತಮಾನಾ ಚಿತ್ತಸನ್ತತಿ ಪವತ್ತಸನ್ತತಿನಾಮ। ಅಧಿಪತಿಭಾವೋ ಆಧಿಪತೇಯ್ಯಂ। ಪವತ್ತಸನ್ತತಿಯಂ ಆಧಿಪತೇಯ್ಯಂ ಅಸ್ಸಾತಿ ಸಮಾಸೋ। ಪುನಪ್ಪುನಂ ನಿರುದ್ಧಂಪಿ ಹಿ ಚಿತ್ತಸನ್ತಾನಂ ತಸ್ಸ ಬಲೇನ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಜೀವನ್ತಂ ಹುತ್ವಾ ಯಾವ ಖನ್ಧಪರಿನಿಬ್ಬಾನಾ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಪವತ್ತತಿಯೇವ।

ನ ಹಿ ಜೀವಿತರಹಿತೇಸು ಅನಿನ್ದ್ರಿಯಬದ್ಧಧಮ್ಮೇಸು ತಾದಿಸೋ ಪವತ್ತಸನ್ತತಿ ವಿಸೇಸೋನಾಮ ಅತ್ಥೀತಿ।

೭೫. ಮನಸ್ಮಿಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಅಸುಞ್ಞಂ ಮನಂವಾ ಆರಮ್ಮಣೇ ನಿಚ್ಚನಿನ್ನಂ ಕರೋತೀತಿ **ಮನಸಿಕಾರೋ**। ಸೋ ಪನ ತಿವಿಧೋ ವೀಥಿಪಟಿಪಾದಕೋ ಜವನಪಟಿಪಾದಕೋಆರಮ್ಮಣಪಟಿಪಾದಕೋತಿ। ತತ್ಥ ಪಞ್ಚದ್ವಾರಾವಜ್ಜನಂ ವೀಥಿ ಪಟಿಪಾದಕೋ ನಾಮ। ತಞ್ಹಿ ಪಞ್ಚದ್ವಾರಿಕ ಚಿತ್ತಸನ್ತತಿಂ ಆರಮ್ಮಣೇ ಪಟಿಪಾದೇತಿ ಯೋಜೇತೀತಿ। ಮನೋದ್ವಾರಾವಜ್ಜನಂ ಜವನಪಟಿಪಾದಕೋ ನಾಮ। ತಂಪಿ ಜವನ ಸನ್ತತಿಂ ಆರಮ್ಮಣೇ ಪಟಿಪಾದೇತಿ ಯೋಜೇತೀತಿ। ಇದಮೇವ ದ್ವಯಂ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಯೋನಿಸೋ ಮನಸಿಕಾರೋತಿಚ ಅಯೋನಿಸೋ ಮನಸಿಕಾರೋ ತಿಚ ವುತ್ತಂ। ತಞ್ಹಿ ಪಕತಿಯಾ ಸಮುದಾಚಿಣ್ಣನಿನ್ನನಿಯಾಮಿತಾದೀಹಿ ಪಚ್ಚಯೇ ಹಿ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಿತಂ ಹುತ್ವಾ ಚಿತ್ತಸನ್ತಾನಂ ಯೋನಿಸೋ ಅಯೋನಿಸೋವಾ ಆರಮ್ಮಣೇ ನಿನ್ನಂ ಕರೋತೀತಿ। ಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತತೋ ಪನ ಪಟ್ಠಾಯ ಪವತ್ತಮಾನಾ ಚಿತ್ತಸನ್ತತಿ ಆರಮ್ಮಣಂ ಮುಞ್ಚಿತ್ವಾ ನಿರುಜ್ಝಿತ್ವಾಪಿ ಪುನ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾ ಯಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ವಸೇನ ತಸ್ಮಿಂಯೇವ ಆರಮ್ಮಣೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಅಸತಿ ಕಾರಣವಿಸೇಸೇ। ಸೋ ಆರಮ್ಮಣಪಟಿಪಾದಕೋನಾಮ। ಅಯಮಿಧಾ ಧಿಪ್ಪೇತೋ। ಅಯಞ್ಹಿ ಆರಮ್ಮಣಂ ಚಿತ್ತೇ ಚಿತ್ತಂವಾ ಆರಮ್ಮಣೇ ಪಟಿಪಾದೇತಿ ಯೋಜೇತೀತಿ। ತಥಾ ಹಿ ಅಯಂ ಸಾರಣ ಲಕ್ಖಣೋತಿ ಚ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಂ ಆರಮ್ಮಣೇನ ಸಂಪಯೋಜನರಸೋತಿಚ ಆರಮ್ಮಣಪಟಿಪಾದಕಟ್ಠೇನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಂ ಸಾರಥೀವಿಯ ದಟ್ಠಬ್ಬೋತಿಚ ವುತ್ತೋ। ತತ್ಥ ಸಾರಣಲಕ್ಖಣೋತಿ ಸಾರಥೀವಿಯ ಅಸ್ಸಾನಂ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾನಂ ಉಜುಂ ಆರಮ್ಮಣಾಭಿಮುಖಂ ಪವತ್ತಯನಲಕ್ಖಣೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸಮಂ ಧಾರೇನ್ತಿತಿ ಸಾಧಾರಣಾ। ಸಬ್ಬೇಸಂ ಚಿತ್ತಾನಂ ಸಾಧಾರಣಾ ಸಬ್ಬಚಿತ್ತಸಾಧಾರಣಾ।

೭೬. ವಿತಕ್ಕೇತೀತಿ **ವಿತಕ್ಕೋ**। ತಥಾ ತಥಾ ಸಙ್ಕಪ್ಪೇತ್ವಾ ಆರಮ್ಮಣಂ ಆರೋಹತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ತಸ್ಮಿಂ ಪನ ತಂ ಕಥಾ ಆರೋಹನ್ತೇ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾಪಿ ತಂ ಆರೋಹನ್ತಿ। ತದಾ ಸೋಯೇವ ತೇ ಆರಮ್ಮಣಂ ಅಭಿನಿರೋಪೇನ್ತೋನಾಮ ಹೋತೀತಿ ಕತ್ವಾ ಆರಮ್ಮಣಾ ಭಿನಿರೋಪನಲಕ್ಖಣೋ ವಿತಕ್ಕೋತಿ ವುತ್ತೋ। ರಾಜವಲ್ಲಭಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಜನಪದಗಾಸಿನೋ

ರಾಜಗೇಹಾರೋಹನಞ್ಚೇತ್ಥ ನಿದಸ್ಸನಂ। ಅವಿತಕ್ಕಂಪಿ ಹಿ ಚಿತ್ತಂ ಸವಿತಕ್ಕಧಮ್ಮಸನ್ತಾನೇ ವಿತಕ್ಕೇನ ಸಹ ಪವತ್ತಪರಿಚಯ ಬಲೇನ ಆರೋಹನತೋ ವಿತಕ್ಕೇನ ಅತಿನಿರೋವಿತಮೇವನಾಮ ಹೋತೀತಿ। ಅಪಿಚ, ಅವಿತಕ್ಕಂಪಿ ಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಂ ವತ್ಥಾರಮ್ಮಣ ಸಙ್ಘಟ್ಟನವಸೇನ ಆರೋಹತಿ। ದುತೀಯಜ್ಝಾನಾದೀನಿಚ ಉಪಚಾರಭಾವನಾವಸೇನ ಆರೋಹನ್ತಿ। ಮಜ್ಝಿಮಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಪನ ಕಿಂವಾ ಏತಾಯ ಯುತ್ತಿಯಾತಿ ವತ್ವಾ ಇಮಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ಚಿತ್ತಂಪಿ ಹಿ ಆರಮ್ಮಣಂ ಆರುಹತಿಯೇವ। ತಸ್ಸ ಪನ ನಿಚ್ಚಂ ಸಹಾಯೋ ಮನಸಿಕಾರೋ। ತಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಅಸತಿ ತಂ ನಿಯಾಮಕರಹಿ ತಾ ನಾವಾವಿಯ ಯಂವಾತಂವಾ ಆರಮ್ಮಣಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಪವತ್ತೇಯ್ಯಾತಿ। ಇತಿ ಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಂ ಮನಸಿಕಾರಸಹಾಯಂ ಹುತ್ವಾ ಅತ್ತನೋ ಆರಮ್ಮಣವಿಜಾನನಸತ್ತಿವಸೇನೇವ ಆರಮ್ಮಣಂ ಆರೋಹತಿ। ಅಕುಸಲಂ ಪತ್ವಾ ಪನ ಚಿತ್ತಂಪಿ ಲೋಭಾದಯೋಪಿ ಆರಮ್ಮಣಾರುಹನೇ ಥಾಮವತಾ ಏವ ಹೋನ್ತಿ। ಪಾಪಸ್ಮಿಂ ರಮತೇ ಮನೋತಿ ಹಿ ವುತ್ತಂ। ದುತೀಯಜ್ಝಾನ ಚಿತ್ತಾದೀನಿಚ ಮನಸಿಕಾರ ವೀರಿಯಸ್ಸತೀನಂಪಿ ವಸೇನ ಆರೋಹನ್ತಿ। ವಿತಕ್ಕೋ ಪನ ತಥಾ ತಥಾ ಸಙ್ಕಪ್ಪೇತ್ವಾ ಅತ್ತಸಹಿತೇ ಧಮ್ಮೇ ಆರಮ್ಮಣಾರುಹನೇ ಸುಟ್ಠುತರಂ ಬಲವನ್ತೇ ಕರೋತಿ। ಇತಿ ತಸ್ಮಿಂ ಕಿಚ್ಚೇ ಅಞ್ಞೇಸಂ ಸಾಭಿಸಯಬ್ಯಾಪಾರತಾಯಏವ ಅಯಂ ವಿತಕ್ಕೋತಿ ವುತ್ತೋತಿ। ಏವಂ ಪನ ವತ್ತಬ್ಬಂ। ನನು ಅಞ್ಞೇಪಿ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾ ಸಾರಮ್ಮಣಸಭಾವಾ ಆರಮ್ಮಣಂ ಆರೋಹನ್ತಿ। ಅಥ ಚ ಪನ ಕಸ್ಮಾ ಅಯಮೇವ ವಿತಕ್ಕೋತಿ ವುತ್ತೋತಿ। ಅಞ್ಞೇಸಂ ಪನ ಆರುಹನಂ ಕಿಚ್ಚನ್ತರಯೋಗವಸೇನೇವ ಸಿದ್ಧಂ। ಇಮಸ್ಸ ಪನ ಇತೋ ಅಞ್ಞಂ ಕಿಚ್ಚಂ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। ತಸ್ಮಾ ಅಯಮೇವ ತಥಾ ವುತ್ತೋತಿ।

೭೭. ವಿಚರತೀತಿ **ವಿಚಾರೋ**। ವಿಚಾರೇತಿವಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕೇಧಮ್ಮೇ, ತೇ ವಾ ಧಮ್ಮಾ ವಿಚರನ್ತಿ ಏತೇನಾತಿ ವಿಚಾರೋ। ವಿಚರಣಞ್ಚೇತ್ಥ ವಿತಕ್ಕಾ ರುಳ್ಹೇ ತಸ್ಮಿಂಯೇವ ಆರಮ್ಮಣೇ ಸಭಾವಾಕಾರಪಾತುಭಾವತ್ಥಂ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಅನುಮಜ್ಜನವಸೇನ ಪವತ್ತನಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಏತ್ಥಚ ವಿತಕ್ಕೋ ಓಳಾರಿಕೋ ಪುಬ್ಬಙ್ಗಮೋ ಆರಮ್ಮಣೇ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಪಥಮಾಭಿನಿಪಾತಭೂತೋಚ ಹೋತೀತಿ ಘಣ್ಡಾಭಿಘಾತೋ ವಿಯ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ವಿಚಾರೋ ಸುಖುಮೋ ಅನುಚರೋ ತಸ್ಮಿಂಯೇವ ಆರಮ್ಮಣೇ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಅನುಬನ್ಧನಭೂತೋ ಚ ಹೋತೀತಿ ಘಣ್ಡಾನುರವೋವಿಯ ದಟ್ಠಬ್ಬೋತಿ।

೭೮. ಅಧಿಮುಚ್ಚನಂ **ಅಧಿಮೋಕ್ಖೋ**। ಆರಮ್ಮಣೇ ಏವಂ ನುಖೋ ನೋ ನುಖೋತಿ ಏವಂ ಪವತ್ತಂ ಸಂಸಪ್ಪನಂ ಅಧಿಭವಿತ್ವಾ ವಿಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ ಪಕ್ಖಕೋ ಮುಚ್ಚನವಸೇನ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಪವತ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ಸೋ ಆರಮ್ಮಣೇ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನಲಕ್ಖಣೋತಿ ಚ ಆರಮ್ಮಣೇ ನಿಚ್ಚಲಭಾವೇನ ಇನ್ದಖೀಲಸದಿಸೋತಿಚ ವುತ್ತೋ।

೭೯. ವೀರಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸೂರಸ್ಸ ಭಾವೋ ಕಮ್ಮವಾ **ವೀರಿಯಂ**। ತಂಸಮಙ್ಗೀ ಪುಗ್ಗಲೋ ಹಿ ಕಮ್ಮಸೂರೋ ಹೋತಿ। ಮಹನ್ತಂಪಿ ಕಮ್ಮಂ ಅಪ್ಪಕತೋ ಗಣ್ಹಾತಿ। ದುಕ್ಕರಂಪಿ ಸುಕರತೋ, ಭಾರಿಯಂಪಿ ಅಭಾರಿಯತೋ ಗಣ್ಹಾತಿ। ಅತ್ತಕಿಲಮಥಂ ನಗಣೇತಿ। ಕಮ್ಮಸಿದ್ಧಿಯಾ ನಿಚ್ಚಂ ಪಗ್ಗಹಿತ ಕಾಯ ಚಿತ್ತೋವ ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಾ ತಂ ತಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ತಥಾಪವತ್ತಿಯಾ ಹೇತುಭಾವೋಚೇವ ತಥಾಪವತ್ತಸ್ಸ ಚ ತಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಕಾಯ ಚಿತ್ತಕ್ರಿಯಾಭೂತಂ ಹೋತೀತಿ। ವಿಧಿನಾವಾ ನಯೇನ ಉಪಾಯೇನ ವೀರಿಯವತೋ ಕಿಂ ನಾಮಕಮ್ಮಂ ನ ಸಿಜ್ಝತೀತಿಆದಿಕೇನ ಪುಬ್ಬಾಭಿಸಙ್ಖಾರೇನ ಈರಯಿತಬ್ಬಂ ಪವತ್ತಯಿತಬ್ಬನ್ತಿ ವೀರಿಯಂ। ವಿಸೇಸೇನವಾ ಸಕಪರಹಿತಹೇತು ಈರನ್ತಿ ಕಮ್ಪನ್ತಿ ತಂ ಸಮಙ್ಗಿನೋ ಏತೇನಾತಿ ವೀರಿಯಂ। ಏತ್ಥಚ ವೀರಿಯು ಪತ್ಥಮ್ಭಿತಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾ ಸದಾ ಅನಿಕ್ಖಿತ್ತಧುರಾ ಪಗ್ಗಹಿತಸೇಸಾವಿಯ ಹುತ್ವಾ ಅತ್ತನೋ ಅತ್ತನೋ ಕಿಚ್ಚಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ನಿಚ್ಚಂ ಉಸ್ಸಾಹಜಾತಾವ ಹೋನ್ತಿ, ತೇಸುಚ ತಥಾಹೋನ್ತೇಸು ತಂಸಮಙ್ಗಿನೋ ಪುಗ್ಗಲಾಪಿ ಅತ್ತನೋವಾ ಪರೇಸಂವಾ ಹಿತಹೇತು ನಿಚ್ಚಂ ಬ್ಯಾವಟಕಾಯಚಿತ್ತಾ ಹೋನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ಈರನ್ತಿ ಕಮ್ಪನ್ತೀತಿ ವುಚ್ಚನ್ತೀತಿ। ತಥಾ ಹಿ ತಂ ಉಪತ್ಥಮ್ಭನಲಕ್ಖಣನ್ತಿ ಚ ಪಗ್ಗಹಲಕ್ಖಣನ್ತಿ ಚ ಉಸ್ಸಾಹಲಕ್ಖಣನ್ತಿ ಚ ಗೇಹಸ್ಸ ಥೂಣೂಪತ್ಥಮ್ಭನ ಸದಿಸನ್ತಿ ಚ ಸಮ್ಮಾ ಆರದ್ಧಂ ಸಬ್ಬಸಮ್ಪತ್ತೀನಂ ಮೂಲನ್ತಿ ಚ ವುತ್ತನ್ತಿ।

೮೦. ಪಿನಯತಿ ಕಾಯಚಿತ್ತಂ ತಪ್ಪೇತಿ, ತುಟ್ಠಂ ಸುಹಿತಂ ಜನೇತಿ, ಸುಪುಪ್ಫಿತಪದುಮಂವಿಯವಾ ವಡ್ಢೇತೀತಿ **ಪೀತಿ,** ಪಿನನ್ತಿವಾ ಏತಾಯ ತಂ ಸಮಙ್ಗಿನೋ ಪುಣ್ಣಚನ್ದೋವಿಯ ವಿರೋಚಮಾನ ಕಾಯಚಿತ್ತಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ಪೀತಿ। ಸಾ ಪಞ್ಚವಿಧಾ ಖುದ್ದಿಕಾ ಪೀತಿ, ಖಣಿಕಾಪೀತಿ, ಓಕ್ಕನ್ತಿಕಾ ಪೀತಿ, ಉಬ್ಬೇಗಾ ಪೀತಿ, ಫರಣಾಪೀತೀತಿ।

೮೧. ಛನ್ದನಂ **ಛನ್ದೋ**। ಇಚ್ಛಾ ಪತ್ಥನಾ ಅಭಿಸನ್ಧೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಸೋಪನ ದುವಿಧೋ ತಣ್ಹಾಛನ್ದೋ, ಕತ್ತುಕಮ್ಯತಾ ಛನ್ದೋತಿ। ಇಧ ಕತ್ತುಕಮ್ಯತಾ ಛನ್ದೋ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ। ಏತ್ಥಚ ಕತ್ತುಂ ಕಾಮೇತಿ ಇಚ್ಛತೀತಿ ಕತ್ತುಕಾಮೋ। ಛನ್ದಸಮಙ್ಗಿಪುಗ್ಗಲೋ। ತಸ್ಸ ಭಾವೋ ಕತ್ತುಕಮ್ಯಂ। ತದೇವ ಕತ್ತುಕಮ್ಯತಾ, ಯಥಾ ದೇವೋಯೇವ ದೇವತಾತಿ। ಏತ್ಥಚ ಕತ್ತುಸದ್ದೋ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಧಾತುಸದ್ದಾನಂ ಅತ್ಥೇ ಸಙ್ಗಹೇತ್ವಾ ಪವತ್ತೋ। ತಸ್ಮಾ ಕತ್ತುಕಮ್ಯತಾತಿ ಏತೇನ ಕಥೇತುಕಮ್ಯತಾ ಚಿನ್ತೇತುಕಮ್ಯತಾ ದಟ್ಠುಕಮ್ಯತಾ ಸೋತುಕಮ್ಯತಾತಿ ಏವಮಾದೀನಿ ಸಬ್ಬ ಕ್ರಿಯಾಪದಾನಿ ಸಙ್ಗಹಿತಾನಿ ಹೋನ್ತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಸೋ ಪನ ಆರಮ್ಮಣಂ ಇಚ್ಛನ್ತೋಪಿ ತಣ್ಹಾ ವಿಯ ಅಸ್ಸಾದನ ರಜ್ಜನ ಲಗ್ಗನ ವಸೇನ ನಇಚ್ಛತಿ। ಯೇನ ಯೇನ ಪನ ಅತ್ಥಿಕೋ ಹೋತಿ। ತಂ ತಂ ಅತ್ಥಂ ಆರಾಧೇತು ಕಾಮತಾವಸೇನೇವ ಇಚ್ಛತಿ। ಯಥಾ ರಞ್ಞೋ ಇಸ್ಸಾಸಾ ಧನೇನವಾ ಯಸೇನವಾ ಅತ್ಥಿಕಾ ರಾಜವೇರೀನಂ ವಿಜ್ಝನವಸೇನ ಛಡ್ಡಿತಬ್ಬಯುತ್ತಕೇಪಿ ಸರೇ ಬಹೂ ಇಚ್ಛನ್ತಿಯೇವ। ಏವಮೇವಂ ಅಯಂಪಿ ಪರಸ್ಸ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತಬ್ಬಯುತ್ತ ಕಾನಿಪಿ ದಾನವತ್ಥೂನಿ ಅಲದ್ಧಾನಿಪಿ ಲದ್ಧುಂ ಇಚ್ಛತಿ। ಲದ್ಧಾನಿಪಿ ರಕ್ಖಿತುಂ ಇಚ್ಛತೀತಿ। ಅಯಞ್ಚ ಅತ್ಥೋ ವಿಭಾವನಿಯಂಪಿ ವುತ್ತೋಯೇವ।

ವುತ್ತಞ್ಹಿ **ತತ್ಥ**

> ದಾನವತ್ಥುವಿಸ್ಸಜ್ಜನವಸೇನ ಪವತ್ತಕಾಲೇಪಿ ಚೇಸ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿ ತಬ್ಬೇನ ತೇನ ಅತ್ಥಿಕೋಯೇವ। ಖಿಪಿತಬ್ಬಉಸೂನಂ ಗಹಣೇ ಅತ್ಥಿಕೋ ಇಸ್ಸಾಸೋವಿಯಾತಿ।

ತತ್ಥ ಯದಗ್ಗೇನ ದಾನಂ ದಸ್ಸಾಮೀತಿ ದಾನವತ್ಥುಪರಿಯೇಸನಾದಿವಸೇನ ಪವತ್ತಾ ಪುಬ್ಬಭಾಗಚೇತನಾ ದಾನವತ್ಥುವಿಸ್ಸಜ್ಜನ ಸಙ್ಖಾತೇ ದಾನೇ ಸಙ್ಗಹಿತಾ ಹೋತಿ। ತದಗ್ಗೇನ ತಸ್ಸಾ ಪುಬ್ಬಭಾಗಚೇತನಾಯ ಪವತ್ತಿಕಾಲೋ ಇಧ ದಾನವತ್ಥು ವಿಸ್ಸಜ್ಜನವಸೇನ ಪವತ್ತ ಕಾಲೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತಬ್ಬೇನಾತಿ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತಬ್ಬ ಯುತ್ತಕೇನ। ತೇನ ಅತ್ಥಿಕೋಯೇವ ಪರಸ್ಸ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನತ್ಥಾಯಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಖಿಪಿತಬ್ಬಉಸೂನಂ ಗಹಣೇತಿ ತೇಸಂ ಅಕತಾನಂ ಕರಣವಸೇನ ಅಲದ್ಧಾನಂ ಪರಿಯೇಸನವಸೇನ ಗಹಣೇ। ಏತ್ಥ ಪನ ಕೇಚಿ ಇಸ್ಸಾಸೋ ಉಸೂನಿಖಿಪಿತ್ವಾಪಿ ಲಭಮಾನೋ ತೇಹಿ ಉಸೂಹಿ ಅತ್ಥಿಕೋಯೇವಾತಿ ಏವ ಮತ್ಥಂ ವದನ್ತಿ। ಸೋ ನಯುಜ್ಜತಿ। ಏವಞ್ಹಿ ಸತಿ ಖಿಪಿತಉಸೂನನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಸಿಯಾ। ಯಥಾ ಕಥಿತಂ ಲಪಿತಂ ತಥಾಗತೇನಾತಿ। ತಥಾ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತಬ್ಬೇ ನಾತಿ ಏತ್ಥಪೀತಿ। ಕೇಚಿ ಇಸ್ಸಾಸೋ ಉಸೂಹಿ ಅನತ್ಥಿಕೋ ಖಿಪನ್ತೋ ನಹೋತಿ। ಅತ್ಥಿಕೋಯೇವ ಸಮಾನೋ ಅಞ್ಞಂ ಆನಿಸಂಸಂ ಇಚ್ಛನ್ತೋ ಖಿಪತೀತಿ ಏವಂ ಅತ್ಥಂ ವದನ್ತಿ। ಸೋಪಿ ನಯುಜ್ಜತಿ। ಏವಞ್ಹಿ ಸತಿ ಉಸೂಹಿ ಅತ್ಥಿಕೋಯೇವ ತಾನಿ ಖಿಪನ್ತೋ ಇಸ್ಸಾಸೋವಿಯಾತಿವುತ್ತಂ ಸಿಯಾತಿ। ಅತ್ಥತೋ ಪನ ತದುಭಯಂಪಿ ಅವಹಸಿತಬ್ಬಮೇವ ಹೋತೀತಿ। ಯಸ್ಮಾಚ ಛನ್ದಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ಚಿತ್ತಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಗಣ್ಹನ್ತಂ ಛನ್ದವಸೇನ ಅತಿ ಇಚ್ಛಮಾನಂ ವಿಯ ವಿಲುಪ್ಪಮಾನಂ ವಿಯ ಗಣ್ಹಾತಿ। ತಸ್ಮಾ ಅಯಂ ಆರಮ್ಮಣಗ್ಗಹಣೇ ಚೇತಸೋ ಹತ್ಥಪ್ಪಸಾರಣಂವಿಯಾತಿ ವುತ್ತೋ। ಏತ್ಥಚ ಹತ್ಥಪ್ಪಸಾರಣಂವಿಯಾತಿ ಇದಂ ಅಭೂತಪರಿಕಪ್ಪವಚನಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ನ ಹಿ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಹತ್ಥೋನಾಮ ಅತ್ಥಿ। ಅತ್ಥವಿಸೇಸಪಾಕಟತ್ಥಂ ಪನ ಅಭೂತಂಪಿ ಭೂತಂ ವಿಯ ಕಪ್ಪೇತ್ವಾ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಅಪಿಚ, ಅಯಂ ಛನ್ದೋನಾಮ ಥಾಮಪತ್ತೋ ತಣ್ಹಾಯ ಬಲವತರೋ ಹೋತಿ। ತಥಾ ಹೇಸ ಅಧಿಪತಿಭೂತೋ ಇದ್ಧಿಪಾದಭೂತೋಚ ಹೋತೀತಿ। ಯದಿ ಹಿ ಸೋ ತಣ್ಹಾಯ ಸಮಾನಬಲೋ ಸಿಯಾ। ಇಮೇ ಸತ್ತಾ ತಣ್ಹಾಯ ಹತ್ಥೇ ಠಿತಾ ತಣ್ಹಾ ಪರಿಗ್ಗಹಿತಾನಿ ಧನಭೋಗರಜ್ಜಸುಖಾನಿವಾ ದಿಬ್ಬಬ್ರಹ್ಮಸಮ್ಪತ್ತಿಯೋವಾ ಛಡ್ಡೇತ್ವಾ ವಟ್ಟದುಕ್ಖತೋ ನಿಯ್ಯಾತುಂ ನಸಕ್ಖಿಸ್ಸನ್ತಿ ಯೇವಾತಿ।

೮೨. ಸೋಭಣಾ ಸೋಭಣೇಸು ಚಿತ್ತೇಸು ಪಕಿರನ್ತೀತಿ ಪಕಿಣ್ಣಾ। ತೇಏವ **ಪಕಿಣ್ಣಕಾ**। ಅಞ್ಞೇಹಿ ಅಞ್ಞೇಸಂವಾ ಸಮಾನಾ **ಅಞ್ಞಸಮಾನಾ**। ಯದಾ ಸೋಭಣಚಿತ್ತೇಸು ಯುತ್ತಾ, ತದಾ ತೇಹಿ ಅಸೋಭಣತೋ ಅಞ್ಞೇಹಿ ಸಮಾನಾ। ಯದಾ ಅಸೋಭಣಚಿತ್ತೇಸು ಯುತ್ತಾ, ತದಾ ತೇಹಿ ಸೋಭಣತೋ ಅಞ್ಞೇಹಿ ಸಮಾನಾ ಸದಿಸಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ।

ಅಞ್ಞಸಮಾನರಾಸಿಮ್ಹಿ ಪರಮತ್ಥದೀಪನಾ।

೮೩. ಇದಾನಿ ಅಕುಸಲರಾಸಿಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಮೋಹೋತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ ಮುಯ್ಹತೀತಿ **ಮೋಹೋ**। ಮುಯ್ಹನ್ತಿ ಸತ್ತಾ ಏತೇನಾತಿವಾ ಮೋಹೋ। ಮುಯ್ಹನಮತ್ತಂವಾ ಮೋಹೋ, ಚತುರಙ್ಗತಮಸ್ಸ ವಿಯ ಚಕ್ಖುಸ್ಸ ಸಬ್ಬಸೋ ಕಲ್ಯಾಣಪಕ್ಖಂ ಪಟಿಚ್ಛಾದೇತ್ವಾ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಅನ್ಧಭಾವಕರಣನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಪಾಪಪಕ್ಖಂ ಪನ ಪತ್ವಾ ಸೋ ಞಾಣಗತಿಕೋ ಹೋತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ತಥಾ ಹೇಸ ಪಾಳಿಯಂ ಮಿಚ್ಛಾಞಾಣನ್ತಿ ವುತ್ತೋ। ಅಟ್ಠಕಥಾಸುಚ ಮಿಚ್ಛಾಞಾಣನ್ತಿ ಪಾಪಕ್ರಿಯಾಸು ಉಪಾಯಚಿನ್ತಾವಸೇನಪವತ್ತೋ ಮೋಹೋತಿ ವುತ್ತಂ। ಅವಿಜ್ಜಾಯಚ ಅಪ್ಪಟಿಪತ್ತಿ ಮಿಚ್ಛಾಪಟಿಪತ್ತಿವಸೇನ ದುವಿಧಭಾವೋ ವುತ್ತೋ। ಏತ್ಥಚ ಅಪ್ಪಟಿಪತ್ತೀತಿ ಕಲ್ಯಾಣಪಕ್ಖೇ ಅಞ್ಞಾಣಮೇವ ವುಚ್ಚತಿ। ಮಿಚ್ಛಾಪಟಿಪತ್ತೀತಿ ಪಾಪಪಕ್ಖೇ ಮಿಚ್ಛಾಞಾಣಮೇವ ವುಚ್ಚತೀತಿ, ತಥಾ ಹಿ ಪಾಪಪಕ್ಖಂ ಪತ್ವಾ ಪಞ್ಚಧಮ್ಮಾ ಞಾಣಗತಿಕಾ ಹೋನ್ತಿ ಮೋಹೋ, ಲೋಭೋ, ದಿಟ್ಠಿ, ವಿತಕ್ಕೋ, ವಿಚಾರೋತಿ। ಚಿತ್ತೇನ ಪನ ಸದ್ಧಿಂ ಛಬ್ಬಿಧಾ ಹೋನ್ತಿ। ತೇಹಿ ಪಕತಿಯಾ ವಿಞ್ಞುಜಾತಿಕೇಸು ಸುತಪರಿಯತ್ತಿಸಮ್ಪನ್ನೇಸುಚ ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಪಾಪಕ್ರಿಯಾಸು ತಂ ತಂ ಉಪಾಯದಸ್ಸನವಸೇನ ತೇಸಂ ತತ್ಥ ಛೇಕಭಾವಂ ಪಟಿಬಲಭಾವಞ್ಚ ಸಾಧೇನ್ತೀತಿ।

೮೪. ನಹಿರಿಯತಿ ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತಾದೀಹಿ ನಲಜ್ಜತಿ ನಜಿಗುಚ್ಛತೀತಿ ಅಹಿರೀ। ಹಿರಿಪ್ಪಟಿಪಕ್ಖಾವಾ ಅಹಿರೀ, ಸಾಏವ **ಅಹಿರಿಕಂ**। ತಞ್ಹಿ ಪಾಪ ಕ್ರಿಯಾಸು ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಿತಾಸು ಹಿರಿಯಾ ಓಕಾಸಂ ಅದತ್ವಾ ತಾಸು ರುಚಿಂ ಉಪ್ಪಾದೇತ್ವಾ ಪವತ್ತತೀತಿ। ತಥಾ ಹಿ ತಂ ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತಾದೀಹಿ ಅಜಿಗುಚ್ಛನಲಕ್ಖಣನ್ತಿಚ ಅಲಜ್ಜಾಲಕ್ಖಣನ್ತಿಚ ವುತ್ತಂ।

೮೫. ನಓತ್ತಪ್ಪತೀತಿ ಅನೋತ್ತಪ್ಪಂ। ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತಾದೀಹಿ ನಭಾಯತಿ ನಉತ್ರಸತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಓತ್ತಪ್ಪಪ್ಪಟಿಪಕ್ಖಂವಾ **ಅನೋತ್ತಪ್ಪಂ**। ತಂಪಿ ಹಿ ತಾಸು ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಿತಾಸು ಓತ್ತಪ್ಪಸ್ಸ ಓಕಾಸಂ ಅದತ್ವಾ ಚಿತ್ತಂ ತಾಸು ಅಸಾರಜ್ಜಮಾನಂ ಕತ್ವಾ ಪವತ್ತತೀತಿ। ತಥಾ ಹೇತಂ ಕಾಯದುಚ್ಚರಿ ತಾದೀಹಿ ಅಸಾರಜ್ಜಲಕ್ಖಣನ್ತಿ ಚ ಅನುತ್ತಾಸಲಕ್ಖಣನ್ತಿ ಚ ವುತ್ತಂ। ವುಚ್ಚತಿ ಚ -

ಅಜೇಗುಚ್ಛೀ ಅಹಿರಿಕೋ, ಪಾಪಾಗೂಥಾವ ಸೂಕರೋ।
ಅಭೀರುಚ ಅನೋತ್ತಪ್ಪೀ, ಸಲಭೋ ವಿಯ ಪಾವಕಾತಿ॥

೮೬. ಉದ್ಧರತೀತಿ ಉದ್ಧಟಂ। ಪಾಸಾಣಪಿಟ್ಠೇ ವಟ್ಟೇತ್ವಾ ವಿಸ್ಸಟ್ಠ ಗೇಣ್ಡುಕೋ ವಿಯ ನಾನಾರಮ್ಮಣೇಸು ವಿಕ್ಖಿತ್ತಂ ಚಿತ್ತಂ, ಉದ್ಧಟಸ್ಸ ಪನ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉದ್ಧರಣಾಕಾರಪ್ಪವತ್ತಿಯಾ ಪಚ್ಚಯಭೂತೋ ಧಮ್ಮೋ **ಉದ್ಧಚ್ಚಂ**। ತಂ ಪನ ವಾತೇರಿತಂ ಜಲಂ ವಿಯ ಧಜಪಟಾಕಾ ವಿಯಚ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

೮೭. ಲುಬ್ಭತೀತಿ **ಲೋಭೋ,** ಲುಬ್ಭನ್ತಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಧಮ್ಮಾ ಏತೇ ನಾತಿ ಲೋಭೋ, ಲುಬ್ಭನಮತ್ತಮೇವವಾ ಏತನ್ತಿ ಲೋಭೋ। ಏತ್ಥಚ ಲುಬ್ಭನಂನಾಮ ಆರಮ್ಮಣಾಭಿಸಜ್ಜನಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಸೋಪನ ಆರಮ್ಮಣೇ ಲಗ್ಗ ನಟ್ಠೇನ ಮಕ್ಕಟಾಲೇಪೋವಿಯ ಅಭಿಕಙ್ಖಟ್ಠೇನ ತತ್ತಕಪಾಲೇ ಖಿತ್ತಮಂಸ ಪೇಸಿ ವಿಯ ಅಪರಿಚಾಗಟ್ಠೇನ ತೇಲಞ್ಜನ ರಾಗೋವಿಯ ತಣ್ಹಾನದಿಭಾವೇನ ವಡ್ಢಿತ್ವಾ ಸತ್ತಾನಂ ಅಪಾಯಾವಹಟ್ಠೇನ ಸಬ್ಬಾನಿ ಸುಕ್ಖಕಟ್ಠ ಸಾಖಾಪಲಾಸ ತಿಣಕಸಟಾನಿ ಮಹಾಸಮುದ್ದಂ ವಹನ್ತೀ ಸೀಘಸೋತಾ ನದೀ ವಿಯ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ।

೮೮. ದಸ್ಸನಂ **ದಿಟ್ಠಿ**। ಧಮ್ಮಾನಂ ಯಾಥಾವಸಭಾವೇಸು ಞಾಣದಸ್ಸನಂ ವಿಯ ತೇಸಮೇವ ಅಯಾಥಾವಸಭಾವೇಸು ಮಿಚ್ಛಾದಸ್ಸನನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಸಾಹಿ ಏಕಚ್ಚಾನಂ ಪಣ್ಡಿತಮಾನೀನಂ ಮಿಚ್ಛಾವಿತಕ್ಕಬಹುಲಾನಂ ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಥಾಮಗತಾ ಅಯಾಥಾವಪಕ್ಖೇ ಪಟಿವೇಧಞ್ಞಾಣಗತಿಕಾ ಹೋತೀತಿ। ಸಾಪನ ಮಿಚ್ಛಾಭಿನಿವೇಸಲಕ್ಖಣಾ ಪರಮಂವಜ್ಜನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ।

೮೯. ಮಞ್ಞತೀತಿ **ಮಾನೋ**। ಅಹಂ ಲೋಕೇ ಏಕೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಅಸ್ಮಿ। ನ ಕಟ್ಠಕಲಿಙ್ಗರೋವಿಯ ಅವಮಞ್ಞನಾರಹೋತಿ ಏವಂ ಅತ್ತಾನಂ ದಳ್ಹಂ ಪಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಸಮನುಪಸ್ಸತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸೋಪನ ಜಾತಿ ಕುಲಧನ ಭೋಗ ಯಸ ಇಸ್ಸರಿಯಾದೀಹಿ ಚೇವ ಸೀಲ

ಸುತ ಲಾಭಸಕ್ಕಾರಾ ದೀಹಿಚ ಗುಣೇಹಿ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಿತೋ ಅತಿರೇಕತರಂ ವಡ್ಢಿತ್ವಾ ಅತ್ತಾನಂ ಜನಮಜ್ಝೇ ಕೇತುಂವಿಯ ಅಚ್ಚುಗ್ಗತಂ ಮಞ್ಞತಿ। ತಸ್ಮಾ ಸೋ ಉನ್ನತಿಲಕ್ಖಣೋತಿಚ ಉಮ್ಮಾದೋವಿಯಾತಿಚ ವುತ್ತೋ।

೯೦. ದುಸ್ಸತೀತಿ **ದೋಸೋ**। ಸೋಪನ ಚಣ್ಡಿಕ್ಕಟ್ಠೇನ ಪಹತಾ ಸಿವಿಸೋವಿಯ ವಿಸಪ್ಪನಟ್ಠೇನ ಅಸನಿಪಾತೋವಿಯ ಅತ್ತನೋ ನಿಸ್ಸಯ ದಹನಟ್ಠೇನ ದಾವಗ್ಗಿವಿಯ ದುಸ್ಸನಟ್ಠೇನ ಲದ್ಧೋಕಾಸೋ ಸಪತ್ತೋವಿಯ ಸಬ್ಬಸೋ ಅಹಿತರಾಸಿ ಭಾವಟ್ಠೇನ ವಿಸ ಸಂಸಟ್ಠ ಪೂತಿಮುತ್ತಂ ವಿಯ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ।

೯೧. ಇಸ್ಸತೀತಿ **ಇಸ್ಸಾ**। ಪರಸಮ್ಪತ್ತಿಂ ಉಸ್ಸೂಯತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸಾಹಿ ಪರೇಸಂ ಪಕತಿಯಾ ಲದ್ಧಸಮ್ಪತ್ತಿಂ ದಿಸ್ವಾ ವಾ ಸುತ್ವಾವಾ ನಸಹತಿ। ತಸ್ಸಾ ಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ವಿಪತ್ತಿಂ ಇಚ್ಛತಿ ಆಕಙ್ಖತಿ। ಅಸುಕೋ ಇದಂನಾಮ ಲಭಿಸ್ಸತೀತಿ ಸುತ್ವಾಪಿ ನಸಹತಿ। ತಸ್ಸ ಅಲಾಭಂ ಇಚ್ಛತಿ ಆಕಙ್ಖತಿ। ತಸ್ಮಾ ಸಾ ಪರಸಮ್ಪತ್ತೀನಂ ಉಸ್ಸೂಯನಲಕ್ಖಣಾತಿ ವುತ್ತಾ।

೯೨. ಮಮ ಏವ ಇದಂ ಗುಣಜಾತಂವಾ ವತ್ಥುವಾ ಹೋತು। ಮಾ ಅಞ್ಞಸ್ಸಾತಿ ಏವಂ ಅತ್ತನೋ ಸಮ್ಪತ್ತಿಹೇತು ಅವಿಪ್ಫಾರಿಕತಾವಸೇನ ಚರತಿ ಪವತ್ತತೀತಿ ಮಚ್ಛರಂ, ತಥಾ ಪವತ್ತಂ ಚಿತ್ತಂ। ಮಚ್ಛರಸ್ಸ ಭಾವೋ **ಮಚ್ಛರಿಯಂ**। ಇದಂಚ ಇಸ್ಸಾ ವಿಯ ದುವಿಧಂ ಅತ್ತನಾ ಲದ್ಧಸಮ್ಪತ್ತಿ ಲಭಿತಬ್ಬಸಮ್ಪತ್ತಿ ವಸೇನ। ತತ್ಥ ಪಕತಿಯಾ ಲದ್ಧಸಮ್ಪತ್ತಿಯಂ ತಾವ ತಂ ಪರೇಹಿ ಸಾ ಧಾರಣಂವಾ ಯೇನ ಕೇನಚಿವಾ ಕಾರಣೇನ ಅತ್ತಸನ್ತಕಭಾವತೋ ಮುಚ್ಚಿತ್ವಾ ಪರೇಸಂ ಸನ್ತಕಭಾವಂ ಗಮಿಸ್ಸಮಾನಂ ದಿಸ್ವಾ ವಾ ಸುತ್ವಾವಾ ಚಿನ್ತೇತ್ವಾ ದುಕ್ಖೀ ದುಮ್ಮನೋ ಹೋತಿ, ಲಭಿತಬ್ಬಸಮ್ಪತ್ತಿಯಂಪಿ ಅಸುಕಸ್ಮಿಂ ದೇಸೇ ವಾಕಾಲೇವಾ ಇದಂನಾಮ ಭವಿಸ್ಸತೀತಿ ಸುತ್ವಾವಾ ಚಿನ್ತೇತ್ವಾವಾ ತಂ ಅತ್ತನಾವ ಲದ್ಧುಂ ಇಚ್ಛತಿ। ಅಞ್ಞೇಸಂ ಲಾಭಂ ನಇಚ್ಛತಿ। ಅಞ್ಞೇ ಲಭಿಸ್ಸನ್ತೀತಿ ಸುತ್ವಾವಾ ಚಿನ್ತೇತ್ವಾವಾ ದುಕ್ಖೀ ದುಮ್ಮನೋ ಹೋತೀತಿ। ತಥಾ ಹೇತಂ ಲದ್ಧಾನಂವಾ ಲಭಿತಬ್ಬಾನಂವಾ ಅತ್ತನೋ ಸಮ್ಪತ್ತೀನಂ ನಿಗ್ಗುಹನಲಕ್ಖಣನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಏತ್ಥಚ ಲಭಿತಬ್ಬಸಮ್ಪತ್ತಿಯಂ ಯಸ್ಸ ಲಾಭಂ ನಇಚ್ಛತಿ। ಸೋಲಭತೀತಿವಾ ಲಭಿಸ್ಸತೀತಿವಾ ಸುತ್ವಾವಾ ಚಿನ್ತೇತ್ವಾವಾ ಚಿತ್ತವಿಘಾತೋ ಇಸ್ಸಾನಾಮ। ಯಂ ಯಂ ಅತ್ತನಾ ಲದ್ಧುಂ ಇಚ್ಛತಿ। ತಂ ತಂ ಅತ್ತನಾ ಅಲಬ್ಭಮಾನಕಂ ಚಿನ್ತೇತ್ವಾ ಚಿತ್ತವಿಘಾತೋ ಮಚ್ಛರಿಯಂನಾಮ। ನ ಹಿ ಏತೇ ದ್ವೇ ಏಕತೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ।

೯೩. **ಕುಕ್ಕುಚ್ಚ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಕಿರಿಯಾ ಕತಂ। ಕುಚ್ಛಿತಂ ಕತನ್ತಿ ಕುಕತಂ। ಕುಚ್ಛಿತಕಿರಿಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಪಣ್ಡಿತೇಹಿ ಏಕನ್ತೇನ ನಿನ್ದಿತಬ್ಬೋ ಚಿತ್ತಪ್ಪವತ್ತಿವಿಸೇಸೋತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಅತ್ಥತೋ ಪನ ಅಕತಂ ವತ ಮೇ ಕಲ್ಯಾಣಂ ಕತಂ ಪಾಪನ್ತಿ ಏವಂ ಅನುಸೋಚನವಸೇನ ಪವತ್ತೋ ಕುಕ್ಕುಚ್ಚ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೋಯೇವ, ಸೋ ಹಿ ತಥಾ ಪವತ್ತಮಾನೋಪಿ ಪುಬ್ಬೇ ಅಕತಂವಾ ಕಲ್ಯಾಣಂ ಪುನ ಕತಂ ಕಾತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ। ಪುಬ್ಬೇ ಕತಂ ವಾ ಪಾಪಂ ಪುನ ಅಕತಂ ಕಾತುಂ ನಸಕ್ಕೋತಿ। ಅಥಖೋ ಕುಸಲಧಮ್ಮೇಸು ಚಿತ್ತಪರಿಯಾದಾನಾಯಏವ ಸಂವತ್ತತಿ। ತಸ್ಮಾ ಕುಚ್ಛಿತಕಿರಿಯಾ ಮತ್ತತ್ತಾ ಕುಕತನ್ತಿ ವುಚ್ಚತೀತಿ। ವುತ್ತಞ್ಚೇತಂ ಅಟ್ಠ ಕಥಾಯಂ ಕತಾಕತಸ್ಸ ಸಾವಜ್ಜಾನವಜ್ಜಸ್ಸ ಅಭಿಮುಖಗಮನಂ ಪಟಿಸಾರೋನಾಮ। ಯಸ್ಮಾ ಪನೇಸೋ ಕತಂವಾ ಪಾಪಂ ಅಕತಂ ನಕರೋತಿ। ಅಕತಂವಾ ಕಲ್ಯಾಣಂ ಕತಂ ನಕರೋತಿ। ತಸ್ಮಾ ವಿರೂಪೋ ಕುಚ್ಛಿತೋ ವಾ ಪಟಿಸಾರೋತಿ ವಿಪ್ಪಟಿಸಾರೋತಿ। ಏತ್ಥಚ ವಿಪ್ಪಟಿಸಾರೋತಿ ಕುಕ್ಕುಚ್ಚ ಮೇವ। ಕುಕ್ಕುಚ್ಚೇಚ ಕುಚ್ಛಿತೇ ಸತಿ ತಂ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೋಪಿ ಕುಚ್ಛಿತೋಯೇವ। ಯೇನಚ ಕಾರಣೇನ ಕುಕ್ಕುಚ್ಚಂ ಕುಚ್ಛಿತಂನಾಮ ಹೋತಿ। ತೇನೇವ ಕಾರಣೇನ ಸೋ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೋಪಿ ಕುಚ್ಛಿತೋನಾಮ ಹೋತೀತಿ ಕತ್ವಾ ಸೋ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೋವ ಕುಕತಪದೇ ಗಹೇತುಂ ಯುತ್ತೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಸುದಿನ್ನಕಣ್ಡಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಪನ ಅಯಮತ್ಥೋ ಉಜುಕತೋವ ವುತ್ತೋ। ಯಥಾಹ-ವಿಞ್ಞೂಹಿ ಅಕತ್ತಬ್ಬತಾಯ ಕುಚ್ಛಿತಕಿರಿಯಾಭಾವತೋ ಕುಕ್ಕುಚ್ಚನ್ತಿ।

[೭೬] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

ಇಮಮತ್ಥಂ ಅಸಲ್ಲಕ್ಖೇತ್ವಾ ಯಂ ವುತ್ತಂ "ಕುಚ್ಛಿತಂ ಕತನ್ತಿ ಕುಕತಂ। ಕತಾಕತ ದುಚ್ಚರಿತಸುಚರಿತ"ನ್ತಿ। ತಂ ನ ಯುಜ್ಜತಿಯೇವ। ಏತೇನ ಯಞ್ಚ **ತತ್ಥ** ವುತ್ತಂ "ಅಕತಂಪಿ ಹಿ ಕುಕತನ್ತಿ ವೋಹರನ್ತಿ। ಯಂ ಮಯಾ ಅಕಥಂ। ತಂ ಕುಕತನ್ತಿಚ।

ಇಧ ಪನ ಕತಾ ಕತಂ ಆರಬ್ಭ ಉಪ್ಪನ್ನೋ ವಿಪ್ಪಟಿಸಾರಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೋ ಕುಕತ"ನ್ತಿಚ। ತಂಪಿ ಸಬ್ಬಂ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತಮೇವ ಹೋತೀತಿ।

ಕುಕತಸ್ಸ ಯಥಾವುತ್ತಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಸ್ಸ ತಥಾಪವತ್ತಿ ಹೇತುಭಾವೋ ಕುಕ್ಕುಚ್ಚಂ। ಅಪಿಚ, ಧಾತುಪಾಠೇಸು ಕುಚಸದ್ದಂ ಸಙ್ಕೋಚನ ಮನೋ ವಿಲೇಖನತ್ಥೇಸು ಪಠನ್ತಿಯೇವ। ತಸ್ಮಾ ಕುಚ್ಛಿತೇನ ಆಕಾರೇನ ಕೋಚತಿ ಸಙ್ಕೋಚತಿ ನ ಪಾಪಜಿಗುಚ್ಛನಾಕಾರೇನಾತಿ ಕುಕ್ಕುಚೋ। ಕುಚ್ಛಿತೇನವಾ ಆಕಾರೇನ ಕೋಚತಿ ವಿಲಿಖತಿ ನಕಿಲೇಸಸಲ್ಲೇಖನಾ ಕಾರೇನಾತಿ ಕುಕ್ಕುಚೋ। ತಥಾ ಪವತ್ತಧಮ್ಮಸಮೂಹೋ। ಸೋಹಿ ಕುಚ್ಛಿತೇನ ಅಕತಂ ವತ ಮೇ ಕಲ್ಯಾಣಂ ಕತಂ ಪಾಪನ್ತಿ ಏವಂ ಪವತ್ತೇನ ಅನುತ್ಥುನನಾಕಾರೇನ ಸಙ್ಕೋಚತಿ। ಕುಸಲಧಮ್ಮಸಮಾದಾನೇ ಚಿತ್ತಂ ನಮಿತುಂಪಿ ನದೇತಿ। ಮನಂವಾ ವಿಲೇಖತಿ। ಸದ್ಧಾದೀನಂ ಸಾರಧಮ್ಮಾನಂ ತನುಕರಣೇನ ಚಿತ್ತಂ ಕುಸಲಧಮ್ಮಸಮಾದಾನೇ ಪರಿಯಾದಿನ್ನಥಾಮಬಲಂ ಕರೋತಿ। ತಸ್ಮಾ ಕುಕ್ಕುಚೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಯೇನ ಪನ ಧಮ್ಮೇನ ಯುತ್ತತ್ತಾ ಸೋ ತಥಾ ಪವತ್ತೋ ಹೋತಿ। ಸೋ ಕುಕ್ಕುಚ್ಚಂನಾಮ ಕುಕ್ಕುಚಸ್ಸ ಭಾವೋತಿ ಕತ್ವಾ। ತಂ ಪನ ಯಸ್ಮಾ ಪುಬ್ಬೇ ಅಕತಞ್ಚ ಕಲ್ಯಾಣಂ ಕತಞ್ಚ ಪಾಪಂ ಆರಬ್ಭ ಪಚ್ಛಾ ಅನುತಾಪನವಸೇನ ಅನುಸೋಚನವಸೇನಚ ಪವತ್ತತಿ। ತಸ್ಮಾತಂ ಪಚ್ಛಾನುತಾಪಲಕ್ಖಣಂ ಕತಾಕತಾನುಯೋಚನ ರಸನ್ತಿ ಚ ವುತ್ತಂ। ಏತ್ಥಚ ಪಚ್ಛಾನುತಾಪಲಕ್ಖಣನ್ತಿ ಪುಬ್ಬೇ ಕಲ್ಯಾಣಞ್ಚ ಅಕತ್ವಾ ಪಾಪಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ಆಗತತ್ತಾ ಪಚ್ಛಿಮೇ ಕಾಲೇ ಅನುತಾಪಲಕ್ಖಣನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ತೇನ ಕುಕ್ಕುಚ್ಚಸ್ಸ ಏಕನ್ತೇನ ಅತೀತಾರಮ್ಮಣತಾ ಸಿದ್ಧಾ ಹೋತಿ। ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾನಾಗತಾರಮ್ಮಣತಾಚ ಪಟಿಸಿದ್ಧಾತಿ। ಕತಾಕತಾ ನುಸೋಚನರಸನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಕತಞ್ಚ ಪಾಪಂ ಅಕತಞ್ಚ ಕಲ್ಯಾಣನ್ತಿ ಯೋ ಜೇತಬ್ಬಂ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ ಮಹಾನಿದ್ದೇಸೇ -

> ದ್ವೀಹಾಕಾರೇಹಿ ಕುಕ್ಕುಚ್ಚಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಕತತ್ತಾ ಚ ಅಕತತ್ತಾ ಚ। ಕಥಞ್ಚ ದ್ವೀಹಾ।ಲ। ಅಕತತ್ತಾಚ। ಅಕತಂ ಮೇ ಕಾಯಸು ಚರಿತಂ। ಕತಂ ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತನ್ತಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಕುಕ್ಕುಚ್ಚಂ। ಅಕತಂ ಮೇ ವಚೀಸುಚರಿತಂ।ಲ। ಕತಂ ಮನೋದುಚ್ಚರಿತನ್ತಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಕುಕ್ಕುಚ್ಚಂ। ಅಕತಾಮೇ ಪಾಣಾತಿಪಾತಾ ವೇರಮಣೀ। ಕತೋ ಪಾಣಾತಿ ಪಾತೋತಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಕುಕ್ಕುಚ್ಚಂ।ಲ। ಅಕತಾ ಮೇ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ। ಕತಾ ಮಿಚ್ಛಾಮಿಟ್ಠೀತಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಕುಕ್ಕುಚ್ಚನ್ತಿ।

ಏತೇನ ಪನ ಅಕತಸುಚರಿತಾ ರಮ್ಮಣತಾಯ ಕತದುಚ್ಚರಿತಾ ರಮ್ಮಣತಾಯಚ ವಸೇನ ಕುಕ್ಕುಚ್ಚಸ್ಸ ದ್ವಿಧಾಭಾವೋಯೇವ ಸಿದ್ಧೋ ಹೋತಿ। ದ್ವೀಹಾಕಾರೇಹೀತಿ ಹಿ ವುತ್ತಂ। ಸೋಚ ಖೋ ಪುಬ್ಬೇ ಪಾಪಂ ಕತ್ವಾ ಪಚ್ಛಾ ಅಪಾಯಭಯತಜ್ಜಿತಾನಞ್ಚೇವ ಅಪಾಯೇಸು ಪತಿತ್ವಾ ಪುಬ್ಬೇ ಅತ್ತನಾ ಕತಕಮ್ಮಂ ಅನುಸ್ಸರನ್ತಾನಞ್ಚ ಹೋತಿ। ನಲಞ್ಞೇಸಂ, ಅಕತಂ ಮೇ ಕಾಯಸುಚರಿತಂ। ಕತಂ ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತನ್ತಿ ಹಿ ವುತ್ತಂ। ಯಥಾ ಪನ ಮಾನೋ ದುವಿಧೋ ಹೋತಿ ಯಾಥಾವಮಾನೋ ಅಯಾಥಾವಮಾನೋತಿ। ತಥಾ ಕುಕ್ಕುಚ್ಚಂಪಿ, ಯಾಥಾವಕುಕ್ಕುಚ್ಚಂ, ಅಯಾಥಾವ ಕುಕ್ಕುಚ್ಚನ್ತಿ ದುವಿಧಂ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಅಯಾಥಾವ ಕುಕ್ಕುಚ್ಚಂಪಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಂ ದ್ವೀಹಾಕಾರೇಹೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಅಕತಂ ವತ ಮೇ ಕಲ್ಯಾಣಂ ಕತಂ ಪಾಪನ್ತಿ। ಕತಮಂ ಪನ ತನ್ತಿ। ಯಞ್ಚ ಪುಬ್ಬೇ ಕಲ್ಯಾಣಕಮ್ಮೇಪಿ ಪಾಪಸಞ್ಞೀ ಪಾಪದಿಟ್ಠಿ ಅಕತ್ವಾ ಪಾಪಕಮ್ಮೇಪಿ ಕಲ್ಯಾಣಸಞ್ಞೀ ಕಲ್ಯಾಣದಿಟ್ಠಿ ಕತ್ವಾ ಪಚ್ಛಾ ಅನುಸೋಚನವಸೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಯಞ್ಚ ಪುಬ್ಬೇ ಕಲ್ಯಾಣೇ ಕಲ್ಯಾಣಸಞ್ಞೀ ಕತ್ವಾ ಪಚ್ಛಾ ಪಾಪಸಞ್ಞಿನೋ ಪಾಪೇಚ ಪಾಸಞ್ಞೀ ಅಕತ್ವಾ ಪಚ್ಛಾ ಕಲ್ಯಾಣಸಞ್ಞಿನೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಇದಂ ಅಯಾಥಾವಕುಕ್ಕುಚ್ಚಂನಾಮ। ಅನವಜ್ಜೇ ಸಾವಜ್ಜಸಞ್ಞೀ, ಕಪ್ಪಿಯೇ ಅಕಪ್ಪಿಯಸಞ್ಞೀ, ಅನಾಪತ್ತಿಯಂ ಆಪತ್ತಿಸಞ್ಞೀತಿಆದಿನಾಪಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। ಇದಞ್ಚ ಸಬ್ಬಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಂ ದ್ವೀಹಾ ಕಾರೇಹೇವ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ತಸ್ಮಾ ದ್ವೀಸುಏವ ಸಙ್ಗಹಿತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಯಂ ಪನ ಮಹಾನಿದ್ದೇಸೇಯೇವ ಹತ್ಥಕುಕ್ಕುಚ್ಚಕಂಪಿ ಕುಕ್ಕುಚ್ಚಂ। ಪಾದಕುಕ್ಕುಚ್ಚಕಂಪಿ ಕುಕ್ಕುಚ್ಚಂ। ಹತ್ಥಪಾದಕುಕ್ಕುಚ್ಚಕಂಪಿ ಕುಕ್ಕುಚ್ಚನ್ತಿ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಂ। ತಂ ಅಸಂಯತ ಕುಕ್ಕುಚ್ಚಂನಾಮ। ಯಂ ಪನ ತಂ ಭಿಕ್ಖು ಕುಕ್ಕುಚ್ಚಾಯನ್ತಾ ನಪಟಿಗ್ಗಣ್ಹಿಂಸೂತಿ ವಿನಯೇ ಆಗತಂ। ಯಞ್ಚ ಕಥಂ ಕುಕ್ಕುಚ್ಚಪ್ಪಕತತಾಯ ಆಪಜ್ಜತಿ ಕಪ್ಪಿಯೇ ಅಕಪ್ಪಿಯಸಞ್ಞಿತಾ ಅಕಪ್ಪಿಯೇ ಕಪ್ಪಿಯಸಞ್ಞಿತಾತಿ ಆಗತಂ। ತಂ ವಿನಯಕುಕ್ಕುಚ್ಚಂನಾಮ। ತಂಪನ ವಿನಯಸಂಸಯೋಏವ। ಸೋಚ ಖೋ ಅತ್ತನೋ ಅವಿಸಯೇ ಕಪ್ಪತಿ ನುಖೋ ನೋನುಖೋತಿ ಸಂಸಪ್ಪನಾಕಾರೇನ ಪವತ್ತೋ ಕುಸಲ ಕ್ರಿಯ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೋ। ಸೋಪನ ಯೇಸಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ।

ತೇಸು ಯೇ ಸಿಕ್ಖಾಕಾಮಾ, ತೇ ತಂಕಮ್ಮಂ ನಕರೋನ್ತಿ। ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಕುಕ್ಕುಚ್ಚಾಯನ್ತಾ ನಪಟಿಗ್ಗಣ್ಹಿಂಸೂತಿ ವುತ್ತಂ। ಯೇ ಪನ ಕರೋನ್ತಿಯೇವ। ತೇ ಕಪ್ಪಿಯವತ್ಥುಸ್ಮಿಂಪಿ ಆಪತ್ತಿಂ ಆಪಜ್ಜನ್ತಿ। ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಕುಕ್ಕುಚ್ಚಪ್ಪಕತತಾಯ ಆಪತ್ತಿಂ ಆಪಜ್ಜತೀತಿ ವುತ್ತಂ।

೯೪. ಥಿಯತಿಚಿತ್ತಂ ಮನ್ದಮನ್ದಂ ಕತ್ವಾ ಅಜ್ಝೋತ್ಥರತೀತಿ **ಥಿನಂ**। ಥಿಯಿಯನಾ ಥಿಯಿತತ್ತನ್ತಿ ಹಿ ಪಾಳಿಯಂ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಂ।

೯೫. ಮೇಧತಿ ಚೇತಸಿಕೇ ಧಮ್ಮೇ ಅಕಮ್ಮಞ್ಞಭೂತೇ ಕತ್ವಾ ವಿಹಿಂ ಸತೀತಿ **ಮಿದ್ಧಂ**। ತಥಾ ಹಿ ಆರಮ್ಮಣೇ ವಿಪ್ಫಾರವಸೇನ ತಂ ತಂ ಇರಿಯಾ ಪಥಂ ಸನ್ಧಾರೇತ್ವಾ ಪವತ್ತಮಾನೇಸು ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮೇಸು ಮುಗ್ಗರೇನ ಪೋಥೇತ್ವಾ ವಿಯ ತೇ ಆರಮ್ಮಣತೋ ಓಲಿಯಾಪೇತ್ವಾ ಇರಿಯಾಪಥಂಪಿ ಸನ್ಧಾರೇತುಂ ಅಸಮತ್ಥೇ ಕತ್ವಾ ಥಿನಂ ಚಿತ್ತಂ ಅಭಿಭವತಿ। ಮಿದ್ಧಂ ಚೇತಸಿಕೇತಿ।

೯೬. **ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾ**ತಿ ಏತ್ಥ। ಚಿಕಿಚ್ಛನಂ ಚಿಕಿಚ್ಛಾ। ಞಾಣಪ್ಪಟಿಕಾ ರೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ತಿಕಿಚ್ಛಿತುಂ ದುಕ್ಕರತಾಯ ವಿಗತಾ ಚಿಕಿಚ್ಛಾ ಏತಾಯಾತಿ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾ। ಸಭಾವಂ ವಿಚಿನನ್ತಾ ಕಿಚ್ಛನ್ತಿ ಕಿಲಮನ್ತಿ ಏತಾಯಾತಿವಾ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾ। ವಿಚಿಕಿಚ್ಛತಿವಾ ದ್ವೇಳ್ಹಕಭಾವೇನ ಪವತ್ತತೀತಿ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾ। ಸಾ ನೀವರಣಭೂತಾ, ಪಟಿರೂಪಕಾತಿ ದುವಿಧಾ। ತತ್ಥ ಬುದ್ಧಾದೀಸು ಅಟ್ಠಸು ವತ್ಥೂಸು ವಿಮತಿವಸೇನ ಪವತ್ತಮಾನಾ ನೀವರಣಭೂತಾ। ತತೋ ಅಞ್ಞಾಪನ ಅಸಬ್ಬಞ್ಞೂನಂ ತೇಸು ತೇಸು ಆರಮ್ಮಣೇಸು ಕಥಂ ನುಖೋ ಏವಂ ನುಖೋ ಇದಂನುಖೋತಿ ವೇಮತಿಕಭಾವೇನ ಪವತ್ತಾ ಸಬ್ಬಾ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾ ಪಟಿರೂಪಕಾನಾಮ। ಸಾ ಪನ ಕುಸಲಾಪಿ ಹೋತಿ, ಅಕುಸಲಾಪಿ ಖೀಣಾ ಸವಾನಂ ಉಪ್ಪನ್ನ ಕ್ರಿಯಾಬ್ಯಾಕತಾಪೀತಿ। ಇಧ ಪನ ಏಕನ್ತಾಕುಸಲಭೂತಾ ನೀವರಣವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾವ ಅಧಿಪ್ಪೇಕಾತಿ।

ಅಕುಸಲರಾಸಿಮ್ಹಿ ಪರಮತ್ಥದೀಪನಾ।

೯೭. ಸದ್ದಹತೀತಿ **ಸದ್ಧಾ**। ಯಥಾ ಅಚ್ಛಂ ಪಸನ್ನಂ ನಿಸಿನ್ನಂ ಉದಕಂ ಚನ್ದ ಸೂರಿಯಾದೀನಿ ರೂಪನಿಮಿತ್ತಾನಿ ಸುಟ್ಠು ಅತ್ತನಿ ದಹತಿ। ಏವಂ ಅಯಂ ಬುದ್ಧಗುಣಾ ದೀನಿ ಸುಟ್ಠು ಅತ್ತನಿ ದಹತಿ ಧಾರೇತಿ ಥಪೇತಿವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸದ್ದಹನ್ತಿವಾ ಏತಾಯಾತಿ ಸದ್ಧಾ। ಸದ್ದಹನಮತ್ತಮೇವವಾ ಏತನ್ತಿ ಸದ್ಧಾ। ಸಾಪಿ ಬುದ್ಧಾ ದೀಸು ಸದ್ಧೇಯ್ಯವತ್ಥೂಸು ಅಕಾಲುಸ್ಸಿಯಭಾವೇನ ಪವತ್ತಮಾನಾಏವ ಇಧ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ। ತತೋ ಅಞ್ಞಾಪನ ತಿತ್ಥಿಯೇಸುವಾ ತಿತ್ಥಿಯಧಮ್ಮೇಸು ವಾ ಏವರೂಪೇಸು ಅಸದ್ಧೇಯ್ಯವತ್ಥೂಸು ಸದ್ದಹನವಸೇನ ಪವತ್ತಾ ಓಕಪ್ಪನಾ ಸದ್ಧಾ ಪಟಿರೂಪಕಾನಾಮ ಹೋತಿ। ಸಾ ಪನ ಅತ್ಥತೋ ಮಿಚ್ಛಾಧಿಮೋಕ್ಖೋ ಯೇವಾತಿ। ಯಥಾ ಪನ ಮನುಸ್ಸಾ ಹತ್ಥೇ ಅಸತಿ ರತನಾನಿ ದಿಸ್ವಾ ಪಿ-ಗಹೇತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋನ್ತಿ। ವಿತ್ತೇ ಅಸತಿ ತೇಸಂ ಸಬ್ಬಭೋಗಾ ನ ಸಮ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ಬೀಜೇ ಅಸತಿ ಸಸ್ಸಾದೀನಿ ನಸಮ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ಏವಂ ಸದ್ಧಾಯ ಅಸತಿ ಪುಞ್ಞಕ್ರಿಯಾವತ್ಥೂನಿ ನಸಮ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ಏಸಾ ಹತ್ಥವಿತ್ತಬೀಜ ಸದಿಸಾತಿ ವುತ್ತಾ।

೯೮. ಸರತೀತಿ **ಸತಿ**। ಅತ್ತನಾ ಕತಾನಿ ಕತ್ತಬ್ಬಾನಿ ಚ ಕಲ್ಯಾಣಕಮ್ಮಾವಾ ಬುದ್ಧಗುಣಾದೀನಿವಾ ಅಪ್ಪಮಜ್ಜನವಸೇನ ಉಪಗಚ್ಛತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸಾಪಿ ಸಮ್ಮಾಸತಿ ಮಿಚ್ಛಾಸತಿ ದುವಿಧಾ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಸಮ್ಮಾಸತಿ ಇಧ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ। ಇತರಾ ಪನ ಸತಿಯೇವ ನ ಹೋತಿ। ಕತಸ್ಸ ಕತ್ತಬ್ಬಸ್ಸಚ ಪಾಪಕಮ್ಮಸ್ಸ ಅಪ್ಪಮಜ್ಜನವಸೇನ ಪವತ್ತೋ ಸತಿಪಟಿರೂಪಕೋ ಅಕುಸಲಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೋಯೇವ। ಯಸ್ಮಾ ಪನೇಸಾ ಚಿತ್ತಂ ಸಬ್ಬೇಹಿ ಅಕುಸಲಧಮ್ಮೇಹಿಚ ರಕ್ಖಿತುಂ ಕುಸಲಧಮ್ಮೇಹಿಚ ಯೋಜೇತುಂ ಸಕ್ಕೋತಿ। ತಸ್ಮಾ ಸಾ ರಞ್ಞೋ ಸಬ್ಬಕಮ್ಮಿಕ ಮಹಾಅಮಚ್ಚೋ ವಿಯ ದಟ್ಠಬ್ಬಾತಿ। ಸತಿಂಖ್ವಾಹಂ ಭಿಕ್ಖವೇ ಸಬ್ಬತ್ಥಿಕಂ ವದಾಮೀತಿ ಹಿ ವುತ್ತಂ।

೯೯. ಹಿರಿಯತೀತಿ **ಹಿರಿ**। ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತಾದೀಹಿ ಲಜ್ಜತಿ ಜಿಗುಚ್ಛತಿ ಉಕ್ಕಣ್ಠತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

೧೦೦. ತೇಹಿಯೇವ ಓತ್ತಪ್ಪತೀತಿ **ಓತ್ತಪ್ಪಂ**। ಉಬ್ಬಿಜ್ಜತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏತ್ಥಪಿ ಹಿರಿಓತ್ತಪ್ಪಪ್ಪಟಿರೂಪಕಾನಾಮ ಅತ್ಥಿ, ವುತ್ತಞ್ಹಿ -

ಲಜ್ಜಿತಬ್ಬೇ ನಲಜ್ಜನ್ತಿ, ಅಲಜ್ಜಿಯೇಸು ಲಜ್ಜರೇತಿ ಚ।
ಭಾಯಿತಬ್ಬೇ ನಭಾಯನ್ತಿ, ಅಭಯೇ ಭಯದಸ್ಸಿನೋತಿ ಚ॥

ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಸಪ್ಪುರಿಸಾ ಹಿರಿಯಾ ಅತ್ತನಿ ಓತ್ತಪ್ಪೇನಚ ಪರೇಸು ಆರಕ್ಖದೇವತಾದೀಸು ಗಾರವಂ ಉಪ್ಪಾದೇತ್ವಾ ಪಾಪತೋ ವಜ್ಜೇತ್ವಾ ಸುದ್ಧಂ ಅತ್ತಾನಂ ಪರಿಹರನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ಇಮೇ ದ್ವೇ ಲೋಕಪಾಲಧಮ್ಮಾತಿ ವುತ್ತಾ।

೧೦೧. ಲೋಭಪ್ಪಟಿಪಕ್ಖೋ **ಅಲೋಭೋ**। ಸೋ ಹಿ ಯೇಸು ಅತ್ತನೋ ಹಿತಸಞ್ಞಿತೇಸು ಆರಮ್ಮಣೇಸು ಲೋಭೋ ಲಗ್ಗನವಸೇನ ಪವತ್ತತಿ, ತೇಸ್ವೇವ ತಂ ಲೋಭಂ ವಿಧಮಿತ್ವಾ ಲೋಭವತ್ಥುಭೂತಾ ಭವಭೋಗಸಮ್ಪತ್ತಿಯೋ ಗೂಥರಾಸಿಂವಿಯ ಹೀಳೇತ್ವಾ ಜಿಗುಚ್ಛಿತ್ವಾ ಏಕಾನೇಕ್ಖಮ್ಮ ಧಾತುನಾಮ ಹುತ್ವಾ ಪವತ್ತತೀತಿ।

೧೦೨. ದೋಸಪ್ಪಟಿಪಕ್ಖೋ **ಅದೋಸೋ**। ಸೋಪಿ ಹಿ ಯೇಸು ಅತ್ತನೋ ಅಹಿತಸಞ್ಞಿತೇಸು ಆರಮ್ಮಣೇಸು ದೋಸೋ ದುಸ್ಸನವಸೇನ ಪವತ್ತತಿ। ತೇಸ್ವೇವ ತಂದೋಸಂ ವಿಧಮಿತ್ವಾ ದಿಟ್ಠದಿಟ್ಠೇಸು ಸತ್ತೇಸು ಪುಣ್ಣಚನ್ದಸದಿಸಂ ಸೋಮ್ಮಹದಯಂ ಉಪ್ಪಾದೇತ್ವಾ ಏಕಾ ಅಬ್ಯಾಪಾದಧಾತು ನಾಮ ಹುತ್ವಾ ಪವತ್ತತೀತಿ। ಅಯಮೇವಚ ಬ್ರಹ್ಮವಿಹಾರೇಸು ಮೇತ್ತಾತಿ ವುತ್ತಾ। ಅಮೋಹೋಪಿ ಇಧ ವತ್ತಬ್ಬೋ। ಮೋಹಪ್ಪಟಿಪಕ್ಖೋ **ಅಮೋಹೋ**। ಸೋಪಿ ಹಿ ಯೇಸು ಧಮ್ಮೇಸುವಾ ಅತ್ಥೇಸುವಾ ಚತೂಸು ಅರಿಯಸಚ್ಚೇಸುವಾ ಮೋಹೋ ಅನ್ಧಕಾರಂ ಕತ್ವಾ ಪವತ್ತತಿ। ತೇಸ್ವೇವ ತಂ ಮೋಹಂ ವಿಧಮಿತ್ವಾ ಚನ್ದಸೂರಿಯಸಹಸ್ಸಂ ಉಟ್ಠಾಪೇನ್ತೋವಿಯ ವಿಜ್ಜಾನಾಮ ಹುತ್ವಾ ಪವತ್ತತೀತಿ।

೧೦೩. **ತತ್ರಮಜ್ಝತ್ತತಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ಅತ್ತಾ ವುಚ್ಚತಿ ಸಭಾವೋ। ಲೀನುದ್ಧಚ್ಚಾದೀನಂ ಉಭಿನ್ನಂ ವಿಸಮಪಕ್ಖಾನಂ ಮಜ್ಝೇ ಪವತ್ತೋ ಅತ್ತಾ ಏತಸ್ಸಾತಿ ಮಜ್ಝತ್ತಾ। ಸಮಪ್ಪವತ್ತೋ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಸಮೂಹೋ। ತಸ್ಸ ಭಾವೋ ಮಜ್ಝಕ್ಕತಾ। ತೇಸು ತೇಸು ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮೇಸು ದಿಸ್ಸಮಾನಾ ಮಜ್ಝತ್ತತಾ ತತ್ರಮಜ್ಝತ್ತತಾ ತೇಸು ತೇಸುವಾ ಹಿತಕಮ್ಮೇಸು ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾನಂ ಮಜ್ಝತ್ತತಾ ತತ್ರಮಜ್ಝತ್ತತಾ। ತಥಾ ಹಿ ಸಾ ಸಮಪ್ಪವತ್ತಾನಂ ಸಮ್ಪಯುತ್ತ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅಜ್ಝುಪೇಕ್ಖನವಸೇನ ಸಮಪ್ಪವತ್ತಾನಂ ಆಜಾನೇಯ್ಯಾನಂ ಅಜ್ಝುಪೇಕ್ಖನಸಾರಥೀವಿಯ ದಟ್ಠಬ್ಬಾತಿ ವುತ್ತಾ। ಅಯಮೇವಚ ಬ್ರಹ್ಮವಿಹಾರೇಸು ಉಪೇಕ್ಖಾತಿ ವುತ್ತಾ।

೧೦೪. ಕಾಯಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಾದೀಸು ಕಾಯೋತಿ ವೇದನಾದಿಕ್ಖನ್ಧತ್ತಯ ಸಙ್ಖಾತೋ ಚೇತಸಿಕಸಮೂಹೋ ವುಚ್ಚತಿ। ಚಿತ್ತನ್ತಿ ಸೋಭಣಚಿತ್ತಂ। ಕಾಯಸ್ಸ ಪಸ್ಸದ್ಧಿ **ಕಾಯಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿ**। ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಪಸ್ಸದ್ಧಿ **ಚಿತ್ತಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧೀ**ತಿಆದಿನಾ ಸಮಾಸೋ। ಪಸ್ಸಮ್ಭನಂ ಪಸ್ಸದ್ಧಿ। ಸನ್ತಸೀತಲಭಾವೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯೇಸಂ ಇದಂ ದ್ವಯಂ ದುಬ್ಬಲಂ ಹೋತಿ। ತೇ ಪುಞ್ಞಕಮ್ಮೇಸು ಚಿತ್ತಸುಖಂ ನಪಿನ್ದನ್ತಿ। ಬಹಿದ್ಧಾಏವ ನೇಸಂ ಚಿತ್ತಂ ಪಕ್ಖನ್ದತಿ। ಸನ್ತತ್ತೇ ಪಾಸಾಣಪಿಟ್ಠೇ ಠಪಿತಮಚ್ಛೋವಿಯ ಹೋತಿ। ಯೇಸಂ ಪನ ಬಲವಂ ಹೋತಿ। ತೇಯೇವ ತತ್ಥ ತಂ ವಿನ್ದನ್ತಿ। ತೇಸಂ ಚಿತ್ತಂ ಸೀತಲೇ ಉದಕೇ ಪಕ್ಖಿತ್ತ ಮಚ್ಛೋ ವಿಯ ಹೋತಿ।

೧೦೫. ಲಹುಭಾವೋ **ಲಹುತಾ**। ಅಗರುತಾ ಅದನ್ಧತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯೇಸಂ ಇದಂ ದುಬ್ಬಲಂ। ತೇಸಂ ಚಿತ್ತಂ ಪುಞ್ಞಕಮ್ಮೇಸು ನಪಸಾರೇತಿ ಸಙ್ಕೋಚತಿ। ತತ್ತಪಾಸಾಣೇ ಪಕ್ಖಿತ್ತಪದುಮಪುಪ್ಫಂ ವಿಯ ಹೋತಿ। ಯೇಸಂ ಪನ ಬಲವಂ। ತೇಸಂ ಚಿತ್ತಂ ತತ್ಥ ಪಸಾರೇತಿ। ಸೀತಲೇ ಉದಕೇ ಪಕ್ಖಿತ್ತ ಪದುಮಪುಪ್ಫಂ ವಿಯ ಹೋತಿ।

೧೦೬. ಮುದುಭಾವೋ **ಮುದುತಾ**। ಯೇಸಂ ಇದಂ ದುಬ್ಬಲಂ। ತೇಸಂ ಚಿತ್ತಂ ಪುಞ್ಞಕಮ್ಮೇಸು ಥದ್ಧಂ ಹೋತಿ। ವೇರೀನಂ ಮಜ್ಝೇ ಗತಮಹಾಯೋಧೋವಿಯ ಹೋತಿ। ಯೇಸಂ ಪನ ಬಲವಂ। ತೇಸಂ ಚಿತ್ತಂ ತತ್ಥ ಮುದು ಹೋತಿ। ವಿಯಞ್ಞಾತೀನಂ ಮಜ್ಝೇ ಗತಮಹಾಯೋಧೋ ವಿಯ ಹೋತಿ।

೧೦೭. ಕಮ್ಮನಿ ಸಾಧು ಕಮ್ಮಞ್ಞಂ। ತದೇವ **ಕಮ್ಮಞ್ಞತಾ**। ಯೇಸಂ ಇದಂ ದುಬ್ಬಲಂ। ತೇಸಂ ಚಿತ್ತಂ ಪುಞ್ಞಕಮ್ಮೇಸು ಯಥಿಚ್ಛಿತಂ ಠಪೇತುಂ ನಲಬ್ಭತಿ, ವಿಕ್ಕಿರತಿ। ಪಟಿವಾತೇ ಖಿತ್ತಥುಸಮುಟ್ಠಿವಿಯ ಹೋತಿ। ಯೇಸಂ ಪನ ಬಲವಂ। ತೇಸಂಯೇವ ತಂ ತತ್ಥ ಯಥಿಚ್ಛಿತಂ ಠಪೇತುಂ ಲಬ್ಭತಿ ನವಿಕ್ಕಿರತಿ। ಪಟಿವಾತೇ ಖಿತ್ತಸುವಣ್ಣಕ್ಖನ್ಧೋವಿಯ ಹೋತಿ।

೧೦೮. ಪಗುಣಸ್ಸ ಭಾವೋ ಪಾಗುಞ್ಞಂ। ತದೇವ **ಪಾಗುಞ್ಞತಾ**। ಯೇಸಂ ಇದಂ ದುಬ್ಬಲಂ। ತೇಸಂ ಚಿತ್ತಂ ಪುಞ್ಞಕಮ್ಮೇಸು ವಿಕಮ್ಪತಿ ವಿಹಞ್ಞತಿ। ಗಮ್ಭೀರೇ ಉದಕೇ ಖಿತ್ತವಾನರೋವಿಯ ಹೋತಿ। ಯೇಸಂ ಪನ ಬಲವಂ, ತೇ ಸಂ ತಂ ತತ್ಥ ನವಿಕಮ್ಪತಿ ನವಿಹಞ್ಞತಿ। ಗಮ್ಭೀರೇ ಉದಕೇ ಖಿತ್ತ ಕುಮ್ಭಿಲೋ ವಿಯ ಹೋತಿ।

೧೦೯. ಉಜುಏವ ಉಜುಕಂ, ಉಜುಕಸ್ಸ ಭಾವೋ **ಉಜುಕತಾ**। ಯೇಸಂ ಇದಂ ದುಬ್ಬಲಂ। ತೇಸಂ ಚಿತ್ತಂ ಪುಞ್ಞಕಮ್ಮೇಸು ವಿಸಮಗಹಿಕಂ ಹೋತಿ। ಕದಾಚಿ ಲೀನಂ। ಕದಾಚಿ ಉದ್ಧಟಂ। ಕದಾಚಿ ಓನತಂ। ಕದಾಚಿ ಉನ್ನತಂ। ಸುರಾಮದಮತ್ತಸ್ಸ ಮಗ್ಗಗಮನಂ ವಿಯ ಹೋತಿ। ಯೇಸಂ ಪನ ಬಲವಂ, ತೇಸಂ ತಂ ವುತ್ತವಿಪರಿಯ ಯೇನ ವೇದಿತಬ್ಬನ್ತಿ।

೧೧೦. ಏತ್ಥಚ ಸಿದ್ಧೇಸುಪಿ ಚಿತ್ತಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಾದಿಕೇಸು ವುತ್ತೇಸು ವಿಸುಂ ಕಾಯಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಾದೀನಂ ವಚನಂ ತೇಸಂ ವಸೇನ ರೂಪಕಾಯಸ್ಸಪಿ ಪಸ್ಸದ್ಧಾದಿ ದೀಪನತ್ಥನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ತತ್ಥ ತಂ ತಂ ಸುತ್ತನ್ತಂ ಸುತ್ವಾ ಗೇಲಞ್ಞವುಟ್ಠಾ ನಾದೀಸು ರೂಪಕಾಯಸ್ಸ ಪಸ್ಸದ್ಧಭಾವೋ ಪಾಕಟೋ ಇದ್ಧಿಮನ್ತಾನಂ ಇದ್ಧಿಯಾ ಆಕಾಸಗಮನಾದೀಸು ಲಹು ಭಾವೋ। ಕಾಯಂ ಖುದ್ದಕಂ ವಾ ಮಹನ್ತಂ ವಾ ಕತ್ವಾ ನಿಮ್ಮಿನನೇಸು ಮುದುಭಾವೋ। ಅನ್ತೋಪಥವಿಯಂವಾ ಅನ್ತೋಪಬ್ಬತೇ ಸುವಾ ಅಸಜ್ಜಮಾನಂ ಕತ್ವಾ ಗಮನಾದೀಸು ಕಮ್ಮಞ್ಞಭಾವೋ। ನಾಗವಣ್ಣಂವಾ ಗರುಳವಣ್ಣಂವಾ ಕತ್ವಾ ನಿಮ್ಮಿನನಾದೀಸು ಪಗುಣಭಾವೋ ತೇಸ್ವೇವ ಸಬ್ಬೇಸು ಯಥಾನಿಮ್ಮಿತವಸೇನ ಚಿರಪ್ಪವತ್ತಿಭಾವೇಸು ಉಜುಕಭಾವೋ ಪಾಕಟೋ ಹೋತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಸಮಂ ಧಾರೇನ್ತೀತಿ ಸಾಧಾರಣಾ, ಸಬ್ಬೇಹಿ ಸೋಭಣಚಿತ್ತೇಹಿ, ತೇಸಂವಾ ಸಾಧಾರಣಾ **ಸೋಭಣ ಸಾಧಾರಣಾ**।

೧೧೧. **ಸಮ್ಮಾವಾಚಾತಿ** ಏತ್ಥ ತಿವಿಧಾ ಸಮ್ಮಾವಾಚಾ ಕಥಾ, ಚೇತನಾ, ವಿರತಿವಸೇನ, ತತ್ಥ ಅತ್ಥಧಮ್ಮಪ್ಪಟಿಸಂಯುತ್ತಾ ಸುಭಾಸಿತಾ ವಾಚಾ ಕಥಾ ಸಮ್ಮಾವಾಚಾನಾಮ। ತಂಸಮುಟ್ಠಾಪಿಕಾ ಕುಸಲಕ್ರಿಯಚೇತನಾ ಚೇತನಾಸಮ್ಮಾವಾಚಾನಾಮ। ಯಾ ಪನ ಮುಸಾವಾದಾ ವೇರಮಣಾದೀನಿ ಸಿಕ್ಖಾಪದಾನಿ ಸಮಾದಿಯನ್ತಸ್ಸವಾ ಅಧಿಟ್ಠಹನ್ತಸ್ಸವಾ ಸಮ್ಪತ್ತಂ ವತ್ಥುಂ ಅವೀತಿಕ್ಕಮನ್ತಸ್ಸವಾ ಪಾಪವಿರಮಣಾಕಾರೇನ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಪವತ್ತಿ। ಅಯಂ ವಿರತಿ ಸಮ್ಮಾವಾಚಾನಾಮ। ಸಾ ಇಧ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ। ಸಮ್ಮಾ ವದನ್ತಿ ಏತಾ ಯಾತಿ ಸಮ್ಮಾವಾಚಾ। ಏತಾಯಾತಿ ಚೇತ್ಥ ಕರಣತ್ಥೇ ಹೇತುಅತ್ಥೇ ವಾ ಕರಣವಚನಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ತತ್ಥ ವಾಚಾಯ ಸಿಕ್ಖಾಪದಾನಿ ಸಮಾದಿಯನ್ತಸ್ಸ ಸಮಾದಾನವಚನಾನಿ ಸನ್ಧಾಯ ಕರಣತ್ಥೋ ಹೇತುಅತ್ಥೋ ಚ ಯುಜ್ಜತಿ। ತತೋ ಯಥಾಸಮಾದಿನ್ನಾನಿವಾ ಯಥಾಧಿಟ್ಠಿತಾನಿವಾ ಸಿಕ್ಖಾಪದಾನಿ ಸುಟ್ಠುರಕ್ಖಾಮಾತಿ ಯಾನಿ ಅನವಜ್ಜಾನಿಏವ ವಚನಾನಿ ವದನ್ತಾ ವಿಚರನ್ತಿ। ತಾನಿ ಸನ್ಧಾಯ ಕರಣತ್ಥಾನುಕೂಲೋ ಹೇತು ಅತ್ಥೋಯೇವ ಯುಜ್ಜತೀತಿ। ಅಥವಾ, ತಥಾ ವದನ್ತುವಾ ಮಾವಾ। ಅಯಂಪನ ವದಮಾನೇಸು ಸತಿ ತೇಸಂ ಸಮ್ಮಾ ವತ್ತುಂಏವ ದೇತಿ। ನಮಿಚ್ಛಾ ವತ್ತುನ್ತಿ ಕತ್ವಾ ಸಮ್ಮಾ ವಾಚಾತ್ವೇವ ವುಚ್ಚತಿ। ಅಪಿಚ, ಅಯಂ ವಚೀದುಚ್ಚರಿತಾನಂ ಪಜಹನವಸೇನ ಪವತ್ತಮಾನಾ ವಚೀದ್ವಾರಸುದ್ಧಿಯಾ ಏವ ಹೋತೀತಿ ಸಮ್ಮಾವಾಚಾತಿ ವುಚ್ಚತೀತಿ।

೧೧೨. **ಸಮ್ಮಾಕಮ್ಮನ್ತೋ**ಪಿ ತಿವಿಧೋ ಕ್ರಿಯಾ, ಚೇತನಾ, ವಿರತಿ ವಸೇನ। ತತ್ಥ ಯಂಕಿಞ್ಚಿ ಅನವಜ್ಜಂ ಕಮ್ಮಂ ಕರೋನ್ತಸ್ಸ ಕಾಯಿಕಕ್ರಿಯಾ ಕ್ರಿಯಾಕಮ್ಮನ್ತೋನಾಮ। ತಂಸಮುಟ್ಠಾಪಿಕಾ ಚೇತನಾ ಚೇತನಾಕಮ್ಮನ್ತೋ ನಾಮ। ಯಾ ಪನ ಪಾಣಾತಿಪಾತಾ ವೇರಮಣಾದೀನಿ ಸಿಕ್ಖಾಪದಾನಿ ಸಮಾದಿ ಯನ್ತಸ್ಸವಾ ಅಧಿಟ್ಠಹನ್ತಸ್ಸವಾ ಸಮ್ಪತ್ತಂ ವತ್ಥುಂ ಅವೀತಿಕ್ಕಮನ್ತಸ್ಸವಾ ಪಾಪವಿರಮಣಾಕಾರೇನ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಪವತ್ತಿ। ಅಯಂ ವಿರತಿ ಸಮ್ಮಾಕಮ್ಮನ್ತೋ ನಾಮ। ಸಮ್ಮಾ ಕರೋನ್ತಿ ಏತೇನಾತಿ ಸಮ್ಮಾಕಮ್ಮಂ, ತದೇವ ಸಮ್ಮಾ ಕಮ್ಮನ್ತೋ ಸುತ್ತನ್ತೋ ವನನ್ತೋವಿಯ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ವುತ್ತನಯಮೇವ।

೧೧೩. **ಸಮ್ಮಾಆಜೀವೋ**ಪಿ ವೀರಿಯ, ವಿರತಿವಸೇನ ದುವಿಧೋ। ತತ್ಥ ಪಕತಿಯಾ ಅನವಜ್ಜಾನಿ ಕಸಿಕಮ್ಮಾದೀನಿವಾ ಭಿಕ್ಖಾಚರಿಯಾದೀನಿವಾ ಕತ್ವಾ ಜೀವಿತಂ ಕಪ್ಪೇನ್ತಾನಂ ಉಟ್ಠಾನಬಲಸಙ್ಖಾತೋ ವಾಯಾಮೋ ವೀರಿಯಸಮ್ಮಾಆಜೀವೋನಾಮ। ಯಾ ಪನ ಆಜೀವಸುದ್ಧಿಂ ಅಪೇಕ್ಖಿತ್ವಾ ಅತ್ತನೋ ಆಜೀವಸೀಲವಿಪತ್ತಿಕಾರಣಾನಿ ಕಾಯವಚೀದುಚ್ಚರಿತಾನಿ ಪಜಹನ್ತಾನಂ

ಪಾಪವಿರಮಣಾಕಾರೇನ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಪವತ್ತಿ। ಅಯಂ ವಿರತಿ ಆಜೀವೋನಾಮ। ಅಯಮಿಧಾಧಿಪ್ಪೇತೋ। ಸಮ್ಮಾ ಆಜೀವನ್ತಿ ಜೀವಿತಂ ಪವತ್ತೇನ್ತಿ ಏತೇನಾತಿ ಸಮ್ಮಾಆಜೀವೋ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ವುತ್ತನಯಮೇವಾತಿ।

೧೧೪. ಏಕೇಕಾಪಿ ಚೇತ್ಥ ಸಮ್ಪತ್ತ ವಿರತಿ, ಸಮಾದಾನ ವಿರತಿ, ಸಮುಚ್ಛೇದವಿರತಿವಸೇನ ತಿವಿಧಾ। ತತ್ಥ ಯಾ ಸಿಕ್ಖಾಪದಾನಿ ಅಸಮಾ ದಿಯಿತ್ವಾವಾ ಸಮಾದಿನ್ನಾನಿಪಿವಾ ತಾನಿ ಅನಪೇಕ್ಖಿತ್ವಾ ಕೇವಲಂ ಹಿರಿ ಓತ್ತಪ್ಪಬಲೇನೇವ ಸಮ್ಪತ್ತಂ ವತ್ಥುಂ ಅವೀತಿಕ್ಕಮನ್ತಾನಂ ಉಪ್ಪನ್ನಾ ವಿರತಿ। ಅಯಂ ಸಮ್ಪತ್ತವಿರತಿನಾಮ। ಸಾ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣಾಯೇವ। ಪಞ್ಚಸಿಕ್ಖಾ ಪದಾ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣಾತಿ ಹಿ ವುತ್ತಂ। ಯಾ ಪನ ಸಿಕ್ಖಾಪದಾನಿ ಸಮಾದಿ ಯನ್ತಸ್ಸವಾ ಅಧಿಟ್ಠಹನ್ತಸ್ಸವಾ ಯಥಾಸಮಾದಿನ್ನಾನಿವಾ ಯಥಾಧಿಟ್ಠಿತಾನಿ ವಾ ಸುಟ್ಠುರಕ್ಖಾಮೀತಿ ಸಮ್ಪತ್ತ ವತ್ಥುಂ ಅಪೀತಿಕ್ಕಮನ್ತಸ್ಸವಾ ಉಪ್ಪನ್ನಾ। ಅಯಂ ಸಮಾದಾನವಿರತಿನಾಮ। ಸಾ ಪನ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣಾವಾ ಹೋತಿ ಅನಾಗತಾರಮ್ಮಣಾವಾ। ತಥಾ ಹಿ ಪಞ್ಚಸಿಕ್ಖಾಪದಾ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣಾತಿ ಇದಂ ಸಮ್ಪತ್ತವಿರತಿವಸೇನ ವುತ್ತನ್ತಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ವುತ್ತಂ। ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಪನ ಸಬ್ಬದುಚ್ಚರಿತಾನಂ ಪಚ್ಚಯಸಮುಚ್ಛೇದವಸೇನ ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಸಮುಚ್ಛೇದವಿರತಿನಾಮ। ಸಾ ಪನ ನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣಾಏವ। ಫಲವಿರತಿಪಿ ಏತ್ಥೇವ ಸಙ್ಗಹಿತಾತಿ। ತತ್ಥ ಲೋಕಿಯವಿರತಿಯೋ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಾದೀನಿ ವೀತಿಕ್ಕಮಿತಬ್ಬವತ್ಥೂನಿ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಪಾಣಾತಿಪಾತಾದೀನಿ ವಿರಮಿತಬ್ಬವತ್ಥೂನಿ ಪಜಹನ್ತಿ। ಲೋಕುತ್ತರವಿರತಿಯೋ ಪನ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ತಾನಿಯೇವ ವಿರಮಿತಬ್ಬವತ್ಥೂನಿ ಪಜಹನ್ತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

೧೧೫. ಪರದುಕ್ಖೇ ಸತಿ ಕಾರುಣಿಕಾನಂ ಹದಯಖೇದಂ ಕರೋತೀತಿ **ಕರುಣಾ**। ಕಿರತಿವಾ ಪರದುಕ್ಖಂ ವಿಕ್ಖಿಪತಿ, ಕಿಣಾತಿವಾ ಪರದುಕ್ಖಂ ಹಿಂಸತೀತಿ ಕರುಣಾ। ಕಿರೀಯತಿ ದುಕ್ಖಿತೇಸು ಪಸಾರೀಯತೀತಿವಾ ಕರುಣಾ। ಅಪಿಚ ಕಲಿ ಉಣಾತಿ ಭೇದೋ। ಕಲೀತಿ ದುಕ್ಖಂ ವುಚ್ಚತಿ, ಯಥಾ-ಕಲಿ ಸಮ್ಭವೇ ಭವೇತಿ। ಕಲೀತಿವಾ ಪಾಪಪಿ ಪರಾಜಯೋಪಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಪಾಪೇ ಕಲಿ ಪರಾಜಯೇತಿ ಹಿ ವುತ್ತಂ। ಸಬ್ಬಞ್ಚೇತಂ ಕಾರುಣಿಕಾ ನಂ ಕಾರುಞ್ಞಹೇತುಭೂತಮೇವ ಹೋತಿ। ಇತಿ ಕಲಿಂ ದುಕ್ಖಂವಾ ಪಾಪಂವಾ ಸಬ್ಬಸಮ್ಪತ್ತಿತೋ ಪರಾಜಯಂವಾ ಸತ್ತೇಹಿ ಅವನ್ತಿ ರಕ್ಖನ್ತಿ, ಸತ್ತೇವಾ ತತೋ ವಿಧಕಲಿತೋ ಅವನ್ತಿ ರಕ್ಖನ್ತಿ ಕಾರುಣಿಕಾ ಜನಾ ಏತಾಯಾತಿ ಕರುಣಾ।

೧೧೬. ಪರಸಮ್ಪತ್ತಿಂ ದಿಸ್ವಾ ಮೋದನ್ತಿ ಏತಾಯಾತಿ **ಮುದಿತಾ**। ನತ್ಥಿ ಪಮಾಣಂ ಏತೇಸನ್ತಿ ಅಪ್ಪಮಾಣಾ, ಸತ್ತಾ। ಅಪ್ಪಮಾಣೇಸು ಭವಾತಿ **ಅಪ್ಪಮಞ್ಞಾ**। ಏತಾಹಿ ಏತ್ತಕೇಸುಯೇವ ಸತ್ತೇಸು ಪವತ್ತೇತಬ್ಬಾ। ನ ಇತೋ ಅಞ್ಞೇಸೂತಿ ಏವಂ ಪರಿಚ್ಛೇದಪ್ಪಮಾಣಸ್ಸ ಅಭಾವಾ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಸತ್ತೇ ಪವತ್ತಾಪಿ ಅಪ್ಪಮಞ್ಞಾಏವನಾಮ ಹೋನ್ತೀತಿ।

[೭೭] ಟೀಕಾಸು ಪನ

ಅಪ್ಪಮಾಣಸತ್ತಾ ರಮ್ಮಣತ್ತಾ ಅಪ್ಪಮಾಣಾ। ತಾಏವ ಅಪ್ಪಮಞ್ಞಾತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ನ ಸುನ್ದರಂ।

೧೧೭. ಪಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯನ್ತಿ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತೋ ಅಮೋಹೋಏವ। ಸೋ ಹಿ ಪಜಾನನಟ್ಠೇನ ಪಞ್ಞಾ, ಅಧಿಪತಿಯಟ್ಠೇನ ಇನ್ದ್ರಿಯಞ್ಚಾತಿ ಕತ್ವಾ ಪಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯನ್ತಿ ವುಚ್ಚತೀತಿ।

ಸೋಭಣರಾಸಿಮ್ಹಿ ಪರಮತ್ಥದೀಪನಾ।

೧೧೮. **ಏತ್ತಾವತಾತಿ**ಆದಿ ತಿಣ್ಣಂ ರಾಸೀನಂ ಸಙ್ಗಹೋ। ಏವಂ ದ್ವಿಪಞ್ಞಾಸ ಸರೂಪಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಚೇತೋಯುತ್ತಪ್ಪಕಾರಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ತೇಸನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। ಇತೋ ಚೇತಸಿಕಾನಂ ಸರೂಪದಸ್ಸನತೋ ಪರಂ ತೇಸಂ ಚಿತ್ತಾವಿಯುತ್ತಾನಂ ಚಿತ್ತೇನ ಅವಿಯುತ್ತಾನಂ ಚೇತಸಿಕಾನಂ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೇಸು ಪಚ್ಚೇಕಂ ಸಮ್ಪಯೋಗೋ ತಥಾಯೋಗಂ ವುಚ್ಚತೇತಿ ಯೋಜನಾ। **ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೇಸೂತಿ** ಚಿತ್ತೇಸು ಇಚ್ಚೇವ ಅತ್ಥೋ। ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ ಚೇತಸಿಕಾ ಏತೇಸೂತಿ ಉಪ್ಪಾದಾ। ಚಿತ್ತಾನಿಏವ ಉಪ್ಪಾದಾ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾತಿ ಕತ್ವಾ। ದ್ವಿಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಾನಂ ಸಬ್ಬದುಬ್ಬಲತ್ತಾ ತೇಸು ಛ ಪಕಿಣ್ಣಕಾ ನುಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ಭಾವನಾಬಲೇನ ಪಹೀನತ್ತಾ

ವಿತಕ್ಕೋ ದುತೀಯಜ್ಝಾನಿಕಾದೀಸು, ವಿಚಾರೋ ತತೀಯಜ್ಝಾನಿಕಾದೀಸು, ಪೀತಿ ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಿಕಾದೀಸು ನುಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನಸಭಾವತ್ತಾ ಅಧಿಮೋಕ್ಖೋ ಅಸನ್ನಿಟ್ಠಾನಸಭಾವೇ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾ ಚಿತ್ತೇ ನುಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ವೀರಿಯಂ ಬಲನಾಯಕತ್ತಾ ದುಬ್ಬಲೇಸು ಪಞ್ಚದ್ವಾರಾವಜ್ಜನಾ ದೀಸು ಸೋಳಸಚಿತ್ತೇಸು ನುಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಪೀತಿ ಸಮ್ಪಿಯಾಯನಸಭಾವತ್ತಾ ದೋಮನಸ್ಸುಪೇಕ್ಖಾ ಸಹಗತೇಸು ನುಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಛನ್ದೋ ಇಚ್ಛಾಸಭಾವತ್ತಾ ಇಚ್ಛಾರಹಿತೇಸು ಅಹೇತುಕೇಸು ಮೋಮೂಹಚಿತ್ತೇಸುಚ ನುಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ಆಹ **ಪಕಿಣ್ಣಕೇಸುಪನ ವಿತಕ್ಕೋ।ಲ। ಮೋಮೂಹವಜ್ಜಿತಚಿತ್ತೇಸೂತಿ**। ತೇ ಪನ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾ ಪಕಿಣ್ಣಕವಿವಜ್ಜಿತಾ ಸಪಕಿಣ್ಣಕಾತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ।

೧೧೯. **ಅಕುಸಲೇಸೂತಿ** ಅಕುಸಲಚೇತಸಿಕೇಸು। ಸಬ್ಬಾಕುಸಲ ಸಾಧಾರಣಾನಾಮ। ತಸ್ಮಾ ಸಬ್ಬೇಸುಪಿ ದ್ವಾದಸಾಕುಸಲಚಿತ್ತೇಸು ಲಬ್ಭನ್ತೀತಿ ಯೋಜನಾ।

[೭೮] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

ಪಚ್ಛಿಮಂ ಪುರಿಮಸ್ಸ ಸಮತ್ಥನವಚನನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ। ತಂ ನ ಸುನ್ದರಂ।

ಇದಞ್ಹಿ ಠಾನಂ ಚಿತ್ತೇಸು ಲಬ್ಭಮಾನತಾದಸ್ಸನಪಧಾನನ್ತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಸಬ್ಬಾನಿ ಅಕುಸಲಚಿತ್ತಾನಿ ಇಮೇಹಿ ಚತೂಹಿ ವಿನಾ ನುಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ನ ಹಿ ತಾನಿ ಪಾಪೇಸು ಆದೀನವಂ ಪಸ್ಸಿತ್ವಾ ರಿತಾನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ನಚ ತೇಹಿ ಲಜ್ಜಾಯವಾ ಭಯೇನವಾ ಉಕ್ಕಣ್ಠಿತಾನಂ। ನಾಪಿ ಕುಸಲೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಸಮಾಹಿತಾನನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ತೇ ಸಬ್ಬೇಸು ತೇಸು ಲಬ್ಭನ್ತೀತಿ। ಯಸ್ಮಾಚ ದಿಟ್ಠಿಮಾನಾ ಖನ್ಧೇಸು ಅಸ್ಸಾದಂ ಅಮುಞ್ಚಿತ್ವಾವ ತೇಸು ತಥಾ ತಥಾ ಆಮಸಿತ್ವಾ ಪವತ್ತನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ತೇ ಲೋಭಮೂಲಚಿತ್ತೇಸ್ವೇವ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೇಸು ಪನ ತೇಸು ದಿಟ್ಠಿ ಖನ್ಧೇಸು ಅತ್ತಗ್ಗಾಹಂ ದಳ್ಹಂ ಗಹೇತ್ವಾ ತಂ ಅತ್ತಂ ನಿಚ್ಚತಾದೀಹಿ ಮಿಚ್ಛಾಸಭಾವೇಹಿಏವ ಪರಾಮಸನ್ತೀ ಪವತ್ತತಿ। ಮಾನೋ ಪನ ಖನ್ಧೇ ಅಹನ್ತಿ ದಳ್ಹಂ ಗಹೇತ್ವಾ ತಂ ಗಹಿತಾಕಾರಂ ಸೇಯ್ಯ ತಾದೀಹಿಏವ ಆಮಸನ್ತೋ ಪವತ್ತತಿ। ತಸ್ಮಾ ತೇ ಆಮಸನಾಕಾರತೋ ಅಸದಿಸವುತ್ತಿನೋಏವ ಹೋನ್ತೀತಿ ಆಹ। **ದಿಟ್ಠಿಚತೂಸು।ಲ। ವಿಪ್ಪಯುತ್ತೇಸೂತಿ**। ಯೇ ಪನ ದಿಟ್ಠಿಗತಿಕಾ ದಿಟ್ಠಿಯಾ ಯಥಾಗಹಿತಂ ಅತ್ತಾನಮೇವ ಅಹನ್ತಿ ಗಣ್ಹನ್ತಿ। ತೇಸಂಪಿ ದಿಟ್ಠಿಮಾನಾ ಆಮಸನಾಕಾರಂ ಪತ್ವಾ ಅಸದಿಸವುತ್ತಿಕಾಏವ ಹೋನ್ತಿ। ನ ಹಿ ಮಾನಸ್ಸ ವಿಯ ದಿಟ್ಠಿಯಾ ಅತ್ತ ಸಂಪಗ್ಗಹಣೇ ಬ್ಯಾಪಾರೋ ಅತ್ಥಿ। ನ ಚ ದಿಟ್ಠಿಯಾ ವಿಯ ಮಾನಸ್ಸ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅಯಾಥಾವಪಕ್ಖಪರಿಕಪ್ಪನೇತಿ। ತೇನೇವ ಹಿ ಅಹಂಗಾಹೋ ಮಾನೋ ಅನಾಗಾಮೀನಂಪಿ ಪವತ್ತತಿ। ಅತ್ತಗ್ಗಾಹಭೂತಾ ಪನ ದಿಟ್ಠಿ ಪುಥುಜ್ಜನಾನ ಮೇವಾತಿ।

[೭೯] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

> “ಮಾನೋಪಿ ಅಹಂಮಾನವಸೇನ ಪವತ್ತನತೋ ದಿಟ್ಠಿಸದಿಸೋವ ಪವತ್ತತೀತಿ ದಿಟ್ಠಿಯಾ ಸಹ ಏಕಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೇ ನಪವತ್ತತೀ”ತಿ ವತ್ವಾ ಕೇಸರ ಸೀಹೋ ಪಮಾಯ ತಂ ಅತ್ಥಂ ಸಾಧೇತಿ। ತಂ ನ ಸುನ್ದರಂ।

ಸದಿಸಪ್ಪವತ್ತಿ ಹಿ ನಾಮ ಸಹಪವತ್ತಿಯಾ ಏವ ಕಾರಣನ್ತಿ। ಮಚ್ಛರಿಯಂ ಪನ ಅತ್ತಸಮ್ಪತ್ತೀಸು ಲಗ್ಗನಲೋಭಸಮುಟ್ಠಿತಂಪಿ ತಾಸಂ ಪರೇಹಿ ಸಾಧಾರಣಭಾವಂ ಅಸಹನಾಕಾರೇನ ಪವತ್ತತ್ತಾ ಏಕನ್ತೇನ ಪಟಿಘಸಮ್ಪ ಯುತ್ತಮೇವ ಹೋತೀತಿ ವುತ್ತಂ **ದೋಸೋ।ಲ। ಚಿತ್ತೇಸೂತಿ**। ಅಕಮ್ಮಞ್ಞ ಲಕ್ಖಣಂ ಥಿನಮಿದ್ಧಂ ಕಮ್ಮಞ್ಞಸಭಾವೇಸು ಅಸಙ್ಖಾರಿಕೇಸು ನಸಮ್ಭವತೀತಿ ವುತ್ತಂ **ಥಿನಮಿದ್ಧಂ ಪಞ್ಚಸು ಸಸಙ್ಖಾರಿಕ ಚಿತ್ತೇಸೂತಿ**। ಚತ್ತಾರೋ ಸಬ್ಬಾ ಕುಸಲಸಾಧಾರಣಾ। ತಯೋ ಲೋಭ ದಿಟ್ಠಿಮಾನಾ। ಚತ್ತಾರೋ ದೋಸಾದಯೋ। ದ್ವಯಂ ಥಿನಮಿದ್ಧಂ। **ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾ ಚಿತ್ತೇಚಾತಿ** ಚಸದ್ದೋ ಅವಧಾರಣೇ। ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಚಿತ್ತೇಏವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಚತುದ್ದಸ ಅಕುಸಲ ಚೇತಸಿಕಾ।

೧೨೦. **ಸೋಭಣೇಸೂತಿ** ಸೋಭಣಚೇತಸಿಕೇಸು। ಲೋಕುತ್ತರೇ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕಮಗ್ಗೇ ತೀಸು ಖನ್ಧೇಸು ಪಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧೇ ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪೋ ನಾಮ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಪಕ್ಖಿಕೋವ ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಾ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಾದಿವಸೇನ ತಸ್ಮಿಂ ಅಸತಿಪಿ ಪಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧೋ ನಪರಿಹಾಯತಿ। ಸೀಲಸಮಾಧಿಕ್ಖನ್ಧಧಮ್ಮೇಸು ಪನ ಏಕೋ ಏಕಸ್ಸ ಕಿಚ್ಚಂ ನಸಾಧೇತಿ। ತಸ್ಮಾ ಲೋಕುತ್ತರ ಮಗ್ಗೋ ಸತ್ತಙ್ಗಿಕತೋ ಹೇಟ್ಠಾ ನಪವತ್ತತೀತಿ ಆಹ **ವಿರತಿಯೋ ಪನ ತಿಸ್ಸೋಪಿ।ಲ। ಲಬ್ಭನ್ತೀತಿ**। ನಿಯತಾವ ಏಕತೋವ ಸಬ್ಬಥಾಪಿ ಲಬ್ಭನ್ತೀತಿ ಯೋಜನಾ। ತತ್ಥ **ನಿಯತಾವಾತಿ** ನ ಲೋಕಿಯೇಸುವಿಯ ಕದಾಚಿಏವ ಲಬ್ಭನ್ತಿ। ಅಥಖೋ ಸಬ್ಬದಾಪಿ ನಿಯತಾ ಹುತ್ವಾವ ಲಬ್ಭನ್ತಿ। ಕಸ್ಮಾ, ಲೋಕುತ್ತರಧಮ್ಮಾನಂ ನಿಚ್ಚಂ ಸೀಲೇಸು ಪರಿಪೂರಕಾರಿತಾವಸೇನ ಪವತ್ತತ್ತಾ। ನ ಹಿ ತೇ ಲೋಕಿಯಾ ವಿಯ ಕದಾಚಿ ದಾನವಸೇನ ಕದಾಚಿ ಸುತಪರಿಯತ್ತಿವಸೇನ ಕದಾಚಿ ಕಸಿಣಭಾವನಾದಿವಸೇನ ಪವತ್ತನ್ತೀತಿ। ಏಕತೋ ವಾತಿ ನಲೋಕಿಯೇಸು ವಿಯ ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ಲಬ್ಭನ್ತಿ। ಅಥಖೋ ತಿಸ್ಸೋಪಿ ಏಕತೋ ಹುತ್ವಾವ ಲಬ್ಭನ್ತಿ। ಕಸ್ಮಾ, ಅಭಿನ್ನಾರಮ್ಮಣತ್ತಾ। ನ ಹಿ ತೇ ಲೋಕಿಯಾ ವಿಯ ವೀತಿಕ್ಕಮಿತಬ್ಬವತ್ಥುಸಙ್ಖಾತಾನಿ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಾದೀನಿ ನಾನಾರಮ್ಮಣಾನಿ ಆರಬ್ಭ ಪವತ್ತನ್ತಿ। ಏಕಂಪನ ನಿಬ್ಬಾನಮೇವ ಆರಬ್ಭಪವತ್ತನ್ತೀತಿ। **ಸಬ್ಬಥಾಪೀತಿ** ನ ಲೋಕಿಯೇಸು ವಿಯ ಏಕದೇ ಸಪ್ಪಹಾನವಸೇನ ಲಬ್ಭನ್ತಿ। ಅಥಖೋ ತಿಸ್ಸೋಪಿ ಅನವಸೇಸ ದುಚ್ಚರಿತ ದುರಾಜೀವಪ್ಪಹಾನಾಕಾರೇನ ಲಬ್ಭನ್ತಿ। ಲೋಕಿಯೇಸುಹಿ ಸಕಿಂ ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಸಮ್ಮಾವಾಚಾ ಚತುಬ್ಬಿಧಾನಿ ವಚೀದುಚ್ಚರಿತಾನಿ ಸಬ್ಬಾನಿ ಏಕತೋ ಪಜಹಿತುಂ ನಸಕ್ಕೋತಿ। ಮುಸಾವಾದವಿರತಿ ಮುಸಾವಾದಮೇವ ಪಜಹಿತುಂ ಸಕ್ಕೋತಿ। ನ ಇತರಾನಿ। ಮುಸಾವಾದಂಪಿ ಸಮೂಲಂ ಸಾನುಸಯಂ ಪಜಹಿತುಂ ನಸಕ್ಕೋತಿ। ತಥಾ ಪಿಸುಣವಾಚಾ ವಿರತಿ ಪಿಸುಣವಾಚಮೇವ ಪಜಹಿತುಂ ಸಕ್ಕೋತಿ। ನ ಇತರಾನಿ। ಪಿಸುಣವಾಚಂಪಿ ಸಮೂಲಂ ಸಾನುಸಯಂ ಪಜಹಿತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ। ಸಬ್ಬಂ ವಿತ್ಥಾರೇತಬ್ಬಂ। ಲೋಕುತ್ತರೇಸು ಪನ ಸಕಿಂ ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಸಮ್ಮಾವಾಚಾ ಸಬ್ಬಾನಿ ವಚೀದುಚ್ಚರಿತಾನಿ ಸಮೂಲಾನಿ ಸಾನುಸಯಾನಿ ಪಜಹತಿ। ಸಕಿಂ ಉಪ್ಪನ್ನೋ ಸಮ್ಮಾಕಮ್ಮನ್ತೋ ಸಬ್ಬಾನಿ ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತಾನಿ ಸಮೂಲಾನಿ ಸಾನುಸಯಾನಿ ಪಜಹತಿ। ಸಕಿಂ ಉಪ್ಪನ್ನೋ ಸಮ್ಮಾಆಜೀವೋ ಸಬ್ಬಾನಿ ಆಜೀವಹೇತುಕಾನಿ ಕಾಯವಚೀದುಚ್ಚರಿತಾನಿ ಸಮೂಲಾನಿ ಸಾನುಸಯಾನಿ ಪಜಹತಿ। ಇತಿ ತಿಸ್ಸೋ ಲೋಕುತ್ತರೇಸುಏವ ಸಬ್ಬಥಾಪಿ ಲಬ್ಭನ್ತೀತಿ। ವಿಸದ್ದೋ ಅವಯವಸಮ್ಪಿಣ್ಡನತ್ಥೋ। ಸಕಿಂ ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಏಕಾ ಸಮ್ಮಾವಾಚಾ ಮುಸಾವಾದಪ್ಪಹಾನವಸೇನಾಪಿ ಲಬ್ಭತಿ। ನಕೇವಲಞ್ಚ ತಪ್ಪಹಾನವಸೇನೇವ। ಅಥಖೋ ಪಿಸುಣವಾಚಾಪಹಾನವಸೇನಪಿ ಲಬ್ಭತೀತಿ ಸಬ್ಬಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ। ಏತ್ಥಚ ದುಚ್ಚರಿತಾನಿ ಸಮೂಲಾನಿ ಸಾನುಸಯಾನೀತಿ ಏತ್ಥ ಕಾಯವಚೀಚೋಪನ ಭಾಗಿಯಾನಿ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯಾದೀನಿ ಉಪರಿಮಗ್ಗವಜ್ಝಾನಿ ಕಿಲೇಸಜಾತಾನಿ ಅರೂಪಸೇಕ್ಖಾನಂಪಿ ಸನ್ತಿಯೇವ। ಕಾಮರೂಪಸೇಕ್ಖಾನಂ ಪನ ವತ್ತಬ್ಬಮೇವ ನತ್ಥಿ। ತಸ್ಮಾ ತೇಸಂ ಪಜಹನವಸೇನ ಉಪರಿಮಗ್ಗ ಫಲವಿರತೀನಂ ದುಚ್ಚರಿತಪ್ಪಹಾನಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲೇಸ್ವೇವ, ನಪನ ಕಾಮಾವಚರವಿಪಾಕಕ್ರಿಯಚಿತ್ತೇಸು, ನಾಪಿಮಹಗ್ಗತಚಿತ್ತೇಸೂತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲೇಸುಪಿ ಕಾಮಭೂಮಿಯಂ ಉಪ್ಪನ್ನೇಸುಏವ, ನರೂಪಾರೂಪಭೂಮಿಯಂ ಉಪ್ಪನ್ನೇಸು। ನ ಹಿ ಬ್ರಹ್ಮಾನಂ ವಿರಮಿತಬ್ಬವತ್ಥು ಸಙ್ಖಾತಾನಿ ಕಾಯವಚೀದುಚ್ಚರಿತಾನಿನಾಮ ಅತ್ಥಿ। ನಚ ಲೋಕಿಯವಿರತಿಯೋ ವಿರಮಿತಬ್ಬ ವತ್ಥುರಹಿತೇಸು ಪುಗ್ಗಲೇಸು ಪವತ್ತನ್ತೀತಿ। ಉಪರಿ ಛಕಾಮಾವಚರದೇವೇ ಸುಪಿ ನಪವತ್ತನ್ತೀತಿ ವದನ್ತಿ। ತಂ ಕಥಾವತ್ಥುಮ್ಹಿ ವಿಚಾರಿತಮೇವ। ಯದಿ ಏವಂ ಮನುಸ್ಸಲೋಕೇಪಿ ತೀಸು ಹೇಟ್ಠಿಮಫಲಟ್ಠೇಸು ತಾಸಂ ಅಪ್ಪವತ್ತಿ ಆಪಜ್ಜತಿ। ನ ಹಿ ತೇಸಂಪಿ ಪಾಣಾತಿಪಾತಾದೀನಿ ವಿರಮಿತಬ್ಬವತ್ಥೂನಿನಾಮ ಅತ್ಥೀತಿ। ಸಚ್ಚಂ, ಇಧ ಪನ ಸತ್ತವಿಧಆಪತ್ತಿಕ್ಖನ್ಧಾಪಿ ವಿರಮಿತಬ್ಬವತ್ಥುಟ್ಠಾನೇ ಠಿತಾ। ತಥಾ ತಿವಿಧಕುಹನವತ್ಥೂನಿಚ। ತಾನಿಚ ಕಾನಿಚಿ ತೇಸಂ ಫಲಟ್ಠಾನಂಪಿ ಸಾಧಾರಣಾನಿಏವ। ಮನುಸ್ಸಾನಞ್ಚ ಯಾನಿ ಕಾನಿಚಿ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಸಮಾದಿನ್ನಸ್ಸ ಸಿಕ್ಖಾಪದಸ್ಸ ವತ್ಥೂನಿಪಿ ವಿರಮಿತಬ್ಬವತ್ಥೂನಿಏವ। ಯಾನಿಪಿ ಕಾಮಸೇಕ್ಖಾನಂ ಕಾಯವಾಚಾ ವಿಪ್ಫನ್ದನಕರಾನಿ ಕಿಲೇಸಜಾತಾನಿ ಸಮುಚ್ಛೇದವಿರತೀನಂ ವತ್ಥುಭೂತಾನಿ ಸನ್ತಿ। ತಾನಿ ತೇಸಂ ತದಙ್ಗ ವಿರತೀನಂಪಿ ವತ್ಥೂನಿಏವಾತಿ। **ಕದಾಚಿ ಸನ್ದಿಸ್ಸನ್ತೀತಿ** ಸಮಾದಾನಸಮ್ಪತ್ತವಿರತೀನಂ ಅಞ್ಞತರವಸೇನ ಪವತ್ತಕಾಲೇಏವ ಸನ್ದಿಸ್ಸನ್ತಿ। ಏವಂ ಸನ್ದಿಸ್ಸ ಮಾನಾಪಿ ಭಿನ್ನಾರಮ್ಮಣತ್ತಾ ನಏಕತೋ ಹುತ್ವಾ ಸನ್ದಿಸ್ಸನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ **ವಿಸುಂ ವಿಸುನ್ತಿ**। ವಿಸುಂವಿಸುಂ ಸನ್ದಿಸ್ಸಮಾನಾಪಿ ಏಕೇಕದುಚ್ಚರಿತಪ್ಪಹಾನವಸೇನೇವ ಸನ್ದಿಸ್ಸನ್ತಿ। ನ ಲೋಕುತ್ತರೇಸು ವಿಯ ಸಬ್ಬಥಾಪೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

೧೨೧. ಅಪ್ಪನಾಪತ್ತಾನಂ ಅಪ್ಪಮಞ್ಞಾನಂ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಭಾವೋವ ವಿಭಙ್ಗೇ ವುತ್ತೋತಿ ವುತ್ತಂ **ಪಞ್ಚಮಜ್ಝಾನವಜ್ಜಿತಮಹಗ್ಗತಚಿತ್ತೇಸೂತಿ**। ಏತಾಹಿ ಪರಸತ್ತಾನಂ ಹೇತು ಅಧಿಮತ್ತಬ್ಯಾಪಾರಾ ಹೋನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ಅತಿಸನ್ತಾಯ ನಿಬ್ಯಾಪಾರಾಯ ಪಞ್ಚಮಜ್ಝಾನುಪೇಕ್ಖಾಯ ಸಹ ನಪವತ್ತನ್ತೀತಿ। ಅಪ್ಪನಾಪುಬ್ಬಭಾಗಭೂತಾನಂ ಪನ ತಾಸಂ ಉಪೇಕ್ಖಾವೇದನಾಯಪಿ ಸಮ್ಪಯೋಗೋ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಅನುಞ್ಞಾತೋಯೇವಾತಿ ವುತ್ತಂ **ಕಾಮಾವಚರ**।ಲ। **ಚಿತ್ತೇಸುಚಾತಿ**। **ಕದಾಚೀತಿ** ಕಾರುಞ್ಞಪ್ಪಕತಿಕಸ್ಸ ಅನಿಸ್ಸುಕಿನೋಚ ಪರೇಸಂ ವಿಪತ್ತಿಸಮ್ಪತ್ತಿದಸ್ಸನಕಾಲೇ। **ನಾನಾಹುತ್ವಾ ಜಾಯನ್ತೀ**ತಿ ತೇಸಂ ವಿಪತ್ತಿದಸ್ಸನಕಾಲೇ ಅನುಕಮ್ಪನವಸೇನ ಕರುಣಾ ಏವ ಜಾಯತಿ, ನಮುದಿತಾ। ಸಮ್ಪತ್ತಿದಸ್ಸನಕಾಲೇ ಪನ ಮೋದನವಸೇನ ಮುದಿತಾವ ಜಾಯತಿ, ನಕರುಣಾತಿ ಏವಂ ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ಹುತ್ವಾ ಜಾಯನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯಸ್ಮಾ ಪನೇತಾ ದೋಸಸಮುಟ್ಠಿತಾನಂ ವಿಹಿಂಸಾ ಅರತೀನಂ ನಿಸ್ಸರಣಭೂತಾತಿ ಸುತ್ತನ್ತೇಸು ವುತ್ತಾ। ದೋಮನಸ್ಸಪಟಿಪಕ್ಖಞ್ಚಸೋ ಮನಸ್ಸಮೇವ ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಾ ತಾಸಂ ಅಪ್ಪನಾಪುಬ್ಬಭಾಗಭೂತಾನಂಪಿ ನಿಚ್ಚಂ ಸೋಮನಸ್ಸಯೋಗಮೇವ ಕೇಚಿ ಇಚ್ಛನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ **ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತೇಸು**।ಲ। **ಕೇಚಿ ವದನ್ತೀ**ತಿ। ಸೋ ಪನ ತೇಸಂ ವಾದೋ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಪಿ ಸಹ ವಿರುದ್ಧೋ। ತಸ್ಮಾ ತಂ ಬಹೂ ವಿಞ್ಞುನೋ ನ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನ್ತೀತಿ ಕತ್ವಾ ಸೋವಾದೋ ಥೇರೇನ ಕೇಚಿವಾದೋನಾಮ ಕತೋ। ಯಸ್ಮಾಚ ಸಬ್ಬೇಸಂಪಿ ಲೋಕಿಯ ಲೋಕುತ್ತರಜ್ಝಾನಾನಂ ಪುಬ್ಬಭಾಗ ಭಾವನಾ ನಾಮ ಅಪ್ಪನಾಸನ್ನಕಾಲೇಏವ ಸೋಮನಸ್ಸಜ್ಝಾನಾನಂ ಪುಬ್ಬಭಾಗಾ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಾ ಹೋನ್ತಿ। ಉಪೇಕ್ಖಾಝಾನಾನಂ ಪುಬ್ಬಭಾಗಾ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಾ ಹೋನ್ತಿ। ಅನಾಸನ್ನಕಾಲೇ ಪನ ಸಬ್ಬೇಸಂಪಿ ತೇಸಂ ಪುಬ್ಬಭಾಗಾ ಕದಾಚಿ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಾ, ಕದಾಚಿ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಾಹೋನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ಸೋ ವಾದೋ ಕೇಚಿವಾದೋವ ಕಾತುಂ ಯುತ್ತೋತಿ। ಏತ್ಥಚ ಸಬ್ಬಾನಿಪಿ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾಭಾವನಾಚಿತ್ತಾನಿನಾಮ ಆದಿಮ್ಹಿ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಾನಿಏವ ಭವೇಯ್ಯುಂ, ಯದಿಯಿ ತಾನಿ ಆದಿತೋಯೇವ ಪಟ್ಠಾಯ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಜಾತಾನಿ ಸಿಯುಂ। ತದಾ ಇಮೇ ಸತ್ತಾ ಸೋ ಮನಸ್ಸಜಾತೇಸು ಕಮ್ಮೇಸು ಅನಭಿರತಾನಾಮ ನತ್ಥೀತಿ ಅಞ್ಞಂ ಕಮ್ಮಂ ಛಡ್ಡೇತ್ವಾ ಭಾವನಾಕಮ್ಮಮೇವ ಅನುಯುಞ್ಜೇಯ್ಯುನ್ತಿ। ಪಚ್ಛಾ ಪನ ಅತ್ತನೋ ಭಾವನಾಯ ಪುಬ್ಬಾಪರಿಯವಿಸೇಸದಸ್ಸನಕಾಲೇಏವ ಸೋಮನಸ್ಸ ಸಹಜಾತಾನಿ ಭವನ್ತಿ। ಪಟಿಕೂಲಾ ರಮ್ಮಣೇಸು ಪನ ಅಸುಭಭಾವನಾಚಿತ್ತೇಸು ದುಕ್ಖಿತಸತ್ತಾರಮ್ಮಣೇಸುಚ ಕರುಣಾಭಾವನಾಚಿತ್ತೇಸು ವತ್ತಬ್ಬಮೇವ ನತ್ಥಿ। ಅಪಿಚ ಇಮಾ ಕರುಣಾಮುದಿತಾನಾಮ ಪಕತಿಕಾಲೇಪಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿಯೇವ। ತಾಸು ಪನ ಮುದಿತಾ ತಾವ ಇಟ್ಠಸಮ್ಪತ್ತಿವಿಸಯಾತಿ ಸಾಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಸೋಮನಸ್ಸ ಸಹಜಾತಾತಿ ಯುತ್ತಮೇತಂ। ಕರುಣಾ ಪನ ಅನಿಟ್ಠವಿಪತ್ತಿವಿಸಯಾತಿ ಸಾ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಜಾತಾ ಏವ ಸಿಯಾ। ನಚ ಏತಾ ಪರಸತ್ತಹೇತು ಅಧಿಮತ್ತ ಬ್ಯಾಪಾರಾತಿ ಕತ್ವಾ ಉಪೇಕ್ಖಾವೇದನಾಯ ಸಹ ವಿರುದ್ಧಾಏವಾತಿ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ। ಸಾ ಹಿ ಅಪ್ಪನಂ ಅಪತ್ತಾ ವೇದನುಪೇಕ್ಖಾನಾಮ ಆರಮ್ಮಣರಸಾನುಭವನೇಏವ ನಿಬ್ಯಾಪಾರಾಹೋತಿ। ನ ಅಞ್ಞಕಿಚ್ಚೇಸು। ತಥಾ ಹಿ ಸತ್ತಾ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತ ಚಿತ್ತೇಹಿ ಅದಿನ್ನಂಪಿ ಆದಿಯನ್ತಿ, ದಾನಂಪಿ ದೇನ್ತಿ, ಅಞ್ಞಾನಿಪಿ ಮಹನ್ತಾನಿ ಪುಞ್ಞಾಪುಞ್ಞಕಮ್ಮಾನಿ ಕರೋನ್ತಿಯೇವಾತಿ। ತಸ್ಮಾ ಅಪ್ಪನಾ ಪತ್ತಾನಞ್ಞೇವ ತಾಸಂ ವೇದನುಪೇಕ್ಖಾಯ ಸಹ ವಿರುದ್ಧಭಾವೋ ವತ್ತುಂ ಯುತ್ತೋತಿ।

[೮೦] ಏತ್ತಾವತಾ ಯಂ ವುತ್ತಂ **ವಿಭಾವನಿಯಂ**

> "ಕರುಣಾಮುದಿತಾ ಭಾವನಾಕಾಲೇ ಅಪ್ಪನಾವೀಥಿತೋ ಪುಬ್ಬೇ ಪರಿಚಯವಸೇನ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಚಿತ್ತೇಹಿಪಿ ಪರಿಕಮ್ಮಂ ಹೋತಿ। ಯಥಾತಂ ಪಗುಣಗನ್ಥಂ ಸಜ್ಝಾಯನ್ತಸ್ಸ ಕದಾಚಿ ಅಞ್ಞವಿಹಿ ತಸ್ಸಾಪಿ ಸಜ್ಝಾಯನಂ, ಯಥಾಚ ಪಗುಣವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಸಜ್ಪಾರೇ ಸಮ್ಮಸನ್ತಸ್ಸಕದಾಚಿ ಪರಿಚಯಬಲೇನ ಞಾಣವಿಪ್ಪಯುತ್ತಚಿತ್ತೇಹಿಪಿ ಸಮ್ಮಸನನ್ತಿ ಉಪೇಕ್ಖಾ ಸಹಗತಕಾಮಾವಚರೇಸು ಕರುಣಾ ಮುದಿತಾನಂ ಅಸಮ್ಭವವಾದೋ ಕೇಚಿವಾದೋ ಕತೋ"ತಿ। ತಂ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತಂ ಹೋತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಕಸಿಣನಿಮಿತ್ತಾದೀನಿ ಆರಮ್ಮಣಾನಿ ಅಗಮ್ಭೀರಾನಿಏವ ಹೋನ್ತಿ। ತಥಾಪಿ ಯೋಗಕಮ್ಮಬಲೇನ ಚಿತ್ತಸಮಾಧಾನಬಲೇನ ಕಿಲೇಸ ದೂರೀಭಾವೇನಚ ತದಾರಮ್ಮಣೇಸು ಝಾನಚಿತ್ತೇಸು ಞಾಣಂ ಏಕನ್ತೇನ ಪವತ್ತ ತಿಯೇವಾತಿ ಆಹ **ಸಬ್ಬೇಸುಪಿ ಪಞ್ಚ**।ಲ। **ಚಿತ್ತೇಸುಚಾತಿ**।

೧೧೧. ತಯೋ ವಿರತಿಧಮ್ಮಾ, ದ್ವಯಂ ಅಪ್ಪಮಞ್ಞಾಯುಗಳಂ। ಏವಂ ಸೋ ಭಣಚೇತಸಿಕಾ ಸೋಭಣೇಸ್ವೇವ ಚಿತ್ತೇಸು ಚತುಧಾ ಚತೂಹಿ ಪಕಾರೇಹಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾತಿ ಯೋಜನಾ। ಇದಾನಿ ಸಬ್ಬೇಸಂಪಿ ಚೇತೋ ಯುತ್ತಾನಂ ನಿಯತಾ ನಿಯತಯೋಗಿವಿಭಾಗಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ಇಸ್ಸಾತಿಆದಿಮಾಹ। ಕರುಣಾ ಆದಿ ಯಸ್ಸಾತಿ ಕರುಣಾದಿ। ಅಪ್ಪಮಞ್ಞಾ ದ್ವಯಂ। ಇಸ್ಸಾಮಚ್ಛೇರಕುಕ್ಕುಚ್ಚಾನಿಚ ವಿರತಿಯೋಚ ಕರುಣಾದಿಚ **ಇಸ್ಸಾಮಚ್ಛೇ ರಕುಕ್ಕುಚ್ಚವಿರತಿಕರುಣಾದಯೋ**। ತೇ ನಾನಾಚ ಜಾಯನ್ತಿ, ಕದಾಚಿಚ ಜಾಯನ್ತಿ। ಮಾನೋಚ ಕದಾಚಿಏವ ಜಾಯತಿ। ಥಿನಮಿದ್ಧಞ್ಚ ತಥಾ ಕದಾಚಿ ಏವ ಜಾಯತಿ। ಜಾಯಮಾನಂ ಪನ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಸಹೇವ ಜಾಯತಿ। ನನಾನಾತಿ ಯೋಜನಾ। ಏತ್ಥಚ ಅಪ್ಪಮಞ್ಞಾವಿರತೀನಂ ನಾನಾ ಕದಾಚಿ ಯೋಗೋ ಹೇಟ್ಠಾಚ ವುತ್ತೋ। ಉಪರಿಚ ವಕ್ಖತಿ। ಇಸ್ಸಾದೀನಂಚ ಉಪರಿ ವಕ್ಖತಿ। ಮಾನಥಿನಮಿದ್ಧಾನಂ ಪನ ಇಧ ವತ್ತಬ್ಬೋತಿ। ತತ್ಥ ಮಾನೋ ಚತೂಸು ದಿಟ್ಠಿವಿಪ್ಪಯುತ್ತೇಸು ಲಬ್ಭಮಾನೋಪಿ ಕದಾಚಿ ತೇಸಂ ಸೇಯ್ಯೋ ಹಮಸ್ಮೀತಿಆದಿನಾ ಪವತ್ತಕಾಲೇಏವ ಲಬ್ಭತಿ, ನಅಞ್ಞದಾ। ಥಿನಮಿದ್ಧಂ ಪಞ್ಚಸು ಸಸಙ್ಖಾರಿಕೇಸು ಲಬ್ಭಮಾನಂಪಿ ಕದಾಚಿ ತೇಸಂ ನಿದ್ದಾತಿಭೂತವಸೇನ ಅಕಮ್ಮಞ್ಞತಾಯ ಪವತ್ತಿಕಾಲೇಏವ ಲಬ್ಭತಿ। ನ ಅಞ್ಞದಾ। ತದಾ ಲಬ್ಭಮಾನಂಪನ ದ್ವಯಂ ಸಹೇವ ಲಬ್ಭತಿ। ನ ನಾನಾತಿ।

[೮೧] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

"ಥಿನಮಿದ್ಧಂ ಕದಾಚಿ ಇಸ್ಸಾಮಚ್ಛೇರಕುಕ್ಕುಚ್ಚೇಹಿಚೇವ ಮಾನೇನಚ ಸಹ ಜಾಯತಿ। ಕದಾಚಿ ತೇಹಿ ತೇನಚ ನಾನಾ ಜಾಯತೀ"ತಿ ಯೋಜನಾ ವುತ್ತಾ। ಸಾ ಸಾರತೋ ನ ಪಚ್ಚೇತಬ್ಬಾ।

ನ ಹಿ ತೇಹಿ ತೇನಚ ತಸ್ಸ ಸಹಭಾವೋ ನಾನಾಭಾವೋಚ ಕಿಞ್ಚಾರಮ್ಮಣವಿರೋಧಾವಿರೋಧಭಾವೇನ ಸಿದ್ಧೋತಿ।

ಯಾಚ **ಟೀಕಾಯಂ**

ಮಾನೋಚ ಥಿನಮಿದ್ಧಞ್ಚ ಕದಾಚಿ ನಾನಾ ಜಾಯತಿ। ಕಾರಣಂ ವುತ್ತಮೇವ। ಯೋಜನಾ ವುತ್ತಾ। ಸಾಪಿ ನ ಸುನ್ದರಾ। ಕದಾಚಿ ಸಹಜಾಯತೀತಿ।

ಯಥಾವುತ್ತಾನುಸಾರೇನಾತಿ ಸತ್ತಸಬ್ಬತ್ಥಯುಜ್ಜನ್ತೀತಿಆದಿನಾ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಂ ಅನುಸಾರೇನ **ಸೇಸಾ**ತಿ ಏಕಾದಸಹಿ ಅನಿಯತ ಯೋಗೀಹಿ ಅವಸೇಸಾ ಏಕಚತ್ತಾಲೀಸಧಮ್ಮಾ, ತೇ ಯಥಾವುತ್ತಾನುಸಾರೇನ ಅತ್ತನಾ ಲಬ್ಭಮಾನ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೇಸು ಅನಿಯತಯೋಗಿನೋ ವೇದಿತಬ್ಬಾತಿ ಯೋಜನಾ।

೧೧೨. ಏವಂ ಚೇತಸಿಕಾನಂ ಯೋಗಟ್ಠಾನಪರಿಚ್ಛಿನ್ದನವಸೇನ ಸಮ್ಪಯೋಗನಯಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಯುತ್ತಧಮ್ಮರಾಸಿಪರಿಚ್ಛಿನ್ದನವಸೇನ ಸಙ್ಗಹ ನಯಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **ಸಙ್ಗಹಞ್ಚಾ**ತಿಆದಿಮಾಹ। ಇದಾನಿ ತೇಸಂ ಸಙ್ಗಹಞ್ಚ ಯಥಾರಹಂ ಪವಕ್ಖಾಮೀತಿ ಯೋಜನಾ। **ಛತ್ತಿಂಸಾ**ತಿಆದಿ ಸಙ್ಗಹನಯಸ್ಸ ಉದ್ದೇಸಗಾಥಾ। ಸತ್ತಪಞ್ಞತ್ತಾರಮ್ಮಣಾ ಅಪ್ಪಮಞ್ಞಾ ನಿಬ್ಬಾನಾ ರಮ್ಮಣೇಸು ನಲಬ್ಭನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ **ಅಪ್ಪಮಞ್ಞಾವಜ್ಜಿತಾ**ತಿ ತಥಾ ಅಟ್ಠಸು ದುತೀಯಜ್ಝಾನಿಕಚಿತ್ತೇಸು ವಿತಕ್ಕವಜ್ಜಾ ಅಞ್ಞಸಮಾನಾ ದ್ವಾದಸಚೇತ ಸಿಕಾ ಅಪ್ಪಮಞ್ಞಾವಜ್ಜಿತಾ ತೇವೀಸತಿ ಸೋಭಣಚೇತಸಿಕಾಚೇತಿ ಪಞ್ಚತ್ತಿಂಸ ಧಮ್ಮಾ ಸಙ್ಗಹಂ ಗಚ್ಛನ್ತೀತಿಆದಿನಯಂ ತಥಾಸದ್ದೇನ ನಿದ್ದಿಸತಿ। **ತೇಏವಾ**ತಿ ವಿತಕ್ಕ ವಿಚಾರ ಪೀತಿಸುಖವಜ್ಜಾ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಾ ತೇ ಏವ ತೇತ್ತಿಂಸಧಮ್ಮಾ, **ಅಟ್ಠಸೂ**ತಿ ಏತ್ಥ ಅಟ್ಠಚ ಅಟ್ಠಚ ಅಟ್ಠಾತಿ ಏಕಸೇಸನಿದ್ದೇಸೋ, ವಿಚ್ಛಾಲೋಪನಿದ್ದೇಸೋವಾ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। **ಪಞ್ಚಕಜ್ಝಾನ ವಸೇನಾ**ತಿ ಪಾಳಿಯಂ ಪಞ್ಚಕನಯೇನ ವುತ್ತಸ್ಸ ಝಾನಭೇದಸ್ಸ ವಸೇನ, ಚತುಕ್ಕನಯೇನ ವುತ್ತಸ್ಸ ಝಾನಭೇದಸ್ಸ ವಸೇನ ಪನ ಚತುಧಾವ ಸಙ್ಗಹೋ ಹೋತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ದ್ವೀಸು ರೂಪಪಥಮಜ್ಝಾನಲಾಭೀಸು ದುತೀಯಜ್ಝಾನಂ ಉಪ್ಪಾದೇನ್ತೇಸು ಮನ್ದೋ ವಿತಕ್ಕಮೋ ಅತಿಕ್ಕಮಿತುಂ ಸಕ್ಕೋತಿ। ತಸ್ಸ ಚತುರಙ್ಗಿಕಂ ದುತೀಯಜ್ಝಾನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ತಿಕ್ಖಪಞ್ಞೋ ಪನ ವಿತಕ್ಕ ವಿಚಾರೇ ಏಕತೋ ಅತಿಕ್ಕಮಿತುಂ ಸಕ್ಕೋತಿ। ತಸ್ಸ ತಿಯಙ್ಗಿಕಂ ದುತೀಯಜ್ಝಾನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ಅಯಂ ತೇಸಂ ನಯಾನಂ ವಿಸೇಸೋ।

೧೨೪. ಕಿಚ್ಚಾರಮ್ಮಣವಿರುದ್ಧತ್ತಾ ವಿರತಿಯೋ ಮಹಗ್ಗತೇಸು ನುಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ ಆಹ **ವಿರತಿತ್ತಯವಜ್ಜಿತಾತಿ**। ವಿರತಿಯೋ ಹಿ ಕಾಯವಚೀ ವಿಸೋಧನಕಿಚ್ಚಾ ಹೋನ್ತಿ। ಮಹಗ್ಗತಜ್ಝಾನಾನಿ ಪನ ಸುವಿಸುದ್ಧಕಾಯವಚೀ ಪಯೋಗಸ್ಸೇವ ಚಿತ್ತವಿಸೋಧನಕಿಚ್ಚಾನಿ। ವಿರತಿಯೋಚ ವೀತಿಕ್ಕಮಿತಬ್ಬ ವತ್ಥುಂವಾ ನಿಬ್ಬಾನಂವಾ ಆರಬ್ಭ ಪವತ್ತನ್ತಿ। ಮಹಗ್ಗತಜ್ಝಾನಾನಿ ಪನ ಪಞ್ಞತ್ತಿ ಯೋವಾ ಮಹಗ್ಗತಧಮ್ಮೇವಾತಿ।

೧೨೫. ಕಿಚ್ಚಾರಮ್ಮಣವಿ ರುದ್ಧತ್ತಾಯೇವ ವಿರತಿಅಪ್ಪಮಞ್ಞಾಯೋ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಚಿತ್ತೇ ದ್ವೇ ನಲಬ್ಭನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ। **ಅಪ್ಪಮಞ್ಞಾ ವಿರತಿಯೋ ಪನೇತ್ಥ**।ಲ। **ಯೋಜೇತಬ್ಬಾ**ತಿ। ವಿರತಿಯೋ ಏಕನ್ತೇನ ದುಸ್ಸಿಲ್ಯಪ್ಪಹಾನ ಕಿಚ್ಚತ್ತಾ ತಪ್ಪಹಾನ ಕಿಚ್ಚರಹಿತೇಸು ಲೋಕಿಯಾಬ್ಯಾಕತೇಸು ನಲಬ್ಭನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ **ವಿರತಿವಜ್ಜಿತಾತಿ**। ಪಞ್ಚಸಿಕ್ಖಾಪದಾ ಕುಸಲಾಯೇವಾತಿ ಹಿ ಪಾಳಿಯಂ ವುತ್ತಂ। ಇದಞ್ಚ ಲೋಕಿಯಸಿಕ್ಖಾಪದಾನಿ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಅಪ್ಪಮಞ್ಞಾನಂ ಸತ್ತಪಞ್ಞತ್ತಾರಮ್ಮಣತ್ತಾ ಮಹಾವಿಪಾಕಾನಞ್ಚ ಏಕನ್ತ ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣತ್ತಾ ತಾಸಂ ತೇಸು ಸಮ್ಭವೋ ನತ್ಥೀತಿ ವುತ್ತಂ **ಅಪ್ಪಮಞ್ಞಾ ವಿರತಿವಜ್ಜಿತಾತಿ**। ನನು ಕಾಮಕುಸಲಂ ಸತ್ತಪಞ್ಞತ್ತಾದಿ ಆರಮ್ಮಣಂಪಿ ಹೋತೀತಿ ತಬ್ಬಿಪಾಕೇನಪಿ ತೇನ ಸದಿಸಾ ರಮ್ಮಣೇನ ಭವಿತಬ್ಬನ್ತಿ। ನ। ವಿಕಪ್ಪರಹಿತತ್ತಾ। ಪಞ್ಞತ್ತಿಯೋ ಹಿ ಅವಿಜ್ಜಮಾನತ್ತಾ ಮಹಗ್ಗತಾನುತ್ತರಧಮ್ಮಾಚ ಸಣ್ಹಸುಖುಮಧಮ್ಮತ್ತಾ ತಥಾ ತಥಾ ವಿಕಪ್ಪೇತ್ವಾವಾ ಪಟಿವಿಜ್ಝಿತ್ವಾವಾ ಗಣ್ಹನ್ತಾನಂ ಕುಸಲಾದೀನಂ ಏವ ಆರಮ್ಮಣಭೂತಾ ಹೋನ್ತಿ। ಕಾಮವಿಪಾಕಾನಿ ಪನ ಸಯಂ ಅತಿದುಬ್ಬಲತಾಯ ಆರಮ್ಮಣಂ ವಿಕಪ್ಪೇತ್ವಾ ವಿಗಹೇತುಂ ನಸಕ್ಕೋನ್ತಿ, ಕುತೋ ಪಟಿವಿಜ್ಝಿತ್ವಾ ಗಹೇತುಂ। ತಸ್ಮಾ ತಾನಿ ಪಞ್ಞತ್ತಿಯೋವಾ ಮಹಗ್ಗತಾನುತ್ತರಧಮ್ಮೇವಾ ಆಲಮ್ಬಿತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋನ್ತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಮಹಗ್ಗತವಿಪಾಕಾನಿ ಪನ ವಿಕಪ್ಪರಹಿತಾನಿಪಿ ಅಪ್ಪನಾಪತ್ತಕಮ್ಮವಿಸೇ ಸನಿಬ್ಬತ್ತತ್ತಾ ಭಾವನಾಬಲನಿಮ್ಮಿತಾನಿ ಪಞ್ಞತ್ತಿವಿಸೇಸಾನಿ ಆಲಮ್ಬಿತುಂ ಸಕ್ಕೋನ್ತೀತಿ।

[೮೧] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

> ಕಾಮತಣ್ಹಾಧಿನಕಮ್ಮಜನಿತತ್ತಾ ಕಾಮವಿಪಾಕಾನಿ ಕಾಮತಣ್ಹಾಯ ಆರಮ್ಮಣಭೂತೇ ಕಾಮಧಮ್ಮೇಏವ ಆಲಮ್ಬಿತುಂ ಲಭನ್ತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ "ಕಾಮತಣ್ಹಾಧಿನಸ್ಸ ಫಲಭೂತತ್ತಾ"ತಿ ವತ್ವಾ ದಾಸಿಪುತ್ತೋಪಮಾಯ ತದತ್ಥಂ ವಿಭಾವೇತಿ। ತಂ ವಿಚಾರೇತಬ್ಬಂ।

ಏವಞ್ಹಿ ಸತಿ ಮಹಗ್ಗತವಿಪಾಕಾನಿಪಿ ರೂಪಾರೂಪತಣ್ಹಾಧಿನ ಕಮ್ಮಜನಿತಾನಿ ಏವ ಹೋನ್ತೀತಿ ತಾನಿಪಿ ರೂಪಾರೂಪತಣ್ಹಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಭೂತೇ ಮಹಗ್ಗತ ಧಮ್ಮೇಏವ ಆಲಮ್ಬೇಯ್ಯುನ್ತಿ। ಅಪಿಚ, ಕಾಮತಣ್ಹಾಪಿ ಕಾಮಧಮ್ಮೇಏವ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕರೋತಿ। ನ ಪಞ್ಞತ್ತಿಧಮ್ಮೇತಿ ನತ್ಥಿ। ನಚ ಇತ್ಥಿಪುರಿಸಾದಿ ಹತ್ಥ ಪಾದಾದಿ ಪಞ್ಞತ್ತೀಸು ಅಸ್ಸಾದವಸೇನ ಪವತ್ತಾ ತಣ್ಹಾ ಕಾಮತಣ್ಹಾ ನಾಮ ನಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥಿ। **ಸುಭೇ**ತಿ ಕುಸಲೇ। **ಮನೇ**ತಿ ನಿದ್ಧಾರಣೇ ಭುಮ್ಮಂ। ಸುಭೇ ಕ್ರಿಯೇ ಪಾಕೇತಿ ನಿದ್ಧಾರಣೀಯಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಸಹೇತು। ಲ। ಮನೇ ದ್ವಾದಸಧಾವ ಸಙ್ಗಹೋತಿವಾ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। **ನವಿಜ್ಜನ್ತೇತ್ಥಾ**ತಿ ವಜ್ಜಿತಾನಂ ಸಙ್ಗಹೋ। **ಏತ್ಥಾ**ತಿ ಸೋಭಣಚಿತ್ತೇಸು। **ದ್ವಯ**ನ್ತಿ ವಿರತಿಅಪ್ಪಮಞ್ಞಾದುಕಂ। **ಅನುತ್ತರೇ**ತಿ ವಿಸೇಸಕಾನಂ ಸಙ್ಗಹೋ। **ಝಾನ ಧಮ್ಮಾ**ತಿ ವಿತಕ್ಕಾದಯೋ। ಮಜ್ಝಿಮೇ ಮಹಗ್ಗತೇ ಅಪ್ಪಮಞ್ಞಾಚ ಝಾನಧಮ್ಮಾ ಚ। ಪರಿತ್ತೇಸು ಕಾಮಸೋಭಣೇಸು ಅಪ್ಪಮಞ್ಞಾಚ ವಿರತಿ ಞಾಣಪೀತಿ ಯೋಚ ವಿಸೇಸಕಾ, ಸಙ್ಗಹನಯ ಭೇದಕಾರಕಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

೧೨೬. ಸತ್ತರಸಧಮ್ಮಾ ಲೋಭದಿಟ್ಠೀಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಏಕೂನವೀಸತಿ ಹುತ್ವಾ ಸಙ್ಗಹಂ ಗಚ್ಛನ್ತೀತಿ ಯೋಜನಾ। ಪೀತಿವಜ್ಜಿತಾ ಅಞ್ಞಸಮಾನಾ ದ್ವಾದಸ ಚೇತಸಿಕಾ ಅಕುಸಲಸಾಧಾರಣಾ ಚತ್ತಾರೋಚಾತಿ ಸೋಳಸಧಮ್ಮಾ ಲೋಭದಿಟ್ಠೀಹಿ ಸಹ ಅಟ್ಠಾರಸ ಹುತ್ವಾ ಸಙ್ಗಹಂ ಗಚ್ಛನ್ತೀತಿ ಯೋಜನಾ। ಇಸ್ಸಾಮಚ್ಛರಿಯ ಕುಕ್ಕುಚ್ಚಾನಿ ಕಿಚ್ಚತೋ ಆರಮ್ಮಣತೋ ಚ ಭಿನ್ನಾನಿ ಹೋನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ **ಇಸ್ಸಾ**।ಲ। **ಯೋಜೇತಬ್ಬಾನೀ**ತಿ। ಸಬ್ಬೇಸುಪಿ ಅಕುಸಲಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೇಸು ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾ ಧಮ್ಮತೋ ಅಸದಿಸಾಏವ ಹೋನ್ತಿ। ಗಣನತೋ ಪನ ಏಕಚ್ಚೇ ಏಕಚ್ಚೇಹಿ ಸದಿಸಾ ಏವ ಹೋನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ **ದ್ವಾದಸ**।ಲ। **ಸಙ್ಗಹಿತಾಭವನ್ತೀ**ತಿ। ಏತ್ಥಚ ಪಞ್ಚಸು

ಅಸಙ್ಖಾರಿಕೇಸು ಪಥಮದುತೀಯೇಸು ಏಕೂನವೀಸತಿ। ತತೀಯಚತುತ್ಥೇಸು ಅಟ್ಠಾರಸ। ಪಞ್ಚಮೇ ವೀಸತಿ। ಪಞ್ಚಸು ಸಸಙ್ಖಾರಿಕೇಸು ಪಥಮದುತೀಯೇಸು ಏಕವೀಸತಿ। ತತೀಯಚತುತ್ಥೇಸು ವೀಸತಿ। ಪಞ್ಚಮೇ ದ್ವಾವೀಸತಿ। ಮೋಮೂಹದ್ವಯೇ ಪನ್ನರಸಾತಿ ಏವಂ ಅಕುಸಲೇಸು ಸತ್ತ ಸಙ್ಗಹಾ ಭವನ್ತಿ। ತೇನಾಹ ಏಕೂನವೀಸಾತಿಆದಿಂ। **ಸಾಧಾರಣಾತಿ** ಸಬ್ಬಾ ಕುಸಲಸಾಧಾರಣಾ। **ಸಮಾನಾತಿ** ಅಞ್ಞಸಮಾನಾ। **ಅಪರೇತಿ** ಛನ್ದಪೀತಿಅಧಿಮೋಕ್ಖೇ ಥಪೇತ್ವಾ ಏಕಚ್ಚೇ।

೧೨೭. **ಹಸನಚಿತ್ತೇತಿ** ಹಸಿತುಪ್ಪಾದಚಿತ್ತೇ। **ವೋಟ್ಠಬ್ಬನೇತಿ** ಮನೋದ್ವಾರಾವಜ್ಜನೇ। **ಸುಖಸನ್ತೀರಣೇತಿ** ಸೋಮನಸ್ಸ ಸನ್ತೀರಣೇ। **ಮನೋ ಧಾತುತ್ತಿಕಾ ಹೇತುಕ ಪಟಿಸನ್ಧಿ ಯುಗಳೇತಿ** ಪಞ್ಚದ್ವಾರಾವಜ್ಜನ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನದ್ವಯಸಙ್ಖಾತೇ ಮನೋಧಾತುತ್ತಿಕೇಚೇವ ಉಪೇಕ್ಖಾ ಸನ್ತೀರಣ ದ್ವಯಸಙ್ಖಾತೇ ಅಹೇತುಕ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯುಗಳೇಚ। ಸಬ್ಬತ್ಥ ಸಬ್ಬೇಸು ಅಹೇತುಕೇಸು ಸತ್ತ, ತತೋ ಸೇಸಾ ಪಕಿಣ್ಣಕಾ ಪನ ಯಥಾರಹಂ ಯುಜ್ಜನ್ತಿ, ಇತಿ ತೇತ್ತಿಂಸ ವಿಧಸಙ್ಗಹೋ ಮಯಾ ವುತ್ತೋತಿ ಯೋಜನಾ।

೧೨೮. ಇದಾನಿ ಅಯಂ ಚೇತಸಿಕನಿದ್ದೇಸೋತಿ ಕತ್ವಾ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ವಿಯ ಏಕಸ್ಸಪಿ ಚೇತಸಿಕಸ್ಸ ಭೂಮಿಜಾತಿ ಸಮ್ಪಯೋಗಾದಿ ಭೇದೇನ ವಿಭಾಗೋ ಕಥೇತಬ್ಬೋತಿ ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ಅನ್ತಿಮಗಾಥಮಾಹ। ಇತ್ಥಂ ಇಮಿನಾ ಯಥಾವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇನ ಚಿತ್ತಾವಿಯುತ್ತಾನಂ ಚೇತಸಿಕಾನಂ ಸೋಳಸವಿಧಂ ಸಮ್ಪಯೋಗಞ್ಚ ತೇತ್ತಿಂಸವಿಧಂ ಸಙ್ಗಹಞ್ಚ ಞತ್ವಾ ತೇಸಂ ಯಥಾ ಯೋಗಂ ಚಿತ್ತೇನ ಸಮಂ ಭೇದಂ ಉದ್ದಿಸೇತಿ ಯೋಜನಾ। ಫಸ್ಸೋ ತಾವ ಏಕೂನನವುತಿಯಾ ಏಕವೀಸಸತೇಸುವಾ ಚಿತ್ತೇಸು ಯುತ್ತತ್ತಾ ಏಕೂನನವುತಿ ಏಕವೀಸಸತವಿಧೇವಾತಿ ಏವಂ ದ್ವಿಪಞ್ಞಾಸಚೇತಸಿಕೇ ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ಉದ್ಧರಿತ್ವಾ ಯಥಾಯೋಗಂ ಭೂಮಿಜಾತಿಸಮ್ಪಯೋಗಾದಿಭೇದೇಹಿ ತೇಸಂ ವಿಭಾಗಂ ಕಥೇಯ್ಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಇತಿ ಪರಮತ್ಥದೀಪನಿಯಾನಾಮ ಅಭಿಧಮ್ಮತ್ಥಸಙ್ಗಹಸ್ಸ

ಚತುತ್ಥವಣ್ಣನಾಯ ಚೇತಸಿಕ ಸಙ್ಗಹಸ್ಸ

ಪರಮತ್ಥದೀಪನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಪಕಿಣ್ಣಕ ಸಙ್ಗಹ ಪರಮತ್ಥದೀಪನೀ

೧೨೯. ಏವಂ ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾನಂ ನಿದ್ದೇಸಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಪುನ ಉಭಿನ್ನಂ ನಿದ್ದೇಸಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾಯಥಾಯೋಗ**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। ಯಥಾಯೋಗಂ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಸಭಾವತೋ ತೇಪಞ್ಞಾಸ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾ ಯೇ ಧಮ್ಮಾ ಮಯಾ ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾ। ಇದಾನಿ ಯಥಾ ರಹಂ ತೇಸಂ ಉಭಿನ್ನಂ ಸಙ್ಗಹೋನಾಮ ನಿಯ್ಯತೇತಿ ಯೋಜನಾ। ತತ್ಥ ಅತ್ತನೋ ಅತ್ತನೋ ಭಾವೋ ಸಭಾವೋ। ಧಮ್ಮಾನಂ ಆವೇನಿಕಲಕ್ಖಣನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಚಿತ್ತಂ ತಾವ ಭೂಮಿಜಾತಿಸಮ್ಪಯೋಗಾದಿಭೇದೇನ ಏಕೂನ ನವುತಿವಿಧಂಪಿ ಅತ್ತನೋ ಆರಮ್ಮಣ ವಿಜಾನನಸಙ್ಖಾತೇನ ಆವೇನಿಕಲಕ್ಖಣೇನ ಏಕಮೇವ ಹೋತಿ। ಫಸ್ಸೋಪಿ ಭೂಮಿಜಾತಿಸಮ್ಪಯೋ ಗಾದಿಭೇದೇನ ಏಕೂನನವುತಿವಿಧೋಪಿ ಫುಸನಲಕ್ಖಣೇನ ಏಕೋವ ಹೋತಿ ತಥಾ ವೇದನಾಸಞ್ಞಾದಯೋತಿ ಏವಂ ಸಭಾವತೋ ತೇಪಞ್ಞಾಸ ಏವ ಹೋನ್ತೀತಿ। ವೇದನಾಹೇತುತೋ ಕಿಚ್ಚದ್ವಾರಾಲಮ್ಬಣವತ್ಥುತೋ ಪವತ್ತೋ ಸಙ್ಗಹೋತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ತತ್ಥ **ವೇದನಾಹೇತುತೋ**ತಿ ವೇದನಾಭೇದ ಹೇತುಭೇದತೋ। ಏವಂ ಕಿಚ್ಚದ್ವಾರಾಲಮ್ಬಣ ವತ್ಥುತೋತಿ ಏತ್ಥಪಿ। **ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದವಸೇನೇವಾ**ತಿ ಚಿತ್ತವಸೇನೇವ ನಿಯ್ಯತೇತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ಏವಸದ್ದೇನ ಚೇತಸಿಕೇ ನಿವತ್ತೇತಿ। ಏತ್ತಾವತಾ ಛನ್ನಂ ಪಕಿಣ್ಣಕಸಙ್ಗಹಾನಂ ವಚನತ್ಥೋ ಇಧೇವ ತಾವ ಥೇರೇನ ದಸ್ಸಿತೋ ಹೋತಿ ವೇದನಾಭೇದೇನ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾನಂ ಸಙ್ಗಹೋ ವೇದನಾಸಙ್ಗಹೋ, ಹೇತುಭೇದೇನ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾನಂ ಸಙ್ಗಹೋ ಹೇತುಸಙ್ಗಹೋತಿಆದಿನಾ।

[೮೩] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

> ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಸದ್ದೇನ ಚೇತಸಿಕಧಮ್ಮೇಪಿ ಗಹೇತ್ವಾ ಅಞ್ಞಂ ನಿವತ್ತೇ ತಬ್ಬಂ ಅಪಸ್ಸನ್ತೋ "ನ ಕತ್ಥಚಿ ತಂವಿರಹೇನಾ"ತಿ ವದತಿ। ತಂ ನಯುಜ್ಜತಿಯೇವ।

ನ ಹಿ ಇಧ ಏತ್ತಕಾ ಚೇತಸಿಕಾ ಸುಖಸಹಗತಾ, ಏತ್ತಕಾ ದುಕ್ಖ ಸಹಗತಾತಿಆದಿನಾ ಏಕೋಪಿ ಸಙ್ಗಹೋ ಚೇತಸಿಕೇಹಿ ನೀತೋ ನಾಮ ಅತ್ಥಿ। ಸುಖಸಹಗತಂ ಕುಸಲವಿಪಾಕಂ ಕಾಯವಿಞ್ಞಾಣಮೇಕಮೇವಾತಿಆದಿನಾ ಪನ ಚಿತ್ತೇನಏವ ನೀಹೋತಿ। ಚಿತ್ತೇ ಪನ ಸಿದ್ಧೇ ಚೇತ ಸಿಕಾಪಿ ಸಿದ್ಧಾಏವಾತಿ ಕತ್ವಾ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದವಸೇನೇವಾತಿ ಇದಂ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

೧೩೦. **ತತ್ಥಾ**ತಿ ತೇಸು ಛಸು ಸಙ್ಗಹೇಸು। ವೇದನಾಭೇದೇನ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಂ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾನಂ ಸಙ್ಗಹೋ **ವೇದನಾಸಙ್ಗಹೋ**।

[೮೪] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

> "ಸುಖಾದಿವೇದನಾನಂ ತಂಸಹಗತಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾನಞ್ಚ ವಿಭಾಗವಸೇನ ಸಙ್ಗಹೋ ವೇದನಾಸಙ್ಗಹೋ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಚಸದ್ದೇನ ವೇದನಾಸಙ್ಗಹೋಚ ವೇದನಾಸಹಗತ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದ ಸಙ್ಗಹೋಚಾತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಅತ್ಥೇ ವೇದನಾಸಙ್ಗಹೋತಿ ಏಕಸೇಸನಿದ್ದೇಸೋ ಹೋತೀತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ತಂ ನ ಸುನ್ದರಂ।

ಇಧ ಹಿ ವೇದನಾಭೇದೋ ಇಮಸ್ಸ ಸಙ್ಗಹಸ್ಸ ನಿಸ್ಸಯಧಮ್ಮಪರಿಗ್ಗಹತ್ಥಂಏವ ವುತ್ತೋ। ನ ವೇದನಾನಂಚ ವಿಸುಂ ಸಙ್ಗಹದಸ್ಸನತ್ಥನ್ತಿ। ತತ್ಥ**ತಿವಿಧಾ ವೇದನಾ**ತಿ ಕಸ್ಮಾ ವುತ್ತಂ। ನನು ಸಂಯುತ್ತಕೇ ದ್ವೇಪಿ ತಿಸ್ಸೋಪಿ ಪಞ್ಚಪಿ ಛಪಿ ಅಟ್ಠಾರಸಪಿ ಛತ್ತಿಂಸಪಿ ಅಟ್ಠಸತಂಪಿ ವೇದನಾ ವುತ್ತಾತಿ। ಸಚ್ಚಂ। ಅನುಭವನಲಕ್ಖಣೇನ ಪನ ವೇದನಾ ತಿವಿಧಾಏವ ಹೋತಿ। ಯೇ ಹಿ ಕೇಚಿ ಯಂಕಿಞ್ಚಿ ಆರಮ್ಮಣಂ ಅನುಭವನ್ತಿ। ತೇ ತಂ ಸಾತತೋವಾ ಅನುಭವನ್ತಿ ಅಸಾತತೋವಾ ಮಜ್ಝತ್ತತೋವಾ। ತತೋ ಅಞ್ಞೋ ಪಕಾರೋ ನತ್ಥೀತಿ। ಅಞ್ಞೇ ಪನ ಪಭೇದಾ ತೇನ ತೇನ ಪರಿಯಾಯೇನ ವುತ್ತಾ। ತತ್ಥ ಹಿ ದ್ವೇ ಕಾಯಿಕಚೇತಸಿಕವಸೇನ ವುತ್ತಾ।

ಯಥಾಹ-ಕತಮಾಚ ಭಿಕ್ಖವೇ ದ್ವೇ ವೇದನಾ ಕಾಯಿಕಾಚ ಚೇತಸಿಕಾಚಾತಿ। ಸುಖದುಕ್ಖ ವಸೇನವಾ ಉಪೇಕ್ಖಂ ಸುಖೇ ಸಙ್ಗಹೇತ್ವಾ। ಯಥಾಹ-ದ್ವೇ ವೇದನಾ ವುತ್ತಾ ಭಗವತಾ ಸುಖಾವೇದನಾ ದುಕ್ಖಾವೇದನಾ। ಯಾಯಂ ಭನ್ತೇ ಅದುಕ್ಖ ಮಸುಖಾ ವೇದನಾ। ಸನ್ತಸ್ಮಿಂ ಏಸಾಪಣೀತೇ ಸುಖೇ ವುತ್ತಾ ಭಗವತಾತಿ।

ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

ಅನವಜ್ಜಪಕ್ಖಿಕಂ ಉಪೇಕ್ಖಂ ಸುಖೇ ಸಾವಜ್ಜಪಕ್ಖಿಕಞ್ಚ ದುಕ್ಖೇ ಸಙ್ಗಹೇತ್ವಾ ದ್ವೇ ವುತ್ತಾತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ಪಾಳಿಯಂ ಅನಾಗತಂಪಿ ಯುಜ್ಜತಿಯೇವ।

ಇನ್ದ್ರಿಯಭೇದವಸೇನ ಪಞ್ಚ। ಫಸ್ಸಭೇದವಸೇನ ಛ। ಉಪವಿಚಾರಭೇದ ವಸೇನ ಅಟ್ಠಾರಸ। ಛ ಗೇಹಸ್ಸಿತಾನಿ ಛ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಸ್ಸಿತಾನೀತಿ ಏವಂ ಪಚ್ಚೇಕಂ ದ್ವಾದಸನ್ನಂ ಸೋಮನಸ್ಸ ದೋಮನಸ್ಸಉಪೇಕ್ಖಾನಂ ವಸೇನ ಛತ್ತಿಂಸ। ತಾಯೇವ ಕಾಲತ್ತಯವಸೇನ ಅಟ್ಠಸತಂ ವೇದನಾ ವುತ್ತಾತಿ। ಯಞ್ಚ ಕತ್ಥಚಿ ಸುತ್ತೇ ಯಂಕಿಞ್ಚಿ ವೇದಯಿತಂ ಸಬ್ಬಂ ತಂ ದುಕ್ಖಸ್ಮಿನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ಸಙ್ಖಾರದುಕ್ಖತಾವಸೇನ ವುತ್ತನ್ತಿ। ಹೇಟ್ಠಾ ಪನ ಚಿತ್ತನಿದ್ದೇಸೇ ಚಿತ್ತಾನಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಭೇದವಸೇನ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾನೀತಿ ಕತ್ವಾ ಇಧಪಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಭೇದವಸೇನೇವ ಚಿತ್ತಾನಿ ಸಙ್ಗಹೇತುಂ ಪುನ **ಸುಖಂ।ಲ। ಪಞ್ಚಧಾ ಹೋತೀ**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಏತ್ಥ ಚ ಯೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಆಧಿ ಪಚ್ಚವಸೇನ ಸುಖದುಕ್ಖಾನಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ನಾಮ ಹೋನ್ತಿ। ತೇಸಂ ಕಾಯಿಕ ಮಾನಸಿಕವಸೇನ ದುವಿಧತ್ತಾ ತಾನಿಪಿ ಸುಖಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಸೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯಂ ದುಕ್ಖಿನ್ದ್ರಿಯಂ ದೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯನ್ತಿ ದ್ವಿಧಾ ವುತ್ತಾನಿ। ಉಪೇಕ್ಖಾಯ ಪನ ಆಧಿಪಚ್ಚಟ್ಠಾನಭೂತಾ ಧಮ್ಮಾ ಮಾನಸಿಕಾಏವ ಹೋನ್ತೀತಿಸಾ ಉಪೇಕ್ಖಿನ್ದ್ರಿಯನ್ತಿ ಏಕಧಾವ ವುತ್ತಾತಿ। ಅಪಿಚ, ತೇಪಿ ಪರಿಯಾಯೇನ ದುವಿಧಾ ಹೋನ್ತಿ। ಚಕ್ಖಾದಿಪಸಾದಕಾಯ ನಿಸ್ಸಿತಾನಂಪಿ ಸಬ್ಭಾವತೋ। ವೇದನಾಪನ ಏಕರಸತ್ತಾ ಏಕಧಾವ ವುತ್ತಾತಿ।

ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

"ಕಾಯಿಕ ಮಾನಸಿಕ ಸಾತಭೇದತೋ ಸುಖದುಕ್ಖಾನಿ ದ್ವಿಧಾ ವುತ್ತಾನೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ।

ತತ್ಥ ಸಭಾವತೋ ಇಟ್ಠಾನಿಟ್ಠಫೋಟ್ಠಬ್ಬಾ ನುಭವನಲಕ್ಖಣಾನಿ ಸುಖ ದುಕ್ಖಾನಿ। ಸಭಾವತೋವಾ ಪರಿಕಪ್ಪನತೋವಾ ಇಟ್ಠಾನಿಟ್ಠಮಜ್ಝತ್ತಾನುಭವನ ಲಕ್ಖಣಾನಿ ಇತರಾನೀತಿ। **ಸೇಸಾನೀ**ತಿ ಯಥಾವುತ್ತ ಸುಖದುಕ್ಖತೋ ಮನಸ್ಸ ದೋಮನಸ್ಸಯುತ್ತೇಹಿ ಸೇಸಾನಿ ಬಾತ್ತಿಂಸ ಕಾಮಾವಚರಚಿತ್ತಾನಿ ತೇವೀಸತಿ ಪಞ್ಚಮಜ್ಝಾನಿಕಚಿತ್ತಾನಿಚಾತಿ ಸಬ್ಬಾನಿ ಪಞ್ಚಪಞ್ಞಾಸಚಿತ್ತಾನಿ। **ಏಕತ್ಥಾ**ತಿ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಚಿತ್ತೇ। ಇತರಾ ಹಿ ಉಪೇಕ್ಖಾವೇದನಾ।

೧೩೧. ಹೇತೂನಂ ಭೇದೇನ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಂ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾನ ಸಙ್ಗಹೋ **ಹೇತುಸಙ್ಗಹೋ।**

[೮೫] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

"ಲೋಭಾದಿಹೇತೂನಂ ವಿಭಾಗವಸೇನ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮವಸೇನಚ ಸಙ್ಗಹೋ ಹೇತುಸಙ್ಗಹೋ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ನ ಸುನ್ದರಂ।

ಕಾರಣಂ ವುತ್ತಮೇವ। ಹೇತೂನಾಮ ಛಬ್ಬಿಧಾ ಭವನ್ತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ತತ್ಥ ಹೇತುಕಿಚ್ಚಂನಾಮ ಆರಮ್ಮಣೇ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾನಂ ಸುಪ್ಪತಿಟ್ಠಿತಭಾವ ಸಾಧನಂ। ಯಥಾ ಹಿ ರುಕ್ಖಸ್ಸ ಮೂಲಾನಿ ಸಯಂ ಅನ್ತೋ ಪಥವಿಯಂ ವಡ್ಢಿತ್ವಾ ಪಥವಿರಸೇಚ ಆಪೋರಸೇಚ ಗಹೇತ್ವಾ ರುಕ್ಖಂ ಯಾವ ಅಗ್ಗಾ ಅಭಿಹರನ್ತಿ। ವಾತೇವಾ ಮಹೋಘೇವಾ ಆಗತೇ ರುಕ್ಖಂ ಸುಟ್ಠು ಆಕಡ್ಢಿತ್ವಾ ತಿಟ್ಠನ್ತಿ, ಏವಂ ರುಕ್ಖೋ ವುದ್ಧೋ ವಿರುಳ್ಹೋ ವಿಪುಲೋ ಚಿರಟ್ಠಿತಿಕೋಚ ಹೋತಿ। ಏವಮೇವಂ ಇಮೇಪಿ ಧಮ್ಮಾ ಸಯಂ

ಆರಮ್ಮಣೇಸು ಥಿರಪತ್ತಾ ಹುತ್ವಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮೇ ತತ್ಥ ವುಧ್ದೇ ವಿರುಳ್ಹೇ ವಿಪುಲೇ ಚಿರಟ್ಠಿತಿಕೇಚ ಸಾಧೇನ್ತೀತಿ। ಅಹೇತುಕಚಿತ್ತಾನಿಪನ ಜಲತಲೇ ಅಮೂಲಕಸೇವಾ ಲಾನಿ ವಿಯ ಆರಮ್ಮಣೇ ಸುಟ್ಠು ಪತಿಟ್ಠಿತಾನಿ ನ ಹೋನ್ತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಅಪರೇ ಪನ ಧಮ್ಮಾನಂ ಕುಸಲಾದಿಭಾವಸಾಧನಂ ಹೇತುಕಿಚ್ಚನ್ತಿ ವದನ್ತಿ। ಏವಂಸನ್ತೇ ಯೇಸಂ ಸಹಜಾತಹೇತು ನತ್ಥಿ। ತೇಸಂ ಅಕುಸಲಭಾವೋ ಅಬ್ಯಾಕತಭಾವೋಚ ನಸಮ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯ। ಯಾನಿಚ ಲದ್ಧಹೇತುಪಚ್ಚಯಾನಿ ರೂಪಾನಿ। ತೇಸಞ್ಚ ಕುಸಲಾದಿಭಾವೋ ಆಪಜ್ಜೇಯ್ಯಾತಿ ವತ್ವಾ ತಂವಾದಂ ಪಟಿಪಕ್ಖಿಪನ್ತಿ। ಯಥಾ ಪನ ಲೋಕೇ ಅನ್ಧಕಾರೋನಾಮ ಕೇನಚಿ ಪಚ್ಚಯ ವಿಸೇಸೇನ ಸಾಧೇತಬ್ಬೋ ನ ಹೋತಿ। ಯತ್ಥ ಆಲೋಕೋ ನತ್ಥಿ। ತತ್ಥ ಸೋ ಅತ್ತನೋ ಧಮ್ಮತಾಯ ಸಿದ್ಧೋ ಹೋತಿ। ಏವಮೇವಂ ಧಮ್ಮೇಸು ಮುಯ್ಹನಕ್ರಿಯಾಭೂತೋ ಮೋಹನ್ಧಕಾರೋಪಿ ಅತ್ತನೋ ಧಮ್ಮತಾಯ ಏವ ಅಕುಸಲೋ ಭವಿತುಂ ಅರಹತಿ। ತಥಾ ಹಿ ಇಚ್ಛಾನಾಮ ಅತ್ಥಿ। ಸಾಮುಯ್ಹನಕ್ರಿಯಾಯ ಯುತ್ತಾ ಲಗ್ಗನಭಾವಂ ಪತ್ವಾ ಲೋಭೋ ಅಕುಸಲೋ ನಾಮ ಹೋತಿ। ಸದ್ಧಾಯ ಯುತ್ತಾ ಪನ ಧಮ್ಮಚ್ಛನ್ದಭಾವಂ ಪತ್ವಾ ಕುಸಲಚ್ಛನ್ದೋನಾಮ ಹೋತಿ। ತಥಾ ಅಕ್ಖನ್ತಿನಾಮ ಅತ್ಥಿ। ಸಾಪಿ ಮುಯ್ಹನ ಕ್ರಿಯಾಯ ಯುತ್ತಾ ಪಟಿಘಭಾವಂ ಪತ್ವಾ ದೋಸೋ ಅಕುಸಲೋನಾಮ ಹೋತಿ। ಸದ್ಧಾಯ ಯುತ್ತಾ ಪನ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಕಾಮವಿತಕ್ಕಂ ನಾಧಿವಾಸೇತೀತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಪಾಪಧಮ್ಮ ಪಾಪಾರಮ್ಮಣ ವಿರೋಧಭಾವಂ ಪತ್ವಾ ಅಲೋಭೋ ಕುಸಲೋನಾಮ ಹೋತಿ। ಮುಯ್ಹನಕ್ರಿಯಾ ಪನ ಅಸುಕೇನ ಯುತ್ತಾ ಅಕುಸಲೋನಾಮ। ಅಸುಕೇನ ಯುತ್ತಾ ಕುಸಲೋನಾಮಾತಿ ನತ್ಥಿ। ಅಮ್ಬಿಲತ್ಥಾಯ ಅಞ್ಞೇನ ಸಂಯೋಗಕಿಚ್ಚರಹಿತೋ ಜಾತಿಅಮ್ಬಿಲರಸೋ ವಿಯ ಏಕನ್ತಅಕುಸಲಜಾತಿಕಾಏವ ಹೋತೀತಿ। ಯೋಚ ಧಮ್ಮೋ ಕುಸಲೋ ಅಕುಸಲೋಚ ನ ಹೋತಿ। ಸೋ ಅಬ್ಯಾಕತೋತಿ ಏತ್ತಕಮೇವ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅಬ್ಯಾಕತಭಾವಸಿದ್ಧಿಯಾ ಕಾರಣಂ। ತಸ್ಮಾ ಅಹೇತುಕಚಿತ್ತಾನಂ ರೂಪನಿಬ್ಬಾನಾನಞ್ಚ ಅಬ್ಯಾಕತಭಾವೋಪಿ ಅತ್ತನೋ ಧಮ್ಮ ತಾಯಏವ ಸಿದ್ಧೋ। ತತ್ಥ ಮೋಹೋ ಸೇಸಮೂಲಾನಂಪಿ ಮೂಲಂ ಹೋತಿ। ರಜ್ಜನದುಸ್ಸನಾನಿಪಿ ಹಿ ಮುಯ್ಹನನಿಸನ್ನಾನಿಏವ ಹೋನ್ತಿ। ಅಲೋಭಾದೀನಞ್ಚ ಕುಸಲಭಾವೋ ಅವಿಜ್ಜಾನುಸಯೇನ ಸಹೇವ ಸಿದ್ಧೋತಿ। ತಾನಿ ಪನ ಲೋಭಾದೀನಿ ಲೋಭಸಹಗತಾದೀನಂ ವಿಸೇಸಮೂಲಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ರಜ್ಜನಾದಿ ನಿಸನ್ನಾನಿ ಹಿ ದಿಟ್ಠಿಮಾನಾದೀನಿ। ಅರಜ್ಜನಾದಿನಿಸನ್ನಾನಿ ಚ ಸದ್ಧಾದೀನೀತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಹೇತುಯೋನಾಮ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೇಸು ಪಧಾನಧಮ್ಮಾ ಹೋನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ಸಹೇತುಕವಿಪಾಕಕ್ರಿಯಾನಂ ಅಬ್ಯಾಕತಭಾವೋ ಪನ ಹೇತು ಮುಖೇನಪಿ ವತ್ತುಂ ಯುತ್ತೋ।

[೮೯] ಏತ್ತಾವತಾ ಯಂ ವುತ್ತಂ **ವಿಭಾವನಿಯಂ**

> "ಅಪರೇ ಪನ ಕುಸಲಾದೀನಂ ಕುಸಲಾದಿಭಾವಸಾಧನಂ ಹೇತು ಭಾವೋ"ತಿ ವದನ್ತಿ। ಏವಂ ಸತಿ ಹೇತೂನಂ ಅತ್ತನೋ ಕುಸಲಾ ದಿಭಾವಸಾಧನೋ ಅಞ್ಞೋ ಹೇತು ಮಗ್ಗಿತಬ್ಬೋ ಸಿಯಾ। ಅಥ ಸೇಸಸಮ್ಪಯುತ್ತಹೇತುಪಟಿಬದ್ಧೋ ತೇಸಂ ಕುಸಲಾದಿಭಾವೋ, ಏವಮ್ಪಿ ಮೋಮೂಹ ಚಿತ್ತಸಮ್ಪಯುತ್ತಸ್ಸ ಹೇತುನೋ ಅಕುಸಲ ಭಾವೋ ಅಪ್ಪಟಿಬದ್ಧೋ ಸಿಯಾ। ಅಥ ತಸ್ಸ ಸಭಾವತೋ ಅಕುಸಲಭಾವೋಪಿ ಸಿಯಾ। ಏವಂಸತಿ ಸೇಸಹೇತೂನಮ್ಪಿ ಸಭಾವತೋ ಕುಸಲಾದಿಭಾವೋತಿ ತೇಸಂ ವಿಯ ಸಮ್ಪಯುತ್ತ ಧಮ್ಮಾನಮ್ಪಿ ಸೋ ಹೇತುಪಟಿಬದ್ಧೋ ನಸಿಯಾ, ಯದಿಚ ಹೇತುಪಟಿಬದ್ಧೋ ಕುಸಲಾದಿಭಾವೋ। ತದಾ ಅಹೇತುಕಾನಂ ಅಬ್ಯಾಕತಭಾವೋ ನಸಿಯಾತಿ ಅಲಮತಿನಿಪ್ಪೀಳನೇನಾತಿ ತಂ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತಂ ಹೋತಿ।

ಯಥಾಚ ಲದ್ಧಜ್ಝಾನಪಚ್ಚಯೇಸು ರೂಪಾರೂಪಧಮ್ಮೇಸು ಝಾನಙ್ಗಾನಿ ಅರೂಪಧಮ್ಮೇಸುಏವ ಉಪನಿಜ್ಝಾನಟ್ಠಂ ಫರನ್ತಿ, ನ ರೂಪಧಮ್ಮೇಸು। ತೇ ಪನ ಝಾನಧಮ್ಮ ಸಮುಟ್ಠಿ ತತ್ತಾಏವ ಝಾನಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನೇಸು ವುತ್ತಾ। ಏವಮೇವ ಹೇತುಯೋಪಿ ಅರೂಪ ಧಮ್ಮೇಸುಏವ ಕುಸಲಾದಿಭಾವಂ ಫರನ್ತಿ। ನ ರೂಪಧಮ್ಮೇಸು। ತೇ ಪನ ಹೇತು ಸಮುಟ್ಠಿತತ್ತಾಏವ ಹೇತುಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನೇಸು ವುತ್ತಾತಿ ನ ತೇಸಂ ರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಕುಸಲಾದಿಭಾವಾಪತ್ತಿ ಚೋದೇತಬ್ಬಾತಿ।

[೮೭] ಯಞ್ಚ **ವಿಭಾವನಿಯಂ**

“ಕುಸಲಾದಿಭಾವೋ ಪನ ಕುಸಲಾಕುಸಲಾನಂ ಯೋನಿಸೋ ಅಯೋನಿಸೋ ಮನಸಿಕಾರಪಟಿಬದ್ಧೋ”ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂಪಿ ವಿಚಾರೇ ತಬ್ಬಂ।

ತಥಾ ಹಿ ಸೂರಿಯಾಲೋಕೇ ಆಗತೇ ದಿವಾ ಬಲಾನಂ ಹಂಸಾದೀನಂ ಓಕಾಸೋ ಹೋತಿ। ರತ್ತನ್ಧಕಾಲೇ ಆಗತೇ ರತ್ತಿಬಲಾನಂ ಉಲೂಕಾದೀನಂ ಓಕಾಸೋ ಹೋತಿ। ನಚ ತೇ ಆಲೋಕನ್ಧಕಾರಾ ತೇಸಂ ವಣ್ಣಾದಿವಿಸೇಸಂ ಸಾಮೇನ್ತಿ। ತಂ ಪನ ತೇಸಂ ಯೋನಿಯೋಏವ ಸಾಧೇನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಆಲೋಕೋ ವಿಯ ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಅನ್ಧಕಾರೋ ವಿಯ ಇತರೋ। ತೇ ಸತ್ತಾ ವಿಯ ಕುಸಲಾಕುಸಲಾ। ವಣ್ಣಾದಿವಿಸೇಸೋ ವಿಯ ಕುಸಲಾದಿಭಾವೋ। ಯೋನಿಯೋ ವಿಯ ಹೇತುಯೋ ದಟ್ಠಬ್ಬಾತಿ। ಅಬ್ಯಾಕತಾನಂ ಪನಾತಿ ಸಬ್ಬಂ ಯೋ ಧಮ್ಮೋ ಕುಸಲೋ ಅಕುಸಲೋಚ ನ ಹೋತಿ। ಸೋ ಅಬ್ಯಾಕತೋತಿ ವುತ್ತಪಕ್ಖೇ ಪತತಿಯೇವಾತಿ। **ತತ್ಥಾ**ತಿ ಹೇತುಸಙ್ಗಹೇ। ಸಹೇತುಕಾನಂ ಪರಿಗ್ಗಹಸುಖತ್ಥಂ ಇಧ ವಜ್ಜೇತಬ್ಬಾನಿಪಿ ಅಹೇತುಕಾನಿ ಪಥಮಂ ಉದ್ಧಟಾನಿ। ತೇನಾಹ **ಸೇಸಾನಿ ಪನ**। ಲ। **ಸಹೇತುಕಾ ನೇವಾ**ತಿ। ತೇಸಂವಾ ಅಹೇತುಕನಾಮಂಪಿ ಹೇತೂನಂ ವಸೇನೇವ ವಿಸುಂ ಸಿದ್ಧನ್ತಿ ತೇಸಂಪಿ ಇಧ ಸಙ್ಗಹಣಂ ಅವಿರುದ್ಧಂ ಹೋತಿ। ತೇನಾಹ **ಅಹೇತು ಕಾಟ್ಠಾರಸೇಕಾ**ತಿಆದಿ। ಸಭಾವ ಭೇದೇನ ಛಬ್ಬಿಧಾಪಿ ಹೇತುಯೋ ಕುಸಲಾ ಕುಸಲಾ ಬ್ಯಾಕತಜಾತಿಭೇದೇನ ನವಧಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ **ಲೋಭೋ ದೋಸೋಚಾ**ತಿಆದಿ।

೧೩೨. ಚುದ್ದಸನ್ನಂ ಕಿಚ್ಚಾನಂ ಭೇದೇನ ತಂಕಿಚ್ಚವನ್ತಾನಂ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾನಂ ಸಙ್ಗಹೋ **ಕಿಚ್ಚಸಙ್ಗಹೋ**।

[೮೮] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

“ಪಟಿಸನ್ಧಾದೀನಂ ಕಿಚ್ಚಾನಂ ವಿಭಾಗವಸೇನ ತಂಕಿಚ್ಚವನ್ತಾನಞ್ಚ ಪರಿಚ್ಛೇದವಸೇನ ಸಙ್ಗಹೋ ಕಿಚ್ಚಸಙ್ಗಹೋ”ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ನ ಸುನ್ದರಂ।

ಯೇನ ಏಕಕಮ್ಮೇನ ಏಕೋ ಉಪಪತ್ತಿಭವೋನಿಬ್ಬತ್ತತಿ। ತಸ್ಮಿಂ ಸರಸೇನವಾ ಲದ್ಧವಿಬಾಧನೇನವಾ ಪರಿಕ್ಖೀಣೇ ಸೋ ಭವೋ ನಿರುಜ್ಝತಿ। ಏಕಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಓಕಾಸೋ ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಾ ತತೋ ನಿಬ್ಬತ್ತ ಭವತೋ ಚುತಸ್ಸ ಅನ್ತರಾ ಖಣಮತ್ತಂಪಿ ಅಟ್ಠತ್ವಾ ಲದ್ಧೋಕಾಸೇನ ಏಕೇನ ಕಮ್ಮೇನ ಪುನ ಭವನ್ತರಾದಿ ಪಟಿಸನ್ಧಾನ ವಸೇನ ಅಭಿನಿಬ್ಬತ್ತಿ **ಪಟಿಸನ್ಧಿಕಿಚ್ಚಂ**। ತಥಾ ನಿಬ್ಬತ್ತಸ್ಸ ಉಪಪತ್ತಿಭವಸನ್ತಾನಸ್ಸ ಯಾವ ತಂ ಕಮ್ಮಂ ನಖಿಯ್ಯತಿ। ತಾವ ಅವಿಚ್ಛೇದ ಪವತ್ತಿಪಚ್ಚಯಙ್ಗಭಾವೇನ ಪವತ್ತಿ **ಭವಙ್ಗಕಿಚ್ಚಂ**। ತಸ್ಸ ಹಿ ತಥಾ ಪವತ್ತಿಯಾ ಸತಿ ಆಯುಪಬನ್ಧಾಚ ಉಸ್ಮಾ ಪಬನ್ಧಾಚ ಪವತ್ತನ್ತಿಯೇವಾತಿ ಏತೇ ತಯೋ ಧಮ್ಮಾ ಇಮಂ ಕಾಯಂ ಅಭಿಜ್ಜಮಾನಂ ರಕ್ಖನ್ತೀತಿ। ಯಥಾಹ -

ಆಯು ಉಸ್ಮಾಚ ವಿಞ್ಞಾಣಂ, ಯದಾ ಕಾಯಂ ಜಹನ್ತಿ ಮಂ।
ಅಪವಿದ್ಧೋ ತದಾ ಸೇತಿ, ನಿರತ್ಥಂವ ಕಲಿಙ್ಗರನ್ತಿ॥

ಆವಜ್ಜನಂ ಚಿತ್ತಸನ್ತಾನಸ್ಸ ಆವಟ್ಟನಂ, ತಂವಾ ಆವಜ್ಜೇತಿ ಆವಟ್ಟೇತಿ, ಆವಟ್ಟತಿವಾ ತಂ ಏತ್ಥ ಏತೇನಾತಿವಾ **ಆವಜ್ಜನಂ**। ಭವಙ್ಗ ವೀಥಿತೋ ಓಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಆರಮ್ಮಣನ್ತರಾಭಿಮುಖಂ ಪವತ್ತತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಆವಜ್ಜೇತಿವಾ ಆರಮ್ಮಣನ್ತರೇ ಆಭೋಗಂ ಕರೋತೀತಿ ಆವಜ್ಜನಂ। ದಸ್ಸನಾದೀನಿ ಪಾಕಟಾನಿ। **ವೋಟ್ಠಬ್ಬನ**ನ್ತಿ ವಿಸುಂ ಅವಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ ಥಪನಂ ಇದಂ ನೀಲನ್ತಿವಾ ಪೀತಕನ್ತಿವಾ ಸುಭನ್ತಿವಾಅಸುಭನ್ತಿವಾ ಅಸಙ್ಕರತೋಥಪನಂ ನಿಯಮನನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಜವನನ್ತಿವಾ ಜವೋತಿವಾ ವೇಗೋತಿವಾ ಅತ್ಥತೋ ಏಕಂ। ಅಸನಿನಿಪಾತೋ ವಿಯ ವೇಗಸಹಿತಸ್ಸ ಏಕೇಕಸ್ಸ ಪಿತ್ತಸ್ಸ ಪವತ್ತಿ **ಜವನಕಿಚ್ಚಂ**।

[೮೯] ಯಂಪನ **ವಿಭಾವನಿಯಂ**

> “ಆರಮ್ಮಣೇ ತಂತಂಕಿಚ್ಚಸಾಧನವಸೇನ ಅನೇಕಕ್ಖತ್ತುಂ ಏಕಕ್ಖತ್ತುಂವಾ ಜವಮಾನಸ್ಸ ವಿಯ ಪವತ್ತಿ ಜವನಕಿಚ್ಚ”ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ನ ಸುನ್ದರಂ।

ನ ಹಿ ಜವಮಾನಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಏಕವಾರಮತ್ತೇನ ನಿವತ್ತಿನಾಮ ಅತ್ಥಿ। ಮಗ್ಗಾತಿಇಞ್ಞಾಜವನಾನಿಪಿ ಹಿ ಏಕಾವಜ್ಜನಪರಿಕಮ್ಮಚಿತ್ತತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಏಕವೇಗೇನ ಪವತ್ತಜವಮಾನಚಿತ್ತಸನ್ತಾನಪತಿತಾನಿ ಏವ ಹೋನ್ತಿ। ನ ಪನ ತಾನಿ ವಿಸುಂ ಸಿದ್ಧೇನ ಜವೇನ ಜವನ್ತೀತಿ।

[೬೦] ತತ್ಥ ಚ

> ಜವಮಾನಸ್ಸ ವಿಯ ಪವತ್ತೀತಿ ಏತೇನ ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ನಿರುದ್ಧಾ ನಂ ಖಣಿಕಧಮ್ಮಾನಂ ಸೀಘಗಮನಸಙ್ಖಾತೋ ಜವೋನಾಮ ವಿಸುಂ ನತ್ಥಿ। ಬಹುಕ್ಖತ್ತುಂ ಪವತ್ತಿವಸೇನ ಪನ ಸೀಘಗಚ್ಛನ್ತಪುರಿಸ ಸದಿಸತ್ತಾ ಏವ ಜವನನ್ತಿ ವುಚ್ಚತೀತಿ ದಸ್ಸಿತಂ ಹೋತಿ। ತಂಪಿ ನ ಸುನ್ದರಂ।

ಅಸನಿನಿಪಾತೋ ವಿಯ ವೇಗಸಹಿತಸ್ಸ ಏಕೇಕಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಪವತ್ತಿಜವನಕಿಚ್ಚನ್ತಿ ಹಿ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತಂ। ಭವಙ್ಗಚಿತ್ತಞ್ಹಿ ದೀಘಂ ಅದ್ಧಾನಂ ಪೂರೇತ್ವಾ ಪವತ್ತಂಪಿ ನದಿಸೋತೇ ವುಯ್ಹಮಾನಂ ಸುಕ್ಖಪಣ್ಣಂ ವಿಯ ವೇಗರಹಿತಂ ಹೋತಿ। ಜವನಚಿತ್ತಂ ಪನ ಏಕಮೇಕಂಪಿ ಸಮಾನಂ ಇನ್ದೇನ ವಿಸ್ಸಟ್ಠ ವಜಿರಂ ವಿಯ ವೇಗಸಹಿತಮೇವ ಪವತ್ತತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ತಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಏತಸ್ಸಾತಿ **ತದಾರಮ್ಮಣಂ।** ಯಂ ಜವನೇನ ಗಹಿತಂ, ತದೇವಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಯಂ ಜವನೇನ ಗಹಿತಾರಮ್ಮಣಂ, ತಸ್ಸೇವ ಗಹಿತತ್ತಾ ತದಾರಮ್ಮಣಂ ನಾಮಾತಿ ಹಿ ವುತ್ತಂ। ತಸ್ಸವಾ ಜವನಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಂ ಅಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣನ್ತಿ ತದಾರಮ್ಮಣಂ। ಇಧ ಪನ ತದಾರಮ್ಮಣಭಾವೋ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ। ನಿಬ್ಬತ್ತಮಾನಭವತೋ ಚವನಂ ಮುಚ್ಚನಂ ಪರಿಗಳನಂ **ಚುತಿ।** ಇದಾನಿ ತಾನಿ ಕಿಚ್ಚಾನಿ ಅನಿಯಮತೋ ನ ಪವತ್ತನ್ತಿ। ಠಾನನಿಯಮೇನೇವ ಪವತ್ತನ್ತೀತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ ಠಾನಭೇದೋ ವುತ್ತೋ। ತಿಟ್ಠತಿ ಪವತ್ತತಿ ತಂತಂ ಕಿಚ್ಚವನ್ತಂ ಚಿತ್ತಂ ಏತ್ಥಾತಿ **ಠಾನಂ।** ಓಕಾಸೋ। ತಂತಂ ಅನ್ತರಾಕಾಲೋತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಕಾಲೋಪಿ ಹಿ ಕಾಲವನ್ತಾನಂ ಪವತ್ತಿವಿಸಯತ್ತಾ ಠಾನನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ಠಾನಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಟ್ಠಾನಂ। ಪಟಿಸನ್ಧಕಾಲೋ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೋತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಏವಂ ಸೇಸೇಸುಪಿ।

[೬೧] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

> “ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ಠಾನಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಟ್ಠಾನನ್ತಿ ವತ್ವಾ ಕಾಮಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿವಿನಿ ಮುತ್ತಂ ಠಾನಂನಾಮ ನತ್ಥಿ। ಸುಖಗ್ಗಹಣತ್ಥಂ ಪನ ಸಿಲಾ ಪುತ್ತಕಸ್ಸ ಸರೀರನ್ತಿಆದೀಸು ವಿಯ ಅಭೇದೇಪಿ ಭೇದಪರಿಕಪ್ಪನಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬ”ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ನ ಗಹೇತಬ್ಬಂ।

ಕಾಲೋ ಹಿ ನಾಮ ಸಭಾವತೋ ಅವಿಜ್ಜಮಾನೋಪಿ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ವಿಸುಂ ಆರಮ್ಮಣಭೂತೋ ಏಕೋ ಪಞ್ಞತ್ತಿಧಮ್ಮೋ। ತಥಾ ಹಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಇಮೇಸಂ ಅಟ್ಠನ್ನಂ ಮಹಾವಿಪಾಕಚಿತ್ತಾನಂ ವಿಪಚ್ಚನಟ್ಠಾನಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಏತಾನಿ ಹಿ ಚತೂಸು ಠಾನೇಸು ವಿಪಚ್ಚನ್ತಿ। ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ಭವಙ್ಗೇ ಚುತಿಯಂ ತದಾರಮ್ಮಣೇತಿ ವತ್ವಾ ತಂ ವಿತ್ಥಾರೇನ್ತೇನ ಪಟಿಸನ್ಧಿಗ್ಗಹಣಕಾಲೇ ಪಟಿಸನ್ಧಿಹುತ್ವಾ ವಿಪಚ್ಚನ್ತಿ। ಅಸಙ್ಖ್ಯೇಯ್ಯಂಪಿ ಆಯು ಕಾಲಂ ಭವಙ್ಗಂ ಹುತ್ವಾ ಮರಣ ಕಾಲೇ ಚುತಿ ಹುತ್ವಾತಿ ಕಾಲೋವ ವುತ್ತೋತಿ। ಇತರಥಾ ಕಿಚ್ಚಾನಿ ವಿಯ ಠಾನಾನಿಪಿ ಚುದ್ದಸವಿಧಾನಿಏವ ವತ್ತಬ್ಬಾನಿ ಸಿಯುನ್ತಿ। ಠಾನಾನಂ ವಿತ್ಥಾರಭೇದೋ ಪನ ಉಪರಿ ದ್ವೀಸು ಪವತ್ತಿಸಙ್ಗಹೇಸು ಚಿತ್ತಪವತ್ತಿವಿಧಾನಾನುಸಾರೇನ ವೇದಿತಬ್ಬೋತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಓಮಕಂ ದ್ವಿಹೇತುಕಕುಸಲಂ ಸಯಂ ಸೋ ಮನಸ್ಸಯುತ್ತಂಪಿ ಸಮಾನಂ ಅತಿದುಬ್ಬಲತ್ತಾ ಸೋಮನಸ್ಸ ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ದಾತುಂ ನಸಕ್ಕೋತಿ। ತಸ್ಮಾ ಸೋಮನಸ್ಸಸನ್ತೀರಣಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಟ್ಠಾನಂ ನಗಚ್ಛತೀತಿ ವುತ್ತಂ **ದ್ವೇಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಸನ್ತೀರಣಾನಿಚೇವಾ**ತಿ। ತಥಾ ಹಿ ಪಟ್ಠಾನೇ ಪೀತಿಸಹಗತತ್ತಿಕೇ ಪಟಿಚ್ಚವಾರೇ ಹೇತುಪಚ್ಚನಿಕೇ ತಂ ಪಟಿ ಸನ್ಧಿಟ್ಠಾನೇನ ಉದ್ಧಟನ್ತಿ। ಮನೋದ್ವಾರಾವಜ್ಜನಂ ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣೇವಾ ಅವಿಭೂತಾ

ರಮ್ಮಣೇವಾ ದ್ವತ್ತಿಕ್ಖತ್ತುಂ ಪವತ್ತಮಾನಂಪಿ ವಿಪಾಕ ಸನ್ತಾನತೋ ಲದ್ಧಪಚ್ಚಯಭಾವೇನ ದುಬ್ಬಲತ್ತಾ ಜವನವೇಗರಹಿತಮೇವ ಹೋತೀತಿ ವುತ್ತಂ **ಆವಜ್ಜನ ದ್ವಯ ವಜ್ಜಿತಾನೀ**ತಿ।

[೯೨] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

> "ಆರಮ್ಮಣರಸಾನುಭವನಾ ಭಾವತೋ"ತಿ ಕಾರಣಂ ವುತ್ತಂ। ತಂ ಅ ಕಾರಣಂ।

ನ ಹಿ ಆರಮ್ಮಣ ರಸಾನುಭವನಂ ಜವನಕಿಚ್ಚ ಸಿದ್ಧಿಯಾ ಜವನನಾಮ ಲಾಭಸ್ಸಚ ಕಾರಣಂ ಹೋತಿ। ತಂ ಪನ ಜವನಕಿಚ್ಚಸಿದ್ಧಿಯಾ ಫಲಮೇ ವಹೋತೀತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಫಲಚಿತ್ತಂ ಆಸೇವನಭಾವರಹಿತಂಪಿ ಮಗ್ಗ ಚೇತನಾಯ ಮಹಾನುಭಾವತ್ತಾ ಪರಿಕಮ್ಮಭಾವನಾಬಲೇನ ಚ ಪವತ್ತತ್ತಾ ಆರಮ್ಮಣೇ ವೇಗಸಹಿತಮೇವ ಪತತೀತಿ ತಸ್ಸಜವನೇಸು ಗಹಣಂಕತಂ।

[೯೩] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

> ಮಗ್ಗಾಭಿಞ್ಞಾಜವನಾನಂ ಏಕವಾರಮೇವ ಪವತ್ತತ್ತಾ ಜವನಕಿಚ್ಚಂ ನ ಸಮ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ "ಏಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣಿಕಂಪಿ ಲೋಕುತ್ತರ ಮಗ್ಗಾದಿತಂ ತಂಸಭಾವವನ್ತತಾಯ ಜವನಕಿಚ್ಚಂ ನಾಮಾ"ತಿ ವತ್ವಾ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣೋಪಮಾಯ ತಮತ್ಥಂ ವಿಭಾವೇತಿ। ತಂ ನ ಯುಜ್ಜತಿಯೇವ।

ಇದಾನಿ ಸಮಾನಕಿಚ್ಚಗಣನಾನಿ ಚಿತ್ತಾನಿ ಸಙ್ಗಹೇತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತುಂ ತೇಸು ಪನಾತಿಆದಿಮಾಹ। ಪಟಿಸನ್ಧಾದಯೋ ನಾಮ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ।

[೯೪] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

> ನಾಮಕಿಚ್ಚಭೇದೇನಾತಿಪಿ ಯೋಜೇತಿ। ತಂ ನ ಸುನ್ದರಂ।

ನಾಮಭೇದಸ್ಸ ವಿಸುಂ ವತ್ತಬ್ಬಾಭಾವತೋತಿ। ಏಕಕಿಚ್ಚಟ್ಠಾನ ದ್ವಿಕಿಚ್ಚಟ್ಠಾನ ತಿಕಿಚ್ಚಟ್ಠಾನ ಚತುಕಿಚ್ಚಟ್ಠಾನ ಪಞ್ಚಕಿಚ್ಚಟ್ಠಾನಾನಿ ಚಿತ್ತಾನಿ ಯಥಾಕ್ಕಮಂ ಅಟ್ಠಸಟ್ಠಿಚ ತಥಾ ದ್ವೇಚ ನವಚ ಅಟ್ಠಚ ದ್ವೇಚ ನಿದ್ದಿಸೇತಿ ಯೋಜನಾ।

೧೩೩. ಚಕ್ಖಾದೀನಂ ದ್ವಾರಾನಂ ಭೇದೇನ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾನಂ ಸಙ್ಗಹೋ **ದ್ವಾರಸಙ್ಗಹೋ।**

[೯೫] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

> "ದ್ವಾರಾನಞ್ಚ ದ್ವಾರಪವತ್ತಚಿತ್ತಾನಞ್ಚ ಪರಿಚ್ಛೇದವಸೇನ ಸಙ್ಗಹೋ ದ್ವಾರಸಙ್ಗಹೋ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ನ ಸುನ್ದರಂ।

ದ್ವೇ ಜನಾ ಅರನ್ತಿ ಗಚ್ಛನ್ತಿ ಏತೇನಾತಿ ದ್ವಾರಂ। ನಗರಸ್ಸ ಅನ್ತೋ ಜನಾ ಬಹಿಜನಾಚ ಯೇನ ಛಿದ್ದಮಗ್ಗೇನ ನಿಕ್ಖಮನ್ತಿ ಪವಿಸನ್ತಿಚ, ತಸ್ಸೇತಂ ನಾಮಂ। ದ್ವೇ ಜನಾ ಅರನ್ತಿ ಗಚ್ಛನ್ತಿ ಏತ್ಥಾತಿ ದ್ವಾರನ್ತಿಪೀ ವದನ್ತಿ। ಅಪಿಚ, ದುವಿಧಂ ದ್ವಾರಂ ಆಕಾಸದ್ವಾರಂ ಮಣ್ಡದ್ವಾರನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಆಕಾಸದ್ವಾರಂನಾಮ ಯಥಾವುತ್ತೋ ಛಿದ್ದಮಗ್ಗೋ। ಮಣ್ಡದ್ವಾರಂನಾಮ ಆದಾಸ ಪಟ್ಟಮಯೋ ಆಲೋಕಮಗ್ಗೋ। ತಂ ಪನ ಪುಞ್ಞವನ್ತಾನಂ ಗೇಹೇಸು ಯೋಜೀಯತಿ। ಯಥಾ ಚ ತೇಸು, ತಥಾ ಸತ್ತಾನಂ ಸರೀರೇಸುಪಿ ದ್ವೇಏವ ಹೋನ್ತಿ। ನವದ್ವಾರೋ ಮಹಾವಣೋತಿ ಹಿ ಛಿದ್ದದ್ವಾರಂ ವುತ್ತಂ। ನವನವುತಿಲೋಮಕೂಪಸಹಸ್ಸಾ ನಿಪಿ ಛಿದ್ದದ್ವಾರಾನಿಏವ। ಇಧ ಪನ ಆದಾಸಪಟ್ಟಸದಿಸಂ ಮಣ್ಡದ್ವಾರಂ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ। ತಂಪಿ ಹಿ ಆರಮ್ಮಣಿಕಧಮ್ಮಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಧಮ್ಮಾನಞ್ಚ ನಿಗ್ಗಮನ ಪವಿಸನ

ಮುಖಪಥಭಾವತೋ ದ್ವಾರಸದಿಸತ್ತಾ ದ್ವಾರನ್ತಿ ವುಚ್ಚತೀತಿ। ತಂ ಪನ ರೂಪಮಣ್ಡ ದ್ವಾರಂ ಅರೂಪಮಣ್ಡದ್ವಾರನ್ತಿ ದುವಿಧಂ। ರೂಪಮಣ್ಡದ್ವಾರಂಪಿ ಕಮ್ಮವಿಸೇಸಮಹಾಭೂತ ವಿಸೇಸಸಿದ್ಧೇನ ಮಣ್ಡಭಾವವಿಸೇಸೇನ ಪಞ್ಚವಿಧನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ ಚಕ್ಖುದ್ವಾರನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಚಕ್ಖುಮೇವಚಕ್ಖುದ್ವಾರ**ನ್ತಿ ಯಸ್ಮಿಂ ಚಕ್ಖುಮ್ಹಿ ಚನ್ದ ಮಣ್ಡಲಾದೀನಿ ರೂಪ ನಿಮಿತ್ತಾನಿ ಪಞ್ಞಾಯನ್ತಿ। ಆವಜ್ಜನಾದೀನಿಚ ಯಮ್ಹಿ ಪಞ್ಞಾತಾನಿ ತಾನಿ ನಿಮಿತ್ತಾನಿ ಗಣ್ಹನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ತದೇವ ಚಕ್ಖು ತೇಸಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ವಿಸಯವಿಸ ಯಿಭಾವುಪಗಮನಸ್ಸ ಮುಖಪಥಭೂತತ್ತಾ ಚಕ್ಖುದ್ವಾರಂನಾಮಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಥವಾ, ಯೇನ ಚಕ್ಖುಮಣ್ಡೇನ ಬಹಿದ್ಧಾ ಚನ್ದಮಣ್ಡಲಾದೀನಿ ರೂಪಾನಿ ಅನ್ತೋ ಆವಜ್ಜನಾದೀನಂ ವಿಸಯಭಾವಂ ಉಪಗಚ್ಛನ್ತಿ। ಯೇನಚ ಅನ್ತೋ ಆವಜ್ಜನಾದೀನಿ ಬಹಿದ್ಧಾ ತೇಸಂ ರೂಪಾನಂ ವಿಸಯಿಭಾವಂ ಉಪಗಚ್ಛನ್ತಿ। ತಮೇವ ಯಥಾವುತ್ತ ಕಾರಣೇನ ಚಕ್ಖುದ್ವಾರಂ ನಾಮಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏವಂ ಸೇಸೇಸುಪಿ।

[೯೭] ಟೀಕಾಸು ಪನ

> “ಆವಜ್ಜನಾದೀನಂ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಪವತ್ತಿಮುಖಭಾವತೋ ದ್ವಾರಸದಿಸತ್ತಾ ದ್ವಾರಾನೀ”ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ನ ಸುನ್ದರಂ।

ರೂಪಾದೀನಂ ಆರಮ್ಮಣಾನಂಪಿ ಪವತ್ತಿಮುಖಭೂತತ್ತಾ। ವಕ್ಖತಿ ಹಿ ಛಬ್ಬಿಧಾ ವಿಸಯಪವತ್ತಿಯೋತಿ। ಏತ್ಥಚ ವಿಸಯಾನಂ ರೂಪಾದೀನಂ ಆರಮ್ಮಣಾನಂ ದ್ವಾರೇಸು ಆಪಾತಾ ಗಮನ ಸಙ್ಖಾತಾ ಪವತ್ತಿಯೋ **ವಿಸಯಪವತ್ತಿಯೋ**ತಿ ವುಚ್ಚನ್ತೀತಿ। ತತ್ಥ ಚಕ್ಖುಮೇವ ಚಕ್ಖುದ್ವಾರನ್ತಿ ಏತೇನ ಚಕ್ಖುಸ್ಸ ದ್ವಾರಂ ಚಕ್ಖುದ್ವಾರನ್ತಿ ಅತ್ಥಂ ನಿವತ್ತೇತಿ। ತಥಾ **ಸೋತಾದಯೋ ಸೋತ ದ್ವಾರಾದೀನೀ**ತಿ ಏತೇನ ಸೋತ ಮೇವ ಸೋತದ್ವಾರಂ।ಲ। ಮನೋಏವ ಮನೋದ್ವಾರಂ। ನ ಮನಾನಂ ದ್ವಾರಂ ಮನೋದ್ವಾರನ್ತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ಅತಿದಿಸ್ಸತಿ। ತಸ್ಸ ಪನ ಮನಸ್ಸ ಬಹುವಿಧತ್ತಾ ಇಧ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ ಮನಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **ಮನೋದ್ವಾರಂ ಪನ ಭವಙ್ಗನ್ತಿ ಪವುಚ್ಚತೀ**ತಿ ವುತ್ತಂ।

[೯೮] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

> “ಆವಜ್ಜನಾದೀನಂ ಮನಾನಂ ದ್ವಾರನ್ತಿ ಮನೋದ್ವಾರ”ನ್ತಿಪಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ನ ಸುನ್ದರಂ।

ಕಾರಣಂ ವುತ್ತಮೇವ। ತತ್ಥ ಸಬ್ಬಂ ಏಕೂನನವುತಿವಿಧಂಪಿ ಚಿತ್ತಂ ಮನೋದ್ವಾರ ಮೇವನಾಮ ಹೋತಿ। ಇಧ ಪನ ಉಪಪತ್ತಿದ್ವಾರಮೇವ ಅಧಿಪ್ಪೇತನ್ತಿ ಕತ್ವಾ ಭವಙ್ಗನ್ತಿ ಪವುಚ್ಚತೀತಿ ವುತ್ತಂ। ಪಟಿಸನ್ಧಿತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಯಾವತಾಯುಕಂ ನದಿಸೋತಮಿವ ಪವತ್ತಮಾನಂ ಏಕೂನವೀಸತಿವಿಧಂ ಭವಙ್ಗಚಿತ್ತಮೇವ ಇಧ ಮನೋದ್ವಾರನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಕಥೀಯತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

[೯೯] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

> ಯಥಾ ಗಾಮಸ್ಸ ದ್ವಾರಂನಾಮ ಗಾಮಾನನ್ತರಮೇವ ಹೋತಿ। ಏವಂ ಆವಜ್ಜನಾದೀನಂ ಮನಾನಂ ಪವತ್ತಿಮುಖಟ್ಠೇನ ದ್ವಾರಂನಾಮ ಆವಜ್ಜನಾನನ್ತರಂ ಭವಙ್ಗಮೇವ ಸಿಯಾ। ನ ತತೋ ಪುರಿಮಾನಿ ಭವಙ್ಗಾನೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ ಯಂ ವುತ್ತಂ “ಭವಙ್ಗನ್ತಿ ಆವಜ್ಜಾನಾನನ್ತರಂ ಭವಙ್ಗ”ನ್ತಿ। ತಂ ನ ಗಹೇತಬ್ಬಂ।

ಏವಞ್ಹಿ ಸತಿ ಯೇಸು ಚಕ್ಖುಪಸಾದಾದೀಸು ರೂಪಾದೀನಿ ಆಪಾತಂ ನಾಗಚ್ಛನ್ತಿ। ತಾನಿಪಿ ಆವಜ್ಜನಾದೀನಂ ವೀಥಿಚಿತ್ತಾನಂ ಪವತ್ತಿಮುಖಾನಿ ಏವ ನ ಹೋನ್ತೀತಿ ಕತ್ವಾ ದ್ವಾರಾನಿನಾಮ ನಸಿಯುಂ। ನ ಚ ತಥಾ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ। ಪಾಳಿಯಮೇವ ತೇಸಂ ದ್ವಾರರೂಪಭಾವಸ್ಸ ವುತ್ತತ್ತಾ। ಇಧಚ ವಕ್ಖತಿ ಪಸಾದವಿಞ್ಞತ್ತಿಸಙ್ಖಾತಂ ಸತ್ತವಿಧಂಪಿ ದ್ವಾರರೂಪಂನಾಮಾತಿ।

[೯೯] ಯಞ್ಚ ತತ್ಥ

> ಸಾವಜ್ಜನಂ ಭವಙ್ಗನ್ತು, ಮನೋದ್ವಾರನ್ತಿ ವುಚ್ಚತೀತಿ -
> ಸಾಧಕವಚನಂ ಆಹಟಂ। ತಂಪಿ ಇಧ ನಯುಜ್ಜತಿಯೇವ॥

ತಞ್ಹಿ ಆವಜ್ಜನಂಪಿ ಮನೋದ್ವಾರಪಕ್ಖಿಕಂ ಕತ್ವಾ ದೀಪೇತೀತಿ। ಯತ್ಥ ಪನ ಚಕ್ಖುಞ್ಚ ಪಟಿಚ್ಚ ರೂಪೇಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಂ। ಸೋತಞ್ಚ। ಲ। ಮನಞ್ಚ ಪಟಿಚ್ಚ ಧಮ್ಮೇಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥೇವ ತಂ ಯುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಹಿ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಚತೂಸು ಪಚ್ಚಯೇಸು ಚಕ್ಖುರೂಪಾನಿ ಏವ ಸರೂಪತೋ ವುತ್ತಾನೀತಿ ಇತರೇ ಆವಜ್ಜನಞ್ಚ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕ್ಖನ್ಧಾ ಚಾತಿ ದ್ವೇ ಪಚ್ಚಯಾ ಚಸದ್ದೇನ ಗಹಿತಾ, ಏವಂ ಸೋತವಿಞ್ಞಾಣಾದೀಸುಪಿ। ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣೇ ಪನ ಮನಞ್ಚಾತಿ ಏತ್ಥ ಭವಙ್ಗಚಿತ್ತೇನ ಸಹ ಆವಜ್ಜನಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಚಸದ್ದೇನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕ್ಖನ್ಧಾ ಗಹಿತಾ। ಏವಞ್ಹಿ ಸತಿ ಚತ್ತಾ ರೋಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತೀತಿ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ ಧಾತುವಿಭಙ್ಗಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಪಟಿಚ್ಚಾತಿ ನಾಮ ಆಗತಟ್ಠಾನೇ ಆವಜ್ಜನಂ ವಿಸುಂ ನಕಾತಬ್ಬಂ। ಭವಙ್ಗನಿಸ್ಸಿತಕಮೇವ ಕಾತಬ್ಬನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ಇಧ ಮನೋತಿ ಸಹಾವಜ್ಜನಕಂ ಭವಙ್ಗಂ। ಮನೋ ವಿಞ್ಞಾಣನ್ತಿ ಜವನಮನೋವಿಞ್ಞಾಣನ್ತಿ। ಏತ್ಥಚ ಪಟಿಚ್ಚಾತಿನಾಮ ಆಗತಟ್ಠಾನೇತಿ ಏತೇನ ಅಞ್ಞತ್ಥ ಪನ ಆವಜ್ಜನಂ ದ್ವಾರಪಕ್ಖಿಕಂ ನಕಾತಬ್ಬನ್ತಿ ಸಿದ್ಧಂ ಹೋತಿ। ಪಟಿಚ್ಚಾತಿ ಆಗತತ್ತಾಯೇವಚ ಭವಙ್ಗಂಪಿ ಆವಜ್ಜನಾ ನನ್ತರಂ ಭವಙ್ಗದ್ವಯಮೇವ ಇಮಿಸ್ಸಂ ಪಾಳಿಯಂ ಗಹೇತಬ್ಬಂ। ಸನ್ನಿಹಿತಪಚ್ಚಯಾನಂ ಏವ ತತ್ಥ ಅಧಿಪ್ಪೇತತ್ತಾತಿ। ಇಧ ಪನ ದ್ವಾರಭಾವಾ ರಹಸ್ಸ ಸಬ್ಬಸ್ಸ ಉಪಪತ್ತಿಧಮ್ಮಸ್ಸ ಪರಿಗ್ಗಹಿತತ್ತಾ ಸಬ್ಬಂ ಭವಙ್ಗಂ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ। ನ ಹಿ ಕಿಞ್ಚಿ ಭವಙ್ಗಂ ನಾಮ ಅತ್ಥಿ। ಯಂ ಮನೋದ್ವಾರಭಾವಾರಹಂ ನ ಸಿಯಾತಿ ನಿಟ್ಠಮೇತ್ಥ ಗನ್ತಬ್ಬನ್ತಿ। **ತತ್ಥಾ**ತಿ ನಿದ್ಧಾರಣೇ ಭುಮ್ಮಂ, ತೇಸು ಛಸು ದ್ವಾರೇಸು ಚಕ್ಖು ದ್ವಾರೇತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ಯಥಾರಹ**ನ್ತಿ ಆರಮ್ಮಣಭೂಮಿಪುಗ್ಗಲಮನಸಿಕಾರಾ ದೀನಂ ಅನುರೂಪವಸೇನ। **ಸಬ್ಬಥಾಪೀ**ತಿ ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ಛಚತ್ತಾಲೀಸ ಭೇದಸಙ್ಖಾತೇನ ಸಬ್ಬಪಕಾರೇನಪಿ ಅಗಹಿತ ಗಹಣ ವಸೇನ, ಚತುಪಞ್ಞಾ ಸಾತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ಸಬ್ಬಥಾಪೀತಿವಾ ಆವಜ್ಜನಾದಿ ತದಾರಮ್ಮಣ ಪರಿಯೋ ಸಾನವಸೇನ ಅನೇಕಕಿಚ್ಚಭೇದಯುತ್ತೇನ ಸಬ್ಬಪಕಾರೇನಪಿ, ಕಾಮಾವಚರಾನೇವಾತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ಯಾನಿ ಆವಜ್ಜನಾದೀನಿ ಕಿಚ್ಚಾನಿ ದ್ವಾರವಿಕಾರಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಪವತ್ತನ್ತಿ, ತಂ ಕಿಚ್ಚವನ್ತಾನಿಏವ ದ್ವಾರೇ ನಿಯುತ್ತಾನೀತಿ ಅತ್ಥೇನ ದ್ವಾರಿಕಾನಿನಾಮ ಹೋನ್ತಿ। ಪಟಿಸನ್ಧಿ ಭವಙ್ಗ ಚುತಿ ಕಿಚ್ಚಾನಿಪನ ದ್ವಾರವಿಕಾರೇನ ವಿನಾ ಕೇವಲಂ ಕಮ್ಮವಸೇನೇವ ಸಿಜ್ಝನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ತಂಕಿಚ್ಚವನ್ತಾನಿ ದ್ವಾರಿಕಾನಿನಾಮ ನಹೋನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ **ಏಕೂನ**।**ಲ**। **ದ್ವಾರವಿಮುತ್ತಾನೀ**ತಿ ಏತ್ಥ ಚ ದ್ವಾರವಿಕಾರೋನಾಮ ಅತ್ತನಿ ಆರಮ್ಮಣಾನಂ ಆಪಾತಾಗಮನವಸೇನ ಭವಙ್ಗಸ್ಸ ಚಲನಂ, ಚಕ್ಖಾದೀನಞ್ಚ ಅತ್ತನಿ ವಿಞ್ಞಾಣುಪ್ಪಾದನ ಸತ್ತಿವಿಸೇಸ ಯೋಗೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ।

[೧೦೦] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

> "ಚಕ್ಖಾದಿದ್ವಾರೇಸು ಅಪವತ್ತನತೋ ಮನೋದ್ವಾರಸಙ್ಖಾತ ಭವಙ್ಗತೋ ಆರಮ್ಮಣನ್ತರಗಹಣವಸೇನ ಅಪವತ್ತಿತೋಚ ದ್ವಾರವಿಮುತ್ತಾನೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ, ತಂ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಪಿ ಸಹ ನಸಮೇತಿ।

ಪಟಿಸನ್ಧಿ ಭವಙ್ಗ ಚುತಿ ವಸೇನಾತಿ ಹಿ ವುತ್ತಂ। ಏತೇನ ಹಿ ಕಿಚ್ಚಸೀಸೇನೇವ ಚಿತ್ತಾನಂ ದ್ವಾರಿಕ ದ್ವಾರವಿಮುತ್ತಭಾಗೋ ಥೇರೇನ ದಸ್ಸಿತೋ। ತೇನೇವ ಹಿ ಹೇಟ್ಠಾಪಿ **ಪಞ್ಚದ್ವಾರಾವಜ್ಜನ**।**ಲ**। **ತದಾರಮ್ಮಣವಸೇನಾ**ತಿಆದಿನಾ ಕಿಚ್ಚಸೀಸೇನೇವ ಚಿತ್ತಾನಂ ಚಕ್ಖುದ್ವಾರಿಕಾದಿಭಾವೋ ವುತ್ತೋತಿ। ನನು ಚಕ್ಖಾದಿದ್ವಾರೇಸು ಅಪವತ್ತನತೋತಿ ಇಮಿನಾ ಏತದತ್ಥೋವ ವುತ್ತೋತಿ ಚೇ। ನ। ಅಧಿಪ್ಪೇತತ್ಥವಿರಹಸ್ಸ ಅಪಸಙ್ಗ ನಿವತ್ತಕಸ್ಸಚ ಸಂವಣ್ಣನಾ ವಾಕ್ಯಸ್ಸ ಪಯೋಜನಾಭಾವತೋತಿ। ಛದ್ವಾರಿಕಾನಿಚೇವ ಸನ್ತೀರಣ ತದಾರಮ್ಮಣಕಿಚ್ಚಾನಂ ವಸೇನ ದ್ವಾರವಿಮುತ್ತಾನಿಚ ಪಟಿಸನ್ಧಾದಿಕಿಚ್ಚಾನಂ ವಸೇನಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಪಞ್ಚದ್ವಾರಿಕಾನಿಚ ಛದ್ವಾರಿಕಾನಿಚ **ಪಞ್ಚಛದ್ವಾರಿಕಾನಿ**। ಕದಾಚಿ ಛದ್ವಾರಿಕಾನಿಚೇವ ತಾನಿ ಕದಾಚಿ ದ್ವಾರವಿಮುತ್ತಾನಿಚಾತಿ **ಛದ್ವಾರಿಕವಿಮುತ್ತಾನಿ**। ದ್ವಾರಸದ್ದೋ ಚೇತ್ಥಅಧಿಕಾರವಸೇನ ಯೋಜೇಯತಿ।

[೧೦೧] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

> “ಛದ್ವಾರಿಕಾನಿಚ ಛದ್ವಾರಿಕವಿಮುತ್ತಾನಿಚಾ”ತಿಪಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ನ ಸುನ್ದರಂ।

ಹೇಟ್ಠಾ ಚುಣ್ಣಿಯವಾಕ್ಯೇ ತಥಾ ಅಸುತತ್ತಾತಿ। ಏಕದ್ವಾರಿಕಚಿತ್ತಾನಿ। ಲ। ಸಬ್ಬಥಾ ದ್ವಾರವಿಮುತ್ತಾನಿಚ ಯಥಾಕ್ಕಮಂ ಛತ್ತಿಂಸತಿ। ಲ। ನವಧಾ ಚೇತಿ ಪಞ್ಚಧಾ ಪರಿದೀಪಯೇತಿ ಯೋಜನಾ।

೧೩೪. ರೂಪಾದೀನಂ ಆರಮ್ಮಣಾನಂ ಭೇದೇನ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾನಂ ಸಙ್ಗಹೋ **ಆರಮ್ಮಣಸಙ್ಗಹೋ**।

[೧೦೨] ಟೀಕಾಸು ಪನ

> “ಆರಮ್ಮಣಾನಂ ಸರೂಪತೋ ವಿಭಾಗತೋ ತಂವಿಸಯಚಿತ್ತತೋ ಚ ಸಙ್ಗಹೋ ಆರಮ್ಮಣಸಙ್ಗಹೋ”ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ನ ಸುನ್ದರಂ।

ಅಯಞ್ಹಿ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾನಂ ಏವ ಸಙ್ಗಹೋ। ನ ಆರಮ್ಮಣಾನನ್ತಿ। ರೂಪಾದೀನಂ ವಚನತ್ಥೋ ಉಪರಿ ಆಗಮಿಸ್ಸತಿ। ದುಬ್ಬಲಪುರಿಸೇನ ದಣ್ಡಾದಿವಿಯ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕೇಹಿ ಆಲಮ್ಬೀಯತಿ ಅಮುಞ್ಚಮಾನೇಹಿ ಗಣ್ಹೀಯತೀತಿ ಆಲಮ್ಬಣಂ। ಆರಮ್ಮಣಸದ್ದೇ ಪನ ಸತಿ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾನಿ ಆಗನ್ತ್ವಾ ಏತ್ಥ ರಮನ್ತೀತಿ ಆರಮ್ಮಣಂ।

[೧೦೩] ಯಂಪನ **ವಿಭಾವನಿಯಂ**

> “ದುಬ್ಬಲಪುರಿಸೇನ ದಣ್ಡಾದಿವಿಯ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕೇಹಿ ಆಲಮ್ಬೀಯತಿ। ತಾನಿವಾ ಆಗನ್ತ್ವಾ ಏತ್ಥ ರಮನ್ತೀತಿ ಆಲಮ್ಬಣ”ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ನ ಸುನ್ದರಂ।

ವಿಸುಂ ಸಿದ್ಧಾನಿ ಹಿ ಏತಾನಿ ಪದಾನೀತಿ। **ರೂಪಮೇವಾತಿ** ವಣ್ಣಾಯತನಮೇವ। ಪಞ್ಚಾರಮ್ಮಣವಿಮುತ್ತಂ ಯಂಕಿಞ್ಚಿ ಧಮ್ಮಜಾತಂ ವಿಜ್ಜಮಾನಂಪಿಅವಿಜ್ಜಮಾನಂಪಿ ಭೂತಂಪಿ ಅಭೂತಂಪಿ ಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣಮೇವ। ತಂ ಪನ ಸಭಾಗ ಕೋಟ್ಠಾಸತೋ ಸಙ್ಗಯ್ಹಮಾನಂ ಛಬ್ಬಿಧಂ ಹೋತೀತಿ ವುತ್ತಂ **ಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣಂ ಪನ**।ಲ। **ಛಧಾ ಸಙ್ಗಯ್ಹತೀತಿ**। **ತತ್ಥಾತಿ** ತೇಸು ರೂಪಾದೀಸು ಛಸು। ಚಕ್ಖುದ್ವಾರೇ ಘಟ್ಟಯಮಾನ ರೂಪಾನುಸಾರೇನೇವ ಉಪ್ಪನ್ನಾನಿ ಚಕ್ಖುದ್ವಾರಿಕಚಿತ್ತಾನಿ ಅಞ್ಞಾನಿ ಆರಮ್ಮಣಾನಿ ಆಲಮ್ಬಿತುಂ ನಲಭನ್ತಿ। ರೂಪಾನಿಪಿ ಘಟ್ಟನರಹಿತಾನಿ ಅತೀತಾನಾಗತಾನಿ ಆಲಮ್ಬಿತುಂ ನಲಭನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ **ಚಕ್ಖುದ್ವಾರಿಕಚಿತ್ತಾನಂ ಸಬ್ಬೇಸಂಪಿ ರೂಪಮೇವ ಆರಮ್ಮಣಂ। ತಞ್ಚ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನನ್ತಿ**। **ಸೋತದ್ವಾರಿಕಾ ದೀಸುಪಿ ಏಸೇವನಯೋ**। ತತ್ಥ ತಂ ತಂ ಕಾರಣಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ। ವತ್ತಮಾನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಛಬ್ಬಿಧಂಪೀತಿ** ರೂಪಾದಿವಸೇನ ಛಬ್ಬಿಧಂಪಿ। ಅತಿಕ್ಕನ್ತಭಾವಂ ಇತಂ ಗತಂ ಪವತ್ತನ್ತಿ **ಅತೀತಂ**। ಆಗಚ್ಛತಿ ಆಗಚ್ಛಿತ್ಥಾತಿ ಆಗತಂ। ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ, ಅತೀತಞ್ಚ। ನ ಆಗತನ್ತಿ **ಅನಾಗತಂ**। ಉಪ್ಪಾದಜಾತಿಕಾ ಸಙ್ಖತಧಮ್ಮಾಏವ ತೀಸು ಕಾಲೇಸು ಅನುಪತನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ಉಪ್ಪಾದರಹಿತಾ ಅಸಙ್ಖತಭೂತಾ ನಿಬ್ಬಾನಪಞ್ಞತ್ತಿಯೋ ಕಾಲವಿಮುತ್ತಂನಾಮಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

[೧೦೪] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

> “ವಿನಾಸಾಭಾವತೋ ಅತೀತಾದಿಕಾಲವಸೇನ ನವತ್ತಬ್ಬತ್ತಾ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಪಞ್ಞತ್ತಿಚ ಕಾಲವಿಮುತ್ತಂನಾಮಾ”ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ವಿಚಾರೇತಬ್ಬಂ।

ಸಬ್ಬೇಪಿ ಹಿ ಸಙ್ಖತಧಮ್ಮಾ ಅನಾಗತಭಾವ ಪುಬ್ಬಕಾಏವ ಹೋನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ತೇ ಯದಾ ಪಚ್ಚಯಸಾಮಗ್ಗಿಂ ಲಭಿತ್ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸನ್ತೀತಿ ವತ್ತಬ್ಬಪಕ್ಖೇ ತಿಟ್ಠನ್ತಿ, ತದಾ ಅನಾಗತಾನಾಮ। ಯದಾ ಪಚ್ಚಯಸಾಮಗ್ಗಿಂ ಲಭಿತ್ವಾ ಉಪ್ಪನ್ನಾ, ಯದಾ

ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾನಾಮ। ಯದಾ ನಿರುದ್ಧಾ, ತದಾ ಅತೀತಾನಾಮ। ಏವಂ ಉಪ್ಪಾದಜಾತಿಕಾನಞ್ಞೇವ ಉಪ್ಪಾದಮೂಲಿಕಾ ತೇಕಾಲಿಕತಾ ಸಿದ್ಧಾ। ಉಪ್ಪಾದರಹಿತಾನಂ ಪನ ಅನಾಗತಾವತ್ಥಾಪಿ ನತ್ಥಿ। ಕುತೋ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾತೀತಾ ವತ್ಥಾತಿ। ತಸ್ಮಾ ನಿಬ್ಬಾನಪಣ್ಣತ್ತೀನಂ ಕಾಲತ್ತಯ ವಿಮುತ್ತತಾ ಹೋತೀತಿ। ವಿನಾಸಾಭಾವತೋತಿ ಇದಂ ಪನ ಅತೀತಕಾಲವಿಮುತ್ತಿಯಾಏವ ಕಾರಣನ್ತಿ ನ ತೇನ ತಾಸಂ ಇತರಕಾಲವಿಮುತ್ತಿಂ ಸಾಧೇತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಯಥಾರಹವಿಭಾಗೋ ಪನ ಇಧೇವ ತೇಸೂತಿಆದಿನಾ ಪಚ್ಛಾ ಆಗಮಿಸ್ಸತಿ। ದ್ವಾರವಿಮುತ್ತಾನಞ್ಚ ಛಬ್ಬಿಧಂಪಿ ಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ಯಥಾ ಪನ ಆವಜ್ಜನಾದೀನಂ ಛದ್ವಾರಿಕಚಿತ್ತಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಭವನ್ತರೇಪಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಭವೇಪಿ ಪುರಿಮಭಾಗೇ ಕೇನಚಿ ದ್ವಾರೇನ ಗಹಿತಂಪಿ ಅಗಹಿತಂಪಿ ಹೋತಿ। ನ ತಥಾ ಇಮೇಸನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಭವನ್ತರೇ ಛದ್ವಾರಗಹಿತ**ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಭವವಿಸೇಸಞ್ಹಿ ಪತ್ಥೇತ್ವಾ ಕಮ್ಮಂ ಕತ್ವಾ ತತ್ಥ ನಿಬ್ಬತ್ತಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಭವನ್ತರೇಪಿ ಕೇನಚಿ ದ್ವಾರೇನ ಗಹಿತಂಪಿ ಹೋತಿ ಯೇವಾತಿ।

[೧೦೫] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

> "ತಂ ಪನ ನೇಸಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ನ ಆವಜ್ಜನಸ್ಸ ವಿಯ ಕೇನಚಿ ಅಗಹಿತಮೇವ ಗೋಚರಭಾವಂ ಗಚ್ಛತೀತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ ಛದ್ವಾರ ಗಹಿತನ್ತಿ ವುತ್ತ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ನ ಯುಜ್ಜತಿ।

ಪಞ್ಚದ್ವಾರಾ ವಜ್ಜನಸ್ಸಪಿ ಹಿ ಆರಮ್ಮಣಂ ಪುಬ್ಬೇ ಕೇನಚಿ ದ್ವಾರನ್ತರೇನ ಗಹಿತಂಪಿ ಅಗಹಿತಂಪಿ ಹೋತಿಯೇವ। ತಥಾ ಹಿ ಇದಂ ನಾಮ ಲಭಿಸ್ಸಾಮಿ ಭುಞ್ಜಿಸ್ಸಾಮಿ ಪಸ್ಸಿಸ್ಸಾಮೀತಿ ಪುಬ್ಬೇ ಗಹಿತಂ ಪಚ್ಛಾ ಆವಜ್ಜನಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಂ ನ ನ ಹೋತೀತಿ। ನಚ ಏಕಾವಜ್ಜನವೀಥಿಯಂ ಪುಬ್ಬೇ ಕೇನಚಿ ಚಿತ್ತೇನ ಅಗಹಿತಭಾವೋ ಇಧ ಪಮಾಣನ್ತಿ। ಯಥಾ ಚ ಪಞ್ಚದ್ವಾರಿಕಚಿತ್ತಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಏಕನ್ತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಮೇವ ಹೋತಿ। ಯಥಾ ಚ ಮನೋದ್ವಾರಿಕಚಿತ್ತಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ತೇಕಾಲಿಕಂವಾ ಕಾಲವಿಮುತ್ತಸಾ ಮಞ್ಞಂವಾ ಹೋತಿ। ನ ತಥಾ ಇಮೇಸನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಮತೀತಂ ಪಣ್ಣತ್ತಿಭೂತಂವಾ**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಯಥಾ ಚ ಛದ್ವಾರಿಕಚಿತ್ತಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಆಗಮಸಿದ್ಧವೋಹಾರಯುತ್ತಂಪಿ ತಬ್ಬೋಹಾರವಿನಿಮುತ್ತಂಪಿ ಹೋತಿ। ನ ತಥಾ ಇಮೇಸನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಕಮ್ಮ ಕಮ್ಮ ನಿಮಿತ್ತ ಗತಿನಿಮಿತ್ತ ಸಮ್ಮತ**ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ।

[೧೦೬] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

> "ನಾಪಿ ನೇಸಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಮರಣಾಸನ್ನತೋ ಪುರಿಮಭಾಗಜವನಾನಂ ವಿಯ ಕಮ್ಮಕಮ್ಮನಿಮಿತ್ತಾದಿವಸೇನ ಆಗಮಸಿದ್ಧವೋಹಾರವಿನಿಮುತ್ತನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ ಕಮ್ಮ।ಲ। ಸಮ್ಮತನ್ತಿ ಆಹಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂಪಿ ನ ಸುನ್ದರಂ।

ಮರಣಾ ಸನ್ನತೋ ಪುರಿಮಭಾಗೇಪಿ ಹಿ ಸತ್ತಾ ಅತ್ತನಾ ಕತಕಮ್ಮಂವಾ ಚೇತಿಯಾದೀನಿ ಕಮ್ಮ, ಪಕರಣಾನಿವಾ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕರೋನ್ತಿಯೇವ। ತದಾಪಿ ಹಿ ಕಮ್ಮಂ ಕಮ್ಮಮೇವ, ಕಮ್ಮುಪಕರಣಾನಿಚ ಕಮ್ಮನಿಮಿತ್ತಾನಿಯೇವ। ಕಮ್ಮ ಸಿದ್ಧಿಯಾನಿಮಿತ್ತಂ ಕಾರಣಂ ಕಮ್ಮನಿಮಿತ್ತನ್ತಿ ಕತ್ವಾ। ಕಮ್ಮಸ್ಸ ನಿಮಿತ್ತಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕಮ್ಮನಿಮಿತ್ತನ್ತಿಪಿ ವದನ್ತಿ। ಅಜಾತಸತ್ತುರಾಜಾ ವಿಯಚ ಸುಪಿನದಸ್ಸನಾದಿವಸೇನ ಗತಿನಿಮಿತ್ತಾನಿಪಿ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕರೋನ್ತಿಯೇವ। ರಾಜಾ ಹಿ ದ್ವೀಸು ಭವೇಸು ಪಿತರಂ ಮಾರೇತಿ। ಮಾರಿತಕಾಲತೋಚ ಪಟ್ಠಾಯ ತಸ್ಸ ನಿದ್ದಾಯನ್ತಸ್ಸ ಗತಿನಿಮಿತ್ತಾನಿ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತೀತಿ। ತತ್ಥ **ಯಥಾಸಮ್ಭವ**ನ್ತಿ ತಂ ತಂ ಪಟಿಸನ್ಧಾದೀನಂ ಛದ್ವಾರಗಹಿತಾದಿವಸೇನ ಸಮ್ಭವನ್ತಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಅನುರೂಪತೋ। ಯಥಾಸಮ್ಭವವಿಭಾಗೋ ಪನ ಉಪರಿ ಮರಣುಪ್ಪತ್ತಿಯಂ ಆಗಮಿಸ್ಸತಿ। **ಯೇಭುಯ್ಯೇನಾ**ತಿ ಬಾಹುಲ್ಲೇನ। **ಭವನ್ತರೇ**ತಿ ಅತೀತಾನನ್ತರಭವೇ ತತ್ಥಚ ಮರಣಾಸನ್ನಕಾಲೇ। **ಛದ್ವಾರ ಗಹಿತ**ನ್ತಿ ಛಹಿ ದ್ವಾರೇಹಿ ಮರಣಾಸನ್ನಜವನೇಹಿ ಗಹಿತಂ। ಏತ್ಥ ಚ ಯೇಭುಯ್ಯೇನಾತಿ ಏತೇನ ಭವನ್ತರೇ ಛದ್ವಾರಗಹಿತನ್ತಿ ಇಮಸ್ಸ ವಿಧಾನಸ್ಸ ಅನೇಕಂಸಭಾವಂ ವಿಸೇಸೇತಿ। ಕಸ್ಮಾ। ಅಗಹಿತಸ್ಸಪಿ ಸಮ್ಭವತೋ। ಯಞ್ಹಿ ಅಸಞ್ಞಿಭವತೋ ಚುತಾನಂ ಕಮ್ಮ ಕಮ್ಮನಿಮಿತ್ತ ಗತಿನಿಮಿತ್ತ ಸಮ್ಮತಂ ಅರೂಪಭವತೋ ಚುತಾನಞ್ಚ ಗತಿನಿಮಿತ್ತಸಮ್ಮತಂ ಕಾಮಪಟಿಸನ್ಧಿ ಭವಙ್ಗಚುತೀನಂ ಆರಮ್ಮಣಂ। ತಂ ಭವನ್ತರೇ ಕೇನಚಿ ದ್ವಾರೇನ ಅಗಹಿತ ಮೇವ ಹೋತೀತಿ। ಏತ್ಥಚ ಯಸ್ಮಾ ಪಟ್ಠಾನೇ ಅರೂಪಭವೇ ದುವಿಧೋಪಿ

ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯೋ ಪಟಿಸಿದ್ಧೋ। ಅಟ್ಠಕಥಾಸುಚ ತತೋ ಚುತಾನಂ ಕಾಮಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಗತಿನಿಮಿತ್ತಾರಮ್ಮಣತಾಪಿ ವುತ್ತಾ। ಗತಿನಿಮಿತ್ತಞ್ಚ ನಾಮ ರೂಪಾರಮ್ಮಣಮೇವ ದೀಪೇನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ತೇಸಂ ಕಾಮಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾಪಿ ಗತಿನಿಮಿತ್ತಸಮ್ಮತಂ ಭವನ್ತರೇ ಕೇನಚಿ ದ್ವಾರೇನ ಅಗಹಿತಮೇವ ಹೋತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಅಪಿಚ, ಮರಣಾಸನ್ನಕಾಲೇ ಕಮ್ಮಬಲೇನ ಕಮ್ಮಾದೀನಂ ಉಪಟ್ಠಾನಂನಾಮ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಸಂಮುಳ್ಹಮರಣೇನ ಮರನ್ತಾನಮೇವ ಹೋತಿ। ಇತರೇಸಂ ಪನ ಪರೇಸಂ ಪಯೋಗಬಲೇನಪಿ ಅತ್ತನಾ ಪಕತಿಯಾ ಸುಟ್ಠು ಆಸೇವಿತಾನಂ ಅನುಸ್ಸರಣಬಲೇನಪಿ ಧಮ್ಮಿಕಉಪಾಸಕಾದೀನಂ ವಿಯ ದೇವಲೋಕತೋ ಆಗನ್ತ್ವಾ ಗಣ್ಹನ್ತಾನಂ ದೇವಾನಂ ಆನುಭಾವೇನಪಿ ಹೋತಿಯೇವ। ನಿರಯಪಾಲಾಪಿ ನಿರಯತೋ ಆಗನ್ತ್ವಾ ಗಣ್ಹನ್ತಿಯೇವ।
ರೇವತಿವಿಮಾನಞ್ಚೇತ್ಥ ವತ್ತಬ್ಬಂ। ತಞ್ಹಿ ದ್ವೇ ನಿರಯಪಾಲಾ ಗಹೇತ್ವಾ ಪಠಮಂ ತಾವತಿಂಸಾಭವನಂ ನೇತ್ವಾ ಪಚ್ಛಾ ನಿರಯಂ ನಯಿಂಸು। ತೇ ಹಿ ಯಕ್ಖ ಜಾತಿಕತ್ತಾ ವೇಸ್ಸವಣಪರಿಸಾವಿಯ ತಾವತಿಂಸಾ ಭವನಂಪಿ ಗನ್ತುಂ ಸಕ್ಕೋನ್ತಿಯೇವ। ಯಮಸ್ಸ ದೂತಾ ದ್ವೇ ಯಕ್ಖಾತಿ ಹಿ ಪಾಳಿಯಂ ವುತ್ತಂ। ವೇಸ್ಸವಣದೂತಾ ಇಧ ಯಮಸ್ಸ ದೂತಾತಿ ವುತ್ತಾತಿಪಿ ವದನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ಯೇ ಕಸಿಣಾಸುಭಾದೀನಿ ಸಮಥನಿಮಿತ್ತಾನಿ ಸುಟ್ಠು ಆಸೇವಿತ್ವಾ ಉಪಚಾರಜ್ಝಾನೇ ಠತ್ವಾ ತಾನೇವ ನಿಮಿತ್ತಾನಿ ಗಹೇತ್ವಾ ಮರನ್ತಿ। ತೇಸಂಪಿ ಕಾಮಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ಆರಮ್ಮಣಂ ಭವನ್ತರೇ ಕೇನಚಿ ದ್ವಾರೇನ ಅಗಹಿತಮೇವ ಸಿಯಾ। ಉಪಚಾರಜ್ಝಾನಬಲೇನೇವ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕತೋ ಇಧಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಾನಂಪಿ ಏಸೇವನಯೋತಿ।

ಯಂಪನ **ವಿಭಾವನಿಯಂ**

“ಕೇವಲಂ ಕಮ್ಮಬಲೇನೇವ ತೇಸಂ ಅಸಞ್ಞಿಭವತೋ ಚುತಾನಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ಕಮ್ಮನಿಮಿತ್ತಾದಿಕಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಉಪಟ್ಠಾತೀ”ತಿ ವುತ್ತಂ।

ತತ್ಥ ಕಮ್ಮನಿಮಿತ್ತಾದಿಕನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಆದಿಸದ್ದೇನ ಕಮ್ಮಂಪಿ ಗಹೇತಬ್ಬ ಮೇವ। ನ ಹಿ ತಸ್ಸ ಅಗಹಣೇ ಕಾರಣಂ ಅತ್ಥೀತಿ। ತಾನಿ ಪನ ಸಬ್ಬಾನಿಪಿ ಕೇವಲಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಜನಕಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಆನುಭಾವೇನೇವ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಅನಾಗತಂ ಪನ ನಿಮಿತ್ತಂ ಉಪಟ್ಠಹಮಾನಂ ಗತಿನಿಮಿತ್ತಮೇವ ಸಿಯಾ। ನಚ ತಸ್ಸ ವಿಸುಂ ಉಪಟ್ಠಾತಬ್ಬಕಿಚ್ಚಂ ಅತ್ಥಿ। ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನ ಗತಿನಿಮಿತ್ತೇ ಸಿದ್ಧೇ ಸಿದ್ಧಮೇವ ಹೋತೀತಿ ವುತ್ತಂ **ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಮತೀತಂ ಪಣ್ಣತ್ತಿ ಭೂತಂವಾ**ತಿ।

[೧೦೭] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

“ಅನಾಗತಂನಾಮ ಅತೀತಂ ವಿಯ ಅನುಭೂತಞ್ಚ ನ ಹೋತಿ। ನಚ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಗತಿನಿಮಿತ್ತಂ ವಿಯ ಆಪಾತಮಾಗತ”ನ್ತಿ ಕಾರಣಂ ವುತ್ತಂ। ತಂ ಅಕಾರಣಂ।

ಪಸಙ್ಗಸ್ಸ ಅನಿವತ್ತಿತತ್ತಾ। ಗತಿನಿಮಿತ್ತಞ್ಹಿ ನಾಮ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂಪಿ ಅನುಭೂತಂ ನ ಹೋತಿ। ತಂಪಿ ಕಮ್ಮಬಲೇನೇವ ಆಪಾತಮಾಗತಂ। ಏವಂಸನ್ತೇ ಅನಾಗತಂಪಿ ಕಮ್ಮಬಲೇನ ಆಪಾತಮಾಗತಮೇವ ಸಿಯಾತಿ ಅಯಂ ಪಸಙ್ಗೋ ಪಾಕತಿಕೋಏವ ಹೋತೀತಿ। **ತೇಸೂ**ತಿ ಯಥಾವುತ್ತೇಸು ಆರಮ್ಮಣಿಕಚಿತ್ತೇಸು। ರೂಪಾದೀಸು ಪಞ್ಚಸು ಏಕೇಕಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಏತೇಸನ್ತಿ ಸಮಾಸೋ। ರೂಪಾದೀನಿ ಪಞ್ಚ ಆರಮ್ಮಣಾನಿ ಏತಸ್ಸಾತಿ ವಿಗ್ಗಹೋ। **ಸೇಸಾನೀ**ತಿ ಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನ ದ್ವಯತೋ ಸೇಸಾನಿ ಸನ್ತೀರಣ ಮಹಾವಿಪಾಕಾನಿ। **ಸಬ್ಬಥಾಪಿ ಕಾಮಾವಚರಾ ಲಮ್ಬಣಾನೇವಾ**ತಿ ಪಟಿಸನ್ಧಾದೀಹಿ ನಾನಾಕಿಚ್ಚೇಹಿ ರೂಪಾದೀಸು ನಾನಾರಮ್ಮಣೇಸು ಪವತ್ತೇನ ಸಬ್ಬ ಪಕಾರೇನಪಿ ಕಾಮಾವಚರಾಲಮ್ಬಣಿಕಾನಿಯೇವ। ತಾನಿ ಹಿ ಸಬ್ಬಞ್ಞುಬುದ್ಧಾನಂ ಉಪ್ಪನ್ನಾನಿಪಿ ವಿಕಪ್ಪಸತ್ತಿರಹಿತತ್ತಾ ಅವಿಜ್ಜಮಾನೇ ಪಣ್ಣತ್ತಿಧಮ್ಮೇಚ ಸುಖುಮೇ ಮಹಗ್ಗತಧಮ್ಮೇಚ ಗಮ್ಭೀರೇ ಲೋಕುತ್ತರಧಮ್ಮೇಚ ಆಲಮ್ಬಿತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋನ್ತೀತಿ। ತತ್ಥ ಸನ್ತೀರಣತ್ತಯಂ ತಾವ ಸನ್ತೀರಣಕಿಚ್ಚವಸೇನ ರೂಪಾದಿಪಞ್ಚಾಲಮ್ಬಣೇ ಪವತ್ತತಿ। ತದಾರಮ್ಮಣಾದಿವಸೇನ ಪನ ಸಬ್ಬಾನಿಪಿ ಏಕಾದಸವಿಪಾಕಾನಿ ಛಸು ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣೇಸು ಪವತ್ತನ್ತೀತಿ।

[೧೦೮] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

"ವಿಪಾಕಾನಿ ತಾವ ಸನ್ತೀರಣಾದಿವಸೇನ ರೂಪಾದಿಪಞ್ಚಾಲಮ್ಬಣೇ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಸನ್ತೀರಣಾದಿವಸೇನಾತಿ ನವತ್ತಬ್ಬಂ। ಸನ್ತೀರಣವಸೇನ ಇಚ್ಚೇವ ವತ್ತಬ್ಬನ್ತಿ।

ಯೋ ಪನೇತ್ಥ ಚಿತ್ತಾನಂ ಆರಮ್ಮಣೇಸು ಪವತ್ತಿವಿಭಾಗೋ ವತ್ತಬ್ಬೋ। ಸೋ ಅಟ್ಠಕಥಾಕಣ್ಡೇ ಗಹೇತಬ್ಬೋ। ಲೋಕುತ್ತರಧಮ್ಮಾ ಅತಿಗಮ್ಭೀರತ್ತಾ ಞಾಣಸ್ಸೇವ ವಿಸಯಭೂತಾತಿ ವುತ್ತಂ। **ಅಕುಸಲ।ಲ। ಲೋಕುತ್ತರ ವಜ್ಜಿತ ಸಬ್ಬಾ ರಮ್ಮಣಾನೀ**ತಿ। ತತ್ಥ ತಾನಿ ಲದ್ಧಸಮಾಪತ್ತೀನಂ ಉಪ್ಪನ್ನಕಾಲೇಏವ ಮಹಗ್ಗತಾರಮ್ಮಣಾನಿ। ತೇಸುಚ ದ್ವೇ ದೋಸಮೂಲಚಿತ್ತಾನಿ ಪರಿಹೀನಜ್ಝಾನಾನಿ ಆರಬ್ಭ ಉಪ್ಪನ್ನಕಾಲೇತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಞಾಣಂಪಿ ಅನಧಿಗತಾನಿ ಲೋಕುತ್ತರಾನಿ ಆಲಮ್ಬಿತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತೀತಿ ವುತ್ತಂ **ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತ।ಲ। ವಜ್ಜಿತಸಬ್ಬಾ ರಮ್ಮಣಾನೀ**ತಿ। ತತ್ಥ ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾಮಕುಸಲಾನಿ ಪುಥುಜ್ಜನಾನಂ ಅಜ್ಝಾನಲಾಭೀನಂ ಉಪ್ಪನ್ನಕಾಲೇ ಪಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ಸಹ ಕಾಮಾವಚರಾರಮ್ಮಣಾನಿ। ತಾನೇವ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗತೋ ಪುರೇ ಗೋತ್ರಭುಕ್ಖಣೇ ಪುಥುಜ್ಜನಾನಂ ನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣಾನಿ। ಝಾನಲಾಭೀನಂ ತಾನೇವ ಅಭಿಞ್ಞಾಕುಸಲಞ್ಚ ಮಹಗ್ಗತಾರಮ್ಮಣಾನಿಪಿ। ಹೇಟ್ಠಿಮಫಲಟ್ಠಾನಂ ಅತ್ತನಾ ಅಧಿಗತ ಮಗ್ಗಫಲನಿಬ್ಬಾನಾ ರಮ್ಮಣಾನಿಪೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ। ಯಥಾ ಚೇತ್ಥ ಅರಿಯಾ ಅತ್ತನಾ ಅಧಿಗತ ಮಗ್ಗಫಲಾನಿಯೇವ ಆಲಮ್ಬಿತುಂ ಸಕ್ಕೋನ್ತಿ। ತಥಾ ಝಾನಲಾಭಿನೋಪಿ ಅತ್ತನಾ ಅಧಿಗತಜ್ಝಾನಾನಿಏವ ಆಲಮ್ಬಿತುಂ ಸಕ್ಕೋನ್ತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಏತ್ಥ ಸಿಯಾ-ಯೇ ಚ ಝಾನಾನಿ ಪತ್ಥೇನ್ತಿ। ಝಾನಪರಿಕಮ್ಮಂಪಿ ಕರೋನ್ತಿ। ಯೇಚ ಝಾನಸುತ್ತಾನಿ ಸಂವಣ್ಣೇನ್ತಿ। ತೇ ಅಲಾಭಿನೋ ಮಹಗ್ಗತಜ್ಝಾನಾನಿ ಆಲಮ್ಬಿತುಂ ಸಕ್ಕೋನ್ತಿ, ನಸಕ್ಕೋನ್ತೀತಿ। ನ ಸಕ್ಕೋನ್ತಿ। ತೇ ಹಿ ಝಾನಾನಿನಾಮ ಏವಂ ಮಹಾನುಭಾವಾನಿ ಏವಂ ಮಹಾನಿಸಂಸಾನೀತಿ ಸುತ್ವಾವಾ ಸುತಪರಿಯತ್ತಿಬಲೇನ ಸಿದ್ಧೇ ಆಕಾರ ಸಲ್ಲಕ್ಖಣಞ್ಞಾಣೇ ಠತ್ವಾ ವಾ ಅನುಮಾನವಸೇನೇವ ತಾನಿ ಪತ್ಥೇನ್ತಿ। ಪರಿಕಮ್ಮಂಪಿ ಕರೋನ್ತಿ। ಸುತ್ತಾನಿಪಿ ಸಂವಣ್ಣೇನ್ತೀತಿ। ಇತರಥಾ ಪುಥುಜ್ಜನಾಪಿ ಲೋಕುತ್ತರಧಮ್ಮೇ ಪತ್ಥೇನ್ತಿ, ಮಗ್ಗಪರಿಕಮ್ಮಂಪಿ ಕರೋನ್ತಿ। ಮಗ್ಗಫಲ ನಿಬ್ಬಾನವಚನಾನಿವಿಕಥೇನ್ತಿ ಸಂವಣ್ಣೇನ್ತೀತಿ ತೇಸಂಪಿ ತೇ ಆರಮ್ಮಣಭೂತಾ ಏವ ಸಿಯುನ್ತಿ। ತೇಸಂ ಪನ ಚಿತ್ತಾನಿ ಝಾನಾದೀನಂ ಪಞ್ಞತ್ತಿಗುಣೇ ಏವ ಅನುಭೋನ್ತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ। ಪಣೀತಧಮ್ಮಾನಞ್ಹಿ ಪಞ್ಞತ್ತಿಯೋಪಿ ಪಣೀತರೂಪಾಏವ ಹೋನ್ತೀತಿ। ಮಹಿದ್ಧಿಕೋ ಹಿ ಪರಚಿತ್ತವಿದೂ। ಮಾರೋ ದೇವ ಪುತ್ತೋಪಿ ರೂಪಜ್ಝಾನಚಿತ್ತಂ ವಟ್ಟನಿಸ್ಸಿತಮೇವ ಪಸ್ಸತಿ। ವಿವಟ್ಟನಿಸ್ಸಿತಂ ನ ಪಸ್ಸತಿ। ಅರೂಪಜ್ಝಾನಚಿತ್ತಂ ಪನ ವಟ್ಟನಿಸ್ಸಿತಂಪಿ ನಪಸ್ಸತೀತಿ ಅಙ್ಗುತ್ತರೇ ನವನಿಪಾತೇ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ವುತ್ತಂ। ಯೇ ಪನ ಅಗ್ಗಮಗ್ಗಫಲಾನಿ ಪಟಿವಿಜ್ಝನ್ತಿ। ತೇಸಂ ಉಪ್ಪನ್ನಾನಿಞ್ಞಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾಮಕ್ರಿಯಜವನಾನಿ ಕ್ರಿಯಾಭಿಞ್ಞಾಜವನಞ್ಚ ಪುಗ್ಗಲಾನುರೂಪಂ ಪಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ಸಹ ಚತುಭ್ಭೂಮಕಧಮ್ಮೇಸು ಕಿಞ್ಚಿ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕಾತುಂ ನಸಕ್ಕೋನ್ತೀತಿ ನತ್ಥಿ। ತಥಾ ತೇಸಂ ಪುರೇಚಾರಿ ಕಮನೋದ್ವಾರಾವಜ್ಜನಞ್ಚಾತಿ ವುತ್ತಂ **ಠಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತ।ಲ। ಸಬ್ಬಥಾಪಿಸಬ್ಬಾ ರಮ್ಮಣಾನೀ**ತಿ। ತತ್ಥ **ಸಬ್ಬಥಾಪೀ**ತಿ ಸಬ್ಬಕಾಮಾವಚರ ಸಬ್ಬಮಹಗ್ಗತ ಸಬ್ಬಲೋಕುತ್ತರ ಸಬ್ಬಪಞ್ಞತ್ತಿ ಸಬ್ಬಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾದಿ ಪಕಾರೇನಪೀತಿಅತ್ಥೋ। ಇದಞ್ಚ ಸಬ್ಬಞ್ಞುಬುದ್ಧಾನಂ ಉಪ್ಪನ್ನಾನಿ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ಇತರಾನಿ ಪನ ಪಚ್ಚೇಕ ಬುದ್ಧಾನಂ ಉಪ್ಪನ್ನಾನಿಪಿ ಪದೇಸಸಬ್ಬಾರಮ್ಮಣಾನಿಏವ ಹೋನ್ತಿ। ತಾನಿ ಹಿ ಏಕಂ ಪಥವಿಧಾತುಂಪಿ ಸಬ್ಬೇಹಿ ಅನವಸೇಸಪಕಾರೇಹಿ ಜಾನಿತುಂ ನಸಕ್ಕೋನ್ತೀತಿ। ಆರುಪ್ಪೇಸು ದುತೀಯಚತುತ್ಥಾನಿ ಪಥಮತತೀಯಾರುಪ್ಪ ವಿಞ್ಞಾಣಾ ರಮ್ಮಣತ್ತಾ ಮಹಗ್ಗತಾ ರಮ್ಮಣಾನಿ। **ಸೇಸಾನೀ**ತಿ ಅಭಿಞ್ಞಾ ದ್ವಯ ದುತೀಯಚತುತ್ಥಾರುಪ್ಪೇಹಿ ಅವಸೇಸಾನಿ ಸಬ್ಬಾನಿಪಿ ಏಕವೀಸತಿವಿಧಾನಿ ಮಹಗ್ಗತಚಿತ್ತಾನಿ ಕಸಿಣಾದಿ ಪಞ್ಞತ್ತಾರಮ್ಮಣಾನೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಪಞ್ಚವೀಸಾ**ತಿ ಪಞ್ಚದ್ವಾರಾವಜ್ಜನ ತೇವೀಸತಿ ಕಾಮವಿಪಾಕ ಹಸನಚಿತ್ತಾನಿ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। **ಪರಿತ್ತಮ್ಹೀ**ತಿ ಕಾಮಾವಚರಾ ಲಮ್ಬಣೇ ಏವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ತಞ್ಹಿ ಅಪ್ಪಾನುಭಾವತೋ ಪಟಿಬನ್ಧಕಧಮ್ಮೇಹಿ ಪರಿಸಮನ್ತತೋ ದೀಯತಿ ಅವಖಣ್ಡೀಯತಿ ನಿತ್ತೇಜಭಾವಂ ಪಾಪೀಯತೀತಿ ಪರಿತ್ತನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ।

೧೩೫. ಚಕ್ಖಾದೀನಂ ವತ್ಥೂನಂ ಭೇದೇನ ತಬ್ಬತ್ಥುಕಾನಂ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿ ಕಾನಂ ಸಙ್ಗಹೋ **ವತ್ಥುಸಙ್ಗಹೋ।**

[೧೦೯] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

“ವತ್ಥುವಿಭಾಗತೋ ತಬ್ಬತ್ಥುಕಚಿತ್ತಪರಿಚ್ಛೇದವಸೇನಚ ಸಙ್ಗಹೋ ವತ್ಥುಸಙ್ಗಹೋ”ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ನ ಸುನ್ದರಂ।

ವಸನ್ತಿಪತಿಟ್ಠಹನ್ತಿ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾಏತೇಸೂತಿವತ್ಥೂನಿ, ಚಕ್ಖುವತ್ಥುಚ। ಲ। ಕಾಯವತ್ಥುಚಹದಯವತ್ಥುಚಾತಿಯೋಜನಾ। ಚಕ್ಖುಮೇವ **ಚಕ್ಖುವತ್ಥು** ತಥಾ ಸೋತಾದೀನಿಯೇವ ಸೋತವತ್ಥಾದೀನಿ। ವಾಕ್ಯಸಙ್ಖೇಪೋ ಹೇಸ ಪಾಠೋ। ಪೇಯ್ಯಾಲನಯೋತಿಪಿ ಅನ್ತದೀಪಕನಯೋತಿಪಿ ವತ್ತುಂ ಯುಜ್ಜತಿ। ಕೇಚಿ ಪನ ದ್ವನ್ದಸಮಾಸಂ ಮಞ್ಞನ್ತಿ। ತೇಸಂ ಚಸದ್ದೋ ನಯುಜ್ಜತಿ। ಪರತೋ ವತ್ಥುಸದ್ದೋ ಚಸದ್ದೋಚ ಪುಬ್ಬಪದೇಸು ಆನೇತಬ್ಬೋತಿಪಿ ವದನ್ತಿ। ತೇಸಂ ಹದಯವತ್ಥೂತಿ ಸಮಾಸಪದಂ ನಯುಜ್ಜತಿ। ಅವಿಭತ್ತಿಕನಿದ್ದೇಸೋತಿಪಿ ಅಪರೇ। **ತಾನಿ ಕಾಮಲೋಕೇ ಸಬ್ಬಾನಿಪಿ ಲಬ್ಭನ್ತೀ**ತಿ ಕಾಮತಣ್ಹಾ ಧಿನ ಕಮ್ಮನಿಬ್ಬತ್ತಾನಂ ಅತ್ತಭಾವಾನಂಏವ ಪರಿಪುಣ್ಣಿನ್ದ್ರಿಯತಾ ಸಮ್ಭವತೋ ಸಬ್ಬಾನಿಪಿ ತಾನಿ ಛ ವತ್ಥೂನಿ ಕಾಮಲೋಕೇಏವ ಲಬ್ಭನ್ತಿ। ತಥಾ ಹಿ ಚಕ್ಖಾದೀಸು ವತ್ಥೂಸು ಸನ್ತೇಸು ಏವರೂಪಾದೀನಂ ಪರಿಭೋಗೋ ಸಮ್ಪಜ್ಜತಿ। ತಸ್ಮಾ ರೂಪಾದೀಸು ಕಾಮವತ್ಥೂಸು ಅಭಿರತಾ ಕಾಮತಣ್ಹಾ ಸದಾ ಚಕ್ಖಾದೀನಂ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ವತ್ಥೂನಂಪಿ ಸಮ್ಪತ್ತಿಂ ಪತ್ಥೇತಿಯೇವ। ಯಥಾಚ ಸಬ್ಬಕಮ್ಮಿಕೋ ಅಮಚ್ಚೋ ಸದಾ ರಞ್ಞೋ ಇಚ್ಛಮೇವ ಪೂರಯಮಾನೋ ಸಬ್ಬಾನಿ ರಾಜಕಮ್ಮಾನಿ ಸಮ್ಪಾದೇತಿ। ಏವಮೇವ ಕಾಮಾವಚರಕಮ್ಮಂಪಿ ಸದಾ ಕಾಮತಣ್ಹಾಯ ಇಚ್ಛಮೇವ ಪೂರಯಮಾನಂ ಪರಿಪುಣ್ಣಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಅತ್ತಭಾವಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತಿ। ತಸ್ಮಾ ಕಾಮತಣ್ಹಾಧಿನಕಮ್ಮನಿಬ್ಬತ್ತಾ ಕಾಮಸತ್ತಾಏವ ಪರಿಪುಣ್ಣಿನ್ದ್ರಿಯಾ ಹೋನ್ತೀತಿ। ಯಥಾ ಚ ದಸ್ಸನಸವನಾನುತ್ತರಿಯ ಧಮ್ಮಭೂತಾನಿ ಚಕ್ಖುಸೋತಾನಿ ಬುದ್ಧದಸ್ಸನ ಧಮ್ಮಸ್ಸವನಾ ದಿವಸೇನ ಸತ್ತಾನಂ ವಿಸುದ್ಧಿಯಾಪಿ ಹೋನ್ತಿ, ನ ತಥಾ ಘಾನಾದಿತ್ತಯಂ। ತಂ ಪನ ಕೇವಲಂ ಕಾಮಪರಿಭೋಗತ್ಥಾಯಏವ ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಾ ತಂ ಕಾಮವಿರಾಗಭಾವನಾ ಕಮ್ಮನಿಬ್ಬತ್ತೇಸು ಬ್ರಹ್ಮತ್ತಭಾವೇಸು ನಉಪಲಬ್ಭತೀತಿ ವುತ್ತಂ **ರೂಪಲೋಕೇ ಪನ ಘಾನಾದಿತ್ತಯಂ ನತ್ಥೀ**ತಿ। ಇದಞ್ಚ ಪಸಾದರೂಪತ್ತಯಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ಸಸಮ್ಭಾರಘಾನ ಜಿವ್ಹಾ ಕಾಯ ಸಣ್ಠಾನಾನಿಪನ ಸುಟ್ಠುಪರಿಪುಣ್ಣಾನಿಏವ ಹೋನ್ತೀತಿ। **ಅರೂಪಲೋಕೇಪನ ಸಬ್ಬಾನಿಪಿ ನಸಂವಿಜ್ಜನ್ತೀ**ತಿ ರೂಪವಿರಾಗ ಭಾವನಾ ಕಮ್ಮನಿಬ್ಬತ್ತೇ ತಸ್ಮಿಂ ಲೋಕೇ ಅಜ್ಝತ್ತಬಹಿದ್ಧಾಸನ್ತಾನೇಸುಪಿ ಸಬ್ಬೇನ ಸಬ್ಬಂ ರೂಪಪವತ್ತಿಯಾಏವ ಅಭಾವತೋ। ತತ್ಥ ನಿಬ್ಬತ್ತಾ ಹಿ ಸತ್ತಾ ಸುದ್ಧೇ ಆಕಾಸತಲೇಏವ ಚಿತ್ತಪಬನ್ಧಮತ್ತಾ ಹುತ್ವಾ ತಿಟ್ಠನ್ತೀತಿ। ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸಙ್ಗಹೇ ಪನ ಚಿತ್ತಾನಿ ಸತ್ತವಿಞ್ಞಾಣ ಧಾತುವಸೇನ ಗಹೇತುಂ **ತತ್ಥ ಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯೋ**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ತತ್ಥಾ**ತಿ ತೇಸು ಛಸು ವತ್ಥೂಸು। ಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಾನಿ ಏವ ನಿಸತ್ತನಿಜೀವಟ್ಠೇನ ಧಾತುಯೋತಿ ವಿಗ್ಗಹೋ। ಏವಂ ಸೇಸೇಸುಪಿ। ವಿಜಾನನಕಿಚ್ಚಾಭಾವತೋ ಮನನಮತ್ತಾ ಧಾತೂತಿ **ಮನೋಧಾತು**। ಪಞ್ಚದ್ವಾರೇ ಆವಜ್ಜನಮತ್ತ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಮತ್ತ ಕಿಚ್ಚಾನಿ ಹಿ ವಿಸೇಸಜಾನನ ಕಿಚ್ಚಾನಿ ನಹೋನ್ತೀತಿ। ಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಾನಿ ಪನ ಪಚ್ಚಕ್ಖತೋ ದಸ್ಸನಾದಿವಸೇನ ಥೋಕಂ ವಿಸೇಸಜಾನನಕಿಚ್ಚಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ಅವಸೇಸಾ ಪನ ಸನ್ತೀರಣಾದಯೋ ಆರಮ್ಮಣಸಭಾವ ವಿಚಾರಣಾ ದಿವಸೇನ ಅತಿರೇಕ ವಿಸಿಟ್ಠಜಾನನಕಿಚ್ಚಯುತ್ತತ್ತಾ ನ ಮನೋಧಾತುಯೋ ವಿಯ ಮನನಮತ್ತಾ ಹೋನ್ತಿ। ನಾಪಿ ಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯೋವಿಯ ವಿಜಾನನ ಮತ್ತಾ। ಅಥಖೋ ಮನನಟ್ಠೇನ ಮನೋಚ ತಂ ವಿಜಾನನಟ್ಠೇನ ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚಾತಿ ಕತ್ವಾ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯೋನಾಮ। ಅತಿಸಯ ವಿಸೇಸಜಾನನ ಧಾತುಯೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಪರಿಯಾಯಪದಾನಞ್ಹಿ ವಿಸೇಸನ ಸಮಾಸೇ ಅತಿಸಯತ್ಥೋ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ। ಯಥಾ ಪದಟ್ಠಾನನ್ತಿ।

[೧೧೦] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

“ಮನೋಯೇವ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣನ್ತಿ ವಾ। ಮನಸೋ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣ”ನ್ತಿ ವಾ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಮನೋಯೇವ ವಿಞ್ಞಾಣನ್ತಿ ಇದಂ ತಾವ ನ ಯುಜ್ಜತಿ।

ನ ಹಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ವಿಸೇಸೇತ್ವಾ ಅಭಿರೇಕಟ್ಠದೀಪಕೇ ಪದಟ್ಠಾನನ್ತಿಆದಿಕೇ ವಿಸೇಸನಸಮಾಸೇ ಅವಧಾರಣ ವಿಗ್ಗಹೋ ಕತ್ಥಚಿ ದಿಸ್ಸತಿ ಯುಜ್ಜತಿಚಾತಿ।

[೧೧೧] ಮನಸೋ ವಿಞ್ಞಾಣನ್ತಿ ಇದಂಪಿ ನಯುಜ್ಜತಿಯೇವ।

ಮನಸ್ಸೋತಿ ಹಿ ಮನೋಧಾತುತ್ತಿಕಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಮನಸ್ಸ। ತತ್ಥ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನದ್ವಯಂ ಸನ್ತೀರಣಾದಿಕಸ್ಸ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಪಬನ್ಧಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಭೂತಂ ಹೋತಿ। ಪಞ್ಚದ್ವಾರಾವಜ್ಜನಂ ಪನ ಪರತೋ ದ್ವಾರನ್ತರೇ ಪವತ್ತಮಾನಂ ತಸ್ಸೇವ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಪಬನ್ಧಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಭೂತಂ ಹೋತೀತಿಕತ್ವಾ ಆದಿಮ್ಹಿ ಪಚ್ಚಯಭೂತಸ್ಸ ಚೇವ ಅನ್ತೇ ದ್ವಾರನ್ತರೇ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಭೂತಸ್ಸ ಚ ಮನಸ್ಸ ಸಮ್ಬನ್ಧಿವಿಞ್ಞಾಣನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಥವಾ, ಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣವಜ್ಜಿತಾನಿ ಸಬ್ಬಾನಿ ವಿಞ್ಞಾಣಾನಿ ಮನನಕಿಚ್ಚತ್ತಾ ಮನೋನಾಮ। ಆರಮ್ಮಣೇ ಪನ ಅಭಿನಿಪಾತ ಮತ್ತಾನಿ ಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಾನಿ ಮನನಕಿಚ್ಚಾನಿ ನಹೋನ್ತೀತಿ ದಸ್ಸನಾದೀನಿ ಏವ ನಾಮ। ಪಞ್ಚದ್ವಾರಾವಜ್ಜನಞ್ಚ ಮನತೋ ಜಾತಂಪಿ ಮನಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ ನಹೋತಿ। ದಸ್ಸನಾದೀನಂ ಏವ ಪಚ್ಚಯೋ। ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನದ್ವಯಞ್ಚ ಮನಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋನ್ತಂಪಿ ಮನತೋ ಜಾತಂ ನಹೋತಿ। ದಸ್ಸನಾದಿತೋ ಏವ ಜಾತಂ। ಸನ್ತೀರಣಾದೀನಿ ಪನ ಅತ್ತನೋ ಪುರೇ ಪಚ್ಛಾಪವತ್ತಾನಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ಮನಾನಂ ಏವ ಮಜ್ಝೇ ಜಾತಾನೀತಿ ಅತ್ತನೋ ಪಚ್ಚಯ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಭೂತಸ್ಸ ಮನಸ್ಸ ಸಮ್ಬನ್ಧಿವಿಞ್ಞಾಣನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏವಞ್ಚ ಸತಿ ಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಂಪಿ ದ್ವಿನ್ನಂ ಮನೋಧಾತೂನಂ ಅನ್ತರೇ ಪವತ್ತತ್ತಾ ಮನಸೋ ಪಚ್ಚಯ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಭೂತಸ್ಸ ಸಮ್ಬನ್ಧಿವಿಞ್ಞಾಣಂ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣನ್ತಿ ವತ್ತಬ್ಬಮೇವ ಸಿಯಾತಿ।

[೧೧೨] ಟೀಕಾಯಂ ಪನ

> ಮನತೋ ಜಾತಂ ವಿಞ್ಞಾಣನ್ತಿಪಿ ವುತ್ತಂ। ತಂಪಿ ವುತ್ತನಯೇನ ನಯುಜ್ಜತಿಯೇವ।

ಅವಸೇಸಾ ಪನ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಸಙ್ಖಾತಾಚ ಸನ್ತೀರಣ।ಲ। ಪನ್ನರಸರೂಪಾವಚರವಸೇನ ತಿಂಸಧಮ್ಮಾ ಹದಯಂ ನಿಸ್ಸಾಯೇವ ಪವತ್ತನ್ತೀತಿ ಯೋಜನಾ। ಚಸದ್ದೋ ಪನೇತ್ಥ ಅವಸೇಸಾನಂ ಛಸತ್ತತಿ ಧಮ್ಮಾನಂ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಭಾವಂ ಸಮ್ಭಾವೇತಿ।

[೧೧೩] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

> ಸಮ್ಪಿಣ್ಡನತ್ಥಂ ಗಹೇತ್ವಾ "ನ ಕೇವಲಂ ಮನೋಧಾತುಯೇವಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ನ ಯುಜ್ಜತಿ।

ಏವಞ್ಹಿ ಸತಿ ಅವಸೇಸಾಚ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಸಙ್ಖಾತಾತಿ ವುತ್ತಂ ಸಿಯಾತಿ।

[೧೧೪] ಯಾಚ **ಟೀಕಾಸು**

> ಸನ್ತೀರಣ।ಲ। ರೂಪಾವಚರವಸೇನ ಪವತ್ತಾ, ಅವಸೇಸಾ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣ ಧಾತುಸಙ್ಖಾತಾಚ ತಿಂಸ ಧಮ್ಮಾತಿ ಯೋಜನಾ। ಸಾಪಿ ನ ಸುನ್ದರಾ।

ಅತ್ಥಗತಿಯಾ ಅವಿಸದತ್ತಾತಿ। ತತ್ಥ ಕಸ್ಮಾ ತೇ ನಿಸ್ಸಾಯೇವ ಪವತ್ತನ್ತೀತಿ। ಆರುಪ್ಪೇಸು ಅನುಪ್ಪಜ್ಜನತೋ, ಕಸ್ಮಾಚ ತತ್ಥ ನುಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ ವುಚ್ಚತೇ। ಸನ್ತೀರಣಮಹಾವಿಪಾಕಾನಿ ತಾವ ತತ್ಥ ನುಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ದ್ವಾರಾನಂ ಅತ್ತನೋ ಕಿಚ್ಚಾನಞ್ಚ ತತ್ಥ ಅಭಾವತೋ। ಪಟಿಘಚಿತ್ತದ್ವಯಂಪಿ ನುಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಅನೀವರಣಾವತ್ಥಸ್ಸ ಪಟಿಘಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ। ಏಕನ್ತ ನೀವರಣಾನಞ್ಚ ಝಾನಭೂಮೀಸು ಅಸಮ್ಭವತೋ। ಏತ್ಥ ಪನ ಯದಿ ಅನೀವರಣಾವತ್ಥೋ ಪಟಿಘೋ ನತ್ಥಿ। ಪಾಳಿಯಂ ದುತಿಯಜ್ಝಾನೇಏವ ದೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಅಪರಿಸೇಸನಿರೋಧವಚನಂ ಅಟ್ಠಕಥಾಸುಚ ದುತಿಯಜ್ಝಾನೂಪಚಾರೇ ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತಿಸಮ್ಭವವಚನಂ ವಿರುದ್ಧಂ ಸಿಯಾ। ತಸ್ಮಾ ಅತ್ತನೋ ಸಹಾಯಪಚ್ಚಯ ಭೂತಸ್ಸ ಓಳಾರಿಕಸ್ಸ ಕಾಮರಾಗಸ್ಸ ಝಾನಭೂಮೀಸು ಅಭಾವತೋ ಪಟಿಘಚಿತ್ತದ್ವಯಂ ತತ್ಥ ನುಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ಯುತ್ತನ್ತಿಪಿ ವದನ್ತಿ। ಟೀಕಾಕಾರಾಪನ ದುತಿಯಜ್ಝಾನೂಪಚಾರೇ ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತಿಸಮ್ಭವ ವಚನಂ ಪರಿಕಪ್ಪವಚನಮತ್ತನ್ತಿ ಕತ್ವಾ ಪುರಿಮಕಾರಣಮೇವ ಇಚ್ಛನ್ತಿ। ಯದಿ ಪನೇತಂ ಪರಿಕಪ್ಪವಚನಮತ್ತಂ ಸಿಯಾ ಪಾಳಿವಚನಂಪಿ ಪರಿಕಪ್ಪವಚನಮತ್ತಮೇವ ಸಿಯಾ। ತಸ್ಮಾ ಪಚ್ಛಿಮಕಾ ರಣಮೇವ ಯುತ್ತರೂಪನ್ತಿ ಅಮ್ಹಾಕಂ ಖನ್ತಿ। ಹಸನಚಿತ್ತಂಪಿ ನುಪ್ಪಜ್ಜತಿ

ಅರೂಪೀನಂ ಹಸನಕಿಚ್ಚಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ। ಕಾಯಾಭಾವತೋತಿಪಿ ಯುಜ್ಜತಿ। ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಚಿತ್ತಂಪಿ ನುಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಪರತೋಘೋಸಾಭಾವೇನ ತತ್ಥುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಪುಥುಜ್ಜನಸ್ಸ ಧಮ್ಮಾಭಿಸಮಯಾಭಾವತೋ ಬುದ್ಧಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧಾನಞ್ಚ ತತ್ಥ ಅನುಪ್ಪಜ್ಜನತೋ। ತೇನೇವ ಹಿ ತತ್ಥುಪ್ಪನ್ನೋ ಪುಥುಜ್ಜನೋ ಅಟ್ಠಸು ಅಕ್ಖಣಯುತ್ತೇಸು ವುತ್ತೋತಿ। ರೂಪಾವಚರಚಿತ್ತಾನಿಪಿ ತತ್ಥ ನುಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ ರೂಪವಿರಾಗಭಾವನಾಯ ರೂಪನಿಮಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಾನಂ ತೇಸಂ ಸಮತಿಕ್ಕನ್ತತ್ತಾತಿ।

ಅವಸೇಸಾ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಸಙ್ಖಾತಾ ಕುಸಲಾಕುಸಲಕ್ರಿಯಾನುತ್ತರವಸೇನ ದ್ವೇ ಚತ್ತಾಲೀಸಧಮ್ಮಾ ಹದಯಂ ನಿಸ್ಸಾಯವಾ ಅನಿಸ್ಸಾಯವಾ ಪವತ್ತನ್ತೀತಿ ಯೋಜನಾ। ನಿಸ್ಸಾಯವಾ ಪಞ್ಚವೋಕಾರೇ ಅನಿಸ್ಸಾಯವಾ ಚತುವೋಕಾರೇತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಕುಸಲಾನಿಚ ಅಕುಸಲಾನಿಚ ಕ್ರಿಯಾನಿಚ ಅನುತ್ತರಾನಿಚಾತಿ ವಿಗ್ಗಹೋ। ತತ್ಥ **ಕುಸಲಾನೀ**ತಿ ಪಞ್ಚರೂಪ ಕುಸಲತೋ ಅವಸೇಸಾನಿ ದ್ವಾದಸಲೋಕಿಯಕುಸಲಾನಿ। **ಅಕುಸಲಾನೀ**ತಿ ಪಟಿಘದ್ವಯತೋ ಅವಸೇಸಾನಿ ದಸಅಕುಸಲಾನಿ। **ಕ್ರಿಯಾನೀ**ತಿ ಪಞ್ಚದ್ವಾರಾವಜ್ಜನ ಹಸನ ಪಞ್ಚರೂಪಕ್ರಿತೋ ಅವಸೇಸಾನಿ ತೇರಸಕ್ರಿಯಚಿತ್ತಾನಿ। **ಅನುತ್ತರಾನೀ**ತಿ ಪಠಮಮಗ್ಗತೋ ಅವಸೇಸಾನಿ ಸತ್ತಅನುತ್ತರಚಿತ್ತಾನಿ। ಕಾಮೇ ಛವತ್ಥುಂ ನಿಸ್ಸಿತಾ ಸತ್ತಧಾತುಯೋ ಮತಾ। ರೂಪೇ ತಿವತ್ಥುಂ ನಿಸ್ಸಿತಾ ಚತುಬ್ಬಿಧಾ ಧಾತುಯೋ ಮತಾ। ಆರುಪ್ಪೇ ಕಿಞ್ಚಿವತ್ಥುಂ ಅನಿಸ್ಸಿತಾ ಏಕಾ ಧಾತು ಮತಾತಿ ಯೋಜನಾ। **ತೇಚತ್ತಾಲೀಸಾ**ತಿ ಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣ ಮನೋಧಾತುತ್ತಿಕೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಸನ್ತೀರಣಾದಿಕೇ ತಿಂಸಧಮ್ಮೇ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತನ್ತಿ।

ಇತಿ ಪರಮತ್ಥದೀಪನಿಯಾನಾಮ ಅಭಿಧಮ್ಮತ್ಥಸಙ್ಗಹಸ್ಸ

ಚತುತ್ಥವಣ್ಣನಾಯ ಪಕಿಣ್ಣಕಸಙ್ಗಹಸ್ಸ

ಪರಮತ್ಥದೀಪನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ವೀಥಿ ಸಙ್ಗಹ ಪರಮತ್ಥದೀಪನೀ

೧೩೬. ಏವಂ ಚಿತ್ತಪ್ಪಭೇದ ಸಙ್ಗಹೋ, ಚೇತಸಿಕಪ್ಪಭೇದ ಸಙ್ಗಹೋ, ಉಭಯಪ್ಪಭೇದ ಸಙ್ಗಹೋತಿ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾನಂ ಕಯೋಪಭೇದ ಸಙ್ಗಹೇ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ವೀಥಿಚಿತ್ತಪ್ಪವತ್ತಿಸಙ್ಗಹೋ ವೀಥಿಮುತ್ತ ಚಿತ್ತಪ್ಪವತ್ತಿಸಙ್ಗಹೋತಿ ತೇ ಸಞ್ಞೇವ ದ್ವೇ ಪವತ್ತಿಸಙ್ಗಹೇ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾನಮಿಚ್ಚೇವ**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ ಉಪ್ಪಾದಾ। ತತ್ಥ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಅಸು ತತ್ತಾಚಿತ್ತೇ ಇಚ್ಚೇವ ಲಬ್ಭತಿ। ಇತಿ ಚಿತ್ತಞ್ಚ ಚಿತ್ತೇಉಪ್ಪಾದಾಚಾತಿ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾ। ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ತೇಸಂ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾನಂ। **ಇಚ್ಚೇವ**ನ್ತಿಆದಿತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇನ। **ಸಙ್ಗಹಮುತ್ತರ**ನ್ತಿ ಜಾತಿನಿದ್ದೇಸೋ ಯಂ। ಉತ್ತರೇ ಉತ್ತಮೇ ತಯೋ ಪಭೇದಸಙ್ಗಹೇ ಕತ್ವಾತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ಭೂಮಿಪುಗ್ಗಲಭೇದೇನಾ**ತಿ ಸಹತ್ಥೇ ಕರಣವಚನಂ। ಕಾಮಾವಚರಾದಿಭೂಮಿಭೇದೇನ ದುಹೇತುಕಾದಿ ಪುಗ್ಗಲಭೇದೇನ ಸದ್ಧಿನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಪುಬ್ಬಾಪರನಿಯಾಮಿತ**ನ್ತಿ ಆವಜ್ಜನಾದಿ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದಿ ಪುಬ್ಬ ಚಿತ್ತಾಪರಚಿತ್ತಾನುಕ್ಕಮೇನ ನಿಯಾಮಿತಂ ವವತ್ಥಿತಂ। **ಪವತ್ತಿಸಙ್ಗಹಂನಾಮಾ**ತಿಪಿ ಜಾತಿನಿದ್ದೇಸೋಯೇವ। ಏವಂ ನಾಮಕೇ ದ್ವೇ ಪವತ್ತಿಸಙ್ಗಹೇತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಪಟಿಸನ್ಧಿಪವತ್ತಿಯ**ನ್ತಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಪವತ್ತೀಸು। ವಚನವಿಪಲ್ಲಾಸೋ ಹೇಸ। ಪಟಿಸನ್ಧಿಕಾಲೇಪವತ್ತಿಕಾಲೇಚಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಪಟಿಸನ್ಧಿಕಾಲೇ ಪವತ್ತಿಸಙ್ಗಹಞ್ಚ ಪವತ್ತಿಕಾಲೇ ಪವತ್ತಿಸಙ್ಗಹಞ್ಚಾತಿ ದ್ವೇ ಸಙ್ಗಹೇಪವತ್ತಿ ಪವಕ್ಖಾಮೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಅಯಞ್ಚ ಅತ್ಥೋ ಉಪರಿಸಙ್ಗಹೇ ಆರಬ್ಭ ಗಾಥಾಯ ಪಾಕಟೋ। ಕೇಚಿ ಪನ ನಿದ್ಧಾರಣೇ ಭುಮ್ಮನ್ತಿ ವದನ್ತಿ। ಏವಂಸತಿ ಉಪರಿ ಸಙ್ಗಹೋ ಪಟಿಸನ್ಧಿಸಙ್ಗಹೋನಾಮ ಸಿಯಾ। ನ ಪವತ್ತಿ ಸಙ್ಗಹೋ ನಾಮ। ಏವಞ್ಚ ಸತಿ ಉಪರಿ ವೀಥಿಮುತ್ತಸಙ್ಗಹೇ ಆರಬ್ಭ ಗಾಥಾಯಂ ಸನ್ಧಿಯಂ ಪವತ್ತಿಸಙ್ಗಹೋನಾಮ ಇದಾನಿ ವುಚ್ಚತೀತಿ ಇಮಿನಾ ನ ಸಮೇತಿ।

[೧೧೫] ಟೀಕಾಸು ಪನ

"ಉತ್ತರಂ ವೇದನಾಸಙ್ಗಹಾದಿವಿಭಾಗತೋ ಉತ್ತಮ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ವಿಚಾರೇತಬ್ಬಂ।

ಏವಞ್ಹಿ ಸತಿ ಪಕಿಣ್ಣಕಸಙ್ಗಹೋವ ಇಧ ಸಙ್ಗಹಸದ್ದೇನ ಗಹಿತೋ ಸಿಯಾತಿ। ಯಸ್ಮಾಪನ ತಿಣ್ಣಂ ದ್ವಿನ್ನಞ್ಚ ಪಭೇದಸಙ್ಗಹಾನಂ ಮಜ್ಝೇ ಠತ್ವಾ ಅಯಂ ಅನುಸನ್ಧಿಗಾಥಾ ಪವತ್ತಾ। ತಸ್ಮಾ ಪುಬ್ಬೇ ತಯೋಪಿ ಪಭೇದಸಙ್ಗಹಾ ಇಧ ಸಙ್ಗಹಸದ್ದೇನ ಗಹೇತುಂ ಯುತ್ತಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ಅಯಂ ಪನ ಪವತ್ತಿಸಙ್ಗಹೋ ವತ್ಥುದ್ವಾರಾಲಮ್ಬಣೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಯೋಜೇತ್ವಾ ವುತ್ತೋ ಸುವುತ್ತೋತಿ ತಾನಿ ತೀಣಿ ಛಕ್ಕಾನಿಪಿ ಪುನ ಇಧ ನಿಕ್ಖಿತ್ತಾನಿ।

[೧೧೬] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

"ವತ್ಥುದ್ವಾರಾಲಮ್ಬಣ ಸಙ್ಗಹಾ ಹೇಟ್ಠಾ ಕಥಿತಾಪಿ ಪರಿಪುಣ್ಣಂ ಕತ್ವಾ ಪವತ್ತಿಸಙ್ಗಹಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ಪುನ ನಿಕ್ಖಿತ್ತಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ನ ಸುನ್ದರಂ।

ನ ಹಿ ಸಕಲಾ ವತ್ಥುದ್ವಾರಾಲಮ್ಬಣಸಙ್ಗಹಾ ಇಧ ನಿಕ್ಖಿತ್ತಾತಿ। ವಿಸಯಾನಂ ದ್ವಾರೇಸು ಪವತ್ತಿ **ವಿಸಯಪವತ್ತಿ**। ಏತ್ಥಚ ಪವತ್ತೀತಿ ಆಪಾತಾಗಮನಮೇವ ವುಚ್ಚತಿ। ವಕ್ಖತಿ ಹಿ **ಏಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣಾ ತೀತಾನಿವಾ**ತಿಆದಿಂ। ಸಾ ಪನ ಕಾಚಿ ಸೀಘತಮಾ, ಕಾಚಿ ಸೀಘತರಾ, ಸೀಘಾ, ದನ್ಧಾ, ದನ್ಧತರಾ, ದನ್ಧತಮಾತಿ ಛಧಾ ಹೋತೀತಿ। ಕಮ್ಮಾದೀನಂ ವಿಸಯಾನಂ ದ್ವಾರೇಸು ಪವತ್ತಿ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಂ ಆಪಾತಾಗಮನಂ ವಿಸಯಪ್ಪವತ್ತಿ। ವಕ್ಖತಿ ಹಿ **ಕಮ್ಮಂವಾ ಕಮ್ಮನಿಮಿತ್ತಂವಾ ಗತಿನಿಮಿತ್ತಂವಾ ಕಮ್ಮಬಲೇನ ಛನ್ನಂ ದ್ವಾರಾನಂ ಅಞ್ಞತರಸ್ಮಿಂ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾತೀ**ತಿ।

[೧೧೭] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

“ವಿಸಯೇಸುಚ ಚಿತ್ತಾನಂ ಪವತ್ತಿ ವಿಸಯಪ್ಪವತ್ತೀ”ತಿಪಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ನ ಸುನ್ದರಂ।

ಏವಞ್ಹಿ ಸತಿ ಅತಿಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣೇ ವಿಸಯಪ್ಪವತ್ತಿನಾಮ ಅನುಪಪನ್ನಾ ಆಪಜ್ಜತೀತಿ। **ತತ್ಥಾ**ತಿ ತೇಸು ಛಕ್ಕೇಸು। ಧಾತುಭೇದಂ ಪತ್ವಾಧಾತುನಾನತ್ತಂ ಪಮಾಣನ್ತಿ ಮನನಂ ವಿಜಾನನತೋ ವಿಸುಂ ಕತ್ವಾ ಮನೋಧಾತು ವಿಸುಂ ವುತ್ತಾ। ವಿಞ್ಞಾಣಭೇದಂ ಪತ್ವಾ ಪನ ಯಂಕಿಞ್ಚಿ ಮನನಂ ವಿಜಾನನೇ ಅನ್ತೋ ಗಧಮೇವಾತಿ ವುತ್ತಂ **ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಂ।ಲ। ಛವಿಞ್ಞಾಣಾನೀ**ತಿ ಛವೀಥಿಯೋ ಪನ ದ್ವಾರಪ್ಪವತ್ತಾ ಚಿತ್ತಪವತ್ತಿಯೋ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ಚಕ್ಖುದ್ವಾರೇ ಪವತ್ತಾ ವೀಥಿ **ಚಕ್ಖುದ್ವಾರವೀಥಿ**। ಚಕ್ಖುದ್ವಾರವಿಕಾರಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಪವತ್ತೋ ಚಿತ್ತಪ್ಪಬನ್ಧೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏವಂ ಸೇಸೇಸು। ಅಸಾಧಾರಣೇನ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣೇನ ಉಪಲಕ್ಖಿತಾ ವೀಥಿ **ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣವೀಥಿ**। ಸುದ್ಧೋ ಪನ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಪಬನ್ಧೋ **ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣವೀಥಿ**।

ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

“ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಸಮ್ಬನ್ಧಿನೀ ವೀಥಿ ತೇನ ಸಹ ಏಕಾರಮ್ಮಣ ಏಕ ದ್ವಾರಿಕತಾಯ ಸಹ ಚರಣಭಾವತೋ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣ ವೀಥೀ”ತಿ ವುತ್ತಂ।

ದ್ವಾರಪ್ಪವತ್ತಾತಿ ದ್ವಾರೇ ಉಪ್ಪನ್ನಾ। ತಂ ತಂ ದ್ವಾರವಿಕಾರಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪ್ಪನ್ನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಚಿತ್ತಪ್ಪವತ್ತಿಯೋ**ತಿ ಚಿತ್ತಪಬನ್ಧಾ। **ಅತಿಮಹನ್ತ**ನ್ತಿ ಸಾಮಿ ಅತ್ಥೇ ಪಚ್ಚತ್ತವಚನಂ। ಅತಿಮಹನ್ತಸ್ಸ ಪಞ್ಚಾಲಮ್ಬಣಸ್ಸ ಪವತ್ತಿ।ಲ। ಅತಿಪರಿತ್ತಸ್ಸ ಪಞ್ಚಾಲಮ್ಬಣಸ್ಸ ಪವತ್ತಿಚಾತಿ ಪಞ್ಚದ್ವಾರೇ ಚತುಧಾ। ಮನೋದ್ವಾರೇ ಪನ ವಿಭೂತಸ್ಸ ಛಳಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಪವತ್ತಿ ಅವಿಭೂತಸ್ಸ ಛಳಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಪವತ್ತಿಚಾತಿ ದ್ವಿಧಾತಿ ಛಧಾವಿಸಯಪ್ಪವತ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾತಿ ಯೋಜನಾ। ಅತಿಮಹನ್ತಾದಿಭಾವೋ ಚೇತ್ಥ ಆಲೋಕಾದಿ ಪಚ್ಚಯ ವಸೇನವಾ ವತ್ಥು ಅತಿಮಹನ್ತಾದಿವಸೇನವಾ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ತತ್ಥ ಸಣ್ಹಸುಖುಮಂಪಿ ದೂರಂಪಿ ರೂಪಾದೀನಂ ಅಧಿಟ್ಠಾನವತ್ಥುನಾಮ ಆಲೋಕಾದಿ ಪಚ್ಚಯ ಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ಸತಿ ಅತಿಮಹನ್ತಮೇವ। ತಥಾ ಹಿ ಬುದ್ಧಸ್ಸ ಭಗವತೋ ಪಥಮಾತಿ ನೀಹಾರಕಾಲಾದೀಸು ಲೋಕ ವಿವರಣ ಪಾಟಿಹಾರಿಯಪವತ್ತಿ ಕಾಲೇ ಅವೀಚಿನಿರಯೇಪಿ ಅಕನಿಟ್ಠೇಪಿ ಪರಚಕ್ಕವಾಳೇಸುಪಿ ಸಣ್ಹಸುಖುಮಾನಿಚ ದೂರಾನಿಚ ರೂಪಾನಿ ಇಧ ಠಿತಾವ ಪಸ್ಸನ್ತಿ। ತದಾ ಹಿ ಉಳಾರೋ ಓಭಾಸೋ ಪಾತುರಹೋಸಿ। ತಸ್ಸ ವಸೇನ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಪಥವಿಸಿನೇರು ಚಕ್ಕವಾಳ ಸಿಲುಚ್ಚಯಾದಯೋ ಜಾತಿಫಲಿಕಕ್ಖನ್ಧಾ ವಿಯ ಸಮ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ಮಹನ್ತೋ ಉಳಾರೋ ಓಭಾಸೋ ಪಾತುರಹೋಸಿ ಅತಿಕಮ್ಮದೇವಾನಂ ದೇವಾನುಭಾವನ್ತಿ ಹಿ ವುತ್ತಂ। ಉಪಪತ್ತಿದೇವಬ್ರಹ್ಮಾದೀನಂ ಪನ ಪಸಾದನಿಸ್ಸಯಭೂತಾನಂ ಓಭಾಸಜಾತತಾಯಪಿ ಪಥವಿಪಬ್ಬತಾದಯೋ ಚಕ್ಖುರೂಪಾದೀನಂ ಅನ್ತರಂ ಕಾತುಂ ನಸಕ್ಕೋನ್ತೀತಿ। ತಥಾ ದೂರೇಪಿ ಪಬ್ಬತಾದಿರೂಪಾನಿ ವತ್ಥು ಅತಿಮಹನ್ತತಾಯ ಚನ್ದಸೂರಿಯ ತಾರಕಾದಿ ರೂಪಾನಿ ವಿಸಯ ವತ್ಥು ಮಹನ್ತತಾಯ ಓಭಾಸ ಜಾತತಾಯ ಚ ಅತಿ ಮಹನ್ತಾನಿ ನಾಮ ಹೋನ್ತೀತಿ। ಆಲೋಕಾದಿಪಚ್ಚಯಾನಂ ಪನ ಅಧಿಟ್ಠಾನವತ್ಥೂನಞ್ಚ ದುಬ್ಬಲ ದುಬ್ಬಲತರ ದುಬ್ಬಲತಮಾನುಕ್ಕಮೇನ ಮಹನ್ತಾದಿಭಾವೋ ವತ್ತಬ್ಬೋತಿ। ಯಾನಿ ಪನ ಪಞ್ಚಾಲಮ್ಬಣಾನಿ ಏಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣಂ ಅತಿಕ್ಕಮ್ಮ ಆಪಾತಂ ಆಗಚ್ಛನ್ತಿ, ತಾನಿ ಅತಿಮಹನ್ತಾರಮ್ಮಣಾನಿನಾಮ। ಯಾನಿ ದ್ವತ್ತಿಚಿತ್ತಕ್ಖಣಾನಿ ಅತಿಕ್ಕಮ್ಮ, ತಾನಿ ಮಹನ್ತಾರಮ್ಮಣಾನಿ। ಯಾನಿ ಚತು ಪಞ್ಚ ಛ ಸತ್ತ ಅಟ್ಠ ನವ ಚಿತ್ತಕ್ಖಣಾನಿ ಅತಿಕ್ಕಮ್ಮ, ತಾನಿ ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಾನಿ। ಯಾನಿಪನ ದಸೇಕಾದಸದ್ವಾದಸ ತೇರಸ ಚುದ್ದಸ ಪನ್ನರಸ ಚಿತ್ತಕ್ಖಣಾನಿ ಅತಿಕ್ಕಮ್ಮ ಆಪಾತಂ ಆಗಚ್ಛನ್ತಿ। ತಾನಿ ಅತಿಪರಿತ್ತಾ ರಮ್ಮಣಾನೀತಿ। ಪಕ್ಖತಿಚ **ಏಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣಾತೀತಾನಿವಾ**ತಿಆದಿ। **ವಿಭೂತಸ್ಸಾ**ತಿ ಪಾಕಟಸ್ಸ, **ಅವಿಭೂತಸ್ಸಾ**ತಿ ಅಪಾಕಟಸ್ಸ। ಏವಂ ಛಛಕ್ಕಾನಿ ಸರೂಪತೋ ನಿದ್ದಿಸಿತ್ವಾ ಇದಾನಿ ತಾನಿ ಸಬ್ಬಾನಿ ಏಕತೋ ಯೋಜೇತ್ವಾ ವೀಥಿಚಿತ್ತಪ್ಪವತ್ತಿಂ ವಿತ್ಥಾರೇನ್ತೋ ಕಥನ್ತಿ ಪುಚ್ಛಿತ್ವಾ ರೂಪಾರೂಪಾನಂ ತಾವ ಅದ್ಧಾನಪರಿಚ್ಛೇದಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಉಪ್ಪಾದಟ್ಠಿತೀ**ತಿಆದಿ ಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಕಥ**ನ್ತಿ ಕೇನ ಪಕಾರೇನ ವೀಥಿಚಿತ್ತಪ್ಪವತ್ತಿ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

[೧೧೮] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

“ಕಥನ್ತಿ ಕೇನ ಪಕಾರೇನ ಅತಿಮಹನ್ತಾದಿವಸೇನ ವಿಸಯ ವವತ್ಥಾನಂ ಹೋತೀತಿ ಪುಚ್ಛಿತ್ವಾ ಚಿತ್ತಕ್ಖಣವಸೇನ ತಂ ಪಕಾಸೇತುಂ ಉಪ್ಪಾದಟ್ಠಿತೀತಿಆದಿ ಆರದ್ಧ”ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ಯುತ್ತಂ ವಿಯ ನ ದಿಸ್ಸತಿ।

ಏವಞ್ಹಿ ಸತಿಆದಿತೋ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಛಕ್ಕಾನಂ ಓಕಾಸೋನಾಮ ನಸಿಯಾ। ನಚ ಉಪ್ಪಾದಟ್ಠಿತಿ।ಲ। ರೂಪಧಮ್ಮಾನಮಾಯೂತಿ ಇದಂ ವಿಸಯ ವವತ್ಥಾನತ್ಥಮೇವ ವುತ್ತನ್ತಿ ಸಕ್ಕಾ ವಿಞ್ಞಾತುನ್ತಿ। ಉಪ್ಪಜ್ಜನಂ ಉಪ್ಪಾದೋ। ಸಭಾವ ಪಟಿಲಾಭೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಠಾನಂ ಠಿತಿ। ಯಥಾಲದ್ಧಸಭಾವಸ್ಸ ಅನಿವತ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಭಞ್ಜನಂ ಭಙ್ಗೋ। ತಸ್ಸ ಪರಿಹಾಯಿತ್ವಾ ಅನ್ತರಧಾನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಏಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣಂನಾಮಾತಿ** ಏಕಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಖಣೋನಾಮ। ಸೋ ಪನ ಖಣೋ ಅಚ್ಛರಾಸಙ್ಘಾಟಕ್ಖಣಸ್ಸ ಅಕ್ಖಿನಿಮ್ಮಿಲನಕ್ಖಣಸ್ಸಚ ಅನೇಕಕೋಟಿ ಸತಸಹಸ್ಸಭಾಗೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಅಚ್ಛರಾಸಙ್ಘಾಟಕ್ಖಣೇ ಅನೇಕಕೋಟಿಸತಸಹಸ್ಸಸಙ್ಖ್ಯಾ ವೇದನಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ ಹಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ವುತ್ತಂ। ಆಚರಿಯಾನನ್ದತ್ಥೇರಮತೇನ ಪನೇತ್ಥ ಉಪ್ಪಾದಭಙ್ಗ ವಸೇನಖಣದ್ವಯಂ ಏಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣಂನಾಮಾತಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ। ಯಥಾ ಹಿ ಲೋಕೇ ವಿಜ್ಜುನಾಮ ವದ್ಧನಾನನ್ತರಮೇವ ಭಿಜ್ಜತಿ। ನ ಪನಸ್ಸಾ ವದ್ಧನಸ್ಸ ಭಿಜ್ಜನಸ್ಸಚ ಅನ್ತರಾ ಠಿತಿನಾಮ ವಿಸುಂ ಪಞ್ಞಾಯತಿ। ಯಥಾ ಚ ಉದ್ಧಂ ಉಜುಂ ಖಿತ್ತಂ ಲೇಡ್ಡು ಉಪ್ಪತಿತ್ವಾ ಪತತಿ। ನ ಪನ ಉಪ್ಪತನಸ್ಸ ಪತನಸ್ಸ ಚ ಅನ್ತರಾ ಠಿತಿನಾಮ ವಿಸುಂ ದಿಸ್ಸತಿ। ತಥಾ ಚಿತ್ತಂಪಿ। ತಂಪಿ ಹಿ ಉದಯ ಭಾಗಾನನ್ತರಮೇವ ವಯಭಾಗೇ ಪತತಿ। ನ ಪನಸ್ಸ ರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ವಿಯ ತೇಸಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ಭಾಗಾನಂ ಮಜ್ಝೇ ವಿಸುಂ ಏಕೋ ಗಣನೂಪಗೋ ಠಿತಿಭಾಗೋನಾಮ ಉಪಲಬ್ಭತಿ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ಯಮಕೇಸು ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಭಙ್ಗಾವ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ವುತ್ತಾ। ವಿಸೇಸತೋ ಪನ ಚಿತ್ತಯಮಕೇ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನನ್ತಿ। ಭಙ್ಗಕ್ಖಣೇ ಉಪ್ಪನ್ನಂ। ನೋ ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಂ। ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ ಉಪ್ಪನ್ನಞ್ಚೇವ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಞ್ಚಾತಿಆದಿನಾ ಭಙ್ಗುಪ್ಪಾದಾವ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ವುತ್ತಾ। ಕಥಾವತ್ಥುಮ್ಹಿಚ ಏಕಂ ಚಿತ್ತಂ ದಿವಸಂ ತಿಟ್ಠತೀತಿ ಆಮನ್ತಾ। ಉಪಡ್ಢದಿವಸೋ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೋ। ಉಪಡ್ಢದಿವಸೋ ವಯಕ್ಖಣೋತಿ। ನ ಹೇವಂ ವತ್ತಬ್ಬೇ। ಏಕಂ ಚಿತ್ತಂ ದ್ವೇ ದಿವಸೇ ತಿಟ್ಠತೀತಿ ಆಮನ್ತಾ। ಏಕೋ ದಿವಸೋ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೋ। ಏಕೋ ದಿವಸೋ ವಯಕ್ಖಣೋತಿ ನಹೇವಂ ವತ್ತಬ್ಬೇ। ಏಕಂ ಚಿತ್ತಂ ಚತ್ತಾರೋ ದಿವಸೇ ತಿಟ್ಠತೀತಿ ಆಮನ್ತಾ। ದ್ವೇ ದಿವಸಾ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೋ। ದ್ವೇ ದಿವಸಾ ವಯಕ್ಖಣೋತಿ ನ ಹೇವಂ ವತ್ತಬ್ಬೇ।ಲ। ಮಾಸಂ। ದ್ವೇ ಮಾಸೇ। ಚತ್ತಾರೋಮಾಸೇ।ಲ। ಸಂವಚ್ಛರಂ, ದ್ವೇ ಸಂವಚ್ಛರಾನಿ। ಚತ್ತಾರಿ ಸಂವಚ್ಛರಾನಿ।ಲ। ಕಪ್ಪಂ। ದ್ವೇ ಕಪ್ಪೇ। ಚತ್ತಾರೋ ಕಪ್ಪೇತಿಆದಿನಾ ದ್ವೇ ಉಪ್ಪಾದವಯಭಾಗಾವ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ವುತ್ತಾ। ನ ಠಿತಿಭಾಗೋ। ಯದಿ ಸೋ ವಿಸುಂ ಉಪಲಬ್ಭೇಯ್ಯ। ಏಕಂ ಚಿತ್ತಂ ದಿವಸಂ ತಿಟ್ಠತೀತಿ ಆಮನ್ತಾ। ದಿವಸಸ್ಸ ಪಠಮೋ ಭಾಗೋ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೋ। ದುತೀಯೋ ಠಿತಿಕ್ಖಣೋ। ತತೀಯೋ ವಯಕ್ಖಣೋತಿ ಏವಂ ಮಹಾಥೇರೇನ ವಿಚಾರಿತೋ ಸಿಯಾ। ತಯೋ ದಿವಸೇ ತಯೋ ಮಾಸೇ ತೀಣಿ ಸಂವಚ್ಛರಾನಿ ತಯೋ ಕಪ್ಪೇತಿ ಇಮಾನಿಪಿ ಅವಜ್ಜೇ ತಬ್ಬಾನಿಏವ ಸಿಯುನ್ತಿ। ಏತ್ಥ ಸಿಯಾ, ನನು ಸುತ್ತನ್ತೇಸು ತೀಣಿ ಮಾನಿ ಭಿಕ್ಖವೇ ಸಙ್ಖತಸ್ಸ ಸಙ್ಖತ ಲಕ್ಖಣಾನಿ। ಕತಮಾನಿತೀಣಿ, ಉಪ್ಪಾದೋ ಪಞ್ಞಾಯತಿ। ವಯೋ ಪಞ್ಞಾಯತಿ। ಠಿತಸ್ಸ ಅಞ್ಞಥತ್ತಂ ಪಞ್ಞಾಯತೀತಿ ವುತ್ತಂ। ತಥಾ ವೇದನಾಯ ಉಪ್ಪಾದೋ ಪಞ್ಞಾಯತಿ। ವಯೋ ಪಞ್ಞಾಯತಿ। ಠಿತಾಯ ಅಞ್ಞಥತ್ತಂ ಪಞ್ಞಾಯತಿ। ಸಞ್ಞಾಯ। ಸಙ್ಖಾರಾನಂ। ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದೋ।ಲ। ಪಞ್ಞಾಯತೀತಿ ವುತ್ತಂ। ತಸ್ಮಾ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ತತೀಯೋ ಠಿತಿಭಾಗೋ ವಿಸುಂ ಉಪಲಬ್ಭತಿ ಯೇವಾತಿ।ನ। ಪಬನ್ಧಠಿತಿಯಾ ಏವ ತತ್ಥ ವುತ್ತತ್ತಾತಿ। ಕಥಂ ವಿಞ್ಞಾಯತೀತಿ ಚೇ, ಉಪ್ಪಾದವಯೇ ಪಠಮಂ ವತ್ವಾ ಪಚ್ಛಾ ಪುನ ವಿಸುಂ ಠಿತಸ್ಸ ಅಞ್ಞಥತ್ಥಂ ಪಞ್ಞಾಯತೀತಿ ಇಮಸ್ಸ ವುತ್ತತ್ತಾತಿ। ಇತರಥಾ ಉಪ್ಪಾದೋ ಪಞ್ಞಾಯತಿ। ಠಿತಸ್ಸ ಅಞ್ಞಥತ್ತಂ ಪಞ್ಞಾಯತಿ। ವಯೋ ಪಞ್ಞಾಯತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಸಿಯಾತಿ। ನನು ಪಬನ್ಧಠಿತಿ ನಾಮ ಪಞ್ಞತ್ತಿ ಹೋತಿ। ಸಾಚ ಅಸಙ್ಖತಾ, ಸುತ್ತನ್ತಾನಿಚ ಸಙ್ಖತ ಲಕ್ಖಣ ವಿಸಯಾನಿ। ತಸ್ಮಾ ಸಾ ಪಬನ್ಧಟ್ಠಿತಿ ತತ್ಥ ವುತ್ತಾತಿ ನಸಕ್ಕಾ ವಿಞ್ಞಾತುನ್ತಿ ಚೇ। ನ ನ ಸಕ್ಕಾ। ಅಭಿಧಮ್ಮೇಪಿ ಸಙ್ಖತಧಮ್ಮನಿದ್ದೇಸೇಸು ಸಮೂಹ ಸಣ್ಠಾನ ಸನ್ತತಿ ಪಞ್ಞತ್ತೀಹಿಪಿ ನಿದ್ದೇಸಸ್ಸ ದಿಟ್ಠತ್ತಾ। ತಥಾ ಹಿ ರೂಪಾಯತನನಿದ್ದೇಸಾದೀಸು ದೀಘಂ ರಸ್ಸಂ ಸಣ್ಹಂ ಥುಲಂ ವಟ್ಟಂ ಪರಿಮಣ್ಡಲಂ ಚತುರಸ್ಸಂ ಛಳಂಸಂ ಅಟ್ಠಂಸಂ ಸೋಳಸಂಸಂ ನಿನ್ನಂ ಥಲನ್ತಿಆದಿನಾ, ವಿಭಙ್ಗೇ ಚ ಕೇಸಾ ಲೋಮಾ ನಖಾ ದನ್ತಾತಿಆದಿನಾ ಪಞ್ಞತ್ತಿಸಿಸೇನ ಸಙ್ಖತಧಮ್ಮಾ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾತಿ। ಸುತ್ತನ್ತೇಸು ವತ್ತಬ್ಬಮೇವ ನತ್ಥಿ। ಈದಿಸೇಸು ಹಿ ಠಾನೇಸು ಪಞ್ಞತ್ತಿವಸೇನ ಪವತ್ತಾಪಿ ದೇಸನಾ ಸಙ್ಖತಧಮ್ಮೇಮೇವ ಆಹಚ್ಚ ತಿಟ್ಠತಿ। ತಸ್ಮಾ ಯಥಾ ಉಪ್ಪಾದಭಙ್ಗಾನಂ ಪಚ್ಚೇಕಂ ಏಕೇಕೋ ಖಣೋ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಲಬ್ಭತಿ। ನ ತಥಾ ಠಿತಿಯಾತಿ। ಅಯಂ ಆಚರಿಯಾನನ್ದತ್ಥೇ ರಸ್ಸ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಅಯಞ್ಚ ವಾದೋ ಸಂಯುತ್ತಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಏವ ಆಗತೋ। ಸೋಚ ಸಙ್ಗಹಕಾರೇನ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತೋ। ವುತ್ತಞ್ಹಿ ತತ್ಥ,

ಅಪರೇ ಪನ ವದನ್ತಿ। ಅರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಜರಾಖಣೋನಾಮ ನಸಕ್ಕಾ ಪಞ್ಞಪೇತುಂ। ಸಮ್ಮಾ ಸಮ್ಬುದ್ಧೋಚ ವೇದನಾಯ ಉಪ್ಪಾದೋ ಪಞ್ಞಾಯತಿ। ವಯೋ ಪಞ್ಞಾಯತಿ। ಠಿತಾಯ ಅಞ್ಞಥತ್ತಂ ಪಞ್ಞಾಯತೀತಿ ವದನ್ತೋ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾನಂಪಿ ತೀಣಿ ಲಕ್ಖಣಾನಿ ಪಞ್ಞಪೇತಿ। ಭಾನಿಅತ್ಥಿಕ್ಖಣಂ ಉಪಾದಾಯ ಲಬ್ಭನ್ತೀತಿ ವತ್ವಾ -

> ಅತ್ಥಿತಾ ಸಬ್ಬಧಮ್ಮಾನಂ, ಠಿತಿನಾಮ ಪವುಚ್ಚತಿ।
> ತಸ್ಸೇವ ಭೇದೋ ಮರಣಂ। ಸಬ್ಬದಾ ಸಬ್ಬಪಾಣಿನನ್ತಿ॥

ಇಮಾಯ ಆಚರಿಯಗಾಥಾಯ ತಮತ್ಥಂ ಸಾಧೇನ್ತಿ। ಅಥವಾ, ಸನ್ತತಿವಸೇನ ಠಾನಂ ವೇದಿತಬ್ಬನ್ತಿಚ ವದನ್ತಿ। ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪನ ಸುತ್ತೇ ಅಯಂ ವಿಸೇಸೋ ನತ್ಥಿ। ತಸ್ಮಾ ಆಚರಿಯಗಾಥಾಯ ಸುತ್ತಂ ಅಪ್ಪಟಿಬಾಹೇತ್ವಾ ಸುತ್ತಮೇವ ಪಮಾಣಂ ಕಾತಬ್ಬನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಜರಾಖಣೋನಾಮ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣಭಙ್ಗಕ್ಖಣಾನಂ ಮಜ್ಝೇ ವಿಸುಂ ಜರಾಯ ಖೇತ್ತಭೂತೋ ಠೀತಿಕ್ಖಣೋ ವುಚ್ಚತಿ। ಅಞ್ಞಥತ್ತನ್ತಿ ಜರಾಏವ। ಅತ್ಥಿಕ್ಖಣನ್ತಿ ಖಣದ್ವಯಮೇವ। ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತೋಪಿ ಪನ ಅಯಂ ವಾದೋ ಕಥಾವತ್ಥು ಪಾಳಿಯಾ ಸದ್ಧಿಂ ಸುಟ್ಠು ಸಮೇತಿಯೇವ। ಅಪಿಚ, ಉದ್ಧಂ ಉಪ್ಪತಿತಸ್ಸ ಲೇಟ್ಟುಸ್ಸ ಉಪ್ಪತನನಿವತ್ತಿ ವಿಯ ಯಾ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉದಯಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ವಡ್ಢನಸ್ಸ ನಿವತ್ತಿನಾಮ ಅತ್ಥಿ। ನ ಹಿ ಉದಯೇ ಅನಿವತ್ತನ್ತೇ ವಯೋನಾಮ ಸಮ್ಭವತಿತಿ। ಸಾ ಏವ ಉದಯ ಪರಿಯನ್ತಮತ್ತಭೂತಾ ಇಧ ಠಿತಿಪರಿಯಾಯೋತಿ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ। ಸೋ ಪನ ವಿಸುಂ ಗಣನೂಪಗೋ ಏಕೋ ಖಣೋನಾಮ ನಹೋತೀತಿ ಕತ್ವಾ ಅಭಿಧಮ್ಮೇ ದ್ವೇಏವ ಖಣಾ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ವುತ್ತಾ। ಉದಯಭಾಗಸ್ಸ ಪನ ಆದಿ ಕೋಟಿಂ ವಯಭಾಗಸ್ಸಅನ್ತಕೋಟಿಞ್ಚ ಠಪೇತ್ವಾ ಮಜ್ಝೇಭಾಗದ್ವಯನಿಸ್ಸಿತಾ ಪರಿಪಚ್ಚನ ಲಕ್ಖಣಾ ಜರಾನಾಮ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾನಂಪಿ ಲಬ್ಭತಿಯೇವ। ತಂ ಸನ್ಧಾಯ ಧಾತುಕಥಾಯಂ ಜರಾದ್ವೀಹಿಖನ್ಧೇಹಿಸಙ್ಗಹಿತಾತಿವುತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

[೧೧೯] ಯಂ ಪನ **ವಿಭಾವನಿಯಂ**

> “ಉಪ್ಪಾದಭಙ್ಗಾವತ್ಥಾಹಿ ಭಿನ್ನಾ ಭಙ್ಗಾಭಿಮುಖಾವತ್ಥಾಪಿ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬಾ। ಸಾ ಠಿತಿನಾಮಾ”ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ಕಥಾವತ್ಥುಪಾಳಿಯಾ ಸಹ ನ ಸಮೇತಿ।

ಉಪಪದ್ಧದಿವಸೋ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೋ। ಉಪಪದ್ಧದಿವಸೋ ವಯಕ್ಖಣೋ। ಪಥಮೋ ದಿವಸೋ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೋ। ದುತೀಯೋ ವಯಕ್ಖಣೋತಿ ಹಿ ವಿಚಾರೇನ್ತೇನ ಉಪ್ಪಾದಭಙ್ಗಾವತ್ಥಾ ಹಿ ಭಿನ್ನಾ ತತೀಯಾ ಅವತ್ಥಾ ತಸ್ಸಂ ಪಾಳಿಯಂ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತಾಯೇವ ಹೋತೀತಿ।

[೧೨೦] ಏತೇನ ಯಞ್ಚ **ತತ್ಥ**

> “ಪಾಳಿಯಂ ಪನ ವೇನೇಯ್ಯಜ್ಝಾಸಯಾ ನುರೋಮತೋ ನಯದಸ್ಸನವಸೇನ ಸಾ ನ ವುತ್ತಾ। ಅತಿಧಮ್ಮದೇಸನಾಪಿ ಹಿ ಕದಾಚಿ ವೇನೇಯ್ಯಜ್ಝಾಸಯಾನುರೋಧೇನ ಪವತ್ತತಿ। ಯಥಾ, ರೂಪಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದೋ ಉಪಚಯೋ ಸನ್ತತೀತಿ ದ್ವಿಧಾ ಭಿನ್ದಿತ್ವಾ ದೇಸಿತೋ”ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂಪಿ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತಂ ಹೋತಿ। ವಿಭಾಗಾರಹಸ್ಸ ಹಿ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ವಿಭಾಗಕರಣಂನಾಮ ವೇನೇಯ್ಯವಸೇನಾತಿಪಿ ಧಮ್ಮವಸೇನಾತಿಪಿ ಯುಜ್ಜತಿ। ವಿಜ್ಜಮಾನೇ ಸತಿ ವಿಸುಂ ಕತ್ವಾ ವತ್ತಬ್ಬಸ್ಸ ಅಭಿಧಮ್ಮೇ ಅವಚನಂ ಪನ ವೇನೇಯ್ಯವಸೇನಾತಿ ನ ಯುತ್ತಮೇತನ್ತಿ।

[೧೨೧] ಯಮ್ಪಿ **ತತ್ಥ**

> “ಸುತ್ತೇಚ ತೀಣಿ ಮಾನಿ ಭಿಕ್ಖವೇ ಸಙ್ಖತಸ್ಸ ಸಙ್ಖತಲಕ್ಖಣಾನಿ। ಕತಮಾನಿ ತೀಣಿ। ಉಪ್ಪಾದೋ ಪಞ್ಞಾಯತಿ। ವಯೋ ಪಞ್ಞಾ ಯತಿ। ಠಿತಸ್ಸ ಅಞ್ಞಥತ್ತಂ ಪಞ್ಞಾಯತೀತಿ ಏವಂ ಸಙ್ಖತಧಮ್ಮಸ್ಸೇವ ಲಕ್ಖಣದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಉಪ್ಪಾದಾದೀನಂ ವುತ್ತತ್ತಾ ನಸಕ್ಕಾ ಪಬನ್ಧಸ್ಸ ಪಞ್ಞತ್ತಿಸಭಾವಸ್ಸ ಅಸಙ್ಖತಸ್ಸ ಠಿತಿ ತತ್ಥ ವುತ್ತಾತಿ ವಿಞ್ಞಾತು”ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂಪಿ ನ ಗಹೇತಬ್ಬಂ।

ಅಭಿಧಮ್ಮೇಪಿ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನ ಪಞ್ಞತ್ತಿಸೀಸೇನ ಸಙ್ಖತಧಮ್ಮಾನಂ ನಿದ್ದೇಸಸ್ಸ ದಿಟ್ಠತ್ತಾತಿ।

[೧೨೨] ಯಮ್ಹಿ **ತತ್ಥ**

"ಉಪಸಗ್ಗಸ್ಸಚ ಧಾತ್ವತ್ಥೇಯೇವ ಪವತ್ತನತೋ ಪಞ್ಞಾಯತೀತಿ ಏತಸ್ಸ ವಿಞ್ಞಾಯತೀತಿ ಅತ್ಥೋ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂಪಿ ನ ಯುತ್ತಂ।

ಯಥಾನುಲೋಮಸಾಸನಞ್ಹಿ ಸುತ್ತಂ। ತಸ್ಮಾ ತತ್ಥ ವಿನೇಯ್ಯಾನಂ ಸುಟ್ಠು ಪಞ್ಞಾಯನಮೇವ ಅಧಿಪ್ಪೇತನ್ತಿ। ಅರೂಪಂ ಅರೂಪಿಸಭಾವತ್ತಾ ಲಹುಪರಿಣಾಮಂ। ರೂಪಂ ಪನ ರೂಪಿಧಮ್ಮತ್ತಾಯೇವ ದನ್ಧಪರಿಣಾಮನ್ತಿ ವುತ್ತಂ **ತಾನಿಪನ।ಲ। ರೂಪಧಮ್ಮಾನ ಮಾಯೂತಿ**।

[೧೨೩] **ವಿಭಾವನಿಯಂ** ಪನ

"ಗಾಹಕಗಹೇತಬ್ಬ ಭಾವಸ್ಸ ತಂತಂ ಖಣವಸೇನ ನಿಪ್ಪಜ್ಜನತೋ"ತಿ ಕಾರಣಂ ವುತ್ತಂ। ತಂ ಅಕಾರಣಂ।

ನ ಹಿ ಗಾಹಕಂ ಅರೂಪಂ ಗಹೇತಬ್ಬಞ್ಚ ರೂಪಂ ಗಹಣಸಮ್ಪಜ್ಜನತ್ಥಂ ಲಹುಂ ಪರಿಣಮತಿ ಗರುಂ ಪರಿಣಪತೀತಿ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುನ್ತಿ। ತಾನಿ ತಾದಿಸಾನಿ ಸತ್ತರಸನ್ನಂ ಚಿತ್ತಾನಂ ಖಣಾನಿ ಸತ್ತರಸವಾ ತಾನಿ ಚಿತ್ತಕ್ಖಣಾನಿ ರೂಪ ಧಮ್ಮಾನಮಾಯೂತಿ ಯೋಜನಾ। ಸತ್ತರಸ ಚಿತ್ತಕ್ಖಣಸಮಪಮಾಣಾನಿ ಖಣಾನಿ ವಿಞ್ಞತ್ತಿ ರೂಪಲಕ್ಖಣ ರೂಪವಜ್ಜಾನಂ ರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಆಯುನಾಮಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಖಣಮತ್ತತೋ ಪನ ಅಟ್ಠಕಥಾನಯೇನ ಏಕಪಞ್ಞಾಸಖಣಾನಿ ಹೋನ್ತಿ, ಮೂಲಟೀಕಾನಯೇನ ದ್ವತ್ತಿಂಸಖಣಾನಿ। ತತ್ಥಚ ಆದಿಮ್ಹಿ ದ್ವೇ ಖಣಾನಿ ರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಏಕಂ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣಮೇವ। ಅನ್ತೇ ದ್ವೇ ಏಕಂ ಭಙ್ಗಕ್ಖಣಮೇವ। ಮಜ್ಝೇ ಅಟ್ಠವೀಸ ಖಣಾನಿ ತೇಸಂ ಏಕಂ ಠಿತಿಕ್ಖಣಮೇವಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ನ ಹಿ ದನ್ಧಪರಿಣತಾನಂ ರೂಪಾನಂ ಉಪ್ಪಾದಭಙ್ಗಾಪಿ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ವಿಯ ಲಹುಕಾ ಭವಿತುಂ ಅರಹನ್ತೀತಿ। ತತ್ಥ ವಿಞ್ಞತ್ತಿದ್ವಯಂ ಏಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣಿಕಂ। ಉಪಚಯಸನ್ತತಿಯೋ ಉಪ್ಪಾದಮತ್ತಾ ಅನಿಚ್ಚತಾ ಭಙ್ಗಮತ್ತಾ। ಜರತಾ ರೂಪ ಧಮ್ಮಾನಂ ಠಿತಿಕ್ಖಣಮತ್ತಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ಮೂಲಟೀಕಾನಯೇನ ಪನೇತ್ಥ ತಾನಿ ಪನ ಸೋಳಸಚಿತ್ತಕ್ಖಣಾನಿ ರೂಪಧಮ್ಮಾನಮಾಯೂತಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ। ಟೀಕಾಚರಿಯೋ ಹಿ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದವಿಭಙ್ಗೇ ಆಗತಂ ಮಹಾಟ್ಠಕಥಾವಚನಂ ಪತಿಟ್ಠಪೇನ್ತೋ ಸೋಳಸಚಿತ್ತಕ್ಖಣಾಯುಕಭಾವಂ ಸಮ್ಭಾವೇತಿ, ಏವಂ ಸನ್ತೇಪಿ ಖನ್ಧ ವಿಭಙ್ಗೇಯೇವ ತಾವ ರೂಪಾನಂ ಉಪ್ಪಾದನಿರೋಧವಿಧಾನಸ್ಸ ಮಹಾಅಟ್ಠಕಥಾ ವಾದಸ್ಸ ಯಮಕಪಾಳಿವಿರೋಧಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಸಙ್ಗಹಕಾರೇನ ಪಟಿಸಿದ್ಧತ್ತಾ ನ ಸಕ್ಕಾ ತಂ ಪತಿಟ್ಠಪೇತುನ್ತಿ। ತಸ್ಮಿಂ ವಾದೇ ಹಿ ಪಟಿಸಿದ್ಧೇ ತತ್ಥ ಆಗತಾ ಸೋಳಸಾಯುಕತಾವಾ ಅತಿರೇಕಸೋಳಸಾಯುಕತಾವಾ ಪಟಿಸಿದ್ಧಾಯೇವ ಹೋತೀತಿ।

[೧೨೪] ಯಂ ಪನ **ವಿಭಾವನಿಯಂ**

ತಂ ಟೀಕಾನಯಂ ತಯಿದಮಸಾರನ್ತಿ ಪಟಿಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ತದತ್ಥಂ ಸಾ ಧೇನ್ತೇನ "ಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತೇನ ಸಹುಪ್ಪನ್ನಂ ರೂಪಂ ತತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಸತ್ತರಸಮೇನ ಸದ್ಧಿಂ ನಿರುಜ್ಝತಿ। ಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತಸ್ಸ ಠಿತಿಕ್ಖಣೇ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ರೂಪಂ ಅಟ್ಠಾರಸಮಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ ನಿರುಜ್ಝತೀತಿಆದಿನಾ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಮೇವ ಸತ್ತರಸಚಿತ್ತಕ್ಖಣಸ್ಸ ಆಗತತ್ತಾ"ತಿ ಕಾರಣಂ ವುತ್ತಂ। ತಂ ನ ಸುನ್ದರಂ।

ಯಞ್ಹಿ ಸಙ್ಗಹಕಾರಸ್ಸ ಸತ್ತರಸಾಯುಕವಚನಂ ಟೀಕಾಕಾರೇನ ವಿಚಾರಿತಂ। ತದೇವ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಟೀಕಾನಯೋ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತೋತಿ ನ ಯುತ್ತಮೇ ತನ್ತಿ। ಏಕಚಿತ್ತಸ್ಸ ಖಣಂ ವಿಯ ಖಣಂ ಏಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣಂ। ಅತ್ಥತೋ ಅಭಿನ್ನಂಪಿ ಹಿ ಖಣಂ ಇದಂ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಇದಂ

ರೂಪಾನನ್ತಿ ಕಪ್ಪನಾವಸೇನ ಭಿನ್ನಂ ವಿಯ ಕತ್ವಾ ಉಪಚರೀಯತೀತಿ। ಏಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣಂ ಅತೀತಂ ಏತೇಸನ್ತಿ **ಏಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣಾತೀತಾನಿ।** ಅತಿಮಹನ್ತಭೂತಾನಿ ಪಞ್ಚಾರಮ್ಮಣಾನಿ।

[೧೨೫] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

"ಏತಾನಿವಾ ತಂ ಅತೀತಾನೀತಿ ಏಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣಾತೀ ಕಾನೀ"ತಿಪಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ನ ಸುನ್ದರಂ।

ನ ಹಿ ನಿರುದ್ಧಧಮ್ಮವಿಸಯೋ ಅತೀತಸದ್ದೋ ಕಿಞ್ಚಿ ಅತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಉದ್ಧಂ ಆಗತಾನಿ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನರೂಪಾನಿ ದೀಪೇತೀತಿ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುನ್ತಿ। ಬಹೂನಿ ಚಿತ್ತಕ್ಖಣಾನಿ ಅತೀತಾನಿ ಏತೇಸನ್ತಿ **ಬಹುಚಿತ್ತಕ್ಖಣಾತೀತಾನಿ।** ಮಹನ್ತಾದಿ ಭೂತಾನಿ ಪಞ್ಚಾರಮ್ಮಣಾನಿ। ರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಪನ ರೂಪಧಮ್ಮೇಸ್ವೇವ ಆಪಾತಾಗಮನೇ ಥೋಕಂ ಬಲವನ್ತತಾ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬಾ। ತೇಚ ಠಿತಿಕ್ಖಣೇಯೇವ ಪರಿಪುಣ್ಣಪಚ್ಚಯುಪಲದ್ಧಾ ಹುತ್ವಾ ಬಲವನ್ತಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ **ಠಿತಿಪತ್ತಾನೇವಾ**ತಿ। ಏವಸದ್ದೇನ ಟೀಕಾಕಾರಸ್ಸ ವಾದಂ ನೀವಾರೇತಿ। ಸೋ ಹಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಮೇವ ರೂಪಂ ಪಸಾದೇ ಘಟ್ಟೇತೀತಿ ಇಚ್ಛತೀತಿ। **ಪಞ್ಚಾಲಮ್ಬಣಾನಿ ಪಞ್ಚದ್ವಾರೇ ಆಪಾತಮಾಗಚ್ಛನ್ತೀ**ತಿ ಏತ್ಥ ರೂಪಸದ್ದಾರಮ್ಮಣಾನಿ ಅಸಮ್ಪತ್ತ ವಸೇನ ಇತರಾನಿಚ ಸಮ್ಪತ್ತವಸೇನ ಗೋಚರಭಾವಂ ಉಪಗಚ್ಛನ್ತಿ। ಅಯಞ್ಚ ವಿಸೇಸೋಘಟ್ಟನವಿಸೇಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಪುರಿಮಾನಿಹಿ ದ್ವೇ ನಿಮಿತ್ತವಸೇನೇವ ಘಟ್ಟೇನ್ತಿ। ನ ವತ್ಥುವಸೇನ। ಪಚ್ಛಿಮಾನಿ ಪನ ತೀಣಿವತ್ಥುವಸೇನ ಘಟ್ಟೇನ್ತಿ। ನ ನಿಮಿತ್ತಮತ್ತವಸೇನ ನಿಮಿತ್ತಘಟ್ಟನಞ್ಚನಾಮ ಅಸಮ್ಪತ್ತಾನಞ್ಞೇವ ನ ಸಮ್ಪತ್ತಾನಂ। ವತ್ಥುಘಟ್ಟನಂ ಪನ ಸಮ್ಪತ್ತಾನಞ್ಞೇವ। ನೋ ಅಸಮ್ಪತ್ತಾ ಹೋತಿ। ನನ್ತಿ। ಯಥಾ ಹಿ ತೀರೇ ಗಚ್ಛನ್ತಾನಂಸರೀರನಿಮಿತ್ತಾನಿ ಪೋಕ್ಖರಣಿ ಯಾಉದಕೇ ದಿಸ್ಸನ್ತಿ। ತಸ್ಮಿಂ ಉದಕೇ ಓರೋಹನ್ತಾನಂ ಪನ ತಾನಿ ತತ್ಥ ನ ದಿಸ್ಸನ್ತಿ। ಏವಮೇವ ಸಮ್ಪತ್ತಾನಿ ರೂಪಸದ್ದಾರಮ್ಮಣಾನಿ ನಘಟ್ಟೇನ್ತಿ। ಕಸ್ಮಾ, ವಿಸಯವಿಸಯೀನಂ ಮಜ್ಝೇ ಆಲೋಕಸ್ಸ ಆಕಾಸಸ್ಸಚ ಅಭಾವೇನ ನಿಮಿತ್ತೋಕಾಸಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ। ಅಸಮ್ಪತ್ತಾನಿಯೇವ ಪನ ಅತ್ತನೋ ನಿಮಿತ್ತುಪಟ್ಠಾಪನವಸೇನ ಘಟ್ಟೇನ್ತಿ। ಕಸ್ಮಾ, ನಿಮಿತ್ತೋಕಾಸಸ್ಸ ಲದ್ಧತ್ತಾ। ಇತರಾನಿ ಪನ ತೀಣಿ ಯಥಾಜಾತವತ್ಥುವಸೇನೇವ ಘಟ್ಟೇನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ತಾನಿ ಸಮ್ಪತ್ತಾನಿಯೇವ ಘಟ್ಟೇನ್ತಿ। ನೋ ಅಸಮ್ಪತ್ತಾನೀತಿ। ತತ್ಥ ಯಾನಿ ಅಸಮ್ಪತ್ತಾನಿಯೇವ ಹುತ್ವಾ ಘಟ್ಟೇನ್ತಿ। ತಾನಿ ಸಯಂ ದೂರೇ ಠತ್ವಾ ನಿಮಿತ್ತ ಅಪ್ಪನಾವಸೇನ ಘಟ್ಟಿತತ್ತಾ ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂ ಪಸಾದೇ ಚನ್ದಮಣ್ಡಲ ಸೂರಿಯ ಮಣ್ಡಲಾದಿವಸೇನ ಅಸನಿಸದ್ದಮಣ್ಡಲ ಮೇಣ್ಡಸದ್ದಮಣ್ಡಲಾದಿವಸೇನ ಚ ಮಹನ್ತಾನಿಪಿ ಬಹೂನಿಪಿ ಆಪಾತಮಾಗಚ್ಛನ್ತಿಯೇವ। ಇತರಾನಿ ಪನ ತೀಣಿ ಸಮ್ಪತ್ತಾನಿಯೇವ ಘಟ್ಟೇನ್ತೀತಿ ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂ ಪಸಾದೇ ಏಕೇಕಮೇವ ಆಪಾತಮಾಗಚ್ಛನ್ತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಇದಞ್ಚ ಪಞ್ಚದ್ವಾರವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ಮನೋ ದ್ವಾರೇ ಪನ ಸಬ್ಬಾನಿಪಿ ಆರಮ್ಮಣಾನಿ ಅಸಮ್ಪತ್ತಾನಿಯೇವ ಆಪಾತಮಾಗಚ್ಛನ್ತೀತಿ। ಏತ್ಥಚ ಪಞ್ಚದ್ವಾರೇತಿ ಇದಂ ಅಸಾಧಾರಣ ದ್ವಾರದಸ್ಸನವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ತಾನಿ ಪನ ಪಞ್ಚಾಲಮ್ಬಣಾನಿ ಯದಾಸಕಸಕದ್ವಾರೇ ಘಟ್ಟೇನ್ತಿ। ತದಾ ಮನೋದ್ವಾರೇಪಿ ಅಪಾತ ಮಾಗಚ್ಛನ್ತಿಯೇವ। ಏಕೇಕಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ದ್ವೀಸು ದ್ವೀಸು ದ್ವಾರೇಸು ಅಪಾತ ಮಾಗಚ್ಛತೀತಿ ಹಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ವುತ್ತಂ। ತಸ್ಮಾ ಯದಾ ಚನ್ದಂವಾ ಸೂರಿಯಂವಾ ಪಬ್ಬತಂವಾ ರುಕ್ಖಂವಾ ಯಂಕಿಞ್ಚಿವಾ ಪಸ್ಸನ್ತಿ। ತದಾ ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂ ಚಕ್ಖುಪಸಾದೇ ಏಕೇಕಾನಿ ಮನೋದ್ವಾರೇ ಏಕನ್ತಿ ಅನೇಕಾನಿ ಚನ್ದಮಣ್ಡಲಾದೀನಿ ಏಕಕ್ಖಣೇ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತಿ, ಏವಂ ಸೇಸಾರಮ್ಮಣೇ ಸೂತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಅಪಾತಾಗಮನಞ್ಚೇತ್ಥ ಲಞ್ಛಕಾನಂ ತಾಲಪಣ್ಣೇ ಲಞ್ಛನಖನ್ಧಂ ಥಪೇತ್ವಾ ಮುಗ್ಗರೇನ ಪಹರಣಕಾಲೇ ಲಞ್ಛನಖನ್ಧಸ್ಸ ತಾಲಪಣ್ಣೇ ಆಪಾತೇತ್ವಾ ಅಕ್ಖರುಪಟ್ಠಾಪನಂ ವಿಯ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಯತೋ ದ್ವಾರಾನಂ ವಿಕಾರಪ್ಪತ್ತಿ ಹೋತೀತಿ।

[೧೨೬] ಯಂ ಪನ **ವಿಭಾವನಿಯಂ**

"ಆಭೋಗಾನುರೂಪಂ ಅನೇಕಕಲಾಪಗತಾನಿ ಆಪಾತಂ ಆಗಚ್ಛನ್ತೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಆಭೋಗಾನುರೂಪನ್ತಿ ಇದಂ ವಿಚಾರೇತಬ್ಬಂ।

ಯತ್ತಕಾನಿ ಹಿ ಪಞ್ಚಾಲಮ್ಬಣಾನಿ ಚಕ್ಖಾದಿಪಥೇ ಆಲೋಕಾದಿ ಸಹಿತಾನಿ ಹುತ್ವಾ ಠಿತಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ತತ್ತಕಾನಿ ಸಬ್ಬಾನಿ ನಿದ್ದಾಯನ್ತಸ್ಸಪಿ ವಿಸಞ್ಞಿ ಭೂತಸ್ಸಪಿ ಅಞ್ಞವಿಹಿತಸ್ಸಪಿ ಯಂಕಿಞ್ಚಿ ಝಾನಂವಾ ಫಲಂವಾ ನಿರೋಧಂವಾ ಸಮಾಪಜ್ಜನ್ತಸ್ಸಪಿ ಆಭೋಗೇನ ವಿನಾ ಅತ್ತನೋ ದ್ವಾರೇಸು ಆಪಾತಮಾಗಚ್ಛನ್ತಿಯೇವ। ನಕೇವಲಂ ಅತ್ತನೋದ್ವಾರೇಸು ಏವ। ಅಥಖೋ ಮನೋದ್ವಾರೇಪಿ। ನಕೇವಲಂ ಭವಙ್ಗಮನೋದ್ವಾರೇಏವ। ಆವಜ್ಜನಾದೀಸು ಪನ ಚತುಬ್ಭೂಮಕ ವೀಥಿಚಿತ್ತೇಸುಪಿ ಆಪಾತಂ ಆಗಚ್ಛನ್ತಿಯೇವ। ಅಯಂನಾಮ ಮನೋ ಮನೋದ್ವಾರಂ ನಹೋತೀತಿ ನವತ್ತಬ್ಬೋತಿ ಹಿ ದ್ವಾರಕಥಾಯಂ ವುತ್ತಂ। ಅಯಞ್ಚ ಅತ್ಥೋ ಪಠಮಜ್ಝಾನಸ್ಸ ಸದ್ದೋ ಕಣ್ಟಕೋತಿ ಇಮಿನಾ ಪಾಠೇನ ದೀಪೇತಬ್ಬೋ। ಪಠಮಜ್ಝಾನಂ ಸಮಾಪನ್ನಸ್ಸ ಹಿ ಸದ್ದೋ ಸೋತಮ್ಹಿ ಘಟ್ಟೇತ್ವಾ ಝಾನಚಿತ್ತಸಙ್ಖಾತೇ ಮನೋದ್ವಾರೇ ಆಪಾತಮಾಗಚ್ಛತಿ। ತದಾ ಝಾನಚಿತ್ತ ಸನ್ತತಿ ಚಲಿತ್ವಾ ವೋಚ್ಛಿಜ್ಜತಿ। ಝಾನಾ ವುಟ್ಠಾತಿ। ಭವಙ್ಗಪಾತೋ ಹೋತಿ। ತಂ ಸದ್ದಾರಮ್ಮಣಂ ವೀಥಿಚಿತ್ತಂ ಪವತ್ತತೀತಿ। ದುತೀಯಜ್ಝಾನಾದೀನಿ ಸಮಾಪಜ್ಜನ್ತೋ ಪನ ಅಪ್ಪಕೇನ ಸದ್ದೇನ ನವುಟ್ಠಾತಿ। ಅಧಿಮತ್ತಸದ್ದೇನ ಪನ ವುಟ್ಠಾತಿಯೇವ। ನ ಹಿ ತಾನಿ ಆನೇಞ್ಜಪತ್ತಾನಿನಾಮ ಹೋನ್ತಿ। ಅರೂಪಜ್ಝಾನಾನಿಏವ ಪನ ಆನೇಞ್ಜಪತ್ತಾನಿನಾಮ ಹೋನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ತಾನಿ ಸಮಾಪಜ್ಜನ್ತೋ ಅಧಿಮತ್ತಸದ್ದೇನಪಿ ನವುಟ್ಠಾತಿಯೇವಾತಿ। ತೇಸು ಪನ ತಥಾ ಆಪಾತಮಾಗತೇಸು ತದಾರಮ್ಮಣಾನಿ ವೀಥಿಚಿತ್ತಾನಿ ಪವತ್ತನ್ತಿಯೇವಾತಿ ನವತ್ತಬ್ಬಂ। ಭವಙ್ಗ ಸನ್ತತಿಯಾವಾ ಜವನಸನ್ತತಿಯಾವಾ ವೋಚ್ಛಿನ್ನಾಯ ಪವತ್ತನ್ತಿ। ಅವೋಚ್ಛಿನ್ನಾಯ ನಪವತ್ತನ್ತಿ। ಪವತ್ತಮಾನಾನಿಪಿ ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಮತ್ತಾದಿವಸೇನ ಲದ್ಧಪಚ್ಚಯವಿಸೇಸೇ ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂ ಆರಮ್ಮಣೇಏವ ಪವತ್ತನ್ತಿ। ನ ಏಕಕ್ಖಣೇ ಪಞ್ಚಸೂತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಏತ್ಥಚ ಅತ್ಥವಸಾ ವಿಭತ್ತಿ ಪರಿಣಾಮೋತಿ ಕತ್ವಾ ಏಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣಾತೀತಾನಿ ಠಿತಿಪತ್ತಾನೇವ ಪಞ್ಚಾ ಲಮ್ಬಣಾನಿ ಏಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣಾತೀತೇ ಠಿತಿಪ್ಪತ್ತೇ ಏವ ಪಞ್ಚದ್ವಾರೇ ಬಹು ಚಿತ್ತಕ್ಖಣಾತೀತಾನಿ ಬಹುಚಿತ್ತಕ್ಖಣಾತೀತೇತಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ।

[೧೨೭] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

"ತೇ ಪನ ಪಸಾದಾ ಭವಙ್ಗಚಲನಸ್ಸ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯಭೂತೇನ ಭವಙ್ಗೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಉಪ್ಪನ್ನಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ।

ಏವಂ ಪನ ಸತಿ ಬಹುಚಿತ್ತಕ್ಖಣಾತೀತಾನಿಪಿ ಪಞ್ಚಾಲಮ್ಬಣಾನಿ ಏಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣಾತೀತೇಏವ ಪಞ್ಚದ್ವಾರೇ ಆಪಾತಮಾಗಚ್ಛನ್ತೀತಿ ಆಪಜ್ಜತಿ। ಏತ ರಹಿ ಪನ ಏಕಕ್ಖಣೇ ಸಹುಪ್ಪನ್ನಾನಞ್ಞೇವ ವತ್ಥಾರಮ್ಮಣಾನಂ ಘಟ್ಟನಂ ಇಚ್ಛನ್ತಿ। ಸಹುಪ್ಪನ್ನಾನಿವಾ ಪನ ಹೋನ್ತು ನಾನುಪ್ಪನ್ನಾನಿವಾ, ಬಲವಭಾವೋಯೇವ ಪಮಣನ್ತಿ ಅಮ್ಹಾಕಂ ಖನ್ತಿ। ಸಬ್ಬಂ ವಿಚಾರೇತ್ವಾ ಗಹೇತಬ್ಬಂ।

[೧೨೮] ಯಂ ಪನ **ವಿಭಾವನಿಯಂ**

"ಆವಜ್ಜನೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಉಪ್ಪನ್ನಾತಿ ಅಪರೇ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ನ ಯುಜ್ಜತಿ।

ಏವಞ್ಹಿ ಸತಿ ಅಞ್ಞದೇವ ಪಞ್ಚಾರಮ್ಮಣಾನಂ ಆಪಾತಾಗಮನವತ್ಥು। ಅಞ್ಞದೇವ ಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಾನಂ ನಿಸ್ಸಯವತ್ಥೂತಿ ಏವಂ ವಿರುದ್ಧಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಆಪಜ್ಜನತೋತಿ। ಏವಂ ಪಞ್ಚದ್ವಾರೇ ವಿಸಯಪವತ್ತಿಯಾ ಆದಿಲಕ್ಖಣಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಸಬ್ಬಪಾರಿಪೂರಂ ವಿಸಯಪವತ್ತಿವಿಭಾಗಂ ವೀಥಿಚಿತ್ತಪವತ್ತಿಞ್ಚ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ತಸ್ಮಾತಿಆದಿಮಾಹ। **ತತೋತಿ** ತಸ್ಮಾ ಚಕ್ಖುಸ್ಸ ಆಪಾತಾಗಮನಪಚ್ಚಯಾ। ಚಕ್ಖುಸ್ಸ ಆಪಾತಾಗಮನೇನ ಸಹೇವ ಭವಙ್ಗಸ್ಸಪಿ ಆಪಾತಂ ಆಗಚ್ಛತಿಯೇವಾತಿ ವುತ್ತಂ **ದ್ವಿಕ್ಖತ್ತುಂಭವಙ್ಗೇಚಲಿತೇತಿ।** ಚಲನಞ್ಚೇತ್ಥ ಯಥಾ ಗಹಿತಂ ಕಮ್ಮಾದಿ ಆರಮ್ಮಣಂ ಮುಞ್ಚಿತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಅತ್ತನಿ ಆಪಾತಂ ಆಗಚ್ಛನ್ತಂ ಅಭಿನವಾರಮ್ಮಣಂ ಗಹೇತುಂ ಉಸ್ಸಾಹಜಾತಸ್ಸ ವಿಯ ಭವಙ್ಗಸನ್ತಾನಸ್ಸ ವಿಕಾರಪ್ಪತ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಏತ್ಥಚ ಚಕ್ಖುಸ್ಸ ಆಪಾತಾಗಮನಂ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಏವ ಕಾರಣಂ। ನ ಆವಜ್ಜನುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ। ಭವಙ್ಗಸ್ಸ ಆಪಾತಾಗಮನಮೇವ ಪನ ಆವಜ್ಜನುಪ್ಪತ್ತಿಯಾಪಿ ಕಾರಣಂ ಹೋತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

[೧೨೯] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

ಮನೋದ್ವಾರೇಪಿ ಆಪಾತಾಗಮನಂ ವಿಸುಂ ಅಪತ್ವಾ ರೂಪಾದೀನಂ ಚಕ್ಖಾದಿಸು ಘಟ್ಟನಂನಾಮ ಯೋಗ್ಯದೇಸಾವಟ್ಠಾನಂ ಏವ। ತಮೇವಚ ಭವಙ್ಗ ಪಚ್ಛೇದಸ್ಸಪಿ ಕಾರಣಂ ಹೋತೀತಿ ಕತ್ವಾ "ಪಞ್ಚಸು ಹಿ ಪಸಾದೇಸು ಯೋಗ್ಯದೇಸಾವಟ್ಠಾನ ವಸೇನ ಆರಮ್ಮಣೇ ಘಟ್ಟಿತೇ ಪಸಾದಘಟ್ಟನಾನುಭಾವೇನ ಭವಙ್ಗಸನ್ತತಿ ವೋಚ್ಛಿಜ್ಜಮಾನಾತಿಆದಿ" ವುತ್ತಂ। ತಂ ತಥಾ ನ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ನ ಹಿ ಯೋಗ್ಯದೇಸಾವಟ್ಠಾನಮೇವ ಘಟ್ಟನನ್ತಿ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ। ಯೋಗ್ಯದೇಸೇಪನ ಠತ್ವಾ ನಿಮಿತ್ತಘಟ್ಟನವಸೇನ ವತ್ಥುಘಟ್ಟನವಸೇನಚ ಅಸನಿ ನಿಪಾತೋವಿಯ ಪಸಾದೇಸು ಯುಜ್ಝನಂ ಮನ್ಥನಂ ಖೋಭಕರಣಂ ಘಟ್ಟನನ್ತಿ ಚ ಆಪಾತಾಗಮನನ್ತಿ ಚ ವುಚ್ಚತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಅಯಞ್ಚ ಅತ್ಥೋ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತೋಯೇವ। ಏತ್ಥಚ ಅಯಂಪಿ ಏಕೋ ಧಮ್ಮನಿಯಾಮೋಯೇವಾತಿ ಕತ್ವಾ ನಾನಾ ಠಾನಿಯೇಸು ದ್ವೀಸು ದ್ವೀಸು ದ್ವಾರೇಸು ಸಹೇವ ಆಪಾತಾಗಮನಂ ಪಚ್ಚೇತಬ್ಬಂ। ರೂಪಾದಿನಾ ಪಸಾದೇ ಘಟ್ಟಿತೇ ತಂ ನಿಸ್ಸಿತಸ್ಸೇವ ಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಚಲನಂ ಸಿಯಾ। ಕಥಂ ಪನ ಹದಯವತ್ಥುನಿಸ್ಸಿತಸ್ಸ ಭವಙ್ಗಸ್ಸಾತಿ ನ ಚೋದೇತಬ್ಬನ್ತಿ।

[೧೩೦] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

ತಮೇವ ಚೋದನಂ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತ್ವಾ ತಂ ಪರಿಹರನ್ತೋ "ಸನ್ತತಿ ವಸೇನ ಏಕಾಬದ್ಧತ್ತಾ"ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ ಸನ್ತತಿವಸೇನಾತಿ ನವತ್ತಬ್ಬಂ। ಸಣ್ಠಾನವಸೇನಾತಿ ಪನ ವತ್ತಬ್ಬಂ। ಸಬ್ಬಞ್ಚೇತಂ ಸಾರತೋ ನ ಪಚ್ಚೇತಬ್ಬಂ।

ಕಸ್ಮಾ, ತಾದಿಸಸ್ಸ ಅನುಕ್ಕಮಚಲನಸ್ಸ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಮೇವ ದಳ್ಹಂ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತತ್ತಾ। ವುತ್ತಞ್ಹಿ ತತ್ಥ ಏಕೇಕಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ದ್ವೀಸು ದ್ವೀಸು ದ್ವಾರೇಸು ಆಪಾತಮಾಗಚ್ಛತೀತಿ। ರೂಪಾರಮ್ಮಣಞ್ಹಿ ಚಕ್ಖುಪಸಾದಂ ಘಟ್ಟೇತ್ವಾ ತಙ್ಖಣೇಯೇವ ಮನೋದ್ವಾರೇ ಆಪಾತಂ ಆಗಚ್ಛತಿ। ಭವಙ್ಗಚಲನಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸದ್ದ ಗನ್ಧ ರಸ ಫೋಟ್ಠಬ್ಬೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಯಥಾ ಹಿ ಸಕುಣೋ ಆಕಾಸೇನಾಗನ್ತ್ವಾ ರುಕ್ಖಗ್ಗೇ ನಿಲೀಯಮಾನೋವ ರುಕ್ಖಸಾಖಞ್ಚ ಘಟ್ಟೇತಿ। ಛಾಯಾಚಸ್ಸ ಪಥವಿಯಂ ಪಟಿಹಞ್ಞತಿ। ಸಾಖಾಘಟ್ಟನ ಛಾಯಾಫರಣಾನಿ ಅಪುಬ್ಬಂ ಅಚರಿಮಂ ಏಕಕ್ಖಣೇಯೇವ ಭವನ್ತಿ। ಏವಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನರೂಪಾದೀನಂ ಚಕ್ಖುಪಸಾದಾದಿಘಟ್ಟನಞ್ಚ ಭವಙ್ಗಚಾಲನ ಸಮತ್ಥತಾಯಮನೋದ್ವಾರೇಆಪಾತಾಗಮನಞ್ಚಅಪುಬ್ಬಂ ಅಚರಿಮಂ ಏಕಕ್ಖಣೇಯೇವ ಹೋತೀತಿ। ಏವಂ ಸಕುಣೋಪಮಾಯ ಸಹತಙ್ಖಣೇಯೇವಾತಿ ಚ ಅಪುಬ್ಬಂಅಚರಿಮಂ ಏಕಕ್ಖಣೇ ಯೇವಾತಿಚ ವತ್ವಾ ದಳ್ಹಂ ಪಟಿಭಿದ್ಧತ್ತಾ ತಂ ಅನುಕ್ಕಮಚಲನಂ ಅಚಿನ್ತೇತ್ವಾ ಧಮ್ಮನಿಯಾಮವಸೇನ ಏಕಪ್ಪಹಾರಚಲನಮೇವ ಪಚ್ಚೇತಬ್ಬನ್ತಿ। **ಭವಙ್ಗಸೋತಂವೋಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾತಿ** ಭವಙ್ಗಪವಾಹಂ ಸಬ್ಬಸೋ ಅವಚ್ಛಿನ್ನಂ ಕತ್ವಾ। **ಆವಜ್ಜನ್ತನ್ತಿ** ಅದಿಸ್ವಾವ ಕಿಂನಾಮೇತನ್ತಿ ಆವಜ್ಜ ಮಾನಂ। **ಪಸ್ಸನ್ತನ್ತಿ** ಅತ್ತ ಪಚ್ಚಕ್ಖಂ ಕುರುಮಾನಂ। **ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನ್ತನ್ತಿ** ಮುಞ್ಚಿತುಂ ಅದತ್ವಾ ಯಥಾದಿಟ್ಠಂ ರೂಪಂ ಪಟಿ ಗಣ್ಹನ್ತಂ। **ಸನ್ತೀರಯಮಾನನ್ತಿ** ಸುಟ್ಠು ತೀರೇನ್ತಂವಿಚಾರೇನ್ತಂ। **ವವತ್ಥಪೇನ್ತನ್ತಿ** ಸುಟ್ಠು ಅಸಙ್ಕರತೋ ಠಪೇನ್ತಂ ಸಲ್ಲಕ್ಖೇನ್ತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಾದಿವಸೇನ ಲದ್ಧೋಪಚ್ಚಯೋ ಯೇನಾತಿ **ಲದ್ಧಪಚ್ಚಯಂ**। ಯಂಕಿಞ್ಚಿ ಜವನಂ ಜವತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ತಂ ಪನ ಜವನಂ ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ದುಬ್ಬಲಕಾಲೇವಾ ಮುಚ್ಛಾ ಮರಣಾಸನ್ನಕಾಲೇಸುವಾ ಛಕ್ಖತ್ತುಂ ವಾ ಪಞ್ಚಕ್ಖತ್ತುಮೇವವಾ ಜವತೀತಿ ವುತ್ತಂ **ಯೇಭುಯ್ಯೇನಾತಿ**। **ಜವತೀತಿ** ಅಸನಿನಿಪಾತಸದಿಸೇನ ಜವೇನ ಪವತ್ತತಿ। ತತ್ಥ ಪಠಮಜವನಂ ಅಲದ್ಧಾ ಸೇವನತ್ತಾ ಸಬ್ಬದುಬ್ಬಲಂ ಹೋತಿ। ತತೋ ದುತೀಯಂ ಬಲವಂ। ತತೋ ತತೀಯಂ। ತತೋ ಚತುತ್ಥಂ। ಇದಂ ಪನ ಸಬ್ಬಬಲವಂ ಮುದ್ಧಪತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಇತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಅನುಕ್ಕಮೇನ ಪರಿಹಾಯಮಾನಂ ಪವತ್ತತಿ। ಸತ್ತಮವಾರೇ ಗತೇ ಪರಿಕ್ಖೀಣಜವಂ ಹೋತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ಜವನಾ ನುಬನ್ಧಾನಿತಿ** ಯಥಾ ಪಟಿಸೋತಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿಂ ನಾವಂ ಉದಕಂ ಥೋಕಂ ಅನುಬನ್ಧತಿ ಅನುಗಚ್ಛತಿ। ಏವಂ ಜವನಂ ಅನುಬನ್ಧಾನಿ। ದ್ವೇ ತದಾರಮ್ಮಣಪಾಕಾನೀತಿ ದ್ವಿಕ್ಖತ್ತುಂ ತದಾರಮ್ಮಣಕಿಚ್ಚಾನಿ ವಿಪಾಕಚಿತ್ತಾನಿ ಪವತ್ತನ್ತಿ। **ಯಥಾರಹನ್ತಿ** ಆರಮ್ಮಣಜವನ ಸತ್ತಾನುರೂಪಂ। **ಭವಙ್ಗಪಾತೋತಿ** ಇಮಸ್ಮಿಂ ಅತಿಹನ್ತಾರಮ್ಮಣೇ ಆವಜ್ಜನತೋ ಪಠಮಭವಙ್ಗಚಲನತೋಯೇವವಾ ಪಟ್ಠಾಯ ಉಟ್ಠಿತಂ ಸಮುಟ್ಠಿತಂ ಚಿತ್ತಸನ್ತಾನಂ ಯಾವಚತುತ್ಥಜವನಾ ಸಮುಟ್ಠಹಿತ್ವಾ ಪಞ್ಚಮಜವನತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಪತಿತಮೇವ ಹೋತಿ। ಏವಂ ಸನ್ತೇಪಿ ಸಮುಟ್ಠಿತವೇಗಸ್ಸ ಸಬ್ಬಸೋ ಅಪರಿಕ್ಖೀಣತಾಯ ಪತಿತನ್ತಿ ನವುಚ್ಚತಿ। ದುತೀಯತದಾರಮ್ಮಣತೋ ಪರಂ ಪನ

ಸಮುಟ್ಠಿತವೇಗಸ್ಸ ಸಬ್ಬಸೋ ಪರಿಕ್ಖೀಣತ್ತಾ ತದಾ ಏವ ತಂಚಿತ್ತಸನ್ತಾನಂ ಪತಿತಂನಾಮ ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಾ ಪತನಂ ಪಾತೋ। ಭವಙ್ಗಭಾವೇನಚಿತ್ತಸನ್ತಾನಸ್ಸ ಪಾತೋ ಭವಙ್ಗಪಾತೋ, ಭವಙ್ಗಂ ಹುತ್ವಾ ಪಾತೋತಿ ಅತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಭವಙ್ಗಕಿಚ್ಚೇ ಭವಙ್ಗಟ್ಠಾನೇ ಭವಙ್ಗಾರಮ್ಮಣೇಚ ಪಾತೋ ಭವಙ್ಗಪಾತೋತಿವಾ। ಇಮಸ್ಮಿಂ ಠಾನೇ ದೋವಾರಿಕೋಪಮಾ, ಗಾಮಿಲ್ಲೋಪಮಾ, ಅಮ್ಬೋಪಮಾಚ ವತ್ತಬ್ಬಾ। ತಾಸಬ್ಬಾಪಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಗಹೇತಬ್ಬಾ। ಏತ್ತಾವತಾ ಸತ್ತರಸ್ಸ ಚಿತ್ತಕ್ಖಣಾನಿ ಪರಿಪೂರೇಪಾತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ಏತ್ಥಚ ಛಛಕ್ಕಯೋಜನಾ ವತ್ತಬ್ಬಾ। ಯತ್ಥ ಹಿ ರೂನ್ತೀ ರಮ್ಮಣಂ ಘಟ್ಟೇತಿ। ತಂ ಚಕ್ಖುವತ್ಥುಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ತತ್ಥ ಘಟ್ಟಿತಂ ರೂಪಾರಮ್ಮಣಂ ಆರಬ್ಭ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಇತರಾನಿ ಪನ ಆವಜ್ಜನಾದೀನಿ ಮನೋ ವಿಞ್ಞಾಣಾನಿ ಅತ್ತನೋ ಅತ್ತನೋ ಅತೀತಾನನ್ತರಚಿತ್ತೇನ ಸಹುಪ್ಪನ್ನಂ ಹದಯವತ್ಥುಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ತಮೇವಾರಮ್ಮಣಂ ಆರಬ್ಭ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ಚಕ್ಖುದ್ವಾರ ಮನೋದ್ವಾರಾನಿ ಸಬ್ಬೇಸಂಪಿ ವೀಥಿಚಿತ್ತಾನಂ ದ್ವಾರಕಿಚ್ಚಂ ಸಾಧೇನ್ತಿ। ಅಯಞ್ಚ ವೀಥಿ ಚಕ್ಖುದ್ವಾರೇ ಉಪ್ಪನ್ನತ್ತಾ ಚಕ್ಖುದ್ವಾರವೀಥೀತಿ। ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣೇನ ಉಪಲಕ್ಖಿತತ್ತಾ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣವೀಥೀತಿಚ ವುಚ್ಚತಿ। ಏಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣಂ ಅತಿಕ್ಕಮ್ಮ ಘಟ್ಟನಸಮತ್ಥೇ ಅತಿಬಲವಾ ರಮ್ಮಣೇ ಉಪ್ಪನ್ನತ್ತಾ ಅತಿಮಹನ್ತಾರಮ್ಮಣ ವೀಥೀತಿಚ ವುಚ್ಚತೀತಿ। ಏತ್ಥಚ ಯತ್ತಕಾನಿ ರೂಪಾರಮ್ಮಣಾನಿ ಚಕ್ಖುಪಥೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಠಿತಿಪ್ಪತ್ತಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ತಾನಿ ತತ್ತಕಾನಿ ಠಿತಿಪ್ಪತ್ತೇಸು ಪುಬ್ಬಾಪರಭೂತೇಸು ಏಕೂನ ಪಞ್ಞಾಸಪರಿಮಾಣೇಸು ಚಕ್ಖುಪಸಾದೇಸು ಕಿಸ್ಮಿಂಚಿ ನಘಟ್ಟೇನ್ತೀತಿ ನವತ್ತಬ್ಬಾನಿ। ತೇಸು ಪನ ಯದೇವ ಏಕಂ ಚಕ್ಖು ಇಮಿಸ್ಸಾ ವೀಥಿಯಾ ಯಥಾರಹಂ ವತ್ಥುಭಾವಂ ದ್ವಾರಭಾವಞ್ಚ ಸಾಧೇತಿ। ಯತ್ಥಚ ಘಟ್ಟಿತಂ ರೂಪಂ ಆರಬ್ಭ ಅಯಂ ವೀಥಿ ಪವತ್ತತಿ। ಏತದೇವ ಕಿಚ್ಚ ಸಾಧನಂ ನಾಮ ಹೋತಿ। ಯಂ ಮಜ್ಝಿಮಾಯುಕನ್ತಿ ವದನ್ತಿ, ಇತರಾನಿ ಪನ ಮೋಘ ವತ್ಥೂನಿನಾಮ ಹೋನ್ತಿ, ಯಾನಿಮನ್ದಾಯುಕಾನೀತಿಅಮನ್ದಾಯುಕಾನೀತಿಚ ವದನ್ತಿ। ತಾನಿಪನ ಯಥಾವುತ್ತ ಕಿಚ್ಚ ಸಾಧನತೋ ಪುರಿಮಾನಿ ಪಚ್ಛಿಮಾನೀತಿ ದುವಿಧಾನಿ ಹೋನ್ತಿ, ತದುಭಯಾನಿಪಿ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ ಠಿತಿಭಾವೇನ ಲಬ್ಭಮಾನಾನಿ ಅಟ್ಠಚತ್ತಾಲೀಸಮತ್ತಾನಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾನೀತಿ। ಅವಸೇಸಾನಿ ಪನ ತತೋ ಪುರಿಮತರಾನಿ ಪಚ್ಛಿಮಕರಾನಿಚ ಲದ್ಧಘಟ್ಟನಾನಿಪಿ ವತ್ಥುದ್ವಾರಕಿಚ್ಚಸಿದ್ಧಿಭಾವೇ ಅನಾಸಙ್ಕಿತಬ್ಬತ್ತಾ ಇಧ ನಗಹಿತಾನೀತಿ। ಏತ್ಥ ಸಿಯಾ ಇಮಾಯ ವೀಥಿಯಾ ಉಪ್ಪತ್ತಿಸಮಯೇ ಸೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಅಹಂ ಇದಂ ನಾಮ ಪಸ್ಸಾಮೀತಿ ಜಾನಾತಿ, ನ ಜಾನಾತೀತಿ। ನಜಾನಾತಿ। ಕದಾ ಪನ ಜಾನಾತೀತಿ। ಸಲ್ಲಕ್ಖಣವೀಥಿಯಾ ಪವತ್ತಮಾನಾಯ। ತಥಾ ಹಿ ಸಬ್ಬಪಠಮಂ ಚಕ್ಖುದ್ವಾರವೀಥಿ ಪವತ್ತತಿ। ತತೋ ತದನುವತ್ತಿಕಾ ಮನೋದ್ವಾರವೀಥಿ। ತತೋ ಸಮುದಾಯಗಾಹಿಕಾ। ತತೋ ವಣ್ಣಸಲ್ಲಕ್ಖಣಾ। ತತೋ ವತ್ಥುಗಾಹಿತಾ। ತತೋ ವತ್ಥುಸಲ್ಲಕ್ಖಣಾ ತತೋ ನಾಮಗಾಹಿಕಾ। ತತೋ ನಾಮಸಲ್ಲಕ್ಖಣಾತಿ। ತತ್ಥ ವಣ್ಣಸಲ್ಲಕ್ಖಣಾಯ ಪವತ್ತಮಾನಾಯ ಅಹಂ ನೀಲವಣ್ಣಂ ಪಸ್ಸಾಮೀತಿಆದಿನಾ ವಣ್ಣಂ ಸಲ್ಲಕ್ಖೇತಿ। ವತ್ಥುಸಲ್ಲಕ್ಖಣಾಯ ಸಣ್ಠಾನಂ ಸಲ್ಲಕ್ಖೇತಿ। ನಾಮ ಸಲ್ಲಕ್ಖಣಾಯ ನಾಮಂ ಸಲ್ಲಕ್ಖೇತೀತಿ। ಇತಿ ತಂತಂ ಸಲ್ಲಕ್ಖಣವೀಥಿ ಯಾ ಪವತ್ತಮಾನಾಯಏವ ತಂತಂಪಸ್ಸಾಮೀತಿ ಜಾನಾತೀತಿ। ಏತ್ಥಚ ಅಲಾತಚಕ್ಕಸ್ಸ ಗಾಹಿಕಾವಿಯ ಪುರಿಮಾಹಿ ದ್ವೀಹಿ ವೀಥೀಹಿ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಗಹಿತಾನಂ ರೂಪಾನಂ ಸಮುದಾಯತೋ ಗಾಹಿಕಾ ತತೀಯಾ ಮನೋದ್ವಾರವೀಥಿ ಸಮುದಾಯ ಗಾಹಿಕಾನಾಮ, ನ ಹಿ ಸಮುದಾಯಗಹಣೇನ ವಿನಾ ಪರಿಬ್ಯತ್ತವಣ್ಣಗಹಣಂ ಸಮ್ಭವತೀತಿ। **ಯಾವ ತದಾರಮ್ಮಣುಪ್ಪಾದಾ ಪನ ಅಪ್ಪಹೋನ್ತಾತೀತಕ**ನ್ತಿ ದ್ವಿಕ್ಖತ್ತುಂ ಯಾವ ತದಾರಮ್ಮಣುಪ್ಪಾದಾ ಪವತ್ತಿತುಂ ಅಪ್ಪಹೋನ್ತಂ ಹುತ್ವಾ ಅತೀತದ್ವತ್ತಿಚಿತ್ತಕ್ಖಣಿಕಂ। ಯಸ್ಸ ಹಿ ದ್ವೇವಾ ತೀಣಿವಾ ಚಿತ್ತಕ್ಖಣಾನಿ ಅತೀತಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ತಂ ಯಾವ ತದಾರಮ್ಮಣುಪ್ಪಾದಾ ಪವತ್ತಿತುಂ ನಪ್ಪಹೋತಿ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ। ಏವಂ ಅಪ್ಪಹೋನ್ತಂ ಹುತ್ವಾ ಅತೀತಕನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅಪಾತಮಾಗತ**ನ್ತಿ ಚಕ್ಖುದ್ವಾರೇ ಮನೋದ್ವಾರೇಚ ಆಪಾತಂ ಆಗತಂ। **ನತ್ಥಿ ತದಾರಮ್ಮಣುಪ್ಪಾದೋ**ತಿ ಏತ್ಥ ಯಸ್ಸ ತೀಣಿ ಚಿತ್ತಕ್ಖಣಾನಿ ಅತೀತಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ತಸ್ಸ ಚುದ್ದಸ ಚಿತ್ತಕ್ಖಣಾಯುಕಾವಸೇ ಸಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಸತ್ತಮಜವನೇನ ಸಹೇವ ನಿರುದ್ಧತ್ತಾ ತಸ್ಮಿಂ ನತ್ಥಿ ತದಾರಮ್ಮಣುಪ್ಪಾದೋತಿ ಯುತ್ತಮೇತಂ। ನ ಹಿ ಏಕಾವಜ್ಜನವೀಥಿಯಂ ಚಿತ್ತಾನಿ ಧಮ್ಮವಸೇನ ವಿಯ ಕಾಲವಸೇನಾಪಿ ನಾನಾರಮ್ಮಣಾನಿ ಇಚ್ಛನ್ತಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಚರಿಯಾತಿ। ಯಸ್ಸ ಪನ ದ್ವೇ ಚಿತ್ತಕ್ಖಣಾನಿ ಅತೀತಾನಿ। ತಸ್ಮಿಂ ಸತ್ತಮಜವನತೋ ಪರಂ ಏಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣಾಯುಕಾವಸೇಸೇ ಆರಮ್ಮಣೇ ಏಕೇನ ತದಾರಮ್ಮಣೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಚೇ।ನ। ನ ಹಿ ತಾದಿಸಂ ನಿರೋಧಾ ಸನ್ನಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಏಕವಾರಂಪಿ ತದಾರಮ್ಮಣುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಪಚ್ಚಯೋ ಭವಿತುಂ ಸಕ್ಕೋತೀತಿ। ತಥಾ ಹಿ ಮಹಾಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ವಿಪಾಕುದ್ಧಾರೇ ಚಿತ್ತಪ್ಪವತ್ತಿಗಣನಾಯಂ ತದಾರಮ್ಮಣಾನಿ ದ್ವೇತಿ ದ್ವೇಏವ ತದಾರಮ್ಮಣ ವಾರಾ ಆಗತಾತಿ।

ಯಂ ಪನ **ವಿಭಾವನಿಯಂ**

"ದ್ವಿಕ್ಖತ್ತುಮೇವ ಹಿ ತದಾರಮ್ಮಣುಪ್ಪತ್ತಿ ಪಾಳಿಯಂ ನಿಯಮಿತಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಪಾಳಿಯನ್ತಿ ಅಟ್ಠಕಥಾತನ್ತಿಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತನ್ತಿ ಗಹೇತಬ್ಬಂ। ನ ಹಿ ಸಾ ನಾಮ ಪಾಳಿ ಅತ್ಥಿ, ಯತ್ಥ ದ್ವಿಕ್ಖತ್ತುಂ ತದಾ ರಮ್ಮಣುಪ್ಪತ್ತಿ ನಿಯಮಿತಾತಿ।

ಮಜ್ಝಿಮಭಾಣಕಾಪನ ತದಾರಮ್ಮಣಂ ಏಕಂಪಿ ಇಚ್ಛನ್ತಿ। ಸಙ್ಗಹಕಾರೇನ ಪನ ತಂ ಪಟಿಸಿದ್ಧನ್ತಿ ಇಧಪಿ ತಂ ಥೇರೇನ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಯದಿ ಏವಂ ಕಸ್ಮಾ ಪರಮತ್ಥವಿನಿಚ್ಛಯೇ ಸಕಿಂದ್ವೇವಾ ತದಾಲಮ್ಬನ್ತಿ ಥೇರೇನ ವುತ್ತನ್ತಿ। ಮಜ್ಝಿಮಭಾಣಕಾನಂ ಮತೇನ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬನ್ತಿ। ಆಚರಿಯಾನನ್ದತ್ಥೇರೋ ಪನ ಏಕಂಪಿ ಇಚ್ಛತಿಯೇವ। ಯಥಾ ಹಿ ಆಗನ್ತುಕಭವಙ್ಗಂ ಏಕಂ ಪವತ್ತತಿ। ತಥಾ ತದಾರಮ್ಮಣಂಪಿ ಏಕಂ ನಪವತ್ತತೀತಿ ನಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ। ಯಞ್ಚ ಚಿತ್ತಪ್ಪವತ್ತಿಗಣನಾಯಂ ತದಾರಮ್ಮಣಾನಿ ದ್ವೇತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂಪಿ ಉಕ್ಕಟ್ಠಪರಿಚ್ಛೇದವಸೇನ ವುತ್ತನ್ತಿ, ನ ನಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುನ್ತಿ। ಯಾವ ಜವನುಪ್ಪಾದಾಪಿ ಪವತ್ತಿತುಂ ಅಪ್ಪಹೋನ್ತಾತೀತಕನ್ತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ಯಸ್ಸ ಹಿ ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಚತ್ತಾರಿ ಪಞ್ಚ ಛ ಸತ್ತ ಅಟ್ಠನವ ವಾ ಚಿತ್ತಕ್ಖಣಾನಿ ಅತೀತಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ತಂ ಯಾವ ಜವನುಪ್ಪಾದಾ ಪವತ್ತಿತುಂ ನಪ್ಪಹೋತಿ। ಏವಂ ಅಪ್ಪಹೋನ್ತಂ ಹುತ್ವಾ ಅತೀತಕನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಜವನಂಪಿ ಅನುಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ**ತಿ ಜವನಸ್ಸಪಿ ಅನುಪ್ಪಜ್ಜನತೋ। ಅಯಞ್ಹಿ ತ್ವಾಪಚ್ಚಯೋ ಭಾವತ್ಥೇಏವ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ನ ಕತ್ತುಅತ್ಥೇ। ಕಸ್ಮಾ। ಅತ್ತನೋ ಪಧಾನಕ್ರಿಯಾಯ ಸಮಾನಕತ್ತುಕತಾಯ ಅಭಾವತೋತಿ।

[೧೩೧] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

"ಹೇತುಮ್ಹಿಚಾಯಂ ತ್ವಾಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ನ ಸುನ್ದರಂ।

ನ ಹಿ ಬಾಹಿರತ್ಥಭೂತೋ ಹೇತುಅತ್ಥೋ ಕಿತಕಪಚ್ಚಯಾನಂ ವಿಸಯೋ ಹೋತೀತಿ। ತಸ್ಮಾ ಇಧ ಭಾವತ್ಥೇಏವ ತ್ವಾಪಚ್ಚಯೋ। ತತೋಚ ಹೇತುಅತ್ಥೇ ಪಚ್ಚತ್ತವಚನನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಏತೇನ ಯಾ ಲಕ್ಖಣೇ ಹೇತುಮ್ಹಿಚಮಾನನ್ತಪಚ್ಚಯಾನಂಪಿ ಪವತ್ತಿ ಕತ್ಥಚಿ ವುತ್ತಾ। ಸಾಪಿಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತಾ ಹೋತಿ। ನಹಿ ಬಾಹಿರತ್ಥಭೂತಾ ಲಕ್ಖಣಹೇತುಯೋ ತೇಸಂ ವಿಸಯಾ ಹೋನ್ತೀತಿ। ಏತ್ಥಚ ಯಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ನವಚಿತ್ತಕ್ಖಣಾನಿ ಅತೀತಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ತಸ್ಸ ಅವಸೇಸ ಅಟ್ಠಚಿತ್ತಕ್ಖಣಾ ಯುಕಸ್ಸ ದುತೀಯ ವೋಟ್ಠಬ್ಬನೇನ ಸಹೇವ ನಿರುದ್ಧತ್ತಾ ತಸ್ಮಿಂ ಜವನಂಪಿ ಅನುಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾತಿ ಯುತ್ತಮೇತಂ। ಕಾರಣಂ ವುತ್ತಮೇವ। ಯಸ್ಸ ಪನ ಚತ್ತಾರಿ।ಲ। ಅಟ್ಠವಾ ಚಿತ್ತಕ್ಖಣಾನಿ ಅತೀತಾನಿ। ತಸ್ಮಿಂ ಜವನೇನ ಉಪ್ಪನ್ನೇನ ಭವಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಚೇ।ನ। ಅವಸೇಸಛಚಿತ್ತಕ್ಖಣಾಯುಕಂಪಿ ಹಿ ಆರಮ್ಮಣಂ ಜವನುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಪಚ್ಚಯೋ ಭವಿತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ। ಜವನಞ್ಹಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಂ ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಂ ಪವತ್ತಿತುಂ ಪಹೋನಕೇ ಆರಮ್ಮಣೇ ಏವ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಪಕತಿನಿಯಾಮೇನ ಜವನಸ್ಸ ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತು ಪರಮತಾಯ ಸಮ್ಭವತೋತಿ। ಏತ್ಥ ಪನ ಯಥಾ ವಿಸಞ್ಞಿಕಾಲ ಮುಚ್ಛಾಕಾಲ ಮರಣಕಾಲೇಸು ವತ್ಥುಸ್ಸ ಅವಿಸದತಾಯ ದುಬ್ಬಲತಾ ಯಚ ಜವನಂ ಛಪಞ್ಚವಾರೇಪಿ ಪವತ್ತತಿ। ತಥಾ ಪಕತಿಕಾಲೇಪಿ ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ದುಬ್ಬಲಭಾವೇ ಸತಿ ಛಪಞ್ಚವಾರೇಪಿ ಪವತ್ತತಿಯೇವಾತಿ। **ದ್ವತ್ತಿಕ್ಖತ್ತು**ನ್ತಿ ದ್ವಿಕ್ಖತ್ತುಂವಾ ತಿಕ್ಖತ್ತುಂವಾ। ತಥಾ ಹಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ವೋಟ್ಠಬ್ಬನೇ ಠತ್ವಾ ಏಕಂವಾ ದ್ವೇವಾ ಚಿತ್ತಾನಿ ಪವತ್ತನ್ತಿ। ತತೋ ಆಸೇವನಂ ಲಭಿತ್ವಾ ಜವನಟ್ಠಾನೇ ಠತ್ವಾ ಪುನ ಭವಙ್ಗಂ ಓತರತೀತಿ ವುತ್ತಂ। ಏತ್ಥ ಹಿ ತತೋ ಆಸೇವನಂ ಲಭಿತ್ವಾ ಜವನಟ್ಠಾನೇ ಠತ್ವಾತಿ ಏತೇನ ತತೀಯಸ್ಸ ವೋಟ್ಠಬ್ಬನಸ್ಸ ಪವತ್ತಿಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ಇತರಥಾ ಏಕಂವಾ ದ್ವೇವಾ ಚಿತ್ತಾನಿ ಪವತ್ತನ್ತಿ। ತತೋ ಭವಙ್ಗಂ ಓತರತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಸಿಯಾತಿ। ಏಕಂವಾತಿ ಪನ ವಾಚಾ ಸಿಲಿಟ್ಠಮತ್ತಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಯಥಾ ದಿರತ್ತ ತಿರತ್ತಂತಿ। ಅಥವಾ, **ತತೋ**ತಿ ಏಕಚಿತ್ತತೋವಾ ದ್ವಿಚಿತ್ತತೋವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ತತ್ಥ ಪಥಮೇನ ದ್ವಿಕ್ಖತ್ತುಂ ದುತೀಯೇನ ತಿಕ್ಖತ್ತುಂ ವೋಟ್ಠಬ್ಬನಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ವುತ್ತಾ ಹೋತೀತಿ। ಆಸೇವನಂ ಲಭಿತ್ವಾತಿ ಇದಂ ಪನ ಉಪಚಾರವಚನಮತ್ತಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ನ ಹಿ ವೋಟ್ಠಬ್ಬನಸ್ಸ ಆಸೇವನತಾ ಪಟ್ಠಾನೇ ವುತ್ತಾತಿ। ಆಚರಿಯಾನನ್ದತ್ಥೇರೇನ ಪನೇತ್ಥ ವೋಟ್ಠಬ್ಬನತೋ ಪರಂ ಚತುಪಞ್ಚ ಚಿತ್ತಕ್ಖಣಾವಸೇಸೇ ಆರಮ್ಮಣೇ ಚತುಪಞ್ಚಜವನುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಏವ ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣವಾರೋ ಇಚ್ಛಿತೋ। ನ ವೋಟ್ಠಬ್ಬನ ಪರಿಯೋಸಾನವಸೇನ। ಪಟ್ಠಾನೇಹಿ ಭವಙ್ಗಂ ಆವಜ್ಜನಾಯ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ ತ್ವೇವವುತ್ತೋ। ನ ಪನ ವುತ್ತೋ

ಆವಜ್ಜನಾ ಭವಙ್ಗಸ್ಸ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋತಿ। ಯಥಾ ಚ ಮುಚ್ಛಾಮರಣಕಾಲೇಸು ವತ್ಥುದುಬ್ಬಲತಾಯ ಛ ಪಞ್ಚಜವನವಾರಾ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬಾ। ತಥಾ ಇಧಪಿ ಆರಮ್ಮಣದುಬ್ಬಲತಾಯಾತಿ ನ ನ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುನ್ತಿ। ಏತ್ಥ ಚ ಸನ್ತೀರಣತೋ ಪರಂ ಏಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣಾ ವಸೇಸೇ ಆರಮ್ಮಣೇ ಏಕಂ ವೋಟ್ಠಬ್ಬನಂ ದ್ವಿಚಿತ್ತಕ್ಖಣಾವಸೇಸೇ ದ್ವೇ ತದುತ್ತರಿ ತೀಣೀತಿ ಯುತ್ತಂ ಸಿಯಾ। ಏತರಹಿ ಪನ ದ್ವಿವೋಟ್ಠಬ್ಬನಿಕಾ ಛಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣವೀಥಿಯೋತಿ ವೋಟ್ಠಬ್ಬನಿಕಾ ಪಞ್ಞಾತಿ ಯೋಜೇಸುಂ। ಏವಂ ಸನ್ತೇ ಕೀದಿಸೇ ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣೇ ದ್ವಿವೋಟ್ಠಬ್ಬನಿಕಾ, ಕೀದಿಸೇ ತಿವೋಟ್ಠಬ್ಬನಿಕಾತಿ ವಿಚಾರೇತಬ್ಬಾ ಸಿಯುನ್ತಿ। ಯಂ ಪನ ಆರಮ್ಮಣಂ ದ್ವತ್ತಿಕ್ಖತ್ತುಂವೋಟ್ಠಬ್ಬನುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಅಪ್ಪಹೋನಕಂ ಹೋತಿ। ತಂ ಆವಜ್ಜನಪ್ಪತ್ತಿಯಾಪಿ ಪಚ್ಚಯೋ ನ ಹೋತೀತಿ ವುತ್ತಂ **ತತ್ಥ ಭವಙ್ಗಚಲನಮೇವ ಹೋತಿ। ನತ್ಥಿ ವೀಥಿಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೋತಿ।** ತತ್ಥ **ಭವಙ್ಗಚಲನಮೇವಾತಿ** ದ್ವಿಕ್ಖತ್ತುಂ ಭವಙ್ಗಸ್ಸ ಚಲನಮತ್ತಮೇವ ಹೋತಿ। **ಇಚ್ಚೇವಂ ಚಕ್ಖುದ್ವಾರೇತಿ** ಇತಿ ಏವಂ ಯದಿ ಏಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣಾತೀತಕಂ ರೂಪಾರಮ್ಮಣಂ ಚಕ್ಖುಸ್ಸ ಅಪಾತಮಾಗಚ್ಛತೀತಿಆದಿನಾ ವುತ್ತನಯೇನ ಚಕ್ಖುದ್ವಾರೇ ಚತುನ್ನಂ ವಾರಾನಂ ವಸೇನ ಚತುಧಾ ವಿಸಯಪ್ಪವತ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ, ತಥಾ ಸೋತದ್ವಾರಾದೀಸು ಚಾತಿಯೋಜನಾ। ಸಬ್ಬಥಾಪಿ ಚತುಧಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ಅತಿಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಂಪಿ ಆಪಾತಾಗತಮತ್ತೇನ ಮೋಘವಾರಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಂನಾಮ ಹೋತಿ। ನ ಆರಮ್ಮಣಕರಣವಸೇನ। ಇತರಾನಿ ಪನ ಉಭಯಥಾಪಿ ಇತರೇಸಂ ವಾರಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಾನಿನಾಮ ಹೋನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ **ಚತುನ್ನಂ ವಾರಾನಂ ಯಥಾಕ್ಕಮಂ ಆರಮ್ಮಣಭೂತಾತಿ।**

ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

> ಆರಮ್ಮಣಭೂತಾತಿ ಇಮಸ್ಸ ಅತಿಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಚ್ಚಯಭೂತಾತಿ ಅತ್ಥೋ ವುತ್ತೋ। ತಞ್ಹಿ ಮೋಘವಾರ ಪಞ್ಞಾ ಪನಾಯ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀತಿ।

ಪಞ್ಚದ್ವಾರೇವೀಥಿಚಿತ್ತಾನಿ ಯಥಾರಹಂ ಕಿಚ್ಚವಸೇನ ಸತ್ತೇವ। ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾ ಚಿತ್ತಾನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿಖಣವಸೇನ ಚತುದ್ದಸ। ವಿತ್ಥಾರಾ ಚಿತ್ತಸರೂಪವಿತ್ಥಾರತೋ ಚತುಪಞ್ಞಾಸಾತಿ ಯೋಜನಾ। **ಏತ್ಥಾತಿ** ಪರಿತ್ತಜವನವಾರೇ।

೧೩೭. ಮನೋದ್ವಾರೇ ಪನ ಆರಮ್ಮಣಧಮ್ಮಾ ಪರಿತ್ತಖಣಾಪಿ ಅತೀತಾನಾಗತಾಪಿ ಕಾಲವಿಮುತ್ತಾಪಿ ಆಪಾತಂ ಆಗಚ್ಛನ್ತಿಯೇವ। ತಸ್ಮಾ ತತ್ಥ ಏಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣಾತೀತಾನಿವಾ ಬಹುಚಿತ್ತಕ್ಖಣಾತೀತಾನಿವಾ ಠಿತಿಪ್ಪತ್ತಾನೇವ ಆಪಾತಮಾಗಚ್ಛನ್ತೀತಿ ಇದಂ ವಿಧಾನಂ ನತ್ಥೀತಿ ವುತ್ತಂ **ಮನೋದ್ವಾರೇಪನ ಯದಿವಿಭೂತಮಾಲಮ್ಬಣಂ ಆಪಾತಮಾಗಚ್ಛತೀತಿ।** ತತ್ಥ **ಮನೋದ್ವಾರೇತಿ** ಸುದ್ಧಮನೋದ್ವಾರೇ। ಚಕ್ಖಾದೀಸು ಹಿ ಘಟ್ಟನೇನ ಸಹೇವ ಯತ್ಥ ಅಪಾತಮಾಗಚ್ಛತಿ। ತಂ ಮಿಸ್ಸಕದ್ವಾರನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಇಧ ಪನ ಸುದ್ಧಮೇವಾ ಧಿಪ್ಪೇತನ್ತಿ। ತಂಪಿ ಪಞ್ಚದ್ವಾರಾನುಬನ್ಧಕಂ ವಿಸುಂ ಸಿದ್ಧನ್ತಿ ದುವಿಧಂ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯಥಾ ಘಣ್ಡೇ ದಣ್ಡಕೇನ ಏಕವಾರಂ ಪಹಟೇ ಘಣ್ಡಸರೀರಭೂತಾ ರೂಪ ಕಲಾಪಾ ಚಿರಂಪಿ ಕಾಲಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಘಟ್ಟೇತ್ವಾ ಅನುರವಸದ್ದಸನ್ತಾನಂ ಪವತ್ತೇನ್ತಿ। ತಥಾ ಪಞ್ಚದ್ವಾರೇ ಆರಮ್ಮಣೇನ ಏಕವಾರಂ ಘಟ್ಟಿತೇ ಪಞ್ಚ ದ್ವಾರಿಕವೀಥಿಯಾ ನಿರುದ್ಧಾಯಪಿ ಅತೀತಂ ಪಞ್ಚಾಲಮ್ಬಣಂ ಮನೋದ್ವಾರೇ ಯಥಾ ಪಾತಾಗತಮೇವ ಹುತ್ವಾ ಅನೇಕಸಹಸ್ಸಾನಿಪಿ ಮನೋದ್ವಾರಿಕವೀಥಿಚಿತ್ತ ಸನ್ತಾನಾನಿ ಪವತ್ತೇತಿಯೇವ। ತೇಸಂ ಪನ ದ್ವಾರಭೂತಂ ಭವಙ್ಗಸನ್ತಾನಂ ಅನುಬನ್ಧಕಂನಾಮ ಹೋತಿ। ತಾನಿಚ ಚಿತ್ತಾನಿ ಅನುಬನ್ಧಕವೀಥಿಚಿತ್ತಾನಿನಾಮ ಹೋನ್ತಿ। ಯತ್ಥ ಪನ ಪಞ್ಚದ್ವಾರಘಟ್ಟನಾ ನುಬನ್ಧಭಾವೇನ ವಿನಾ ಕೇವಲಂ ತಥಾ ತಥಾ ಛಳಾರಮ್ಮಣಧಮ್ಮಾ ಆಪಾತಂ ಆಗಚ್ಛನ್ತಿ। ತಂ ವಿಸುಂ ಸಿದ್ಧಂ ನಾಮ ಹೋತಿ। ಕಥಂ ಪನ ತಸ್ಮಿಂ ವಿಸುಂ ಸಿದ್ಧೇ ಮನೋದ್ವಾರೇ ಆರಮ್ಮಣ ಧಮ್ಮಾ ಆಪಾತಂ ಆಗಚ್ಛನ್ತೀತಿ। ವುಚ್ಚತೇ। ದಿಟ್ಠತೋ ದಿಟ್ಠಸಮ್ಬನ್ಧತೋ ಸುತತೋ ಸುತಸಮ್ಬನ್ಧತೋ ಸದ್ಧಾಯ ರುಚಿಯಾ ಆಕಾರಪರಿವಿತಕ್ಕೇನ ದಿಟ್ಠಿನಿಜ್ಝಾನಖನ್ತಿಯಾ ನಾನಾಕಮ್ಮಬಲೇನ ನಾನಾಇದ್ಧಿಬಲೇನ ಧಾತುಕ್ಖೋತ ವಸೇನ ದೇವತೋಪಸಂಹಾರವಸೇನ ಅನುಬೋಧವಸೇನ ಪಟಿವೇಧವಸೇನಾತಿ ಏವಮಾದೀಹಿ ಕಾರಣೇಹಿ ಆಪಾತಂ ಆಗಚ್ಛನ್ತೀತಿ। ತತ್ಥ ದಿಟ್ಠಂನಾಮ ಪುಬ್ಬೇ ಪಞ್ಚಹಿದ್ವಾರೇಹಿ ಗಹಿತಂ ಪಞ್ಚಾಲಮ್ಬಣಂ। ತಂಪಿ ಕಾಲನ್ತರೇ ಕಾರಣಲಾಭೇ ಸತಿ ಸುದ್ಧೇ ಮನೋದ್ವಾರೇ ಆಪಾತಂ ಆಗಚ್ಛತಿಯೇವ। ದಿಟ್ಠಸಮ್ಬನ್ಧಂನಾಮ ದಿಟ್ಠಸದಿಸಂ ವುಚ್ಚತಿ। ಪುಬ್ಬೇ ಹಿ ಕಿಞ್ಚಿ ದಿಸ್ವಾ ಅಞ್ಞಂ ಯಂಕಿಞ್ಚಿ ಅನುಮಾನೇನ್ತಸ್ಸ ಅದಿಟ್ಠಂಪಿ ತಂಸದಿಸಂ ಅತೀತಂಪಿ

ಅನಾಗತಂಪಿ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂಪಿ ಬಹುಆಪಾತಂ ಆಗಚ್ಛತಿಯೇವ। ಸುತಂನಾಮ ಪರತೋ ಸುತ್ವಾ ಗಹಿತಂ ಛಳಾರಮ್ಮಣಂ। ತಂ ಪನ ಮಹಾವಿಸಯಂ ಹೋತಿ। ಸಬ್ಬಞ್ಞುದೇಸನಂ ಸುತ್ವಾ ಗಹಿತಂ ನ ಕಿಞ್ಚಿ ಅನಾರಮ್ಮಣಂನಾಮ ಅತ್ಥೀತಿ। ಸುತಸಮ್ಬನ್ಧಂನಾಮ ಸುತಸದಿಸಂ। ಸದ್ಧಾನಾಮ ಪರಸ್ಸ ಸದ್ದಹನಾ। ರುಚಿನಾಮ ಅತ್ತನೋ ಮತಿ। ಆಕಾರ ಪರಿವಿತಕ್ಕೋ ನಾಮ ಅತ್ಥಚ್ಛಾಯಂ ಬ್ಯಞ್ಜನಚ್ಛಾಯಂ ಕಾರಣಚ್ಛಾಯಞ್ಚ ನಿಸ್ಸಾಯ ತಥಾ ತಥಾ ಪರಿವಿತಕ್ಕನಂ। ದಿಟ್ಠಿನಿಜ್ಝಾನಖನ್ತಿನಾಮ ಪಞ್ಞಾಯವಾ ಅತ್ತನೋ ಲದ್ಧಿಯಾವಾ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಉಪಪರಿಕ್ಖಿತ್ವಾ ಏವಮೇವಾತಿ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನಂ ಪಾಪೇತ್ವಾ ಗಹಣಂ। ಸೇಸಂ ಪಾಕಟಮೇವ। ಏತ್ಥಚ ಅನನ್ತರೂಪನಿಸ್ಸಯ ಪಚ್ಚಯಭಾವೋನಾಮ ಚಿತ್ತಸನ್ತಾನಸ್ಸ ಮಹಾವಿಪ್ಫಾರೋ ಹೋತಿ। ಸಕಿಂಪಿ ಆರಮ್ಮಣಂ ಸುಟ್ಠು ಆಸೇವಿತ್ವಾ ನಿರುದ್ಧಕಾಲತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ವಸ್ಸಸತೇಪಿ ವಸ್ಸಸಹಸ್ಸೇಪಿ ಭವನ್ತರೇಪಿ ತಂಆರಮ್ಮಣಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಭವಙ್ಗ ಚಲನಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಚಿತ್ತಞ್ಚನಾಮ ದಿಟ್ಠಾದೀಹಿ ಯಥಾವುತ್ತಕಾರಣೇಹಿ ಸಂವದ್ಧಿತಂ ಮಹಾವಿಪ್ಫಾರಂ ಹೋತಿ। ಕಿಞ್ಚಿ ನಿಮಿತ್ತಂ ಲಭಿತ್ವಾ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಖಣೇ ಅನೇಕಸಹಸ್ಸೇಸುಪಿ ದಿಟ್ಠಾದೀಸು ಆರಮ್ಮಣೇಸು ಫರಮಾನಂ ಪವತ್ತತಿ। ತೇಹಿಚ ಕಾರಣೇಹಿ ನಿಚ್ಚಂ ಚೋದೀಯಮಾನಂ ಚಿತ್ತಸನ್ತಾನಂ ಕಾಯಗೇಲಞ್ಞಾದಿಕೇ ಚಿತ್ತದುಬ್ಬಲಪಚ್ಚಯೇ ಅಸತಿ ನಿಚ್ಚಕಾಲಂಪಿ ಭವಙ್ಗತೋ ವುಟ್ಠಾತುಂ ಅಜ್ಝಾಸಯಯುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ನ ಹಿ ಚಿತ್ತಂನಾಮ ಅವಿಭೂತೇ ಆರಮ್ಮಣೇ ರಮತಿ। ವಿಭೂತೇಏವ ರಮತಿ। ತಸ್ಮಾ ಭವಙ್ಗಸಮ್ಪಯುತ್ತೋ ಮನಸಿಕಾರೋ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಭವಙ್ಗಂ ಚಾಲೇತ್ವಾ ಲದ್ಧಪಚ್ಚಯೇಸು ಆರಮ್ಮಣೇಸು ಪುನಪ್ಪುನಂ ಆವಜ್ಜನಂ ನಿಯೋಜೇತಿಯೇವ। ತದಾ ತಾನಿ ಆರಮ್ಮಣಾನಿ ತದಭಿನಿನ್ನಾಕಾರ ಪವತ್ತಮನಸಿಕಾರ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಸ್ಸ ಭವಙ್ಗ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಆಪಾತಂ ಆಗಚ್ಛನ್ತಿ। ನ ಹಿ ಅಞ್ಞಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಪವತ್ತಮಾನಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣನ್ತರೇ ಅಭಿನಿನ್ನಾಕಾರೋನಾಮ ನತ್ಥೀತಿ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುನ್ತಿ। **ತದಾರಮ್ಮಣಪಾಕಾನಿ ಪವತ್ತನ್ತೀ**ತಿ ಇದಂ ಕಾಮಸತ್ತವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ರೂಪಾರೂಪಸತ್ತಾನಂ ಪನ ವಿಭೂತಾರಮ್ಮಣೇಪಿ ತದಾರಮ್ಮಣುಪ್ಪಾದೋ ನತ್ಥಿಯೇವ। ಯಥಾ ಚೇತ್ಥ। ಏವಂ ಪಞ್ಚದ್ವಾರೇಪಿ ರೂಪಸತ್ತಾನಂ ಅತಿಮಹನ್ತಾರಮ್ಮಣೇಸು ತದಾರಮ್ಮಣುಪ್ಪಾದೋ ನತ್ಥೀತಿ। **ಅವಿಭೂತೇ ಪನಾ ಲಮ್ಬಣೇ ಜವನಾವಸಾನೇ ಭವಙ್ಗಪಾತೋವ ಹೋತೀ**ತಿ ಇದಞ್ಚ ಉಕ್ಕಟ್ಠ ಪರಿಚ್ಛೇದವಸೇನ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಞಾಣವಿಭಙ್ಗಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಪನ ದ್ವತ್ತಿಕ್ಖತ್ತುಂ ವೋಟ್ಠಬ್ಬನಪ್ಪವತ್ತಿವಸೇನ ಅವಿಭುತೇ ಆಲಮ್ಬಣೇ ವೋಟ್ಠಬ್ಬನವಾರೋಪಿ ಆಗತೋ। ಯೋಚ ಪಞ್ಚದ್ವಾರೇಭವಙ್ಗಚಲನಮತ್ತವಸೇನ ಮೋಘವಾರೋ ನಾಮ ಚತುತ್ಥೋ ವಾರೋ ವುತ್ತೋ। ಸೋಪಿ ಇಧ ಲದ್ಧುಂ ವಟ್ಟತಿಯೇವ। ಸುದ್ಧಮನೋದ್ವಾರೇಪಿ ಹಿ ಆರಮ್ಮಣೇ ಆಪಾತಮಾಗತೇ ವೀಥಿಚಿತ್ತಂ ಅನುಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ದ್ವಿಕ್ಖತ್ತುಂ ಭವಙ್ಗೇ ಚಲಿತೇ ನಿವತ್ತನಕವಾರಾನಂ ಪಮಾಣಂ ನಭವಿಸ್ಸತಿಯೇವ, ವಿಸಯೇಚ ಆಪಾತಾಗತೇ ಭವಙ್ಗೇಚ ಚಲಿತೇ ಸತಿ ವಿಸಯಪ್ಪವತ್ತಿನಾಮ ನ ನ ಹೋತೀತಿ। ಇತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಮನೋದ್ವಾರೇಪಿ ತದಾರಮ್ಮಣ ಜವನ ವೋಟ್ಠಬ್ಬನ ಮೋಘವಾರ ಸಙ್ಖಾತಾನಂ ಚತುನ್ನಂ ವಾರಾನಂ ಯಥಾಕ್ಕಮಂ ಆರಣಭೂತಾ ವಿಸಯಪ್ಪವತ್ತಿ ಚತುಧಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾತಿ। ತತ್ಥ ತದಾರಮ್ಮಣವಾರಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಭೂತಾ ಅಭಿವಿಭೂತಾನಾಮ ಜವನ ವಾರಸ್ಸ ವಿಭೂತಾನಾಮ। ವೋಟ್ಠಬ್ಬನವಾರಸ್ಸ ಅವಿಭೂತಾನಾಮ। ಮೋಘವಾರಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಭೂತಾ ಅತಿಅವಿಭೂತಾನಾಮಾತಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾ।

ಏತ್ಥಚ ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸವಾ ಚಿತ್ತಸ್ಸವಾ ಅತಿಬಲವತಾಯ ಅಭಿವಿಭೂತತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ದುಬ್ಬಲೇಪಿ ಹಿ ಚಿತ್ತೇ ಪಥವಿಪಬ್ಬತಾದಿವಸೇನ ಅತಿಬಲವನ್ತಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಅತಿವಿಭೂತಂನಾಮ ಹೋತಿ। ಅತಿಬಲವನ್ತೇ ಚ ಚಿತ್ತೇ ಅತಿಸುಖುಮಂಪಿ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಅತಿವಿಭೂತಂನಾಮ ಹೋತೀತಿ। ಏವಂ ಸೇಸೇಸುಪೀತಿ। ವಾರಭೇದೋ ಪನೇತ್ಥ ಅನುಬನ್ಧಕೋ, ವಿಸುಂ ಸಿದ್ಧೋತಿ ದುವಿಧೋ। ತತ್ಥ ಅನುಬನ್ಧಕೋ ಚಕ್ಖುದ್ವಾರಾನುಬನ್ಧಕಾದಿವಸೇನ ಪಞ್ಚವಿಧೋ। ಏಕೇಕಸ್ಮಿಞ್ಚೇತ್ಥ ಅತೀತಗಹಣಂ, ಸಮುದಾಯ ಗಹಣಂ, ವತ್ಥುಗಹಣಂ, ನಾಮಗಹಣನ್ತಿ ಚತ್ತಾರೋ ಚತ್ತಾರೋ ವಾರಾ। ತೇಸುಚ ತದಾರಮ್ಮಣವಾರಾದಯೋ ಯಥಾರಹಂ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾ। ವಿಸುಂ ಸಿದ್ಧೋ ಪನ ದಿಟ್ಠ ವಾರೋ, ದಿಟ್ಠಸಮ್ಬನ್ಧವಾರೋ, ಸುತವಾರೋ, ಸುತಸಮ್ಬನ್ಧವಾರೋ, ವಿಞ್ಞಾತವಾರೋ, ವಿಞ್ಞಾತಸಮ್ಬನ್ಧವಾರೋತಿ ಛಬ್ಬಿಧೋ ಹೋತಿ। ಏತ್ಥಚ ಸದ್ಧಾ ರುಚಿ ಆಕಾರ ಪರಿವಿತಕ್ಕಾದಿ ವಸೇನ ಪವತ್ತವಾರಾ ವಿಞ್ಞಾತವಾರೋ, ವಿಞ್ಞಾತ ಸಮ್ಬನ್ಧವಾರೋತಿ ವುತ್ತಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ಅಟ್ಠಸಾಲಿನಿಯಂ ಪನ ಸದ್ಧಾರುಚಿಯಾದಿವ ಸೇನಗಹಿತಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ತಥಾಪಿ ಹೋತಿ। ಅಞ್ಞಥಾಪಿ ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಾ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ನ ಗಹಿತನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಥಾವಾ ಹೋತು ಅಞ್ಞಥಾವಾ। ವೀಥಿಚಿತ್ತಪವತ್ತಿಯಾ ಸತಿ ಗಹೇತಬ್ಬಮೇವ। ತತ್ಥ ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂವಾರೇ ತದಾರಮ್ಮಣವಾರಾದಿವಸೇನ ಚತ್ತಾರೋ ಚತ್ತಾರೋ ವಾರಾ।

ತೇಸುಚ ಕಾಮ ಮಹಗ್ಗತಾ ನುತ್ತರ ಪಣ್ಣತ್ತಿ ವಸೇನ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾತೀತಾನಾಗತಕಾಲ ವಿಮುತ್ತವಸೇನಚ ಆರಮ್ಮಣಧಮ್ಮಾ ಯಥಾರಹಂ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾತಿ। ಏತರಹಿ ಪನ ಅತೀತಭವಙ್ಗವಸೇನ ತದಾರಮ್ಮಣವಸೇನ ಚ ವಾರಭೇದಂ ಕಪ್ಪೇನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಅತೀತಭವಙ್ಗವಸೇನ ವಾರಭೇದಕಪ್ಪನಂ ನಿರತ್ಥಕಂ। ನ ಹಿ ಮನೋದ್ವಾರೇ ಪಞ್ಚದ್ವಾರೇ ವಿಯ ಆರಮ್ಮಣಾನಂ ಖಣವಸೇನ ಬಲವ ದುಬ್ಬಲತಾ ಸಮ್ಭವೋ ಅತ್ಥಿ। ತದಾ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಾನಂಪಿ ಅತೀತಾನಾಗತಾನಂ ಕಾಲವಿಮುತ್ತಾನಞ್ಚ ತತ್ಥ ಆಪಾತಾಗಮನತೋತಿ। ಏತ್ಥ ಸಿಯಾ, ಏಕಾವಜ್ಜನವೀಥಿಯಾ ಆರಮ್ಮಣಂನಾಮ ಧಮ್ಮತೋಚ ಕಾಲತೋಚ ಅಭಿನ್ನ ಮೇವ ಇಚ್ಛನ್ತಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಚರಿಯಾ। ಇಮೇಚ ಸತ್ತಾ ತಂ ತಂ ಆಕಾರಂ ಸಲ್ಲಕ್ಖೇತ್ವಾ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಸ್ಸ ಚಿತ್ತಂ ಜಾನನ್ತಿಯೇವ। ಪರಚಿತ್ತವಿದುನಿಯೋ ಪನ ದೇವತಾ ಆಕಾರಸಲ್ಲಕ್ಖಣೇನ ವಿನಾಪಿ ಜಾನನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ಪರಸ್ಸ ಚಿತ್ತಂ ಜಾನನಕಾಲೇ ಆವಜ್ಜನಂ ಭಾವಯಂ ಪರಸ್ಸ ಚಿತ್ತಂ ಅತ್ತನಾ ಸಹುಪ್ಪನ್ನಂ। ತಂ ವಾ ಆವಜ್ಜತಿ। ಉದಾಹು ಪರತೋ ತಂ ತಂ ಜವನೇನ ಸಹುಪ್ಪನ್ನಂವಾ। ಜವನಾನಿಚ ಯಂ ಆವಜ್ಜನೇನ ಸಹುಪ್ಪನ್ನಂ ತಂ ವಾ ಜಾನನ್ತಿ, ಪಚ್ಚೇಕಂ ಅತ್ತನಾ ಸಹುಪ್ಪನ್ನಂವಾತಿ। ಕಿಞ್ಚೇತ್ಥ, ಯದಿ ತಾವ ಆವಜ್ಜನೇನ ಸಹುಪ್ಪನ್ನಂ ಆವಜ್ಜತಿ ಜಾನನ್ತಿಚ। ಏವಂ ಸತಿ ಧಮ್ಮತೋ ಅಭಿನ್ನಂ ಹೋತಿ। ಕಾಲತೋ ಭಿನ್ನಂ। ತಞ್ಹಿ ಚಿತ್ತಂ ಆವಜ್ಜನಸ್ಸ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ಹೋತಿ। ಜವನಾನಂ ಪನ ಅತೀತನ್ತಿ। ಅಥ ಪಚ್ಚೇಕಂ ಅತ್ತನಾ ಸಹುಪ್ಪನ್ನಂ ಆವಜ್ಜತಿ ಜಾನನ್ತಿಚ। ಏವಞ್ಚ ಸತಿ ಕಾಲತೋ ಅಭಿನ್ನಂ ಹೋತಿ। ಧಮ್ಮತೋ ಭಿನ್ನಮೇವ। ಅಥಪಿ ಯಂ ಪಚ್ಚೇಕಂ ಸಹುಪ್ಪನ್ನಂ ಜಾನನ್ತಿ। ತದೇವ ಆವಜ್ಜತಿ। ಏವಂಪಿ ಭಿನ್ನಮೇವ ಹೋತೀತಿ। ಏತ್ಥ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ತಾವ ಯಂ ಆವಜ್ಜನೇನ ಸಹುಪ್ಪನ್ನಂ। ತದೇವ ಆವಜ್ಜತಿ ಜಾನನ್ತಿಚಾತಿ ಧಮ್ಮತೋ ಅಭಿನ್ನಂ ವತ್ವಾ ತಂ ಚಿತ್ತಂ ನಿರುದ್ಧಂಪಿ ಅದ್ಧಾವಸೇನ ಸನ್ತತಿವಸೇನಚ ಗಹಿತಂ ಜವನಾನಂಪಿ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಮೇವ ಹೋತೀತಿ ವಿನಿಚ್ಛಿತಂ। ಆಚರಿಯಾನನ್ದಮತೇನ ಪನ ಪರಸ್ಸ ತಂ ತಂ ಆಕಾರಂ ಸಲ್ಲಕ್ಖೇತ್ವಾ ತಂ ತಂ ಅಧಿಪ್ಪಾಯಜಾನನಕಾಲೇ ಆವಜ್ಜನಜವನಾನಿ ಪಚ್ಚೇಕಂ ಅತ್ತನಾ ಸಹುಪ್ಪನ್ನಂ ಚಿತ್ತಂ ಆವಜ್ಜತಿ ಜಾನನ್ತಿ ಚ। ನ ಚೇತ್ಥ ಧಮ್ಮತೋ ಕಾಲತೋಚ ಭಿನ್ನಂನಾಮ ಹೋತಿ। ಸಬ್ಬೇಸಂಪಿ ಹಿ ಆರಮ್ಮಣಂ ಚಿತ್ತಮೇವ ಹೋತಿ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಞ್ಚಾತಿ। ನಚ ಜವನಾನಿ ನಿರಾವಜ್ಜನಾನಿನಾಮ ಹೋನ್ತಿ। ಆವಜ್ಜನೇನಪಿ ಹಿ ಚಿತ್ತನ್ತೇವ ಆವಜ್ಜಿತಂ ಹೋತಿ। ಜವನಾನಿಚ ಚಿತ್ತನ್ತೇವ ಜಾನನ್ತೀತಿ। ಯದಿ ಪನ ಆವಜ್ಜನೇ ನ ಚಿತ್ತನ್ತಿ ಆವಜ್ಜಿತೇ ಜವನಾನಿ ರೂಪನ್ತಿ ಜಾನನ್ತಿ। ರೂಪನ್ತಿವಾ ಆವಜ್ಜಿತೇ ಚಿತ್ತನ್ತಿ ಜಾನನ್ತಿ, ನೀಲನ್ತಿವಾ ಆವಜ್ಜಿತೇ ಪೀತನ್ತಿ ಜಾನನ್ತಿ। ಏವಂ ಸತಿ ಜವನಾನಿ ಧಮ್ಮತೋ ನಿರಾವಜ್ಜನಾನಿ ನಾಮ ಹೋನ್ತಿ। ತಥಾ ಅತೀತನ್ತಿ ಆವಜ್ಜಿತೇ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನನ್ತಿ। ಏವಞ್ಚ ಸತಿ ತಾನಿ ಕಾಲತೋ ನಿರಾವಜ್ಜನಾನಿನಾಮ ಹೋನ್ತೀತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಚ ಅತೀತೋ ಧಮ್ಮೋ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋತಿ ಪಟ್ಠಾನೇ ವುತ್ತೋ। ತಸ್ಮಾ ಇಧ ಖಣವಸೇನೇವ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ವತ್ತುಂ ಯುತ್ತಂ। ನ ಅದ್ಧಾಸನ್ತತಿ ವಸೇನಾತಿ। ಇತರಥಾ ಸಬ್ಬ ವೀಥಿಚಿತ್ತವಾರೇಸುಪಿ ಆರಮ್ಮಣಾನಂ ಅತೀತಾದಿಭಾವೋ ಅದ್ಧಾಸನ್ತತಿವಸೇನೇವ ವತ್ತಬ್ಬೋ ಸಿಯಾತಿ। ಗಾಥಾಯಂ **ತೀಣೇವಾತಿ** ಕಿಚ್ಚವಸೇನ ತೀಣಿ ಏವ। **ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾ ದಸೇರಿತಾತಿ** ಚಿತ್ತುಪ್ಪತ್ತಿಕ್ಖಣವಸೇನ ದಸ ಈರಿತಾನಿ ಕಥಿತಾನಿ। **ವಿತ್ಥಾ ರೇನಾತಿ** ಚಿತ್ತಸರೂಪವಿತ್ಥಾರೇನ। **ಏತ್ಥಾತಿ** ಮನೋದ್ವಾರೇ। **ಏಕಚತ್ತಾಲೀಸಾತಿ** ಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಮನೋಧಾತೂಹಿ ವಜ್ಜಿತಾನಂ ಕಾಮಾವಚರಚಿತ್ತಾನಂ ವಸೇನ ಏಕಚತ್ತಾಲೀಸಂ। **ಏತ್ಥಾತಿ** ಪರಿತ್ತಜವನವಾರೇ। [ಪರಿತ್ತವಾರೋ]

೧೩೮. ವಿಭೂತಾವಿಭೂತಭೇದೋ ನತ್ಥಿ ಏಕಂ ವಿಭೂತಮೇವ ಲಬ್ಭತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ನ ಹಿ ಅವಿಭೂತೇ ಆರಮ್ಮಣೇ ಅಪ್ಪನಾನಾಮ ಸಮ್ಭವತೀತಿ। ತಥಾ ತದಾರಮ್ಮಣುಪ್ಪಾದೋಚ ನತ್ಥಿ। ನ ಹಿ ಅತಿಸನ್ತತರಂ ಅಪ್ಪನಾಜವನಂ ತದಾರಮ್ಮಣಂ ಅನುಬನ್ಧತೀತಿ। ತತ್ಥ ಹಿ ಛಬ್ಬೀಸತಿ ಮಹಗ್ಗತ ಲೋಕುತ್ತರ ಜವನೇಸು ಯಂಕಿಞ್ಚಿ ಜವನಂ ಅಪ್ಪನಾವೀಥಿಮೋತರತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ಞಾಣರಹಿತಂ ದ್ವಿಹೇತುಕಜವನಂ ಅಥಿರಸಭಾವತ್ತಾ ಅಪ್ಪನಾಯ ಅನನ್ತರೂಪನಿಸ್ಸಯೋ ನಹೋತೀತಿ ವುತ್ತಂ **ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತ ಕಾಮಾವಚರಜವನಾನಮಟ್ಠನ್ನನ್ತಿ। ಪರಿಕಮ್ಮೋಪಚಾರಾನುಲೋಮಗೋತ್ರಭುನಾಮೇನಾತಿ** ಏತ್ಥ ಇನ್ದ್ರಿಯಸಮತಾದೀಹಿ ಪರಿತೋಭಾಗೇಹಿ ಅಪ್ಪನಾ ಕರೀಯತಿ ಸಜ್ಜೀಯತಿ ಏತೇನಾತಿ ಪರಿಕಮ್ಮಂ। ಅಪ್ಪನಂ ಉಪೇಚ್ಚ ಚರತೀತಿ ಉಪಚಾರೋ। ಸಮೀಪಚಾರೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸಮೀಪಚರಣಞ್ಚೇತ್ಥ ಆಸನ್ನೇಕಾಲೇ ಅಪ್ಪನಾವಹಸಮತ್ಥಭಾವೇನ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಯಸ್ಸ ಪವತ್ತಿಯಾ ಅಚಿರಂ ಕಾಲಂ ಅಪ್ಪನಾ ಸಮ್ಭವೋ ಹೋತೀತಿ। ಅನುಲೋಮನ್ತಿ ಅಪ್ಪನಾಪವತ್ತಿಯಾ ಪಚ್ಚನೀಕಧಮ್ಮವಿಧಮನೇನ ಅಪ್ಪನಾಯ ಅನುಕೂಲಂ ಅಪ್ಪನಾಹಿತಂ ಅಪ್ಪನಾ ವಹನ್ತಿಚ್ಚೇವ ಅತ್ಥೋ, ಯಸ್ಸ ಪವತ್ತಿಯಾ ಅಪ್ಪನಾ ವಿಬನ್ಧಕೋ ಪಚ್ಚನೀ ಕೋನಾಮ ನತ್ಥೀತಿ।

ಗಮೀಯತಿ ಬುಜ್ಝೀಯತಿ ಅತ್ಥೋ ಏತೇನಾತಿವೋ। ಅಭಿಧಾನಂ ಬುದ್ಧಿಚ। ತಂ ದುವಿಧಂಪಿ ಗವಂ ತಾಯತಿ ರಕ್ಖತೀತಿ ಗೋತ್ತಂ। ಪರಿತ್ತ ಜಾತಿಸಙ್ಖಾತೋ ಅನ್ವಯೋ। ಗೋತ್ತಂ ಅಭಿಭುಯ್ಯತಿ ಛಿಜ್ಜತಿ ಏತ್ಥಾತಿ ಗೋತ್ರಭು। ಏತ್ಥ ಚ ಚತ್ತಾರಿಪಿ ಜವನಾನಿ ಪರಿಕಮ್ಮಜವನಾನೀತಿ ವಾ ಉಪಚಾರಜವನಾನಿತಿವಾ ಅನುಲೋಮಜವನಾನೀತಿವಾ ವುಚ್ಚನ್ತಿಯೇವ। ಗೋತ್ರಭೂತಿ ಪನ ಪಚ್ಛಿಮಸ್ಸೇವ ನಾಮಂ। ಇಧ ಪನ ಚತುನ್ನಂಪಿ ನಾಮಾನಂ ಸಙ್ಗಹಣತ್ಥಂ ಪರಿಕಮ್ಮೋ ಪಚಾರಾನುಲೋಮ ಗೋತ್ರಭುನಾಮೇನಾತಿ ಏವಂ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ಕಸ್ಮಾ ಪಥಮಮೇವ ಪರಿಕಮ್ಮಂನಾಮ। ನನು ಇತರಾನಿಪಿ ಅಪ್ಪನಂ ಪರಿಸಙ್ಖರೋನ್ತಿಯೇವಾತಿ ಏವಮಾದಿಕಾ ಚೋದನಾ ಅನೋಕಾಸಾ ಹೋತೀತಿ। **ಚತುಕ್ಖತ್ತುಂ ತಿಕ್ಖತ್ತುಮೇವವಾತಿ** ಚತುಕ್ಖತ್ತುಮೇವವಾ ತಿಕ್ಖತ್ತುಮೇವವಾ। ತತ್ಥ ಪಥಮೇನ ಏವ ಸದ್ದೇನ ಪಞ್ಚಮಂ ಗೋತ್ರಭುಸಮ್ಭವೋ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತೋ ಹೋತಿ। ತದಾ ಹಿ ಜವನಂ ಪತಿತಂನಾಮ ಹೋತಿ। ಪವೇಧತಿ ಕಮ್ಪತಿ। ಕಾಮಗೋತ್ತಂ ಅಭಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಉಪರಿಭೂಮನ್ತರಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಪಚ್ಚಯೋ ಭವಿತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತೀತಿ। ದುತೀಯೇನ ದುತೀಯಂ ಗೋತ್ರಭು ಸಮ್ಭವೋ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತೋ ಹೋತಿ। ತದಾ ಹಿ ಅಲದ್ಧಾಸೇವನಂ ಅನುಲೋಮಂ ಅತ್ತನೋ ಅನನ್ತರೇ ಚಿತ್ತಂ ಗೋತ್ರಭುಭಾವಂ ಪಾಪೇತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತೀತಿ। ಏತೇನೇವ ಪಞ್ಚಮತೋ ಪರಂ ಚತುತ್ಥತೋಚ ಓರಂ ಅಪ್ಪನಾಯ ಅಸಮ್ಭವೋ ಸಾಧಿತೋ ಹೋತೀತಿ। ವಾಸದ್ದೇನ ಪನ ಮನ್ದಪಞ್ಞಸ್ಸ ಚತುಕ್ಖತ್ತುಮೇವ। ನ ತಿಕ್ಖತ್ತುಂ। ತಿಕ್ಖಪಞ್ಞಸ್ಸ ತಿಕ್ಖತ್ತುಮೇವ। ನ ಚತುಕ್ಖತ್ತುನ್ತಿ ದಸ್ಸಿತಂ ಹೋತಿ। ಅಟ್ಠಸಾಲಿನಿಯಂ ಪನ ಮನ್ದಮಜ್ಝಿಮ ಮಹಾಪಞ್ಞವಸೇನ ತಿಧಾ ಭಿನ್ದಿತ್ವಾ ಪಞ್ಚಕ್ಖತ್ತುಂಪಿ ಪರಿಕಮ್ಮಜವನಾನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ಅನುಞ್ಞಾತಾ ವಿಯ ದಿಸ್ಸತಿ। ಇತರಟ್ಠಕಥಾಸು ಪನ ಸುಟ್ಠು ವಿಚಾರೇತ್ವಾ ಪಟಿಸಿದ್ಧತ್ತಾ ಸಾ ನ ಗಹೇತಬ್ಬಾವಾತಿ।

ಯಂ ಪನ **ವಿಭಾವನಿಯಂ**

> "ಛಟ್ಠಂ ಸತ್ತಮಂ ಭವಙ್ಗಸ್ಸ ಆಸನ್ನಭಾವೇನ ಪಪಾತಾಸನ್ನಪುರಿಸೋ ವಿಯ ಅಪ್ಪನಾವಸೇನ ಪತಿಟ್ಠಾತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ।

ತತ್ಥ ಭವಙ್ಗಸ್ಸ ಆಸನ್ನಭಾವೇನಾತಿ ಭವಙ್ಗಭಾವಸ್ಸ ಆಸನ್ನ ಭಾವೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಪಞ್ಚಮಜವನತೋ ಹಿ ಪಟ್ಠಾಯ ಜವನಸನ್ತಾನಂ ಅನುಪುಬ್ಬೇನ ಪರಿಕ್ಖೀಣಜವಂ ಹೋತಿ। ಭವಙ್ಗಭಾವತ್ಥಾಯ ಪರಿಣಮತೀತಿ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ಪಪಾತಾಸನ್ನಪುರಿಸೋಪಮಾಪಿ ಉಪಪನ್ನಾ ಹೋತೀತಿ। **ನಿರುದ್ಧಾನನ್ತರಮೇವಾತಿ** ನಿರುದ್ಧೇ ಅನನ್ತರಮೇವಾತಿ ಪದಚ್ಛೇದೋ। ಕಸ್ಸ ಅನನ್ತರನ್ತಿ, ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಅಸುತತ್ತಾ ನಿರುದ್ಧಸ್ಸಾತಿ ಅತ್ಥತೋ ಲದ್ಧಮೇವಾತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಅಪ್ಪನಾನಾಮ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾ ಚತುತ್ಥತೋವಾ ಪಞ್ಚಮತೋವಾ ಪಟ್ಠಾಯ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ನ ಛಟ್ಠತೋವಾ ಸತ್ತಮತೋವಾ। ಸಾಹಿ ವಸೀಭೂತಾಪಿ ಚತುತ್ಥ ಪಞ್ಚಮೇಸು ಉಪ್ಪತ್ತಿಂ ಅಲಭಮಾನಾ ಸಬ್ಬಸೋ ನುಪ್ಪಜ್ಜತಿಯೇವ। ಲಭಮಾನಾ ಪನ ದಿವಸಂಪಿ ನಿರನ್ತರಂ ಪವತ್ತತಿಯೇವ। ತಸ್ಮಾ ಚತುತ್ಥಂವಾ ಪಞ್ಚಮಂವಾತಿ ಇದಂ ಆದಿಮತ್ತನಿಯಮನತ್ಥಂ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ತೇನೇವ ಹಿ **ಅಪ್ಪನಾವೀಥಿಮೋತರತೀತಿ** ಚ **ತತೋಪರಂ ಅಪ್ಪನಾವಸಾನೇ ಭವಙ್ಗಪಾತೋವ ಹೋತೀತಿ** ಚ ವಕ್ಖತೀತಿ। ಯದಿ ಪನ ಪಞ್ಚಮತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಜವನಂ ಪತಿತಂ ನಾಮ ಹೋತಿ। ಏವಂ ಸತಿ ಕಸ್ಮಾ ತತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಪತನಖೇತ್ತೇ ಅಪ್ಪನಾಜವನಂ ಪವತ್ತತೀತಿ। ವುಚ್ಚತೇ, ಹತ್ಥೇ ಥಪಿತಲೇಡ್ಡುಸ್ಸ ಪತನಖೇತ್ತಂನಾಮ ಹತ್ಥತೋ ಮುತ್ತಮತ್ತೇ ಹೋತಿ। ಏವಂ ಸನ್ತೇಪಿ ಹತ್ಥಬಲೇನ ಖಿಪಿತಂ ಲೇಡ್ಡು ದೂರಂಪಿ ಗಚ್ಛತಿಯೇವ। ಏತ್ಥ ಚ ಲೇಡ್ಡುಸ್ಸ ಜವೋನಾಮ ಹತ್ಥಜವಮೂಲಕೋ ಹೋತಿ। ಹತ್ಥಜವೋಚ ಸರೀರಬಲಮೂಲಕೋ। ತತ್ಥ ಲೇಡ್ಡು ವಿಯ ಅಪ್ಪನಾಜವನಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಲೇಡ್ಡುಸ್ಸ ಪತನಖೇತ್ತಂ ವಿಯ ಚತುತ್ಥತೋ ಪಚ್ಛಾಕಾಲೋ। ಹತ್ಥಜವೋವಿಯ ಗೋತ್ರಭುಜವೋ। ಸರೀರಬಲಂ ವಿಯ ಪುರಿಮಾನಂ ಪರಿಕಮ್ಮಜವನಾನಂ ಬಲಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಉತ್ತಾನಸೇಯ್ಯಕಸ್ಸ ಬಾಲದಾರಕಸ್ಸ ಬಲಂ ವಿಯ ಆದಿಕಮ್ಮಿಕವೀಥಿಯಂ ಕಾಮಜವನಾನಂ ಬಲಂ। ವುದ್ಧಿಪತ್ತಸ್ಸ ಪುರಿಸಸ್ಸಬಲಂ ವಿಯ ಸಮಾಪತ್ತಿವೀಥಿಯಂ ಕಾಮಜವನಾನಂ ಬಲಂ। ಯಥಾ ಚ ಬಾಲದಾರಕೇನ ಖಿತ್ತಂ ಲೇಡ್ಡು ಹತ್ಥತೋ ಮುತ್ತಮತ್ತೇಪಿ ಪತತಿ। ಏವಂ ಆದಿಕಮ್ಮಿಕವೀಥಿಯಂ ಅಪ್ಪನಾಜವನಂ ಏಕವಾರಂ ಜವಿತ್ವಾ ಪತತಿ। ಯಥಾವುದ್ಧಿಪತ್ತೇನ ಖಿತ್ತಂ ಲೇಡ್ಡು ಪತನಖೇತ್ತೇಪಿ ಅಪತಿತ್ವಾ ದೂರಂಪಿ ದೂರತರಂಪಿ ಗಚ್ಛತಿ। ತಥಾ ಸಮಾಪತ್ತಿವೀಥಿಯಂ ಅಪ್ಪನಾಜವನಂ ಚಿರಂಪಿ ಚಿರತರಂಪಿ ಪವತ್ತತೀತಿ। ಮೂಲಟೀಕಾಯಂ ಪನ ಅಪ್ಪನಾಜವನಂ ಪತನಖೇತ್ತೇ ಪವತ್ತಂಪಿ

ಭೂಮನ್ತರಪತ್ತಿಯಾವಾ ಆರಮ್ಮಣನ್ತರಲದ್ಧಿಯಾವಾ ಪತಿತಂನಾಮ ನಹೋತೀತಿ ವುತ್ತಂ। ಏತ್ಥ ಸಿಯಾ, ಕಸ್ಮಾ ಪಞ್ಚಮತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಜವನಂ ಪತಿತನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ನನು ಅಪತಿ ತತ್ತಾ ಏವ ಸುಟ್ಠು ಬಲವಭಾವತೋ ಸತ್ತಮಜವನಚೇತನಾ ಸೀಘಂ ಅನನ್ತರೇ ಭವೇ ವಿಪಾಕದಾಯಿನೀಚ ಆನನ್ತರಿಯಕಮ್ಮಞ್ಚ ಹೋತಿ। ಮಜ್ಝೇ ಪಞ್ಚಚೇತನಾ ತಥಾ ಬಲವಭಾವಾಭಾವತೋ ಚಿರೇನ ತತೀಯಭವಾದೀಸು ವಿಪಾಕದಾಯಿನೀಚ ಹೋನ್ತಿ, ಅನನ್ತರಿಯಭಾವಞ್ಚ ನ ಗಚ್ಛನ್ತೀತಿ। ನಖೋ ಪನೇತಂ ಏವಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಯದಿ ಹಿ ಸೀಘಂ ವಿಪಾಕದಾನತಾಯ ಬಲವತೀನಾಮ ಸಿಯಾ। ಏವಂಸತಿ ಪಠಮಚೇತನಾ ಸಬ್ಬಬಲವತೀನಾಮ ಸಿಯಾ। ಸಾ ಹಿ ಇಮಸ್ಮಿಂಯೇವ ಭವೇ ವಿಪಾಕಂ ದೇತೀತಿ। ಇದಂ ಪನೇತ್ಥ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನಂ। ಏಕ ವಸ್ಸಜೀವೀನಂ ತಿಣರುಕ್ಖಾನಂ ಪರಿಣಾಮೋವಿಯ ಪಠಮಚೇತನಾಯ ಪರಿಣಾಮೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ದ್ವಿವಸ್ಸಜೀವೀನಂ ವಿಯ ಸತ್ತಮಚೇತನಾಯ। ಮಹಾಸಾಲಾನಂ ವಿಯ ಮಜ್ಝಿಮಚೇತನಾನನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಏಕವಸ್ಸಜೀವಿನೋ ತಿಣರುಕ್ಖಾನಾಮ ಅಸಾರಾ ಹೋನ್ತಿ। ಅಸಾರತ್ತಾಚ ದುಬ್ಬಲಾ ಅನದ್ಧನಿಯಾ ಅಚಿರಟ್ಠಿಕಾ। ತಸ್ಮಾ ತೇಸಂ ಸೀಘತರಪರಿಣಾಮೋ ಹೋತಿ। ತೇ ಹಿ ಸೀಘತರಂ ರುಹನ್ತಿ। ವುದ್ಧಿಂ ವಿರುಳ್ಹಿಂ ಆಪಜ್ಜನ್ತಿ। ಸೀಘತರಂ ಪುಪ್ಫನ್ತಿ ಫಲನ್ತಿ ಪತನ್ತಿ ಅನ್ತರಧಾಯನ್ತಿ। ಏಕಂ ನಿದಾಘಸಮಯಂ ಅತಿಕ್ಕಮಿತುಂ ನಸಕ್ಕೋನ್ತಿ। ದುತೀಯಂ ವಸ್ಸಂ ನ ಪಾಪುಣನ್ತಿ। ಏತ್ಥಚ ನಿದಾಘಸಮಯೋ ವಿಯ ಮರಣಕಾಲೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ದ್ವಿವಸ್ಸಜೀವಿನೋ ಪನ ಥೋಕಂ ಸಾರಭೂತಾ ಹೋನ್ತಿ। ಸಾರಭೂತತ್ತಾಚ ಥೋಕಂ ಬಲವನ್ತಾ ಅದ್ಧನಿಯಾ। ತತೋ ಯೇವಚತೇಸಂ ಚಿರಪರಿಣಾಮೋ ಹೋತಿ। ತೇ ಹಿ ಪಠಮಂ ವಸ್ಸಂ ರುಹನ್ತಿ ವುದ್ಧಿಂ ವಿರುಳ್ಹಿಂ ಆಪಜ್ಜನ್ತಿ। ಪುಪ್ಫಿತುಂವಾ ಫಲಿತುಂವಾ ನಸಕ್ಕೋನ್ತಿ। ದುತೀಯವಸ್ಸೇಏವ ಪುಪ್ಫನ್ತಿ ಫಲನ್ತಿ ಪತನ್ತಿ ಅನ್ತರಧಾಯನ್ತಿ। ದುತೀಯಂ ಪನ ನಿದಾಘ ಸಮಯಂ ಅತಿಕ್ಕಮಿತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋನ್ತಿ। ತತೀಯಂ ವಸ್ಸಂ ನ ಪಾಪುಣನ್ತಿ। ಮಹಾಸಾಲಾ ಪನ ಸಬ್ಬಸಾರಭೂತಾ ಹೋನ್ತಿ। ಬಲವನ್ತಾ ಚಿರತರಟ್ಠಾಯಿನೋ। ತಸ್ಮಾ ತೇ ಸಣಿಕಮೇವ ಪರಿಣಾಮಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ। ತೇ ಹಿ ಏಕ ದ್ವೇ ವಸ್ಸಾನಿ ವಿದತ್ಥಿರತನಮತ್ತಾವ ಹೋನ್ತಿ। ವುದ್ಧಿಂ ವಿರುಳ್ಹಿಂ ನಾಪಜ್ಜನ್ತಿ। ಪುಪ್ಫಿತುಂವಾ ಫಲಿತುಂವಾ ನ ಸಕ್ಕೋನ್ತಿ। ಅತಿಚಿರಟ್ಠಾಯಿನೋ ಪನ ಹೋನ್ತಿ। ಛ ಪಞ್ಚ ವಸ್ಸಸತಾನಿ ಠತ್ವಾವ ಪತನ್ತಿ। ಏವಮೇವ ಪಠಮಜವನಚೇತನಾ ಸಬ್ಬಸೋ ಅಲದ್ಧಾಸೇವನತಾಯ ಅಸಾರಾ ಅಬಲಾ ಹೋತಿ। ವಿಸುಂ ಏಕಂ ಭವಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತುಂ ಏಕಞ್ಚ ಮರಣಕಾಲಂ ಅತಿಕ್ಕಮಿತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ। ಇಮಸ್ಮಿಂ ಭವೇಏವ ವಿಪಚ್ಚಿತ್ವಾವಾ ಅವಿಪಚ್ಚಿತ್ವಾವಾ ಖಿಯ್ಯತಿ। ಸತ್ತಮ ಜವನಚೇತನಾ ಪನ ಲದ್ಧಾಸೇವನತಾಯ ಥೋಕಂ ಸಾರಭೂತಾ ಹೋತಿ। ವಿಸುಂ ಏಕಂ ಭವಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತುಂ ಸಕ್ಕೋತಿ। ಸಾರಭೂತತ್ತಾ ಯೇವಚ ಸಣಿಕಮೇವ ಪರಿಣಾಮಂ ಗಚ್ಛತಿ। ಇಮಸ್ಮಿಂ ಭವೇ ವಿಪಚ್ಚಿತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ। ಭವನ್ತರಂ ಪತ್ವಾವ ವಿಪಚ್ಚತಿ। ಪತಿತಜವನೇಸು ಪನ ಅನ್ತಿಮ ಜವನತಾಯ ದುಬ್ಬಲತ್ತಾ ದುತೀಯಂ ಮರಣಕಾಲಂ ಅತಿಕ್ಕಮಿತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ। ದುತೀಯಭವೇಏವ ವಿಪಚ್ಚಿತ್ವಾವಾ ಅವಿಪಚ್ಚಿತ್ವಾವಾ ಖಿಯ್ಯತಿ। ಅವಸೇಸಾನಂ ಪನ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಮಜ್ಝಿಮಚೇತನಾನಂ ಸುಟ್ಠು ಲದ್ಧಾಸೇವನಾನಂ ಸಣಿಕ ತರ ಪರಿಣತಭಾವೋ ವುತ್ತನಯಾನುಸಾರೇನ ವೇದಿತಬ್ಬೋತಿ। ನಂ ಕೇವಲಞ್ಚೇತ್ಥ ತಿಣ ರುಕ್ಖೋ ಪಮಾಯ ಪಾಣೋಪಮಾಯಾಪಿ ಅಯಮತ್ಥೋ ದೀಪೇತಬ್ಬೋ। ಯೇಹಿಕೇಚಿ ಗಬ್ಭಸೇಯ್ಯಕಾ ಪಾಣಾ ಅಪ್ಪಾಯುಕಜಾತಿಕಾ ಹೋನ್ತಿ। ತೇ ಸೀಘತರಂ ಗಬ್ಭವಾಸಂ ವಸನ್ತಿ, ಸೀಘತರಂ ವಿಜಾಯನ್ತಿ। ಅಙ್ಗಮಙ್ಗಾನಿಚ ನೇಸಂ ಸೀಘತರಂ ಥಾಮಗತಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿಚ ಸೀಘತರಂ ಪರಿಪಾಕಗತಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ತದಹೇವ ಉಟ್ಠಹಿತ್ವಾ ಗಚ್ಛನ್ತಿ। ಗೋಚರಂ ಗಣ್ಹನ್ತಿ। ಅತ್ತನೋ ಅತ್ತನೋ ವಿಸಯೇ ಸೀಘತರಂ ವಿಞ್ಞುತ್ತಂ ಆಪಜ್ಜನ್ತಿ। ಸೀಘತರಂ ಜಿಣ್ಣಾ ಹೋನ್ತಿ ಮರನ್ತಿ। ದೀಘಾಯುಕಜಾತಿಕಾನಂ ಪನ ಗಬ್ಭವಾಸಾದೀನಿ ಸಬ್ಬಾನಿ ಸಣಿಕ ಮೇವ ಸಿಜ್ಝನ್ತೀತಿ। ಏತ್ಥಚ ಮಹಗ್ಗತ ಕುಸಲಾನಿ ಸತ್ತಮ ಜವನಟ್ಠಾನೇ ಠಿತಾನೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ। ಪರಿಕಮ್ಮಜವನಾನಿ ಹಿ ಚಿರಟ್ಠಿತಿಕಟ್ಠೇನ ಸುಪಕ್ಕ ಸಾಲಿಧಞ್ಞಸದಿಸಾನಿ। ಅಪ್ಪನಾಜವನಾನಿ ಅಚಿರಟ್ಠಿತಿಕಟ್ಠೇನ ಸುಪಕ್ಕ ಸಾಲಿಭತ್ತಸದಿಸಾನೀತಿ ತಾನಿಪಿ ಅಚಿರತರಟ್ಠಿತಿಕಾನಿಏವ ಹೋನ್ತಿ। ದುತೀಯೇ ಭವೇ ವಿಪಚ್ಚಿತ್ವಾವಾ ಅವಿಪಚ್ಚಿತ್ವಾವಾ ಖಿಯ್ಯನ್ತಿ। ಇಮಸ್ಮಿಂ ಭವೇಪಿ ಅಪ್ಪಕೇನ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಾದಿನಾ ಪಚ್ಚನೀಕಧಮ್ಮೇನ ಪಟಿಬಾಹಿತಾನಿ ಸಬ್ಬಸೋ ಅವಿಪಾಕಭಾವಂ ಆಪಜ್ಜನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾತಾನಿ ತೇನ ಪರಿಯಾಯೇನ ದುಬ್ಬಲಾನಿ ನಾಮ ಹೋನ್ತೀತಿ।

ಯಸ್ಮಾ ಚ ಆನನ್ತರಿಯಕಮ್ಮಾನಂ ಫಲದಾನನಿಯತತಾನಾಮ ಕಾಲನಿಯಮೇನ ವಿನಾ ನ ಸಮ್ಭವತಿ। ಕಾಲನಿಯಮೋಚನಾಮ ಏಕನ್ತೇನ ಸತ್ತಮಜವನಸ್ಸೇವ ಹೋತಿ। ನ ಮಜ್ಝಿಮಜವನಾನಂ। ತೇಸಞ್ಹಿ ಅಸುಕಸ್ಮಿಂ ಭವೇಏವ ವಿಪಚ್ಚನ್ತೀತಿ ಏವಂ ನಿಯಮೋ ನತ್ಥೀತಿ। ತಸ್ಮಾ ದುವಿಧಸ್ಸ ನಿಯಮಸ್ಸ ಸಿದ್ಧತ್ತಾ ಏವ ಸತ್ತಮಜವನಚೇತನಾಯ

ಅನನ್ತರಿಯಕಮ್ಮತಾ ಸಿದ್ಧಾ ಹೋತಿ। ನ ಬಲವತರತಾಯಾತಿ ನಿಟ್ಠಮೇತ್ಥಗನ್ತಬ್ಬನ್ತಿ। ಮೂಲಟೀಕಾಯಂ ಪನ ನನುಚ ಸತ್ತಮಜವನಚೇತನಾಯ ಬಲವತಾಯ ಉಪಪಜ್ಜವೇದನೀಯಭಾವೋ ಹೋತಿ ಆನನ್ತರಿಯತಾಪೀತಿ ಚೋದನಂ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತ್ವಾ ತತ್ಥಾಯಂ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ ಸಿಯಾ। ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯಭಾವಿನೋ ವಿಪಾಕಸನ್ತಾನಸ್ಸ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯಭಾವೇನ ಅನ್ತಿಮಜವನಚೇತನಾಯ ಸುಸಙ್ಖತತ್ತಾಸಾ ಸತ್ತಮಜಗನಚೇತನಾ ಉಪಪಜ್ಜವೇದನೀಯಾ ಆನನ್ತರಿಯಕಾಚ ಹೋತಿ। ನ ಅಪತಿತಜವನಚೇತನಾ ವಿಯ ಬಲವತಾಯಾತಿ ಉತ್ತರಂ ವದತಿ। ತಂ ಯುತ್ತಂ ವಿಯ ನ ದಿಸ್ಸತಿ। ಏವಞ್ಹಿ ಸತಿ ಪಠಮಜವನಚೇತನಾ ಕಸ್ಸ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯಭಾವೇನ ಸುಸಙ್ಖತತ್ತಾ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮವೇದನೀಯಾನಾಮ ಜಾತಾತಿ ವತ್ತಬ್ಬಾ ಹೋತೀತಿ। ಮಹಾಟೀಕಾಯಂ ಪನ ದುಬ್ಬಲಾಪಿ ಅನ್ತಿಮಜವನ ಚೇತನಾ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನಕಿಚ್ಚವಿಸೇಸಯುತ್ತತಾಯ ಫಲವಿಪಚ್ಚನೇ ಸತ್ತಿವಿಸೇ ಸಯುತ್ತಾ ಹೋತೀತಿ ಉಪಪಜ್ಜವೇದನೀಯಾ ಆನನ್ತರಿಯಕಾಚ ಸಾ ಹೋತೀತಿ ವುತ್ತಂ। **ಯಥಾರಹ**ನ್ತಿ ತಂ ತಂ ಪುಗ್ಗಲಾನುರೂಪಂ। **ಯಥಾಭಿನೀಹಾರ ವಸೇನಾ**ತಿ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಪರಿಕಮ್ಮಭಾವನಾ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಕಸಿಣನಿಮಿತ್ತಾ ದೀಸುವಾ ಅನಿಚ್ಚಲಕ್ಖಣಾದೀಸುವಾ ಅಭಿನೀಹರಣಾನುರೂಪಂ। **ಅಪ್ಪನಾವೀಥಿ**ನ್ತಿ ಅಪ್ಪನಾಪಬನ್ಧಂ। ಇದಞ್ಚ ಅನೇಕವಾರೇ ಪವತ್ತಾನಂ ಅಪ್ಪನಾಜವನಾನಂ ಸಙ್ಗಹಣತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ। ತೇನೇವಾಹ ತತೋಪರಂ ಅಪ್ಪನಾವಸಾನೇ ಭವಙ್ಗಪಾತೋವ **ಹೋತೀತಿ**। ತತ್ಥ **ತತೋ**ತಿ ಚತುತ್ಥತೋವಾ ಪಞ್ಚಮತೋ ವಾ। ಇಮಸ್ಮಿಂ ಅತ್ಥೇ ಸತಿ ಪಞ್ಚಮೇವಾ ಛಟ್ಠೇವಾ ಏಕನ್ತೇನ ಭವಙ್ಗಪಾತೋ ಹೋತೀತಿ ಆಪಜ್ಜತಿ। ತಸ್ಮಾ ಪುನ **ಅಪ್ಪನಾವಸಾನೇ**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಭವಙ್ಗಪಾತೋವಹೋತಿ। ನತ್ಥಿ ತದಾರಮ್ಮಣುಪ್ಪಾದೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

"ಕತ್ಥಚಿ ಅಪ್ಪನಾವಾರೇ ಸತ್ತಜವನ ಪರಿಪೂರಣತ್ಥಂ ಅಪ್ಪನಾವಸಾನೇಪಿ ಕಾಮಾವಚರಜವನಪ್ಪವತ್ತಿಂ ವದನ್ತಾನಂ ನಿಕಾಯನ್ತರಿಕಾನಂ ವಾದೋ ಇಧ ಏವಸದ್ದೇನ ನಿವತ್ತಿತೋ"ತಿ ವುತ್ತಂ।

ತತ್ಥಾತಿ ತಸ್ಮಿಂ ಅಪ್ಪನಾಜವನವಾರೇ। ನಿರನ್ತರಪವತ್ತಾನಂ ಜವನಾನಂ ಭಿನ್ನವೇದನತಾನಾಮ ನತ್ಥೀತಿ ವುತ್ತಂ **ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತ ಜವನಾ ನನ್ತರ**ನ್ತಿಆದಿ।

[೧೩೧] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

"ಭಿನ್ನವೇದನಾನಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯಭಾವಸ್ಸ ಅನುದ್ಧಟತ್ತಾ"ತಿಕಾರಣಂ ವುತ್ತಂ। ತಂ ನ ಸುನ್ದರಂ।

ನ ಹಿ ಇಧ ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ಪಮಾಣಂ। ಕಸ್ಮಾ, ಆಸೇವನ ಪಚ್ಚನಿಕಾನಂ ಫಲಜವನಾನಂಪಿ ಪರಿಕಮ್ಮಜವನೇಹಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಞ್ಚ ಅಭಿನ್ನವೇದನತಾಯ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬತ್ತಾತಿ। **ಪಾಟಿಕಙ್ಖಿತಬ್ಬಾ**ತಿ ಅವಸ್ಸಂ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬಾ।

[೧೩೩] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

"ಪಸಂಸಿತಬ್ಬಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ನ ಸುನ್ದರಂ।

ನ ಹಿ ತಾದಿಸೋ ಸಂವಣ್ಣನಾಪದೇಸೋ ದಿಸ್ಸತೀತಿ। ಅರಹತ್ತ ಫಲೇ ಮಗ್ಗವೀಥಿಯಂ ಮಗ್ಗಕುಸಲಾನನ್ತರಂ ಪವತ್ತಮಾನೇಪಿ ಅಯಂ ಪುಬ್ಬಾಪರ ನಿಯಮೋ ಪರಿಕಮ್ಮಜವನೇಹಿ ಏವ ಸಹ ಅಪ್ಪನಾಜವನಾನಂ ಹೋತೀತಿ ಕತ್ವಾ **ಕ್ರಿಯಜವನಾನನ್ತರಂ ಅರಹತ್ತಫಲಞ್ಚಾ**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಸುಖಪುಞ್ಞಮ್ಹಾ ಪರಂ ದ್ವತ್ತಿಂಸ ಅಪ್ಪನಾಜವನಾನಿ ಸಮ್ಭವನ್ತಿ। ಉಪೇಕ್ಖಕಾ ಪುಞ್ಞಮ್ಹಾ ಪರಂ ದ್ವಾದಸ, ಸುಖಿತಕ್ರಿಯತೋ ಪರಂ ಅಟ್ಠ। ಉಪೇಕ್ಖಕಾ ಕ್ರಿಯತೋ ಪರಂ ಛ ಅಪ್ಪನಾಜವನಾನಿ ಸಮ್ಭವನ್ತೀತಿ ಯೋಜನಾ। ತತ್ಥ **ದ್ವತ್ತಿಂಸಾ**ತಿ ಅರಹತ್ತಫಲಸಬ್ಬಪಞ್ಚಮಜ್ಝಾನವಜ್ಜಿತಾನಂ ಚತುನ್ನಂ ರೂಪಕುಸಲಾನಂ ಸೋಳಸನ್ನಂ ಮಗ್ಗಕುಸಲಾನಂ ದ್ವಾದಸನ್ನಂ ಹೇಟ್ಠಿಮಫಲಾನಞ್ಚ ವಸೇನ ದ್ವತ್ತಿಂಸ। **ದ್ವಾದಸಾ**ತಿ ಪಞ್ಚಮಜ್ಝಾನಿಕಾನಂ ರೂಪಾರೂಪಮಗ್ಗಕುಸಲಾನಂ ಹೇಟ್ಠಿಮಫಲಾನಞ್ಚ

ವಸೇನ ದ್ವಾದಸ। **ಅಟ್ಠಾತಿ** ಪಞ್ಚಮಜ್ಝಾನವಜ್ಜಿತಾನಂ ಚತುನ್ನಂ ರೂಪಕ್ರಿಯಾನಂ ಚತುನ್ನಂ ಅರಹತ್ತಫಲಾನಞ್ಚ ವಸೇನ ಅಟ್ಠ। **ಛಾತಿ** ಪಞ್ಚಮಜ್ಝಾನಿಕಾನಂ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ರೂಪಾರೂಪಕ್ರಿಯಾನಂ ಅರಹತ್ತಫಲಸ್ಸಚ ವಸೇನ ಛ। ಪುಥುಜ್ಜನಾನಂ ಸೇಕ್ಖಾನಞ್ಚ ಕಾಮಪುಞ್ಞತಿಹೇತುತೋ ಪರಂ ಚತುಚತ್ತಾಲೀಸ ಅಪ್ಪನಾ ಸಮ್ಭವನ್ತಿ। ವೀತರಾಗಾನಂ ಅರಹನ್ತಾನಂ ತಿಹೇತುಕಾಮಕ್ರಿಯತೋ ಪರಂ ಚುದ್ದಸ ಅಪ್ಪನಾ ಸಮ್ಭವನ್ತೀತಿ ಯೋಜನಾ।

೧೨೯. **ಸಬ್ಬಥಾಪೀತಿ** ಅತಿಮಹನ್ತಾದಿನಾ ಸಬ್ಬಪಕಾರೇನಪಿ। **ಏತ್ಥಾತಿ** ಏತೇಸು ಯಥಾವುತ್ತೇಸು ಪಞ್ಚದ್ವಾರ ಮನೋದ್ವಾರೇಸು। ಸಬ್ಬತ್ಥಾಪಿ ಪನ ಅನಿಟ್ಠೇ ತಿವಾ ಪಾಠೋ। ತೇನೇವ ಟೀಕಾಸು ಸಬ್ಬತ್ಥಾಪೀತಿ ಪಞ್ಚದ್ವಾರ ಮನೋದ್ವಾರೇಪೀತಿ ವುತ್ತಂ। ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಇಟ್ಠಂ। ಕೇನ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬನ್ತಿ। ಲೋಕಿಯಮಹಾಜನೇನ। ತತ್ಥ ಚ ಅತಿಉಕ್ಕಟ್ಠೇ ಅತಿದುಗ್ಗತೇಚ ಜನೇ ಅಗಹೇತ್ವಾ ಮಜ್ಝಿಮಕೇನ ಮಹಾಜನೇನ। ಏವಞ್ಚ ಸತಿ ಇಟ್ಠಾನಿಟ್ಠಾನಂ ಸುಟ್ಠುವವತ್ಥಾನಂ ಹೋತೀತಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ವುತ್ತಂ। ಯಸ್ಮಿಂ ಆರಮ್ಮಣೇಕುಸಲ ವಿಪಾಕಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತದೇವ ಇಟ್ಠಂನಾಮ। ಯಸ್ಮಿಂ ಪನ ಅಕುಸಲವಿಪಾಕಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತದೇವ ಅನಿಟ್ಠಂನಾಮ। ನ ಹಿ ಸಕ್ಕಾ ಇಟ್ಠಂವಾ ಅನಿಟ್ಠಂವಾ ಆರಮ್ಮಣಂ ವಿಪಾಕಚಿತ್ತಂ ವಞ್ಚೇತುನ್ತಿಚ। ಅಪಿಚ ದ್ವಾರವಸೇನಾಪಿ ಇಟ್ಠಾನಿಟ್ಠತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾತಿ ಚ ವುತ್ತಂ। ತಸ್ಮಾ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿನ್ದ್ರಿಯಬದ್ಧಸನ್ತಾನಗತೇ ಏಕೇ ಕಸ್ಮಿಂ ರೂಪಕಲಾಪೇ ವಣ್ಣಾದೀಸು ರೂಪೇಸು ಕಿಞ್ಚಿ ಇಟ್ಠಂ ಹೋತಿ। ಕಿಞ್ಚಿ ಅನಿಟ್ಠಂ। ಕದಾಚಿ ಇಟ್ಠಂ ಹೋತಿ। ಕದಾಚಿ ಅನಿಟ್ಠಂ, ತತ್ಥ ಕಿಞ್ಚಿ ಇಟ್ಠಂ ಹೋತಿ ಕಿಞ್ಚಿ ಅನಿಟ್ಠನ್ತಿ ಯಥಾ ಕಿಂಸ್ಮಿಂಚಿ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಪುಪ್ಫೇ ವಣ್ಣೋ ಇಟ್ಠೋ। ಗನ್ಧೋ ಅನಿಟ್ಠೋ, ರಸೋ ಅನಿಟ್ಠೋ, ಫೋಟ್ಠಬ್ಬೋ ಅನಿಟ್ಠೋ, ಖರಸಮ್ಫಸ್ಸೋ। ಕಿಂಸ್ಮಿಂಚಿ ವಣ್ಣೋಪಿ ಇಟ್ಠೋ, ಗನ್ಧೋಪಿ ಇಟ್ಠೋ, ರಸಾದಯೋ ಅನಿಟ್ಠಾಯೇವ। ತಥಾ ಬುದ್ಧಸ್ಸ ಸರೀರಗತೇಪಿ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಕಲಾಪೇ ವಣ್ಣೋ ಇಟ್ಠೋ ಹೋತಿ। ಗನ್ಧೋ ಅನಿಟ್ಠೋ। ಮತಕಣ್ಹಸುನಖಸ್ಸ ಉದ್ಧುಮಾತಸರೀರೇಪಿ ವಣ್ಣೋ ಇಟ್ಠೋ ಹೋತಿ। ಗನ್ಧೋ ಅನಿಟ್ಠೋ। ಸೋ ಹಿ ವಣ್ಣೋ ಯದಿ ನಿವತ್ಥಪಾರುತಸ್ಸ ವತ್ಥಸ್ಸ ಭವೇಯ್ಯ। ತಂ ವತ್ಥಂ ಮಹಗ್ಘಂ ಹೋತೀತಿ। ಕದಾಚಿ ಇಟ್ಠಂ ಕದಾಚಿ ಅನಿಟ್ಠನ್ತಿ ಅಗ್ಗಿನಾಮ ಹೇಮನ್ತೇ ಇಟ್ಠೋ ಸುಖವಿಪಾಕಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ। ಗಿಮ್ಹೇ ಅನಿಟ್ಠೋ ದುಕ್ಖವಿಪಾಕಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ। ಸೀತುದಕಂ ಗಿಮ್ಹೇ ಇಟ್ಠಂ। ಹೇಮನ್ತೇ ಅನಿಟ್ಠಂ। ತಥಾ ಸುಖ ಸಮ್ಫಸ್ಸಂ ವತ್ಥಂ ಪಕತಿಕಾಯೇ ಇಟ್ಠಂ ಹೋತಿ। ವಣಂ ಪತ್ವಾ ಅನಿಟ್ಠಂ। ತೇನವಾ ಸಣಿಕಂ ಫುಸನ್ತಸ್ಸ ಇಟ್ಠಂ, ಗಾಳ್ಹಂ ಫುಸನ್ತಸ್ಸ ಅನಿಟ್ಠನ್ತಿ। ನಇಟ್ಠನ್ತಿ ಅನಿಟ್ಠಂ। ತಸ್ಮಿಂ ಅನಿಟ್ಠೇ। **ಇಟ್ಠೇತಿ** ಇಟ್ಠಮಜ್ಝತ್ತೇ, ಕುಸಲವಿಪಾಕಾನಿ ಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನ ಸನ್ತೀರಣ ತದಾರಮ್ಮಣಾನೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ಸನ್ತೀರಣ ತದಾರಮ್ಮಣಾನಿ ಚೇತ್ಥ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಾನಿಏವ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ। ತೇನೇವಾಹ ಅತಿಇಟ್ಠೇಪನಾತಿಆದಿ। ತತ್ಥ **ಅಭಿಇಟ್ಠೇತಿ** ಸುವಣ್ಣ ರಜತ ಮಣಿವಣ್ಣಾದಿಕೇ ಹರಿತಾಲವಣ್ಣಾದಿಕೇ ಕೋಸೇಯ್ಯ ವತ್ಥವಣ್ಣಾದಿ ಕೇ ದೇವಚ್ಛರಾವಣ್ಣಾದಿಕೇಚ ಅತಿವಿಯ ಲೋಕಿಯಮಹಾಜನೇನ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬೇ ಛಳಾರಮ್ಮಣೇ। ಯಸ್ಮಾ ಚೇತ್ಥ ಅನಿಟ್ಠಾರಮ್ಮಣ ಸಮಾಯೋಗೋ ಅಕುಸಲಕಮ್ಮಸ್ಸೇವ ವಿಪಚ್ಚನೋಕಾಸೋ ಹೋತಿ। ಇಟ್ಠಾರಮ್ಮಣಸಮಾಯೋಗೋಚ ಕುಸಲಕಮ್ಮಸ್ಸೇವ, ತಸ್ಮಾ ಅನಿಟ್ಠೇ ಅಕುಸಲವಿಪಾಕಾನೇವ। ಇಟ್ಠೇ ಕುಸಲವಿಪಾಕಾನೇವಾತಿ ಅಯಂ ನಿಯಮೋ ಸಿದ್ಧೋ। ವೇದನಾನಿಯಮೋ ಪನ ಆದಾಸೇ ಮುಖನಿಮಿತ್ತಸ್ಸ ವಿಯ ಅತ್ತನೋ ಉಸ್ಸಾಹ ಬಲೇನ ವಿನಾ ಕೇವಲಂ ಕಮ್ಮಬಲೇನ ನಿಬ್ಬತ್ತಾನಂ ವಿಪಾಕಾನಂ ಪರಿದುಬ್ಬಲತ್ತಾ ತಥಾ ತಥಾ ಕಪ್ಪೇತ್ವಾ ಪಕಪ್ಪೇತ್ವಾ ಗಹಣಾ ಭಾವತೋ ಯಥಾರಮ್ಮಣಮೇವ ಸಿದ್ಧೋ ಹೋತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ನ ಕೇವಲಞ್ಚ ವಿಪಾಕಾನಂ ಏವ। ಅಥಖೋ ವಿಪಲ್ಲಾಸರಹಿತೇ ಖಿಣಾಸವಸನ್ತಾನೇ ಪವತ್ತಾನಂ ಕಾಮಕ್ರಿಯಜವನಾನಂ ವಿಯಥಾರಮ್ಮಣಮೇವ ವೇದನಾಯೋಗೋ ಹೋತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ ವುತ್ತಂ ತತ್ಥಾಪಿ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತ ಕ್ರಿಯಜವನಾವಸಾನೇ ತಿಆದಿ। **ತತ್ಥಾಪೀತಿ** ತೇಸು ವಿಪಾಕೇಸುಪಿ। **ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತ ಕ್ರಿಯ ಜವನಾ ವಸಾನೇತಿ** ಬುದ್ಧವಣ್ಣಾದಿಕೇ ಅತಿಇಟ್ಠಾರಮ್ಮಣೇ ಪವತ್ತಾನಂ ಸೋಮನಸ್ಸ ಸಹಗತ ಕ್ರಿಯಜವನಾನಂ ಅವಸಾನೇ। **ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತ ಕ್ರಿಯ ಜವನಾ ವಸಾನೇತಿ** ಅನಿಟ್ಠೇ ಇಟ್ಠಮಜ್ಝತ್ತೇಚ ಪವತ್ತಾನಂ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಕ್ರಿಯಜವನಾನಂ ಅವಸಾನೇ। ಅಯಞ್ಚ ಕ್ರಿಯಜವನಾವಸಾನೇ ತದಾರಮ್ಮಣನಿಯಮೋ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂಪಿ ವುತ್ತೋಯೇವ। ವುತ್ತಞ್ಹಿ ತತ್ಥ ಕಾಮಾವಚರ ತಿಹೇತುಕ ಸೋಮನಸ್ಸ ಸಹಗತಕ್ರಿಯದ್ವಯಂ ತದಾರಮ್ಮಣವಸೇನ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತ ವಿಪಾಕಾನಂ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೋತಿಆದಿ। ಇದಞ್ಚ ಪಕತಿನೀಹಾರೇನ ಪವತ್ತಾನಂ ಕ್ರಿಯಜವನಾನಂ ವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ತಥಾ ರೂಪೇನ ಪನ ಚಿತ್ತಾತಿಸಙ್ಖಾರೇನ ಪವತ್ತಾನಂ ಕ್ರಿಯಜವನಾನಂ ಇಟ್ಠೇಪಿ ಉಪೇಕ್ಖಾವೇದನಾಯೋಗೋ ಅನಿಟ್ಠೇಪಿ ಸೋಮನಸ್ಸ ವೇದನಾಯೋಗೋ ಹೋತಿಯೇವ। ಯಥಾಹ -

ಕಥಞ್ಚಾನನ್ದ ಅರಿಯೋ ಹೋತಿ ಭಾವಿತಿನ್ದ್ರಿಯೋ। ಇಧಾನನ್ದ ಭಿಕ್ಖುನೋ ಚಕ್ಖುನಾ ರೂಪಂ ದಿಸ್ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಮನಾಪಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಅಮನಾಪಂ। ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಮನಾಪಾಮನಾಪಂ। ಸೋ ಸಚೇ ಆಕಙ್ಖತಿ ಪಟಿಕೂಲೇ ಅಪ್ಪಟಿಕೂಲಸಞ್ಞೀ ವಿಹರೇಯ್ಯನ್ತಿ। ಅಪ್ಪಟಿಕೂಲಸಞ್ಞೀ ತತ್ಥ ವಿಹರತಿ। ಸಚೇ ಆಕಙ್ಖತಿ ಅಪ್ಪಟಿಕೂಲೇ ಪಟಿಕೂಲ ಸಞ್ಞೀ ವಿಹರೇಯ್ಯನ್ತಿ। ಪಟಿಕೂಲಸಞ್ಞೀ ತತ್ಥ ವಿಹರತೀತಿ।

ಸಬ್ಬಂ ಉಪರಿಪಣ್ಣಾಸಕೇ ಇನ್ದ್ರಿಯಭಾವನಾಸುತ್ತಂ ಆಹರಿತಬ್ಬಂ। ತತ್ಥ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಮನಾಪಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಅಮನಾಪಂ। ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಮನಾಪಾಮನಾಪನ್ತಿ ಏತೇನ ಖೀಣಾಸವಾನಂ ಕಾಮಕ್ರಿಯಜವನಾನಂ ಪಕತಿನೀಹಾರೇನ ಇಟ್ಠೇ ಸೋ ಮನಸ್ಸಯೋಗೋ ಅನಿಟ್ಠೇ ಉಪೇಕ್ಖಾ ಯೋಗೋ ದಸ್ಸಿತೋ ಹೋತಿ। ಸೋಸಚೇ ಆಕಙ್ಖತಿ ಪಟಿಕೂಲೇ ಅಪ್ಪಟಿಕೂಲಸಞ್ಞೀ ವಿಹರೇಯ್ಯನ್ತಿ। ಅಪ್ಪಟಿಕೂಲಸಞ್ಞೀ ತತ್ಥ ವಿಹರತೀತಿಆದಿನಾ ಪನ ತೇಸಂ ತಥಾರೂಪೇ ಚಿತ್ತಾಭಿಸಙ್ಖಾರೇ ಸತಿ ಇಟ್ಠೇಪಿ ಉಪೇಕ್ಖಾಯೋಗೋ ಅನಿಟ್ಠೇಪಿಸೋಮನಸ್ಸ ಯೋಗೋ ವುತ್ತೋ ಹೋತೀತಿ। ಯಂ ಪನ ಖೀಣಾಸವಾನಂ ಸತತವಿಹಾರಸುತ್ತೇ ಇಧ ಭಿಕ್ಖುನಾ ರೂಪಂ ದಿಸ್ವಾ ನೇವ ಸುಮನೋ ಹೋತಿ। ನ ದುಮ್ಮನೋ। ಉಪೇಕ್ಖಕೋ ವಿಹರತಿ ಸತೋ ಸಮ್ಪಜಾನೋತಿಆದಿನಾ ಛಸುದ್ವಾರೇಸು ಸೋಮನಸ್ಸ ಪಟಿಕ್ಖಿಪನಂ ವುತ್ತಂ। ತಂಪಿ ತೇಸಂ ತಥಾ ರೂಪಚಿತ್ತಾಭಿಸಙ್ಖಾರಬಾಹುಲ್ಲವಸೇನ ವುತ್ತನ್ತಿ ಗಹೇತಬ್ಬಂ। ಯಸ್ಮಾ ವಾ ಖೀಣಾಲವಾಪಿ ಬುದ್ಧರೂಪದಸ್ಸನಾದೀಸು ಪಧಾನಸಾರುಪ್ಪಟ್ಠಾನದಸ್ಸನಾದೀಸು ಚ ಸೋಮನಸ್ಸಿತಾ ಹೋನ್ತಿಯೇವ। ತಸ್ಮಾ ಕೇವಲಂ ರಾಗಾದಿವತ್ಥು ಭೂತಾನಿ ರೂಪಾರಮ್ಮಣಾದೀನಿ ಇಟ್ಠಾನಿಟ್ಠಾನಿ ಸನ್ಧಾಯ ಇದಂ ವುತ್ತನ್ತಿಪಿ ಯುತ್ತಂ। ಏತ್ಥ ಚ। ಕಥಂ ಪಟಿಕೂಲೇ ಅಪ್ಪಟಿಕೂಲಸಞ್ಞೀ ವಿಹರತಿ। ಅನಿಟ್ಠಸ್ಮಿಂ ವತ್ಥುಸ್ಮಿಂ ಮೇತ್ತಾಯವಾ ಫರತಿ। ಧಾತುತೋವಾ ಉಪಸಂಹರತಿ। ಏವಂ ಪಟಿಕೂಲೇ ಅಪ್ಪಟಿಕೂಲಸಞ್ಞೀ ವಿಹರತಿ। ಕಥಂ ಅಪ್ಪಟಿಕೂಲೇ ಪಟಿಕೂಲಸಞ್ಞೀ ವಿಹರತಿ ಇಟ್ಠಸ್ಮಿಂ ವತ್ಥುಸ್ಮಿಂ ಅಸುಭಾಯವಾ ಫರತಿ। ಅನಿಚ್ಚತೋ ವಾ ಉಪಸಂಹರತಿ। ಏವಂ ಅಪ್ಪಟಿಕೂಲೇ ಪಟಿಕೂಲಸಞ್ಞೀ ವಿಹರತೀತಿಆದಿನಾ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಮಗ್ಗನಯೇನ ಇಧ ತಥಾರೂಪೋ ಚಿತ್ತಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ ನಾಮ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಅಪರೇ ಪನ ವದನ್ತಿ-ಖೀಣಾಸವಾ ಯದಾ ದೇವಚ್ಛರಾ ವಣ್ಣಾದಿಕಂ ಅತಿಇಟ್ಠಾರಮ್ಮಣಂ ಆಪಾತಮಾ ಗಚ್ಛತಿ। ತದಾ ತತ್ಥ ಅಸುಭಾಯವಾಫರನ್ತಿ। ಅನಿಚ್ಚತೋವಾ ಉಪಸಂಹರನ್ತಿ ತತ್ಥ ಅನಿಟ್ಠಭೂತಂ ಅಸುಭ ಲಕ್ಖಣಂವಾ ಅನಿಚ್ಚಲಕ್ಖಣಂವಾ ಉಪೇಕ್ಖಾ ಕ್ರಿಯ ಜವನಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ। ನ ಅತಿಇಟ್ಠಾರಮ್ಮಣಭೂತಂ ದೇವಚ್ಛರಾವಣ್ಣಾದಿಕಂ।

ತಥಾ ಯದಾ ಕುಥಿಭಕುಟ್ಠಸರೀರಾದಿಕಂ ಅತಿಅನಿಟ್ಠಾರಮ್ಮಣಂ ಆಪಾತಮಾಗಚ್ಛತಿ। ತದಾ ತತ್ಥ ಮೇತ್ತಾಯವಾ ಫರನ್ತಿ। ಧಾತುತೋವಾ ಉಪಸಂಹರನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಇಟ್ಠಭೂತಂ ಅವೇರತಾವಾದಿಲಕ್ಖಣಮೇವ ಸೋಮನಸ್ಸಕ್ರಿಯಜವನಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ। ನ ಅತಿಅನಿಟ್ಠಭೂತಂ ಕುಥಿತ ಕುಟ್ಠಸರೀರಾದಿಕಂ। ತಸ್ಮಾ ತಾನಿ ಜವನಾನಿ ಕಾಮವಿಪಾಕಾನಿವಿಯ ಸಬ್ಬದಾಪಿ ಆರಮ್ಮಣಾನುರೂಪಮೇವ ವೇದನಾಯುತ್ತಾನಿ ಹೋನ್ತೀತಿ। ತಂ ನಯುಜ್ಜತಿ। ನ ಹಿ ತಾನಿ ಲಕ್ಖಣಾನಿ ದೇವಚ್ಛರಾವಣ್ಣಾದೀಹಿ ವಿನಾ ವಿಸುಂ ಲಬ್ಭನ್ತಿ। ತೇಹಿ ಪನ ಸಹೇವ ಲಬ್ಭನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ಯಥಾ ಆನಿಸಂಸದಸ್ಸನೇನ ಭಾವನಾಯ ಪುಬ್ಬಾಪರಿಯವಿಸೇಸದಸ್ಸನೇನಚ ಉದ್ಧುಮಾತಕಾದೀಸು ಅತಿ ಅನಿಟ್ಠೇಸುಪಿ ಸೋಮನಸ್ಸುಪ್ಪತ್ತಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ವುತ್ತಾ। ಯಥಾಚ ಮಹಾ ಮೋಗ್ಗಲಾನತ್ಥೇರಸ್ಸ ಬುದ್ಧಸುಬುದ್ಧತಾದಸ್ಸನೇನ ಅತ್ತಸಮ್ಪತ್ತಿದಸ್ಸನೇನಚ ಅನಿಟ್ಠಭೂತೇಪಿ ಅಟ್ಠಿಕಙ್ಕಲಿಕಪೇತರೂಪೇ ಸೋಮನಸ್ಸುಪ್ಪತ್ತಿ ಪಾಳಿಯಂ ವುತ್ತಾ। ಯಥಾ ಚ ಮಹಾಕಸ್ಸಪತ್ಥೇರಸ್ಸ ತಥಾರೂಪೇನ ಚಿತ್ತಾಭಿ ಸಙ್ಖಾರೇನ ಕುಟ್ಠಿನೋ ಹತ್ಥತೋ ಲದ್ಧೇ ಅನಿಟ್ಠಭೂತೇ ಪೂತಿಕುಮ್ಮಾಸೇಪಿ ಸೋಮನಸ್ಸುಪ್ಪತ್ತಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ವುತ್ತಾ। ಏವಮೇವಂ ಇಧಪಿ ಅಸುಭಫರಣಾದಿಕೋ ಚಿತ್ತಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ ಅತಿಇಟ್ಠೇ ಉಪೇಕ್ಖಾಜವನಾನಂ ಅತಿಅನಿಟ್ಠೇಚ ಸೋಮನಸ್ಸಜವನಾನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಅಯಞ್ಹಿ ಆರಮ್ಮಣಾನಂ ಇಟ್ಠಾನಿಟ್ಠಭಾವೋನಾಮ ಲೋಕಿಯಮಹಾಜನಾನಂ ಇಚ್ಛಾವಸೇನ ಸಿದ್ಧೋ ಹೋತಿ ಅಗಮ್ಭೀರೋ ವಿಪಲ್ಲಾಸಧಮ್ಮಾನಂ ಕಿಲೇಸಾನಞ್ಚ ವತ್ಥುಭೂತೋ। ಯಥಾಹ-ತತ್ಥ ಕತಮಂ ರೂಪಂ ಹೀನಂ। ಯಂ ರೂಪಂ ತೇಸಂ ತೇಸಂ ಸತ್ತಾನಂ ಉಞ್ಞಾತಂ ಅವಞ್ಞಾತನ್ತಿಆದಿ। ಏತ್ಥ ಹಿ ತೇಸಂ ತೇಸಂ ಸತ್ತಾನನ್ತಿ ಏತೇನ ಆರಮ್ಮಣಧಮ್ಮಾನಂ ಇಟ್ಠಾನಿಟ್ಠಭಾವೋ ನಾಮ ಲೋಕಿಯಮಹಾಜನ ಸಮ್ಮುತಿಯಾ ಸಿದ್ಧೋತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ತಸ್ಮಾ ಯಞ್ಚ ಅಪ್ಪಹೀನವಿಪಲ್ಲಾಸಾನಂ ಲೋಕಿಯಮಹಾಜನಾನಂ

ದೇವಚ್ಛರಾವಣ್ಣಾ ದೀಸು ಅತಿ ಇಟ್ಠೇಸು ಅತಿಇಟ್ಠಾಕಾರತೋ ಗಹಣಂ। ಯಞ್ಚ ಬುದ್ಧವಣ್ಣಾ ದೀಸು ಅತಿಇಟ್ಠೇಸು ಅನಿಟ್ಠಾಕಾರತೋ ಗಹಣಂ। ತದುಭಯಂಪಿ ತೇಸಂ ವಿಪಲ್ಲಾಸವಸೇನೇವ ಹೋತಿ। ಯಂಪನ ಪಞ್ಞವನ್ತಾನಂ ಬುದ್ಧಸಾವಕಾನಂ ದೇವಚ್ಛರಾವಣ್ಣಾದೀಸು ಅನಿಟ್ಠಾಕಾರತೋ ಗಹಣಂ। ಯಞ್ಚ ಬುದ್ಧವಣ್ಣಾದೀಸು ಅತಿಇಟ್ಠಾಕಾರತೋ ಗಹಣಂ। ತದುಭಯಂಪಿ ಪಞ್ಞಾಬಲೇನೇವ ಹೋತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

[೧೩೪] ಯಂ ಪನ **ವಿಭಾವನಿಯಂ**

"ಕುಸಲಾಕುಸಲಾನಂ ಪನ ಅಪ್ಪಹೀನವಿಪಲ್ಲಾಸೇಸು ಸನ್ತಾನೇಸು ಪವತ್ತಿಯಾ ಅತಿಇಟ್ಠೇಪಿ ಇಟ್ಠಮಜ್ಝತ್ತಅನಿಟ್ಠಾಕಾರತೋ ಅನಿಟ್ಠೇಪಿ ಇಟ್ಠಇಟ್ಠಮಜ್ಝತ್ತಾಕಾರತೋ ಗಹಣಂ ಹೋತೀತಿ" ವುತ್ತಂ।

ಯಞ್ಚ **ತತ್ಥ**

"ಖೀಣಾಸವಾನಂ ಚಿತ್ತವಿಪಲ್ಲಾಸಾಭಾವೇನ ಕ್ರಿಯಜವನಾನಿಪಿ ಯಥಾರಮ್ಮಣಮೇವ ಪವತ್ತನ್ತೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ವಿಚಾರೇತಬ್ಬಮೇವ।

ಯೇ ಹಿ ತೇ ಧಮ್ಮಾ ಚಕ್ಖುರಹಿತಾ ಹೋನ್ತಿ। ತೇಯೇವ ವಿಪಲ್ಲಾಸ ವಸೇನ ಚಿತ್ತವಸಾನುಗಾ ಆರಮ್ಮಣವಸಾನುಗಾಚ ಹೋನ್ತೀತಿ ಕುಸಲಾ ಕುಸಲಾನಿಯೇವ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಯಥಾರಮ್ಮಣಂ ಪವತ್ತನ್ತಿ। ನ ಪನ ಕ್ರಿಯ ಜವನಾನಿ। ನ ಹಿ ಖೀಣಾಸವಾ ಲೋಕಿಯಮಹಾಜನಸಮ್ಮತೇಸು ಇಟ್ಠಾನಿಟ್ಠೇಸು ಚಿತ್ತವಸಾನುಗಾ ಆರಮ್ಮಣವಸಾನುಗಾಚ ಹೋನ್ತೀತಿ। ಯಥಾಹ -

ರೂಪಾ ಸದ್ದಾ ಗನ್ಧಾ ರಸಾ, ಫೋಟ್ಠಬ್ಬಾಚ ಮನೋರಮಾ।
ಇಟ್ಠಧಮ್ಮಾ ಅನಿಟ್ಠಾಚ, ನ ಪವೇಧನ್ತಿ ಪಣ್ಡಿತಾತಿ॥

ತಸ್ಮಾ ಸೋಮನಸ್ಸ ಕ್ರಿಯ ಜವನಾನನ್ತರಂಪಿ ತದಾರಮ್ಮಣಾನಿ ಸೋಮನಸ್ಸುಪೇಕ್ಖಾ ವೇದನಾಯುತ್ತಾನಿ ಏವ ಸಿಯುಂ। ತಥಾ ಉಪೇಕ್ಖಾಕ್ರಿಯಜವನಾನನ್ತರಂಪೀತಿ। ಮೂಲಟೀಕಾಯಂ ಪನೇತ್ಥ ಪಟ್ಠಾನೇ-ಕುಸಲಾಕುಸಲೇ ನಿರುದ್ಧೇ ವಿಪಾಕೋ ತದಾರಮ್ಮಣತಾಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ಕುಸಲಕುಸಲಾನನ್ತರಂ ಏವ ತದಾರಮ್ಮಣಂ ವುತ್ತಂ। ನ ಅಬ್ಯಾಕತಾನನ್ತರಂ ನಚ ಕತ್ಥಚಿ ಕ್ರಿಯಾನನ್ತರಂ ತದಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ ವುತ್ತಟ್ಠಾನಂ ದಿಸ್ಸತಿ। ವಿಜ್ಜಮಾನೇಚ ತಸ್ಮಿಂ ಅವಚನೇ ಕಾರಣಂನತ್ಥಿ। ಭವಙ್ಗಞ್ಚನಾಮೇತಂ ನದಿಸೋತೋವಿಯ ಪಟಿಸೋತಗಾಮಿನಾವಂ ಸವಿಪ್ಫಾರಿಕಂ ಏವಜವನಂ ಅನುಬನ್ಧತೀತಿ ಯುತ್ತಂ। ನ ಪನ ಛಳಙ್ಗುಪೇಕ್ಖಾವತೋ ಖೀಣಾಸವಸ್ಸ ಸನ್ತವುತ್ತಿಕ್ರಿಯಜವನಂ। ತಸ್ಮಾ ಕ್ರಿಯಜವನಾನನ್ತರಂ ತದಾರಮ್ಮಣವಿಧಾನಂ ಉಪಪರಿಕ್ಖಿತಬ್ಬನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಪಟ್ಠಾನೇ ಪನ ಕುಸಲತ್ತಿಕೇ ಪಞ್ಹಾ ವಾರೇ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯವಿಭಙ್ಗೇ ತೀಸು ಅಬ್ಯಾಕತಪದಾವಸಾನವಾರೇಸು ಸೇಕ್ಖಪುಥುಜ್ಜನಾನಂ ತದಾರಮ್ಮಣಮೇವ ಪಧಾನಂ ಹೋತಿ। ನ ಕುಸಲಾ ಕುಸಲಜವನಂ। ತಸ್ಮಾ ದ್ವೀಸುಪಿ ವಾರೇಸು ಸೇಕ್ಖಾವಾ ಪುಥುಜ್ಜನಾವಾ ಕುಸಲಂ ಅನಿಚ್ಚತೋ ವಿಪಸ್ಸನ್ತಿ ಕುಸಲಂ ಅಸ್ಸಾದೇನ್ತೀತಿಆದಿಕಂ ವತ್ವಾ ಪುನಚ ಕುಸಲೇ ನಿರುದ್ಧೇ ಅಕುಸಲೇ ನಿರುದ್ಧೇ ವಿಪಾಕೋ ತದಾರಮ್ಮಣತಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ವುತ್ತಂ। ಅರಹತೋ ಪನ ಜವನಂಪಿ ತದಾರಮ್ಮಣಂಪಿ ಪಧಾನ ಮೇವ ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಾ ಅರಹಾ ಕುಸಲಂ ಅನಿಚ್ಚತೋ ದುಕ್ಖತೋ ಅನತ್ತತೋ ವಿಪಸ್ಸತಿ ಇಚ್ಚೇವ ವುತ್ತಂ। ನಪನ ವುತ್ತಂ ಕ್ರಿಯಾಬ್ಯಾಕತೇ ನಿರುದ್ಧೇ ವಿಪಾಕೋ ತದಾರಮ್ಮಣತಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ। ಯದಿ ಚೇತಂ ವುಚ್ಚೇಯ್ಯ ತದಾರಮ್ಮಣಮೇವ ಪಧಾನಂ ಕತಂನಾಮ ಸಿಯಾ। ಅವುತ್ತೇಪಿಚ ತಸ್ಮಿಂ ವಿಪಸ್ಸತೀತಿ ಇಮಿನಾ ತದಾರಮ್ಮಣಂಪಿ ಗಹಿತಮೇವ ಹೋತೀತಿ। ತಸ್ಮಾ ಯಂ ವುತ್ತಂ ಪಟ್ಠಾನೇ ಕುಸಲಾ।ಲ। ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ಕುಸಲಾಕುಸಲಾನನ್ತರಮೇವ ತದಾರಮ್ಮಣಂ ವುತ್ತಂ। ನ ಅಬ್ಯಾಕತಾನನ್ತರನ್ತಿಚ। ವಿಜ್ಜಮಾನೇಚ ತಸ್ಮಿಂ ಅವಚನೇ ಕಾರಣಂ ನತ್ಥೀತಿ ಚ ವುತ್ತಂ। ತಂ ನ ಯುಜ್ಜತಿಯೇವ। ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯವಿಭಙ್ಗೇಸು ಪನ ಕುಸಲಂ ವುಟ್ಠಾನಸ್ಸ ಅಕುಸಲಂ ವುಟ್ಠಾನಸ್ಸ ಕ್ರಿಯಂ ವುಟ್ಠಾನಸ್ಸಾತಿಚ ವಿಪಾಕಧಮ್ಮಧಮ್ಮಾ ಖನ್ಧಾ ವುಟ್ಠಾನಸ್ಸ ನೇವವಿಪಾಕ ನಾವಿಪಾಕಧಮ್ಮಧಮ್ಮಾ ಖನ್ಧಾ ವುಟ್ಠಾನಸ್ಸಾತಿಚ

ಏವಮಾದಿನಾ ಕ್ರಿಯಜವನಾನನ್ತರಂ ಭವಙ್ಗೇನ ಸಹ ತದಾರಮ್ಮಣಸ್ಸಪಿ ವುಟ್ಠಾನನಾಮೇನ ವುತ್ತಟ್ಠಾನಂ ದಿಸ್ಸತಿಯೇವ। ತಸ್ಮಾ ಯಞ್ಚ ವುತ್ತಂ ನ ಕತ್ಥಚಿ ಕ್ರಿಯಾನನ್ತರಂ ತದಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ ವುತ್ತಟ್ಠಾನಂ ದಿಸ್ಸತೀತಿ। ತಂಪಿ ನ ಯುಜ್ಜತಿಯೇವ। ನಚ ಛಳಙ್ಗುಪೇಕ್ಖಾವ ತೋ ಖೀಣಾಸವಸ್ಸ ಸನ್ತವುತ್ತಿಪಿ ಕ್ರಿಯಜವನಂ ಸವಿಪ್ಫಾರಿಕಂ ನ ಹೋತಿ। ಕುಸಲಜವನಸ್ಸ ವಿಯ ತಸ್ಸಪಿ ಓಳಾರಿಕಕಾಯವಚೀ ಪಯೋಗಸಮುಟ್ಠಾ ಪನತೋತಿ।

[೧೩೫] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

ಟೀಕಾವಾದಸ್ಸ ಉತ್ತರಂ ವದನ್ತೇನ ಯಂ ವುತ್ತಂ "ಯದಿ ಅಬ್ಯಾಕತಾ ನನ್ತರಂಪಿ ತದಾರಮ್ಮಣಂ ವುಚ್ಚೇಯ್ಯ। ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣೇ ವೋಟ್ಠಬ್ಬನಾ ನನ್ತರಂಪಿ ತಸ್ಸ ಪವತ್ತಿಂ ಮಞ್ಞೇಯ್ಯುನ್ತಿ ಕ್ರಿಯಜವನಾನನ್ತರಂ ತದಾ ರಮ್ಮಣಂ ನ ವುತ್ತ"ನ್ತಿ। ತಂ ನ ಸುನ್ದರಂ।

ನ ಹಿ ಪಟ್ಠಾನೇ ಇಮಸ್ಮಿಂ ವುತ್ತೇ ಇದಂನಾಮ ಮಞ್ಞೇಯ್ಯುನ್ತಿ ಅವುತ್ತಂನಾಮ ಅತ್ಥಿ। ನ ಚ ಅರಹಾ ಕುಸಲಂ ಅನಿಚ್ಚತೋ ದುಕ್ಖತೋ ಅನತ್ತತೋ ವಿಪಸ್ಸತೀತಿಆದಿನಾ ವಿಪಸ್ಸನಾಚಾರವಸೇನ ವುತ್ತಟ್ಠಾನೇ ಪಞ್ಚದ್ವಾರಿಕ ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣ ವಾರಪಸಙ್ಗೋ ಅತ್ಥೀತಿ। **ದೋಮನಸ್ಸ।ಲ। ಉಪೇಕ್ಖಾ ಸಹಗತಾನೇವ ಭವನ್ತಿ**। ನ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಾನಿ। ಕಸ್ಮಾ, ಸೋಮನಸ್ಸ ದೋಮನಸ್ಸಾನಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞವಿರುದ್ಧತ್ತಾ। ತೇನೇವ ಹಿ ಪಟ್ಠಾನೇ ತೇಸಂ ಇತರೀತರಾನನ್ತರಪಚ್ಚಯತಾ ನವುತ್ತಾತಿ। ಏತ್ಥಚ ಕ್ರಿಯಜವನ ದೋಮನಸ್ಸಜವನಾನ ಮೇವ ಅನನ್ತರಂ ತದಾರಮ್ಮಣ ನಿಯಮಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೇನ ಥೇರೇನ ಇತರೇಸಂ ಕುಸಲಾಕುಸಲಜವನಾನಂ ಅನನ್ತರಂ ಪನ ತಾದಿಸೋ ನಿಯಮೋ ನತ್ಥೀತಿ ದಸ್ಸಿತೋ ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಾ ಅಟ್ಠನ್ನಂ ಕಾಮಕುಸಲಾನಂ ಅಟ್ಠನ್ನಂ ಲೋಭಮೂಲಾನಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ಮೋಹಮೂಲಾನನ್ತಿ ಅಟ್ಠಾರಸನ್ನಂ ಜವನಾನಂ ಅನನ್ತರಂ ಆರಮ್ಮಣಾನುರೂಪಂ ಸಬ್ಬಾನಿ ತದಾರಮ್ಮಣಾನಿ ಭವಙ್ಗಾನಿ ಚ ಪವತ್ತನ್ತಿ। ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಪನ ಅಕುಸಲಜವನಾನನ್ತರಂ ತದಾರಮ್ಮಣಂ ಅಹೇತುಕಮೇವ। ದ್ವಿಹೇತುಕಜವನಾನನ್ತರಂ ದ್ವಿಹೇತುಕಮೇವ। ತಿಹೇತುಕಜವನಾನನ್ತರಂ ತಿಹೇತುಕಮೇವಾತಿ ಅಯಂ ಯೇಭುಯ್ಯನಿಯಮೋ। ಯಸ್ಸ ಪನ ದ್ವಿಹೇತುಕಾನಿವಾ ತಿಹೇತುಕಾನಿವಾ ಕುಸಲಜವನಾನಿ ಬಹುಲಂ ಸಮುದಾಚರನ್ತಿ। ತಸ್ಸ ಕದಾಚಿ ಅಕುಸಲಜವನೇಸು ಜವಿತೇಸು ಅಕುಸಲಾನನ್ತರಂಪಿ ದ್ವಿಹೇತುಕಾನಿವಾ ತಿಹೇತುಕಾನಿವಾತದಾರಮ್ಮಣಾನಿ ಪವತ್ತನ್ತಿ। ಯಸ್ಸ ಅಕುಸಲಜವನಾನಿ ಬಹುಲಂ ಸಮುದಾಚರನ್ತಿ। ತಸ್ಸ ಕದಾಚಿ ದ್ವಿಹೇತುಕೇಸುವಾ ತಿಹೇತುಕೇಸುವಾ ಕುಸಲಜವನೇಸು ಜವಿತೇಸು ಕುಸಲಾನನ್ತರಂಪಿ ಅಹೇತುಕತದಾರಮ್ಮಣಾನಿ ಪವತ್ತನ್ತಿ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ ಪಟ್ಠಾನೇ-ಅಹೇತುಕೇ ಖನ್ಧೇ ಅನಿಚ್ಚತೋ।ಲ। ದೋಮನಸ್ಸಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಕುಸಲಾಕುಸಲೇ ನಿರುದ್ಧೇ ಸಹೇತುಕೋ ವಿಪಾಕೋ ತದಾ ರಮ್ಮಣತಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಅಹೇತುಕೋ ವಿಪಾಕೋ ತದಾರಮ್ಮಣತಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ। ಏಕಾನಿಹಿ ತದಾರಮ್ಮಣಾನಿನಾಮ ಪಟಿಸನ್ಧಿಜನಕೇನ ಏಕೇನ ಕಮ್ಮೇನ ನಿಬ್ಬತ್ತಾನಿಪಿ ನಾನಾವೀಥೀಸು ನಾನಾಪ್ಪಕಾರಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ಪವತ್ತಿ ವಿಪಾಕಜನಕೇಹಿ ಪನ ನಾನಾಕಮ್ಮೇಹಿ ನಿಬ್ಬತ್ತೇಸು ವತ್ತಬ್ಬಮೇವ ನತ್ಥೀತಿ। **ತಸ್ಮಾ**ತಿ ಯಸ್ಮಾ ದೋಮನಸ್ಸಾನನ್ತರಂ ಸೋಮನಸ್ಸುಪ್ಪತ್ತಿ ನಾಮ ನತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ। **ಸೋಮನಸ್ಸಪಟಿಸನ್ಧಿಕಸ್ಸಾ**ತಿ ಚತೂಸು ಸೋಮನಸ್ಸಮಹಾ ವಿಪಾಕೇಸು ಏಕಮೇಕೇನ ಗಹಿತ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕಸ್ಸ ಸತ್ತಸ್ಸ। **ತದಾ ರಮ್ಮಣಸಮ್ಭವೋ**ತಿ ತದಾರಮ್ಮಣುಪ್ಪತ್ತಿ ಕಾರಣಂ। ತದಾರಮ್ಮಣುಪ್ಪತ್ತಿ ಯೇವವಾ। **ಯಂಕಿಞ್ಚೀ**ತಿ ಇಟ್ಠಾನಿಟ್ಠಭೂತೇಸು ರೂಪಾರಮ್ಮಣಾದೀಸು ಯಂಕಿಞ್ಚಿ। **ಪರಿಚಿತಪುಬ್ಬ**ನ್ತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಭವೇಯೇವ ತಜ್ಜಣತೋ ಪುರಿಮಖಣೇಸು ಗಹಣ ಬಹುಲತಾ ವಸೇನ ಪರಿಚಿತಂ। ಅಭಿಣ್ಹಸೇವಿತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣ**ನ್ತಿ ಪರಿತ್ತಧಮ್ಮಭೂತಂ ಆರಮ್ಮಣಂ। **ಆರಬ್ಭಾ**ತಿ ಆಲಮ್ಬಿತ್ವಾ। **ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತ ಸನ್ತೀರಣ**ನ್ತಿ ದ್ವೀಸು ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಸನ್ತೀ ರಣೇಸು ಇಟ್ಠೇ ಕುಸಲವಿಪಾಕಂ ಅನಿಟ್ಠೇ ಅಕುಸಲವಿಪಾಕಂ ಉಪೇಕ್ಖಾ ಸಹಗತ ಸನ್ತೀರಣಂ। ಯೇಸಂ ಪನ ಪಕತಿಯಾ ಇತರಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತ ವಿಪಾಕಾನಿ ಬಹುಲಂ ಪವತ್ತನ್ತಿ। ತೇಸಂ ತಾನಿಪಿ ಆಗನ್ತುಕಭವಙ್ಗಂ ನಹೋನ್ತೀತಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬಾನಿ। ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಪನ ಮಹಾಧಮ್ಮರಕ್ಖಿತತ್ಥೇರವಾದೇ ಯೇಭುಯ್ಯನಿಯಮಸೋತೇ ಪತಿತತ್ತಾ ಅಕುಸಲಜವನಾನುರೂಪಂ ಅಹೇತುಕಂ ಉಪೇಕ್ಖಾ ಸನ್ತೀರಣ ದ್ವಯ ಮೇವ ವುತ್ತಂ। ತೇನೇವ ಹಿ ಪರತೋ ಥೇರವಾದಾನಂ ವಿಚಾರಿತಟ್ಠಾನೇ ಅಕುಸಲಜವನಾನನ್ತರಂ ಅಹೇತುಕ ತದಾರಮ್ಮಣ ಮೇವ ದೀಪೇನ್ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಥೇರವಾದಸ್ಸ ಅಪರಿಪುಣ್ಣವಾದಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಯದಾ ಕುಸಲಜವನಾನಂ ಅನ್ತರನ್ತರಾ

ಅಕುಸಲಂ ಜವತಿ, ತದಾ ಕುಸಲಾವಸಾನೇ ಆಚಿಣ್ಣ ಸದಿಸಮೇವ ಅಕುಸಲಾವಸಾನೇ ಸಹೇತುಕಂ ತದಾರಮ್ಮಣಂ ಯುತ್ತನ್ತಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ವುತ್ತಂ। ತದಾರಮ್ಮಣೇಚಯುತ್ತೇ ಏತಂಪಿ ಯುಜ್ಜತಿಯೇವ। ತಸ್ಮಾ ಛಪಿ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತವಿಪಾಕಾನಿ ಆಗನ್ತುಕಭವಙ್ಗಂ ಹೋನ್ತಿಯೇವಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಏತ್ಥಚ ಉಪೇಕ್ಖಾಪಟಿಸನ್ಧಿಕಸ್ಸ ತಾವ ಅತಿಮಹನ್ತಾತಿ ವಿಭೂತೇಸುಪಿ ಬುದ್ಧವಣ್ಣಾದೀಸು ಅಭಿಇಟ್ಠಾರಮ್ಮಣೇಸು ದೋಮನಸ್ಸಂ ಉಪ್ಪಾದೇನ್ತಸ್ಸ ತದಾರಮ್ಮಣಸಮ್ಭವೋ ನತ್ಥೀತಿ ದೋಮನಸ್ಸ ಜವನಾನನ್ತರಂ ಭವಙ್ಗಪಾತೋವ ಹೋತಿ। ಸೋಮನಸ್ಸಪಟಿಸನ್ಧಿಕಸ್ಸ ಪನ ಸಬ್ಬೇಸುಪಿ ಇಟ್ಠಾನಿಟ್ಠಭೂತೇಸು ಮಹನ್ತೇಸು ಅವಿಭೂತೇಸುಚ ಛಳಾರಮ್ಮಣೇಸು ದೋಮನಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದೇನ್ತಸ್ಸ ನೇವ ತದಾರಮ್ಮಣಸಮ್ಭವೋ ಅತ್ಥಿ। ನಚಮೂಲಭವಙ್ಗ ಸಮ್ಭವೋತಿ ಕತ್ವಾ ದೋಮನಸ್ಸಾನನ್ತರಂ ಛಸು ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತವಿಪಾಕೇಸು ಯಥಾರಹಂ ಏಕಂ ಆಗನ್ತುಕ ಭವಙ್ಗಭಾವೇನ ಪವತ್ತತಿ। ತಥಾ ತಸ್ಸೇವ ಬುದ್ಧವಣ್ಣಾದೀಸು ಅತಿಇಟ್ಠಭೂತೇಸು ಅತಿಮಹನ್ತೇಸು ಅತಿವಿಭೂತೇಸುಚ ಛಳಾರಮ್ಮಣೇಸುವಾ ಮಹಗ್ಗತಪಣ್ಣತ್ತೀಸುವಾ ದೋಮನಸ್ಸಂ ಉಪ್ಪಾದೇನ್ತಸ್ಸಾತಿ। ಏತ್ಥ ಚ ಯಸ್ಮಾ ಅಭಿಧಮ್ಮೇ ಧಾತುವಿಭಙ್ಗೇ ಸಬ್ಬಧಮ್ಮೇಸುವಾ ಪನ ಪಥಮ ಸಮನ್ನಾಹಾರೋತಿ ವುತ್ತಂ। ಮಹಾಹತ್ಥಿಪದೋಪಮ ಸುತ್ತೇಚ ಅಜ್ಝತ್ತಿ ಕಞ್ಚೇವ ಆವುಸೋ ಚಕ್ಖು ಅಪರಿಭಿನ್ನಂ ಹೋತಿ। ಬಾಹಿರಾಚ ರೂಪಾಆಪಾತಂ ಆಗಚ್ಛನ್ತಿ। ನೋಚ ತಜ್ಜೋ ಸಮನ್ನಾಹಾರೋ ಹೋತಿ। ನೇವ ತಾವ ತಜ್ಜಸ್ಸ ವಿಞ್ಞಾಣಭಾಗಸ್ಸ ಪಾತುಭಾವೋ ಹೋತಿ। ಯತೋಚ ಖೋ ಆವುಸೋ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಞ್ಚೇವ ಚಕ್ಖು ಅಪರಿಭಿನ್ನಂ ಹೋತಿ। ಬಾಹಿರಾಚ ರೂಪಾ ಆಪಾತ ಮಾಗಚ್ಛನ್ತಿ। ತಜ್ಜೋಚ ಸಮನ್ನಾಹಾರೋ ಹೋತಿ। ಏವಂ ತಜ್ಜಸ್ಸ ವಿಞ್ಞಾಣಭಾಗಸ್ಸ ಪಾತುಭಾವೋ ಹೋತಿ। ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಞ್ಚೇವ ಆವುಸೋ ಸೋತಂ। ಲ। ಘಾನಂ।ಲ। ಜಿವ್ಹಾ।ಲ। ಕಾಯೋ।ಲ। ಮನೋ ಅಪರಿಭಿನ್ನೋ ಹೋತಿ। ಬಾಹಿರಾಚ ಧಮ್ಮಾ ಆಪಾತಂ ಆಗಚ್ಛನ್ತಿ। ನೋಚ ತಜ್ಜೋ ಸಮನ್ನಾಹಾರೋ ಹೋತಿ। ನೇವ ತಾವ ತಜ್ಜಸ್ಸ ವಿಞ್ಞಾಣಭಾಗಸ್ಸ ಪಾತುಭಾವೋ ಹೋತಿ। ಯತೋಚ ಖೋ ಆವುಸೋ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕೋಚೇವ ಮನೋ ಅಪರಿಭಿನ್ನೋ ಹೋತಿ। ಬಾಹಿರಾಚ ಧಮ್ಮಾ ಆಪಾತಂ ಆಗಚ್ಛನ್ತಿ। ತಜ್ಜೋಚ ಸಮನ್ನಾಹಾರೋ ಹೋತಿ। ಏವಂ ತಜ್ಜಸ್ಸ ವಿಞ್ಞಾಣಭಾಗಸ್ಸ ಪಾತುಭಾವೋ ಹೋತೀತಿ ವುತ್ತಂ। ತಸ್ಮಾ ವೀಥಿಚಿತ್ತಾನಿನಾಮ ಆವಜ್ಜನೇನವಿನಾನಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ಸಚೇ ಆವಜ್ಜನೇನ ಧಮ್ಮತೋವಾ ಕಾಲಭೋವಾ ಯಂಯಂ ನಿಯಮೇತ್ವಾ ಆವಜ್ಜಿತಂ ಹೋತಿ। ತಂ ತದೇವ ತಾನಿಪಿ ಗಣ್ಹನ್ತಿ। ಯದಿ ಅನಿಯಮೇತ್ವಾ ಯಂಕಿಞ್ಚಿ ಆವಜ್ಜಿತಂ ಹೋತಿ। ತಾನಿಪಿ ಆವಜ್ಜಿ ತಪ್ಪಕಾರಮೇವ ಗಣ್ಹನ್ತಿ। ನ ಪನ ಏಕಾವಜ್ಜನ ವೀಥಿಯಂ ಸಬ್ಬಾನಿ ವೀಥಿಚಿತ್ತಾನಿ ಆವಜ್ಜನೇನವಾ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂವಾ ಧಮ್ಮತೋವಾ ಕಾಲತೋವಾ ಭಿನ್ನಾ ಲಮ್ಬಣಾನಿ ಹೋನ್ತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬನ್ತಿ।

ಏತ್ಥ ಸಿಯಾ। ಯದಿ ಚೇ ತಂ ಆಗನ್ತುಕಭವಙ್ಗಂ ಏಕವೀಥಿಯಂ ಆದಿಮ್ಹಿ ಆವಜ್ಜನೇನ ಆವಜ್ಜಿತಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಅಗಹೇತ್ವಾ ಅಞ್ಞಂ ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಪರಿಚಿತಪುಬ್ಬಂ ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಂ ಆರಬ್ಭ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಏವಂ ಸತಿ ನಿರಾವಜ್ಜನಂನಾಮ ಏತಂ ಸಿಯಾ। ಆವಜ್ಜನಾದೀಹಿಚ ಸದ್ಧಿಂ ಧಮ್ಮತೋ ಕಾಲತೋ ಚ ಭಿನ್ನಾರಮ್ಮಣಂನಾಮ ಸಿಯಾತಿ। ಸಚ್ಚಂ, ಯಥಾ ಪನ ಮಗ್ಗವೀಥಿಯಂ ಗೋತ್ರಭುವೋದಾನಾನಿ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿವೀಥಿಯಂ ಫಲಾನಿ ನಿರೋಧತೋ ವುಟ್ಠಹನ್ತಸ್ಸಚ ಫಲಚಿತ್ತಂ ನಿರಾವಜ್ಜನಮೇವ ಹೋನ್ತಿ ಭಿನ್ನಾರಮ್ಮಣಞ್ಚ। ಏವಮೇತಸ್ಸಪಿ ನತ್ಥಿ ನಿರಾವಜ್ಜನತಾಯ ಭಿನ್ನಾರಮ್ಮಣತಾಯಚ ದೋಸೋತಿ। ಯಞ್ಚ ಏಕಸ್ಮಿಂಭವೇ ಭವಙ್ಗಸ್ಸ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ಸಹ ಧಮ್ಮತೋಚ ಆರಮ್ಮಣ ತೋಚ ಅಭಿನ್ನತ್ತಂ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ವುತ್ತಂ। ತಂಪಿ ಮೂಲಭವಙ್ಗಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ಇದಞ್ಚ ಆಗನ್ತುಕಭವಙ್ಗನ್ತಿ ನತ್ಥಿ ದೋಸೋತಿ। **ತಮನನ್ತರಿತ್ವಾ**ತಿ ತಂ ಆಗನ್ತುಕಭವಙ್ಗಂ ಅತ್ತನೋ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯಂ ಕತ್ವಾ। ವದನ್ತಿ ಆಚರಿಯಾ। ಪಾಳಿಯಂ ಪನ ಮಹಾಅಟ್ಠಕಥಾಯಂಚ ಏತಂ ವಿಧಾನಂ ನತ್ಥೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಕಾಮಾವಚರಜವನಾವಸಾನೇಯೇವ ತದಾರಮ್ಮಣಂ ಇಚ್ಛನ್ತಿ। ನ ಮಹಗ್ಗತಾನುತ್ತರಜವನಾವಸಾನೇ। ಕಸ್ಮಾ ಇತಿ ಚೇ। ಕಾಮಾವಚರ ಜವನಾನಂ ಏವ ಸವಿಪ್ಫನ್ದನತ್ತಾ। ಇತರೇಸಞ್ಚ ಅವಿಪ್ಫನ್ದನತ್ತಾ।

[೧೩೮] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

“ಕಾಮತಣ್ಹಾ ನಿದಾನ ಕಮ್ಮನಿಬ್ಬತ್ತತ್ತಾ”ತಿ ಕಾರಣಂ ವುತ್ತಂ। ತಂ ಅಕಾರಣಂ।

ಅಪಿಚ ಅಭಿಞ್ಞಾವಜ್ಜಿತಾನಿ ಮಹಗ್ಗತಾನುತ್ತರಜವನಾನಿ ಅಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ತದಾರಮ್ಮಣಾನಿ ಪನ ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಾನೇವಾತಿ ನತೇಸಂ ಅವಸಾನೇ ತದಾರಮ್ಮಣುಪ್ಪತ್ತಿ ಪಸಙ್ಗೋ ಅತ್ಥಿ। ಅಭಿಞ್ಞಾಜವನಾನಿಚ ಕಾನಿಚಿ ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಾನಿಪಿ ಸನ್ತತರಾನಿ ಹೋನ್ತೀತಿ ತೇಸಂಪಿ ಅವಸಾನೇ ತದುಪ್ಪತ್ತಿ ನತ್ಥಿಯೇವಾತಿ।

[೧೩೭] ಏತೇನ

ಅಜನಕತ್ತಾ ಜನಕ ಸಮಾನತ್ತಾಭಾವತೋತಿಆದಿಪಿ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತಂ ಹೋತಿ।

ಕಾಮಾವಚರಸತ್ತಾನಂಏವ ತದಾರಮ್ಮಣಂ ಇಚ್ಛನ್ತಿ। ನ ರೂಪಾರೂಪಸತ್ತಾನಂ। ನ ಹಿ ತೇಸು ಉಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಾನಂಪಿ ಕಾಮಾವಚರಜವನಾನಂ ಅವಸಾನೇ ತದಾರಮ್ಮಣುಪ್ಪತ್ತಿ ಅತ್ಥಿ। ತದಾರಮ್ಮಣೂಪ ನಿಸ್ಸಯಸ್ಸ ಕಾಮ ಭವಙ್ಗಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ ಮಹಗ್ಗತ ಭವಙ್ಗಸ್ಸ ಚ ಸನ್ತ ತರಸ್ಸ ತದಾರಮ್ಮಣ ಕಿಚ್ಚಾ ಭಾವತೋತಿ। ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣ ಸೋತ ವಿಞ್ಞಾಣಾನಿ ಪನ ರೂಪಸತ್ತಾನಂ ಚಕ್ಖುಸೋತಇನ್ದ್ರಿಯ ಪವತ್ತಿಆನುಭಾವತೋ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಸನ್ತೀರಣಾನಿಚ ದ್ವಾರವೀಥಿಭೇದೇ ಚಿತ್ತನಿಯಮಸಿದ್ಧಿತೋ ರೂಪಸತ್ತೇಸು ಪವತ್ತನ್ತಿ ಯೇವಾತಿ। ಕಾಮಾವಚರಧಮ್ಮೇಸ್ವೇವ ಆರಮ್ಮಣಭೂತೇಸು ತದಾರಮ್ಮಣಂ ಇಚ್ಛನ್ತಿ, ನ ಮಹಗ್ಗತಾನುತ್ತರಪಞ್ಞತ್ತಿಧಮ್ಮೇಸು। ಏಕನ್ತಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣತ್ತಾ ತದಾರಮ್ಮಣಾನಂ। ತೇಸಂ ಪನ ಏಕನ್ತಪರಿತ್ತಾ ರಮ್ಮಣಭಾವೇ ಕಾರಣಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತಮೇವಾತಿ।

[೧೩೮] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

"ಅಪರಿಚಿತತ್ತಾ"ತಿ ಕಾರಣಂ ವುತ್ತಂ। ತಂ ಅಕಾರಣಂ।

ಚಿತ್ತಞ್ಹಿ ನಾಮ ವಿಕಪ್ಪಬಲೇವಾ ಅಪ್ಪನಾಪತ್ತಭಾವನಾಕಮ್ಮವಿಸೇಸೇ ವಾ ಸತಿ ನಿಬ್ಬಾನೇ ವಿಯ ಅಪರಿಚಿತೇಪಿ ಆರಮ್ಮಣೇ ಪವತ್ತತಿಯೇವಾತಿ।

[೧೩೯] ಯಞ್ಚ **ವಿಭಾವನಿಯಂ**

"ಕಾಮತಣ್ಹಾಯತ್ತಕಮ್ಮಜನಿತತ್ತಾಪೀ"ತಿ ಕಾರಣಂ ವುತ್ತಂ। ತಂಪಿ ಹೇಟ್ಠಾ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತಮೇವ। ತೇನೇವ ಹಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಕಿಂವಾ ಏತಾಯ ಯುತ್ತಿಚಿನ್ತಾಯಾತಿ ವತ್ವಾ ಸಬ್ಬಾನಿ ವಿಭಾವನಿಯಂ ವುತ್ತ ಕಾರಣಾನಿ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತಾನೀತಿ।

ಕಾಮೇ ಜವನ ಸತ್ತಾಲಮ್ಬಣಾನಂ ನಿಯಮೇಸತೀತಿ ಕಾಮಭೂಮಿಪರಿಯಾಪನ್ನಾನಂ ಜವನಾನಂ ಸತ್ತಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಾನಞ್ಚ ವಸೇನ ತಿವಿಧೇ ನಿಯಮೇ ಸತಿ। **ವಿಭೂತೇ ತಿಮಹನ್ತೇಚ ತದಾರಮ್ಮಣಮೀರಿತ**ನ್ತಿ ಏತೇನ ತದಾರಮ್ಮಣಂನಾಮ ಪವತ್ತಮಾನಂ ವಿಭೂತಾರಮ್ಮಣೇವಾ ಅತಿಮಹನ್ತಾರಮ್ಮಣೇ ವಾ ಪವತ್ತತೀತಿ ಅಯಮೇವ ನಿಯಮೋ ದಸ್ಸಿತೋ। ನ ಪನ ಯತ್ಥ ತದಾ ರಮ್ಮಣಂ ಪವತ್ತತಿ। ಏತದೇವ ವಿಭೂತಞ್ಚ ಅತಿಮಹನ್ತಞ್ಚ ನಾಮಾತಿ ನಿಯಮೋ। ತಸ್ಮಾ ಉಳಾರಕಮ್ಮನಿಬ್ಬತ್ತಾನಂ ಸುವಿಸದವತ್ಥುಕಾನಂ ರೂಪಬ್ರಹ್ಮಾನಂ ಉಪ್ಪನ್ನಾವೀಥಿಯೋ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ವಿಭೂತಾರಮ್ಮಣಾಏವ ಅತಿಮಹನ್ತಾ ರಮ್ಮಣಾಏವಚ ಹೋನ್ತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಕೇಚಿ ಪನ ಇಮಮತ್ಥಂ ಅಸಲ್ಲಕ್ಖೇತ್ವಾ ರೂಪಾರೂಪಭೂಮೀಸು ವಿಭೂತಾರಮ್ಮಣವೀಥಿಯೋ ಅತಿಮಹನ್ತಾರಮ್ಮಣವೀಥಿಯೋಚ ನಲಬ್ಭನ್ತೀತಿ ವದನ್ತಿ। [ತದಾರಮ್ಮಣನಿಯಮೋ]।

೧೪೦. ಜವನೇಸುಚಾತಿ ಚಸದ್ದೋ ಪನ ಸದ್ದತ್ಥೋ। ಛಕ್ಖತ್ತು ಮೇವವಾ ಜವನ್ತಿ। ಪಕತಿಕಾಲೇಪಿ ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ದುಬ್ಬಲಭಾವೇ ಸತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂಪಿ ಹಿ ಪಕತಿಕಾಲೇ ಆರಮ್ಮಣದುಬ್ಬ ಲಟ್ಠಾನೇಏವ ಕಾಮಾವಚರಜವನಾನಂ ಛಕ್ಖತ್ತುಂ ಪವತ್ತಿ ವುತ್ತಾತಿ। ಕೇಚಿ ಪನ ಛಕ್ಖತ್ತುನ್ತಿ ಇದಂ ಮುಚ್ಛಾಕಾಲವಸೇನ ವುತ್ತನ್ತಿ ಮಞ್ಞನ್ತಿ। **ಮನ್ದವತ್ತಿಯ**ನ್ತಿ ಮರಣಾಸನ್ನಕಾಲೇ

ಬಹುಚಿತ್ತಕ್ಖಣಾತೀತಕಸ್ಸ ವತ್ಥುಸ್ಸ ದುಬ್ಬಲತ್ತಾ ಇತರಕಾಲೇಸುಚ ಮುದುತರಭಾವೇನ ಕೇನಚಿ ಉಪದ್ದುತ ಭಾವೇನ ಅಜ್ಝೋತ್ಥಟಭಾವೇನಚ ವತ್ಥುಸ್ಸ ದುಬ್ಬಲತ್ತಾ ತನ್ನಿಸ್ಸಿತಾನಂ ಜವನಾನಂ ಮನ್ದೀಭೂತವೇಗತಾ ವಸೇನ ಪವತ್ತಿಕಾಲೇ। **ಮರಣಕಾಲಾದೀಸೂ**ತಿ ಮರಣಾಸನ್ನಕಾಲೇ ಮುಚ್ಛಾಕಾಲೇ ವಿಸಞ್ಞೀಭೂತ ಕಾಲೇ ಅತಿತರುಣಕಾಲೇಚ, ತತ್ಥ ಮುಚ್ಛಾಕಾಲೋನಾಮ ಅಸಯ್ಹ ರೂಪೇಹಿ ದುಕ್ಖಧಮ್ಮೇಹಿ ಅತಿಭೂತಾನಂ ಅಧಿಮತ್ತತೋ ಕರಜಕಾಯಸ್ಸ ವಿಹಞ್ಞಪ್ಪತ್ತಿಕಾಲೋ। ವಿಸಞ್ಞೀ ಭೂತಕಾಲೋನಾಮ ಪೀತಿವೇಗೇನವಾ ನಿದ್ದಾಭಿಭೂತತಾಯವಾ ಯಕ್ಖಗಹಣೇನವಾ ಸುರಾಮದಾದಿ ವಸೇನವಾ ಪಕತಿಸಞ್ಞಾಯ ವಿಗತಕಾಲೋ। ಅತಿತರುಣಕಾಲೋನಾಮ ಗಬ್ಭಗತಸ್ಸವಾ ಸಮ್ಪತಿಜಾತಸ್ಸವಾ ದಾರಕಸ್ಸ ಅಜ್ಝತ್ತ ವತ್ಥೂನಂ ಅತಿಮುದುಕಾಲೋ। ತಾದಿಸೇಸು ಹಿ ಕಾಲೇಸು ಅನ್ತರನ್ತರಾ ಭದ್ವಾರಿಕವೀಥಿಯೋ ಪವತ್ತಮಾನಾಪಿ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಪರಿಪುಣ್ಣಜವನವಾರಾ ನ ಪವತ್ತನ್ತಿ। ದ್ವತ್ತಿವೋಟ್ಠಬ್ಬನಿಕಾವಾ ಚತುಪಞ್ಚಜವನಿಕಾಏವವಾ ಪವತ್ತನ್ತೀತಿ। ಏತ್ಥಚ ದ್ವತ್ತಿವೋಟ್ಠಬ್ಬನಿಕವಾರಾ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ವುತ್ತಾ। ಚತುಪಞ್ಚ ಜವನಿಕವಾರಾ ಮೂಲಟೀಕಾಯಂ ವುತ್ತಾ। **ಪಞ್ಚವಾರಮೇವಾ**ತಿ ಇದಂ ಪನ ಮರಣಾ ಸನ್ನಕಾಲವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ನಮುಚ್ಛಾಕಾಲಾದಿವಸೇನ। ತಞ್ಚ ಖೋಪಾಕತಿಕಸತ್ತಾನಂ ವಸೇನೇವ। ಯೇ ಪನ ಝಾನಸಮನನ್ತರಂವಾ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣ ಸಮನನ್ತರಂವಾ ಅಭಿಞ್ಞಾಸಮನನ್ತರಂವಾ ಚವನ್ತಿವಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯನ್ತಿವಾ। ತೇಸಂ ಝಾನಾದೀನಿಯೇವ ಪಞ್ಚವಾರತೋ ಅಧಿಕಾನಿವಾ ಊನಾನಿವಾ ಮರಣಾ ಸನ್ನಜವನಾನಿನಾಮ ಹೋನ್ತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಅಯಞ್ಚ ಅತ್ಥೋ ಉಪರಿ ಮರಣುಪ್ಪತ್ತಿಯಂ ಆವಿಭವಿಸ್ಸತೀತಿ। **ಭಗವತೋ ಪನ ಯಮಕಪಾಟಿಹಾರಿಯ ಕಾಲಾದೀಸೂ**ತಿ ಏತ್ಥ ಅಞ್ಞೇಸಂಪಿ ಮಹಾಮೋಗ್ಗಲಾನತ್ಥೇರಾದೀನಂ ಏವರೂಪೋ ಲಹುಪ್ಪವತ್ತಿಕಾಲೋ ಆದಿಸದ್ದೇನ ಸಙ್ಗಹಿತೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ವುತ್ತಞ್ಹಿ ವಿಸುದ್ಧಿಮಗ್ಗೇ ಅಯಂ ಪನ ಮತ್ಥಕಪತ್ತಾ ವಸೀ ಭಗವತೋ ಯಮಕಪಾಟಿಹಾರಿಯೇ ಲಬ್ಭತಿ। ಅಞ್ಞೇಸಂವಾ ಏವರೂಪೇ ಕಾಲೇತಿ। ಸಕಲೇನ ಪನ ವಾಕ್ಯೇನ ಥಪೇತ್ವಾ ಯಮಕಪಾಟಿಹಾರಿಯಸದಿಸಂ ಲಹುಕ ಪವತ್ತಿಕಾಲಂ ಅಞ್ಞಸ್ಮಿಂ ಕಾಲೇ ಭಗವತೋಪಿ ಭವಾ ಸತ್ತವಾ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಚಿತ್ತಾನಿ ಪವತ್ತನ್ತಿ। ಅಞ್ಞೇಸಂ ಪನ ವತ್ತಬ್ಬಮೇವ ನತ್ಥೀತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಚತ್ತಾರಿ ಪಞ್ಚವಾ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಚಿತ್ತಾನಿ ಭವನ್ತೀ**ತಿ ಏತ್ಥಪಿ ಭಗವತೋಪಿ ಲಹುಕಪ್ಪವತ್ತಿಯಂ ಪಞ್ಚ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಚಿತ್ತಾನಿ ಭವನ್ತಿ। ಲಹುಕತರಪವತ್ತಿಯಂ ಚತ್ತಾರೀತಿ ಅತ್ಥೋಪಿ ಯುಜ್ಜತಿಯೇವ।

ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

ಭಗವತೋ ಚತ್ತಾರಿ ಅಞ್ಞೇಸಂ ಪಞ್ಚಪೀತಿ ಯುತ್ತಂ ವಿಯ ದಿಸ್ಸತೀತಿ ವುತ್ತಂ।

ತತ್ಥ ಯಮಕಪಾಟಿಹಾರಿಯಂ ಕರೋನ್ತೋ ಭಗವಾ ಅಗ್ಗಿಕ್ಖನ್ಧಉದಕ ಧಾರಾದೀನಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ಪಾಟಿಹಾರಿಯಾನಂ ಪವತ್ತನತ್ಥಂ ಪಥಮಂ ತೇಜೋಕಸಿಣೇ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿ। ತತೋ ದ್ವೇ ಝಾನಙ್ಗಾನಿ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಿ। ತತೋ ಉಪರಿಮಕಾಯತೋ ಅಗ್ಗಿಕ್ಖನ್ಧೋ ಪವತ್ತತೂತಿ ಅಧಿಟ್ಠಾಸಿ। ತತೋ ತಸ್ಮಿಂಯೇವ ಕಸಿಣೇ ಅಭಿಞ್ಞಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿ। ಅಭಿಞ್ಞಾವಸೇನ ಉಪರಿಮಕಾಯತೋ ಅಗ್ಗಿಕ್ಖನ್ಧೋ ಪವತ್ತತಿ। ತತೋ ಆಪೋಕಸಿಣೇ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿ। ತತೋ ದ್ವೇ ಝಾನಙ್ಗಾನಿ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಿ। ತತೋ ಹೇಟ್ಠಿಮಕಾಯತೋ ಉದಕಧಾರಾ ಪವತ್ತನ್ತೂತಿ ಅಧಿಟ್ಠಾಸಿ। ತತೋ ತಸ್ಮಿಂಯೇವ ಕಸಿಣೇ ಅಭಿಞ್ಞಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿ। ಅಭಿಞ್ಞಾವಸೇನ ಹೇಟ್ಠಿಮ ಕಾಯತೋ ಉದಕಧಾರಾ ಪವತ್ತನ್ತಿ। ಸೇಸಯಮಕೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಏತ್ಥಚ ಲಹುಕಪ್ಪವತ್ತಿಯಾ ಇಚ್ಛಿತತ್ತಾ ದ್ವೇ ದ್ವೇ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣವಾರಾ ಚತುಪಞ್ಚಜವನಿಕಾಏವ ಭವನ್ತಿ। ದ್ವಿನ್ನಞ್ಚ ಜವನವಾರಾನಂ ಅನ್ತರಾ ದ್ವೇ ಏವ ಭವಙ್ಗಾನಿ ಭವನ್ತಿ। ತಾನಿಚ ದ್ವೇ ಪಾಟಿಹಾರಿಯಾನಿ ಪಸ್ಸನ್ತಾನಂ ಏಕಪ್ಪಹಾರೇನೇವ ಪವತ್ತಾನಿ ವಿಯ ಪಞ್ಞಾಯನ್ತೀತಿ। ಏತರಹಿ ಪನ ಕೇಚಿ ಆದಿಕಮ್ಮಿಕಜ್ಝಾನಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣೇಸುಪಿ ಚತ್ತಾರಿ ಪಞ್ಚವಾಜವನಾನಿ ವದನ್ತಿ। **ಆದಿಕಮ್ಮಿಕಸ್ಸಾ**ತಿ ಯೋಗಕಮ್ಮಸಿದ್ಧಿಯಾ ಆದಿಮ್ಹಿ ನಿಯುತ್ತಸ್ಸ। ಪಥಮಂ ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಅಪ್ಪನಾ ಪಥಮಕಪ್ಪನಾ। ತಸ್ಸಂ ಪಥಮಕಪ್ಪನಾಯಂ। ಆದಿಕಮ್ಮಿಕಅಪ್ಪನಾವೀಥಿಯನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ತದಾ ಹಿ ಸಬ್ಬಾನಿಪಿ ಮಹಗ್ಗತಜವನಾನಿ ಪುನ ಆಸೇವನಾಭಾವತೋ ಪರಿದುಬ್ಬಲಾನಿ ಹೋನ್ತೀತಿ ಏಕವಾರಮೇವ ಜವನ್ತೀತಿ। ಅಭಿಞ್ಞಾಜವನಾನಿ ಪನ ಇದ್ಧಿವಿಕುಬ್ಬನಾದಿ। ಕಿಚ್ಚಸಿದ್ಧಿಯಾಏವ ಪಯುತ್ತಾನೀತಿ ಕಿಚ್ಚಸಿದ್ಧಿತೋ ಪರಂ ಕತ್ತಬ್ಬಾಭಾವತೋ ಆದಿಕಮ್ಮಿಕಕಾಲೇಪಿ ವಸೀಭೂತಕಾಲೇಪಿ ಏಕವಾರಮೇವ ಜವನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ **ಅಭಿಞ್ಞಾಜವನಾನಿಚ ಸಬ್ಬದಾಪೀ**ತಿ। ಯಥಾಚ ಅಭಿಞ್ಞಾಜವನಾದಿ ಏವಂ ಮಗ್ಗಜವನಾನಿಪಿ ತಂ ತಂ ಕಿಲೇಸಪ್ಪಹಾನಕಿಚ್ಚಸಿದ್ಧಿತೋ ಪರಂ ಕತ್ತಬ್ಬಾ ಭಾವತೋ ಏಕವಾರಮೇವ

ಜವನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಚತ್ತಾರೋ ಪನ।ಲ। ಏಕ ಚಿತ್ತಕ್ಖಣಿಕಾವಾತಿ। ಅಥವಾ, ಮಗ್ಗಚೇತನಾಯ ಅನನ್ತರಿಕಫಲತ್ತಾ ಸಕಿಂ ಉಪ್ಪನ್ನೇಯೇವ ಮಗ್ಗೇ ಫಲಸ್ಸವಾರೋ ಆವತೋತಿ ನತ್ಥಿ ಮಗ್ಗಚಿತ್ತಸ್ಸ ಪುನುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಓಕಾಸೋತಿ ವುತ್ತಂ **ಚತ್ತಾರೋ ಪನ**।ಲ। **ಏಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣಿಕಾವಾತಿ**। ಜವನುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಪಕತಿಯಾ ಸತ್ತಕ್ಖುಪರಮತ್ತಾ ಮನ್ದಸ್ಸ ಪಞ್ಚಮಂ ಉಪ್ಪನ್ನಮಗ್ಗತೋ ಪರಂ ದ್ವೇ ಫಲಚಿತ್ತಾನಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ತಿಕ್ಖಸ್ಸ ಚತುತ್ಥಂ ಉಪ್ಪನ್ನಮಗ್ಗತೋ ಪರಂ ತೀಣೀತಿ ವುತ್ತಂ **ತತೋ ಪರಂ**।ಲ। **ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ**। ನಿರೋಧಸಮಾಪತ್ತಿಕಾಲೇ ಪನ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇಯೇವ ತಾದಿ ಸಸ್ಸ ಪಯೋಗಾಭಿಸಙ್ಖಾರಸ್ಸ ಕತತ್ತಾ ದ್ವಿನ್ನಂ ವಾರಾನಂ ಉಪರಿ ಚಿತ್ತಪ್ಪವತ್ತಿ ನತ್ಥೀತಿ ವುತ್ತಂ **ನಿರೋಧ**।ಲ। **ಜವತೀತಿ**। ಏತ್ಥಚ **ದ್ವಿಕ್ಖತ್ತುನ್ತಿ** ಇದಂ ಉಕ್ಕಟ್ಠ ನಿದ್ದೇಸವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ಏಕಂವಾ ದ್ವೇವಾ ಚಿತ್ತವಾರೇ ಅತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಅಚಿತ್ತಕೋ ಹೋತೀತಿ ಹಿ ವುತ್ತಂ। **ಚತುತ್ಥಾರುಪ್ಪಜವನನ್ತಿ** ಅನಾಗಾಮಿನೋ ಕುಸಲಭೂತಂ ಅರಹತೋ ಕ್ರಿಯಭೂತಂ ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾ ಯತನ ಜವನಂ। ವುಟ್ಠಾನಕಾಲೇಚ ನಿರೋಧಸ್ಸ ನಿಸನ್ದಮತ್ತತ್ತಾ ಏಕವಾರಮೇವ ವಜನಂ ಪವತ್ತತೀತಿ ವುತ್ತಂ **ವುಟ್ಠಾನಕಾಲೇಚಾ**ತಿಆದಿ। ತತ್ಥ **ಅನಾಗಾಮಿ ಫಲಂವಾ ಅರಹತ್ತಫಲಂವಾ**ತಿ ಅನಾಗಾಮಿಫಲೇವಾ ಅರಹತ್ತಫಲೇವಾ। ಭಾವೇನ ಭಾವಲಕ್ಖಣೇ ಹೇತಂ ಪಚ್ಚತ್ತವಚನಂ। ತೇನಾಹ ನಿರುದ್ಧೇತಿ। **ಸಬ್ಬತ್ಥಾಪಿ ಸಮಾಪತ್ತಿವೀಥಿಯನ್ತಿ** ಝಾನಸಮಾಪತ್ತಿ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿವಸೇನ ಸಕಲಾಯಪಿ ಸಮಾಪತ್ತಿವೀಥಿಯಂ। **ಭವಙ್ಗಸೋತೋವಿಯ ವೀಥಿನಿಯ ಮೋ ನತ್ಥೀತಿ** ಇದಂ ಚಿಣ್ಣವಸೀಭೂತಕಾಲಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ಅಕತಾ ಧಿಕಾರಸ್ಸ ಪನ ಝಾನಸಮಾಪತ್ತಿಯಂ ಆದಿತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ದ್ವೇ ತೀಣಿ ಚತ್ತಾರೀತಿಆದಿನಾ ಝಾನಜವನಾನಿ ಅನುಕ್ಕಮೇನ ವದ್ಧಮಾನಾನಿ ಪವತ್ತನ್ತಿ। ಕತಾ ಧಿಕಾರಾನಂ ಪನ ಮಹಾಪುರಿಸಜಾತಿಕಾನಂ ಪಟಿಲದ್ಧಕಾಲತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಚಿಣ್ಣವಸೀಭಾವಾನೇವ ಹೋನ್ತಿ। ತಥಾ ಫಲಜವನಾನಿಚ ಸಬ್ಬೇಸಂಪಿ ಫಲಟ್ಠಾನನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **ಬಹೂನಿಪೀ**ತಿ ಪಿಸದ್ದೋ ಸಮ್ಪಿಣ್ಡನತ್ಥೋ। ತೇನ ಆದಿಕಮ್ಮಿಕಕಾಲಾದೀಸು ಏಕವಾರಾದಿವಸೇನಪಿ ಅವಸೇಸಾನಂ ಪವತ್ತಿಂ ಸಮ್ಪಿಣ್ಡೇತೀತಿ। [ಜಾನನಿಯಮೋ]।

೧೪೧. ಏವಂ ಪುಬ್ಬಾಪರನಿಯಾಮವಸೇನ ವೀಥಿಚಿತ್ತಾನಂ ಪವತ್ತಿಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಪುಗ್ಗಲಭೇದವಸೇನ ಭೂಮಿಭೇದವಸೇನಚ ತೇಸಂ ಪವತ್ತಿಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **ದುಹೇತುಕಾನ**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। ಪಟಿಸನ್ಧಿವಿಞ್ಞಾಣಸಹಗತಾ ದ್ವೇ ಹೇತುಯೋ ಏತೇಸನ್ತಿ ದುಹೇತುಕಾ। ಚತೂಹಿ ಞಾಣವಿಪ್ಪ ಯುತ್ತಮಹಾವಿಪಾಕೇಹಿ ಗಹಿತಪಟಿಸನ್ಧಿಕಾ। ದ್ವೀಹಿ ಪನ ಅಹೇತುಕ ವಿಪಾಕೇಹಿ ಗಹಿತ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕಾ ಅಹೇತುಕಾ ನತ್ಥಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಹೇತು ಏತೇಸನ್ತಿ ಕತ್ವಾ। ತೇಸಂ ದ್ವಿನ್ನಂಪಿ ವಿಪಾಕಾವರಣಸಬ್ಭಾವತೋ ಮಹಗ್ಗ ತಜ್ಝಾನಾನಿಪಿ ತಾವ ನುಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ಕುತೋ ಲೋಕುತ್ತರಾನಿ। ಕ್ರಿಯಜವನಾನಿ ಪನ ಖೀಣಾಸವಾನಮೇವ ಆವೇನಿಕ ಭೂತಾನೀತಿ ವುತ್ತಂ **ಕ್ರಿಯಜವನಾನಿ ಚೇವಅಪ್ಪನಾಜವನಾನಿಚ ನ ಲಬ್ಭನ್ತೀ**ತಿ। ತತ್ಥ ವಿಪಾಕಾ ವರಣಂ ನಾಮ ಅಹೇತುಕ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕತಾ ದ್ವಿಹೇತುಕ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕತಾಚ। **ತಥಾ ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತವಿಪಾಕಾನಿಚ ಸುಗತಿಯ**ನ್ತಿ ಸುಗತಿ ಭವೇ ಪರಿಯಾಪನ್ನಾನಂ ತೇಸಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ತಥಾ ಞಾಣಮ್ಪಯುತ್ತಮಹಾವಿಪಾಕಾನಿಚ ನ ಲಬ್ಭನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏತ್ಥಚ ಸುಗತಿಯನ್ತಿ ಏತೇನ ದುಗ್ಗತಿಪರಿಯಾಪನ್ನೇ ಅಹೇತುಕ ಪುಗ್ಗಲೇ ನಿವತ್ತೇತಿ। ನ ಹಿ ತೇಸಂ ಇಮಸ್ಮಿಂ ವಾಕ್ಯೇ ಇತರೇಸಂ ಅನುಞ್ಞಾತಾನಿ ಞಾಣವಿಪ್ಪಯುತ್ತವಿಪಾಕಾನಿಪಿ ಲಬ್ಭನ್ತೀತಿ। ತೇನಾಹ **ದುಗ್ಗತಿ ಯಂ ಪನಾ**ತಿಆದಿ। ತತ್ಥ ದುಗ್ಗತಿಯಂ ಪರಿಯಾಪನ್ನಾನಂ ಅಹೇತುಕಾನಂ ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತವಿಪಾಕಾನಿಚ ಞಾಣವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾನಿ ಮಹಾವಿಪಾಕಾನಿಚ ನ ಲಬ್ಭನ್ತೀತಿ ಪರಿಪುಣ್ಣ ಯೋಜನಾ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ಏತ್ಥ ಸಿಯಾ। ಕಸ್ಮಾ ಪನೇತ್ಥ ಸುಗತಿಪರಿಯಾಪನ್ನಾನಂ ಅಹೇತುಕಾನಂ ಚತ್ತಾರಿ ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತವಿಪಾಕಾನಿ ದುಗ್ಗತಿಪರಿಯಾಪನ್ನಾನಞ್ಚ ಅಟ್ಠಪಿ ಸಹೇತುಕ ಮಹಾವಿಪಾಕಾನಿ ನ ಲಬ್ಭನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ। ನನು ಪಟ್ಠಾನೇ ಸಹೇತುಕಂ ಭವಙ್ಗಂ ಅಹೇತುಕಸ್ಸ ಭವಙ್ಗಸ್ಸ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋತಿ ವುತ್ತಂ। ಏತ್ಥ ಹಿ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಭವೇ ಏಕಸ್ಸ ಸತ್ತಸ್ಸ ಕದಾಚಿ ಸಹೇತುಕಂ ಭವಙ್ಗಂ ಕದಾಚಿ ಅಹೇತುಕಂ ಭವಙ್ಗನ್ತಿ ಏವಂ ಮೂಲಭವಙ್ಗೇ ಪವತ್ತಿಭೇದೋ ನತ್ಥೀತಿ ಕತ್ವಾ ಸಹೇತುಕಂ ಭವಙ್ಗನ್ತಿ ಇದಂ ತದಾರಮ್ಮಣಸಙ್ಖಾತಂ ಆಗನ್ತುಕಭವಙ್ಗಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತನ್ತಿ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ। ಸಹೇತುಕನ್ತಿಚ ಸಾಮಞ್ಞವಚನತ್ತಾ ದ್ವಿಹೇತುಕಂ ತಿಹೇತುಕಞ್ಚ ತದಾರಮ್ಮಣಂ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬಂ ಹೋತಿ। ಅಹೇತುಕಸ್ಸ ಭವಙ್ಗಸ್ಸಾತಿ ಇಧ ಪನ ತಸ್ಸ ತದಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಅನನ್ತರಂ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಮೂಲಭವಙ್ಗಮೇವ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ। ಇಧಪಿ ಸಾಮಞ್ಞವಚನತ್ತಾ ದ್ವೀಸು ಅ- ಅಹೇತುಕಭವಙ್ಗೇಸು ಯಂಕಿಞ್ಚಿ ಗಹೇತಬ್ಬಮೇವಾತಿ। ತಸ್ಮಾ ದ್ವಿನ್ನಂ ಅಹೇತುಕಾನಂಪಿ ಅಟ್ಠಸಹೇತುಕ ತದಾರಮ್ಮಣಾನಿಪಿ ಲಬ್ಭಮಾನಾನಿಏವ ಸಿಯುಂ। ದುಹೇತುಕಾನಂ ಪನ ವತ್ತಬ್ಬಮೇವ ನತ್ಥೀತಿ। ವುಚ್ಚತೇ, ಅಹೇತು

ಕೇಸು ತಾವ ದುಗ್ಗತಿಪರಿಯಾಪನ್ನಾನಂ ಸಹೇತುಕತದಾರಮ್ಮಣಸಮ್ಭವೋ ಸಬ್ಬಅಟ್ಠಕಥಾಸು ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತೋ। ತಸ್ಮಾ ಅಹೇತುಕಸ್ಸ ಭವಙ್ಗಸ್ಸಾತಿ ಇದಂ ಕುಸಲವಿಪಾಕಭೂತಂ ಅಹೇತುಕಭವಙ್ಗಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತನ್ತಿ ಯುತ್ತಂ। ಅಯಞ್ಹಿ ಪಟ್ಠಾನೇ ಧಮ್ಮತಾ। ಯದಿದಂ ಯಥಾಲಾಭಗಹಣನ್ತಿ। ಇತರಥಾ ಸಬ್ಬಅಟ್ಠಕಥಾವಿರೋಧೋ ಸಿಯಾತಿ। ಯಥಾಚ ಕುಸಲಾನಂ ಯೋಗಸಾಧನೀಯತ್ತಾ ಪವತ್ತಿಯಂಪಿ ಯೋಗಕಮ್ಮವಸೇನ ಞಾಣಯೋಗೋ ಹೋತಿ। ನ ತಥಾ ವಿಪಾಕಾನಂ। ತೇಸಂ ಪನ ಅಯೋಗಸಾಧನೀ ಯತ್ತಾ ಪವತ್ತಿಯಂ ಭವಙ್ಗಞಾಣಸಙ್ಖಾತೇನ ಉಪನಿಸ್ಸಯಞ್ಞಾಣೇನ ವಿನಾ ಞಾಣಯೋಗೋ ನ ಸಮ್ಭವತಿ। ತಸ್ಮಾ ಸಹೇತುಕಂ ಭವಙ್ಗನ್ತಿ ಇಧಪಿ ಞಾಣವಿಪ್ಪಯುತ್ತಭೂತಂ ಸಹೇತುಕತದಾರಮ್ಮಣಮೇವ ಗಹೇತುಂ ಯುತ್ತನ್ತಿ ಕತ್ವಾ ದ್ವಿಹೇತುಕಾನಂ ಅಹೇತುಕಾನಞ್ಚ ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತತದಾರಮ್ಮಣ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ ಥೇರೇನ ಕತೋತಿ। ಆಚರಿಯಬುದ್ಧದತ್ತತ್ಥೇರೇನ ಪನ ಯೇನ ವಿಪಾಕಚಿತ್ತೇನ ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ಗಣ್ಹನ್ತಿ। ತೇನ ಸದಿಸಂ ವಾ ತತೋ ಹೀನಂ ವಾ ತದಾರಮ್ಮಣಂ ತೇಸಂ ಸಮ್ಭವತಿ। ನ ಪಣೀತನ್ತಿ ಕತ್ವಾ ದ್ವಿನ್ನಂಪಿ ಅಹೇತುಕಾನಂ ಅಟ್ಠಮಹಾವಿಪಾಕಾನಿ ಪಟಿಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಸತ್ತತಿಂಸಚಿತ್ತಪಟಿ ಲಾಭೋ ವುತ್ತೋ। ಸೋ ಪನ ಯಥಾ ವುತ್ತಪಟ್ಠಾನಪಾಳಿಯಾ ವಿರುಜ್ಝತಿ। ಅಪರೇ ಪನ ಯಥಾ ಅಹೇತುಕಾನಂ ಸುಗತಿಪರಿಯಾಪನ್ನಾನಂ ದ್ವಿಹೇತುಕ ತದಾರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ। ಏವಂ ದ್ವಿಹೇತುಕಾನಂಪಿ ತಿಹೇತುಕತದಾರಮ್ಮಣಂ ಸಮ್ಭವತೀತಿ ವದನ್ತಿ। ತಂ ಯುತ್ತಂವಿಯ ದಿಸ್ಸತಿ। ಅಟ್ಠಕಥಾಯಞ್ಹಿ ಕತ್ಥಚಿ ತೇಸಂ ದ್ವಿನ್ನಂಪಿ ಅವಿಸೇಸೇನ ಅಟ್ಠಮಹಾವಿಪಾಕಪವತ್ತಿ ವುತ್ತಾತಿ। ಪಟಿಸನ್ಧಿವಿಞ್ಞಾಣ ಸಹಗತಾ ತಯೋ ಹೇತೂ ಏತೇಸನ್ತಿ ತಿಹೇತುಕಾ। ತೇ ಪನ ಕಾಮರೂಪಾರೂಪವಸೇನ ತಿವಿಧಾ ಹೋನ್ತಿ। ಪುಥುಜ್ಜನೋ ಅಟ್ಠಅರಿಯಾಚಾತಿ ನವವಿಧಾ। ತೇಸು ಖೀಣಾಸವಾನಂ ಕುಸಲಾಕುಸಲ ಜವನಾನಿಚ ನಲಬ್ಭನ್ತಿ। ಸಬ್ಬಸೋ ಅನುಸಯಪಹಾನೇನ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಕುಸಲಾಕುಸಲಾನಂ ಸಹ ನಿರುದ್ಧತ್ತಾ ಅನುಸಯ ಪಟಿಬದ್ಧೋ ಹಿ ತೇಸಂ ತಬ್ಭಾವೋತಿ। ತಥಾಸದ್ದೋ ಪಕ್ಖನ್ತರತ್ಥೋ। ಅಪರಿನಿಟ್ಠಿತಸಿಕ್ಖಾಕಿಚ್ಚತಾಯ ಸಿಕ್ಖನಸೀಲಯುತ್ತಾ ಸತ್ತಅರಿಯಾ ಸೇಕ್ಖಾನಾಮ। ಇಧ ಪನ ತಯೋ ಹೇಟ್ಠಿಮಫಲಟ್ಠಾ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ। ತೇಸಞ್ಹಿ ಆದಿತೋ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗೇನೇವ ದಿಟ್ಠಿವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾನಂ ಪಹೀನತ್ತಾ ತಂ ಸಹಗತಾನಿ ಪಞ್ಚಜವನಾನಿ ನಲಬ್ಭನ್ತೀತಿ। ಅನಾಗಾಮಿಪುಗ್ಗಲಾನಂ ಪನ ಪಟಿಘಜವನಾನಿಚ ನ ಲಬ್ಭನ್ತಿ। ಅನಾಗಾಮಿಮಗ್ಗೇನ ಪಹೀನತ್ತಾ। ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಪನ ಏಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣಿಕತ್ತಾ। ಚತುನ್ನಂ ಮಗ್ಗಟ್ಠಾನಂ ಪಚ್ಚೇಕಂ ಯಥಾಸಕಂ ಮಗ್ಗಜವನಾನಿಏವ ಲಬ್ಭನ್ತಿ। ಉಪರಿಮಾನಞ್ಚ ಫಲಾನಂ ಹೇಟ್ಠಿಮೇಹಿ ಪುಗ್ಗಲೇಹಿ ಅನಮಿಗತತ್ತಾ ಹೇಟ್ಠಿಮಾನಞ್ಚ ಉಪರಿಮೇಸು ಪುಗ್ಗಲನ್ತರೇಸು ಅನುಪ್ಪಜ್ಜನತೋ ಚತುನ್ನಂ ಫಲಟ್ಠಾನಂಪಿ ಪಚ್ಚೇಕಂ ಯಥಾಸಕಂ ಫಲಜವನಾನಿಏವ ಲಬ್ಭನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ **ಲೋಕುತ್ತರ।ಲ। ಸಮುಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ**। ಏತ್ಥಚ ಉಪರಿಮಗ್ಗೇ ಆಗತೇ ಹೇಟ್ಠಿಮಮಗ್ಗಾನುಭಾವಸ್ಸ ಸಬ್ಬಸೋ ಪಟಿಪಸ್ಸದ್ಧಿವಸೇನ ಉಪರಿಮಾನಂ ಪುಗ್ಗಲನ್ತರತಾಸಿದ್ಧಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾತಿ। ಇದಾನಿ ತೇಸಂ ತೇಸಂ ಪುಗ್ಗಲಾನಂ ಪಾರಿಸೇಸತೋ ಲಬ್ಭಮಾನವೀಥಿಚಿತ್ತಾನಿ ದಸ್ಸೇತುಂ ಗಾಥಮಾಹ। ಪರಿನಿಟ್ಠಿ ತಸಿಕ್ಖಾಕಿಚ್ಚತ್ತಾ ನತ್ಥಿ ಸಿಕ್ಖಿತಬ್ಬಕಿಚ್ಚಂ ಏತೇಸನ್ತಿ ಅಸೇಕ್ಖಾ। ಖೀಣಾಸವಾ। ತೇಸಂ ತೇವೀಸತಿಕಾಮವಿಪಾಕ ವೀಸತಿಕ್ರಿಯ ಅರಹತ್ತಫಲ ವಸೇನ ಚತುಚತ್ತಾಲೀಸ ವೀಥಿಚಿತ್ತಾನಿ ಸಮ್ಭವಾ ಯಥಾಸಮ್ಭವಂ ಉದ್ದಿಸೇ। ಸತ್ತನ್ನಂ ಸೇಕ್ಖಾನಂ ದಿಟ್ಠಿವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಜವನವಜ್ಜಿತಾನಂ ಸತ್ತನ್ನಂ ಅಕುಸಲಾನಂ ಏಕವೀಸತಿಯಾ ಕುಸಲಾನಂ ತೇವೀಸತಿಯಾ ಕಾಮವಿಪಾಕಾನಂ ತಿಣ್ಣಂ ಹೇಟ್ಠಿಮಫಲಾನಂ ಆವಜ್ಜನದ್ವಯಸ್ಸಚ ವಸೇನ ಛಪಞ್ಞಾಸ ವೀಥಿಚಿತ್ತಾನಿ ಸಮ್ಭವಾ ಉದ್ದಿಸೇ। ಅವಸೇಸಾನಂ ಚತುನ್ನಂ ಪುಥುಜ್ಜನಾನಂ ಕಾಮವಿಪಾಕ ಲೋಕಿಯಕುಸಲಾಕುಲಾವಜ್ಜನ ದ್ವಯವಸೇನ ಚತುಪಞ್ಞಾಸ ವೀಥಿಚಿತ್ತಾನಿ ಸಮ್ಭವಾ ಉದ್ದಿಸೇತಿ ಯೋಜನಾ। ಪುಗ್ಗಲ ಭೇದೇನ ವೀಥಿಚಿತ್ತಾನಂ ಭೇದೋ ಪುಗ್ಗಲಭೇದೋ।

೧೪೨. ಸಬ್ಬಾನಿಪಿ ವೀಥಿಚಿತ್ತಾನಿ ಉಪಲಬ್ಭನ್ತಿ ಪುಗ್ಗಲಾನಂ ದ್ವಾರಾನಞ್ಚ ಏತ್ಥೇವ ಪರಿಪುಣ್ಣಸಮ್ಭವತೋ। **ಯಥಾರಹನ್ತಿ** ತಂ ತಂ ಭೂಮಿಪುಗ್ಗಲಾನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿಅರಹಾನುರೂಪಂ। ರೂಪಾವಚರಭೂಮಿಯಂ ವಜ್ಜಿತಬ್ಬೇಸು ಸೋಳಸವೀಥಿ ಚಿತ್ತೇಸು ಛನ್ನಂ ಚಿತ್ತಾನಂ ಉಪರಿವಾಕ್ಯೇ ವುಚ್ಚಮಾನತ್ತಾ ಪಟಿಘಜವನ ತದಾರಮ್ಮಣ ವಜ್ಜಿತಾನೀತಿ ವುತ್ತಂ। ಅರೂಪಾವಚರಭೂಮಿಯಂ ಪಥಮಮಗ್ಗ ರೂಪಾವಚರಹಸನ ಹೇಟ್ಠಿಮಾರುಪ್ಪವಜ್ಜಿತಾನಿ ಪಟಿಘಜವನ ತದಾರಮ್ಮಣವಜ್ಜಿತಾನಿಚ ವೀಥಿ ಚಿತ್ತಾನಿ ಲಬ್ಭನ್ತೀತಿ ಯೋಜನಾ। ಏತ್ಥಾಪಿ ವಜ್ಜಿತಬ್ಬೇಸು ಅಟ್ಠತಿಂಸ ವೀಥಿಚಿತ್ತೇಸು ಸೋಳಸನ್ನಂ ಚಿತ್ತಾನಂ ಉಪರಿವುಚ್ಚಮಾನತಾ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। **ಸಬ್ಬತ್ಥಾಪೀತಿ** ಸಬ್ಬಾಸುಪಿ ರೂಪಾರೂಪಭೂಮೀಸು। **ತಂತಂ ಪಸಾದರಹಿತಾನಂ ತಂತಂದ್ವಾರಿಕ ವೀಥಿಚಿತ್ತಾನಿ ನ ಲಬ್ಭನ್ತೇವಾತಿ** ರೂಪಾವಚರಭೂಮಿಯಂ ತಾವ ಘಾನಾದಿತ್ತಯಂ ನತ್ಥೀತಿ ಘಾನಜಿವ್ಹಾಕಾಯಪಸಾದ ರಹಿತಾನಂ ರೂಪೀಬ್ರಹ್ಮಾನಂ ಘಾನ

ಜಿವ್ಹಾಕಾಯದ್ವಾರಿಕಾನಿ ಛ ವೀಥಿಚಿತ್ತಾನಿ ನಲಬ್ಭನ್ತೇವ। ಯಾನಿ ಸನ್ಧಾಯ ಛನ್ನಂ ಚಿತ್ತಾನಂ ಉಪರಿವಾಕ್ಯೇ ವುಚ್ಚಮಾನತ್ತಾತಿ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತಂ। ಅರೂಪಭೂಮಿಯಂ ಪನ ಪಞ್ಚಪಿ ಪಸಾದಾ ನತ್ಥೀತಿ ಪಞ್ಚದ್ವಾರಿಕಾನಿ ದ್ವಿಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣ ಮನೋಧಾ ತುತ್ತಿಕ ಸನ್ತೀರಣತ್ತಯವಸೇನ ಸೋಳಸವೀಥಿಚಿತ್ತಾನಿ ನಲಬ್ಭನ್ತೇವ। ಯಾನಿ ಸನ್ಧಾಯ ಸೋಳಸನ್ನಂ ಚಿತ್ತಾನಂ ಉಪರಿ ವುಚ್ಚಮಾನತಾತಿ ವುತ್ತಂ। ಕಾಮಭೂಮಿಯಂ ಪನ ತಂತಂ ಪಸಾದರಹಿತತಾ ಜಚ್ಚನ್ಧಾದೀನಂ ವಸೇನ ಯೋ ಜೇತಬ್ಬಾ। ಕಾಮೇ ಅಸೀತಿ ವೀಥಿಚಿತ್ತಾನಿ ಯಥಾರಹಂ ಲಬ್ಭರೇ ಲಬ್ಭನ್ತಿ। ರೂಪೇ ಚತುಸಟ್ಠಿ ತಥಾ ಯಥಾರಹಂ ಲಬ್ಭರೇ। ಅರೂಪೇ ದ್ವೇ ಚತ್ತಾಲೀಸ ಯಥಾರಹಂ ಲಬ್ಭರೇತಿ ಯೋಜನಾ। ಏತ್ಥಚ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕೇವಾ ಉಪರಿ ಛಕಾಮಾವಚರ ದೇವಲೋಕೇಸುವಾ ಅನಿಟ್ಠಾರಮ್ಮಣಾನಿ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। ತಸ್ಮಾ ರೂಪಾವಚರಭೂಮಿಯಂ ಚತುನ್ನಂ ಅಕುಸಲವಿಪಾಕಾನಂ ಲಬ್ಭಮಾನತಾವಚನಂ ತತ್ಥ ಠತ್ವಾವಾ ಇಧ ಆಗನ್ತ್ವಾವಾ ಇಧ ಅನಟ್ಠೇಹಿ ರೂಪಸದ್ದೇಹಿ ಸಮಾಗಚ್ಛನ್ತಾನಂ ವಸೇನ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಕೇಚಿ ಪನ ಇಧ ಆಗತಾನಂಯೇವ ಬ್ರಹ್ಮಾನಂ ಅನಿಟ್ಠಾರಮ್ಮಣಸಮಾಯೋಗೋ ಹೋತೀತಿ ಥಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ರೂಪಭೂಮಿಯಂ ಲದ್ಧಾನಿನಾಮ ನ ಹೋನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ತತ್ಥ ಸಟ್ಠಿಯೇವ ವೀಥಿಚಿತ್ತಾನೀತಿ ವದನ್ತಿ। ತಂ ನ ಯುಜ್ಜತಿ। ಇಧ ಆಗತಾನಂಯೇವ ಉಪ್ಪನ್ನಾನಿಪಿ ಬ್ರಹ್ಮತ್ತಭಾವೇ ಉಪ್ಪನ್ನತ್ತಾ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕೇ ಉಪ್ಪನ್ನಾನಿ ಇಚ್ಚೇವ ವತ್ತಬ್ಬತ್ತಾ। ನಚ ತತ್ಥ ಠಿತಾಪಿ ಇಧ ಅನಿಟ್ಠಾನಿ ನಗಣ್ಹನ್ತಿ। ದೂರೇಪಿ ಆರಮ್ಮಣಂ ಗಹೇತುಂ ಸಮತ್ಥತ್ತಾ ಬ್ರಹ್ಮಾನನ್ತಿ।

[೧೪೦] ಯಞ್ಚ **ವಿಭಾವನಿಯಂ**

> ತಸ್ಸ ವಾದಸ್ಸ ಪಟಿಕ್ಖಿಪನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ "ಇಧ ಪನ ತತ್ಥ ಠತ್ವಾಪಿ ಇಮಂ ಲೋಕಂ ಪಸ್ಸನ್ತಾನಂ ಅನಿಟ್ಠಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಅಸಮ್ಭವೋ ನ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತು"ನ್ತಿ। ತೇನ ತತ್ಥ ಠತ್ವಾ ಇಮಂ ಲೋಕಂ ಪಸ್ಸನ್ತಾನಂ ಉಪ್ಪನ್ನಾನಿ ತಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಚಿತ್ತಾನಿ ತತ್ಥ ಲದ್ಧಾನಿನಾಮ ಹೋನ್ತಿ। ಇಧ ಆಗತಾನಂ ಉಪ್ಪನ್ನಾನಿ ಇಧ ಲದ್ಧಾನಿನಾಮ ಹೋನ್ತೀತಿ ಅನುಞ್ಞಾತಂ ಹೋತಿ। ತಞ್ಚ ನ ಯುತ್ತಂ।

ತಂ ತಂ ಭೂಮಿಪರಿಯಾಪನ್ನೇ ಸತ್ತಸನ್ತಾನೇ ಉಪ್ಪನ್ನಾನಿಏವ ತಂತಂಭೂಮಿಯಂ ಉಪ್ಪನ್ನಾನೀತಿ ಸಿದ್ಧತ್ತಾ। **ಇಚ್ಚೇವ**ನ್ತಿಆದಿ ಮಹಾನಿಗಮನಂ। **ಯಥಾಸಮ್ಭವ**ನ್ತಿ ತಂ ತಂ ಭೂಮಿಪುಗ್ಗಲದ್ವಾರಾರಮ್ಮಣೇಸು ಸಮ್ಭವಾನುರೂಪಂ। ಭವಙ್ಗೇನ ಅನ್ತರಿತಾ ಭವಙ್ಗನ್ತರಿತಾ। **ಯಾವತಾಯುಕ**ನ್ತಿ ತಸ್ಮಿಂ ತಸ್ಮಿಂ ಭವೇ ಭವನಿಕನ್ತಿ ವೀಥಿತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಯತ್ತಕಂ ಕಾಲಂ ಜೀವಿತಸನ್ತಾನಂ ಪವತ್ತತಿ। ತತ್ತಕಂ ಕಾಲನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಬ್ಬೋಚ್ಛಿನ್ನಾ ಪವತ್ತತಿ ಅಸತಿ ನಿರೋಧ ಸಮಾಪತ್ತಿಯನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ಇತಿ ಪರಮತ್ಥದೀಪನಿಯಾನಾಮ ಅಭಿಧಮ್ಮತ್ಥಸಙ್ಗಹಸ್ಸ

ಚತುತ್ಥವಣ್ಣನಾಯ ವೀಥಿ ಸಙ್ಗಹಸ್ಸ

ಪರಮತ್ಥದೀಪನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ವೀಥಿಮುತ್ತ ಸಙ್ಗಹ ಪರಮತ್ಥದೀಪನೀ

೧೪೩. ಏವಂ ಪವತ್ತಿಕಾಲೇ ಪವತ್ತಿಸಙ್ಗಹಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ಪವತ್ತಿಸಙ್ಗಹಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ಆದಿಗಾಥ ಮಾಹ। ಏವಂ ವುತ್ತನಯೇನ ಪವತ್ತಿಯಂ ಪವತ್ತಿಸಙ್ಗಹೋನಾಮ ವೀಥಿಚಿತ್ತವಸೇನ ಉದೀರಿತೋಕಥಿತೋ। ಇದಾನಿ ಸನ್ಧಿಯಂ ಪವತ್ತಿಸಙ್ಗಹೋ ನಾಮ ವೀಥಿಮುತ್ತ ಚಿತ್ತಾನಂ ವಸೇನ ವುಚ್ಚತೀತಿ ಯೋಜನಾ। ಏತ್ಥಚ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾನಂ ಪವತ್ತಿಯಾ ಕಥಿತಾಯ ತತೋ ಪರಂ ಭವಙ್ಗಕಾಲೇಚ ಚುತಿಕಾಲೇಚ ತೇಸಂ ಪವತ್ತಿ ಕಥಿತಾಯೇವ ಹೋತೀತಿ ಕತ್ವಾ ಸನ್ಧಿಯಮಿಚ್ಚೇವ ವುತ್ತಂ।

[೧೪೧] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

ಪರತೋ ಮರಣುಪ್ಪತ್ತಿಯಂ ಪಥಮಂ ಚುತಿಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಪಚ್ಛಾ ಅನನ್ತರೇ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ವಕ್ಖಮಾನತ್ತಾ ಇಧ ಸನ್ಧಿಗ್ಗಹಣೇನ ಅತೀತಾ ನನ್ತರ ಚುತಿಪಿ ಗಹೇತಬ್ಬಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ ಯಂ ವುತ್ತಂ “ತದಾಸನ್ನತಾಯ ತಂಗಹಣೇನೇವ ಗಹಿತಚುತಿಕಾಲೇಚಾ”ತಿ। ತಂ ನ ಯುಜ್ಜತಿಯೇವ।

ವೀಥಿಮುತ್ತಾನಞ್ಹಿ ವಿಸಯಪ್ಪವತ್ತಿನಾಮ ಅತೀತಾನನ್ತರಭವೇ ಮರಣುಪ್ಪತ್ತಿಯಂಏವ ಸಿದ್ಧಾತಿ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಭವೇ ವಿಸಯಪ್ಪವತ್ತಿಯಾ ಸಹ ತೇಸಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಪಮುಖಾನಂ ವೀಥಿಮುತ್ತಚಿತ್ತಾನಂ ಪವತ್ತಿದಸ್ಸನತ್ಥಂಏವ ತಾಯ ಅತೀತಾನನ್ತರಚುತಿಯಾ ಸದ್ಧಿಂ ಮರಣುಪ್ಪತ್ತಿವಿಧಾನಂ ಥೇರೇನ ದಸ್ಸಿತನ್ತಿ। ಭವನ್ತಿ ಸತ್ತಾ ಸಞ್ಜಾರಾಚ ಏತಾಸೂತಿ **ಭೂಮಿಯೋ**। ಅಯೋತಿ ವಡ್ಢಿ। ಅತ್ಥತೋ ಪನ ಸುಖಂಚ ಸುಖಹೇತು ಸುಖಪಚ್ಚಯಾಚ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ತತೋ ಅಯತೋ ಅಪಗತಾ ಏತ್ಥ ನಿಬ್ಬತ್ತಾ ಸತ್ತಾತಿ ಅಪಾಯೋ। ಸೋಏವ ಭೂಮೀತಿ ಅಪಾಯಭೂಮಿ। ಓಳಾರಿಕೇನ ಕಾಮರಾಗೇನ ಕಾಮೀಯತೀತಿ ಕಾಮೋ। ಗನ್ತಬ್ಬಾ ಉಪಗನ್ತಬ್ಬಾತಿ ಗತಿ। ಗಚ್ಛನ್ತಿ ಸತ್ತಾ ಏತ್ಥಾತಿವಾ ಗತಿ। ಅನೇಕವಿಧಸಮ್ಪತ್ತೀನಂ ಅಧಿಟ್ಠಾನತಾಯ ಸೋಭಣಾಗತಿ **ಸುಗತಿ**। ಕಾಮೋಚ ಸೋ ಸುಗತಿಚಾತಿ ಸಮಾಸೋ। ನತ್ಥಿ ಯಥಾವುತ್ತೋ ಅಯೋ ಏತ್ಥಾತಿ **ನಿರಯೋ**। ನಿಚ್ಚಂ ವಾ ರಯನ್ತಿ ಕಮ್ಪನ್ತಿ ಫನ್ದನ್ತಿ ಸತ್ತಾ ದುಕ್ಖಪ್ಪತ್ತಾ ಏತ್ಥಾತಿ ನಿರಯೋ। ಮನುಸ್ಸಾ ವಿಯ ಉದ್ಧಂ ಉಚ್ಚಾ ಅಹುತ್ವಾ ತಿರೋ ಅಞ್ಚಿತಾ ಆಯತಾತಿ ತಿರಚ್ಛಾನಾ। ಯುವನ್ತಿ ನಾನಾ ವಣ್ಣಸಣ್ಠಾನಾಪಿ ಸತ್ತಾ ಸಮಾನಜಾತಿತಾಯ ಏಕೀಭೂತಾವಿಯ ಹೋನ್ತಿ ಏತಾಯಾತಿ ಯೋನಿ। ಜಾತಿ।

ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

ಖನ್ಧಾನಂ ಪವತ್ತಿವಿಸೇಸೋತಿ ವುತ್ತಂ।

ತಿರಚ್ಛಾನಾನಂ ಯೋನಿ **ತಿರಚ್ಛಾನಯೋನಿ**। ಪೇಚ್ಚ ಇತಾ ಗತಾತಿ ಪೇತಾ। ಇತೋ ಅಪಕ್ಕಮ್ಮ ಚವಿತ್ವಾ ಭವನ್ತರೇ ಗತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯೇಕೇಚಿ ಕಾಲಙ್ಕತಾ। ದಿವಙ್ಗತಾಪಿ ಹಿ ಲೋಕೇ ಕಾಲಙ್ಕತಾ ಪೇತಾತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ಇಧ ಪನ ಸುಖಸಮುಸ್ಸಯತೋ ಪೇಚ್ಚ ಪಕಟ್ಠಂ ಪವಾಸಂ ದೂರಂ ಗತಾತಿ ಅತ್ಥೇನ ಯಾವ ತತೋ ನ ಮುಚ್ಚನ್ತಿ। ತಾವ ನಿಚ್ಚಂ ದುಕ್ಖಪ್ಪತ್ತಾ ಲಕ್ಖಣಸಂಯುತ್ತಾದೀಸು ಆಗತಾ ತತೀಯಾ ಅಪಾಯಿಕಸತ್ತಾ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ। ಪೇತಾನಂ ಸಮೂಹೋ ಪೇತ್ತಿ। ಪೇತ್ತಿಯಾ ವಿಸಯೋತಿ **ಪೇತ್ತಿ ವಿಸಯೋ**। ವಿಸಯೋತಿಚ ಪವತ್ತಿದೇಸೋ ವುಚ್ಚತಿ। **ಅಸುರಕಾಯೋ**ತಿ ಏತ್ಥ ಸುರಾ ವುಚ್ಚನ್ತಿ ಉಪರಿ ದೇವಾ ಸುರನ್ತಿ ಇದ್ಧಿವಿಸೇಸೇಹಿ ದಿಬ್ಬನ್ತಿ, ಸುಟ್ಠುವಾ ರಮನ್ತಿ ಕಾಮಸುಖರತಿಂ ಪಚ್ಚನುಭವನ್ತೀತಿ ಕತ್ವಾ। ನ ಸುರಾತಿ ಅಸುರಾ। ವೇಪಚಿತ್ತಿ ಪಹಾರಾದಾದಯೋ ಸನ್ಧಾಯ ಸುರಪಟಿಪಕ್ಖಾ ಸುರ ಸದಿಸಾವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ವಿಯಙ್ಕರಮಾತಾ ಉತ್ತರಮಾತಾದಯೋ ವಿನಿ ಪಾತಿಕೇ ಸನ್ಧಾಯ ಖುದ್ದಕಸುರಾ ಚೂಳಕಸುರಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯಮರಾಜಾ ದಯೋ ವೇಮಾನಿಕಪೇತೇ ಸನ್ಧಾಯ ಏಕದೇಸೇನ ಸುರಸದಿಸಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ವೇಮಾನಿಕಪೇತಾಪಿ ಹಿ ಕತ್ಥಚಿ ಅಸುರಕಾಯಾತಿ ಆಗತಾ। ಲೋಕನ್ತರಿಕ ನೇರಯಿಕೇ ಸನ್ಧಾಯ ಸಬ್ಬಸೋ ಸುರಗುಣ ರಹಿತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ತೇಪಿ ಹಿ ಬುದ್ಧವಂಸನಿದಾನಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಜಾತಿದುಕ್ಖ ನಿದ್ದೇಸೇಸುಚ ಅಸುರಕಾಯಾತಿ ವುತ್ತಾ। ತಥಾ ಕಾಲಕಞ್ಚಿಕಪೇತೇ

ಸನ್ಧಾಯ ಸಬ್ಬಸೋ ಸುರಭಾವರಹಿತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಇತಿ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಅಸುರಾನಂ ವಸೇನ ಅತ್ಥವಿಭಾಗೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ದಿಬ್ಬಾ ವತ ಭೋಕಾಯಾ ಪರಿಹಾಯಿಸ್ಸನ್ತಿ, ಪರಿಪೂರಿಸ್ಸನ್ತಿ ಅಸುರಕಾಯಾತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸುತ್ತಪದೇ ಚತ್ತಾರೋಪಿ ಅಪಾಯಾ ಅಸುರಕಾಯಾತಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ವಣ್ಣಿತಾ।

ತತ್ಥ ವೇಪಚಿತ್ತಿ ಪಹಾರಾದಾದಯೋ ಅಸುರಾ ತಾವ ತಿಂಸೇಸು ದೇವೇಸು ಸಙ್ಗಹಿತಾ। ವಿನಿಪಾತಿಕಾಸುರಾ ಚಾತುಮಹಾರಾಜಿಕದೇವೇಸು। ತಥಾ ವೇಮಾನಿಕಪೇತಾಸುರಾ। ತೇಪಿ ಹಿ ವಿನಿಪಾತಿಕಾಸುರಾ ವಿಯ ತಿಹೇತುಕಾಪಿ ದುಹೇತುಕಾಪಿ ಅಹೇತುಕಾಪಿ ಹೋನ್ತೀತಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಸು ವುತ್ತಾ। ಯಮರಾಜಾನೋ ಪನ ವೇಸ್ಸಭೂ ನೋತ್ತಿಚ ಪೇತ್ತಿ ರಾಜಾ ಸೋಮೋ ಯಮೋ ವೇಸ್ಸವಣೋಚ ರಾಜಾತಿ ಏವಂ ಕಥಾ ವತ್ಥುಪಾಳಿಯಂ ಆಗತಾ ವೇಸ್ಸಭೂಆದಯೋ ಸಯಂ ಮಹಿದ್ಧಿಕಾ ಮಹಾನುಭಾವಾ ವೇಮಾನಿಕಪೇತರಾಜಾನೋ ಹುತ್ವಾಪಿ ನೇರಯಿಕೇಸು ಸತ್ತೇಸು ಕಾರುಞ್ಞತಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಹೇಟ್ಠಾ ನಿರಯಲೋಕೇಸುಪಿ ರಜ್ಜಂ ಕಾರೇನ್ತಿಯೇವ। ತೇನೇವ ಹಿ ಸಬ್ಬೇ ಪೇತಲೋಕಾಪಿ ನಿರಯಲೋಕಾಪಿ ಯಮಲೋ ಕಾತಿಚ ಯಮವಿಸಯಾತಿಚ ವುಚ್ಚನ್ತೀತಿ। ಯೇಚ ಚಾತುಮಹಾರಾಜಿಕಪರಿ ಯಾಪನ್ನಾ ಪಾಪಜ್ಝಾಸಯಾ ಕುರುರಕಮ್ಮಕಾರಿನೋ ರೇವತಿವಿಮಾನೇ ಯಕ್ಖಾತಿ ಆಗತಾ ಸಂಕಿಚ್ಚಜಾತಕೇ ರಕ್ಖಸಾತಿ ಆಗತಾ ಯಕ್ಖರಕ್ಖಸಾನಾಮ ಇತೋ ಗನ್ತ್ವಾ ಉಸ್ಸದನಿರಯೇಸು ನೇರಯಿಕಾನಂ ನಾನಾಕಮ್ಮ ಕಾರಣಾಯೋ ಕರೋನ್ತೋ ವಿಚರನ್ತಿ। ತೇಸಂಪಿ ಕಾಲೋ ಉಪಕಾಲೋತಿ ಏವಮಾದೀಹಿ ನಾಮೇಹಿ ನಾರದಜಾತಕೇ ಆಗತಾನಂ ನಿರಯ ಪಾಲಾನಂ ಉಪರಿಯಮರಾಜಾನಂ ಆಣಾಪವತ್ತತಿಯೇವಾತಿ। ಲೋಕನ್ತರಿಕಾ ಸುರಾ ನಿರಯೇ ಸಙ್ಗಹಿತಾ। ಇಧ ಪನ ಕಾಲಕಞ್ಚಿಕಾದಯೋ ಪೇತಾಸುರಾವ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ। ತೇಸಂ ಅಸುರಾನಂ ಕಾಯೋ ಸಮೂಹೋತಿ ಅಸುರಕಾಯೋ। ಏತ್ಥಚ ನಿರಯಭೂಮಿನಾಮ ಪಚ್ಚೇಕಂ ಸೋಳಸುಸ್ಸದಪರಿ ವಾರಾನಂ ಅಟ್ಠನ್ನಂ ಮಹಾನಿರಯಾನಂ ವಸೇನ ಅನ್ತೋ ಪಥವಿಯಂ ಠಿತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಅರಞ್ಞ ಪಬ್ಬತ ಸಮುದ್ದ ದೀಪಕಾದೀಸುಪಿ ನಾನಾನಿರಯ ಭೂಮಿಯೋ ಹೋನ್ತಿಯೇವ। ತಸ್ಮಾ ತಾದಿಸಸ್ಸ ವಿಸುಂ ವವತ್ಥಿತಸ್ಸ ಓಕಾಸಸ್ಸ ಅತ್ಥಿತಾಯ ನಿರಯೋತ್ವೇವ ವುತ್ತಾ। ಸೇಸಾನಂ ಪನ ತಿಸ್ಸನ್ನಂ ಅಪಾಯಭುಮ್ಮೀನಂ ತಾದಿಸಸ್ಸ ಓಕಾಸಸ್ಸ ನತ್ಥಿತಾಯ ಯೋನಿ ವಿಸಯ ಕಾಯ ಸದ್ದೇಹಿ ಯೋಜೇತ್ವಾ ಖನ್ಧಾವಾ ಖನ್ಧಪ್ಪವತ್ತಿಪದೇಸಾವಾ ಗಹಿತಾತಿ। [ಅಪಾಯಭೂಮಿ]

ಉಸ್ಸಿತೋ ಉಗ್ಗತೋ ಉಸ್ಸನ್ನೋವಾ ಮನೋ ಏತೇಸನ್ತಿ ಮನುಸ್ಸಾ। ತೇಹಿ ಅನನ್ತೇಸು ಚಕ್ಕವಾಳೇಸುಪಿ ಇತರಭೂಮಿಕಾನಂ ಸತ್ತಾನಂ ತಿಕ್ಖತರಸೂರ ವಿಚಿತ್ರಚಿತ್ತಾ ಹೋನ್ತಿ। ಪರಿಪುಣ್ಣಾನಂ ಕುಸಲಾಕುಸಲಕಮ್ಮ ಪಥಾನಂ ಆನನ್ತರಿಯಕಮ್ಮಾನಞ್ಚ ಏತ್ಥೇವ ಸಮ್ಭವತೋತಿ। ತೇಸುಪಿ ಪನ ಜಮ್ಬುದೀಪವಾಸಿನೋಏವ ಅತಿಸಯೇನ ಉಸ್ಸಿತಮನಾ ಹೋನ್ತಿ। ಇತರೇ ಪನ ತೇಹಿ ಸಮಾನವಣ್ಣಾದಿತಾಯ ಮನುಸ್ಸಾ ಇಚ್ಚೇವ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ಇಮಸ್ಮಿಂ ಚಕ್ಕವಾಳೇ ಪನ ವತ್ತಬ್ಬಮೇವ ನತ್ಥಿ, ಯಥಾಹ-ತೀಹಿ ಭಿಕ್ಖವೇ ಠಾನೇ ಹಿ ಜಮ್ಬುದೀಪಕಾ ಮನುಸ್ಸಾ ಉತ್ತರಕುರುಕೇ ಮನುಸ್ಸೇ ಅಧಿಗ್ಗಣ್ಹನ್ತಿ। ದೇವೇಚ ತಾವತಿಂಸೇ। ಕತಮೇಹಿ ತೀಹಿ ಠಾನೇಹಿ। ಸೂರಾಚ ಸತಿ ಮನ್ತೋಚ ಇಧ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯವಾಸೋಚಾತಿ। ಅಕ್ಖರಚಿನ್ತಕಾ ಪನ ವದನ್ತಿ ಮನೂತಿ ಮಹಾಸಮ್ಮತರಾಜಾ ವುಚ್ಚತಿ। ಇಮೇಚ ಜನಾ ತೇನ ಥಪಿತೇಸು ಮರಿಯಾದಧಮ್ಮೇಸು ಠಿತಾ ತಸ್ಸ ಪುತ್ತಟ್ಠಾನಿಯಾ ಹೋನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ಮನುನೋ ಅಪಚ್ಚಾ ಪುತ್ತಾತಿ ಮನುಸ್ಸಾತಿ। ಇಧ ಪನ ಭೂಮಿಪರಿಯಾಯೋತಿ ಕತ್ವಾ ಮನುಸ್ಸಾತಿ ಇತ್ಥಿಲಿಙ್ಗಂ ಏಕವಚನಞ್ಚ ಕತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಏವಂ ಸೇಸೇ ಸುಪಿ। ಯೇಸು ಪನ ಚತ್ತಾರೋ ಮಹಾರಾಜಾನೋ ರಜ್ಜಂ ಕಾರೇನ್ತಿ। ತೇ ದೇವಾ ಚಾತುಮಹಾರಾಜಿಕಾ। ತತ್ಥ ಧತರಟ್ಠೋ ಗನ್ಧಬ್ಬಾನಂ ರಾಜಾ ಹೋತಿ। ವಿರುಳ್ಹಕೋ ಕುಮ್ಭಣ್ಡಾನಂ। ವಿರೂಪಕ್ಖೋ ನಾಗಾನಂ। ಕುವೇರೋ ಯಕ್ಖಾನಂ। ತತ್ಥ ಪಟಿಸನ್ಧಿವಸೇನ ಗನ್ಧರುಕ್ಖೇಸು ಅಪ್ಪೇನ್ತಿ ಉಪಗಚ್ಛನ್ತೀತಿ ಗನ್ಧಬ್ಬಾ। ಗನ್ಧರುಕ್ಖಾಧಿವತ್ಥಾ ದೇವಾ। ತೇ ಮೂಲಗನ್ಧಾದಿವಸೇನ ದಸಧಾ ಪಾಳಿಯಂ ಆಗತಾ। ಕುಮ್ಭಣ್ಡಾತಿ ದಾನವರಕ್ಖಸಾ। ನಾಗಾ ಯಕ್ಖಾಚ ಪಾಕಟಾ। ಸಬ್ಬೇ ತೇ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಪಾಪಜ್ಝಾಸಯಾ ಕುರುರಕಮ್ಮಕಾರಿನೋ ಚ ಹೋನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ಚತ್ತಾರೋ ಮಹಾರಾಜಾನೋ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂವಾ ಮನುಸ್ಸಾನಂ ವಾ ಅವಿಹೇಠನತ್ಥಾಯ ತೇಸು ನಾನಾರಾಜಾನಂವಾ ನಾನಾಸೇನಾಪತಿಂವಾ ಥಪೇಸುಂ।

ಆಟಾನಾಟಿಯಸುತ್ತಂಚೇತ್ಥವತ್ತಬ್ಬಂ। ತತ್ಥ ಹಿ ಯಕ್ಖೋಯಕ್ಖಿನೀಗನ್ಧಬ್ಬೋ ಗನ್ಧಬ್ಬೀ ಕುಮ್ಭಣ್ಡೋ ಕುಮ್ಭಣ್ಡೀ ನಾಗೋ ನಾಗೀತಿಚತಸ್ಸೋ ಅವರುದ್ಧಕಜಾತಿಯೋ ಆಗತಾ। ತತ್ಥ ಸರೀರೋಭಾಸಸಿರಿಸಮ್ಪತ್ತಿಯುತ್ತೋ ಅಮನುಸ್ಸೋ ಯಕ್ಖೋತಿಚ

ದೇವೋತಿಚ ದೇವತಾತಿಚ ವುಚ್ಚತಿ। ಸರೀರೋ ಭಾಸ ಸಿರಿಸಮ್ಪತ್ತಿರಹಿತೋ ವಿಗಚ್ಛರೂಪೋ ಅಮನುಸ್ಸೋ ಯಕ್ಖೋತ್ವೇವ ವುಚ್ಚತಿ। ರುಕ್ಖಟ್ಠಕವಿಮಾನೇ ಜಾತೋ ರುಕ್ಖದೇವತಾನಾಮ। ರುಕ್ಖಸ್ಸ ಅಬ್ಭನ್ತರೇ ಜಾತೋ ಗನ್ಧಪ್ಪೋನಾಮ। ಯೋ ಲೋಕೇ ಕಟ್ಠಯಕ್ಖೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಪುಬ್ಬೇ ನಿಹೀನಕಮ್ಮಕತಾ ಕಾಚಿ ಗನ್ಧಪ್ಪಿಯೋ ಮನುಸ್ಸಿತ್ಥೀನಂ ಸರೀರಬ್ಭನ್ತರೇಸುಪಿ ಜಾಯನ್ತಿ। ಯಾ ವೇದಗನ್ಥೇಸು ಯೋಗಿನೀತಿಚ ಲೋಕೇ ಜೋಗಿನೀತಿಚ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ಅಭಿಲಕ್ಖಿತರತ್ತೀಸು ಗೋಚರಪಸುತ ಕಾಲೇ ಜುತಿಅತ್ಥೇನ ಜುಣ್ಹಾತಿಚ ವುಚ್ಚನ್ತಿ, ಕುಬ್ಭಣ್ಡಾನಾಮ ಮಹೋದರಾ ವಿಸಾಲಕ್ಖಾ ರಕ್ಖಸಾಏವ। ಯೇ ಲೋಕೇ ಧನ ರಕ್ಖಕಾತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ತೇ ಹಿ ವೇಪುಲ್ಲಪಬ್ಬತೇ ಮಣಿರತನಂ ರಕ್ಖನ್ತಿ। ಅನ್ನೋ ಹಿಮವನ್ತೇ ಅಬ್ಭನ್ತರ ಅಮ್ಬರುಕ್ಖೇ ರಕ್ಖನ್ತಿ। ಏವಂ ರತನಟ್ಠಾನಾನಿವಾ ವನಪ್ಪತಿ ರುಕ್ಖೇವಾ ದಿಬ್ಬೋಸಧರುಕ್ಖೇವಾ ದಿಬ್ಬಗನ್ಧರುಕ್ಖೇವಾ ಉದಕಸರೇವಾ ರಕ್ಖಿತ್ವಾ ಅಸನ್ತಿ ಭಕ್ಖನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ರಕ್ಖಸಾತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ನಾಗೋ ನಾಗೀತಿ ಏತ್ಥ ಅನ್ನೋ ಪಬ್ಬತೇವಾ ಅನ್ನೋ ಪಥವಿಯಂವಾ ನಿಬ್ಬತ್ತಾ ವಸುನ್ಧರದೇವಯಕ್ಖಜಾತಿಯೋಪಿ ಇಧ ನಾಗಾತ್ವೇವ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ಯಾ ಮಹಾಪರಿನಿಬ್ಬಾನ ಸುತ್ತೇ ಭೂಮಿಚಾಲಸುತ್ತಪದೇ ಪಥವೀ ದೇವತಾತಿ ವುತ್ತಾ। ಯಾಸಂ ಕೀಳಾಪಸುತ ವಸೇನ ಕದಾಚಿ ಭೂಮಿಚಾಲೋ ಹೋತಿ। ಯಾಸಞ್ಚ ಮನ್ತಪದಾನಿ ವತ್ಥು ವಿಜ್ಜಾತಿಚ ಭೂಮಿವಿಜ್ಜಾತಿಚ ಬ್ರಹ್ಮಜಾಲಸುತ್ತೇ ವುತ್ತಾನಿ। ತೇಸುಚ ನಾನಾ ಇದ್ಧಿಮನ್ತಾ ಅವರುದ್ಧಕಾ ಪಾಪಾತಿರತಾ ಕಿಬ್ಬಿಸಕಮ್ಮಕಾರಿನೋ ಕೀಳಾ ಸೋಣ್ಡವಸೇನವಾ ಘಾಸಸೋಣ್ಡವಸೇನವಾ ಪೇತೇಸುಚನಿರಯೇಸುಚ ಪಕತಿ ವಣ್ಣೇನವಾ ಸೋಣಗಿಜ್ಝಕಾಕಾದಿವಣ್ಣೇನವಾ ಸತ್ತೇ ವಿಹೇಠಯನ್ತಾ ವಿಚರನ್ತಿ। ಸಬ್ಬಇದ್ಧೇ ತಂ ಸುತ್ತನ್ತೇಸುವಾ ಜಾತಕೇಸುವಾ ವೇದಗನ್ಥೇಸುವಾ ಕುಸಲೇಹಿ ವೇದಿತಬ್ಬನ್ತಿ।

ಸಹ ಪುಞ್ಞಕಾರಿನೋ ತೇತ್ತಿಂಸ ಜನಾ ಮಾಘೇನನಾಮ ಜೇಟ್ಠಪುರಿಸೇನ ಸಹ ಏತ್ಥ ನಿಬ್ಬತ್ತಾತಿ ತೇತ್ತಿಂಸಾ। ಸಾಏವ **ತಾವತಿಂಸಾ** ನಿರುತ್ತಿ ನಯೇನ। ಕಾಮಞ್ಚೇತ್ಥ ಸಬ್ಬಚಕ್ಕವಾಳೇಸುಪಿ ಅಯಂ ದುತೀಯದೇವ ಲೋಕೋ ಜನವಸತಸುತ್ತೇ ಆಗತ ನಯೇನ ಸಕ್ಕಟ್ಠಾನಿಯಾನಂ ಪಜಾಪತಿ ವರುಣ ಈಸಾನಾದೀನಂ ತೇತ್ತಿಂಸ ದೇವರಾಜೂನಂ ನಿಬನ್ಧನೋ ಕಾಸೋ ಹೋತಿ। ಸಹಸ್ಸಂ ಚಾತುಮಹಾರಾಜಿಕಾನಂ। ಸಹಸ್ಸಂ ತಾವತಿಂಸಾನನ್ತಿ ಹಿ ಅಙ್ಗುತ್ತರೇ ವುತ್ತಂ। ಮಾಘಪುರಿಸಾ ಪನ ತೇಸು ಸಮುದಾಗತೇಸು ದೇವರಾಜಟ್ಠಾನೇಸು ಪಚ್ಛಾಜಾತಾ ಹೋನ್ತಿ। ಏತರಹಿ ಧರಮಾನಾಚ ತಸ್ಮಾ ತೇಸಂ ವಸೇನ ಅಯಂ ವಚನತ್ಥೋ ಕತೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಅಪರೇ ಪನ ಯಥಾ ಇನ್ದಗೋಪಕವಣ್ಣಾಭಾ। ತಾವ ದಿಸ್ಸನ್ತಿ ತಿಂಸತೀತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ವಿಧುರಜಾತಕೇ ತಾವ ಸದ್ದೋ ತಿಂಸಸದ್ದಪರಿವಾರಮತ್ತೋ ಹೋತಿ। ತಥಾ ಇಧಾಪೀತಿ ಕತ್ವಾ ತಿಂಸಮತ್ತಾನಂ ಸಕ್ಕಟ್ಠಾನಿಯಾನಂ ದೇವರಾಜಕುಲಾನಂ ನಿವಾಸಟ್ಠಾ ನತ್ತಾ ತಾವತಿಂಸಾನಾಮಾತಿ ಯುತ್ತಂ ಸಿಯಾ। ಅಟ್ಠಕಥಾಸು ಪನ ಯಥಾವುತ್ತಂ ನಿರುತ್ತಿನಯಂ ಕಪ್ಪೇತ್ವಾ ಮಾಘವತ್ಥೂಸುಚ ತೇಸು ತೇಸುಚ ಠಾನೇಸು ಸಕ್ಕಾನಂ ತೇತ್ತಿಂಸ ಸಞ್ಞಾಏವ ವುತ್ತಾತಿಪಿ ವದನ್ತಿ। ತಂ ನ ಯುಜ್ಜತಿ। ಪಾಳಿಯಂಏವ ಬ್ರಹ್ಮಾಸನಙ್ಕುಮಾರೋ ತೇತ್ತಿಂಸೇ ಅತ್ತಭಾವೇ ಅಭಿನಿಮ್ಮಿನಿತ್ವಾ ದೇವಾನಂ ತಾವತಿಂಸಾನಂ ಪಲ್ಲಙ್ಕೇಸು ನಿಸೀದಿತ್ವಾತಿ ವುತ್ತತ್ತಾ। **ಯಾಮೋತಿ** ತಸ್ಮಿಂ ದೇವಲೋಕೇ ಇಸ್ಸರದೇವಕುಲಸ್ಸ ನಾಮಂ। ತಥಾ ಸುಯಾಮೋತಿಚ। ತಂ ಸಹಚರಿತತ್ತಾ ಪನ ಸೋ ದೇವ ಲೋಕೋಪಿ ತತ್ಥ ನಿಬ್ಬತ್ತದೇವಾಪಿ ಯಾಮಾತ್ವೇವ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ವಿಪುಲಾಯ ಸಿರಿಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ಸಮನ್ನಾಗತತ್ತಾ ನಿಚ್ಚಂ ತುಸನ್ತಿ ಅತಿವಿಯ ಹಟ್ಠತುಟ್ಠಮುಖಾ ಹೋನ್ತಿ ಏತ್ಥಾತಿ **ತುಸಿತಾ**। ಯಥಾರುಚಿತೇ ಭೋಗೇ ಸಯಮೇವ ನಿಮ್ಮಿನಿತ್ವಾ ನಿಮ್ಮಿನಿತ್ವಾ ರಮನ್ತಿ ಏತ್ಥಾತಿ **ನಿಮ್ಮಾನರತೀ**। ಅತ್ತನೋ ರುಚಿಂ ಞತ್ವಾ ಪರೇಹಿ ನಿಮ್ಮಿತೇಸು ಭೋಗೇಸು ವಸಂ ವತ್ತೇನ್ತಿ ಏತ್ಥಾತಿ **ಪರನಿಮ್ಮಿತವಸವತ್ತೀ**। ಬ್ರೂಹನ್ತಿ ವಡ್ಢನ್ತಿ ಅತಿಪಣೀತೇಹಿ ಝಾನಾದಿ ಗುಣೇಹಿ ವುದ್ಧಿಂ ವಿರುಳ್ಹಿಂ ವೇಪುಲ್ಲಂ ಆಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ **ಬ್ರಹ್ಮಾನೋ**। ಮಹನ್ತಾ ಬ್ರಹ್ಮಾನೋ ಮಹಾಬ್ರಹ್ಮಾನೋತಿ ವತ್ತಬ್ಬೇ ಮಹಾಸದ್ದಸ್ಸ ಲೋಪೋ।

ಪರಿಸತಿ ಭವಾತಿ ಪಾರಿಸಜ್ಜಾ। ಪರಿಸಾಸು ಜಾತಾತಿವಾ ಪಾರಿಸಜ್ಜಾ। ಪರಿಚಾರಿಕಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಮಹಾಬ್ರಹ್ಮಾನಂ ಪಾರಿಸಜ್ಜಾತಿ **ಬ್ರಹ್ಮ ಪಾರಿಸಜ್ಜಾ**। ಪುರೇ ಉಚ್ಚೇ ಠಾನೇ ಓದಹನ್ತಿ ತಿಟ್ಠನ್ತೀತಿ ಪುರೋಹಿತಾ। ಮಹಾಬ್ರಹ್ಮಾನಂ ಪುರೋಹಿತಾತಿ **ಬ್ರಹ್ಮಪುರೋಹಿತಾ**। ಮಹನ್ತಾ ಬ್ರಹ್ಮಾನೋ **ಮಹಾಬ್ರಹ್ಮಾನೋ**। ಸಹಸ್ಸೋಬ್ರಹ್ಮಾ ದ್ವಿಸಹಸ್ಸೋಬ್ರಹ್ಮಾ। ತಿಸಹಸ್ಸೋಬ್ರಹ್ಮಾತಿಆದಿನಾ ಸಙ್ಖಾರುಪಪತ್ತಿಸುತ್ತೇ ಆಗತಾ ಅಧಿಪತಿಬ್ರಹ್ಮಾನೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ತತ್ಥ ಸಹಸ್ಸೋಬ್ರಹ್ಮಾತಿ ಚಕ್ಕವಾಳಸಹಸ್ಸಮ್ಹಿ ಇಸ್ಸರೋ ಬ್ರಹ್ಮಾ। ದ್ವಿಸಹಸ್ಸೋತಿ ದ್ವೀಸು ಚಕ್ಕವಾಳ ಸಹಸ್ಸೇಸು ಇಸ್ಸರೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ತಯೋಪೇತೇ ಏಕತಲ ವಾಸಿನೋ ಹೋನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಲೋಕೇ

ಮಹಾಜನಾ ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ಕುಲದೇವತಾಯೋನಾಮ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತಿ। ಕೇಚಿ ಮಹಾದೇವಂನಾಮ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತಿ। ಕೇಚಿ ವಾಸುದೇವಂನಾಮ। ಕೇಚಿ ಮಹೇಸರಂನಾಮ। ಕೇಚಿ ಪರಮೇಸ್ಸಾರಂ ನಾಮಾತಿ। ಘರದೇವತಾ ಗಾಮದೇವತಾ ರುಕ್ಖದೇವತಾದಯೋಪಿ ತೇಸಂ ಮಹಾದೇವರಾಜಾನಂ ಉಪಟ್ಠಕಾಏವ ಸಮ್ಭವನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಮಹಾದೇವರಾ ಜಾನೋವಿಯ ಮಹಾಬ್ರಹ್ಮಾನೋ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ಘರದೇವತಾದಯೋವಿಯ ಬ್ರಹ್ಮ ಪುರೋಹಿತಾದಟ್ಠಬ್ಬಾ, ಮನುಸ್ಸಾವಿಯ ಬ್ರಹ್ಮಪಾರಿಸಜ್ಜಾದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ತತ್ಥಚ ಘರ ದೇವತಾದಯೋ ಮಹಾದೇವರಾ ಜಾನೋ ಅದಿಸ್ಸಾವ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತಿ। ಮನುಸ್ಸಾ ಚ ತೇಉಭೋಪಿ ಅದಿಸ್ಸಾವ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತಿ। ಏವಮೇವಂ ಬ್ರಹ್ಮಪುರೋಹಿತಾ ಮಹಾಬ್ರಹ್ಮಾನೋಪಿ ನಪಸ್ಸನ್ತಿ। ಮಹಾಬ್ರಹ್ಮಾನಂ ನಿವಾಸಟ್ಠಾನಂಪಿ ನಜಾನನ್ತಿ। ಬ್ರಹ್ಮಪಾರಿಸಜ್ಜಾಉಭೋಪಿ ನಪಸ್ಸನ್ತಿ। ಉಭಿನ್ನಂನಿವಾಸಟ್ಠಾನಂಪಿ ನಜಾನನ್ತಿ। ಯದಾ ಪನ ಓಳಾರಿಕಂ ರೂಪಂ ಮಾಪೇತ್ವಾ ಅತ್ತಾನಂ ದಸ್ಸೇನ್ತಿ। ತದಾ ಏವ ಪಸ್ಸನ್ತಿ। ಏಸನಯೋ ಉಪರಿಭೂಮೀಸುಪಿ। ಯಂ ಪನ ಬ್ರಹ್ಮನಿಮನ್ತನ ಸುತ್ತಟ್ಠಕಥಾಯಂ ವುತ್ತಂ ಬ್ರಹ್ಮಾನಂ ಪಕತಿರೂಪಂ ಕಸ್ಸಚಿ ಆಪಾತಂ ನ ಗಚ್ಛತೀತಿ। ತಂ ಬ್ರಹ್ಮಪುರೋ ಹಿತಾ ದೀನಂ ಉಪರಿಮಾನಂ ಬ್ರಹ್ಮಾನಂ ಪಕತಿರೂಪಂ ಕಸ್ಸಚಿ ಬ್ರಹ್ಮಪಾರಿಸಜ್ಜಾದಿನೋವಾ ದೇವಸ್ಸವಾ ಮನುಸ್ಸಸ್ಸವಾಆಪಾತಂ ನಗಚ್ಛತೀತಿ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ। ಹೇಟ್ಠಿಮಾನಂ ಪನ ಪಕತಿರೂಪಂ ಉಪರಿಮಸ್ಸ ಆಪಾತಂ ಆಗಚ್ಛಿಸ್ಸತಿಯೇವ। ತೇನೇವ ಹಿ ಜನವಸಭಸುತ್ತಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಹೇಟ್ಠಿಮಹೇಟ್ಠಿಮಾಹಿ ದೇವಾ ಉಪರಿಮದೇವಾನಂ ಓಳಾರಿಕಂ ಕತ್ವಾ ಮಾಪಿತಮೇವ ಅತ್ತಭಾವಂ ಪಸ್ಸಿತುಂ ಸಕ್ಕೋನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥದುತೀಯತಲೇ **ಪರಿತ್ತಾಭಾ**ತಿ ಬ್ರಹ್ಮಪಾರಿಸಜ್ಜಾಏವ। **ಅಪ್ಪಮಾಣಾಭಾ**ತಿ ಬ್ರಹ್ಮಪುರೋಹಿತಾ ಏವ। **ಆಭಸ್ಸರಾ**ತಿ ಮಹಾಬ್ರಹ್ಮಾನೋಏವ। ತಸ್ಮಿಂ ತಲೇ ಅಧಿಪತಿ ಬ್ರಹ್ಮಾನೋಏವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಹೇಟ್ಠಿಮತಲತೋ ಪನ ವಿಸೇಸ ಕರಣತ್ಥಂ ಆಭಾವಸೇನ ನಾಮಗಹಣಂ ಹೋತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ತತ್ಥ ಪರಿತ್ತಾ ಆಭಾ ಏತೇಸನ್ತಿ ಪರಿತ್ತಾಭಾ। ಅಪ್ಪಮಾಣಾ ಆಭಾ ಏತೇಸನ್ತಿ ಅಪ್ಪಮಾಣಾಭಾ। ಆಭಾಸರನ್ತಿ ನಿಚ್ಛರನ್ತಿ ಏತೇಸೂತಿ ಆಭಸ್ಸರಾತಿ। ತತೀಯತಲೇ **ಪರಿತ್ತಸುಭಾ**ತಿ ಬ್ರಹ್ಮಪಾರಿಸಜ್ಜಾಏವ। **ಅಪ್ಪಮಾಣಸುತಾ**ತಿ ಬ್ರಹ್ಮಪುರೋಹಿತಾಏವ। **ಸುತಕಿಣ್ಣಾ**ತಿ ಮಹಾಬ್ರಹ್ಮಾನೋಏವ। ತಸ್ಮಿಂ ತಲೇ ಅಧಿಪತಿಬ್ರಹ್ಮಾನೋ ಏವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ತತ್ಥ ಸುಭಾತಿ ಏಕಗ್ಘನಾ ಅಚಲಸಣ್ಠಿತಾ ಆಭಾಏವ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ಪರಿತ್ತಾ ಸುಭಾ ಏತೇಸನ್ತಿ ಪರಿತ್ತಸುಭಾ। ಅಪ್ಪಮಾಣಾ ಸುಭಾ ಏತೇಸನ್ತಿ ಅಪ್ಪಮಾಣಸುಭಾ। ಸುತೇಹಿ ಆಕಿಣ್ಣಾತಿ ಸುಭಾಕಿಣ್ಣಾ। ಸುಭಕಿಣ್ಹಾತಿಪಿ ಪಠನ್ತಿ। ತೇಸಂ ಆಕಾರಸ್ಸ ರಸ್ಸೋ ಅನ್ತಿಮಣಕಾರಸ್ಸ ಚ ಹಕಾರೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಇಮೇಸು ಪನ ದ್ವೀಸು ತಲೇಸು ಪಕತಿಕಾಯಪ್ಪಭಾ ಅಧಿಮತ್ತಾ ಹೋನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ತಾಸಂ ವಸೇನ ಪರಿತ್ತಾಭಾತಿಆದಿಕಂ ನಾಮಂ ಸಿದ್ಧಂ। ನ ಬ್ರಹ್ಮಪಾರಿ ಸಜ್ಜಾತಿಆದಿಕಂ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ವೇರಞ್ಜಸುತ್ತೇ ಪಥಮತಲವಾಸಿನೋ ಬ್ರಹ್ಮಕಾಯಿಕಾ ದೇವಾತಿ ಆಗತಾ। ದುತೀಯತಲವಾಸಿನೋ ಆಭಾದೇವಾತಿ। ತತೀಯತಲವಾಸಿನೋ ಸುಭಾದೇವಾತಿ ಚತುತ್ಥತಲೇ ವಿಪುಲಂ ಫಲಂ ಏತೇಸನ್ತಿ **ವೇಹಪ್ಫಲಾ**। ಅಥವಾ ಇಞ್ಜನಜಾತಿಕೇಹಿ ಸೋಮನಸ್ಸಜ್ಝಾನೇಹಿ ನಿಬ್ಬತ್ತಾನಂ ತಿಣ್ಣಂ ಹೇಟ್ಠಿಮತಲಾನಂ ತೇಜೋಸಂ ವಟ್ಟಾದಿಕೇನ ಅನ್ತರಾಯೇನ ಭೂಮಿತಲೇನ ಸಹ ಆಯುಕಪ್ಪನಿವತ್ತಿವಸೇನ ಇಚ್ಛಿತಂ ಪುಞ್ಞಫಲಂ ಅತ್ಥಿ। ತೇಸು ಹಿ ಯಂ ಸುಭಾಕಿಣ್ಣಾನಂ ದೇವಾನಂ ಚತುಸಟ್ಠಿಕಪ್ಪಾನೀತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ತಸ್ಮಿಂ ತಲೇ ಆದಿಕಪ್ಪಿಕಾನಂ ವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ಪಚ್ಛಿಮಿಕಾನಂ ಪನ ತೇಸಟ್ಠಿಕಪ್ಪ ದ್ವಾಸಟ್ಠಿಕಪ್ಪ ಏಕಸಟ್ಠಿ ಕಪ್ಪಾದಿ ವಸೇನ ಇಚ್ಛಿತಂ ಪಟಿಲೀನಂ ಪುಞ್ಞಫಲಂ ಹೋತೀತಿ। ಆನೇಞ್ಜಜಾತಿಕೇನ ಉಪೇಕ್ಖಾಝಾನೇನ ನಿಬ್ಬತ್ತಾನಂ ಪನ ಕೇನಚಿ ಅನ್ತರಾಯೇನ ತಾದಿಸಂ ಇಚ್ಛಿತಂ ಪುಞ್ಞಫಲಂ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। ತಸ್ಮಾ ಝಾನ ಸಾಮತ್ಥಿಯಾನುರೂಪಂ ವಿಸೇಸೇನ ಈಹಿತಂ ಅಭಿವಡ್ಢಿತಂ ಪುಞ್ಞಫಲಂ ಏತ್ಥ ಅತ್ಥೀತಿ ವೇಹಪ್ಫಲಾ।

ನತ್ಥಿ ಸಞ್ಞಾಮುಖೇನ ಗಹಿತಾ ಚತ್ತಾರೋ ಅರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾ ಏತೇಸನ್ತಿ ಅಸಞ್ಞಾ। ಅಸಞ್ಞಾಚ ತೇ ಸತ್ತಾಚಾತಿ **ಅಸಞ್ಞಸತ್ತಾ**। ಚಿತ್ತಚೇ ತಸಿಕಾನಂ ಪನ ನತ್ಥಿತಾಯ ತೇಸಂ ಅಸತ್ತಪಸಙ್ಗತಾ ಸಮ್ಭವತೀತಿ ಸತ್ತಗಹಣಂ ಕತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಏತೇ ದ್ವೇಪಿ ಏಕತಲವಾಸಿನೋ ಏವ ಹೋನ್ತಿ। ಏತ್ಥಪಿ ನಿಬ್ಬತ್ತಕಜ್ಝಾನಸ್ಸ ಹೀನಮಜ್ಝಿಮಪಣೀತತಾ ವಿಸೇಸಸ್ಸ ಅತ್ಥಿತಾಯ ತದನುರೂಪಂ ಬ್ರಹ್ಮಾನಂಪಿ ಪಾರಿಸಜ್ಜ ಪುರೋಹಿತ ಮಹಾಬ್ರಹ್ಮತ್ತ ವಿಸೇಸೋ ಸಮ್ಭವತಿಯೇವ। ಆಯುವೇಮತ್ತತಾಯ ಪನ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞ ಅದಸ್ಸನಾದೀನಞ್ಚ ನತ್ಥಿತಾಯ ಪಾರಿಸಜ್ಜಾದಿವಸೇನ ಭೂಮಿವಿಭಾಗೋ ನತ್ಥೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಏವಂ ಅವಿಹಾದೀಸುಪಿ।

ಓಳಾರಿಕಾನಂ ಕಾಮರಾಗಪಟಿಘಾನುಸಯಾನಂ ನತ್ಥಿತಾಯ ಸುದ್ಧಾನಂ ಅನಾಗಾಮಿಅರಹನ್ತಾನಮೇವ ಆವಾಸಾತಿ **ಸುದ್ಧಾವಾಸಾ**। ತತ್ಥ ಪಥಮಭೂಮಿವಾಸಿನೋ ಅಪ್ಪಕೇನ ಕಾಲೇನ ಅತ್ತನೋ ಠಾನಂ ನವಿಜಹನ್ತೀತಿ ಅವಿಹಾ। ಅಥವಾ, ಓಳಾರಿಕಾನಂ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಸಂಯೋಜನಾನಂ ಪಹೀನತ್ತಾ ನತ್ಥಿ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ವಿಹಞ್ಞನಂ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸ ನಾಧಮ್ಮೇಸು ಅವಿಪ್ಫಾರಿಕತಾಪತ್ತಿ ಏತೇಸನ್ತಿ **ಅವಿಹಾ**। ದುತೀಯಭೂಮಿ ವಾಸಿನೋ ನ ಕೇನಚಿ ಚಿತ್ತಪರಿಳಾಹೇನ ತಪ್ಪನ್ತೀತಿ **ಅತಪ್ಪಾ**। ತತೀಯ ತಲವಾಸಿನೋ ಪರಿಸುದ್ಧೇಹಿ ಪಸಾದಚಕ್ಖು ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖು ಧಮ್ಮಚಕ್ಖು ಪಞ್ಞಾ ಚಕ್ಖೂಹಿ ಸಮ್ಪನ್ನತ್ತಾ ಸುಟ್ಠು ಪಸ್ಸನ್ತೀತಿ **ಸುದಸ್ಸಾ**। ಚತುತ್ಥಭೂಮಿವಾಸಿನೋ ಪನ ತತೋ ಅತಿಸಯೇನ ಸುಟ್ಠು ದಸ್ಸನಭಾವೇನ ಸಮನ್ನಾಗತಾತಿ **ಸುದಸ್ಸಿನೋ**। ಅತಿಸಯತ್ಥೇ ಹಿ ಅಯಂ ಈಕಾರೋತಿ। ಪಞ್ಚಮಭೂಮಿ ವಾಸಿನೋ ಉಪರಿ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಭೂಮನ್ತರಗತಸ್ಸ ರೂಪಿಬ್ರಹ್ಮನೋ ನತ್ಥಿತಾಯ ನತ್ಥಿ ರೂಪೀನಂ ಸತ್ತಾನಂ ಮಜ್ಝೇ ಕೇನಚಿ ಗುಣೇನ ಕನಿಟ್ಠಭಾವೋ ಏತೇಸನ್ತಿ **ಅಕನಿಟ್ಠಾ**।

ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನಭೂಮೀತಿ ಏತ್ಥ ಯತ್ತಕಂ ಆಕಾಸಪದೇಸಂ ಫರಿತ್ವಾ ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನ ಸಞ್ಞಿತಾ ಚತುಕ್ಖನ್ಧಾ ಪವತ್ತನ್ತಿ। ಸೋ ಖನ್ಧಸಹಿತೋ ಆಕಾಸಪದೇಸೋ ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯಯನಭೂಮಿ। ಏವಂ ಸೇಸಾಸು। ಪುಥುಜ್ಜನಾ ಸೋತಾಪನ್ನಾ ಸಕದಾಗಾಮಿನೋಚಾಪಿ ಪುಗ್ಗಲಾ ಸುದ್ಧಾವಾಸೇಸು ಸಬ್ಬಥಾ ಸಬ್ಬಪಕಾರೇನಪಿ ನಲಬ್ಭನ್ತೀತಿ ಯೋಜನಾ। ಏತ್ಥಚ ಸಕದಾಗಾಮೀನಂ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೇನ ಅನಾಗಾಮಿ ಮಗ್ಗಟ್ಠಸ್ಸಪಿ ತತ್ಥ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ ಸಿದ್ಧೋ ಹೋತೀತಿ ಉಪರಿಮಾನಂ ತಿಣ್ಣಂ ಅರಿಯಾನಮೇವ ತತ್ಥ ಪಟಿಲಾಭೋ ಇಮಾಯ ಗಾಥಾಯ ವುತ್ತೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಸೇಸಟ್ಠಾನೇಸೂ**ತಿ ಪಞ್ಚಸುದ್ಧಾವಾಸತೋ ಅಸಞ್ಞಾಪಾಯತೋಚ ಅವಸೇಸೇಸು ಏಕವೀಸತಿಯಾ ಠಾನೇಸು, **ಅನರಿಯಾ**ತಿ ಪುಥುಜ್ಜನಾ। [ಭೂಮಿಚತುಕ್ಕಂ]

೧೪೪. ಓಕ್ಕನ್ತಿಕ್ಖಣೇತಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ। ಪಟಿಸನ್ಧಿಹಿ ಭವನ್ತರೇ ಓಕ್ಕಮನಂ ಅನುಪವಿಸನನ್ತಿ ಅತ್ಥೇನ ಓಕ್ಕನ್ತೀತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ತತೋ ಪರಂ ಭವಙ್ಗಂ ಹುತ್ವಾತಿ ಯೋಜನಾ। ಕೇಚಿ ಪನ ಭವಙ್ಗಪರಿಯೋಸಾನೇತಿ ಪಠನ್ತಿ। ತಂ ನ ಯುಜ್ಜತಿ। ಜಾತಿಯಾ ಅನ್ಧೋ **ಜಚ್ಚನ್ಧೋ**। ಆದಿಸದ್ದೇನ ಜಾತಿ ಬಧಿರ ಜಚ್ಚಘಾನಕ ಜಾತಿಮೂಗ ಜಚ್ಚೇಳ ಜಚ್ಚುಮ್ಮತ್ತಕ ಪಣ್ಡಕ ಉಭತೋ ಬ್ಯಞ್ಜನಕ ನಪುಂಸಕ ಮಮ್ಮಾದಯೋ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। ತತ್ಥ ಯಸ್ಸ ಚಕ್ಖುಂ ಉಪ್ಪಾದೇತುಂ ಅಸಮತ್ಥೇನ ಕಮ್ಮೇನ ಪಟಿಸನ್ಧಿ ಲದ್ಧಾ। ಸೋ ಜಚ್ಚನ್ಧೋ ನಾಮ। ಏಸನಯೋ ಸೇಸೇಸುಪಿ। ತತ್ಥ ಪಸಾದಸೋತ ರಹಿತೋ ಜಾತಿಬಧಿರೋ ನಾಮ। ಪಸಾದ ಘಾನರಹಿತೋ ಜಚ್ಚ ಘಾನಕೋ ನಾಮ। ಪಸಾದಜಿವ್ಹಾರಹಿತೋ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। ವಚನರಹಿತೋ ಜಾತಿಮೂಗೋನಾಮ। ದಿಸಾವಿದಿಸಾಮತ್ತಂಪಿ ಸಞ್ಞಾಪೇತುಂ ಅಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯೋ ಜಾತಿಏಳೋ ನಾಮ। ಸಬ್ಬಕಾಲಂಪಿ ವಿಪಲ್ಲಟ್ಠಚಿತ್ತೋ ಜಚ್ಚುಮ್ಮತ್ತಕೋನಾಮ। ಕಾಮಹೇತು ಆಸಿತ್ತಕಾದಿಭಾವೇನ ವಿಪ್ಪಕಾರಪತ್ತೋ ಪಣ್ಡಕೋನಾಮ। ದ್ವೀಹಿ ಬ್ಯಞ್ಜನೇಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಉಭತೋ ಬ್ಯಞ್ಜನಕೋನಾಮ। ಭಾವದ್ವಯ ರಹಿತೋ ನಪುಂಸಕೋನಾಮ। ಪಕತಿವಚನೇಪಿ ಏಕಮೇಕಂ ಅಕ್ಖರಂ ಮಹುಸ್ಸಾಹೇನ ಉಪ್ಪಾದೇನ್ತೋ ವಿಬಚ್ಛವಚನೋ ಮಮ್ಮೋನಾಮ। ಏತ್ಥಚ ಚಕ್ಖುಂ ಉಪ್ಪಾದೇತುಂ ಸಮತ್ಥೇನ ಕಮ್ಮೇನ ಲದ್ಧಪಟಿಸನ್ಧಿಕಸ್ಸ ಪವತ್ತಿಕಾಲೇ ತಂವಾ ಅಞ್ಞಂವಾ ಕಮ್ಮಂ ಚಕ್ಖುಂ ಉಪ್ಪಾದೇತಿ। ಅಸಮತ್ಥೇನಕಮ್ಮೇನ ಲದ್ಧಪಟಿಸನ್ಧಿ ಕಸ್ಸ ಪನ ವತ್ಥುವಿಪನ್ನಸ್ಸ ಪವತ್ತಿಕಾಲೇ ಅಞ್ಞಂಪಿ ಕಮ್ಮಂ ಚಕ್ಖುಂ ಉಪ್ಪಾದೇತೀತಿ ನತ್ಥಿ। ತಸ್ಮಾ ಗಬ್ಭಸೇಯ್ಯಕಾನಂಪಿ ಜಚ್ಚನ್ಧಭಾವೋ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇಯೇವ ಸಿದ್ಧೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಏಸನಯೋ ಸೇಸೇಸು ಜಾತಿ ಬಧಿರಾದೀಸು। ಆಯತನಾನಂ ಪಟಿಲಾಭೋ ಜಾತೀತಿ ವುತ್ತತ್ತಾ ಚಕ್ಖುಸ್ಸ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಾರಹಕಾಲೋ ಚಕ್ಖುಸ್ಸ ಜಾತಿಕಾಲೋನಾಮ। ತದಾ ಅನುಪ್ಪನ್ನ ಚಕ್ಖುಕೋ ಜಚ್ಚನ್ಧೋನಾಮಾತಿ ಏವಂ ಅತ್ತನೋ ಅತ್ತನೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಾರಹ ಕಾಲವಸೇನ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಆಯತನಸ್ಸ ಜಾತಿಕಾಲೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಏವಞ್ಚಸತಿ ಜಾತಿಮೂಗಾದಯೋಪಿ ಉಪಪನ್ನೋ ಹೋನ್ತೀತಿಚ ವದನ್ತಿ। ವಿಭಾವನಿ ಯಂಪಿ ಅಯಮತ್ಥೋ ವಿಭಾವಿತೋತಿ।

[೧೪೨] ಯಂ ಪನ **ವಿಭಾವನಿಯಂ**

“ಅಪರೇ ಪನ ಜಚ್ಚನ್ಧೋತಿ ಪಸುತಿಯಂಯೇವ ಅನ್ಧೋ। ಮಾತು ಕುಚ್ಛಿಯಂ ಅನ್ಧೋ ಹುತ್ವಾ ನಿಕ್ಖನ್ತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ತೇನ ದುಹೇತುಕತಿಹೇತುಕಾನಂ ಮಾತುಕುಚ್ಛಿಯಂ ಚಕ್ಖುಸ್ಸ ಅವಿಪಜ್ಜನಂ ಸಿದ್ಧನ್ತಿ ವದನ್ತೀತಿ” ವುತ್ತಂ। ತಂ ನ ಯುತ್ತಂ।

ಲೋಕೇ ಮಾತುಕುಚ್ಛಿಯಂಯೇವ ಅನ್ಧೋ ಹುತ್ವಾ ನಿಕ್ಖನ್ತಸ್ಸಪಿ ಏಕಚ್ಚಸ್ಸ ತಂ ತಂ ಸಿಪ್ಪವಿಜ್ಜಾಠಾನೇಸು ಪಞ್ಞಾವೇಯ್ಯತ್ತಿಯಭಾವಸ್ಸ ದಿಟ್ಠತ್ತಾ। ಠಪೇತ್ವಾ ಹಿ ಮಹಾಬೋಧಿಸತ್ತೇ ಅಞ್ಞೇಚ ಪಚ್ಛಿಮಭವಿಕೇ ಸತ್ತೇ ಅವಸೇಸಾನಂ ದ್ವಿಹೇತುಕ ತಿಹೇತುಕಾನಂಪಿ ಮಾತುಕುಚ್ಛಿಮ್ಹಿ ಪರೂಪಕ್ಕಮೇನವಾ ಮಾತುಯಾ ವಿಸಮಪಯೋಗೇನವಾ ನಾನಾಬಾಧೇನವಾ ಉಪ್ಪನ್ನಾನಂಪಿ ಚಕ್ಖುಸೋತಾನಂ ವಿಪತ್ತಿನಾಮ ನತ್ಥೀತಿ ನ ಸಕ್ಕಾ ನಿಯಮೇತುನ್ತಿ। **ಭುಮ್ಮಸ್ಸಿತಾನಞ್ಚ ವಿನಿಪಾತಿಕಾಸುರಾನ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಭೂಮಿಯಂ ಜಾತಾತಿ ಭುಮ್ಮಾ। ಭೂಮಿಸಮ್ಬನ್ಧೇಸು ರುಕ್ಖಟ್ಠಕ ಪಬ್ಬತಟ್ಠಕ ವಿಮಾನೇಸು ನಿಬ್ಬತ್ತಾ ಆಳವಕ ಸಾತಾಗಿರ ಹೇಮವತಾದಯೋ ಮಹಿದ್ಧಿಕಾ ಭುಮ್ಮಾದೇವಾ। ಯೇ ಲೋಕೇ ಬಲಿಹರಣ ವಸೇನ ಪೂಜನೀಯಟ್ಠೇನ ಯಕ್ಖಾತಿಪಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ಯೇ ಪನ ಭುಮ್ಮದೇವಜಾತಿಕಾಪಿ ಸಮಾನಾ ಅತ್ತನೋ ಪುಞ್ಞನಿಬ್ಬತ್ತಸ್ಸ ಕಸ್ಸಚಿ ಭೋಗಸುಖಸ್ಸ ಅಭಾವಾ ಕಿಚ್ಛಜೀವಿ ಕಪ್ಪತ್ತಾ ವಿಚರನ್ತಿ। ತೇ ತೇಸಂ ಮಹಿದ್ಧಿಕಾನಂ ಭುಮ್ಮದೇವಾನಂ ಪರಂಪರ ಪಾರಿಸಜ್ಜೇಸು ಪರಿಯಾಪನ್ನತ್ತಾ ಭುಮ್ಮೇ ದೇವೇ ಸಿತಾ ನಿಸ್ಸಿತಾತಿ ಅತ್ಥೇನ ಭುಮ್ಮಸ್ಸಿತಾನಾಮ ಹೋನ್ತಿ। ಭುಮ್ಮಿಸ್ಸಿತಾತಿಪಿ ಪಾಠೋ। ಪುಞ್ಞನಿಬ್ಬತ್ತಸ್ಸ ನಿವಾಸಟ್ಠಾನಸ್ಸ ಅಭಾವಾ ರುಕ್ಖಗುಮ್ಬಲೇಣಗುಹಾಸುಸಾನಾ ದೀಸು ವಿವಿತ್ತೇಸು ಭೂಮಿಪದೇಸೇಸು ನಿಸ್ಸಾಯ ವಸನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ತೇಯೇವ ವಿರೂಪಾ ಹುತ್ವಾ ಭವನ್ತರೇ ನಿಪತನ್ತೀತಿ ವಿನಿಪಾತಿಕಾ। ವಿನಿಪಾತಿಕಾಚ ತೇ ಹೇಟ್ಠಾವುತ್ತಟ್ಠೇನ ಅಸುರಾಚಾತಿ ವಿನಿಪಾತಿಕಾ ಸುರಾ। ತೇ ಪನ ಗಾಮಸಮೀಪೇವಾ ಅನ್ತೋಗಾಮೇವಾ ವಿವಿತ್ತಟ್ಠಾನೇಸು ವಸಿತ್ವಾ ಗಾಮವಾಸೀಹಿ ಛಡ್ಡಿತಾನಿ ಭತ್ತಸಿತ್ಥಪೂವಖಜ್ಜಮಚ್ಛಮಂಸಾದೀನಿ ಪರಿಯೇಸಿತ್ವಾವಾ ತಾನಿ ಅಲಭಿತ್ವಾ ದಾರಕೇವಾ ಗಿಲಾನೇವಾ ಪೀಳೇತ್ವಾವಾ ಸಕ್ಕೋನ್ತಾ ಪನ ಅಞ್ಞೇಪಿ ಮನುಸ್ಸೇ ತಾಸೇತ್ವಾ ಪೀಳೇತ್ವಾವಾ ಜೀವಿತಂ ಕಪ್ಪೇನ್ತೀತಿ। ತೇಸಂ ವಿನಿಪಾತಿಕಾಸುರಾನಂ। ಏಕಚ್ಚಾನನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ನ ಹಿ ಸಬ್ಬೇ ವಿನಿಪಾತಿಕಾ ಸುರಾನಾಮ ಅಹೇತು ಕಾಏವಾತಿ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ। ದ್ವಿಹೇತುಕತಿಹೇತುಕಾನಂಪಿ ಸಬ್ಭಾವತೋ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ತೇಸಂ ಏಕಚ್ಚಾನಂ ಪಿಯಙ್ಕರಮಾತಾ ಉತ್ತರಮಾತಾ ಧಮ್ಮಗುತ್ತಾ ಫುಸ್ಸಮಿತ್ತಾದೀನಂ ಧಮ್ಮಾಭಿಸಮಯೋಪಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಸು ವುತ್ತೋತಿ। ಏಕಚ್ಚೇ ಯಕ್ಖಜಾತಿಕಾಪಿ ರಕ್ಖಸಜಾತಿಕಾಪಿ ವೇಮಾನಿಕಪೇತಾಪಿ ಪರದತ್ತುಪಜೀವಿ ಪೇತಾಪಿ ಏತ್ಥ ಸಙ್ಗಹಿತಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ।

ತೇಸೂತಿ ಯಥಾವುತ್ತಪಟಿಸನ್ಧಿ ಯುತ್ತೇಸು ಪುಗ್ಗಲೇಸು। ಯಸ್ಮಾ ಆಯುಪರಿಚ್ಛೇದೋನಾಮ ಏಕಭೂಮಿಪರಿಯಾಪನ್ನಾನಂ ಸಬ್ಬಸತ್ತಾನಂ ಅಸೇಸಸಾ ಧಾರಣನಿಯಮಪರಿಮಾಣವಸೇನ ಪವತ್ತೋ। ಅಪಾಯಾನಂ ಮನುಸ್ಸಾನಂ ಭುಮ್ಮ ದೇವಾನಞ್ಚ ತಾದಿಸೋ ನಿಯಮಪರಿಮಾಣೋನಾಮ ನತ್ಥಿ। ನ ಹಿ ಸಕಲಚಕ್ಕ ವಾಳಪರಿಯಾಪನ್ನಾ ಏಕಭೂಮಕಾ ಸಬ್ಬನಿರಯಾ ಏಕಆಯುಪರಿಚ್ಛೇದಾ ಹೋನ್ತಿ। ತಿರಚ್ಛಾನಾದೀಸುಪಿ ಏಸೇವನಯೋ। ತಸ್ಮಾ ವುತ್ತಂ **ಚತುನ್ನಂ ಅಪಾಯಾನ**ನ್ತಿಆದಿ। ಚತುನ್ನಂ ಅಪಾಯಾನಂ ಆಪಾಯಿಕಪುಗ್ಗಲಾನಂ ಆಯುಪ್ಪಮಾಣ ಗಣನಾಯ ನಿಯಮೋ ನತ್ಥಿ, ತತ್ಥ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಕಮ್ಮಪಮಾಣತ್ತಾ। ತತ್ಥ ನಿರಯೇಸು ಅಬ್ಬುದಾದೀನಂ ದಸನ್ನಂ ನಿರಯಾನಂ ಭಗವತಾ ವುತ್ತೋ ಆಯುಪರಿಚ್ಛೇದೋಪಿ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ನಿಬ್ಬತ್ತಕೇನ ಕಮ್ಮೇನೇವಸಿದ್ಧೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಮನುಸ್ಸಾನ**ನ್ತಿ ಇದಂ ಜಮ್ಬುದೀಪಗಾಸೀನಂ ವಸೇನ ವುತ್ತನ್ತಿ ವದನ್ತಿ। ತೇ ಸಞ್ಞೇವ ಹಿ ಆಯುಕಪ್ಪಸ್ಸ ಆರೋಹಣಂ ಓರೋಹಣಞ್ಚ ಅತ್ಥಿ। ನ ಇತರದೀಪವಾಸೀನಂ। ತೇಸು ಹಿ ಉತ್ತರಕುರುವಾಸೀನಂ ನಿಯಮತೋ ವಸ್ಸ ಸಹಸ್ಸಂ ಹೋತಿ। ಇತರೇಸಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ಪಞ್ಚವಸ್ಸ ಸತಾನೀತಿಚ ವದನ್ತಿ। ಏವಂ ಸನ್ತೇ ತೇಸು ದೀಪೇಸು ಆದಿಕಪ್ಪಿಕಾನಂಪಿ ಸೋಏವ ಪರಿಚ್ಛೇದೋತಿ ಆಪಜ್ಜತಿ। ಜಮ್ಬುದೀಪವಾಸೀನಂ ಪನ ಸಮವಿಸಮಾಚಾರನಿಸನ್ದಭೂತಾ ಚನ್ದಸೂರಿಯನಕ್ಖತ್ತಾದೀನಂ ವಿಸಮಸಮಗತಿಮೂಲಿಕಾಉತುಆಹಾರಾನಂ ಸಮ್ಪತ್ತಿ ವಿಪತ್ತಿಯೋ ತೇಸಂಪಿ ಸಾಧಾರಣಾಏವ ಹೋನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ತೇಸುಪಿ ಆಯುಪರಿಚ್ಛೇದಾನಂ ಆರೋಹಣಂ ಓರೋಹಣಞ್ಚ ನತ್ಥೀತಿ ನವತ್ತಬ್ಬಂ। ನಿಸನ್ದಮತ್ತತ್ತಾ ಜಮ್ಬುದೀಪಗತಿಯಾ ಏಕಗತಿಕಾ ನಹೋನ್ತೀತಿ ಪನ ವತ್ತಬ್ಬಂ। ತಥಾ ಹಿ ಪಾಳಿಯಂ ಉತ್ತರಕುರುಕಾ ಮನುಸ್ಸಾ ಅಮಮಾ ಅಪರಿಗ್ಗಹಾ। ನಿಯತಾಯುಕಾ ಅವಸೇಸಾಯುನಾತಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಅವಸೇಸಾಯುನಾತಿ ಅಸಙ್ಖ್ಯೇಯ್ಯತೋ ಓರೋಹಿತ್ವಾ ನಿಚ್ಚಲಂ ಠಿತೇನ ವಸ್ಸಸಹಸ್ಸೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋತಿ।

ವಿನಿಪಾತಿಕಾಸುರಾನನ್ತಿ ಇದಂ ನಿದಸ್ಸನಮತ್ತಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಸಬ್ಬೇಸಂಪಿ ಮಹೇಸಕ್ಖಾನಂ ಅಪ್ಪೇಸಕ್ಖಾನಞ್ಚ ಭುಮ್ಮದೇವಾನಂ ವೇಮಾನಿಕಪೇತಾದೀನಞ್ಚ ಇಧ ಅಧಿಪ್ಪೇತತ್ತಾ। ತೇಸಞ್ಹಿ ಸಬ್ಬೇಸಂಪಿ ಕಮ್ಮಮೇವ ಪಮಾಣನ್ತಿ।

ಚಾತುಮಹಾರಾಜಿಕಾನಂಪನದೇವಾನನ್ತಿ ಇದಂ ಉಪರಿಮೇ ಚಾತುಮಹಾರಾಜಿಕೇ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। **ದಿಬ್ಬಾನೀ**ತಿ ತಸ್ಮಿಂ ದೇವಲೋಕೇ ಸಿದ್ಧಾನಿ। **ಪಞ್ಚ ವಸ್ಸಸತಾನೀ**ತಿ ಇದಞ್ಚ ಯೇಭುಯ್ಯವಸೇನ ವುತ್ತನ್ತಿ ಗಹೇತಬ್ಬಂ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಕಸ್ಸಪಬುದ್ಧಸ್ಸ ಸಾವಕಭೂತಾ ಸೋತಾಪನ್ನದೇವ ಪುತ್ತಾ ಆಕಾಸಟ್ಠಕ ವಿಮಾನೇಸು ನಿಬ್ಬತ್ತಾ ಯಾವ ನಿಮಿರಾಜಕಾಲಾಪಿ ತಿಟ್ಠನ್ತೀತಿ ಜಾತಕಟ್ಠಕಥಾಯಂ ವುತ್ತಾ। ತಸ್ಮಾ ಕೇಸಞ್ಚಿ ಆಕಾಸಟ್ಠಕದೇವಾನಂಪಿ ಕಮ್ಮಪಮಾಣತಾ ಸಿದ್ಧಾ ಹೋತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ನ ಚೇತ್ಥ ಪುನಪ್ಪುನಂ ನಿಬ್ಬತ್ತಿ ಚಿನ್ತೇತಬ್ಬಾ। ನ ಹಿ ಸೋತಾ ಪನ್ನಾನಂ ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುತೋ ಪರಂ ಕಾಮಭವೇ ಪಟಿಸನ್ಧಿನಾಮ ಅತ್ಥಿ। ನ ಚ ತಸ್ಮಿಂ ದೇವಲೋಕೇ ಸಹಸ್ಸಕ್ಖತ್ತುಂ ನಿಬ್ಬತ್ತಮಾನಾಪಿ ತತ್ತಕಂ ಕಾಲಂ ಸಂಪಾಪುಣಿತುಂ ಸಕ್ಕೋನ್ತೀತಿ। **ಮನುಸ್ಸಗಣನಾಯಾ**ತಿ ಮನುಸ್ಸಾನಂ ವಸ್ಸಗಣನಾಯ। ಮನುಸ್ಸಲೋಕೇ ಹಿ ಪಞ್ಞಾಸವಸ್ಸಾನಿ ಚಾತುಮಹಾರಾಜಿಕೇ ಏಕೋ ದಿಬ್ಬರತ್ತಿದಿವೋ ಹೋತಿ। ತಿಂಸರತ್ತಿದಿವಾ ಏಕೋ ದಿಬ್ಬಮಾಸೋ। ದ್ವಾದಸಮಾಸಾ ಏಕಂ ದಿಬ್ಬವಸ್ಸಂ। ತೇನ ದಿಬ್ಬವಸ್ಸೇನ ತೇಸಂ ಪಞ್ಚವಸ್ಸಸತಾನಿ ಮನುಸ್ಸಗಣನಾಯ ನವುತಿವಸ್ಸಸತಸಹಸ್ಸಂ ಹೋತೀತಿ। **ತತೋ**ತಿ ಚಾತುಮಹಾರಾಜಿಕಾನಂ ದೇವಾನಂ ಆಯುಪ್ಪಮಾಣತೋ। **ಚತುಗುಣ**ನ್ತಿ ಆಯುಪಮಾಣಸ್ಸ ದಿಗುಣವುದ್ಧಿಯಾಚೇವ ದಿಬ್ಬಸ್ಸ ರತ್ತಿದಿವಸ್ಸ ದಿಗುಣವುದ್ಧಿಯಾಚ ವಸೇನ ಚತೂಹಿ ಭಾಗೇಹಿ ಗುಣಿತಂ ವಡ್ಢಿತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏಸನಯೋ ಸೇಸೇಸುಪಿ। ತತ್ಥ ಆಯುಪಮಾಣಸ್ಸ ದಿಗುಣವುದ್ಧಿನಾಮ ಹೇಟ್ಠಿಮಾನಂ ದೇವಾನಂ ಆಯುಪಮಾಣತೋ ಉಪರಿಮಾನಂ ದೇವಾನಂ ಆಯುಪಮಾಣಸ್ಸ ದಿಗುಣವುದ್ಧಿ। ಏತೇನ ತಾವತಿಂಸಾನಂ ದಿಬ್ಬಂ ಏಕಂ ವಸ್ಸಸಹಸ್ಸಂ। ಯಾಮಾನಂ ದ್ವೇವಸ್ಸಸಹಸ್ಸಾನಿ। ತುಸಿತಾನಂ ಚತ್ತಾರಿ, ನಿಮ್ಮಾನರತೀನಂ ಅಟ್ಠ। ವಸವತ್ತೀನಂ ದಿಬ್ಬಾನಿ ಸೋಳಸವಸ್ಸ ಸಹಸ್ಸಾನಿ ಆಯುಪ್ಪಮಾಣಂ ಹೋತೀತಿ ಸಿದ್ಧಂ ಹೋತಿ।

ದಿಬ್ಬಸ್ಸ ರತ್ತಿದಿವಸ್ಸ ದಿಗುಣವುದ್ಧಿನಾಮ ಹೇಟ್ಠಿಮಾನಂ ದೇವಾನಂ ರತ್ತಿದಿವತೋ ಉಪರಿಮಾನಂ ರತ್ತಿದಿವಸ್ಸ ದಿಗುಣವುದ್ಧಿ। ಏತೇನ ಮನುಸ್ಸಲೋಕೇ ಏಕಂ ವಸ್ಸಸತಂ ತಾವತಿಂಸೇ ಏಕೋ ದಿಬ್ಬರತ್ತಿದಿವೋ। ದ್ವೇವಸ್ಸಸತಾನಿ ಯಾಮೇ। ಚತ್ತಾರಿ ತುಸಿತೇ। ಅಟ್ಠ ನಿಮ್ಮಾನರತಿಯಂ। ಸಹಸ್ಸಂ ಛ ಚವಸ್ಸಸತಾನಿ ವಸವತ್ತಿಯಂ ಏಕೋ ದಿಬ್ಬರತ್ತಿದಿವೋತಿ ಸಿದ್ಧಂ ಹೋತಿ। ರತ್ತಿದಿವಾನಞ್ಚ ದಿಗುಣವುದ್ಧಿಯಾ ಸಿದ್ಧಾಯ ಮಾಸಸಂವಚ್ಛರಾನಂಪಿ ದಿಗುಣವುದ್ಧಿ ಸಿದ್ಧಾವ ಹೋತೀತಿ। ಏವಞ್ಚಸತಿ ಯಥಾವುತ್ತಾನಿ ತಾವತಿಂಸಾದೀನಂ ದಿಬ್ಬವಸ್ಸಸಹಸ್ಸಾದಿನಿಪಿ ಅತ್ತನೋ ಅತ್ತನೋ ರತ್ತಿದಿವಮಾಸಸಂವಚ್ಛರೇತಿಏವ ವೇದಿತಬ್ಬಾನೀತಿ ಸಿದ್ಧಂ ಹೋತಿ। ತಥಾಚ ಸತಿ ಉಪರಿಮಾನಂ ಆಯುಪರಿಮಾಣಾನಿ ಹೇಟ್ಠಿಮಾನಂ ಆಯುಪರಿಮಾಣತೋ ಚತುಗುಣಾನೀತಿ ಸಿದ್ಧಂ ಹೋತಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ। **ತತೋ ಚತುಗುಣಂ ತಾವತಿಂಸಾನಂ। ತತೋ ಚತುಗುಣಂ ಯಾಮಾನ**ನ್ತಿಆದಿ। ದಿಬ್ಬಗಣನಾಯ ಚ ತಥಾ ಸಿದ್ಧಾಯ ಸತಿ ಮನುಸ್ಸಗಣನಾಯಪಿ ಚತುಗುಣಭಾವೋ ಸಿದ್ಧೋಯೇವ ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಾ ಮನುಸ್ಸಗಣನಾಯಪಿ ಹೇಟ್ಠಿಮಾನಂ ನವುತಿವಸ್ಸಸತಸಹಸ್ಸಾದೀನಿ ಚತೂಹಿ ಉಪರೂಪರಿಗುಣಿತಾನಿ ಉಪರಿಮಾನಂ ತಿಕೋಟಿಸಟ್ಠಿವಸ್ಸಸತ ಸಹಸ್ಸಾದಿನಿ ಭವನ್ತೀತಿ ಕತ್ವಾ ತಾನಿ ಸಬ್ಬಾನಿಪಿ ಆದಿಅನ್ತದಸ್ಸನ ವಸೇನ ನಿದ್ದಿಸನ್ತೋ **ನವಸತ**ನ್ತಿ ಗಾಥಮಾಹ। ವಸ್ಸಾನಂ ನವಸತಂ ಕೋಟಿಯೋ ಚ ಏಕವೀಸ ಕೋಟಿಯೋ ಚ ತಥಾಸಟ್ಠಿವಸ್ಸ ಸತಸಹಸ್ಸಾನಿ ಚ ವಸವತ್ತೀಸು ದೇವೇಸು ಆಯುಪ್ಪಮಾಣಂ ಹೋತೀತಿ ಯೋಜನಾ।

ಯಸ್ಮಾ ಅವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಮತ್ತಂ ಝಾನಂ ಓಳಾರಿಕಸ್ಸ ವಿತಕ್ಕಸ್ಸ ಸಮತಿಕ್ಕಮಾ ಪಥಮಜ್ಝಾನತೋ ಸುಟ್ಠುಬಲವಂ ಹೋತಿ। ತತೋಯೇವ ತತೀಯಜ್ಝಾನತೋಪಿ ನಾತಿದುಬ್ಬಲಞ್ಚ ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಾ ತಂ ತತೀಯಜ್ಝಾನೇನ ಏಕತೋ ಹುತ್ವಾ ಸಮತಲೇ ಭೂಮನ್ತರೇ ವಿಪಾಕಂ ದೇತೀತಿ ವುತ್ತಂ **ದುತೀಯಜ್ಝಾನವಿಪಾಕಂ ತತಿಯಜ್ಝಾನವಿಪಾಕಞ್ಚ ದುತೀಯಜ್ಝಾನಭೂಮಿಯ**ನ್ತಿ। ತೇನೇವಚ ಭೂಮೀನಂ ಠಿತಿಕ್ಕಮೋಪಿ ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನ ವಸೇನೇವ ಸಿದ್ಧೋ। ಥೇರೇನ ಪನ ಹೇಟ್ಠಾ ಪಞ್ಚಕನಯವಸೇನೇವ ಝಾನಾನಿ ವುತ್ತಾನಿ। ತಸ್ಮಾ ಇಧಪಿ ತೇನೇವ ನಯೇನ ವಿಪಾಕಾನಿ ಗಹೇತ್ವಾ **ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನವಿಪಾಕಂ ತತೀಯಜ್ಝಾನಭೂಮಿಯ**ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ತೇಸೂ**ತಿ ತಾಹಿ ಛಹಿ ಪಟಿಸನ್ಧೀತಿ ಗಹಿತಪಟಿಸನ್ಧಿಕೇಸು। **ಕಪ್ಪಸ್ಸಾ**ತಿ ಇದಂ ಅಸಙ್ಖ್ಯೇಯ್ಯಕಪ್ಪಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ಚತುಬ್ಬಿಧಾ ಹಿ ಕಪ್ಪಾಮಹಾಕಪ್ಪೋ ಅಸಙ್ಖ್ಯೇಯ್ಯಕಪ್ಪೋ ಅನ್ತರಕಪ್ಪೋ ಆಯುಕಪ್ಪೋತಿ, ತತ್ಥ ಆಯುಕಪ್ಪೋನಾಮ ತೇಸಂ ತೇಸಂ ಸತ್ತಾನಂ ತಂತಂ ಆಯುಪರಿಚ್ಛೇದೋ ವುಚ್ಚತಿ। ಅನ್ತರಕಪ್ಪೋನಾಮ ಏಕಸ್ಸವಿವಟ್ಟಟ್ಠಾಯಿಅಸಙ್ಖ್ಯೇಯ್ಯಸ್ಸ ಅಬ್ಭನ್ತರೇ ಮನುಸ್ಸಾನಂ ಆಯುಕಪ್ಪಸ್ಸ ಹಾಯನವಡ್ಢನವಸೇನ ದಿಸ್ಸಮಾನನ್ತರಾ ಚತುಸಟ್ಠಿಪಭೇದಾ ಚೂಳಕಪ್ಪಾ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ಪೀಸತಿಭೇದಾತಿ ಕೇಚಿ।

ಅಸೀತಿಭೇದಾತಿ ಅಪರೇ। ಚುದ್ದಸಪ್ಪ ಭೇದಾತಿ ವೇದವಿದು। ಯೇ ಲೋಕೇ ಮನ್ವನ್ತರಕಪ್ಪಾತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ಏಕಮೇಕೇನ ಮನುನಾಮಕೇನ ಮಹಾಸಮ್ಮತರಾಜೇನ ಉಪಲಕ್ಖಿತಾ ಅನ್ತರಕಪ್ಪಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಕೇಚಿ ಪನ ಏಕಸ್ಮಿಂ ವಿವಟ್ಟಟ್ಠಾಯಿಮ್ಹಿ ಮಹಾಸಮ್ಮತರಾ ಜಾನಂ ಏಕಮೇವ ಇಚ್ಛನ್ತಿ। ಚತುಸಟ್ಠಿಅನ್ತರಕಪ್ಪಾ ಪನ ಏಕೋ ಅಸಙ್ಖ್ಯೇ ಕಪ್ಪೋನಾಮ। ಸೋ ಚತುಬ್ಬಿಧೋ ಸಂವಟ್ಟೋ ಸಂವಟ್ಟಟ್ಠಾಯೀ ವಿವಟ್ಟೋ ವಿವಟ್ಟಟ್ಠಾಯೀತಿ। ತತ್ಥ ವಿನಸ್ಸಮಾನೋ ಕಪ್ಪೋ ಸಂವಟ್ಟೋ। ಯಥಾ ವಿನಟ್ಠಂ ತಿಟ್ಠಮಾನೋ ಕಪ್ಪೋ ಸಂವಟ್ಟಟ್ಠಾಯೀ। ವಡ್ಢಮಾನೋ ಕಪ್ಪೋ ವಿವಟ್ಟೋ। ಯಥಾ ವಿವಟ್ಟಂ ತಿಟ್ಠಮಾನೋ ಕಪ್ಪೋ ವಿವಟ್ಟಟ್ಠಾಯೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ತೇ ಪನ ಚತ್ತಾರೋ ಅಸಙ್ಖ್ಯೇಯ್ಯಕಪ್ಪಾ ಏಕೋ ಮಹಾಕಪ್ಪೋನಾಮ। ಏತ್ಥಚ ಯೋಜನಾಯಾಮವಿತ್ಥಾರೇ ಸೇತಸಾಸಪರಾಸಿಮ್ಹಿ ವಸ್ಸಸತ ವಸ್ಸಸತಚ್ಚಯೇನ ಏಕೇಕಬೀಜಹರಣೇನ ಪರಿಕ್ಖೀಣೇಪಿ ಏಕೋ ಮಹಾಕಪ್ಪೋ ಪರಿಕ್ಖಯಂ ನಗಚ್ಛತಿ। ಏವಂ ದಿಘೋ ಮಹಾಕಪ್ಪೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ತತ್ಥ ಯದಾ ಕಪ್ಪೋ ತೇಜೇನ ಸಂವಟ್ಟತಿ। ಆಭಸ್ಸರತೋ ಹೇಟ್ಠಾ ಅಗ್ಗಿನಾ ದಯ್ಹತಿ। ಯದಾ ಆಪೇನ ಸಂವಟ್ಟತಿ। ಸುಭಾಕಿಣ್ಣತೋ ಹೇಟ್ಠಾ ಉದಕೇನ ವಿಲೀಯತಿ। ಯದಾ ವಾಯುನಾ ಸಂವಟ್ಟತಿ। ವೇಹಪ್ಫಲತೋ ಹೇಟ್ಠಾ ವಾತೇನ ವಿದ್ಧಂಸತೀತಿ ಏವಂ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ವುತ್ತತ್ತಾ ಅಯಂ ಲೋಕೋ ನಿರನ್ತರಂ ಸತ್ತಸು ವಾರೇಸು ಅಗ್ಗಿನಾ ವಿನಸ್ಸತಿ। ಅಟ್ಠಮೇ ವಾರೇ ಉದಕೇನ ವಿನಸ್ಸತಿ। ಪುನ ಸತ್ತಸು ಅಗ್ಗಿನಾ। ಅಟ್ಠಮೇ ಉದಕೇನಾತಿ ಏವಂ ಅಟ್ಠನ್ನಂ ಅಟ್ಠಕಾನಂ ವಸೇನ ಚತುಸಟ್ಠಿವಾರೇಸು ಅನ್ತಿಮೇ ಉದಕವಾರೇ ಉದಕಂ ಪಹಾಯ ವಾತವಾರೋ ಹೋತೀತಿ ಅಯಮತ್ಥೋ ಸಿದ್ಧೋ ಹೋತಿ। ಕಥಂ। ಯಂ ವುತ್ತಂ **ಆಭಸ್ಸರಾನಂ ಅಟ್ಠಕಪ್ಪಾನೀ**ತಿ। ಏತೇನ ಅಟ್ಠಮೇ ವಾರೇ ಆಪೋಸಂವಟ್ಟೋ ಹೋತಿ। ಅನ್ತರಾ ಸತ್ತಸು ಸತ್ತಸು ವಾರೇಸು ತೇಜೋಸಂವಟ್ಟಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ಸಿದ್ಧಂ। ಯಞ್ಚ ವುತ್ತಂ **ಸುಭಾಕಿಣ್ಣಾನಂ ಚತುಸಟ್ಠಿಕಪ್ಪಾನೀ**ತಿ। ಏತೇನ ಚತುಸಟ್ಠಿಮೇ ಚತುಸಟ್ಠಿಮೇ ವಾರೇ ವಾತಸಂವಟ್ಟೋಹೋತಿ। ಅನ್ತರಾ ತೇಸಟ್ಠಿಯಾ ವಾರೇಸು ತೇಜೋಸಂವಟ್ಟಾ ಆಪೋಸಂವಟ್ಟಾಚ ಹೋನ್ತೀತಿ ಸಿದ್ಧಂ ಹೋತೀತಿ। ತೇನಾಹು ಪೋರಾಣಾ -

ಅಗ್ಗಿನಾ ಭಸ್ಸರಾ ಹೇಟ್ಠಾ, ಆಪೇನ ಸುಭಾಕಿಣ್ಣತೋ।
ವೇಹಪ್ಫಲತೋ ವಾತೇನ, ಏವಂ ಲೋಕೋ ವಿನಸ್ಸತಿ॥

ಸತ್ತಸತ್ತಗ್ಗಿನಾ ವಾರಾ, ಅಟ್ಠಮೇ ಅಟ್ಠಮೇ ದಕಾ।
ಚತುಸಟ್ಠಿ ಯದಾ ಪುಣ್ಣಾ, ಏಕೋ ವಾಯುವಾರೋ ಸಿಯಾತಿ॥

ಏವಞ್ಚ ವಿನಟ್ಠೇ ಲೋಕೇ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಕಪ್ಪೇಪಿ ಪಠಮಜ್ಝಾನಭೂಮಿ ಅವಿನಟ್ಠಾನಾಮ ನತ್ಥಿ। ತಸ್ಮಾ **ಬ್ರಹ್ಮಪಾರಿಸಜ್ಜಾನಂದೇವಾನಂ ಕಪ್ಪಸ್ಸತತೀಯೋ ಭಾಗೋ ಆಯುಪ್ಪಮಾಣಂ, ಬ್ರಹ್ಮಪುರೋಹಿತಾನಂಉಪಡ್ಢಕಪ್ಪೋ, ಮಹಾ ಬ್ರಹ್ಮಾನಂಏಕೋಕಪ್ಪೋ**ತಿ ಏತ್ಥ ಅಸಙ್ಖ್ಯೇಯ್ಯ ಕಪ್ಪೋವ ಸಮ್ಭವತಿ। ನಮಹಾಕಪ್ಪೋ। ತೇನ ವುತ್ತಂ ಕಪ್ಪಸ್ಸಾತಿ ಇದಂ ಅಸಙ್ಖ್ಯೇಯ್ಯಕಪ್ಪಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತನ್ತಿ। ಆಯುಕಪ್ಪಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತನ್ತಿಪಿ ಯುಜ್ಜತಿಯೇವ। ತೇಜೋಸಂವಟ್ಟಕಪ್ಪೇಸು ಹಿ ಪಠಮಜ್ಝಾನತಲಂ ವಿವಟ್ಟಮಾನಂ ಸಬ್ಬಪಠಮಂ ವಿವಟ್ಟತಿ। ಸಂವಟ್ಟಮಾನಂ ಸಬ್ಬಪಚ್ಛಾ ಸಂವಟ್ಟತಿ। ತಸ್ಮಾ ವಿವಟ್ಟಸ್ಸ ಪಚ್ಛಿಮಡ್ಢೇನ ಸಂವಟ್ಟಸ್ಸಚ ಪುಬ್ಬಡ್ಢೇನ ಸಹ ಏಕಂ ವಿವಟ್ಟಟ್ಠಾಯಿಕಪ್ಪಂ ಗಹೇತ್ವಾ ದ್ವೇ ಅಸಙ್ಖ್ಯೇಯ್ಯಾನಿ ತಸ್ಮಿಂ ತಲೇ ಏಕೋ ಆಯುಕಪ್ಪೋತಿ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುನ್ತಿ। ದುತೀಯ ತಲತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಪನ ಮಹಾಕಪ್ಪೋವ ಗಹೇತಬ್ಬೋ। ಅಪ್ಪಕಂ ಊನಕಂವಾ ಅಧಿಕಂವಾ ಗಣನೂಪಗಂ ನ ಹೋತೀತಿ ಕತ್ವಾ ಉಪಡ್ಢೇಹಿ ಸಹ ಸತ್ತಕಪ್ಪಾನಿ ಸನ್ಧಾಯ ಆಭಸ್ಸರಾನಂ ಅಟ್ಠಕಪ್ಪಾನೀತಿ ವುತ್ತಂ। ಏವಂ ಚತುಸಟ್ಠಿಕಪ್ಪಾನೀತಿ ಏತ್ಥಪೀತಿ। ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನಭವಂ ಉಪಗಚ್ಛನ್ತೀತಿ **ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನುಪಗಾ,** ತೇಸಂ। ಏಕೋವ ವಿಸಯೋ ಆರಮ್ಮಣಂ ಯಸ್ಸ ತಂ ಏಕವಿಸಯಂ। **ಏಕಜಾತಿಯ**ನ್ತಿ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಭವೇ। [ಪಟಿಸನ್ಧಿಚತುಕ್ಕಂ।]

೧೪೫. ಜನೇತೀತಿ ಜನಕಂ ಉಪತ್ಥಮ್ಭೇತೀತಿ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕಂ। ಉಪಪೀಳೇತೀತಿ ಉಪಪೀಳಕಂ। ಉಪಘಾತೇತೀತಿ ಉಪಘಾತಕಂ। ತತ್ಥ **ಜನಕಂ ನಾಮ** ಪಟಿಸನ್ಧಿಪವತ್ತೀಸು ವಿಪಾಕಕ್ಖನ್ಧ ಕಟತ್ತಾರೂಪಾನಂ ನಿಬ್ಬತ್ತಿಕಾ ಕುಸಲಾಕುಸಲಚೇತನಾ। ತತ್ಥ ಪಟಿಸನ್ಧಿನಿಬ್ಬತ್ತಿಕಾ ಕಮ್ಮಪಥಪತ್ತಾವ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ಪವತ್ತಿನಿಬ್ಬತ್ತಿಕಾ ಪನ ಕಮ್ಮಪಥಂ ಪತ್ತಾಪಿ ಅಪತ್ತಾಪಿ ಅನ್ತಮಸೋ ಪಞ್ಚದ್ವಾರಿಕಜವನಚೇತನಾಪಿ ಸುಪಿನನ್ತೇ ಕುಸಲಾಕುಸಲಚೇತನಾಪೀತಿ। **ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕಂನಾಮ** ವಿಪಚ್ಚಿತುಂ ಅಲದ್ಧೋಕಾಸಾವಾ ವಿಪಕ್ಕವಿಪಾಕಾ ವಾ ಸಬ್ಬಾಪಿ ಕುಸಲಾಕುಸಲಚೇತನಾ। ಸಾ ಹಿ ಜನಕಭೂತಾಪಿ ಸಮಾನಾ ಅತ್ತನೋವಿಪಾಕವಾರತೋ ಪುರೇವಾ ಪಚ್ಛಾವಾ ಸಭಾಗಂ ಕಮ್ಮನ್ತ ರಂವಾಕಮ್ಮನಿಬ್ಬತ್ತಕ್ಖನ್ಧಸನ್ತಾನಂವಾಉಪತ್ಥಮ್ಭಮಾನಾ ಪವತ್ತತಿ। ಯಥಾ ಗನ್ಧಾರಬ್ಭೇ ರತನತ್ತಯಪಣಾಮಚೇತನಾತಿ। ಯಂ ಪನ ವಿಸುದ್ಧಿಮಗ್ಗೇ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕಂ ಪನ ವಿಪಾಕಂ ಜನೇತುಂ ನಸಕ್ಕೋತೀತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ಅಲದ್ಧವಿಪಾಕವಾರಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತನ್ತಿ ಗಹೇತಬ್ಬಂ। ನ ಹಿ ಪಚ್ಚಯಸಾಮಗ್ಗಿಯಂ ಸತಿ ಕಿಞ್ಚಿಕಮ್ಮಂ ಪವತ್ತಿವಿಪಾಕಮತ್ತಸ್ಸಪಿ ಅಜನಕಂನಾಮ ಅತ್ಥೀತಿ। ತತ್ಥ ಕಮ್ಮನ್ತರಸ್ಸ ಉಪತ್ಥಮ್ಭನಂನಾಮ ಅಲದ್ಧೋಕಾಸಸ್ಸ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಜನಕಕಮ್ಮಸ್ಸ ಓಕಾಸಕರಣಂ। ತಂ ಪನ ಮರಣಾಸನ್ನಕಾಲೇ ಪಾಕಟಂ। ತದಾ ಹಿ ಕುಸಲೇ ಜವಿತೇ ಅಞ್ಞಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಜನಕಂ ಕುಸಲಕಮ್ಮಂ ಓಕಾಸಂ ಲಭತಿ। ಅಕುಸಲೇ ಜವಿತೇ ಅಞ್ಞಂ ಅಕುಸಲಕಮ್ಮನ್ತಿ। ವುತ್ತಞ್ಚೇತಂ ಇತಿ ವುತ್ತಕೇ -

ಇಮಸ್ಮಿಂ ಚಾಯಂ ಸಮಯೇ, ಕಾಲಙ್ಕರಿಯಾಥ ಪುಗ್ಗಲೋ।
ಸಗ್ಗಮ್ಹಿ ಉಪಪಜ್ಜೇಯ್ಯ, ಚಿತ್ತಞ್ಹಿಸ್ಸ ಪಸಾದಿತಂ॥

ಇಮಸ್ಮಿಂ ಚಾಯಂ ಸಮಯೇ, ಕಾಲಙ್ಕರಿಯಾಥ ಪುಗ್ಗಲೋ।
ನಿರಯೇ ಉಪಪಜ್ಜೇಯ್ಯ, ಚಿತ್ತಞ್ಹಿಸ್ಸ ಪದೂಸಿತನ್ತಿ॥

ಪವತ್ತಿಕಾಲೇಪಿ ಏತಂ ಬಹುಲಂ ಲಬ್ಭತಿಯೇವ। ಕಮ್ಮನಿಬ್ಬತ್ತಖನ್ಧಸನ್ತಾನಸ್ಸ ಉಪತ್ಥಮ್ಭನಂನಾಮ ಅಞ್ಞೇನ ಲದ್ಧೋಕಾಸೇನ ಕುಸಲಕಮ್ಮೇನವಾ ಅಕುಸಲಕಮ್ಮೇನವಾ ನಿಬ್ಬತ್ತಸ್ಸ ಖನ್ಧಸನ್ತಾನಸ್ಸ ಜೀವಿತನ್ತರಾಯೇ ಅಪನೇತ್ವಾ ಜೀವಿತಪರಿಕ್ಖಾರೇ ಸಮುದಾನೇತ್ವಾ ಚಿರತರ ಪವತ್ತಿಕರಣಂ। ಯಥಾಹ -

ಅಭಿವಾದನಸೀಲಿಸ್ಸ, ನಿಚ್ಚಂ ವುದ್ಧಾಪಚಾಯಿನೋ।
ಚತ್ತಾರೋ ಧಮ್ಮಾ ವಡ್ಢನ್ತಿ, ಆಯು ವಣ್ಣೋ ಸುಖಂ ಬಲನ್ತಿ॥

ಏತ್ಥ ಪನ ಕುಸಲಂಪಿ ಅಕುಸಲಕಮ್ಮನಿಬ್ಬತ್ತಸ್ಸ ಖನ್ಧಸನ್ತಾನಸ್ಸ ಅಕುಸಲಂಪಿ ಕುಸಲಕಮ್ಮನಿಬ್ಬತ್ತಸ್ಸ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕಂನಾಮ ನತ್ಥೀತಿ ನವತ್ತಬ್ಬಂ। ಅಕುಸಲ ಕಮ್ಮ ನಿಬ್ಬತ್ತಸ್ಸಪಿ ಹಿ ಮಹಿದ್ಧಿಕಾನಂ ನಾಗಸುಪಣ್ಣಾದೀನಂ ಖನ್ಧಸನ್ತಾನಸ್ಸ ಪವತ್ತಿಕಾಲೇ ಪುಬ್ಬಕತಂ ಕುಸಲಂ ವುತ್ತನಯೇನ ಉಪಬ್ರೂಹನಂ ಕರೋತಿಯೇವ। ತಥಾಕುಸಲಕಮ್ಮನಿಬ್ಬತ್ತಸ್ಸಪಿ ಕೇಸಞ್ಚಿ ವಿನಿಪಾತಿಕಾಸುರಾದೀನಂ ಖನ್ಧಸನ್ತಾನಸ್ಸ ಪವತ್ತಿಕಾಲೇ ಪುಬ್ಬಕತಂ ಅಕುಸಲಂ ಚಿರತರಪ್ಪವತ್ತಿಂ ಕರೋತಿಯೇವಾತಿ। **ಉಪಪೀಳಕಉಪಘಾತಕಾನಿಪಿ** ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಾ ಕುಸಲಾಕುಸಲ ಚೇತನಾಯೋಏವ। ತಾಪಿ ಹಿ ಜನಕಭೂತಾಪಿ ಸಮಾನಾ ಅತ್ತನೋ ವಿಪಾಕವಾರತೋ ಪುರೇವಾ ಪಚ್ಛಾ ವಾ ವಿಪಾಕವಾರ ಗಹಣ ಕಾಲೇಪಿ ವಾ ಕಮ್ಮನ್ತರಂವಾ ಕಮ್ಮನಿಬ್ಬತ್ತ ಖನ್ಧಸನ್ತಾನಂವಾ ದುಬ್ಬಲತರಂ ಕತ್ವಾವಾ ವಿಬಾಧಯಮಾನಾ ಸಬ್ಬಸೋವಾ ಉಪಚ್ಛಿನ್ದಮಾನಾ ಪವತ್ತನ್ತೀತಿ। ತತ್ಥ ಉಪಪೀಳಕೇ ತಾವ ಕಮ್ಮನ್ತರಸ್ಸ ವಿಬಾಧನಂನಾಮ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಜನಕಕಮ್ಮಸ್ಸ ದುಬ್ಬಲಭಾವಕರಣಂ। ಕಮ್ಮಞ್ಹಿ ನಾಮ ಆಯೂಹನಕಾಲೇ ಬಲವನ್ತಂಪಿ ಪಚ್ಛಾ ಕತೇನ ಉಜುಪಟಿಪಕ್ಖೇನ ಕಮ್ಮನ್ತರೇನ ವಿಬಾಧಿಯಮಾನಂ ಪುನ ವಿಹತಸಾಮತ್ಥಿಯಂ ಹೋತಿ। ಉಪರಿಭೂಮಿ ನಿಬ್ಬತ್ತಕಂಪಿ ಸಮಾನಂ ಹೇಟ್ಠಾಭೂಮಿಯಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತಿ। ಮಹೇಸಕ್ಖೇಸು ಮಹಿದ್ಧಿಕೇಸು ನಿಬ್ಬತ್ತಕಂಪಿ ಸಮಾನಂ ಅಪ್ಪೇಸಕ್ಖೇಸು ನಿಬ್ಬತ್ತೇತಿ। ತಥಾ ಉಚ್ಚಕುಲೇಸು ನಿಬ್ಬತ್ತಕಂಪಿ ನೀಚಕುಲೇಸು। ದೀಘಾಯುಕೇಸು ನಿಬ್ಬತ್ತಕಂಪಿ ಅಪ್ಪಾಯುಕೇಸು। ಮಹಾಭೋಗೇಸು ನಿಬ್ಬತ್ತಕಂಪಿ ಅಪ್ಪಭೋಗೇಸು। ಪುರಿಸತ್ತ ಭಾವನಿಬ್ಬತ್ತಕಂಪಿ ಸಮಾನಂ ಇತ್ಥತ್ತಭಾವಂವಾ ನಪುಂಸಕಭಾವಂ ವಾ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತಿ। ವಣ್ಣಸಮ್ಪತ್ತಿನಿಬ್ಬತ್ತಕಂಪಿ ದುಬ್ಬಣ್ಣಭಾವಂ।

ಇನ್ದ್ರಿಯಸಮ್ಪತ್ತಿನಿಬ್ಬತ್ತಕಂಪಿ ಅನ್ಧಂವಾ ಬಧಿರಂವಾ ಯಂಕಿಞ್ಚಿ ಇನ್ದ್ರಿಯವೇಕಲ್ಲಂ। ಅಙ್ಗಪಚ್ಚಙ್ಗ ಸಮ್ಪತ್ತಿಜನಕಂಪಿ ಹತ್ಥಪಾದಾದಿ ಅಙ್ಗವೇಕಲ್ಲಂ ಜನೇತಿ। ತಥಾ ಆಯೂಹನಕಾಲೇ ಮಹಾನಿರಯೇಸು ನಿಬ್ಬತ್ತಕಂಪಿ ಅಕುಸಲಂ ಪಚ್ಛಾಕತೇನ ಬಲವಕುಸಲೇನ ವಿಬಾಧಿಯಮಾನಂ ಉಸ್ಸದೇಸುವಾ ಪೇತೇಸುವಾ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತಿ। ಅಜಾತಸತ್ತು ರಾಜಾ ಚೇತ್ಥ ನಿದಸ್ಸನಂ। ಉಸ್ಸದೇಸು ನಿಬ್ಬತ್ತಕಂಪಿ ಪೇತೇಸುವಾ ತಿರಚ್ಛಾ ನೇಸುವಾತಿ ಆದಿಸಬ್ಬಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ।

ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕಂಪಿ ತಬ್ಬಿಪರಿಯಾಯೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಮೇವ। ತಥಾ ಹಿ ಕಮ್ಮಂ ನಾಮ ಕತಕಾಲೇದುಬ್ಬಲಂಪಿಸಮಾನಂ ಪಚ್ಛಾಸಭಾಗೇನಬಲವತಾಕುಸಲೇನವಾ ಅಕುಸಲೇನವಾ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಿಯಮಾನಂ ಸುಟ್ಠು ಬಲವಂ ಹೋತೀತಿ। ಕಮ್ಮನಿಬ್ಬತ್ತ ಖನ್ಧಸನ್ತಾನಸ್ಸ ವಿಬಾಧನಂನಾಮ ಅಞ್ಞೇನ ಕಮ್ಮೇನ ನಿಬ್ಬತ್ತಸ್ಸ ಸತ್ತಸ್ಸ ಗಹಿತಪಟಿಸನ್ಧಿತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಯದಾಕದಾಚಿ ಸರೀರೇ ನಾನಾಅನ್ತರಾಯೇ ಉಪ್ಪಾದೇತ್ವಾವಾ ಠಾನನ್ತರಖೇತ್ತವತ್ಥು ಗೋಮಹಿಂಸ ಧನ ಧಞ್ಞಭೋಗ ಸಮ್ಪತ್ತೀನಂ ಪುತ್ತದಾರಞಾತಿ ಮಿತ್ತಾನಞ್ಚ ವಿಪತ್ತಿಂ ಕತ್ವಾವಾ ದುಕ್ಖುಪ್ಪತ್ತಿ ಕರಣಂ। ದುವಿಧಞ್ಹಿ ಕಮ್ಮಫಲಂನಾಮ ವಿಪಾಕಫಲಂ ನಿಸನ್ದಫಲನ್ತಿ। ತತ್ಥ ವಿಪಾಕಫಲಂನಾಮ ಕಮ್ಮಕಾರಕಸ್ಸೇವ ಹೋತಿ। ನ ಅಞ್ಞಸ್ಸ। ನಿಸನ್ದ ಫಲಂ ಪನ ಅಞ್ಞೇಸಂಪಿ ಸಾಧಾರಣಮೇವ। ಧಮ್ಮಪದೇ ಆನನ್ದಸೇಟ್ಠಿವತ್ಥು ಏತ್ಥ ವತ್ತಬ್ಬಂ। ಚಕ್ಖಾದೀಸು ಪನ ಕಮ್ಮಜಸನ್ತತಿಸೀಸೇಸು ಯೇನ ಕಮ್ಮೇನ ಯಂಕಿಞ್ಚಿ ಏಕಂವಾ ದ್ವೇವಾ ತೀಣಿವಾ ಸಬ್ಬಸೋ ಭಿಜ್ಜನ್ತಿ। ಚಕ್ಖುಪಾಲತ್ಥೇ ರಾದೀನಂ ವಿಯ। ತಂ ಕಮ್ಮಂ ಉಪಘಾತಕೇ ಸಙ್ಗಹಿತನ್ತಿ ಯುತ್ತಂ। ಉಪಘಾ ತಕನ್ತಿ ಪನ ಉಪಚ್ಛೇದಕನ್ತಿಚ ಅತ್ಥತೋ ಏಕಂ। ತಥಾ ಹಿ ಮಜ್ಝಿಮಟ್ಠ ಕಥಾಯಂ ಪಥಮಂ ಉಪಚ್ಛೇದಕನಾಮೇನ ವತ್ವಾ ಉಪಘಾತಕನ್ತಿಪಿ ಏತಸ್ಸೇವ ನಾಮನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಅಙ್ಗುತ್ತರಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಪಥಮಂ ಉಪಘಾತಕನಾಮೇನ ವತ್ವಾ ಉಪಚ್ಛೇದಕನ್ತಿಪಿ ತಸ್ಸೇವೇತಂ ನಾಮನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ವಿಸುದ್ಧಿ ಮಗ್ಗೇಪಿ ಮರಣಸ್ಸತಿನಿದ್ದೇಸೇ ತದೇವ ಕಮ್ಮುಪಚ್ಛೇದಕಕಮ್ಮನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಇಧಚ ಪರತೋ ಉಪಚ್ಛೇದಕಕಮ್ಮುನಾತಿ ವಕ್ಖತಿ।

ಇಮಸ್ಸಪಿ ಕಮ್ಮನ್ತರುಪಚ್ಛೇದನಂ ಮರಣಾಸನ್ನಕಾಲೇ ಪಾಕಟಂ। ತದಾಹಿ ಪಥಮಂ ಪಾಪಕಮ್ಮಬಲೇನ ದುಗ್ಗತಿನಿಮಿತ್ತೇ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತೇ ಪುನ ಕಲ್ಯಾಣ ಕಮ್ಮಂ ತಂ ಪಟಿಬಾಹಿತ್ವಾ ಸುಗತಿನಿಮಿತ್ತಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಸಗ್ಗೇ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತಿ। ಕಲ್ಯಾಣಕಮ್ಮಬಲೇನ ಸುಗತಿನಿಮಿತ್ತೇ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತೇ ಪುನ ಪಾಪಕಮ್ಮಂ ತಂ ಪಟಿಬಾಹಿತ್ವಾ ದುಗ್ಗತಿನಿಮಿತ್ತಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಅಪಾಯೇ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತಿ। ದುಟ್ಠ ಗಾಮಣಿರಞ್ಞೋ ಸೋಣತ್ಥೇರಪಿತುಚ ವತ್ಥೂನಿ ಕಥೇತಬ್ಬಾನಿ। ಅಙ್ಗುತ್ತರಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಪನ ಕುಸಲಾಕುಸಲಕಮ್ಮಕ್ಖಯ ಕರಸ್ಸ ಮಗ್ಗಕಮ್ಮಸ್ಸಪಿ ಕಮ್ಮನ್ತರುಪಚ್ಛೇದಕಹಾ ವುತ್ತಾ। ಅಙ್ಗುಲಿಮಾಲತ್ಥೇರಾದೀನಂ ವಿಯಾತಿ। ಇಮಸ್ಮಿಂ ಭವೇ ಲದ್ಧಾನಿ ಮಹಗ್ಗತಕಮ್ಮಾನಿ ಯೇನ ಅಕುಸಲೇನ ಪರಿಹಾಯನ್ತಿ। ತಸ್ಸಪಿ ಕಮ್ಮನ್ತರುಪಚ್ಛೇದಕೇ ಸಙ್ಗಹೋ ಯುತ್ತೋ। ದೇವದತ್ತಸ್ಸ ವಿಯಾತಿ। ಕಮ್ಮನಿಬ್ಬತ್ತಖನ್ಧಸನ್ತಾನುಪಚ್ಛೇದನಂ ಪನ ತಸ್ಮಿಂ ತಸ್ಮಿಂ ಭವೇ ಆಯು ಕಮ್ಮೇಸು ವಿಜ್ಜಮಾನೇಸು ಲದ್ಧೋಕಾಸಸ್ಸ ಕಸ್ಸಚಿ ಅಪರಾಧಕಮ್ಮಸ್ಸ ಬಲೇನ ಕಲಲಕಾಲತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಅನ್ತರಾವ ಕೇನಚಿರೋಗೇನವಾ ಭಯೇನವಾ ಉಪಕ್ಕಮೇನವಾ ಮರನ್ತಾನಂ ವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಏತ್ಥಚ ಕಮ್ಮನ್ತರಸ್ಸವಾ ಕಮ್ಮನಿಬ್ಬತ್ತಖನ್ಧಸನ್ತಾನಸ್ಸವಾ ಉಪತ್ಥಮ್ಭನಾ ದೀನಿ ಸನ್ಧಾಯ ಇಮೇಸಂ ಚತುನ್ನಂಪಿ ಕಮ್ಮಾನಂ ಕುಸಲಾಕುಸಲಭಾವೋ ವಿಸುದ್ಧಿಮಗ್ಗೇ ಅಙ್ಗುತ್ತರಟ್ಠಕಥಾಯಞ್ಚ ವುತ್ತೋ। ಮಜ್ಝಿಮಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಪನ ಸಂವಣ್ಣೇತಬ್ಬಸುತ್ತಾನುರೂಪಂ ಕಮ್ಮನಿಬ್ಬತ್ತಖನ್ಧಸನ್ತಾನಸ್ಸೇವ ಉಪತ್ಥಮ್ಭನಾದೀನಿ ಸನ್ಧಾಯ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕಸ್ಸ ಕುಸಲಭಾವೋ ಉಪಪೀಳಕಉಪಘಾತಕಾನಂ ಅಕುಸಲಭಾವೋ ವುತ್ತೋ। ಸೋ ಪನ ಮಜ್ಝಿಮಟೀಕಾಯಂ ಅಙ್ಗುತ್ತರಟೀಕಾಯಞ್ಚ ಅರುಚ್ಚಮಾನೋ ವಿಯ ವುತ್ತೋ। ಮಹಾಟೀಕಾಯಂ ಪನ ಸೋ ಕೇಚಿ ವಾದೋಪಿ ಕತೋ। ತತ್ಥಪನ ಸಂವಣ್ಣೇತಬ್ಬಸುತ್ತಾನುರೂಪಂ ವುತ್ತತ್ತಾ ವಿಸುಂ ಪಾಳಿನಯೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ನ ಚ ಕೇಚಿವಾದೋ ಕತ್ತಬ್ಬೋ। ಸುತ್ತಸ್ಮಿಂಹಿ ಅಪ್ಪಾಯುಕಸಂವತ್ತನಿಕಾಏಸಾ ಮಾಣವಪಟಿಪದಾ, ಯದಿದಂ ಪಾಣಾತಿಪಾತೀ ಹೋತೀತಿಆದಿನಾ ಉಪಘಾತಕಂ ಪಾಣಾತಿಪಾತವಸೇನೇವ ವುತ್ತಂ। ಉಪಪೀಳಕಞ್ಚ ಬಹ್ವಾಬಾಧಸಂವತ್ತನಿಕಾ ಏಸಾ ಮಾಣವ ಪಟಿಪದಾ, ಯದಿದಂ ಸತ್ತಾನಂ ವಿಹೇಠಕಜಾತಿಕೋ ಹೋತೀತಿಆದಿನಾ ವಿಹಿಂಸಾದೀನಂ ವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕಞ್ಚ ದೀಘಾಯುಕಸಂವತ್ತನಿಕಾ ಏಸಾ ಮಾಣವ ಪಟಿಪದಾ। ಯದಿದಂ ಪಾಣಾತಿಪಾತಂ ಪಹಾಯ ಪಾಣಾತಿಪಾತಾ

ಪಟಿವಿರತೋ ಹೋತೀತಿಆದಿನಾ ಪಾಣಾತಿಪಾತವಿರತಿಆದೀನಂ ವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ಸಬ್ಬಞ್ಚೇತಂ ಮನುಸ್ಸತ್ತಂ ಆಗತಸ್ಸೇವ ಸತ್ತಸ್ಸ ವಸೇನಾತಿ ಏವಂ ವಿಸುಂ ಪಾಳಿನಯೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋತಿ। ಮಹಾಟೀಕಾಯಂ ಪನ ಅಙ್ಗುತ್ತರಟೀಕಾಯಞ್ಚ ಕಮ್ಮನ್ತರುಪತ್ಥಮ್ಭನಾದೀನಿ ಅನಿಚ್ಛನ್ತೇಹಿ ಜನಕಾದಿಭಾವೋನಾಮ ವಿಪಾಕಂ ಪಟಿಇಚ್ಛಿತಬ್ಬೋ। ನಕಮ್ಮನ್ತಿ ವಿಪಾಕಸ್ಸೇವ ಉಪಘಾತಕತಾ ಯುತ್ತಾ ವಿಯ ದಿಸ್ಸತೀತಿ ವುತ್ತಂ।

ಕಿಚ್ಚವಸೇನಾತಿ ಜನನಂ ಉಪತ್ಥಮ್ಭನಂ ಉಪಪೀಳನಂ ಉಪಚ್ಛೇದನನ್ತಿ ಚತುನ್ನಂ ಕಿಚ್ಚಾನಂ ವಸೇನ। ತತ್ಥ ಏಕಾ ಪಾಣಾತಿಪಾತಚೇತನಾ ಚತ್ತಾರಿ ಕಿಚ್ಚಾನಿ ಸಾಧೇತಿ। ಸಾ ಹಿ ಯಾವ ವಿಪಚ್ಚಿತುಂ ಓಕಾಸಂ ನಲಭತಿ। ತಾವ ಉಪತ್ಥಮ್ಭನಾದೀಸು ತೀಸು ಕಿಚ್ಚೇಸು ಯಂಕಿಞ್ಚಿ ಲದ್ಧಪಚ್ಚಯಂ ಕಿಚ್ಚಂ ಕರೋತಿ। ಯದಾ ವಿಪಚ್ಚಿತುಂ ಓಕಾಸಂ ಲಭತಿ। ತದಾ ಏಕಾಯ ಚೇತನಾಯ ಏಕಾಏವ ಪಟಿಸನ್ಧಿ ಹೋತೀತಿ ಏವಂ ಸಾಕೇತಪಞ್ಹೇ ವುತ್ತನಯೇನ ಏಕಂ ಅಪಾಯಭವಂ ಜನೇತಿ। ತತೋ ಪರಂ ಪನ ಪಟಿಸನ್ಧಿಜನನಕಿಚ್ಚಂ ನತ್ಥಿ। ಪವತ್ತಿ ವಿಪಾಕಜನನೇನ ಸಹ ಇತರಾನಿ ತೀಣಿ ಕಿಚ್ಚಾನಿ ಭವಸತಸಹಸ್ಸೇಪಿ ಕಪ್ಪಸತಸಹಸ್ಸೇಪಿ ಸಾಧೇತಿಯೇವ। ಧಮ್ಮದಿನ್ನಾಯನಾಮ ಉಗ್ಗಸೇನ ರಞ್ಞೋ ದೇವಿಯಾ ವತ್ಥು ಏತ್ಥ ವತ್ತಬ್ಬಂ। ಸಾ ಪನ ಯದಾ ಅತ್ತನೋ ವಿಪಾಕವಾರತೋ ಪುರೇ ಅರಿಯಭೂತಸ್ಸವಾ ಪುಥುಜ್ಜನಭೂತಸ್ಸಪಿ ಕಲ್ಯಾಣ ಚಿತ್ತಸಮಙ್ಗಿನೋವಾ ಉಪಚ್ಛೇದನಂ ಕರೋತಿ। ತದಾ ಉಪಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ ಕಮ್ಮನ್ತ ರಸ್ಸೇವ ಓಕಾಸಂ ಕರೋತಿ। ಸಯಂ ವಿಪಾಕಂ ನಜನೇತಿ। ಯದಾ ಪನ ಪಾಪಚಿತ್ತಸಮಙ್ಗಿನೋ ಖನ್ಧಸನ್ತಾನಂ ಉಪಚ್ಛಿನ್ದತಿ। ತದಾಏವ ಉಪಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ ಅತ್ತನೋ ವಿಪಾಕಂ ಜನೇತಿ। ಸಕಿಂ ಲದ್ಧಪಟಿಸನ್ಧಿವಾರತೋ ಪನ ಪಟ್ಠಾಯ ಅನೇಕೇಸು ಅತ್ತಭಾವ ಸತಸಹಸ್ಸೇಸುಪಿ ಉಪಚ್ಛೇದನಾದೀನಿಯೇವ ಕರೋತಿ। ಏತ್ಥ ಮಹಾಮೋಗ್ಗಲಾನ ತ್ಥೇರ ವತ್ಥು ಸಾಮಾವತಿ ವತ್ಥು ವಗ್ಗುಮುದಾತೀರಿಯಭಿಕ್ಖು ವತ್ಥು ದುಸ್ಸಿಮಾರ ಕಲಾಬುರಾಜವತ್ಥೂನಿ ಕಥೇತಬ್ಬಾನಿ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಇದಂ ಉಪಚ್ಛೇದಕಕಮ್ಮಂ ನಾಮ ತಿರಚ್ಛಾನಗತಾನಂ ಬಹುಲಂ ಲಬ್ಭತಿ। ತಸ್ಮಾ ಸುಟ್ಠು ಬಲವಂ ಅಕುಸಲಕಮ್ಮಂ ದುಬ್ಬಲಸ್ಸ ಅಕುಸಲಕಮ್ಮಸ್ಸವಾ ಅಕುಸಲಕಮ್ಮನಿಬ್ಬತ್ತಖನ್ಧಸನ್ತಾನಸ್ಸವಾ ಉಪಚ್ಛೇದಕಂನಾಮ ನ ಹೋತೀತಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ। ತೇನೇವ ಹಿ ಮಜ್ಝಿಮಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಬಹುಕಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಅಕುಸಲಕಮ್ಮೇ ಆಯೂಹಿತೇ ಬಲವಕಮ್ಮಂ ದುಬ್ಬಲ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ವಿಪಾಕಂ ಪಟಿಬಾಹಿತ್ವಾ ಅತ್ತನೋ ವಿಪಾಕಸ್ಸ ಓಕಾಸಂ ಕರೋತೀತಿ ವುತ್ತಂ।

ಅಪಿಚ ಪವತ್ತಿಯಂಪಿ ಕಮ್ಮನ್ತರಜನಿತಂ ಭವಙ್ಗಸನ್ತಾನಂ ಅನುಪಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ ಪಞ್ಚಸು ಚಕ್ಖು ಸೋತ ಘಾನ ಜಿವ್ಹಾ ಭಾವ ದಸಕ ಸಙ್ಖಾತೇಸು ಸನ್ತತಿ ಸೀಸೇಸು ಅಞ್ಞತರಸ್ಸ ಸನ್ತತಿಸೀಸಸ್ಸ ಸಬ್ಬಸೋ ಉಪಚ್ಛೇದನಂಪಿ ಇಮಸ್ಸೇವ ಕಿಚ್ಚನ್ತಿ ಯುತ್ತಂ। ಯಂ ಪನ ಮಹಾಟೀಕಾಯಂ ಅಙ್ಗುತ್ತರಟೀಕಾಯಞ್ಚ ಉಪಪೀಳಿಕಂ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ವಿಪಾಕಂ ಛಿನ್ದತಿ। ನ ಸಯಂ ಅತ್ತನೋ ವಿಪಾಕಂ ಜನೇತೀತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಸುಖದುಕ್ಖಂ ಪೀಳೇತಿ, ಅದ್ಧಾನಂ ಪವತ್ತಿತುಂ ನ ದೇತೀತಿ ಇದಂ ದಿಸ್ವಾ ವುತ್ತಂ ಸಿಯಾ। ಅದ್ಧಾನಂ ಪವತ್ತಿತುಂ ನದೇತೀತಿ ಏತ್ಥ ಪನ ಸುಖಸನ್ತಾನಂವಾ ದುಕ್ಖಸನ್ತಾನಂವಾ ಚಿರಕಾಲಂ ಪವತ್ತಿತುಂ ನದೇತಿ ಇಚ್ಚೇವತ್ಥೋ। ನ ಪನ ಉಪಘಾತಕಂ ವಿಯ ಭವಙ್ಗಸನ್ತಾನೇನ ಸಹ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ವಿಪಾಕಂ ಛಿನ್ದತೀತಿ।

[೧೪೩] ಯಂಪನ **ವಿಭಾವನಿಯಂ**

> "ಜನಕಂ ಕಮ್ಮನ್ತರಸ್ಸ ವಿಪಾಕಂ ಅನುಪಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾವ ವಿಪಾಕಂ ಜನೇತಿ। ಉಪಘಾತಕಂ ಉಪಚ್ಛೇದನಪುಬ್ಬಕನ್ತಿ ಇದಂ ತಾವ ಅಟ್ಠಕಥಾಸು ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನನ್ತಿ ವುತ್ತಂ"। ತಂ ನ ಸುನ್ದರಂ।

ಇಧ ಪುಬ್ಬಕತೇನ ಉಪಚ್ಛೇದನಕಕಮ್ಮೇನ ಮರಿತ್ವಾ ಸಗ್ಗೇ ನಿಬ್ಬತ್ತಾನಂ ವತ್ಥೂನಂ ಅಟ್ಠಕಥಾಸುಯೇವ ಆಗತತ್ತಾತಿ।

[೧೪೪] ಯಞ್ಚ **ತತ್ಥ**

ಅಪರೇ ಪನ ಆಚರಿಯಾ ವದನ್ತೀತಿಆದಿನಾ ಉಪಘಾತಕಸ್ಸ ಸಯಂ ವಿಪಾಕನಿಬ್ಬತ್ತಕತ್ತಾ ಭಾವವಚನಂ ವುತ್ತಂ। ತಂಪಿ ನ ಸುನ್ದರಂ।

ತೇನೇವ ಕಮ್ಮೇನ ಅಪಾಯೇ ನಿಬ್ಬತ್ತಾನಂ ದುಸ್ಸಿಮಾರ ಕಲಾಬುರಾಜಾ ದೀನಂ ತಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಉಪಚ್ಛೇದಕಕಮ್ಮಭಾವೇನ ಅಟ್ಠಕಥಾಸು ಆಗತತ್ತಾತಿ। [ಜನಕಚತುಕ್ಕಂ]

೧೪೯. **ಗರುಕ**ನ್ತಿ ಅಞ್ಞೇನ ಕಮ್ಮೇನ ಪಟಿಬಾಹಿತುಂ ಅಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯಂ ಕುಸಲಪಕ್ಖೇ ಮಹಗ್ಗತಕಮ್ಮಂ ಅಕುಸಲಪಕ್ಖೇ ನಿಯತಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಯಾ ಸಹ ಪಞ್ಚಾನನ್ತರಿಯಕಮ್ಮಂ। ಏತ್ಥ ಸಿಯಾ। ಮಹಗ್ಗತಕಮ್ಮನ್ತಿ ಕಸ್ಮಾ ವುತ್ತಂ। ತಞ್ಹಿ ಪಮಾದವಸೇನವಾ ನೀವರಣಧಮ್ಮಪವತ್ತಿಯಾವಾ ಪರಿಹಾಯಿಯಮಾನಂ ನಿಕನ್ತಿಬಲೇನವಾ ಪಟಿಬಾಹಿಯಮಾನಂ ವಿಪಾಕಂ ನ ದೇತೀತಿ। ತಥಾ ಏಕಸ್ಸ ಬಹೂಸು ಆನನ್ತರಿಯಕಮ್ಮೇಸು ಕತೇಸು ಏಕಸ್ಮಿಂ ವಿಪಚ್ಚನ್ತೇ ಸೇಸಾನಿ ನ ವಿಪಚ್ಚನ್ತೀತಿ। ವುಚ್ಚತೇ, ಮಹಗ್ಗತಕಮ್ಮಂ ತಾವಥಪೇತ್ವಾ ಪಮಾದಧಮ್ಮನೀವರಣಧಮ್ಮನಿಕನ್ತಿಧಮ್ಮೇ ಅತ್ತನೋ ಬಲವತರಞ್ಚ ಮಹಗ್ಗತಕಮ್ಮನ್ತರಂ ಅಞ್ಞೇನ ಪುಞ್ಞಕಮ್ಮೇನ ಅಪ್ಪಟಿಬಾಹನಿಯಟ್ಠೇನ ಗರುಕಂ ನಾಮ ಹೋತಿ। ಆನನ್ತರಿಯಕಮ್ಮಾನಿ ಪನ ಥಪೇತ್ವಾ ಅತ್ತನೋ ಬಲವತರಂ ಆನನ್ತರಿಯಕಮ್ಮಂ ಅಞ್ಞೇನ ಕೇನಚಿ ಧಮ್ಮೇನ ಅಪ್ಪಟಿಬಾಹನಿಯಟ್ಠೇನಾತಿ ಏವಂ ಯಥಾರಹಂ ತೇಸಂ ಗರುಕತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾತಿ। **ಆಸನ್ನ**ನ್ತಿ ಮರಣಕಾಲೇ ಅನುಸ್ಸರಿತಂ ತದಾ ಕತಞ್ಚ। ತತ್ಥ ತದಾಕತನ್ತಿ ಅನ್ತಿಮ ಜವನವೀಥಿತೋ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ಆಸನ್ನೇ ಕತಂ ಯಂಕಿಞ್ಚಿ ಕುಸಲಾಕುಸಲಕಮ್ಮಂ। ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಕಮ್ಮಂ ಪನ ವಿಪಸ್ಸನಾದಿವಸೇನ ಪವತ್ತಂ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಕಮ್ಮಞ್ಚ ಅನ್ತಿಮಜವನವೀಸಿಯಂಪಿ ಕತನ್ತಿ ಗಹೇತಬ್ಬಂ। ಯಥಾಹ-ಮರಣಕಾಲೇ ವಾಸ್ಸ ಹೋತಿ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ ಸಮತ್ತಾ ಸಮಾದಿನ್ನಾತಿ। ಏತೇನ ತತೋ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಕಮ್ಮತೋ ಅಞ್ಞಂ ಅನ್ತಿಮಜವನವೀಥಿಯಂ ಪವತ್ತಂ ಕಮ್ಮಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ಜನೇತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತೀತಿ ಸಿದ್ಧಂ ಹೋತೀತಿ। **ಆಚಿಣ್ಣ**ನ್ತಿ ದೀಘರತ್ತಂ ಅಭಿಣ್ಹಸೋ ಕತಂ। ಸಕಿಂ ಕರಿತ್ವಾಪಿವಾ ಪಚ್ಛಾ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಸೋಮನಸ್ಸಜನಕಂ ಸನ್ತಾಪಜನಕಞ್ಚ। **ಕಟತ್ತಾಕಮ್ಮ**ನ್ತಿ ಕಾರಿಯಿತ್ಥಾತಿ ಕಮ್ಮನ್ತಿ ಏವಂ ಕತಕಾರಣಾಏವ ಕಮ್ಮನ್ತಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಕಮ್ಮಂ। ಗರುಕಾದಿಭಾವೇನ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಕಮ್ಮಂ ನ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ತತ್ಥ ಪುರಿಮಾನಿ ತೀಣಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಭವೇ ಕತಾನಿ ಉಪಪಜ್ಜವೇದನೀಯಕಮ್ಮಾನಿಏವ। ಕಟತ್ತಾಕಮ್ಮಂ ಪನ ಅತೀತಭವೇಸು ಕತೇಹಿ ಅಪರಪರಿಯಾಯವೇದನೀಯೇಹಿ ಸಹ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಭವೇ ಕತಂ ಗರುಕಾ ಸನ್ನಾಚಿಣ್ಣಭಾವರಹಿತಂ ಕಮ್ಮಪಥಪತ್ತಂ ಯಂಕಿಞ್ಚಿ ಉಪಪಜ್ಜವೇದನೀಯಕಮ್ಮಂ। ಮಹಾಟೀಕಾಯಂ ಪನ ಕಟತ್ತಾಕಮ್ಮಂ ಪುರಿಮ ಜಾತೀಸು ಕತಂಏವ ಗಹಿತಂ। ತಂ ಅಟ್ಠಕಥಾಯ ನ ಸಮೇತಿ। ಏತೇಹಿ ಪನ ತೀಹಿ ಮುತ್ತಂ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಲದ್ಧಾಸೇವನಂ ಕಟತ್ತಾವಾ ಪನ ಕಮ್ಮಂನಾಮ ಹೋತೀತಿ ಹಿ ವುತ್ತಂ। ನ ಚ ಅತೀತಭವೇಸು ಕತಾನಿ ಮಾತುಘಾತಕಾದೀನಿಪಿ ಅಪರಪರಿಯಾಯ ಕಮ್ಮಾನಿ ಏತೇಹಿ ತೀಹಿ ಮುತ್ತಾನೀತಿವಾ ಅಮುತ್ತಾನೀತಿವಾ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಲದ್ಧಾಸೇವನಾನೀತಿವಾ ಅಲದ್ಧಾಸೇವನಾನೀತಿವಾ ಸಕ್ಕಾ ವಿಸೇಸೇತುಂ। ತದಾ ಹಿ ತಾನಿ ಗರುಕ ಕಮ್ಮಸನ್ತಾನೇ ಪವತ್ತಾನಿಪಿ ಹೋನ್ತಿ। ಆಸನ್ನವಚಿಣ್ಣಕಮ್ಮಸನ್ತಾನೇ ಪವತ್ತಾನಿಪೀತಿ।

ಅಬ್ಭುತ್ತರಟ್ಠಕಥಾಯಞ್ಚ ಏತೇಹಿ ಪನ ತೀಹಿ ಮುತ್ತಂ ಅಞ್ಞಾಣವಸೇನಕತಂ ಕಟತ್ತಾವಾ ಪನ ಕಮ್ಮಂನಾಮಾತಿ ವುತ್ತಂ। ನ ತಾನಿ ಅಞ್ಞಾಣವಸೇನ ಕಭಾನೀತಿ ಸಕ್ಕಾ ವಿಸೇಸೇತುಂ। ತಾನಿ ಹಿ ಪುರಿಮಭವೇಸು ಅಞ್ಞಾಣ ವಸೇನ ಕತಾನಿಪಿ ಹೋನ್ತಿ। ಞಾಣವಸೇನ ಕತಾನಿಪೀತಿ। ತಾನಿ ಪನ ವಿಸೇಸನಾನಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಭವೇ ಕತಾನಂ ಗರುಕಾದೀಹಿ ತೀಹಿ ಮುತ್ತಾನಂ ಸತ್ತಮಜವನ ಕಮ್ಮಾನಂ ವಸೇನ ವುತ್ತಾನೀತಿ ತೇಹಿ ಸಹ ಪುರಿಮಜಾತೀಸು ಕತಾನಿ ಅಪರಪರಿಯಾಯ ಕಮ್ಮಾನಿ ಕಟತ್ತಾ ಕಮ್ಮಂನಾಮಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ಯತ್ಥ ತಂಪುಬ್ಬಕತಂ ಕಮ್ಮನ್ತಿ ಆಗತಂ। ತತ್ಥಪಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಭವೇವಾ ಅತೀತಭವೇಸುವಾ ಪುಬ್ಬಕಾಲೇ ಕತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋತಿ। ಇಮೇಸು ಪನ ಚತೂಸು ಕಮ್ಮೇಸು ವಿಜ್ಜಮಾನೇಸು ಗರುಕಮೇವ ಅನನ್ತರೇ ಭವೇ ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ದೇತಿ। ಗರುಕೇ ಅಸತಿ ಆಸನ್ನಂ। ಆಸನ್ನೇ ಅಸತಿ ಆಚಿಣ್ಣಂ। ಆಚಿಣ್ಣೇ ಅಸತಿ ಕಟತ್ತಾಕಮ್ಮಂ। ತೇನಾಹ **ಪಾಕದಾನಪರಿಯಾಯೇನಾ**ತಿ। ಪಾಕದಾನವಾರೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏತ್ಥ ಸಿಯಾ। ಕಸ್ಮಾ ಇಧ ಆಸನ್ನಂ ಆಚಿಣ್ಣತೋ ಪಥಮಂ ವುತ್ತಂ। ನನು ಪಾಳಿಯಂ ಆಸನ್ನತೋ ಆಚಿಣ್ಣಮೇವ ಪಥಮಂ ವುತ್ತಂ। ಯಥಾಹ-ಯಂ ಗರುಕಂ ಯಂ ಬಹುಲಂ। ಯದಾಸನ್ನಂ। ಕಟತ್ತಾವಾ ಪನ ಕಮ್ಮನ್ತಿ। ಅಟ್ಠಕಥಾಸುಚ ತೇನೇವ ಕಮೇನ ಪಾಕದಾನವಾರೋ ವಿಹಿತೋತಿ। ವುಚ್ಚತೇ, ಸಭಾವತೋ ಬಲವದುಬ್ಬಲಕ್ಕಮೇನ ಪಾಳಿಯಂ ಆಚಿಣ್ಣಂ ಪಥಮಂ

ವುತ್ತಂ। ಸೋ ಪನ ಕಮೋ ಕದಾಚಿ ಪಾಕದಾನಪರಿಯಾಯೋಪಿ ಸಮ್ಭವತೀತಿ ಕತ್ವಾ ಅಟ್ಠಕಥಾಸು ತೇನೇವ ಕಮೇನ ಪಾಕದಾನವಾರೋ ಠಪಿತೋ। ಆಸನ್ನಂಪಿ ಹಿಸಮಾನಂ ಚಿತ್ತಂ ತೋಸೇತುಂವಾ ಸನ್ತಾಪೇತುಂವಾ ಅಸಕ್ಕೋನ್ತಂ ಹುತ್ವಾ ದುಬ್ಬಲಂ ಬಲವತೋ ಆಚಿಣ್ಣಸ್ಸ ನಿವತ್ತಕಂ ನ ಹೋತೀತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಮಹಾಕಮ್ಮವಿಭಙ್ಗಸುತ್ತೇ ಪುಬ್ಬೇವಾಸ್ಸತಂ ಕತಂ ಹೋತಿ ಕಲ್ಯಾಣಕಮ್ಮಂ ಸುಖವೇದನೀಯಂ। ಪಚ್ಛಾವಾಸ್ಸತಂ ಕತಂ ಹೋತಿ ಕಲ್ಯಾಣಕಮ್ಮಂ ಸುಖವೇದನೀಯಂ। ಮರಣಕಾಲೇವಾಸ್ಸ ಹೋತಿ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ ಸಮತ್ತಾ ಸಮಾದಿನ್ನಾತಿ ಏವಂ ಆಚಿಣ್ಣದುಚ್ಚರಿತಸ್ಸಪಿ ಏಕಚ್ಚಸ್ಸ ಆಸನ್ನೇನ ಕಲ್ಯಾಣ ಕಮ್ಮೇನ ಸಗ್ಗಗಮನಂ ವುತ್ತಂ। ತಥಾ ಪುಬ್ಬೇವಾಸ್ಸತಂ ಕತಂ ಹೋತಿ ಪಾಪಕಮ್ಮಂ ದುಕ್ಖವೇದನಿಯಂ।ಲ। ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿ ಸಮತ್ತಾ ಸಮಾದಿನ್ನಾತಿ ಏವಂ ಆಚಿಣ್ಣ ಸುಚರಿತಸ್ಸಪಿ ಏಕಚ್ಚಸ್ಸ ಆಸನ್ನೇನ ಪಾಪಕಮ್ಮೇನ ಅಪಾಯಗಮನಂ ವುತ್ತಂ। ಯಸ್ಮಾಚ ಉಭಿನ್ನಂಪಿ ಬಲವಭಾವೇ ಸತಿ ಆಸನ್ನಮೇವ ಪರಿಯತ್ತಂ ಭವಿತುಂ ಅರಹತಿ। ತಸ್ಮಾ ಇಧ ಥೇರೇನ ಆಸನ್ನಮೇವ ಪಠಮಂ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಏತ್ಥಚ ಪುಬ್ಬೇವಾಸ್ಸಕತಂ ಹೋತೀತಿ ಇದಂ ಆಸನ್ನಾನುಸ್ಸರಿತಕಮ್ಮವಸೇನ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ತಮ್ಬದಾಠಿಕನಾಮಸ್ಸ ಚೋರಘಾತಕಸ್ಸ ಮಹಾವಾತಕಾಲನಾಮಸ್ಸಚ ಉಪಾಸಕಸ್ಸ ವತ್ಥು ಏತ್ಥ ಕಥೇತಬ್ಬನ್ತಿ।

[೧೪೫] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಆಗತಂ ಜರಗ್ಗವೋಪಮಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಆಸನ್ನಮೇವ ಪಠಮಂ ವಿಪಾಕಂ ದೇತೀತಿ ಏಕಂಸೇನ ವುತ್ತಂ। ತಂ ನ ಸುನ್ದರಂ।

ನ ಹಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಏವಂ ಏಕಂಸೇನ ವುತ್ತಂ। ನಚ ಉಟ್ಠಾತುಂಪಿ ಅಸಕ್ಕೋನ್ತೋ ಸೋ ಜರಗ್ಗವೋ ಪಜದ್ವಾರಸ್ಸ ಆಸನ್ನೇ ಠಿತೋಪಿ ಪಠಮತರಂ ನಿಕ್ಖಮಿಸ್ಸತೀತಿ। [ಗರುಕಚತುಕ್ಕಂ]

೧೪೭. ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮೋ ವುಚ್ಚತಿ ಪಚ್ಚಕ್ಖಭೂತೋ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೋ ಅತ್ತಭಾವೋ। ವೇದಿತಬ್ಬಂ ಅನು ಭವಿತಬ್ಬನ್ತಿ ವೇದನೀಯಂ। ಫಲಂ। ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮೇ ವೇದನೀಯಂ ಫಲಂ ಏತಸ್ಸಾತಿ **ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮವೇದನೀಯಂ**।

[೧೪೮] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

“ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮೇ ವೇದಿತಬ್ಬಂ ವಿಪಾಕಾನುಭವನ ವಸೇನಾತಿ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮವೇದನೀಯ”ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ನ ಸುನ್ದರಂ।

ದಿಟ್ಠೇವ ಧಮ್ಮೇ ವಿಪಾಕಂ ಪಟಿಸಂವೇದೇತೀತಿ ಹಿ ಪಾಳಿಯಂ ವುತ್ತಂ। ಏತ್ಥ ಹಿ ವಿಪಾಕಂ ಪಟಿಸಂವೇದೇತೀತಿ ಏತೇನ ಇಧ ವೇದನೀಯಸದ್ದೋ ಕಮ್ಮಸಾಧನೋ ವಿಪಾಕಾತಿಧೇಯ್ಯೋಚ ಹೋತೀತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ಏವಞ್ಚ ಸತಿ ಇಧ ಅಞ್ಞಪದತ್ಥಸಮಾಸೋ ಏವ ಲಬ್ಭತಿ। ನ ಉತ್ತರಪದತ್ಥಸಮಾಸೋತಿ। ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಂ ಉಪೇಚ್ಚ ತಸ್ಸ ಅನನ್ತರೇ ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಪಾಪುಣಿತ್ವಾ ವೇದಿತಬ್ಬಂ ಫಲಂ ಏತಸ್ಸಾತಿ **ಉಪಪಜ್ಜವೇದನೀಯಂ**। ತೇನೇವ ಹಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಉಪಪಜ್ಜ ಸದ್ದಸ್ಸ ಅತ್ಥಂ ವದನ್ತೇನ ಉಪಪಜ್ಜಿತ್ವಾತಿ ವುತ್ತಂ। ಸುತ್ತಪದೇಸು ಪನ ಉಪಪಜ್ಜೇವಾತಿ ಪಾಠೋ ದಿಟ್ಠೋ। ತಸ್ಮಾ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಸ್ಸ ಸಮೀಪೇ ಅನನ್ತರೇ ಪಜ್ಜಿತಬ್ಬೋ ಗನ್ತಬ್ಬೋತಿ ಉಪಪಜ್ಜೋ। ದುತೀಯೋ ಅತ್ತಭಾವೋ ಉಪಪಜ್ಜೇವೇದಿತಬ್ಬಂ ಫಲಂ ಏತಸ್ಸಾತಿ ಉಪಪಜ್ಜವೇದನೀಯನ್ತಿ ಏವಮತ್ಥೋ ಪಾಠಸ್ಸ ವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಉಪಪಜ್ಜಾತಿವಾ ಅನನ್ತರೇ ಭವೇ ಪವತ್ತೋ ಏಕೋ ನಿಪಾತೋ। ಯಥಾ ಪಚ್ಛಾತಿ।

[೧೪೭] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

“ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮತೋ ಅನನ್ತರಂ ಉಪಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ವೇದಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಉಪವಜ್ಜವೇದನೀಯ”ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ನ ಸುನ್ದರಂ।

ಉಪಪಜ್ಜವಾ ವಿಪಾಕಂ ಪಟಿಸಂವೇದೇತೀತಿ ಹಿ ಪಾಳಿಯಂ ವುತ್ತಂ। ಪರಿಯಾಯತಿ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಆಗಚ್ಛತೀತಿ ಪರಿಯಾಯೋ। ಅಪರೋಚ ಸೋ ಪರಿಯಾ ಯೋಚಾತಿ **ಅಪರಪರಿಯಾಯೋ**। ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಾ ನಾಗತಾ ನನ್ತರ ಭವೇಹಿ ಅಞ್ಞೋ ಅತ್ತ ಭಾವ ಪರಿವತ್ತೋ। ತೇ ನೇವ ಹಿ ಮಹಾಟೀಕಾಯಂ ಅಙ್ಗುತ್ತ ರಟೀಕಾಯಞ್ಚ ಅಪರಪರಿಯಾಯೇತಿ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಾನನ್ತರಾನಾಗತತೋ ಅಞ್ಞಸ್ಮಿಂ ಅತ್ತಭಾವಪರಿಯಾಯೇ ಅತ್ತಭಾವಪರಿವತ್ತೇತಿ ವುತ್ತಂ। ಸುತ್ತಪದೇಸು ಪನ ಅಪರೇವಾ ಪರಿಯಾಯೇತಿಚ ಅಪರಾಪರೇವಾ ಪರಿಯಾಯೇತಿಚ ದ್ವಿಧಾ ಪಾಠೋ ದಿಟ್ಠೋ। ತತ್ಥ ಪಚ್ಛಿಮಸ್ಮಿಂ ಪಾಠೇಸತಿ ಇಧ ಮಜ್ಝೇ ಏಕಸ್ಸ ಅಪರಸದ್ದಸ್ಸ ಲೋಪೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಸಙ್ಗಹಪೋಟ್ಠಕೇಸು ಪನ ಮಜ್ಝೇ ದೀಘೋ ಯಾಕಾರನಟ್ಠೋಚ ಅಪರಾಪರಿಯಸದ್ದೋ ದಿಸ್ಸತಿ। ಸೋ ಬಹೂಸು ಅಟ್ಠಕಥಾಸು ನತ್ಥಿ। ಪಾಳಿಯಾಚ ನ ಸಮೇತಿ।

[೧೪೮] ಯಞ್ಚ **ವಿಭಾವನಿಯಂ**

> "ಅಪರೇ ಅಪರೇ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮತೋ ಅಞ್ಞಸ್ಮಿಂ ಯತ್ಥಕತ್ಥಚಿ ಅತ್ತಭಾವೇ ವೇದಿತಬ್ಬಂ ಕಮ್ಮಂ ಅಪರಾಪರಿಯ ವೇದನೀಯ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮತೋತಿ ಇದಂ ತಾವ ನಯುಜ್ಜತಿ।

ನ ಹಿ ಮಜ್ಝೇ ಉಪಪಜ್ಜಭವಂ ವಜ್ಜೇತ್ವಾ ಪಥಮೋ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮೋವ ಇಧ ತತೀಯೇ ಪದೇ ಅಧಿಕತೋತಿ ಯುತ್ತೋ।

[೧೪೯] ಅತ್ಥತೋ ಪನ ಬ್ಯಞ್ಜನತೋಚ ಸಬ್ಬಂ ಪಾಳಿಯಾ ನ ಸಮೇತಿ।

ಅಪರೇವಾ ಪರಿಯಾಯೇ ವಿಪಾಕಂ ಪಟಿಸಂವೇದೇತೀತಿ ಹಿ ಪಾಳಿಯಂ ವುತ್ತಂ। ಅಪರಾಪರೇವಾ ಪರಿಯಾಯೇತಿವಾ। ಅಹೋಸಿನಾಮಕಂ ಕಮ್ಮಂ **ಅಹೋಸಿಕಮ್ಮಂ**। ಅಹೋಸಿಕಮ್ಮಂ। ಭವಿಸ್ಸತಿಕಮ್ಮಂ। ಅತ್ಥಿಕಮ್ಮಂ। ನತಸ್ಸ ವಿಪಾಕೋತಿ ಏವಂ ವುತ್ತಪಾಠವಸೇನ ಆಚರಿಯೇಹಿ ತಥಾಗಹಿತನಾಮ ಧೇಯ್ಯಂ ಸಬ್ಬಸೋ ಅಲದ್ಧವಿಪಾಕವಾರಂ ಕಮ್ಮನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಸತ್ತಸು ಕುಸಲಾಕುಸಲಜವನೇಸು ಪಥಮಜವನಚೇತನಾ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮವೇ ದನೀಯಂನಾಮ। ಸಾ ಹಿ ಅಲದ್ಧಾಸೇವನತಾಯ ಸಬ್ಬದುಬ್ಬಲತ್ತಾ ಅಚಿರಟ್ಠಿ ತಿಕಾಚ ಹೋತಿ ಅಪ್ಪತರವಿಪಾಕಾಚಾತಿ। ಪಚ್ಚಯಂ ಲದ್ಧಾ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮೇಏವ ಅಹೇತುಕಮತ್ತಂ ಫಲಂ ದತ್ವಾ ವಿಗಚ್ಛತಿ। ನ ಏಕಂಪಿ ಮರಣಕಾಲಂ ಅತಿಕ್ಕಮ್ಮ ಸನ್ತಾನಂ ಅನುಬನ್ಧಿತುಂ ಸಕ್ಕೋತಿ। ಪಚ್ಚಯಂ ಪನ ಅಲಭಮಾನಾ ಅಹೋಸಿಕಂನಾಮ ಹೋತಿ। ಪಚ್ಚಯೋತಿಚ ಅತ್ತನೋ ಫಲುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಓಕಾಸದಾಯಕೋ ನಾನಾ ಇರಿಯಾಪಥೇಸು ಇಟ್ಠಾನಿಟ್ಠಾರಮ್ಮಣಸಮಾ ಗಮಾದಿಕೋ ಯೋಕೋಚಿ ಪಚ್ಚಯೋಪಿ ಯುಜ್ಜತಿಯೇವ। ಟೀಕಾಸು ಪನ ಪಟಿಪಕ್ಖೇಹಿ ಅನಭಿಭೂತತಾಯಾತಿಆದಿನಾ ಮಹನ್ತಂ ಕತ್ವಾ ಪಚ್ಚಯೋ ವುತ್ತೋ। ಸೋ ಕಾಕವಲಿಯಾದೀನಂ ವಿಯ ಪಾಕಟತರಫಲದಾನಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ನ ಹಿ ಕಮ್ಮಪಥಜವನಸನ್ತಾನೇ ಪವತ್ತಮಾನಾ ಇತರಾಪಿವಾ ಪಥಮಜವನಚೇತನಾ ಇಟ್ಠಾನಿಟ್ಠಸಮಾಯೋಗವಸೇನಪಿ ಲದ್ಧ ಪಚ್ಚಯಾ ಕಾಚಿ ಅತ್ತನೋ ಬಲಾನುರೂಪಂ ಫಲಂ ನ ದೇತೀತಿ ಅತ್ಥಿ। ನಚತಾಯ ದಿಯ್ಯಮಾನಂ ಸಬ್ಬಂಪಿ ಫಲಂ ಮಹಾಜನಸ್ಸವಾ ಕಮ್ಮಕಾರಕಸ್ಸೇವ ವಾಪಾಕಟಮೇವ ಸಿಯಾತಿ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುನ್ತಿ। ಯಂ ಪನ ಞಾಣವಿಭಙ್ಗಟ್ಠ ಕಥಾಯಂ ಏಕಂ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮವೇದನೀಯಂ ವಿಪಾಕಂ ದೇತಿ। ಸೇಸಾನಿ ಅವಿಪಾಕಾನೀತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ಅಲದ್ಧಪಚ್ಚಯಾನಿ ಸೇಸಾನಿ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತನ್ತಿ ಗಹೇತಬ್ಬಂ। ನ ಹಿ ಏಕೋ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮೋ ಏಕಸ್ಸೇವ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮವೇದನೀ ಯಸ್ಸ ಓಕಾಸೋತಿ ಸಕ್ಕಾ ವಿಞ್ಞಾತುನ್ತಿ। ಅತ್ಥಸಾಧಿಕಾ ಪನ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾಪಕಭೂತಾ ಸತ್ಥಮಜವನಚೇತನಾ ಉಪಪಜ್ಜ ವೇದನೀಯಂನಾಮ। ಸಾ ಹಿ ಲದ್ಧಾಸೇವನತಾಯ ಥೋಕಂ ಸಾರಭೂತಾ ಹೋತೀತಿ ಪಥಮಚೇತನಾ ವಿಯ ಸೀಘತರಂ ವಿಪಚ್ಚಿತುಂ ನಸಕ್ಕೋತಿ। ಬಲವತೀಚ ಹೋತೀತಿ ಏಕಂ ಭವಂ ಜನೇತುಂ ಸಕ್ಕೋತಿ। ಪತಿತ ಜವ ನೇಸು ಪನ ಅನ್ತಿಮಜವನತಾಯ ಮಜ್ಝಿಮಚೇತನಾಯೋ ವಿಯ ಚಿರಟ್ಠಿತಿಕಾ ನ ಹೋತೀತಿ ಪಚ್ಚಯಂ ಲದ್ಧಾ ಅನನ್ತರೇ ಏವ ಭವೇ ಪಟಿಸನ್ಧಿಂವಾ ಪವತ್ತಿ ಫಲಮೇವವಾ ದತ್ವಾ ವಿಗಚ್ಛತಿ। ಅಲದ್ಧಾ ಪನ ಅಹೋಸಿಕಮ್ಮಮೇವ ಹೋತಿ। ನ ದುತೀಯಂ ಮರಣಕಾಲಂ ಅತಿಕ್ಕಮಿತುಂ ಸಕ್ಕೋತಿ। ಯಂಪನ ಞಾಣವಿಭಙ್ಗಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಏಕಂ ಉಪಪಜ್ಜವೇದನೀಯಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ಆಕಡ್ಢತಿ। ಸೇಸಾನಿ ಅವಿಪಾಕಾನೀತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂಪಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿವಿಪಾಕಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತನ್ತಿ ಗಹೇತಬ್ಬಂ। ಸೇಸಾನಿಪಿ ಹಿ ಯಾವ ದುತೀಯಚುತಿ

ನಾಗಚ್ಛತಿ। ತಾವ ಲದ್ಧಪಚ್ಚಯಾನಿ ಪವತ್ತಿ ವಿಪಾಕಂ ದೇನ್ತಿಯೇವ। ಇಧ ಮಿಸ್ಸಕ ಕಮ್ಮಾನಿ ಕತ್ವಾ ಅನನ್ತರಭವೇ ಮಿಸ್ಸಕಕಮ್ಮಫಲಂ ಅನುಭೋನ್ತಾನಿ ವೇಮಾನಿಕ ಪೇತವತ್ಥೂನಿ ಅಞ್ಞಾನಿಚ ತಂತಂಕಮ್ಮಂ ಕತ್ವಾ ಅನನ್ತರಭವೇ ಏವ ಸುಗತಿ ಯಂ ಕಬ್ಬಿಪಾಕಭೂತಂ ವಿಪತ್ತಿಂ ಅನುಭವನ್ತಾನಿ ದುಗ್ಗತಿಯಂವಾ ತಬ್ಬಿಪಾಕಭೂತಂ ಸಮ್ಪತ್ತಿಂ ಅನುಭವನ್ತಾನಿ ಅನೇಕಾನಿ ವತ್ಥುಸತಾನಿ ಏತ್ಥ ಕಥೇತಬ್ಬಾನೀತಿ।

[೧೫೦] ಯಂ ಪನ **ವಿಭಾವನಿಯಂ**

> "ಸಾಚ ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ದತ್ವಾವ ಪವತ್ತಿವಿಪಾಕಂ ದೇತಿ। ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ಪನ ಅದಿನ್ನಾಯ ಪವತ್ತಿವಿಪಾಕಂ ದೇತೀತಿ ನತ್ಥೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ನ ಯುಜ್ಜತಿ।

ಯಥಾವುತ್ತವತ್ಥೂಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ವಿರುಜ್ಝನತೋ।

[೧೫೧] ಯಞ್ಚ **ತತ್ಥ**

> "ಚುತಿ ಅನನ್ತರಞ್ಹಿ ಉಪಪಜ್ಜವೇದನೀಯಸ್ಸ ಓಕಾಸೋ"ತಿ ಕಾರಣಂ ವುತ್ತಂ। ತಂಪಿ ಅಕಾರಣಂ।

ಪುತಿಅನನ್ತರತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಯಾವಜೀವಂಪಿ ಓಕಾಸಸಮ್ಭವತೋ।

[೧೫೨] ಯಞ್ಚ **ತತ್ಥ**

> "ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ಪನ ದಿನ್ನಾಯ ಜಾತಿಸತೇಪಿ ಪವತ್ತಿವಿಪಾಕಂ ದೇತೀತಿ ವುತ್ತಂ"। ತಂಪಿ ನ ಗಹೇತಬ್ಬಂ।

ಕಮ್ಮಸಙ್ಕರಾಪತ್ತಿತೋ। ಅಙ್ಗುತ್ತರಟ್ಠಕಥಾಯಞ್ಚ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮವೇದನೀಯಂ ಉಪಪಜ್ಜವೇದನೀಯಂ ಅಪರಪರಿಯಾಯ ವೇದನೀಯನ್ತಿ ತೇಸಂ ಸಙ್ಕಮನಂ ನತ್ಥಿ। ಯಥಾಠಾನೇಯೇವ ಪತಿಟ್ಠನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ। ನ ಚೇತ್ಥ ಪಟಿಸನ್ಧಿವಸೇನ ಏವಂ ವುತ್ತನ್ತಿ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ। ತದತ್ಥಸಾಧಕಸ್ಸ ಅಟ್ಠಕಥಾಪದೇಸಸ್ಸವಾ ವತ್ಥುಸ್ಸವಾ ಯುತ್ತಿಯಾವಾ ಅಭಾವತೋತಿ। ಮಜ್ಝೇ ಪನ ಪಞ್ಚಜವನ ಚೇತನಾ ಅಪರಪರಿಯಾಯ ವೇದನೀಯಂನಾಮ। ಏತಾ ಹಿ ಸುಟ್ಠು ಬಲವನ್ತೀ ಸಾರಭೂತಾಚ ಹೋನ್ತೀತಿ ನ ಸೀಘಂ ವಿಪಚ್ಚಿತುಂ ಸಕ್ಕೋನ್ತಿ। ಚಿರಟ್ಠಿತಿಕಾ ಪನ ಹೋನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ತತೀಯಭವತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಯದಾ ಓಕಾಸಂ ಲಭನ್ತಿ। ತದಾ ಪಞ್ಚವಾರೇ ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ದತ್ವಾ ಸಂಸಾರಪವತ್ತಿಯಾ ಸತಿ ಕಪ್ಪಸತಸಹಸ್ಸೇಪಿ ಪವತ್ತಿವಿಪಾಕಂ ದೇನ್ತೀತಿ। ಇಮಾನಿಯೇವ ಪನ ತೀಣಿ ಕಮ್ಮಾನಿ ಅತ್ತನೋ ಅತ್ತನೋ ಖೇತ್ತೇ ಸಬ್ಬಸೋ ವಿಪಾಕವಾರಂ ಅಲಭಮಾನಾನಿ ಅಹೋಸಿಕಮ್ಮಂನಾಮ। ಖೇತ್ತಞ್ಚ ನೇಸಂ ಪಥಮಸ್ಸ ದಿಟ್ಠ ಧಮ್ಮಚುತಿಯಾ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಂ। ದುತೀಯಸ್ಸ ಅನಾಗತಾನನ್ತರಭವಚುತಿಯಾ। ತತೀಯಸ್ಸ ಪರಿನಿಬ್ಬಾನಚುತಿಯಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। [ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಚತುಕ್ಕಂ]

೧೪೮. **ಪಾಕಟ್ಠಾನವಸೇನಾತಿ** ಅಪಾಯಾದಿಕಸ್ಸ ವಿಪಚ್ಚನಟ್ಠಾನಸ್ಸ ವಸೇನ ತಥಾ ಚತ್ತಾರಿ ಕಮ್ಮಾನಿನಾಮ ಹೋನ್ತೀತಿ ಯೋಜನಾ। **ತತ್ಥಾತಿ** ತೇಸು ಅಕುಸಲಾದೀಸು ಚತೂಸು ಕಮ್ಮೇಸು। **ಕಮ್ಮದ್ವಾರವಸೇನಾತಿ** ಕಮ್ಮಸಿದ್ಧಿಯಾ ಅಙ್ಗಭೂತಾನಂ ಕಾಯಾದಿ ಕಮ್ಮದ್ವಾರಾನಂ ವಸೇನ। ಪಾಣಂ ಅತಿಪಾತೇನ್ತಿ ಏತೇನಾತಿ **ಪಾಣಾತಿಪಾತೋ**। ಅತಿಪಾತನಞ್ಚೇತ್ಥ ಸರಸತೋ ಪತಿತುಂ ಅದತ್ವಾ ಅನ್ತರಾಏವ ಪಯೋಗಬಲೇನ ಪಾತನಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಅದಿನ್ನಂ ಆದಿಯನ್ತಿ ಏತೇನಾತಿ **ಅದಿನ್ನಾದಾನಂ**। ಅಗಮನೀಯವತ್ಥುಸಙ್ಖಾತೇಸು ವತ್ಥುಕಾಮೇಸು ಮಿಚ್ಛಾ ಚರನ್ತಿ ಏತೇನಾತಿ **ಕಾಮೇಸುಮಿಚ್ಛಾಚಾರೋ**। ತತ್ಥ ಪರಪಾಣೇ ಪಾಣಸಞ್ಞಿನೋ ತಸ್ಸ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಸನ್ತಾನುಪಚ್ಛೇದಕಸ್ಸ ಕಾಯವಚೀಪಯೋಗಸ್ಸ ಸಮುಟ್ಠಾಪಿಕಾ ವಧಕಚೇತನಾ ಪಾಣಾತಿಪಾತೋನಾಮ। ಸಯಮೇವ ಅತ್ತನೋ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಪಾತೇನ್ತಸ್ಸ ಪಾಣಾತಿಪಾತೋನಾಮ ನತ್ಥಿ। ಪರಪರಿಗ್ಗಹಿತೇ ಪರಪರಿಗ್ಗಹಿತಸಞ್ಞಿನೋ ತತೋ ವಿಯೋಗಕಾರಣಸ್ಸ ಕಾಯ ವಚೀಪಯೋಗಸ್ಸ ಸಮುಟ್ಠಾಪಿಕಾ ಅಚ್ಛಿನ್ದಕಚೇತನಾ ಅದಿನ್ನಾದಾನಂನಾಮ। ಅಗಮನೀಯವತ್ಥೂಸು

ಮಗ್ಗೇನಮಗ್ಗಪಟಿಪಾದಕಸ್ಸ ಕಾಯಪಯೋಗಸ್ಸ ಸಮುಟ್ಠಾಪಿಕಾ ಅಸ್ಸಾದಚೇತನಾ ಕಾಮೇಸುಮಿಚ್ಛಾಚಾರೋನಾಮ। ಕೇಚಿ ಪನಏತ್ಥಪಿ ಅಗಮನೀಯ ವತ್ಥುಸಞ್ಞಿನೋತಿ ಪದಂ ಇಚ್ಛನ್ತಿ। ತಂ ಅಟ್ಠಕಥಾಯ ನ ಸಮೇತಿ। ಅಗಮಯನೀವತ್ಥು ತಸ್ಮಿಂ ಸೇವನಚಿತ್ತನ್ತಿ ಹಿ ತತ್ಥ ವುತ್ತಂ। ಏತೇನ ಅಗಮನೀಯವತ್ಥುಮ್ಹಿ ಸತಿ ಗಮನೀಯ ಸಞ್ಞಾಯವಾ ಅಗಮನೀಯ ಸಞ್ಞಾಯವಾ ಸೇವನ್ತಸ್ಸ ಕಮ್ಮಪಥೋ ಹೋತಿ ಯೇವಾತಿ ಸಿದ್ಧಂ ಹೋತಿ। ಇತರಥಾ ಅಗಮನೀಯವತ್ಥು ತಥಾ ಸಞ್ಞಿತಾ ತಸ್ಮಿಂ ಸೇವನಚಿತ್ತನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಸಿಯಾತಿ।

ಅಪರೇ ಪನ ಸಯಂ ಪಯೋಗಂ ಕತ್ವಾ ಅತ್ತನಿ ಪರೇನ ಕರೀಯಮಾನಂ ಮಗ್ಗೇನ ಮಗ್ಗಪಟಿಪಾದನಂ ಅಸ್ಸಾದೇನ್ತಸ್ಸ ಸೇವನಚಿತ್ತೇ ಸತಿಪಿ ನತ್ಥಿ ಕಮ್ಮಪ್ಪಥಭೇದೋ। ಪಯೋಗಸ್ಸ ಅಭಾವಾತಿ ವದನ್ತಿ। ಸೇವನಚಿತ್ತೇ ಪನ ಸತಿ ಪಯೋಗೋ ಅಪ್ಪಮಾಣನ್ತಿ ಏಕೇ। ಏವಞ್ಚ ಸತಿ ತಿಯಙ್ಗಿಕೋವ ಮಿಚ್ಛಾಚಾರೋ, ನ ಚತುರಙ್ಗಿಕೋತಿ ಆಪಜ್ಜತಿ। ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಪನ ಸೇವನ ಪಯೋಗೇನ ಸಹ ಚತುರಙ್ಗಿಕೋವ ವುತ್ತೋತಿ ಅಞ್ಞೇ। ಸೇವನಪಯೋಗೋ ಪನ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಲಬ್ಭಮಾನತ್ತಾಯೇವ ವುತ್ತೋ। ನ ಪನ ಏಕನ್ತಅಙ್ಗಭಾವತೋ। ಇತರಥಾ ಇತ್ಥೀನಂ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಪಯೋಗಕಿಚ್ಚಂ ನತ್ಥೀತಿ ತಾಸಂ ಮಿಚ್ಛಾಚಾರೋ ದುಲ್ಲಭೋ ಸಿಯಾತಿ ಚ ವದನ್ತಿ। ಭಿಕ್ಖುನಿದೂಸನಮ್ಪಿ ಏತ್ಥೇವ ಸಙ್ಗಯ್ಹತಿ। ಸಾ ಹಿ ರಕ್ಖಿತಾಸು ಸಙ್ಗಹಿತಾತಿ। ಟೀಕಾಸು ಪನ ಸಾ ಧಮ್ಮರಕ್ಖಿತಾಪಿ ನ ಹೋತಿ। ಕುತೋ ಮಾತಾದಿರಕ್ಖಿತಾ। ಧಮ್ಮೋತಿ ಹಿ ಇಧ ಪಾಸಣ್ಡಿಯಧಮ್ಮೋವ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ವುತ್ತೋತಿ ವದನ್ತಿ। ಸಾಸನಧಮ್ಮೋಪಿ ನನ ಯುತ್ತೋ। ಸಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿ ನಿಯೋಪಿ ಉಪಜ್ಝಾಯಿನೀ ಆದಿಕಾ ತಸ್ಸಾ ಮಾತಾದಿಟ್ಠಾನಿಯಾಏವ ಹೋನ್ತಿ। ತಥಾ ಹಿ ಸಿಕ್ಖಾಪದವಿಭಙ್ಗಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಮಿಚ್ಛಾಚಾರೋಪಿ ದುಸ್ಸೀಲಾಯ।ಲ। ಸಾಮಣೇರಿಯಾ, ಪುಥುಜ್ಜನಭಿಕ್ಖುನಿಯಾ, ಸೋತಾಪನ್ನಾಯ, ಸಕದಾಗಾಮಿನಿಯಾ, ತತೋ ಅನಾಗಾಮಿನಿಯಾ ವೀತಿಕ್ಕಮೋ ಮಹಾಸಾವಜ್ಜೋ। ಖೀಣಾಸವಾಯ ಪನ ಏಕನ್ತಮಹಾಸಾವಜ್ಜೋವಾತಿ ವುತ್ತಂ।

ಕಸ್ಮಾಪನೇತ್ಥ ಸುರಾಪಾನಂ ನಗಹಿ ತಂ। ತಂಪಿಹಿ ಅಪಾಯಸಂವತ್ತನಿ ಕಭಾವೇನ ವುತ್ತಂ। ಯಥಾಹ-ಸುರಾಮೇರಯಪಾನಂ ಭಿಕ್ಖವೇ ಆಸೇವಿತಂ ಭಾವಿತಂ ಬಹುಲೀಕತಂ ನಿರಯಸಂವತ್ತನಿಕಂ ತಿರಚ್ಛಾನಯೋನಿಸಂವತ್ತನಿಕಂ ಪೇತ್ತಿವಿಸಯಸಂವತ್ತನಿಕಂ। ಯೋಚ ಸಬ್ಬಲಹುಕೋ ಸುರಾಮೇರಯ ಪಾನಸ್ಸ ವಿಪಾಕೋ। ಸೋ ಮನುಸ್ಸಭೂತಸ್ಸ ಉಮ್ಮತ್ತಕಸಂವತ್ತನಿಕೋ ಹೋತೀತಿ। ಅಟ್ಠಕಥಾಸುಪಿ ಕೋಟ್ಠಾಸತೋ ಪಞ್ಚಪಿ ಪಾಣಾತಿಪಾತಾ ದಯೋ ಕಮ್ಮಪಥಾಏವಾತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ। ವುಚ್ಚತೇ, ಮೂಲಟೀಕಾಯಂ ತಾವ ತಸ್ಸ ಸಭಾಗತ್ತೇನ ಮಿಚ್ಛಾಚಾರೇ ಉಪಕಾರಕತ್ತೇನ ದಸಸುಪಿ ಕಮ್ಮಪಥೇಸು ಅನುಪವೇಸೋತಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಸಭಾಗತ್ತಂ ಗಹೇತ್ವಾ ವಿಭಾವನಿಯಂ ಸುರಾಪಾನಂಪಿ ಏತ್ಥೇವ ಸಙ್ಗಯ್ಹತೀತಿ ವದನ್ತಿ ರಸಸಜ್ಝಾತೇಸು ಕಾಮೇಸು ಮಿಚ್ಛಾಚಾರಭಾವತೋತಿ ವುತ್ತಂ। ಉಪಕಾರಕತ್ತಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಮಗ್ಗಟೀಕಾಯಂ ಕುಸಲಾಕುಸಲಾಪಿಚ ಪಟಿಸನ್ಧಿಜನಕಾಯೇವ ಕಮ್ಮಪಥಾತಿ ವುತ್ತಾ। ವುತ್ತಾವಸೇಸಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿಜನನೇ ಅನೇಕನ್ತಿ ಕತ್ತಾ ಕಮ್ಮ ಪಥಾತಿ ನ ವುತ್ತಾತಿ ಇಮಸ್ಸ ವಾಕ್ಯಸ್ಸ ಸಂವಣ್ಣನಾಯಂ ವುತ್ತಾವಸೇ ಸಾತಿ ಸುರಾಪಾನಾದಯೋ ತಬ್ಬಿರಮಣಾದಯೋಚ। ಸುರಾಪಾನಞ್ಹಿ ಮದಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ। ಮದೋ ಅಪುಞ್ಞಪಥಸ್ಸ। ತಬ್ಬಿರತಿಪಿ ನಿಮ್ಮದತಾಯ। ಸಾಚ ಪುಞ್ಞಪಥಸ್ಸಾತಿ ಕಮ್ಮಪಥೂಪನಿಸ್ಸಯಾನಿ ತಾನಿ ತದಾಸನ್ನಕಮ್ಮವಸೇನ ಸನ್ಧಿಜನಕಾನಿಪಿ ಹೋನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ತದಾಸನ್ನಕಮ್ಮವಸೇನಾತಿ ತಸ್ಸ ಸುರಾಪಾನಸ್ಸವಾ ಸುರಾಪಾನವಿರತಿಯಾವಾ ಆಸನ್ನೇ ಪವತ್ತಾನಂ ತಮ್ಮೂಲಕಾನಂ ಅಪುಞ್ಞಕಮ್ಮಾನಂವಾ ಪುಞ್ಞಕಮ್ಮಾನಂವಾ ವಸೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ-ಯೋ ಸುರಂ ಪಿವಿತ್ವಾ ಸುರಾಮದಹೇತು ಪಾಣಾ ಪಾತಾದೀಸು ಯಂಕಿಞ್ಚಿ ಕಮ್ಮಂ ಕರೋತಿ, ತಸ್ಸ ಸುರಾಪಾನಂ ತಸ್ಸತಿ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಬಲವೂಪನಿಸ್ಸಯೋ ಹೋತಿ ಪುಬ್ಬಚೇತನಾಠಾನಿಯಞ್ಚ। ತದೇವ ವಿಸುಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ಜನೇತಿ, ನ ಇತರನ್ತಿ। ಯಥಾ ಹಿ ಪುಬ್ಬಾಪರಚೇತನಾ ಯೋಪಿ ಕಮ್ಮಪಥಪತ್ತಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಪರಿವಾರಭೂತಾಏವ ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ಜನೇನ್ತಿ, ನ ಇತರಾ। ಏವಮಿದಂಪೀತಿ। ನ ಹಿ ಕಮ್ಮಪಥಸುತ್ತೇಸು ಸರೂಪತೋ ಆಗತಾನಿಏವ ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ಜನೇನ್ತಿ। ನ ಇತರಾನೀತಿ ಸಕ್ಕಾ ನಿಯಮೇತುಂ। ಯಾನಿ ಪನ ಏಕನ್ತೇನ ಪಟಿಸನ್ಧಿಜನನಸಾಮತ್ಥಿಯ ಯುತ್ತಾನಿ, ತಾನೇವ ತತ್ಥ ಸರೂಪತೋ ವುತ್ತಾನಿ। ಯಾನಿಪನ ಪಟಿಸನ್ಧಿಜನನೇ ಅನೇಕನ್ತಿಕಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ತಾನಿ ತತ್ಥಸರೂಪತೋ ನ ವುತ್ತಾನೀತಿ ಸಕ್ಕಾ ವಿಞ್ಞಾತುಂ। ತಥಾ ಹಿ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ಮಗ್ಗಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಕುಸಲಾಕುಸಲಾಪಿಚ ಪಟಿಸನ್ಧಿಜನಕಾಯೇವ ಕಮ್ಮಪಥಾತಿ ವುತ್ತಾ। ವುತ್ತಾವಸೇಸಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿಜನನೇ ಅನೇಕನ್ತಿ ಕತ್ತಾ ಕಮ್ಮಪಥಾತಿ ನ ವುತ್ತಾತಿ ವುತ್ತಂ।

ತಸ್ಮಾ ಇದಂಪಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಜನನೇ ಅನೇಕನ್ತಿಕತ್ತಾ ತತ್ಥ ಸರೂಪತೋ ನ ವುತ್ತನ್ತಿಚ। ಯಂ ತದಾ ಸನ್ನಕಮ್ಮವಸೇನ ಪಟಿಸನ್ಧಿಜನಕನ್ತಿ ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತಂ। ತಂ ತತ್ಥ ಸರೂಪತೋ ವುತ್ತೇಸು ತದಾ ಸನ್ನಕಮ್ಮೇಸು ಅನುಪವಿಟ್ಠನ್ತಿಚ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುನ್ತಿ। ತಸ್ಸ ಪನ ದುವಿಧಂ ಕಿಚ್ಚಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಜನನಂ ಕಮ್ಮಜನನಞ್ಚಾತಿ। ತತ್ಥ ಪಟಿಜನನತೋ ಕಮ್ಮಜನನಮೇವಸ್ಸ ಮಹನ್ತಂ ಮಹಾವಿಪ್ಫಾರಞ್ಚ ಹೋತೀತಿ ಕತ್ವಾ ಸಕ್ಕೇನ ದೇವಾನಮಿನ್ದೇನ ಕುಮ್ಭಜಾತಕೇ -

> ಯಂ ವೇ ವಿವಿತ್ವಾ ದುಚ್ಚರಿತಂ ಚರನ್ತಿ,
> ಕಾಯೇನ ವಾಚಾಯ ಚೇತಸಾಚ।
> ನಿರಯಂ ವಜನ್ತಿ ದುಚ್ಚರಿತಂ ಚರಿತ್ವಾ,
> ತಸ್ಸಾ ಪುಣ್ಣಂ ಕುಮ್ಭಮಿಮಂ ಕಿಣಾಥಾತಿ॥

ಏವಂ ತದಾಸನ್ನಕಮ್ಮವಸೇನೇವ ತಸ್ಸ ಅಪಾಯಗಾಮಿತಾ ವುತ್ತಾ। ತದುಭಯಂ ಪನಸ್ಸ ಕಿಚ್ಚಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಸುರಾಮೇರಯಪಾನಂ ಭಿಕ್ಖವೇ ಆಸೇವಿತಂ।ಲ। ಸಂವತ್ತನಿಕನ್ತಿ ಅಙ್ಗುತ್ತರೇ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಅಯಞ್ಹಿಸುತ್ತಪದೇಸು ಧಮ್ಮತಾ। ಯದಿದಂ ಸಂವತ್ತನಿಕನ್ತಿ ವುತ್ತಟ್ಠಾನೇ ಯಥಾಲಾಭಯೋಜನಾತಿ। ತಥಾಹಿ ಮೂಲಟೀಕಾಯಂಪುನಬ್ಭವಂದೇತಿಪುನಬ್ಭವಾಯ ಸಂವತ್ತೇತೀತಿ ಪಾಠೇ ಕಮ್ಮಸಹಜಾತಾ ಪುನಬ್ಭವಂದೇತಿ। ಕಮ್ಮಸಹಾಯಭೂತಾ ಅಕಮ್ಮಸಹಜಾ ತಾಪುನಬ್ಭವಂ ಸಂವತ್ತೇತೀತಿ ವುತ್ತಂ। ಕೇಚಿ ಪನ ಇಮಮತ್ಥಂ ಅನುಪಧಾರೇತ್ವಾ ಇಮಾಯ ಪಾಳಿಯಾ ತಸ್ಸ ವಿಸುಂ ಏಕನ್ತಕಮ್ಮಪಥಭಾವಂ ಮಞ್ಞನ್ತಿ। ಯಂ ಪನ ಕೋಟ್ಠಾಸತೋ ಪಞ್ಚಪಿ ಕಮ್ಮಪಥಾಏವಾತಿ ಅಟ್ಠಕಥಾವಾಕ್ಯಂ। ತತ್ಥ ಏವಸದ್ದೇನ ತೇಸಂ ಚೇತನಾಧಮ್ಮತ್ತಾ ಝಾನಾದಿಕೋಟ್ಠಾಸಿಕತ್ತಂ ನಿವತ್ತೇತಿ। ಚೇತನಾ ಹಿ ಕಮ್ಮಪಥಂ ಪತ್ತಾಪಿ ಅಪತ್ತಾಪಿ ಕೋಟ್ಠಾಸತೋ ಕಮ್ಮ ಪಥಕೋಟ್ಠಾಸಿಕಾಏವ ಹೋತೀತಿ। ತೇನೇವ ಮೂಲಟೀಕಾಯಂ ಕಮ್ಮಪಥಾ ಏವಾತಿ ಕಮ್ಮಪಥಕೋಟ್ಠಾಸಿಕಾಏವಾತಿ ವುತ್ತಂ। ಅನುಟೀಕಾಯಞ್ಚ ಕಮ್ಮ ಪಥಕೋಟ್ಠಾಸಿಕಾಏವ। ನ ಝಾನಾದಿಕೋಟ್ಠಾಸಿಕಾತಿ ವುತ್ತಂ। ಕೇಚಿಪನ ಇಮಮತ್ಥಂ ಅಸಲ್ಲಕ್ಖೇತ್ವಾ ಇಮಿನಾ ವಾಕ್ಯೇನ ತಸ್ಸ ವಿಸುಂ ಕಮ್ಮಪಥಭಾವಂ ವದನ್ತಿ।

ಖುದ್ದಕಪಾಠಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಪನ ಸಬ್ಬೇನಸಬ್ಬಂ ತಸ್ಸ ಕಮ್ಮಪಥಭಾವೋ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತೋಯೇವ, ತತ್ಥ ಹಿ ಪುರಿಮಾನಂ ಚತುನ್ನಂ ಕಾಯಕಮ್ಮಾದಿಭಾವಞ್ಚ ಕಮ್ಮಪಥಭಾವಞ್ಚ ವಿಸುಂ ವತ್ವಾ ಸುರಾಪಾನಂಪತ್ವಾ ಕಾಯಕಮ್ಮಮೇವಾತಿ ವುತ್ತಂ। ಏತೇನ ವಚೀಕಮ್ಮಭಾವಞ್ಚ ಕಮ್ಮಪಥಭಾವಞ್ಚ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತೀತಿ। ಧಾತುಸಂಯುತ್ತಟ್ಠಕಥಾ ಯಞ್ಚ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತೋ। ಯಥಾಹ- ತತೀಯಂಪಞ್ಚಕಮ್ಮವಸೇನ ಬುಜ್ಝನಕಾನಂ ಅಜ್ಝಾಸಯವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ಚತುತ್ಥಂ ಸತ್ತಕಮ್ಮಪಥವಸೇನ ಪಞ್ಚಮಂ ದಸ ಕಮ್ಮಪಥವಸೇನಾತಿ। ತತ್ಥ ಹಿ ತತೀಯೇ ಸುರಾಪಾನಮಿಸ್ಸಕತ್ತಾ ಪಞ್ಚಕಮ್ಮವಸೇನ ಇಚ್ಚೇವ ವುತ್ತಂ। ನ ಪಞ್ಚಕಮ್ಮಪಥವಸೇನಾತಿ। ಏತಾಸುಪಿಚ ಪಟಿಸನ್ಧಿಜನನೇ ಅನೇಕನ್ತಿ ಕತ್ತಾಏವ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತೋತಿ ನ ನಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ ಏವಞ್ಹಿ ಸತಿ ಸಬ್ಬಾ ಪಾಳಿಟ್ಠಕಥಾಟೀಕಾಯೋ ಸಂಸನ್ದಿತಾ ಹೋನ್ತೀತಿ। **ಕಾಯಕಮ್ಮನ್ತಿ** ಏತ್ಥ ಕಾಯೋ ತಿವಿಧೋ ಸಸಮ್ಭಾರಕಾಯೋ ಪಸಾದಕಾಯೋ ಚೋಪನಕಾಯೋತಿ। ಇಧ ಕಾಯವಿಞ್ಞತ್ತಿಸಙ್ಖಾತೋ ಚೋಪನಕಾಯೋ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋತಿ ವುತ್ತಂ **ಕಾಯವಿಞ್ಞತ್ತಿಸಙ್ಖಾತೇತಿ**। ಚೋಪನಕಾಯೋ ಹಿ ಕದಾಚಿ ಕಾಯಙ್ಗೇನ ಅತ್ತನೋಅಧಿಪ್ಪಾಯಂ ಪರಸ್ಸ ವಿಞ್ಞಾ ಪನತ್ಥಾಯಪಿ ಕರೀಯತೀತಿ ಕಾಯವಿಞ್ಞತ್ತೀತಿ ವುಚ್ಚತೀತಿ। ಸೋ ಯೇವಚ ಕಮ್ಮಾನಂ ಪವತ್ತಿಮುಖತ್ತಾ ದ್ವಾರನ್ತಿ ಕಾಯದ್ವಾರಂ। ತಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ತೇನ ತೇನ ಉಪಕ್ಕಮ ಕಿಚ್ಚೇನ ಪವತ್ತಮಾನೇಏವ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯುಪಚ್ಛೇದಾದಿಕಿಚ್ಚಸಿದ್ಧಿತೋ ತಂಜನ ಕಸ್ಸ ಚೇತನಾಧಮ್ಮಸ್ಸ ಆಯೂಹನ ಕಿಚ್ಚನಿಬ್ಬತ್ತಿಚ ಕಾಯಕಮ್ಮನಾಮ ಲಾಭೋಚ ಹೋತೀತಿ। ತಸ್ಮಿಂ ಕಾಯದ್ವಾರೇ। ಏತ್ಥಚ ಯಸ್ಮಾಸಬ್ಬಾನಿಪಿ ಕಮ್ಮಾನಿ ಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಭೂತೇನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಮನೇನ ವಿನಾ ನಸಿಜ್ಝನ್ತಿ। ಮನೋಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಾ ಧಮ್ಮಾ। ಮನೋಸೇಟ್ಠಾ ಮನೋಮಯಾತಿ ಹಿ ವುತ್ತಂ। ಧಮ್ಮಾತಿ ಚೇತ್ಥ ಸುಚರಿತದುಚ್ಚರಿತಧಮ್ಮಾ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ಮನೋದ್ವಾರಂ ಸಬ್ಬಕಮ್ಮಸಾಧಾರಣತ್ತಾ ಕಮ್ಮಾನಿ ವಿಸೇಸೇತುಂ ನಸಕ್ಕೋತಿ। ಅಸಾಧಾರಣಭೂತಾ ಪನ ಕಾಯವಚೀಯೋ ಏವ ಸಕೋನ್ತಿ। ಯಸ್ಮಾಚ ಪುರಿಮಾನಿ ಸತ್ತವಿಧಾನಿ ಕಮ್ಮಾನಿ ಕೇವಲಂ ಮನೋಮತ್ತೇನ ನಸಿಜ್ಝನ್ತಿ।

ತಂಸಮುಟ್ಠಿತೇಹಿ ಪನ ಕಾಯ ವಚೀಪಯೋಗೇಹಿ ಏವ ಸಿಜ್ಝನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ತೇಏವ ತೇಸಂ ಕಮ್ಮಾನಂ ಪವತ್ತಿಮುಖಸಙ್ಖ್ಯಂ ಗಚ್ಛನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ **ಕಾಯದ್ವಾರೇ**ತಿ। ಪರತೋ **ವಚೀದ್ವಾರೇ**ತಿ ಚ।

ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಕಾಯದ್ವಾರೇ ವುತ್ತಿತೋ ಕಾಯಕಮ್ಮಂ ನಾಮ। ವಚೀದ್ವಾರೇ ವುತ್ತಿತೋ ವಚೀಕಮ್ಮಂನಾಮಾತಿ ಏತ್ತಕಮತ್ತೇ ವುತ್ತೇ ಪಾಣಾತಿಪಾತಾದೀನಿ ತೀಣಿ ಕಾಯಕಮ್ಮಂನಾಮ। ಮುಸಾವಾದಾದೀನಿ ಚತ್ತಾರಿ ವಚೀಕಮ್ಮಂನಾಮಾತಿ ಏವಂ ದ್ವಾರೇನ ಕಮ್ಮಾನಂ ನಾಮವವತ್ಥಾನಂ ಅಸಿದ್ಧಂ ಸಿಯಾ। ಕಥಂ। ಯದಾ ಹಿ ಪುರಿಮಾನಿ ದ್ವೇ ಆಣತ್ತಿವಸೇನ ಅಪ್ಪಕೇನ ವಚೀದ್ವಾರೇ ಭಿಜ್ಝನ್ತಿ। ತದಾ ತಾನಿ ಕಾಯಕಮ್ಮನ್ತಿ ನಾಮಂ ಜಹೇಯ್ಯುಂ। ವಚೀಕಮ್ಮನ್ತಿ ಸಙ್ಖ್ಯಂ ಗಚ್ಛೇಯ್ಯುಂ ಕಸ್ಮಾ ವಚೀದ್ವಾರೇ ವುತ್ತಿತೋ ವಚೀಕಮ್ಮಂನಾಮಾತಿ ವುತ್ತತ್ತಾ। ದ್ವೇವಾ ನೇಸಂ ನಾಮಾನಿ ಭವೇಯ್ಯುಂ। ಉಭಯದ್ವಾರೇಸುಪಿ ಸನ್ದಿಸ್ಸನತೋ। ಯದಾಪನ ಮಜ್ಝಿಮಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಹತ್ಥಮುಟ್ಠಾದಿವಸೇನ ಅಪ್ಪಕೇನ ಕಾಯದ್ವಾರೇ ಸಿಜ್ಝನ್ತಿ। ತದಾ ತಾನಿಪಿ ವಚೀಕಮ್ಮನ್ತಿ ನಾಮಂ ಜಹೇಯ್ಯುಂ। ಕಾಯಕಮ್ಮನ್ತಿ ಸಙ್ಖ್ಯಂ ಗಚ್ಛೇಯ್ಯುಂ। ಕಸ್ಮಾ ಕಾಯದ್ವಾರೇ ವುತ್ತಿತೋ ಕಾಯಕಮ್ಮಂನಾಮಾತಿ ವುತ್ತತ್ತಾ। ದ್ವೇವಾ ನೇಸಂ ನಾಮಾನಿ ಭವೇಯ್ಯುಂ। ಉಭಯದ್ವಾರೇಸುಪಿ ಸನ್ದಿಸ್ಸನತೋ। ಏವಞ್ಚಸತಿ ಪಾಣಾತಿಪಾತೋ।ಲ। ಮಿಚ್ಛಾಚಾರೋಚೇತಿ ಕಾಯಕಮ್ಮಂನಾಮಾತಿ ಇದಂ ವವತ್ಥಾನಮೇವ ನಿರತ್ಥಕಂ ಸಿಯಾ। ತಥಾ ಪರತೋ ಮುಸಾವಾದೋ।ಲ। ಪ್ಪಲಾಪೋಚೇತಿ ವಚೀಕಮ್ಮಂನಾಮಾತಿ। **ಬಾಹುಲ್ಲವುತ್ತಿತೋ**ತಿ ವುತ್ತೇಪನ ಏಕಮೇಕೇನ ಬಾಹುಲ್ಲಸದ್ದೇನ ಛಬ್ಬಿಧಾನಿ ತಾನಿ ವಜ್ಜಾನಿ ವಜ್ಜೇತ್ವಾ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಂ ದ್ವಾರೇನ ಕಮ್ಮವವತ್ಥಾನಂ ಸಿದ್ಧಂ ಭವತಿ। ಯಥಾ ವನಚರಕೋ ಸಙ್ಗಾಮಾವಚರೋತಿ।

ಮನೋಕಮ್ಮಾನಿ ಪನ ದ್ವಾರನ್ತರೇಸು ಚರನ್ತಾನಿಪಿ ಚರಣಮತ್ತಾನಿ ಏವ ಹೋನ್ತಿ। ನ ದ್ವಾರನ್ತರಾನಿ ತೇಸಂ ಕಮ್ಮಸಿದ್ಧಿಯಾ ಅಙ್ಗಂ ಹೋನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ತಾನಿ ವಿಸುಂ ಕತಾನೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಕಾಯದ್ವಾರಸ್ಸ ಕಾಯೋತಿ ನಾಮಂ ಅನೇಕೇಸು ಸುತ್ತಸಹಸ್ಸೇಸು ಸಯಮೇವ ಸಿದ್ಧಂ ಪಾಕಟಞ್ಚ। ತಥಾ ವಚೀದ್ವಾರಸ್ಸ ವಾಚಾತಿ ನಾಮಂ। ಕುಸಲಾಕುಸಲ ಜವನಚಿತ್ತಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಮನೋದ್ವಾರಸ್ಸಚ ಮನೋತಿ ನಾಮಂ। ತಸ್ಮಾ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಕಾಯದ್ವಾರಂ ವಚೀದ್ವಾರಂ ಮನೋದ್ವಾರನ್ತಿ ವುತ್ತೇ ಕಮ್ಮೇನ ದ್ವಾರಸ್ಸ ವವತ್ಥಾನ ಕಿಚ್ಚಂನಾಮ ನತ್ಥಿ। ಯತ್ಥ ಪನ ಕಾಯಕಮ್ಮದ್ವಾರಂ ವಚೀಕಮ್ಮದ್ವಾರಂ ಮನೋಕಮ್ಮದ್ವಾರನ್ತಿ ಆಗತಂ। ತತ್ಥೇವ ದ್ವಾರಕಥಾದೀಸು ಕಮ್ಮೇನ ದ್ವಾರವವತ್ಥಾನಂಪಿ ವಿಸುಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಹೋತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

[೧೫೩] ಏತೇನ ಯಂ ವುತ್ತಂ **ವಿಭಾವನಿಯಂ**

"ಕಾಯಕಮ್ಮಸ್ಸಚ ಪವತ್ತಿಮುಖಭೂತಂ ಕಾಯದ್ವಾರನ್ತಿ ವುಚ್ಚತೀತಿ"। ತಂ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತಂ ಹೋತಿ।

[೧೫೪] ಯಞ್ಚ **ತತ್ಥ**

"ತಥಾ ಮುಸಾವಾದಾದಿಂ ಕಾಯವಿಕಾರೇನ ಕರೋನ್ತಸ್ಸ ವಚೀಕಮ್ಮಂ ಕಾಯದ್ವಾರೇಪಿ ಪವತ್ತತೀತಿ ಕಮ್ಮೇನ ದ್ವಾರವವತ್ಥಾನಂಪಿ ನಸಿಯಾತಿ" ವುತ್ತಂ। ತಂಪಿ ನ ಯುಜ್ಜತಿ।

ನ ಹಿ ಕಾಯವಿಕಾರೇನ ಕರೀಯಮಾನಂ ವಚೀಕಮ್ಮಂ ಕಾಯದ್ವಾರೇ ಪವತ್ತಮಾನಂಪಿ ತಸ್ಸ ದ್ವಾರಸ್ಸ ನಾಮಂ ಭಿನ್ದಿತುಂವಾ ಅತ್ತನೋ ನಾಮಂ ದಾತುಂವಾ ಸಕ್ಕೋತಿ। ಸಭಾವ ಸಿದ್ಧತ್ತಾ ತಸ್ಸ ನಾಮಸ್ಸಾತಿ।

[೧೫೫] ಏತೇನೇವ ಯಞ್ಚ **ತತ್ಥ**

ವುತ್ತಂ "ತಥಾ ಕಾಯಕಮ್ಮಮೇವ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಕಾಯದ್ವಾರೇ ಪವತ್ತತಿ। ನ ಇತರಾನಿ। ತಸ್ಮಾ ಕಾಯಕಮ್ಮಸ್ಸ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಏತ್ಥೇವ ಪವತ್ತನತೋ ಕಾಯಕಮ್ಮದ್ವಾರಭಾವೋ ಸಿದ್ಧೋ। ಬ್ರಾಹ್ಮಣಗಾಮಾದೀನಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಗಾಮಾದಿ ಭಾವೋವಿಯಾತಿ"। ತಂಪಿ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತಂ ಹೋತಿ।

ನ ಹಿ ಕಾಯಕಮ್ಮದ್ವಾರನ್ತಿ ನಾಮಂ ಇಧ ವುತ್ತಂ ಅತ್ಥೀತಿ। [ಕಾಯಕಮ್ಮಂ]

೧೪೯. ಮುಸಾತಿ ಅಭೂತತ್ಥೇ ನಿಪಾತೋ। ಮುಸಾ ವದನ್ತಿ ಏತೇನಾತಿ **ಮುಸಾವಾದೋ**। ವಿಸತಿ ಪರೇಸಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಸಮ್ಮೋದಭಾವಸಙ್ಖಾತಂ ಸಾಮಗ್ಗಿರಸಂ ಸಂಚುಣ್ಣೇತಿ ಪರಿಭಿನ್ದತಿ ಮಿಥು ಭೇದಂ ಕರೋತಿ ಏತಾಯಾತಿ ಪಿಸುಣಾ। ಅತ್ತನೋ ಪಿಯಭಾವಂ ಪರೇಸಞ್ಚ ಮಿತ್ತಸುಞ್ಞಭಾವಂ ಕರೋತಿ ಏತಾಯಾತಿವಾ ಪಿಸುಣಾ। ನಿರುತ್ತಿನಯೇನ। ವದನ್ತಿ ಏತಾಯಾತಿ ವಾಚಾ। ಪಿಸುಣಾಚ ಸಾ ವಾಚಾಚಾತಿ **ಪಿಸುಣವಾಚಾ**। ಯೇನ ಸುಯ್ಯತಿ, ತಸ್ಸ ಹದಯಂ ಫರಮಾನಾ ಉಸತಿ ದಹತೀತಿ ಫರುಸಾ। ಫರುಸಾಚ ಸಾ ವಾಚಾಚಾತಿ **ಫರುಸವಾಚಾ**। ಸಾಧುಜನೇಹಿ ಅಧಿಗನ್ತಬ್ಬಂ ಸಂಸುಖಂ ಹಿತಞ್ಚ ಫಲತಿ ವಿಸರತಿ ವಿನಾಸೇತಿ ಹಿತಸುಖಮಗ್ಗಂ ಭಿನ್ದತೀತಿ ಸಮ್ಫಂ। ತಂವಾ ಫಲತಿ ಭಿಜ್ಜತಿ ಏತೇನಾತಿ ಸಮ್ಫಂ। ಅತ್ಥಧಮ್ಮಾಪಗತಸ್ಸ ಪಟಿಭಾಣಚಿತ್ತಸ್ಸ ಭಾರತಯುದ್ಧಸೀತಾಹರಣಾ ದಿಕಸ್ಸ ವಾಚಾ ವತ್ಥುಮತ್ತಸ್ಸೇತಂ ನಾಮಂ। ಯತ್ಥ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಿಹಿತಬುದ್ಧಿಯಾವಾ ಸಮ್ಪರಾಯಿಕ ಹಿತಬುದ್ಧಿಯಾವಾ ಉಪಾಯದೀಪಕಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಅತ್ಥಧಮ್ಮವಿನಯಪದಂ ನತ್ಥಿ। ಸಮ್ಫಂ ಪಲಪನ್ತಿಪಕಾರೇನ ಕಥಯನ್ತಿ ಏತೇನಾತಿ **ಸಫ್ಫಪ್ಪಲಾಪೋ**। ತತ್ಥ ಪರಸ್ಸವಿಸಂ ವಾದನಪುರೇಕ್ಖಾರೇನ ವಿಸಂ ವಾದಕ ಕಾಯವಚೀಪಯೋಗಸಮುಟ್ಠಾಪಿಕಾ ಅಕುಸಲಚೇತನಾ ಮುಸಾವಾದೋ। ಸೋ ಪರಸ್ಸ ಅತ್ಥಭಞ್ಜನಕೋವ ಕಮ್ಮಪಥಭೇದೋ। ಇತರೋ ಕಮ್ಮಮೇವ। ಏತ್ಥ ಚ ಕಮ್ಮ ಪಥೋತಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಜನಕಾನಂ ಕಮ್ಮಾನಂ ಉಟ್ಠಾನಮುಖಮಗ್ಗೋ ವುಚ್ಚತಿ। ಯಥಾ ಹಿ ರಜಾನಂ ಉಟ್ಠಾನಪದೇಸೋ ರಜಪಥೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ತಥಾ ಲೋಕೇ ಸನ್ದಿಸ್ಸಮಾನೇಸು ಸತ್ತಾನಂ ಕಾಯವಚೀಚಿತ್ತಾಭಿಸಙ್ಖರಣಕಿಚ್ಚೇಸುಯೇಹಿ ಕಿಚ್ಚೇಹಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಜನಕಾನಿ ಕಮ್ಮಾನಿ ಉಟ್ಠಹನ್ತಿ। ಯೇಸುವಾ ಕಿಚ್ಚೇಸು ತಾನಿ ಉಟ್ಠಹನ್ತಿ ಪವತ್ತನ್ತಿ। ತಾನಿ ಕಾಯವಚೀಚಿತ್ತಾ ಭಿಸಙ್ಖರಣಕಿಚ್ಚಾನಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಜನಕಾನಂ ಕಮ್ಮಾನಂ ಉಟ್ಠಾನಮುಖಮಗ್ಗತ್ತಾ ಕಮ್ಮಪಥೋತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ಕತಮಾನಿ ಪನ ತಾನೀತಿ। ಅಙ್ಗಸಮ್ಪನ್ನಾನಿ ಅಕುಸಲೇಸು ಪಾಣಘಾತ ಕಿಚ್ಚಾದೀನಿ ಕುಸಲೇಸು ತಬ್ಬಿರಮಣಕಿಚ್ಚಾದೀನಿ ದಸವಿಧಾನಿ ಕಿಚ್ಚಾನೀತಿ। ಕಮ್ಮಾನಿಯೇವ ಸುಗತಿದುಗ್ಗತೀನಂ ತದುಪ್ಪಜ್ಜನಕಸುಖದುಕ್ಖಾನಞ್ಚ ಪಥಭೂತತ್ತಾ ಕಮ್ಮಪಥೋನಾಮಾತಿಪಿ ವದನ್ತಿ।

ಪರಸ್ಸ ಭೇದಪುರೇಕ್ಖಾರೇನ ಭೇದಕಕಾಯಗಚೀಪಯೋಗಸಮುಟ್ಠಾ ಪಿಕಾ ಸಂಕಿಲಿಟ್ಠಚೇತನಾ ಪಿಸುಣಾವಾಚಾ। ಸಾಪಿ ಪರೇ ಭಿನ್ನೇಯೇವ ಕಮ್ಮಪಥಭೇದೋ। ಅಭಿನ್ನೇ ಕಮ್ಮಮೇವ। ಪರಸ್ಸ ಮಮ್ಮಚ್ಛೇದಕಕಾಯ ವಚೀಪಯೋಗಸಮುಟ್ಠಾಪಿಕಾ ದುಟ್ಠಚೇತನಾ ಫರುಸವಾಚಾ। ಏತ್ಥಚ ಮರನ್ತಿ ಸತ್ತಾ, ಮರಣಮತ್ತಂವಾ ದುಕ್ಖಂ ನಿಗಚ್ಛನ್ತಿ ಏತಸ್ಮಿಂ ಘಟ್ಟಿಯಮಾನೇತಿ ಮಮ್ಮಂ। ದುಟ್ಠವಣೋ। ಮಮ್ಮಂ ಛಿನ್ದತಿ ಭಿನ್ದತಿ ಘಟ್ಟೇತೀತಿ ಮಮ್ಮಚ್ಛೇದಕೋ। ವಣಘಟ್ಟನಪಯೋಗೋ। ಇಧ ಪನ ಮಮ್ಮಂವಿಯಾತಿ ಮಮ್ಮಂ। ಜಾತಿಆದೀಸು ದಸಸು ಅಕ್ಕೋಸವತ್ಥೂಸು ಯಂಕಿಞ್ಚಿ। ಮಮ್ಮಚ್ಛೇದಕೋತಿ ಜಾತಿಆದೀಸು ಘಟ್ಟನ ವಸೇನ ಪವತ್ತೋ ಫರುಸ ಕಾಯವಚೀ ಪಯೋಗೋ। ಅಯ ಮತ್ಥೋ ಸೀಲಕ್ಖನ್ಧ ಟೀಕಾ ವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಅಥವಾ। ಮಮಾಯತೀತಿ ಮಮೋ। ಮಿತ್ತೋ। ಮಮಸ್ಸ ಭಾವೋ ಮಮ್ಮಂ। ಮೇತ್ತಾಚಿತ್ತಂ। ಮಮ್ಮಂ ಛಿನ್ದತೀತಿ ಮಮ್ಮಚ್ಛೇದಕೋ। ಅಯಂಪಿ ಅಕ್ಕೋಸಿತಬ್ಬಸ್ಸ ಸಮ್ಮುಖಾಏವ ಕಮ್ಮಪಥಭೇದೋತಿ ಕೇಚಿ। ಪರಮ್ಮುಖಾಪೀತಿ ಅಪರೇ। ಯಥಾ ಪನ ಪರಂ ಅಕ್ಕೋಸಿತ್ವಾ ಖಮಾಪೇನ್ತಸ್ಸ ಖಮಾಪನಕಮ್ಮಂ ಪರಸ್ಸ ದೂರೇ ಠಿತಸ್ಸಪಿ ಮತಸ್ಸಪಿ ಸಮ್ಪಜ್ಜತಿ। ಏವಂ ಅಕ್ಕೋಸನಕಮ್ಮಂಪೀತಿ ದೀಘಮಜ್ಝಿಮಟೀಕಾಕಾರಾ ಇಚ್ಛನ್ತಿ। ಅಕ್ಕೋಸಾಧಿಪ್ಪಾಯೇನ ಚಣ್ಡಾ ಮಹಿಂಸೀ ತಂ ಅನುಬನ್ಧತೂತಿವಾ ಚೋರಾ ತಂ ಖಣ್ಡಾ ಖಣ್ಡಿಕಂ ಕರೋನ್ತೂತಿವಾ ಮುದ್ಧಾ ತೇ ಫಲತು ಸತ್ತಧಾತಿವಾ ಏವಮಾದಿನಾ ನಯೇನ ಪರಂ ಅಭಿಸಪನ್ತಸ್ಸಪಿ ಕಮ್ಮಪಥಭೇದೋ ಹೋತಿಯೇವಾತಿಚ ವದನ್ತಿ।

ಅನತ್ಥವಿಞ್ಞಾಪನ ಕಾಯವಚೀಪಯೋಗ ಸಮುಟ್ಠಾಪಿಕಾ ಪಾಪಚೇತನಾ ಸಮ್ಫಪ್ಪಲಾಪೋ। ಸೋಪಿ ಭಾರತಯುದ್ಧ ಸೀತಾಹರಣಾದಿಕೇಸು ಪಟಿಭಾಣಚಿತ್ತೇಸು ವಾಚಾವತ್ಥುಮತ್ತೇಸುಏವ ಕಮ್ಮಪಥಭೇದೋ। ಸೋಚಖೋ ಪರೇ ತಂ ಅನತ್ಥಂ ಸಚ್ಚತೋ ಗಣ್ಹನ್ತೇಯೇವ। ಅಗಣ್ಹನ್ತೇ ಪನ ಕಮ್ಮಮೇವ। ತಥಾ ರಾಜಕಥಾದೀಸು ದ್ವತ್ತಿಂಸ ತಿರಚ್ಛಾನ ಕಥಾಪಭೇದೇಸುಪಿ ಕಮ್ಮಮೇವ। ತಞ್ಚ ಖೋ ತದಸ್ಸಾದವಸೇನ ಕಥೇನ್ತಸ್ಸೇವ। ಅತ್ಥಧಮ್ಮವಿನಯನಿಸ್ಸಿತಂ ಕತ್ವಾ ಕಥೇನ್ತಸ್ಸ ಪನ ಸಬ್ಬಂಪಿ ಸತ್ಥಕಮೇವ ಹೋತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ವಚೀಕಮ್ಮ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ವಚೀತಿ ವಾಚಾಯೇವ। ಸಾ ಚತುಬ್ಬಿಧಾ ಸದ್ದವಾಚಾ ವಿರತಿವಾಚಾ ಚೇತನಾವಾಚಾ ಚೋಪನವಾಚಾತಿ। ಇಧ ಪನ ಸದ್ದಸಹಿತಾ ವಚೀವಿಞ್ಞತ್ತಿಸಙ್ಖಾತಾ ಚೋಪನ ವಾಚಾ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾತಿ ವುತ್ತಂ

ವಚೀವಿಞ್ಞತ್ತಿಸಙ್ಖಾತೇತಿ। ಚೋಪನವಾಚಾ ಹಿ ಕದಾಚಿ ವಾಚಙ್ಗೇನ ಅತ್ತನೋ ಅಧಿಪ್ಪಾಯಂ ಪರಸ್ಸ ವಿಞ್ಞಾಪನತ್ಥಾಯಪಿ ಕರೀಯತೀತಿ ವಚೀವಿಞ್ಞತ್ತೀತಿ ವುಚ್ಚತೀತಿ। ಸಾಯೇವಚ ಕಮ್ಮಾನಂ ಪವತ್ತಿ ಮುಖತ್ತಾ ದ್ವಾರನ್ತಿ ವಚೀದ್ವಾರಂ। ತಾಯ ಹಿ ತಂತಂವಚೀಪಯೋಗಕಿಚ್ಚೇನ ಪವತ್ತಮಾನಾಯ ಏವ ವಿಸಂವಾದನಾದಿಕಿಚ್ಚಸಿದ್ಧಿತೋ ತಂಸಮುಟ್ಠಾಪಕಸ್ಸ ಚೇತನಾಧಮ್ಮಸ್ಸ ಆಯೂಹನಕ್ರಿಯಾನಿಬ್ಬತ್ತಿಚ ವಚೀಕಮ್ಮನಾಮಲಾಭೋಚ ಹೋತೀತಿ। ತಸ್ಮಿಂ ವಚೀದ್ವಾರೇ। ಯಮೇತ್ಥ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ತಂ ಕಾಯಕಮ್ಮೇ ವುತ್ತಮೇವಾತಿ। [ವಚೀಕಮ್ಮಂ]

೧೫೦. ಅಭಿಜ್ಝಾಯನ್ತಿ ಅಸ್ಸಾದಮತ್ತೇ ಅಟ್ಠತ್ವಾ ಪರಭಣ್ಡಸ್ಸ ಅತ್ತನೋ ಪರಿಣಾಮನವಸೇನ ಅತಿರೇಕತರಂ ಝಾಯನ್ತಿ ನಿಜ್ಝಾಯನ್ತಿ ಏತಾಯಾತಿ **ಅಭಿಜ್ಝಾ**। ಬ್ಯಾಪಾದೇನ್ತಿ ಪರಸತ್ತೇ ವಿನಾಸಂ ಆಪನ್ನೇ ಕತ್ವಾ ಚಿನ್ತೇನ್ತಿ ಏತೇನಾತಿ **ಬ್ಯಾಪಾದೋ**। **ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠೀ**ತಿ ಏತ್ಥ ಮಿಚ್ಛಾತಿ ವಿಪರೀತತ್ಥೇ ನಿಪಾತೋ। ಅತ್ಥಿದಿನ್ನನ್ತಿಆದಿನಯಪವತ್ತಂ ಸಬ್ಬಂ ಸಪ್ಪುರಿಸ ಮಗ್ಗಂ ಸಪ್ಪುರಿಸಪಞ್ಞತ್ತಂ ಭಿನ್ದಿತ್ವಾ ನತ್ಥಿ ದಿನ್ನನ್ತಿಆದಿನಯೇನ ತಬ್ಬಿಪರೀ ತತೋ ಪಸ್ಸನ್ತಿ ಏತಾಯಾತಿ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿ। ತತ್ಥ ಪರಸನ್ತಕಂ ದಿಸ್ವಾ ಕೇವಲಂ ಅಸ್ಸಾದನಾಭಿನನ್ದನರಜ್ಜನಮತ್ತೇಸು ಅಟ್ಠತ್ವಾ ಅಹೋವತ ಇದಂ ಮಮಸ್ಸಾತಿ ಏವಂ ಅತ್ತನೋ ಕತ್ವಾ ಚಿತ್ತೇನ ಪರಿಣಾಮೇನ್ತಸ್ಸೇವ ಅಭಿಜ್ಝಾಕಮ್ಮಪಥಭೇದೋ ಹೋತಿ। ಪರಸನ್ತಕಭಾವೇಯೇವ ಠಪೇತ್ವಾ ಲಾಭಾವತಿಮೇ। ಯೇ ಈದಿಸಂ ಪರಿಭುಞ್ಜನ್ತಿ। ಅಹೋವತಾಹಂಪಿ ತಾವಕಾಲಿಕಂ ಪರಿಭುಞ್ಜೇಯ್ಯಂ। ಯಾಚಿತ್ವಾವಾ ಕಿಣಿತ್ವಾವಾ ಅತ್ತನೋ ಕರೇಯ್ಯಂ। ಅಞ್ಞಂವಾ ಈದಿಸಂ ಲಭೇಯ್ಯನ್ತಿ ಏವಂ ಅಸ್ಸಾದೇನ್ತಸ್ಸ ಕಮ್ಮಮೇವ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ ಅಟ್ಠಕಥಾಸು ಪರಭಣ್ಡವತ್ಥುಕೇ ಹಿ ಲೋಭೇ ಉಪ್ಪನ್ನೇಪಿ ನ ತಾವ ಕಮ್ಮಪಥಭೇದೋ ಹೋತಿ। ಯಾವ ನ ಅಹೋವತ ಇದಂ ಮಮಸ್ಸಾತಿ ಅತ್ತನೋ ಪರಿಣಾಮೇತೀತಿ। ಅನ್ತಮಸೋ ಡಂಸಮಕಸಾದಿಕೇಪಿ ಆರಬ್ಭ ಇಮೇ ನಸ್ಸನ್ತು ವಿನಸ್ಸನ್ತು। ಅಹೋವತಿಮೇ ನಸ್ಸೇಯ್ಯುಂ ವಿನಸ್ಸೇಯ್ಯುಂ। ಅವಡ್ಢಿತಾವಾ ಭವೇಯ್ಯುಂ ಚಿರಂವಾ ನತಿಟ್ಠೇಯ್ಯುಂ। ಕದಾವಾ ನಸ್ಸನ್ತಿ ವಿನಸ್ಸನ್ತೀತಿ ಏವಂ ಪರ ಸತ್ತಸ್ಸ ಖನ್ಧಜೀವವಿನಾಸಂ ಚಿನ್ತೇನ್ತಸ್ಸೇವ ಬ್ಯಾಪಾದೋ। ಇತರೋ ಕಮ್ಮಮೇವ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ ಪರಸತ್ತವತ್ಥುಕೇ ಹಿ ಕೋಧೇ ಉಪ್ಪನ್ನೇಪಿ ನ ತಾವ ಕಮ್ಮಪಥಭೇದೋ ಹೋತಿ। ಯಾವ ನ ಅಹೋವತಾಯಂ ಉಚ್ಛಿಜ್ಜೇಯ್ಯ ವಿನಾಸೇಯ್ಯಾತಿ ತಸ್ಸ ವಿನಾಸಂ ಚಿನ್ತೇತೀತಿ। ಕಮ್ಮಸ್ಸವಾ ಕಮ್ಮವಿಪಾಕಸ್ಸವಾ ಸಬ್ಬಸೋ ಪಟಿಬಾಹಿಕಾ ನತ್ಥಿಕಾಹೇ ತುಕಾಕ್ರಿಯವಸೇನ ತಿವಿಧಾ ನಿಯತ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಏವ ಕಮ್ಮಪಥಭೇದೋ। ದಸವತ್ಥುಕಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿ ಪನ ನತ್ಥಿಕದಿಟ್ಠಿಪಭೇದಾಏವ। ಸಬ್ಬಞ್ಞುದೇಸನಂ ಪಟಿಬಾಹಿತ್ವಾ ಪವತ್ತಾ ಅರಿಟ್ಠಕಣ್ಟಕಾದೀನಂ ದಿಟ್ಠಿಯೋಪಿ ಕಮ್ಮಪಥಾಏವಾತಿ ವದನ್ತಿ। ವೀಸತಿವತ್ಥುಕಾ ಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠಿವಾ ದ್ವಾಸಟ್ಠಿದಿಟ್ಠಿಗತಾನಿವಾಕಮ್ಮಮೇವಾತಿ।

ನಿಯತಾತಿ ಚೇತ್ಥ ಯಥಾ ತೀಣಿ ಲಕ್ಖಣಾನಿ ಯತ್ತಕಂ ಪಸ್ಸಿತ್ವಾ ಸದ್ಧಾಧಿಮೋಕ್ಖೇನ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನಂ ಗಚ್ಛನ್ತಸ್ಸ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೋ ಅತ್ತನೋ ಅನನ್ತರಂ ಫಲದಾನನಿಯಮೇನ ನಿಯತೋ ಹೋತಿ। ತತ್ತಕಂ ಪಸ್ಸನ್ತೋ ಕುಸಲೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ನಿಯಾಮಂ ಓಕ್ಕಮತೀತಿ ವುತ್ತೋ। ತಥಾದಿಟ್ಠಿಟ್ಠಾ ನಾನಿ ಕಾರಣ ಪಟಿರೂಪಕಾನಿ ಯತ್ತಕಂ ಪಸ್ಸಿತ್ವಾ ಮಿಚ್ಛಾಧಿಮೋಕ್ಖೇನ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನಂ ಗಚ್ಛನ್ತಸ್ಸ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೋಚುತಿಅನನ್ತರೇಫಲದಾನನಿಯಮೇನ ನಿಯತೋ ಹೋತಿ। ತತ್ತಕಂ ಪಸ್ಸಿತ್ವಾ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನಂ ಗಚ್ಛನ್ತೋ ಅಕುಸಲೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ನಿಯಾಮಂ ಓಕ್ಕಮತಿ, ಅತೇಕಿಚ್ಛೋನಾಮ ಹೋತಿ। ತಥಾ ಪನ ಅಪಸ್ಸಿತ್ವಾ ಕೇವಲಂ ಮಿಚ್ಛಾಧಿಮೋಕ್ಖಮತ್ತೇನ ಏವಮೇವ ಭವಿಸ್ಸತೀತಿ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನಂ ಗನ್ತ್ವಾ ಸಕಂ ಆಚರಿಯಕಂ ಸಮಯಂ ಪಗ್ಗಣ್ಹಿತ್ವಾ ಠಿತೋ ಅತೇಕಿಚ್ಛೋನಾಮ ನಹೋತಿ। ಕಸ್ಮಾ, ಫಲದಾನ ನಿಯಮಾಭಾವಾತಿ। ಅಯಞ್ಚ ಅತ್ಥೋ ಮಿಚ್ಛತ್ತತ್ತಿಕೇನ ದೀಪೇತಬ್ಬೋ। ತತ್ಥ ಹಿ ಫಲದಾನ ನಿಯಮವಸೇನೇವ ಉಭಿನ್ನಂಪಿ ಸಮ್ಮತ್ತಮಿಚ್ಛತ್ತಧಮ್ಮಾನಂ ನಿಯತಸಞ್ಞಾಪಟಿಲಾಭೋ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ವುತ್ತೋತಿ। ಸುತ್ತನ್ತಸಂವಣ್ಣನಾಸು ಪನ ಗಹಣನಿಯಮವಸೇನಾಪಿ ತಸ್ಸಾ ನಿಯತಭಾವೋ ವುತ್ತೋತಿ।

ಅಞ್ಞತ್ರಾಪಿವಿಞ್ಞತ್ತಿಯಾತಿ ವಿಞ್ಞತ್ತಿದ್ವಯೇನ ವಿನಾಪಿ। ವಿಞ್ಞತ್ತಿದ್ವಯಂ ಅಸಮುಟ್ಠಾಪೇತ್ವಾಪೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಪಿಸದ್ದೇನ ಪನ ವಿಞ್ಞತ್ತಿದ್ವಯೇನ ಸಹಾಪೀತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ಇಮಾನಿ ಹಿ ತೀಣಿ ಕಮ್ಮಾನಿ ಯದಾ ಕಾಯಙ್ಗವಾ ಚಙ್ಗಾನಿ ಅಚೋಪೇತ್ವಾ ಮನಸ್ಮಿಂಏವ ಸಿಜ್ಝನ್ತಿ। ತದಾವಿಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ವಿನಾವ ಪವತ್ತನ್ತಿ। ಯದಾ ಪನ ತಾನಿ ಚೋಪೇತ್ವಾ ಕಾಯವಚೀದ್ವಾರೇಸು ಸಿಜ್ಝನ್ತಿ, ತದಾ ವಿಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ಸಹೇವ ಪವತ್ತನ್ತೀತಿ। ಏತೇನ ಇಮೇಸಂ ತೀಸುಪಿ ದ್ವಾರೇಸು ಪವತ್ತಿಂ ದೀಪೇತಿ। ಏವಂಸನ್ತೇಪಿ ಇಮಾನಿ ಮನೋದ್ವಾರೇಏವ

ಬಹುಲಂ ಪವತ್ತನ್ತಿ। ಕಾಯವಚೀದ್ವಾರೇಸು ಪನ ಅಪ್ಪಕಮೇವ ಪವತ್ತನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ **ಮನಸ್ಮಿಂಯೇವಬಾಹುಲ್ಲವುತ್ತಿತೋ**ತಿ। ತತ್ಥ ಮನಸ್ಮಿಂ ಯೇವಾತಿ ಕುಸಲಾ ಕುಸಲಜವನಚಿತ್ತಸಙ್ಖಾತೇ ಮನೋದ್ವಾರೇಏವ। ಏತೇನ ಪುರಿಮೇಸುಪಿ ಕಾಯದ್ವಾರೇ ವಚೀದ್ವಾರೇತಿ ಪದೇಸು ಏವಸದ್ದಸಮ್ಭವೋ ದೀಪಿತೋ ಹೋತಿ। ಏವಞ್ಚ ಸತಿ ತತ್ಥಪಿ ದ್ವಾರೇನ ಕಮ್ಮವವತ್ಥಾನಂ ಸುಟ್ಠುತರಂ ಉಪಪನ್ನಂ ಹೋತೀತಿ। ಇತರಥಾ ಉಪಲಕ್ಖಣಾದಿವಸೇನ ಅತ್ಥನ್ತರಪಸಙ್ಗೋಪಿ ಸಿಯಾತಿ। ಅಪಿಚ, ಇಧ ಏವಸದ್ದೇನ ಅಯಂಪಿ ವಿಸೇಸತ್ಥೋ ದೀಪಿತೋ ಹೋತಿ। ಪಾಣವಧಾದೀಸು ಹಿ ವಧಾಮಿ ನಂ ಅವಹರಾಮಿ ನ ನ್ತಿಆದಿನಾ ಸಂವಿಧಾನಾಕಾರೇನ ಪವತ್ತಾ ಚೇತಯಿತಕ್ರಿಯಾಏವ ಪಧಾನಂ ಹೋತಿ। ಸಾಚ ಕಾಯವಚೀಪಯೋಗೇಹಿ ವಿನಾ ನಸಿಜ್ಝತಿ। ತಸ್ಮಾ ತೇಸು ಕಾಯ ವಚೀ ಪಯೋಗಾ ಕಮ್ಮಸಿದ್ಧಿಯಾ ಏಕಂ ಅಙ್ಗಂ ಹೋನ್ತಿ। ತಂ ಸಹಜಾತಾಚ ಅಭಿಜ್ಝಾದಯೋ ಚೇತನಾಪಕ್ಖಿಕಾಏವ ಹುತ್ವಾ ಅಬ್ಬೋಹಾರಿಕತ್ತಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ। ಪರಭಣ್ಡಾ ಭಿಜ್ಝಾಯನಾದೀಸು ಪನ ಅಭಿಜ್ಝಾದೀನಂ ಅತ್ತಪಧಾನಾನಂ ಕಾಯವಚೀದ್ವಾರೇಸು ಪವತ್ತಾನಂಪಿ ಕಾಯ ವಚೀಪಯೋಗಾಕಮ್ಮಸಿದ್ಧಿಯಾ ಅಙ್ಗಮೇವ ನಹೋನ್ತಿ। ತಥಾ ಚಿನ್ತಾಪವತ್ತಿ ಮತ್ತೇನೇವ ತತ್ಥ ಕಮ್ಮಸಿದ್ಧಿತೋ। ಇತಿ ಇಮೇಸು ಕಮ್ಮೇಸು ಕಾಯ ವಚೀದ್ವಾರಾನಂ ಸಬ್ಬೇನಸಬ್ಬಂ ಅಙ್ಗಭಾವಪಟಿಕ್ಖಿಪನತ್ಥಂ ಮನಸ್ಮಿಂ ಯೇವಾತಿ ಏವ ಗಹಣಂ ಇಧೇವ ಕತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ತೇಸು ಪನ ದ್ವಾರೇಸು ಪವತ್ತಿಮತ್ತ ಸಬ್ಭಾವಂ ಸನ್ಧಾಯ ಬಾಹುಲ್ಲಸದ್ದೋಪಿ ಇಧ ಗಹಿತೋತಿ।

[೧೫೮] ಯಂ ಪನ **ವಿಭಾವನಿಯಂ**

> “ವಿಞ್ಞತ್ತಿಸಮುಟ್ಠಾಪಕ ಚಿತ್ತಸಮ್ಪಯುತ್ತಾಚೇತ್ಥ ಅಭಿಜ್ಝಾದಯೋ ಚೇತನಾಪಕ್ಖಿಕಾವ ಹೋನ್ತೀತಿ” ವುತ್ತಂ। ತಂ ಇಧ ನ ಯುಜ್ಜತಿ।

ನ ಹಿ ವಿಞ್ಞತ್ತಿಸಮುಟ್ಠಾಪಕಚಿತ್ತಸಮ್ಪಯುತ್ತಾಪಿ ಕೇವಲಂ ಮನೋಕಮ್ಮ ಕಿಚ್ಚವಿಸೇಸೇನ ಪವತ್ತಮಾನಾ ಅಭಿಜ್ಝಾದಯೋ ಚೇತನಾಪಕ್ಖಿಕಾ ಹೋನ್ತಿ। ಚೇತನಾಏವ ಪನ ಅಭಿಜ್ಝಾದಿಪಕ್ಖಿಕಾ ಹೋತೀತಿ। [ಮನೋಕಮ್ಮಂ]

೧೫೧. ಏತ್ಥ ಚ ದಸನ್ನಂಪಿ ಇಮೇಸಂ ಕಮ್ಮಪಥಾನಂ ಪುಬ್ಬಾಪರಚೇತನಾಯೋ ಪಟಿಸನ್ಧಿಆಕಡ್ಢನೇ ಅನೇಕನ್ತಿಕಪಕ್ಖಂ ಗತಾತಿ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ಮಗ್ಗಟೀಕಾಯಂ ವುತ್ತಾ। ತಸ್ಮಾ ತಾಪಿ ಇಮಂ ಸತ್ತಂ ಮಾರೇಸ್ಸಾಮಿ ಇಮಂ ಭಣ್ಡಂ ಅದಿನ್ನಂ ಆದಿಯಿಸ್ಸಾಮೀತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಆದಿತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಪವತ್ತಾ ಬಲವಪಚ್ಚಯೇ ಲದ್ಧಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ಆಕಡ್ಢನ್ತಿ। ಅಲದ್ಧಾ ನಾಕಡ್ಢನ್ತೀತಿ ಯುತ್ತಾ। ಯಾನಿ ಪನ ಕುಸಲಾಕುಸಲಾನಿ ಕಮ್ಮಪಥಭೇದಂ ಅಪ್ಪತ್ತಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ತಾನಿ ಕಾಯದ್ವಾರೇ ದಿಸ್ಸಮಾನಾನಿ ಕಾಯಕಮ್ಮಾನಿನಾಮ ಹೋನ್ತಿ। ವಚೀದ್ವಾರೇ ದಿಸ್ಸಮಾನಾನಿ ವಚೀಕಮ್ಮಾನಿನಾಮ। ಸುದ್ಧೇ ಮನೋದ್ವಾರೇ ದಿಸ್ಸಮಾನಾನಿ ಮನೋಕಮ್ಮಾನಿನಾಮಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾನೀತಿ। **ದೋಸಮೂಲೇನಾ**ತಿ ದೋಸಸಙ್ಖಾತಮೂಲೇನ ದೋಸಮೂಲಕಚಿತ್ತೇನಾತಿ ದ್ವಿಧಾ ಅತ್ಥೋ। ತತ್ಥ ಪುರಿಮೋ ಬ್ಯಾಪಾದವಜ್ಜೇಹಿ ದ್ವೀಹಿ ಯುಜ್ಜತಿ, ಪಚ್ಛಿಮೋ ತೀಹಿಪಿ। **ಲೋಭಮೂಲೇನಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ಏಸನಯೋ। ತತ್ಥಾಪಿತಿ ಪುರಿಮೋ ಅಭಿಜ್ಝಾವಜ್ಜೇಹಿ ದ್ವೀಹಿ ಯುಜ್ಜತಿ। ಪಚ್ಛಿಮೋ ತೀಹೀತಿ। **ದ್ವೀಹಿ ಮೂಲೇಹೀ**ತಿ ಕದಾಚಿ ದೋಸಮೂಲೇನ ಕದಾಚಿ ಲೋಭಮೂಲೇನಾತಿ ಏವಂ ದ್ವೀಹಿ ಮೂಲೇಹಿ ಸಮ್ಭವನ್ತಿ। ಮೋಹೋ ಪನ ಸಬ್ಬಸಾಧಾರಣತ್ತಾ ವಿಸೇಸಕರೋ ನ ಹೋತೀತಿ ಇಧ ನ ಗಹಿತೋ।

[೧೫೭] ಯಂ ಪನ **ವಿಭಾವನಿಯಂ**

> “ನಿಧಿಪಾಠಕಪಮಾಣತೋ ದುಟ್ಠನಿಗ್ಗಹತ್ಥಂ ಪರಸನ್ತಕಂ ಹರನ್ತಾನಂ ರಾಜೂನಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನಞ್ಚ ಸಬ್ಬಮಿದಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನಂ ರಾಜೂಹಿ ದಿನ್ನಂ। ತೇಸಂ ಪನ ಸಬ್ಬದುಬ್ಬಲಭಾವೇನ ಅಞ್ಞೇ ಭುಞ್ಜನ್ತಿ। ಅತ್ತಸನ್ತಕಮೇವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾ ಪರಿಭುಞ್ಜನ್ತೀತಿ ಏವಮಾದೀನಿ ವತ್ವಾ ಸಕಸಞ್ಞಾಯ ಏವ ಯಂಕಿಞ್ಚಿ ಹರನ್ತಾನಂ ಕಮ್ಮಫಲಸಮ್ಬನ್ಧಾಪವಾದೀನಞ್ಚ ಮೋಹಮೂಲೇನಾ”ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ಇಧ ನ ಯುಜ್ಜತಿ।

ಸಹಜಾತಮೂಲಞ್ಹಿ ಇಧ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ ಅಸಾಧಾರಣಭೂತಞ್ಚ। ತೇಸಞ್ಚ ತಥಾಹರನ್ತಾನಂ ಹರಣಂ ಹರಣಕಾಲೇ ಕದಾಚಿದೋಸಮೂಲೇನ ಕದಾಚಿ ಲೋಭಮೂಲೇನಾತಿ ಏವಂ ದ್ವೀಹಿ ಮೂಲೇಹಿ ಏವ ಸಮ್ಭವತೀತಿ। ಯೋ ಪನ ಮೋಹೋ ಮಹಾಸಮ್ಮತಾದೀನಂಧಮ್ಮಿಕರಾಜೂನಂ ಕಾಲೇ ಪವತ್ತಂ ಪೋರಾಣಕ ನಿಧಿಸತ್ಥಂ ಥಪೇತ್ವಾ ಪಚ್ಛಾ ಅಧಮ್ಮಿಕಾನಂರಾಜೂನಂ ಕಾಲೇ ಪವತ್ತೇಸು ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಅಧಮ್ಮಿಕೇಸು ಧಮ್ಮಸತ್ಥ ರಾಜಸತ್ಥ ಸಞ್ಞಾತೇಸು ನಿಧಿಪಾಠೇಸು ಧಮ್ಮಿಕಸಞ್ಞೀನಂ ರಾಜೂನಂ ಉಪ್ಪನ್ನೋ। ಯೋಚ ರಾಜೂನಂ ಅಭಿಸೇಕಕಾಲೇ ದಿನ್ನಞ್ಞೇವಸಮಣಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನಂತಿಣಕಟ್ಠೋದಕನ್ತಿ ವಚನಂ ಉಪಾದಾಯ ಸಬ್ಬಮಿದಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನಂ ರಾಜೂಹಿ ದಿನ್ನನ್ತಿ ಏವಂ ಸಞ್ಞೀನಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನಂ ಉಪ್ಪನ್ನೋ। ಯೋಚ ನತ್ಥಿ ಸುಕತ ದುಕ್ಕಟಾನಂ ಕಮ್ಮಾನಂ ಫಲಂ ವಿಪಾಕೋತಿ ಏವಂ ದಿಟ್ಠಿಕಾನಂ ಕಮ್ಮಫಲಸಮ್ಬನ್ಧಾ ಪವಾದೀನಂ ಉಪ್ಪನ್ನೋ। ಸೋಸಬ್ಬೋಪಿ ಉಪನಿಸ್ಸಯಮೋಹೋ ನಾಮ ಹೋತಿ। ಸೋ ಇಧ ನಾಧಿಪ್ಪೇತೋ। ಇತರಥಾ ಲೋಭೋ ನಿದಾನಂ ಕಮ್ಮಾನಂ ಸಮುದಯಾಯ। ದೋಸೋ ನಿದಾನಂ ಕಮ್ಮಾನಂ ಸಮುದಯಾಯ। ಮೋಹೋ ನಿದಾನಂ ಕಮ್ಮಾನಂ ಸಮುದಯಾಯಾತಿ ವಚನತೋ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಅಕುಸಲಕಮ್ಮ ಪಥಾತಿ ಮೂಲಕಾಏವ ಇಧ ವತ್ತಬ್ಬಾ ಸಿಯುನ್ತಿ। ಏವಂಪನೇತ್ಥ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ, ಕಮ್ಮೇಸುಚ ಕಮ್ಮಫಲೇಸುಚ ಸಞ್ಜಾತಕಙ್ಖಾನಂ ಜನಾನಂ ಕಙ್ಖಾ ಪರಿಯುಟ್ಠಾನ ಚಿತ್ತೇನಸಹೇವತದನುರೂಪಾನಿಅದಿನ್ನಾದಾನಾದೀನಿ ಚತ್ತಾರಿಕಮ್ಮಾನಿ ಕರೋನ್ತಾನಂ ತಾನಿ ಕಮ್ಮಾನಿ ಸುದ್ಧೇನ ಮೋಹಮೂಲೇನ ಜಾಯನ್ತೀತಿ। ಏವಞ್ಹಿ ಸತಿ ಪರತೋ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾ ಚೇತನಾಯ ಪಟಿಸನ್ಧಿಜನಕೇಸು ಗಹಣಂಪಿ ಉಪಪನ್ನಂ ಹೋತೀತಿ। [ಅಕುಸಲಕಮ್ಮಂ]।

೧೫೨. **ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಂಪಿ ಕಾಯದ್ವಾರೇ ಪವತ್ತಂ ಕಾಯ ಕಮ್ಮ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ದ್ವೇ ಪರಿಯಾಯಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಕಥಂ, ವಕ್ಖಮಾನೇಸು ಹಿ ಪುಞ್ಞಕ್ರಿಯವತ್ಥೂಸು ಯಂಕಿಞ್ಚಿ ಪುಞ್ಞಕ್ರಿಯವತ್ಥುಂ ಕಾಯಙ್ಗಂ ಚೋಪೇತ್ವಾ ಪವತ್ತಿತಂ ಕಾಯಕಮ್ಮಂ ನಾಮ। ವಾಚಙ್ಗಂ ಚೋಪೇತ್ವಾ ಪವತ್ತಿತಂ ವಚೀಕಮ್ಮಂ ನಾಮ। ಕಾಯಙ್ಗ ವಾಚಙ್ಗಾನಿ ಅಚೋಪೇತ್ವಾ ಮನೋದ್ವಾರೇಏವ ಪವತ್ತಿತಂ ಮನೋಕಮ್ಮಂ ನಾಮಾತಿ ಅಯಮೇಕೋ ಪರಿಯಾಯೋ। ಅಯಂ ಪನ ಮೇತ್ತಂ ಕಾಯಕಮ್ಮಂ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಿತಂ ಹೋತಿ ಸಬ್ರಹ್ಮಚಾರೀಸು ಆವಿಚೇವ ರಹೋ ಚ। ಮೇತ್ತಂ ವಚೀಕಮ್ಮಂ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಿತಂ ಹೋತಿ ಸಬ್ರಹ್ಮಚಾರೀಸು ಆವಿಚೇವ ರಹೋಚ। ಮೇತ್ತಂ ಮನೋಕಮ್ಮಂ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಿತಂ ಹೋತಿ ಸಬ್ರಹ್ಮಚಾರೀಸು ಆವಿಚೇವ ರಹೋಚಾತಿಚ। ಸಬ್ಬಂ ಕಾಯಕಮ್ಮಂ ಞಾಣಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಂ ಞಾಣಾನುಪರಿವತ್ತಂ। ಸಬ್ಬಂ ವಚೀಕಮ್ಮಂ ಞಾಣಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಂ ಞಾಣಾನುಪರಿವತ್ತಂ। ಸಬ್ಬಂ ಮನೋಕಮ್ಮಂ ಞಾಣಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಂ ಞಾಣಾನುಪರಿವತ್ತನ್ತಿ ಚ।

ಪದಕ್ಖಿಣಂ ಕಾಯಕಮ್ಮಂ, ವಾಚಾಕಮ್ಮಂ ಪದಕ್ಖಿಣಂ।
ಪದಕ್ಖಿಣಂ ಮನೋಕಮ್ಮಂ, ಪಣೀಹಿತೇ ಪದಕ್ಖಿಣೇ ತಿಚ॥

ಏವಮಾದೀಸು ಸುತ್ತಪದೇಸು ಆಗತೋ। ಅಪಿಚ, ಅಟ್ಠಸಾಲಿನಿಯಂ ಸಕಲಾಯ ನವಕಮ್ಮದ್ವಾರಕಥಾಯ ಅಯಮತ್ಥೋ ದೀಪೇತಬ್ಬೋ। ತತ್ಥ ಹಿ ದಾನಮಯಂಪಿ ಕಾಯವಚೀ ಮನೋಕಮ್ಮವಸೇನ ತಿಧಾ ವಿಭತ್ತಂ। ತಥಾ ಸೀಲಮಯಂ ಭಾವನಾಮಯಞ್ಚಾತಿ। ಯಸ್ಮಿಂ ಪನ ದುಸ್ಸಿಲ್ಯೇ ಪವತ್ತಮಾನೇ ಕಾಯೋ ಅಪರಿಸುದ್ಧೋ ಹೋತಿ। ಕಾಯಸಂವರೋ ಭಿಜ್ಜತಿ। ಯಂ ಪನ ಕುಸಲಂ ಪವತ್ತಮಾನಂ ತದಙ್ಗಪಹಾನಾದಿವಸೇನ ತಂ ದುಸ್ಸಿಲ್ಯಂ ಪಜಹಿತ್ವಾ ಕಾಯದ್ವಾರಂ ಸೋಧಯಮಾನಂ ಕಾಯಸಂವರಂ ಪೂರಯಮಾನಂ ಪವತ್ತತಿ। ತಂ ಕಾಯಚೋಪನ ರಹಿತಂಪಿ ಕಾಯಙ್ಗ ಸಂವರಣ ಕಿಚ್ಚತ್ತಾ ಕಿಚ್ಚಸೀಸೇನ ಕಾಯದ್ವಾರೇ ಪವತ್ತಂ ಕಾಯಕಮ್ಮಂನಾಮ। ಕಾಯಸುಚರಿತನ್ತಿಪಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಏತ್ಥಚ ತಂ ದುಸ್ಸಿಲ್ಯಂ ಪಜಹಿತ್ವಾತಿ ಯಸ್ಮಿಂ ಚಿತ್ತೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೇ ಪಾಣಘಾತಾದಿಕಂ ಕಾಯದುಸ್ಸಿಲ್ಯಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯ। ತಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತುಂ ಅಪ್ಪದಾನವಸೇನ ತಂ ಕಾಯದುಸ್ಸಿಲ್ಯಂ ಪಜಹಿತ್ವಾ। ಕಾಯದ್ವಾರಂ ಸೋಧ ಯಮಾನನ್ತಿ ಯಸ್ಮಿಂ ದುಸ್ಸಿಲ್ಯೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೇ ಕಾಯಙ್ಗಂ ಅಸುದ್ಧಂ ಹೋತಿ। ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತುಂ ಅಪ್ಪದಾನವಸೇನ ಕಾಯದ್ವಾರಂ ಸೋಧಯಮಾನಂ। ಕಾಯಸಂವರಂ ಪೂರಯಮಾನನ್ತಿ ಸಯಂ ಕಾಯಙ್ಗಸಂವರಣಕಿಚ್ಚಸಮ್ಪಾದನೇನ ಕಾಯಸಂವರಂ ಪೂರೇನ್ತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ವಚೀಕಮ್ಮೇಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಅವಯೇಸಂ ಪನ ಸಬ್ಬಂಪಿ ಕಲ್ಯಾಣಕಮ್ಮಂ ತೀಸು ದ್ವಾರೇಸು ಪವತ್ತಂಪಿ ಮನೋದ್ವಾರಂಏವ ಸೋಧಯಮಾನಂ ಮನೋಸಂವರಂಏವ

ಪೂರಯಮಾನಂ ಪವತ್ತತೀತಿ ಮನೋದ್ವಾರೇ ಪವತ್ತಂ ಮನೋಕಮ್ಮಂನಾಮ। ಮನೋಸುಚರಿತನ್ತಿಪಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಅಯಮೇಕೋ ಪರಿಯಾಯೋ। ಅಯಂ ಪನ ಅನೇಕಸತೇಸು ಕಮ್ಮಪಥಸುತ್ತೇಸು ಆಗತೋ। ಅಪಿಚ, ಅಟ್ಠಸಾಲಿನಿಯಂ ಸಕಲಾಯ ದ್ವಾರಕಥಾಕ ಅಯಮತ್ಥೋ ದೀಪೇತಬ್ಬೋತಿ। ಇಮೇಸು ಪನ ದ್ವೀಸು ಪರಿಯಾಯೇಸು ಸತ್ತುಸಾಸನೇ ಕಲ್ಯಾಣಧಮ್ಮಪೂರಣಂನಾಮ ಯಾವದೇವ ಪಾಪಧಮ್ಮಪಹಾನತ್ಥಾಯ ಏವ ಹೋತೀತಿ ಪಚ್ಛಿಮೋಯೇವ ಪಧಾನನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋತಿ। ದಿಯ್ಯತಿ ಏತೇನಾತಿ **ದಾನಂ**। ವತ್ಥುಪರಿಚ್ಚಾಗಚೇತನಾ। ಸೀಲಯತೀತಿ **ಸೀಲಂ**। ಕಾಯ ವಚೀಕಮ್ಮಾನಿ ಸಾವಜ್ಜಾನಿ ನೀವಾರೇತ್ವಾ ಅನವಜ್ಜಾನಿ ಸುಸಮಾಹಿತಾನಿ ಕತ್ವಾ ಸಮ್ಮಾದಹತಿ ಠಪೇತಿ, ಉಪರಿಮೇ ಕುಸಲಧಮ್ಮೇಚ ಉಪಧಾರೇತಿ। ತೇಸಂ ಪತಿಟ್ಠಾ ಹುತ್ವಾ ಧಾರೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಭಾವೇನ್ತಿ ಏತಾಯಾತಿ **ಭಾವನಾ**। ಅಧಿಕುಸಲಧಮ್ಮೇ ಅನುಪ್ಪನ್ನೇವಾ ಉಪ್ಪಾದೇನ್ತಿ ಉಪ್ಪನ್ನೇವಾ ವಡ್ಢೇನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಪಚಾಯನ್ತಿ ಏತೇನಾತಿ **ಅಪಚಾಯನಂ**। ಪೂಜೇನ್ತಿ ಕಾಯವಾಚಾಹಿ ಅತ್ತಾನಂ ನೀಚವುತ್ತಿಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ವಿಸೇಸೇನ ಆವರನ್ತಿ ಉಸ್ಸುಕ್ಕಂ ಆಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ ಬ್ಯಾವಟಾನಂ ಭಾವೋ ಕಮ್ಮಂವಾ **ವೇಯ್ಯಾವಚ್ಚಂ**। ಪಜ್ಜಿತಬ್ಬಾತಿ ಪತ್ತಿ। ಅತ್ತನಿ ಲದ್ಧಪುಞ್ಞಕೋಟ್ಠಾಸಸ್ಸ ನಾಮಂ। ಪಾಪೀಯತೀತಿವಾ ಪತ್ತಿ। ಪರೇಹಿ ಅನುಮೋದನ್ತೇಹಿ ಲದ್ಧಬ್ಬಸ್ಸ ಪುಞ್ಞಾನಿಸನ್ದಸ್ಸೇತಂ ನಾಮಂ। ಪತ್ತಿಂ ದದನ್ತಿ ಏತೇನಾತಿ **ಪತ್ತಿದಾನಂ**। ತದೇವ ಪರೇಹಿ ದಿನ್ನಂ ಅನುಮೋದನ್ತಿ। ಸಾಧುಕಾರಂ ದದನ್ತಿ ಏತೇನಾತಿ **ಪತ್ತಾನುಮೋದನಂ**। ಧಮ್ಮಂ ಸುಣನ್ತಿ ಏತೇನಾತಿ **ಧಮ್ಮಸವನಂ**। ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇನ್ತಿ ಏತಾಯಾತಿ **ಧಮ್ಮದೇಸನಾ**। ಅತ್ಥಿ ದಿನ್ನಂ, ಅತ್ಥಿ ಯಿಟ್ಠಂ, ಅತ್ಥಿ ಹುತಂ, ಅತ್ಥಿ ಸುಕತದುಕ್ಕಟಾನಂ ಕಮ್ಮಾನಂ ಫಲಂ ವಿಪಾಕೋತಿಆದಿನಾ ದಸವತ್ಥುಕಂ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಂ ಉಜುಂ ಕರೋನ್ತಿ ಏತೇನಾತಿ **ದಿಟ್ಠಿಜುಕಮ್ಮಂ**। ಸಬ್ಬಾನಿ ಪನ ತಾನಿ ಪುನೇನ್ತಿ ಚಿತ್ತಸನ್ತಾನಂ ಸೋಧೇನ್ತಿ ಏತೇಹೀತಿ ಪುಞ್ಞಾನಿ। ಪೂಜನೀಯಭಾವಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇನ್ತೀತಿ ಪುಞ್ಞಾನೀತಿಪಿ ವದನ್ತಿ। ತಾನಿಏವ ಅವಸ್ಸಂ ಕತ್ತಬ್ಬಟ್ಠೇನ ಕ್ರಿಯಾನಿಚಾತಿ ಪುಞ್ಞಕ್ರಿಯಾನಿ। ತಾನಿಯೇವ ಸುಖವಿಸೇಸಾನಂ ಅಧಿಟ್ಠಾನಟ್ಠೇನ ವತ್ಥೂನಿಚಾತಿ **ಪುಞ್ಞಕ್ರಿಯವತ್ಥೂನೀ**ತಿ। ಏತ್ಥ ಏಕಮೇಕಂ ತಿವಿಧಂ ಹೋತಿ ಪುರಿಮಂ ಮಜ್ಝಿಮಂ ಪಚ್ಛಿಮನ್ತಿ। ತತ್ಥ ದಾನೇ ತಾವ ಪಟಿಗ್ಗಾಹಕಸ್ಸ ಪರಿಚ್ಚಾಗಕರಣಂ ಮಜ್ಝಿಮಂನಾಮ। ತತೋ ಪುಬ್ಬೇ ಇಮಿನಾ ಪಚ್ಚಯೇನ ದಾನಮಯಂ ಪುಞ್ಞಂ ಪವತ್ತಯಿಸ್ಸಾಮೀತಿ ಏವಂ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪಾದನತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ದಾನಂ ಆರಬ್ಭ ದಾನಂ ಉದ್ದಿಸ್ಸ ತೀಸು ದ್ವಾರೇಸು ಪವತ್ತಾ ಕುಸಲಚೇತನಾ ಪುರಿಮಂನಾಮ। ಪಚ್ಛಾ ಭಾಗೇ ಪನ ಅತ್ತನಾ ದಿನ್ನದಾನಂ ಆರಬ್ಭ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಅತ್ತಮನಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಾದೇನ್ತಸ್ಸ ಪವತ್ತಾ ಕುಸಲಚೇತನಾ ಪಚ್ಛಿಮಂನಾಮಂ। ಸಬ್ಬಂಪಿ ಚೇತಂ ಅಕುಸಲೇ ವುತ್ತನಯೇನ ಬಲವಪಚ್ಚಯೇ ಲದ್ಧಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ದೇತಿ। ಅಲದ್ಧಾ ನ ದೇತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಪುನ ಹೀನ ಮಜ್ಝಿಮಪಣೀತವಸೇನ ತಿವಿಧಂ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಹೀನೇನ ಛನ್ದೇನ ಚಿತ್ತೇನ ವೀರಿಯೇನ ವೀಮಂಸಾಯವಾ ಪವತ್ತಿತಂ ಹೀನಂ, ಮಜ್ಝಿಮೇನ ಛನ್ದಾದಿನಾ ಪವತ್ತಿತಂ ಮಜ್ಝಿಮಂ, ಪಣೀತೇನ ಪಣೀತಂ। ಯಸಕಾಮತಾಯವಾ ಪವತ್ತಿತಂ ಹೀನಂ। ಪುಞ್ಞಫಲಕಾಮತಾಯವಾ ಪವತ್ತಿತಂ ಮಜ್ಝಿಮಂ। ಕತ್ತಬ್ಬಮೇ ವಿದನ್ತಿ ಅರಿಯಭಾವಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಪವತ್ತಿತಂ ಪಣೀತಂ। ಅತ್ತುಕ್ಕಂಸನ ಪರವಮ್ಭನಾದೀಹಿ ಉಪಕ್ಕಿಲಿಟ್ಠಂವಾ ಹೀನಂ। ಅನುಪಕ್ಕಿಲಿಟ್ಠಂ ಲೋಕಿಯಸುಖಭಾಗಿತಾಯ ಪವತ್ತಿತಂ ಮಜ್ಝಿಮಂ। ಮಗ್ಗಫಲಸುಖಭಾಗಿತಾಯ ಪವತ್ತಿತಂ ಪಣೀತಂ। ತಣ್ಹಾವಸೇನವಾ ಭವಭೋಗತ್ಥಾಯ ಪವತ್ತಿತಂ ಹೀನಂ। ಅತ್ತನೋ ವಿಮೋಕ್ಖತ್ಥಾಯ ಪವತ್ತಿತಂ ಮಜ್ಝಿಮಂ। ಸಬ್ಬಸತ್ತವಿಮೋಕ್ಖತ್ಥಾಯ ಪವತ್ತಿತಂ ಪಾರಮಿತಾದಾನಂ ಪಣೀತನ್ತಿ ಅಯಮತ್ಥೋ ವಿಸುದ್ಧಿಮಗ್ಗೇ ಸೀಲನಿದ್ದೇಸಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ವೇದಿತಬ್ಬೋತಿ। ಯಥಾ ಚೇತ್ಥ, ಏವಂ ಸೇಸೇಸುಪಿಯಥಾ ಸಮ್ಭವಂ ತಿಕದ್ವಯಂ ವಿಭಜಿತ್ವಾ ವತ್ತಬ್ಬನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಸೀಲಂ ನಾಮಭಿಕ್ಖುಸೀಲಂ, ಭಿಕ್ಖುನಿಸೀಲಂ, ಸಾಮಣೇರಸೀಲಂ, ಗಹಟ್ಠಸೀಲನ್ತಿ ಚತುಬ್ಬಿಧಂ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಪುರಿಮಾನಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ಸಮಾದಾನಕಿಚ್ಚಂ ಕಮ್ಮವಾಚಾಯ ಸಿದ್ಧಂಹೋತಿ। ಅನ್ತಿಮವತ್ಥುಅಜ್ಝಾಪನ್ನೇನವಾ ಸಿಕ್ಖಾಪಚ್ಚಕ್ಖಾನೇನವಾ ಕಮ್ಮವಾಚಾಯ ಭಿನ್ನಾಯ ಸಬ್ಬಂ ಸಮಾದಾನಂ ಭಿನ್ನಂ ಹೋತಿ। ಸಬ್ಬಾನಿ ಉಪಸಮ್ಪನ್ನ ಸೀಲಾನಿ ಭಿನ್ನಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ತದಾ ಭಿಕ್ಖುಪಟಿಞ್ಞಂ ಅವಿಜಹಿತ್ವಾ ಠಿತೋ ದುಸ್ಸೀಲೋನಾಮ ಹೋತಿ। ಠಪೇತ್ವಾಪನ ಅನ್ತಿಮವತ್ಥುಂ ಅಞ್ಞಸಿಕ್ಖಾ ಪದಾನಿ ವೀತಿಕ್ಕಮನ್ತಸ್ಸ ಯಂ ವೀತಿಕ್ಕಮತಿ। ತಸ್ಮಿಂಯೇವ ಸಂವರಭೇದೋ ಹೋತಿ। ನ ಸಮಾದಾನ ಭೇದೋ। ನ ಹಿ ತಂ ಪುನ ಕಮ್ಮವಾಚಾಯ ಸಮಾದಾತಬ್ಬನ್ತಿ ಅತ್ಥೀತಿ। ಪಟಿಕಮ್ಮಂ ಕರೋನ್ತಸ್ಸ ಪನ ಸಂವರೋ ಪಾಕತಿಕೋ ಹೋತಿ। ಸಞ್ಚಿಚ್ಚ ವೀತಿಕ್ಕಮನ್ತೋವಾ

ಪಟಿಕಮ್ಮಂ ಅಕರೋನ್ತೋವಾ ಅಲಜ್ಜೀನಾಮ ಹೋತಿ। ನ ದುಸ್ಸೀಲೋತಿ। ಏಸನಯೋ ಸಾಮಣೇರಸೀಲೇಪಿ। ತತ್ಥ ಪನ ಸರಣಗಮನೇನೇವ ಸಮಾದಾನಂಸಿದ್ಧಂ ಹೋತಿ। ಲಿಙ್ಗನಾಸನಙ್ಗಂ ಕತ್ವಾ ಸರಣಗಮನೇ ಭಿನ್ನೇ ಸಬ್ಬಂ ಸಮಾದಾನಂ ಭಿಜ್ಜತಿ। ಇತರೇಸು ಪನ ಯಂ ವೀತಿಕ್ಕಮತಿ, ತಸ್ಮಿಂಯೇವ ಸಂವರಭೇದೋ ಹೋತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಗಹಟ್ಠಸೀಲೇ ಪನ ಪಕತಿ ಗಹಟ್ಠಾನಂ ಗಹಣವಸೇನೇವ ಸಮಾದಾನಂ ಸಿದ್ಧಂ ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಾ ಏಕತೋಗಣ್ಹನ್ತೇ ಸಬ್ಬಾನಿ ಸಮಾದಿನ್ನಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ಏಕಸ್ಮಿಂಚ ಭಿನ್ನೇ ಸಬ್ಬಾನಿ ಭಿನ್ನಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ಸಬ್ಬಾನಿ ಪುನ ಸಮಾದಾತಬ್ಬಾನಿ। ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ಗಣ್ಹನ್ತೇ ಪನ ಯಂ ವೀತಿಕ್ಕಮತಿ, ಏತದೇವಭಿಜ್ಜತಿ। ತದೇವ ಪುನ ಸಮಾದಾತಬ್ಬಂ ಹೋತೀತಿ। ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಕಾಲಾ ತಿಕ್ಕಮನೇ ಪನ ಸಬ್ಬಂ ಸಮಾದಾನಂ ವೂಪಸಮ್ಮತಿಯೇವ। ದುಸ್ಸೀಲಭಾವೋ ಪನೇತ್ಥ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ನಿಚ್ಚಸೀಲಾನಂ ಭೇದೇನ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ನಿಚ್ಚಾನಿಚ್ಚೇಸು ಪನ ಯಂ ನಿಚ್ಚಮೇವ ವಟ್ಟತಿ। ಅನಿಚ್ಚಂ ನವಟ್ಟತಿ ಸಾವಜ್ಜಂ ಹೋತಿ। ತಂ ನಿಚ್ಚಸೀಲಂ ನಾಮ। ಯಂ ಪನ ನಿಚ್ಚಂಪಿ ವಟ್ಟತಿ। ಮಹನ್ತಂ ಪುಞ್ಞಾಭಿಸನ್ದಂ ಹೋತಿ। ಅನಿಚ್ಚಂಪಿ ವಟ್ಟತಿ ಸಾವಜ್ಜಂ ನ ಹೋತಿ। ತಂ ಅನಿಚ್ಚಸೀಲಂನಾಮ। ತತ್ಥ ಭಿಕ್ಖು ಭಾವೇ ಠಿತಸ್ಸ ಭಿಕ್ಖುಸೀಲಂ ಸಾಮಣೇರಭಾವೇ ಠಿತಸ್ಸ ಸಾಮಣೇರಸೀಲಂ ಪಕತಿಗಹಟ್ಠಾನಂಪಞ್ಚಸೀಲಂ ಪಬ್ಬಜಿತಸಙ್ಖೇಪಗತಾನಂ ಉಪಾಸಕಾನಂ ತಾಪಸಪರಿಬ್ಬಾಜಕಾನಞ್ಚ ದಸಸೀಲಂ ನಿಚ್ಚಸೀಲಂನಾಮ। ತೇಸಞ್ಹಿ ತಂ ತಂ ಯಥಾಸಕಂ ಸೀಲಂ ನಿಚ್ಚಂ ಸುದ್ಧಂ ಕತ್ವಾ ರಕ್ಖಿತುಮೇವ ವಟ್ಟತಿ। ಅರಕ್ಖನ್ತಾನಂ ಭಿಕ್ಖುಭಾವಾದಿಕೋ ಸಾವಜ್ಜೋ ಹೋತಿ ಅಸುದ್ಧೋ। ಕಸ್ಮಾ, ಅತ್ತನೋ ಅನುರೂಪಸ್ಸ ಆಚಾರಸ್ಸ ವಿಪತ್ತಿತೋ। ಪಕತಿಗಹಟ್ಠಾನಂ ಪನ ಅಟ್ಠಙ್ಗುಪೋಸಥಸೀಲಂ ಅನಿಚ್ಚಸೀಲಂನಾಮ। ತಞ್ಹಿ ತೇಸಂ ವುತ್ತನಯೇನ ನಿಚ್ಚಂಪಿ ವಟ್ಟತಿ। ಅನಿಚ್ಚಂಪಿ ವಟ್ಟತಿ। ತಥಾ ದಸಸೀಲಞ್ಚ। ತಞ್ಹಿ ಪಕತಿ ಗಹಟ್ಠಾನಂ ಅನಿಚ್ಚಸೀಲಮೇವ ಹೋತಿ। ಗಿಹಿನಿವತ್ಥಂ ಪಹಾಯ ಕಾಸಾಯವತ್ಥಧಾರಣೇನ ಪಬ್ಬಜಿತಸಙ್ಖೇಪಗತಾನಂ ಏವ ನಿಚ್ಚಸೀಲಂ। ಯಥಾ ಹಿ ಪಕತಿಮನುಸ್ಸಾನಂ ಪಞ್ಚಸೀಲಂ ಸಮಾದಿನ್ನಂಪಿ ಅಸಮಾದಿನ್ನಂಪಿ ನಿಚ್ಚಂ ರಕ್ಖಿತುಮೇವ ವಟ್ಟತಿ। ವೀತಿಕ್ಕಮಿತುಂ ನವಟ್ಟತಿ। ತಥಾ ಪಬ್ಬಜಿತವೇಸಧಾರೀನಂ ದಸಸೀಲಂ ಸಮಾದಿನ್ನಂಪಿ ಅಸಮಾದಿನ್ನಂಪಿ ನಿಚ್ಚಂ ರಕ್ಖಿತುಮೇವ ವಟ್ಟತಿ। ವೀತಿಕ್ಕಮಿತುಂ ನವಟ್ಟತಿ। ವೇಸಧಾರಣೇನ ಸಹ ಸಿದ್ಧತ್ತಾತಿ।

ಉಪರಿ ವುಚ್ಚಮಾನಾ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾವಸೇನ ದುವಿಧಾ ಭಾವನಾ ಭಾವನಾನಾಮ। ಸಾ ಇಧ ಅಪ್ಪನಂ ಅಪತ್ತಾವ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ। ಧಮ್ಮವಿನಯಪರಿ ಯತ್ತಿಯಾ ಸಹ ಅನವಜ್ಜಕಮ್ಮಸಿಪ್ಪವಿಜ್ಜಾಠಾನೇಸು ಪರಿಚಯಕರಣ ಚೇತನಾಪಿ ಏತ್ಥೇವ ಸಙ್ಗಯ್ಹತಿ। ರತನತ್ತಯೇ ಪನ ಮಾತಾಪಿತೂಸು ಕುಲೇಜೇಟ್ಠೇಸು ಆಚರಿಯೇಸು ಧಮ್ಮಿಕಸಮಣಬ್ರಾಹ್ಮಣೇಸು ಅಞ್ಞೇಸುಚ ಗುಣವಯವುದ್ಧೇಸು ಯಥಾರಹಂ ಪಚ್ಚುಟ್ಠಾನಂ ವನ್ದನಂ ಅಞ್ಜಲಿಕರಣಂ ಸಾಮಿಚಿಕರಣಂ ವತ್ತಪಟಿವತ್ತಕರಣನ್ತಿ ಏವಮಾದಿಸಬ್ಬಂ ಅಪಚಾಯನಂನಾಮ। ತೇಸಞ್ಞೇವ ಅಞ್ಞೇಸಞ್ಚ ಆಗನ್ತುಕಗಮಿಕಅದ್ಧಿಕಾನಂ ಗಿಲಾನಾನಂ ಜಿಣ್ಣಾನಂ ಕಿಚ್ಚ ಕರಣೀಯೇಸು ಸಬ್ರಹ್ಮಚಾರೀನಂ ಚೀವರಕಮ್ಮಾದೀಸು ಪರೇಸಂ ತಂತಂಪುಞ್ಞ ಕಮ್ಮೇಸುಚ ಪರಿಸುದ್ಧೇನ ಹಿತಫರಣಚಿತ್ತೇನ ಅತ್ತನೋಕಿಚ್ಚೇಸು ವಿಯ ಕಾಯವಾಚಾಹಿ ವಾಯಾಮಕರಣಂ ವೇಯ್ಯಾವಚ್ಚಂನಾಮ। ಅತ್ತನಾ ಕತಸ್ಸ ಯಸ್ಸಕಸ್ಸಚಿ ಪುಞ್ಞಸ್ಸ ಪರೇಹಿ ಸಾಧಾರಣಕರಣಂ ಪತ್ತಿದಾನಂನಾಮ। ಪರೇಹಿ ದಿನ್ನಾಯ ಪತ್ತಿಯಾ ಅನುಮೋದನಂ ಅತ್ತಮನತಾಪವೇದನಂ ಪತ್ತಾ ನುಮೋದನಂನಾಮ। ಅದಿನ್ನಸ್ಸ ಪುಞ್ಞಸ್ಸ ಅನುಮೋದನಂ ಪನ ಅನುಮೋದನಮೇವ ಹೋತಿ। ನ ಪತ್ತಾನುಮೋದನಂ। ಪತ್ತಿಯಾಏವ ಅಭಾವತೋ। ಪತ್ತಿಚ ದುವಿಧಾ ಉದ್ದಿಸಿಕಾ ಅನುದ್ದಿಸಿಕಾತಿ। ತತ್ಥ ಅತ್ತಾನಂ ಉದ್ದಿಸಿಕಂ ಅನುಮೋದನ್ತಸ್ಸೇವ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮವೇದನೀಯಂ ಜಾತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಇದಂ ಪನ ದ್ವಯಂ ದಾನಪುಞ್ಞೇಸುಏವ ವಿಸೇಸತೋ ಪಾಕಟಂ। ತಞ್ಹಿ ಉದ್ದಿಸಕಂ ಕತ್ವಾ ದೇವತಾನಂವಾ ಪರದತ್ತುಪಜೀವಿಪೇತಾನಂವಾ ವೇಮಾನಿಕಪೇತಾನಂವಾ ವಿನಿಪಾತಿಕಾಸುರಾನಂವಾ ದಿನ್ನಂ ಅನುಮೋದಿತಞ್ಚ ತೇಸಂ ತಙ್ಖಣೇಏವ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮ ವೇದನೀಯಂ ಜಾತನ್ತಿ। ಅತ್ಥಹಿತ ಪಟಿಸಂಯುತ್ತಾಯ ಧಮ್ಮಕಥಾಯ ಯೋನಿಸೋ ಮನಸಿಕಾರೇ ಠತ್ವಾ ಸವನಞ್ಚ ಕಥನಞ್ಚ ಧಮ್ಮಸವನಂ ಧಮ್ಮ ದೇಸನಾಚನಾಮ। ನಿರವಜ್ಜಕಮ್ಮಸಿಪ್ಪವಿಜ್ಜಾಠಾನಾನಂ ಸವನಕಥನಚೇತನಾಚ ಏತ್ಥೇವಸಙ್ಗಯ್ಹನ್ತಿ।

ನತ್ಥಿ ದಿನ್ನಂ ನತ್ಥಿಯಿಟ್ಠನ್ತಿಆದಿನಯಪವತ್ತಾಯ ದಸವತ್ಥುಕಾಯ ಮಿಚ್ಛಾ ದಿಟ್ಠಿಯಾವಾ ಇಸ್ಸರನಿಮ್ಮಾನಾದಿದಿಟ್ಠಿಯಾವಾ ದಿಟ್ಠಮಙ್ಗಲಾದಿದಿಟ್ಠಿಯಾವಾ ವಿಸುದ್ಧಂ ಕತ್ವಾ ತೇಹಿ ತೇಹಿ ವತ್ಥೂಹಿವಾ ಯುತ್ತೀಹಿವಾ ಕಾರಣೇಹಿವಾ ಕಮ್ಮಸಕತಾ ಞಾಣಸಙ್ಖಾತಾಯ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಯಾ ವೋದಾನಕರಣಂ ದಿಟ್ಠುಜುಕಮ್ಮಂನಾಮಾತಿ। ಯತ್ಥ ಪನ ತಿವಿಧಮೇವ ಪುಞ್ಞಕ್ರಿಯವತ್ಥು

ಆಗತಂ। ತತ್ಥ ಪತ್ತಿದಾನಾನುಮೋದನಾನಿ ದಾನೇ ಸಙ್ಗಯ್ಹನ್ತಿ। ಇಸ್ಸಾಮಚ್ಛೇರಾನಂ ಪಟಿಪಕ್ಖಭಾವೇನ ತಂ ಸಭಾವತ್ತಾ। ಅಪಚಾಯನವೇಯ್ಯಾವಚ್ಚಾನಿ ಸೀಲೇ ಸಙ್ಗಯ್ಹನ್ತಿ। ತೇಸಂ ಚಾರಿತ್ತ ಸೀಲತ್ತಾ। ಸೇಸಾನಿ ತೀಣಿ ಭಾವನಾಮಯೇ ಸಙ್ಗಯ್ಹನ್ತಿ। ತಂ ಸಭಾವತ್ತಾ। ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನವಿನಿಮುತ್ತೋ ಧಮ್ಮೋನಾಮ ನತ್ಥೀತಿ ಹಿ ವುತ್ತಂ। ದಿಟ್ಠುಜುಕಮ್ಮಞ್ಚ ಞಾಣ ವಡ್ಢನಮೇವಾತಿ। ತೀಸ್ವೇವವಾ ಏತಂ ಸಙ್ಗಯ್ಹತಿ। ದಿಟ್ಠುಜುಕಮ್ಮಂ ಸಬ್ಬೇಸಂ ನಿಯಮ ಲಕ್ಖಣನ್ತಿತಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ವುತ್ತಂ। ಸತಿಯೇವ ಹಿ ಕಮ್ಮಸಕತಾಞಾಣೇ ದಾನಾದೀನಿ ತೀಣಿ ಸಮ್ಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ। **ಮನೋಕಮ್ಮಮೇವಾತಿ** ಮನಸ್ಮಿಂಏವ ಕಮ್ಮಪಥ ಕಿಚ್ಚಸಿದ್ಧಿತೋ ಮನೋಕಮ್ಮಂಏವ।

[೧೫೮] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

"ವಿಞ್ಞತ್ತಿಸಮುಟ್ಠಾಪಕತ್ತಾ ಭಾವೇನ ಕಾಯ ದ್ವಾರಾದೀಸು ಅಪ್ಪವತ್ತನತೋತಿ" ವುತ್ತಂ। ತಂ ನ ಸುನ್ದರಂ।

ನ ಹಿ ವಿಞ್ಞತ್ತಿಸಮುಟ್ಠಾಪಕಂ ಅಭಿಞ್ಞಾಕುಸಲಂ ಕಾಯದ್ವಾರಾದೀಸು ಪವತ್ತಮಾನಂಪಿ ಕಾಯವಚೀಕಮ್ಮಸಙ್ಖ್ಯಂ ಗಚ್ಛತಿ, ಕಾಯವಾಚಾನಂ ಕಮ್ಮಪಥ ಅಙ್ಗಭಾವಾಸಮ್ಭವತೋತಿ। ತಞ್ಚ **ಭಾವನಾಮಯ**ನ್ತಿ ದಾನಸೀಲವಸೇನ ಅಪ್ಪವತ್ತನತೋ। ಕೇವಲಂ ಭಾವನಾಕಮ್ಮವಿಸೇಸತ್ತಾ ತಞ್ಚ ಮಹಗ್ಗತ ಕುಸಲಂ ಭಾವನಾಕಮ್ಮ ಮೇವ ಹೋತಿ। ಯಂ ಪನ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ಮಗ್ಗೇ ಪಥಮಜ್ಝಾನೇನ ನೀವರಣಾನಂ। ದುತೀಯೇನ ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಾನಂ। ತತೀಯೇನ ಪೀತಿಯಾ। ಚತುತ್ಥೇನ ಸುಖದುಕ್ಖಾನಂ ಪಹಾನಂ ಸೀಲಂ। ವೇರಮಣಿ ಸೀಲಂ। ಚೇತನಾ ಸೀಲಂ। ಸಂವರೋ ಸೀಲಂ। ಅವೀತಿಕ್ಕಮೋ ಸೀಲನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ಪರಿಯಾಯೇನ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ಅಪ್ಪನಾಪತ್ತ**ನ್ತಿ ಭಾವನಾ ಬಲೇನ ಆರಮ್ಮಣೇ ಅನುಪವಿಸಿತ್ವಾ ಅಚಲಟ್ಠಿತಿಭಾವೇನ ಪವತ್ತನತೋ ಅಪ್ಪನಾಪತ್ತಂ ಕಮ್ಮಂ ಹೋತಿ।

[೧೫೯] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

"ಪುಬ್ಬಭಾಗಪವತ್ತಾನಂ ಕಾಮಾವಚರಭಾವತೋತಿ" ಕಾರಣಂ ವುತ್ತಂ। ತಂ ನ ಸುನ್ದರಂ।

ನ ಹಿ ತೇಸಂ ಕಾಮಾವಚರತಾಮತ್ತಂ ಅಪ್ಪನಾಪತ್ತಿಯಾ ಕಾರಣಂ ಹೋತೀತಿ। **ಝಾನಙ್ಗಭೇದೇನಾ**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಝಾನಭೇದೇನಾತಿ ಪನ ವತ್ತಬ್ಬಂ। ಝಾನಙ್ಗಭೇದೇನಾತಿವಾ ಝಾನಙ್ಗಸಮುದಾಯಭೇದೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ, ಝಾನಭೇದೇನ ಇಚ್ಚೇವ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಕುಸಲಕಮ್ಮಂ

೧೫೩. ಏತ್ಥಾತಿ ಏತಸ್ಮಿಂ ಪಾಕಟ್ಠಾನಚತುಕ್ಕೇ। **ಉದ್ಧಚ್ಚರಹಿತ**ನ್ತಿ ಉದ್ಧಚ್ಚಸಹಗತಚೇತನಾವಜ್ಜಿತಂ। ಕಸ್ಮಾ ಪನ ಉದ್ಧಚ್ಚಚೇತನಾ ಇಧ ಪಜ್ಜಿತಾತಿ। ಪಟಿಸನ್ಧಿಅನಾಕಡ್ಢನತೋ। ಕಥಂ ವಿಞ್ಞಾಯತೀತಿ ಚೇ। ಧಮ್ಮಸಙ್ಗಹೇ ದಸ್ಸನೇನ ಪಹಾತಬ್ಬೇಸು ತಂ ಅವತ್ವಾ ಭಾವನಾಯ ಪಹಾತಬ್ಬೇಸು ಏವ ವುತ್ತತ್ತಾ। ಯಥಾಹ-ಚತ್ತಾರೋ ದಿಟ್ಠಿಗತಸಮ್ಪಯುತ್ತಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಸಹಗತೋ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೋ, ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ದಸ್ಸನೇನ ಪಹಾತಬ್ಬಾತಿಚ, ಉದ್ಧಚ್ಚಸಹಗತೋ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೋ, ಇಮೇಧಮ್ಮಾ ಭಾವನಾಯಪಹಾ ತಬ್ಬಾತಿಚ, ಸೇಸಾ ಪನ ಚತ್ತಾರೋ ದಿಟ್ಠಿಗತವಿಪ್ಪಯುತ್ತಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾ ದ್ವೇ ಪಟಿಘಸಮ್ಪಯುತ್ತಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾಚ ಸಿಯಾ ದಸ್ಸನೇನಪಹಾತಬ್ಬಾ ಸಿಯಾ ಭಾವನಾಯ ಪಹಾತಬ್ಬಾತಿ ತತ್ಥ ವುತ್ತಾ। ಕಥಞ್ಚ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ। ಯೋ ದಸ್ಸನೇನಪಹಾತಬ್ಬೇಸು ನ ವುತ್ತೋ, ಸೋ ಅಕುಸಲಧಮ್ಮೋ ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ನಾಕಡ್ಢತೀತಿ। ಪಟ್ಠಾನೇ ದಸ್ಸನೇನಪಹಾತಬ್ಬಧಮ್ಮೇಸುಏವ ನಾನಾಕ್ಖಣಿಕ ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ಉದ್ಧಟತ್ತಾ ಇತರತ್ಥ ತಸ್ಸ ಅನುದ್ಧಟತ್ತಾತಿ। ಯಥಾಹ-ಸಹಜಾತಾ ದಸ್ಸನೇನಪಹಾತಬ್ಬಾ ಚೇತನಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಾನಞ್ಚ ರೂಪಾನಂ ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೇನಪಚ್ಚಯೋ। ನಾನಾಕ್ಖಣಿಕಾ ದಸ್ಸನೇನ ಪಹಾತಬ್ಬಾ ಚೇತನಾ ವಿಪಾಕಾನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ಕಟತ್ತಾಚ ರೂಪಾನಂ ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋತಿಚ ಸಹಜಾತಾ ಭಾವನಾಯ ಪಹಾತಬ್ಬಾ ಚೇತನಾಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಂಧಮ್ಮಾನಂ ಚಿತ್ತಾಸಮುಟ್ಠಾನಾನಞ್ಚರೂಪಾನಂ ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋತಿಚ। ನಚ ನಾನಾಕ್ಖಣಿಕ ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯಸತ್ತಿಯಾ ವಿನಾ ವಿಪಾಕುಪ್ಪಾದನಂನಾಮ ಅತ್ಥೀತಿ। ಯದಿಏವಂ ಸಾ

ಪವತ್ತಿವಿಪಾಕಂಪಿ ನಜನೇತೀತಿ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುನ್ತಿಚೇ।ನ। ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾವಿಭಙ್ಗೇ ತಸ್ಸಾ ವಿಪಾಕಸ್ಸ ಉದ್ಧಟತ್ತಾ। ಯಥಾಹ-ಕತಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಅಕುಸಲಾ। ಯಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಅಕುಸಲಂ ಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಹೋತಿ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಂ ಉದ್ಧಚ್ಚಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ರೂಪಾರಮ್ಮಣಂವಾ।ಲ। ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಅಕುಸಲಾ। ಇಮೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಞಾಣಂ ಧಮ್ಮಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ। ತೇಸಂ ವಿಪಾಕೇ ಞಾಣಂ ಅತ್ಥಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾತಿ। ತೇನಾಹ **ಪವತ್ತಿಯಂ ಪನ ಸಬ್ಬಂಪಿ ದ್ವಾದಸವಿಧ**ನ್ತಿಆದಿ।

[೧೬೦] ಯಂ ಪನ **ವಿಭಾವನಿಯಂ**

> “ಅಧಿಮೋಕ್ಖವಿರಹೇನ ಸಬ್ಬದುಬ್ಬಲಂಪಿ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಸಹಗತಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ಆಕಡ್ಢತಿ। ಅಧಿಮೋಕ್ಖಸಮ್ಪಯೋಗೇನ ತತೋ ಬಲವನ್ತಂಪಿ ಉದ್ಧಚ್ಚಸಹಗತಂ ನಾಕಡ್ಢತೀತಿ” ವುತ್ತಂ। ತಂ ನ ಸುನ್ದರಂ।

ನ ಹಿ ಅಧಿಮೋಕ್ಖವಿರಹಮತ್ತೇನ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಸಹಗತಂ ಸಬ್ಬದುಬ್ಬಲನ್ತಿಚ ಅಧಿಮೋಕ್ಖಸಮ್ಪಯೋಗಮತ್ತೇನ ಉದ್ಧಚ್ಚಸಹಗತಂ ತತೋ ಬಲವನ್ತನ್ತಿಚ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ। ಸತ್ಥರಿ ಕಙ್ಖತಿ ಧಮ್ಮೇ ಕಙ್ಖತೀತಿ ಏವಮಾದಿನಾ ನಯೇನ ವುತ್ತಾಯ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಯ ಅತ್ತನೋ ವಿಸಯೇ ಮಹಾಹತ್ಥಿನಾಗಸ್ಸ ವಿಯ ಬಲವತರತ್ತಾ ಅತಿವಿಯ ಕಾಳಕಧಮ್ಮತ್ತಾಚಾತಿ। ತಥಾ ಹಿಸಾ ಏಕನ್ತೇನ ದಸ್ಸನೇನಪಹಾತಬ್ಬೇಸು ಪಧಾನಭಾವೇನ ವುತ್ತಾ। ತತೋಯೇವಚ ಪಟಿಸನ್ಧಿಆಕಡ್ಢನಂಪಿ ತಸ್ಸಾ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬಂ ಹೋತೀತಿ। ಸಭಾವವಿರುದ್ಧತ್ತಾಯೇವ ಪನ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಸಹಗತಂ ಅಧಿಮೋಕ್ಖರಹಿತಂ ಹೋತೀತಿ ಯುತ್ತಂ। ತಸ್ಮಾ ಉದ್ಧಚ್ಚಸಹಗತಮೇವ ಸಬ್ಬದುಬ್ಬಲನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ಸಬ್ಬತ್ಥಾಪೀ**ತಿ ಸುಗತಿದುಗ್ಗತಿವಸೇನ ಸಬ್ಬಸ್ಮಿಂಪಿ। **ಯಥಾರಹ**ನ್ತಿ ತೇಸು ಲೋಕೇಸು ಲದ್ಧವತ್ಥುದ್ವಾರಾನುರೂಪಂ। **ವಿಪಚ್ಚತೀ**ತಿ ವಿಪಾಚೇತಿ ವಿಪಕ್ಕಭಾವಂ ಆಪಾದೇತಿ। ಸಬ್ಬಂಪಿವಾದ್ವಾದಸವಿಧಂ ಅಕುಸಲಕಮ್ಮಂ ಸತ್ತಾ ಕುಸಲಪಾಕಾನಿ ಹುತ್ವಾ ವಿಪಚ್ಚತಿ, ವಿಪಕ್ಕಭಾವಂ ಗಚ್ಛತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಯಸ್ಮಾ ಕುಸಲಕಮ್ಮಾನಿ ಅಪಾಯಭೂಮಿಯಂಪಿ ಪವತ್ತಿಯಂ ಮಹಾಸಮ್ಪತ್ತಿಯೋ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತ್ವಾ ಮಹಿದ್ಧಿಕಾನಂ ನಾಗಸುಪಣ್ಣಾದೀನಂ ಸನ್ತಾನೇ ಸಯಮೇವ ಅತ್ತನೋವಿಪಾಕಸ್ಸ ಓಕಾಸಂ ಕತ್ವಾ ಸುಖವಿಪಾಕಂ ಜನಯನ್ತಿ। ಅಞ್ಞೇಸಂಪಿ ಆಪಾಯಿಕಾನಂ ತೇನ ತೇನ ಕಾರಣೇನ ಇಟ್ಠಾರಮ್ಮಣ ಸಮಾಯೋಗೇ ಸತಿ ಅತ್ತನೋ ವಿಪಾಕಸ್ಸ ಓಕಾಸಂ ಲಭಿತ್ವಾ ಸುಖವಿಪಾಕಂ ಜನಯನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ತಥಾಪವತ್ತಿಯಞ್ಚಾತಿಆದಿ ಮಾಹ। ನ ಹಿ ತಾನಿ ಸುಖವಿಪಾಕಾನಿ ಅಕುಸಕಮ್ಮಸ್ಸ ವಿಪಾಕಾನಿ ಭವಿತುಂ ಅರಹನ್ತಿ। ವುತ್ತೇಞ್ಹೇತಂ ವಿಭಙ್ಗೇ ಅಟ್ಠಾನಮೇತಂ ಅನವಕಾಸೋ, ಯಂ ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತಸ್ಸ ಇಟ್ಠೋ ಕನ್ತೋ ಮನಾಪೋ ವಿಪಾಕೋ ನಿಬ್ಬತ್ತೇಯ್ಯಾತಿಆದಿ। ತತ್ಥ ಮಹಾವಿಪಾಕಾನಿ ಸುಗತಿ ಕಾಮಲೋಕೇ ಅಹೇತುಕಾನಿ ಅಟ್ಠಪಿ ಸಬ್ಬಸ್ಮಿಂ ಕಾಮಲೋಕೇ ತೇಸುಚ ಪಞ್ಚಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣ ಸೋತವಿಞ್ಞಾಣ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನ ಸನ್ತೀರಣ ಯುಗಳಾನಿ ರೂಪಲೋಕೇ ವಿಪಚ್ಚತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಯಥಾರಹಂ ವಿಪಚ್ಚತೀತಿ। ರೂಪಾವಚರ ಕುಸಲಞ್ಹಿ ಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಾನಿ ಜನಯನ್ತಂಪಿ ಸಯಂ ವಿಪಚ್ಚಮಾನಂ ಆರಮ್ಮಣನ್ತರೇ ಅಞ್ಞಭೂಮಿಕ ವಿಪಾಕಭಾವೇನ ನವಿಪಚ್ಚತಿ। ಕಾಮವಿರಾಗಭಾವನಾಭಾವೇನ ಪನ ಅಪ್ಪನಾಪತ್ತ ಕಮ್ಮ ವಿಸೇಸತ್ತಾ ಕಾಮತಣ್ಹಾಯ ಅವಿಸಯಭೂತೇ ನಿಮಿತ್ತಾ ರಮ್ಮಣೇ ಅತ್ತನಾ ಸಬ್ಬಸೋ ಸದಿಸೇನ ಮಹಗ್ಗತಭಾವಪತ್ತೇನ ರೂಪ ವಿಪಾಕಭಾವೇನೇವ ವಿಪಚ್ಚತಿ। ತಸ್ಮಾ ರೂಪಲೋಕೇಪಿ ತಾನಿ ಪಞ್ಚವಿಪಾಕಾನಿ ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಸ್ಸೇವಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾನೀತಿ। ದ್ವೀಸು ಕಮ್ಮಸ್ಸ ವಿಪಚ್ಚನಟ್ಠಾನೇಸು ಪಟಿಸನ್ಧಿನಾಮ ಮಹನ್ತಂಠಾನಂ ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಾ ತದಾ ವಿಪಚ್ಚನ್ತಂ ಕಮ್ಮಂ ಅತ್ತನೋ ಸಾಮತ್ಥಿಯಾನುರೂಪಂ ನಾತಿಹೀನಂ ವಿಪಾಕಂ ಜನೇತುಂ ಸಕ್ಕೋತಿ। ಪವತ್ತಿಯಂ ಪನ ನಾನಾಠಾನೇಸು ನಾನಾಕಿಚ್ಚೇಹಿ ವಿಪಚ್ಚತಿ। ತಸ್ಮಾ ತದಾ ವಿಪಚ್ಚನ್ತಂ ಕಮ್ಮಂ ಅತ್ತನೋ ಸಾಮತ್ಥಿಯಾನುರೂಪಂ ವಿಪಚ್ಚೇತುಂ ನಸಕ್ಕೋತಿ। ಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಾನಾದೀಸು ಪರಿತ್ತಕೇಸು ವಿಪಚ್ಚಮಾನಂ ಠಾನಾ ನುರೂಪಂ ವಿಪಚ್ಚತಿ। ತದಾರಮ್ಮಣಟ್ಠಾನೇ ವಿಪಚ್ಚಮಾನಂ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಜವನಾ ನುರೂಪಂ ವಿಪಚ್ಚತಿ। ತಸ್ಮಾ ಸೋಳಸಕಮಗ್ಗೋ ದ್ವಾದಸಕಮಗ್ಗೋ ಅಹೇತು ಕಟ್ಠಕನ್ತಿ ಏವಂಏಕೇಕಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ವಿಪಾಕಪ್ಪಭೇದೋ ಪವತ್ತೋತಿತಂ ಪಭೇದಂದಸ್ಸೇತುಂ ತತ್ಥಾಪೀತಿಆದಿಮಾಹ।

ಕುಸಲಂ ದುವಿಧಂ ಸಮ್ಪಜಾನಕತಂ ಅಸಮ್ಪಜಾನಕತನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಕಮ್ಮಾ ಯೂಹನಕಾಲೇ ಅನ್ತಮಸೋ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತಂ ದಿಟ್ಠುಜುಕಮ್ಮಞಾಣಂಪಿ ಸುಟ್ಠು ಯೋಜೇತ್ವಾ ಕತಂ ಸಮ್ಪಜಾನಕತಂನಾಮ। ಯಥಾಹ-ಕಮ್ಮಞ್ಚ ಕಮ್ಮಫಲಞ್ಚ ಸದ್ದಹಿತ್ವಾ ಕತಂ ಸಮ್ಪಜಾನಕತಂ ನಾಮಾತಿ। ದಿಟ್ಠುಜುಕಮ್ಮಞಾಣ ಮತ್ತಂಪಿ ಅಯೋಜೇತ್ವಾ ತಂ ಅಸಮ್ಪಜಾನಕತಂ ನಾಮ। ಯಥಾಹ-ಕಮ್ಮಂಪಿ ಕಮ್ಮಫಲಮ್ಪಿ ಅಜಾನಿತ್ವಾ ಕತಂ ಅಸಮ್ಪಜಾನಕತಂ ನಾಮಾತಿ। ತತ್ಥ ಸಮ್ಪಜಾನಕತಂ ತಿಹೇತುಕಂ ಹೋತಿ। ಅಸಮ್ಪಜಾನಕತಂ ದುಹೇತುಕಂ। ಯಥಾಹ-ಸಮ್ಪಜಾನಕರಣಂ ಪನ ಚತುಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತೇಹಿ ಹೋತಿ। ಅಸಮ್ಪಜಾನ ಕರಣಂ ಚತೂಹಿ ಞಾಣವಿಪ್ಪಯುತ್ತೇಹೀತಿ। ತತ್ಥ ಏಕಮೇಕಂ ಉಕ್ಕಟ್ಠಂ ಓಮಕನ್ತಿ ದುವಿಧಂ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಕುಸಲಸಮಯೇ ಪರಿಯುಟ್ಠಿತೇ ನೀವರಣಧಮ್ಮೇವಾ ಅತ್ತುಕ್ಕಂಸನ ಪರವಮ್ಭನಾದಿಕೇ ಪಾಪಧಮ್ಮೇವಾ ಸುಟ್ಠು ಸೋಧೇತ್ವಾ ಕತಂ ಉಕ್ಕಟ್ಠಂ ನಾಮ। ಅಸೋಧೇತ್ವಾ ಕತಂ ತೇಹಿವೋಕಿಣ್ಣಂ ಓಮಕಂನಾಮ। ಅಪಿಚ, ಯಂ ಕತ್ವಾ ಪಚ್ಛಾ ಲಾಭಾ ವತ ಮೇ। ನಚ ವತ ಮೇ ಅಲಾಭಾ। ಸುಲದ್ಧಂ ವತ ಮೇ। ನಚ ವತ ಮೇ ದುಲ್ಲದ್ಧಂ। ಯಸ್ಸ ಮೇ ಈದಿಸಂ ಪುಞ್ಞಂ ಪಸುತನ್ತಿ ಏವಂ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಅನುಮೋದಿತಂ। ತಂ ಉಕ್ಕಟ್ಠಂ। ಯಂ ಕತ್ವಾ ಪಚ್ಛಾ ಯೇನಕೇನಚಿ ಕಾರಣೇನ ದುಟ್ಠುಕತಂ ಮಯಾತಿ ವಿಪ್ಪಟಿಸಾರೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ತಂಓಮಕಂ। ಏವಂ ಚತುಬ್ಬಿಧಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ವಸೇನ ಚತುಬ್ಬಿಧಂ ವಿಪಾಕ ಕೋಟ್ಠಾಸಂ ವಿಭಜಿತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತುಂ ತಥಾಪೀತಿಆದಿ ಮಾಹ। **ತತ್ಥಾಪೀತಿ** ತಸ್ಮಿಂ ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲೇಪಿ। **ತಿಹೇತುಕಮುಕ್ಕಟ್ಠ**ನ್ತಿ ಉಕ್ಕಟ್ಠಭೂತಂ ಪಣೀತಭೂತಂ ಚತುಬ್ಬಿಧಂ ತಿಹೇತುಕಂ। **ತಿಹೇತುಕಪಟಿಸನ್ಧಿ**ನ್ತಿ ಚತುಬ್ಬಿಧಂ ತಿಹೇತುಕ ಪಟಿಸನ್ಧಿವಿಪಾಕಂ। ಏತ್ಥಚ ಏಕಚೇತನಾ ಏಕಮೇವ ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ದೇತಿ। ಪವತ್ತಿವಿಪಾಕಂ ಪನ ಅಸಙ್ಖ್ಯೇಯ್ಯೇಸುಪಿ ಭವೇಸು ದೇತಿಯೇವ। ಏತ್ಥ ಸಿಯಾ -

> ಏಕಪುಪ್ಫಂ ಯಜಿತ್ವಾನ, ಸಹಸ್ಸಕಪ್ಪಕೋಟಿಯೋ।
> ದೇವೇಸುಚ ಮನುಸ್ಸೇಸು, ಸೇಸೇನ ಪರಿನಿಬ್ಬುತೋತಿ ಹಿ ವುತ್ತಂ॥

ತಸ್ಮಾ ಏಕಾ ಚೇತನಾ ಏಕಮೇವ ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ದೇತೀತಿ ಇದಂ ನ ಯುಜ್ಜತೀತಿ। ನ ನ ಯುಜ್ಜತಿ। ಪುಬ್ಬಾಪರಚೇತನಾಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಸಹಸ್ಸಕಪ್ಪ ಕೋಟಿ ಪರಿಮಾಣಸ್ಸ ವತ್ತಬ್ಬತ್ತಾ। ಚಿತ್ತಞ್ಹಿನಾಮ ಏಕಚ್ಛರಕ್ಖಣೇಪಿ ಅನೇಕಸತ ಸಹಸ್ಸ ಕೋಟಿಸಙ್ಖ್ಯಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ತತೋಚಿರತರೇಕಾಲೇವತ್ತಬ್ಬಮೇವ ನತ್ಥೀತಿ। ಸಹಸ್ಸ ಕಪ್ಪಕೋಟಿಯೋತಿ ಚ ಸಹಸ್ಸಆಯುಕಪ್ಪಕೋಟಿಯೋ ಸಹಸ್ಸ ಅತ್ತಭಾವಕೋಟಿಯೋತಿ ನೇತ್ತಿಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ವುತ್ತಂ। ಪುಬ್ಬಾಪರಚೇತನಾನಞ್ಚ ಪಟಿಸನ್ಧಿದಾನಭಾವೋ ಕೋಸಲಸಂಯುತ್ತಕೇನ ದೀಪೇತಬ್ಬೋ। ಏಕಪಿಣ್ಡಪಾತದಾನಸ್ಮಿಂಹಿ ಏಕಾಚೇತನಾದ್ವೇ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯೋ ನ ದೇತಿ। ಪುಬ್ಬಪಚ್ಛಿಮಚೇತನಾವಸೇನ ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಂ ಸಗ್ಗೇ ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಂ ಸೇಟ್ಠಿಕುಲೇ ನಿಬ್ಬತ್ತೋತಿ ಹಿ ಸಂಯುತ್ತಟ್ಠಕಥಾಯಂ ವುತ್ತಂ। ತಿಹೇತು ಕಂಪಿ ಕಮ್ಮಂ ಪಟಿಪಕ್ಖೇಹಿ ಅಭಿಭುಯ್ಯಮಾನಂ ವಿಹತಸಾಮತ್ಥಿಯಂ ಹುತ್ವಾ ತಿಹೇತುಕವಿಪಾಕಂ ಜನೇತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ। ನಚ ತಂ ಅತಿದುಬ್ಬಲಂಪಿ ಸಮಾನಂ ಕೋಸಲ್ಲಸಮ್ಭೂತೇನ ಞಾಣೇನ ಯುತ್ತತ್ತಾ ಅತಿಬ್ಯಾಮುಳ್ಹಪಚ್ಚಯ ಭೂಹಂ ಜಚ್ಚನ್ಧಾದಿವಿಪತ್ತಿಸಹಿತಂ ಅಹೇತುಕವಿಪಾಕಂ ಜನೇತೀತಿ ವುತ್ತಂ ತಿಹೇತುಕಮೋಮಕನ್ತಿಆದಿ। **ದ್ವಾದಸವಿಪಾಕಾನಿವಿಪಚ್ಚತಿ**। ಅಯಂ ದ್ವಾದ ಸಕಮಗ್ಗೋನಾಮ **ಅಹೇತುಕವಿಪಾಕಾನೇವ ವಿಪಚ್ಚತಿ**। ಇದಂ ಅಹೇತು ಕಟ್ಠಕಂನಾಮ। ಏವಂ ತಿಪಿಟಕಚೂಳನಾಗತ್ಥೇರವಾದವಸೇನ ವಿಪಾಕಪ್ಪವತ್ತಿಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಮೋರವಾಪಿವಾಸಿ ಮಹಾದತ್ತತ್ಥೇರವಾದಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ಗಾಥಮಾಹ। ಸೋ ಹಿ ಥೇರೋವಿಪಾಕಾನಂ ಅಸಙ್ಖಾರಿಕತಾ ಸಸಙ್ಖಾರಿಕತಾಚ ಕಮ್ಮವಸೇನೇವ ಸಿದ್ಧಾಪಿ ಕತ್ವಾ ಅಸಙ್ಖಾರಂ ಕಮ್ಮಂ ಸಸಙ್ಖಾರವಿಪಾಕಾನಿ ನ ಪಚ್ಚತಿ। ಸಸಙ್ಖಾರಂಕಮ್ಮಂ ಅಸಙ್ಖಾರವಿಪಾಕಾನಿ ನವಚ್ಚತೀತಿ ವದತಿ।

ಯಥಾ ಮುಖನಿಮಿತ್ತಂ ನಾಮ ಮುಖೇ ಸನ್ನಿಸಿನ್ನೇ ಸನ್ನಿಸೀದತಿ। ಚಲನ್ತೇ ಚಲತಿ। ಏವಂ ಪಯೋಗೇನ ಅಸಾಧನೀಯಾನಂ ವಿಪಾಕಾನಂ ತಿಕ್ಖಮನ್ದತಾ ವಿಸೇಸಭೂತೋ ಸಙ್ಖಾರಭೇದೋ ಕಮ್ಮವಸೇನೇವ ವತ್ತಬ್ಬೋ। ನ ಪಯೋಗವಸೇನ। ಇತರಥಾ ಕಮ್ಮವಿಸೇಸೇನ ತಿಕ್ಖಮನ್ದಜಾತಾನಂ ತೇಸಂ ಸನ್ನಿಹಿತಪಚ್ಚಯಮತ್ತೇನ ಮನ್ದತಿಕ್ಖತಾಪತ್ತಿನಾಮ ಸಿಯಾತಿ। ಅಹೇತು ಕವಿಪಾಕಾನಂ ಪನ ಪರಿದುಬ್ಬಲತ್ತಾ ಅಪರಿಬ್ಯತ್ತೋವ ತಿಕ್ಖಮನ್ದತಾ ವಿಸೇಸೋತಿ ಉಭಯಕಮ್ಮನಿಬ್ಬತ್ತನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ತೇಸಂ ಸಸಙ್ಖಾರಾಸಙ್ಖಾರಭಾವೋ ಪಟಿಸನ್ಧಿವಸೇನವಾ ತದಾರಮ್ಮಣವಸೇನವಾ ಉಪ್ಪತ್ತಿಕಾಲೇ ಪುಬ್ಬಪಯೋಗಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ

ಪಚ್ಚಯವಿಸೇಸಸ್ಸ ಭಾವಾಭಾವೇನ ವತ್ತುಂ ಯುತ್ತೋ। ನ ಕಮ್ಮಾಗಮನವಸೇನ, ನ ಹಿ ಕಮ್ಮಭವೇ ಸಙ್ಖಾರೋ ಭವನ್ತರೇ ವಿಪಾಕಾನಿ ವಿಸೇಸೇತುಂ ಯುತ್ತೋ। ತಸ್ಮಾ ಇಮಂ ವಾದಂ ಕೇಚಿವಾದಂನಾಮ ಕರೋನ್ತೋ **ಕೇಚನಾತಿ** ಆಹ।

ಇಮಸ್ಮಿಂ ಕೇಚಿವಾದೇ ಅಸಙ್ಖಾರಿಕಕಮ್ಮೇ ಸಸಙ್ಖಾರಿಕ ವಿಪಾಕಾನಿ ಸಸಙ್ಖಾರಿಕಕಮ್ಮೇಚ ಅಸಙ್ಖಾರಿಕವಿಪಾಕಾನಿ ವಜ್ಜೇತ್ವಾ ಚತೂಸು ತಿಹೇ ತುಕುಕ್ಕಟ್ಠೇಸು ಕಮ್ಮೇಸು ಅಸಙ್ಖಾರಿಕದ್ವಯೇ ವಿಪಾಕಾನಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ದ್ವೇ, ಪವತ್ತಿಯಂ ದ್ವಾದಸ। ಸಸಙ್ಖಾರಿಕದ್ವಯೇ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ದ್ವೇ, ಪವತ್ತಿಯಂ ದ್ವಾದಸ। ಚತೂಸು ದ್ವಿಹೇತುಕೋಮಕಕಮ್ಮೇಸು ಅಸಙ್ಖಾರಿಕದ್ವಯೇ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ದ್ವೇ, ಪವತ್ತಿಯಂ ದಸ। ಸಸಙ್ಖಾರಿಕದ್ವಯೇ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ದ್ವೇ, ಪವತ್ತಿಯಂ ದಸ। ತಥಾ ಚತೂಸು ದ್ವಿಹೇತುಕುಕ್ಕಟ್ಠೇಸು। ಚತೂಸು ದ್ವಿಹೇತುಕೋಮಕೇಸು ಪನ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ಏಕಂ ಅಹೇತುಕಂ ಪವತ್ತಿಯಂ ಅಟ್ಠಅಹೇತುಕಾನೀತಿ ಏವಂ ವಿಪಾಕಾನಂ ದ್ವೇ ದ್ವಾದಸಕಮಗ್ಗಾ ಚತ್ತಾರೋ ದಸಕಮಗ್ಗಾ ಏಕಂ ಅಹೇತುಕಟ್ಠಕಞ್ಚ ಹೋನ್ತಿ, ತಂಸಬ್ಬಂ ಸಙ್ಗಹೇತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತುಂ ತೇಸನ್ತಿ ಗಾಥಮಾಹ।

ತೇಸನ್ತಿ ತೇಸಂ ಕೇಸಞ್ಚಿ ಥೇರಾನಂ ವಾದೇ। ಅಟ್ಠಸಾಲಿನಿಯಂ ಪನ ತಿಹೇತುಕೇನ ಕಮ್ಮೇನ ಪಟಿಸನ್ಧಿತಿಹೇತುಕಾವ ಹೋತಿ। ನ ದುಹೇತುಕಾ ನಚಅಹೇತುಕಾ। ದುಹೇತುಕೇನ ಕಮ್ಮೇನ ಪಟಿಸನ್ಧಿ ದುಹೇತುಕಾಪಿ ಹೋತಿ ಅಹೇತುಕಾಪಿ। ತಿಹೇತುಕಾ ಪನ ನಹೋತೀತಿ ಏವಂ ಪವತ್ತೋ ಮಹಾಧಮ್ಮರಕ್ಖಿತತ್ಥೇರವಾದೋಪಿ ಆಗತೋ। ತತ್ಥ ಯಥಾ ದುಹೇತುಕೇನ ಹೀನೇನ ಕಮ್ಮೇನ ಅಹೇತುಕಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿ ಅವಸ್ಸಂ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬಾ ಹೋತಿ। ತಥಾ ತಿಹೇತುಕೇನಪಿ ಹೀನೇನ ಕಮ್ಮೇನ ದುಹೇತುಕಾಪಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿ ಅವಸ್ಸಂ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬಾಯೇವಾತಿ ಕತ್ವಾ ಇಧ ಅಯಂವಾದೋ ಥೇರೇನ ನ ಗಹಿತೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಮಗ್ಗೇ ಪನ-ಗತಿಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತೇ ಅಟ್ಠನ್ನಂ ಹೇತೂನಂ ಪಚ್ಚಯಾ ಉಪಪತ್ತಿ ಹೋತಿ। ಕುಸಲಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಜವನಕ್ಖಣೇ ತಯೋ ಹೇತೂ ಕುಸಲಾ। ನಿಕನ್ತಿಕ್ಖಣೇ ದ್ವೇ ಹೇತೂ ಕುಸಲಾ। ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ತಯೋ ಹೇತೂ ಅಬ್ಯಾಕತಾತಿಚ ಗತಿ ಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ಞಾಣ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತೇ ಛನ್ನಂ ಹೇತೂನಂ ಪಚ್ಚಯಾ ಉಪಪತ್ತಿ ಹೋಹಿ। ಕುಸಲಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಜವನಕ್ಖಣೇ ದ್ವೇ ಹೇತೂ ಕುಸಲಾ। ನಿಕನ್ತಿಕ್ಖಣೇ ದ್ವೇ ಹೇತೂ ಅಕುಸಲಾ। ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ದ್ವೇ ಹೇತೂ ಅಬ್ಯಾಕತಾತಿಚ ಏವಂ ತಿಹೇತುಕೇನ ಕಮ್ಮೇನ ಪಟಿಸನ್ಧಿ ತಿಹೇತುಕಾವ ವುತ್ತಾ। ದ್ವಿಹೇತುಕೇನ ಕಮ್ಮೇನ ದ್ವಿಹೇತುಕಾವ। ನ ಪನ ಗತಿಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ಞಾಣವಿಪ್ಪಯುತ್ತೇ ಸತ್ತನ್ನಂ ಹೇತೂನಂ ಪಚ್ಚಯಾತಿಆದಿನಾ ತಿಹೇತುಕೇನ ಕಮ್ಮೇನ ದ್ವಿಹೇತುಕಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿ ವುತ್ತಾ। ನಚ ಚತುನ್ನಂ ಹೇತೂನಂ ಪಚ್ಚಯಾತಿಆದಿನಾ ದ್ವಿಹೇತುಕೇನ ಕಮ್ಮೇನ ಅಹೇತುಕಾ ಪಟಿಸನ್ಧೀತಿ।

ತತ್ಥ ಪನ ತೀಸು ಖಣೇಸು ಸಹಜಾತ ಹೇತೂನಂ ವಸೇನ ಹೇತು ಮೂಲಕೋವ ಅಯಂ ದೇಸನಾವಾರೋತಿ ಕತ್ವಾ ಅನೋಕಾಸತಾಯ ಅಹೇತುಕಪಟಿಸನ್ಧಿ ತತ್ಥ ನವುತ್ತಾ। ನ ಪನ ಅಲಬ್ಭಮಾನತಾಯ। ದ್ವಿಹೇತುಕ ಪಟಿಸನ್ಧಿ ಪನ ಅನೋಕಾಸಾಯೇವ ನಹೋತಿ। ಅಲಬ್ಭ ಮಾನತ್ತಾಯೇವ ಸಾ ನವುತ್ತಾತಿ ಸಕ್ಕಾ ವಿಞ್ಞಾತುಂ। ತಸ್ಮಾ ಯುತ್ತಿತೋ ಪಾಳಿಯೇವ ಬಲವತರಾತಿ ಕತ್ವಾ ಮಹಾಧಮ್ಮರಕ್ಖಿತತ್ಥೇರವಾದೋವ ಪಾಳಿಯಾ ಸಮೇತೀತಿ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಮಗ್ಗಟ್ಠಕಥಾಯಂ ವುತ್ತೋ। ಟೀಕಾಕಾರಾ ಪನ ಕಮ್ಮಸರಿಕ್ಖಕ ವಿಪಾಕದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಸಾವಸೇಸ ಪಾಠೋವ ಮಹಾಥೇರೇನ ವುತ್ತೋತಿ ಇಚ್ಛನ್ತಿ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ಅಟ್ಠಸಾಲಿನಿಯಂಪಿ ತಿಪಿಟಕಚೂಳನಾಗತ್ಥೇರವಾದೋವ ಪಮಾಣಂ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತೋತಿ।

ವಿಭಾವನಿಯಂ ಇದಾನಿ ಏಕಾಯ ಚೇತನಾಯ ದ್ವಾದಸವಿಪಾಕಾನಿ ಏತ್ಥೇವ ದಸಕಮಗ್ಗೋಪಿ ಅಹೇತುಕಟ್ಠಕಮ್ಪಿತಿ ಆಗತಸ್ಸ ಮೋರವಾಪಿವಾಸಿ ಮಹಾಧಮ್ಮರಕ್ಖಿತತ್ಥೇರಸ್ಸಾತಿ ಪಾಠೋ।

ಮೋರವಾಪಿವಾಸಿಮಹಾದತ್ತತ್ಥೇರಸ್ಸಾತಿ ಪನ ವತ್ತಬ್ಬೋ। ಮಹಾಧಮ್ಮ ರಕ್ಖಿತತ್ಥೇರವಾದೋಪಿ ಪನ ಏತ್ಥ ಏಕದೇಸೇನ ಸಙ್ಗಹಿತೋಯೇವ। ತಸ್ಮಿಂಪಿ ಹಿ ಅಸಙ್ಖಾರಿಕಂ ಕಮ್ಮಂ ಅಸಙ್ಖಾರಿಕವಿಪಾಕಮೇವ ದೇತಿ। ನೋ ಸಸಙ್ಖಾರಿಕಂ । ಸಸಙ್ಖಾರಿಕಂ ಕಮ್ಮಂ ಸಸಙ್ಖಾರಿಕವಿಪಾಕಮೇವ ದೇತಿ। ನೋ ಅಸಙ್ಖಾರಿಕನ್ತಿ ಆಗತಮೇವಾತಿ। [ಕಾಮಾವಚರಕಮ್ಮಂ]

೧೫೪. ರೂಪಾವಚರಕಮ್ಮೇ **ಪರಿತ್ತ**ನ್ತಿ ದುವಿಧಂ ಪರಿತ್ತಂ ಅಪಗುಣತಾ ಯವಾ ಹೀನತಾಯವಾ। ತತ್ಥ ಯಂ ಪಣೀತೇಹಿ ಛನ್ದಾದೀಹಿ ಯುತ್ತಂಪಿ ಅಭಾವಿತಂ ಹೋತಿ ಪಟಿಲದ್ಧಮತ್ತಂ, ತಂ ಅಪಗುಣತಾಯ ಪರಿತ್ತಂನಾಮ। ಯಂ ಸನ್ಧಾಯ ಯಂ ಅಪಗುಣಂ ಹೋತಿ, ಉಪರಿ ಝಾನಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ ಭವಿತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ, ಇದಂ ಪರಿತ್ತಂನಾಮಾತಿ ಅಟ್ಠಸಾಲಿನಿಯಂ ವುತ್ತಂ। ಯಂ ಪನ ಸುಭಾವಿತಂಪಿ ಸಮಾನಂ ಹೀನೇಹಿ ಛನ್ದಾದೀಹಿ ಯುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ತಂ ಹೀನತಾಯ ಪರಿತ್ತಂನಾಮ। ಯಂ ಸನ್ಧಾಯ ಯಸ್ಸ ಆಯೂಹನಕ್ಖಣೇ ಛನ್ದೋವಾ ಹೀನೋ ಹೋತಿ। ವೀರಿಯಂವಾ, ಚಿತ್ತಂವಾ, ವೀಮಂಸಾವಾ, ತಂ ಹೀನಂನಾಮಾತಿ ತತ್ಥೇವ ವುತ್ತಂ। **ಮಜ್ಝಿಮಂ**ಪಿ ದುವಿಧಂ। ತತ್ಥ ನಾತಿಪಗುಣ ತಾಯ ಮಜ್ಝಿಮಂ ಸನ್ಧಾಯ ನಾತಿಸುಭಾವಿತೋ ಮಜ್ಝಿಮೋತಿ ವಿಸುದ್ಧಿಮಗ್ಗೇ ವುತ್ತಂ। ಮಜ್ಝಿಮೇಹಿ ಛನ್ದಾದೀಹಿ ಯುತ್ತತಾಯ ಮಜ್ಝಿಮಂ ಸನ್ಧಾಯ ಯಸ್ಸ ಆಯೂಹನಕ್ಖಣೇ ತೇ ಧಮ್ಮಾ ಮಜ್ಝಿಮಾ ಹೋನ್ತಿ। ತಂ ಮಜ್ಝಿಮನ್ತಿ ಅಟ್ಠ ಸಾಲಿನಿಯಂ ವುತ್ತಂ। **ಪಣೀತಂ**ಪಿ ದುವಿಧಂ। ತತ್ಥ ಅತಿಪಗುಣತಾಯ ಪಣೀತಂ ಸನ್ಧಾಯ ಸುಭಾವಿತೋ ವಸಿಪ್ಪತ್ತೋ ಪಣೀತೋತಿ ವಿಸುದ್ಧಿಮಗ್ಗೇ ವುತ್ತಂ। ಪಣೀತೇಹಿ ಪನ ಛನ್ದಾದೀಹಿ ಯುತ್ತತಾಯ ಪಣೀತಂ ಸನ್ಧಾಯ ಯಸ್ಸ ಆಯೂಹನಕ್ಖಣೇ ತೇ ಧಮ್ಮಾ ಪಣೀತಾ ಹೋನ್ತಿ। ತಂ ಪಣೀತನ್ತಿ ಅಟ್ಠಸಾಲಿನಿಯಂ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಯಾನಿ ಅಪಗುಣತಾದಿ ವಸೇನ ಪರಿತ್ತಾದೀನಿ ವುತ್ತಾನಿ, ತಾನಿ ಇಧ ನಾಧಿಪ್ಪೇತಾನಿ। ಯಾನಿ ಪನ ಹೀನಾದೀಹಿ ಛನ್ದಾದೀಹಿ ಯುತ್ತತಾಯ ಪರಿತ್ತಾದೀನಿ ವುತ್ತಾನಿ, ತಾನೇವ ಇಧಾಧಿಪ್ಪೇತಾನಿ। ಇಮಾನೇವ ಹಿ ತಿವಿಧಾಸು ಭೂಮೀಸು ತಿವಿಧಂ ಬ್ರಹ್ಮುಪಪತ್ತಿಭೇದಂ ಸಾಧೇನ್ತೀತಿ। ಇತ್ಥೀನಂ ಝಾನೇಸು ವಸೀಪತ್ತಾನಂಪಿ ಛನ್ದಾದೀನಂ ಅಪಣೀತತಾಯ ಮಹಾಬ್ರಹ್ಮೇಸು ಅನುಪ್ಪಜ್ಜನಞ್ಚೇತ್ಥ ಸಾಧಕಂ। ತೇನೇವಚ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಛನ್ದಾದಿವಸೇನ ಸಿದ್ಧಾನಿ ಹೀನ ಮಜ್ಝಿಮ ಪಣೀತಾನಿ ಅಟ್ಠಾರಸಪಭೇದೇನ ವಿಭಜಿತ್ವಾ ಇಮಾನಿ ಅಟ್ಠಾರಸ ಕಮ್ಮದ್ವಾರಾನಿ ನಾಮ ಇಮೇಹಿ ಪಭಾವಿತತ್ತಾ ಇಮೇಸಂ ವಸೇನ ಅಟ್ಠಾರಸಖತ್ತಿಯಾ ಅಟ್ಠಾರಸ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾ ಅಟ್ಠಾರಸ ವೇಸ್ಸಾ ಅಟ್ಠಾರಸ ಸುದ್ದಾ ಅಟ್ಠಚತ್ತಾಲೀಸ ಗೋತ್ತ ಚರಣಾನಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾನೀತಿ ವುತ್ತಂ। ಏತೇನ ಹಿ ದೇವಾನಂಪಿ ಬ್ರಹ್ಮಾನಂಪಿ ಲಬ್ಭಮಾನಂ ಉಪಪತ್ತಿಭೇದಂ ಉಪಲಕ್ಖೇತೀತಿ।

[೧೬೧] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

“ಪಟಿಲದ್ಧಮತ್ತಂ ಅನಾಸೇವಿತಂ ಪರಿತ್ತನ್ತಿ ಅವಿಸೇಸತೋವ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ವುತ್ತಂ। ತಥಾ ನಾತಿ ಸುಭಾವಿತಂ ಅಮರಿಪುಣ್ಣವಸೀಭಾವಂ ಮಜ್ಝಿಮಂ। ಅತಿವಿಯಸುಭಾವಿತಂ ಪನ ಸಬ್ಬಸೋ ಪರಿಪುಣ್ಣ ವಸೀಭಾವಂ ಪಣೀತ”ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ಸಬ್ಬಂ ಇಧ ನಯುಜ್ಜತಿಯೇವ।

ತಞ್ಹಿ ಉಪರಿ ಝಾನಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ ಭವಿತುಂ ಸಮತ್ಥಾಸಮತ್ಥಂವಾ ಹಾನ ಭಾಗಿಯತಾದಿ ವಿಸೇಸಂ ವಾ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ನ ಪನ ಉಪಪತ್ತಿ ಭೇದಜನಕ ವಿಸೇಸನ್ತಿ।

[೧೬೨] ಯಞ್ಚ **ತತ್ಥ**

“ಆಚರಿಯೇನ ಪನೇತ್ಥ ಪರಿತ್ತಂಪಿ ಈಸಕಂ ಲದ್ಧಾಸೇವನಮೇವ ಅಧಿಪ್ಪೇತನ್ತಿ ದಿಸ್ಸತಿ। ತಥಾ ಹಾನೇನ ನಾಮರೂಪಪರಿಚ್ಛೇದೇ-

ಸಮಾನಾಸೇವನೇ ಲದ್ಧೇ, ವಿಜ್ಜಮಾನೇ ಮಹಬ್ಬಲೇ।
ಅಲದ್ಧಾ ತಾದಿಸಂ ಹೇತು, ಮಭಿಞ್ಞಾ ನ ವಿಪಚ್ಚತೀತಿ॥

ಸಮಾನಭೂಮಿಕತೋವ ಆಸೇವನ ಲಾಭೇನ ಬಲವ ಭಾವತೋ ಮಹಗ್ಗತಧಮ್ಮಾನಂ ವಿಪಾಕದಾನಂ ವತ್ವಾ ತದಭಾವತೋ ಅಭಿಞ್ಞಾಯ ಅವಿಪಚ್ಚನಂ ವುತ್ತ”ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂಪಿ ವಿಚಾರೇತಬ್ಬಮೇವ।

ಯಥಾ ಹಿ ಅರಿಯಮಗ್ಗಚೇತನಾ ಅತ್ತನಾ ಸಮಾನಭೂಮಕಜವನತೋ ಅಲದ್ಧಾಸೇವನಾಪಿ ಸಮಾನಾ ವಿಪಾಕಂ ನ ದೇತೀತಿ ನತ್ಥಿ। ತಥಾ ಆದಿ ಕಮ್ಮಿಕವೀಥಿಯಂ ಏಕವಾರಮತ್ತಭೂತಾ ಸಬ್ಬಸಮಾಪತ್ತಿ ವೀಥೀಸುಚ ಸಬ್ಬಪಥ ಮಭೂತಾ ಮಹಗ್ಗತಚೇತನಾಪಿ ಸಮಾನಭೂಮಕಧಮ್ಮತೋ ಅಲದ್ಧಾಸೇವನ ತಾಯ ದುಬ್ಬಲತ್ತಾ ವಿಪಾಕಂ ನದೇತೀತಿ ನತ್ಥೀತಿ ನ ನ ಸಕ್ಕಾ ವಿಞ್ಞಾತುನ್ತಿ। ಏತ್ಥ ಸಿಯಾ- ತಸ್ಸೇವ ರೂಪಾವಚರಸ್ಸ ಕುಸಲಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಕತತ್ತಾ ಉಪಚಿತತ್ತಾ ವಿಪಾಕಂ।ಲ। ಪಥಮಂ ಝಾನಂ ಉಪಸಮ್ಪಜ್ಜ ವಿಹರತೀತಿ ವುತ್ತಂ। ನ ಚ ಸಾ ಚೇತನಾ ಉಪಚಿತಾನಾಮ ಹೋತಿ। ಸಮಾನಭೂಮಕ ಧಮ್ಮತೋ ಅಲದ್ಧಾಸೇವನತ್ತಾತಿ।ನ। ಮಗ್ಗಚೇತನಾಯಪಿ ಅವಿಪಾಕತಾಪತ್ತಿತೋ। ಸಾಪಿಹಿ ತಸ್ಸೇವ ಲೋಕುತ್ತರಸ್ಸ ಕುಸಲಸ್ಸ ಝಾನಸ್ಸ ಕತತ್ತಾ ಭಾವಿತತ್ತಾ ವಿಪಾಕಂ।ಲ। ಪಥಮಂ ಝಾನಂ ಉಪಸಮ್ಪಜ್ಜ ವಿಹರತೀತಿ ವುತ್ತಾ। ನಚ ಸಾಪಿ ಸಮಾನಭೂಮಕಧಮ್ಮತೋ ಲದ್ಧಾಸೇವನಾ ಹೋತೀತಿ। ಉಭಯತ್ಥ ಪನ ಪಥಮಸಮನ್ನಾಹಾರತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಉಪಚಿನಿತ್ವಾ ಭಾವೇತ್ವಾ ಆಗತತ್ತಾ ಅಸಮಾನಭೂಮಿಕ ಜವನೇಹಿಪಿ ಲದ್ಧಾಸೇವನ ಭಾವಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪಚಿತತಾ ಭಾವಿತತಾಚ ವುತ್ತಾತಿ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ಆದಿ ಕಮ್ಮಿಕಭೂತಾಪಿ ಮಹಗ್ಗತಚೇತನಾ ಮರಣಾ ಸನ್ನೇ ಲದ್ಧಾ ಅಬ್ಭುಣ್ಹಾ ಆಸನ್ನಕಮ್ಮಭೂತಾ ವಿಪಾಕಂ ನದೇತೀತಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬಾ। ಅಭಿಞ್ಞಾಚೇತನಾ ಚ ಸಮಾನಭೂಮಕೇಹಿಪಿ ನಾನಾವಜ್ಜನವೀಥಿಜವನೇಹಿ ಸುಟ್ಠುತರಂ ಲದ್ಧಾಸೇವನತ್ತಾ ತಿಕ್ಖತರಭೂತಾ ಕಥಂ ದುಬ್ಬಲಾನಾಮ ಸಿಯಾ। ತೇನೇವ ಅಯಂ ವಾದೋ ಅನುಟೀಕಾಯಂ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತೋ। ವುತ್ತಞ್ಹಿ ತತ್ಥ ಕೇಚಿ ಪನ ಸಮಾನ ಭೂಮಕತೋ ಆಸೇವನಲಾಭೇನ ಬಲವನ್ತಾನಿ ಝಾನಾನೀತಿ ತಾನಿ ವಿಪಾಕಂ ದೇನ್ತಿ। ಅಭಿಞ್ಞಾ ಪನ ಸತಿಪಿ ಝಾನಭಾವೇ ತದಭಾವತೋ ತಸ್ಮಿಂ ತಸ್ಮಿಂ ಆರಮ್ಮಣೇ ಆಗನ್ತುಕತ್ತಾವಾ ದುಬ್ಬಲಾ। ತಸ್ಮಾ ವಿಪಾಕಂ ನ ದೇನ್ತೀತಿ ವದನ್ತಿ। ತಂ ಅಕಾರಣಂ। ಪುನಪ್ಪುನಂ ಪರಿಕಮ್ಮವಸೇನ ಅಭಿಞ್ಞಾ ಯಪಿ ವಸೀಭಾವಸಮ್ಭವತೋತಿ। ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಸಮಾಧಿಸ್ಸ ಪನ ಆನಿಸಂಸಭೂತಾ ಅಭಿಞ್ಞಾಚೇತನಾ ತಸ್ಸ ಫಲಸದಿಸಾ ಫಲಟ್ಠಾನೇ ಠಿತಾ, ತಸ್ಮಾ ಸಾ ವಿಪಾಕಂ ನದೇತೀತಿ ಇಚ್ಛನ್ತಿ ಟೀಕಾಕಾರಾ। ತಸ್ಸ ಪನ ಇದ್ಧಿ ವಿಕುಬ್ಬನಾದಿಕಿಚ್ಚಂ ವಿಪಚ್ಚನಕಿಚ್ಚತೋಪಿ ಮಹನ್ತತರಂ ಹೋತಿ। ಸಬ್ಬಥಾ ಮೇನಚ ವಿಕುಬ್ಬನಾದಿಕಿಚ್ಚಂ ಸಾಧೇನ್ತಿಯಾ ವಿಪಚ್ಚನಥಾಮೇಪಿ ತೇನ ಥಾಮೇನ ಸಹ ಪರಿಕ್ಖಯಂ ಗಚ್ಛತಿ। ತಸ್ಮಾ ಸಾ ಪುನ ವಿಪಾಕಂ ನದೇತೀತಿಪಿ ಯುಜ್ಜತಿಯೇವ। **ಪಞ್ಚಮಜ್ಝಾನನ್ತಿ** ಅಭಿಞ್ಞಾಭಾವಂ ಅಪತ್ತಂ ಪರಿತ್ತಾದಿಭೇದೇನ ತಿವಿಧಂ ಪಞ್ಚಮಜ್ಝಾನಂ। **ತದೇವಾತಿ** ಪಞ್ಚಮಝಾನಮೇವ। **ಸಞ್ಞಾವಿರಾಗಂ ಭಾವೇತ್ವಾತಿ** ಚಿತ್ತೇ ಸತಿ ರಜ್ಜನ ದುಸ್ಸನ ಮುಯ್ಹನಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ತಸ್ಮಿಂ ಅಸತಿ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮನಿಬ್ಬಾನಪ್ಪತ್ತೋನಾಮ ಹೋತೀತಿ ಏವಂ ಚಿತ್ತೇ ಏವ ಆದೀನವಂ ದಿಸ್ವಾ ಅಚಿತ್ತಕಭವಪತ್ಥನಾ ಸಹಿತಂ ವಾಯೋಕಸಿಣೇವಾ ಕೇಸಞ್ಚಿ ಮತೇನ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಾಕಾಸ ಕಸಿಣೇವಾ ಸಞ್ಞಾವಿರಾಗಂ ಭಾವೇತ್ವಾ। **ಅಸಞ್ಞಸತ್ತೇಸು ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ** ಯೇನ ಯೇನ ಇರಿಯಾಪಥೇನ ಇಧ ಮರನ್ತಿ, ತೇನೇವ ತತ್ಥ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ಕಮ್ಮಕಿರಿಯವಾದಿತಿತ್ಥಿಯಾ ಏವಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ನ ಹಿ ಅಕಮ್ಮಕಿರಿಯವಾದೀನಂ ಝಾನಭಾವನಾ ನಾಮ ಅತ್ಥೀತಿ। **ಅನಾಗಾಮಿನೋ ಪನ ಸುದ್ಧಾವಾಸೇಸು ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ** ಸುದ್ಧಾವಾಸೇಸು ಪನ ಅನಾಗಾಮಿನೋ ಏವ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ನ ಅಞ್ಞೇ ಸಕದಾಗಾಮಿಆದಯೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏತೇನ ಅನಾಗಾಮೀನಂ ಅಞ್ಞಸ್ಮಿಂಪಿ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕೇ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ಅಪ್ಪಟಿಸಿದ್ಧಾ ಹೋತಿ। ಅನಾಗಾಮೀಸುಚ ಸದ್ಧಾಧಿಕೋ ಅವಿಹೇಸು ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ವೀರಿಯಾಧಿಕೋ ಅತಪ್ಪೇಸು। ಸತಾಧಿಕೋ ಸುದಸ್ಸೇಸು। ಸಮಾಧಾಧಿಕೋ ಸುದಸ್ಸೀಸು। ಪಞ್ಞಾಧಿಕೋ ಅಕನಿಟ್ಠೇಸೂತಿ। ಯಥಾಕ್ಕಮಂ ಭಾವೇತ್ವಾ ಯಥಾಕ್ಕಮಂ ಅರೂಪೇಸು ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ ಯೋಜನಾ। ಏತ್ಥಚ **ಪಥಮಜ್ಝಾನಂ ಪರಿತ್ತಂ ಭಾವೇತ್ವಾತಿ**ಆದಿ ಸಬ್ಬಂ ಪಥಮಜ್ಝಾನಾದೀನಂ ಯಥಾ ಸಕಂ ವಿಪಚ್ಚನಭೂಮಿ ವವತ್ಥಾನವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ಸಮಾಪತ್ತಿಲಾಭಿನೋ ಪನ ಪುಥುಜ್ಜನ ಸೋತಾಪನ್ನ ಸಕದಾಗಾಮಿನೋ ಅತ್ತನಾ ಲದ್ಧಸಮಾಪತ್ತೀನಂ ವಿಪಚ್ಚನಭೂಮೀಸು ಇಚ್ಛಿತಭೂಮಿಯಂ ನಿಬ್ಬತ್ತನ್ತಿ। ತೇಸು ಪುಥುಜ್ಜನೋ ನಿಕನ್ತಿಯಾ ಸತಿ ಕಾಮಲೋಕೇಪಿ ನಿಬ್ಬತ್ತತಿಯೇವ। ಇತರೇ ಪನ ಝಾನೇ ಅಪರಿ ಹೀನೇ ಸತಿ ಕಾಮಲೋಕೇಪಿ ನಿಬ್ಬತ್ತತಿಯೇವ। ಇತರೇ ಪನ ಝಾನೇ ಅಪರಿಹೀನೇ ಸತಿ ಕಾಮಭವೇ ನಿಕನ್ತಿನಾಮ ತೇಸಂ ನ ಸಮ್ಭವತೀತಿ ಪರಿಹೀನಜ್ಝಾನಾಏವ ತತ್ಥ ನಿಬ್ಬತ್ತನ್ತಿ।

[೧೬೩] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

ತೇಸಂಪಿ ಸೋತಾಪನ್ನಸಕದಾಗಾಮೀನಂ ನಿಕನ್ತಿವಸೇನ ಕಾಮಭವೇನಿಬ್ಬತ್ತಿಂ ಇಚ್ಛನ್ತೇನ "ತಥಾ ಕಾಮಭವೇಪಿ ಕಾಮಾವಚರ ಕಮ್ಮಬಲೇನ। ಇಜ್ಝತಿ ಭಿಕ್ಖವೇ ಸೀಲವತೋ ಚೇತೋಪಣಿಧಿ ವಿಸುದ್ಧತ್ತಾತಿ ಹಿ ವುತ್ತ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ನ

ಯುಜ್ಜತಿ।

ತೇಹಿ ಝಾನೇ ಅಪರಿಹೀನೇ ಏಕನ್ತೇನ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಗಾಮಿನೋಏವ ಹೋನ್ತಿ। ಯತೋ ತೇ ಝಾನಅನಾಗಾಮಿನೋನಾಮಾತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ಝಾನಪರಿ ಹಾನಿಚ ತೇಸಂ ತಂತಂ ಪಲಿಬೋಧ ವಸೇನೇವ ಹೋತಿ। ನ ಪನ ಕಾಮ ರಾಗಾದಿವಸೇನ। ಕಸ್ಮಾ, ಮಗ್ಗಸಹಾಯೇನ ಝಾನೇನ ಸುಟ್ಠು ವಿಕ್ಖಮ್ಭಿತತ್ತಾ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ ಅಙ್ಗುತ್ತರೇ-ಸಹದಸ್ಸನುಪ್ಪಾದಾ ಭಿಕ್ಖವೇ ಅರಿಯಸಾವಕಸ್ಸ ತೀಣಿ ಸಂಯೋಜನಾನಿ ಮಹೀಯನ್ತಿ।ಲ। ಸೋ ವಿವಿಚ್ಚೇವ।ಲ। ಪಠಮಂ ಝಾನಂ ಉಪಸಮ್ಪಜ್ಜ ವಿಹರತಿ। ತಸ್ಮಿಂ ಚೇ ಸಮಯೇ ಭಿಕ್ಖವೇ ಅರಿಯಸಾವಕೋ ಕಾಲಙ್ಕರೇಯ್ಯ। ನತ್ಥಿ ತಸ್ಸ ಸಂಯೋಜನಂ। ಯೇನ ಸಂಯೋಜನೇನ ಸಂಯುತ್ತೋ ಅರಿಯಸಾವಕೋ ಪುನ ಯಿಮಂ ಲೋಕಂ ಆಗಚ್ಛೇಯ್ಯಾತಿ। ಏತ್ಥಚ ತಸ್ಮಿಂ ಚೇ ಸಮಯೇತಿಆದಿನಾ ಸೋ ಲದ್ಧಜ್ಝಾನಂ ಅಪರಿಹಾಪೇತ್ವಾ ಚೇ ಕಾಲಙ್ಕರೋತಿ। ಏಕನ್ತೇನ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಮೇವ ಗಮಿಸ್ಸತಿ। ಪರಿಹಾಪೇನ್ತಸ್ಸ ಪನ ತಂ ಸಂಯೋಜನಂ ಪಾಕತಿಮೇವಾತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಮಗ್ಗಟ್ಠಕಥಾಯಞ್ಚ ಝಾನಲಾಭೀನಂ ಪನ ಅನಾಗಾಮಿಸ್ಸಚ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕೇಯೇವ ಪಟಿಸನ್ಧಿದಾನತೋ ಪಚ್ಚಯೋ ನಹೋತೀತಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಝಾನಲಾಭೀನನ್ತಿ ಮಹಗ್ಗತಜ್ಝಾನಲಾಭೀನಂ ಸೋತಾಪನ್ನ ಸಕದಾಗಾಮೀನಂ। ಪಚ್ಚಯೋ ನಹೋತೀತಿ ತೇಸಂ ವಿಪಸ್ಸನಾನಿಕನ್ತಿ ತಣ್ಹಾ ಕಾಮಸುಗತಿಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ನ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ತಸ್ಮಾ ತೇಸಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ಸೇಖಾನಂ ಕುಪ್ಪಧಮ್ಮಾನಂಪಿ ಸತಂ ಝಾನೇ ವಿಜ್ಜಮಾನೇ ಕಾಮಭವೇ ನಿಕನ್ತಿ ನಾಮ ನತ್ಥೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಅನಾಗಾಮಿಸ್ಸ ಪನ ನಿದ್ದಾಯನ್ತಸ್ಸೇವ ಸತ್ಥೇನ ಗೀವಂ ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ ಮಾರೀಯಮಾನಸ್ಸಪಿ ಝಾನಂ ಅಲಭಿತ್ವಾ ಚವನಂನಾಮ ನತ್ಥಿ। ಸೋ ಹಿ ಸಮಾಧಿಸ್ಮಿಂ ಪರಿಪೂರಕಾರೀತಿ ವುತ್ತೋ। ಇತ್ಥಿಯೋ ಪನ ಅಟ್ಠಸಮಾಪತ್ತಿಯೋ ಲಭಿತ್ವಾ ಅನನ್ತರೇ ಭವೇ ಅಕನಿಟ್ಠೇ ನಿಬ್ಬತ್ತಮಾನಾಪಿ ಅಧಿಪತಿಭೂತೇಸು ಮಹಾಬ್ರಹ್ಮೇಸು ನ ನಿಬ್ಬತ್ತನ್ತಿ। ಹೀನಜ್ಝಾಸಯತ್ತಾ ಪುರೋಹಿತ ಪಾರಿಸಜ್ಜೇಸುಏವ ನಿಬ್ಬತ್ತನ್ತಿ। ತಥಾಹಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಸು ಯಂ ಇತ್ಥೀ ಬ್ರಹ್ಮತ್ತಂ ಕರೇಯ್ಯ, ನೇತಂ ಠಾನಂ ವಿಜ್ಜತೀತಿ ಸುತ್ತಪದಸ್ಸ ಅತ್ಥವಚನೇ ಬ್ರಹ್ಮತ್ತನ್ತಿ ಮಹಾಬ್ರಹ್ಮತ್ತಂ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ। ಇತ್ಥೀ ಚ ಇಧ ಝಾನಂ ಭಾವೇತ್ವಾ ಕಾಲಂ ಕತ್ವಾ ಬ್ರಹ್ಮಪಾರಿಸಜ್ಜಾನಂ ಸಹಬ್ಯತಂ ಉಪಪಜ್ಜತಿ, ನ ಮಹಾಬ್ರಹ್ಮಾನನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಬ್ರಹ್ಮಪಾರಿಸಜ್ಜಾನನ್ತಿ ಚೇತ್ಥ ಬ್ರಹ್ಮಪುರೋಹಿತಾನಂಪಿ ಸಙ್ಗಹಣಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ತೇ ಹಿ ಬ್ರಹ್ಮಾನಂ ಪರಿಸಭೂತಾ ಹೋನ್ತೀತಿ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ ಸಂಯುತ್ತಕೇ -

> ಅಥಖೋ ಭಿಕ್ಖವೇ ಸಿಖೀಭಗವಾ ಅಭಿತುಂ ಭಿಕ್ಖುಂ ಆಮನ್ತೇಸಿ। ಪಟಿಭಾತು ತಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಬ್ರಹ್ಮುನೋಚ ಬ್ರಹ್ಮಪರಿಸಾಯಚ ಬ್ರಹ್ಮಪಾರಿಸಜ್ಜಾನಞ್ಚ ಧಮ್ಮಿಕಥಾತಿ।

ಪರಿಸಭಾವೇಚ ಸತಿ ಪರಿಸಾಸು ಜಾತಾಪಿನಾಮ ಹೋನ್ತೀತಿ। ತತ್ಥ ಬ್ರಹ್ಮುನೋತಿ ಮಹಾಬ್ರಹ್ಮುನೋ। ಬ್ರಹ್ಮಪರಿಸಾಯಾತಿ ಬ್ರಹ್ಮಪುರೋಹಿತ ಗಣಸ್ಸಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ನನು ಬ್ರಹ್ಮಪಾರಿಸಜ್ಜಾನನ್ತಿ ವುತ್ತತ್ತಾ ನ ಮಹಾಬ್ರಹ್ಮಾನನ್ತಿ ಏತ್ಥೇವ ತೇಸಂ ಸಙ್ಗಹಣಂ ಯುತ್ತನ್ತಿ ಚೇ। ನ। ಯಂ ಇತ್ಥೀ ಸಕ್ಕತ್ತಂ ಕರೇಯ್ಯ, ಮಾರತ್ತಂ ಕರೇಯ್ಯ, ಬ್ರಹ್ಮತ್ತಂ ಕರೇಯ್ಯ, ನೇತಂಠಾನಂ ವಿಜ್ಜತೀತಿ ಏವಂ ಅಧಿಪತಿ ಭೂತೇಹಿ ಸಕ್ಕಾದೀಹಿ ಸಹ ವುತ್ತತ್ತಾ ಇಧ ಅಧಿಪತಿಪಟಿಕ್ಖಿಪನಸ್ಸೇವ ಸಮ್ಭವತೋ। ತೇನೇವ ಹಿ ನೇತ್ತಿಯಂ-ಇತ್ಥೀ ಮಹಾಬ್ರಹ್ಮಾ ಸಿಯಾತಿ, ನೇತಂ ಠಾನಂ ವಿಜ್ಜತೀತಿ ವುತ್ತಂ। ಏತ್ತಾವತಾ ವೇಹಪ್ಫಲಾದೀಸು ಉಪರಿಬ್ರಹ್ಮಲೋಕೇಸುಪಿ ಪುರೋಹಿತಪಾರಿಸಜ್ಜಬ್ರಹ್ಮಾನಂ ಅತ್ಥಿತಾ ಸಿದ್ಧಾ ಹೋತಿ। ತೇನೇವ ಸಂಯುತ್ತಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಥೇರಾನಞ್ಹಿ ಭಣ್ಡಗಾಹಕದಹರಾ ವಿಯ ಬ್ರಹ್ಮಾನಂಪಿ ಪಾರಿಸಜ್ಜಬ್ರಹ್ಮಾನೋ ನಾಮ ಹೋನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ।

ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

> "ಇತ್ಥಿಯೋಪಿ ಪನ ಅರಿಯಾವಾ ಅನರಿಯಾವಾ ಅಟ್ಠಸಮಾಪತ್ತಿಲಾ ಭಿನಿಯೋ ಬ್ರಹ್ಮಪಾರಿಸಜ್ಜೇಸುಯೇವ ನಿಬ್ಬತ್ತನ್ತೀತಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ವುತ್ತ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ।

ತತ್ಥ ಬ್ರಹ್ಮಪಾರಿಸಜ್ಜೇಸುಯೇವಾತಿ ಅಕನಿಟ್ಠೇ ನಿಬ್ಬತ್ತಮಾನಾಪಿ ಬ್ರಹ್ಮಾನಂ ಪರಿಚಾರಿಕ ಬ್ರಹ್ಮೇಸುಏವ ನಿಬ್ಬತ್ತನ್ತಿ। ನ ಮಹಾಬ್ರಹ್ಮೇಸೂತಿ ಅತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ।

ಮಣಿಮಞ್ಜೂಸಾಯಂ ಪನ

ಬ್ರಹ್ಮಪಾರಿಸಜ್ಜೇಸುಯೇವ ನಿಬ್ಬತ್ತನ್ತಿ, ನ ಬ್ರಹ್ಮಪುರೋಹಿತಾದೀಸೂತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ನ ಗಹೇತಬ್ಬಂ।

ಯಞ್ಚ **ತತ್ಥ**

ಸಾಮಾವತಿಯಾದೀನಂ ಪಥಮಂ ಬ್ರಹ್ಮಪಾರಿಸಜ್ಜೇಸು ನಿಬ್ಬತ್ತನಂ ವುತ್ತಂ। ತಂಪಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಯ ನ ಸಮೇತಿ।

ಯಸ್ಮಾ ಪನ ತಾ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಅತ್ತಭಾವೇ ಅರಿಯಫಲಾನಿ ಸಚ್ಛಾಕಂಸು। ತಸ್ಮಾ ತತ್ಥ ಅನಾಗಾಮಿನಿಯೋ ಸುದ್ಧಾವಾಸೇಸು ಉಪ್ಪನ್ನಾ। ಇತರಾ ಕಾಚಿ ತಾವತಿಂಸೇಸು ಕಾಚಿ ಪರನಿಮ್ಮಿತವಸವತ್ತೀಸು ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಇಚ್ಚೇವ ಉದಾನಟ್ಠಕಥಾಯಂ ವುತ್ತನ್ತಿ। ಅಪಿಚೇತ್ಥ ವೇಹಪ್ಫಲೇ ಅಕನಿಟ್ಠೇ ಚತುತ್ಥಾರುಪ್ಪೇತಿ ತೀಸು ಭವಗ್ಗೇಸು ನಿಬ್ಬತಾ ಅರಿಯಾ ಅಞ್ಞತ್ಥ ನುಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ಸೇಸಬ್ರಹ್ಮಲೋಕೇಸು ನಿಬ್ಬತಾ ಹೇಟ್ಠಾಭೂಮೀಸು ನುಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ। [ಕಮ್ಮಚತುಕ್ಕಂ]।

೧೫೫. ಆಯುಕ್ಖಯೇನ ಮರಣಂ ಕಮ್ಮಕ್ಖಯೇನ ಮರಣನ್ತಿಆದಿನಾ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। ತತ್ಥ ಅಪರಿಕ್ಖೀಣೇಯೇವ ಕಮ್ಮಾನುಭಾವೇ ತಸ್ಮಿಂ ತಸ್ಮಿಂ ಸತ್ತನಿಕಾಯೇ ಯಥಾನಿಯಮಿತಸ್ಸ ಆಯುಪರಿಮಾಣಸ್ಸ ಪರಿಕ್ಖಯೇನ ಪರಿಪುಣ್ಣೇನ ಮರಣಂ **ಆಯುಕ್ಖಯ ಮರಣಂನಾಮ**। ತಸ್ಮಿಂ ತಸ್ಮಿಂ ಭವೇ ದುಬ್ಬಲೇನ ಕಮ್ಮೇನ ನಿಬ್ಬತ್ತಸ್ಸ ಸತ್ತಸ್ಸ ಅಪರಿಕ್ಖೀಣೇಯೇವ ಆಯುಪರಿಮಾಣೇ ಕೇವಲಂ ಕಮ್ಮಸತ್ತಿಪರಿಕ್ಖಯೇನ ಅನ್ತರಾವ ಮರಣಂ **ಕಮ್ಮಕ್ಖಯ ಮರಣಂನಾಮ**। ತದುಭಯಸ್ಸ ಸಮಂ ಪರಿಕ್ಖಯೇನ ಮರಣಂ **ಉಭಯಕ್ಖಯ ಮರಣಂನಾಮ**। ಧರಮಾನೇಪಿ ತದುಭಯೇ ಪುರಿಮಭವೇಸುವಾ ಇಮಸ್ಮಿಂವಾಭವೇ ಕತೇನ ಉಪಘಾತಕಕಮ್ಮೇನ ಅಜ್ಝತ್ತಬಹಿದ್ಧಾಭೂತೇ ನಾನಾರೋಗಾಬಾಧ ಪಥವೀಪವೇಸ ಅಸನಿಪಾತಾದಿಕೇ ಜೀವಿತನ್ತರಾಯೇ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತ್ವಾ ದುಸ್ಸಿಮಾರಕಲಾಬುರಾಜಾದೀನಂವಿಯ ಅನ್ತರಾವ ಉಪರೋಧಿತ ಖನ್ಧಸನ್ತಾನಸ್ಸ ಸತ್ತಸ್ಸ ಮರಣಂ **ಉಪಚ್ಛೇದಕ ಮರಣಂನಾಮ**। ನನು ಚೇತ್ಥ ಮರನ್ತಾನಂ ನಾಮ ಸಬ್ಬೇಸಂಪಿ ತಂತಂಭವಂ ಜನೇನ್ತಂ ಕಮ್ಮಂ ಖಿಯ್ಯತಿಯೇವ। ಅಥಕಸ್ಮಾ ಇತರೇಪಿ ವುತ್ತಾತಿ। ವುಚ್ಚತೇ, ಸರಸವಸೇನೇವ ಹಿ ಕಮ್ಮಸಾಮತ್ಥಿಯಸ್ಸ ಖಯೋ ಇಧ ಕಮ್ಮಕ್ಖಯೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ। ಯೇ ಪನ ದಸವಸ್ಸ ವೀಸತಿವಸ್ಸ ಯಾವ ಅಸಙ್ಖ್ಯೇಯ್ಯ ವಸ್ಸಾದಿ ವಸೇನ ನಾನಾಆಯುಕಪ್ಪವಿಧಾಯಕಾ ತಸ್ಮಿಂ ತಸ್ಮಿಂ ಸತ್ತನಿಕಾಯೇ ಸಬ್ಬಜನ ಸಾಧಾರಣಾ ಸತ್ತಾನಂ ಅಜ್ಝತ್ತಬಹಿದ್ಧಸಮ್ಭೂತಾ ಉತುಆಹಾರಾನಾಮ ಹೋನ್ತಿ। ತೇ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಆಯುಕಪ್ಪಸ್ಸ ಠಿತಿಕರಾ ವುದ್ಧಿಕರಾ ಹಾನಿಕರಾಚಾತಿ ತಿವಿಧಾ ಹೋನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಅಕುಸಲಮೂಲೇಸು ವಡ್ಢಮಾನೇಸು ಹಾನಿಕರಾ ವಡ್ಢನ್ತಿ। ಕುಸಲಮೂಲೇಸು ವಡ್ಢಮಾನೇಸು ಬುದ್ಧಿಕರಾ ವಡ್ಢನ್ತಿ। ಉಭಯಮೂಲೇಸು ಸಮಂ ಠಿತೇಸು ಠಿತಿಕರಾ ಸಮಂ ಪವತ್ತನ್ತಿ। ತೇಸಂ ವಸೇನ ಸತ್ತಾನಂ ಆಯುಕಪ್ಪೋ ಕತ್ಥಚಿ ಸದಾ ಠಿತಿಭಾಗೋ ಹೋತಿ। ಕತ್ಥಚಿ ಕದಾಚಿ ಹಾನಿಭಾಗೋ ಕದಾಚಿ ವುದ್ಧಿಭಾಗೋ ಹೋತಿ। ತಯೋಪಿ ಚೇತೇ ಠಿತಿಕರಾದಯೋ ತಂತಂಸತ್ತನಿಕಾಯಂ ಅಜ್ಝೋತ್ಥರಮಾನಾ ಆಯುಂ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದನ್ತಾ ಪವತ್ತನ್ತೀತಿ ಅಸಙ್ಖ್ಯೇಯ್ಯಾಯುಕ ಸಂವತ್ತನಿಕಂ ಚಕ್ಕವತ್ತಿಸಮ್ಪತ್ತಿ ಸಂವತ್ತನಿಕಞ್ಚ ಕಮ್ಮಂ ದಸವಸ್ಸಿಕೇ ಕಾಲೇ ವಿಪಚ್ಚಮಾನಂ ತದನುರೂಪಂಏವ ಭೋಗಞ್ಚ ಇಸ್ಸರಿಯಞ್ಚ ದತ್ವಾ ದಸವಸೇನ ಖಿಯ್ಯತಿ। ತಂ ತಂ ಸತ್ತನಿಕಾಯ ಪರಿಯಾಪನ್ನಾ ಸತ್ತಾ ಸನ್ತಾನಭೂತಾ ರೂಪಧಮ್ಮಾ ಸಬ್ಬಞ್ಞು ಬುದ್ಧಾನಂ ಖನ್ಧಸನ್ತಾನ ಭೂತಾಪಿ ತಗ್ಗತಿಕಾ ತದನೂವತ್ತಿಕಾ ಏವ ಹುತ್ವಾ ಪರಿಣಮನ್ತಿ ಅಞ್ಞತ್ರ ಇದ್ಧಿಮಯ ವಿಜ್ಜಾಮಯ ರಸಾಯನವಿಧಿ ಜೀವಿತ ಸಙ್ಖಾರ ವಿದೂಹೀತಿ। ವುತ್ತಞ್ಚೇತಂ ಮಹಾಪದಾನಸುತ್ತಟ್ಠಕಥಾಯಂ -

ಸಬ್ಬೇಪಿ ಸಬ್ಬಞ್ಞುಬುದ್ಧಾ ಅಸಙ್ಖ್ಯೇಯ್ಯಾಯುಕಾ। ಕಸ್ಮಾ ತೇ ಅಸಙ್ಖ್ಯೇಯ್ಯಂ ನ ಅಟ್ಠಂಸೂತಿ।
ಉತುಭೋಜನವಿಪತ್ತಿಯಾ। ಉತುಭೋಜನವಸೇನ ಹಿ ಆಯು ಹಾಯತಿಪಿ ವಡ್ಢತಿಪೀತಿ।

ತಸ್ಮಾ ಪಧಾನನಿಸ್ಸಯಭೂತೇಸು ದ್ವಿಸಮುಟ್ಠಾನಿಕ ರೂಪಧಮ್ಮೇಸು ತಂ ತಂ ಆಯುಕಪ್ಪವಸೇನ ಪರಿಣಮನ್ತೇಸು ಜಿಯ್ಯಮಾನೇಸು ಯಾವಮಹನ್ತಂಪಿ ಕಮ್ಮಂ ಅತ್ತನೋ ವಿಪಾಕಾಧಿಟ್ಠಾನಸ್ಸ ಅಭಾವಾ ಖಿಯ್ಯತಿಯೇವ। ಸೋಚಸ್ಸ ಖಯೋ ನ ಸರಸೇನ ಹೋತಿ। ಅಥಖೋ ಆಯುಸಙ್ಖಾರವಿಪತ್ತಿಯಾ ಏವ ಹೋತೀತಿ ಇಧ ಆಯುಕ್ಖಯೋ ವಿಸುಂ ಗಹಿತೋತಿ। ಏಸನಯೋ ಉಪಚ್ಛೇದಕಮರಣೇಪಿ ನೇತಬ್ಬೋ। ತತ್ಥ ಉಪಚ್ಛೇದಕಮರಣನ್ತಿ ಅಕಾಲಮರಣಂ ವುಚ್ಚತಿ। ತಞ್ಚಿಪವತ್ತಮಾನಂ ಉಪಚ್ಛೇದಕಕಮ್ಮುನಾವಾ ಪವತ್ತತಿ। ಅಞ್ಞೇಹಿವಾ ಅನೇಕ ಸಹಸ್ಸೇಹಿ ಕಾರಣೇಹಿ। ತಾನಿ ಪನ ಪಾಳಿಯಂ ಮೂಲಭೇದತೋ ಸಂಖಿಪಿತ್ವಾ ಅಟ್ಠಧಾ ವುತ್ತಾನಿ। ಕತಮಾನಿ ಪನ ತಾನೀತಿ। ಅತ್ಥಿ ವಾತಸಮುಟ್ಠಾನಾ ಆಬಾಧಾ। ಅತ್ಥಿ ಪಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಾ। ಅತ್ಥಿ ಸೇಮ್ಹ ಸಮುಟ್ಠಾನಾ। ಅತ್ಥಿ ಸನ್ನಿಪಾತಿಕಾ। ಅತ್ಥಿ ಉತುಸಮುಟ್ಠಾನಾ। ಅತ್ಥಿ ವಿಸಮಪರಿಹಾರಜಾ। ಅತ್ಥಿ ಓಪಕ್ಕಮಿಕಾ। ಅತ್ಥಿ ಕಮ್ಮವಿಪಾಕಜಾ ಆಬಾಧಾತಿ। ತತ್ಥ ಕಮ್ಮವಿಪಾಕಜಾ ಕೇಚಿ ಉಪಪೀಳಕಕಮ್ಮಜಾಕೇಚಿ ಉಪಚ್ಛೇದಕಕಮ್ಮಜಾ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ವಾತೋ ಕುಪ್ಪಮಾನೋ ಸೀತುಣ್ಹಾದೀಹಿ ದಸಹಿ ಕಾರಣೇಹಿ ಕುಪ್ಪತಿ। ತೇಸುಚ ಏಕಮೇವ ಕಮ್ಮ ವಿಪಾಕಜಂ ಹೋತಿ। ಸೇಸಾನಿ ಪನ ಅಕಮ್ಮವಿಪಾಕಜಾನೀತಿ ಮಿಲಿನ್ದ ಪಞ್ಹೇ ವುತ್ತಂ। ಯಸ್ಮಾಚ ಕಮ್ಮವಿಪಾಕಜಾಪಿ ಆಬಾಧಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾ ವಾತ ಕುಪ್ಪನಾದೀಹಿ ವಿನಾ ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ಕೇಚಿ ವಾತಸಮುಟ್ಠಾನಾದಯೋಪಿ ಕಮ್ಮವಿಪಾಕಜಾ ಹೋನ್ತಿಯೇವಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ।

ತತ್ಥ ಸನ್ನಿಪಾತಿಕಾತಿ ವಾತಾದೀನಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ತಿಣ್ಣಂವಾ ಸನ್ನಿಪತಿತಾನಂ ವಸೇನ ಪವತ್ತಾ। ಯೇ ಪನ ಲೋಕೇ ಸತ್ತಾನಂ ಪಯೋಗಮುತ್ತಾ ಸಯಂ ಜಾತಾ ನಾನಾಭಯುಪದ್ದವಾ। ತೇ ಉತುಸಮುಟ್ಠಾನೇಸು ಸಙ್ಗಹಿತಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ವಿಸಮಪರಿಹಾರಜಾತಿ ಅನಿಸಮ್ಮಕಾರೀನಂ ಅನೇಕವಿಧೇ ವಿಸಮೇ ವಿಪತ್ತಿಮುಖೇ ಅತ್ತಾನಂ ಪಯೋಜನ್ತಾನಂ ತತೋ ತತೋವಾ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ವಾ ಪತನ ಪಕ್ಖಲನಾದಿವಸೇನ ಪವತ್ತಾ। ಓಪಕ್ಕಮಿಕಾತಿ ಅತ್ತನಾವಾ ಪರೇಹಿ ರಾಜಚೋರವೇರೀಹಿವಾ ಅಮನುಸ್ಸವಾಳಯಕ್ಖದೇವತಾಹಿವಾ ವಾಳಮಿಗಾದೀಹಿವಾ ಕತಾನಂ ಪಯೋಗಾನಂ ವಸೇನ ಪವತ್ತಾ। ಕುಪ್ಪಿತಾ ಹಿ ದೇವತಾ ಸಕಲಂ ರಜ್ಜಂವಾ ರಟ್ಠಂವಾ ದೀಪಕಂವಾ ಏಕಪ್ಪಹಾರೇನ ಅಸೇಸಂ ಕತ್ವಾ ವಿನಾಸೇನ್ತಿ ದಣ್ಡಕರಟ್ಠ ಮಜ್ಝರಟ್ಠ ಕಲಿಙ್ಗರಟ್ಠ ಮಾತಙ್ಗರಟ್ಠೇಸು ವಿಯ। ಅನೇಕಸಹಸ್ಸೇವಾ ವಾಳಯಕ್ಖೇ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನ್ತಿ ವೇಸಾಲಿಯಂ ವಿಯ। ರಕ್ಖಸೇವಾ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನ್ತಿ ಸುವಣ್ಣಭೂಮಿಯಂವಿಯ। ವುತ್ತಞ್ಚೇತಂ ಅಙ್ಗುತ್ತರೇ ಯಕ್ಖಾ ವಾಳೇ ಅಮನುಸ್ಸೇ ಓಸ್ಸಜ್ಜನ್ತಿ। ತೇನ ಬಹುಮನುಸ್ಸಾ ಕಾಲಂ ಕರೋನ್ತೀತಿ। ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂಪಿ ಯಕ್ಖಾತಿ ಯಕ್ಖಾಧಿಪತಿನೋ। ವಾಳೇ ಅಮನುಸ್ಸೇ ಓಸ್ಸಜ್ಜನ್ತೀತಿ ಚಣ್ಡೇ ಯಕ್ಖೇ ಮನುಸ್ಸಪಥೇ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನ್ತಿ। ತೇ ಲದ್ಧೋಕಾಸಾ ಮಹಾಜನಂ ಜೀವಿತಕ್ಖಯಂ ಪಾಪೇನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನ್ತೀತಿ ವಿಸಮಾಚಾರ ಬಹುಲೇ ಮನುಸ್ಸೇ ದಿಸ್ವಾ ಭಿನ್ನಸದ್ಧಾ ಯಕ್ಖಸೇನಾಪತಿನೋ ಮನುಸ್ಸಾನಂ ಅತ್ಥಾಯ ಪುಬ್ಬೇವಿಯ ಆರಕ್ಖಂನ ಗಣ್ಹನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಜನಪದನಗರನಿಗಮಗಾಮೇಸುಚೇವ ತಸ್ಮಿಂ ತಸ್ಮಿಂ ಪುಗ್ಗಲೇಚ ವತ್ತಬ್ಬಮೇವ ನತ್ಥಿ। ಅಙ್ಗುತ್ತರೇ ವುತ್ತಾ ಸತ್ಥದುಬ್ಭಿಕ್ಖರೋಗ ಕಪ್ಪಾಪಿ ಇಧ ವತ್ತಬ್ಬಾತಿ। ಕಮ್ಮವಿಪಾಕಜಾತಿ ಉಪಪೀಳಕೋಪಘಾತಕಾನಂ ಕಮ್ಮಾನಂ ವಿಪಚ್ಚನವಸೇನ ಪವತ್ತಾ ಆಬಾಧಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏವಂ ಅಕಾಲಮರಣಂ ಉಪಚ್ಛೇದಕಮ್ಮುನಾವಾ ಅಞ್ಞೇಹಿವಾ ಅನೇಕಸಹಸ್ಸೇಹಿ ಕಾರಣೇಹಿ ಹೋತೀತಿ। ಯೇಹಿ ಕೇಚಿ ಲೋಕೇ ದಿಸ್ಸನ್ತಿ। ಪಾಣಹರಾ ಜೀವಿತವಿನಾಸಕಾ ನಾನಾರೋಗಾವಾ ನಾನಾಬಾಧಾವಾ ನಾನಾಭಯಾ ನಿವಾ ನಾನಾ ದಣ್ಡಾವಾ ನಾನಾ ಉಪದ್ದವು ಪಸಗ್ಗಾವಾ। ಸಬ್ಬೇ ತೇ ಸಕಕಮ್ಮ ಸಮುಟ್ಠಿತಾಏವ ಅತ್ತನೋ ಸಾಧಾರಣಾತಿ ನತ್ಥಿ। ಪರಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಿತಾಪಿ ಅತ್ತನೋ ಸಾಧಾರಣಾಏವ। ಸಕಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಿತಾಪಿ ಪರೇಸಂ ಸಾಧಾರಣಾಏವ। ಕಮ್ಮೇನ ವಿನಾ ಯತೋ ಕುತೋಚಿ ಸಮುಟ್ಠಿತಾಪಿ ಅತ್ತನೋ ವಾ ಪರೇಸಂವಾ ಸಾಧಾರಣಾಏವ। ಸಬ್ಬಸಾಧಾರಣಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಿತೇಸು ವತ್ತಬ್ಬಮೇವ ನತ್ಥಿ। ಯಥಾಹ-ವಿಸುದ್ಧಿಮಗ್ಗೇ।

> ಯಥಾ ಚತುಮಹಾಪಥೇ ಥಪಿತೇ ಲಕ್ಖಮ್ಹಿ ಸಬ್ಬದಿಸಾಹಿ ಆಗತಾ ಸರಸತ್ತಿತೋಮರಪಾಸಾಣಾದಯೋ ನಿಪತನ್ತಿ। ಏವಂ ಕಾಯೇಪಿ ಸಬ್ಬುಪದ್ದವಾ ನಿಪತನ್ತೀತಿ।

ಯೇಸುಚ ರಜ್ಜರಟ್ಠಾದೀಸು ತೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಯೇಜನಾ ಉಪಾಯ ಕುಸಲಾವಾ ನ ಹೋನ್ತಿ। ನಚ ಪಟಿಕಾರಕುಸಲಾ। ನಾಪಿ ಪರಿಹಾರ ಕುಸಲಾ। ಕಮ್ಮಞ್ಚ ಯೇಸಂ ದುಬ್ಬಲಂ ಹೋತಿ। ಉಪ್ಪನ್ನೋ ಅನತ್ಥೋ ಬಲ ವಾ। ತೇಜನಾ ವಿನಾಪಿ ಉಪಚ್ಛೇದಕಕಮ್ಮುನಾ ತತೋ ನ ಮುಚ್ಚನ್ತಿ। ಮರಣಂ ವಾ ಮರಣಮತ್ತಂವಾ ದುಕ್ಖಂ ಪಾಪುಣನ್ತಿಯೇವ। ಕಲ್ಯಾಣಭೂತಂಪಿ ಹಿ

ಕಮ್ಮಂ ಅತ್ತನೋ ಬಲವತರಂ ಯತೋಕುತೋಚಿ ಸಮುಟ್ಠಿತಂ ರೋಗಂವಾ ಆಬಾಧಂ ವಾ ಭಯಂವಾ ದಣ್ಡಂವಾ ಉಪದ್ದವುಪಸಗ್ಗಂವಾ ಪಟಿಬಾಹಿತುಂ ನಸಕ್ಕೋತಿ। ರೋಗಾದಯೋಏವ ತಂಖೇಪೇನ್ತಾ ಪವತ್ತನ್ತಿ। ಯಥಾ ಹಿ ಉದಕಂ ಅತ್ತನೋ ಬಲವತರಂ ಅಗ್ಗಿಂ ಪಟಿಬಾಹಿತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ। ಅಗ್ಗಿಏವ ತಂ ಖೇಪೇನ್ತೋ ಪವತ್ತತೀತಿ ಏವಂ ಸಮ್ಪದಮಿದಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಇಮೇಸಞ್ಚ ಸತ್ತಾನಂ ಪಕತಿಯಾಪಿ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ದುಬ್ಬಲಭಾವೋ ಮಹಾನಿದ್ದೇಸೇ ಜರಾ ಸುತ್ತನಿದ್ದೇಸೇನ ವಿಸುದ್ಧಿ ಮಗ್ಗೇಚ ಮರಣಸ್ಸತಿ ನಿದ್ದೇಸೇ ಆಯು ದುಬ್ಬಲತೋತಿ ಪದಸ್ಸ ನಿದ್ದೇಸೇ ನ ದೀಪೇತಬ್ಬೋ। ಯಥಾಹ -

ಆಯುನಾಮೇತಂ ಅಬಲಂ ದುಬ್ಬಲಂ। ತಥಾ ಹಿ ಸತ್ತಾನಂ ಜೀವಿತಂ ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸುಪನಿಬನ್ಧಞ್ಚೇವ ಇರಿಯಾಪಥುಪನಿಬನ್ಧಞ್ಚ ಸೀತುಣ್ಹು ಪನಿಬನ್ಧಞ್ಚ ಮಹಾಭೂತುಪನಿಬನ್ಧಞ್ಚ ಆಹಾರುಪನಿಬನ್ಧಞ್ಚಾತಿಆದಿ।

ತಥಾ ಕಾಯಬಹುಸಾಧಾರಣತೋ ಅನಿಮಿತ್ತತೋತಿ ಇಮೇಸಂ ಪದಾನಂ ನಿದ್ದೇಸೇನಪಿ ಪಾಕಟೋಯೇವ। ಕಮ್ಮನಿಬ್ಬತ್ತಸ್ಸ ಹಿ ಆಯುನೋ ತಿಣಗ್ಗೇ ಉಸ್ಸಾವಬಿನ್ದುಸ್ಸೇವ ಪರಿದುಬ್ಬಲಭಾವೇ ಪಾಳಿಯಂ ಅಟ್ಠಕಥಾ ಯಞ್ಚ ವುತ್ತೇ ಕಮ್ಮಸಾಪಿ ತಥೇವ ಪರಿದುಬ್ಬಲತಾ ಸಿದ್ಧಾ ಹೋತೀತಿ। ಏವಞ್ಚೇತಂ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛಿತಬ್ಬಂ। ಇತರಥಾ ಸಬ್ಬಂ ಪುಬ್ಬೇಕತಹೇತುದಿಟ್ಠಿನಾಮ ಸಿಯಾ। ಯಥಾಹ -

ಇಧೇಕಚ್ಚೋ ಸಮಣೋವಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋವಾ ಏವಂವಾದೀ ಹೋತಿ ಏವಂ ದಿಟ್ಠೀ। ಯಂ ಕಿಞ್ಚಾಯಂಪುರಿಸಪುಗ್ಗಲೋ ಪಟಿಸಂವೇದೇತಿ ಸುಖಂವಾ ದುಕ್ಖಂವಾ ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಂವಾ। ಸಬ್ಬಂ ತಂ ಪುಬ್ಬೇಕತಹೇತೂತಿ।

ಅಯಞ್ಚ ಅತ್ಥೋ ಮಿಲಿನ್ದಪಞ್ಹೇ ತೀಸು ಠಾನೇಸು ವಿತ್ಥಾರತೋ ಆಗತೋ। ಯಥಾವುತ್ತೇಹಿ ಪನ ಅನೇಕಸಹಸ್ಸೇಹಿ ಕಾರಣೇಹಿ ಪವತ್ತಮರಣಂಪಿ ಅಕಾಲಮರಣತಾಸಾಮಞ್ಞೇನ ಇಧ ಉಪಚ್ಛೇದಕಮರಣೇ ಸಙ್ಗಹಿತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ವಿಭಾವನಿಯಂ

"ಇದಂ ಪನ ನೇರಯಿಕಾನಂ ಉತ್ತರಕುರುವಾಸಿನಂ ಕೇಸಞ್ಚಿ ದೇವಾನಞ್ಚ ನಹೋತೀತಿ" ವುತ್ತಂ।

ಯಥಾ ಪನ ಮಹಾಟೀಕಾಯಂ ಕೇಸಞ್ಚಿ ಪೇತಾನಂ ಇತೋ ಞಾತಕೇ ಹಿ ದಿನ್ನಂ ಪುಞ್ಞಪತ್ತಿ ಅನುಮೋದಿತ್ವಾ ತಙ್ಖಣೇಯೇವ ಚವಿತ್ವಾ ಸುಗತಿಯಂ ನಿಬ್ಬತ್ತಾನಂ ಕುಸಲಭೂತಂ ಉಪಚ್ಛೇದಕಂ ವುತ್ತಂ। ತಥಾ ಕೇಸಞ್ಚಿ ನೇರಯಿ ಕಾನಂಪಿ ಯಮರಞ್ಞೋ ಸಮನುಯುಞ್ಜನಕಾಲಾದೀಸು ಅತ್ತನಾ ಕತಪುಞ್ಞಂ ಅನುಸ್ಸರಿತ್ವಾ ತಙ್ಖಣೇಯೇವ ಚವಿತ್ವಾ ಸುಗತಿಯಂ ನಿಬ್ಬತ್ತಾನಂ ಉಪಚ್ಛೇ ದಕಮರಣಂನಾಮ ನ ನ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ। ಕೇಸಞ್ಚಿ ತಾವತಿಂಸಾದೀನಂ ದೇವಾನಞ್ಚ ತಂ ಉಪಚ್ಛೇದಕಮರಣಂ ಹೋತಿಯೇವ। ತಥಾ ಹಿ ಸುಬ್ರಹ್ಮದೇವ ಪುತ್ತ ಸಂಯುತ್ತಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಅಥ ರುಕ್ಖಂ ಅಭಿರುಳ್ಹಾ ಉಪಚ್ಛೇದಕಕಮ್ಮಾದಿ ವಸೇನಏಕಪ್ಪಹಾರೇನೇವ ಕಾಲಙ್ಕತ್ವಾ ಅವೀಚಿಮ್ಹಿ ನಿಬ್ಬತ್ತಾತಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ರುಕ್ಖನ್ತಿ ತಾವತಿಂಸೇ ಪಾರಿಚ್ಛತ್ತಕರುಕ್ಖಂ। ಅಭಿರುಳ್ಹಾತಿ ಆರುಳ್ಹಾ ಪಞ್ಚ ಸತದೇವಚ್ಛರಾಯೋ। ಮನೋಪದೋಸಿಕ ಖಿಟ್ಟಾಪದೋಸಿಕ ದೇವಾನಂ ಮರಣಂ ಮಹಾಬೋಧಿಸತ್ತಾನಂ ದಿಘಾಯುಕೇ ದೇವಲೋಕೇವಾ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕೇವಾ ನಿಬ್ಬತ್ತಾನಂ ಅಧಿಮುತ್ತಿ ಕಾಲಙ್ಕಿರಿಯಾ ಛನ್ನತ್ಥೇರಗೋಧಿಕತ್ಥೇರಾದೀನಂವಿಯ ಸಯಮೇವ ಸತ್ಥಂ ಆಹರಿತ್ವಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯನ್ತಾನಂ ಮರಣಞ್ಚ ಏತ್ಥೇವ ಸಙ್ಗಯ್ಹತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **ತಥಾಚಾತಿ** ತೇಹಿ ಪಕಾರೇಹಿಚ। ಮರನ್ತಾನಂ ಛನ್ನಂ ದ್ವಾರಾನಂ ಅಞ್ಞತರಸ್ಮಿಂ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ಮರಣಕಾಲೇತಿ** ಮರಣಾಸನ್ನಕಾಲೇ। **ಯಥಾರಹನ್ತಿ** ಸುಗತಿದುಗ್ಗತಿಗಾಮೀನಂ ಅರಹಾನುರೂಪಂ। ಯೇಪನ ಖೀಣಾಸವಾ ಕತ್ಥಚಿ ನುಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ತೇಸು ಸುಕ್ಖವಿಪಸ್ಸಕಾನಂ ಪಕತಿಯಾ ಯಥೋ ಪಟ್ಠಿತಂ ನಾಮರೂಪ ಮೇವ ಅನ್ತಿಮ ಜವನಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಂಹೋತಿ। ಸಮಾಪತ್ತಿಲಾಭೀನಂ ಪನ ಝಾನಸಮನನ್ತರೇ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯನ್ತಾನಂ ಕಸಿಣನಿಮಿತ್ತಾದಿಕಂ। ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನಸಮನನ್ತರೇ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯನ್ತಾನಂ ಝಾನಙ್ಗಾನಿ ಅಭಿಞ್ಞಾಸಮನನ್ತರೇ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯನ್ತಾನಂ ಅತ್ತನೋ ಕರಜರೂಪಂ। ಜೀವಿತ ಸಮಸೀಸೀನಂ ಪನ ಅಗ್ಗಮಗ್ಗಸ್ಸ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನಸಮನನ್ತರೇ

ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯನ್ತಾನಂ ಮಗ್ಗಜ್ಝಾದಿನಿ ಅನ್ತಿಮಜವನಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋತೀತಿ। ಪರಿನಿಬ್ಬಾನಚುತಿಚಿತ್ತಸ್ಸ ಪನ ಸಬ್ಬೇಸಂಪಿ ಆದಿತೋ ಅತ್ತನೋ ಅತ್ತನೋ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾಯಥಾಗಹಿತಂ ಕಮ್ಮಾದೀಸು ಅಞ್ಞತರಮೇವ ಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಯೇಪನ ಅನೇಜೋಸನ್ತಿ ಮಾರಬ್ಭಯಂ ಕಾಲಮಕರೀಮುನೀತಿ ಇಮಂ ಸುತ್ತಪದಂ ದಿಸ್ವಾ ನಿಬ್ಬಾನಮೇವ ಭಗವತೋ ಪರಿನಿಬ್ಬಾನಚುತಿಯಾ ಆರಮ್ಮಣನ್ತಿ ವದನ್ತಿ। ತೇ ತೇನ ಸಯಮೇವ ಅಭಿಧಮ್ಮೇ ಆರಮ್ಮಣತ್ತಿಕೇಸು ಅತ್ತನೋ ಅಕೋವಿದತಂ ದಸ್ಸೇನ್ತಿ। ಯಥಾಹ -

> ಕತಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಾ, ಸಬ್ಬೋ ಕಾಮಾವಚರವಿಪಾಕೋ ಕ್ರಿಯಮನೋಧಾತು ಕ್ರಿಯಾಹೇತುಕ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣ ಧಾತು ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಾ। ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಾತಿ।

ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಪರಿನಿಬ್ಬಾನಂನಾಮ ಸನ್ತಿ ಅತ್ಥಾಯೇವ ಹೋತಿ। ಅಜ್ಝಾಸಯೋ ಚಸ್ಸ ಏಕನ್ತೇನ ಸನ್ತಿನಿನ್ನೋಯೇವ ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಾ ಅನೇಜೋಸನ್ತಿ ಮಾರಬ್ಭಾತಿ ಸುತ್ತಪದಂ ವುತ್ತಂ। ತಥಾ ಹಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಸನ್ತಿಮಾರಬ್ಭಾತಿ ಅನುಪಾದಿಸೇಸಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಆರಬ್ಭ ಪಟಿಚ್ಚ ಸನ್ಧಾಯಾತಿ ವುತ್ತಂ। ನ ಪನ ವುತ್ತಂ ಆರಬ್ಭ ಆಲಮ್ಬಿತ್ವಾ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾತಿ। ಥೇರಗಾಥಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಪನ ಸನ್ತಿಮಾರಬ್ಭಾತಿ ಸನ್ತಿಂ ಅನುಪಾದಿಸೇಸಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ಮಹಾಪರಿನಿಬ್ಬಾನಪಾಳಿಯಾ ತದಟ್ಠಕಥಾಯಚ ನಸಮೇತಿ। ತಾಸು ಹಿ ಭಗವತೋ ಪರಿನಿಬ್ಬಾನಂ ಝಾನಙ್ಗ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನಸಮನನ್ತರನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಏತ್ಥಚ ಪುರಿಮಾನಿ ದ್ವೇ ಸಮನನ್ತರಾನಿ ಪರಿನಿಬ್ಬಾನಸುತ್ತಟ್ಠಕಥಾಸು ವುತ್ತಾನಿ। ಅಭಿಞ್ಞಾಸಮನನ್ತರಂ ಉದಾನಟ್ಠಕಥಾದಿಸು ಆಗತಂ। ಯಥಾಹ-ವುಟ್ಠಹಿತ್ವಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯೀತಿ ಇದ್ಧಿಚಿತ್ತತೋ ವುಟ್ಠಹಿತ್ವಾ ಭವಙ್ಗಚಿತ್ತೇನ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯೀತಿ। ಅಗ್ಗಮಗ್ಗಸ್ಸ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನಸಮನನ್ತರಂ ಪುಗ್ಗಲಪಞ್ಞತ್ತಿಟ್ಠಕಥಾದೀಸು ಆಗತಂ। ಯಥಾಹ-ಏಕೂನವೀಸತಿ ಮೇ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನಞ್ಞಾಣೇ ಪತಿಟ್ಠಾಯ ಭವಙ್ಗಂ ಓತರಿತ್ವಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯತೀತಿ। ಸಂಯುತ್ತಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಪನ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗಾನನ್ತರಂ ಫಲಂ। ಫಲಾನನ್ತರಂ ಭವಙ್ಗತೋ ವುಟ್ಠಾಯ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನಂ। ತಂ ಪನ ಪರಿಪುಣ್ಣಂವಾ ಹೋತಿ ಅಪರಿಪುಣ್ಣಂವಾ। ತಿಖಿಣೇನ ಅಸಿನಾ ಸೀಸೇ ಛಿಜ್ಜಮಾನೇಪಿ ಏಕಂವಾ ದ್ವೇವಾ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನಾನಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿಯೇವಾತಿ ವುತ್ತಂ।

[೧೬೪] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

> ಏವಂ ವವತ್ಥಾನಂ ಅಕತ್ವಾ ಯಂ ವುತ್ತಂ। "ಕತ್ಥಚಿ ಪನ ಅನುಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಸ್ಸ ಖೀಣಾಸವಸ್ಸ ಯಥೋಪಟ್ಠಿತಂ ನಾಮರೂಪಧಮ್ಮಾದಿಕಮೇವ ಚುತಿಪರಿಯೋಸಾನಾನಂ ಗೋಚರಭಾವಂ ಗಚ್ಛತಿ। ನ ಕಮ್ಮ ಕಮ್ಮನಿ ಮಿತ್ತಾದಯೋತಿ।" ತಂ ನ ಸುನ್ದರಂ।

ನ ಹಿ ತಸ್ಸ ಚುತಿಚಿತ್ತಂ ಕಮ್ಮಕಮ್ಮನಿಮಿತ್ತಾದಯೋ ಆರಮ್ಮಣಂ ನಕರೋತಿ। ನಚ ಚುತಿಯಾ ಗಹಿತಾನಿ ಕಮ್ಮಾದೀನಿನಾಮ ಸಬ್ಬಸತ್ತಾನಂಪಿ ಭವನ್ತರಸ್ಸ ಅತ್ಥಾಯ ಭವನ್ತೀತಿ। **ಅಭಿಮುಖೀಭೂತ**ನ್ತಿ ಕಮ್ಮನ್ತರಸ್ಸ ಓಕಾಸಂ ಅದತ್ವಾ ಅತ್ತನೋ ಓಕಾಸಂ ಕತ್ವಾ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಿತಂ। ಕಮ್ಮಂವಾ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ಉಪಲದ್ಧಪುಬ್ಬ**ನ್ತಿ ತಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣ ಭೂತಾನಿ ದೇಯ್ಯಧಮ್ಮ ವತ್ಥಾದೀನಿ ಪರಪಾಣಾದೀನಿಚ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। **ಉಪಕರಣಭೂತ**ನ್ತಿ ಕಮ್ಮಸಿದ್ಧಿಯಾ ಉಪಕರಣಭೂತಾನಿ ಪರಿವಾರಭೂತಾನಿಚ ಪಟಿಗ್ಗಾಹಕಾದೀನಿ ಆವುಧಭಣ್ಡಾದಿನಿಚ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ಯಸ್ಮಾಚ ಲಕ್ಖಣ ಸಂಯುತ್ತೇ ಗವಾದೀನಿ ವಧಿತ್ವಾ ರಾಸಿಕತಾನಿ ಅಟ್ಠಿಪುಞ್ಜಾದೀನಿ ಕಮ್ಮನಿಮಿತ್ತಾನಿ ಹುತ್ವಾ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತೀತಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ವುತ್ತಂ। ತಸ್ಮಾ ಕಮ್ಮಸಮ್ಬನ್ಧಾನಿ ಯಾನಿ ಕಾನಿಚಿ ವತ್ಥೂನಿ ವಾ ಆರಮ್ಮಣಾನಿವಾ ಇಧ ಉಪಕರಣೇ ಸಙ್ಗಹಿ ತಾನೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಾನಿ। **ಉಪಲಭಿತಬ್ಬ**ನ್ತಿ ದುಗ್ಗತಿನಿಮಿತ್ತಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। **ಉಪಭೋಗಭೂತ**ನ್ತಿ ಸುಗತಿನಿಮಿತ್ತಂ। ಉಭಯಂಪಿ ವಾ ಯಂ ಕಾಯಪಟಿಬದ್ಧಂ ಹುತ್ವಾ ಲಭಿತಬ್ಬಂ ಹೋತಿ। ತಂ ಉಪಲಭಿತಬ್ಬಂನಾಮ। ಅಪಟಿಬದ್ಧಂ ಹುತ್ವಾ ಕೇವಲಂ ಸುಖದುಕ್ಖಾನುಭವನತ್ಥಾಯ ಲಭಿತಬ್ಬಂ ಉಪಭೋಗ ಭೂತಂನಾಮ। ಏತ್ಥಚ ಅಗ್ಗಿಜಾಲ ಲೋಹಕುಮ್ಭಿ ನಿರಯಪಾಲ ನಿರಯಸುನಖಾದೀನಿ ನಿರಯನಿಮಿತ್ತಂ। ತಂ ಪನ ಕೇಸಞ್ಚಿ ಜನಾನಂ ಅತ್ತನೋ

ವಸನಟ್ಠಾನೇವಿಯ ಉಪಟ್ಠಾತಿ। ಕೇಸಞ್ಚಿ ತತೋ ತತೋ ಆಗನ್ತ್ವಾ ಅತ್ತಾನಂ ಸಂಪರಿವಾರೇನ್ತಂ ವಿಯ ಉಪಟ್ಠಾತಿ। ಯಥಾಹ-ತಸ್ಸ ಗಿಲಾನಸೇಯ್ಯಾಯ ನಿಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ನಿರಯೋ ಉಪಟ್ಠಾತಿ। ಸೋಣಗಿರಿಪಾದತೋ ಮಹನ್ತಾ ಮಹನ್ತಾ ಸುನಖಾ ಆಗನ್ತ್ವಾ ಖಾದಿತುಕಾಮಾವಿಯ ಸಂಪರಿವಾರೇಸುನ್ತಿ। ತಥಾ ದೇವ ನಿಮಿತ್ತೇಪಿ। ಯಥಾಹ-ನನ್ದವನ ಚಿತ್ತಲತಾವನ ಮಿಸ್ಸಕವನ ಫಾರುಸಕವನ ವಿಮಾನಾನಿಚೇವ ದೇವನಾಟಕಾನಿಚ ಪರಿವಾರೇತ್ವಾ ಠಿತಾನಿವಿಯ ಅಹೇಸುನ್ತಿ। ಕೇಸಞ್ಚಿ ಪನ ಸಯಂ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಪತ್ವಾ ದಿಟ್ಠಂವಿಯ ಉಪಟ್ಠಾತಿ। ಕಮ್ಬುಲಯಾನಸದಿಸೋ ಮಾತುಕುಚ್ಛಿವಣ್ಣೋ ಮನುಸ್ಸನಿಮಿತ್ತಂ। ಪಬ್ಬತಪಾದ ವನಸಣ್ಡ ನರಕಪಪಾತಾದೀನಿ ತಿರಚ್ಛಾನಗತಾನಂ ನಿಮಿತ್ತಾನೀತಿ। **ಕಮ್ಮಬಲೇನಾ**ತಿ ಇದಾನಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ಜನೇತುಂ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಿತಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಆನುಭಾವೇನ। ಇದಞ್ಚ ಯೇಭುಯ್ಯವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ಪಕತಿಯಾ ಪನ ಆಚಿಣ್ಣ ಭೂತಂವಾ ತಙ್ಖಣಕತಂವಾ ಪರೇನ ಸರಾಪಿತಂವಾ ಸಯಮೇವ ಅನುಸ್ಸರಿತಂವಾ ಪಕತಿಯಾವ ಕುಕ್ಕುಚ್ಚಂವಾ ಸೋಮನಸ್ಸಂವಾ ಜನೇತ್ವಾ ಠಿತಂವಾ ಕಮ್ಮಂವಾ ತಸ್ಸನಿಮಿತ್ತಂವಾ ಅಞ್ಞೇನಪಿ ಕಾರಣಬಲೇನ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾತಿಯೇ ವಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **ತಮೇವ ತತೋಪಟ್ಠಿತಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಆರಬ್ಭಾ**ತಿ ಇದಞ್ಚ ಯೇಭುಯ್ಯವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ತತೋ ಹಿ ಕೇಸಞ್ಚಿ ಪಥಮಂ ಕಮ್ಮಬಲೇನವಾ ಕಾರಣನ್ತರೇನವಾ ಪಾಪಪಕ್ಖಿಯೇಸು ಉಪಟ್ಠಹನ್ತೇಸು ಪುನ ದುಟ್ಠ ಗಾಮಣಿ ರಞ್ಞೋ ವಿಯ ಪುಬ್ಬಕತಂ ಬಲವನ್ತಂ ಪುಞ್ಞಂ ಅನುಸ್ಸರನ್ತಾನಂವಾ ಸೋಣತ್ಥೇರ ವಿತು ವಿಯ ತಙ್ಖಣೇಯೇವ ಪಸಾದಜನಕಂ ಪುಞ್ಞಂ ಕರೋನ್ತಾನಂವಾ ಪಚ್ಛಾ ಕಲ್ಯಾಣಪಕ್ಖಿಯಾನಿ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತಿ। ತಥಾ ಕೇಸಞ್ಚಿ ಪಥಮಂ ಕಲ್ಯಾಣ ಪಕ್ಖಿಯೇಸು ಉಪಟ್ಠಹನ್ತೇಸು ಧಮ್ಮಾಸೋಕರಞ್ಞೋ ವಿಯ ಪಚ್ಛಾ ಕೇನಚಿ ಕಾರಣೇನ ದೋಮನಸ್ಸಂ ಉಪ್ಪಾದೇತ್ವಾ ಪಾಪಕಮ್ಮಸ್ಸ ಓಕಾಸಂ ಕರೋನ್ತಾನಂ ಪಾಪಪಕ್ಖಿಯಾನಿ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತೀತಿ। **ವಿಪಚ್ಚಮಾನಕ ಕಮ್ಮಾನುರೂಪ**ನ್ತಿ ಯಸ್ಸ ವಿಪಚ್ಚಮಾನಕಂ ಕಮ್ಮಂ ಕುಸಲಂ ಹೋತಿ। ತಸ್ಸ ಪರಿಸುದ್ಧಂ ಕುಸಲಚಿತ್ತಸನ್ತಾನಂ ಅಭಿಣ್ಹಂ ಪವತ್ತತಿ। ಯಸ್ಸ ತಂ ಅಕುಸಲಂ ಹೋತಿ। ತಸ್ಸ ಉಪಕಿಲಿಟ್ಠಂ ಅಕುಸಲ ಚಿತ್ತಸನ್ತಾನಂ ಅಭಿಣ್ಹಂ ಪವತ್ತತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ತಥಾ ಹಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂಪಿ ಸುಗತಿಗಾಮೀನಂ ಕುಸಲುಪ್ಪತ್ತಿ ಹೇತುಭೂತಂ ಪಣೀತಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಆಪಾತಮಾಗಚ್ಛತೀತಿಚ ದುಗ್ಗತಿಗಾಮೀನಂ ಅಕುಸಲುಪ್ಪತ್ತಿ ಹೇತುಭೂತಂ ಹೀನಾರಮ್ಮಣಂ ಆಪಾತ ಮಾಗಚ್ಛತೀ ತಿಚ ವುತ್ತಂ। ಮೂಲಟೀಕಾಯಂ ಮಹಾಟೀಕಾಯಞ್ಚ ಆಸನ್ನೇ ಅಕುಸಲಂ ದುಗ್ಗತಿಯಂ ಕುಸಲಞ್ಚ ಸುಗತಿಯಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ಉಪನಿಸ್ಸಯೋ ಹೋತೀತಿ ವುತ್ತಂ। ಏತ್ಥ ಸಿಯಾ, ಯದಾ ದೇವಚ್ಛರಾದೀನಿ ಸಗ್ಗನಿಮಿತ್ತಾನಿ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತಿ। ತದಾ ತಾನಿ ತಣ್ಹಾಯ ಅಸ್ಸಾದೇನ್ತಸ್ಸೇವ ಸತೋ ಚವನ್ತಸ್ಸ ಕಥನ್ತಿ। ವುಚ್ಚತೇ। ಉಪಕಿಲಿಟ್ಠಂಯೇವ ತಸ್ಸ ಚಿತ್ತಂ। ತಸ್ಮಾ ದುಗ್ಗತಿಏವ ತಸ್ಸ ಪಾಟಿಕಙ್ಖಿತಬ್ಬಾತಿ ವದನ್ತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ಮಗ್ಗೇ ತಾದಿಸಿಯಾ ತಣ್ಹಾಯ ಕುಸಲಕಮ್ಮಸ್ಸ ಸಹಕಾರಿ ಕಾರಣ ಭಾವೋ ವುತ್ತೋ। ಯಥಾಹ-ನಿಕನ್ತಿಕ್ಖಣೇ ದ್ವೇ ಹೇತೂ ಅಕುಸಲಾತಿ। ತಸ್ಮಾ ಸುಗತಿಭವನಿಬ್ಬತ್ತನೇಪಿ ಅಯಂ ತಣ್ಹಾ ಏಕನ್ತೇನ ಕುಸಲ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ನಿಯಾಮಕಸಹಕಾರಿಪಚ್ಚಯಭೂತಾತಿ ಕತ್ವಾ ತಸ್ಸ ತಾನಿವಾ ದೇವಚ್ಛರಾದೀನಿ ಕುಸಲಕಮ್ಮ ಕಮ್ಮನಿಮಿತ್ತಾನಿವಾ ಅಸ್ಸಾದೇನ್ತಸ್ಸೇವ ಸತೋ ಚವನ್ತಸ್ಸ ಸಾತಣ್ಹಾ ತದುಪತ್ಥಮ್ಭಿಕಾಏವ ಭವಿತುಂ ಅರಹತಿ। ನ ತಂ ಪಟಿಬಾಹಿಕಾತಿ ಸಕ್ಕಾ ವಿಞ್ಞಾತುಂ। ಯಞ್ಚ ನಿಮಿತ್ತಸ್ಸಾದಗಧಿತಂವಾ ಭಿಕ್ಖವೇ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ತಿಟ್ಠಮಾನಂ ತಿಟ್ಠತಿ, ಅನುಬ್ಯಞ್ಜನಸ್ಸಾದಗಧಿತಂ ವಾ। ತಸ್ಮಿಂ ಚೇ ಭಿಕ್ಖವೇ ಸಮಯೇ ಕಾಲಙ್ಕರೇಯ್ಯ, ಠಾನಮೇತಂ ವಿಜ್ಜತಿ। ಯಂ ದ್ವಿನ್ನಂಗತೀನಂ ಅಞ್ಞತರಗತಿಂ ಗಚ್ಛೇಯ್ಯ, ನಿರಯಂವಾ ತಿರಚ್ಛಾನ ಯೋನಿಂವಾತಿಆದಿತ್ತಪರಿಯಾಯೇ ವುತ್ತಂ। ತಂಪಿ ಅತ್ತನೋ ಪರೇಸಂ ವಾ ಹತ್ಥಪಾದಾದೀಸು ಗಧಿತಂ ತಣ್ಹಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ನಕಮ್ಮಾದೀಸೂತಿ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುನ್ತಿ। **ಉಪಲಭಿತಬ್ಬ ಭವಾನುರೂಪ**ನ್ತಿ ಉಪಲಭಿತಬ್ಬೋ ಭವೋ ಯದಿ ಸುಗತಿಭವೋ ಹೋತಿ, ತಂ ಅಸ್ಸಾದನಾಕಾರೇನ। ಯದಿ ದುಗ್ಗತಿಭವೋ ಹೋತಿ, ತಂ ಅನಸ್ಸಾದನಾಕಾರೇನಾತಿ ಏವಂ ಉಪಲಭಿ ತಬ್ಬಸ್ಸ ಭವಸ್ಸ ಅನುರೂಪಂ। **ತತ್ಥೋಣತಂವಾ**ತಿ ತಸ್ಮಿಂ ಯಥೋ ಪಟ್ಠಿತೇ ಆರಮ್ಮಣೇ ಓಣಮನ್ತಂಏವ। ತಥಾ ಹಿ ಬಾಲಪಣ್ಡಿತಸುತ್ತೇ ತಾನಿಸ್ಸ ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಓಲಮ್ಬನ್ತಿ ಅಜ್ಝೋಲಮ್ಬನ್ತಿ ಅಭಿಪ್ಪಲಮ್ಬನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ತಾನಿಸ್ಸಾತಿ ಅಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ತಾನಿ ಪುಞ್ಞಾಪುಞ್ಞ ಕಮ್ಮಾನಿ। ಕಮ್ಮಸೀಸೇನ ವುತ್ತಾನಿ ಕಮ್ಮನಿಮಿತ್ತ ಗತಿನಿಮಿತ್ತಾನಿಚ। ಓಲಮ್ಬನ್ತೀತಿ ತಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸನ್ತಾನಂ ಅತ್ತನಿಏವ ಓಣಮನ್ತಂ ಅಜ್ಝೋಣಮನ್ತಂ ಅಭಿಮುಖೀಭೂತಂ ಕತ್ವಾ ಲಮ್ಬನ್ತಿ ಪಲಮ್ಬನ್ತಿ। ಬನ್ಧಿತ್ವಾ ಆಕಡ್ಢನ್ತಾನಿ ವಿಯ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏವಂ ಪನ ತೇಸು ತಥಾ ಓಲಮ್ಬನ್ತೇಸು ತಂಚಿತ್ತಸನ್ತಾನಂ ತೇಸು ನಿನ್ನಪೋಣಪಬ್ಭಾರಮೇವ ಹೋತೀತಿ ವುತ್ತಂ ತತ್ಥೋಣತಂವಾತಿ। ತಥಾ ಹಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಕಿಲೇಸಬಲವಿನಾಮಿತಂ ಸುತ್ವಾ ತದೇವಂ ಪವತ್ತಮಾನಂ ತಣ್ಹಾಅವಿಜ್ಜಾನಂ ಅಪ್ಪಹೀನತ್ತಾ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಪಟಿಚ್ಛಾ ದಿತಾದೀನವೇ ತಸ್ಮಿಂ ವಿಸಯೇ ತಣ್ಹಾ ನಾಮೇತಿ ಸಹಜಾತ ಸಙ್ಖಾರಾ ಖಿಪನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ತನ್ತಿ ವಿಞ್ಞಾಣಂ। ಚಿತ್ತಸನ್ತಾನಂ ಇಚ್ಚೇವ ಅತ್ಥೋ।

ತಸ್ಮಿಂವಿಸಯೇತಿ ಕಮ್ಮಾದಿಆರಮ್ಮಣೇ। ತಣ್ಹಾನಾಮೇತೀತಿ ವಟ್ಟಮೂಲಕ ತಣ್ಹಾ ತಂ ತಸ್ಮಿಂ ಓಣಮನ್ತಂ ಕತ್ವಾ ನಿಯೋಜೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

[೧೬೫] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

"ತತ್ಥೋಣತಂವಾತಿ ತಸ್ಮಿಂ ಉಪಪಜ್ಜಿತಬ್ಬಭವೇ ಓಣತಂ ವಿಯ ಓಣತಂಏವ ವಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ಅಟ್ಠಕಥಾಯ ನ ಸಮೇತಿ।

ಅಭಿಣ್ಹನ್ತಿ ನಿರನ್ತರಂ। ತಥಾಪವತ್ತಿ ಪನ ಸಣಿಕಂ ಮರನ್ತಾನಂ ಏವ ಲಬ್ಭತಿ। ಲಹುಕ ಮರಣೇನ ಮರನ್ತಾನಂ ಪನ ನ ಲಬ್ಭತೀತಿ ವುತ್ತಂ। **ಬಾಹುಲ್ಲೇನಾತಿ**

[೧೬೬] ಯಂ ಪನ **ವಿಭಾವನಿಯಂ**

"ಬಾಹುಲ್ಲೇನಾತಿಏತ್ಥ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಭವನ್ತರೇತಿ ಏತ್ಥ ವುತ್ತನಯೇನ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ನ ಯುಜ್ಜತಿ।

ನ ಹಿ ತಸ್ಮಿಂ ವುತ್ತಾನಂ ಅಸಞ್ಞಿಸತ್ತಾನಂ ಚಿತ್ತಸನ್ತಾನಸ್ಸ ಅಭಿಣ್ಹಪ್ಪಗತ್ತಿಪಸಙ್ಗೋನಾಮ ಅತ್ಥಿ। ಚಿತ್ತಸನ್ತಾನಸ್ಸೇವ ತೇಸಂ ಅಭಾವತೋತಿ। ಇದಾನಿ ಅಪರೇನ ಪಕಾರೇನ ಕಮ್ಮ ಪಟ್ಠಾನಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **ತಮೇವವಾ ಪನ**।ಲ। **ದ್ವಾರಪತ್ತಂ ಹೋತೀತಿ** ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಅಭಿನವಕರಣವಸೇನ ದ್ವಾರಪ್ಪತ್ತಂ ಹೋತೀತಿ** ಪುಬ್ಬೇ ಕತಸಞ್ಞಂ ಅಜನೇತ್ವಾ ತಙ್ಖಣೇ ಏವ ಕರಣಾಕಾರಂ ಜನೇತ್ವಾ ಅತ್ತಾನಂ ಅಭಿನವಂ ವಿಯ ಕತ್ವಾ ಮನೋದ್ವಾರೇ ತಂಸದಿಸಜವನಪ್ಪವತ್ತಿವಸೇನ ಪತ್ತಂ ಪಾತುಭೂತಂ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯಥಾ ಹಿ ಇಮಸ್ಮಿಂಭವೇಪವತ್ತಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಪಾಕಟಂ ಕಮ್ಮಂ ಅಸುಕಸ್ಮಿಂ ಕಾಲೇ ಇದಂನಾಮಮಯಾಕತನ್ತಿ ಏವಂ ಪುಬ್ಬೇಕತಸಞ್ಞಂ ಜನೇತ್ವಾಪಿ ಉಪಟ್ಠಾತಿ। ನ ತಥಾ ಭವನ್ತರೇ ಪವತ್ತಂ ಭವಪಟಿಚ್ಛನ್ನಂಞ್ಚ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಭವೇ ಪವತ್ತಂ ಅಪಾಕಟಞ್ಚಾತಿ। ಅಪಿಚ, ಇಧೇಕಚ್ಚೇ ಬುದ್ಧಾದೀಸು ತೀಸು ವತ್ಥುಸು ದಾನಪೂಜಾದಿವಸೇನ ಆಚಿಣ್ಣಬಹುಲಾ ಹೋನ್ತಿ। ತೇ ಮರಣನ್ತಿ ಕಾಬಾಧಬಲೇನ ವಿಸೀದಪ್ಪತ್ತಾ ಕಿಞ್ಚಿ ದುಕ್ಖಂಅಜಾನಿತ್ವಾ ವಿಸೀದನ್ತರೇ ಪುಬ್ಬೇ ವಿಯ ಭಿಕ್ಖುಸಙ್ಘಸ್ಸ ದಾನಂ ದೇನ್ತಾಚೇತಿಯಂ ವನ್ದನ್ತಾ ಪೂಜಂ ಕರೋನ್ತಾ ವಿಪ್ಪಸನ್ನಚಿತ್ತಾ ಪಮೋದಚಿತ್ತಾ ಏವ ಹೋನ್ತಿ। ತಬ್ಬಿಪರೀತೇನ ಪಾಪಕಮ್ಮಬಹುಲಾಪಿ ವತ್ತಬ್ಬಾತಿ। ಇದಂಪಿ ದ್ವಾರಪತ್ತಮೇವಾತಿ। ಸಬ್ಬಞ್ಚೇತಂ ಲಕ್ಖಣ ಸಂಯುತ್ತಟ್ಠಕಥಾಯ ದೀಪೇತಬ್ಬಂ। ತತ್ಥ ಅಸಿಲೋಮಪೇತಾದಿ ಪತ್ಥೂಸು ತಸ್ಸ ಉಕ್ಖಿತ್ತಾಸಿಕಭಾವೋವ ನಿಮಿತ್ತಂ ಅಹೋಸೀತಿ ಚ। ತಸ್ಸ ಸತ್ತಿಯಾ ವಿಜ್ಝನಕ ಭಾವೋವ ನಿಮಿತ್ತಂ ಅಹೋಸೀತಿಚ। ತಸ್ಸ ಉಸುನಾ ವಿಜ್ಝನಕಭಾವೋವ ನಿಮಿತ್ತಂ ಅಹೋಸೀತಿಚ। ತಸ್ಸ ಪತೋದಸೂಚಿಯಾ ವಿಜ್ಝನಕಭಾವೋವ ನಿಮಿತ್ತಂ ಅಹೋಸೀತಿಚ। ತಸ್ಸ ಸೂಚೀಹಿ ಪತೋದನದುಕ್ಖಂ ಪಚ್ಚನುಭವಿತುಂ ಕಮ್ಮಮೇವ ನಿಮಿತ್ತಂ ಕತ್ವಾ ಸೂಚಿಲೋಮಪೇತೋ ಜಾತೋತಿಚ ಏವಂ ಬಹುಂದ್ವಾರ ಪತ್ತವಸೇನ ಕಮ್ಮಪಟ್ಠಾನಂ ವುತ್ತನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಹಿ ತಸ್ಸ ಉಕ್ಖಿತ್ತಾಸಿಕ ಭಾವೋವ ನಿಮಿತ್ತಂ ಅಹೋಸೀತಿ ತಸ್ಸ ನಿರಯೇ ಪಚಿತ್ವಾ ಪುನ ಆಸನ್ನ ಮರಣಸ್ಸ ತಂಕಮ್ಮಂ ತದಾ ತಸ್ಸ ಉಕ್ಖಿತ್ತಾಸಿಕಸಞ್ಞಂ ಜನೇತ್ವಾ ದ್ವಾರ ಪತ್ತವಸೇನ ನಿಮಿತ್ತಂ ಅಹೋಸೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏಸನಯೋ ಸೇಸೇಸುಪೀತಿ। ಸೋಚ ದ್ವಾರಪ್ಪತ್ತಾಕಾರೋ ಕಮ್ಮಕೋಟ್ಠಾಸಿಕೋ ಏವ ಹೋತಿ। ತಸ್ಸ ಸತ್ತಸ್ಸಚ ಅಪಾಕಟೋನಾಮ ನತ್ಥೀತಿ ತಸ್ಸ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ಗಹಣಯೋಗ್ಯತಾ ಜಾತಾತಿ। **ಪಚ್ಚಾಸನ್ನ ಮರಣಸ್ಸಾತಿ** ಅನ್ತಿಮ ಜವನಪವತ್ತಿವಸೇನ ಪುನ ಆಸನ್ನಮರಣಸ್ಸ। **ವೀಥಿಚಿತ್ತಾ ವಸಾನೇವಾತಿ** ಕಾಮಭವತೋ ಚವಿತ್ವಾ ಕಾಮಭವೇಯೇವ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾನಂ ಜವನ ಪರಿಯೋಸಾನಾನಂವಾ ತದಾರಮ್ಮಣ ಪರಿಯೋಸಾನಾನಂವಾ ವೀಥಿಚಿತ್ತಾನಂ ಅವಸಾನೇ। ಇತರೇಸಂ ಪನ ಜವನಪರಿಯೋಸಾನಾನಂಏವ ವೀಥಿಚಿತ್ತಾನಂ ಅವಸಾನೇತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಯಮತ್ಥೋ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂಪಿ ವುತ್ತೋಯೇವ। ಯಥಾಹ-ತಂ ಆರಬ್ಭ ಉಪ್ಪನ್ನಾಯ ತದಾರಮ್ಮಣಪರಿಯೋಸಾನಾಯ ಸುದ್ಧಾಯವಾ ಜವನವೀಥಿಯಾ ಅನನ್ತರಂ ಚುತಿಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ।

[೧೬೭] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

"ತತ್ಥ ಕಾಮಭವತೋ ಚವಿತ್ವಾ ತತ್ಥೇವ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾನಂ ತದಾರಮ್ಮಣಪರಿಯೋಸಾನಾನಿ ಸೇಸಾನಂ ಜವನಪರಿಯೋಸಾನಾನೀತಿ ಧಮ್ಮಾನುಸಾರಣಿಯಂ ವುತ್ತ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ನ ಸುನ್ದರಂ।

ಅಟ್ಠಕಥಾಯಞ್ಹಿ ಪರಿಪುಣ್ಣಂ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತೇ ಕಿಂಅಪರಿಪುಣ್ಣಾಯ ಧಮ್ಮಾ ನುಸಾರಣಿಯಾತಿ। **ಭವಙ್ಗಕ್ಖಯೇವಾತಿ** ಭವಙ್ಗಾವಸಾನೇವಾ ಇಚ್ಚೇವತ್ಥೋ। ಯದಿ ದುವಿಧಪೀಥಿಚಿತ್ತತೋ ಪರಂ ಪಞ್ಚವೋಕಾರೇ ವತ್ಥುರೂಪಂ ಚತುವೋಕಾರೇ ಚಿತ್ತಸನ್ತಾನಂ ದ್ವಿಚಿತ್ತಕ್ಖಣಾಯುಸೇಸಂ ಹೋತಿ। ತದಾ ಏಕಸ್ಸ ಭವಙ್ಗಸ್ಸ ಅವಸಾನೇತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಏತ್ಥಚ ಸೋಮನಸ್ಸ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕಸ್ಸ ದೋಮನಸ್ಸಚಿತ್ತೇನ ಚವನ್ತಸ್ಸ ಆಗನ್ತುಕಭವಙ್ಗ ಸಮ್ಭವೋ। ತಂ ಸಮ್ಭವೇಚ ಸತಿ ಅಞ್ಞಭವಙ್ಗಸಮ್ಭವೋಪಿ ಅವಾರಿತೋತಿ ಸುವುತ್ತಮೇತಂ ಭವಙ್ಗಕ್ಖಯೇವಾತಿ। **ತಸ್ಮಿಂನಿರುದ್ಧಾವಸಾನೇತಿ** ತಸ್ಮಿಂ ನಿರುದ್ಧೇ ತಸ್ಸ ನಿರುದ್ಧಸ್ಸ ಅವಸಾನೇ। ಯೇ ಪನ ಲೋಕೇ ಚುತಿ ಪಟಿಸನ್ಧೀನಂ ಅನ್ತರೇ ಏಕೋ ಅನ್ತರಾಭವೋನಾಮ ಅತ್ಥಿ। ಯತ್ಥ ಉಪ್ಪನ್ನೋ ಸತ್ತೋ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಕೋ ವಿಯ ಇದ್ಧಿಮಾವಿಯ ಚ ಖಣೇನ ಇಚ್ಛಿತಂ ಠಾನಂ ಗನ್ತುಂ ಸಮತ್ಥೋ। ಇತೋ ಚುತಾ ಕೇಚಿ ತತ್ಥ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಮಾತಾಪಿತು ಸಮಾಗಮಾದೀನಿ ಆಗಮೇನ್ತಾ ಸತ್ತಾಹಂವಾ ಅತಿರೇಕ ಸತ್ತಾಹಂವಾ ತಿಟ್ಠನ್ತೀತಿ ಲದ್ಧಿಂ ಗಣ್ಹನ್ತಿ। ತೇಸಂ ತಂನಿಸೇಧೇತುಂ **ತಸ್ಸಾನನ್ತರಮೇವಾತಿ** ವುತ್ತಂ। ಸವತ್ಥುಕಂ ಪಞ್ಚವೋಕಾರೇ ಅವತ್ಥುಕಮೇವವಾ ಚತುವೋಕಾರೇ। **ಯಥಾರಹ**ನ್ತಿ ಕುಸಲಭೂತಸ್ಸವಾ ಅಕುಸಲಭೂತಸ್ಸ ವಾ ಸಙ್ಖಾರಸ್ಸ ಅರಹಾನುರೂಪಂ। ಅವಿಜ್ಜಾತಣ್ಹಾನುಸಯಾ ಕುಸಲಭೂತಸ್ಸ ಅಪ್ಪಹೀನಟ್ಠೇನ ಅಕುಸಲಭೂತಸ್ಸ ಪನ ಸಹಜಾತಭಾವೇನಾಪಿ ಪರಿವಾರಭೂತಾ ಮೂಲಭೂತಾಚ ಹೋನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಪರಿಯುಟ್ಠಾನಾವತ್ಥಂ ಅಪತ್ವಾ ಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಚಿತ್ತಸನ್ತಾನೇನಪಿ ಅವಿರುದ್ಧಭಾವೇನ ಅನುರೂಪಂ। ಅನುಬನ್ಧಮಾನೋವಾ ಸೇತಿ, ಅನುಅನುವಾನಿರನ್ತರಂ ಸೇತೀತಿ ಅನುಸಯೋ। ಅನುಸಯಭೂತಾಯ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಪರಿಕ್ಖಿತ್ತೋತಿ **ಅವಿಜ್ಜಾನುಸಯಪರಿಕ್ಖಿತ್ತೋ।** ತಣ್ಹಾನುಸಯೋ ಮೂಲಂ ಏತಸ್ಸಾತಿ **ತಣ್ಹಾನುಸಯ ಮೂಲಕೋ।** ಅವಿಜ್ಜಾನುಸಯ ಮೂಲಕೇನ ತಣ್ಹಾನುಸಯ ಪರಿಕ್ಖಿತ್ತೇನಾತಿ ಪನ ವುತ್ತೇ ಸುಟ್ಠುತರಂ ಯುಜ್ಜತಿ। ಅವಿಜ್ಜಾ ಹಿ ತಣ್ಹಾಯಪಿ ಮೂಲಭೂತಾ ಹೋತಿ। ತಾಯ ಪಟಿಚ್ಛಾದಿತಾದೀನವೇ ಏವ ಆರಮ್ಮಣೇ ತಣ್ಹಾಪವತ್ತಿಸಮ್ಭವತೋ। ತಣ್ಹಾ ಚ ಪನ ಸಹಕಾರಿ ಕಾರಣ ಭಾವೇನ ತಂ ತಂ ಸಙ್ಖಾರಂ ನಿಯೋಜೇನ್ತೀ ಪವತ್ತತೀತಿ ಸಙ್ಖಾರಸ್ಸ ಪರಿವಾರಭೂತಾ ಬಲವಆಸನ್ನ ಸಹಾಯಭೂತಾ ಹೋತೀತಿ।

ಏತ್ಥಚ ಅಕುಸಲಕಮ್ಮ ಸಹಜಾತಾನಂವಾ ಕಮ್ಮನಿಕನ್ತಿ ನಿಮಿತ್ತನಿಕನ್ತಿ ಸಹಜಾತಾನಂವಾ ವಿಪ್ಪಟಿಸಾರ ಸಹ ಜಾತಾನಂವಾ ಮರಣಾಸನ್ನ ಜವನ ಸಹಜಾತಾನಂವಾ ಅವಿಜ್ಜಾತಣ್ಹಾನಂಪಿ ಧಮ್ಮತೋ ಅನುಸಯಸದಿಸತಾಯ ಅನುಸಯ ವೋಹಾರಸಮ್ಭವೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಅಪಿಚ, ಅನುಸಯಾನಾಮ ಪಟಿಸನ್ಧಿಜನನೇ ಕುಸಲಸಙ್ಖಾರಸ್ಸಪಿ ಬಲವಸಹಾಯಭೂತಾ ಹೋನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ಇಧ ಏಕನ್ತಾನುಸಯಭೂತಾಏವ ಪರಿಯತ್ತಾತಿ ಕಿಂಸಹಜಾತಾನಂ ಗಹಣೇನಾತಿ। ತೇನೇವ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂಪಿ ತಣ್ಹಾ ಅವಿಜ್ಜಾನಂ ಅಪ್ಪಹೀನತ್ತಾತಿ ಏವಂ ಅಪ್ಪಹೀನಸದ್ದೇನ ಏಕನ್ತಾನುಸಯಾಏವ ಗಹಿತಾತಿ। **ಸಙ್ಖಾರೇನಾತಿ** ಪಟಿಸನ್ಧಿಜನಕಕಮ್ಮಸಙ್ಖಾತೇನ ಚೇತನಾಸಙ್ಖಾರೇನ। ತಂ ಸಹಜಾತಫಸ್ಸಾದಿಧಮ್ಮಸಮೂಹೇನಪಿವಾ। ಸೋಪಿ ಹಿ ಉಪನಿಸ್ಸಯಭಾವೇ ನ ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ಜನೇತಿಯೇವಾತಿ। ಅಥವಾ, ಸಙ್ಖಾರೇನಾತಿ ಮರಣಸನ್ನ ಜವನವಿಞ್ಞಾಣ ಸಹಜಾತೇನ ಚೇತನಾಸಙ್ಖಾರೇನ। ತಂ ಸಹಜಾತ ಫಸ್ಸಾದಿಧಮ್ಮಸಮೂಹೇನಪಿವಾ। ತದುಭಯಂಪಿ ಹಿ ಕಮ್ಮಾದಿವಿಸಯೇ ಖಿಪನಕ ಸಙ್ಖಾರಭಾವೇನ ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ಜನೇತೀತಿ। ತಥಾ ಹಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ತಣ್ಹಾ ಅವಿಜ್ಜಾನಂ ಅಪ್ಪಹೀನತ್ತಾ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಪಟಿಚ್ಛಾದಿತಾದೀನವೇ ತಸ್ಮಿಂ ವಿಸಯೇ ತಣ್ಹಾ ನಾಮೇತಿ। ಸಹಜಾತಸಙ್ಖಾರಾ ಖಿಪನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ। ಮೂಲಟೀಕಾಯಞ್ಚ ಸಹಜಾತಸಙ್ಖಾರಾತಿ ಚುತಿಆಸನ್ನಜವನವಿಞ್ಞಾಣಸಹಜಾತಾ ಚೇತನಾ। ಸಬ್ಬೇಪಿವಾ ಫಸ್ಸಾದಯೋತಿ ವುತ್ತಂ। ಸಕಲೇನ ಪನ ವಚನೇನ ಅಗ್ಗಮಗ್ಗೇನ ಅಪ್ಪಹೀನಾ ಅವಿಜ್ಜಾಕಮ್ಮಾದಿವಿಸಯೇವಾ ಭವನ್ತರೇವಾ ಆದೀನವಂ ಪಟಿಚ್ಛಾದೇತಿ, ತಥಾ ರೂಪಾಯೇವ ತಣ್ಹಾ ತದುಭಯಸ್ಮಿಂ ಚಿತ್ತಸನ್ತಾನಂ ನಾಮೇತಿ। ಯಥಾವುತ್ತಸಙ್ಖಾರಾ ತಂ ತತ್ಥ ಖಿಪನ್ತಿ। ತಸ್ಮಿಂ ಅಭಿನವ ವಿಞ್ಞಾಣಪಾತುಭಾವಂ ಸಾಧೇನ್ತೀತಿ ದಸ್ಸೇತೀತಿ।

ಸಮ್ಪಯುತ್ತೇಹಿ ಪರಿಗ್ಗಯ್ಹಮಾನನ್ತಿ ಫಸ್ಸಾದೀಹಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮೇಹಿ ಪರಿವಾರೇತ್ವಾ ಗಯ್ಹಮಾನಂ। **ಸಹಜಾತಾನನ್ತಿ** ನಾಮರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ। **ಅಧಿಟ್ಠಾನ ಭಾವೇನಾತಿ** ನಿಸ್ಸಯಭಾವೇನ। **ಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಭೂತ**ನ್ತಿ ಪಧಾನಭೂತಂ। ಪದ ದ್ವಯೇನ ವಿಜಾನನಧಾತುಯಾ ಅತಿವಿಯ ಮಹಾನುಭಾವಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ಯಥಾ ಹಿ ಲೋಕೇ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಮಹಾನುಭಾವೇ ಪುರಿಸವಿಸೇಸೇ ಜಾಯಮಾನೇ ಪರಿವಾರಭೂತಾ ಸಹಜಾತಜನಾಚ ತಸ್ಸ ಉಪಭೋಗ ಪರಿಭೋಗಭೂತಾ ಪಾಸಾದಕಪ್ಪರುಕ್ಖಾದಯೋವ ತೇನ ಸಹ ಜಾಯನ್ತಿ। ಏವಂ ಸಮ್ಪದಮಿದಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **ಭವನ್ತರಪಟಿಸನ್ಧಾನವಸೇನಾತಿ** ಏಕಸ್ಮಿಂಭವೇ ನಿರುದ್ಧೇ ತೇನ ಸಹ ನಿರನ್ತರಂ ಕತ್ವಾ ಭವನ್ತರಸ್ಸ ಪಟಿಸನ್ಧಹನ ವಸೇನ। **ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಮೇವ ಪತಿಟ್ಠಾತಿ** ನ ಪುರಿಮಭವೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಅನಿರುಜ್ಝಿತ್ವಾ ಠಿತಿಭಾವೇನ ಗನ್ತ್ವಾ ಭವನ್ತರೇ ಪತಿಟ್ಠಾತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ನ ಹಿ ಉಪ್ಪನ್ನುಪ್ಪನ್ನಾ ಧಮ್ಮಾ ಪಕತಿಕಾಲೇಪಿ ದೇಸನ್ತರಂವಾ ಖಣನ್ತರಂವಾಸಙ್ಕನ್ತಾ ನಾಮ ಅತ್ಥಿ। ಕುತೋ ಮರಣಕಾಲೇ ಭವನ್ತರಂ। ಯಞ್ಚ ಅನಮತಗ್ಗೋ ಯಂ ಭಿಕ್ಖವೇ ಸಂಸಾರೋ। ಪುಬ್ಬಕೋಟಿ ನಪಞ್ಞಾಯತಿ ಅವಿಜ್ಜಾನೀವರಣಾನಂ ಸತ್ತಾನಂ ತಣ್ಹಾಸಂಯೋಜನಾನಂ ಸನ್ಧಾವತಂ ಸಂಸರತನ್ತಿ ವುತ್ತಂ, ತಂಪಿ ಪರಿಯಾಯೇನ ವುತ್ತಂ। ಯೇಸಞ್ಹಿ ಅವಿಜ್ಜಾ ತಣ್ಹಾಸಙ್ಖಾರಾನಂ ವಸೇನ ಭವನ್ತರೇ ಪಟಿಸನ್ಧಿ ಪಾತುಭವತಿ। ತೇಚ ಪುಬ್ಬೇ ಯಸ್ಸ ಸನ್ತಾನೇ ಪವತ್ತನ್ತಿ, ಸೋ ತೇಸಂ ಹೇತುಫಲಸಮ್ಬನ್ಧೇನ ಭವನ್ತರಂ ಸನ್ಧಾವತಿ ಸಂಸರತೀತಿ ವುಚ್ಚತೀತಿ। ತತೋಯೇವಚ ತಸ್ಸಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ಪುರಿಮಭವಪರಿ ಯಾಪನ್ನೇಹಿ ಹೇತೂಹಿ ವಿನಾ ಅನುಪ್ಪಜ್ಜನಂಪಿ ಸಿದ್ಧಂ ಹೋತೀತಿ। ಪಟಿಘೋಸ ಪದೀಪಮುದ್ದಾದೀನಿ ಚೇತ್ಥ ನಿದಸ್ಸನಾನೀತಿ।

ಏತ್ಥಾತಿ ಮರಣುಪ್ಪತ್ತಿಟ್ಠಾನೇ। **ಮನ್ದಪ್ಪವತ್ತಾನೀ**ತಿ ಕಮ್ಮದುಬ್ಬಲಭಾವೇನ ವತ್ಥುದುಬ್ಬಲಭಾವೇನಚ ಮನ್ದಂ ಹುತ್ವಾ ಪವತ್ತಾನಿ। ತಸ್ಮಾ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾ ಲಮ್ಬಣಕಾ ಲಬ್ಭತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ಧರನ್ತೇಸ್ವೇವಾ**ತಿ ತಿಟ್ಠನ್ತೇಸು ಏವ। **ಪಟಿಸನ್ಧಿ ಭವಙ್ಗಾನಂಪೀತಿ** ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾಪಿ ಕತಿಪಯಭವಙ್ಗಾನಂಪಿ। **ಇತಿ ಕತ್ವಾ**ತಿ ಇಮಿನಾ ಕಾರಣೇನ। ಕಾಮಞ್ಚೇತ್ಥ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಗತಿನಿಮಿತ್ತಂನಾಮ ನಿಬ್ಬತ್ತನಕಓಕಾಸೇ ಏಕೋ ವಣ್ಣೋ ಉಪಟ್ಠಾತೀತಿ ವತ್ವಾ ಸಬ್ಬೇಸು ಗತಿನಿಮಿತ್ತವಾರೇಸು ಗಭಿನಿಮಿತ್ತಂ ವಣ್ಣಾಯತನಮೇವ ಮನೋದ್ವಾರ ಗಹಿತಮೇವ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಮೇವಚ ದಸ್ಸಿತಂ। ತಥಾಪಿ ಛದೇವಲೋಕತೋ ಅತ್ತನೋ ಸನ್ತಿಕಂ ಆಗತೇ ದಿಬ್ಬರಥೇಯೇವ ಗತಿನಿಮಿತ್ತಂ ಕತ್ವಾ ಚವನ್ತಾನಂ ಧಮ್ಮಿಕಉಪಾಸಕ ದುಟ್ಠಗಾಮಣಿ ಅಭಯರಾಜಾದೀನಂ ವಸೇನ ತಂಪಿ ಕಮ್ಮನಿಮಿತ್ತಂವಿಯ ಛಬ್ಬಿಧಂಪಿ ಛದ್ವಾರಗಹಿತಂಪಿ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಮತೀತಂಪಿ ಸಮ್ಭವತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ ತಂಕಮ್ಮನಿಮಿತ್ತೇನ ನಿಬ್ಬಿಸೇಸಂ ಕತ್ವಾ **ಕಾಮಾವಚರಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ।ಲ। ಉಪಲಬ್ಭತೀ**ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಥಾ ಚವನ್ತಾ ಹಿ ದಿಬ್ಬವಣ್ಣೋಪಿ ದೇವತಾನಂ ಆನುಭಾವೇನ ಚಕ್ಖುನಾ ದಿಟ್ಠೋಯೇವ ಹೋತಿ। ದಿಬ್ಬೋ ರಥಸದ್ದೋವಾ ತೂರಿಯಸದ್ದೋವಾ ವಚನಸದ್ದೋವಾ ಸೋತೇನ ಸುತೋಯೇವ। ದಿಬ್ಬಗನ್ಧೋಪಿ ಘಾನೇನ ಘಾಯಿತೋಯೇವ। ನಿರಯತೋ ಉಗ್ಗತೇನ ಅಗ್ಗಿಜಾಲೇನ ದಯ್ಹಮಾನಕಾಯೇನ ಚವನ್ತಾನಂ ದೇವದತ್ತ ನನ್ದಯಕ್ಖ ನನ್ದಮಾಣ ವಕಾದೀನಂ ಖುರಚಕ್ಕೇ ಆಸಜ್ಜಮಾನಾನಂ ಮಿತ್ತವಿನ್ದಕಾದೀನಞ್ಚ ವಸೇನ ಫೋಟ್ಠಬ್ಬಂಪಿ ಸಮ್ಭವತಿಯೇವ। ರಸಧಮ್ಮಾಪಿ ಯಥಾ ಸಮ್ಭವಂ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾತಿ। ವುತ್ತಞ್ಚ ಸಚ್ಚಸಙ್ಖೇಪೇ -

ಪಞ್ಚದ್ವಾರೇ ಸಿಯಾ ಸನ್ಧಿ, ವಿನಾ ಕಮ್ಮಂ ದ್ವಿಗೋಚರೇತಿ।

ಮಹಾಟೀಕಾಯಂಪಿ ಅಯಮತ್ಥೋ ವುತ್ತೋಯೇವ। ಯದಾ ಪನ ಅನ್ತಿಮ ಜವನವೀಥಿತೋ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ಯಥೋಪಟ್ಠಿತಂ ಗತಿನಿಮಿತ್ತಂ ಅನ್ತಿಮಜವನಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ। ತದಾ ತಂ ಅತೀತಂಪಿ ಹೋತಿಯೇವಾತಿ। ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಪನ ಸನ್ತತಿವಸೇನ ತಸ್ಸ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನತಾವ ವುತ್ತಾ। ತಥಾ ವಣ್ಣಾರಮ್ಮಣಭಾವೋ ಮನೋದ್ವಾರೇನ ಗಹಿತಭಾವೋಚ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ವುತ್ತೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಇತರಥಾ ಕಮ್ಮನಿಮಿತ್ತಂಪಿ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಭೂತಂ ಪಞ್ಚದ್ವಾರೇಏವ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ದಸ್ಸಿತನ್ತಿ ತಂಪಿ ಮನೋದ್ವಾರಗಹಿತಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಭೂತಂ ಪಞ್ಚಾರಮ್ಮಣಂವಾ ಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣಂವಾ ನಸಮ್ಭವತೀತಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ। ನಚ ಸಕ್ಕಾ ತಥಾ ವತ್ತುಂ। ಕಸ್ಮಾ, ಚಕ್ಖುಂ ಅನಿಚ್ಚತೋ ದುಕ್ಖತೋ ಅನತ್ತತೋ ವಿಪಸ್ಸನ್ತೀತಿಆದಿನಾ ಪಟ್ಠಾನೇ ವುತ್ತಸ್ಸ ಛಳಾರಮ್ಮಣ ಭೂತಸ್ಸ ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ಮನೋದ್ವಾರಿಕ ಮರಣಾಸನ್ನ ಜವನಾನಮ್ಪಿ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬತ್ತಾ। ತತೋಯೇವಚ ತದನುಬನ್ಧಾಯ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾಪಿ ಸಮ್ಭವ ತೋತಿ।

[೧೬೮] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

ತಥಾ ಅವಿಚಾರೇತ್ವಾ ಯಂವುತ್ತಂ "ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣೇಸು ಆಪಾತಮಾಗತೇಸು ಮನೋದ್ವಾರೇ ಗತಿನಿಮಿತ್ತವಸೇನ ಪಞ್ಚದ್ವಾರೇ ಕಮ್ಮನಿಮಿತ್ತವಸೇನಾ"ತಿ। ತಂ ನ ಸುನ್ದರಂ।

[೧೬೯] ಯಞ್ಚ **ತತ್ಥ**

"ಛದ್ವಾರಗಹಿತನ್ತಿ ಕಮ್ಮನಿಮಿತ್ತಂ ಛದ್ವಾರಗಹಿತಂ ಗತಿನಿಮಿತ್ತಂ ಛಟ್ಠದ್ವಾರಗಹಿತನ್ತಿ ಯಥಾಸಮ್ಭವಂ ಯೋಜೇತಬ್ಬ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂಪಿ ನ ಯುಜ್ಜತಿ।

ಏವಞ್ಹಿ ಸತಿ ಕಮ್ಮಂ ವಿಯ ಗತಿನಿಮಿತ್ತಂಪಿ ಥೇರೇನ ಭಿನ್ದಿತ್ವಾ ವುತ್ತಂ ಸಿಯಾ। ನಚ ತಂ ವುತ್ತನಯೇನ ಪಞ್ಚದ್ವಾರಗಹಿತಂ ನ ಸಮ್ಭವತೀತಿ।

[೧೭೦] ಯಞ್ಚ **ತತ್ಥ**

ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಮೂಲ ಟೀಕಾದೀಸುಚ ಯೇಭುಯ್ಯವಸೇನ ವುತ್ತಂ ಸಾವಸೇಸಪಾಠಂ ಅವಿಚಾರೇತ್ವಾ "ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಪನ ಗತಿನಿಮಿತ್ತಂ ಮನೋದ್ವಾರೇ ಆಪಾತಮಾಗಚ್ಛತೀತಿ ವುತ್ತತ್ತಾ ತದಾರಮ್ಮಣಾಯಚ ಪಞ್ಚದ್ವಾರಿಕಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ಅದಸ್ಸಿತತ್ತಾ ಮೂಲಟೀಕಾದೀಸುಚ ಕಮ್ಮ ಬಲೇನ ಉಪಟ್ಠಾಪಿತಂ ವಣ್ಣಾಯತನಂ ಸುಪಿನಂ ಪಸ್ಸನ್ತಸ್ಸವಿಯ ದಿಬ್ಬ ಚಕ್ಖುಸ್ಸ ವಿಯಚ ಮನೋದ್ವಾರೇಯೇವ ಗೋಚರಭಾವಂ ಗಚ್ಛತೀತಿ ನಿಯಮೇತ್ವಾ ವುತ್ತತ್ತಾ ತೇಸಂ ವಚನಂ ನಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನ್ತಿ ಆಚರಿಯಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥಪಿ ಅಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನ್ತಾನಂ ಅಞ್ಞಂ ಕಾರಣಂ ನತ್ಥಿ ಅಞ್ಞತ್ರ ಅವಿಚಾರಣಾಯಾತಿ।

ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಮತೀತನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಯಸ್ಸ ಜವನಾವಸಾನಾಯ ಪಞ್ಚದ್ವಾರಿಕವೀಥಿಯಾ ಚವನಂ ಹೋತಿ। ತಸ್ಸ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ದ್ವಿನ್ನಞ್ಚ ಭವಙ್ಗಾನಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾ ರಮ್ಮಣತಾ ಉಪಲಬ್ಭತಿ। ಯಸ್ಸ ತದಾರಮ್ಮಣಾವಸಾನಾಯ, ತಸ್ಸ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ಏವ। ಯಸ್ಸ ಪನ ಜವನಾವಸಾನಾಯ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣಾಯ ಮನೋದ್ವಾರಿಕವೀಥಿಯಾ ಚವನಂ ಹೋತಿ, ತಸ್ಸ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ಛನ್ನಞ್ಚ ಭವಙ್ಗಾನಂ। ಯಸ್ಸ ಪನ ತದಾರಣಾವಸಾನಾಯ, ತಸ್ಸ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ಚತುನ್ನಞ್ಚ ಭವಙ್ಗಾನನ್ತಿ। ಏತ್ಥಚ ಆರಮ್ಮಣೇ ಬಹುತರಾಯುಕೇ ಬಲವನ್ತೇಪಿ ವತ್ಥುದುಬ್ಬಲಭಾವೇ ಸತಿ ಕಾಮಸತ್ತಾನಂಪಿ ಜವನಾವಸಾನಾ ವೀಥಿ ಹೋತಿಯೇವಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಪನ ತದಾರಮ್ಮಣಾವಸಾನಾಯ ಏವ ಯೋಜಿತತ್ತಾ ಮನೋದ್ವಾರೇ ಪಟಿಸನ್ಧಿತೋ ಪರಂ ಚತುನ್ನಂ ಭವಙ್ಗಾನಂ ಪಞ್ಚದ್ವಾರೇ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾಏವ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣತಾ ವುತ್ತಾ। ತದಾರಮ್ಮಣ ಪರಿಯೋಸಾನಾಯವಾ ಸುದ್ಧಾಯವಾ ಜವನವೀಥಿಯಾತಿ ವುತ್ತತ್ತಾ ಪನ ಇಧ ಜವನಾವಸಾನಾಪಿ ಯೋಜಿತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

[೧೭೧] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

ಏವಂ ಅವಿಚಾರೇತ್ವಾ ಯಂ ವುತ್ತಂ "ಮನೋದ್ವಾರೇ ತಾವ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ಚತುನ್ನಂ ಭವಙ್ಗಾನಞ್ಚ ಪಞ್ಚದ್ವಾರೇ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾಏವ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣತಾ ಲಬ್ಭತೀ"ತಿಆದಿ। ತಂ ಅನುಪಪನ್ನಂ।

ಏತ್ಥಚ ಯಸ್ಮಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿಜನಕಸ್ಸೇವ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಂವಾ ಉಪಕರಣಂವಾ ಕಮ್ಮನಿಮಿತ್ತನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ। ಪಞ್ಚದ್ವಾರಿಕಕಮ್ಮಞ್ಚ ಪಟಿಸನ್ಧಿಜನಕಮೇವ ನ ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಾ ತದಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿಜನಕಂ ಕಮ್ಮಂ ಪುರಿಮಭಾಗೇಏವ ಮನೋದ್ವಾರವಸೇನ ಸಿದ್ಧಂ ಹೋತಿ। ತಸ್ಸಚ ಆರಮ್ಮಣಭೂತಮೇವ ಉಪಕರಣಭೂತಮೇವವಾ ಏಕನ್ತೇನ ಕಮ್ಮನಿಮಿತ್ತಂನಾಮ ಹೋತಿ। ಯಂ ಪನ ಪಞ್ಚದ್ವಾರಿಕಸ್ಸ ಅನ್ತಿಮಜವನಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ। ತಂ ಪುರಿಮೇನ ನಿರುದ್ಧೇನ ಆರಮ್ಮಣೇನ ವತ್ಥುತೋ

ಅಭಿನ್ನತ್ತಾವಾ ತಸ್ಸದಿಸತ್ತಾವಾ ಕಮ್ಮನಿಮಿತ್ತನ್ತೇವ ವುಚ್ಚತೀತಿ। ತಥಾ ಹಿ ವುತ್ತಂ ಮೂಲಟೀಕಾಯಂ ಪಞ್ಚದ್ವಾರೇ ಆಪಾತಂ ಆಗಚ್ಛನ್ತಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ಕಮ್ಮನಿಮಿತ್ತಂ ಆಸನ್ನಕತಕಮ್ಮಾರಮ್ಮಣ ಸನ್ತತಿಯಂ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ತಂಸದಿಸಞ್ಚ ದಟ್ಠಬ್ಬನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಯೇಸು ದೇಯ್ಯಧಮ್ಮವತ್ಥೂಸು ಚೇತಿಯಾದೀಸುವಾ ಯೇಹಿ ಸತ್ಥಾದೀಹಿವಾ ಪುಬ್ಬೇ ಕಮ್ಮಂ ಸಿದ್ಧಂ। ತೇಸಂ ಪಚ್ಚಕ್ಖೇ ಧರಮಾನತಂ ಸನ್ಧಾಯ ಸನ್ತತಿಯಂ ಉಪ್ಪನ್ನನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ತೇಹಿ ಸದಿ ಸವತ್ಥೂನಂ ಧರಮಾನತಂ ಸನ್ಧಾಯ ತಂಸದಿಸಞ್ಚಾತಿ ವುತ್ತಂ। ಸದಿಸವತ್ಥೂನಿಪಿ ಹಿ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಲದ್ಧೋಕಾಸಕಾರಣಾನಿ ಹೋನ್ತಿಯೇವ। ಯಥಾ ತಂ ಇತೋ ಪರಿತ್ತಕೇನ ಪಾಪಕಮ್ಮೇನ ನಿರಯೇ ಉಸ್ಸದಸಾಮನ್ತೇ ನಿಬ್ಬತ್ತಾನಂ ಪುಬ್ಬೇ ಪುಞ್ಞಕರಣಕಾಲೇ ಲದ್ಧನಿಮಿತ್ತಸದಿಸಂ ನಿರಯಗ್ಗಿಜಾಲಾನಂ ಸದ್ದಂ ಸುತ್ವಾವಾ ವಣ್ಣಂ ದಿಸ್ವಾವಾ ಪುಞ್ಞಂ ಸರಿತ್ವಾ ಚವಿತ್ವಾ ಸಗ್ಗೇ ನಿಬ್ಬತ್ತಾನಂ ಅಗ್ಗಿಜಾಲಾನಿ ವಿಯಾತಿ।

[೧೭೧] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

ಮೂಲಟೀಕಾಪಾಠಂ ಅವಿಚಾರೇತ್ವಾ ತಂಸದಿಸಞ್ಚಾತಿಏತ್ಥ ನಟ್ಠಚಕಾರಂ ಪಾಠಂ ದಿಸ್ವಾ "ಮನೋದ್ವಾರಿಕ ಜವನಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಭೂತೇನ ಸಹ ಸಮಾನತ್ತಾ ತದೇಕಸನ್ತತಿಪತಿತಂ ಚುತಿಆಸನ್ನಜವನಗಹಿ ತಂಪಿ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ವಣ್ಣಾದಿಕಂ ಕಮ್ಮನಿಮಿತ್ತ ಭಾವೇನ ವುತ್ತ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ಅನುಪಪನ್ನಮೇವ।

ಅಪಿಚ, ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಅಪರಸ್ಸ ಮರಣಸಮಯೇ ಞಾತಕಾ ಅಯಂ ತಾತ ತವತ್ಥಾಯ ಬುದ್ಧಪೂಜಾ ಕರೀಯತಿ। ಚಿತ್ತಂ ಪಸಾದೇಹೀತಿ ವತ್ವಾ ಪುಪ್ಫದಾಮಧಜಪಟಾಕಾದಿವಸೇನ ರೂಪಾರಮ್ಮಣಂವಾ ಧಮ್ಮಸವನತೂರಿಯಪೂಜಾದಿ ವಸೇನ ಸದ್ದಾರಮ್ಮಣಂವಾ ಧೂಮವಾಸಗನ್ಧಾದಿವಸೇನ ಗನ್ಧಾರಮ್ಮಣಂವಾ ಇದಂ ತಾವ ಸಾಯಸ್ಸು, ತವತ್ಥಾಯ ದಾತಬ್ಬಂ ದೇಯ್ಯಧಮ್ಮನ್ತಿ ವತ್ವಾ ಮಧುಫಾಣಿ ತಾದಿವಸೇನ ರಸಾರಮ್ಮಣಂವಾ ಇದಂ ತಾವ ಫುಸಸ್ಸು, ತವತ್ಥಾಯ ದಾತಬ್ಬಂ ದೇಯ್ಯಧಮ್ಮನ್ತಿ ವತ್ವಾ ಚೀನಪಟ ಸೋಮಾರಪಟಾದಿವಸೇನ ಫೋಟ್ಠಬ್ಬಾ ರಮ್ಮಣಂವಾ ಪಞ್ಚದ್ವಾರೇ ಉಪಸಂಹರನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ರೂಪಸದ್ದಗನ್ಧಾರಮ್ಮಣಾನಿ ಸನ್ಧಾಯ ಟೀಕಾಯಂ ಸನ್ತತಿಯಂ ಉಪ್ಪನ್ನನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ರಸಫೋಟ್ಠಬ್ಬಾ ರಮ್ಮಣಾನಿ ಸನ್ಧಾಯ ತಂಸದಿಸಞ್ಚಾತಿ ವುತ್ತಂ। ತಾನಿ ಹಿ ಪಠಮಂ ಸಾಯಿತ ಫುಸಿತಾನಿ ಅಞ್ಞಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ಪಚ್ಛಾ ದಿನ್ನಾನಿ ಅಞ್ಞಾನೀತಿ ಏತ್ಥಚ ಏವಂ ಉಪಸಂಹಟಾನಿ ರೂಪಾರಮ್ಮಣಾದೀನಿ ಪಠಮಂ ಪಞ್ಚದ್ವಾರೇನ ಗಹೇತ್ವಾ ಅಚವಿತ್ವಾ ಪಚ್ಛಾ ಪುನ ಅತ್ಥಿ ದಾನಿ ಏವರೂಪಾನೀತಿ ಸುದ್ಧೇನ ಮನೋದ್ವಾರೇನ ಗಹೇತ್ವಾ ಚವನ್ತಾನಂ ತಾನಿ ಮನೋದ್ವಾರಗಹಿತಾನಿ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಭೂತಾನಿ ಕಮ್ಮನಿಮಿತ್ತಾನಿ ಹೋನ್ತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾನೀತಿ। ಪಠಮತತೀಯಾರುಪ್ಪ ಪಟಿಸನ್ಧೀನಂ ಪಞ್ಞತ್ತಿ ಭೂತಂ ದುತೀಯಚತುತ್ಥಾರುಪ್ಪಪಟಿಸನ್ಧೀನಂ ಮಹಗ್ಗತಭೂತನ್ತಿ ವುತ್ತಂ **ಯಥಾರಹ**ನ್ತಿ। ಆರುಪ್ಪೇಸು ಉಪರಿಭೂಮಿನಿಬ್ಬತ್ತಾನಂ ಅರೂಪೀನಂ ಹೇಟ್ಠಿಮಜ್ಝಾನಾನಿ ಪಟಿಪಸ್ಸಮ್ಭನ್ತಿ। ನ ಚ ತೇ ತಾನಿ ಪುನ ಆಯೂಹನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ **ಹೇಟ್ಠಿಮಾರುಪ್ಪ ವಜ್ಜಿತಾ**ತಿ। ಪಮಾದಪಕ್ಖೇ ಪತಿತ್ವಾ ವಿಸ್ಸಟ್ಠಜ್ಝಾನಾನಂ ತತೋಯೇವಚ ಅಪ್ಪಹೀನೇಹಿ ಓರಮ್ಭಾವಿಯ ಸಂಯೋಜನೇಹಿ ಹೇಟ್ಠಭಾಗಂ ಆಕಡ್ಢಿತ ಮಾನಸಾನಂ ಕಾಮಭವೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾನಂ ತೇಸಂ ಠಪೇತ್ವಾ ತಿಹೇತು ಕುಕ್ಕುಟ್ಠಭೂತಂ ಉಪಚಾರಜ್ಝಾನಚೇತನಂ ಅಞ್ಞಂ ದುಬ್ಬಲಕಮ್ಮಂ ಓಕಾಸಂ ನಲಭತೀತಿ ವುತ್ತಂ **ತಥಾ ಕಾಮತಿಹೇತುಕಾ**ತಿ। ತಥಾ ಹಿ ಅಙ್ಗುತ್ತರಟ್ಠ ಕಥಾಯಂ-ನ ಹಿ ತಸ್ಸ ಉಪಚಾರಜ್ಝಾನತೋ ಬಲವತರಂನಾಮ ಕಮ್ಮಂ ಅತ್ಥೀತಿ ವುತ್ತಂ। ಟೀಕಾಯಞ್ಚ ನ ಹಿ ತಸ್ಸ।ಲ। ಅತ್ಥೀತಿ ಇಮಿನಾ ತತೋ ಚವನ್ತಾನಂ ಉಪಚಾರಜ್ಝಾನಮೇವ ಪಟಿಸನ್ಧಿಜನಕಂ ಕಮ್ಮನ್ತಿ ದೀಪೇತೀತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ। ರೂಪಾವಚರಪಟಿಸನ್ಧಿ ಪನ ತೇಸಂ ನತ್ಥಿಯೇವ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ಯಮಕೇಅರೂಪಧಾತುಯಾ ಚುತಸ್ಸ ಅರೂಪಧಾತುಂ ಉಪಪಜ್ಜನ್ತಸ್ಸಾತಿವಾ ಅರೂಪ ಧಾತುಯಾ ಚುತಸ್ಸ ಕಾಮಧಾತುಂ ಉಪಪಜ್ಜನ್ತಸ್ಸಾತಿವಾ ವುತ್ತಂ। ನ ಪನ ವುತ್ತಂ ಅರೂಪಧಾತುಯಾ ಚುತಸ್ಸ ರೂಪಧಾತುಂ ಉಪಪಜ್ಜನ್ತಸ್ಸಾತಿ। ರೂಪ ಲೋಕತೋ ಚವನ್ತಾನಂ ಪನ ಅಞ್ಞಂ ದುಬ್ಬಲಕಮ್ಮಂ ಓಕಾಸಂ ನಲಭತೀತಿ ನವತ್ತಬ್ಬಂ। ಏವಂಸನ್ತೇಪಿ ಸುಟ್ಠು ವಿಕ್ಖಮ್ಭಿತನೀವರಣಾನಂ ತೇಸಂ ಅಪ್ಪನಾ ಪತ್ತಜ್ಝಾನವಿಸೇಸೇನ ಸುಪರಿಭಾವಿತಚಿತ್ತಸನ್ತಾನತ್ತಾ ಜಚ್ಚನ್ಧಾದಿವಿಪತ್ತಿ ಜನಕಂ ದ್ವಿಹೇತುಕೋಮಕಕಮ್ಮಂಪಿ ಓಕಾಸಂ ನ ಲಭತಿ। ಕುತೋ ಅಪಾಯಗಾಮಿಕಮ್ಮನ್ತಿ ವುತ್ತಂ **ಅಹೇತುಕ ರಹಿತಾ ಸಿಯು**ನ್ತಿ।

[೧೭೩] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

“ಉಪಚಾರಜ್ಝಾನಾ ನುಭಾವೇನೇವ ದುಹೇತುಕ ತಿಹೇತುಕ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯೋ ಸಿಯು”ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ವಿಚಾರೇತಬ್ಬಂ।

ಯದಿ ಹಿ ತಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿದಾನಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ ಸಿಯಾ। ದುಹೇತುಕಪಟಿ ಸನ್ಧಿ ನ ಯುಜ್ಜತಿ। ನ ಹಿ ಸುಟ್ಠು ವಿಕ್ಖಮ್ಭಿತನೀವರಣಾನಂ ಅಪ್ಪನಾವೀಥಿಯಂ ಪವತ್ತಂ ಉಪಚಾರಜ್ಝಾನಂ ತಿಹೇತುಕೋಮಕಂನಾಮ ಸಮ್ಭವತೀತಿ। ಅಥ ಕಮ್ಮನ್ತರಸ್ಸ ಉಪತ್ಥಮ್ಭನಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ ಸಿಯಾ। ಸಯಂ ಬಲವತರಸ್ಸಪಿ ಸತೋ ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ಅದತ್ವಾ ದುಬ್ಬಲಸ್ಸ ಕಮ್ಮನ್ತರಸ್ಸ ಉಪತ್ಥಮ್ಭನೇ ಕಾರಣಂ ನತ್ಥೀತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ರೂಪಬ್ರಹ್ಮಾನಂ ಉಪಚಾರಜ್ಝಾನತೋ ಅಞ್ಞಾನಿಪಿ ಕಾಯವಚೀಮನೋಕಮ್ಮಕುಸಲಾನಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿಯೇವ ತಾನಿಯೇವಚ ಕಾನಿಚಿ ತಿಹೇತುಕೋಮಕಾನಿಪಿ ಕಾನಿಚಿ ದ್ವಿಹೇತುಕುಕ್ಕಟ್ಠಾನಿಪಿ ಭವನ್ತಿ। ಓಳಾರಿಕಾನಂ ಪನ ನೀವರಣಾನಂ ಸುಟ್ಠು ವಿಕ್ಖಮ್ಭಿತತ್ತಾ ಸವಿಪತ್ತಿಕಪಟಿ ಸನ್ಧಿಜನಕಾನಿ ದ್ವಿಹೇತುಕೋಮಕಾನಿ ತೇಸಂ ನುಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ಅಪರಪರಿಯಾಯ ಭೂತಾನಿಚ ತಾದಿಸಾನಿ ತೇಸಂ ಓಕಾಸಂ ನಲಭನ್ತಿ। ನಾನಾರಮ್ಮಣೇಸುಚ ನೇಸಂ ಛನ್ದೋವಾ ನಿಕನ್ತಿವಾ ಪವತ್ತತಿಯೇವ। ಯೇನ ನಾನಾಕಮ್ಮಾನಿಪಿ ವಿಪಚ್ಚಿತುಂ ಓಕಾಸಂ ಲಭನ್ತಿ। ಯೇನಚ ತೇ ಚಕ್ಖು ಸೋತದ್ವಾರೇಹಿಪಿ ತತೋ ಚವನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ಏತ್ಥ ಉಪಚಾರಜ್ಝಾನೇನ ಕಾರಣಂ ಅವತ್ವಾ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ತಂಕಾರಣಂ ವತ್ತುಂ ಯುತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಕಾಮತಿಹೇತುಮ್ಹಾ ಚುತಿಯಾ ಪರಂ ಸಬ್ಬಾ ವೀಸತಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯೋ ಸಿಯುಂ। ಇತರಾ ದುಹೇತುಕಾಹೇತುಕಚುತಿತೋ ಪರಂ ಕಾಮೇಸ್ವೇವ ಭವೇಸು ದಸಪಟಿಸನ್ಧಿಯೋ ಸಿಯುನ್ತಿ ಯೋಜನಾ। ಏವಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ವಿಸಯಪ್ಪವತ್ತಿಯಾ ಸಹ ವೀಥಿಮುತ್ತಚಿತ್ತಾನಂ ಪವತ್ತಾಕಾರಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಪವತ್ತಿಕಾಲೇ ಪರಂಪರಭವೇಸುಚ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಇಚ್ಚೇವನ್ತಿ**ಆದಿಮಾಹ। **ಪಟಿಸನ್ಧಿನಿರೋಧಾನನ್ತರತೋ**ತಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ನಿರೋಧಸ್ಸ ಭಙ್ಗಸ್ಸ ಅನನ್ತರಕಾಲತೋ। **ತಮೇವಚಿತ್ತ**ನ್ತಿ ತಸ್ಸದಿಸೇ ತಬ್ಬೋಹಾರೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಯಥಾ ತಾನಿಯೇವ ಓಸಧಾನೀತಿ। **ಯಾವ ಚುತಿಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ಚುತಿಗ್ಗಹಣೇನ ತದಾಸನ್ನ ವೀಥಿಚಿತ್ತಾನಮ್ಪಿ ಗಹಣಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **ಅಸತಿ ವೀಥಿಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೇ**ತಿ ಅನ್ತರನ್ತರಾ ವೀಥಿಚಿತ್ತಾನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಅಸತಿ। **ಭವಸ್ಸಅಙ್ಗಭಾವೇನಾ**ತಿ ಉಪಪತ್ತಿಭವಸ್ಸ ಅವಿಚ್ಛೇದ ಕಾರಣಭಾವೇನ। ತಸ್ಮಿಂತಿ ಅವತ್ತಮಾನೇ ಪಚ್ಛಾಜಾತಪಚ್ಚಯರಹಿತಾನಂ ರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ವಸ್ಸೋದಕ ರಹಿತಾನಂ ತರುಣಸಸ್ಸಾನಂ ವಿಯ ಮಿಲಾತ ಭಾವಪತ್ತಿಯಾ ಉಪಪತ್ತಿಭವೋ ಓಚ್ಛಿಜ್ಜತೀತಿ। ಚುತಿಚಿತ್ತಂ ಹುತ್ವಾ ನಿರುಜ್ಝತಿ ತಮೇವ ಚಿತ್ತನ್ತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ಯಥಾಕ್ಕಮಂ ಏವ ಪರಿವತ್ತನ್ತಾ ಪವತ್ತನ್ತೀ**ತಿ ಯಾವ ಪರಿನಿಬ್ಬಾನಚುತಿಯಾ ಯಥಾಕ್ಕಮಂ ಪರಿವತ್ತನ್ತಾ ಪವತ್ತನ್ತಿಏವ। ನ ಪನ ಪರಸಮಯೇ ವಿಯ ಕದಾಚಿ ಕತ್ಥಚಿ ನಿವತ್ತಿಂ ಪಾಪುಣನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

[೧೭೪] **ವಿಭಾವನಿಯಂ** ಪನ

“ಯಾವ ವಟ್ಟ ಮೂಲ ಸಮುಚ್ಛೇದಾ”ತಿ ವುತ್ತಂ, ವಟ್ಟಮೂಲಸಮುಚ್ಛೇದೋ ವುಚ್ಚತಿ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗೋ। ತತೋ ಪರಂಪಿ ಯಾವಖನ್ಧಪರಿನಿಬ್ಬಾನಾ ಪವತ್ತನ್ತಿಯೇವ।

ಇಹಾತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಭವೇ। **ಇಚ್ಚಯ**ನ್ತಿ ಇತಿ ಅಯಂ। ಇತಿಸದ್ದೋ ಆದಿಅತ್ಥೋ। ಯಥಾ ಇಹ ಪಟಿಸನ್ಧಿಚ ಭವಙ್ಗಞ್ಚ ಆವಜ್ಜನಾದಿ ವೀಥಿಯೋಚ ಚುತಿಚಾತಿ ಅಯಂ ಚಿತ್ತಸನ್ತತಿ ಪವತ್ತತಿ। ತಥಾ ಪುನ ಭವನ್ತರೇಪಿ ಸನ್ಧಿಭವಙ್ಗಾದಿಕಾ ಅಯಂಚಿತ್ತಸನ್ತತಿ ಪರಿವತ್ತತಿ ಪರಿವತ್ತಮಾನಾ ಪವತ್ತತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಇದಾನಿ ಯಸ್ಸ ವಿಪಸ್ಸನಾ ಮಗ್ಗಫಲನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಅತ್ಥಾಯ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾನಂ ಪಭೇದಪವತ್ತಿಸಙ್ಗಹಾ ಪಟ್ಠಪಿಯನ್ತಿ। ತದತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಗಾಥಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಪಟಿಸಙ್ಖಾಯಾ**ತಿ ಪಟಿಸಙ್ಖಾನ ಸಙ್ಖಾತೇನ ವಿಪಸ್ಸನಾ ಞಾಣೇನ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಞತ್ವಾ। **ಏತ**ನ್ತಿ ಯಥಾವುತ್ತಂ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾನಂ ಪಭೇದಪವತ್ತಿವಿಧಾನಂ। **ಅಧುವ**ನ್ತಿ ಅನಿಚ್ಚಂ। **ಅಧಿಗನ್ತ್ವಾ**ತಿ ಅಧಿಗಮಸಙ್ಖಾತೇನ ಚತುಮಗ್ಗಞಾಣೇನ ಪತಿಲಭಿತ್ವಾ ಸಚ್ಛಿಕತ್ವಾ। **ಪದ**ನ್ತಿ ಸಉಪಾದಿಸೇಸಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ। **ಬುಧಾ**ತಿ ಪಣ್ಡಿತಾ। ಸುಟ್ಠು ಅನುಸಯ ಮತ್ತಂಪಿ ಅಸೇಸೇತ್ವಾ ಸೇಸಕಿಲೇಸೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಉಚ್ಛಿನ್ನಂ ಯಥಾ ವುತ್ತೇಸು ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕೇಸು ಅಧಿಸಯಿತಂ ತಣ್ಹಾಸಿನೇಹ ಸಙ್ಖಾತಂ ಬನ್ಧನಂ ಏತೇಹೀತಿ **ಸುಸಮುಚ್ಛಿನ್ನ ಸಿನೇಹ ಬನ್ಧನಾ**। ಸಮನ್ತಿ ವೂಪಸಮನ್ತಿ ವಟ್ಟದುಕ್ಖಸನ್ತಾಪಾ ಏತಸ್ಮಿನ್ತಿ **ಸಮೋ**। ಅನುಪಾದಿಸೇಸನಿಬ್ಬಾನಂ। **ಏಸ್ಸನ್ತೀ**ತಿ ಗಮಿಸ್ಸನ್ತಿ। **ಚಿರಾಯಾ**ತಿ ಚಿರಕಾಲಂ। ಸುನ್ದರಂ ಅಧಿಗಮಾವಹಂ ಸೀಲ

ಧುತಙ್ಗಸಙ್ಖಾತಂ ವತಂ ಏತೇಸನ್ತಿ **ಸುಬ್ಬತಾ**। ಸುಪರಿಸುದ್ಧಸೀಲಸಲ್ಲೇಖ ವುತ್ತಿನೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಚಿರಾಯ ಸುಬ್ಬತಾ ಬುಧಾ ಏತಂ ಅಧುವಂ ಪಟಿಸಙ್ಖಾಯ ಅಚ್ಚುತಂ ಪದಂ ಅಧಿಗನ್ತ್ವಾ ಸುಸಮುಚ್ಛಿನ್ನಸಿನೇಹಬನ್ಧನಾ ಸಮಂ ಏಸ್ಸನ್ತೀತಿ ಯೋಜನಾ।

ಇತಿ ಪರಮತ್ಥದೀಪನಿಯಾನಾಮ ಅಭಿಧಮ್ಮತ್ಥಸಙ್ಗಹಸ್ಸ

ಚತುತ್ಥವಣ್ಣನಾಯ ವೀಥಿಮುತ್ತ ಸಙ್ಗಹಸ್ಸ

ಪರಮತ್ಥದೀಪನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ರೂಪ ಸಙ್ಗಹ ಪರಮತ್ಥದೀಪನೀ

೧೫೬. ಏವಂ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕೇ ದ್ವೀಹಿ ಪಭೇದಪ್ಪವತ್ತೀಹಿ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಯಥಾನುಪ್ಪತ್ತಂ ರೂಪಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆದಿಗಾಥಮಾಹ। ತತ್ಥ ಏತಂ ಪರಿಮಾಣಂ ಅಸ್ಸಾತಿ **ಏತ್ತಾವಂ**। ತೇನ ಏತ್ತವತಾ। ನಿಪಾತಪದಂವಾ ಏತಂ। **ಹಿ** ಸದ್ದೋ ಪದಪೂರಣೇ। ಪಭೇದೋಚ ಪವತ್ತಿಚ ಪಭೇದಪ್ಪವತ್ತಿಯೋ। ತಾಹಿ ಸಹ ಯೇ ವತ್ತನ್ತಿ ತೇ **ಸಪ್ಪಭೇದಪ್ಪವತ್ತಿಕಾ**। ಏತ್ತಾವತಾ ಸಪ್ಪಭೇದಪ್ಪವತ್ತಿಕಾ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾ ಧಮ್ಮಾ ಮಯಾ ವಿಭತ್ತಾ। ಇದಾನಿ ರೂಪಂ ಪವುಚ್ಚತೀತಿ ಯೋಜನಾ। ಸಙ್ಖೇಪತೋ ಉದ್ದಿಸನಂ ಕಥನಂ **ಸಮುದ್ದೇಸೋ**। ಸಮುದ್ದಿಟ್ಠಸ್ಸ ರೂಪಸ್ಸ ಪುನ ವಿಭಜನಂ **ವಿಭಾಗೋ**। ಸಮುಟ್ಠಾತಿ ರೂಪಂ ಏತೇನಾತಿ **ಸಮುಟ್ಠಾನಂ**। ಕಮ್ಮಾದಿ। ಕಲಾ ವುಚ್ಚನ್ತಿ ಅವಯವಾ। ತಾ ಅಪ್ಪೇನ್ತಿ ಪವಿಸನ್ತಿ ಏತ್ಥಾತಿ **ಕಲಾಪೋ**। ಪಿಣ್ಡೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಪವತ್ತಿಕ್ಕಮತೋ**ತಿ ಉಪ್ಪತ್ತಿಕ್ಕಮತೋ। ಸಲಕ್ಖಣತೋ ಸಸಮ್ಭಾರತೋಚ ಮಹನ್ತಾನಿ ಹುತ್ವಾ ಭವನ್ತಿ ಪಾತುಭವನ್ತೀತಿ **ಮಹಾಭೂತಾನಿ**। ತಾನಿ ಹಿ ಅತ್ತನೋ ಸಭಾವತೋಪಿ ಮಹನ್ತಾನಿಏವ ಹುತ್ವಾ ಪಾತುಭವನ್ತಿ ಉಪಾದಾರೂಪಾನಿ ಉಪಾದಾಯಾತಿ।

[೧೭೫] **ವಿಭಾವನಿಯಂ** ಪನ **ಮಹಾಟೀಕಾಯಞ್ಚ**

"ಸಸಮ್ಭಾರಧಾತುವಸೇನಾತಿ" ವುತ್ತಂ। ತಂ ಅನುಪಪನ್ನಂ।

ನ ಹಿ ಸಸಮ್ಭಾರವತ್ಥುವಸೇನೇವ ತೇಸಂ ಅಯಂ ವೋಹಾರೋ ಪವತ್ತೋತಿ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ। ನಚ ಸಲಕ್ಖಣತೋ ಮಹತ್ತೇನ ವಿನಾ ತೇಸಂ ಸಸಮ್ಭಾರತೋ ಮಹತ್ತಂನಾಮ ಸಮ್ಭವತೀತಿ। ತಸ್ಮಾ ಯಂ ತೇಸಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿನ್ದ್ರಿಯಬದ್ಧಸನ್ತಾನೇಸು ಪಥವಿಪಬ್ಬತಾದಿವಸೇನ ಸಮುದ್ದೇ ಮಚ್ಛಕಚ್ಛಪಾದಿವಸೇನ ಸಸಮ್ಭಾರತೋ ಮಹತ್ತಂ। ತಂಪಿ ಸಲಕ್ಖಣಮಹತ್ತಮೂಲಕಮೇವಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಮಹಾಭೂತಾತಿವಾ ಲೋಕೇ ವಿಸಂವಾದ ಕಟ್ಠೇನ ಮಾಯಾಕಾರಾವಾ ಆವಿಸನಗಹಣೇಸು ಅಚಿನ್ತೇಯ್ಯಟ್ಠಾನಟ್ಠೇನ ಯಕ್ಖಾದಯೋವಾ ವಞ್ಚಕಟ್ಠೇನ ಯಕ್ಖಿನಿಯೋವಾ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ತೇನೇವಟ್ಠೇನ ತೇಹಿ ಸದಿಸತ್ತಾ ಇಮಾನಿಪಿ ಮಹಾಭೂತಾವಿಯಾತಿ ಮಹಾಭೂತಾನಿ। ಉಭಯತ್ಥಪಿಚ ಮಹನ್ತಾನಿ ಅಭೂತಾನಿ ಅಬ್ಭುತಾನಿವಾ ಏತೇಸೂತಿ ನಿಬ್ಬಚನಂ ಯುಜ್ಜತಿಯೇವ।

[೧೭೬] **ವಿಭಾವನಿಯಂ** ಪನ

ಯಕ್ಖಿನಿಂ ವಿಸುಂ ಉಪಮಾಮತ್ತಂ ಕತ್ವಾ "ಮನಾಪವಣ್ಣಸಣ್ಠಾನಾ ದೀಹಿವಾ ಸತ್ತಾನಂ ವಞ್ಚಿಕಾ ಯಕ್ಖಿನೀಆದಯೋವಿಯ ಮನಾಪ ಇತ್ಥಿಪುರಿಸರೂಪದಸ್ಸನಾದಿನಾ ಸತ್ತಾನಂ ವಞ್ಚಕತ್ತಾ ಮಹನ್ತಾನಿ ಅಭೂತಾನಿ ಏತೇಸೂತಿ ಮಹಾಭೂತಾತಿ" ವುತ್ತಂ। ತಂ ಅಟ್ಠಕಥಾ ಯ ನ ಸಮೇತಿ।

ಅಟ್ಠಕಥಾಯಞ್ಹಿ ಮಹಾಭೂತಸಾಮಞ್ಞತೋತಿ ಪದಸ್ಸ ವಿತ್ಥಾರೇ ಏವ ಮಾಯಾಕಾರೋ ಯಕ್ಖೋ ಯಕ್ಖಿನೀತಿ ತಯೋ ಮಹಾಭೂತಾ ವುತ್ತಾತಿ। **ಚತುನ್ನಞ್ಚಮಹಾಭೂತಾನ**ನ್ತಿ ಉಪಯೋಗತ್ಥೇ ಸಾಮಿವಚನಂ। **ಉಪಾದಾಯಾ**ತಿ ದಳ್ಹಂ ನಿಸ್ಸಾಯ। ಪವತ್ತನ್ತಿ ಪಾಠಸೇಸೋ। ಉಪಾದಾಯ ರೂಪನ್ತಿವಾ ಸಮಾಸಪದಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

[೧೭೭] **ವಿಭಾವನಿಯಂ** ಪನ

"ಉಪಾದಾಯ ಪವತ್ತಂ ರೂಪಂ ಉಪಾದಾರೂಪನ್ತಿ" ವುತ್ತಂ। ತಂ ಇಧ ನ ಯುಜ್ಜತಿ।

ನ ಹಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪಾಠೇ ಕತ್ಥಚಿ ಯಕಾರವಿರಹೋ ದಿಟ್ಠೋ। ತಥಾ ಹಿ ಮೂಲಟೀಕಾಯಂ ಉಪಾದಾಯತಿ ನಿಸ್ಸಯತೀತಿ ಉಪಾದಾಯಂ। ತಮೇವ ರೂಪನ್ತಿಪಿ ವುತ್ತಂ। ಪಥಯತೀತಿ ಪಥವೀ। ಸಹಜಾತರೂಪಾನಂ ಪತಿಟ್ಠಾನ ಭಾವೇನ ಪಕ್ಖಾಯತಿ

ಉಪಟ್ಠಾತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಪುಥು ಮಹನ್ತೀ ಹುತ್ವಾ ಜಾಯತೀತಿಪಿ ಪಥವೀ। ಪಕಾರೇನ ಥವೀಯತಿ ಸಬ್ಬೇಸಂ ರೂಪಸಮ್ಭಾರಾನಂ ಅಧಿಟ್ಠಾನತ್ತಾ। ಅಯಂ ತೇಸಂ ಅಧಿಟ್ಠಾನಾ ಪತಿಟ್ಠಾನಾ ವತ್ಥುಭೂತಾ ಭೂಮಿ ಭೂತಾತಿಆದಿನಾ ನಾನಾಪ್ಪಕಾರೇನ ಗುಣಪದೇನ ಅಭಿತ್ಥವೀಯತೀತಿ ಪಥವೀ। ಸಾಏವ ನಿಸತ್ತನಿಜೀವಟ್ಠೇನ ಧಾತೂತಿ **ಪಥವೀಧಾತು**। ಆಪೇತಿ ಸಹಜಾತರೂಪಾನಿ ಬ್ಯಾಪೇತ್ವಾ ತಿಟ್ಠತಿ, ಅಪ್ಪಾಯತಿ ವಾ ತಾನಿ ಸುಟ್ಠು ಬ್ರೂಹೇತಿ ವಡ್ಢೇತೀತಿ ಆಪೋ। ತಾನಿವಾ ಅವಿಪ್ಪಕಿಣ್ಣಾನಿ ಕತ್ವಾ ಭುಸೋ ಪಾತಿ ರಕ್ಖತಿ, ಪಿವತಿವಾ ಪಿವನ್ತೋ ವಿಯ ತಾನಿ ಸಙ್ಗಣ್ಹತಿ ಸಮ್ಪಿಣ್ಡೇತೀತಿ ಆಪೋ। ಸೋಯೇವ ಧಾತೂತಿ **ಆಪೋಧಾತು**। ತೇ ಜತಿ ತಿಕ್ಖಭಾವೇನ ಸಮುಜ್ಜಲನ್ತೋ ವಿಯ ಸಹಜಾತಧಮ್ಮಾನಂ ಮಜ್ಝೇ ಪಕಾಸತಿ, ತೇಜೇತಿವಾ ನಿಸೇತಿ ಸಹಜಾತಧಮ್ಮೇ ತಿಕ್ಖಥಾಮ ಬಲೇ ಕರೋತಿ, ಪರಿಪಾಚೇತಿವಾ ಉಸ್ಮಾಪೇತೀತಿ ತೇಜೋ, ಸೋ ಏವ ಧಾತೂತಿ **ತೇಜೋಧಾತು**। ವಾಯತಿ ಸಮೀರೇತಿ ದೇಸನ್ತರುಪ್ಪತ್ತಿ ಹೇತುಭಾವೇನ ಭೂತಸಙ್ಘಾಟಂ ದೇಸನ್ತರಂ ಗಮೇತೀತಿ ವಾಯೋ। ವಾಯತಿ ವಾ ಸಹಜಾತಧಮ್ಮೇ ಅಪತಮಾನೇ ಕತ್ವಾ ವಹತೀತಿ ವಾಯೋ। ಸೋಏವ ಧಾತೂತಿ **ವಾಯೋಧಾತು**। ತತ್ಥ ಕಕ್ಖಳಲಕ್ಖಣಾ ಪಥವೀ। ಆಬನ್ಧನಲಕ್ಖಣೋ ಆಪೋ। ಉಣ್ಹತ್ತಲಕ್ಖಣೋ ತೇಜೋ। ವಿತ್ಥಮ್ಭನಲಕ್ಖಣೋ ವಾಯೋ। ಏತ್ಥ ಸಿಯಾ, ಕಸ್ಮಾ ಪಥವೀ ಕಕ್ಖಳಲಕ್ಖಣಾತಿ ವುತ್ತಾ। ನನು ಸಾ ಮುದುಭೂತಾಪಿ ಹೋತೀತಿ। ಸಚ್ಚಂ, ಮುದುಭೂತಾಪಿ ಪನ ಸಾ ಸೇಸಭೂತತ್ತಯಂ ಉಪಾದಾಯ ಕಕ್ಖಳಾ ತ್ವೇವ ಸಙ್ಖ್ಯಂ ಗಚ್ಛತಿ। ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಉಪಾದಾಯೇವ ಪನ ಅಯಂಮುದು ಅಯಂ ಕಕ್ಖಳಾತಿ ಭವತಿ। ತೇನೇವ ಮುದುಕಕ್ಖಳಾನಂ ದೀಘರಸ್ಸಾನಂ ವಿಯ ಅನವಟ್ಠಾನತಾ ಹೋತಿ। ಮುದುಭೂತಾಪಿ ಹಿ ತತೋ ಮುದುತರಂ ಪತ್ವಾ ಕಕ್ಖಳಾನಾಮ ಜಾತಾ। ಕಕ್ಖಳಾಪಿ ಕಕ್ಖಳತರಂ ಪತ್ವಾ ಮುದುಭೂತಾನಾಮ ಜಾತಾತಿ। ಆಬನ್ಧನಲಕ್ಖಣೋ ಆಪೋತಿ ವುತ್ತೋ। ಸೋಚ ಪಕತಿಉದಕೇ ಅಧಿಮತ್ತೋತಿ ಪಕತಿಉದಕಂ ಬದ್ಧಂ ಘನೀಭೂತಮೇವ ಸಿಯಾತಿ ಚೇ। ನ। ಆಬನ್ಧಿತಬ್ಬಾಯ ಪಥವಿಯಾ ತತ್ಥ ಪರಿದುಬ್ಬಲತ್ತಾತಿ, ಯತ್ಥ ಪನ ಪಥವೀ ಬಲವತೀ ಹೋತಿ ತತ್ಥೇವ ಸೋ ಬದ್ಧತರಂ ಆಬನ್ಧತೀತಿ। ಉಣ್ಹತ್ತ ಲಕ್ಖಣೋ ತೇಜೋತಿ ವುತ್ತೋ। ಏವಞ್ಚಸತಿ ಸೀತಭಾವೋ ತೇಜೋಯೇವ ನ ಸಿಯಾತಿ ಚೇ। ನ। ಉಸತಿ ದಹತಿ ಪರಿಪಾಚೇತಿ ಪರಿಣ ತಭಾವಂ ಗಮೇತೀತಿ ಉಣ್ಹೋನಾಮ। ಸೀತಭಾವೋಚ ದಹತಿ ಪರಿಪಾಚೇತಿ ತಬ್ಭಾವಂ ಗಮೇತಿಯೇವಾತಿ। ವುತ್ತಞ್ಚ ಮೂಲಟೀಕಾಯಂ ತೇಜೋಏವ ಹಿ ಸೀತಂ। ಹಿಮಪಾತಸಮಯಾದೀಸು ಸೀತಸ್ಸ ಪರಿಪಾಚಕತಾದಸ್ಸನ ತೋತಿ। ವಿತ್ಥಮ್ಭನ ಲಕ್ಖಣೋ ವಾಯೋತಿ ವುತ್ತೋ। ಸೋ ಪನ ಘನ ಥದ್ಧೇಸು ಸಿಲಾಥಮ್ಭಾದೀಸು ನಲಬ್ಭತೀತಿ ಚೇ। ನ। ತತ್ಥ ಹಿ ಪಥವೀ ಅತ್ತನಾ ಸಹಜಾತವಾಯುವಿತ್ಥಮ್ಭನಂ ಲಭಿತ್ವಾ ಥಾಮಪ್ಪತ್ತಾ ಥಿರತರಪ್ಪತ್ತಾಚ ಹುತ್ವಾ ವಹತೀತಿ। ಚಕ್ಖತೀತಿ **ಚಕ್ಖು**। ಸಮವಿಸಮಂ ಆಚಿಕ್ಖತಿ ಸಮವಿಸಮಜಾನನಸ್ಸ ತಮ್ಮೂಲಕತ್ತಾ। ರೂಪಂವಾ ಅಸ್ಸಾದೇತಿ ಆಪಾತಂ ಆಗತಾಗತಸ್ಸ ರೂಪಸ್ಸ ಅನಿರಾಕರಣತೋ। ತಂವಾ ವಿಭಾವೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸುಣಾತೀತಿ **ಸೋತಂ**। ಸುಣನ್ತಿ ಸುಯ್ಯನ್ತಿವಾ ಏತೇ ನಾತಿ ಸೋತಂ। ಘಾಯತೀತಿ **ಘಾನಂ**। ಘಾಯನ್ತಿ ಘಾಯಿಯನ್ತಿವಾ ಏತೇನಾತಿ ಘಾನಂ। ಜೀವಿತನಿಮಿತ್ತಂ ರಸೋ ಜೀವಿತನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ತಸ್ಮಿಂ ನಿನ್ನತಾಯ ತಂ ಅವ್ಹಾಯತೀತಿ **ಜಿವ್ಹಾ**। ಅಥವಾ। ಜೀವಿತಂ ವಹತಿ ಏತಾಯವಾ ತಂ ವಹನ್ತಿ ಪವತ್ತೇನ್ತಿ ಜೀವಿತವುತ್ತಿಸಮ್ಪಾದನತ್ತಾತಿ ಜಿವ್ಹಾ। ಜೀತಿವಾ ಜಯೋ ಪರಾಜಯೋವಾ ವುಚ್ಚತಿ। ತದುಭಯಂ ವಹತಿ ವಹನ್ತಿವಾ ಏತಾಯಾತಿ ಜಿವ್ಹಾ। ಸಸಮ್ಭಾರಜಿವ್ಹಾ। ಯಥಾಹ -

ಪುರಿಸಸ್ಸ ಹಿ ಜಾತಸ್ಸ, ಕುದಾರೀ ಜಾಯತೇ ಮುಖೇ।
ಯಾಯ ಛಿನ್ದತಿ ಅತ್ತಾನಂ, ನರೋ ದುಬ್ಭಾಸಿತಂ ಭಣನ್ತಿ॥

ಇಧ ಪನ ತಂ ಸಹಚರಿತತ್ತಾ ಜಿವ್ಹಾತಿ ಪಸಾದರೂಪಮೇವ ವುಚ್ಚತಿ। ಕುಚ್ಛಿತಾನಂ ಕೇಸಾದೀನಂ ಪಾಪಧಮ್ಮಾನಞ್ಚ ಆಯೋ ಉಪ್ಪತ್ತಿಟ್ಠಾನನ್ತಿ **ಕಾಯೋ**। ಸಸಮ್ಭಾರಕಾಯೋ। ಇಧ ಪನ ತಂ ಸಹಚರಿತೋ ಪಸಾದ ಕಾಯೋಏವ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ। ಪಸೀದನ್ತೀತಿ **ಪಸಾದಾ**। ಪಸೀದನ್ತಿ ವಾ ಏತ್ಥ ಚನ್ದಮಣ್ಡಲಾದೀನಿ ಆರಮ್ಮಣನಿಮಿತ್ತಾನಿ ತತ್ಥ ಸಂಸೀದಮಾನಾನಿ ವಿಯ ಸರೂಪತೋ ಸನ್ದಿಸ್ಸನ್ತೀತಿ ಪಸಾದಾ, ಸುಪರಿಸುದ್ಧಆದಾಸಮಣ್ಡಸದಿಸಾ ಕಮ್ಮಜಮಣ್ಡಾ। ಇಮೇ ಪನ ಪಞ್ಚ ದಟ್ಠುಕಾಮತಾದಿ ನಿದಾನ ಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನ ಭೂತಪಸಾದ ಲಕ್ಖಣಾ ರೂಪಾದಿ ಅಭಿಘಾತಾರಹ ಭೂತಪಸಾದಲಕ್ಖಣಾ ವಾ ಚಕ್ಖುಪಸಾದಾದಯೋ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ತತ್ಥ ಚಕ್ಖು ತಾವ ಸೇತಮಣ್ಡಲ ಪರಿಕ್ಖಿತ್ತಸ್ಸ ಕಣ್ಹಮಣ್ಡಲಸ್ಸ ಮಜ್ಝೇ ಊಕಾಸಿರಪಮಾಣೇ ಅತಿಮುಖೇ ಠಿತಾನಂ ಸರೀರಸಣ್ಠಾನುಪ್ಪತ್ತಿ ಪದೇಸಭೂತೇ

ದಿಟ್ಠಮಣ್ಡಲೇ ತೇಲಮಿವ ಸತ್ತಪಿಚುಪಟಲಾನಿ ಸತ್ತಅಕ್ಖಿಪಟಲಾನಿ ಬ್ಯಾಪೇತ್ವಾ ತಿಟ್ಠತಿ। ಸೋತಂ ಸೋತಬಿಲಬ್ಭನ್ತರೇ ಅಙ್ಗುಲಿವೇಠನಾಕಾರಂ ಉಪಚಿತತನುತಮ್ಬಲೋಮಂ ಪದೇಸಂ ಬ್ಯಾಪೇತ್ವಾ ತಿಟ್ಠತಿ। ಘಾನಂ ನಾಸಿಕಬ್ಭನ್ತರೇ ಅಜಪದಸಣ್ಠಾನಂ ಪದೇಸಂ ಬ್ಯಾಪೇತ್ವಾ ತಿಟ್ಠತಿ। ಜಿವ್ಹಾ ಸಸಮ್ಭಾರ ಜಿವ್ಹಾಮಜ್ಝೇ ಉಪ್ಪಲ ದಲಗ್ಗ ಸಣ್ಠಾನಂ ಪದೇಸಂ ಬ್ಯಾಪೇತ್ವಾ ತಿಟ್ಠತಿ। ಕಾಯೋ ಪನ ಮಹನ್ತಿ ಯಾ ಕಪ್ಪಾಸ ಪಟಲವಟ್ಟಿಯಂ ಆಸಿತ್ತತೇಲಂವಿಯ ಥಪೇತ್ವಾ ಪಾಚಕ ತೇಜಸ್ಸ ಪತಿಟ್ಠಾನಟ್ಠಾನಂ ಕೇಸಗ್ಗ ಲೋಮಗ್ಗ ನಖಗ್ಗ ಸುಕ್ಖಚಮ್ಮಾನಿಚ ಅವಸೇಸಂ ಸಕಲಸರೀರಂ ಬ್ಯಾಪೇತ್ವಾ ತಿಟ್ಠತೀತಿ। ತೇ ಪನ ಪಞ್ಚ ಯಥಾರಹಂ ಪಞ್ಚದ್ವಾರಿಕಚಿತ್ತಾನಂ ವತ್ಥುದ್ವಾರಭಾವಂ ಸಾಧೇನ್ತಿ। ತೇಸುಚ ಏಕೇಕಸ್ಸ ಚತಸ್ಸೋ ಚತಸ್ಸೋ ಧಾತುಯೋ ಸನ್ಧಾರಣಆಬನ್ಧನ ಪರಿಪಾಚನ ಸಮುದೀರಣ ಕಿಚ್ಚೇಹಿ ಉಪಕಾರಂ ಕರೋನ್ತಿ। ಯಥಾಖತ್ತಿ ಯಕುಮಾರಸ್ಸ ಚತಸ್ಸೋ ಧಾತಿಯೋ ಧಾರಣ ನಹಾಪನ ಮಣ್ಡನ ಬೀಜನ ಕಿಚ್ಚೇಹೀತಿ। ಉತುಚಿತ್ತಾಹಾರಾಚ ನಂ ಉಪತ್ಥಮ್ಭೇನ್ತಿ। ಯಥಾ ತಂ ಖತ್ತಿಯಕುಮಾರಂ ಪಿತು ಜೇಟ್ಠಭಾತು ಜೇಟ್ಠಭಗಿನಿಯೋವಿಯ। ಆಯುಚ ನಂ ಸುಟ್ಠು ಅನುಪಾಲೇತಿ। ಯಥಾ ತಂ ಖತ್ತಿಯಕುಮಾರಂ ದಿಸಾಪಾಮೋಕ್ಖೋ ರಾಜಸಮ್ಮತೋ ಮಹಾಭಿಸಕ್ಕೋವಿಯ। ವಣ್ಣಾದಯೋಚ ನಂ ಪರಿವಾರೇನ್ತಿ। ಯಥಾ ತಂ ಖತ್ತಿಯಕುಮಾರಂ ಸಹಜಾತಾ ಅಮಚ್ಚಪುತ್ತಾ ವಿಯಾತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಸತ್ತಾನಂ ಚಿತ್ತಂ ನಾಮ ವಿಚಿತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಚಿತ್ತವಿಚಿತ್ತತಾಯ ಸಞ್ಞಾವಿಚಿತ್ತಾ। ಸಞ್ಞಾವಿಚಿತ್ತತಾಯ ತಣ್ಹಾವಿಚಿತ್ತಾ। ತಣ್ಹಾವಿಚಿತ್ತ ತಾಯ ಕಮ್ಮಾನಿ ವಿಚಿತ್ತಾನಿ। ಕಮ್ಮವಿಚಿತ್ತತಾಯ ಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನಾನಿ ಭೂತಾನಿ ವಿಚಿತ್ತಾನಿ। ಭೂತವಿಚಿತ್ತತಾಯ ಇಮೇ ಪಸಾದಾ ವಿಚಿತ್ತಾ। ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಅಸದಿಸಾ ಹೋನ್ತಿ। ತೇಹಿ ಪಸಾದಮಣ್ಡಭೂತಾಪಿ ಸಮಾನಾ ಕೇಚಿ ರೂಪಸ್ಸೇವ ಅಭಿಘಾತಾರಹಾ ಹೋನ್ತಿ, ನ ಸದ್ದಾದೀನಂ। ಕೇಚಿ ಸದ್ದಾದೀನಂ ಏವ, ನ ರೂಪಸ್ಸಾತಿ। ತಸ್ಮಾ ತೇಸಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಞ್ಚ ಅಞ್ಞರೂಪೇಹಿಚ ಲಕ್ಖಣತೋ ಅಸಂಮಿಸ್ಸತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾತಿ।

ರೂಪಯತೀತಿ **ರೂಪಂ**। ವಣ್ಣವಿಸೇಸಂ ಆಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಹದಯಙ್ಗತಭಾವಂ ಪಕಾಸೇತಿ। ಪಕತಿಯಾಪಿ ವಾ ಯಂಕಿಞ್ಚಿದಬ್ಬಂ ಸಮವಿಸಮಂವಾ ಪಕಾಸೇ ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸಪ್ಪತಿ ಸೋತವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಭಾವಂ ಗಚ್ಛತೀತಿ **ಸದ್ದೋ**। ಸದ್ದಯತೀತಿ ಸದ್ದೋ। ತಂ ತಂ ಅತ್ಥಂವಾ ಅತ್ತನೋ ವತ್ಥುಂವಾ ಆಚಿಕ್ಖತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸದತಿವಾ ತಂ ತಂ ದಿಸಂವಾ ದೇಸಂವಾ ಖಣೇನ ವಿಸ್ಸರತಿ ವಿಪ್ಫರತೀತಿ ಸದ್ದೋ। ಗನ್ಧಯತೀತಿ **ಗನ್ಧೋ**। ಅತ್ತನೋ ವತ್ಥುಂಸೂಚೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಗಚ್ಛತೀತಿ ಗೋ। ವಾತೋ। ತೇನ ಧಾರೀಯತೀತಿ ಗನ್ಧೋ। ರಸೀಯತಿ ಅಸ್ಸಾದೀಯತೀತಿ **ರಸೋ**। ರಸನ್ತಿವಾ ತಂ ಅಸ್ಸಾದೇನ್ತೀತಿ ರಸೋ। ಫುಸೀಯತೀತಿ **ಫೋಟ್ಠಬ್ಬಂ**। ಫುಸನಞ್ಚೇತ್ಥ ಪಸಾದೇನ ಸಹ ಘಟ್ಟನಂ ಕಲಾಪನ್ತರಭೂತೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಪಟಿಹನನಞ್ಚ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ತದುಭಯಂಪಿ ಆಪೋ ಧಾತುಯಾ ನತ್ಥೀತಿ ವುತ್ತಂ **ಆಪೋಧಾತುವಿವಜ್ಜಿತ**ನ್ತಿ। ಕಸ್ಮಾ ಪನ ತಂ ತಸ್ಸಾ ನತ್ಥಿ। ನನು ಸೀತತಾವಾ ದ್ರವತಾವಾ ಫುಸಿತ್ವಾ ಗಯ್ಹತೀತಿ। ವುಚ್ಚತೇ, ಸೀತತಾ ಹಿ ತೇಜೋಯೇವ, ನ ಆಪೋ। ಯದಿ ಹಿ ಸಾ ಆಪೋಯೇವ ಸಿಯಾ। ಪಕ್ಕುಮಿತೇ ಸನ್ತತ್ತೇ ಲೋಹರಸೇಪಿಸ್ಸ ಸೀತತಾ ಲಬ್ಭಮಾನಾ ಸಿಯಾ। ಸೋ ಹಿ ರಸೋ ಆಪಾಧಿಕೋ ಹೋತೀತಿ। ಏವಂ ಪನ ನಲಬ್ಭತಿ। ತಸ್ಮಾ ಸಾ ತೇಜೋಯೇವ, ನ ಆಪೋತಿ। ಅಪಿಚ, ಸೀತುಣ್ಹಾನಂ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಕಲಾಪೇ ಸಹ ಅಪ್ಪವತ್ತನತೋ ಓರಪಾರಾನಂ ವಿಯ ತೇಸಂ ಅನವಟ್ಠಾನತೋಚ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ। ನ ಹಿ ಸೀತಕಲಾಪೇ ಉಣ್ಹಂ, ಉಣ್ಹಕಲಾಪೇವಾ ಸೀತಂ ಸಹ ಪವತ್ತತಿ। ಯಸ್ಮಿಂಚ ವತ್ಥುಮ್ಹಿ ಪುಬ್ಬೇ ಸೀತಸಞ್ಞಾ ಸಣ್ಠಾತಿ। ಪಚ್ಛಾ ತತೋ ಸೀತತರೇ ಆಗತೇ ತಸ್ಮಿಂಯೇವ ಪುನ ಉಣ್ಹಸಞ್ಞಾ ಸಣ್ಠಾತಿ। ಪುಬ್ಬೇ ಉಣ್ಹಸಞ್ಞಾಯಂಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ತಥಾ ಉಣ್ಹೇ ಮನ್ದೇ ಸೀತಸಞ್ಞಾ ಸಣ್ಠಾತಿ। ಸೀತೇ ಮನ್ದೇ ಉಣ್ಹಸಞ್ಞಾತಿ।

ಅಥ ಪನ ದ್ರವಭಾವಭೂತೋ ಆಪೋ ಫುಸಿತ್ವಾ ಗಯ್ಹತಿ। ಅಯೋ ಪಿಣ್ಡಾದೀಸು ಆಬನ್ಧನಭೂತೋಪಿ ಫುಸಿತ್ವಾವ ಗಯ್ಹೇಯ್ಯ। ಏವಞ್ಚ ಸತಿ ಯಥಾ ತೇಸು ಇತರಾನಿ ತೀಣಿ ಭೂತಾನಿ ವಿನಾ ಇತರೀತರೇನ ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ಕಾಯಿಕ ಸುಖದುಕ್ಖಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಭೂತಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ತಥಾ ಸೋಪಿ ವಿನಾ ಇತರೇಹಿ ವಿಸುಂ ಕಾಯಿಕಸುಖದುಕ್ಖಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಭೂತೋಏವ ಸಿಯಾ। ನ ಪನ ಹೋತಿ। ಯಞ್ಹಿ ತಾನಿ ಅಯೋಪಿಣ್ಡಾದೀನಿ ಫುಸನ್ತಾನಂ ಕಾಯಿಕಂ ಸುಖಂವಾ ದುಕ್ಖಂವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಂ ಸಣ್ಠಥದ್ಧತಾ ವಸೇನವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಸೀತುಣ್ಹತಾವಸೇನವಾ ಅಬ್ಭನ್ತರಥಮ್ಭನಸ್ಸ ಮನ್ದಗಾಳ್ಹತಾವಸೇನವಾ। ನೋ ಅಞ್ಞಥಾತಿ। ತಸ್ಮಾ ಪುರಿಮಭಾಗೇ ತೀಣಿ ಭೂತಾನಿ ಫುಸಿತ್ವಾವಾ ವಣ್ಣಂ ದಿಸ್ವಾವಾ ಪಚ್ಛಾ ಭಾಗೇ ಸುದ್ಧೇನ ಮನೋ ವಿಞ್ಞಾಣಸನ್ತಾನೇನ ದೀಘರಸ್ಸಾದಿಸಣ್ಠಾನಂವಾ ರತ್ತಿಯಂ ಅಲಾತಚಕ್ಕಂ ವಾ ತಂತಂಛಿದ್ದವಿವರಂವಾ ಜಾನನ್ತಾ ವಿಯ ಪಥಮಂ ದ್ರವತಾಸಹಿತಾನಿ

ವಿಲೀನಾನಿ ಮುದೂನಿ ತೀಣಿ ಭೂತಾನಿ ಪಥವಿಂ ಏವ ವಾ ಫುಸಿತ್ವಾ ಪಚ್ಛಾ ಸುದ್ಧೇನ ಮನೋ ವಿಞ್ಞಾಣಸನ್ತಾನೇನ ವಿಸುಂ ದ್ರವಭಾವಂ ಅದ್ಧತಿನ್ತಭಾವಂ ಜಾನನ್ತಿ। ಏವಂ ಸನ್ತೇಪಿ ತಂ ಫುಸಿತ್ವಾ ಜಾನನ್ತಾ ಇಚ್ಚೇವ ಮಞ್ಞನ್ತಿ ಅವಿಸೇಸವಿದುನೋತಿ। ಗುನ್ನಂ ಅಭಿಣ್ಹಂ ಚರಣಟ್ಠಾನಂ ಗೋಚರೋ। ಗೋಚರಸದಿಸತ್ತಾ ಇಧ ಗೋಚರೋ। ಗೋತಿವಾ ಇಧ ಚಕ್ಖಾದೀನಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ತಾನಿ ವಿಞ್ಞಾಣಾಧಿಟ್ಠಿತಾನಿ ಹುತ್ವಾ ಏತೇಸು ಚರನ್ತಿ। ಏತಾನಿವಾತೇಸು ಚರನ್ತಿ ಪವತ್ತನ್ತಿ ಘಟ್ಟೇನ್ತೀತಿ ಗೋಚರಾ। ತೇಯೇವ ಇಧ ಏಕತ್ತಂ ಉಪನೇತ್ವಾ **ಗೋಚರರೂಪ**ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಇಮಾನಿಪನ ಪಞ್ಚ ಯಥಾಕ್ಕಮಂ ಚಕ್ಖಾದೀಸು ಪಟಿಹನನ ಲಕ್ಖಣಾನಿ ರೂಪಾದೀನೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ।

ಇತ್ಥೀ ವುಚ್ಚತಿ ಅವಿಸದಾಕಾರಸಣ್ಠಿತಂ ಖನ್ಧಪಞ್ಚಕಂ। ಯಸ್ಸ ಪನ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಆನುಭಾವೇನ ತಂ ತಥಾ ಸಣ್ಠಾತಿ ಪವತ್ತತಿ। ಸೋ ಇತ್ಥಿ ಯಾ ಭಾವೋತಿ ಇತ್ಥತ್ತಂ। ಪುರಿಸೋ ವುಚ್ಚತಿ ವಿಸದಾಕಾರಸಣ್ಠಿತಂ ಖನ್ಧಪಞ್ಚಕಂ। ಸೇಸಂ ವುತ್ತನಯಮೇವ। ತತ್ಥ ಇತ್ಥಿಲಿಙ್ಗ ಇತ್ಥಿನಿಮಿತ್ತ ಇತ್ಥಿ ಕುತ್ತ ಇತ್ಥಾಕಪ್ಪಾನಂ ಹೇತುಭಾವ ಲಕ್ಖಣಂ **ಇತ್ಥತ್ತಂ**। ಪುರಿಸಲಿಙ್ಗ ಪುರಿಸನಿಮಿತ್ತ ಪುರಿಸಕುತ್ತ ಪುರಿಸಾಕಪ್ಪಾನಂ ಹೇತುಭಾವ ಲಕ್ಖಣಂ **ಪುರಿಸತ್ತಂ**। ತತ್ಥ ಲಿಙ್ಗನ್ತಿ ಪಧಾನಙ್ಗಭೂತಂ ಮಹಾಸಣ್ಠಾನಂ। ನಿಮಿತ್ತನ್ತಿ ಪಚ್ಚಙ್ಗಭೂತಂ ಖುದ್ದಕಸಣ್ಠಾನಂ। ಕುತ್ತನ್ತಿ ಕೀಳಾಲಿಲಾದಿ ಕ್ರಿಯಾವಿಸೇಸೋ। ಆಕಪ್ಪೋತಿ ಗಮನಾದಿಕೋ ಆಕಾರವಿಕಾರೋ। ಸಬ್ಬೇಪೇತೇ ಖನ್ಧಪಞ್ಚಕಸ್ಸ ಪವತ್ತಿವಿಸೇಸಾಏವ। ಯೇ ಸದ್ದಸತ್ಥೇಸು ಲಿಙ್ಗನ್ತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ಯೇಸಞ್ಚ ವಸೇನ ಅಯಂ ಇತ್ಥೀಏವ, ನ ಪುರಿಸೋ। ಅಯಂ ಪುರಿಸೋಏವ, ನ ಇತ್ಥೀತಿ ಸಞ್ಜಾನನ್ತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಪನೇತ್ಥ ಸಣ್ಠಾನಾದೀನಂ ಅವಿಸದಾದಿಭಾವೋಏವ ಅತ್ಥತೋ ಇತ್ಥಿಪುರಿಸತಾ ಹೋತಿ। ತದುಭಯಮುತ್ತಭಾವೋಚ ನಪುಂಸಕತಾ। ಸೋಚ ಅಕ್ಖರಪದ ಸಙ್ಖಾತೇಸು ವಚನೇಸು ಚ ವಚನತ್ಥೇಸುಚ ಯಥಾರಹಂ ಸನ್ದಿಸ್ಸತಿಯೇವ। ತಸ್ಮಾ ಇನ್ದ್ರಿಯರಹಿತೇಸುಪಿ ಪದೇಸುಚ ರುಕ್ಖಾದೀಸು ಪದತ್ಥೇಸುಚ ಪರಿಯಾಯೇನ ಇತ್ಥಿಪುಮನಪುಂಸಕತಾಸಿದ್ಧಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾತಿ।

[೧೭೮] ಯಂ ಪನ **ವಿಭಾವನಿಯಂ**

"ಇತ್ಥೀನಂ ಅಙ್ಗಜಾತಂ ಇತ್ಥಿಲಿಙ್ಗ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ನ ಸುನ್ದರಂ।

ನ ಹಿ ಕತ್ಥಚಿ ಪಾಳಿಯಂ ಅಟ್ಠಕಥಾಸುಚ ನಿಮಿತ್ತಸದ್ದೋವಿಯ ಲಿಙ್ಗಸದ್ದೋ ಅಙ್ಗಜಾತೇ ಪಾಕಟೋ ದಿಟ್ಠೋತಿ।

[೧೭೯] ಯಞ್ಚ **ತತ್ಥ**

"ಇತ್ಥಿಸಣ್ಠಾನಂ ಇತ್ಥಾಕಪ್ಪೋ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂಪಿ ನ ಸುನ್ದರಂ।

ನ ಹಿ ಲಿಙ್ಗಸದ್ದೋ ವಿಯ ಆಕಪ್ಪಸದ್ದೋ ಸಣ್ಠಾನೇ ಪಾಕಟೋ ದಿಟ್ಠೋತಿ। ಸೇಸಂಪನ ತತ್ಥ ವುತ್ತಂ ಯಂಕಿಞ್ಚಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಯ ಅಸಮೇನ್ತಂಪಿ ತೇನ ಪರಿಯಾಯೇನ ಯುಜ್ಜತಿಯೇವ। ಭವನ್ತಿ ಪವತ್ತನ್ತಿ ತಂಸಹಿತೇ ಖನ್ಧಸನ್ತಾನೇ ಏಸಾ ಇತ್ಥೀ, ಏಸೋ ಪುರಿಸೋತಿ ಏವಂ ಪವತ್ತಾ ಸದ್ದ ಬುದ್ಧಿಯೋ ಏತೇನಾತಿ ಭಾವೋ ಭವನ್ತಿವಾ ಪಾತುಭವನ್ತಿ ತಂಸಹಿತೇ ಖನ್ಧಸನ್ತಾನೇ ಲಿಙ್ಗಾದೀನಿ ಏತಸ್ಮಿಂ ಸತೀತಿ ಭಾವೋ। ಸೋ ಏವ ರೂಪನ್ತಿ **ಭಾವರೂಪಂ**। ಹದನ್ತಿ ಸತ್ತಾ ತಂತಂಅತ್ಥಂವಾ ಅನತ್ಥಂವಾ ಪೂರೇನ್ತಿ ಏತೇನಾತಿ ಹದಯಂ। ಹದನ್ತಿವಾ ಸತ್ತಾ ಇತೋ ನಾನಾವಿಕಕ್ಕೇ ಓಸಜನ್ತಿ ಮುಞ್ಚನ್ತೀತಿ ಹದಯಂ। ಹರನ್ತಿವಾ ಪರಿಹರನ್ತಿ ತಂ ಸತ್ತಾ ಜೀವಿತಂವಿಯ ದಯನ್ತಿ ರಕ್ಖನ್ತಿಚಾತಿ ಹದಯಂ। ವಸನ್ತಿ ನಿವಸನ್ತಿ ಚಿತ್ತಚೇತ ಸಿಕಾಧಮ್ಮಾ ಏತ್ಥಾತಿ ವತ್ಥು। ಹದಯಞ್ಚ ತಂ ವತ್ಥುಚಾತಿ **ಹದಯವತ್ಥು**। ಧಾತುದ್ವಯನಿಸ್ಸಯಲಕ್ಖಣಂ **ವತ್ಥುರೂಪಂ**। ತಂ ಪನ ಹದಯಕೋಸಬ್ಭನ್ತರೇ ಅಡ್ಢಪಸತಮತ್ತಂ ಲೋಹಿತಂ ಬ್ಯಾಪೇತ್ವಾ ತಿಟ್ಠತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಧಮ್ಮಸಙ್ಗಣಿಯಂ ಪನ ದೇಸನಾಭೇದರಕ್ಖನತ್ಥಂ ಅವತ್ವಾ ಪಟ್ಠಾನೇಏವ ತಂ ವುತ್ತಂ। ಯಥಾಹ-ವತ್ಥು ಕುಸಲಾನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ। ವತ್ಥು ಅಕುಸಲಾನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋತಿಆದಿ। ಏತ್ಥಚ ಛಹಿ

ವತ್ಥುಹಿ ಅಞ್ಞಂ ವತ್ಥುನಾಮ ನತ್ಥಿ। ತೇಸುಚ ಪುರಿಮಾನಿ ಪಞ್ಚ ಕುಸಲಾದೀನಂ ನಿಸ್ಸಯಾಏವ ನ ಹೋನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ತೇಸಂ ನಿಸ್ಸಯಭಾವೇನ ತತ್ಥ ವುತ್ತಂ ವತ್ಥುನಾಮ ವಿಸುಂ ಏಕಂ ವತ್ಥುರೂಪಮೇವಾತಿ ಸಿದ್ಧನ್ತಿ।

[೧೮೦] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

ಯಂ ರೂಪಂ ನಿಸ್ಸಾಯಾತಿ ಪಾಠಸ್ಸ ಉದ್ಧಟತ್ತಾ ರೂಪಸಾಮಞ್ಞಪಸಙ್ಗೋ ಹೋತೀತಿ ತಂ ವಿಸೋಧೇತುಂ ಯುತ್ತಿನಾಮ ವುತ್ತಾ। ಪಟ್ಠಾನೇ ಪನ ಬಹೂಸು ಅನಞ್ಞಸಾಧಾರಣೇಸು ಠಾನೇಸು ವತ್ಥುನಾಮೇನ ವಿಸೇಸೇತ್ವಾ ವುತ್ತತ್ತಾ ಸೋಪಸಙ್ಗೋ ನತ್ಥಿಯೇವಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಜೀವನ್ತಿ ಸಹಜಾತಧಮ್ಮಾ ಯೇನಾತಿ ಜೀವಿತಂ। ತೇಸಂ ಜೀವನೇ ಆಧಿಪಚ್ಚಯೋಗೇನ ತೇಸು ಇನ್ದಂ ಇಸ್ಸರಂ ಅತ್ತಾನಂ ಕರೋತೀತಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಂ। ಜೀವಿತಞ್ಚ ತಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಞ್ಚಾತಿ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ। ಸಹಜಾತಾ ನುಪಾಲನ ಲಕ್ಖಣಂ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ। ಯಥಾ ಹಿ ಬೀಜನಿಬ್ಬತ್ತಾನಿ ಉಪ್ಪಲಾದೀನಿ ಬೀಜೇವಿನಟ್ಠೇಪಿ ಉದಕಾನುಪಾಲಿತಾನಿ ಚಿರಂಪಿ ಕಾಲಂ ಜೀವನ್ತಿ। ಏವಮೇವಂ ನಿರುದ್ಧ ಕಮ್ಮನಿಬ್ಬತ್ತಾನಿ ಕಮ್ಮಜರೂಪಾನಿ ಕಮ್ಮೇ ಅಸನ್ತೇಪಿ ಜೀವಿತಾನುಪಾಲಿತಾನಿ ಸನ್ತತಿವಸೇನ ವಸ್ಸಸತಂಪಿ ವಸ್ಸಸಹಸ್ಸಂಪಿ ಕಪ್ಪಂಪಿ ಸೋಳಸಕಪ್ಪಸಹಸ್ಸಾನಿಪಿ ಜೀವನ್ತಿಯೇವ, ತಥಾ ಹಿ ಜೀವಿತರಹಿತಾನಿ ಇತರರೂಪಾನಿ ಜೀವನ್ತಾನಿನಾಮ ನಹೋನ್ತಿ। ತಾನಿ ಹಿ ಯೇನ ಏಕೇನ ಚಿತ್ತೇನವಾ ಉತುನಾವಾ ಆಹಾರೇನವಾ ಜಾಯನ್ತಿ। ತಸ್ಮಿಂ ನಿರುದ್ಧೇ ನಿರುಜ್ಝನ್ತಿ, ಪರಂ ಮುಹುತ್ತಮತ್ತಂಪಿ ಸನ್ತಾನಂ ಘಟೇತುಂ ನಸಕ್ಕೋನ್ತಿ। ತೇಸು ಹಿ ಚಿತ್ತಜರೂಪಾನಂ ಸನ್ತತಿಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ಏಕವೀಥಿ ಏಕಜವನವಾರ ಏಕಸಮಾಪತ್ತಿವಾರೇನ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಂ ಹೋತಿ। ಉತುಜಾಹಾರಜಾನಞ್ಚ ಸಭಾಗೇಕ ಉತುಆಹಾರ ವಸೇನ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಂ ಹೋತಿ। ಕಮ್ಮಜರೂಪಾನಂ ಪನ ವಿಸುಂ ಸನ್ತತಿಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂನಾಮ ನತ್ಥಿ। ತೇಸಂ ಏಕಭವಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಂ ಅದ್ಧಾಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಮೇವ ಹೋತೀತಿ। ಯದಿ ಏವಂ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಕಥನ್ತಿ। ತೇಹಿ ಜೀವಿತಯೋಗೇನ ಜೀವನ್ತಾಏವ ಹೋನ್ತಿ। ಏವಂಸನ್ತೇಪಿ ತೇಸಂ ಸನ್ತತಿಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ದಿಸ್ಸತೀತಿ। ವುಚ್ಚತೇ, ಅರೂಪಧಮ್ಮೇಸು ವಿಪಾಕಾನಿ ತಾವ ಕಮ್ಮಜರೂಪಸದಿಸಾನಿ। ತಾನಿಪಿ ಹಿ ಅಸತಿ ವೀಥಿಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೇ ಯಾವಜೀವಂಪಿ ಏಕಸನ್ತತಿವಸೇನ ಪವತ್ತಿಸ್ಸನ್ತಿಯೇವ। ಇತರಾನಿ ಪನ ಯಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಆಪಾತಾಗತತ್ತಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ತಸ್ಮಿಂ ನಿರುದ್ಧೇ ತದಭಾವೇಪಿ ತದಾರಮ್ಮಣಾ ಬಹೂ ಚಿತ್ತಸನ್ತತಿಯೋ ಜೀವಿತಸ್ಸಅದ್ಧಾನಫರಣಾನುಭಾವೇನ ಪವತ್ತನ್ತಿಯೇವ। ಅಪಿಚ, ಯಾವಖನ್ಧಪರಿನಿಬ್ಬಾನಾ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯುಪನಿಬನ್ಧೇನ ಅಬ್ಬೋಚ್ಛಿನ್ನಂ ಪವತ್ತಮಾನಾಯ ಚಿತ್ತಸನ್ತತಿಯಾವಸೇನಪಿ ಅಯಮತ್ಥೋ ವತ್ತಬ್ಬೋ। ತೇನೇವ ಹಿ ಕಿಲೇಸಸೀಸಂ ಅವಿಜ್ಜಾ। ಪವತ್ತಸೀಸಂ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯನ್ತಿ ವುತ್ತಂ।

[೧೮೧] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

ಆಹಾರಜಾದೀನಂ ಆಹಾರಾದಿಯೇವ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಾಪಿ ಠಿತಿಯಾಪಿ ಕಾರಣಂ ಹೋತಿ। ಕಸ್ಮಾ, ತಕ್ಖಣೇ ಧರಮಾನತ್ತಾ। ಕಮ್ಮ ಜಾನಂ ಪನ ಕಮ್ಮಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಾಏವ ಕಾರಣಂ, ನ ಠಿತಿಯಾ। ಕಸ್ಮಾ, ತಕ್ಖಣಾಭಾವತೋ। ಜೀವಿತೇನ ಪನ ಅನುಪಾಲಿತತ್ತಾ ಏವ ತೇಸಂ ಖಣಟ್ಠಿತಿ ಸಿದ್ಧಾತಿ ಇಮಿನಾ ಧಿಪ್ಪಾಯೇನ ಯಂ ವುತ್ತಂ "ಯಥಾಸಕಂ ಖಣಮತ್ತಟ್ಠಾಯೀನಂಪಿ ಹಿ ಸಹಜಾತಾನಂ ಪವತ್ತಿಹೇತುಭಾವೇನ ಅನುಪಾಲಕಂ। ನ ಹಿ ತೇಸಂ ಕಮ್ಮಂಯೇವ ಠಿತಿಕಾರಣಂ ಹೋತಿ। ಆಹಾರಜಾದೀನಂ ಆಹಾರಾದಿ ವಿಯ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ತಕ್ಖಣಾಭಾವ ತೋತಿ"। ತಂ ನ ಯುತ್ತಂ।

ಧಮ್ಮಾನಞ್ಹಿ ಖಣಟ್ಠಿತಿನಾಮ ಏಕಕಲಾಪಗತಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯಾ ಯತ್ತಾಏವ ಹೋತಿ। ನ ನಾನಾಕಲಾಪಗತಜನಕಪಚ್ಚಯಾಯತ್ತಾ। ಇತರಥಾ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ ಲಬ್ಭಮಾನಾನಂ ಉಪಚಯಸನ್ತತೀನಂ ವಿಯ ಠಿತಿಕ್ಖಣೇ ಲಬ್ಭಮಾನಾಯ ಜರತಾಯಪಿ ಕುತೋಚಿಸಮುಟ್ಠಾನತಾ ಪಾಳಿಯಂ ವುತ್ತಾ ಸಿಯಾತಿ। ಅಪಿಚ, ಖಣಟ್ಠಿತಿನಾಮ ಸಭಾವಸಿದ್ಧಾಏವ। ನ ಹಿ ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಧಮ್ಮಾ ಪಚ್ಚಯವೇಕಲ್ಲೇನ ಅತ್ತನೋ ಖಣೇಸು ಪರಿಪುಣ್ಣಂ ಅಟ್ಠತ್ವಾ ಅನ್ತರಾವ ಭಿಜ್ಜನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥಿ। ನಚ ಪಚ್ಚಯಾಧಿಮತ್ತೇನ ಅತಿರೇ ಕತರಂ ತಿಟ್ಠನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥಿ। ತಸ್ಮಾ ಖಣಟ್ಠಿತಿಯಂ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಯಮಾನಾಪಿ ಆಹಾರಾದಯೋ

ಅನುಪಾಲಯಮಾನಞ್ಚ ಜೀವಿತಂ ಪಚ್ಛಾ ಬಲವರೂಪಸನ್ತತಿ ಪವತ್ತಿಅತ್ಥಾಯಏವ ಉಪತ್ಥಮ್ಭೇನ್ತಿ ಪಾಲೇತಿಚ। ನ ಖಣಟ್ಠಿತಿಪವತ್ತಿಯಾತಿ। ಏತ್ತಾವತಾ ಸಬ್ಬೇಸಂಪಿ ಖಣಟ್ಠಿತಿನಾಮ ಧರಮಾನಜನಕಾಯತ್ತಾ ವಾ ಜೀವಿತಾಯತ್ತಾವಾ ನಹೋತೀತಿ ಸಿದ್ಧಂ ಹೋತಿ। ಯದಿ ಪನ ತಂ ಸನ್ತತಿಪವತ್ತಿಮೇವ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ ಸಿಯಾ, ಏವಂಸತಿ ಯುಜ್ಜೇಯ್ಯಾತಿ। ಅಟ್ಠ ಕಥಾಯಂಪಿ ಸನ್ತೇಪಿಚ ಅನುಪಾಲನ ಲಕ್ಖಣಾದಿಮ್ಹಿ ವಿಧಾನೇ ಅತ್ಥಿಕ್ಖಣೇಯೇವ ತಂ ತೇಧಮ್ಮೇ ಪಾಲೇತೀತಿಆದಿವಚನೇ ಯಥಾಸನ್ತತಿಟ್ಠಿತಿ ಲಬ್ಭತಿ। ತಥಾ ವಿಚಾರೇತ್ವಾ ಗಹೇತಬ್ಬಾತಿ। ಇದಂ ಪನ ಪಾಚಕಗ್ಗಿನಾ ಸಹ ಸಕಲಂ ಉಪಾದಿನ್ನಕಸರೀರಂ ಬ್ಯಾಪೇತ್ವಾ ತಿಟ್ಠತೀತಿ। ಕಬಳಂ ಕರೀಯತೀತಿ ಕಬಳೀಕಾರೋ। ಆಹರೀಯತಿ ಅಜ್ಝೋಹರೀಯತೀತಿ ಆಹಾರೋ। ಕಬಳೀಕಾರೋಚ ಸೋ ಆಹಾರೋಚಾತಿ **ಕಬಳೀಕಾರಾಹಾರೋ**। ಕಬಳೀಕಾರೋ ಆಹಾರೋತಿಪಿ ಪಾಠೋ। ಇದಞ್ಚ ಸವತ್ಥುಕ ವಚನಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಅಥವಾ, ಕಬಳೀಕಾರಾಹಾರಭಕ್ಖಾನಂ ಸತ್ತಾನಂ ಅತ್ತಭಾವಂ ಭುಸೋ ಹರತಿ ಅದ್ಧಾನಂ ಪವತ್ತೇತೀತಿ ಆಹಾರೋ। ಖಜ್ಜ ಭೋಜ್ಜಾದಿಕೇ ಕಬಳೀಕಾರೇ ಆಹಾರೋ ತನ್ನಿಸ್ಸಿತತ್ತಾ ತಪ್ಪರಿಯಾ ಪನ್ನತ್ತಾಚಾತಿ ಕಬಳೀಕಾರಾಹಾರೋ। ಇಮಸ್ಮಿಂಅತ್ಥೇ ಸತಿ ನಿಬ್ಬತ್ತಿತ ಓಜಾ ಏವ ಲಬ್ಭತಿ। ಅತ್ಥತೋ ಪನ ಅಙ್ಗಮಙ್ಗಾನುಸಾರಿನೋ ರಸಸ್ಸ ಸಾರಭೂತೋ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಬಲಕಾರೋ ಭೂತನಿಸ್ಸಿತೋ ಪರಮಸಿನಿದ್ಧಸಿ ನೇಹೋ ಇಧ **ಆಹಾರರೂಪಂನಾಮ**। ತತ್ಥ ಅಙ್ಗಮಙ್ಗಾನುಸಾರಿನೋ ರಸಸ್ಸಾತಿ ಅಜ್ಝೋಹರಿತ್ವಾ ಆಮಾಸಯೇ ಪತಿಟ್ಠಿತಾನಿ ಆಹಾರವತ್ಥೂನಿ ಪಾಚಕತೇಜೇನ ವಿವೇಚಿತಾನಿ ರಸಾದಿಭಾವೇನ ಪಞ್ಚಧಾ ವಿಭಾಗಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಪಣೀತ ಸಿನಿದ್ಧ ಲಹುಕ ಸಿನೇಹ ಕೋಟ್ಠಾಸೋ ರಸೋನಾಮ। ಯೇ ಲೋಕೇ ರಸಧಾತೂತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಸೋ ಪಾಚಕ ತೇಜಬಲೇನ ತತೋ ಉತ್ತರಿತ್ವಾ ರಸಹರಣಿಧಮನಿಜಾಲಾನುಸಾರೇನ ಹೇಟ್ಠಾಚ ಉದ್ಧಞ್ಚ ಸಕಲಸರೀರೇ ಅಙ್ಗಮಙ್ಗಾನಿ ಅನುಸರನ್ತೋ ಅನುಫರನ್ತೋ ಅಙ್ಗಮಙ್ಗಾನುಸಾರೀತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ತಸ್ಸ ಸಾರಭೂತೋ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಂ ಬಲಂ ಕರೋತೀತಿ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಬಲಕಾರೋ। ಸೋ ಹಿ ಆಮಾಸಯೇ ಪತಿಟ್ಠಿತ ಮತ್ತೋವ ಸಕಲಸರೀರೇ ಭೂತೇಸು ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕಬಲಂ ಜನೇತೀತಿ।

[೧೮೨] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

"ಅಙ್ಗಮಙ್ಗಾ ನಸಾರಿ ರಸಹರ ಸಙ್ಖಾತಾತಿ" ಪಾಠೋ। ಸೋ ದುಪ್ಪಾಠೋ।

ತಂ ಪನ ಸೇನ್ದ್ರಿಯಕಾಯೋಪತ್ಥಮ್ಭನಲಕ್ಖಣಂ ಆಹಾರರೂಪಂ। ಓಜಾಲಕ್ಖಣಂ ವಾ। ತತ್ಥ ಉದಯತಿ ಪಸವತೀತಿ **ಓಜಾ**। ಅವಸದ್ದೋವಾ ರಕ್ಖಣೇ। ರಕ್ಖಣಞ್ಚೇತ್ಥ ಉಪತ್ಥಮ್ಭನಮೇವ। ಅವತಿ ಜನೇತಿಚಾತಿ ಓಜಾ। ಕಿಂ ಅವತಿ। ಅತ್ತನೋ ನಿಸ್ಸಯವತ್ಥುಂ। ಕಿಂಚ ಜನೇತಿ। ಆಹಾರಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಂ। ಉದಯಾನನ್ತರಂ ರೂಪಂ ಜನೇತೀತಿ ಓಜಾತಿಪಿ ವದನ್ತಿ। ಅಞ್ಞಾಪದೇಸರಹಿತೇನ ಕಕ್ಖಳತ್ತಾದಿನಾ ಅತ್ತನೋ ಭಾವೇನ ಸಿದ್ಧಂ ರೂಪಂ **ಸಭಾವರೂಪಂ**। ಉಪ್ಪಾದಾದಿನಾ ಅನಿಚ್ಚತಾದಿನಾಚ ಸಙ್ಖಹಲಕ್ಖಣೇನ ಸಹಿತಂ ರೂಪಂ **ಸಲಕ್ಖಣರೂಪಂ**। ಉಜುಕತೋವ ಕಮ್ಮಾದೀಹಿ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ನಿಪ್ಫಾದಿತಂ ರೂಪಂ **ನಿಪ್ಫನ್ನರೂಪಂ**। ರುಪ್ಪನಲಕ್ಖಣಸಮ್ಪನ್ನಂ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯರೂಪಂ **ರೂಪರೂಪಂ**। ಯಥಾ ದುಕ್ಖದುಕ್ಖಂ ಅಜ್ಝತ್ತಅಜ್ಝತ್ತನ್ತಿ। ಸಙ್ಖತಲಕ್ಖಣಯುತ್ತ ತಾಯ ಅನಿಚ್ಚತಾದಿಕಂ ಲಕ್ಖಣತ್ತಯಂ ಆರೋಪೇತ್ವಾ ಸಮ್ಮಸನಾರಹಂ ರೂಪಂ **ಸಮ್ಮಸನರೂಪಂ**। ತೇ ತೇ ದಬ್ಬಸಮ್ಭಾರಾವಾ ರೂಪಕಲಾಪಾವಾ ವಿಸುಂವಿಸುಂ ಭುಸೋ ಕಾಸನ್ತಿ ಪಕಾಸನ್ತಿ ಏತೇನಾತಿ ಆಕಾಸೋ। ನಿಸತ್ತ ನಿಜೀವಟ್ಠೇನ ಧಾತು। ಆಕಾಸಸಙ್ಖಾತಾ ಧಾತೂತಿ **ಆಕಾಸಧಾತು**। ಪರಿತೋ ಸಮನ್ತತೋ ಛಿನ್ದತಿ ಕಲಾಪನ್ತರಭೂತಾನಿ ಕಲಾಪನ್ತರ ಭೂತೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಅಸಂಮಿಸ್ಸಂ ಏಕತ್ತಂ ಅನುಪಗಮನಂ ಕರೋತೀತಿ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ। ತೇಹಿವಾ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದೀಯತಿ ಅತ್ತನೋವಾ ಪರೇಸಂವಾ ಅಕತ್ವಾಮಜ್ಝೇ ವಿಸುಂ ಠಪೀಯತಿ। ತೇಸಂವಾ ಛಿದ್ದವಿವರಮತ್ತಭೂತೋ। ನ ವಿಸುಂ ಏಕೋ ಉಪ್ಪಾದಸಹಿತೋ ಸಭಾವಧಮ್ಮೋ। ನಾಪಿ ಕಸ್ಸಚಿ ರೂಪಕಲಾಪಸ್ಸ ಪಕ್ಖಭೂತೋತಿ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ। ವಿಕಾರಲಕ್ಖಣರೂಪಾನಿ ಹಿ ಅಸಭಾವಧಮ್ಮಭೂತಾನಿಪಿ ತಂತಂ ರೂಪಕಲಾಪೇಸು ಸನ್ದಿಸ್ಸಮಾನತಾ ತಂತಂರೂಪಕಲಾಪಪಕ್ಖಿಕಾನಿಏವ ಹೋನ್ತಿ। ಅಯಂ ಪನ ತೇಹಿ ರೂಪ ಕಲಾಪೇಹಿ ಸಬ್ಬಸೋ ವಿಮುತ್ತಭಾವೇನ ಬಹಿಭೂತತ್ತಾ ಕಸ್ಸಚಿ ರೂಪ ಕಲಾಪಸ್ಸ ಪಕ್ಖಭೂತೋ ನ ಹೋತೀತಿ। ಅಸಭಾವಧಮ್ಮತ್ತಾಚ ಪನ ಕೇನಚಿ ರೂಪೇನ ಫುಸನ ಪರಿಯಾಯೋಪಿ ತಸ್ಸ ಸಬ್ಬಸೋ ನತ್ಥೀತಿ ಕತ್ವಾ ಸೋ ಅಸಂಫುಟ್ಠಂ ಚತೂಹಿ ಮಹಾಭೂತೇಹೀತಿ ಪಾಳಿಯಂ ವುತ್ತೋ। ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಪನ ಘನಪಿಣ್ಡವತ್ಥೂಸು ಪಟಿಘಫೋಟ್ಠಬ್ಬಸಭಾವಾನಂ ನಾನಾ ಕಲಾಪಗತಭೂತಾನಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಸಂಫುಟ್ಠತಾ ಅತ್ಥೀತಿ ಕತ್ವಾ ಅಸಂಫುಟ್ಠಂ

ಚತೂಹಿ ಮಹಾಭೂತೇಹೀತಿ ಏತೇಹಿ ಅಸಂಫುಟ್ಠಂ ಅಜಟಾಕಾಸಂ ಕಥಿತನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಟೀಕಾಯಂ ಪನ ಅಯಂ ನಿದ್ದೇಸೋ ಅಜಟಾಕಾಸನಿದ್ದೇಸೋ ನಹೋತಿ, ಪರಿಚ್ಛೇದರೂಪನಿದ್ದೇಸೋಯೇವ। ಸೋಚ ಘನಪಿಣ್ಡ ವತ್ಥೂಸುಏವ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ತೇಸುಚ ಭೂತಾನಂ ಅಸಂಫುಟ್ಠತಾನಾಮ ನತ್ಥಿ। ತಸ್ಮಾ ಭೂತಾನಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಅಬ್ಯಾಪಿತಾ ಏಕತ್ತಂ ಅನುಪಗತತಾಏವ। ತತ್ಥ ಅಸಂಫುಟ್ಠತಾನಾಮ ಯುತ್ತಾ ಸಿಯಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ ಅಬ್ಯಾಪಿಕತಾ ಹಿ ಅಸಂಫುಟ್ಠತಾತಿ ವುತ್ತಂ। ಅತ್ಥತೋ ಪನ ನಾನಾಕಲಾಪಗತಾನಂ ಭೂತಾನಂ ಪರಿಯನ್ತತಾ ಸಙ್ಖಾತೋ ಅನ್ತರಾಳಧಮ್ಮೋ। ರೂಪಪರಿಚ್ಛೇದಲಕ್ಖಣಂ **ಪರಿಚ್ಛೇದರೂಪಂ**। ಯಾ ಪನ ಚಲಮಾನೇನ ಕಾಯಙ್ಗೇನ ಅತ್ತಾನಞ್ಚ ಅತ್ತಸಮಙ್ಗಿನೋ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಅಧಿಪ್ಪಾಯಞ್ಚ ಪಚ್ಚಕ್ಖೇ ಠಿತೇ ಜನೇ ವಿಞ್ಞಾಪೇತಿ ಪಾಕಟಂ ಕತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತಿ। ಸಯಞ್ಚ ತೇನ ಕಾಯಙ್ಗೇನ ತೇಹಿ ಜನೇಹಿ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ। ಸಾ **ಕಾಯವಿಞ್ಞತ್ತಿನಾಮ**। ಯಾ ಉಚ್ಚಾರೀಯಮಾನೇನ ವಾಚಙ್ಗೇನ ಸದ್ದೇನ ಅತ್ತಾನಞ್ಚ ಅತ್ತಸಮಙ್ಗಿನೋ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಅಧಿಪ್ಪಾಯಞ್ಚ ಸೋತಪಥೇ ಠಿತೇ ಜನೇ ವಿಞ್ಞಾಪೇತಿ। ಸಯಞ್ಚ ತೇನವಾಚಙ್ಗೇನ ತೇಹಿ ಜನೇಹಿ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ। ಸಾ **ವಚೀವಿಞ್ಞತ್ತಿನಾಮ**। ಅಥವಾ, ವಿಞ್ಞಾಪೇನ್ತಿ ಜನಾ ವಿಞ್ಞಾಯನ್ತಿವಾ ಜನೇಹಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಸ್ಸ ಚಿತ್ತಾನಿ ಏತಾಯಾತಿ ವಿಞ್ಞತ್ತಿ। ಸಸಮ್ಭಾರೇ ಅಙ್ಗಪಚ್ಚಙ್ಗಭೂತೇ ಕಾಯೇ ಪವತ್ತಾ ವಿಞ್ಞತ್ತಿ ಕಾಯವಿಞ್ಞತ್ತಿ। ಚೋಪನ ಕಾಯಸಙ್ಖಾತೋ ಕಾಯೋ ಏವವಾ ವಿಞ್ಞತ್ತಿ ಕಾಯವಿಞ್ಞತ್ತಿ। ಚಿತ್ತಜಸದ್ದಸಙ್ಖಾತಾಯ ವಾಚಾಯ ಪವತ್ತಾ ವಿಞ್ಞತ್ತಿ ವಚೀವಿಞ್ಞತ್ತಿ। ಚೋಪನವಾಚಾ ಸಙ್ಖಾತಾ ವಾಚಾ ಏವವಾ ವಿಞ್ಞತ್ತಿ ವಚೀವಿಞ್ಞತ್ತಿ। ತತ್ಥ ಚಿತ್ತವಸೇನ ಯಂಕಿಞ್ಚಿ ಕಾಯಙ್ಗವಿಕಾರಂ ಕರೋನ್ತಸ್ಸ ತಂತಂಅಙ್ಗಂ ಸನ್ತಮ್ಭನ್ತಾ ಸನ್ಧಾರೇನ್ತಾ ಚಾಲೇನ್ತಾ ಅಙ್ಗಮಙ್ಗಾನುಸಾರಿಸಙ್ಖಾತಾ ಚಿತ್ತಜವಾತಕಲಾಪಾ ತಂತಂಅಙ್ಗಂ ಪೂರೇತ್ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಾಚ ಯಥಾವಾ ತಥಾವಾ ಅನುಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಯಸ್ಸ ತೇಹಿ ಚಿತ್ತಜವಾತಕಲಾಪೇತಿ ಸಹಜಾತಸ್ಸ ಚೋಪನಕಾಯಸ್ಸ ಆನುಭಾವೇನ ಸಬ್ಬೇ ತೇ ಕಲಾಪಾ ಯಥಾಧಿಪ್ಪೇತದಿಸಾಭಿಮುಖಾಏವ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ಅಯಂ ಚೋಪನಕಾಯಸಙ್ಖಾತೋ ಆಕಾರವಿಕಾರೋ ಕಾಯವಿಞ್ಞತ್ತಿ ನಾಮ। ನಿಯಾಮಕಸದಿಸೀ ಹಿ ಅಯಂ ಕಾಯವಿಞ್ಞತ್ತಿ। ತೇಚ ನಾವಾಸದಿ ಸಾತಿ। ಯಥಾ ಹಿ ನಿಯಾಮಕೋ ನಾವಾಯ ಮೂಲಭಾಗೇ ಠತ್ವಾ ಏಕಂ ಮಹಾಫಿಯಂ ದಣ್ಡಂ ಗಹೇತ್ವಾ ನದಿಸೋತೇ ಚಾರೇತ್ವಾ ಸಕಲಂ ಮಹಾನಾವಂ ಇಚ್ಛಿತದಿಸಾಭಿಮುಖಂ ನಿಯೋಜೇತಿ। ನ ಯಂವಾ ತಂವಾ ದಿಸಂ ಗನ್ತುಂ ದೇತಿ। ಏವಂ ಸಮ್ಪದಮಿದಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಏಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣಿಕಾ ಹಿ ವಿಞ್ಞತ್ತಿ ತೇಸಂ ಮೂಲಭಾಗೇಏವ ಲಬ್ಭಮಾನಾ ತೇ ಯಥಾಧಿಪ್ಪೇತದಿಸಾಭಿಮುಖೇ ಏವಂ ಕತ್ವಾ ನಿಯೋಜೇತೀತಿ ಸಾ ನಿಯಾಮಕಸದಿಸೀ ಹೋತೀತಿ। ಏತ್ಥಚ ಯದೇತಂ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ। ಏಕಜವನವೀಥಿಯಂ ಸತ್ತಸು ಜವನೇಸು ಪಥಮ ಜವನಸಮುಟ್ಠಿತಾ ವಾಯೋಧಾತು ಅತ್ತನಾ ಸಹಜಾತರೂಪಕಾಯಂ ಸಂಥಮ್ಭೇತುಂ ಸನ್ಧಾರೇತುಂ ಸಕ್ಕೋತಿ। ಅಪರಾಪರಂ ಪನ ಚಾಲೇತುಂ ನಸಕ್ಕೋತಿ। ದುತೀಯಾದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಸತ್ತಮಚಿತ್ತೇನ ಪನ ಸಮುಟ್ಠಿತಾ ವಾಯೋಧಾತು ಹೇಟ್ಠಾ ಛಹಿಚಿತ್ತೇಹಿ ಸಮುಟ್ಠಿತಂ ವಾಯೋಧಾತುಂ ಉಪತ್ಥಮ್ಭನಪಚ್ಚಯಂ ಲಭಿತ್ವಾಅತ್ತನಾಸಹಜಾತಂ ರೂಪಕಾಯಂ ಸಂಥಮ್ಭೇತುಂ ಸನ್ಧಾರೇತುಂ ಚಾಲೇತುಂ ಅಭಿಕ್ಕಮಾಪೇತುಂ ಸಕ್ಕೋತೀತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ಅಭಿಕ್ಕಮಾಮೀತಿ ಕಾಯಂ ಪಗ್ಗಣ್ಹನ್ತಾನಂ ಅನೇಕಸಹಸ್ಸೇಸು ಜವನ ವಾರೇಸು ಪವತ್ತಮಾನೇಸು ಯಸ್ಮಿಂವಾರೇ ಚಲನಸಙ್ಖಾತಂ ದೇಸನ್ತರಪಾಪನಂ ಜಾಯತಿ, ತಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ನ ಹಿ ಕತಿಪಯಜವನವಾರೇಹಿ ಚಲನಂ ಜಾಯತಿ। ಯದಿ ಜಾಯೇಯ್ಯ, ಇದ್ಧಿಮನ್ತಾನಂ ಇದ್ಧಿಯಾಗಮನಂ ವಿಯ ಸಬ್ಬೇಸಂಪಿ ಸೀಘತರಂ ಗಮನಂ ಪಞ್ಞಾಯೇಯ್ಯ। ಕಸ್ಮಾ, ಏಕಚ್ಛರಕ್ಖಣೇಪಿ ಅನೇಕಕೋಟಿಸತಸಹಸ್ಸಚಿಕ್ಕಪವತ್ತಿಯಾ ಸಮ್ಭವತೋ। ಅಯಞ್ಚ ಅತ್ಥೋ ಉಪರಿ ಅಕ್ಖರುಪ್ಪತ್ತಿವಿಚಾರಣಾಯಂ ಪಾಕಟೋ ಭವಿಸ್ಸತೀತಿ। ತಸ್ಮಾ ತತೋ ಪುರಿಮವಾರೇಸು ಸಂಥಮ್ಭನಸನ್ಧಾರಣಾನಿಏವ ಸಮ್ಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಯಾ ಚೇತ್ಥ ಸತ್ತಯುಗಸಕಟೋಪಮಾ ವುತ್ತಾ, ಸಾಪಿ ನಾನಾಜವನವೀಥೀಸು ಸಮುಟ್ಠಿತಾನಂ ವಾಯೋಧಾತೂನಂ ಅಪರಾಪರಂ ಉಪತ್ಥಮ್ಭನೇಚ ಯುಜ್ಜತಿಯೇವ। ತಥಾ ಹಿ ಚಲನಚಿತ್ತಜರೂಪಸನ್ತತಿಯಂ ಪವತ್ತಾನಿ ಉತುಜರೂಪಸಙ್ಘಾಟಾನಿಪಿ ವಿಞ್ಞತ್ತಿಸಹಿತಾನಿ ವಿಯ ತದಾಕಾರವನ್ತಾನಿ ಸವೇಗಾನಿ ಸವಿಪ್ಫಾರಾನಿಏವ ಪವತ್ತನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ಪುಬ್ಬಾಪರಪವತ್ತಾನಂ ನಾನಾ ಜವನವೀಥೀನಂ ಅನ್ತರನ್ತರಾ ಭವಙ್ಗಸಮಯೇಸುಪಿ ಅಭಿಕ್ಕಮನಾದಿಕಂ ಚಲನಂ ಸಮ್ಪಜ್ಜತಿಯೇವ। ಏಕಾಬದ್ಧಪವತ್ತಾನಿಚ ಚತುಸಮುಟ್ಠಾನಿಕರೂಪಾನಿನಾಮ ಏಕಸ್ಸ ವಿಸಯೇ ಇತರಾನಿ ಏಕಸಮುಟ್ಠಾನಾನಿ ವಿಯ ಸಬ್ಬಸೋ ತದನು ಪರಿವತ್ತೀನಿ ಹೋನ್ತೀತಿ ಚಿತ್ತಜೇ ಚಲನ್ತೇ ಇತರಾನಿಪಿ ಚಲನ್ತಿ ಯೇವಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಚಲನಞ್ಚೇತ್ಥ ಪಚ್ಛಿಮಪಚ್ಛಿಮಾನಂ ರೂಪಕಲಾಪಸಙ್ಘಾಟಾನಂ ಪುರಿಮ ಪುರಿಮಾನಂ ಉಪ್ಪನ್ನದೇಸತೋ ದೇಸನ್ತರೇ ಯಥಾಪವತ್ತಸನ್ನಿವೇಸಾಕಾರೇನ ಅಪರಾಪರಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ನ ಹಿ

ರೂಪಾರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಉಪ್ಪನ್ನ ದೇಸೇ ಅನಿರುಜ್ಝಿತ್ವಾ ಕೇಸಗ್ಗಮತ್ತಂಪಿ ದೇಸನ್ತರ ಸಙ್ಕಮನಂನಾಮ ಅತ್ಥಿ। ಇತರಥಾ ಖಣಿಕಧಮ್ಮತಾ ಅಬ್ಯಾಪಾರಧಮ್ಮತಾ ಅವಸವತ್ತಿತಾಚ ತೇಸಂ ನಸಿಯಾತಿ। ಯಂಕಿಞ್ಚಿ ವಚೀಭೇದಂ ಕರೋನ್ತಸ್ಸ ಕಣ್ಠಟ್ಠಾನಾದಿ ಗತಉಪಾದಿನ್ನಕ ಪಥವೀಧಾತೂಸು ಚಲಮಾನಕಣ್ಠಪದೇಸಾದಿಗತಚಿತ್ತಜ ಪಥವೀಧಾತೂನಂ ಸಙ್ಘಟ್ಟನಸಙ್ಖಾತೇನ ಠಾನಕರಣಸನ್ನಿಪಾತೇನ ಸಹೇವಯೋ ವಚೀಘೋಸಸಙ್ಖಾತೋ ಚಿತ್ತಜಸದ್ದೋ ಜಾಯತಿ। ಸೋ ಯೇನ ಅತ್ತನಾ ಸಹ ಜಾತೇನ ಆಕಾರವಿಕಾರೇನ ಯಥಾಧಿಪ್ಪಾಯಂ ತಂತಂ ವಣ್ಣವಿಸೇಸತ್ತಂ ಉಪಗಚ್ಛತಿ। ಯೇನಚ ಸುಣನ್ತಾನಂ ತಂತಂಅತ್ಥಜೋತಕೋ ಅಕ್ಖರಸನ್ನಿಪಾತಭೂತೋ ಪದಬ್ಯಞ್ಜನವಿಸೇಸೋ ಉಪಲಬ್ಭತಿ। ಸೋ ಚೋಪನವಾಚಾಸಙ್ಖಾತೋ ಆಕಾರವಿಕಾರೋ ವಚೀವಿಞ್ಞತ್ತಿನಾಮ। ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಪನ ತಸ್ಸಾ ಪನ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಾಯ ಪಥವೀಧಾತುಯಾ ಉಪಾದಿನ್ನಘಟ್ಟನಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಭೂತೋ ಏಕೋ ಆಕಾರವಿಕಾರೋ ವಚೀ ವಿಞ್ಞತ್ತಿನಾಮಾತಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಉಪಾದಿನ್ನಘಟ್ಟನಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಭೂತೋತಿ ಕಮ್ಮಜಭೂತಾಯ ಚತುಜಭೂತಾಯಏವವಾ ಉಪಾದಿನ್ನಪಥವೀಧಾತುಯಾ ಸಹಘಟ್ಟನಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಸದ್ದವಿಸೇಸಪವತ್ತಿಯಾ ಪಚ್ಚಯಭೂತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಘಟ್ಟನಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ ಪನ ಚಲಮಾನಕಣ್ಠಪದೇಸಾದಿವಿಕಾರಭೂತೋ ಕಾಯಙ್ಗವಿಸೇಸೋಏವ ಸಿಯಾ। ವಿಕಾರದ್ವಯಞ್ಚ ಅಸಂಮಿಸ್ಸಂ ಕತ್ವಾ ವೇದಿತಬ್ಬನ್ತಿ। ಏತ್ಥಚ ಉಪಾದಿನ್ನಕಪಥವೀಹಿ ಸಹ ಘಟ್ಟನಂ ಚಿತ್ತಜಪಥವೀನಂ ಕಿಚ್ಚಂ। ಯಂ ಪನ ತಾಸಂ ಯಥಾವಾ ತಥಾವಾ ಅಘಟ್ಟೇತ್ವಾ ಯಥಾ ಇಚ್ಛಿತಕ್ಖರಂ ಸಮ್ಪಜ್ಜತಿ। ತಥಾ ಘಟ್ಟನಪಕಾರವಿಧಾನಂ। ಇದಂ ಕಾಯವಿಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ಕಿಚ್ಚಂ। ಘಟ್ಟನೇನ ಸಹೇವ ಉಪ್ಪನ್ನಸದ್ದಾನಂ ತಂತಂವಣ್ಣತ್ತ ಪತ್ತಿಯಾ ವಿದಹನಮೇವ ವಚೀವಿಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ಕಿಚ್ಚಂ। ಕುಮ್ಭಥುನತಲಂ ವಿಯಚ ಉಪಾದಿನ್ನಕಪಥವೀ। ಪಹರಣಹತ್ಥೋ ವಿಯ ಚಿತ್ತಜಪಥವೀ। ಹತ್ಥಪರಿ ವತ್ತನ ವಿಕಾರೋ ವಿಯ ಕಾಯವಿಞ್ಞತ್ತಿ। ಸದ್ದವಿಕಾರೋ ವಿಯ ವಚೀವಿಞ್ಞತ್ತಿ। ಕುಮ್ಭಥುನಸ್ಸ ನಾನಾಸದ್ದಪಭೇದೋವಿಯ ನಾನಾವಣ್ಣಭೇದೋತಿ। ಏತ್ಥಚ ಯದೇತಂ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಇದಂ ವಕ್ಖಾಮಿ ಏತಂ ವಕ್ಖಾಮೀತಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಂ ಚಿತ್ತಂ ಅಟ್ಠರೂಪಾನಿ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತಿ। ತೇಸಂ ಅಬ್ಭನ್ತರೇ ಚಿತ್ತ ಸಮುಟ್ಠಾನಾ ಪಥವೀಧಾತು ಉಪಾದಿನ್ನಕಂ ಘಟ್ಟಯಮಾನಾವ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ತೇನ ಧಾತುಘಟ್ಟನೇನ ಸಹೇವ ಸದ್ದೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿಚ ಪುರಿಮಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾ ನಾಯ ಉಪತ್ಥಮ್ಭನಕಿಚ್ಚಂಪಿ ನತ್ಥೀತಿಚ ವುತ್ತಂ। ತಂಪಿ ಅನೇಕಸತೇಸು ಜವನವಾರೇಸು ಪವತ್ತಮಾನೇಸು ಯಸ್ಮಿಂವಾರೇ ಪರಿಬ್ಯತ್ತಂ ಅಕ್ಖರಂ ಪವತ್ತತಿ, ತಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತನ್ತಿ ಗಹೇತಬ್ಬಂ। ತೇನೇವ ಹಿ ಮೂಲ ಟೀಕಾಯಂ ಉಪತ್ಥಮ್ಭನಕಿಚ್ಚಂ ನತ್ಥಿ ಲದ್ಧಾಸೇವನೇನ ಚಿತ್ತೇನೇವ ಘಟ್ಟನಸ್ಸ ಬಲವಭಾವತೋತಿ ವುತ್ತಂ। ಏತ್ಥಚ ಲದ್ಧಾಸೇವನೇನಾತಿ ಏತೇನ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ನಾನಾಜವನವೀಥೀಹಿ ಲದ್ಧಾಸೇವನಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ಪಠಮ ಜವನಚಿತ್ತಸ್ಸಪಿ ಲದ್ಧಾಸೇವನತಾಯ ಅಧಿಪ್ಪೇತತ್ತಾ। ನಚ ಏಕಜವನ ವಾರಮತ್ತೇನ ಪರಿಬ್ಯತ್ತಂ ಏಕಕ್ಖರಂ ಸಮ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ಸಕ್ಕಾ ವಿಞ್ಞಾತುಂ। ಕಸ್ಮಾ, ತಸ್ಸ ಏಕದ್ವಿಅಚ್ಛರಕ್ಖಣಮತ್ತೇನ ಕಾಲೇನ ವತ್ತಬ್ಬತ್ತಾ ಏಕಚ್ಛರಕ್ಖಣೇಚ ಅನೇಕಸತಸಹಸ್ಸಾನಂ ಜವನವೀಥೀನಂ ಪವತ್ತಿಸಮ್ಭವತೋ। ವುತ್ತಞ್ಚ -

> ಏಕಮತ್ತಾ ತಯೋ ರಸ್ಸಾ, ದ್ವಿಮತ್ತಾ ದೀಘಮುಚ್ಚರೇ।
> ತಿಮತ್ತೋ ತು ಗೀತೋ ಞೇಯ್ಯೋ, ಬ್ಯಞ್ಜನಾ ಅಡ್ಢಮತ್ತಿಕಾತಿ॥

ಮಿಲಿನ್ದಪಞ್ಹೇಚ ಸಾಧಿಕೇ ವೀಹಿವಾಹಸತೇ ವೀಹಿಬೀಜಾನಿ ಏಕಚ್ಛರಕ್ಖಣೇ ಉಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಕಲಂಪಿ ನಉಪೇನ್ತಿ। ಕಲಭಾಗಂಪಿ ನಉಪೇನ್ತೀತಿ ದೀಪಿತಂ। ಏಕಕ್ಖರಂ ಉಚ್ಚಾರೇನ್ತಸ್ಸಚ ತತ್ತಕಂಪಿ ಕಾಲಂ ಉಚ್ಚಾರಣಚಿತ್ತಬ್ಯಾಪಾರೋ ಸನ್ದಿಸ್ಸತಿಯೇವ। ನಚ ಪರಮತ್ಥತೋ ಏಕಮೇವ ಸದ್ದಂ ಉಚ್ಚಾರೇಮೀತಿವಾ ಸುಣೋಮೀತಿವಾ ಸಕ್ಕಾ ನಿಯಮೇತ್ವಾ ಉಚ್ಚಾರೇತುಂ ಸೋತುಞ್ಚ। ತಥಾ ನಿಯಮೇನ್ತಸ್ಸಪಿ ಸದ್ದಾನಂ ಪುಬ್ಬಾಪರತೋ ಅನೇಕಸತಸಹಸ್ಸಸ್ಸೇವ ಉಚ್ಚಾರಣ ಸವನ ಸಮ್ಭವತೋ। ಏಕಮೇವಾತಿ ಅಭಿಮಾನೋ ಪನ ಸಮೂಹಘನ ಸನ್ತತಿಘನೇಹಿ ಪಟಿಚ್ಛನ್ನತ್ತಾಏವ ಹೋತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಕಾಯವಿಞ್ಞತ್ತಿಯಂ ವುತ್ತನ ಯೇನ ಯಥಾಸಮ್ಭವಂ ವೇದಿತಬ್ಬನ್ತಿ। ಏತ್ಥಚ ವಿಞ್ಞತ್ತಿಸದ್ದೋ ಕಾಯೇನ ವಿಞ್ಞಾಪೇತಿ ವಾಚಾಯ ವಿಞ್ಞಾಪೇತೀತಿಆದಿಸು ಬೋಧನತ್ಥೋ। ಸುದಿನ್ನ ಕಣ್ಡೇ ತಿಕ್ಖತ್ತುಂ ವಿಞ್ಞಾಪೇತೀತಿಆದೀಸು ಪವತ್ತನತ್ಥೋ। ಇಧ ಪನ ದುವಿಧೋಪಿ ಯುಜ್ಜತಿ। ಏವಞ್ಚ ಸತಿ ಪರಂ ಬೋಧೇತುಕಾಮತಾರಹಿ ತೇಸು ಸಬ್ಬೇಸು ಕಾಯಙ್ಗವಾಚಙ್ಗಚೋಪನೇಸುಪಿ ಪವತ್ತಕವಿಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ಲಬ್ಭಮಾನತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ ಹೋತೀತಿ। ಮೂಲಟೀಕಾಯಂ ಪನ ಪರಂ ಬೋಧೇತುಕಾಮತಾಯ ವಿನಾಪಿ ಅಭಿಕ್ಕಮನಾದಿಪವತ್ತನೇನ ಸೋ ಚಿತ್ತ

ಸಹಭೂವಿಕಾರೋ ಅಧಿಪ್ಪಾಯಂ ವಿಞ್ಞಾಪೇತಿ। ಸಯಞ್ಚ ವಿಞ್ಞಾಯತೀತಿ ದ್ವಿಧಾಪಿ ವಿಞ್ಞತ್ತಿಯೇವಾತಿ ವುತ್ತಂ, ತತ್ಥ ದ್ವೀಸು ಬೋಧನವಿಞ್ಞತ್ತೀಸು ಪುರಿಮಾ ಕಾಯವಿಞ್ಞತ್ತಿ ಅಙ್ಗಪಚ್ಚಙ್ಗಸ್ಸ ಚಲಮಾನವಣ್ಣಂ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣವೀಥಿಯಾ ಚಲಮಾನಙ್ಗಪಚ್ಚಙ್ಗಂ ಕಾಯವಿಞ್ಞಾಣವೀಥಿಯಾ ಗಹೇತ್ವಾ ಪಚ್ಛಾ ಸುದ್ಧೇನ ಮನೋದ್ವಾರಿಕಜವನೇನಏವ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ ಪಚ್ಛಿಮಾಚ ವಚೀವಿಞ್ಞತ್ತಿ ಉಚ್ಚಾರಿಯಮಾನಂ ಸದ್ದಂ ಸೋತವಿಞ್ಞಾಣವೀಥಿಯಾ ಗಹೇತ್ವಾ ಪಚ್ಛಾ ಸುದ್ಧೇನ ಮನೋದ್ವಾರಿಕಜವನೇನಏವ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ, ನ ಪಞ್ಚದ್ವಾರಿಕಜವನೇನ। ಸಾ ಹಿ ಅತ್ತಾನಂ ಜಾನನ್ತೇಏವ ಪರಸತ್ತೇ ಅತ್ತನಾ ಸಮಙ್ಗಿನೋ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಚಿತ್ತಂ ವಿಞ್ಞಾಪೇತಿ, ನ ಅಜಾನನ್ತೇ। ಞಾಪಕ ಹೇತು ಹಿ ನಾಮ ಅತ್ತಾನಂ ಜಾನನ್ತೇಏವ ಞಾಪೇತಬ್ಬಂ ಞಾಪೇತಿ, ನೋ ಅಜಾನನ್ತೇ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ಕಾಯಙ್ಗ ಚೋಪನಂ ದಿಸ್ವಾವಾ ಪರಾಮಸಿತ್ವಾವಾ ಸದ್ದಂ ಸುತ್ವಾವಾ ಪರಸ್ಸ ತಂತಂಅಧಿಪ್ಪಾಯಂ ಜಾನನ್ತಾನಂ ತಿರಚ್ಛಾನ ಗತಾನಂಪಿ ಪಥಧಂ ವಿಞ್ಞತ್ತಿಜಾನನಂ ಸಿದ್ಧಂ ಭವತಿ। ತಂಜಾನನೇನ ವಿನಾ ಅಧಿಪ್ಪಾಯಜಾನನಸ್ಸ ಅಸಮ್ಭವತೋ। ವಿಞ್ಞತ್ತಿಂ ಜಾನನ್ತಾನಂಚ ಪುರಿಮಸಿದ್ಧಸಙ್ಕೇತ ಸಮ್ಬನ್ಧ ಜಾನನೇನ ವಿನಾ ಅಧಿಪ್ಪಾಯಜಾನನಂ ನ ಸಮ್ಭವತೀತಿ ಮಜ್ಝೇ ವಿಸುಂ ಪುಬ್ಬಸಙ್ಕೇತ ಸಮ್ಬನ್ಧಗಹನಂಪಿ ಇಚ್ಛನ್ತಿ, ದ್ವೀಸು ಪನ ಪವತ್ತಕವಿಞ್ಞತ್ತೀಸು ಪರಂ ಅಭಿಕ್ಕಮನ್ತಂ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣವೀಥಿಯಾ ದಿಸ್ವಾ ಅಭಿಕ್ಕಮನವಿಞ್ಞತ್ತಿಞ್ಚ ಅಭಿಕ್ಕಮನಚಿತ್ತಞ್ಚ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣವೀಥಿಯಾ ಜಾನನ್ತಿ। ಏಸನಯೋ ಪಟಿಕ್ಕಮನಾದೀಸು। ತಥಾ ಪರಸ್ಸ ಕಥಂ ಸೋತವಿಞ್ಞಾಣವೀಥಿಯಾ ಸುತ್ವಾ ಕಥನವಿಞ್ಞತ್ತಿಞ್ಚ ಕಥನಚಿತ್ತಞ್ಚ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣವೀಥಿಯಾ ಜಾನನ್ತಿ। ಪರಂ ರತ್ತಚಿತ್ತೇನ ಕಾಯಙ್ಗಂ ಚಾಲೇನ್ತಂ ದಿಸ್ವಾ ಚಲನವಿಞ್ಞತ್ತಿಞ್ಚ ರಾಗಚಿತ್ತಞ್ಚ ಜಾನನ್ತಿ। ರತ್ತಸ್ಸ ಕಥಂ ಸುತ್ವಾ ಕಥನ ವಿಞ್ಞತ್ತಿಞ್ಚ ರಾಗಚಿತ್ತಞ್ಚ ಜಾನನ್ತಿ। ಏಸನಯೋ ಸಬ್ಬಾಸು ಕಾಯಿಕವಾಚಸಿಕಕ್ರಿಯಾಸೂತಿ। ಲಹುನೋ ಭಾವೋ **ಲಹುತಾ**। ಮುದುನೋ ಭಾವೋ **ಮುದುತಾ**। ಕಮ್ಮನಿ ಸಾಧು ಕಮ್ಮಞ್ಞಂ। ಕಮ್ಮಯೋಗ್ಯನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಕಮ್ಮಞ್ಞಸ್ಸ ಭಾವೋ **ಕಮ್ಮಞ್ಞತಾ**।

ಅದನ್ಧತಾಲಕ್ಖಣಾ ರೂಪಸ್ಸ ಲಹುತಾ। ಅಥದ್ಧತಾ ಲಕ್ಖಣಾ ರೂಪಸ್ಸ ಮುದುತಾ। ಸರೀರಕ್ರಿಯಾನುಕೂಲಕಮ್ಮಞ್ಞಭಾವಲಕ್ಖಣಾ ರೂಪಸ್ಸ ಕಮ್ಮಞ್ಞತಾ। ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಅವಿಜಹನ್ತಿಯೋಪಿ ಏತಾ ವಿರುದ್ಧಪಚ್ಚಯಸಪ್ಪಾಯ ಪಚ್ಚಯಾನಂ ವಸೇನ ಅಸಂಮಿಸ್ಸತೋ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ತಥಾ ಹಿ ಅತ್ತನೋ ಕಾಯವಿರುದ್ಧಂ ಉತುಂವಾ ಆಹಾರಂವಾ ಚಿತ್ತಕ್ರಿಯಂವಾ ಸೇವನ್ತಾನಂ ಸರೀರಗತಾ ಧಾತುಯೋ ಕದಾಚಿ ಸಕಲಸರೀರಂವಾ ಸರೀರೇಕದೇಸಂವಾ ಖೋಭೇತ್ವಾ ವಿಸೇಸತೋ ಪೂತಿಮುಖ ಸಪ್ಪಸಙ್ಖಾತಆಪೋ ಪರಿಯುಟ್ಠಾನಂ ಕತ್ವಾ ಕಾಯಂ ಅಸಯ್ಹಭಾರಂ ವಿಯ ಗರುಂ ಭಾರಿಯಂ ಕರೋನ್ತಿ। ಇರಿಯಾ ಪಥಪರಿವತ್ತನೇ ಕಾಯಭಾರಿಯನಿಮಿತ್ತಂ ದುಕ್ಖಂ ಉಪ್ಪಾದೇನ್ತಿ। ತದಾರೂಪಸ್ಸ ಲಹುತಾ ನಪವತ್ತತಿ। ಪುನ ಅತ್ತನೋ ಸರೀರಸಪ್ಪಾಯಂ ಉತುಂವಾ ಆಹಾರಂವಾ ಚಿತ್ತಕಿರಿಯಂವಾ ಸೇವನ್ತಾನಂ ಸೋ ಧಾತುಕ್ಖೋಭೋ ವೂಪಸಮ್ಮತಿ। ಕಾಯೋ ಸಲ್ಲಹುಕೋ ಹೋತಿ। ಇರಿಯಾಪಥಪರಿವತ್ತನೇ ಕಾಯ ಭಾರಿಯನಿಮಿತ್ತಂ ದುಕ್ಖಂನಾಮ ನತ್ಥಿ। ತದಾ ಸಾ ಪವತ್ತತಿ। ಏಸನಯೋ ಸೇಸಾಸುಪಿ। ವಿಸೇಸನತೋ ಪನೇತ್ಥ ಮುದುಭಾಯಂ ಕಟ್ಠಮುಖಸಪ್ಪಸಙ್ಖಾತ ಪಥವೀಪರಿಯುಟ್ಠಾನಂ ಕತ್ವಾ ಸುಕ್ಖಕಟ್ಠಂವಿಯ ಕಾಯಂ ಥದ್ಧಂ ಕಕ್ಖಳಂಕರೋನ್ತಿ। ಇರಿಯಾಪಥಪರಿವತ್ತನೇ ಅಙ್ಗಮಙ್ಗಾನಂಭಿಜ್ಜನಭಿಜ್ಜನಾಕಾರಪತ್ತಂ ಥದ್ಧಂ ಕಕ್ಖಳನಿಮಿತ್ತಂ ದುಕ್ಖಂ ಉಪ್ಪಾದೇನ್ತೀತಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ। ಕಮ್ಮಞ್ಞತಾಯಂ ಸತ್ಥಮುಖಸಪ್ಪಸಙ್ಖಾತ ವಾಯೋ ಪರಿಯುಟ್ಠಾನಂ ವಾಯೋವಿಸಮಂ ಕತ್ವಾ ದಾಮರಿಕಚೋರಪರಿಯುಟ್ಠಿತಂ ಪಚ್ಚನ್ತರಟ್ಠಂ ವಿಯ ಕಾಯಂ ವಿವಟ್ಟಮಾನಂ ಕರೋನ್ತಿ, ಸಬ್ಬಇರಿಯಾಪಥೇಸು ಸುಖಂನಾಮ ನತ್ಥೀತಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ। ತೇಜೋಧಾತು ಪನ ತಾಸಂ ಸಬ್ಬಾಸಂಪಿ ಮೂಲಭೂತಾ ಹೋತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಇಮಾ ಪನ ಅರೋಗಿನೋ ಕಲ್ಲಭಾವೋವಿಯ ಸುಪರಿಮದ್ದಿತಚಮ್ಮಸ್ಸ ಮುದುಭಾವೋವಿಯ ಸುದನ್ತಸುವಣ್ಣಸ್ಸ ಕಮ್ಮಕ್ಖಮಭಾವೋವಿಯ ರೂಪಕಾಯಸ್ಸ ಇರಿಯಾಪಥಪರಿವತ್ತನೇ ಸಲ್ಲಹುಕತಾದಿವಸೇನ ಸನ್ದಿಸ್ಸಮಾನಾ ವಿಸೇಸಾಕಾರಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ಕತ್ವಾ **ವಿಕಾರರೂಪಂ ನಾಮ**। ಚಯನಂ ಚಯೋ। ಪಿಣ್ಡವಸೇನ ಅಭಿನಿಬ್ಬತ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಆದಿತೋ ಉಪರಿತೋಚ ಚಯೋ **ಉಪಚಯೋ**। ಪಥಮಾಭಿನಿಬ್ಬತ್ತಿ ಉಪರುಪರಿವಡ್ಢಿಚಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಯಞ್ಹಿ ಉಪಸದ್ದೋ ಉಪಞ್ಞತ್ತನ್ತಿಆದೀಸು ವಿಯ ಪಥಮತ್ಥೋ ಉಪಸಿತ್ತನ್ತಿಆದೀಸು ವಿಯಚ ಉಪರಿ ಅತ್ಥೋತಿ। ವುತ್ತಞ್ಚ ಮೂಲಟೀಕಾಯಂ ಉಪಸದ್ದೋ ಪಥಮತ್ಥೋ ಉಪರಿಅತ್ಥೋಚ ಹೋತೀತಿ। ತೇನೇವಹಿ ಪಾಳಿಯಂ ಯೋ ಆಯತನಾನಂ ಆಚಯೋ, ಸೋ ರೂಪಸ್ಸ ಉಪಚಯೋ। ಯೋರೂಪಸ್ಸ

ಉಪಚಯೋ, ಸಾ ರೂಪಸ್ಸ ಸನ್ತತೀತಿ ವುತ್ತಂ। ತನನಂ ವಿತ್ಥಾರಣಂ ತತಿ। ಸಮ್ಬನ್ಧಾ ತತಿ ಪುನಪ್ಪುನಂವಾ ತತಿ **ಸನ್ತತಿ**। ಯಥಾ ಪವತ್ತಾನಂ ಆಯತನಾನಂ ಅದ್ಧಾನಪೂರಣವಸೇನ ಪವತ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ತತ್ಥ ಗಬ್ಭಸೇಯ್ಯಕಾನಂ ಸತ್ತಾನಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ರೂಪಾನಂ ಉಪ್ಪಾದೋ ಪಥಮಾನಿಬ್ಬತ್ತಿಅತ್ಥೇನ ಉಪಚಯೋನಾಮ। ತತೋ ಪರಂ ಯಾವ ಸಬ್ಬಪಥಮಂ ಉಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಚಕ್ಖು ಸೋತ ಘಾನಜಿವ್ಹಾನಂ ಉಪ್ಪಾದೋ, ಏತ್ಥನ್ತರೇ ರೂಪಾನಂ ಉಪ್ಪಾದೋ ಉಪರಿ ವಡ್ಢಿಅತ್ಥೇನ ಉಪಚಯೋನಾಮ। ತತೋ ಪರಂ ಯಾವಜೀವಂ ಚತುಸನ್ತತಿರೂಪಾನಂ ಉಪ್ಪಾದೋ ಸನ್ತತಿನಾಮ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ನದೀತೀರೇ ನಿಖಾತಕೂಪಸ್ಮಿಂ ಉದಕುಗ್ಗಮನಕಾಲೋವಿಯ ಆಚಯೋ ನಿಬ್ಬತ್ತಿ। ಪರಿಪುಣ್ಣಕಾಲೋವಿಯ ಉಪಚಯೋ ವಡ್ಢಿ। ಅಜ್ಝೋತ್ಥರಿತ್ವಾ ಗಮನಕಾಲೋ ವಿಯ ಸನ್ತತಿ ಪವತ್ತೀತಿ।

ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

ಪಟಿಸನ್ಧಿತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಯಾವಚಕ್ಖಾದಿ ದಸಕಾನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿ। ಏತ್ಥನ್ತರೇ ರೂಪುಪ್ಪಾದೋ ಉಪಚಯೋನಾಮ। ತತೋ ಪರಂ ಸನ್ತತಿ ನಾಮಾತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂಪಿ ತೇನ ಪರಿಯಾಯೇನ ಯುಜ್ಜತಿಯೇವ।

ಸಂಸೇದಜೋಪಪಾತಿಕಾನಂ ಪನ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ರೂಪಾನಂ ಉಪ್ಪಾದೋ ಪಥಮಾ ಭಿನಿಬ್ಬತ್ತಿ ಅತ್ಥೇನ ಪರಿಪುಣ್ಣ ವಡ್ಢಿ ಅತ್ಥೇನಚ ಉಪಚಯೋ ನಾಮ, ತತೋ ಪರಂ ರೂಪಾನಂ ಉಪ್ಪಾದೋ ಸನ್ತತಿನಾಮ। ಅಪಿಚ, ತಿಸಮುಟ್ಠಾನಿಕ ರೂಪಾನಂಪಿ ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ಸನ್ತತಿಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂನಾಮ ಅತ್ಥಿ। ತಸ್ಸಚ ಏಕೇಕಸ್ಸ ನಿಬ್ಬತ್ತಿ ವಡ್ಢಿ ಪವತ್ತಿ ವಸೇನ ತಿಸ್ಸೋ ತಿಸ್ಸೋಅವತ್ಥಾ ಹೋನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಏಕೇಕಸನ್ತತಿಯಂ ಆದಿಮ್ಹಿ ಸನ್ತತಿಸೀಸರೂಪಾನಂ ಸಬ್ಬಪಥಮಂ ಉಪ್ಪಾದೋ ನಿಬ್ಬತ್ತಿನಾಮ। ತತೋ ವಡ್ಢನರೂಪಾನಂ ಉಪ್ಪಾದೋ ವಡ್ಢೀನಾಮ। ವಡ್ಢನೇ ಸಮತ್ತೇ ಅವಡ್ಢಿತ್ವಾ ಪಬನ್ಧಟ್ಠಿತಿವಸೇನ ವತ್ತನವಸೇನಉಪ್ಪಾದೋಪವತ್ತಿನಾಮ। ತತ್ಥ ಚ ನಿಬ್ಬತ್ತಿವಡ್ಢಿಯೋ ಉಪಚಯೋನಾಮ। ಪವತ್ತಿಸನ್ತತಿ ನಾಮ। ಸಙ್ಖೇಪತೋ ಪನ ಲೋಕೇ ಸಬ್ಬಾಸು ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿನ್ದ್ರಿಯಬದ್ಧರೂಪಪವತ್ತೀಸು ಸನ್ದಿಸ್ಸಮಾನೇ ಜಾಯನ ವಡ್ಢನ ಪವತ್ತನಸಙ್ಖಾತೇ ಅವತ್ಥಾಭೇದೇ ದಿಸ್ವಾ ಉಪಚಯಸನ್ತತಿಯೋ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ತತ್ರಾಯಂ ನಯೋ-ರುಕ್ಖತಿಣಾದೀನಿವಾ ಸಾಖಾ ಪತ್ತಪುಪ್ಫಫಲಾದೀನಿವಾ ಆದಿಮ್ಹಿ ಜಾಯನ್ತಿ। ಜಾಯಿತ್ವಾ ವಡ್ಢನ್ತಿ। ವಡ್ಢನೇ ಸಮತ್ತೇ ಅವಡ್ಢಿತ್ವಾ ಪಬನ್ಧವಸೇನ ಪವತ್ತಿತ್ವಾ ಭಿಜ್ಜನ್ತೀತಿ। ಜೀರಣಂ ಜರಾ, ಜೀರನ್ತಿ ಜಿಣ್ಣಭಾವಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ ಏತಾಯಾತಿ ಜರಾ। ಸಾಯೇವ **ಜರತಾ**। ಉಪ್ಪಾದಜರಾಭಙ್ಗೇಹಿ ನಿಚ್ಚಲತಿ ನಕಮ್ಪತೀತಿ ನಿಚ್ಚೋ ಅಸಙ್ಖತ ಧಮ್ಮೋ। ನ ನಿಚ್ಚೋ ಅನಿಚ್ಚೋ, ಸಙ್ಖತಧಮ್ಮೋ। ಅನಿಚ್ಚಸ್ಸ ಭಾವೋ **ಅನಿಚ್ಚತಾ,** ಭಙ್ಗೋ।

[೧೮೩] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

“ನಿಚ್ಚಧುವಭಾವೇನ ನ ಇಚ್ಚಂ ಅನುಗನ್ತಬ್ಬನ್ತಿ ಅನಿಚ್ಚ”ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ನ ಸುನ್ದರಂ।

ನಿಚ್ಚಸದ್ದೋ ಹಿ ಸಾಸನೇ ಲೋಕೇಚ ಪಾಕಟೋ। ಸೋ ಏವ ಇಧ ನಕಾರಯುತ್ತೋ ಅನಿಚ್ಚೋತಿ ವುತ್ತೋತಿ। ಲಕ್ಖೀಯನ್ತಿ ಸಲ್ಲಕ್ಖೀಯನ್ತಿ ವಿನಿಚ್ಛೀಯನ್ತಿ ಧಮ್ಮಾ ಇಮೇ ಸಙ್ಖತಾತಿ ಏತೇನಾತಿ ಲಕ್ಖಣಂ। ಸಙ್ಖತ ಭಾವಜಾನನನಿಮಿತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯಥಾಹ- ಅಙ್ಗುತ್ತರೇ ತೀಣಿ ಮಾನಿ ಭಿಕ್ಖವೇ ಸಙ್ಖತಸ್ಸ ಸಙ್ಖತಲಕ್ಖಣಾನಿ। ಕತಮಾನಿ ತೀಣಿ, ಉಪ್ಪಾದೋ ಪಞ್ಞಾಯತಿ, ವಯೋ ಪಞ್ಞಾಯತಿ, ಠಿತಸ್ಸ ಅಞ್ಞಥತ್ತಂ ಪಞ್ಞಾಯತೀತಿ। ನನು ಪಾಳಿಯಂ ಜಾತಿನಾಮ ಆಗತಾ। ತಸ್ಮಾ ಸಾಪಿ ಇಧ ವತ್ತಬ್ಬಾತಿ ವುತ್ತಂ **ಜಾತಿರೂಪಮೇವಾ**ತಿಆದಿ। **ಏತ್ಥಾ**ತಿ ರೂಪಸಮುದ್ದೇಸೇ। ಜನನಂ ಪಾತುಭವನಂ ಜಾತಿ। ಜಾಯನ್ತಿವಾ ಏತಾಯಾತಿ ಜಾತಿ, **ಉಪಚಯ ಸನ್ತತಿ ನಾಮೇನಪವುಚ್ಚತಿ** ತಸ್ಸಾಜಾತಿಯಾತಥಾ ಅವತ್ಥಾಭೇದಯೋಗತೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಸಾ ಹಿ ಆದಿತೋ ಪಟಿಸನ್ಧಿರೂಪಾನಿ ಪಾತುಭವನ್ತಾನಿ ಕರೋತಿ। ಪುನ ಅಪರಿಪುಣ್ಣಾನಿಚ ಆಯತನಾನಿ ಪೂರೇತಿ। ಪೂರಿತಾನಿ ಚ ದೀಘಂಪಿ ಅದ್ಧಾನಂ ಅಬ್ಬೋಚ್ಛಿನ್ನಂ ಕತ್ವಾ ಪವತ್ತೇತಿ ಪಬನ್ಧಯತೀತಿ। **ಏಕಾ ದಸವಿಧಂಪೀ**ತಿ ಮಹಾಭೂತಾದಿಭಾವೇನ ಏಕತ್ತಂ ಉಪನಯನವಸೇನ ಏಕಾ ದಸಪಭೇದಂಪಿ। ಕಥಂ ಸರೂಪವಸೇನ ಅಟ್ಠವೀಸತಿವಿಧಂ ಹೋತೀತಿ ಪುಚ್ಛಿತ್ವಾ **ಭೂತಪ್ಪಸಾದ ವಿಸಯಾ**ತಿಆದಿನಾ

ಏಕಾದಸವಿಧಸ್ಸೇವ ಸರೂಪತೋ ದಸ್ಸನಂ ಅನ್ತೋಗಧಭೇದಾನಂ ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತಭಾವೇನ ಸುಪಾಕಟತ್ತಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ತೇನಾಹ- **ಅಟ್ಠಾರಸವಿಧನ್ತಿ**।

ಚತ್ತಾರಿ ಭೂತಾನಿ ಪಞ್ಚಪಸಾದಾ ಅಗಹಿತಗಹಣೇನ ಚತ್ತಾರೋ ವಿಸಯಾ ಗೋಚರಾ। ದುವಿಧೋ ಭಾವೋ। ಏಕಂ ಹದಯಂ। ಇತಿ ಇದಂ ಸೋಳಸವಿಧಂ ರೂಪಂ ಜೀವಿತಾಹಾರರೂಪೇಹಿ ಸಹ ಅಟ್ಠಾರಸವಿಧಂ ಹೋತಿ ತಥಾ ಏಕೋ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ। ದುವಿಧಾ ವಿಞ್ಞತ್ತಿ। ಅಗಹಿತಗಹಣೇನ ತಿವಿಧೋ ವಿಕಾರೋ। ಚತುಬ್ಬಿಧಂ ಲಕ್ಖಣನ್ತಿ ದಸ ಅನಿಪ್ಫನ್ನಾಚಾತಿ ರೂಪಂ ಸರೂಪತೋ ಅಟ್ಠವೀಸತಿವಿಧಂ ಭವೇತಿ ಯೋಜನಾ। ಏತ್ಥಚ ಪಚ್ಛಿಮಾನಿ ದಸರೂಪಾನಿ ಸಭಾವತೋ ಅನುಪಲಬ್ಭಮಾನತ್ತಾ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ನಿಪ್ಫಾದಿತಾನಿ ರೂಪಾನಿ ನ ಹೋನ್ತೀತಿ **ಅನಿಪ್ಫನ್ನಾನಿ ನಾಮ**। ಅಪಿ ಚೇತ್ಥ ಅಭಿಧಮ್ಮೇ ವಿಸುಂ ಉದ್ದಿಟ್ಠಾನಿ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾನಿಚ ಏತಾನಿ ಸಭಾವತೋ ಅನುಪಲಬ್ಭಮಾನಾನೀತಿ ವಾ ಪರಮತ್ಥತೋ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಾನೀತಿವಾ ನಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ। ವೋಹಾರಸಿದ್ಧ ಮತ್ತಭಾವಂ ಅತಿಕ್ಕಮ್ಮ ತಾದಿಸೇನ ಸುದ್ಧಧಮ್ಮಗತಿಯಾ ಸಿದ್ಧೇನ ಪರಮತ್ಥ ಲಕ್ಖಣೇನ ಉಪಲದ್ಧತ್ತಾ। ಇತರಥಾ ನಿಬ್ಬತ್ತಿಲಕ್ಖಣರಹಿತಂ ಅಸಙ್ಖತ ನಿಬ್ಬಾನಂಪಿ ಸಭಾವತೋ ಅನುಪಲಬ್ಭಮಾನಂ ಪರಮತ್ಥತೋ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಞ್ಚ ನಾಮ ಸಿಯಾತಿ। ತಸ್ಮಾ ನಿಬ್ಬತ್ತಿ ಲಕ್ಖಣರಹಿತತ್ತಾಏವ ಏತಾನಿ ಅನಿಪ್ಫನ್ನಾನಿನಾಮ। ನ ಸಭಾವತೋ ಅನುಪಲಬ್ಭಮಾನತ್ತಾತಿ ಯುತ್ತಂ ಸಿಯಾತಿ।
[ರೂಪಸಮುದ್ದೇಸೋ]

೧೫೭. ರೂಪವಿಭಾಗೇಸಬ್ಬಞ್ಚ ಪನ ಏತಂ ಯಥಾಸಮುದ್ದಿಟ್ಠಂ ಅಟ್ಠವೀಸತಿ ವಿಧಂ ರೂಪಂ ಅಹೇತುಕಟ್ಠೇನ ಏಕವಿಧಮೇವ। ನ ಸಹೇತುಕಾ ಹೇತುಕ ವಸೇನ ದುವಿಧಂ। ತಥಾಸಪ್ಪಚ್ಚಯಟ್ಠೇನ ಏಕವಿಧಮೇವ। ನ ಸಪ್ಪಚ್ಚಯಾಪಚ್ಚಯ ವಸೇನ ದುವಿಧನ್ತಿ ಏವಂ ಪವತ್ತಂ ಏಕವಿಧನಯಂ ತಾವ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಸಬ್ಬಞ್ಚಾ**ತಿಆದಿಮಾರದ್ಧಂ।

[೧೮೪] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

ಏಕವಿಧನಯೋಪಿ ರೂಪವಿಭಾಗೋಏವಾತಿ ಕತ್ವಾ "ಯಥಾ ಉದ್ದಿಟ್ಠ ರೂಪಾನಂ ಏಕವಿಧಾದಿನಯಂ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಸಬ್ಬಞ್ಚ ಪನೇತನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ನ ಸಮೇತಿ।

ವಕ್ಖತಿ ಹಿ -

ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಾದಿಭೇದೇನ, ವಿಭಜನ್ತಿ ಯಥಾರಹನ್ತಿ।

ಏತೇನ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಾದಿಭೇದೋ ಏವ ರೂಪವಿಭಾಗೋನಾಮಾತಿ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ।

ತತ್ಥ ಸಬ್ಬಂಪಿ ರೂಪಂ ಹೇತುಸಮ್ಪಯೋಗಾ ಭಾವತೋ ಅಹೇತುಕ ಮೇವ, ನ ಕಿಞ್ಚಿ ಸಹೇತುಕಂ। ಕಿಞ್ಚಿ ಅಹೇತುಕನ್ತಿ ಏವಂ ವಿಭಾಗೋ ಅತ್ಥೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಸಪ್ಪಚ್ಚಯಂ ಸಾಸವಂ ಸಙ್ಖತಂ ಲೋಕಿಯನ್ತಿ ಪಾಠೋ। ಸಪ್ಪಚ್ಚಯಂ ಸಙ್ಖತಂ ಲೋಕಿಯಂ ಸಾಸವನ್ತಿ ಪನ ಯುತ್ತೋ। ಪಾಳಿಯಂಪಿ ತಥಾ ದಿಟ್ಠತ್ತಾ ಸಭಾಗಯುಗಳಸಮ್ಭವತೋಚಾತಿ। ಇತರಾನಿ ಪನ ಪಾಳಿಕಮೇನ ಅಸಮೇನ್ತಾನಿಪಿ ಸಭಾಗ ಯುಗಳತ್ತಾ ಭಾಗತೋ ಯುತ್ತಾನಿಏವ। ತತ್ಥ ಅತ್ತನೋ ಜನಕೇನ ಪಚ್ಚಯೇನ ಸಹೇವ ವತ್ತತೀತಿ **ಸಪಚ್ಚಯಂ**। ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಸಙ್ಗಮ್ಮ ಕರೀಯತೀತಿ **ಸಙ್ಖತಂ**। ಪಞ್ಚುಪಾದಾ ನಕ್ಖನ್ಧಸಙ್ಖಾತೇ ಲೋಕೇಏವ ಪರಿಯಾಪನ್ನನ್ತಿ **ಲೋಕಿಯಂ**। ಅತ್ತಾನಂ ಆರಬ್ಭ ಪವತ್ತೇಹಿ ಆಸವೇಹಿ ಸಹೇವ ವತ್ತತೀತಿ **ಸಾಸವಂ**। ಅಕನಿಟ್ಠ ಬ್ರಹ್ಮಸನ್ತಾನ ಭೂತಂಪಿ ರೂಪಂ ಕಾಮತಣ್ಹಾ ವಿಸಯಭಾವೇನ ಕಾಮೇಏವ ಪರಿಯಾಪನ್ನತ್ತಾ **ಕಾಮಾವಚರಂ**। ನತ್ಥಿ ಅತ್ತನಾ ಗಹಿತಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಆರಮ್ಮಣಂನಾಮ ಅಸ್ಸಾತಿ **ಅನಾರಮ್ಮಣಂ**। ಯೋ ಧಮ್ಮೋ ಅಞ್ಞೇನ ಪಯೋಗೇನ ಪಹೀನೋಪಿ ಸಮುದಯಪಹಾನೇ ಅಸತಿ ಅಪಹೀನೋವ ಹೋತಿ। ಪುನ ಅವಸ್ಸಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನತ್ತಾ। ಅಪ್ಪಹೀನೋಪಿ ತಸ್ಮಿಂ ಸತಿ ಪಹೀನೋವ ಹೋತಿ। ಪುನ ಅನುಪ್ಪಜ್ಜಮಾನತ್ತಾ। ತಾದಿಸೋ

ಧಮ್ಮೋ ಪಹಾನವಾಯಾಮಸ್ಸ ಅಟ್ಠಾನತ್ತಾ ಅಪ್ಪಹಾತಬ್ಬೋನಾಮ। ರೂಪಂಪಿ ಏದಿಸಮೇವ ಹೋತೀತಿ ವುತ್ತಂ **ಅಪ್ಪಹಾತಬ್ಬ ಮೇವಾತಿ**। ಅಟ್ಠಾನತ್ತಾ ಪಹಾನ ವಾಯಾಮಂ ನ ಅರಹತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಥವಾ, ವಿನಾ ಸಮುದಯಪಹಾನೇನ ಪಹಾತುಂ ಅಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯದಿ ಏವಂ ರೂಪಂ ಭಿಕ್ಖವೇ ನ ತುಮ್ಹಾಕಂ। ತಂ ಪಜಹಥ। ತಂ ವೋ ಪಹೀನಂ ದೀಘರತ್ತಂ ಅತ್ಥಾಯ ಹಿತಾಯ ಸುಖಾಯ ಭವಿಸ್ಸತೀತಿ ಇದಂ ಕಥನ್ತಿ। ತಂಪಿ ತಬ್ಬಿಸಯಸ್ಸ ರಾಗಸ್ಸ ಪಹಾನಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಯಥಾಹ -

> ರೂಪೇ ಖೋ ರಾಧ ಯೋ ಛನ್ದೋ, ಯೋ ರಾಗೋ, ಯಾನನ್ದೀ, ಯಾ ತಣ್ಹಾ, ತಂ ಪಜಹಥ। ಏವಂ ತಂರೂಪಂ ಪಹೀನಂ ಭವಿಸ್ಸತಿ ಉಚ್ಛಿನ್ನಮೂಲಂ ತಾಲಾವತ್ಥುಕತಂ ಅನಭಾವಂಕತಂ ಆಯತಿಂ ಅನುಪ್ಪಾದಧಮ್ಮನ್ತಿ।

ಅಯಂ ನಯೋ ಅಞ್ಞೇಸುಪಿ ಕುಸಲಾದೀಸು ಅಪ್ಪಹಾತಬ್ಬೇಸು ವೇದಿತಬ್ಬೋತಿ। ಏವಸದ್ದೋ ಚೇತ್ಥ ಪುರಿಮಪದೇಸುಪಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬೋ। ಇತಿಸದ್ದೋ ಆದಿಅತ್ಥೋ, ಪಕಾರತ್ಥೋವಾ। ತೇನ ಪಾಳಿಯಂ ಆಗತಂ ನ ಹೇತು ಹೇತುವಿಪ್ಪಯುತ್ತನ್ತಿಆದಿಂ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಅತ್ತಭಾವಪರಿಯಾಪನ್ನೋ ಧಮ್ಮಸಮೂಹೋ ಅಜ್ಝತ್ತಂನಾಮ। ತಸ್ಮಿಂಪಿಚ ಯತ್ಥ ತಣ್ಹಾಯ ಅತಿರೇಕತರಂ ದಳ್ಹಪರಿಗ್ಗಹೋ ಹೋತಿ। ಸೋ ಚಕ್ಖಾದಿಕೋ ಚಿತ್ತೇನ ಸಹ ಛಬ್ಬಿಧೋ ಧಮ್ಮೋ **ಅಜ್ಝತ್ತಿಕೋ ನಾಮ**। ಅಜ್ಝತ್ತೇ ವಿದಿತೋ ಪಾಕಟೋತಿ ಕತ್ವಾ। ತಥಾ ಹಿ ಸೋ ಅಜ್ಝತ್ತಜ್ಝತ್ತನ್ತಿಪಿ ವುತ್ತೋ। ಇತರಾನಿ ಪನ ರೂಪಾದಿನಿ ಫಸ್ಸಾದೀನಿಚ ತದುಪಾದಾಯ ತಣ್ಹಾಪರಿಗ್ಗಹಸ್ಸ ಮನ್ದತ್ತಾ ಬಾಹಿರಾನಿ ನಾಮ। ಯಥಾ ಹಿ ಲೋಕೇ ಮಣಿವಾ ಸುವಣ್ಣಂವಾ ರಜತಂವಾ ಬಹಿಗೇಹೇ ನಿದಹಿತ್ವಾ ಥಪಿತಂ ಹೋತಿ। ಪಚ್ಛಿವಾ ಸುಪ್ಪಂವಾ ಘಟೋವಾ ಸರಾವೋವಾ ಅನ್ತೋ ಗೇಹೇ ಥಪಿತೋ। ತತ್ಥ ಪಚ್ಛಿಮಾನಿ ಛಡ್ಡೇತ್ವಾಪಿ ಪುರಿಮಾನಿ ರಕ್ಖನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ತಾನೇವ ತಣ್ಹಾಪರಿಗ್ಗಹದಳ್ಹತಾಯ ಅನ್ತೋಪರಿಭೋಗಾತ್ವೇವ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ಪಚ್ಛಿಮಾನಿ ಪನ ಬಾಹಿರ ಪರಿಭೋಗಾತ್ವೇವ। ಏವಂ ಸಮ್ಪದಮಿದಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಇಧಪಿ ಹಿ ಯದಿ ಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯ। ರೂಪಾದೀನಿ ಫಸ್ಸಾದಿನಿಚ ಸಬ್ಬಾನಿ ಛಡ್ಡೇತ್ವಾಪಿ ಚಕ್ಖಾದಿಕಂ ಛಬ್ಬಿಧಮೇವ ಅವಸ್ಸಂ ರಕ್ಖಿಸ್ಸನ್ತೀತಿ। ಇತಿ ತಣ್ಹಾ ಪರಿಗ್ಗಹಸ್ಸ ದಳ್ಹಮನ್ದತಾ ವಸೇನೇವ ತೇಸಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕ ಬಾಹಿರತಾ ವುತ್ತಾ। ನ ಪವತ್ತಿದೇಸವಸೇನಾತಿ ನಿಟ್ಠಮೇತ್ಥ ಗನ್ತಬ್ಬಂ।

> **[೧೮೫]** ಯಂ ಪನ **ವಿಭಾವನಿಯಂ**
>
> "ಅಜ್ಝತ್ತಿಕರೂಪಂ ಅತ್ಥಭಾವಸಙ್ಖಾತಂ ಅತ್ತಾನಂ ಅಧಿಕಿಚ್ಚ ಉದ್ದಿಸ್ಸ ಪವತ್ತತ್ತಾ। ಕಾಮಂ ಅಞ್ಞೇಪಿ ಅಜ್ಝತ್ತಸಮ್ಭೂತಾ ಅತ್ಥಿ। ರುಳ್ಹೀವಸೇನ ಪನ ಚಕ್ಖಾದಿಕಮೇವ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕನ್ತಿ" ವುತ್ತಂ। ತಂ ನ ಸುನ್ದರಂ।
>
> **[೧೮೬]** ಯಞ್ಚ **ತತ್ಥ**
>
> "ಅತ್ತಸಙ್ಖಾತಂಪಾ ಚಿತ್ತಂ ಅಧಿಕಿಚ್ಚ ತಸ್ಸ ದ್ವಾರಭಾವೇನ ಪವತ್ತತೀಥಿ ಅಜ್ಝತ್ತಂ। ತದೇವ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕನ್ತಿ" ವುತ್ತಂ। ತಂಪಿ ನ ಸುನ್ದರಂ।

ತಸ್ಮಿಂ ಅತ್ಥೇ ಹಿ ಸತಿ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಅಜ್ಝತ್ತತಾ ನ ಸಮ್ಪಜ್ಜತಿ। ಅಜ್ಝತ್ತಧಮ್ಮ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಮ್ಮೋನಞ್ಚ ಅವಿಸೇಸೋ ಆಪಜ್ಜತೀತಿ।

> ಯಂ ಪನ **ತತ್ಥ**
>
> ಅಥವಾ ಯದಿ ಮಯಂ ನ ಹೋಮ, ತ್ವಂ ಕಟ್ಠಕಲಿಙ್ಗರೂಪಮೋ ಭವಿಸ್ಸತೀತಿ ವದನ್ತಾ ವಿಯ ಅತ್ತಭಾವಸ್ಸ ಸಾತಿಸಯಂ ಉಪಕಾರಕತ್ತಾ ಚಕ್ಖಾದಿನೇವ ವಿಸೇಸತೋ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಾನೀತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ಯುತ್ತತರಂ।

ತಥಾ ಉಪಕಾರಾತಿಸಯತ್ತಾಏವ ಹಿ ತೇಸು ಸತ್ತಾನಂ ಪರಿಗ್ಗಹ ದಳ್ಹತಾ ಹೋತೀತಿ। ಸತ್ತವಿಧಂಪಿ **ದ್ವಾರರೂಪಂನಾಮ**। ಯಥಾಕ್ಕಮಂ ವೀಥಿ ಚಿತ್ತಾನಂ ಪಾಣಾತಿಪಾತಾದಿಕಮ್ಮಾನಞ್ಚ ಪವತ್ತಿಮುಖತ್ತಾ। ತತ್ಥ ಪನ ಪಞ್ಚ ವಿಧಂ ಪಸಾದರೂಪಂ

ಉಪಪತ್ತಿದ್ವಾರಂನಾಮ। ವಿಞ್ಞತ್ತಿದ್ವಯಂ ಕಮ್ಮದ್ವಾರಂನಾಮಾತಿ **ಓಳಾರಿಕರೂಪಂ** ಪಕತಿಯಾ ಥೂಲಸಭಾವತ್ತಾ ಘಟ್ಟನಸಙ್ಖಾತಸ್ಸಚ ಅತ್ತನೋ ಕಿಚ್ಚಸ್ಸ ಓಳಾರಿಕತ್ತಾ। **ಸನ್ತಿಕೇರೂಪಂ** ದೂರೇ ಪವತ್ತಸ್ಸಪಿ ಸೀಘತರಂ ಞಾಣೇನ ಗಹಣಯೋಗ್ಯತ್ತಾ। **ಸಪ್ಪಟಿಘರೂಪಞ್ಚಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ಪಟಿಹನನಂ ಪಟಿಘೋ। ಸೋ ದುವಿಧೋ ವಿಸಯವಿಸಯೀನಂ ಪಟಿಘಟ್ಟನಂ ಮಹಾ ಭೂತಾನಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಟಿಘಟ್ಟನನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಯೇನ ಪಟಿಘಟ್ಟನೇನ ಪಸಾದ ದ್ವಾರಾನಂ ಭವಙ್ಗಸ್ಸಚ ವಿಕಾರಪ್ಪತ್ತಿ ಹೋತಿ। ಇದಂ ವಿಸಯವಿಸಯೀನಂ ಪಟಿಘಟ್ಟನಂನಾಮ। ಯೇನ ರುಪ್ಪನಲಕ್ಖಣಾನಂ ರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ರುಪ್ಪನ ಕುಪ್ಪನ ಘಟ್ಟನ ಪೀಳನ ಭಿಜ್ಜನಾದಯೋ ಪವತ್ತನ್ತಿ। ಇದಂ ಮಹಾಭೂತಾನಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಟಿಘಟ್ಟನಂ ನಾಮ। ಪಟಿಘೇನ ಸಹ ವತ್ತತೀತಿ ಸಪ್ಪಟಿಘಂ।

[೧೮೭] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

> “ಯೋ ಸಯಂ ನಿಸ್ಸಯವಸೇನಚ ಸಮ್ಪತ್ತಾನಂ ಅಸಮ್ಪತ್ತಾನಞ್ಚ ಪಟಿಮುಖಭಾವೋ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪತನಂ। ಸೋ ಪಟಿಘೋ ವಿಯಾತಿ ಪಟಿಘೋ। ಯಥಾಹಿ ಪಟಿಘಾತೇ ಸತಿ ದುಬ್ಬಲಸ್ಸ ಚಲನಂ ಹೋತಿ। ಏವಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಟಿಮುಖಭಾವೇ ಸತಿ ಅರೂಪಸಭಾವತ್ತಾ ದುಬ್ಬಲಸ್ಸ ಭವಙ್ಗಸ್ಸ ಚಲನಂ ಹೋತೀತಿ” ಏವಂ ಮಹಾಭೂತಘಟ್ಟನಂ ಉಪಮಾಮತ್ತಂ ಕತ್ವಾ ವಿಸಯವಿಸಯಿಘಟ್ಟನಮೇವ ಗಹಿತಂ। ತಂ ಅನುಪಪನ್ನಂ।

ಏವಞ್ಚಿ ಸತಿ ಯಾನಿ ಲೋಕೇ ಅಜ್ಝತ್ತಬಹಿದ್ಧಾಸನ್ತಾನೇಸು ಘಟ್ಟನಾನಿ ದಿಸ್ಸನ್ತಿ। ಯೇಸಂ ವಸೇನ ರೂಪಧಮ್ಮೇಸು ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಲಗ್ಗನ ಬನ್ಧನ ಥಮ್ಭನ ಧಾರಣ ಚಲನಾದೀನಿವಾ ವಡ್ಢನ ಹಾಯನ ಛೇದನ ಭೇದನ ವಿಲೀನ ವಿಕಿರಣಾದೀನಿವಾ ಪವತ್ತನ್ತಿ। ತಾನಿ ಇಧ ಅಸಙ್ಗಹಿತಾನಿ ಸಿಯುಂ। ನಚ ತಾನಿ ಅನುಗ್ಗಹ ಉಪಘಾತ ವಸೇನ ಪವತ್ತಿಭೂತ ಸನ್ನಿಪಾತ ಸಙ್ಖಾತಂ ಘಟ್ಟನಂವಿನಾ ಅಞ್ಞಪಕಾರಾನಿಏವ ಸಕ್ಕಾ ಭವಿತುನ್ತಿ। ಇತರಂ ಸೋಳಸವಿಧಂ ವುತ್ತಪಟಿಪಕ್ಖವಸೇನ **ಸುಖುಮರೂಪಂ ದೂರೇರೂಪಂ ಅಪಟಿಘರೂಪಞ್ಚ**। ಉಪಾದಿನ್ನರೂಪಂ ನಾಮ ಕತ್ಥಚಿ ಯಂಕಿಞ್ಚಿ ಸರೀರಟ್ಠಕರೂಪಂ ವುಚ್ಚತಿ। ಕತ್ಥಚಿ ಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನ ಮೇವ ತದುಭಯಂಪಿ ತಣ್ಹಾದಿಟ್ಠೀಹಿ ತುಸಂ ಆದಿನ್ನಪರಾಮಟ್ಠತ್ತಾ ಉಪಾದಿನ್ನಂ ನಾಮ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯತೋ ಪನ ಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನಮೇವ ಉಪಾದಿನ್ನಂನಾಮ। ಕಸ್ಮಾ ತಸ್ಸೇವ ಸತ್ತಸನ್ತಾನೇ ನಿಚ್ಚಕಾಲಂ ಪವತ್ತಿವಸೇನ ಸಾತಿಸಯಂ ಭುಸಂ ಆದಿನ್ನಗಹಿತಪರಾಮಟ್ಠತಾಸಮ್ಭವತೋತಿ ವುತ್ತಂ **ಕಮ್ಮಜಂಉಪಾದಿನ್ನರೂಪ**ನ್ತಿ। ಏತಂ ಮಮಾತಿಆದಿನಾ ತಣ್ಹಾದಿಟ್ಠೀಹಿ ಭುಸಂ ಆದಿಯತೀತಿ ಉಪಾದಿನ್ನಂ। ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಪನ ತಣ್ಹಾದಿಟ್ಠೀಹಿ ಉಪೇತೇನ ಕಮ್ಮುನಾ ಅತ್ತನೋ ಫಲಭಾವೇನ ಆದಿನ್ನಂ ಗಹಿತನ್ತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ಸಹ ನಿದಸ್ಸನೇನ **ಸನಿದಸ್ಸನಂ**। ನಿದಸ್ಸನನ್ತಿ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣೇನ ದಟ್ಠಬ್ಬಭಾವೋ ವುಚ್ಚತಿ। ಸೋ ಪನ ಧಮ್ಮತೋ ಅನಞ್ಞತ್ತೇಪಿ ಅಞ್ಞೋ ವಿಯ ಕತ್ವಾ ಉಪಚರೀಯತಿ। ಏವಞ್ಚಿ ಸತಿ ಅತ್ಥವಿಸೇಸಬೋಧೋ ಹೋತೀತಿ। ನಿದಸ್ಸನನ್ತಿವಾ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಕಿಚ್ಚಂ ವುಚ್ಚತಿ। ತೇನ ಸಹ ವತ್ತತೀತಿ ಸನಿದಸ್ಸನನ್ತಿಪಿ ಯುಜ್ಜತಿಯೇವ। ಚಕ್ಖಾದಿದ್ವಯಂ ಅಸಮ್ಪತ್ತವಸೇನ ಗೋಚರಗ್ಗಾಹಿಕಂ। ಘಾನಾದಿತ್ತಯಂ ಸಮ್ಪತ್ತವಸೇನ ಗೋಚರಗ್ಗಾಹಿಕನ್ತಿ ಪಞ್ಚವಿಧಂಪಿ ಗೋಚರಗ್ಗಾಹಿಕರೂಪನ್ತಿ ಯೋಜನಾ। ತತ್ಥ ಪಸಾದೇ ಅಲ್ಲೀಯಿತ್ವಾ ಲಗ್ಗಿತ್ವಾ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಸಮ್ಪತ್ತಂನಾಮ। ಕೇಸಗ್ಗಮತ್ತಂಪಿ ಮುಞ್ಚಿತ್ವಾ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಅಸಮ್ಪತ್ತಂನಾಮ। ಕಸ್ಮಾ ಪನೇತ್ಥ ಚಕ್ಖಾದಿದ್ವಯಂ ಅಸಮ್ಪತ್ತಮೇವ ಗಣ್ಹಾತಿ। ಘಾನಾದಿತ್ತಯಂ ಸಮ್ಪತ್ತಮೇವಾತಿ, ಪಚ್ಚಯವಿಸೇಸತೋ। ಆಲೋಕೋ ಹಿ ರೂಪಗಹಣೇ ಚಕ್ಖುಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ। ಆಕಾಸೋಚ ಸದ್ದಗಹಣೇ ಸೋತಸ್ಸಾತಿ ಚಕ್ಖುರೂಪೇಸುಚ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಲಗ್ಗಿತ್ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೇಸು ಆಲೋಕಪರಿವಾರಸ್ಸ ಓಕಾಸೋ ನತ್ಥಿ। ತಥಾ ಸೋತಸದ್ದೇಸುಚ ಆಕಾಸಪರಿವಾರಸ್ಸಾತಿ। ವಾಯುಆಪಪಥವಿಯೋ ಪನ ಘಾನಾದಿತ್ತಯಸ್ಸ ಗನ್ಧಾದಿಗಹಣೇ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ। ತತ್ಥ ವಾಯುನಾಮ ಗನ್ಧಾಕಡ್ಢನಕೋ ನಾಸವಾತೋಯೇವ, ಸೋಚ ಸಮ್ಪತ್ತಸ್ಸೇವ ಪಚ್ಚಯೋ। ಆಪೋನಾಮ ಜಿವ್ಹಾತೇಮನಕೋ ಆಪೋ, ಸೋಪಿ ಸಮ್ಪತ್ತಸ್ಸೇವ ಪಚ್ಚಯೋ। ನ ಹಿ ರಸೋ ಸುಕ್ಖಜಿವ್ಹಾಯ ಫರತೀತಿ। ಪಥವೀಚ ಘಟ್ಟನತ್ಥಾಯ ಪಚ್ಚಯೋ। ನ ಹಿ ದುಬ್ಬಲಪಥವೀಸನ್ನಿಸ್ಸಯೋ ಆಲೋಕೋವಾ ರಜೋವಾಕಾಯೇ ಪತಮಾನೋಪಿ ಪಸಾದೇ ಘಟ್ಟೇತೀತಿ। ಇತಿ ಪಚ್ಚಯವಿಸೇಸತೋ ತೇಸಂ ಸಮ್ಪತ್ತಾಸಮ್ಪತ್ತವಸೇನ ಗಹಣ ವಿಸೇಸೋ ಹೋತೀತಿ। ತತ್ಥ ಚಕ್ಖುಸ್ಸ ತಾವ ಅಸಮ್ಪತ್ತಗಹಣಂ ಪಾಕಟಂ। ತಞ್ಹಿ ಸಮೀಪೇ ಅಕ್ಖಿವಣ್ಣಂವಾ ಭಮುಕಮೂಲಂವಾ ನಪಸ್ಸತಿ। ದೂರೇ ಪನ ಮಹನ್ತಂ ಚನ್ದಮಣ್ಡಲಾದಿಕಂವಾ ಫಲಿಕಾದಿತಿರೋಹಿತಂವಾ ವಣ್ಣಂ

ಪಸ್ಸತಿ। ದಿಸಾದೇಸವವತ್ಥಾನಞ್ಚಸ್ಸ ಪಞ್ಞಾಯತೀತಿ। ಸೋತಸ್ಸ ಪನ ಕಥನ್ತಿ, ತತ್ಥ ಹಿ ದೂರೇ ಸದ್ದೋ ಚಿರೇನ ಸುಯ್ಯಮಾನೋ ದಿಸ್ಸತಿ ಪಚ್ಛಿಮದಿಸಾಭಾಗೇ ಉಪ್ಪನ್ನೋಪಿ ಸದ್ದೋ ಅನ್ತರಾ ಮಹನ್ತೇ ಚೇತಿಯಾದಿಕೇ ಅನ್ತರಿತೇ ಸತಿ ದಕ್ಖಿಣಪಸ್ಸತೋವಾ ಸುಯ್ಯತಿ। ಉತ್ತರಪಸ್ಸತೋವಾ। ಅಸುಯ್ಯಮಾನೋವಾ ಹೋತೀತಿ। ವುಚ್ಚತೇ, ಉಪ್ಪನ್ನೋ ಸದ್ದಸಙ್ಘಾಟೋ ಆಸನ್ನೇ ಠಿತಾನಂ ಆದಿತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಯಾವ ಅವಸಾನಾ ಕಮೇನ ಪಾಕಟೀಭೂತೋ ಹೋತಿ। ಪಟಿಘಟ್ಟನಾನಿಘಂಸೋಚ ಬಲವಾ ಹೋತಿ। ಅಹಂ ಸುಣೋಮೀತಿ ಪವತ್ತಾ ಸಲ್ಲಕ್ಖಣವೀಥಿಯೋ ಸೀಘತರಂ ನಿರನ್ತರಂ ವಿಯ ಪವತ್ತನ್ತಿ। ದೂರೇ ಠಿತಾನಂ ಪನ ಪಟಿಘಟ್ಟನಾನಿಘಂಸೋ ಮನ್ದತರೋ ಹೋತಿ। ಆದಿತೋ ಅಪಾಕಟೋ। ಮಜ್ಝೇವಾ ಅವಸಾನೇವಾ ಪಿಣ್ಡವಸೇನ ಪಾಕಟೀಭೂತೋ। ಸಲ್ಲಕ್ಖಣವೀಥಿಯೋ ಚಿರೇನ ಪರೇನ ಪವತ್ತನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ತೇಸಂ ಲಹುಂ ಸುತೋ। ಚಿರೇನ ಸುತೋತಿ ಅತಿಮಾನೋ ಹೋತೀತಿ। ಅಪಿಚ, ಸದ್ದೋನಾಮ ನಿಸ್ಸಯಧಾತುಪರಂಪರಾಯ ಪವತ್ತಿತ್ವಾ ದೂರಂಪಿ ದೇಸಂ ಗಚ್ಛತಿಯೇವ। ಏವಂ ಗಚ್ಛನ್ತೋಚ ಗತಗತಟ್ಠಾನೇಏವ ಠತ್ವಾ ಸವನೂಪಚಾರೇ ಠಿತಾನಂ ಸೋತಸಹಸ್ಸಂಪಿ ಘಟ್ಟೇತಿ। ಮಹನ್ತೇ ಪನ ಚೇತಿಯಾದಿಕೇ ಅನ್ತರಿತೇ ಸತಿ ಯತೋ ಆಕಾಸೋ ಉಜುಂ ವಿವಟೋ ಹೋತಿ। ತತೋ ದಕ್ಖಿಣಪಸ್ಸತೋವಾ ಉತ್ತರಪಸ್ಸತೋವಾ ಗತಗತಠಾನತೋವಸೋತಂ ಘಟ್ಟೇತಿ। ಮನ್ದತರೋ ಪನ ಸದ್ದೋಅಸುಯ್ಯ ಮಾನೋಪಿ ಹೋತಿ। ಏವಂ ಗಚ್ಛನ್ತೋಚ ಯಾವ ಸೋತಪಸಾದೇ ಅಲ್ಲೀಯಿತ್ವಾ ನುಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ತಾವ ಅಸಮ್ಪತ್ತೋಯೇವ ಹೋತಿ। ಯೋ ಪನ ಅಲ್ಲೀ ಯಿತ್ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಸೋ ಸಮ್ಪತ್ತೋನಾಮ ಹೋತಿ। ನ ಸೋ ಸುಯ್ಯತೀತಿ। ಯದಿ ಪನ ಸೋತಂ ಸಮ್ಪತ್ತವಿಸಯಂ ಸಿಯಾ। ಯಥಾ ಅನ್ತೋ ಕುಚ್ಛಿಗತೋ ಗನ್ಧೋ ಬಹಿ ನಘಾಯಿಯತಿ। ತಥಾ ಅನ್ತೋ ಕುಚ್ಛಿಗತೋ ಸದ್ದೋಪಿ ಬಹಿ ನಸುಯೇಯ್ಯ। ಗನ್ಧಸ್ಸ ವಿಯ ದಿಸಾದೇಸವವತ್ಥಾನಂ ವಿಸ್ಸನ ಸಿಯಾತಿ।

[೧೮೮] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

"ಗನ್ತ್ವಾ ವಿಸಯದೇಸಂ ತಂ, ಫರಿತ್ವಾ ಗಣ್ಹತೀತಿ ಚೇ। ಅಧಿಟ್ಠಾನ ವಿಧಾ ನೇಪಿ, ತಸ್ಸ ಸೋ ಗೋಚರೋ ಸಿಯಾ।"
ತಿಪಿ ವಿಚಾರಿತಂ। ತಂ ನ ಸುನ್ದರಂ।

ನ ಹಿ ಚಕ್ಖಾದಿದ್ವಯಸ್ಸ ಬಹಿದ್ಧಾ ವಿಸಯದೇಸಗಮನಸಙ್ಗೋ ಅತ್ಥೀತಿ। ಗೋಚರಂ ಗಣ್ಹಾತೀತಿ **ಗೋಚರಗ್ಗಾಹಿಕಂ**। ಪಸಾದ ಮಣ್ಡಭೂತತ್ತಾ ಆಪಾತಮಾಗತಂ ಆರಮ್ಮಣನಿಮಿತ್ತಂ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

ವಿಞ್ಞಾಣಾಧಿಟ್ಠಿತಂ ಹುತ್ವಾ ತಂತಂ ಗೋಚರಗಹಣ ಸಭಾವತ್ತಾತಿ ವುತ್ತಂ।

ವಣ್ಣೋತಿ ರೂಪಾರಮ್ಮಣಸ್ಸೇತಂ ನಾಮಂ। **ಓಜಾತಿ** ಆಹಾರ ರೂಪ ಮಾಹ। ವಿನಿಭುಜ್ಜತೀತಿ ವಿನಿಬ್ಭೋಗೋ। ಠಾನತೋ ದೇಸತೋ ಉಪ್ಪತ್ತಿಕಾರಣತೋ ವಿಸುಂವಿಸುಂ ವವತ್ಥಪೀಯತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ನವಿನಿಬ್ಭೋ ಗೋತಿ ಅವಿನಿಬ್ಭೋಗೋ। ಸೋ ಏವ ರೂಪನ್ತಿ **ಅವಿನಿಬ್ಭೋಗರೂಪಂ**। ಆಚರಿಯಾನನ್ದತ್ಥೇರೇನಪನೇತ್ಥ ಗನ್ಧರಸಓಜಾ ಕತ್ಥಚಿ ವಿನೀಭುತ್ತಾ ದಿಸ್ಸನ್ತೀತಿ ಪಞ್ಚವಿಧಮೇವ ಅವಿನಿಬ್ಭೋಗರೂಪಂ ಇಚ್ಛಿತಂ। ತಂ ಪರತೋ ಆಗಮಿಸ್ಸತೀತಿ। [ರೂಪವಿಭಾಗೋ]।

೧೫೮. **ಕಮ್ಮನ್ತಿ** ಏಕಾ ಚೇತನಾಏವ। ಸಾಯೇವ ಹಿ ಪಟ್ಠಾನೇ ನಾನಾಕ್ಖಣಿಕ ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯಭಾವೇನ ವುತ್ತಾ। ಯಥಾಹ- ನಾನಾಕ್ಖಣಿಕಾ ಕುಸಲಾಕುಸಲಾ ಚೇತನಾ ವಿಪಾಕಾನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ಕಟತ್ತಾಚ ರೂಪಾನಂ ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋತಿ। **ಚಿತ್ತನ್ತಿ** ಪನ ಸಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಂ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ। ಪಟ್ಠಾನೇ ಚೇತಸಿಕಧಮ್ಮಾನಂಪಿ ರೂಪಸಮುಟ್ಠಾಪನಭಾವೇನ ವುತ್ತತ್ತಾ। ಯಥಾಹ- ಹೇತೂ ಹೇತುಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ತಂ ಸಮುಟ್ಠಾನಾನಞ್ಚ ರೂಪಾನಂ ಹೇತು ಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋತಿಆದಿ। **ಉತೂತಿ** ತೇಜೋಯೇವ। ಸೋ ಹಿ ಕಪ್ಪಸಣ್ಠಾಪನವಸೇನ ಸಕಲಂ ಓಕಾಸ ಲೋಕಂಪಿ ನಾನಾಸರೀರಸಣ್ಠಾಪನವಸೇನ ಸಕ ಲಂ ರೂಪಮಯಂ ಕಾಯಂ ಸತ್ತಲೋಕಂಪಿ ನಾನಾರುಕ್ಖತಿಣಾದೀನಂ ಅಬ್ಭಪಟಲಮೇಘವುಟ್ಠಿಜಲಅಗ್ಗಿ ವಾತಾದೀನಞ್ಚ ಸಣ್ಠಾಪನವಸೇನ

ಸಕಲಂ ಸಞ್ಚಾರಲೋಕಂಪಿ ಉದಯತಿ ಪಸವತಿ ಜನೇತಿ ವಡ್ಢೇತಿ। ತಸ್ಮಾ ಉತೂತಿ ವುಚ್ಚತೀತಿ। ಅರತಿ ಗಚ್ಛತಿ ಪವತ್ತತೀತಿ ಉತೂತಿಪಿ ವದನ್ತಿ। **ಆಹಾರೋ**ತಿ ಓಜಾಏವ। ರೂಪವಿರಾಗಭಾವನಾಭೂತಂ ಅರೂಪಕುಸಲಂ ಕಮ್ಮಜರೂಪಂ ನಜನೇತೀತಿ ವುತ್ತಂ **ಪಞ್ಚವೀಸತಿವಿಧಂಪೀ**ತಿ। **ಅತಿಸಙ್ಖತ**ನ್ತಿ ಅತೀತಕಾಲೇ ಯಥಾಕಾ ಲನ್ತರೇ ರೂಪಂ ಜನೇತಿ, ತಥಾ ವಿಸೇಸೇತ್ವಾ ಸುಟ್ಠುಕತಂ। **ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಸನ್ತಾನೇ**ತಿ ವುತ್ತಂ, ಅಜ್ಝತ್ತಸನ್ತಾನೇತಿ ಪನ ವತ್ತಬ್ಬಂ। ಅಜ್ಝತ್ತ ಮೇವ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕನ್ತಿವಾ ಇಕಸದ್ದಸ್ಸ ಅತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। **ಪಟಿಸನ್ಧಿಮುಪಾದಾಯಾ**ತಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣಂ ಉಪಾದಾಯ। **ಖಣೇಖಣೇ**ತಿ ಏಕೇಕಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ತೀಸು ತೀಸು ಖಣೇಸು। ಆಚರಿಯಾನನ್ದತ್ಥೇರೋ ಪನ ಸಬ್ಬೇಸಂಪಿ ಚತುಸಮುಟ್ಠಾನಿಕರೂಪಾನಂ ಏಕೇಕಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇಏವ ಉಪ್ಪಾದಂ ಭಙ್ಗಕ್ಖಣೇಏವ ನಿರೋಧಞ್ಚ ಆಹ। ಅಹಂ ಪನಸ್ಸಾ ಧಿಪ್ಪಾಯೋ-ಸಬ್ಬಾನಿಪಿ ಚತುಸಮುಟ್ಠಾನಿಕರೂಪಾನಿ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇಏವ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ನ ಭಙ್ಗಕ್ಖಣೇ। ಯಥಾಹ -

> ಯಸ್ಸವಾ ಪನ ಸಮುದಯಸಚ್ಚಂ ನಿರುಜ್ಝತಿ, ತಸ್ಸ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ। ನೋತಿ।

ತಥಾ ತಾನಿ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಭಙ್ಗಕ್ಖಣೇಏವ ನಿರುಜ್ಝನ್ತಿ। ನ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ। ಯಥಾಹ -

> ಯಸ್ಸ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಅಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ತಸ್ಸ ಅಬ್ಯಾಕತಾ ಧಮ್ಮಾ ನಿರುಜ್ಝನ್ತೀತಿ। ನೋತಿ।

ಅರೂಪಭವಂ ಸನ್ಧಾಯ ಏತಂ ಯಮಕದ್ವಯಂ ವುತ್ತಂ। ರೂಪಾನಿ ಪನ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಭಙ್ಗಕ್ಖಣೇಪಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇಪಿ ನಿರುಜ್ಝನ್ತೀತಿ ಚೇ। ನ। ಏವಞ್ಹಿ ಸತಿ -

> ಯಸ್ಸವಾ ಪನ ಸಮುದಯಸಚ್ಚಂ ನಿರುಜ್ಝತಿ, ತಸ್ಸ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ। ಅರೂಪೇ ತಣ್ಹಾಯ ಭಙ್ಗಕ್ಖಣೇ ತೇಸಂ ಸಮುದಯಸಚ್ಚಂ ನಿರುಜ್ಝತಿ। ನೋಚ ತೇಸಂ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಪಞ್ಚವೋಕಾರೇ ತಣ್ಹಾಯ ಭಙ್ಗಕ್ಖಣೇ ತೇಸಂ ಸಮುದಯಸಚ್ಚಞ್ಚ ನಿರುಜ್ಝತಿ, ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಞ್ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿಚ।

ಇತರತ್ಥಚ

> ಅರೂಪೇ ಕುಸಲಾನಂ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ ತೇಸಂ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ನೋಚ ತೇಸಂ ಅಬ್ಯಾಕತಾ ಧಮ್ಮಾ ನಿರುಜ್ಝನ್ತಿ। ಪಞ್ಚವೋಕಾರೇ ಕುಸಲಾನಂ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ ತೇಸಂ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ಅಬ್ಯಾಕತಾ ಧಮ್ಮಾಚ ನಿರುಜ್ಝನ್ತೀತಿಚ।

ಏವಂ ಪರಿಪುಣ್ಣಪಞ್ಹಾಏವ ಉದ್ಧಟಾ ಸಿಯುಂ। ನೋತಿ ಪನ ಪಟಿಸೇಧೋವ ಉದ್ಧಟೋ। ತಸ್ಮಾ ನಯಿದಂ ಅರೂಪಭವಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತನ್ತಿ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುನ್ತಿ। ಚಿತ್ತಜರೂಪಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತನ್ತಿ ಚೇ। ತಮ್ಪಿ ನ। ಕಮ್ಮಜರೂಪಸ್ಸ ವಿಗಹಣೇ ವಿರೋಧಸ್ಸ ಯಮಕಪಾಠನ್ತರಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ। ಅನುಲೋಮಸ್ಸೇವಚ ಭಾವತೋ। ಯಥಾಹ -

> ಯಸ್ಸವಾಪನ ಯತ್ಥ ಮನಿನ್ದ್ರಿಯಂ ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ತಸ್ಸ ತತ್ಥ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ನಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ। ಅಸಞ್ಞಸತ್ತಾನಂ ತೇಸಂ ತತ್ಥ ಮನಿನ್ದ್ರಿಯಂ ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ನೋಚ ತೇಸಂ ತತ್ಥ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ।
>
> ಸಬ್ಬೇಸಂ ಚವನ್ತಾನಂ ಪವತ್ತೇ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಭಙ್ಗಕ್ಖಣೇ ತೇಸಂ ತತ್ಥ ಮನಿನ್ದ್ರಿಯಞ್ಚ ನಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಞ್ಚ ನಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ।

ಏತ್ಥ ಹಿ ಅಸಞ್ಞಸತ್ತಾನನ್ತಿ ಏತೇನ ರೂಪಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯ ಮೇವ ವುತ್ತಂ। ಯದಿಚ ತಂ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಭಙ್ಗಕ್ಖಣೇಪಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯ, ಪುರಿಮಕೋಟ್ಠಾಸೇ ಪವತ್ತೇ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಭಙ್ಗಕ್ಖಣೇ ಅಸಞ್ಞಸತ್ತಾನಂ ತೇಸಂ।ಲ। ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ನಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಸಿಯಾ, ಪಚ್ಛಿಮಕೋಟ್ಠಾಸೇಚ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಚವನ್ತಾನಂ ಇಚ್ಚೇವ ವುತ್ತಂ ಸಿಯಾತಿ। ಪಚ್ಛಿಮಕೋಟ್ಠಾಸೇ ಪನ ಅರೂಪ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತನ್ತಿ ಚೇ। ನ। ತಥಾ ಗಹಣತ್ಥಂ ಯಮಕ ಪಾಠನ್ತರಾಭಾವತೋ ಸಬ್ಬ ಞ್ಞುವಿಸಯೇಚ ಠಾನೇ ಪಾಳಿಯೋ ಸಂಸನ್ದಿತ್ವಾ ಬಲವತಿಯಾ ಪಾಳಿಯುತ್ತಿಯಾಏವ ಠಾತಬ್ಬತೋತಿ। ಯಸ್ಮಾಚ ರೂಪಧಮ್ಮಾ ನಾಮ ದನ್ಧಪವತ್ತಿನೋ ಹೋನ್ತಿ। ಅರೂಪಧಮ್ಮಾ ಲಹುಪವತ್ತಿನೋ ಠಿತಿಕ್ಖಣೋಚ ತೇಸಂ ವಿಸುಂ ಗಣನೂಪಗೋ ನತ್ಥಿ। ತಸ್ಮಾ ಅಞ್ಞೋಯೇವ ರೂಪ ಧಮ್ಮಾನಂ ಖಣಪಬನ್ಧೋ। ಅಞ್ಞೋ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ। ತತ್ಥ ಸಬ್ಬೇಪಿ ರೂಪಧಮ್ಮಾ ಏಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣಪರಿಮಾಣೇನ ಅತ್ತನೋ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇನ ಯುತ್ತಾ ಖಣೇ ಖಣೇ ನಿರನ್ತರಮೇವ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ಪಟಿಸನ್ಧಿತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಸಹುಪ್ಪನ್ನತ್ತಾಚ ಪನ ದ್ವಿನ್ನಂ ತೇಸಂ ಉಪ್ಪಾದಾದಿವಾ ನಿರೋಧನ್ತೋವಾ ಯಾವಜೀವಂಪಿಸಹೇವ ಹೋತೀತಿಪಿ ತಸ್ಸ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋತಿ। ಯಮಕ ಪಾಳಿಯೋ ಪನ ನಾನಾತ್ಥಾ, ನಾನಾಬ್ಯಞ್ಜನಾ, ಗಮ್ಭೀರೋಚ ಸತ್ಥು ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ತಸ್ಮಾ ಸುಟ್ಠು ವಿಚಾರೇತ್ವಾ ಸಲ್ಲಕ್ಖೇತಬ್ಬೋ। ನ ಪನ ಧಮ್ಮತಾ ಏಸಾ ಯಮಕಸ್ಸ। ಯದಿದಂ ಯಥಾಲಾಭಯೋಜನಾತಿ ಕತ್ವಾ ಅತ್ತನೋ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇ ಠತ್ವಾ ದಿಟ್ಠಂ ದಿಟ್ಠಂ ಯಮಕಪಾಠಂ ಯಥಾಲಾಭಯೋ ಜನಾಯಏವ ಸಕ್ಕಾ ಯೋಜೇತುನ್ತಿ। ರೂಪವಿರಾಗಭಾವನಾವಿಸೇಸಭೂತಂ ಅರೂಪಕುಸಲಂ ತಸ್ಮಿಂ ಲೋಕೇ ರೂಪಸಹಿತಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ನಜನೇತಿ। ಸುದ್ಧಅರೂಪಮೇವ ಜನೇತಿ। ತಸ್ಮಾ ರೂಪಸನ್ತತಿಸೀಸಸ್ಸ ಸಬ್ಬಸೋ ಅಭಾವಾ ತತ್ರುಪ್ಪನ್ನಾನಿ ಸಬ್ಬಾನಿ ಛಚತ್ತಾಲೀಸಚಿತ್ತಾನಿ ರೂಪಂ ಜನೇತುಂ ನ ನ ಸಕ್ಕೋನ್ತಿ। ಅರೂಪವಿಪಾಕಾ ಪನ ತತ್ಥೇವ ನಿಯಮುಪ್ಪನ್ನಾತಿ ಅರೂಪಪಾಕಸ್ಸೇವ ಗಹಣಂ ಕತಂ, ತೇನೇವ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ, ಅಞ್ಞಾನಿಪಿ ಬಹೂನಿ ಆರುಪ್ಪೇ ಉಪ್ಪನ್ನಾನಿ ಅನೋಕಾಸತ್ತಾ ರೂಪಂ ನಸಮುಟ್ಠಾಪೇನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ ತತ್ಥ ಅನೋಕಾಸತಾನಾಮ ಆದಿತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಉಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ರೂಪಸನ್ತತಿಸೀಸಸ್ಸ ಅಭಾವೋ ಏವ ದಟ್ಠಬ್ಬೋತಿ।

[೧೮೯] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

"ರೂಪವಿರಾಗಭಾವನಾನಿಬ್ಬತ್ತತ್ತಾ ಹೇತುನೋ ತಬ್ಬಿಧುರತಾಯಾ"ತಿಪಿ ಕಾರಣಂ ವುತ್ತಂ। ತಂ ಅಕಾರಣಂ।

ರೂಪಾರೂಪವಿರಾಗಭಾವನಾಭೂತಮಗ್ಗನಿಬ್ಬತ್ತಸ್ಸ ಲೋಕುತ್ತರವಿಪಾಕಸ್ಸ ರೂಪೋಕಾಸೇ ಸತಿ ರೂಪಜನಕತಾದಸ್ಸನತೋತಿ। ಝಾನಙ್ಗವಿರಹೇನ ಅಙ್ಗದುಬ್ಬಲಾನಿಪಿ ರೂಪಂ ನ ಜನೇನ್ತೀತಿ ದ್ವಿಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಗಹಣಂ ಕತಂ। ಇತರಾ ನಿಪಿ ಪನ ಪನ್ನರಸಕಾಮರೂಪ ಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತಾನಿ ಖೀಣಾಸವಾನಂ ಪರಿನಿಬ್ಬಾನಚುತಿ ಚಿತ್ತನ್ತಿ ಇಮಾನಿ ಚಿತ್ತಾನಿ ರೂಪಂ ನ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇನ್ತಿಯೇವ। ಏವಂಸನ್ತೇಪಿ ತಾನಿ ಸಬ್ಬಾನಿಪಿ ಭವಙ್ಗಕಾಲೇ ಅಖೀಣಾಸವಾನಞ್ಚ ಚುತಿಕಾಲೇ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇನ್ತೀತಿ ತೇಸಂ ಇಧ ಅಗಹಣಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

[೧೯೦] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

ಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತಂ ಪನ ಚುತಿಚಿತ್ತಞ್ಚ ಏಕೂನವೀಸತಿ ಭವಙ್ಗಸ್ಸೇವ ಅನ್ತೋಗಧತ್ತಾ ಚಿತ್ತನ್ತರಂ ನ ಹೋತೀತಿ ನ ತಸ್ಸ ವಜ್ಜನಂ ಕತ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಏಕೂನವೀಸತಿ ಭವಙ್ಗಸ್ಸೇವಾತಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ।

ಅರೂಪವಿಪಾಕಸ್ಸ ಸರೂಪತೋ ವಜ್ಜಿತತ್ತಾತಿ। ಕಸ್ಮಾ ಪನ ಯಥಾ ವುತ್ತಾನಿ ಪನ್ನರಸ ಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತಾನಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ರೂಪಂ ನ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇನ್ತೀತಿ, ಪರಿದುಬ್ಬಲತ್ತಾ। ಚಿತ್ತಞ್ಹಿನಾಮ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇಏವ ಪರಿಪುಣ್ಣಂ ಪಚ್ಚಯಂ ಲಭಿತ್ವಾ ಬಲವಂ ಹೋತಿ। ರೂಪಞ್ಚ ಠಿತಿಕ್ಖಣೇವ।

ತಸ್ಮಾ ಅತ್ತನೋ ಬಲವನ್ತಕ್ಖಣೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಭಾವೇನ ದುಬ್ಬಲಂ ವತ್ಥುಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಉಪ್ಪನ್ನತ್ತಾ ಸಯಂಪಿ ಪರಿದುಬ್ಬಲಂ ಹೋತೀತಿ ಸಬ್ಬಾನಿಪಿ ತಾನಿ ತದಾ ರೂಪಂ ನಸಮುಟ್ಠಾ ಪೇನ್ತೀತಿ। ಏತ್ಥಚ ಕೇಚಿ ಅನನ್ತರಾಸೇವನಾದಿಪಚ್ಚಯಾ ಚಿತ್ತಸ್ಸ

ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇಏವ ಫರನ್ತಿ। ರೂಪಸ್ಸ ಪನ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕಭೂತಾ ಉತುಆಹಾರಾ ಪಚ್ಛಾಜಾತಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮಾಚ ಠಿತಿಕ್ಖಣೇಏವಫರನ್ತೀತಿ ತೇಸಂ ಯಥಾಕ್ಕಮಂ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ ಠಿತಿಕ್ಖಣೇಚ ಪರಿಪುಣ್ಣಪಚ್ಚಯಲಾಭೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

[೧೯೧] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

> “ಪಚ್ಛಾಜಾತ ಪಚ್ಚಯರಹಿತಂ ಪನ ಆಹಾರಾದೀಹಿಚ ಅನುಪತ್ಥದ್ಧಂ ದುಬ್ಬಲವತ್ಥುಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಪವತ್ತತ್ತಾ ಅತ್ತನೋಚ ಆಗನ್ತುಕತಾಯ ಕಮ್ಮಜರೂಪೇಹಿಚ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಾನಂ ಠಾನಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಠಿತತ್ತಾ”ತಿ ಕಾರಣಂ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಪಚ್ಛಾಜಾತ ಪಚ್ಚಯ ರಹಿತನ್ತಿ ಇದಂ ವಿಚಾರೇತಬ್ಬಂ।

ಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತಸ್ಸ ಠಿತಿಕ್ಖಣೇ ಪಚ್ಛಾಜಾತ ಪಚ್ಚಯ ರಹಿತಸ್ಸ ಪಿಉತುಸ್ಸ ರೂಪಜನಕಭಾವಸ್ಸ ವಕ್ಖಮಾನತ್ತಾ। ನ ಹಿ ಅತ್ತನಾ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಂ ಪಚ್ಛಿಮಚಿತ್ತಂ ಪುರಿಮಚಿತ್ತಕ್ಖಣೇ ಠಿತಸ್ಸ ಕಸ್ಸಚಿ ರೂಪಸ್ಸ ಪಚ್ಛಾಜಾತ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಅತ್ಥಿ ಪಚ್ಚಯೇಕದೇಸತ್ತಾ ತಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಸ್ಸಾತಿ। ಖೀಣಾಸವಾನಂ ಚುತಿಚಿತ್ತಂ ಪನ ಪಕತಿಯಾವ ವೂಪಸನ್ತವಟ್ಟಮೂಲೇ ಸನ್ತಾನೇ ಪವತ್ತತ್ತಾ ಸನ್ತತರಂ ಹೋತಿ। ಪುನ ಆಯುಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಪರಿಕ್ಖಯೇನ ದುಬ್ಬಲತರೇ ಪರಿಯನ್ತಗತೇ ಚ ವತ್ಥುಮ್ಹಿ ನಿಸ್ಸಿತತ್ತಾ ದುಬ್ಬಲತರಞ್ಚ ಹೋತೀತಿ ತಂ ರೂಪಂ ನಸಮುಟ್ಠಾಪೇತೀತಿ, ಆಚರಿಯಾನನ್ದತ್ಥೇರೋ ಪನ ಸಬ್ಬಸತ್ತಾನಂಪಿ ಚುತಿಚಿತ್ತಂ ರೂಪಂ ನಸಮುಟ್ಠಾಪೇತೀತಿ ಇಚ್ಛತಿ। ಯಥಾಹ-ಖೀಣಾಸವಾನಂ ಚುತಿಚಿತ್ತನ್ತಿ ವಿಸೇಸೇತ್ವಾ ವುತ್ತಂ।

> ಕಾಮಾವಚರಾನಂ ಪಚ್ಛಿಮಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ ಯಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಅನನ್ತರಾ ಕಾಮಾವಚರಾನಂ ಪಚ್ಛಿಮಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತಿ। ರೂಪಾವಚರೇ ಅರೂಪಾವಚರೇ ಪಚ್ಛಿಮಭವಿಕಾನಂ ಯೇಚ ರೂಪಾವಚರಂ ಅರೂಪಾವಚರಂ ಉಪಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯಿಸ್ಸನ್ತಿ, ತೇಸಂ, ಚವನ್ತಾನಂ ತೇಸಂ ವಚೀ ಸಙ್ಖಾರೋ ನಿರುಜ್ಝಿಸ್ಸತಿ, ನೋಚ ತೇಸಂ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರೋ ನಿರುಜ್ಝತೀತಿ -

ಪನ ವಚನತೋ ಅಞ್ಞೇಸಂಪಿ ಚುತಿಚಿತ್ತಂ ರೂಪಂ ನಸಮುಟ್ಠಾಪೇತೀತಿ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ। ನ ಹಿ ರೂಪಸಮುಟ್ಠಾಪಕ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಗಬ್ಭಗಮನಾದಿ ವಿನಿಬದ್ಧಾಭಾವೇ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರಾಸಮುಟ್ಠಾಪನಂ ಅತ್ಥಿ, ನ ಚ ಯುತ್ತಂ ಚುತೋಚ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಞ್ಚಸ್ಸ ಪವತ್ತತೀತಿ। ನಾಪಿ ಚುತಿಚಿತ್ತಂ ರೂಪಂ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತೀತಿ ಪಾಳಿ ಅತ್ಥೀತಿ।

ಅನುಟೀಕಾಯಂ ಪನ

> ತಸ್ಮಿಂ ಪಾಠೇ ತೇಸಂ ಚವನ್ತಾನಂ ನೋಚ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರೋ ನಿರುಜ್ಝತೀತಿ ವಚನಂ ನ ಕೇವಲಂ ಚುತಿಚಿತ್ತಸ್ಸೇವ ರೂಪಸಮುಟ್ಠಾಪನಾಭಾವಂ ಸಾಧೇತಿ, ಅಥಖೋ ತತೋ ಪುರಿಮಾನಂ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಮರಣಾಸನ್ನ ಚಿತ್ತಾನಂ ರೂಪಸಮುಟ್ಠಾಪನಾಭಾವಂಪಿ ಸಾಧೇತಿಯೇವಾತಿ ದೀಪೇತಿ। ಚುತಿ ಚಿತ್ತಸ್ಮಿಂಹಿ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರಸ್ಸ ನಿರೋಧೇ ಪಟಿಸಿದ್ಧೇ ತತೋ ಪುಬ್ಬೇ ಯಾವ ಸತ್ತರಸಮಚಿತ್ತಾ ಏತ್ಥನ್ತರೇ ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದೋಪಿ ಪಟಿಸಿದ್ಧೋಏವ ಹೋತೀತಿ। ಸಬ್ಬಞ್ಚೇತಂ ವಿಚಾರೇತಬ್ಬಂ।

ಕಾಯಸಙ್ಖಾರೋತಿ ಹಿ ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸೋ ವುಚ್ಚತಿ। ಸೋಚ ಸುಟ್ಠು ಓಳಾರಿಕೋ ರೂಪಧಮ್ಮೋತಿ ನಚುತಿಚಿತ್ತೇ ತನ್ನಿರೋಧಾಭಾವ ವಚನೇನ ಇತರಾನಿ ಸುಖುಮಾನಿಪಿ ರೂಪಾನಿ ಚುತಿಚಿತ್ತಂ ನಜನೇತೀತಿ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ।

[೧೯೨] ಯಞ್ಚ **ತತ್ಥ**

ನ ಹಿ ರೂಪಸಮುಟ್ಠಾಪಕಚಿತ್ತಸ್ಸ ಗಬ್ಭಗಮನಾದಿ ವಿನಿಬದ್ಧಾಭಾವೇ ಕಾಯಸಞ್ಞಾರಾಸಮುಟ್ಠಾಪನಂ ಅತ್ಥೀತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂಪಿ ನ ಯುಜ್ಜತಿ।

ತಾನಿಏವ ಹಿ ಗಬ್ಭಗಮನಾದೀನಿ ಇಮಸ್ಸತ್ಥಸ್ಸ ಸಾಧಕಾನಿ ಭವಿತುಂ ಅರಹನ್ತಿ ಓಳಾರಿಕಸ್ಸ ಕಾಯಸಞ್ಞಾರಸ್ಸ ಅಸಮುಟ್ಠಾಪಕಂಪಿ ಚಿತ್ತಂ ಇತರಂ ಸುಖುಮರೂಪಂ ಪನ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತಿಯೇವಾತಿ।

[೧೯೩] ಯಂಪಿ **ತತ್ಥ**

ನ ಚ ಯುತ್ತಂ ಚುತೋಚ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಙ್ಗಸ್ಸ ಪವತ್ತತೀತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂಪಿ ಅಕಾರಣಂ।

ನ ಹಿ ಚುತಿತೋ ಪರಂ ಕತಿಪಯಖಣಮತ್ತಂ ಚಿತ್ತಜರೂಪಪವತ್ತಿಯಾ ಕೋಚಿ ವಿರೋಧೋ ಅತ್ಥೀತಿ।

ಯಞ್ಚ **ತತ್ಥ**

ನಾಪಿ ಚುತಿಚಿತ್ತಂ ರೂಪಂ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತೀತಿ ಪಾಳಿ ಅತ್ಥೀತಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥಪಿ ಚುತಿಚಿತ್ತಂ ರೂಪಂ ನಸಮುಟ್ಠಾಪೇತೀತಿಪಿ ನತ್ಥಿ, ಅಞ್ಞತ್ರ ಕಾಯಸಞ್ಞಾರಾತಿ ನ ನ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುನ್ತಿ।

ಏವಂ ಪನ ಯುತ್ತಂ ಸಿಯಾ, ಯಥಾ ರೂಪಧಮ್ಮಾ ಆದಿತೋ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕಾಲೇ ಏಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣಮತ್ತೇ ಪಚ್ಚಯಪರಿತ್ತತಾಯವಾ ಅತ್ತನೋ ದನ್ಧವುತ್ತಿ ತಾಯವಾ ದುಬ್ಬಲಾ ಹೋನ್ತಿ, ತಥಾ ಪರಿಯೋಸಾನೇಪಿ ಮರಣಕಾಲೇ ಪರಿಕ್ಖೀಯಮಾನಪಚ್ಚಯತಾಯವಾ ನಿರೋಧಾಸನ್ನತಾಯವಾ ಪರಿದುಬ್ಬಲಾಏವ ಹೋನ್ತೀತಿ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ। ತಸ್ಮಾ ವತ್ಥುಸ್ಸ ಆದಿಅನ್ತನಿಸ್ಸಿತಾನಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಚುತಿಚಿತ್ತಾನಿ ಸಮದುಬ್ಬಲಾನಿಏವ ಹೋನ್ತೀತಿ ಸಕ್ಕಾ ವಿಞ್ಞಾತುನ್ತಿ।

ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

ಅಭಿಧಮ್ಮತ್ಥವಿಕಾಸನಿಯಞ್ಚ ಪಾಳಿವಿರೋಧಂ ಮಞ್ಞಮಾನೋ ಕಿಞ್ಚಿಮತ್ತಮ್ಪಿ ಅವಿಚಾರೇತ್ವಾ ಟೀಕಾಸು ವುತ್ತನಯಮೇವ ಸುಟ್ಠು ವಿಕಾಸಯಿತ್ವಾ ಗತೋತಿ।

ಪಥಮಭವಙ್ಗಮುಪಾದಾಯಾತಿ ಪಥಮ ಭವಙ್ಗಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣತೋ ಪಟ್ಠಾಯ। **ಜಾಯನ್ತಮೇವಾ**ತಿ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜ ಮಾನಮೇವ, ನ ತಿಟ್ಠನ್ತಂ। ನಚ ಭಿಜ್ಜಮಾನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಕಾರಣಂ ವುತ್ತಮೇವ। **ತತ್ಥಾ**ತಿ ತಸ್ಮಿಂ ಪಞ್ಚಸತ್ತತಿವಿಧೇ ಚಿತ್ತೇ। **ಅಪ್ಪನಾಜವನ**ನ್ತಿ ಅಭಿಞ್ಞಾದ್ವಯವಜ್ಜಿತಂ ಛಬ್ಬೀಸತಿವಿಧಂ ಅಪ್ಪನಾಜವನಚಿತ್ತಂ। **ಇರಿಯಾಪಥ**ನ್ತಿ ಗಮನವಜ್ಜಿತಂ ತಿವಿಧಂಪಿ ಇರಿಯಾಪಥಂ।

[೧೯೪] **ವಿಭಾವನಿಯಂ** ಪನ

"ಗಮನಾದೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ನ ಯುಜ್ಜತಿ।

ನ ಹಿ ಅಙ್ಗಪಚ್ಚಙ್ಗಾನಂ ಚಲನಫನ್ದನಮತ್ತಂಪಿ ವಿಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ವಿನಾ ಸಿಜ್ಝತಿ। ಕುತೋ ಗಮನಂ। ನಚ ಯಥಾವುತ್ತಂ ಅಪ್ಪನಾಜವನಂ ವಿಞ್ಞತ್ತಿಂ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತುಂ ಸಕ್ಕೋತೀತಿ। **ಪಿ** ಸದ್ದೇನ ತಂ ನಕೇವಲಂ ರೂಪಸಮುಟ್ಠಾಪಕಮತ್ತಂತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಸನ್ನಾಮೇತೀ**ತಿ ಸನ್ಧಾರೇತಿ ಅಯಮೇವವಾ ಪಾಠೋ ಸಿಯಾ, ವಕ್ಖಮಾನೇಹಿ ಚಿತ್ತೇಹಿ ಅಭಿಸಙ್ಖತಂ ಯಥಾಪವತ್ತಂ ಇರಿಯಾಪಥಂ ಅಪತಮಾನಂ ಅಚಲಮಾನಂ ಧಾರೇತಿ ಉಪತ್ಥಮ್ಭೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಉಪತ್ಥಮ್ಭನಞ್ಚೇತ್ಥ ಯಥಾಪವತ್ತಸ್ಸ ಇರಿಯಾಪಥಸ್ಸ

ರಕ್ಖನಮತ್ತಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ನಉಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ವಿಯ ಅಭಿನೀಹರಣಂ। ಇತರಥಾ ಥಮ್ಭನವಿಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ಪಸಙ್ಗೋ ಸಿಯಾತಿ। ಏತ್ಥಚ ಯಥಾನಿಸಿನ್ನಸ್ಸವಾ ಠಿತಸ್ಸವಾ ಭವಙ್ಗ ಚಿತ್ತೇ ಅಬ್ಬೋಕಿಣ್ಣೇ ಪವತ್ತಮಾನೇ ಅಙ್ಗಾನಿ ಓಸೀದನ್ತಿ ಪತನ್ತಿ। ನ ತಥಾ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಛಬ್ಬೀಸತಿವಿಧೇ ಜಾಗರಣಚಿತ್ತೇ ವಕ್ಖಮಾನೇಸುಚದ್ವತ್ತಿಂಸ ವಿಧೇಸು ಜಾಗರಣಚಿತ್ತೇಸುಪವತ್ತಮಾನೇಸು। ತೇಸು ಪನ ಪವತ್ತಮಾನೇಸು ಅಙ್ಗಾನಿ ಉಪತ್ಥದ್ಧಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ನ ಓಸೀದನ್ತಿ ನ ಪತನ್ತಿ। ಪುಬ್ಬೇ ಯಥಾ ಥಪಿತಾನೇವ ಪವತ್ತನ್ತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

[೧೯೫] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

"ನ ಏವ ಮೇತೇಸು ದ್ವತ್ತಿಂಸವಿಧೇಸು ವಕ್ಖಮಾನೇಸು ಚ ಛಬ್ಬೀಸತಿ ಯಾ ಜಾಗರಣಚಿತ್ತೇಸು ಪವತ್ತಮಾನೇಸೂ"ತಿ ಪಾಠೋ।

ನ ಏವಮೇತೇಸು ಛಬ್ಬೀಸತಿಯಾ ಜಾಗರಣಚಿತ್ತೇಸು ವಕ್ಖಮಾನೇ ಸುಚ ದ್ವತ್ತಿಂಸ ವಿಧೇಸು ಪವತ್ತಮಾನೇಸೂತಿ ಪನ ಪಾಠೋ ಯುತ್ತೋ। **ವೋಟ್ಠಬ್ಬನನ್ತಿ** ಮನೋದ್ವಾರೇ ಆವಜ್ಜನಮಾಹ। ನ ಹಿ ಪಞ್ಚದ್ವಾರಿಕಾನಿ ಜವನ ಚಿತ್ತಾನಿಪಿ ವಿಞ್ಞತ್ತಿಂ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇನ್ತಿ। ಇರಿಯಾಪಥುಪತ್ಥಮ್ಭನ ಮತ್ತಂ ವಾ ಪಿಸದ್ದೇನ ಗಹಿಥಂ ಸನ್ಧಾಯ ವೋಟ್ಠಬ್ಬನಾದೀನಿ ಪಞ್ಚದ್ವಾರಿಕಾನಿಪಿ ಗಹಿತಾನಿತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಏತ್ಥಚ ಇರಿಯಾಪಥೋನಾಮ ಗಮನಾದಿನಾ ತೇನ ತೇನ ಅವತ್ಥಾವಿಸೇಸೇನ ಪವತ್ತಾ ರೂಪಧಮ್ಮಾಏವ। ಏವಂ ಸನ್ತೇಪಿ ಕಿಞ್ಚಿಚಿತ್ತಂ ರೂಪ ಸಾಮಞ್ಞಮೇವ ಜನೇತಿ ನ ತತೋಪರಂ। ಕಿಞ್ಚಿ ಅಞ್ಞಚಿತ್ತಸ್ಸ ವಸೇನ ಯಥಾಪವತ್ತಂ ಇರಿಯಾಪಥಂ ರಕ್ಖಿತುಂಏವ ಸಕ್ಕೋತಿ, ನ ಅಪ್ಪವತ್ತಂ ಇರಿಯಾಪಥಂ ಪವತ್ತೇತುಂ। ಕಿಞ್ಚಿ ವಿಞ್ಞತ್ತಿಂ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತ್ವಾ ಅಪ್ಪವತ್ತಞ್ಚ ಇರಿಯಾಪಥಂ ಪವತ್ತೇತುಂ ಸಕ್ಕೋತಿ। ಅಞ್ಞಾನಿಚ ಕಾಯಿಕ ವಾಚಸಿಕ ವಿಕಾರಾನಿ ಜನೇತುಂ ಸಕ್ಕೋತಿ। ಯಾನಿಚ ಚಿತ್ತಾನಿ ಉತ್ತರಕಿಚ್ಚಂ ಜನೇತುಂ ಸಕ್ಕೋನ್ತಿ। ತಾನಿ ಹೇಟ್ಠಿಮಹೇಟ್ಠಿಮಂ ಕಿಚ್ಚಂ ಜನೇತುಂ ಸಕ್ಕೋನ್ತಿಯೇವಾತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಅಯಂ ವಿಭಾಗೋ ಕತೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

[೧೯೬] ಯಂ ಪನ **ವಿಭಾವನಿಯಂ**

"ಯಂಪನ ಚಿತ್ತಂ ವಿಞ್ಞತ್ತಿಜನಕಂ, ತಂ ಏಕಂಸತೋ ಇರಿಯಾಪಥು ಪತ್ಥಮ್ಭಕಂ। ಇರಿಯಾ ಪಥಸ್ಸ ವಿಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ಸಹ ಅವಿನಾಭಾವತೋ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ನ ಯುಜ್ಜತಿ।

ಇಧ ಹಿ ಇರಿಯಾಪಥುಪತ್ಥಮ್ಭನಂನಾಮ ವಿಞ್ಞತ್ತಿರಹಿತಮೇವಾ ಧಿಪ್ಪೇತಂ, ನ ವಿಞ್ಞತ್ತಿಸಹಿತಂ। ಇತರಥಾ ಅಪ್ಪನಾಜವನಾನಂಪಿ ವಿಞ್ಞತ್ತಿಜನಕತಾ ಆಪಜ್ಜೇಯ್ಯಾತಿ। **ಸೋಮನಸ್ಸಜವನಾನಿ ತೇರಸಾತಿ** ಹಸಿತುಪ್ಪಾದೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಲೋಭಮೂಲತೋ ಮಹಾ ಕುಸಲತೋ ಮಹಾ ಕ್ರಿಯತೋ ಚ ಚತ್ತಾರಿಚತ್ತಾರೀತಿ ತೇರಸ ಸೋಮನಸ್ಸಜವನಾನಿ। ತೇಸುಪನ ಕುಸಲಾ ಕುಸಲತೋ ಅಟ್ಠಪುಥುಜ್ಜನಾನಂ। ದಿಟ್ಠಿವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾ ಕುಸಲಕುಸಲತೋ ಛಸೇಕ್ಖಾನಂ। ಕ್ರಿಯತೋ ಪಞ್ಚಖೀಣಾಸವಾನನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಸಬ್ಬಂ ಕಾಯವಚೀಮನೋಕಮ್ಮಂ ಞಾಣಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಂ ಞಾಣಾನುಪರಿವತ್ತನ್ತಿ ವಚನತೋ ವಿಚಾರಣಕಿಚ್ಚರಹಿತೋ ಹಸಿತುಪ್ಪಾದೋ ಸಬ್ಬಞ್ಞುಬುದ್ಧಾನಂ ನಸಮ್ಭವತೀತಿ ಏವಂ ಪವತ್ತೋ ವಾದೋ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತೋಯೇವ। ತಸ್ಮಿಂವಾದೇ ಹಿ ಸತಿ ಇತರೇಸಂಪಿ ಅಹೇತುಕಚಿತ್ತಾನಂ ಞಾಣವಿಪ್ಪಯುತ್ತಮಹಾ ಕ್ರಿಯಜವನಾನಞ್ಚ ಬುದ್ಧಾನಂ ಅಸಮ್ಭವೋ ಆಪಜ್ಜತಿ। ತಸ್ಮಾ ತೇಸಂ ಹಸಿತುಪ್ಪಾದಚಿತ್ತೇನ ಪವತ್ತಸ್ಸ ಸಿತಕಮ್ಮಸ್ಸ ಪುಬ್ಬಾಪರಪವತ್ತಾನಂ ಞಾಣಾನಂ ವಸೇನ ಞಾಣಪುಬ್ಬಙ್ಗಮತಾ ಞಾಣಾನುಪರಿವತ್ತತಾ ಚ ವೇದಿತಬ್ಬಾತಿ। **ಸೀತುಣ್ಹೋತು ಸಮಞ್ಞಾತಾತಿ** ಇದಂ ಸೀತಂ ಇದಂ ಉಣ್ಹನ್ತಿ ಏವಂ ಸಬ್ಬ ಲೋಕಿಯಮಹಾಜನೇಹಿ ಸುಟ್ಠು ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ ಞಾತಾ। **ಠಿತಿಪ್ಪತ್ತಾವಾತಿ** ಅತ್ತನೋ ಠಿತಿಭಾವಂ ಠಿತಿಕ್ಖಣಂವಾ ಪತ್ತಾಏವ। ನ ಪನ ಚಿತ್ತಮಿವ ಜಾಯನ್ತ ಮತ್ತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಕಾರಣಂ ವುತ್ತಮೇವ।

[೧೯೭] ಯಂ ಪನ **ವಿಭಾವನಿಯಂ**

“ಪಚ್ಛಾಜಾತಾದಿಪಚ್ಚಯುಪತ್ಥಮ್ಭಲಾಭೇನ ಠಿತಿಕ್ಖಣೇಏವ ಉತುಓಜಾನಂ ಬಲವಭಾವೋತಿ ವುತ್ತಂ ತೇಜೋಧಾತು ಠಿತಿಪ್ಪತ್ತಾತಿಆದಿ”। ತತ್ಥ ಪಚ್ಛಾಜಾತಪಚ್ಚಯವಚನಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವಿಚಾರಿತಮೇವ।

ಅಪಿಚ, ಯದಿ ಉತುನೋ ಬಲವಭಾವೋ ರೂಪುಪ್ಪಾದನಞ್ಚ ಪಚ್ಛಾಜಾತಪಚ್ಚಯಾಯತ್ತಂ ಸಿಯಾ। ಏವಂ ಸತಿ ಸೋ ಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತಸ್ಸ ಠಿತಿಕ್ಖಣೇ ರೂಪಂ ನ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇಯ್ಯ, ತದಾ ಪಚ್ಛಾಜಾತಪಚ್ಚಯಸ್ಸೇವ ಅಭಾವತೋ। ವಕ್ಖತಿಚ **ಠಿತಿಕಾಲಮುಪಾದಾಯ ಉತುಸಮುಟ್ಠಾನಾ**ತಿ। ಏತ್ಥಚ **ಠಿತಿಕಾಲ**ನ್ತಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತಸ್ಸ ಠೀತಿಕಾಲೋ ವುತ್ತೋತಿ। ತಸ್ಮಾ ಪಚ್ಛಾಜಾತಪಚ್ಚಯವಚನಂ ವಿಚಾರೇತ್ವಾ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛಿತಬ್ಬನ್ತಿ। **ಓಜಾಸಙ್ಖಾತೋ ಆಹಾರೋ**ತಿ ಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನಾದಿವಸೇನ ಚತುಬ್ಬಿಧೋ ಅಜ್ಝತ್ತಸನ್ತಾನ ಗತೋಅಸಿತಪೀತಖಾಯಿತಸಾಯಿತವಸೇನ ಚತುಬ್ಬಿಧೋ, ಬಹಿದ್ಧಸನ್ತಾ ನಗತೋಚ ಓಜಾಸಙ್ಖಾತೋ ದುವಿಧಾಹಾರೋ। ತದುಭಯಾಪಿಚ ಸಂಸಗ್ಗ ವಸೇನ ಲದ್ಧುಪತ್ಥಮ್ಭಾ ಏವರೂಪಂ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ **ಅಜ್ಝೋಹರಣ ಕಾಲೇ**ತಿ। ಏತ್ಥಚ ಬಹಿದ್ಧಾಸಮ್ಭೂತೇನ ಉತುನಾ ಸಹ ಅಜ್ಝತ್ತ ಸಮ್ಭೂತಾನಂ ಚತುಸಮುಟ್ಠಾನಾನಂ ಉತುಓಜಾನಂ ವಿಯ ಬಹಿದ್ಧಾಸಮ್ಭೂತಾಯ ಓಜಾಯಪಿ ಅಜ್ಝತ್ತಂ ರೂಪಸಮುಟ್ಠಾನಂ ಸಬ್ಬಅಟ್ಠಕಥಾಸು ವುತ್ತಂ।

ಯಥಾಹ-ಮಜ್ಝಿಮಟ್ಠಕಥಾಯಂ

> ಕಬಳೀಕಾರಾಹಾರೋ ತಾವ ಮುಖೇ ಠಪಿತಮತ್ತೋ ಏವ ಅಟ್ಠರೂಪಾನಿ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತಿ। ದನ್ತವಿಚುಣ್ಣಿತಂ ಪನ ಅಜ್ಝೋಹರೀಯಮಾನಂ ಏಕೇಕಂ ಸಿತ್ಥಂ ಅಟ್ಠ ಅಟ್ಠ ರೂಪಾನಿ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತೀತಿ।

ಆಚರಿಯಧಮ್ಮಪಾಲತ್ಥೇರೇನ ಪನ ಯದಿ ಬಹಿದ್ಧಸಮ್ಭೂತಾ ಓಜಾ ರೂಪಂ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇಯ್ಯ, ಏವಂ ಸತಿ ಯಥಾ ಬಹಿದ್ಧಸಮ್ಭೂತೋ ಉತು ಅಜ್ಝತ್ತಞ್ಚ ಬಹಿದ್ಧಾಚ ರೂಪಂ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತಿ। ತಥಾ ಸಾ ಬಹಿದ್ಧಾಪಿ ರೂಪಂ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇಯ್ಯ। ನ ಪನ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತಿ। ತಸ್ಮಾ ಸಾ ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಪತ್ವಾಪಿ ರೂಪಂ ನ ಸಮುಟ್ಠಾ ಪೇತಿಯೇವ। ಏಕನ್ತೇನ ಪನ ಅಜ್ಝತ್ತಓಜಾಏವ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತಿ। ಸಾ ಪನ ತಸ್ಸಾ ಉಪತ್ಥಮ್ಭನಪಚ್ಚಯೋಏವ ಹೋತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ ಮುಖೇ ಠಪಿತಮತ್ತೋಏವ। ನ ಸಙ್ಖಾದಿತೋ। ತತ್ತಕೇನಪಿ ಅಬ್ಭನ್ತರಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿಯೇವ, ಕೇನಾಹ ಅಟ್ಠ ಅಟ್ಠ ರೂಪಾನಿ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತೀತಿ ಮಜ್ಝಿಮಟೀಕಾಯಂ ವುತ್ತಂ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಉಪಾದಿನ್ನಕಾ ಉತು ಓಜಾನಾಮ ಸುಟ್ಠು ಪಣೀತರೂಪಾ ಹೋನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ಬಹಿದ್ಧಾ ಓಜಾಪಿ ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಪತ್ವಾ ತೇನ ಉತುನಾ ಸುಟ್ಠು ಸೇದಿಯಮಾನಾ ತಾಯಚ ಓಜಾಯ ಸುಟ್ಠು ಉಪತ್ಥಮ್ಭೀಯ ಮಾನಾ ಸರೀರೇ ಮೇದಸಿನೇಹುಪಚಯವಸೇನ ರೂಪಂ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತಿಯೇವಾತಿ ಯುತ್ತಂ। ಅಜ್ಝೋಹರಣಕಾಲೇತಿ ಇದಞ್ಚ ಸುಟ್ಠು ಬಲವಭಾವಪ್ಪತ್ತ ಕಾಲಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ವಿಸುದ್ಧಿಮಗ್ಗೇ ಪನ ಮಾತರಾ ಪರಿಭುತ್ತಾಹಾರೋಪಿ ದಾರಕಸ್ಸ ಸರರಂ ಫರಿತ್ವಾ ರೂಪಂ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತಿ। ಸರೀರೇ ಮಕ್ಖಿತಾಹಾ ರೋಪಿ ರೂಪಂ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತೀತಿ ವುತ್ತಂ। ಮುಖೇ ಠಪಿತಮತ್ತೋಏವ ಅಟ್ಠರೂಪಾನಿ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತೀತಿಚ ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತನ್ತಿ। **ಠಾನ ಪತ್ತೋವಾ**ತಿ ಅತ್ತನೋ ಠಿತಿಕ್ಖಣಂ ಪತ್ತೋಏವ। ಏತ್ಥಚ ಚತೂಸು ಸಮುಟ್ಠಾನೇಸು ಉತುಏವ ಮಹನ್ತೋ ಮಹಾಥಾಮೋ ಮಹಾವಿಪ್ಫಾರೋಚ ಹೋತಿ। ಸೋ ಹಿ ಸಕಲಸ್ಸಪಿ ಓಕಾಸಲೋಕಸ್ಸ ಬಹಿದ್ಧಾ ಸಙ್ಖಾರಲೋಕಸ್ಸಚ ಸಮುಟ್ಠಾ ಪಕೋ ವಿನಾಸಕೋ ಚ ಹೋತಿ। ಸತ್ತಲೋಕಸ್ಸಚ ಸೋಏವ ಮಹನ್ತೋ ಅಜ್ಝತ್ತಸಮ್ಭಾರಭೂತೋ ಹೋತಿ। ಇತರಾನಿ ಪನ ತೀಣಿ ತಸ್ಸ ಪರಿವಾರಮತ್ತಾನಿಏವ ಸಮ್ಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ।

ಹದಯ ಇನ್ದ್ರಿಯ ರೂಪಾನಿ ಕಮ್ಮಜಾನೇವ, ನ ಚಿತ್ತಜಾದಿನಿ। ಯದಿಏವಂ ವಿಪ್ಪಸನ್ನಾನಿ ಖೋ ತೇ ಆವುಸೋ ಸಾರಿಪುತ್ತ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ। ಕತರೇನ ತ್ವಂ ಏತರಹಿ ವಿಹಾರೇನ ವಿಹರಸೀತಿ ಕಸ್ಮಾ ವುತ್ತನ್ತಿ। ಇನ್ದ್ರಿಯಸಮ್ಭಾರಾನಂ ವಣ್ಣಾನಂ ಸಮಾಪತ್ತಿ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಿತಾನಂ ವಿಸದವಿಪ್ಪಸನ್ನತಾವಸೇನ ಉಪಚರಿ ತತ್ತಾತಿ। ತಥಾ ಹಿ ಏಕಾಬದ್ಧಪವತ್ತಾನಿ ಚತುಜರೂಪಾನಿ ಏಕಸ್ಮಿಂ ವಿಪ್ಪಸನ್ನೇ ಸಬ್ಬಾನಿ ವಿಪ್ಪಸನ್ನಾನೇವ ಹೋನ್ತಿ। ಮಿಲಾತೇಚ ಮಿಲಾತಾನೇವಾತಿ। ಉತುಚಿತ್ತಾಹಾರಾ ಪನ ತೇಸಂ ನವನ್ನಂ ಉಪತ್ಥಮ್ಭನಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಏತ್ಥ ಚ ಉಪ್ಪಲಪದುಮಾನಿ ವಿಯ ಕಮ್ಮಜರೂಪಾನಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಾನಿ। ತೇಸಂ ಬೀಜಂ

ವಿಯ ಕಮ್ಮಂ। ಕದ್ದಮೋದಕಾನಿ ವಿಯ ಉತುಆಹಾರಾದೀನಿ। **ವಿಞ್ಞತ್ತಿ ದ್ವಯಂ ಚಿತ್ತಜಮೇವ**। ತಥಾ ಹಿ ತಂ ಚಿತ್ತಸಹಭೂ ಚಿತ್ತಾನುಪರಿವತ್ತಿಧಮ್ಮೇಸು ಭಗವತಾ ನಿದ್ದಿಟ್ಠನ್ತಿ। **ಸದ್ದೋಚಿತ್ತೋತುಜೋತಿ** ಕಸ್ಮಾ ವುತ್ತಂ। ನನುನಿಧಿಕಣ್ಡಸುತ್ತೇ ಸುವಣ್ಣತಾ ಸುಸರತಾ ಸುಸಣ್ಠಾನಂ ಸುರೂಪತಾತಿಆದಿನಾ ತಾದಿಸೇನ ಕಮ್ಮವಿಸೇಸೇನ ಸದ್ದಸಮ್ಪತ್ತಿನಾಮ ವುತ್ತಾತಿ। ಸಚ್ಚಂ, ಕಮ್ಮವಿಸೇಸೇನ ಪನ ಯಥಾ ಸುವಿಸದೋ ಸುಮಧುರೋ ಸದ್ದೋ ಪವತ್ತತಿ, ತಥಾ ಠಾನಕರಣಗತಾನಂ ಉಪಾದಿನ್ನಕಸರೀರಾನಂ ಸುಸಣ್ಠಿತತಾ ವಾತ ಸೇಮ್ಹಾದೀಹಿ ಅಪಲಿಬುದ್ಧತಾಚ ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಾ ತಮ್ಮೂಲಿಕಾಸದ್ದಸಮ್ಪತ್ತಿ ಕಮ್ಮಫಲೇಸು ಪಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಸುಸರತಾತಿ ವುತ್ತಾ। ನ ಏಕನ್ತೇನ ಸದ್ದಸ್ಸ ಕಮ್ಮಜನಿತತ್ತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಲಹುತಾದಿತ್ತಯಂ ಉತುಚಿತ್ತಾಹಾರೇಹಿ ಸಮ್ಭೋತೀತಿ ಕಸ್ಮಾ ವುತ್ತಂ। ನನು ಅಪ್ಪಾಬಾಧಸಂವತ್ತನಿಕಾ ಏಸಾ ಮಾಣವ ಪಟಿಪದಾ, ಯದಿದಂ ಅವಿಹಿಂಸಾತಿ ವುತ್ತಂ। ಅಪ್ಪಾಬಾಧ ಪಚ್ಚಯಸಮುಟ್ಠಿತಞ್ಚ ಏತಂ ರೂಪತ್ತಯಂ। ತಥಾ ಹಿ ದನ್ಧತ್ತಾದಿ ಕರ ಧಾತುಕ್ಖೋಭ ಪಟಿಪಕ್ಖಪಚ್ಚಯ ಸಮುಟ್ಠಾನತಾ ಏತಸ್ಸ ವುತ್ತಾತಿ। ವುಚ್ಚತೇ, ಕಮ್ಮಜರೂಪಾನಿನಾಮ ಉದಕೇ ಪಕ್ಖಿತ್ತಾನಿ ಸತಪಾಕತೇಲಾನಿ ವಿಯ ಪಕತಿಯಾವ ಕಮ್ಮಾನುರೂಪಂ ಲಹು ಮುದು ಕಮ್ಮಞ್ಞ ಭೂತಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ತೇಸಂ ವಿಸುಂ ಲಹುತಾದಿ ವಿಕಾರೋನಾಮ ನತ್ಥಿ। ಯತೋ ತೇಸಂ ಏಕಸ್ಮಿಂಭವೇ ಏಕಾಅದ್ಧಾ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನತಾವ ಲಬ್ಭತೀತಿ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ಯಮಕೇಸುಪಿ ತೇಸಂ ಕಾಲಭೇದೋ ಪಟಿಸನ್ಧಿಚುತಿಪರಿಚ್ಛಿನ್ನೇನ ಅದ್ಧಾ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೇನೇವ ಗಹಿತೋತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಚಿತ್ತಂನಾಮ ನಾನಾನೀವರಣಭೇದವಸೇನವಾ ಸುಖ ದುಕ್ಖ ಪೀತಿ ಪಸ್ಸದ್ಧಿ ಸದ್ಧಾ ಪಞ್ಞಾದಿ ವಸೇನವಾ ನಾನಾ ಖಣೇಸು ನಾನಾ ಅವತ್ಥಾ ಯುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ತಥಾ ಉತುಆಹಾರಾಚ ಸಪ್ಪಾಯಾ ಸಪ್ಪಾಯಭೇದವಸೇನ। ತಸ್ಮಾ ತೇಹಿ ತೀಹಿ ಸಮುಟ್ಠಿತ ರೂಪಾನಿಏವ ನಾನಾಖಣೇಸು ಗರುಕಲಹುಕಾದಿ ವಸೇನ ನಾನಾವಿಕಾರಯುತ್ತಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ಯತೋ ತೇಸಂ ಸನ್ತತಿ ಸಮಯ ವಸೇನ ಕಾಲಭೇದೋ ಲಬ್ಭತಿ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ಯಮಕೇಸುಪಿ ಅಕಮ್ಮಜಾನಂ ಪವತ್ತಿಕಾಲೇ ಖಣಸನ್ತತಿವಸೇನಪಿ ಕಾಲಭೇದೋ ಗಹಿತೋತಿ। ನನು ಕಮ್ಮವಿಪಾಕಜಾ ಆಬಾಧಾತಿ ವುತ್ತಂ। ಸತಿಚ ಕಮ್ಮ ಸಮುಟ್ಠಾನೇ ಆಬಾಧರೂಪೇ ತತೋವುಟ್ಠಾನಭೂತೋ ಕಮ್ಮಜೋ ಲಹುತಾದಿ ಗುಣೋಪಿ ವಿಸುಂ ಲಬ್ಭಮಾನೋ ಸಿಯಾತಿ। ನ। ಯೇಸಞ್ಹಿ ವಸೇನ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸರೀರೇ ಕಮ್ಮವಿಪಾಕಜಾನಾಮ ಆಬಾಧಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ತಾನಿ ಉಪಪೀಳಕುಪ ಘಾತಕಕಮ್ಮಾನಿಪಿ ಗತಿಕಾಲಪಯೋಗ ವಿಪತ್ತಿಯೋ ಲಭಮಾನಾನಿ ಏವ ಸರೀರಟ್ಠಕಾ ಪಥವಾದಯೋ ವಾತಪಿತ್ತಾದಯೋಚ ಉತುಸಮುಟ್ಠಾನಾ ಧಾತುಯೋ ಖೋಭೇತ್ವಾ ನಾನಾಬಾಧೇ ಉಪ್ಪಾದೇನ್ತಿ। ಉತುಸಮುಟ್ಠಾನಾಸು ಪನ ಖುಬ್ಭಿತಾಸು ಇತರಾನಿ ತದನುಗತಿಕಾನಿ ಏವ ಹೋನ್ತಿ। ತೇನೇವ ಹಿ ಸೀತೇನಪಿ ರುಪ್ಪತಿ, ಉಣ್ಹೇನಪಿ ರುಪ್ಪತಿ, ಜಿಗಚ್ಛಾಯಪಿ ರುಪ್ಪತಿ, ಪಿಪಾಸಾಯಪಿ ರುಪ್ಪತೀತಿಆದಿನಾ ಉತುಪಧಾನೋವ ರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ರುಪ್ಪನಪಚ್ಚಯೋ ವುತ್ತೋತಿ। ತಸ್ಮಾ ಕೇವಲಂ ಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನೋ ಆಬಾಧೋನಾಮ ನತ್ಥಿ। ಯತೋ ಯಥಾವುತ್ತೋ ಕಮ್ಮಜೋ ಲಹುತಾದಿಗುಣೋನಾಮ ವಿಸುಂ ಲಬ್ಭಮಾನೋ ಸಿಯಾತಿ।

ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಅವಿಹಿಂಸಾ ಕಮ್ಮನಿಬ್ಬತ್ತಾ ಸತ್ತಾ ತೇಸಂ ಉಪಪೀಳಕಾದೀನಂ ಕಮ್ಮಾನಂ ಸುವಿದೂರತಾಯಚೇವ ಸರೀರಕೋಟ್ಠಾಸಾನಂ ಘನಸಿನಿದ್ಧಸಣ್ಠಿತಿಯಾ ದುಕ್ಖೋಭನಿಯತಾಯಚ ನಿಬ್ಬತ್ತಭವೇ ನಿರಾಬಾಧಾ ಹೋನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ತದತ್ಥಂ ಸನ್ಧಾಯ ಅಪ್ಪಾಬಾಧಸಂವತ್ತನಿಕಾ ಏಸಾ ಮಾಣವಪಟಿಪದಾ। ಯದಿದಂ ಅವಿಹಿಂಸಾತಿ ವುತ್ತಂ, ನ ಪನ ಅಪ್ಪಾಬಾಧನಿಮಿತ್ತಸ್ಸ ಲಹುತಾದಿತ್ತಯಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನತಾಯ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ರೂಪಕಣ್ಡೇನ ಕಮ್ಮಸ್ಸಕಟತ್ತಾರೂಪೇಸು ಏವ ಏತಂ ರೂಪತ್ತಯಂ ನಿದ್ದಿಟ್ಠನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ರೂಪಕಲಾಪಾನಾಮ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಪರಮಾಣುಸ್ಮಿಂಪಿ ಬಹುವಿಧಾ ಹುತ್ವಾ ಪವತ್ತನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ಚತುಜರೂಪ ಕಲಾಪೇಸು ಘನಭಾವೇನ ಪವತ್ತಮಾನೇಸು ಕಲಾಪನ್ತರಭೂತಾ ಆಕಾಸಧಾತುಪಿ ದಿಸ್ಸಮಾನಾಏವ ಹೋತೀತಿ ಕತ್ವಾ ಚತುಜೇಸು ತಸ್ಸಾ ಗಹಣಂ ಕತಂ। ಕಾಮಂ ಸಬ್ಬಾನಿಪಿ ಅನಿಪ್ಫನ್ನರೂಪಾನಿ ಕೇನಚಿ ಪಚ್ಚಯೇನ ಅನಿಪ್ಫಾದಿತಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ತೇಸು ಪನ ನ ತಥಾ ಲಕ್ಖಣರೂಪಾನಿ। ಯಥಾ ಇತರಾನಿ ಚಿತ್ತಾದಿ ಪಚ್ಚಯ ವಿಸೇಸೇನ ದಿಸ್ಸಮಾನ ವಿಸೇಸಾನಿ ಹೋನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ **ಲಕ್ಖಣರೂಪಾನಿ ನ ಕುತೋಚಿ ಜಾಯನ್ತೀ**ತಿ। **ಜಾಯಮಾನಾದಿ ರೂಪಾನ**ನ್ತಿ ಜಾಯಮಾನ ಜಿಯ್ಯಮಾನ ಮಿಯ್ಯಮಾನಾನಂ ರೂಪಕಲಾಪಾನಂ।

ಸಭಾವತ್ತಾತಿ ಜಾತಿಜರಾಮರಣಸಙ್ಖಾತಲಕ್ಖಣಸಭಾವಮತ್ತತ್ತಾ। ಏತ್ಥಚ ರೂಪಕಣ್ಡೇ ಉತುಸಮುಟ್ಠಾನನ್ತಿ ಚ ಆಹಾರಸಮುಟ್ಠಾನನ್ತಿ ಚ ವುತ್ತಂ ನತ್ಥಿ। ಪಟ್ಠಾನೇ ಏವ ವುತ್ತಂ।

ಏತ್ಥ ಸಿಯಾ, ಜರತಾ ಅನಿಚ್ಚತಾ ಪಾಳಿಯಮೇವ ನ ಕುತೋಚಿ ಸಮುಟ್ಠಾನಾತಿ ವುತ್ತಾ। ತಸ್ಮಾ ಇಧಪಿ ತಾಸಂ ನಕುತೋಚಿ ಸಮುಟ್ಠಾನೇಸು ಗಹಣಂ ಯುತ್ತಂ। ಉಪಚಯಸನ್ತತಿಯೋ ಪನ ಪಾಳಿಯಂಪಿ ಕುತೋಚಿ ಸಮುಟ್ಠಾನೇಸು ವುತ್ತಾ। ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂಪಿ ತಾಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ವಿಸತಿ ಕಮ್ಮಜರೂಪಾನಿ ಸತ್ತರಸ ಚಿತ್ತಜರೂಪಾನಿ ಚುದ್ದಸ ಉತುಜರೂಪಾನಿ ತೇರಸ ಆಹಾರಜ ರೂಪಾನಿ ವುತ್ತಾನಿ। ತಸ್ಮಾ ಇಧ ತಾಸಂ ನಕುತೋಚಿಸಮುಟ್ಠಾನತಾ ನವತ್ತಬ್ಬಾತಿ। ವುಚ್ಚತೇ, ರೂಪಜನಕಾನಂ ಜನನಬ್ಯಾಪಾರೋನಾಮ ಅತ್ತನಾ ಜನಿತರೂಪಾನಂ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ ಏವ ಫರತಿ। ನ-ತತೋ ಪರಂ, ತಸ್ಮಾ ತಸ್ಮಿಂ ಖಣೇ ಲಬ್ಭಮಾನಾ ಉಪಚಯಸನ್ತತಿಯೋಯೇವ ಕುತೋಚಿ ಜಾತಪರಿಯಾಯಂ ಅರಹನ್ತಿ, ನ ಜರತಾ ಅನಿಚ್ಚತಾಯೋತಿ ಕತ್ವಾ ಪಾಳಿಯಂ ಅಟ್ಠಕಥಾ ಯಂಚ ತಾಸಂಏವ ಕುತೋಚಿ ಸಮುಟ್ಠಾನೇಸು ಗಹಣಂ ಕತಂ। ಅಪಿಚ, ಪುಬ್ಬೇ ಅಜಾತಾ ಧಮ್ಮಾ ಪಚ್ಚಯೇ ಸತಿ ಜಾಯನ್ತಿ। ಅಸತಿ ನ ಜಾಯನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥಿ। ಜಾತಾ ಪನ ಧಮ್ಮಾ ಪಚ್ಚಯೇ ಸತಿ ಜಿಯ್ಯನ್ತಿ, ಮಿಯ್ಯನ್ತಿ। ಅಸತಿ ನಜಿಯ್ಯನ್ತಿ ನಮಿಯ್ಯನ್ತೀತಿ ನತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ ಪುರಿಮಾನಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ಪವತ್ತಿ ಏಕನ್ತೇನ ಪಚ್ಚಯಾಯತ್ತಾ ಹೋತಿ। ಪಚ್ಛಿಮಾನಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ಪವತ್ತಿ ಪನ ಏಕನ್ತೇನ ಪಚ್ಚಯ ನಿರಪೇಕ್ಖಾ ಹೋತೀತಿ ಇಮಿನಾ ಪರಿಯಾಯೇನ ತಾಸಂ ತೇಸು ಗಹಣಂ ಅಗಹಣಞ್ಚ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಯಂ ಪನ ಸುತ್ತಪದೇಸು ಜರಾಮರಣಂ ಭಿಕ್ಖವೇ ಸಙ್ಖತಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಸಮುಪ್ಪನ್ನನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ಜಾತಿಯಾ ಸತಿಏವ ತದುಭಯಂ ಪಞ್ಞಾಯತಿ। ಅಸತಿ ನ ಪಞ್ಞಾಯತೀತಿ ಇಮಿನಾ ಪರಿಯಾಯೇನ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಇಧ ಪನ ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತನಯೇನ ಇತರ ಅನಿಪ್ಫನ್ನರೂಪಾನಿ ವಿಯ ಚತ್ತಾರಿಪಿ ಏತಾನಿ ಚಿತ್ತಾದಿಪಚ್ಚಯವಿಸೇಸೇನ ದಿಸ್ಸಮಾನವಿಸೇಸಾನಿ ನ ಹೋನ್ತೀತಿ ಚತುನ್ನಂಪಿ ನ ಕುತೋಚಿ ಜಾತತಾ ವುತ್ತಾ। ಏವಂಸನ್ತೇಪಿ ಸಾರತರಂ ಪಾಳಿನಯಂ ಅತಿಧಾವನ್ತೋ ವಿಯ ಹೋತೀತಿ ಉಪಚಯಸನ್ತ ತೀನಂ ಕುತೋಚಿ ಸಮುಟ್ಠಾನೇಸು ಸಙ್ಗಹೋಏವ ಸೇಯ್ಯೋತಿ। [ರೂಪಸಮುಟ್ಠಾನನಯೋ]

೧೫೯. ಏಕೋ ಏವ ಜಾತಿ ಸಙ್ಖಾತೋ ಉಪ್ಪಾದೋ ಏತೇಸನ್ತಿ **ಏಕುಪ್ಪಾದಾ**। ಏಕೋಏವ ಅನಿಚ್ಚತಾಸಙ್ಖಾತೋ ನಿರೋಧೋ ಏತೇಸನ್ತಿ **ಏಕನಿರೋಧಾ**। ಏಕಸದ್ದೋ ಚೇತ್ಥ ಸಙ್ಖಾನೇ ಪವತ್ತೋ। ತಸ್ಮಾ ತೇನ ಯಾನಿ ರೂಪಾನಿ ಏಕಾಯಏವ ಜಾತಿಯಾ ಜಾಯನ್ತಿ। ಏಕಾಯ ಏವ ಅನಿಚ್ಚತಾಯ ನಿರುಜ್ಝನ್ತಿ। ತೇಸಂ ಪಿಣ್ಡಿ ಇಧ ರೂಪಕಲಾಪೋನಾಮಾತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ಯೇ ಪನ ಕಲಾಪಗತ ರೂಪಗಣನಾಯ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಕಲಾಪೇಪಿ ಅನೇಕಾನಿ ಜಾತಿಆದೀನಿ ಕಪ್ಪೇನ್ತಿ, ತೇಸಂ ಮೂಲಟೀಕಾಯ ನಸಮೇತಿ। ಯುತ್ತಿಚ ನತ್ಥಿ। ವುತ್ತಞ್ಹಿ ತತ್ಥ ಏಕೇಕಕಲಾಪ ಪರಿಯಾಪನ್ನಾನಂ ರೂಪಾನಂ ಸಹೇವ ಉಪ್ಪಾದಾದಿಪವತ್ತಿತೋ ಏಕೇಕಕಲಾಪಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಾದಯೋ ಏಕೇಕಾವ ಹೋನ್ತೀತಿ ಯಥಾ ಏಕೇಕಸ್ಸ ಕಲಾಪಸ್ಸ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಕಲಾಪಾ ನುಪಾಲಕಂ ಉಪಾದಾಯ ರೂಪನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಏವಂ ಕಲಾಪುಪ್ಪಾದಾದಿ ಸಭಾವಾ ಜಾತಿಆದಯೋ ಉಪಾದಾಯರೂಪಾನಿಚ್ಚೇವ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ಏವಂ ವಿಕಾರಪರಿಚ್ಛೇದ ರೂಪಾನಿಚ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾನೀತಿ। ಯದಿಚ ಯೋ ಆಯತನಾನಂ ಆಚಯೋ। ಸೋ ರೂಪಸ್ಸ ಉಪಚಯೋತಿಚ ಯೋ ರೂಪಸ್ಸ ಉಪಚಯೋ। ಸಾರೂಪಸ್ಸ ಸನ್ತತೀತಿಚ ವುತ್ತತ್ತಾ ತಾನಿ ಜಾತಿಆದೀನಿ ಲಕ್ಖಣರೂಪಾನಿ ವಿಸುಂವಿಸುಂ ರೂಪಾನಂಏವ, ನಕಲಾಪಸ್ಸಾತಿ ವುಚ್ಚೇಯ್ಯುಂ। ಚತುನ್ನಂ ಮಹಾಭೂತಾನಂ ಉಪಾದಾಯ ಪಸಾದೋ ರೂಪೀನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಆಯೂತಿಆದಿನಾ ವುತ್ತತ್ತಾ ಚಕ್ಖಾದಿ ಜೀವಿತಾದೀನಿಪಿ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಕಲಾಪೇ ಅನೇಕಾನಿಏವ ಆಪಜ್ಜೇಯ್ಯುಂ। ತಸ್ಮಾ ತಥಾ ಕಪ್ಪನಂ ಅಕತ್ವಾ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಕಲಾಪೇ ಅಞ್ಞಾನಿ ಉಪಾದಾರೂಪಾನಿ ವಿಯ ಲಕ್ಖಣರೂಪಾನಿಪಿ ಏಕೇಕಾನಿಏವಾತಿ ನಿಟ್ಠಂ ಗನ್ತಬ್ಬನ್ತಿ।

ಏಕೋ ಸಮಾನೋ ಮಹಾಭೂತಸಙ್ಖಾತೋ ನಿಸ್ಸಯೋ ಏತೇಸನ್ತಿ **ಏಕನಿಸ್ಸಯಾ**। ಏತ್ಥ ಪನ ಸಮಾನತ್ಥೇ ಏಕಸದ್ದೋ ಯುತ್ತೋ। ಚತುನ್ನಂ ಭೂತಾನಂ ನಿಸ್ಸಯತಾಸಮ್ಭವತೋ। ಯಾನಿಚಏಕುಪ್ಪಾದತಾದೀಹಿತೀಹಿಲಕ್ಖಣೇಹಿ ಯುತ್ತಾನಿ। ತಾನಿ ಏಕನ್ತೇನ ಸಹವುತ್ತೀನಿ ನಾಮ ಹೋನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ **ಸಹವುತ್ತಿನೋ**ತಿ। ದಸಪರಿಮಾಣಾನಿಅಸ್ಸಾತಿದಸಕಂ। ದಸನ್ನಂ ಸಮೂಹೋ ವಾ ದಸಕಂ। ಚಕ್ಖುನಾ ಉಪಲಕ್ಖಿತಂ ದಸಕನ್ತಿ **ಚಕ್ಖುದಸಕಂ**। ಚಕ್ಖುಪಧಾನಂವಾ ದಸಕಂ ಚಕ್ಖುದಸಕಂ। ಏಸನಯೋ ಸೇಸೇಸುಪಿ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಚಿತ್ತಜೋ ಸದ್ದೋ ವಿಞ್ಞತ್ತಿವಿಕಾರೇನ ವಿನಾ ನಪವತ್ತತಿ। ವಿಞ್ಞತ್ತಿವಿಕಾರೋಚ ತೇನ ಸದ್ದೇನ ವಿನಾ ನಪವತ್ತತಿ। ತಸ್ಮಾ

ಚಿತ್ತಜಂ ಸದ್ದನವಕಂವಾ ವಚೀವಿಞ್ಞತ್ತಿನವಕಂವಾ ನಸಮ್ಭವತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ **ವಚೀವಿಞ್ಞತ್ತಿ ಸದ್ದೇ ಹಿ ಚ ಸಹವಚೀವಿಞ್ಞತ್ತಿ ದಸಕನ್ತಿ** ವುತ್ತಂ। ಏತ್ಥ ಪನ ವಿಞ್ಞತ್ತಿ ವಿಕಾರೋ ಸದ್ದೇನ ವಿನಾ ನಪವತ್ತತೀತಿ ಇದಂ ತಾವ ಯುಜ್ಜತಿ। ಯಾ ತಾಯ ವಾಚಾಯ ವಿಞ್ಞತ್ತಿ ವಿಞ್ಞಾಪನಾ ವಿಞ್ಞಾಪಿತತ್ತಂ। ಇದಂ ತಂರೂಪಂ ವಚೀವಿಞ್ಞತ್ತೀತಿ ಹಿ ವುತ್ತಂ। ವಿಞ್ಞತ್ತಿವಿಕಾರರಹಿತಂ ಪನ ಚಿತ್ತಜಂ ಸದ್ದನವಕಂ। ಅಟ್ಠಕಥಾಸು ಆಗತಮೇವ। ಯಥಾಹ-ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದ ನಿದ್ದೇಸೇಸು ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣತೋ ಉದ್ಧಂ ಪವತ್ತಉತುತೋಚೇವ ಚಿತ್ತತೋಚ ಸದ್ದನವಕನ್ತಿ।

ಮಹಾಅಟ್ಠಕಥಾ ನಯೇನ ವಿಞ್ಞತ್ತಿ ರಹಿತೋ ವಿತಕ್ಕ ವಿಪ್ಫಾರ ಸದ್ದೋನಾಮ ಅಸೋತ ವಿಞ್ಞೇಯ್ಯೋ ಚಿತ್ತಜೋ ಸದ್ದೋ ಲಬ್ಭತಿ। ಸೋ ಪನ ಸಙ್ಗಹಕಾರೇನ ಪಟಿಸಿದ್ಧೋ। ಯಥಾಹ-ಪಟ್ಠಾನೇಪಿ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಂ ಸದ್ದಾಯತನಂ ಸೋತವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋತಿ ಆವತಂ। ತಸ್ಮಾ ವಿನಾ ವಿಞ್ಞತ್ತಿಘಟ್ಟನಾಯ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೋ ಅಸೋತ ವಿಞ್ಞೇಯ್ಯೋ ವಿತಕ್ಕವಿಪ್ಫಾರಸದ್ದೋನಾಮ ನತ್ಥೀತಿ। ವಿಸುದ್ಧಿಮಗ್ಗೇ ಅಸ್ಸಾಸ ಪಸ್ಸಾಸೇ ಚಿತ್ತಜಂ ಸದ್ದನವಕಂ ವುತ್ತಂ। ಯಥಾಹ-ಚಿತ್ತಜೇ ಅಸ್ಸಾಸ ಪಸ್ಸಾಸ ಕೋಟ್ಠಾಸೇಪಿ ಓಜಟ್ಠಮಕಞ್ಚೇವ ಸದ್ದೋಚಾತಿ ನವಾತಿ, ಸದ್ದನವಕೇಚ ಆಗತೇ ಸದ್ದಲಹುತಾದಿ ದ್ವಾದಸಕಂಪಿ ಆಗತಮೇವ ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಾ ಸುದ್ಧಟ್ಠಕಂ, ಸದ್ದನವಕಂ, ಕಾಯವಿಞ್ಞತ್ತಿ ನಾಕಂ, ವಚೀವಿಞ್ಞತ್ತಿ ದಸಕಂ, ಲಹುತಾದೇಕಾ ದಸಕಂ, ಸದ್ದಲಹುತಾದಿದ್ವಾದಸಕಂ, ಕಾಯವಿಞ್ಞತ್ತಿ ಲಹುತಾದಿ ದ್ವಾದಸಕಂ, ವಚೀವಿಞ್ಞತ್ತಿಸದ್ದಲಹುತಾದಿ ತೇ ರಸಕನ್ತಿ ಅಟ್ಠಚಿತ್ತಜಕಲಾಪಾ ಪಚ್ಚೇತಬ್ಬಾತಿ। ಸಚ್ಚಸಙ್ಖೇಪೇ ಪನ ಸದ್ದ ಲಹುತಾದಿ ದ್ವಾದಸಕಂ ವಿಸುಂ ಅಗಹೇತ್ವಾ ಚಿತ್ತಜ ಕಲಾಪಾ ಸತ್ತೇವ ವುತ್ತಾ।

ಟೀಕಾಸು ಪನಸ್ಸ **ಪೋರಾಣಟೀಕಾಯಂ**

ಮಹಾಟ್ಠಕಥಾನಯೇನ ವಿಞ್ಞತ್ತಿರಹಿತೇ ಅಸೋತ ವಿಞ್ಞೇಯ್ಯೇ ವಿತಕ್ಕ ವಿಪ್ಫಾರಸದ್ದೇ ಸದ್ದನವಕಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಪುನ ವಾದನ್ತರಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೇನ। ಅಪಿಚ, ಮಹಾಜನಸನ್ನಿಪಾತಸ್ಸ ದೂರತೋ ಅಪಞ್ಞಾಯಮಾನಕ್ಖರಪದಬ್ಯಞ್ಜನತ್ಥೋ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನನಿಘೋಸಸದ್ದೋ ಅವಿಞ್ಞತ್ತಿಕೋ ಏವಾತಿ ವದನ್ತಿ। ತಥಾ ಮಿಗಪಕ್ಖೀನಂಚ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಭಾಸಂ ಅಜಾನನ್ತಾನಂ ಅನ್ಧದಮಿಳಾದಿನಂ ಅವಿಞ್ಞತ್ತಿಕೋ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಸದ್ದೋ ಅತ್ಥೀತಿ ವುತ್ತಂ।

ತತ್ಥ ವಿಞ್ಞತ್ತಿರಹಿತೋ ಅಸೋತವಿಞ್ಞೇಯ್ಯೋ ವಿತಕ್ಕವಿಪ್ಫಾರ ಸದ್ದೋ ಅಟ್ಠಸಾಲಿನಿಯಂ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತೋ। ಮಹಾಜನಸನ್ನಿಪಾತಸ್ಸ ಚಿತ್ತ ಸಮುಟ್ಠಾನ ನಿಘೋಸಸದ್ದೋಪಿ ಆಸನ್ನೇ ಠಿತಾನಂ ಪಞ್ಞಾಯಮಾನಕ್ಖರಪದ ಬ್ಯಞ್ಜನತ್ಥೋ ಸವಿಞ್ಞತ್ತಿಕೋಏವ ಹೋತಿ। ಇತರಥಾ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಚಿತ್ತ ಜಸದ್ದಾ ದೂರತರೇ ಠಿತಾನಂ ಅಪಞ್ಞಾಯಮಾನ ಪದಬ್ಯಞ್ಜನಾಏವ ಹೋನ್ತೀತಿ ಸಬ್ಬೇಪಿ ವಿಞ್ಞತ್ತಿರಹಿತಾ ಸಿಯುನ್ತಿ। ನಚ ಮಿಗಪಕ್ಖಿಆದೀನಂ ಚಿತ್ತಜೋ ಸದ್ದೋ ವಿಞ್ಞತ್ತಿರಹಿತೋ ಹೋತಿ। ಸಮಾನಜಾತಿಯಾನಂ ಪರೇಸಂ ಅಧಿಪ್ಪಾಯತ್ಥ ವಿಞ್ಞಾಪನತೋತಿ।

ಪಚ್ಛಿಮ ಟೀಕಾಯಂ ಪನಸ್ಸ

ಸದ್ದನವಕಂ ಪನೇತ್ಥ ಅಚ್ಛರಾ ಸಙ್ಘಾತ ಪಾಣಿಪ್ಪಹಾರಾದಿ ಸದ್ದ ಸಹಿತಂ ಅಟ್ಠಕಮೇವಾತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂಪಿ ನ ಯುತ್ತಂ।

ತಾದಿಸೋ ಹಿ ಸದ್ದೋ ಚಿತ್ತಪಚ್ಚಯೋ ಉತುಸಮುಟ್ಠಾನೋಏವ। ತಸ್ಮಾ ವಿಸುದ್ಧಿಮಗ್ಗೇ ವುತ್ತನಯೇನ ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸೇವಾ ಅವಚೀಘೋಸೇಸು ಕದಾಚಿ ಚಿತ್ತಸಹಿತೇಸು ಉಕ್ಕಾಸಿತ ಖಿಪಿತ ವಮಿತ ಛಡ್ಡಿತಸದ್ದಾದೀಸು ಪಿವಾ ಏತಂ ಸದ್ದನವಕಂ ವೇದಿತಬ್ಬನ್ತಿ। ಉತುಜಕಲಾಪೇಸು ಪಚ್ಛಿಮಾ ದ್ವೇಪಿ ಕಸ್ಮಾ ಬಹಿದ್ಧಾ ನಲಬ್ಭನ್ತಿ। ನನು ಬಹಿದ್ಧಾಪಿ ರೂಪಾನಂ ಲಹು ಗರು ಮುದು ಥದ್ಧ ಕಮ್ಮಞ್ಞತಾ ದಿಸ್ಸನ್ತೀತಿ। ಸಚ್ಚಂ, ತಾ ಪನ ಭೂತಾನಂ ಓಮತ್ತಾಧಿಮತ್ತ ವಸೇನ ಹೋನ್ತಿ, ನ ಪನ ಲಹುತಾದಿತ್ತಯವಸೇನಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಕಸ್ಮಾ ಪನ ಆಕಾಸಧಾತುಚ ಲಕ್ಖಣರೂಪಾನಿಚ ರೂಪಕಲಾಪೇಸು ನಗಹಿತಾನೀತಿ ವುತ್ತಂ **ಕಲಾಪಾನನ್ತಿ**ಆದಿ। ಆಕಾಸಧಾತುಕಲಾಪಾನಂ ಪರಿಚ್ಛೇದ ಮತ್ತತ್ತಾ ಕಸ್ಸಚಿ ರೂಪಕಲಾಪಸ್ಸ ಅಙ್ಗಭೂತಾ ಅವಯವಭೂತಾ ನ ಹೋತಿ, ಲಕ್ಖಣರೂಪಾನಿಚ ಸಬ್ಬೇಸಂಪಿ ಕಲಾಪಾನಂ

ಉಪ್ಪಾದಾದಿ ಲಕ್ಖಣ ಮತ್ತತ್ತಾ ವಿಕಾರರೂಪಾನಿ ವಿಯ ಕಲಾಪಾನಂ ಭೇದಕರಾನಿ ಅಙ್ಗಭೂತಾನಿ ಕಲಾಪವಿಸೇಸಪಞ್ಞಾಪನಸ್ಸ ಕಾರಣಭೂತಾನಿ ನ ಹೋನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ತಾನಿ ತೇಸು ನಗಹಿತಾನೀತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ಏತೇನ ಏಕುಪ್ಪಾದಾತಿಆದಿನಾ ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತನಿಯಮೋ ನಿಪ್ಫನ್ನರೂಪಾನಞ್ಞೇವ, ನ ಅನಿಪ್ಫನ್ನರೂಪಾನಂ। ತೇಸಂ ಪನ ಕಲಾಪ ಭೇದ ಕರಣ ಮೇವ ಕಲಾಪಙ್ಗನ್ತಿ ಚ ದೀಪೇತಿ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ಏಕನಿರೋಧಙ್ಗರಹಿತಸ್ಸಪಿ ವಿಞ್ಞತ್ತಿದ್ವಯಸ್ಸ ಕಲಾಪಭೇದ ಕರತ್ತಾಏವ ತೇಸು ಗಹಣಂ ಸುಟ್ಠು ಉಪಪನ್ನಂ ಹೋತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬನ್ತಿ। [ಕಲಾಪಯೋಜನಾ]

೧೯೦. **ಯಥಾರಹ**ನ್ತಿ ಸಭಾವಕಾ ಭಾವಕಾನಂ ಪರಿಪುಣ್ಣಾಪರಿ ಪುಣ್ಣಿನ್ದ್ರಿಯಾನಞ್ಚ ಅರಹಾನುರೂಪತೋ। **ಅನೂನಾನೀ**ತಿ ಪರಿಪುಣ್ಣಾನಿ। ನಞ್ಹಿ ಇದಂ ನಾಮರೂಪಂ ಕಾಮಲೋಕೇ ಪವತ್ತಿಯಂ ನ ಲಬ್ಭತೀತಿ ಅತ್ಥೀತಿ।

[೧೯೮] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

"ಯಥಾರಹನ್ತಿ ಸಭಾವಕಪರಿಪುಣ್ಣಾಯತನಾನಂ ಅನುರೂಪತೋ"ತಿ ವುತ್ತಂ, ತಂ ನ ಸುನ್ದರಂ।

ನ ಹಿ ಅನೂನಾನೀತಿ ಇದಂ ಪುಗ್ಗಲವಸೇನ ವಿಸೇಸನಂ ಹೋತೀತಿ। **ಸಂಸೇದಜಾನಞ್ಚೇವಓಪಪಾತಿಕಾನಞ್ಚಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ಮಹಾಸೀಹನಾದಸುತ್ತೇ-

ಚತಸ್ಸೋ ಖೋ ಇಮಾ ಸಾರಿಪುತ್ತ ಯೋನಿಯೋ। ಕತಮಾ ಚತಸ್ಸೋ, ಅಣ್ಡಜಾ ಯೋನಿ ಜಲಾಬುಜಾ ಯೋನಿ ಸಂಸೇದಜಾಯೋನಿ ಓಪಪಾತಿಕಾ ಯೋನೀತಿ। ಯೇ ಖೋ ತೇ ಸಾರಿಪುತ್ತ ಸತ್ತಾ ಅಣ್ಡಕೋಸಂ ಅಭಿನಿಬ್ಭಿಜ್ಜ ಅಭಿನಿಬ್ಭಿಜ್ಜ ಜಾಯನ್ತಿ, ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ಸಾರಿಪುತ್ತ ಅಣ್ಡಜಾ ಯೋನಿ। ಯೇ ಖೋ ತೇ ಸಾರಿಪುತ್ತ ಸತ್ತಾ ವತ್ಥಿಕೋಸಂ ಅಭಿನಿಬ್ಭಿಜ್ಜ ಅಭಿನಿಬ್ಭಿಜ್ಜ ಜಾಯನ್ತಿ। ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ಸಾರಿಪುತ್ತ ಜಲಾಬುಜಾ ಯೋನಿ। ಯೇ ಖೋ ತೇಸಾರಿ ಪುತ್ತಸತ್ತಾಪೂತಿಮಚ್ಛೇವಾ ಜಾಯನ್ತಿ। ಪೂತಿಕುಣಪೇವಾ ಪೂತಿಕುಮ್ಮಾಸೇವಾ ಚನ್ದನಿಕಾಯವಾ ಓಳಿಗಲ್ಲೇವಾ ಜಾಯನ್ತಿ, ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ಸಾರಿಪುತ್ತ ಸಂಸೇದಜಾ ಯೋನಿ। ದೇವಾ ನೇರಕಾ ಏಕಚ್ಚೇ ಚ ಮನುಸ್ಸಾ ಏಕಚ್ಚೇಚ ವಿನಿಪಾತಿಕಾ ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ಸಾರಿಪುತ್ತ ಓಪಪಾತಿಕಾ ಯೋನೀತಿ ವುತ್ತಂ।

ಅಟ್ಠಕಥಾಯಞ್ಚ ಅಣ್ಡೇ ಜಾತಾ ಅಣ್ಡಜಾ। ಜಲಾಬುಮ್ಹಿ ಜಾತಾ ಜಲಾಬುಜಾ। ಸಂಸೇದೇ ಜಾತಾ ಸಂಸೇದಜಾ। ವಿನಾ ಏತೇಹಿ ಕಾರಣೇಹಿ ಉಪ್ಪತ್ತಿತ್ವಾ ವಿಯ ನಿಬ್ಬತ್ತಾ ಅಭಿನಿಬ್ಬತ್ತಾತಿ ಓಪಪಾತಿಕಾ। ಅಭಿನಿಬ್ಭಿಜ್ಜ ಜಾಯನ್ತೀತಿ ಭಿನ್ದಿತ್ವಾ ನಿಕ್ಖಮನವಸೇನ ಜಾಯನ್ತಿ। ಪೂತಿ ಕುಣಪೇತಿಆದೀಹಿ ಅನಿಟ್ಠಟ್ಠಾನಾನೇವ ದಸ್ಸಿತಾನಿ। ಇಟ್ಠೇಸು ಸಪ್ಪಿ ತೇಲಮಧುಫಾಣಿತಾದೀಸು ಸತ್ತಾ ಜಾಯನ್ತಿಏವಾತಿ ವುತ್ತಂ। ಏತ್ಥಚ ಪುರಿಮೇಸು ದ್ವೀಸು ಪಾಳಿನಯೇನ ಅಣ್ಡಂ ವುಚ್ಚತಿ ಅಣ್ಡಕೋಸೋ। ಜಲಾಬುವುಚ್ಚತಿ ವತ್ಥಿಕೋಸೋ, ತತೋ ಜಾತಾ ವಿಜಾತಾ ನಿಕ್ಖನ್ತಾತಿ ಅಣ್ಡಜಾ ಜಲಾಬುಜಾತಿಚ ವುಚ್ಚನ್ತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ತತ್ಥ ಜರಂ ಜೀರಣಂ ಭೇದಂ ಯಾತಿ ಉಪೇತೀತಿ ಜಲಾಬೂತಿ ಸದ್ದನೀತಿಯಂ ವುತ್ತಂ। ಜಲಂ ವುಚ್ಚತಿ ಕಲಲಂ। ತಂ ಆವುನಾತಿ ಪಟಿಚ್ಛಾದೇತಿ ಅವತಿವಾ ರಕ್ಖತೀತಿ ಜಲಾಬು, ಗಬ್ಭಪಲಿವೇಠನಾಸಯೋ। ಸಂಸೀದನ್ತಿ ಏತ್ಥಾತಿ ಸಂಸೇದೋ। ಪೂತಿಮಚ್ಛಾ ದಿಕೋ ಸಪ್ಪಿತೇಲಾದಿಕೋ ಪದುಮಗಬ್ಭವೇಳುಗಬ್ಭರುಕ್ಖಸುಸಿರಪುಪ್ಫಫಲಾದಿ ಕೋಚ ಅಲ್ಲಕಿಲಿನ್ನಪದೇಸೋ। ಉಪಪತ್ತಿಕ್ಖಣೇಏವ ಪರಿಪುಣ್ಣಅಙ್ಗಪಚ್ಚಙ್ಗತ್ತಾ ತತೋ ತತೋ ಉಪ್ಪತಿತ್ವಾ ವಿಯ ಜಾಯನ್ತೀತಿ ಓಪಪಾತಿಕಾ।

ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

ಅಣ್ಡಜಾದಯೋಪಿ ಅಣ್ಡಕೋಸಾದಿಮ್ಹಿ ಓಕ್ಕಮನ್ತಾ ಉಪ್ಪತನ್ತಾ ಏವ ನಾಮ ಹೋನ್ತೀತಿ ತೇಸಂಪಿ ಓಪಪಾತಿಕತ್ತಪಸಙ್ಗಂ ಮಞ್ಞಮಾನೋ ಉಪಪಾತೋ ನೇಸಂ ಅತ್ಥೀತಿ ಓಪಪಾತಿಕಾತಿ ವತ್ವಾ ಉಕ್ಕಂಸಗತಿ

ಪರಿಚ್ಛೇದವಸೇನ ಚೇತ್ಥ ವಿಸಿಟ್ಠಓಪಪಾತೋ ಗಹಿತೋ। ಯಥಾ ಅಭಿರೂಪಸ್ಸ ಕಞ್ಞಾ ದಾತಬ್ಬಾತಿ ವದತಿ।

ಉಕ್ಕಟ್ಠವಸೇನಾತಿ ಪರಿಪುಣ್ಣಾಯತನಭಾವಸಙ್ಖಾತೇನ ಉಕ್ಕಂಸತಾವೇನ, ತತ್ಥ ಓಪಪಾತಿಕಾ ಅಙ್ಗಪಚ್ಚಙ್ಗೇಹಿ ಸಹ ಸಬ್ಬಸೋ ಪರಿಪುಣ್ಣೇನ ಅತ್ತಭಾವೇನ ಜಾಯನ್ತಿ। ಪುನ ತೇಸಂ ವಡ್ಢನಕಿಚ್ಚಂ ನತ್ಥಿ। ಸಂಸೇದಜಾನಂ ಪನ ಆಯತನಾನಿ ಏವ ಪರಿಪುಣ್ಣಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ಅಙ್ಗಪಚ್ಚಙ್ಗಾನಿ ಪನ ಪುನ ವಡ್ಢಿತ್ವಾಏವ ಪರಿಪುಣ್ಣಾನಿ ಜಾತಾನೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ಓಮಕವಸೇನಾ**ತಿ ಅವಕಂಸವಸೇನ। **ಚಕ್ಖುಸೋತಘಾನಭಾವಸೇಕಾನಿಕದಾಚಿಪಿ ನ ಲಬ್ಭನ್ತಿ** ಜಾತಿಬಧಿರ ಜಚ್ಚಘಾನಕಾನಂ ಅಭಾವಕಾನಞ್ಚ ಸಮ್ಭವತೋತಿ ಅಪ್ಪೋಯೋ। ತತ್ಥ ತಾನಿ ಸಬ್ಬಾನಿಪಿ ಸುಗತಿ ದುಗ್ಗತಿ ಜಾತಿಯಾನಂ ಅಹೇತುಕಸಂಸೇದಜಾನಂ ಕದಾಚಿ ನಲಬ್ಭನ್ತಿ। ಸುಗತಿಯಂ ಪನ ಓಪಪಾತಿಕಭಾವೋನಾಮ ಸೇಟ್ಠೋ ಅತ್ತಭಾವ ಪಟಿಲಾಭೋತಿ ನಯೇನ ಕೇನಚಿ ಓಮಕೇನ ಕಮ್ಮೇನ ಲಬ್ಭತಿ। ತಸ್ಮಾ ಸುಗತಿಜಾತಿ ಯಾನಂ ಓಪಪಾತಿಕಾನಂ ಅಪರಿಪುಣ್ಣಿನ್ದ್ರಿಯತಾನಾಮ ನತ್ಥಿ ಅಞ್ಞತ್ರ ಅಭಾವಕೇಹಿ ಆದಿಕಪ್ಪಿಕೇಹಿತಿ। ದುಗ್ಗತಿಜಾತಿಯಾನಂಪಿ ಪನ ತೇಸಂ ಕದಾಚಿ ಚಕ್ಖು ಸೋತ ಭಾವ ವೇಕಲ್ಲತಾಏವ ವತ್ತಬ್ಬಾ। ನ ಘಾನವೇಕಲ್ಲತಾ। ಕಾಮಧಾತುಯಂ ಪನ ಅಘಾನಕೋ ಓಪಪಾತಿಕೋ ನತ್ಥೀತಿ ಹಿ ಅಟ್ಠ ಕಥಾಯಂ ವುತ್ತಂ। ಜಿವ್ಹಾವೇಕಲ್ಲತಾನಾಮ ಸಬ್ಬೇಸಂಪಿ ನತ್ಥಿ ಯೇವಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ತಥಾ ಹಿ ಧಮ್ಮಹದಯವಿಭಙ್ಗೇ -

> ಕಾಮಧಾತುಯಾ ಉಪಪತ್ತಿಕ್ಖಣೇ ಕಸ್ಸಚಿ ಏಕಾದಸಾ ಯತನಾನಿ ಪಾತುಭವನ್ತಿ। ಕಸ್ಸಚಿ ದಸ। ಕಸ್ಸಚಿಅಪರಾನಿ ದಸ। ಕಸ್ಸಚಿ ನವ। ಕಸ್ಸಚಿ ಸತ್ತಾಯತನಾನಿ ಪಾತುಭವನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ।

ತತ್ಥ ಕಾಮಧಾತುಯನ್ತಿ ಕಾಮಲೋಕೇ। ಉಪಪತ್ತಿಕ್ಖಣೇತಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ। ಕಸ್ಸಚಿ ಏಕಾದಸಾ ಯತನಾನೀತಿಆದಿಸು ಚತೂಸು ವಾಕ್ಯೇಸು ಸಂಸೇದಜೋಪಪಾತಿಕಾ ವುತ್ತಾ। ಕಸ್ಸಚಿ ಸತ್ತಾಯತನಾನೀತಿ ಏತ್ಥ ಪನ ಗಬ್ಭಸೇಯ್ಯಕೋವ ವುತ್ತೋ। ತತ್ಥ ಯಸ್ಮಾ ಸತ್ತಾಯತನಂ ನಾಮ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ನ ಲಬ್ಭತಿ। ಪವತ್ತಿ ಕಾಲೇಯೇವ ಲಬ್ಭತಿ। ತಸ್ಮಾ ಏಕಾದಸಯತನಾನೀತಿ ವುತ್ತಂ। ಕಸ್ಸಚಿ ದಸಾತಿ ಚಕ್ಖುವೇಕಲ್ಲವಸೇನ। ಕಸ್ಸಚಿ ಅಪರಾನಿ ದಸಾತಿ ಸೋತ ವೇಕಲ್ಲವಸೇನ। ಕಸ್ಸಚಿ ನವಾತಿ ಚಕ್ಖುಸೋತ ದ್ವಯ ವೇಕಲ್ಲ ವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ಯದಿಚ ಅಘಾನಕೋ ಓಪಪಾತಿಕೋನಾಮ ಸಿಯಾ। ತದಾ ಸುದ್ಧಜಚ್ಚಘಾನಕೇನ ಸದ್ಧಿಂ ತಯೋ ದಸಕವಾರಾ ವುತ್ತಾ ಸಿಯುಂ। ತಥಾ ಜಚ್ಚನ್ಧಘಾನಕ ಜಚ್ಚಬಧಿರಘಾನಕೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ತಯೋ ನವಕವಾರಾ ಏಕೋಚ ಅಟ್ಠಕವಾರೋ ವುತ್ತೋ ಸಿಯಾ ತಿಣ್ಣಂ ವಿಪನ್ನಾನಂ ವಸೇನ। ತಥಾ ಅವುತ್ತತ್ತಾ ಪನ ನತ್ಥಿ ಅಘಾನಕೋ ಓಪಪಾತಿ ಕೋತಿ ವಿಞ್ಞಾಯತೀತಿ। ತಸ್ಮಿಂ ಪನ ವಿಭಙ್ಗೇ ಇನ್ದ್ರಿಯವಾರೇ ನಪುಂಸಕಾನಂ ಓಪಪಾತಿಕಾನನ್ತಿ ಅವುತ್ತತ್ತಾ ಥಪೇತ್ವಾ ಆದಿಕಪ್ಪಿಕೇ ಅಭಾವಕೋಪಿ ಓಪಪಾತಿಕೋ ನತ್ಥಿಯೇವಾತಿ। ಪಾಳಿಯಂ ಅವುತ್ತಂಪಿ ಪನ ಸಂಸೇದಜಾನಂ ವುತ್ತಪಕಾರಂ ಚಕ್ಖಾದಿವೇಕಲ್ಲಂ ಅಟ್ಠಕಥಾವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಯಥಾಹ-ಸತ್ತತಿ ಉಕ್ಕಂಸತೋವ ರೂಪಾನಿ ಸಂಸೇದಜೋಪಪಾತ ಯೋನೀಸು। ಅಥವಾ, ಅವಕಂಸತೋ ತಿಂಸಾತಿ। ತತ್ಥ ತಿಂಸಾತಿ ಜಿವ್ಹಾಕಾಯ ವತ್ಥು ದಸಕಾನಂ ವಸೇನ ತಿಂಸರೂಪಾನೀತಿ ಚ ವುತ್ತಂ। ಇದಞ್ಚ ವಚನಂ ಸಂಸೇದಜಾನಂ ವಸೇನ ವುತ್ತನ್ತಿ ಮಹಾಟೀಕಾಯಂ ವುತ್ತಂ। ಆಚರಿಯಾ ನನ್ದತ್ಥೇರೇನ ಪನ ಯಮಕೇ ಘಾನಜಿವ್ಹಾನಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಅವಿನಾಭಾವ ವುತ್ತಿತಾ ವುತ್ತಾತಿ ಜಿವ್ಹಾ ವೇಕಲ್ಲತಾ ವಿಯ ಘಾನವೇಕಲ್ಲತಾಪಿ ನತ್ಥೀತಿ ಇಚ್ಛಿತಂ। ಇನ್ದ್ರಿಯ ಯಮಕೇ ಪನ -

> ಯಸ್ಸವಾ ಪನ ಇತ್ಥಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಸ ಘಾನಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ। ಅಘಾನಕಾನಂ ಇತ್ಥೀನಂ ಉಪಪಜ್ಜನ್ತೀನಂ ತಾಸಂ ಇತ್ಥಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ನೋಚ ತಾಸಙ್ಘಾನಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿಚ। ಯಸ್ಸವಾ ಪನ ಪುರಿಸಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಸ ಘಾನಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ। ಅಘಾನಕಾನಂ ಪುರಿಸಾನಂ ಉಪಪಜ್ಜನ್ತಾನಂ ತೇಸಂ ಪುರಿಸಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ನೋಚ ತೇಸಂ ಘಾನಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿಚ ವುತ್ತಂ।

ತಸ್ಮಾ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ವುತ್ತನಯೇನ ಘಾನವೇಕಲ್ಲತಾಪಿ ಅತ್ಥೀತಿ ಯುತ್ತಂ।

ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

> ಅಪರೇ ಪನ ಯಮಕೇ ಘಾನಜಿವ್ಹಾನಂ ಸಹಚಾರಿತಾ ವುತ್ತಾತಿ ಅಜಿವ್ಹಸ್ಸ ಅಸಮ್ಭವತೋ ಅಘಾನಕಸ್ಸಪಿ ಅಭಾವಮೇವ ವಣ್ಣೇನ್ತಿ। ತತ್ಥಾಪಿ ಯಥಾ ಚಕ್ಖುಸೋತಾನಿ ರೂಪಭವೇ ಘಾನ ಜಿವ್ಹಾಹಿ ವಿನಾ ಪವತ್ತನ್ತಿ। ನ ಏವಂ ಘಾನಜಿವ್ಹಾ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ವಿನಾ ಪವತ್ತನ್ತಿ। ದ್ವಿನ್ನಂಪಿ ರೂಪಭವೇ ಅನುಪ್ಪಜ್ಜನತೋತಿ ಏವಂ ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ಕಾಮಭವೇ ಅಪವತ್ತಿ ವಸೇನ ತೇಸಂ ಸಹಚಾರಿತಾ ವುತ್ತಾತಿ ನ ನ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ಯುತ್ತಂ।

ಓಕಾಸವಾರೇ ಹಿ ಏಕನ್ತಸಹಚಾರಿತಾ ವುತ್ತಮತ್ತೇನ ಪುಗ್ಗಲೇಸು ಏಕನ್ತಸಹಚಾರಿತಾ ನ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುನ್ತಿ। ಗಬ್ಭೇ ಮಾತುಕುಚ್ಛಿಮ್ಹಿ ಸೇನ್ತೀತಿ ಗಬ್ಭಸೇಯ್ಯಕಾ। ರೂಪಾದೀಸು ಖನ್ಧೇಸು ಸಜ್ಜನ್ತಿ ಲಗ್ಗನ್ತೀತಿ ಸತ್ತಾ। ಯಥಾಹ-ರೂಪೇ ಖೋ ರಾಧ ಯೋ ಛನ್ದೋ, ಯೋ ರಾಗೋ, ಯಾ ನನ್ದಿ, ಯಾ ತಣ್ಹಾ, ತತ್ರ ಸತ್ತೋ, ತತ್ರ ವಿಸತ್ತೋ, ತೇನ ಸತ್ತೋತಿ ವುಚ್ಚತೀತಿಆದಿ। ಗಬ್ಭಸೇಯ್ಯಾಚ ತೇ ಸತ್ತಾಚಾತಿ ಸಮಾಸೋ। ಅಣ್ಡಜಾಚೇವ ಜಲಾಬುಜಾಚ। **ತೀಣಿದಸಕಾನಿ ಪಾತು ಭವನ್ತಿ**। ಯಾನಿ ಕಲಲನ್ತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। **ಭಾವದಸಕಂ ಕದಾಚಿ ನಲಬ್ಭತಿ** ನಪುಂಸಕಸ್ಸಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಏವಞ್ಚಕತ್ವಾ ಧಮ್ಮಹದಯವಿಭಙ್ಗೇ ಗಬ್ಭಸೇಯ್ಯಕಾನಂ ಸತ್ತಾನಂ ಅಹೇತುಕಾನಂ ನಪುಂಸಕಾನಂ ಉಪಪತ್ತಿಕ್ಖಣೇ ಚತ್ತಾರಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಪಾತುಭವನ್ತಿ ಕಾಯಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಮನಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಉಪೇಕ್ಖಿನ್ದ್ರಿಯನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। **ತತೋಪರನ್ತಿ** ಗಬ್ಭಸೇಯ್ಯಕಾನಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣತೋ ಪರಂ। **ಪವತ್ತಿಕಾಲೇತಿ** ಏಕದಸಮೇ ಸತ್ತಾಹೇ। ತಥಾ ಹಿ ಕಥಾವತ್ಥುಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಸೇಸಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಸತ್ತಸತ್ತತಿ ರತ್ತಿಮ್ಹಿ ಜಾಯನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಸೇಸಾನೀತಿ ಕಾಯಾಯತನ ಮನಾಯತನತೋ ಅವಸೇಸಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಚಕ್ಖುಸೋತಘಾನಜಿವ್ಹಾ ಯತನಾನಿ। ಸತ್ತಸತ್ತತಿರತ್ತಿಮ್ಹೀತಿ ಏಕಾದಸಮಸತ್ತಾಹಸ್ಸ ಪರಿಯೋಸಾನರತ್ತಿಮ್ಹಿ। ಅಯಞ್ಚ ಅತ್ಥೋ ಯಮಕಟೀಕಾಯ ದೀಪೇತಬ್ಬೋ। ವುತ್ತಞ್ಹಿ ತತ್ಥ -

> ಗಬ್ಭಸೇಯ್ಯಕಸ್ಸ ಪಚ್ಛಿಮಭವಿಕಸ್ಸ ಉಪಪಜ್ಜನ್ತಸ್ಸ ಏಕದಸ ಮಸತ್ತಾಹಾ ಓರತೋ ಠಿತಸ್ಸ ರೂಪಾಯತನಂ ನುಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತಿ, ನೋಚ ಚಕ್ಖಾಯತನಂ ನುಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತೀತಿ।

> ಯಂ ಪನ ಯಸ್ಸವಾ ಪನ ಯತ್ಥ ರೂಪಾಯತನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ಥ, ತಸ್ಸ ತತ್ಥ ಘಾನಾಯತನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ। ಕಾಮಾವಚರಾ ಚವನ್ತಾನಂ ಅಘಾನಕಾನಂ ಕಾಮಾವಚರಂ ಉಪಪಜ್ಜನ್ತಾನಂ ರೂಪಾವಚರಾನಂ ತೇಸಂ ತತ್ಥ ರೂಪಾಯತನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ಥ। ನೋಚ ತೇಸಂ ತತ್ಥ ಘಾನಾಯತನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ಏತ್ಥ ಅಘಾನಕಾನಂ ಕಾಮಾವಚರಂ ಉಪಪಜ್ಜನ್ತಾನನ್ತಿ ವುತ್ತಂ।

ತಂ ಯೇ ಏಕಾದಸಮಸತ್ತಾಹಾ ಓರತೋ ಕಾಲಙ್ಕರಿಸ್ಸನ್ತಿ। ತೇಸಂ ಘಾನಾಯತನಾನಿಬ್ಬತ್ತಕಕಮ್ಮೇನ ಗಹಿತಪಟಿಸನ್ಧಿಕಾನಂ ವಸೇನ ವುತ್ತನ್ತಿಚ ವುತ್ತಂ। ಏತ್ಥಚ ಚಕ್ಖುಘಾನೇಸು ವುತ್ತೇಸು ಸೋತಜಿವ್ಹಾ ಅವುತ್ತಾಪಿ ಅತ್ಥತೋ ಸಿದ್ಧಾಏವ ಹೋನ್ತೀತಿ।

[೧೯೯] ಯಂ ಪನ **ವಿಭಾವನಿಯಂ**

> "ಪವತ್ತಿಕಾಲೇತಿ ಸತ್ತಮೇ ಸತ್ತಾಹೇತಿ" ವುತ್ತಂ। ತಂ ನ ಗಹೇತಬ್ಬಂ।

ಅಟ್ಠಕಥಾ ವಿರೋಧತೋ ಈದಿಸೇಸು ಚ ಠಾನೇಸು ಅಟ್ಠಕಥಾ ಪಮಾಣತೋತಿ।

[೨೦೦] ಯಞ್ಚ **ತತ್ಥ**

> "ಟೀಕಾಕಾರಮತೇನ ಏಕಾದಸಮೇ ಸತ್ತಾಹೇ ವಾತಿ" ವುತ್ತಂ। ತಮ್ಪಿ ನ ಸುನ್ದರಂ।

ನಹಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ನಿದ್ದಿಟ್ಠತೋ ವುತ್ತೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ ಟೀಕಾಕಾರ ಮತೋನಾಮ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುನ್ತಿ।

[೨೦೧] ಯಞ್ಚ **ತತ್ಥ**

"ಕಮೇನಾತಿ ಚಕ್ಖುದಸಕಪಾತುಭಾವತೋ ಸತ್ತಾಹಾತಿಕ್ಕಮೇನ ಸೋತದಸಕಂ। ತತೋ ಸತ್ತಾಹಾತಿಕ್ಕಮೇನ ಘಾನ ದಸಕಂ। ತತೋ ಸತ್ತಾಹಾ ತಿಕ್ಕಮೇನ ಜಿವ್ಹಾದಸಕನ್ತಿ ಏವಂ ಅನುಕ್ಕಮೇನಾತಿ ವುತ್ತಂ"। ತಂಪಿ ನ ದಟ್ಠಬ್ಬ।

ಯಥಾವುತ್ತ ಅಟ್ಠಕಥಾವಿರೋಧತ್ತಾ ಏವ।

[೨೦೨] ಯಂಪಿ **ತತ್ಥ**

"ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂಪಿ ಹಿ ಅಯಮತ್ಥೋ ದಸ್ಸಿತೋ ವಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂಪಿ ನ ಯುತ್ತಂ।

ನ ಹಿ ಸಾನಾಮ ಅಟ್ಠಕಥಾ ಅತ್ಥಿ। ಯತ್ಥ ಈದಿಸೋ ಉಪ್ಪತ್ತಿಕ್ಕಮೋ ದಸ್ಸಿತೋ ಸಿಯಾ। ನನು ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಟ್ಠಕಥಾಸು ಗಬ್ಭಸೇಯ್ಯಕವಸೇನವಾ ಪುರಿಮಂಭವಚಕ್ಕಂ ವುತ್ತಂ। ಅನುಪುಬ್ಬಪವತ್ತಿದೀಪನತೋತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ಚೇ।ನ। ತಞ್ಹಿ ವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಂ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಅಙ್ಗಾನಂ ಪಚ್ಚಯಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಭಾವಪವತ್ತಿಕ್ಕಮೇನ ಪಾಳಿಯಂ ಆಗತಂ ಪಞ್ಚಪದಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತನ್ತಿ। ಆಯತನನಿದ್ದೇಸಟ್ಠಕಥಾಸು ಪನ ಸೋ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತೋಯೇವ। ನಚ ಅಟ್ಠಕಥಾಸು ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತೋ ಉಪ್ಪತ್ತಿಕ್ಕಮೋ ಥೇರೇನ ಇಧ ಕಮೇನಾತಿ ಇಮಿನಾ ಪಾಠೇನ ದಸ್ಸಿತೋತಿ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ **ಕಮೇನಾ**ತಿ ಇಧಪಿ ದೇಸನಕ್ಕಮೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ದೇಸಿತಾನೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋಚ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಸಚ್ಚಸಙ್ಖೇಪ ಟೀಕಾಯಂ ಪನ

ಸಾಖಾವತ್ಥಂ ಅತಿಕ್ಕಮ್ಮ ಪಚ್ಛಾ ಸತ್ತಮೇ ಸತ್ತಾಹೇ ಚಕ್ಖು ಸೋತಘಾನಜಿವ್ಹಾದಸಕಾಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ಟೀಕಾಕಾರೋಪನ ಏಕಾದಸಮೇ ಸತ್ತಾಹೇತಿ ಆಹಾತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂಪಿ ನಯುಜ್ಜತಿ ಯೇವಾತಿ।

ಏತ್ಥ ಚ ಕಲಲಾದೀನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿಕ್ಕಮೋ ಸಂಯುತ್ತಕೇ ವುತ್ತೋ। ಯಥಾಹ -

ಪಠಮಂ ಕಲಲಂ ಹೋತಿ, ಕಲಲಾ ಹೋತಿ ಅಬ್ಬುದಂ।
ಅಬ್ಬುದಾ ಜಾಯತೇ ಪೇಸಿ, ಪೇಸಿಯಾ ನಿಬ್ಬತ್ತತೇ ಘನೋ।
ಘನಾ ಪಸಾಖಾ ಜಾಯನ್ತಿ, ಕೇಸಾ ಲೋಮಾ ನಖಾಪಿಚಾತಿ॥

ಅಟ್ಠಕಥಾಯಞ್ಚ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಪಠಮನ್ತಿ ಪಠಮೇನ ಪಟಿಸನ್ಧಿವಿಞ್ಞಾಣೇನ ತಿಸ್ಸೋತಿ ವಾ ಫುಸ್ಸೋತಿವಾ ನಾಮಂ ನತ್ಥಿ। ಅಥಖೋ ತೀಹಿ ಜಾತಿಉಣ್ಣಂಸೂಹಿ ಕತಸುತ್ತಗ್ಗೇ ಸಣ್ಠಿತತೇಲಬಿನ್ದುಪಮಾಣಂ ಕಲಲಂ ಹೋತಿ। ಯಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ -

ತಿಲತೇಲಸ್ಸ ಯಥಾ ಬಿನ್ದು, ಸಪ್ಪಿಮಣ್ಡೋ ಅನಾವಿಲೋ।
ಏವಂ ವಣ್ಣಪಟಿಭಾಗಂ, ಕಲಲಂ ಸಂಪವುಚ್ಚತೀತಿ॥

ಕಲಲಾ ಹೋತಿ ಅಬ್ಬುದನ್ತಿ ತಸ್ಮಾ ಕಲಲಾ ಸತ್ತಾಹಚ್ಚಯೇನ ಮಂಸಧೋವನಉದಕವಣ್ಣಂ ಅಬ್ಬುದಂನಾಮ ಹೋತಿ, ಕಲಲನ್ತಿ ನಾಮಂ ಅನ್ತ ರಧಾಯತಿ। ವುತ್ತಂಪಿ ಚೇತಂ -

> ಸತ್ತಾಹಂ ಕಲಲಂ ಹೋತಿ, ಪರಿಪಕ್ಕಸಮೂಹಕಂ।
> ವಿವತ್ತಮಾನಂ ತಬ್ಭಾವಂ, ಅಬ್ಬುದಂನಾಮ ಜಾಯತೀತಿ॥

ಅಬ್ಬುದಾ ಜಾಯತೇ ಪೇಸೀತಿ ತಸ್ಮಾಪಿ ಅಬ್ಬುದಾ ಸತ್ತಾಹಚ್ಚಯೇನ ವಿಲೀನ ತಿಪುಸದಿಸಾ ಪೇಸಿನಾಮ ಸಞ್ಜಾಯತಿ। ಸಾ ಮರಿಚಫಾಣಿತೇನ ದೀಪೇತಬ್ಬಾ। ಗಾಮದಾರಕಾ ಹಿ ಸುಪಕ್ಕಾನಿ ಮರಿಚಾನಿ ಗಹೇತ್ವಾ ಸಾಟಕನ್ತರೇ ಭಣ್ಡಿಕಂ ಕತ್ವಾ ಪೀಳೇತ್ವಾ ಮಣ್ಡಂ ಆದಾಯ ಕಪಾಲೇ ಪಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಆತಪೇ ಠಪೇನ್ತಿ। ತಂ ಸುಕ್ಖಮಾನಂ ಸುಕ್ಖಮಾನಂ ಸಬ್ಬಭಾಗೇಹಿ ಮುಚ್ಚತಿ। ಏವರೂಪಾ ಪೇಸಿ ಹೋತಿ। ಅಬ್ಬುದನ್ತಿ ನಾಮಂ ಅನ್ತರಧಾಯತಿ। ವುತ್ತಂಪಿ ಚೇತಂ -

> ಸತ್ತಾಹಂ ಅಬ್ಬುದಂ ಹೋತಿ, ಪರಿಪಕ್ಕಸಮೂಹಕಂ।
> ವಿವತ್ತಮಾನಂ ತಬ್ಭಾವಂ, ಪೇಸಿನಾಮ ಪಜಾಯತೀತಿ॥

ಪೇಸಿಯಾ ನಿಬ್ಬತ್ತತೇ ಘನೋತಿ ತತೋ ಪೇಸಿತೋ ಸತ್ತಾಹಚ್ಚ ಯೇನ ಕುಕ್ಕುಟಣ್ಡಸಣ್ಠಾನೋ ಘನೋನಾಮ ಮಂಸಪೇಸಿ ಪಿಣ್ಡೋ ನಿಬ್ಬತ್ತತಿ। ಪೇಸೀತಿನಾಮಂ ಅನ್ತರಧಾಯತಿ। ವುತ್ತಂಪಿ ಚೇತಂ -

> ಸತ್ತಾಹಂ ಪೇಸಿ ಭವತಿ, ಪರಿಪಕ್ಕಂ ಸಮೂಹಕಂ।
> ವಿವತ್ತಮಾನಂ ತಬ್ಭಾವಂ, ಘನೋತಿನಾಮ ಜಾಯತೀತಿ।
> ಯಥಾ ಕುಕ್ಕುಟಿಯಾ ಅಣ್ಡಂ, ಸಮನ್ತಂ ಪರಿಮಣ್ಡಲಂ।
> ಏವಂ ಘನಸ್ಸ ಸಣ್ಠಾನಂ, ನಿಬ್ಬತ್ತಂ ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯಾತಿಚ॥

ಘನಾ ಪಸಾಖಾ ಜಾಯನ್ತೀತಿ ಪಞ್ಚಮೇ ಸತ್ತಾಹೇ ದ್ವಿನ್ನಂ ಹತ್ಥಪಾದಾನಂ ಸೀಸಸ್ಸಚ ಅತ್ಥಾಯ ಪಞ್ಚಪೀಳಕಾ ಜಾಯನ್ತಿ। ಯಂ ಸನ್ಧಾಯೇತಂ ವುತ್ತಂಪಞ್ಚಮೇ ಖೋ ಭಿಕ್ಖವೇ ಸತ್ತಾಹೇ ಪಞ್ಚಪೀಳಕಾ ಜಾಯನ್ತಿ। ಸಣ್ಠನ್ತಿ ಕಮ್ಮ ತೋತಿ। ಕೇಸಾ ಲೋಮಾ ನಖಾಪಿಚಾತಿ ದ್ವಾಚತ್ತಾಲೀಸಮೇ ಸತ್ತಾಹೇ ಏತಾನಿ ಜಾಯನ್ತೀತಿ। ಏತ್ಥ ಚ ಛಟ್ಠಸತ್ತಾಹಾದಯೋ ಛಸತ್ತಾಹಾ ಪಸಾದನಿಸ್ಸಯಾನಂ ಅಙ್ಗಪಚ್ಚಙ್ಗಾನಂ ಅನುಕ್ಕಮೇನ ವಡ್ಢಿತ್ವಾ ಪರಿಣತಕಾಲಾ ಹೋನ್ತಿ। ಚಕ್ಖಾದೀನಿ ಪನ ಏಕಾದಸಮ ಸತ್ತಾಹಸ್ಸ ಪರಿಯೋ ಸಾನದಿವಸೇ ಏಕತೋ ಜಾಯನ್ತೀತಿ ನಿಟ್ಠಮೇತ್ಥ ಗನ್ತಬ್ಬಂ। ಯಂ ಪನೇತ್ಥ ತಿಲತೇಲಸ್ಸ ಯಥಾಬಿನ್ದೂತಿಆದಿನಾ ಕಲಲಸ್ಸ ವಣ್ಣಸಣ್ಠಾನಂ ವುತ್ತಂ। ತಂ ಥೋಕಂ ವಡ್ಢಿತಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ನ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ಪವತ್ತಮಾನಂ। ನ ಹಿ ತದಾ ತಾದಿಸಂ ಪಕತಿಚಕ್ಖುನಾ ದಿಟ್ಠಂ ವಣ್ಣಜಾತಂವಾ ಸಣ್ಠಾನಂವಾ ತಸ್ಸ ಪಞ್ಞಾಯೇಯ್ಯಾತಿ। ಅನುಮಾನತೋ ಪನ ಏವಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಏಕಾಯ ಊಕಾಯ ಸತ್ತಮೋ ಭಾಗೋ ಲಿಕ್ಖಾನಾಮ। ಲಿಕ್ಖಾಯ ಛತ್ತಿಂಸತಿಮೋ ಭಾಗೋ ರಥರೇಣುನಾಮ। ರಥರೇಣುಸ್ಸ ಛತ್ತಿಂಸತಿಮೋ। ತಜ್ಜಾರೀ ನಾಮ। ತಜ್ಜಾರಿಯಾ ಛತ್ತಿಂಸತಿಮೋ ಅಣುನಾಮ। ಅಣುಸ್ಸ ಛತ್ತಿಂಸತಿಮೋ ಭಾಗೋ ಪರಮಾಣುನಾಮ। ಸೋ ಪನ ಆಕಾಸಕೋಟ್ಠಾಸಿಕೋ ಮಂಸಚಕ್ಖುಸ್ಸ ಆಪಾತಂ ನಾಗಚ್ಛತಿ। ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಸ್ಸೇವ ಆಗಚ್ಛತೀತಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ವುತ್ತಂ। ತೇಸಂ ಛತ್ತಿಂಸ ಪರಿಮಾನೋ ಅಣು ಪನ ತಿತ್ತಿಚ್ಛಿದ್ದ ತಾಲಚ್ಛಿದ್ದೇಹಿ ಪವಿಟ್ಠಸೂರಿಯರಸ್ಮೀಸು ವಟ್ಟಿವಟ್ಟಿ ಹುತ್ವಾ ಪರಿಬ್ಭಮನ್ತೋ ಪಞ್ಞಾಯತೀತಿ ವುತ್ತಂ। ಸಕಲಂ ಪನ ಕಲಾಪತ್ತಯಪರಿಮಾಣಮತ್ತಭೂತಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ಪರಮಾಣುತೋಪಿ ಪರಿತ್ತಕಮೇವ ಸಿಯಾ। ಸೋ ಹಿ ಸನ್ತಾನಾನುಬನ್ಧವಸೇನ ಪವತ್ತತ್ತಾ ಖಣೇ ಖಣೇ ಉಪಚಿತರೂಪಕಲಾಪಸಮೂಹೋಏವ ಹೋತೀತಿ ಹೇಟ್ಠಿಮ ಕೋಟಿಯಾ ಏಕೂನಪಞ್ಞಾಸಕಲಾಪಪರಿಮಾಣೋಏವ ಸಿಯಾ। ತತೋ ಪರಿತ್ತಕೇ ಸತಿ ಸನ್ತಾನ ಘಟನಸ್ಸೇವ ಅಸಮ್ಭವತೋತಿ। ಯಂ ಪನ ಮಹಾಟೀಕಾಯಂ ತೇ ಪನ ಕಲಾಪಾ ಪರಮಾಣುಪರಿಮಾಣಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ಧಾತೂನಂ ಚುಣ್ಣಮನಸಿಕಾರಾನುರೂಪಮತ್ತವಸೇನ ವುತ್ತನ್ತಿ ಗಹೇತಬ್ಬಂ। **ದುತೀಯಚಿತ್ತ**ನ್ತಿ ಪಥಮ ಭವಙ್ಗಚಿತ್ತಂ। **ಠಿತಿಕಾಲ**ನ್ತಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಠಿತಿಕಾಲಂ। **ಓಜಾಫರಣಮುಪಾದಾಯಾ**ತಿ ಗಬ್ಭಸೇಯ್ಯಕಾನಂ ತಾವ ಅಬ್ಬುದಭಾವ ಪೇಸಿಭಾವ ಘನಭಾವಾದಿ ಪತ್ತಕಾಲೇ

ಮಾತುಯಾ ಆಮಾಸಯಗತಾಯ ಅಜ್ಝೋಹಟಾಹಾರ ಸಿನೇಹಭೂತಾಯ ಓಜಾಯ ಜಲಾಬುಮೂಲಾ ನುಸಾರೇನ ವತ್ಥುಸ್ಮಿಂ ಫರಣಕಾಲಂ ಉಪಾದಾಯ, ಯಥಾಹ -

ಯಞ್ಚಸ್ಸ ಭುಞ್ಜತಿ ಮಾತಾ, ಅನ್ನಂ ಪಾನಞ್ಚ ಭೋಜನಂ।
ತೇನ ಸೋ ತತ್ಥ ಯಾಪೇತಿ, ಮಾತುಕುಚ್ಛಿಗತೋ ತಿರೋತಿ॥

ಅಟ್ಠಕಥಾಯಞ್ಚ ತೇನ ಸೋ ತತ್ಥ ಯಾಪೇತೀತಿ ತಸ್ಸ ಹಿ ನಾತಿತೋ ಉಟ್ಠಿತೋ ನಾಳೋ ಮಾತುಉದರ ಪಟಲೇನ ಏಕಾಬದ್ಧೋ ಹೋತಿ। ಸೋ ಉಪ್ಪಲದಣ್ಡಕೋ ವಿಯ ಛಿದ್ದೋ। ತೇನ ಆಹಾರರಸೋ ಸಂಸರಿತ್ವಾ ಆಹಾರಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಂ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತಿ। ಏವಂ ಸೋ ದಸಮಾಸೇ ಯಾಪೇತಿ। ಮಾತುಕುಚ್ಛಿಗತೋ ತಿರೋತಿ ಮಾತುಯಾ ತಿರೋ ಕುಚ್ಛಿಗತೋ। ಮಾತುಕುಚ್ಛಿಯಾ ಅಬ್ಭನ್ತರಗತೋತಿ ಅತ್ಥೋತಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಪನ ನಾಭಿನಾಳಸ್ಸ ಉಟ್ಠಿತಕಾಲಂ ಸನ್ಧಾಯ ನಾತಿತೋ ಉಟ್ಠಿತೋ ನಾಳೋತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ಗಹೇತಬ್ಬಂ। ನ ಹಿ ಅಬ್ಬುದಾದಿಕಾಲೇ ತಸ್ಸ ನಾತಿನಾಳೋನಾಮ ಉಟ್ಠಿತೋ ಸಿಯಾತಿ। ಸಂಸೇದಜೋಪಪಾತಿಕಾನಂ ಪನ ಯಂಕಿಞ್ಚಿ ಲದ್ಧಂವಾ ಅತ್ತನೋ ಖೇಳಂವಾ ಅಜ್ಝೋಹರಣಕಾಲೇ ಓಜಾಫರಣಂ ಉಪಾದಾಯ। ತೇನ ವುತ್ತಂ **ಓಜಾಫರಣಮುಪಾದಾಯಆಹಾರಸಮುಟ್ಠಾನಾ**ತಿ । **ಚುತಿಚಿತ್ತೋಪರಿ ಸತ್ತರಸಮಚಿತ್ತಸ್ಸಾ**ತಿ ಚುತಿಚಿತ್ತತೋ ಉಪರಿ ಪುಬ್ಬಕಾಲೇ ಸತ್ತರಸಮಸ್ಸ ಭವಙ್ಗಚಿತ್ತಸ್ಸ। **ಕಮ್ಮಜರೂಪಾನಿ ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜ**ನ್ತಿ ತೇಸಂ ತತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಅನುಪ್ಪನ್ನತ್ತಾಯೇವ ತತೋ ಸತ್ತ ರಸಮಂ ಚುತಿಚಿತ್ತಂನಾಮ ಹೋತಿ। ನೋ ಅಞ್ಞಥಾತಿ। **ಪುರೇತರ**ನ್ತಿ ತಸ್ಸ ಸತ್ತರಸಮಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣಂಏವ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। **ತತೋಪರ**ನ್ತಿ ಚುತಿಚಿತ್ತತೋ ಪರಸ್ಮಿಂ ಸೋಳಸಚಿತ್ತಕ್ಖಣಪರಿಮಾಣೇ ಖಣೇ। **ಚಿತ್ತಜಾಹಾರಜರೂಪಞ್ಚಾ**ತಿ ಚಿತ್ತಜರೂಪಸನ್ತಾನಂ ಆಹಾರಜ ರೂಪಸನ್ತಾನಞ್ಚ ವೋಚ್ಛಿಜ್ಜತಿ ಅನುಪಾದಿನ್ನಕಸನ್ತಾನೇ ತೇಸಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಅಸಮ್ಭವತೋ। ಯಮೇತ್ಥ ವತ್ತಬ್ಬಂ ತಂ ರೂಪಸಮುಟ್ಠಾನೇ ವುತ್ತಮೇವ। ಭಾವದಸಕಂನಾಮ ಕಾಮರಾಗನಿದಾನಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನಂ ಹೋತೀತಿ ತಬ್ಬಿರಾಗ ಭಾವನಾಕಮ್ಮನಿಬ್ಬತ್ತೇ ರೂಪಲೋಕೇ ತಸ್ಸ ಅಲಾಭೋ ವುತ್ತೋ। **ಆಹಾರಜಕಲಾಪಾನಿಚ ನ ಲಬ್ಭನ್ತಿ** ಅಜ್ಝೋಹಟಾ ಹಾರಾ ಭಾವತೋ, ತತೋಯೇವಚ ಸರೀರಗತಸ್ಸ ಅಜ್ಝತ್ತಾಹಾರಸ್ಸಪಿ ರೂಪಸಮುಟ್ಠಾನಾ ಭಾವತೋ। ಆಚರಿಯಾನನ್ದತ್ಥೇರೋ ಪನ ತತ್ಥ ಲಬ್ಭಮಾನ ರೂಪಕಲಾಪೇಸುಪಿ ಗನ್ಧರಸಾನಂ ಓಜಾಯಚ ಅಭಾವಂ ವಣ್ಣೇತಿ। ರೂಪಧಾತುಯಾ ಉಪಪತ್ತಿಕ್ಖಣೇ ಪಞ್ಚಾಯತನಾನಿ ಪಾತುಭವನ್ತಿ ಚಕ್ಖಾಯತನಂ ರೂಪಾಯತನಂ, ಸೋತಾ ಯತನಂ, ಮನಾ ಯತನಂ, ಧಮ್ಮಾಯತನನ್ತಿ ಚ, ಪಞ್ಚಧಾತುಯೋ ಪಾತುಭವನ್ತಿ ಚಕ್ಖುಧಾತು, ರೂಪಧಾತು, ಸೋತಧಾತು, ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣ ಧಾತು, ಧಮ್ಮಧಾತೂತಿಚ, ತಯೋ ಆಹಾರಾ ಪಾತುಭವನ್ತಿ ಫಸ್ಸಾಹಾರೋ, ಮನೋಸಞ್ಚೇತನಾ ಹಾರೋ, ವಿಞ್ಞಾಣಾ ಹಾರೋತಿ ಚ ವಿಭಙ್ಗೇವುತ್ತತ್ತಾ। ಏತ್ಥಚ ಪಾಳಿಯಂ ರೂಪಲೋಕೇ ಫೋಟ್ಠಬ್ಬೇ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತೇಪಿ ಕಿಚ್ಚನ್ತರಸಬ್ಭಾವಾ ಮಹಾಭೂತಾನಂ ತತ್ಥ ಪಟಿಲಾಭೋ ಅವಾರಿತೋ ಏವ ಹೋತಿ। ಗನ್ಧಾದೀನಂ ಪನ ಕಿಚ್ಚನ್ತರಮೇವ ನತ್ಥಿ। ಯೇನ ತೇ ಧಮ್ಮಮತ್ತಭಾವೇಪಿ ತಿಟ್ಠೇಯ್ಯುಂ ತಸ್ಮಾ ತೇಸಂ ಅವಚನಂ ತತ್ಥ ಅಭಾವಮೇವ ದೀಪೇತೀತಿ ಆಚರಿಯಸ್ಸ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ತಥಾ ಪನ ಭೂತಚತುಕ್ಕಂ ತತ್ಥ ಅತ್ಥಿಯೇವ, ಯಥಾಹ-ಅಸಞ್ಞಸತ್ತಾನಂ ಏಕಂ ಮಹಾಭೂತಂ ಪಟಿಚ್ಚ ತಯೋ ಮಹಾಭೂತಾತಿಆದಿ। ಫೋಟ್ಠಬ್ಬಾಯತನಂ ಪನ ಫೋಟ್ಠಬ್ಬ ಧಾತುಚ ತತ್ಥ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತಾ। ತಸ್ಮಾ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಸಭಾವಧಮ್ಮಾನಂ ಧಮ್ಮಭಾವೇ ಸಮಾನೇಪಿ ಯೇನ ಕಿಚ್ಚವಿಸೇಸೇನ ಗನ್ಧೋ ರಸೋ ಫೋಟ್ಠಬ್ಬಂ ಕಬಳೀಕಾರಾಹಾರೋತಿಚ ವುಚ್ಚತಿ। ತಸ್ಸ ನತ್ಥಿತಾಯ ತೇಸಂ ತೇನ ನಾಮೇ ನ ತತ್ಥ ಅನುಪಲಬ್ಭಮಾನತಂ ಸನ್ಧಾಯ ವಿಭಙ್ಗೇ ಕಥಾವತ್ಥುಮ್ಹಿ ಯಮಕೇ ಸೂತಿ ಸಬ್ಬತ್ಥ ತೇಸಂ ತತ್ಥ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ। ಮಹಾಭೂತಾನಂ ಪನ ನಿಸನ್ದ ಧಮ್ಮಮತ್ತಭಾವೇನ ವಿಜ್ಜಮಾನಾನಂ ತೇಸಂ ಧಮ್ಮಾಯತನಧಮ್ಮಧಾತೂಸು ಅನುಪವೇಸೋತಿ ಯುತ್ತೋ ಸಿಯಾತಿ ವದನ್ತಿ। **ತೀಣಿದಸಕಾನಿ ಜೀವಿತನವಕಞ್ಚಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ಆಚರಿಯಾನನ್ದ ಮತಿಯಾ ಚಕ್ಖುಸತ್ತಕಂ ಸೋತಸತ್ತಕಂ ವತ್ಥುಸತ್ತಕನ್ತಿ ಏವಂ ತೀಣಿ ಸತ್ತಕಾನಿ ಜೀವಿತಛಕ್ಕಞ್ಚಾತಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ। **ಅಭಿರಿಚ್ಚತೀ**ತಿ ಅಲಬ್ಭಮಾನೇ ಪಥಮಂ ವಜ್ಜಿತೇ ತತ್ಥ ಲಬ್ಭಮಾನತಾವಸೇನ ಅವಸಿಸ್ಸತಿ। ಅತಿರೇಕಂವಾ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏತ್ಥಚ ರೂಪಲೋಕೇ ವಿಯ ಕಾಮಲೋಕೇ ಜೀವಿತನವಕಂ ಕಸ್ಮಾ ವಿಸುಂ ನ ವುತ್ತನ್ತಿ। ರೂಪಲೋಕೇ ಪನ ಆಹಾರುಪತ್ಥಮ್ಭಕಸ್ಸ ಅಞ್ಞಸ್ಸಚ ಸಕಲಸರೀರಬ್ಯಾಪಿನೋ ಅನುಪಾಲಕ ಜೀವಿತಸ್ಸ ಅಭಾವಾ ಏತದೇವ

ತದುಭಯಟ್ಠಾನೇ ಠತ್ವಾ ಸಕಲಸರೀರಂ ಅನುಪಾಲೇತೀತಿ ಪಾಕಟಂ ತತ್ಥ ಜೀವಿತನವಕನ್ತಿ ವಿಸುಂ ವುತ್ತಂ। ಕಾಮಲೋಕೇ ಪನ ಅಞ್ಞಾನಿ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕಾ ನುಪಾಲಕಾನಿ ಬಹೂನಿ ಪಾಕಟಾನಿಚ ಹೋನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ಜೀವಿತನವಕಂ ಅಪಾಕಟನ್ತಿ ಕತ್ವಾ ವಿಸುಂ ನ ವುತ್ತಂ ಸಿಯಾ। ಕಾಮಲೋಕೇಪಿ ಪನ ಏತಂ ಅಸಿತಾದಿಪಾಚಕಗ್ಗಿವಸೇನ ತಸ್ಸೇವಚ ಉದಯಭೂತಸ್ಸ ಸಕಲಸರೀ ರಾನುಪಾಲಕಸ್ಸ ಉಸ್ಮಾಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಕಾಯಗ್ಗಿನೋ ವಸೇನ ಪಾಕಟಮೇವ। ಯಂ ಸನ್ಧಾಯ -

ಆಯು ಉಸ್ಮಾಚ ವಿಞ್ಞಾಣಂ, ಯದಾ ಕಾಯಂ ಜಹನ್ತಿಮಂ।
ಅಪವಿದ್ಧೋ ತದಾ ಸೇತಿ, ನಿರತ್ಥಂವ ಕಲಿಙ್ಗರನ್ತಿ ವುತ್ತಂ॥

ತತ್ಥ ಆಯೂತಿ ತೇಸು ದ್ವೀಸು ಅಗ್ಗೀಸು ಪತಿಟ್ಠಿತಂ ಜೀವಿತಮೇವ ವುಚ್ಚತಿ। ಉಸ್ಮಾತಿ ತೇ ದ್ವೇ ಅಗ್ಗಯೋ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ಯೇಸು ತಿಕ್ಖಮನ್ದವಸೇನ ವಿಸಮ ಭೂತೇಸು ಕಾಯೇ ನಾನಾಬಾಧಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ಯಥಾಹ-ಬಹ್ವಾಬಾಧೋ ಹೋತಿ ಬಹ್ವಾತಙ್ಕೋ। ವಿಸಮವೇಪಾಕಿನಿಯಾ ಗಹಣಿಯಾ ಸಮನ್ನಾ ಗತೋ ಹೋತಿ ಅತಿಉಣ್ಹಾಯಅತಿಸೀತಲಾಯಾತಿ। ಸಮಭೂತೇಸು ಪನ ಸತ್ತಾ ನಿರಾಬಾಧಾ ಹೋನ್ತಿ। ಯಥಾಹ-ಅಪ್ಪಾಬಾಧೋ ಹೋತಿ। ಅಪ್ಪಾತಙ್ಕೋ। ಸಮವೇಪಾಕಿನಿಯಾಗಹಣಿಯಾ ಸಮನ್ನಾಗತೋಹೋತಿ। ನಾತಿಸೀತಾಯ ನಚ್ಚುಣ್ಹಾಯ ಮಜ್ಝಿಮಾಯ ಪಧಾನಕ್ಖಮಾಯಾತಿ। ಕೇಚಿ ಪನ ಅಸಿತಾದಿಪಾಚಕಗ್ಗಿಸ್ಮಿಂ ಏವ ಏತಂಮಞ್ಞನ್ತಿ। ಥೇರೇನಚನಾಮರೂಪಪರಿಚ್ಛೇದೇಜೀವಿತನವಕಂ ನಾಮ, ರೂಪಲೋಕೇ ವಿಸುಂ ಸಿಯಾತಿ ವುತ್ತಂ।

ವಿಸುದ್ಧಿಮಗ್ಗೇ ಪನ ಸೇಸೇಸು ಚತುಸಮುಟ್ಠಾನೇಸು ಅಟ್ಠಸು ಜೀವಿತನವ ಕಞ್ಚೇವ ತೀಣಿ ಓಜಟ್ಠಮಕಾನಿ ಚಾತಿ ತೇತ್ತಿಂಸ ತೇತ್ತಿಂಸ ರೂಪಾನಿ ಪಾಕಟಾನಿ ಹೋನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಅಟ್ಠಸೂತಿ ಪಾಚಕಗ್ಗಿಅಸ್ಸಾಸ ಪಸ್ಸಾಸವಜ್ಜಿತೇಸು ತೀಸು ತೇಜೋಕೋಟ್ಠಾಸೇಸು ಪಞ್ಚಸು ವಾಯೋ ಕೋಟ್ಠಾಸೇಸೂತಿ ಅಟ್ಠಸು। ಇತಿ ಕಾಮಲೋಕೇಪಿ ಸಕಲಸರೀರಬ್ಯಾಪೀಸು ತೇಜೋವಾಯೋ ಕೋಟ್ಠಾಸೇಸು ಲಬ್ಭಮಾನತ್ತಾ ಏತಂ ಸಕಲ ಸರೀರೇಏವ ದಟ್ಠಬ್ಬನ್ತಿ। ಏತ್ಥ ಸಿಯಾ, ಕಸ್ಮಾ ಪನೇತ್ಥ ಕಾಮಲೋಕೇ ವಿಯ ರೂಪಲೋಕೇ ರೂಪಕಲಾಪಾನಂ ನಿರೋಧಕ್ಕಮೋ ನ ವುತ್ತೋತಿ। ವಿಸೇಸಾಭಾವತೋ, ರೂಪಲೋಕೇಪಿ ಹಿ ಮರಣಕಾಲೇ ಪನ ಚುತಿಚಿತ್ತೋ ಪರಿ ಸತ್ತರಸಮಚಿತ್ತಸ್ಸ ಠಿತಿಕಾಲ ಮುಪಾದಾಯ ಕಮ್ಮಜರೂಪಾನಿ ನುಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀತಿಆದಿಕೋ ನಿರೋಧಕ್ಕಮೋ ಕಾಮಲೋಕಸದಿಸೋಯೇವ। ಕೇವಲಂ ಪನೇತ್ಥ ಆಹಾರಜರೂಪ ನಿರೋಧೋನಾಮ ನತ್ಥಿ, ತಥಾ ಕಳೇವರ ನಿಕ್ಖೇಪೋಚ। ತಸ್ಮಾ ತತ್ಥಪಿ ಚುತಿಚಿತ್ತತೋ ಪರಂ ಸೋಳಸಚಿತ್ತಕ್ಖಣ ಪರಿಮಾಣೇ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಖಣೇ ಚಿತ್ತಜರೂಪಸನ್ತಾನಂ ವೋಚ್ಛಿಜ್ಜತಿ। ತತೋ ಪರಂ ಉತುಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಪರಂಪರಾ ಏಕದ್ವಿತಿ ಅಚ್ಛರಾಕಾಲಮತ್ತಂಪಿ ಪವತ್ತಿತ್ವಾ ವೋಚ್ಛಿಜ್ಜತೀತಿ ಯುತ್ತಂ। ನಚ ಏತ್ತಕಮತ್ತೇನ ಕಾಲೇನ ಪವತ್ತಮಾನಾಯಪಿ ರೂಪಸನ್ತತಿಯಾ ಮತಕಳೇವರಂನಾಮ ಸಕ್ಕಾ ಲದ್ಧುಂ। ಪಸ್ಸನ್ತಾನಂ ಏಕಕ್ಖಣೇನ ವಿಯ ಸರೀರಸ್ಸ ಅನ್ತರಧಾನಸ್ಸ ಪಞ್ಞಾಯನತೋತಿ। ಯಥಾಚ ರೂಪಲೋಕೇ, ತಥಾ ಕಾಮಲೋಕೇಪಿ ಉಪಪತ್ತಿದೇವಾನಂ ಅಞ್ಞೇಸಞ್ಚ ಓಪಪಾತಿಕಾನನ್ತಿ। ತೇಸಞ್ಹಿ ಸರೀರಾನಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇಯೇವ ಸಬ್ಬಸೋ ಪರಿಪುಣ್ಣೇನ ಕಮ್ಮಜಕಾಯೇನ ನಿಬ್ಬತ್ತತ್ತಾ ಕಮ್ಮಜರೂಪೇಹಿ ಘನಪೂರಿತಾನಿ ಸಲ್ಲಹುಕಭರಾನಿ ಚ ಹೋನ್ತಿ। ಇತರರೂಪಾನಿ ಕಮ್ಮಜರೂಪೇಸು ಪತಿಟ್ಠಾಯ ಪವತ್ತನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ತೇಸಂ ಚುತಿಕಾಲೇ ಕಮ್ಮಜರೂಪೇಸು ನಿರುದ್ಧೇಸು ತಾನಿ ತಿನ್ನ ಪತಿಟ್ಠಾನಿ ಹುತ್ವಾ ಚಿರಂ ಸನ್ತಾನಂ ಘಟ್ಟೇತುಂ ನಸಕ್ಕೋನ್ತಿ। ಥೋಕಂ ಪವತ್ತಿತ್ವಾ ಸಬ್ಬಸೋ ನಿರುಜ್ಝನ್ತಿ। ಸರೀರನಿಕ್ಖೇಪೋನಾಮ ತೇಸಂ ನತ್ಥೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

[೨೦೩] ಯಂ ಪನ **ವಿಭಾವನಿಯಂ**

"ಮರಣಕಾಲೇ ಪನ ಬ್ರಹ್ಮಾನಂ ಸರೀರನಿಕ್ಖೇಪಾಭಾವತೋ ಸಬ್ಬೇಸಂಪಿ ತಿಸಮುಟ್ಠಾನಾನಿ ದ್ವಿಸಮುಟ್ಠಾನಾನಿಚ ಸಹೇವ ನಿರುಜ್ಝನ್ತೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ನ ಸುನ್ದರಂ।

ಏವಞ್ಹಿ ಸತಿ ಸಬ್ಬೇಸಂ ರೂಪಬ್ರಹ್ಮಾನಂ ಮರಣಾಸನ್ನಚಿತ್ತಾನಿ ರೂಪಂ ನಸಮುಟ್ಠಾಪೇನ್ತೀತಿ ಆಪಜ್ಜತಿ। ನ ಹಿ ಮರಣಾಸನ್ನ ಚಿತ್ತ ಸಮುಟ್ಠಿತಾನಿ ರೂಪಾನಿ ಕಮ್ಮಜರೂಪೇಹಿ ಸಹೇವ ನಿರುಜ್ಝನ್ತೀತಿ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುನ್ತಿ। ಯಥಾಚತಾನಿ ಕಮ್ಮಜರೂಪನಿರೋಧತೋ

ಥೋಕಂ ಪವತ್ತಿತ್ವಾ ನಿರುಜ್ಝನ್ತಿ। ತಥಾ ಉತುಜರೂಪಾನಿಪಿ ಚಿತ್ತಜರೂಪನಿರೋಧತೋ ಥೋಕಂ ಪವತ್ತಿತ್ವಾ ನಿರುಜ್ಝನ್ತೀತಿ ನ ನ ಸಕ್ಕಾ ವಿಞ್ಞಾತುಂ। ನಚ ತಾವತ್ತಕೇನ ಕಾಲೇನ ತೇಸು ಪವತ್ತ ಮಾನೇಸುಪಿ ಸರೀರನಿಕ್ಖೇಪೋನಾಮ ಸಕ್ಕಾ ಭವಿತುನ್ತಿ। ಬ್ರಹ್ಮಾನಂ ಪನ ಥಿನ ಮಿದ್ಧಾದೀನಂ ನೀವರಣಜಾತಿಯಾನಂ ಅತ್ಥಿತಾಯ ತದನುರೂಪಂ ಚಿತ್ತಜರೂಪಾನಂ ತದನುಗತಿಕಾನಞ್ಚ ಉತುಜರೂಪಾನಂ ಲಹುಕಗರುಕತಾದಿವಿಕಾರೋ ನ ನ ಸಮ್ಭವತೀತಿ ಲಹುತಾದಿತ್ತಯಂಪಿ ಗಹೇತ್ವಾ ವುತ್ತಂ **ತೇವೀಸರೂಪೇಸೂ**ತಿ। ಘಾನಾದಿತ್ತಯಭಾವದ್ವಯವಜ್ಜಾನಿ ತೇವೀಸರೂಪಾನಿ **ಹೋನ್ತಿ**। ತಾನಿಯೇವ ಚಕ್ಖು ಸೋತವತ್ಥು ವಿಞ್ಞತ್ತಿದ್ವಯವಜ್ಜಾನಿ ಅಸಞ್ಞೀನಂ ಸತ್ತರಸೇವ ರೂಪಾನಿ **ಹೋನ್ತೀ**ತಿ ಯೋಜನಾ। ಅಸಞ್ಞೀನಂ ಪನ ಗರುಲಹುತಾದಿಪಕಾರೋ ಚಿನ್ತೇ ತಬ್ಬೋ। ನ ವಾ ಚಿನ್ತೇತಬ್ಬೋ ರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ರುಪ್ಪನವಿಕಾರಸ್ಸ ಬಹುಕಾರಣತ್ತಾತಿ। **ಉಪಪತ್ತಿಯ**ನ್ತಿ ಕಾಮರೂಪಾಸಞ್ಞೀನಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ। ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೋಏವ ಹಿ ಏಕನ್ತೇನ ಉಪಪತ್ತಿಖಣೋನಾಮ ಹೋತೀತಿ। **ಪವತ್ತೇ**ತೂತಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ಠಿತಿಕ್ಖಣತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಸಕಲೇ ಪವತ್ತಿಕಾಲೇ ಪನ **ನಕಿಞ್ಚಿಪಿ ನಲಬ್ಭತಿ**। ಲಬ್ಭತಿಯೇವಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ನ ಹಿ ಇದಂನಾಮ ರೂಪಂ ಪವತ್ತೇ ನಲಬ್ಭತಿ। ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂಏವ ಲಬ್ಭತೀತಿ ಅತ್ಥೀತಿ। [ರೂಪಪವತ್ತಿಕ್ಕಮೋ]

೧೯೧. ಏವಂ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕ ರೂಪಸಙ್ಗಹಂ ಕತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಯಥಾ ನುಪ್ಪತ್ತಂ ನಿಬ್ಬಾನಸಙ್ಗಹಂ ಕರೋನ್ತೋ **ನಿಬ್ಬಾನಂಪನಾ**ತಿಆದಿ ಮಾಹ। ನಿಬ್ಬಾನಂ ಪನ ನಿಬ್ಬಾನನ್ತಿ ಪವುಚ್ಚತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ಲೋಕುತ್ತರಸಙ್ಖಾತ**ನ್ತಿ ಲೋಕುತ್ತರನ್ತಿ ಭಗವತಾ ಕಥಿತಂ, ಯಥಾಹ-ಕತಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಲೋಕುತ್ತರಾ। ಚತ್ತಾರೋಚ ಅರಿಯಮಗ್ಗಾ ಚತ್ತಾರಿಚ ಸಾಮಞ್ಞಫಲಾನಿ ಅಸಙ್ಖತಾಚ ಧಾತು, ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಲೋಕುತ್ತರಾತಿ। ಏತೇನ ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಪಞ್ಞತ್ತಿಮತ್ತಭಾವಂ ನಿವತ್ತೇತಿ। ನ ಹಿ ಲೋಕವೋಹಾರಸಿದ್ಧಾ ಪಞ್ಞತ್ತಿ ಲೋಕುತ್ತರಾನಾಮ ಸಕ್ಕಾ ಭವಿತುನ್ತಿ। **ಚತುಮಗ್ಗಞಾಣೇನ ಸಚ್ಛಿಕಾತಬ್ಬ**ನ್ತಿ ಚಕ್ಖುಮನ್ತೇನ ಚನ್ದಮಣ್ಡಲಂವಿಯ ಚಕ್ಖುನಾ ಪಟಿಲದ್ಧಮಗ್ಗಞಾಣೇಹಿ ಅರಿಯಜನೇಹಿ ಚತೂಹಿ ಅರಿಯಮಗ್ಗಞಾಣೇಹಿ ಪಚ್ಚಕ್ಖತೋ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಪಟಿವಿಜ್ಝಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ತತ್ಥ **ಚತುಮಗ್ಗಞಾಣೇನಾ**ತಿ ಏತೇನ ತಾದಿ ಸಮ್ಮಾ ಪಟಿಪತ್ತಿಮಗ್ಗತೋ ವಿಮುಖಾನಂ ಅನ್ಧಪುಥುಜ್ಜನಾನಂ ಜಚ್ಚನ್ಧಾನಂ ವಿಯ ಚನ್ದ ಮಣ್ಡಲಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಅವಿಸಯಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ನ ಚ ಜಚ್ಚನ್ಧಾನಂ ಚಕ್ಖುಮ್ಹಿ ಅನುಪಲದ್ಧಮತ್ತೇನ ಚನ್ದಮಣ್ಡಲಂ ನತ್ಥಿನಾಮ ಹೋತೀತಿ। **ಸಚ್ಛಿಕಾತಬ್ಬ**ನ್ತಿ ಏತೇನ ಪರಮತ್ಥತೋ ವಿಜ್ಜಮಾನಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ಯಞ್ಹಿ ಕಿಞ್ಚಿ ಪರಮತ್ಥತೋ ವಿಜ್ಜಮಾನಂ ನಹೋತಿ। ತಂ ಸರೂಪತೋ ಕಸ್ಸ ಪಚ್ಚಕ್ಖಂನಾಮ ಭವಿಸ್ಸತೀತಿ। ತದುಭಯೇನ ಪನಸ್ಸ ಪಞ್ಞವನ್ತಾನಂ ಕಲ್ಯಾಣಕಪುಥುಜ್ಜನಾನಂ ಅನುಮಾನತೋ ಸಿದ್ಧತಂ ದೀಪೇತಿ, ನ ಹಿ ಅನುಮಾನತೋಪಿ ಅತ್ತನೋ ಬುದ್ಧಿಯಂ ಅಸಿದ್ಧಸ್ಸ ಅಪಾಕಟಸ್ಸ ಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾಯ ವಾಯಾಮೋಪಿನಾಮ ಅತ್ಥಿ। ಯೇನ ಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾ ಸಿದ್ಧಿಯಾತಿ। ಏವಂ ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಪರಮತ್ಥತೋ ವಿಜ್ಜಮಾನತಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಕೇವಲಂ ವಿಜ್ಜಮಾನಮತ್ತಮೇವ ನ ಹೋತಿ। ಅಥಖೋ ಮಹಾತೇಜವನ್ತಂ ಮಹೋಜವನ್ತಞ್ಚ ತಂ ಹೋತೀತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಮಗ್ಗಫಲಾನಮಾಲಮ್ಬಣಭೂತ**ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಏತೇನ ನಿಬ್ಬಾನೇನ ವಿನಾಮಗ್ಗ ಫಲಾನಂ ಅಕಿಚ್ಚಸಿದ್ಧಿಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ತತೋ ತಸ್ಸ ಮಹಾತೇಜವನ್ತ ತಂ ಮಹೋಜವನ್ತತಞ್ಚ ದೀಪೇತಿ। ಯಥಾ ಹಿ ಮಹಿದ್ಧಿಕೋ ಏಕೋ ರಾಜಾ ಹೋತಿ। ತಸ್ಸ ರಟ್ಠೇ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಮಹಾಗಾಮೇ ಏಕೋ ಗಾಮಭೋಜಕೋ ಏಕೋಚ ಚೋರಜೇಟ್ಠಕೋ ಮಹಾಪರಿವಾರೋ ವಸತಿ। ತೇಚ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ವಧಾಯ ಪರಿಸಕ್ಕನ್ತಾ ವಿಚರನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಗಾಮಭೋಜಕೋ ನಗರಂ ಗನ್ತ್ವಾ ರಾಜಾನಂ ಉಪಟ್ಠಹಿ। ಸೋ ನ ಚಿರಸ್ಸೇವ ರಾಜವಲ್ಲಭೋ ಹೋತಿ। ರಾಜತೋ ಮಹತಿಂ ಆಣಂ ಲಭತಿ। ತಂ ಸುತ್ವಾ ಚೋರಜೇಟ್ಠಕೋ ಇದಾನಿ ಇಧವಸನ್ತಸ್ಸ ಮಮಜೀವಿತಂ ನತ್ಥೀತಿ ಅತ್ತನೋ ಪರಿವಾರೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಅಟ್ಟವಿಂ ಪವಿಟ್ಠೋ। ಗಾಮಭೋಜಕೋಚ ತಂಅಟ್ಟವಿಂ ಪವಿಟ್ಠಂಪಿ ಮುಞ್ಚಿತುಂ ಅದತ್ವಾ ಗಹೇತ್ವಾ ವಧಿ। ಏವಂ ಸಮ್ಪದಮಿದಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಮಹಿದ್ಧಿಕರಾಜಾ ವಿಯ ಹಿ ನಿಬ್ಬಾನಂ। ಗಾಮ ಭೋಜಕೋ ವಿಯ ಞಾಣಂ। ಚೋರಜೇಟ್ಠಕೋ ವಿಯ ಮೋಹೋ। ಪರಿವಾರ ಚೋರಾ ವಿಯ ಸೇಸಕಿಲೇಸಾ। ಪುಬ್ಬೇ ರಞ್ಞೋ ಅನುಪಟ್ಠಾ ನಕಾಲೇ ಗಾಮಭೋಜಕೋ ವಿಯ ಪುಥುಜ್ಜನಞಾಣಂ। ಉಪಟ್ಠಾನಕಾಲೇ ಗಾಮ ಭೋಜಕೋ ವಿಯ ಮಗ್ಗಞಾಣನ್ತಿ। ತಣ್ಹಾ ಪವತ್ತಮಾನಾ ಅಜ್ಝತ್ತಬಹಿದ್ಧಾದಿ ಭೇದೇಸು ಖನ್ಧಾದಿಧಮ್ಮೇಸು ವಿನನ್ಧಮಾನಾವ ಪವತ್ತತಿ। ಯಥಾಹ -

ಅನ್ತೋಜಟಾ ಬಹಿಜಟಾ, ಜಟಾಯ ಜಟಿತಾ ಪಜಾತಿ।

ತಸ್ಮಾ ಸಾ ವೇಳುಗುಮ್ಬೇ ವೇಳುಸಾಖಾ ವಿಯ ವಿನನಟ್ಠೇನ ಸಂಸಿಬ್ಬನಟ್ಠೇನ ವಾನಸಮಞ್ಞಂ ಲಭತೀತಿ ವುತ್ತಂ **ವಾನಸಙ್ಖಾತಾಯತಣ್ಹಾಯಾತಿ**। **ನಿಕ್ಖನ್ತತ್ತಾತಿ** ನಿಸ್ಸಟತ್ತಾ। ತಸ್ಸಾ ವಿಸಯಭಾವಂ ಅತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಠಿತತ್ತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏತೇನ ವಾನತೋ ನಿಕ್ಖನ್ತನ್ತಿ ನಿಬ್ಬಾನನ್ತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಸಭಾವತೋತಿ** ಸನ್ತಿಲಕ್ಖಣೇನ। ಅಜ್ಝತ್ತಸಮ್ಭೂತಾನಂ ತಿವಿಧವಟ್ಟಸನ್ತಾಪಾನಂ ನಿಬ್ಬುತಿಅತ್ಥೇನ। ತೇಸಂ ಸಬ್ಬಸೋ ಅಭಾವಟ್ಠೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಏಕವಿಧಂಪೀತಿ** ಯಥಾ ಚಿತ್ತಂ ಸಭಾವತೋ ಏಕವಿಧಂಪಿ ಜಾತಿಧಮ್ಮತ್ತಾ ಜಾತಿಭೂಮಿಸಮ್ಪಯೋಗಾದಿ ಭೇದೇನ ಕಾಲ ದಿಸಾದೇಸಪುಗ್ಗಲಭೇದೇನಚ ವತ್ಥುತೋ ಭಿನ್ನಮೇವ ಹೋತಿ। ನ ತಥಾ ಇದಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ। ಇದಂ ಪನ ಸಭಾವತೋಪಿ ವತ್ಥುತೋಪಿ ಅಭಿನ್ನಮೇವ ಹುತ್ವಾ ಏಕವಿಧಂ ಹೋತಿ। ಇದಞ್ಹಿ ಅನಮತಗ್ಗೇ ಸಂಸಾರೇ ಅತೀತೇ ಏತರಹಿ ಅನಾಗತೇಚ ಪರಿನಿಬ್ಬುತಾನಂ ಬುದ್ಧಾನಂವಾ ಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧಾನಂವಾ ಬುದ್ಧಸಾವಕಾನಂವಾ ಸಬ್ಬೇಸಂಪಿ ಏಕಮೇವ ಹೋತಿ। ಕಸ್ಮಾ, ಅನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಧಮ್ಮತ್ತಾ। ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಅನಿದಸ್ಸನಂ ಅನನ್ತಂ ಸಬ್ಬತೋಪಭನ್ತಿ ಹಿ ಭಗವತಾ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ವಿಞ್ಞಾಣನ್ತಿ ಸಙ್ಖತಧಮ್ಮಾನಂ ಖಯನಿರೋಧಭಾವೇನ ಸಿದ್ಧತ್ತಾ ಏತಂ ತಬ್ಭಾವೇನಏವ ಸುಟ್ಠು ಅಭಿಬ್ಯತ್ತಂ ಕತ್ವಾ ಞಾತಬ್ಬಂ। ಅನಿದಸ್ಸನನ್ತಿ ಅನಿಮಿತ್ತಧಮ್ಮತ್ತಾ ಬಾಲಪುಥುಜ್ಜನಾನಂ ದಸ್ಸನವಿಸಯಭೂತೇನ ಕೇನಚಿನಿಮಿತ್ತೇನ ನಿದಸ್ಸಿತುಂವಾ ಕಾಲಭೇದೇನ ದಿಸಾದೇಸಪುಗ್ಗಲಸನ್ತಾನ ಭೇದೇನ ಹೀನಪಣೀತಾದಿಭೇದೇನ ಚ ಭಿನ್ನಂ ಕತ್ವಾ ನಿದಸ್ಸಿತುಂವಾ ನಾರಹತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅನನ್ತನ್ತಿ ಪುಬ್ಬನ್ತಾಪರನ್ತವಿರಹಿತಂ। ಸಬ್ಬತೋಪಭನ್ತಿ ವಟ್ಟದುಕ್ಖಪಟಿಪಕ್ಖಸಿದ್ಧೇಹಿ ಅನನ್ತೇಹಿ ಗುಣೋಭಾಸೇಹಿ ಸಬ್ಬತೋ ಪಭಾವನ್ತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ತಥಾ ಅನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಧಮ್ಮತ್ತಾಚ ಪನ ಅನಮತಗ್ಗೇ ಸಂಸಾರೇ ಸಬ್ಬಾಸುಚ ದಿಸಾಸು ಅಸುಕಸ್ಮಿಂ ನಾಮ ಕಾಲೇ ಅಸುಕಾಯನಾಮ ದಿಸಾಯ ನತ್ಥೀತಿ ನವತ್ತಬ್ಬಂ। ಕಸ್ಮಾ, ಅರಿಯಮಗ್ಗಂ ಭಾವೇನ್ತೇನ ಯದಾ ಕದಾಚಿ ಯತ್ಥ ಕತ್ಥಚಿ ಅವಸ್ಸಂ ಅಧಿಗನ್ತಬ್ಬತಾವಸೇನ ಸಬ್ಬದಾ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಚ ಲಬ್ಭಮಾನತ್ತಾ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ ವಿನಯೇ, ಅಙ್ಗುತ್ತರೇ, ಉದಾನೇಚ -

> ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಭಿಕ್ಖವೇ ಯಾಕಾಚಿ ಲೋಕೇ ಸವನ್ತಿಯೋ ಮಹಾಸಮುದ್ದಂ ಅಪ್ಪೇನ್ತಿ। ಯಾಚ ಅನ್ತಲಿಕ್ಖಾ ಧಾರಾ ಪಪತನ್ತಿ। ನ ತೇನ ಮಹಾಸಮುದ್ದಸ್ಸ ಊನತ್ತಂವಾ ಪೂರತ್ತಂವಾ ಪಞ್ಞಾಯತಿ। ಏವ ಮೇವ ಖೋ ಭಿಕ್ಖವೇ ಬಹೂಚೇಪಿ ಭಿಕ್ಖೂ ಅನುಪಾದಿಸೇಸಾಯ ನಿಬ್ಬಾನ ಧಾತುಯಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯನ್ತಿ। ನ ತೇನ ನಿಬ್ಬಾನಧಾತುಯಾ ಊನತ್ತಂ ವಾ ಪೂರತ್ತಂವಾ ಪಞ್ಞಾಯತೀತಿ।

ಅಟ್ಠಕಥಾಸುಚ ನ ತೇನ ನಿಬ್ಬಾನಧಾತುಯಾ ಊನತ್ತಂವಾ ಪೂರತ್ತಂವಾ ಪಞ್ಞಾಯತೀತಿ ಅಸಙ್ಖ್ಯೇಯ್ಯೇಪಿ ಮಹಾಕಪ್ಪೇ ಬುದ್ಧೇಸು ಅನುಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೇಸು ಏಕಸತ್ತೋಪಿ ಪರಿನಿಬ್ಬಾತುಂ ನಸಕ್ಕೋತಿ। ತದಾಪಿ ತುಚ್ಛಾ ನಿಬ್ಬಾನ ಧಾತೂತಿ ನಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ। ಬುದ್ಧಕಾಲೇ ಪನ ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂ ಸಮಾಗಮೇ ಅಸಙ್ಖ್ಯೇಯ್ಯಾಪಿ ಸತ್ತಾ ಅಮತಂ ಆರಾಧೇನ್ತಿ। ತದಾಪಿ ನಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ ಪೂರಾ ನಿಬ್ಬಾನಧಾತೂತಿ ವುತ್ತಂ। ಬ್ರಹ್ಮನಿಮನ್ತನಸುತ್ತೇಚ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಅನಿದಸ್ಸನಂ ಅನನ್ತಂ ಸಬ್ಬತೋಪಭನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಅಟ್ಠಕಥಾಯಞ್ಚ ಸಬ್ಬತೋಪಭನ್ತಿ ಸಬ್ಬತೋ ಪಭಾಸಮ್ಪನ್ನಂ। ನಿಬ್ಬಾನತೋ ಹಿ ಅಞ್ಞೋ ಕೋಚಿ ಧಮ್ಮೋ ಪಭಸ್ಸರತರೋವಾ ಜೋತಿವನ್ತತರೋವಾ ಪರಿಸುದ್ಧತರೋವಾ ಪಣ್ಡರ ತರೋವಾ ನತ್ಥಿ। ಸಬ್ಬತೋವಾ ಪಭೂತಮೇವ ಹೋತಿ। ನಕತ್ಥಚಿ ನತ್ಥೀತಿ ಸಬ್ಬತೋಪತಂ। ಪುರತ್ಥಿಮದಿಸಾದೀಸು ಹಿ ಅಸುಕದಿಸಾಯಂನಾಮ ನಿಬ್ಬಾನಂ ನತ್ಥೀತಿ ನವತ್ತಬ್ಬನ್ತಿ ವುತ್ತಂ।

ಏವಂಸನ್ತೇಪಿ ಏತಂ ನಿರುದ್ಧತೇಕಾಲಿಕಧಮ್ಮ ಸನ್ನಿಸ್ಸಯೇನ ವಿಞ್ಞಾಯ ಮಾನತ್ತಾ ನಿರುದ್ಧಧಮ್ಮಭೇದೇನ ಭಿನ್ನಂ ಕತ್ವಾ ಉಪಚರಿತುಂ ಲಬ್ಭತೀತಿ ವುತ್ತಂ **ಸಉಪಾದಿಸೇಸಾತಿಆದಿ**। ತತ್ಥ ಉಪಾದೀಯತಿ ತಣ್ಹಾದಿಟ್ಠೀಹಿ ಭುಸಂ ಗಣ್ಹೀಯತೀತಿ ಉಪಾದಿ। ಉಪಾದಿನ್ನಖನ್ಧಪಞ್ಚಕಂ। ಸೋಯೇವ ಏಕದೇಸೇನವಾ ಅನವಸೇಸೇನವಾ ಪಹೀನೇಹಿ ಕಮ್ಮಕಿಲೇಸೇಹಿ ಸೇಸೋತಿ ಉಪಾದಿಸೇಸೋ। ಸಂವಿಜ್ಜತಿ ತಸ್ಮಿಂ ಸನ್ತಾನೇ ಉಪಾದಿಸೇಸೋ ಯಸ್ಸಾ ಅಧಿಗತಕಾಲೇತಿ ಸಉಪಾದಿಸೇಸಾ। **ನಿಬ್ಬಾನಧಾತೂತಿ** ನಿಬ್ಬುತಿಸ ಭಾವೋ। ಸಉಪಾದಿಸೇಸಾಚ ಸಾ ನಿಬ್ಬಾನಧಾತುಚಾತಿ ಸಮಾಸೋ। ನತ್ಥಿ ತಸ್ಮಿಂ ಸನ್ತಾನೇ ಉಪಾದಿಸೇಸೋ ಯಸ್ಸಾ ಅಧಿಗತಕಾಲೇತಿ ಅನುಪಾದಿಸೇಸಾ, ಅನುಪಾದಿಸೇಸಾಚ ಸಾ ನಿಬ್ಬಾನಧಾತುಚಾತಿ ವಿಗ್ಗಹೋ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ ಇತಿ ವುತ್ತಕೇ-ದ್ವೇ ಮಾ ಭಿಕ್ಖವೇ ನಿಬ್ಬಾನಧಾತುಯೋ। ಕತಮಾ ದ್ವೇ, ಸಉಪಾದಿಸೇಸಾಚ ನಿಬ್ಬಾನಧಾತು, ಅನುಪಾದಿಸೇಸಾಚ ನಿಬ್ಬಾನಧಾತೂತಿಆದಿ। ತತ್ಥ

ಪುರಿಮಾ ಕಿಲೇಸನಿಬ್ಬಾನಂನಾಮ। ಪಚ್ಛಿಮಾ ಖನ್ಧನಿಬ್ಬಾನಂನಾಮ। ಪುರಿಮಾವಾ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಿಕ ನಿಬ್ಬಾನಂನಾಮ। ಪಚ್ಛಿಮಾ ಸಮ್ಪರಾಯಿಕ ನಿಬ್ಬಾನಂನಾಮ। ಯಥಾಹ-ಏಕಾ ಹಿ ಧಾತು ಇಧ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಿಕಾ ಸಉಪಾದಿಸೇಸಾ ಭವನೇತ್ತಿ ಸಙ್ಖಯಾ। ಅನುಪಾದಿಸೇಸಾ ಪನ ಸಮ್ಪರಾಯಿಕಾತಿ। ಅಙ್ಗುತ್ತರೇ ಪನ ಸತ್ತನಿಪಾತೇ ಉಭತೋಭಾಗವಿಮುತ್ತ ಪಞ್ಞಾಪಿ ಮುತ್ತಾನಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ಖೀಣಾಸವಾನಂ ಖನ್ಧುಪಾದಿಸೇಸವಸೇನ ಕಾಯಸಕ್ಖಿದಿಟ್ಠಿಪತ್ತ ಸದ್ಧಾವಿಮುತ್ತಧಮ್ಮಾನುಸಾರೀಸಙ್ಖಾತಾನಂ ಚತುನ್ನಂ ಸೇಕ್ಖಾನಂ ಆರದ್ಧವಿಪಸ್ಸ ಕಸ್ಸಚ ಯೋಗೀಕಲ್ಯಾಣಪುಥುಜ್ಜನಸ್ಸ ಕಿಲೇಸು ಪಾದಿಸೇಸವಸೇನ ಸಉಪಾದಿಸೇಸತಾ ಅನುಪಾದಿಸೇಸತಾಚ ವುತ್ತಾ। ತತ್ಥೇವ ನವನಿಪಾತೇ ಅನ್ತರಾಪರಿನಿಬ್ಬಾಯೀ, ಉಪಹಚ್ಚಪರಿನಿಬ್ಬಾಯೀ, ಅಸಙ್ಖಾರಪರಿನಿಬ್ಬಾಯೀ, ಸಸಙ್ಖಾರಪರಿನಿಬ್ಬಾಯೀ, ಉದ್ಧಂ ಸೋತಅಕನಿಟ್ಠಗಾಮೀತಿ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಅನಾಗಾಮೀನಂ ಸಕದಾಗಾಮಿಸ್ಸ ತಿಣ್ಣಂ ಸೋತಾಪನ್ನಾನನ್ತಿ ನವನ್ನಂ ಸೇಕ್ಖಪುಗ್ಗಲಾನಂ ಕಿಲೇಸುಪಾದಿಸೇಸವಸೇನ ಸಉಪಾದಿಸೇಸತಾ ವುತ್ತಾ।

ನೇತ್ತಿಯಂ ಪನ ಅರಹತ್ತಫಲಂಪಿ ಸಉಪಾದಿಸೇಸನಿಬ್ಬಾನನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ಇಧ ನಾಧಿಪ್ಪೇತಂ। ಏತ್ಥಚ ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಖಯೋ ಸಉಪಾದಿ ಸೇಸಂನಾಮ। ಚುತಿ ಅನನ್ತರೇ ಖನ್ಧಾನಂ ಅನುಪ್ಪಾದೋ ಅನುಪಾದಿಸೇಸಂನಾಮ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಪಟಿಸನ್ಧಿವನ್ಧಾನಾಮ ಕಿಲೇಸೇಸು ಸತಿಏವ ಜಾಯನ್ತಿ। ಅಸತಿ ನಜಾಯನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ತೇಪಿ ಕಿಲೇಸಕ್ಖಯೇನ ಸಹೇವ ಖಿಯ್ಯನ್ತಿ। ಯಾವಚುತಿಯಾ ಪವತ್ತಮಾನಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಖನ್ಧಸನ್ತಾನಂ ಪನ ಖೀಣಾಸವಸ್ಸಪಿ ಪುರಿಮಭವೇ ಪವತ್ತಕಮ್ಮಕಿಲೇಸಾನಂ ಫಲನಿಸನ್ದಭೂತಂ ಸಬ್ಬಸತ್ತಾನಂ ಧಮ್ಮ ತಾಸಿದ್ಧಂ। ತಸ್ಮಾ ತಂ ಖೀಣೇಸುಪಿ ಕಿಲೇಸೇಸು ಯಾವಚುತಿಯಾ ಪವತ್ತ ತಿಯೇವ। ಚುತಿಕ್ಖಣೇ ತಸ್ಸ ನಿರೋಧೋಪಿ ಧಮ್ಮತಾನಿರೋಧೋ ಏವ। ಯೋ ಪನ ತದನನ್ತರೇ ಪುನಭವಸ್ಸ ಅನುಪ್ಪಾದೋ। ಸೋ ಕಿಲೇಸಕ್ಖಯೇನ ಸಹೇವ ಸಿದ್ಧೋ। ನ ಕೇವಲಂ ತದನನ್ತರೇ ಪುನ ಭವಸ್ಸೇವ। ತತೋ ಪರಂಪಿ ಅನಮತಗ್ಗ ಸಂಸಾರೇ ಭವಪರಂಪರಾಯ ಅನುಪ್ಪಾದೋಪಿ ತೇನ ಸಹೇವ ಸಿದ್ಧೋ। ಸಬ್ಬಞ್ಚೇತಂ ಏಕಮೇವ ನಿಬ್ಬಾನಂ। ಏವಂಸನ್ತೇಪಿ ಖನ್ಧಾವಸೇಸಸ್ಸ ಭಾವಾ ಭಾವಲೇಸಂ ಉಪಾದಾಯ ಅಯಂ ಭೇದೋ ವುತ್ತೋತಿ ವುತ್ತಂ **ದುವಿಧಂ ಹೋತಿ ಕಾರಣಪರಿಯಾಯೇನಾತಿ** ದುವಿಧ ಪಞ್ಞಾಪನಸ್ಸ ಕಾರಣಲೇಸೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಸಙ್ಖತಧಮ್ಮಾನಾಮ ಸಪಲಿಬೋಧಧಮ್ಮತ್ತಾ ನಾನಾಪಲಿಬೋಧೇಹಿ ನಿಚ್ಚಕಾಲಂ ಜನಂ ಪೀಳೇನ್ತಿ। ಸನ್ತಸುಖಂನಾಮ ಲದ್ಧುಂ ನದೇನ್ತಿ। ಸನಿಮಿತ್ತ ಧಮ್ಮತ್ತಾಚ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಜರಾಮರಣಾದೀನಞ್ಚ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಅನತ್ಥಾನಂ ವತ್ಥು ಭೂತಾ ಭೂಮಿಭೂತಾ ಹೋನ್ತಿ। ಸಪಣಿಹಿತಧಮ್ಮತ್ತಾಚ ಸಬ್ಬದುಕ್ಖಾನಂ ಮೂಲಭೂತಂ ಆಸಾದುಕ್ಖಂನಾಮ ನಿಚ್ಚಕಾಲಂಪಿ ಜನೇನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ತಪ್ಪಟಿಪಕ್ಖಸಿದ್ಧೇನ ಗುಣಭೇದೇನ ತಿವಿಧಂಭೇದಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಸುಞ್ಞತ**ನ್ತಿಆದಿ ಮಾಹ। ತತ್ಥ ಸಬ್ಬಪಲಿಬೋಧ ವಿವಿತ್ತತ್ತಾ ಸುಞ್ಞತಂ। ಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠಿಯಾ ಹಿ ಸತಿ ಬಾಲಾನಂ ಯತ್ತಕಾ ಪಾಪಕಮ್ಮಪಲಿಬೋಧಾ ಅಪಾಯ ದುಕ್ಖಪಲಿಬೋಧಾಚ ಸನ್ದಿಸ್ಸನ್ತಿ। ಪಣ್ಡಿತಾನಂಚ ತತೋ ಅತ್ತಾನಂ ರಕ್ಖನತ್ಥಂ ಯತ್ತಕಾ ಕಲ್ಯಾಣಕಮ್ಮಪಲಿಬೋಧಾ ಸನ್ದಿಸ್ಸನ್ತಿ। ಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠಿನಿರೋಧೋಯೇವ ಸಬ್ಬೇ ತೇ ಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠಿಮೂಲಕೇ ಪಲಿಬೋಧೇ ನಿರೋಧೇತುಂ ಸಕ್ಕೋತಿ। ನ ವಿನಾ ತೇನ ಅಞ್ಞೋ ಕೋಚಿ। ತಸ್ಮಾ ಸೋನಿರೋಧೋ ತೇಹಿ ಪಲಿಬೋಧೇಹಿ ವಿವಿತ್ತೋ ಹೋತಿ, ತಥಾ ರಾಗಕ್ಖಯೋಯೇವ ರಾಗಮೂಲಕೇ ಪಲಿಬೋಧೇ ನಿರೋಧೇತುಂ ಸಕ್ಕೋತಿ। ನ ವಿನಾ ತೇನ ಅಞ್ಞೋ ಕೋಚಿ। ದೋಸಕ್ಖಯೋಯೇವ ದೋಸಮೂಲಕೇ। ಮೋಹಕ್ಖಯೋಯೇವ ಮೋಹಮೂಲಕೇತಿಆದಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ। ಇತಿ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಸಬ್ಬಪಲಿ ಬೋಧೇಹಿ ವಿವಿತ್ತತ್ತಾ ಸುಞ್ಞತಂನಾಮ।

ನಿಮಿತ್ತಂ ವುಚ್ಚತಿ ಉಪ್ಪಾದಪವತ್ತಮೂಲಕೋ ಓಳಾರಿಕಾಕಾರೋ। ಯೇನ ಸಮನ್ನಾಗತಾ ಸಙ್ಖತಧಮ್ಮಾ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಜರಾಮರಣಾನಞ್ಚ ವತ್ಥುಭೂತಾ ಭೂಮಿಭೂತಾ ಹೋನ್ತಿ। ತಥಾ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಮಾರಾನಂ ಸಬ್ಬೇಸಂ ವೇರಾನಂ ಸಬ್ಬೇಸಂ ರೋಗಾದಿ ಅನತ್ಥಾನಂ ವತ್ಥುಭೂತಾ ಭೂಮಿಭೂತಾ ಹೋನ್ತಿ। ಯತೋ ತೇ ಮಾರಧೇಯ್ಯಾತಿಪಿ ಮಚ್ಚುಧೇಯ್ಯಾತಿಪಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ಕಾಲ ದಿಸಾ ದೇಸ ಸನ್ತಾನಾದಿ ಭೇದೇನ ಹೀನಪಣೀತಾದಿ ಭೇದೇನಚ ಭೇದಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ। ನಿಬ್ಬಾನಂ ಪನ ಸಬ್ಬೇಸಂ ನಿಮಿತ್ತಧಮ್ಮಾನಂ ಖಯನಿರೋಧಭಾವೇನ ಸಿದ್ಧತ್ತಾ ನತ್ಥಿ। ತಸ್ಮಿಂ ನಿಮಿತ್ತನ್ತಿ **ಅನಿಮಿತ್ತಂ**। ತಞ್ಹಿ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಕಿಲೇ ಸಾದೀನಂ ಅನತ್ಥಾನಂ ವತ್ಥುಭೂತೇ ನಿಮಿತ್ತಧಮ್ಮೇ ವಿದ್ಧಂಸೇತ್ವಾ ತೇಸಂ ಅನತ್ಥಾನಂ ಅಭಾವಂ ಸಾಧೇನ್ತಂ ನಿಚ್ಚಂ ತಿಟ್ಠತಿ। ನಚ ತಂ

ಕಾಲಭೇದೇನ ಭಿನ್ನಂ ಹೋತಿ। ಇದಂ ಅತೀತೇ ಅಸುಕಕಪ್ಪೇ ಅಸುಕಬುದ್ಧಸ್ಸ ನಿಬ್ಬಾನಂ, ಇದಂ ಅನಾಗತೇ, ಇದಂ ಏತರಹೀತಿ। ನಾಪಿ ದಿಸಾಭೇದೇನ ಭಿನ್ನಂ। ಇದಂ ದಸಸು ದಿಸಾಸು ಅಸುಕಾಯನಾಮ ದಿಸಾಯ ನಿಬ್ಬಾನಂ, ಇದಂ ಅಸುಕಾಯ ನಾಮಾತಿ। ನಚಾಪಿ ದೇಸಭೇದೇನವಾ ಸನ್ತಾನಭೇದೇನವಾ ಭಿನ್ನಂ। ಇದಂ ಮನುಸ್ಸಲೋಕೇ ಇದಂ ದೇವಲೋಕೇ ಇದಂ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕೇತಿ ವಾ ಇದಂ ಮನುಸ್ಸಾನಂ ಇದಂ ದೇವಾನಂ ಇದಂ ಬ್ರಹ್ಮಾನನ್ತಿವಾತಿ। ತಥಾ ಪಣೀತಾದಿ ಭೇದೇನ ಭಿನ್ನಂ ನ ಹೋತಿ। ಇದಂ ಸಬ್ಬಞ್ಞುಬುದ್ಧಾನಂ। ಇದಂ ಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧಾನಂ। ಇದಂ ಬುದ್ಧಸಾವಕಾನನ್ತಿ।

ಪಣಿಹಿತಂ, ಪಣಿಧಾನಂ, ಪಣಿಧಿ, ಪತ್ಥನಾ, ಆಸಾ, ಜೀಘಚ್ಛಾ, ಪಿಪಾಸಾತಿ ಅತ್ಥತೋ ಏಕಂ। ಸಙ್ಖತಧಮ್ಮಾಚ ಲಬ್ಭಮಾನಾಪಿ ಭಿಜ್ಜನಧಮ್ಮತ್ತಾ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಲದ್ಧುಂ ಆಸಾ ದುಕ್ಖಂನಾಮ ವಡ್ಢೇನ್ತಿ। ಆಸಾದುಕ್ಖಸ್ಸ ಪರಿಯನ್ತೋನಾಮ ನತ್ಥಿ। ಸಬ್ಬಞ್ಚ ದುಕ್ಖಂ ಆಸಾಮೂಲಕಂ ಹೋತಿ। ಆಸಾಸದಿಸಂ ದುಕ್ಖನಿದಾನಂನಾಮ ನತ್ಥಿ, ನಿಬ್ಬಾನಂ ಪನ ಸಯಂ ಪಿಪಾಸವಿನಯಧಮ್ಮತ್ತಾ ಆಸಾಸಙ್ಖಾತಂ ಸಬ್ಬಂ ತಣ್ಹಾಪಣಿಧಿಂವಾ ಛನ್ದಪಣಿಧಿಂವಾ ವಿನೇನ್ತಂ ವಿಧಮೇನ್ತಂ ವತ್ತತೀತಿ ನತ್ಥಿ। ತಸ್ಮಿಂ ಪಣಿಹಿತನ್ತಿ **ಅಪ್ಪಣೀಹಿತಂ**। ಏತ್ಥಚ ದುವಿಧಂ ಸುಖಂ ವೇದಯಿತಸುಖಂ ಸನ್ತಿಸುಖನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಮನುಸ್ಸ ದಿಬ್ಬ ಬ್ರಹ್ಮ ಸಮ್ಪತ್ತಿಯೋ ಲಭಿತ್ವಾ ಅನುಭವನವಸೇನ ಪವತ್ತಂ ಪೀತಿಸೋಮನಸ್ಸ ಸುಖಂ ವೇದಯಿತಸುಖಂನಾಮ। ತಂ ಪನ ಖಣೇಖಣೇ ವಿಜ್ಜುವಿಯ ಭಿಜ್ಜನಧಮ್ಮಂ। ಸಮ್ಪತ್ತಿಯೋಚ ಅನಿಚ್ಚಧಮ್ಮಾ। ಸಬ್ಬೇ ತೇ ಅಪರಿಯನ್ತಂ ಆಸಾದುಕ್ಖಂ ಭಿಯ್ಯೋ ವಡ್ಢೇನ್ತಿಯೇವ। ತಸ್ಮಾ ಸಬ್ಬಂ ವೇದಯಿತಸುಖಂನಾಮ ಆಸಾ ದುಕ್ಖಜನಕತ್ತಾ ಏಕನ್ತೇನ ದುಕ್ಖಮೇವ ಹೋತಿ। ಯಥಾಹ-ಯಂಕಿಞ್ಚಿ ವೇದಯಿತಂ, ಸಬ್ಬಂ ತಂ ದುಕ್ಖಸ್ಮಿನ್ತಿ। ಧಮ್ಮಸೇನಾಪತಿನಾಚ ಕತಮಂ ತಂ ಆವುಸೋ ಸಾರಿಪುತ್ತ ನಿಬ್ಬಾನೇ ಸುಖಂ, ಯದೇತ್ಥ ವೇದಯಿತಂ ನತ್ಥೀತಿ ಪುಟ್ಠೇನ ಏತದೇವೇತ್ಥ ಆವುಸೋ ನಿಬ್ಬಾನೇ ಸುಖಂ, ಯದೇತ್ಥ ವೇದಯಿತಂ ನತ್ಥೀತಿ ವುತ್ತಂ। ಸನ್ತಿಸುಖಂನಾಮ ಅತ್ತನಿ ಉಪ್ಪನ್ನಾನಂವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತುಂ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಿ ತಾನಂವಾ ಕಿಲೇಸಾದೀನಂ ಅಪಾಯದುಕ್ಖಾದೀನಞ್ಚ ಅತ್ತನೋ ಸಮ್ಮಾಪಯೋಗಂ ಪಟಿಚ್ಚ ವಿಮುಚ್ಚನಸುಖಂ। ಏತದೇವೇತ್ಥ ಏಕನ್ತಸುಖಂ ಅಚಲಸುಖಂ। ಏತಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಅಸತಿ ಪುಥುಜ್ಜನಾನಂ ಮನುಸ್ಸ ದಿಬ್ಬಬ್ರಹ್ಮಸಮ್ಪತ್ತಿಯೋ ಅನುಭವನ್ತಾನಂಪಿ ಅವಸ್ಸಂ ಪತ್ತಬ್ಬಟ್ಠೇನ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಿತಾನೇವ ಹೋನ್ತಿ ಅವಿಚಿನಿರಯ ಭಯಾದೀನೀತಿ। ತಸ್ಮಾ ಸಬ್ಬಸ್ಸ ವೇದಯಿತಸುಖಮೂಲಕಸ್ಸ ಆಸಾದುಕ್ಖಸ್ಸ ಸನ್ತಿಸುಖದೀಪಕಂ ಇದಂ ಅಪ್ಪಣಿಹಿತಪದಂ ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಏಕಂ ಮಹನ್ತಂ ಗುಣಪದಂ ಹೋತೀತಿ।

ಆಕಾರ ಭೇದೇನಾತಿ ತಿವಿಧಸ್ಸ ಸುಞ್ಞತಾದಿಕಸ್ಸ ಗುಣಕೋಟ್ಠಾಸಸ್ಸ ಭೇದೇನ। ಏತ್ಥಚ ಯದೇತಂ ಅನಮತಗ್ಗೇ ಸಂಸಾರೇ ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಅನುಸಯಿತ್ವಾ ಆಗತಾನಂ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಅಜ್ಝತ್ತಮೇವ ನಿರುಜ್ಝನಂ ಖಿಯ್ಯನಂ। ತಂ ಖಯಧಾತು ನಿರೋಧಧಾತು ಸಙ್ಖಾತಂ ಏಕಂ ಧಮ್ಮಾಯತನಂ ಹೋತಿ। ಏಕಾ ಧಮ್ಮಧಾತು ಹೋತಿ। ಏಕೋ ಪರಮತ್ಥಧಮ್ಮೋ ಹೋತಿ। ಖಯಟ್ಠೇನ ನಿರೋಧಟ್ಠೇನ ಸಭಾವತೋ ವಿಜ್ಜಮಾನತ್ತಾ, ನ ಹಿ ತಂ ಪಞ್ಞತ್ತಿರೂಪಂ ಹೋತಿ। ಕಾಯೇ ಞಾಣೇಚ ಸರೂಪತೋ ಉಪಲದ್ಧತ್ತಾ, ದುವಿಧಞ್ಹಿ ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಸಚ್ಛಿಕರಣಂ ಕಾಯಸಚ್ಛಿಕರಣಂ ಞಾಣಸಚ್ಛಿಕರಣಞ್ಚ। ಯಥಾಹ-ಛನ್ದಜಾತೋ ಉಸ್ಸಹತಿ। ಉಸ್ಸಹಿತ್ವಾ ತುಲೇತಿ। ತುಲಯಿತ್ವಾ ಪದಹತಿ। ಪಹಿತತ್ತೋ ಸಮಾನೋ ಕಾಯೇನಚೇವ ಪರಮತ್ಥಸಚ್ಚಂ ಸಚ್ಛಿಕರೋತಿ। ಪಞ್ಞಾಯಚ ತಂ ಪಟಿವಿಜ್ಝ ಪಸ್ಸತೀತಿ। ತತ್ಥ ಅನಮತಗ್ಗೇ ಸಂಸಾರೇ ಅಜ್ಝತ್ತಂ ನಿಚ್ಚಂ ಸನ್ತಾಪೇತ್ವಾ ಪರಿದಯ್ಹಿತ್ವಾ ಆಗತಾನಂ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಅಜ್ಝತ್ತಮೇವ ನಿರುಜ್ಝನಂ ನಿಬ್ಬಾಯನಂ ಕಾಯಸಚ್ಛಿಕರಣಂನಾಮ। ಏವಂ ಕಾಯೇನ ಸಚ್ಛಿಕತ್ವಾ ಪುನ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ್ತೋ ಅಜ್ಝತ್ತಂ ತಂ ನಿರುಜ್ಝನಂ ಞಾಣೇನ ಪಚ್ಚಕ್ಖತೋ ಪಸ್ಸತಿ। ನಿರುದ್ಧಾ ಮೇ ಕಿಲೇಸಾತಿ ಜಾನಾತಿ, ಇದಂ ಞಾಣಸಚ್ಛಿಕರಣಂನಾಮ। ತೇಸು ಕಾಯ ಸಚ್ಛಿಕರಣಂ ಅನನ್ತಂ ಅಪರಿಮಾಣಂ ವಟ್ಟದುಕ್ಖಂ ಖೇಪೇತಿ। ಞಾಣಸಚ್ಛಿಕರಣಂ ಅನಪ್ಪಕಂ ಪೀತಿಸೋಮನಸ್ಸಂ ಉಪ್ಪಾದೇತಿ। ಪಞ್ಞತ್ತಿಧಮ್ಮೇಸು ಏವ ರೂಪಂ ಸಚ್ಛಿಕರಣಂನಾಮ ನತ್ಥೀತಿ। ತಸ್ಸ ಪನ ನಿರುಜ್ಝನಸ್ಸ ಸುಞ್ಞತಧಮ್ಮತ್ತಾ ಮನ್ದಬುದ್ಧೀನಂ ತಸ್ಮಿಂ ತುಚ್ಛಸಞ್ಞಾ ನಿರತ್ಥಕಸಞ್ಞಾ ಸಣ್ಠಾತಿ। ಅನಿಮಿತ್ತ ಧಮ್ಮತ್ತಾ ತಸ್ಮಿಂ ಅಭಾವಮತ್ತಸಞ್ಞಾ ಪರಮತ್ಥತೋ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಸಞ್ಞಾ ಸಣ್ಠಾತಿ। ಅಪ್ಪಣಿಹಿತಧಮ್ಮತ್ತಾ ತಣ್ಹಾವಸಿಕಾ ಜನಾ ತಸ್ಮಿಂ ಸುಖಂ ನಾಮ ಕಿಞ್ಚಿ ನತ್ಥೀತಿ ಮಞ್ಞನ್ತಿ।

ಯೇ ಪನ ಯಥಾವುತ್ತಂ ಖಯನಿರೋಧಮತ್ತಂ ನಿಬ್ಬಾನಂನಾಮ ನಹೋತಿ। ತಞ್ಹಿ ಅಭಾವಮತ್ತಂ ಪಞ್ಞತ್ತಿರೂಪಂ ಹೋತಿ। ನಿಬ್ಬಾನಞ್ಚನಾಮ ಗಮ್ಭೀರಾದೀನಂ ಅನನ್ತಗುಣಾನಂ ವತ್ಥು ಹೋತಿ, ನಚ ಅಭಾವಮತ್ತಂ ತೇಸಂ ವತ್ಥು ಭವಿತುಂ ಅರಹತಿ।

ನಿಬ್ಬಾನಂ ಪರಮಂ ಸುಖನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ನಚ ಅಭಾವಮತ್ತೇ ಕಿಞ್ಚಿ ಸುಖಂನಾಮ ಸಕ್ಕಾಲದ್ಧುಂ। ತಸ್ಮಾ ಯೋ ತಸ್ಸ ಖಯನಿರೋಧಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ ಅತ್ಥಿ। ಯಸ್ಸಚ ಆನುಭಾವೇನ ಸೋ ಖಯನಿರೋಧೋ ಸಿಜ್ಝತಿ। ಏತ ದೇವ ನಿಬ್ಬಾನಂ ನಾಮಾತಿ ಇಚ್ಛನ್ತಿ। ತೇಸಂಪಿ ವಟ್ಟದುಕ್ಖ ಸನ್ತಿತೋ ಅತಿರೇಕಪಯೋಜನಂನಾಮ ನಲಬ್ಭತಿ। ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸಚ ಗುಣಪದಾನಿ ನಾಮ ಅನನ್ತಾನಂ ವಟ್ಟಧಮ್ಮಾನಂ ಪಟಿಪಕ್ಖವಸೇನ ಸಿಜ್ಝನ್ತಿ, ನೋ ಅಞ್ಞಥಾ। ತಸ್ಮಾ ಯತ್ತಕಾನಿ ಅಗುಣಪದಾನಿ ವಟ್ಟಧಮ್ಮೇಸು ಲಬ್ಭನ್ತಿ, ತತ್ತಕಾನಿ ತೇಸಂ ಖಯ ನಿರೋಧೇ ಅನನ್ತಾನಿ ಗುಣಪದಾನಿ ಹುತ್ವಾ ಸಿಜ್ಝನ್ತಿ। ಯೋ ಖಯನಿರೋಧೋಪಿ ತಾವ ವಿಸುಂ ಧಮ್ಮಭಾವೇನವಿಞ್ಞಾತುಂ ದುಕ್ಕರೋಗಮ್ಭೀರೋ ಹೋತಿ। ಯತೋ ತಂ ಅಭಾವಮತ್ತಂ ಪಞ್ಞತ್ತಿರೂಪಂ ಮಞ್ಞನ್ತಿ। ಗುಣಪದಾನಂ ಪನಸ್ಸ ಗಮ್ಭೀರಭಾವೇ ವತ್ತಬ್ಬಮೇವನತ್ಥಿ। ಸನ್ತಿಸುಖಞ್ಚ ನಾಮ ವಟ್ಟದುಕ್ಖಾನಂ ವೂಪಸನ್ತತಾಏವ। ತೇಸಂ ವೂಪಸಮೋ ಸುಖೋತಿ ಹಿ ವುತ್ತಂ। ವೂಪಸನ್ತತಾತಿಚ ತೇಸಂ ಸಬ್ಬಸೋ ಖಯನಿರೋಧೋಏವಾತಿ ವಟ್ಟದುಕ್ಖಪರಿಯಾಪನ್ನಾನಂ ಸಬ್ಬ ವೇದಯೀತಸುಖಾನಂ ಉಕ್ಕಂಸಗತಾ ತಸ್ಸ ಖಯನಿರೋಧಸ್ಸ ಪರಮಸುಖತಾ ಸಿದ್ಧಾ ಹೋತೀತಿ। ತಸ್ಸ ಪನ ಪರಮತ್ಥತೋ ವಿಜ್ಜಮಾನಭಾವೇ ತಾವ ಇದಂ ಸುತ್ತಂ।

> ಅತ್ಥಿ ಭಿಕ್ಖವೇ ಅಜಾತಂ ಅಭೂತಂ ಅಕತಂ ಅಸಙ್ಖತಂ। ನೋ ಚೇ ತಂ ಭಿಕ್ಖವೇ ಅಭವಿಸ್ಸ ಅಜಾತಂ ಅಭೂತಂ ಅಕತಂ ಅಸಙ್ಖತಂ, ನ ಯಿಮಸ್ಸ ಜಾತಸ್ಸ ಭೂತಸ್ಸ ಕತಸ್ಸ ಸಙ್ಖತಸ್ಸ ನಿಸ್ಸರಣಂ ಪಞ್ಞಾಯೇಥ। ಯಸ್ಮಾಚ ಖೋ ಭಿಕ್ಖವೇ ಅತ್ಥಿ ಅಜಾತಂ ಅಭೂತಂ ಅಕತಂ ಅಸಙ್ಖತಂ, ತಸ್ಮಾ ಜಾತಸ್ಸ ಭೂತಸ್ಸ ಕತಸ್ಸ ಸಙ್ಖತಸ್ಸ ನಿಸ್ಸರಣಂ ಪಞ್ಞಾಯತೀತಿ।

ತತ್ಥ ಅಜಾನನಂ ಅಜಾತಂ। ಜಾತಿಕ್ಖಯೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಭವನಂ ಅಭೂತಂ। ಅಭಾವೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಕರಣಂ ಅಕತಂ। ಅಸಙ್ಖರಣಂ ಅಸಙ್ಖತಂ। ಉಪ್ಪಾದೇತುಂವಾ ಪವತ್ತೇತುಂವಾ ಸಙ್ಖಾರದುಕ್ಖಸ್ಸ ಅಭಾವೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಜಾತಿಕ್ಖಯೋತಿವಾ ವಿಸುಂ ಏಕಾ ಧಮ್ಮಧಾತು ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಾ ವಿಸುಂ ಧಮ್ಮಭಾವಂ ಸನ್ಧಾಯ ನತ್ಥಿ ಜಾತಂ ಏತ್ಥಾತಿ ಅಜಾತನ್ತೇಪಿ ಯುಜ್ಜತಿಯೇವ। ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ, ಸಙ್ಖತಧಮ್ಮಾನಾಮ ಪಚ್ಚಯೇ ಸತಿ ಜಾಯನ್ತಿ। ಅಸತಿ ನ ಜಾಯನ್ತೀತಿ ಜಾತಂ ವಿಯ ಅಜಾತಂಪಿ ತೇಸಂ ಅತ್ಥಿ। ಪರಮತ್ಥತೋ ವಿಜ್ಜಮಾನಂ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯದಿಚ ಅಜಾತಂನಾಮ ನತ್ಥಿ, ಜಾತಮೇವ ಅತ್ಥಿ। ಏವಂಸತಿ ಅತ್ತನಿ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಅಜಾತತ್ಥಾಯ ಸಮ್ಮಾ ಪಟಿಪಜ್ಜನ್ತಾನಂಪಿ ಸಬ್ಬೇ ಕಿಲೇಸಧಮ್ಮಾ ಜಾತಾಯೇವ ಸಿಯುಂ। ನೋ ಅಜಾತಾ। ಕಸ್ಮಾ, ಅಜಾತಸ್ಸನಾಮ ನತ್ಥಿತಾಯಾತಿ। ಏಸನಯೋ ಸಬ್ಬೇಸು ದುಚ್ಚರಿತಧಮ್ಮೇಸು ಅಪಾಯದುಕ್ಖವಟ್ಟದುಕ್ಖೇಸು, ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮೇಚ ಸಬ್ಬೇಸು ರೋಗಾಬಾಧಭಯುಪದ್ದವೇಸು। ಏವಞ್ಚ ಸತಿ ಲೋಕೇ ಸಬ್ಬೇ ಪುರಿಸಕಾರಾ ಪುರಿಸಥಾಮಾ ಪುರಿಸಪರಕ್ಕಮಾ ನಿರತ್ಥಕಾ ಏವ ಸಿಯುನ್ತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ಸನ್ಧಾಯ ನೋ ಚೇತಂ ಭಿಕ್ಖವೇ।ಲ। ಪಞ್ಞಾಯೇಥಾತಿ ವುತ್ತಂ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಅಜಾತಂನಾಮ ಏಕನ್ತೇನ ಅತ್ಥಿಯೇವ। ತಸ್ಮಾ ಅತ್ತನಿ ಅಜಾತತ್ಥಾಯ ಸಮ್ಮಾಪಟಿಪಜ್ಜನ್ತಾನಂ ತೇ ಏಕನ್ತೇನ ನಜಾಯನ್ತಿ। ಏವಂ ಸತಿ ಸಬ್ಬೇ ಪುರಿಸಕಾರಾ ಪುರಿಸಥಾಮಾ ಪುರಿಸಪರಕ್ಕಮಾ ಸತ್ಥಕಾ ಏವ ಹೋನ್ತೀತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ಸನ್ಧಾಯ ಯಸ್ಮಾಚ ಖೋ ಭಿಕ್ಖವೇತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಏತ್ತಾವತಾ ಅವಿಜ್ಜಾನಿರೋಧಾ ಸಙ್ಖಾರ ನಿರೋಧೋ। ಸಙ್ಖಾರನಿರೋಧಾ ವಿಞ್ಞಾಣನಿರೋಧೋ।ಲ। ದುಕ್ಖಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ ನಿರೋಧೋ ಹೋತೀತಿ ಏವಂ ವುತ್ತಸ್ಸ ನಿರೋಧಸ್ಸ ಪರಮತ್ಥತೋ ವಿಜ್ಜಮಾನಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ಅತ್ಥಿ ಸದ್ದಸ್ಸ ವಿಜ್ಜಮಾನತ್ಥವಚನತ್ತಾ। ತತ್ಥ ನಿರೋಧೋ ದುವಿಧೋ ಜಾತನಿರೋಧೋ ಅಜಾತನಿರೋಧೋತಿ। ತತ್ಥ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ನಿರೋಧೋ ಜಾತನಿರೋಧೋನಾಮ। ಮಚ್ಚೂತಿಚ ಮರಣನ್ತಿಚ ಏತಸ್ಸೇವನಾಮಂ। ಅಜ್ಝತ್ತಪರಿಯಾ ಪನ್ನಾನಂ ಕಿಲೇಸಾದೀನಂ ಉಪ್ಪಾದಸ್ಸಪಿ ಸಬ್ಬಸೋ ಅಭಾವೋ ಅಜಾತ ನಿರೋನಾಮ। ಯೋ ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರಸಮಥೋ ಸಬ್ಬುಪಧಿನಿಸ್ಸಗ್ಗೋ ತಣ್ಹಕ್ಖಯೋ ವಿರಾಗೋ ನಿರೋಧೋ ನಿಬ್ಬಾನನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಅಯಮಿಧಾಧಿಪ್ಪೇತೋ, ಅಯಮೇವ ಹಿ ಸಬ್ಬಪಲಿಬೋಧೇಹಿ ಸುಞ್ಞತ್ತಾ ಸುಞ್ಞತೋನಾಮ। ಕಿಲೇಸಾನಂ ಜಾರಾಮರಣಾದೀನಞ್ಚ ವತ್ಥುಭೂತಸ್ಸ ನಿಮಿತ್ತಸ್ಸ ಅಭಾವಾ ಅನಿಮಿತ್ತೋನಾಮ। ಸಬ್ಬದುಕ್ಖಾನಂ ನಿದಾನಭೂತಸ್ಸ ಆಸಾದುಕ್ಖಸ್ಸ ಅಭಾವಾ ಅಪ್ಪಣಿಹಿತೋನಾಮ। ತೇನ ವುತ್ತಂ **ಸುಞ್ಞತಂಅನಿಮಿತ್ತಂ ಅಪ್ಪಣಿಹಿತಞ್ಚೇ**ತಿ ತಿವಿಧಂ ಹೋತೀತಿ। **ಪದನ್ತಿ**ಆದಿ ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ವೇವಚನಾನಿ। ತಞ್ಹಿ ವಿಸುಂ ಅಸಂಮಿಸ್ಸೋ ಕೇವಲೋ ಉಪಲಬ್ಭಮಾನೋ ಏಕೋ ಪರಮತ್ಥ ಧಮ್ಮೋತಿ ಪದಂ ನಾಮ। ಕೋಟ್ಠಾಸತ್ಥೋ ಹಿ ಪದಸದ್ದೋ। ಯಥಾ ಪದಸೋ ಧಮ್ಮಂ ವಾಚೇಯ್ಯಾತಿ। ಚವನಾಭಾವೇನ **ಅಚ್ಚುತಂ**। ಪುಬ್ಬನ್ತಾಪರನ್ತೇ

ಅತಿಕ್ಕಮ್ಮ ಪವತ್ತತ್ತಾ **ಅಚ್ಚನ್ತಂ**। ಸಙ್ಖರಣಕಿಚ್ಚರಹಿತತ್ತಾ **ಅಸಙ್ಖತಂ**। ಅತ್ತನೋ ಉತ್ತರಿತರಸ್ಸ ಕಸ್ಸಚಿ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ **ಅನುತ್ತರನ್ತಿ**। **ವಾನಮುತ್ತಾ** ತಣ್ಹಾ ವಿಮುತ್ತಾ, ಮಹನ್ತೇ ಸೀಲಕ್ಖನ್ಧಾದಿಕೇ ಧಮ್ಮೇ ಏಸಿಂಸು ಅಧಿಗಚ್ಛಿಂಸೂತಿ **ಮಹೇಸಯೋ,** ಬುದ್ಧಾ।

ಇತಿ ಪರಮತ್ಥದೀಪನಿಯಾನಾಮ ಅಭಿಧಮ್ಮತ್ಥಸಙ್ಗಹಸ್ಸ

ಚತುತ್ಥವಣ್ಣನಾಯ ರೂಪನಿಬ್ಬಾನ ಸಙ್ಗಹಸ್ಸ

ಪರಮತ್ಥದೀಪನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಸಮುಚ್ಚಯ ಸಙ್ಗಹ ಪರಮತ್ಥದೀಪನೀ

೧೯೨. ಏವಂ ಛಹಿ ಪರಿಚ್ಛೇದೇಹಿ ಚತ್ತಾರೋ ಪರಮತ್ಥೇ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ತೇಸಂ ತಂತಂರಾಸಿಸಙ್ಖಾತಂ ಸಮುಚ್ಚಯಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆದಿಗಾಥ ಮಾಹ। ಯೇ ಸಲಕ್ಖಣಾ ದ್ವಾಸತ್ತತಿವಿಧಾ ವತ್ಥುಧಮ್ಮಾ ಮಯಾ ವುತ್ತಾ। ಇದಾನಿ ತೇಸಂ ಸಮುಚ್ಚಯಂ ಯಥಾಯೋಗಂ ಪವಕ್ಖಾಮೀತಿ ಯೋಜನಾ। ತತ್ಥ **ಸಲಕ್ಖಣಾವತ್ಥುಧಮ್ಮಾ**ತಿ ಪದೇಹಿ ದಸವಿಧಾನಿ ಅನಿಪ್ಫನ್ನರೂಪಾನಿ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ನ ಹಿ ತಾನಿ ಅತ್ತನೋ ಆವೇನಿಕಭೂತೇನ ಸಭಾವ ಲಕ್ಖಣೇನ ಅನಿಚ್ಚತಾದಿ ಸಾಮಞ್ಞಲಕ್ಖಣೇನಚ ಸಲಕ್ಖಣಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ಏಕನ್ತಪರಮತ್ಥತಾಯ ಅಭಾವತೋ। ತತೋಯೇವಚ ವತ್ಥುಧಮ್ಮಾಚ ನಹೋನ್ತಿ। ಸರೂಪತೋ ಅನುಪಲಬ್ಭಮಾನತ್ತಾ। ದಬ್ಬವಾಚಕೋ ಹಿ ಇಧ ವತ್ಥುಸದ್ದೋ। ದಬ್ಬಞ್ಚನಾಮ ಇಧ ಸರೂಪತೋ ಲಬ್ಭಮಾನೋ ಸಭಾವೋ ಏವ। ಏತೇನ ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸಪಿ ಮಗ್ಗಫಲ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನಞಾಣೇಸು ಸರೂಪತೋ ಲಬ್ಭಮಾನ ಸಭಾವತಾ ವುತ್ತಾ ಹೋತಿ। ಅನಿಪ್ಫನ್ನರೂಪಾನಂ ವಿಯ ಚ ವತ್ಥುಧಮ್ಮ ಸನ್ನಿಸ್ಸಯೇನ ದಿಸ್ಸಮಾನಧಮ್ಮಮತ್ತಭಾವಂ ವಾ ಪಞ್ಞತ್ತಿಧಮ್ಮಾನಂ ವಿಯ ಪರಿಕಪ್ಪಿತಾಕಾರಮತ್ತಭಾವಂವಾ ಸಸವಿಸಾಣ ಕಚ್ಛಪಲೋಮಾದೀನಂ ವಿಯ ಸಬ್ಬಸೋ ಅಭೂತ ಪರಿಕಪ್ಪಿತ ಮತ್ತಭಾವಂವಾ ನಿವಾರೇತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಏತ್ಥಚ **ದ್ವಾಸತ್ತತಿವಿಧಾಸಲಕ್ಖಣಾವತ್ಥುಧಮ್ಮಾ**ತಿ ವಚನೇ ಪಯೋಜನಂ ನದಿಸ್ಸತಿ। ತೇಸು ಹಿ ದ್ವಾಸತ್ತತಿವಿಧೇಸು ಏಕಚ್ಚೇ ಏವ ಧಮ್ಮಾ ಪುರಿಮೇಸು ತೀಸು ಸಙ್ಗಹೇಸು ಆಗತಾ। ಪಚ್ಛಿಮೇಚ ಸಬ್ಬಸಙ್ಗಹೇ ಅನಿಪ್ಫನ್ನರೂಪಾನಿಪಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾನಿಏವಾತಿ। ಏತ್ಥಚ ವತ್ಥುಧಮ್ಮಾಸಲಕ್ಖಣಾತಿ ಪದೇಹಿ ಅನಿಪ್ಫನ್ನರೂಪಾನಂ ಸಲಕ್ಖಣತಾ ಪಟಿಕ್ಖಿಪನೇ ಯಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ। ತಂ ರೂಪಸಮುದ್ದೇಸ ದೀಪನಿಯಂ ವುತ್ತಮೇವಾತಿ। ಏಕನ್ತಾಕುಸಲಜಾತಿಯಾನಂ ಆಸವ ಚತುಕ್ಕಾದೀನಂ ಸಙ್ಗಹೋ **ಅಕುಸಲಸಙ್ಗಹೋ,** ನ ಅಕುಸಲ ಸಮ್ಪಯುತ್ತತ್ತಾಯೇವ ಅಕುಸಲಭೂತಾನಂ ಚಿತ್ತಫಸ್ಸಾದೀನನ್ತಿ। ಕುಸಲಾ ಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಮಿಸ್ಸಕಾನಂ ಸಙ್ಗಹೋ **ಮಿಸ್ಸಕಸಙ್ಗಹೋ**।

ಬೋಧಿ ವುಚ್ಚತಿ ಚತೂಸು ಮಗ್ಗೇಸು ಞಾಣಂ, ಬುಜ್ಝನ್ತಿ ಏತಾಯಾತಿ ಕತ್ವಾ। ಬೋಧಿಯಾ ಪಕ್ಖಾ ಬೋಧಿಪಕ್ಖಾ। ಬೋಧಿಸಮ್ಭಾರಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಬೋಧಿ ಪಕ್ಖೇಸು ಭವಾ ಅನ್ತೋಗಧಾತಿ ಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯಾ। ತೇಸಂ ಸಙ್ಗಹೋತಿ **ಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯಸಙ್ಗಹೋ**। ಸಬ್ಬೇಸಂ ಅನವಸೇಸಾನಂ ಪರಮತ್ಥಧಮ್ಮಾನಂ ಸಙ್ಗಹೋ **ಸಬ್ಬಸಙ್ಗಹೋ**। ಚಿರಪಾರಿವಾಸಿಯಟ್ಠೇನ ಮದನಿಯಟ್ಠೇನಚ ಆಸವ ಸದಿಸತ್ತಾ **ಆಸವಾ**। ಯದಿಚ ತದುಭಯಟ್ಠೇನ ಆಸವಾನಾಮ ಸಿಯುಂ। ಇಮೇ ಲೋಭಾದಯೋ ಏವ ಆಸವಾನಾಮ ಸಿಯುಂ। ಪುಪ್ಫಾಸವಾದಯೋ ಹಿ ಲೋಕೇ ಛ ಪಞ್ಚ ರತ್ತಿಮತ್ತಂ ವಾ ಸತ್ತಟ್ಠರತ್ತಿಮತ್ತಂ ವಾ ಸಯಂಪಿ ಕುಮ್ಭೇಸು ಪರಿವಾಸಂ ಗಣ್ಹನ್ತಿ। ಕುಮ್ಭೇಚ ಪರಿವಾಸಂ ಗಾಹಾಪೇನ್ತಿ। ಇಮೇ ಪನ ಅನಮತಗ್ಗೇ ಸಂಸಾರೇ ಸಯಂಪಿ ಸತ್ತಸನ್ತಾನೇ ಪರಿವಾಸಂ ಗಣ್ಹನ್ತಿ। ಸತ್ತಸನ್ತಾನಞ್ಚ ಪರಿವಾಸಂ ಗಾಹಾಪೇನ್ತಿ। ಸಕಲಂ ಸತ್ತಸನ್ತಾನಂ ಸದಾ ಆಸವಪೂರಿತಮೇವ ಹೋತಿ। ಯಥಾಹ-ಚಕ್ಖುಂ ಲೋಕೇ ಪಿಯರೂಪಂ ಸಾತರೂಪಂ ಏತ್ಥೇಸಾ ತಣ್ಹಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಏತ್ಥ ನಿವೀಸಮಾನಾ ನಿವೀಸತೀತಿಆದಿ। ತತ್ಥ ಏಸಾ ತಣ್ಹಾ ಪರಿಯುಟ್ಠಾನವಸೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾ ಏತ್ಥೇವ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾಚ ಪುನ ಅನುಸಯಭಾವೇನ ಪರಿವಾಸಂ ಕತ್ವಾ ನಿವೀಸಮಾನಾ ಏತ್ಥೇವ ನಿವೀಸತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯಾವಚ ಅರಿಯಮಗ್ಗಧೋವನಂ ನಲಬ್ಭತಿ। ತಾವ ಸನ್ತಾನಂ ಗೂಥಪೂರಿತಕೂಪಂ ವಿಯ ದುಬ್ಬಿಸೋಧಂ ಕತ್ವಾ ಪವತ್ತತಿ। ಪುಪ್ಫಾಸವಾದಯೋಚ ಮದಂ ಜನೇನ್ತಾ ಮುಹುತ್ತಮೇವ ಜನೇನ್ತಿ। ಇಮೇ ಪನ ಯಾವ ಅರಿಯಮಗ್ಗಂ ನಲಭತಿ। ತಾವ ನಿಚ್ಚಮದಂ ಜನೇನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ಏಕನ್ತೇನ ಇಮೇಯೇವ ಚಿರಪಾರಿವಾಸಿಯಟ್ಠೇನ ಮದನಿ ಯಟ್ಠೇನಚ ಆಸವಾನಾಮ ಭವಿತುಂ ಅರಹನ್ತೀತಿ।

ವಿಸನ್ದನಟ್ಠೇನವಾ ಆಸವಸದಿಸತ್ತಾ ಆಸವಾ, ಯಥಾ ಹಿ ಕುಥಿತ ಕುಟ್ಠಿನೋ ಮಹಾವಣಮುಖೇಹಿ ಯೂಸಸಙ್ಖಾತೋ ಆಸವೋ ವಿಸನ್ದಿತ್ವಾ ಪಿಲೋತಿಕಖಣ್ಡಾನಿ ದೂಸೇತಿ, ಏವಂ ಇಮೇಪಿ ಛಹಿದ್ವಾರೇಹಿ ವಿಸನ್ದಿತ್ವಾ ಛಳಾರಮ್ಮಣಾನಿದೂಸೇನ್ತೀತಿ। ಆಯತಂವಾ ಸಂಸಾರದುಕ್ಖಂ ಸವನ್ತಿಪಸವನ್ತಿ ವಡ್ಢೇನ್ತೀತಿ ಆಸವಾ। ಅಥವಾ, ಭವತೋ ಆಭವಗ್ಗಾ ಧಮ್ಮತೋ ಆಗೋತ್ರಭುಮ್ಹಾ ಸವನ್ತಿ ಆರಮ್ಮಣಕರಣವಸೇನ ಪವತ್ತನ್ತೀತಿ ಆಸವಾ। ಆಸದ್ದಸ್ಸ ಅವಧಿಅತ್ಥಜೋತಕತ್ತಾ। ಅವಧಿಚ ದುವಿಧೋ ಮರಿಯಾದವಿಸಯೋ ಅಭಿವಿಧಿವಿಸಯೋಚಾತಿ ತತ್ಥ ಯಸ್ಸ ಸಮ್ಬನ್ಧಿನೀಕ್ರಿಯಾ ಅವಧಿಭೂತಂ ಅತ್ತಾನಂ ಬಹಿಕತ್ವಾ ಪವತ್ತತಿ। ಸೋ ಮರಿಯಾದವಿಸಯೋ

ನಾಮ। ಯಥಾ ಆಪಾತಲಿಪುತ್ತಾ ದೇವೋ ವುಟ್ಠೋತಿ। ಯಸ್ಸ ಸಮ್ಬನ್ಧಿನೀಕ್ರಿಯಾ ಅವಧಿಭೂತಂ ಅತ್ತಾನಂ ಬ್ಯಾಪೇತ್ವಾ ಅನ್ತೋ ಕತ್ವಾ ಪವತ್ತತಿ, ಸೋ ಅಭಿವಿಧಿವಿಸಯೋನಾಮ। ಯಥಾ ಆಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಾ ಭಗವತೋ ಕಿತ್ತಿಸದ್ದೋ ಅಬ್ಭುಗ್ಗತೋತಿ। ಇಧ ಪನ ಅಭಿವಿಧಿವಿಸಯೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ತಸ್ಮಾ ಭವಗ್ಗಞ್ಚ ಗೋತ್ರಭುಞ್ಚ ಬ್ಯಾಪೇತ್ವಾ ಅನ್ತೋ ಕತ್ವಾ ಸವನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

[೨೦೪] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

ಅವಧಿಚ ಮರಿಯಾದಅಭಿವಿಧಿವಸೇನ ದುವಿಧೋತಿ ವತ್ವಾ ಪುನ ತಂ ವಿಭಾವೇನ್ತೋ "ತತ್ಥ ಆಪಾತಲಿಪುತ್ತಾ ದೇವೋ ವುಟ್ಠೋತಿಆದೀಸುವಿಯ ಕ್ರಿಯಂ ಬಹಿಕತ್ವಾ ಪವತ್ತೋ ಮರಿಯಾದೋ। ಆಭವಗ್ಗಾಸದ್ದೋ ಅಬ್ಭುಗ್ಗತೋತಿಆದೀಸುವಿಯ ಕ್ರಿಯಂ ಬ್ಯಾಪೇತ್ವಾ ಪವತ್ತೋ ಅಭಿವಿಧೀ"ತಿ ವದತಿ। ತಂ ನ ಯುಜ್ಜತಿ।

ನ ಹಿ ಅವವಿಧಿವಿಸಯಭೂತೋ ಭವಗ್ಗೋ ಲೋಕತ್ತಯಬ್ಯಾಪಕಂ ಸದ್ದಸ್ಸ ಅಬ್ಭುಗ್ಗಮನಕ್ರಿಯಂ ಬ್ಯಾಪೇತ್ವಾ ಪವತ್ತತಿ। ನಚ ಅವಧಿಭೂತೋ ಅತ್ಥೋ ಕ್ರಿಯಂ ಬಹಿವಾ ಅನ್ತೋವಾ ಕತ್ವಾ ಪವತ್ತತೀತಿ ಯುತ್ತೋ। ಕ್ರಿಯಾಏವ ಪನ ತಂ ಬಹಿವಾ ಅನ್ತೋವಾ ಕತ್ವಾ ಪವತ್ತತೀತಿ ಯುತ್ತೋ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ಮೂಲಟೀಕಾಯಂ-ದುವಿಧೋಹಿ ಅವಧಿ ಅಭಿವಿಧಿವಿಸಯೋ ಅನಭಿವಿಧಿವಿಸಯೋಚ। ಅಭಿವಿಧಿವಿಸಯಂ ಕ್ರಿಯಾಬ್ಯಾಪೇತ್ವಾ ಪವತ್ತತಿ, ಆಭವಗ್ಗಾ ಭಗವತೋ ಯಸೋ ಗತೋತಿ। ಇತರಂ ಬಹಿಕತ್ವಾ, ಆಪಾತಲಿಪುತ್ತಾ ವುಟ್ಠೋ ದೇವೋತಿ। ಕಾಮೇತಿ ಇಚ್ಛತೀತಿ ಕಾಮೋ। ಸೋಏವ ಆಸವೋತಿ **ಕಾಮಾಸವೋ**। ಕಾಮೀಯತಿವಾ ಓಳಾರಿಕೇನ ಕಾಮೇನ ಇಚ್ಛೀಯತೀತಿ ಕಾಮೋ। ಪಞ್ಚಕಾಮಗುಣಮುಖೇನ ದೇಸಿತೋ ಸಬ್ಬೋ ಕಾಮಾವಚರಧಮ್ಮೋ। ಇಧ ಪನ ತಂ ನಾಮೇನ ತದಾರಮ್ಮಣಾ ತಣ್ಹಾಏವ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ, ಕಾಮೋಏವ ಆಸವೋತಿ ಕಾಮಾಸವೋ। ಕಾಮಾವಚರಧಮ್ಮೇಸು ಅಸ್ಸಾದನಾಭಿನನ್ದನ ವಸೇನ ಪವತ್ತೋ ಕಾಮರಾಗೋ। ಥೇರೇನ ಪನ ಅಯಮತ್ಥೋವ ಇಚ್ಛಿತೋ। ವಕ್ಖತಿ ಹಿ **ಕಾಮಭವ ನಾಮೇನ ತಬ್ಬತ್ಥುಕಾ ತಣ್ಹಾ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ**ತಿ।

[೨೦೫] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

ಪುರಿಮತ್ಥೋವ ವುತ್ತೋ। ಸೋ ಅನುಪಪನ್ನೋ, ಥೇರಮತಾನುಗತಸ್ಸ ಇಧಾಧಿಪ್ಪೇತಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಅವುತ್ತತ್ತಾ।

ಭವಾಸವೋತಿ ಏತ್ಥ ದುವಿಧೋ ಭವೋ ಕಮ್ಮಭವೋ ಉಪಪತ್ತಿಭವೋ ಚ। ತತ್ಥ ಮಹಗ್ಗತಕುಸಲಧಮ್ಮಾ ಕಮ್ಮಭವೋ। ತಂನಿಬ್ಬತ್ತಾ ವಿಪಾಕ ಧಮ್ಮಾ ಉಪಪತ್ತಿಭವೋ। ಇಧಪಿ ಭವಸದ್ದೇನ ತದಾರಮ್ಮಣಾ ತಣ್ಹಾಏವ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ। ಭವೋಏವ ಆಸವೋತಿ ಭವಾಸವೋ। ತಸ್ಮಿಂ ದುವಿಧೇ ಭವೇ ನಿಕನ್ತಿವಸೇನ ಪವತ್ತೋ ರೂಪಾರೂಪರಾಗೋ।

[೨೦೬] ಯಂ ಪನ **ವಿಭಾವನಿಯಂ**

"ಸಸ್ಸತ ದಿಟ್ಠಿಸಹಗತೋಚ ರಾಗೋ ಏತ್ಥೇವ ಸಙ್ಗಯ್ಹತೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ನ ಯುತ್ತಂ।

ಭವಾಸವೋ ಚತೂಸು ದಿಟ್ಠಿಗತ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತ ಲೋಭಸಹಗತೇಸು ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೇಸು ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ಹಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಕಣ್ಡೇ ವುತ್ತಂ। ಯತ್ಥ ಪನ ಕಾಮತಣ್ಹಾ ಭವತಣ್ಹಾ ವಿಭವತಣ್ಹಾತಿ ಆಗತಂ। ತತ್ಥೇವ ಸಸ್ಸತದಿಟ್ಠಿ ಸಹಗತೋ ರಾಗೋ ಯಾಕಾಚಿ ಕುಸಲಾಕುಸಲ ಕಮ್ಮಭವನಿಕನ್ತಿ ಯಾಕಾಚಿ ಉಪಪತ್ತಿಭವಪತ್ಥನಾ। ಸಬ್ಬಾ ಭವತಣ್ಹಾಯಂ ಸಙ್ಗಹಿತಾತಿ ಯುತ್ತಾ। ಇಧ ಪನ ಯಥಾವುತ್ತಂ ಭವಾಸವಂ ಠಪೇತ್ವಾ ಸಬ್ಬೋ ಲೋಭೋ ಕಾಮಾಸವೇ ಏವ ಸಙ್ಗಹಿತೋತಿ ಯುತ್ತೋತಿ।

[೨೦೭] ಏತೇನೇವ ಯಞ್ಚ **ತತ್ಥ** ವುತ್ತಂ।

“ತತಿಯೋ ಭಾದಿಟ್ಠಿಸಹಗತೋ”ತಿ। ತಂಪಿ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತಂ ಹೋತಿ।

ಯಾಕಾಚಿ ದಿಟ್ಠಿ **ದಿಟ್ಠಾಸವೋ**। ಯೋಕೋಚಿ ಮೋಹೋ **ಅವಿಜ್ಜಾಸವೋ**। ಏತ್ಥ ಸಿಯಾ, ಕಸ್ಮಾ ಇಮೇ ಏವ ಆಸವಾತಿ ವುತ್ತಾ। ನನು ಅಞ್ಞೇಪಿ ಮಾನಾದಯೋ ಚಿರಪಾರಿವಾಸಿಯಟ್ಠಾದಿಯುತ್ತಾ ಏವ ಹೋನ್ತೀತಿ। ಸಚ್ಚಂ। ಇಮೇಸು ಪನ ಕಾಮಾಸವೇ ಪರಿವುಟ್ಠೇ ಸತಿ ಸಬ್ಬೇಕಾಮವಿಸಯಾ ಮಾನಾದಯೋ ಪರಿವುಟ್ಠಾಏವ ಹೋನ್ತಿ। ತಸ್ಮಿಂ ವಿಮುತ್ತೇ ವಿಮುತ್ತಾಏವ, ತಥಾ ಭವಾಸವೇ ಪರಿವುಟ್ಠೇ ಸತಿ ಭವವಿಸಯಾ। ದಿಟ್ಠಾಸವೇಚ ಪರಿವುಟ್ಠೇ ಸತಿ ದಿಟ್ಠಿವಿಸಯಾತಿ। ಅವಿಜ್ಜಾಪನ ತೇಸಂ ತಿಣ್ಣಂಪಿ ಮೂಲಭೂತಾತಿ। ಇತಿ ಇಮೇ ಏವ ಪಾರಿವಾಸಿಯಟ್ಠಾದೀಸು ಪಧಾನಭೂತಾ ಹೋನ್ತಿ। ಇತರೇ ಪನ ತದನುಬನ್ಧಮತ್ತಾಏವ ಸಮ್ಪುಜ್ಜನ್ತೀತಿ ನ ತೇ ಆಸವಾತಿ ವಿಸುಂ ವತ್ತುಂ ಅರಹನ್ತೀತಿ। ಅತ್ತನಿ ಪತಿತಂ ಜನಂ ಅನಸ್ಸಾಸಿಕಂ ಕತ್ವಾ ಅಜ್ಝೋತ್ಥರನ್ತೋ ಹನತಿ ಮಾರೇತೀತಿ **ಓಘೋ**। ಪಕತಿಮಹೋಘೋ। ತಥಾ ಅವಹನನಟ್ಠೇನ ದುತ್ತರಟ್ಠೇನಚ ಓಘಸದಿಸಾತಿ ಓಘಾ। ಯದಿಚ ಅವಹಞ್ಞನಟ್ಠೇಚ ದುತ್ತರಟ್ಠೇನಚ ಓಘಾನಾಮ ಸಿಯುನ್ತಿಆದಿಕೋ ಪಸಙ್ಗೋ ಮಾನಾದೀನಞ್ಚ ಓಘಭಾವ ಪರಿಹಾರೋ ವುತ್ತ ನಯೇನ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ವಟ್ಟಸ್ಮಿಂವಾ ಭವಯನ್ತಕೇವಾ ಸತ್ತೇ ಯೋಜೇನ್ತೀತಿ **ಯೋಗಾ**। ಭವನ್ತರಚುತಿಯಾ ಸಹ ಭವನ್ತರಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ಗನ್ಥೇನ್ತಿ ಘಟೇನ್ತೀತಿ **ಗನ್ಥಾ**। **ಅಭಿಜ್ಝಾ**ತಿ ಸಬ್ಬಸ್ಸ ರಾಗಸ್ಸೇತಂ ನಾಮಂ। ತಸ್ಮಾ ರೂಪಾರೂಪ ರಾಗಾಪಿ ಏತ್ಥ ಸಙ್ಗಹಿತಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। **ಬ್ಯಾಪಾದೋ**ತಿಪಿ ಸಬ್ಬೋ ದೋಸೋ ಏವ। **ಇದಂ ಸಚ್ಚಾತಿ ನಿವೇಸೋ**ತಿ ಇದಮೇವ ಸಚ್ಚಂ, ಮೋಘಮಞ್ಞನ್ತಿ ಪವತ್ತೋ ಮಿಚ್ಛಾಭಿನಿವೇಸೋ। ವಟ್ಟದುಕ್ಖತೋ ವಿಮುತ್ತಿಯಾ ಅಮಗ್ಗಭೂತಂಯೇವ ಗೋಸೀಲಗೋವತಾದಿಕಂ ಪರತೋ ಆಮಸನಂ ತಥಾ ತಥಾ ಕಪ್ಪೇತ್ವಾ ಗಹಣಂ **ಸೀಲಬ್ಬತಪರಾಮಾಸೋ**। ಏತ್ಥಚ ಪರತೋತಿ ಭೂತಸಭಾವಪಚ್ಚನಿಕತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಕಾಯಸದ್ದೋ ಪನ ಸಬ್ಬತ್ಥ ರೂಪಕಾಯೇ ನಾಮಕಾಯೇಚ ಪವತ್ತೋತಿ ಅತಿತಕಾಯೇನ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನ ಕಾಯಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಕಾಯೇನಚ ಅನಾಗತಕಾಯಂ ಗನ್ಥೇತಿ ಘಟೇತೀತಿ **ಕಾಯಗನ್ಥೋ**। ಅಥವಾ, ಕಾಯೇ ಗಣ್ಠೋತಿ ಕಾಯಗಣ್ಠೋ। ಅಜ್ಝತ್ತ ಗಣ್ಠೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ನಿಗಣ್ಠೋನಾಟಪುತ್ತೋತಿಆದೀಸುವಿಯ ಗಣ್ಠಸದ್ದೋ ಗಣ್ಠಿಯಂ ಪವತ್ತೋ। ಭುಸಂ ಆದಿಯನ್ತಿ ಅಮುಞ್ಚನಗಾಹಂ ಗಣ್ಹನ್ತೀತಿ **ಉಪಾದಾನಾನಿ**। ಕಿಲೇಸಭೂತೋ ಕಾಮೋಏವ ಉಪಾದಾನಂ **ಕಾಮು ಪಾದಾನಂ**। ವತ್ಥುಭೂತಂವಾ ಕಾಮಂ ಉಪಾದಿಯತೀತಿ ಕಾಮುಪಾದಾನಂ।

ದ್ವಾಸಟ್ಠಿದಿಟ್ಠಿಯೋ ತಿವಿಧ ಮಹಾದಿಟ್ಠಿಯೋ ಅಞ್ಞಾಪಿವಾ ಸಾಸನೇ ಲೋಕೇಚ ಸನ್ದಿಸ್ಸಮಾನಾ ವಿಪರೀತಗಾಹಭೂತಾ ದಿಟ್ಠಿಯೋ **ದಿಟ್ಠುಪಾದಾನಂ**। ಯಥಾಗಹಿತಂವಾ ಪುರಿಮದಿಟ್ಠಿಂ ಇದಮೇವ ಸಚ್ಚಂ ಮೋಘಮಞ್ಞನ್ತಿ ಉಪಾದಿಯತೀತಿ ದಿಟ್ಠುಪಾದಾನಂ। ಗೋಣಕುಕ್ಕುರಾದೀನಂ ತಂತಂಪಕತಿಚಾರಿತ್ತಂ ಸೀಲಂ ನಾಮ। ತಮೇವ ಸುಟ್ಠುಂ ಸಮಾದಿನ್ನಂ ವತಂನಾಮ। ತದುಭಯಂ ಸಂಸಾರಮುತ್ತಿಯಾ ಮಗ್ಗೋತಿ ದಳ್ಹಗಹಣಂ **ಸೀಲಬ್ಬತು ಪಾದಾನಂ ನಾಮ**। **ಅತ್ತವಾದುಪಾದಾನ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಅತ್ತಾ ವುಚ್ಚತಿ ಪರಿಕಪ್ಪಬುದ್ಧಿಯಾ ಗಹಿತೋ ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂ ಸತ್ತ ಸನ್ತಾನೇ ಪಧಾನಿಸ್ಸರೋ। ಯಂ ಲೋಕಿಯಮಹಾಜನಾ ಸತ್ತೋತಿವಾ ಪುಗ್ಗಲೋತಿವಾ ಜೀವೋತಿವಾ ತಥಾಗತೋತಿವಾ ಲೋಕೋತಿವಾ ಸಞ್ಜಾನನ್ತಿ। ಯಞ್ಚ ನಾನಾತಿತ್ಥಿಯಾ ಇಸ್ಸರನಿಮ್ಮಿತಂವಾ ಅಧಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪನ್ನಂವಾ ಅಚ್ಚನ್ತಸಸ್ಸತಂವಾ ಏಕಚ್ಚಸಸ್ಸತಂವಾ ಉಚ್ಛೇದಂವಾ ಪಞ್ಞಪೇನ್ತೀತಿ। ತಂ ಅತ್ತಾನಂ ಅಭಿವದನ್ತಿಚೇವ ಉಪಾದಿಯನ್ತಿಚ ಸತ್ತಾ ಏತೇನಾತಿ ಅತ್ತವಾ ದುಪಾದಾನಂ। ವೀಸತಿವಿಧಾ ಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠಿ। ತತ್ಥ ಅಭಿವದನ್ತೀತಿ ವಿಸಿಟ್ಠಂ ಪಧಾನಂ ಕತ್ವಾ ವದನ್ತಿ। ಉಪಾದಿಯನ್ತೀತಿ ದಳ್ಹಂ ಆದಿಯನ್ತಿ। ಯಥಾಹ -

ತತ್ಥ ಕತಮಾ ಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠಿ। ಇಧ ಅಸ್ಸುತವಾ ಪುಥುಜ್ಜನೋ ರೂಪಂ ಅತ್ತತೋ ಸಮನುಪಸ್ಸತಿ। ರೂಪವನ್ತಂವಾ ಅತ್ತಾನಂ। ಅತ್ತನಿ ವಾ ರೂಪಂ। ರೂಪಸ್ಮಿಂವಾ ಅತ್ತಾನಂ। ವೇದನಂ ಅತ್ತತೋ ಸಮನುಪಸ್ಸತಿ। ವೇದನಾವನ್ತಂವಾ ಅತ್ತಾನಂ। ಅತ್ತನಿವಾ ವೇದನಂ। ವೇದನಾಪವಾ ಅತ್ತಾನಂ। ಸಞ್ಞಂ। ಸಙ್ಖಾರೇ। ವಿಞ್ಞಾಣನ್ತಿ।

ತತ್ಥ ರೂಪಂ ಅತ್ತತೋ ಸಮನುಪಸ್ಸತೀತಿ ರೂಪಮೇವ ಅತ್ತಾತಿ ಗಣ್ಹಾತಿ। ರೂಪವನ್ತಂವಾ ಅತ್ತಾನನ್ತಿ ಅತ್ತಾ ಮೇ ರೂಪವಾತಿ ಗಣ್ಹಾತಿ। ಅತ್ತನಿ ವಾ ರೂಪನ್ತಿ ಅತ್ತಾನಂ ಪಟಿಚ್ಚ ರೂಪಂ ತಿಟ್ಠತೀತಿ ಗಣ್ಹಾತಿ। ರೂಪಸ್ಮಿಂವಾ ಅತ್ತಾನನ್ತಿ ರೂಪಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಅತ್ತಾ ತಿಟ್ಠತೀತಿ ಗಣ್ಹಾತಿ। ಕಥಂ ರೂಪಕಾಯಂ ಉದ್ದಿಸ್ಸ ಅಜ್ಜ ಅಹಂ ಥದ್ಧೋಮ್ಹೀತಿ ವಾ ಅಜ್ಜ ಅಹಂ ಮುದುಕೋಮ್ಹೀತಿವಾ ವದನ್ತೋ ಪಥವಿ ಸಙ್ಖಾತಂ ರೂಪಂ ಅತ್ತತೋ ಸಮನುಪಸ್ಸತಿನಾಮ। ಅಜ್ಜ ಮಮ ಕಾಯೋ ಥದ್ಧೋತಿವಾ ಮುದೂತಿವಾ ವದನ್ತೋ ಸೇಸಧಮ್ಮೇವಾ ಧಮ್ಮಮುತ್ತಕಂವಾ ಅತ್ತಾನಂ ಗಹೇತ್ವಾ ತಂ ಅತ್ತಾನಂ ಪಥವೀವನ್ತಂ ಸಮನುಪಸ್ಸತಿನಾಮ। ಅಜ್ಜ ಥದ್ಧಭಾವೋವಾ ಮುದುಭಾವೋವಾ ಮಯಿ ಜಾತೋತಿ ವದನ್ತೋ ಅತ್ತನಿ ಪಥವಿಂಸ ಮನುಪಸ್ಸತಿನಾಮ। ಅಜ್ಜಾಹಂ ಥದ್ಧಭಾವೇ ಠಿತೋಮ್ಹಿ ಮುದುಭಾವೇ ಠಿತೋ ಮ್ಹೀತಿ ವದನ್ತೋಪಥವಿಮ್ಹಿ ಅತ್ತಾನಂ ಸಮನುಸ್ಸತಿನಾಮ। ಅಯಂ ಪಥವಿಮ್ಹಿ ಚತುರಾವತ್ಥಿಕಾಯ ಸಂಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠಿಯಾ ಪವತ್ತಾಕಾರೋ। ಸೇಸೇಸು ಸತ್ತವೀಸತಿರೂಪೇಸು ಯಥಾಸಮ್ಭವಂ ವತ್ತಬ್ಬೋ। ಅಹಂ ಮರಾಮಿ ಮರಿಸ್ಸಾಮೀತಿಆದಿನಾ ಹಿ ಅನಿಚ್ಚತಾಯಂಪಿ ಸಾದಿಟ್ಠಿ ಪವತ್ತತಿಯೇವ। ಸೇಸರೂಪೇಸು ವತ್ತಬ್ಬಂ ನತ್ಥಿ। ಇದಂ ನಾಮ ಅಹಂ ಪುಬ್ಬೇ ಸಂಭುಞ್ಜಿಂ। ಅಜ್ಜ ಸಂಭುಞ್ಜಾಮಿ। ಪರತೋ ಸಂಭುಞ್ಜಿಸ್ಸಾಮೀತಿವಾ ಸುಖಿತೋಮ್ಹಿ ದುಕ್ಖಿತೋಮ್ಹೀತಿವಾ ವೇದನಂ ಅತ್ತತೋ ಸಮನುಪಸ್ಸತಿ। ಅಜ್ಜ ಮಮ ಕಾಯೋ ಸುಖಿತೋ ದುಕ್ಖಿತೋತಿವಾ ಮಮಚಿತ್ತಂ ಸುಖಿತಂ ದುಕ್ಖಿತನ್ತಿವಾ ಅತ್ತಾನಂ ವೇದನಾವನ್ತಂ ಸಮನುಪಸ್ಸತಿ। ಅಜ್ಜಸುಖಂವಾ ದುಕ್ಖಂವಾ ಮಯಿಜಾತನ್ತಿ ಅತ್ತನಿ ವೇದನಂ ಸಮನುಪಸ್ಸತಿ। ಅಜ್ಜಾಹಂ ಸುಖಿತ ಭಾವೇ ಠಿತೋಮ್ಹಿ ದುಕ್ಖಿತಭಾವೇ ಠಿತೋಮ್ಹೀತಿ ವೇದನಾಯ ಅತ್ತಾನಂ ಸಮನುಪಸ್ಸತೀತಿ।

ಸಞ್ಞಾಯ ಸಬ್ಬೇಸುಚ ಪಞ್ಚಾಸಮತ್ತೇಸು ಸಙ್ಖಾರೇಸು ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ವಿತ್ಥಾರೇತ್ವಾ ವತ್ತಬ್ಬೋ। ಅಹಂ ಪಸ್ಸಾಮೀತಿ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಂ ಅತ್ತತೋ ಸಮನುಪಸ್ಸತಿ। ದಸ್ಸನಂ ಮೇತಿ ಅತ್ತಾನಂ ವಿಞ್ಞಾಣವನ್ತಂ ಸಮನುಪಸ್ಸತಿ। ಮಯಿದಸ್ಸನಂನಾಮ ಅತ್ಥೀತಿ ಅತ್ತನಿ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಸಮನುಪಸ್ಸತಿ, ಅಹಂ ದಸ್ಸನೇ ಸಮತ್ಥೋಮ್ಹೀತಿ ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಮಿಂ ಅತ್ತಾನಂ ಸಮನುಪಸ್ಸತಿ। ಏಸೇ ವನಯೋ ಸೇಸೇಸು ಪಞ್ಚಸು ವಿಞ್ಞಾಣೇಸೂತಿ। ಅಹ ಮಸ್ಮಿ ಅಹಂ ಏಕೋ ಸತ್ತೋ ಏಕೋಪುಗ್ಗಲೋ ಏಕೋ ಜೀವೋ ಏಕೋ ಲೋಕೋ ಏಕೋ ನರೋ ಮನುಸ್ಸೋ ದೇವೋಸಕ್ಕೋ ಬ್ರಹ್ಮಾತಿವಾ ಅಹಂಗಚ್ಛಾಮಿ ಅಹಂ ತಿಟ್ಠಾಮಿ ಅಹಂ ನಿಸೀದಾಮಿ ಅಹಂ ನಿಪ್ಪಜ್ಜಾಮಿ ಅಹಂ ಸಮಿಞ್ಜೇಮಿ ಪಸಾರೇಮೀತಿಆದಿನಾ ವಾ ಖನ್ಧಪಞ್ಚಕಂವಾ ಏಕಮೇಕಂವಾ ಖನ್ಧಂ ಸಮೂಹತೋ ಗಹೇತ್ವಾ ಪವತ್ತಿಪಿ ವತ್ತಬ್ಬಾ। ಅಪರಿಞ್ಞಾತವತ್ಥುಕಾನಞ್ಹಿ ಏಕಮುಹುತ್ತ ಮತ್ತೇಪಿ ಯಂಕಿಞ್ಚಿ ಅತ್ತನೋವಾ ಪರಸ್ಸವಾ ಅತ್ತಪಟಿಸಂಯುತ್ತವಚನಂ ಕಥೇನ್ತಾನಂ ಚಿತ್ತಂವಾ ವಚನಂವಾ ಯಥಾವುತ್ತೇ ರೂಪಾರೂಪಧಮ್ಮೇ ಕದಾಚಿ ಅತ್ತತೋ ಉಪಾದಿಯಿತ್ವಾ ಪವತ್ತತಿ। ಕದಾಚಿ ಅತ್ತಪರಿವಾರ ಭಾವೇನ। ಕದಾಚಿ ಅತ್ತನಿಸ್ಸಿತಭಾವೇನ। ಕದಾಚಿ ಅತ್ತನಿಸ್ಸಯಭಾವೇನ। ಕದಾಚಿ ಏಕೇಕಧಮ್ಮವಸೇನ। ಕದಾಚಿ ಸಮೂಹಧಮ್ಮವಸೇನಾತಿ।

ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಅತ್ತನಿಮಿತ್ತಂನಾಮ ವಸವತ್ತನಾಕಾರಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪಟ್ಠಾತಿ। ವಸವತ್ತನಾ ಕಾರೋಚ ರೂಪಾರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಪಚ್ಚಯಾಯತ್ತ ವುತ್ತಿಕತ್ತಂ ಖಣಿ ಕತ್ತಞ್ಚ ಸುಟ್ಠು ಪಸ್ಸನ್ತಾನಂ ನತ್ಥಿ। ತಸ್ಮಾ ಪರಿಞ್ಞಾತವತ್ಥುಕಾನಂ ಅತ್ತ ಪಟಿಸಂಯುತ್ತವಚನಂ ಕಥೇನ್ತಾನಂಪಿ ಚಿತ್ತಂ ಪದುಮಿನಿಪತ್ತೇ ಉದಕಬಿನ್ದು ವಿಯ ತೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಅಲಗ್ಗಿತ್ವಾಏವ ಪವತ್ತತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಸತ್ತಾನಂ ಚಿತ್ತಸನ್ತಾನೇ ಕುಸಲೇ ಧಮ್ಮೇ ಅನುಪ್ಪನ್ನೇವಾ ಉಪ್ಪಾದೇತುಂ ಉಪ್ಪನ್ನೇವಾ ವಾ ಸೇತುಂ ಅದತ್ವಾ ನೀವಾರೇನ್ತೀತಿ **ನೀವರಣಾನಿ**। ಕಾಮನಟ್ಠೇನ ಕಾಮೋ, ಛನ್ದನಟ್ಠೇನಛನ್ದೋತಿ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದೋ। ಬಲವರಾಗೋ। ಸೋಏವನೀವರಣನ್ತಿ **ಕಾಮಚ್ಛನ್ದನೀವರಣಂ**। ಪಟ್ಠಾನೇಆರುಪ್ಪೇಕಾಮಚ್ಛನ್ದಂ ನೀವರಣಂ ಪಟಿಚ್ಚಉದ್ಧಚ್ಚನೀವರಣನ್ತಿ ವುತ್ತತ್ತಾ ಪನ ಥಪೇತ್ವಾ ರೂಪಾರೂಪರಾಗೇ ಅವಸೇಸೋ ಸಬ್ಬೋಲೋಭೋ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದೇ ಅಸಙ್ಗಹಿತೋನಾಮ ನತ್ಥಿ। ಝಾನಪಟಿಪಕ್ಖಭಾವೋಪನ ಪಞ್ಚಕಾಮಗುಣಿಕರಾಗಸ್ಸೇವ ಹೋತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಬ್ಯಾಪಜ್ಜನಂ **ಬ್ಯಾಪಾದೋ**। ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಪೂತಿಭಾವೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯೋಕೋಚಿದೋಸೋ। ಕಸ್ಮಾ ಪನೇತ್ಥ **ಥಿನಮಿದ್ಧ ನೀವರಣ**ನ್ತಿ ಚ **ಉದ್ಧಚ್ಚ ಕುಕ್ಕುಚ್ಚ ನೀವರಣ**ನ್ತಿ ಚ ದ್ವೇ ದ್ವೇ ಧಮ್ಮಾ ಏಕಂ ನೀವರಣಂ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಾತಿ। ಕಿಚ್ಚತೋ ಪಚ್ಚಯತೋ ಪಟಿಪಕ್ಖತೋಚ ಸದಿಸತ್ತಾ। ತಥಾ ಹಿ ಕಿಚ್ಚತೋ ತಾವ ಥಿನಮಿದ್ಧದ್ವಯಂ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾನಂ ಲೀನಭಾವಾ ಪಾದನಕಿಚ್ಚಂ। ಉದ್ಧಚ್ಚಕುಕ್ಕುಚ್ಚದ್ವಯಂ ಅವೂಪಸನ್ತಭಾವಾಪಾದನಕಿಚ್ಚಂ। ಪಚ್ಚಯತೋ ಪುರಿಮದ್ವಯಂ ತನ್ದಿವಿಜಮ್ಭಿ ತತಾಪಚ್ಚಯಂ।

ಪಚ್ಛಿಮದ್ವಯಂ ಞಾತಿಬ್ಯಸನಾದಿವಿತಕ್ಕಪಚ್ಚಯಂ। ಪಟಿಪಕ್ಖತೋ ಪುರಿಮದ್ವಯಂ ವೀರಿಯಪಟಿಪಕ್ಖಂ। ಪಚ್ಛಿಮದ್ವಯಂ ಸಮಥಪಟಿಪಕ್ಖನ್ತಿ।

ಅನುಸೇನ್ತೀತಿ **ಅನುಸಯಾ**। ಅನುರೂಪಂ ಕಾರಣಂ ಲಭಿತ್ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅನುಅನು ಸೇನ್ತೀತಿವಾ ಅನುಸಯಾ। ಯಾವ ಮಗ್ಗಂ ನಪಟಿಲಭತಿ। ತಾವ ಅನ್ತರಾ ಅಪರಿಕ್ಖಿಯ್ಯಮಾನಾ ಹುತ್ವಾ ಕಾರಣಲಾಭೇ ಸತಿ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಉಪ್ಪಜ್ಜನಞ್ಚೇತ್ಥ ಅಪ್ಪಹೀನಟ್ಠೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಾ ರಹಭಾವೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ನ ಪನ ಸರೂಪತೋ ಉಪ್ಪತ್ತಿ, ಕಥಂ ವಿಞ್ಞಾ ಯತೀತಿ ಚೇ। ಯಸ್ಸ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಸೇವ ಪಟಿಘಾನುಸಯೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ವುತ್ತತ್ತಾ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ಪಾಳಿಯಂ ಪುಥುಜ್ಜನಸ್ಸ ಸತ್ತಪಿ ಅನುಸಯಾ ಅನುಸಯವಾರೇ ಸಹ ಅನುಸೇನ್ತೀತಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜನವಾರೇ ಸಹ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಾ। ಯಥಾಹ ಪುಥುಜ್ಜನಸ್ಸ ಅವಿಜ್ಜಾನುಸಯೋಚ ಅನುಸೇತಿ। ಕಾಮರಾಗ। ಪಟಿಘ। ಮಾನ। ದಿಟ್ಠಿ। ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾ। ಭವರಾಗನುಸಯೋಚ ಅನುಸೇತೀತಿ। ತಥಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನವಾರೇಪೀತಿ।

ಅಪಿಚ, ಸರೂಪತೋ ಪರಿಯುಟ್ಠಾನಂ ಅಪತ್ವಾ ಸನ್ತಾನೇ ಪವತ್ತಮಾನೇಹಿ ಕುಸಲಾಕುಸಲಾ ಬ್ಯಾಕತಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೇಹಿ ಸಹ ಅನುರೂಪಾ ಅವಿರುದ್ಧಾ ಹುತ್ವಾ ಸೇನ್ತಿ। ವಿಸುಂ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಭಾವೇನ ಅವುಟ್ಠಿತಾ ಹುತ್ವಾ ಸಯಿತಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ಅನುಸಯಾ। ಅನು ಅನು ಸೇನ್ತೀತಿವಾ ಅನುಸಯಾ। ಪಕತಿಯಾ ಯಥಾನುಸಯಿತೇಸುಏವ ಕಾಮರಾಗಾದೀಸು ಪುನಪ್ಪುನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ದಿಗುಣ ತಿಗುಣಾದಿ ವಸೇನ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಸೇನ್ತಿ। ಸಯನಾಕಾರೇನ ಉಪರುಪರಿ ಪಲಿವೇಠೇನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ತೇಸು ರಾಗಾದೀನಂ ಅವತ್ಥಾಸು ಪಥಮಾವತ್ಥಾಯ ಠಿತಾನಂ ಕಾಮರಾಗಾ ದೀನಮೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ತಿಸ್ಸೋ ಹಿ ಅವತ್ಥಾ ಅನುಸಯಾವತ್ಥಾ ಪರಿಯುಟ್ಠಾನಾವತ್ಥಾ ವೀತಿಕ್ಕಮಾವತ್ಥಾತಿ। ತತ್ಥ ಯೇ ಕಾಮರಾಗಾದಯೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಕಾಯಙ್ಗವಾಚಙ್ಗಂ ಚಾಲೇನ್ತಿ, ತೇಸಂ ತಥಾಪವತ್ತಾ ಅವತ್ಥಾ ವೀತಿಕ್ಕಮಾವತ್ಥಾನಾಮ। ಯೇ ಮನಸ್ಮಿಂ ಏವ ಜವನಚಿತ್ತಸಹಜಾತಾ ಹುತ್ವಾ ಪವತ್ತನ್ತಿ, ತೇಸಂ ತಥಾಪವತ್ತಾ ಅವತ್ಥಾ ಪರಿಯುಟ್ಠಾನಾವತ್ಥಾನಾಮ। ಯೇ ಪನ ಜವನಸಹಜಾತಭಾವಂಪಿ ಅಪತ್ವಾ ವಾಸನಾಧಾತುಯೋ ವಿಯ ಚಿಕ್ಕಸನ್ತಾನಾ ನುಸಯಿತಾ ಹುತ್ವಾ ಪರಿಯುಟ್ಠಾನಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಬೀಜಭಾವೇನ ತಿಟ್ಠನ್ತಿ, ಸುಭನಿಮಿತ್ತಾದಿಕೇಚ ಆರಮ್ಮಣೇ ಆಪಾತಮಾಗತೇ ಯೇಸಂ ವಸೇನ ಆವಜ್ಜನಂ ರಾಗಾದಿಪಾತುಭಾವತ್ಥಾಯ ಅಯೋನಿಸೋ ಭವಙ್ಗಂ ಆವಟ್ಟೇತಿ, ಅಭಾವಿತಞ್ಚ ಚಿತ್ತಂ ಯೇಸಂ ವಸೇನ ದಮಥಂ ನಉಪೇತಿ, ತೇಸಂ ತಥಾ ಪವತ್ತಾ ಅವತ್ಥಾ ಅನುಸಯಾವತ್ಥಾನಾಮ। ತದವತ್ಥಿಕಾ ಕಾಮರಾಗಾದಯೋ ಅನುಸಯಾನಾಮ। ತೇ ಪನ ಅಪರಮತ್ಥಭೂತಾಪಿ ನ ಹೋನ್ತಿ। ಏಕನ್ತಪರಮತ್ಥಜಾತಿಕತ್ತಾ। ನಚ ಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಭೂತಾ ಏಕನ್ತಾಕುಸಲಜಾತಿಕತ್ತಾ। ನಾಪಿ ಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತವಿರುದ್ಧಾ, ವಿಸುಂ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಭಾವೇನ ಅನುಪಲದ್ಧತ್ತಾ। ನಾಪಿ ಕಾಲತ್ತಯವಿನಿಮುತ್ತಾ, ತೇಕಾಲಿಕಧಮ್ಮಸನ್ನಿಸ್ಸಯೇನ ಪವತ್ತನತೋ। ಯದಾ ಪನ ತೇ ಸಮುಟ್ಠ ಹಿತ್ವಾ ಪರಿಯುಟ್ಠಾನಭಾವಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ, ತದಾ ವಿಸುಂ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮ ಭಾವಞ್ಚ ಗಚ್ಛನ್ತಿ। ಸಾರಮ್ಮಣಾದಿಭಾವೋಚ ತೇಸಂ ಪರಿಬ್ಯತ್ತೋ ಹೋತಿ। ಏತದತ್ಥಂ ಸನ್ಧಾಯ ಕಥಾವತ್ಥುಮ್ಹಿ ತೇಸಂ ಸಾರಮ್ಮಣಧಮ್ಮಭಾವೋ ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧಭಾವೋಚ ಪತಿಟ್ಠಾಪಿತೋ ಹೋತೀತಿ।

ಯಥಾ ಪನ ಫಲಧಾರಿಮ್ಹಿ ರುಕ್ಖಮ್ಹಿ ವಿಸಕಣ್ಟಕೇ ದಿನ್ನೇ ರುಕ್ಖಾನುಸಯಿತೋ ಫಲುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಪಚ್ಚಯಭೂತೋ ಸಿನೇಹೋ ಪರಿಕ್ಖಯಂ ಗಚ್ಛತಿ। ಸಮಯೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸಮಾನಾನಿ ಫಲಾನಿ ನುಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ಏವಂ ಸಾನುಸಯೇ ಚಿತ್ತ ಸನ್ತಾನೇ ಯಸ್ಮಿಂ ಖಣೇ ಮಗ್ಗೋ ಪಾತುಭವತಿ, ತಸ್ಮಿಂ ಸಹಮಗ್ಗುಪ್ಪಾದಾ ಸೋ ಸೋ ಅನುಸಯೋ ಪರಿಕ್ಖಯಂ ಗಚ್ಛತಿ। ಪರಿಕ್ಖೀಣಸ್ಸ ಪನ ಪುನ ಪರಿಯುಟ್ಠಾನಂನಾಮ ನತ್ಥಿ, ಕುತೋ ವೀತಿಕ್ಕಮೋತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ಸನ್ಧಾಯ ಮಗ್ಗೋ ಅನಾಗತಸಾಮಞ್ಞಂ ಕಿಲೇಸಜಾತಂ ಪಜಹತೀತಿ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ವುತ್ತೋ। ತತ್ಥ ಅನಾಗತಸಾಮಞ್ಞನ್ತಿ ಅನಾಗತಸಮ್ಮತಂ, ನ ಏಕನ್ತ ಅನಾಗತಂ। ತೇನೇವ ಹಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಮಗ್ಗೋ ಯೇಕಿಲೇಸೇ ಪಜಹತಿ, ತೇ ಅತೀತಾಕಿವಾ ಅನಾಗತಾತಿವಾ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾತಿವಾ ನವತ್ತಬ್ಬಾತಿ ವುತ್ತಂ। ಏತೇನಚ ಮಗ್ಗೋ ಕಿಲೇಸಮುಖೇನ ಯಾನಿ ಕುಸಲಾಕುಸಲಕಮ್ಮಾನಿಚ ಉಪಾದಿನ್ನಕಖನ್ಧಪಞ್ಚಕೇಚ ಪಜಹತಿ, ತೇ ಅತೀತಾತಿವಾಅನಾಗತಾತಿವಾ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾತಿವಾ ನವತ್ತಬ್ಬಾತಿ ದೀಪೇತಿ। ಯದಿ ಏವಂ ಮಗ್ಗೇನ ಪಹೀನಾ ಸಬ್ಬೇ ತೇಭೂಮಕಧಮ್ಮಾ ಕಾಲವಿಮುತ್ತಾನಾಮ

ಅತಪ್ಪತಾ ನಾಮ ಅಪಚ್ಚಯಾನಾಮ ಸಿಯುನ್ತಿ।ನ। ತೇಕಾಲಿಕಜಾತಿಕತ್ತಾ ಸಙ್ಖತ ಸಪಚ್ಚಯಜಾತಿಕತ್ತಾ ಚ। ತೇ ಹಿ ಮಗ್ಗೇ ಅನುಪ್ಪನ್ನೇ ಇಮೇ ನಾಮಧಮ್ಮಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸನ್ತಿ ನಿರುಜ್ಝಿಸ್ಸನ್ತೀತಿ ಏವಂ ಸಙ್ಖತಲಕ್ಖಣಂ ಆಹಚ್ಚ ಞಾಣೇನ ಗಹಿತತ್ತಾ ಲಕ್ಖಣವಸೇನ ತೇಭೂಮಕಾದಿಭಾವಂ ಭಜನ್ತೀತಿ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ವಿಸುಂ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಭಾವಂ ಅಪತ್ತಾನಂ ಅನುಸಯಾವತ್ಥಾಯ ವಾ ವಾಸನಾವತ್ಥಾಯವಾ ಕಮ್ಮಸಮಙ್ಗೀತಾವತ್ಥಾಯವಾ ಆಸಯಜ್ಝಾಸಯಾ ಧಿಮುತ್ತಿಚರಿತವತ್ಥಾಸುವಾ ಠಿತಾನಂ ಸಭಾವಾನಂ ಜಾತಿವಸೇನ ಪರಮತ್ಥ ಧಮ್ಮತಾ ಅಕುಸಲಾದಿತಾಚ ಪಚ್ಚೇತಬ್ಬಾ ಹೋತೀತಿ।

[೨೦೮] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

"ಅಪ್ಪಹೀನಾ ಹಿ ಕಿಲೇಸಾ ಕಾರಣಲಾಭೇ ಸತಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಾ ರಹಾ ಸನ್ತಾನೇ ಅನುಅನುಸಯಿತಾ ವಿಯ ಹೋನ್ತೀತಿ ತದವತ್ಥಾ ಅನುಸಯಾತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ತೇ ಪನ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯತೋ ಅನಾಗತ ಕಿಲೇಸಾ। ಅತೀತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾಪಿ ತಂಸಭಾವತ್ತಾ ತಥಾ ವುಚ್ಚನ್ತೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಅನುಸಯಾನಾಮ ಸನ್ತಾನೇ ಕದಾಚಿಪಿ ಅನುಪ್ಪನ್ನ ಪುಬ್ಬಾ ಅನಾಗತ ಕಿಲೇಸಾ ಏವಾತಿ ಕತ್ವಾ ಸನ್ತಾನೇ ಅನು ಅನುಸಯಿತಾ ವಿಯ ಹೋನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ನ ಯುಜ್ಜತಿ।

ನ ಹಿ ತೇ ಅನುಅನುಸಯಿತಾ ವಿಯ ಹೋನ್ತಿ। ಏಕನ್ತೇನ ಅನುಸಯಿತಾಏವ ಹೋನ್ತೀತಿ।

[೨೦೯] ಯಞ್ಚ **ತತ್ಥ**

"ತೇ ಪನ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯತೋ ಅನಾಗತಕಿಲೇಸಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂಪಿ ನ ಯುತ್ತಂ।

ನ ಹಿ ಮಗ್ಗೇನ ಅಪ್ಪಹೀನಾ ಅನುಸಯಾ ಅನಾಗತಾನಾಮ ಹೋನ್ತಿ। ಪಹೀನಾಪಿಚ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯತೋ ಅನಾಗತಾತಿ ನಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ। ಅನಾಗತ ಸಾಮಞ್ಞಸ್ಸ ಅಧಿಪ್ಪೇತತ್ತಾತಿ। ಏತೇನ ಅತೀತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾಪಿ ತಂಸಭಾವತ್ತಾತಥಾ ವುಚ್ಚನ್ತೀತಿ ಇದಂವಿಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಅಪಿಚ, ಉಪ್ಪಾದಟ್ಠಿತಿಭಙ್ಗ ಪತ್ತಾನಂಏವ ಏಕನ್ತೇನ ತೇಕಾಲಿಕತಾ ಹೋತೀತಿ ತದಪತ್ತಾನಂ ಅನುಸಯಾನಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನತಾ ಪರಿಯಾಯೋವ ವತ್ತುಂ ಯುತ್ತೋ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ಪಾಳಿಯಂ ಯಸ್ಸ ಕಾಮರಾಗನುಸಯೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಸ ಪಟಿಘಾನುಸಯೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿಆದಿನಾ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಕಾಲಿಕೋ ಉಪ್ಪಾದವಾರೋ ಏವ ವುತ್ತೋ, ನ ನಿರೋಧವಾರೋ, ನಚ ಅತೀತಾನಾಗತ ವಾರಾತಿ। ಯಂ ಪನ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಮಗ್ಗೇ ಹಞ್ಚಿ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೇ ಕಿಲೇಸೇ ಪಜಹತಿ। ತೇನ ಹಿ ರತ್ತೋ ರಾಗಂ ಪಜಹತಿ, ದುಟ್ಠೋ ದೋಸಂ, ಮುಳ್ಹೋ ಮೋಹನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ಪರಿಯುಟ್ಠಾನಪತ್ತಾನಂ ಏಕನ್ತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಕ್ಖಣಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ತೇನೇವ ಹಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ವತ್ತಮಾನುಪ್ಪನ್ನಂ ಭುತ್ವಾ ವಿಗತುಪ್ಪನ್ನಂ ಓಕಾಸಕತುಪ್ಪನ್ನಂ ಸಮುದಾಚಾರುಪ್ಪನ್ನನ್ತಿ ಚತುಬ್ಬಿಧಂ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ನ ಮಗ್ಗವಜ್ಝಂ। ಭೂಮಿಲದ್ಧುಪ್ಪನ್ನಂ ಆರಮ್ಮಣಾ ಧಿಗ್ಗಹಿ ತುಪ್ಪನ್ನಂ ಅವಿಕ್ಖಮ್ಭಿತುಪ್ಪನ್ನಂ ಅಸಮುಗ್ಘಾಟಿತುಪ್ಪನ್ನನ್ತಿ ಚತುಬ್ಬಿಧಂ ಮಗ್ಗವಜ್ಝನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ವತ್ತಮಾನುಪ್ಪನ್ನಂ ಸಮುದಾ ಚಾರುಪ್ಪನ್ನನ್ತಿ ಇದಂ ದ್ವಯಂ ಖಣಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಮೇವ। ಭುತ್ವಾವಿಗತುಪ್ಪನ್ನಂ ಅತೀತಮೇವ। ಓಕಾಸ ಕತುಪ್ಪನ್ನಂ ಅನಾಗತಮೇವ। ತದುಭಯಂ ಪನ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಸಮೀಪತ್ತಾ ಉಪ್ಪನ್ನನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಸಮೀಪಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ।

ಭೂಮಿಲದ್ಧುಪ್ಪನ್ನಂನಾಮ ಅತ್ತನೋ ಖನ್ಧೇಸು ಅನುಸಯಿತಾನಂ ಮಗ್ಗೇನ ಅಪ್ಪಹೀನಾನಂ ಅನುಸಯಾನಂಏವ ನಾಮಂ। ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಗ್ಗಹಿತುಪ್ಪನ್ನಂ ನಾಮ ಸುಭನಿಮಿತ್ತಾದಿಕೇ ಆರಮ್ಮಣೇ ಸಕಿಂ ಜವಿತ್ವಾ ಯಾವ ತಮ್ಮೂಲಕೋ ಪರಿಯುಟ್ಠಾನವೇಗೋ ನ ವೂಪಸಮ್ಮತಿ, ತಾವ ಅಧಿಮತ್ತಥಾಮಗತ ಭಾವೇನ ಠಿತಾನಂ ತೇಸಞ್ಞೇವ ನಾಮಂ। ಅನುಸಯಾ ಹಿ ನಾಮ ಅನಮತಗ್ಗೇ ಸಂಸಾರೇ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಪರಿಯುಟ್ಠಾನಪತ್ತಾನಂ ಕಿಲೇಸಾನಂ ವಸೇನ ಉಪರುಪರಿ ಥಿರ ತರ ದಳ್ಹತರ ಪತ್ತಿಯಾ ಪಕತಿಯಾಪಿ ಥಾಮಗತಾಏವನಾಮ ಹೋನ್ತಿ। ನ ಯೇನವಾ ತೇನವಾ ವಾಯಾಮೇನ ಪಜಹಿತುಂ ಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯಾ। ಏವಂ ಸನ್ತೇಪಿ ಯದಾ ಯೋ ಯೋ ಅನುಸಯೋ ಪಚ್ಚಯಲಾಭೇನ ಪರಿಯುಟ್ಠಾನ ಬಹುಲೋ ಹೋತಿ, ತದಾ ಸೋ ಸೋ ವಿಸೇಸೇನ ಅಧಿಮತ್ತಥಾಮ

ಗತಭಾವಂ ಪತ್ವಾ ಠಿತೋ ಹೋತಿ। ಯದಾ ಯೋ ಯೋ ಪಟಿಪಕ್ಖಧಮ್ಮ ಸಮಾದಾನೇನ ನಿಗ್ಗಹಪತ್ತೋ ಹೋತಿ, ತದಾ ಸೋ ಸೋ ಮನ್ದಥಾಮ ಗತಭಾವಂ ಪತ್ವಾ ಠಿತೋ ಹೋತೀತಿ। ಅವಿಕ್ಖಮ್ಭಿತುಪ್ಪನ್ನಂನಾಮ ಸಮಥ ವಿಪಸ್ಸನಾಹಿ ಸುಟ್ಠುಅನಿಗ್ಗಹಿತಾನಂ ತೇಸಞ್ಞೇವ ನಾಮಂ। ಅಸಮುಗ್ಘಾಟಿ ತುಪ್ಪನ್ನಂನಾಮ ಮಗ್ಗೇನ ಅಪ್ಪಹೀನಾನಂ ಭೂಮಿಲದ್ಧಾನಂ ತೇಸಂಏವ ನಾಮನ್ತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಲೋಕುತ್ತರಧಮ್ಮಾನಾಮ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಅಚ್ಚನ್ತಪಟಿಪಕ್ಖಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ಹೇಟ್ಠಿಮಾ ಮಗ್ಗಟ್ಠಫಲಟ್ಠಾ ಸೇಕ್ಖಾ ಅತ್ತನೋ ಮಗ್ಗಫಲಕ್ಖಣೇಸು ಉಪರಿ ಮಗ್ಗಾಝ್ಝೇಹಿಪಿ ಅನುಸಯೇಹಿ ಸಾನುಸಯಾತಿವಾ ನಿರಾನುಸಯಾತಿವಾ ಥಾಮವತಾತಿವಾ ಅಥಾಮಗತಾತಿವಾ ನವತ್ತಬ್ಬಾ। ತಸ್ಮಾ ಅನುಸಯಾನಂ ತಾದಿಸೇ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನ ಭಾವೇ ಸತಿಪಿ ಹಞ್ಚಿ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೇ ಕಿಲೇಸೇ ಪಜಹತಿ। ತೇನಹಿ ಥಾಮಗತೋ ಅನುಸಯಂ ಪಜಹತೀತಿ ವುತ್ತ ದೋಸೋ ನತ್ಥೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋತಿ। ಕಾಮರಾಗೋಏವ ಅನುಸಯೋ **ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯೋ**।

ಸಂಯೋಜೇನ್ತಿ ಬನ್ಧನ್ತೀತಿ **ಸಂಯೋಜನಾನಿ,** ತಾನಿ ಪನ ಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠಿ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾ ಸೀಲಬ್ಬತಪರಾಮಾಸೋ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದೋ ಬ್ಯಾಪಾದೋತಿ ಪಞ್ಚ ಓರಮ್ಭಾಗಿಯಾನಿ। ರೂಪರಾಗೋ ಅರೂಪರಾಗೋ ಮಾನೋ ಉದ್ಧಚ್ಚಂ ಅವಿಜ್ಜಾತಿ ಪಞ್ಚ ಉದ್ಧಂಭಾಗಿಯಾನೀತಿ ಸುತ್ತನ್ತೇ ಅಭಿಧಮ್ಮೇಚ ದಸಸಂಯೋಜನಾನಿ ಆಗತಾನಿ। ಇತರಾನಿ ಪನ ಅಭಿಧಮ್ಮೇಏವ ಆಗತಾನೀತಿ ತತೋ ವಿಸೇಸಕರಣತ್ಥಂ **ಸುತ್ತನ್ತೇ**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಕಮೋ ಪನ ದ್ವಿನ್ನಂಪಿ ಪಾಳಿಯಾ ನಸಮೇತಿ। ಸಭಾಗ ಧಮ್ಮಸಙ್ಗಹವಸೇನ ಪನ ಇಧ ಅಞ್ಞಥಾ ಕಮೋ ವುತ್ತೋ ಸಿಯಾತಿ। ಚಿತ್ತಂ ಕಿಲಿಸ್ಸನ್ತಿ ವಿಬಾಧೇನ್ತಿ ಉಪತಾಪೇನ್ತಿಚಾತಿ **ಕಿಲೇಸಾ**। ಕಿಲಿಸ್ಸನ್ತಿವಾ ಮಲಿನಭಾವಂ ನಿಹೀನಭಾವಞ್ಚ ಗಚ್ಛನ್ತಿ ಸತ್ತಾ ಏತೇಹೀತಿ ಕಿಲೇಸಾ। **ಕಾಮಭವನಾಮೇನಾ**ತಿ ವತ್ಥುಕಾಮದೀಪಕೇನ ಕಾಮನಾಮೇನ ರೂಪಾರೂಪಭವದೀಪಕೇನ ಚ ಭವನಾಮೇನ। ತಾದಿಸಂ ಕಾಮ ಭವಸಙ್ಖಾತಂ ಆರಮ್ಮಣಭೂತಂ ವತ್ಥು ಏತಿಸ್ಸಾತಿ **ತಬ್ಬತ್ಥುಕಾ**। **ತಥಾ ಪವತ್ತ**ನ್ತಿ ಸೀಲಬ್ಬತಾನಿ ಪರತೋ ಆಮಸನಾಕಾರೇನ ಇದಂ ಮೇ ಸಚ್ಚಂ ಮೋಘಮಞ್ಞನ್ತಿ ಅಭಿನಿವಿಸನಾಕಾರೇನ ಖನ್ಧೇಸು ಅತ್ತಾಭಿನಿವೇಸಾಕಾರೇನಚ ಪವತ್ತಂ। **ವತ್ಥುತೋ**ತಿ ಸಭಾವಧಮ್ಮತೋ। ಅಯಂ ಪಾಪಸಙ್ಗಹೋ ಅಕುಸಲಙ್ಗಹೋ ನವಧಾ ವುತ್ತೋತಿ ಯೋಜನಾ। [ಅಕುಸಲಸಙ್ಗಹೋ]

೧೯೩. ಮಿಸ್ಸಕ ಸಙ್ಗಹೇ ಪಾಣಾತಿಪಾತಾದೀನಿ ಪಾಪಕಮ್ಮಾನಿ ಕರೋನ್ತಾನಂಪಿ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣೇ ಉಜುಕರಣಂನಾಮ ಝಾನೇನ ವಿನಾ ನ ಸಿಜ್ಝತೀತಿ ವುತ್ತಂ **ಸತ್ತಝಾನಙ್ಗಾನೀ**ತಿ। ಕಲ್ಯಾಣೇವಾ ಪಾಪಕೇವಾ ಆರಮ್ಮಣೇ ಉಜುಕಂ ಚಿತ್ತಪಟಿಪಾದನಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಉಪನಿಜ್ಝಾಯನ ಕಿಚ್ಚಸ್ಸ ಅಙ್ಗಾನೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ತತ್ಥ ದೋಮನಸ್ಸಂ ಅಕುಸಲಜ್ಝಾನಙ್ಗಂ। ಸೇಸಾನಿ ಕುಸಲಾಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಾನೀತಿ। ಕಲ್ಯಾಣಕಮ್ಮ ಪಾಪಕಮ್ಮಸಙ್ಖಾತಾಸು ಸುಗತಿ ದುಗ್ಗತಿ ವಿವಟ್ಟಸಙ್ಖಾತಾಸುಚ ನಾನಾದಿಸಾಸು ತಂತಂದಿಸಾತಿ ಮುಖಪ್ಪವತ್ತಿಸಙ್ಖಾತಾ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಗತಿನಾಮ ಸಮ್ಮಾವಾ ಮಿಚ್ಛಾವಾ ಪವತ್ತೇಹಿ ದಸ್ಸನಾದೀಹಿ ಏವ ಸಿಜ್ಝತೀತಿ ವುತ್ತಂ **ದ್ವಾದಸಮಗ್ಗಙ್ಗಾನೀ**ತಿ। ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉಜುಗತಿಯಾವಾ ವಙ್ಕಗತಿಯಾವಾ ಗಮನಸ್ಸ ಪಥಙ್ಗಾನಿ ಉಪಾಯಙ್ಗಾನೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ತತ್ಥ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿ ಮಿಚ್ಛಾಸಙ್ಕಪ್ಪ ಮಿಚ್ಛಾವಾಯಾಮ ಮಿಚ್ಛಾಸಮಾಧಯೋ ಪಾಪಕಮ್ಮ ದುಗ್ಗತಿಭವ ಸಙ್ಖಾತಾಸು ಅಹಿತದಿಸಾಸು ಚಿತ್ತಸ್ಸ ವಙ್ಕಗತಿಯಾ ಗಮನಸ್ಸ ಉಪಾಯಙ್ಗಾನಿ, ಇತರಾನಿ ಕಲ್ಯಾಣಕಮ್ಮ ಸುಗತಿಭವ ವಿವಟ್ಟಧಮ್ಮಸಙ್ಖಾತಾಸು ಹಿತದಿಸಾಸು ಉಜುಗತಿಯಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ತತ್ಥ ಪಾಣಾತಿಪಾತಕಮ್ಮೇ ವಿತಕ್ಕ ವಿಚಾರ ದೋಮನಸ್ಸೇಕಗ್ಗತಾ ಸಙ್ಖಾತಂ ಚತುರಙ್ಗಿಕಜ್ಝಾನಂ ಮಿಚ್ಛಾಸಙ್ಕಪ್ಪ ಮಿಚ್ಛಾವಾಯಾಮ ಮಿಚ್ಛಾಸಮಾಧಿ ಸಙ್ಖಾತೋ ತಿಯಙ್ಗೇಕಮಗ್ಗೋಚ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಏವಂ ಸೇಸೇಸು ಸುಚರಿತದುಚ್ಚರಿತಕಮ್ಮೇಸು ಝಾನಮಗ್ಗಾ ಉದ್ಧರಿತಬ್ಬಾ। ವಿಭಙ್ಗೇ ಪನ ಸುತ್ತನ್ತೇಸುಚ ಮಿಚ್ಛಾವಾಚಾ ಮಿಚ್ಛಾಕಮ್ಮನ್ತೋ ಮಿಚ್ಛಾಆಜೀವೋ ಮಿಚ್ಛಾಸತೀತಿ ಇಮೇಪಿ ಚತ್ತಾರೋ ಆಗತಾ। ಇಮೇ ಪನ ವಿಸುಂ ಚೇತಸಿಕಧಮ್ಮಾ ನಹೋನ್ತಿ। ತಥಾ ತಥಾ ಪವತ್ತಾನಂ ಚತುನ್ನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ಅಧಿವಚನನ್ತಿ ಕತ್ವಾ ಇಧ ನಗಹಿತಾ।

[೨೧೦] ಯಂ ಪನ **ವಿಭಾವನಿಯಂ**

“ಸುಗತಿ ದುಗ್ಗತೀನಂ ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಚ ಅಭಿಮುಖಂ ಪಾಪನತೋ ಮಗ್ಗಾ। ತೇಸಂ ಪಥಭೂತಾನಿ ಅಙ್ಗಾನಿ ಮಙ್ಗಾನೀ”ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ನ ಸುನ್ದರಂ।

ನ ಹಿ ಅಙ್ಗಾನಿ ಮಗ್ಗಾನಂ ಪಥಭೂತಾನಿನಾಮ ಹೋನ್ತಿ। ಮಗ್ಗಸದ್ದೋಯೇವ ಪಥಪರಿಯಾಯೋ ಅಟ್ಠಕಥಾಸು ವುತ್ತೋ ನ ಅಙ್ಗಸದ್ದೋತಿ।

[೨೧೧] ಯಞ್ಚ ತತ್ಥ

“ಮಗ್ಗಸ್ಸವಾ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕಸ್ಸ ಅಙ್ಗಾನಿ ಮಗ್ಗಙ್ಗಾನೀ”ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂಪಿ ಅನುಪಪನ್ನಂ।

ಇಧ ಹಿ ಕತ್ಥಚಿ ಚಿತ್ತೇ ತಿಯಙ್ಗಿಕೋ ಕತ್ಥಚಿ ಚತುರಙ್ಗಿಕೋತಿಆದಿನಾ ನಾನಾಮಗ್ಗೋವ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋತಿ। ಆಧಿಪಚ್ಚಟ್ಠೇನ **ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ**। ಕಿಞ್ಚ ಆಧಿಪಚ್ಚಂ। ಅತ್ತಾಧೀನವುತ್ತಿಕೇ ಧಮ್ಮೇ ಅತ್ತನೋ ಗತಿಯಂ ಸಬ್ಬಸೋ ವತ್ತೇತುಂ ಸಮತ್ಥಭಾವೋ। ಇತಿ ತೇಸು ತೇಸು ಕಿಚ್ಚೇಸು ಅತ್ತನೋ ಆಧಿಪಚ್ಚಸಙ್ಖಾತಂ ಇನ್ದಟ್ಠಂ ಕರೋನ್ತಿ ಸಾಧೇನ್ತೀತಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ। ಇನ್ದಟ್ಠಂ ಕಾರೇನ್ತೀತಿಪಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ। ಇಸ್ಸರಾ ಅಧಿಪತಿನೋತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಪಞ್ಚಚಕ್ಖಾದೀನಿ ದಸ್ಸನಾದಿಕಿಚ್ಚೇಸು ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಂ ಇಸ್ಸರಾಹೋನ್ತಿ। ಬಲವದುಬ್ಬಲಮನ್ದ ತಿಕ್ಖಾದೀಸು ಅತ್ತಾಕಾರಾನುವತ್ತಾಪನತೋ। ಭಾವದ್ವಯಂ ಇತ್ಥಾಕಾರಾದಿವಸೇನ ಪವತ್ತಿಯಂ ಚತುಸಮುಟ್ಠಾನಿಕ ರೂಪಾನಂ ಸಕಲಖನ್ಧಪಞ್ಚಕಸ್ಸೇವ ವಾ ಇಸ್ಸರೋ ಹೋತಿ। ಅಞ್ಞಥಾ ಅಪ್ಪವತ್ತಿತೋ। ತಥಾ ಹಿ ಯಸ್ಮಿಂ ಸನ್ತಾನೇ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ಇತ್ಥಿಭಾವೋ ಪವತ್ತತಿ। ತಸ್ಮಿಂ ಸಬ್ಬೇ ಕಮ್ಮಾದಿಪಚ್ಚಯಾ ಚತುಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಸನ್ತತಿಂ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇನ್ತಾ ಇತ್ಥಾಕಾರಸಹಿತಮೇವ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇನ್ತಿ, ನೋ ಅಞ್ಞಥಾ। ಛನ್ದಚಿತ್ತಾಧಿಪ್ಪಾಯಾಪಿ ತಸ್ಮಿಂ ಮನ್ದಾಕಾರಸಹಿತಾವ ಪವತ್ತನ್ತಿ। ತಬ್ಬಿಪರೀತೇನ ಪುರಿಸಸನ್ತಾನಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಜೀವಿತದ್ವಯಂ ರೂಪಾ ರೂಪಸನ್ತತೀನಂ ರತ್ತಿ ದಿವ ಮಾಸ ಸಂವಚ್ಛರಾನುಕ್ಕಮೇನ ಅದ್ಧಾನಫರಣೇ ಸಹಜಾತಧಮ್ಮಾನಂ ಇಸ್ಸರೋ ಹೋತಿ। ತೇಸಂ ತದಾಯತ್ತವುತ್ತಿ ಕತ್ತಾ। ಮನೋ ವಿಜಾನನಕಿಚ್ಚೇ। ವೇದನಾಪಞ್ಚಕಂ ತಥಾ ತಥಾ ಆರಮ್ಮಣರಸಾನುಭವನೇ। ಸದ್ಧಾ ಆರಮ್ಮಣಾವೀಮುಚ್ಚನೇ। ವೀರಿಯಂ ಕಮ್ಮನಿ ಅಲೀನ ವುತ್ತಿಭಾವೇ। ಸತಿ ಆರಮ್ಮಣುಪಟ್ಠಾನೇ। ಸಮಾಧಿ ಆರಮ್ಮಣೇ ನಿಚ್ಚಲಟ್ಠಿ ತಿಯಂ। ಪಞ್ಞಾ ಅಸಮ್ಮೋಹಕಿಚ್ಚೇ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾನಂ ಇಸ್ಸರೋ ಹೋತಿ। ಅನಞ್ಞಾಭಿಭವನೀಯಭಾವೇನ ಪವತ್ತನತೋ। ಯಥಾ ಹಿ ಸಿಲಾಯಂ ಪಥವೀ ಸಹಜಾತೇಹಿ ಅನಭಿಭವನೀಯಾ ಹೋತಿ। ಅತ್ತನಾವತೇ ಅಭಿಭವಿತ್ವಾ ವಿಸುಂ ಅವಿಜ್ಜಮಾನೇವಿಯ ಕತ್ವಾ ಪವತ್ತತಿ। ಯಥಾ ಚ ಉದಕೇ ಆಪೋ ಅಗ್ಗಿಮ್ಹಿ ತೇಜೋ ವಾತೇ ವಾಯೋ। ಏವಂ ಸಮ್ಪದಮಿದಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಅಞ್ಞಾಯಿತ್ಥ ಪಟಿವಿಜ್ಝಿತ್ಥಾತಿ ಅಞ್ಞಾತಂ। ನ ಅಞ್ಞಾತಂ ಅನಞ್ಞಾತಂ। ಚತುಸಚ್ಚಧಮ್ಮೋ। ಅಮತಂವಾ ಪದಂ। ಅನಞ್ಞಾತಂ ಞಸ್ಸಾಮಿ ಜಾನಿಸ್ಸಾಮೀತಿ ಅನಞ್ಞಾತಞ್ಞಸ್ಸಾಮಿ। ಆಖ್ಯಾತಿಕಂಪಿ ಹಿ ಪದಂ ಸಞ್ಞಾಸದ್ದಭಾವೇ ಠಿತಂ ನಾಮಿಕಟ್ಠಾನೇ ತಿಟ್ಠತಿ। ಯಥಾ ಮಕ್ಖಲಿಗೋಸಾಲೋ ಏಹಿಪಸ್ಸಿ ಕೋತಿ। ಏವಞ್ಚ ಸತಿ ತಸ್ಸ ಪದನ್ತರೇನ ಸಹ ಸಮಾಸಭಾವೋ ನವಿರುಜ್ಝತೀತಿ। ಅನಞ್ಞಾತಞ್ಞಸ್ಸಾಮೀತಿ ಏವಂ ಪಟಿಪನ್ನಸ್ಸ ಇನ್ದ್ರಿಯಂ **ಅನಞ್ಞಾ ತಞ್ಞಸ್ಸಾಮೀತಿನ್ದ್ರಿಯಂ**। ಆದಿಮನಸಿಕಾರತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ತಾದಿಸೇನ ಉಸ್ಸಾಹೇನ ಸಹ ವಿಪಸ್ಸನಂ ಆರಭನ್ತಸ್ಸ ತಸ್ಮಿಂ ಉಸ್ಸಾಹೇ ಅಪಟಿಪಸ್ಸದ್ಧೇಯೇವ ಸೋತಾಮತ್ತಿಮಗ್ಗಂ ಪಟಿಲಭನ್ತಸ್ಸ ಇನ್ದ್ರಿಯನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಆಜಾನಾತೀತಿ ಅಞ್ಞಂ। ತಮೇವ ಇನ್ದ್ರಿಯನ್ತಿ **ಅಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯಂ,** ಪಠಮಮಗ್ಗೇನ ಅನಞ್ಞಾತಂ ಞತ್ವಾಪಿ ಕಿಲೇಸಪ್ಪಹಾನಕಿಚ್ಚಸ್ಸ ಅಪರಿನಿಟ್ಠಿತತ್ತಾ ತಸ್ಸ ಜಾನನಕಿಚ್ಚಸ್ಸ ವಿಪ್ಪಕತಭಾವೇನ ಯಥಾ ದಿಟ್ಠೇ ತಸ್ಮಿಂ ಚತುಸಚ್ಚಧಮ್ಮೇ ಅಮತಪದೇಏವ ವಾ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಜಾನನಕಿಚ್ಚ ಯುತ್ತಾನಂ ಇನ್ದ್ರಿಯನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಅಞ್ಞಾತಾವಿನ್ದ್ರಿ**ಯನ್ತಿ ಅಞ್ಞಾ ತಾವಿನೋ ಪರಿನಿಟ್ಠಿತ ಆಜಾನನ ಕಿಚ್ಚಸ್ಸ ಖೀಣಾಸವಸ್ಸ ಇನ್ದ್ರಿಯನ್ತಿ ಅಞ್ಞಾತಾವಿನ್ದ್ರಿಯಂ। ತಿವಿಧಂ ಪೇತಂ ತಥಾರೂಪೇ ಜಾನನೇ ಸಮ್ಪಯುತ್ತ ಧಮ್ಮಾನಂ ಇಸ್ಸರೋ ಹೋತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ತತ್ಥ ಇಮೇಸಂ ಸತ್ತಾನಂ ಪಾಕಟೇ ರೂಪಕಾಯೇ ಅತ್ತಗಾಹದಳ್ಹತ್ತಂ ತಬ್ಬಿಮುತ್ತಿಚ ಇಮೇಸಂ ಅಪರಿಞ್ಞಾಯ ಪರಿಞ್ಞಾಯಚ ಹೋತೀತಿ ದೀಪೇತುಂ ಆದಿತೋ ಪಞ್ಚ ಪಸಾದಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ವುತ್ತಾನಿ। ತಸ್ಸ ಅತ್ತಸ್ಸ ಇತ್ಥಿಪುಮ ತಾಭೇದೋ ಇಮೇಸಂ ವಸೇನ ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಿಂ ವಾ ಇತ್ಥಿಪುರಿಸ ಗಾಹೋ ತಬ್ಬಿಮುತ್ತಿಚ ಇಮೇಸಂ ಅಪರಿಞ್ಞಾಯ ಪರಿಞ್ಞಾಯಚ ಹೋತೀತಿ ದೀಪೇತುಂ ಕದನನ್ತರಂ ಭಾವಿನ್ದ್ರಿಯದ್ವಯಂ ವುತ್ತಂ। ಸೋಚ ಅತ್ತಾ ಇಮಸ್ಸ ವಸೇನ ಜೀವಸಙ್ಖಂ ಲಭತಿ। ತಸ್ಮಿಂವಾ ಜೀವಗಾಹೋ ತಬ್ಬಿಮುತ್ತಿಚ ಇಮಸ್ಸ ಅಪರಿಞ್ಞಾಯ ಪರಿಞ್ಞಾಯಚ ಹೋತೀತಿ ದೀಪೇತುಂ ತದನನ್ತರಂ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ವುತ್ತಂ। ಇದಂ ಪನ ಭಾವಿನ್ದ್ರಿಯತೋ ಪುರೇ ವತ್ತಬ್ಬಂಪಿ ರೂಪಾರೂಪ ಮಿಸ್ಸಕತ್ತಾ ಇಧ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ನಾಮಕಾಯೇ ಅತ್ತಗಾಹದಳ್ಹತ್ತಂ ತಬ್ಬಿಮುತ್ತಿಚ ಇಮಸ್ಸ ಅಪರಿಞ್ಞಾಯ ಪರಿಞ್ಞಾಯಚ ಹೋತೀತಿ ದೀಪೇತುಂ ನಾಮಿನ್ದ್ರಿಯೇಸು ಮನಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಆದಿತೋ ವುತ್ತಂ। ಸೋಚ ಅರೂಪೀ ಅತ್ತಾ ಇಮೇಸಂ ವಸೇನ ಸಂಕಿಲಿಟ್ಠೋ ವಿಪ್ಪನ್ದಿತೋಚ ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಿಂವಾ ಸುಖಿತದುಕ್ಖಿತಗಾಹೋ ತಬ್ಬಿಮುತ್ತಿಚ ಇಮೇಸಂ ಅಪರಿಞ್ಞಾಯ ಪರಿಞ್ಞಾಯಚ ಹೋತೀತಿ ದೀಪೇತುಂ ತದನನ್ತರಂ ಪೇದನಿನ್ದ್ರಿಯಪಞ್ಚಕಂ ವುತ್ತಂ। ತಸ್ಸ ಸಂಕಿಲಿಟ್ಠಸ್ಸ ವೋದಾನಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ತಂತಂಗಾಹವಿಮುತ್ತಿಯಾವಾ ಪಟಿಪತ್ತಿದಸ್ಸನತ್ಥಂ ತದನನ್ತರಂ ಸದ್ಧಾದಿಪಞ್ಚಿನ್ದ್ರಿಯಂ ವುತ್ತಂ। ತಾಯ ಪಟಿಪತ್ತಿಯಾ ವೋದಾನಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಆದಿ ಮಜ್ಝ ಪರಿಯೋಸಾನ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಅನ್ತೇ ತೀಣಿ ಲೋಕುತ್ತರಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ವುತ್ತಾನೀತಿ।

[೨೧೭] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

"ಏತ್ತಾವತಾ ಅಧಿಪ್ಪೇತತ್ಥಸಿದ್ಧೀತಿ ಅಞ್ಞೇಸಂ ಅಗಹಣನ್ತಿ" ವುತ್ತಂ। ತಂ ನ ಯುಜ್ಜತಿ।

ನಹಿ ಸನ್ತೇಸುಪಿ ಅಞ್ಞೇಸು ಇನ್ದ್ರಿಯಭಾವಾರಹೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಏತ್ತಾವತಾ ಅಧಿಪ್ಪೇತತ್ಥಸಿದ್ಧಿಯಾ ತೇಸಂ ಅಞ್ಞೇಸಂ ಭಗವತೋ ಥೇರಸ್ಸಚ ಅಗಹಣನ್ತಿ ಯುತ್ತಂ ವತ್ತುಂ। ಇನ್ದ್ರಿಯಭಾವಾರಹಸ್ಸ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಅಸಮ್ಭವತೋ। ಯದಿ ಹಿ ಸಮ್ಭವೇಯ್ಯ, ಸತಂಪಿ ಸಹಸ್ಸಂಪಿ ಗಣ್ಹಿಸ್ಸತಿಯೇವಾತಿ। ಬಲಿಯನ್ತಿ ಉಪ್ಪನ್ನುಪ್ಪನ್ನೇ ಪಟಿಪಕ್ಖಧಮ್ಮೇ ಸಹನ್ತಿ ಮದ್ದನ್ತೀತಿ **ಬಲಾನಿ**। ಯಥಾ ಅಬಲಾನಂ ಬಲಿಯನ್ತಿ। ಮದ್ದನ್ತೇನಂ ಪರಿಸ್ಸಯಾತಿ। ಏತ್ಥಚ ಅಬಲಾತಿ ದುಬ್ಬಲಾ। ನನ್ತಿ ಹೀನವೀರಿಯಂ ಜನಂ। ಬಲಿಯನ್ತೀತಿ ಬಲಸಾ ಕರೋನ್ತಿ ಅಜ್ಝೋತ್ಥರನ್ತಿ। ಪರಿಸ್ಸಯಾತಿ ಅಬಲಾ ರಾಗಾದಿ ಪರಿಸ್ಸಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಪಿಚ, ಪಟಿಪಕ್ಖಧಮ್ಮೇಹಿ ಅಕಮ್ಪಿಯಟ್ಠೇನ ಅಕ್ಖೋಭಣಿಯಟ್ಠೇನ ಬಲಾನಿನಾಮ। ತಸ್ಮಾ ಅಸ್ಸದ್ಧಿಯಸಙ್ಖಾತೇನ ಪಟಿಪಕ್ಖಧಮ್ಮೇನ ಕಮ್ಪೇತುಂ ಅಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯತಾ **ಸದ್ಧಾಬಲಂ**ನಾಮ। ಕೋಸಜ್ಜಸಙ್ಖಾತೇನ ಕಮ್ಪೇತುಂ ಅಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯತಾ **ವೀರಿಯಬಲಂ**ನಾಮ। ಮುಟ್ಠಸಚ್ಚೇನ ಕಮ್ಪೇತುಂ ಅಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯತಾ**ಸತಿಬಲಂ**ನಾಮ। ಉದ್ಧಚ್ಚೇನ ಕಮ್ಪೇತುಂ ಅಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯತಾ**ಸಮಾಧಿಬಲಂ**ನಾಮ। ಅವಿಜ್ಜಾಯಕಮ್ಪೇತುಂ ಅಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯತಾ **ಪಞ್ಞಾಬಲಂ** ನಾಮ। ಸೇಸದುಕದ್ವಯಂ ಪನ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಪಟಿಪಕ್ಖೇನಯೋಜೇತಬ್ಬಂ।

[೨೧೩] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

ಪಾಪಬಲದುಕಂ ಪಟಿಪಕ್ಖೇನ ಯೋಜೇತುಂ ನಲಬ್ಭತೀತಿ ಕತ್ವಾ "ಅಹಿರಿಕಾನೋತ್ತಪ್ಪದ್ವಯಂ ಪನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮೇಸು ಥಿರಭಾವೇ ನೇವಾತಿ" ವುತ್ತಂ। ತಂ ನ ಸುನ್ದರಂ।

ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮೇಸು ಥಿರಭಾವೋತಿಚ ಪಟಿಪಕ್ಖೇಹಿ ಅಕಮ್ಪಿಯತಾ ತಿಚ ಅತ್ಥತೋ ನಾನತ್ತಾಭಾವತೋತಿ। ವೀರಿಯಸಮಾಧಿಬಲಾನಿ ಕುಸಲಾಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಾನಿ। ಅಹಿರಿಕಾನೋತ್ತಪ್ಪಾನಿ ಅಕುಸಲಬಲಾನಿ। ಸೇಸಾನಿ ಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಾನೀತಿ। **ಅಧಿಪತೀ**ತಿ ಏತ್ಥ ಪತೀತಿ ಸಾಮಿ ಇಸ್ಸರೋ। ಸೋ ಪನ ಪದೇಸ ಇಸ್ಸರೋ ಸಕಲಿಸ್ಸರೋತಿ ದುವಿಧೋ। ತತ್ಥ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಪರೇಸಂ ವಿಸಯೇ ಸಯಂ ಪರವಸೇ ವತ್ತಿತ್ವಾ ಅತ್ತನೋ ವಿಸಯೇಏವ ಪರೇಹಿ ಅತ್ತನೋ ವಸೇ ವತ್ತಾಪೇನ್ತೀತಿ ಪದೇಸಿಸ್ಸರಾ ನಾಮ। ಪುಬ್ಬಾತಿ ಸಙ್ಖಾರವಸೇನ ಪುಬ್ಬಾಗಮನವಸೇನ ವಾ ವಿಸೇಸೇತ್ವಾ ಪವತ್ತಂ ಅಧಿಪತಿಟ್ಠಾನಂ ಪತ್ವಾ ಪನ ಅಞ್ಞೋ ದುತಿಯೋ ಇಸ್ಸರೋನಾಮ ನತ್ಥಿ। ತಸ್ಮಾ ಅಧಿಕೋ ಪತೀತಿ ಅಧಿಪತಿ। ಅತ್ತಾ ಧೀನವುತ್ತೀನಂ ಪತೀತಿ ಅಧಿಪತೀತಿಚ ವದನ್ತಿ।

ಛನ್ದೋಏವ ಅಧಿಪತೀತಿ ಛನ್ದಾಧಿಪತಿ। ಛನ್ದವತೋ ಕಿಂನಾಮ ಕಮ್ಮಂ ನಸಿಜ್ಝತೀತಿ ಏವಂ ಪುಬ್ಬಾಭಿಸಙ್ಖಾರವಸೇನವಾ ಪುಬ್ಬೇ ಅತೀತಭವೇಸು ಸುಟ್ಠು ಆಸೇವಿತಛನ್ದಾಗಮನವಸೇನವಾ ತೇಸು ತೇಸು ಕಲ್ಯಾಣ ಪಾಪಕಮ್ಮೇಸು ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮೇ ಮಹೋಘೋವಿಯ ತಿಣಪಣ್ಣಕಸಟೇ ಅತ್ತಪರಾಧೀನೇ ನಿಚ್ಚಂ ಪಗ್ಗಹಿತಧುರೇ ಕತ್ವಾ ಪವತ್ತೋ ಕತ್ತುಕಮ್ಯತಾ ಛನ್ದೋ। ಏಸ ನಯೋ ಸೇಸೇಸುಪಿ। ನನು ಚೇತ್ಥ ಪಚ್ಛಿಮಾ ತಯೋ ಧಮ್ಮಾ ಅಧಿಪತಿಭಾವಂ ಗಣ್ಹನ್ತಾ ಇನ್ದ್ರಿಯಭಾವಂ ಅವಿಜಹಿತ್ವಾವ ಗಣ್ಹನ್ತೀತಿ ಅಧಿಪತಿಭೂತಾವ ಸಮಾನಾ ಇನ್ದ್ರಿಯಕಿಚ್ಚವಸೇನ ಪರವಸೇಪಿ ವತ್ತನ್ತೀತಿ। ಸಚ್ಚಂ, ಅಞ್ಞಂ ಪನ ಅಧಿಪತಿಕಿಚ್ಚಂ, ಅಞ್ಞಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಕಿಚ್ಚನ್ತಿ ನತ್ಥೇತ್ಥ ದೋಸೋತಿ। ಯಥಾ ಹಿ ರಾಜಾ ಚಕ್ಕವತ್ತೀ ಏಕಸ್ಸ ಅತ್ತನೋ ಪುರೋಹಿತಸ್ಸ ಸನ್ತಿಕೇ ಏಕಂ ದಿಬ್ಬವಿಜ್ಜಂ ಗಣ್ಹಾತಿ। ನ ಏತ್ತಾವತಾ ರಾಜಾ ಚಕ್ಕವತ್ತಿನಾಮ ನಹೋತಿ। ನಚ ವಿಜ್ಜಾಹೇತು ಅಞ್ಞಸ್ಸ ವಸೇನ ವತ್ತತಿ। ಅಞ್ಞಞ್ಹಿ ಚಕ್ಕವತ್ತಿ ರಜ್ಜಕಿಚ್ಚಂ, ಅಞ್ಞಂ ವಿಜ್ಜಾಗಹಣ ಕಿಚ್ಚನ್ತಿ। ಏವಂ ಸಮ್ಪದಮಿದಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ತತ್ಥ ಅಧಿಪತಿಕಿಚ್ಚಂನಾಮ ತಂತಂಕಿಚ್ಚ ವಿಸೇಸಂ ಅನಪೇಕ್ಖಿತ್ವಾ ಅತುಲ್ಯಬಲೇನ ಅಭಿಭವಿತ್ವಾ ಸಹಜಾತ ಧಮ್ಮೇ ಅತ್ತನೋ ಅತ್ತನೋ ಕಿಚ್ಚೇಸು ಅನಿವತ್ತಮಾನೇ ಕತ್ವಾ ಧುರ ವಾಹಿತಾ। ಇನ್ದ್ರಿಯಕಿಚ್ಚಂ ಪನ ವಿಜಾನನಾದಿಕಿಚ್ಚಂ ಆರಬ್ಭ ಪವುಚ್ಚತೀತಿ।

ಆಹರನ್ತಿ ಸಹಜಾತಾದಿಪಚ್ಚಯಸಾಮಞ್ಞತೋ ಅತಿರೇಕೇನ ಅಸಾಧಾರಣಪಚ್ಚಯಸತ್ತಿವಿಸೇಸೇನ ಹರನ್ತಿ ಪವತ್ತೇನ್ತೀತಿ **ಆಹಾರಾ**। ಆಹರನ್ತಿವಾ ಅಜ್ಝತ್ತಸಮ್ಭೂತಾ ತೇ ತೇ ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮಾ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಧಮ್ಮಾಚ ಅತ್ತಾನಞ್ಚೇವ ಅತ್ತನೋ ಅತ್ತನೋ ಪಚ್ಚಯಕಿಚ್ಚಂ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಕಿಚ್ಚಞ್ಚ ಸುಟ್ಠು ಹರನ್ತಿ ವಹನ್ತಿ ಏತೇಹೀತಿ ಆಹಾರಾ। ಯಥಾಹಸಬ್ಬೇ ಸತ್ತಾ ಆಹಾರಟ್ಠಿತಿಕಾತಿ। ಏತ್ಥಚ ಸಬ್ಬೇ ಸತ್ತಾತಿ ಏತೇನ ಸಬ್ಬೇ ಅಜ್ಝತ್ತಸಮ್ಭೂತಾ ಪಚ್ಚಯಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಧಮ್ಮಾ ವುತ್ತಾ। ಆಹಾರಟ್ಠಿತಿಕಾತಿ ಪಚ್ಚಯಟ್ಠಿತಿಕಾ। ಯಥಾರಹಂ ಚತುವೀಸತಿಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಠಿತಿಸಭಾವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ನನುಚೇತ್ಥ ಪಚ್ಚಯಾಹಾರೋವ ವುತ್ತೋ। ನ ಆಹಾರಪಚ್ಚಯೋ। ಇಧ ಪನ ಚತುಬ್ಬಿಧೋ ಆಹಾರಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮೋವ ವುತ್ತೋತಿ। ಸಚ್ಚಂ, ಪಚ್ಚಯಟ್ಠೇನ ಪನ ಆಹಾರನಾಮಕಾನಂ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಚತುವೀಸತಿಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮಾನಂ ಮಜ್ಝೇ ಯೇಧಮ್ಮಾ ಚತ್ತಾರೋ ಆಹಾರಾತಿ ವಿಸೇಸೇತ್ವಾ ವುತ್ತಾ। ತೇ ತೇಸಂ ಪಚ್ಚಯಾಹಾರಾನಂಪಿ ಆಹಾರಭೂತಾತಿ ಸಿದ್ಧಾ ಹೋನ್ತೀತಿ। ಇಮಸ್ಮಿಂ ಅತ್ಥೇ ಚತುನ್ನಂ ಆಹಾರಾನಂ ಮಹನ್ತ ಭಾವೋ ಪಾಕಟೋ ಹೋತೀತಿ।

ತತ್ಥ ಯಥಾ ಯವಬೀಜಾನಂವಾ ಸಾಲಿಬೀಜಾನಂವಾ ಆನುಭಾವೋ ನಾಮ ಕಳಿರಙ್ಕುರಾನಂ ಉಪ್ಪಾದಾನ ಪಧಾನಂ ಹೋತಿ। ತತೋಪರಂ ಪನ ಸಸ್ಸಭಾವಂ ಪತ್ವಾ ಛ ಪಞ್ಚ ಮಾಸೇ ವಡ್ಢಿಯಾವಾ ಠಿತಿಯಾವಾ ಪಥವಿ ರಸಆಪೋರಸಾನಂ ಆನುಭಾವೋ ಪಧಾನಂ ಹೋತಿ। ಏವಮೇವಂ ಕಬಳೀ ಕಾರಾಹಾರೂಪಜೀವೀನಂ ಕಾಮಸತ್ತಾನಂ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಆನುಭಾವೋನಾಮ ಪಟಿಸನ್ಧಿರೂಪುಪ್ಪಾದನೇ ಪಧಾನಂ ಹೋತಿ। ತತೋಪರಂ ಪನ ಯಾವತಾಯುಕಂ ವಡ್ಢೀಯಾವಾಠಿತಿಯಾವಾ ಉತುಆಹಾರಾನಂ ಆನುಭಾವೋ ಪಧಾನಂ ಹೋತಿ। ಕಮ್ಮಜರೂಪಾನಿ ಹಿ ಯಾವ ಆಸನ್ನಮರಣಾ ಪವತ್ತಮಾನಾನಿಪಿ ಉತುಆಹಾರೇಹಿ ಅನುಗ್ಗಹಿತಾನಿಏವ ಪವತ್ತನ್ತಿ। ಉತುಚ ಆಹಾರು ಪತ್ಥಮ್ಭಿತೋಯೇವ ಅತ್ತನೋ ಕಿಚ್ಚಂ ಕರೋತಿ। ತಸ್ಮಾ ತೇಸಂ ಸತ್ತಾನಂ ಚತುಸನ್ತತಿರೂಪಂ ಕಬಳೀಕಾರಾಹಾರೇನ ಅನುಪತ್ಥಮ್ಭೀಯಮಾನಂ ಚಿರಂ ನಪವತ್ತತಿ। ಉಪತ್ಥಮ್ಭೀಯಮಾನಂಏವ ಯಾವತಾಯುಕಂ ಪವತ್ತತಿ। ಯಥಾಚ ಸಕುಣಾವಾ ಡಂಸಮಕಸಾ ದಯೋವಾ ತುಣ್ಡೇನ ಆಹಾರಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಅತ್ತಭಾವಂ ಪೋಸೇನ್ತಿ। ತುಣ್ಡೇ ಅಸನ್ತೇ ಆಹಾರಂ ಅಲಭನ್ತಾ ಮರನ್ತಿ। ಏವಮೇವ ಇಮೇ ಸತ್ತಾ ಫಸ್ಸೇನ ಆರಮ್ಮಣೇಸು ರಸಂ ಗಹೇತ್ವಾ ವೇದನಾಸಙ್ಖಾತಂ ಉಪಭೋಗಪರಿಭೋಗಂ ಸಮ್ಪಾದೇತ್ವಾ ತಣ್ಹಾವೇಪುಲ್ಲಂ ಪತ್ವಾ ತಿವಿಧಂ ವಟ್ಟಂ ಪೂರೇತ್ವಾ ಯಾವಜ್ಜತನಾಪಿ ವಟ್ಟೇ ಅನುಕಡ್ಢಮಾನಾ ಪವತ್ತನ್ತಿ।

ಯದಿ ಹಿ ಫಸ್ಸೋನಾಮ ನ ಸಿಯಾ, ಆರಮ್ಮಣರಸಂ ಅಲಭಿತ್ವಾ ವೇದನಾ ಪರಿಭೋಗರಹಿತೇನ ತಣ್ಹುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಓಕಾಸೋ ನತ್ಥೀತಿ ತಿವಿಧವಟ್ಟಮೇವ ನಸಿಯಾತಿ। ಯಥಾಚ ತೇ ಸಕುಣಾದಯೋ ಪಕ್ಖೇ ವಿಯೂಹಿತ್ವಾ ಅನ್ತರಾ ಅಪತಮಾನಾ ರುಕ್ಖತೋ ರುಕ್ಖಂ ವನತೋ ವನಂ ವಿಚರಿತ್ವಾ ಅತ್ತಾನಂ ಯಾಪೇನ್ತಿ। ಪಕ್ಖೇಸು ಅಸನ್ತೇಸು ಗಮನಂ ಅಸಮ್ಪಾದೇನ್ತಾ ಪತಿತ್ವಾ ಮರನ್ತಿ। ಏವಮೇವಂ ಇಮೇ ಸತ್ತಾ ಆಯೂಹನಲಕ್ಖಣಾಯ ಚೇತನಾಯ ಚೇತಯಿತ್ವಾ ಕಮ್ಮಸಮಙ್ಗಿತಂ ಸಮ್ಪಾದೇತ್ವಾ ಭವತೋ ಭವಂ

ವಿಚರಿತ್ವಾ ಯಾವಜ್ಜತನಾ ವಟ್ಟೇ ಸಂಸರನ್ತಿ। ಯದಿ ಹಿ ಚೇತನಾನಾಮ ನ ಸಿಯಾ, ಕಮ್ಮವಟ್ಟಸ್ಸ ಅಭಾವೋ। ತದಭಾವೇಚ ವಿಪಾಕವಟ್ಟಸ್ಸ ಅಭಾವೋ। ತದಭಾವೇಚ ತದನುಸಯಿತಸ್ಸ ಕಿಲೇಸವಟ್ಟಸ್ಸ ಅಭಾವೋತಿ ವಟ್ಟಂನಾಮ ನ ಸಿಯಾತಿ। ಯಥಾಚ ತೇ ಸಕುಣಾದಯೋ ಚಕ್ಖುನಾ ಗೋಚರಟ್ಠಾನಂವಾ ತಂತಂದಿಸಾಭಾಗಂವಾ ವಿಭಾವೇತ್ವಾ ಯಾವಜೀವಂ ಅತ್ತಾನಂ ಯಾಪೇನ್ತಿ। ಚಕ್ಖುಸ್ಮಿಂ ಅಸನ್ತೇ ಕಿಞ್ಚಿಗಹೇತಬ್ಬವತ್ಥುಂವಾ ಗನ್ತಬ್ಬಟ್ಠಾನಂವಾ ಅಲಭಿತ್ವಾ ತತ್ಥೇವ ಮರನ್ತಿ। ಏವಮೇವಂ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಧಮ್ಮಾ ಆರಮ್ಮಣವಿಜಾನಲಕ್ಖಣೇನ ವಿಞ್ಞಾಣೇನ ತಂತಂಆರಮ್ಮಣಂ ಲಭಿತ್ವಾ ತಸ್ಮಿಂ ತಸ್ಮಿಂ ಫಸ್ಸಾದಯೋ ಉಪ್ಪಾದೇತ್ವಾ ತಿವಿಧಂ ವಟ್ಟಂ ವಟ್ಟೇನ್ತಿ। ಯದಿ ಹಿ ವಿಞ್ಞಾಣಂನಾಮ ನ ಸಿಯಾ, ಫಸ್ಸಾದೀನಂ ಆರಮ್ಮಣಲಾಭೋಯೇವ ನತ್ಥೀತಿ ವಟ್ಟಮೇವ ನ ಸಿಯಾತಿ। ತೇನಾಹ **ಚತ್ತಾರೋ ಆಹಾರಾ।ಲ। ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಚತುತ್ಥನ್ತಿ**। ಸಂಯುತ್ತಕೇಚ -

> ಚತ್ತಾರೋಮೇ ಭಿಕ್ಖವೇ ಆಹಾರಾ ಭೂತಾನಂ ವಾ ಸತ್ತಾನಂ ಠಿತಿಯಾ ಸಮ್ಭವೇಸೀನಂವಾ ಸತ್ತಾನಂ ಅನುಗ್ಗಹಾಯ ಕಬಳೀಕಾರೋ ಆಹಾರೋ ಓಳಾರಿಕೋವಾ ಸುಖುಮೋವಾ, ಫಸ್ಸೋ ದುತಿಯೋ, ಮನೋಸಞ್ಚೇತನಾ ತತೀಯಾ, ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಚತುತ್ಥನ್ತಿ ವುತ್ತಂ।

ತತ್ಥ ಭೂತಾನನ್ತಿ ವುದ್ಧಿಪ್ಪತ್ತಾನಂ। ಸಮ್ಭವೇಸೀನನ್ತಿ ಕಲಲಾದಿ ಕಾಲೇ ಠಿತಾನಂ। ಚತುನ್ನಂಪನ ಆಹಾರಾನಂ ಯಥಾಸಮ್ಭವಂ ಅನಮತಗ್ಗೇ ಸಂಸಾರವಟ್ಟೇವಾ ತಸ್ಮಿಂ ತಸ್ಮಿಂ ಭವೇವಾ ಠಿತಿಯಾವಾ ಅನುಗ್ಗಹಾಯವಾ ಪವತ್ತಿ ಆಕಾರೋ ವುತ್ತನಯೇನ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಪನ ಕೋಪನೇತ್ಥ ಆಹಾರೋ। ಕಿಂ ಆಹಾರೇತೀತಿ। ಕಬಳೀಕಾರಾ ಹಾರೋ ಓಜಟ್ಠಮಕರೂಪಾನಿ ಆಹಾರೇತಿ। ಫಸ್ಸಾಹಾರೋ ತಿಸ್ಸೋ ವೇದನಾ। ಮನೋಸಞ್ಚೇತನಾಹಾರೋ ತಯೋ ಭವೇ। ವಿಞ್ಞಾಣಾ ಹಾರೋ ಪಟಿಸನ್ಧಿನಾಮರೂಪನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ಪಾಕಟಫಲವಸೇನ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಓಜಟ್ಠಮಕರೂಪುಪ್ಪಾದನಂ ಪನ ಕಬಳೀಕಾರಾಹಾರಸ್ಸ ಮಹನ್ತಂ ಕಿಚ್ಚಂ ನಹೋತಿ। ಚತುಸನ್ತತಿರೂಪುಪತ್ಥಮ್ಭನಮೇವ ಮಹನ್ತಂ। ತೇನೇವ ಹಿ ಪಾಳಿಯಂ ಠಿತಿಯಾತಿಚ ಅನುಗ್ಗಹಾಯಾತಿಚ ವುತ್ತಂ।

ಅಪಿಚ ಯಥಾ ಉಪನಿಸ್ಸಯಾಸೇವನಪಚ್ಚಯಾ ಸುತ್ತನ್ತಿ ಕಪರಿಯಾಯಾ ಅಭಿಧಮ್ಮಪರಿಯಾಯಾತಿಚ ದುವಿಧಾ ಹೋನ್ತಿ। ತಥಾ ಆಹಾರಪಚ್ಚಯೋಪಿ ದುವಿಧೋ। ತತ್ಥ ಯಂ ವುತ್ತಂ ಮನೋಸಞ್ಚೇತನಾಹಾರೋ ತಯೋಭವೇತಿ। ತಂ ಸುತ್ತನ್ತಿಕಪರಿಯಾಯಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ನಹಿ ಪಟ್ಠಾನೇ ಅರೂಪಾ ಹಾರಾ ಅಸಹಜಾತಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಆಹಾರಟ್ಠೇನ ಪಚ್ಚಯಾನಾಮ ಹೋನ್ತೀತಿ। **ಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣೇಸು ಝಾನಙ್ಗಾನಿ ನಲಬ್ಭನ್ತಿ**। ತಾನಿ ಹಿ ದುಬ್ಬಲಕಿಚ್ಚಟ್ಠಾನವತ್ಥುಕತ್ತಾ ರೂಪಾದೀಸು ಅಭಿನಿಪಾತಮತ್ತಾನಿ ಹೋನ್ತೀತಿ ನ ತೇಸು ವಿಜ್ಜಮಾನಾ ವೇದನಾ ಏಕಗ್ಗತಾ ಝಾನಕಿಚ್ಚಂ ಸಾಧೇನ್ತೀತಿ। ವಿತಕ್ಕಪಚ್ಛಿಮಕಂ ಝಾನನ್ತಿಚ ವುತ್ತಂ। ಝಾನಙ್ಗಾನಂ ನಾಯಕಭೂತೋಚ ವಿತಕ್ಕೋ ತೇಸು ನತ್ಥೀತಿ ತತ್ಥ ತಾವೇದನಾ ಏಕಗ್ಗತಾಯೋ ತಂ ನ ಸಾಧೇನ್ತೀತಿ। ವೀರಿಯುಪತ್ಥಮ್ಭರಹಿತಾ ಧಮ್ಮಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮೇಸು ಥಿರಭಾವಪ್ಪತ್ತಾ ನಹೋನ್ತೀತಿ ಅವೀರಿಯೇಸು ಸೋಳಸಾಹೇತುಕಚಿತ್ತೇಸು ಸಮಾಧಿಬಲಕಿಚ್ಚಂ ನ ಸಾಧೇತಿ। ವೀರಿಯಪಚ್ಛಿಮಕಂ ಬಲನ್ತಿ ಹಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ಆಹ **ಅವೀರಿಯೇಸು ಬಲಾನಿ ನಲಬ್ಭನ್ತೀತಿ**। ಹೇತುರಹಿತಾ ಚ ಧಮ್ಮಾ ವಟ್ಟಸ್ಸ ವಿವಟ್ಟಸ್ಸಚ ಪತ್ತಿಯಾ ಪಥಭಾವಂ ನಗಚ್ಛನ್ತಿ। ಹೇತುಪಚ್ಛಿಮಕೋ ಮಗ್ಗೋತಿ ಹಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ಆಹ **ಅಹೇತುಕೇಸು ಮಗ್ಗಙ್ಗಾನಿ ನ ಲಬ್ಭನ್ತೀತಿ**। ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಸಮ್ಪಯುತ್ತೇಚಿತ್ತೇ ಏಕಗ್ಗತಾ ಅಧಿಮೋಕ್ಖರಹಿ ತತ್ತಾ ಏಕನ್ತೇನ ಸಂಸಪ್ಪನಸಭಾವಾಯ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಯ ಅಭಿಭೂತತ್ತಾ ಚ ಮಗ್ಗಿನ್ದ್ರಿಯಬಲಭಾವಾಯ ಬಲವತೀ ನಹೋತೀತಿ ವುತ್ತಂ **ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾ ಚಿತ್ತೇ ಏಕಗ್ಗತಾ ಮಗ್ಗಿನ್ದ್ರಿಯಬಲಭಾವಂ ನ ಗಚ್ಛತೀತಿ। ದ್ವಿಹೇತುಕ ತಿಹೇತುಕ ಜವನೇಸ್ವೇವಾತಿ** ಏತ್ಥ ದ್ವಿಹೇತುಕ ತಿಹೇತುಕಸದ್ದೇನ ಮೋಮೂಹದ್ವಯಹಸನಜವನಾನಿ ನಿವತ್ತೇತಿ। ಜವನಸದ್ದೇನ ತಿಭೂಮಕಾನಿ ದ್ವಿಹೇತುಕತಿಹೇತುಕವಿಪಾಕಾನಿ ನಿವತ್ತೇತಿ।

[೨೦೪] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

“ದ್ವಿಹೇತುಕತಿಹೇತುಕಗಹಣೇನ ಏಕಹೇತುಕೇಸು ಅಧಿಪತೀನಂ ಅಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತೀ”ತಿ ವುತ್ತಂ, ಜವನಭಾವಸಾಮಞ್ಞತ್ತಾ ಪನ ಹಸನಚಿತ್ತೇಪಿ ತೇಸಂ ಅಭಾವೋ ದಸ್ಸೇತಬ್ಬೋಯೇವ ಹೋತೀತಿ।

ಯಥಾಸಮ್ಭವನ್ತಿ ಲದ್ಧಪುಬ್ಬಾತಿ ಸಙ್ಖಾರಸ್ಸ ಲದ್ಧಪುಬ್ಬಾಗಮಸ್ಸ ಚ ಏಕೇಕಸ್ಸ ಅಧಿಪತಿನೋ ಸಮ್ಭವಾನುರೂಪಂ **ಏಕೋವ ಲಬ್ಭತಿ**। ನ ದುತಿಯೋ। ಇತರಥಾ ಅಧಿಪತಿಏವ ನಸಿಯಾತಿ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ಪಟ್ಠಾನೇ ಯಥಾ ಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯವಿಭಙ್ಗೇ ಅರೂಪಿನೋಇನ್ದ್ರಿಯಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಂಧಮ್ಮಾನಂ ತಂಸಮುಟ್ಠಾನಾನಞ್ಚ ರೂಪಾನಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋತಿ ವುತ್ತಂ। ನ ತಥಾ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯವಿಭಙ್ಗೇ। ತತ್ಥ ಪನ ಛನ್ದಾಧಿಪತಿ ಛನ್ದಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನನ್ತಿಆದಿನಾ ಏಕೇಕಾಧಿಪತಿ ವಿಭಾಗವಸೇನೇವ ವುತ್ತನ್ತಿ। ಏವಞ್ಚ ಸತಿ ಅಧಿಪತಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ವಿಸೇಸೋ ಪಾಕಟೋ ಹೋತೀತಿ। **ನವೇರಿತಾ**ತಿ ನವ ಈರಿತಾ ಕಥಿತಾ। ಕುಸಲಾ ಕುಸಲಾ ಬ್ಯಾಕತೇಹಿ ಸಮಾಕಿಣ್ಣೋ **ಕುಸಲಾದಿ ಸಮಾಕಿಣ್ಣೋ**। [ಮಿಸ್ಸಕಸಙ್ಗಹೋ]

೧೬೪. ಚತ್ತಾರಿ ಸಚ್ಚಾನಿ ಬುಜ್ಝತೀತಿ ಬೋಧಿ। ಬುಜ್ಝನ್ತಿವಾ ತಾನಿ ತಂ ಸಮಙ್ಗಿನೋ ಏತಾಯಾತಿ ಬೋಧಿ। ಚತುಮಗ್ಗಞಾಣಂ। ವುತ್ತಞ್ಚೇತಂ ಮಹಾ ನಿದ್ದೇಸೇ ಬೋಧಿ ವುಚ್ಚತಿ ಚತೂಸು ಮಗ್ಗೇಸು-ಞಾಣನ್ತಿ। ಪಕ್ಖೋತಿ ಕೋಟ್ಠಾಸೋ ಸಮ್ಭಾರೋ। ಬೋಧಿಯಾ ಪಕ್ಖೇ ಭವಾತಿ ಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯಾ। ಅಧಿಸೀಲಾ ಧಿಚಿತ್ತಾ ಧಿಪಞ್ಞಾ ಸಙ್ಖಾತಾಸು ತೀಸು ಸಿಕ್ಖಾಸು ಪರಿಯಾಪನ್ನಾನಂ ಸತ್ಥುಸಾಸನಧಮ್ಮಾನಂ ಏತಂನಾಮಂ। ತೇ ಪನ ಕೋಟ್ಠಾಸತೋ ಸತ್ತ ವಿಧಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ಆಹ **ಚತ್ತಾರೋಸತಿಪಟ್ಠಾನಾ**ತಿಆದಿ। ಸಮ್ಪಯುತ್ತ ಧಮ್ಮೇಸು ಪಮುಖಾ ಪಧಾನಾ ಹುತ್ವಾ ಕಾಯಾದೀಸು ಆರಮ್ಮಣೇಸು ತಿಟ್ಠನ್ತಿ ನಾನಾರಮ್ಮಣೇಸು ಚಿತ್ತಗಮನಂ ನಿವತ್ತೇತ್ವಾ ತೇಸ್ವೇವ ಕಾಯಾದೀಸು ಚಿತ್ತ ನಿಬನ್ಧನವಸೇನ ಪವತ್ತನ್ತೀತಿ ಪಟ್ಠಾನಾನಿ। ಸತಿಏವ ಪಟ್ಠಾನಾನೀತಿ ಸತಿ ಪಟ್ಠಾನಾನಿ। ಚತ್ತಾರಿಸತಿಪಟ್ಠಾನಾನೀತಿ ವತ್ತಬ್ಬೇ ಧಮ್ಮಭಾವಂ ಅಪೇಕ್ಖಿತ್ವಾ ಚತ್ತಾರೋಸತಿಪಟ್ಠಾನಾ ತಿವುತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಕಾಯೇಅನುಪಸ್ಸನಾ **ಕಾಯಾ ನುಪಸ್ಸನಾ**। ರೂಪಕಾಯೇ ರೂಪಸಮೂಹೇ ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸಾದಿಕಸ್ಸ ಅವಯವಕಾಯಸ್ಸ ತಂತಂಕಾಯಭಾವೇನವಾ ಅನಿಚ್ಚಾದಿಭಾವೇನವಾ ಯಾವ ತಸ್ಮಿಂ ತಸ್ಮಿಂ ಕಾಯೇ ಸಮ್ಮೋಹೋ ಪಹಿಯ್ಯತಿ। ತಾವ ಪುನಪ್ಪುನಂ ನಿರನ್ತರಂ ಸಮನುಪಸ್ಸನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ನವಪ್ಪಭೇದಾಸು ವೇದನಾಸು ಸುಖವೇದನಾದಿ ಕಾಯಅವಯವವೇದನಾಯ ತಂತಂ ವೇದನಾಭಾವೇನ ಉದಯಬ್ಬಯವಸೇನ ಚ ಅನುಪಸ್ಸನಾ **ವೇದನಾನುಪಸ್ಸನಾ**। ಸೋಳಸ ಪಭೇದೇಸು ಸರಾಗಾ ದೀಸು ಚಿತ್ತೇಸು ಸರಾಗಾದಿಕಸ್ಸ ಅವಯವಚಿತ್ತಸ್ಸ ತಂತಂ ಚಿತ್ತಭಾವೇನ ಉದಯಬ್ಬಯವಸೇನಚ ಅನುಪಸ್ಸನಾ **ಚಿತ್ತಾನುಪಸ್ಸನಾ**। ಪಞ್ಚಪಭೇದೇಸು ನೀವರಣಾದೀಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಾದಿಕಸ್ಸ ಅವಯವಧಮ್ಮಸ್ಸ ತಂ ತಂ ಧಮ್ಮಭಾವೇನ ಉದಯಬ್ಬಯವಸೇನಚ ಅನುಪಸ್ಸನಾ **ಧಮ್ಮಾನುಪಸ್ಸನಾ**।

[೨೧೫] ಯಂ ಪನ **ವಿಭಾವನಿಯಂ**

“ಕುಚ್ಛಿತಾನಂ ಕೇಸಾದೀನಂ ಆಯೋತಿ ಕಾಯೋ। ಅಸ್ಸಾಸ ಪಸ್ಸಾಸಾನಂವಾ ಸಮೂಹೋ ಕಾಯೋ”ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ನ ಸುನ್ದರ ಮೇವ।

[೨೧೬] ಯಞ್ಚ **ತತ್ಥ**

“ಕಾಯಸ್ಸ ಅನುಪಸ್ಸನಾ ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸನಾ”ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂಪಿ ನ ಸುನ್ದರಂ।

ಕಾಯೇ ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸೀ ವಿಹರತೀತಿ ಹಿ ವುತ್ತಂ। ಏತೇನ ಹಿ ಕಾಯೇ ಅನುಪಸ್ಸನಾ ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸನಾತಿ ಅಯಮತ್ಥೋವ ಪಧಾನತೋ ದಸ್ಸಿತೋತಿ।

[೨೧೭] ಯಞ್ಚ **ತತ್ಥ**

“ವೇದನಾನಂ ವಸೇನ ಅನುಪಸ್ಸನಾ”ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂಪಿ ನ ಸುನ್ದರಂ। ವೇದನಾಸು ವೇದನಾನುಪಸ್ಸೀತಿ ಹಿ ವುತ್ತಂ। ತಥಾ ಚಿತ್ತಾನುಪಸ್ಸನಾ ಪದೇಪಿ।

[೨೧೮] ಯಂಪಿ **ತತ್ಥ**

“ಸಞ್ಞಾಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಭಿನ್ನಲಕ್ಖಣಾನಮೇವ ಅನುಪಸ್ಸನಾ ಧಮ್ಮಾನುಪಸ್ಸನಾ”ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂಪಿ ನ ಸುನ್ದರಮೇವ।

ನ ಹಿ ಕತ್ಥಚಿ ಪಾಳಿಯಂ ಸಞ್ಞಾಸಙ್ಖಾರಾವ ವಿಸೇಸೇತ್ವಾ ಧಮ್ಮಾತಿ ವುತ್ತಾ ಅತ್ಥೀತಿ। ಪಾಳಿಯಞ್ಹಿ ಧನೀವರಣಾ ಪಠಮಂ ಧಮ್ಮಾತಿ ವುತ್ತಾ। ತತೋ ಪಞ್ಚುಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧಾ। ತತೋ ದ್ವಾದಸಾಯತನಾನಿ। ತತೋ ಸತ್ತಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾ। ತತೋ ಚತ್ತಾರಿ ಸಚ್ಚಾನೀತಿ। ಯದಿಏವಂ ಏಕಾಯ ಧಮ್ಮಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ವುತ್ತಾಯ ಇತರಾಪಿ ಸಿದ್ಧಾತಿ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಂ ಏಕಮೇವ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ನ ಚತ್ತಾರೋತಿ।ನ। ಯೋ ಹಿ ಧಮ್ಮಾನುಪಸ್ಸನಾಯಂ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ವುತ್ತೋ। ಸೋ ರುಪ್ಪನಲಕ್ಖಣಾನುಪಸ್ಸನವಸೇನ ವುತ್ತೋ। ರುಪ್ಪನಲಕ್ಖಣಞ್ಹಿ ನಿಬ್ಬತ್ತಿತಪರ ಮತ್ಥಧಮ್ಮೋ। ಸೋಚ ತಥಾ ಅನುಪಸ್ಸನ್ತಸ್ಸ ವಿಸೇಸತೋ ಸುಖುಮಸ್ಸ ಅತ್ತವಿಪಲ್ಲಾಸಸ್ಸ ಪಹಾನಾಯ ಹೋತೀತಿ। ಕಾಯೋತಿ ಪನ ತಂತಂ ಸಮೂಹಭೂತರೂಪಧಮ್ಮವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ನರುಪ್ಪನಲಕ್ಖಣವಸೇನ। ನಚ ತಂತಂ ಕಾಯಭಾವೇನ ಗಹಿತೋ ತಂತಂ ರೂಪಧಮ್ಮಸಮೂಹೋ ನಿಬ್ಬತ್ತಿತ ಪರಮತ್ಥಧಮ್ಮೋನಾಮ ಹೋತಿ। ಪಞ್ಞತ್ತಿಮಿಸ್ಸಕತ್ತಾ। ಸೋಚ ತಥಾ ಅನುಪಸ್ಸನ್ತಸ್ಸ ವಿಸೇಸತೋ ಓಳಾರಿಕಸ್ಸ ಸುಭಾದಿ ವಿಪಲ್ಲಾಸಸ್ಸ ಪಹಾನಾಯ ಹೋತೀತಿ। ತಥಾ ವೇದನಾಚಿತ್ತೇಸುಪಿ ಓಳಾರಿಕವಿಪಲ್ಲಾಸೋ ಸುಖುಮವಿಪಲ್ಲಾಸೋತಿ ದ್ವೇ ದ್ವೇ ವಿಪಲ್ಲಾಸಾ ಹೋನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಅತ್ತುಪನಿಬನ್ಧಾ ನಿಚ್ಚಸುಖ ವಿಪಲ್ಲಾಸಾ ಓಳಾರಿಕಾ। ಅತ್ತವಿಪಲ್ಲಾಸೋ ಸುಖುಮೋ। ತತ್ಥ ವೇದನಾ ಚಿತ್ತಾ ನುಪಸ್ಸನಾ ಓಳಾರಿಕವಿಪಲ್ಲಾಸಾನಂ ಪಹಾನಾಯ ವಿಸುಂ ವುತ್ತಾ। ಧಮ್ಮೇಸು ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧವಿಞ್ಞಾಣಕ್ಖನ್ಧಾ ಸುಖುಮ ವಿಪಲ್ಲಾಸ ಪಹಾನಾಯಾತಿ। ತಸ್ಮಾ ಚತ್ತಾರೋವ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾ ವತ್ತಬ್ಬಾತಿ। ಸಮ್ಮಾ ಪದಹನ್ತಿ ಏತೇಹೀತಿ **ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಾನಿ**। ಕಾಮಂ ತಚೋಚ ನ್ಹಾರುಚ, ಅಟ್ಠಿಚ ಅವಸಿಸ್ಸತು। ಉಪಸ್ಸುಸ್ಸತು ಮೇ ಸರೀರೇ ಮಂಸಲೋಹಿತಂ। ಯನ್ತಂ ಪುರಿಸಥಾಮೇನ ಪುರಿಸಪರಕ್ಕಮೇನ ಪತ್ತಬ್ಬಂ। ನ ತಂ ಅಪತ್ವಾ ವೀರಿಯಸ್ಸ ಸಣ್ಠಾನಂ ಭವಿಸ್ಸತೀತಿ ಏವಂ ಅನಿವತ್ತನವುತ್ತಿ ವಸೇನ ಪವತ್ತಸ್ಸ ಸಮ್ಮಾವಾಯಾಮಸ್ಸ ಏತಂ ನಾಮಂ। ಸೋ ಪನ ತಥಾ ಪವತ್ತೋ ಏಕೋಪಿ ಸಮಾನೋ ಕಿಚ್ಚಸಿದ್ಧಿವಸೇನ ಚತುಧಾ ಹೋತೀತಿ। ವುತ್ತಂ **ಉಪ್ಪನ್ನಾನ**ನ್ತಿಆದಿ।

ತತ್ಥ **ಉಪ್ಪನ್ನಾನಂಪಾಪಕಾನ**ನ್ತಿ ಅಸುಕಸ್ಮಿಂ ಕಾಲೇ ದೇಸೇ ಠಾನೇ ವಾ ಅಹಂ ಇದಞ್ಚಿದಞ್ಚ ನಾಮ ಪಾಪಂ ಅಕಾಸಿಂ, ಇದಞ್ಚಿದಞ್ಚನಾಮ ಮಯ್ಹಂ ಉಪ್ಪನ್ನನ್ತಿ ಏವಂ ಅತ್ತನೋ ಸನ್ತಾನೇ ಉಪ್ಪನ್ನಭಾವೇನ ವಿದಿತಾನಂ ಅಕುಸಲಾನಂ। **ಪಹಾನಾಯಾ**ತಿ ತೇಸಂ ಅತ್ತನೋ ಸನ್ತಾನೇ ಅಜ್ಜತಗ್ಗೇ ಯಾವಪರಿನಿಬ್ಬಾನಾಪುನ ಅನುಪ್ಪಾದಧಮ್ಮತಾಪಾದನಕರಣತ್ಥಂ। **ವಾಯಾಮೋ**ತಿ ಸೀಲ ಪೂರಣ ಸಮಥ ವಿಪಸ್ಸನಾಭಾವನಾಕಮ್ಮೇಸು ದಳ್ಹಂ ವಾಯಾಮೋ। **ಅನುಪ್ಪನ್ನಾನ**ನ್ತಿ ಅತ್ತನೋ ಸನ್ತಾನೇ ಉಪ್ಪನ್ನಪುಬ್ಬನ್ತಿ ಅವಿದಿತಾನಂ ಪರಸನ್ತಾನೇಸುವಾ ಸುತ್ತನ್ತೇಸುವಾ ದಿಸ್ವಾವಾ ಸುತ್ವಾವಾ ವಿದಿತಾನಂ। **ಅನುಪ್ಪಾದಾಯಾ**ತಿ ಯೇಸಂ ಅಕುಸಲ ಮೂಲಾನಂ ಅತ್ಥಿತಾಯ ಇಮೇಸಂ ಸತ್ತಾನಂ ಈದಿಸಾನಿ ಕಿಲೇಸಜಾತಾನಿ ವಾ ಪಾಪಕಮ್ಮಾನಿವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ತಾನಿ ಮಯಿ ವಿಜ್ಜನ್ತಿಏವ। ಅಹಂಪಿ ತೇಹಿ ಕಿಲೇಸೇಹಿವಾ ಕಮ್ಮೇಹಿವಾ ಅಪರಿಮುತ್ತೋಯೇವ। ಅಹಂಪಿ ಸ್ವೇವಾ ಪರಸುವೇವಾ ಭವನ್ತರೇಸುವಾ ತಾನಿ ಅತ್ತನೋ ಸನ್ತಾನೇ ಉಪ್ಪಾದೇಸ್ಸಾ ಮಿಯೇವಾತಿ ಏವಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಿತ್ವಾ ತೇಸಂ ಅಕುಸಲಮೂಲಾನಂ ಅತ್ತನೋ ಸನ್ತಾನೇ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಪಚ್ಚಯಸಮುಚ್ಛಿನ್ದನತ್ಥಂ। **ಅನುಪ್ಪನ್ನಾನಂಕುಸಲಾನ**ನ್ತಿ ಚತುಭೂಮಕೇಸು ಕುಸಲಧಮ್ಮೇಸು ಸತ್ತವಿಸುದ್ಧಿಪಭೇದೇಸು ಇಮೇನಾಮ ವಿಸುದ್ಧಿಧಮ್ಮಾ ಮಯಾ ಅಪ್ಪತ್ತಾ ಅನಧಿಗತಾಏವ ಹೋನ್ತೀತಿ ಏವಂ ಞತ್ವಾ ಸಮಯೇ ಅನತಿಕ್ಕನ್ತೇಏವ ಅಪ್ಪತ್ತಾನಂ ಅನಧಿಗತಾನಂ ಉಪರಿ ವಿಸುದ್ಧಿಧಮ್ಮಾನಂ ಅಧಿಗಮನತ್ಥಾಯ।

ಉಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಕುಸಲಾನಂ ಭಿಯ್ಯೋ ಭಾವಾಯಾತಿ ಯಾನಿ ಸೀಲಾದೀನಿ ಕುಸಲಾನಿ ಮಯಿ ಉಪ್ಪನ್ನಾನಿ। ತಾನಿ ಯಾವ ನಿಯಾಮಂ ನಪಕ್ಕಮನ್ತಿ, ತಾವ ಮಯ್ಹಂ ಏತಾನೀತಿ ವತ್ತುಂ ನಾರಹನ್ತಿ। ಸ್ವೇವಾ ಪರಸುವೇವಾ ಭವನ್ತರಂ ಪತ್ವಾವಾ ಭಿಜ್ಜಿಸ್ಸನ್ತಿ ಯೇವಾತಿ ಏವಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಿತ್ವಾ ಅತ್ತನೋ ಸನ್ತಾನೇ ಉಪ್ಪನ್ನಾನಂ ತೇಸಂ ಸಬ್ಬಸೋ ಅಕುಪ್ಪಧಮ್ಮತಾಪಾದನವಸೇನ ಸುಟ್ಠುತರಂ ವಡ್ಢನತ್ಥಾಯ। ಏತೇಸು ಪನ ಚತೂಸು ಮುಖೇಸು ಯೇನ ಕೇನಚಿ ಏಕೇನ ಮುಖೇನ ಉಪ್ಪನ್ನೋ ವಾಯಾಮೋ ಚತುಕಿಚ್ಚಸಾಧಕೋಏವ ಹೋತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಪನ ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಏವ ಏಕಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಚತುಕಿಚ್ಚಸಾಧಕತಾ ವುತ್ತಾತಿ।

ಇಜ್ಝನಂ ಇದ್ಧಿ, ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಯೋಗಕಮ್ಮಸ್ಸ ಸಿದ್ಧಿ ಸಮಿದ್ಧಿ ನಿಬ್ಬತ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸಾ ಪನ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ಅಭಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅಭಿಞ್ಞಾಸಿದ್ಧಿ, ಪರಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾನಂ ಪರಿಞ್ಞಾಸಿದ್ಧಿ, ಪಹಾತಬ್ಬಾನಂ ಪಹಾನಸಿದ್ಧಿ, ಸಚ್ಛಿಕಾ ತಬ್ಬಾನಂ ಸಚ್ಛಿಕರಣಸಿದ್ಧಿ, ಭಾವೇತಬ್ಬಾನಂ ಭಾವನಾಸಿದ್ಧೀತಿ ಪಞ್ಚವಿಧಾ ಹೋತಿ। ಇಜ್ಝತೀತಿವಾ ಇದ್ಧಿ ಸತ್ಥುಸಾಸನೇ ಯೋಗಕಮ್ಮೇನ ಇಜ್ಝನ್ತಾನಂ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಮಹಗ್ಗತ ಲೋಕುತ್ತರಧಮ್ಮಾನಂ ನಾಮಂ। ಪಜ್ಜತಿ ಏತೇನಾತಿ ಪಾದೋ। ಇದ್ಧಿಯಾ ಪಾದೋತಿ **ಇದ್ಧಿಪಾದೋ**। ಇದ್ಧಿಪತ್ತಿಯಾ ಬಲವುಪಾಯೋ ಪಧಾನಕಾರಣನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಸೋ ಪನ ಚತುನ್ನಂ ಅಧಿಪತಿಧಮ್ಮಾನಂ ವಸೇನ ಚತುಧಾ ಹೋತೀತಿ ವುತ್ತಂ **ಚತ್ತಾರೋ ಇದ್ಧಿಪಾದಾ**ತಿಆದಿ। ಅಧಿಪತಿಭೂತೋ ಛನ್ದೋವ ಇದ್ಧಿಪಾದೋತಿ **ಛನ್ದಿದ್ಧಿಪಾದೋ**। ಏಸನಯೋ ಸೇಸೇಸುಪೀತಿ। ಏತ್ಥಚ ಸಬ್ಬೇ ಮಹಗ್ಗತಾನುತ್ತರಭೂತಾ ಉತ್ತರಿಮನುಸ್ಸ ಧಮ್ಮಾನಾಮ ನಪಾಕತಿಕೇನ ಛನ್ದೇನವಾ ವೀರಿಯೇನವಾ ಚಿತ್ತೇನವಾ ಪಞ್ಞಾಯ ವಾ ಅಧಿಗನ್ತಬ್ಬಾ ಹೋನ್ತಿ। ಯೇನ ಕೇನಚಿ ಪಲಿಬೋಧೇನ ಪಟಿಬಾಹಿತುಂ ಅಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯೇನ ಅಧಿಪತಿಭಾವಪತ್ತೇನ ಛನ್ದಾದಿನಾಏವ ಅಧಿಗನ್ತಬ್ಬಾ। ತಸ್ಮಾ ಇಮೇ ಚತ್ತಾರೋ ಧಮ್ಮಾ ಅಧಿಪತಿಭೂತಾವ ಇಧ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಾತಿ।

[೨೦೯] ಯಂಪನ **ವಿಭಾವನಿಯಂ**

> "ಇಜ್ಝತಿ ಅಧಿಟ್ಠಾನಾದಿಕಂ ಏತಾಯಾತಿ ಇದ್ಧಿ, ಇದ್ಧಿವಿಧಞ್ಞಾಣಂ। ಇದ್ಧಿಯಾ ಪಾದೋ ಇದ್ಧಿಪಾದೋ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ಸಂಯುತ್ತಕೇ ಕತಮಾಚ ಭಿಕ್ಖವೇ ಇದ್ಧಿ। ಇಧ ಭಿಕ್ಖವೇ ಭಿಕ್ಖು ಅನೇಕವಿಹಿತಂ ಇದ್ಧಿವಿಧಂ ಪಚ್ಚನುಭೋತಿ। ಏಕೋಪಿ ಹುತ್ವಾ ಬಹುಧಾ ಹೋತಿ।ಲ। ಯಾವ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಾಪಿ ಕಾಯೇನ ವಸಂ ವತ್ತೇತಿ। ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ಭಿಕ್ಖವೇ ಇದ್ಧೀತಿ ಇಮಾಯ ಪಾಳಿಯಾ ಸಮೇತಿ। ಏವಂಸನ್ತೇಪಿ ಇಧ ಅಭಿಧಮ್ಮಪರಿಯಾಯೋವ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋತಿ ತಂ ನ ಯುಜ್ಜತಿಯೇವ।

ವಿಭಙ್ಗೇ ಪನ ಪಠಮವಾರೇ ಲೋಕಿಯ ಲೋಕುತ್ತರಮಿಸ್ಸಕಾ ಚಿತ್ತ ಚೇತಸಿಕರಾಸೀಏವ ಇದ್ಧಿಪಾದಾತಿ ವುತ್ತಾ। ಅಟ್ಠಕಥಾಯಞ್ಚ-ಪಠಮಜ್ಝಾನ ಪರಿಕಮ್ಮಂಹಿ ಇದ್ಧಿಪಾದೋನಾಮ। ಪಠಮಜ್ಝಾನಂ ಇದ್ಧಿನಾಮ।ಲ। ನೇವಸಞ್ಞಾ ನಾಸಞ್ಞಾಯತನಜ್ಝಾನಪರಿಕಮ್ಮಂ ಇದ್ಧಿಪಾದೋನಾಮ। ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾ ಯತನಜ್ಝಾನಂ ಇದ್ಧಿನಾಮ। ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಸ್ಸ ವಿಪಸ್ಸನಾ ಇದ್ಧಿಪಾದೋ ನಾಮ। ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗೋ ಇದ್ಧಿನಾಮ।ಲ। ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗಸ್ಸ ವಿಪಸ್ಸನಾ ಇದ್ಧಿಪಾದೋನಾಮ। ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗೋ ಇದ್ಧಿನಾಮಾತಿಚ। ಪಠಮಜ್ಝಾನಂ ಇದ್ಧಿಪಾದೋನಾಮ। ದುತಿಯಜ್ಝಾನಂ ಇದ್ಧಿನಾಮ। ಲ। ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಾಯತನಜ್ಝಾನಂ ಇದ್ಧಿ ಪಾದೋನಾಮ। ನೇವಸಞ್ಞಾ ನಾಸಞ್ಞಾ ಯತನಜ್ಝಾನಂ ಇದ್ಧಿನಾಮ। ಸೋತಾ ಪತ್ತಿಮಗ್ಗೋ ಇದ್ಧಿಪಾದೋನಾಮ। ಸಕದಾಗಾಮಿಮಗ್ಗೋ ಇದ್ಧಿನಾಮ।ಲ। ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗೋ ಇದ್ಧಿನಾಮಾತಿ ಚ ವುತ್ತಂ। ತಂತಂ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಂ ಇದ್ಧಿಪಾದೋನಾಮ। ತತೋ ತತೋ ವುಟ್ಠಹಿತ್ವಾ ಉಪ್ಪಾದಿತಮಗ್ಗೋ ಇದ್ಧಿನಾಮಾತಿಪಿ ವತ್ತುಂ ವಟ್ಟತಿಯೇವ। ಇಧ ಪನ ಉತ್ತರಚೂಳಭಾಜನಿಯೇ ಆಗತನಯೇನ ಚತ್ತಾರೋ ಅಧಿಪತಿಧಮ್ಮಾಏವ ಇದ್ಧಿಪಾದಾತಿ ವುತ್ತಾ।

ತತ್ಥ ಪನ ಲೋಕುತ್ತರಭೂತಾಏವ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ। ಇಧ ಲೋಕಿಯ ಲೋಕುತ್ತರ ಮಿಸ್ಸಕಭೂತಾತಿ। ಇನ್ದ್ರಿಯಬಲಾನಿ ಅತ್ಥತೋ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತಾನೇವ। ಪಾಕಟಟ್ಠಾನತೋ ಪನ ಚತೂಸು ಸೋತಾಪತ್ತಿಯಙ್ಗೇಸು ಸದ್ಧಾಯ ಥಾಮೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಯಥಾಹ-ಕತ್ಥ ಭಿಕ್ಖವೇ ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಚತೂಸು ಸೋತಾಪತ್ತಿಯಙ್ಗೇಸು ಏತ್ಥ ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಂ ದಟ್ಠಬ್ಬನ್ತಿ। ಚತೂಸು ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನೇಸು ವೀರಿಯಸ್ಸ। ಯಥಾಹ-ಕತ್ಥ ಭಿಕ್ಖವೇ ವೀರಿಯಿನ್ದ್ರಿಯಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಚತೂಸು ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನೇಸು ಏತ್ಥ ವೀರಿಯಿನ್ದ್ರಿಯಂ ದಟ್ಠಬ್ಬನ್ತಿ।

ಚತೂಸು ಸತಿಪಟ್ಠಾನೇಸು ಸತಿಯಾ। ಯಥಾಹ-ಕತ್ಥ ಭಿಕ್ಖವೇಸತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಚತೂಸು ಸತಿಪಟ್ಠಾನೇಸುಏತ್ಥ ಸತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ದಟ್ಠಬ್ಬನ್ತಿ। ಚತೂಸು ಝಾನೇಸು ಸಮಾಧಿಸ್ಸ। ಯಥಾಹ-ಕತ್ಥ ಭಿಕ್ಖವೇ ಸಮಾಧಿನ್ದ್ರಿಯಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಚತೂಸು ಝಾನೇಸು ಏತ್ಥ ಸಮಾಧಿನ್ದ್ರಿಯಂ ದಟ್ಠಬ್ಬನ್ತಿ। ಚತೂಸು ಅರಿಯಸಚ್ಚೇಸು ಪಞ್ಞಾಯ ಥಾಮೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಯಥಾಹ-ಕತ್ಥ ಭಿಕ್ಖವೇ ಪಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಚತೂಸು ಅರಿಯಸಚ್ಚೇಸು ಏತ್ಥ ಪಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯಂ ದಟ್ಠಬ್ಬನ್ತಿ। ಸಮ್ಬೋಧಿ ವುಚ್ಚತಿ ಚತೂಸು ಮಗ್ಗೇಸು ಞಾಣಂ, ಸಮನ್ತತೋ ಬುಜ್ಝತಿ ಪಟಿವಿಜ್ಝತಿ ಬುಜ್ಝನ್ತಿ ವಾ ಏತಾಯಾತಿ ಕತ್ವಾ। ಸಾ ಹಿ ಚತುಸಚ್ಚಧಮ್ಮಂ ಬುಜ್ಝಮಾನಾ ಏಕಕ್ಖಣೇ ಸೋಳಸಹಿ ಅತ್ಥೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಸಮನ್ತತೋ ಬುಜ್ಝತಿ, ನ ಏಕದೇಸ ತೋತಿ ತಸ್ಸಾ ಸಮ್ಬೋಧಿಯಾ ಸಮುಟ್ಠಾಪನಟ್ಠೇನ ಸಮ್ಬೋಧಿಯಾ ಅಙ್ಗೋ ಸಹಕಾರೀಬಲವಪಚ್ಚಯೋತಿ **ಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೋ**। ಸತಿಏವ ಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೋ **ಸತಿಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೋ**। ಸಾ ಹಿ ಕಾಯಾದೀಸು ಚತೂಸು ಅತ್ತನೋ ಗೋಚರೇಸು ಭಾವನಾವಸೇನ ಸುಟ್ಠುಸಂವಡ್ಢಮಾನಾ ಅನುಪುಬ್ಬೇನ ಸಬ್ಬಪಮಾದ ಪಕ್ಖಂ ವಿಧಮೇತ್ವಾ ಸಬ್ಬಂ ಅಪ್ಪಮಾದಪಕ್ಖಞ್ಚ ಪೂರೇತ್ವಾ ಚತುಮಗ್ಗಞ್ಞಾಣ ಸಙ್ಖಾತಂ ಸಮ್ಬೋಧಿಂ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತೀತಿ। ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಭೂಮಿಭೂತೇ ಅಜ್ಝತ್ತ ಬಹಿದ್ಧಾಧಮ್ಮೇ ವಿಚಿನಾತಿ ಕಕ್ಖಳತ್ತಫುಸನಾದೀಹಿ ಅನಿಚ್ಚತಾದೀಹಿಚ ವಿವಿಧಾ ಕಾರೇಹಿ ಚುಣ್ಣವಿಚುಣ್ಣಂ ಕುರುಮಾನೋವಿಯ ತೇಸು ದಟ್ಠಬ್ಬಾಕಾರಂ ಅಸೇಸಂ ಉಪಧಾರೇತೀತಿ ಧಮ್ಮವಿಚಯೋ। ಸೋಏವ ಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೋತಿ **ಧಮ್ಮವಿಚಯ ಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೋ**। ಸೋಪಿ ಹಿ ಅತ್ತನೋ ಗೋಚರಭೂತೇಸು ತೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಭಾವನಾವಸೇನ ಸುಟ್ಠುಸಂವಡ್ಢಮಾನೋ ಅನುಪುಬ್ಬೇನ ಸಬ್ಬಂಸಮ್ಮೋಹ ಪಕ್ಖಂ ವಿಧಮೇತ್ವಾ ಸಬ್ಬಂ ಅಸಮ್ಮೋಹಪಕ್ಖಂ ಪೂರೇತ್ವಾ ಸಯಂ ಚತುಮಗ್ಗಞಾಣ ಸಮ್ಬೋಧಿ ಹುತ್ವಾ ಸಮುಟ್ಠಹತೀತಿ। ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನವೀರಿಯಮೇವ ಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೋತಿ **ವೀರಿಯಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೋ**। ತಮ್ಪಿ ಹಿ ಚತುಬ್ಬಿಧೇಸು ಅತ್ತನೋ ಗೋಚರೇಸು ಭಾವನಾವಸೇನ ಸುಟ್ಠು ಸಂವಡ್ಢಮಾನಂ ಅನುಪುಬ್ಬೇನ ಸಬ್ಬಂ ಕುಸಲೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಲೀನಸಙ್ಕೋಚ ಕೋಸಜ್ಜಪಕ್ಖಂ ಕಿಲೇಸಜಾತಂ ವಿಧಮೇತ್ವಾ ಸಬ್ಬಂ ಧುರಸಂಪಗ್ಗಹಪಕ್ಖಂ ಪೂರೇತ್ವಾ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಂ ಸಮ್ಬೋಧಿಂ ಸಮುಟ್ಠಾ ಪೇತೀತಿ।

ಪೀತಿಯೇವ ಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೋ **ಪೀತಿ ಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೋ**। ಸಾಪಿ ಹಿ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇಸು ಗೋಚರೇಸು ಸುಟ್ಠು ಸಂವಡ್ಢಮಾನಾ ಕುಸಲೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಸಬ್ಬಂ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಅರತಿಉಕ್ಕಣ್ಠಪಕ್ಖಂ ವಿಧಮೇತ್ವಾ ಸಬ್ಬಂ ಧಮ್ಮರತಿ ಧಮ್ಮನನ್ದಿಧಮ್ಮಾರಾಮ ಪಕ್ಖಂ ಪೂರೇತ್ವಾ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಂ ಸಮ್ಬೋಧಿಂ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತಿ। ಪಸ್ಸದ್ಧಿಏವ ಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೋ **ಪಸ್ಸದ್ಧಿ ಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೋ**। ಸಾಪಿ ಹಿ ವುತ್ತಪಕಾರೇಸು ಗೋಚರೇಸು ಭಾವನಾವಸೇನ ಸುಟ್ಠು ಸಂವಡ್ಢಮಾನಾ ಸಬ್ಬಂ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಸಾರಮ್ಭ ದರಥಪಕ್ಖಂ ವಿಧಮೇತ್ವಾ ಸಬ್ಬಂ ವೂಪಸನ್ತಸೀತಲಪಕ್ಖಂ ಪೂರೇತ್ವಾ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಂ ಸಮ್ಬೋಧಿಂ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತಿ। ಸಮಾಧಿಏವ ಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೋತಿ **ಸಮಾಧಿ ಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೋ**। ತಸ್ಸ ಸಮ್ಬೋಧಿಸಮುಟ್ಠಾಪನತಾ ಪಾಕಟಾ। ತತ್ರಮಜ್ಝತ್ತತಾ ಸಙ್ಖಾತಾ ಉಪೇಕ್ಖಾಏವ ಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೋತಿ **ಉಪೇಕ್ಖಾ ಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೋ**। ಸಾಪಿಹಿ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇಸು ಸತಿಆದೀನಂ ಗೋಚರೇಸು ಭಾವನಾವಸೇನ ಸುಟ್ಠು ಸಂವಡ್ಢಮಾನಾ ಸಬ್ಬಂ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಲೀನುದ್ಧಚ್ಚಪಕ್ಖಂ ವಿಧಮೇತ್ವಾ ಸಮವಾಹಿತಪಕ್ಖಂ ಪೂರೇತ್ವಾ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಂ ಸಮ್ಬೋಧಿಂ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತೀತಿ। ಸಮ್ಮಾ ಅವಿಪರೀತತೋ ದಸ್ಸನಂ **ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ**। ಸಾ ಪನ ದುಕ್ಖೇ ಞಾಣಂ, ದುಕ್ಖಸಮುದಯೇ ಞಾಣಂ, ದುಕ್ಖನಿರೋಧೇ ಞಾಣಂ, ದುಕ್ಖನಿರೋ ಧಗಾಮಿನಿಪಟಿಪದಾಯ ಞಾಣನ್ತಿ ಚತುಬ್ಬಿಧಾ ಹೋತಿ। ಸಮ್ಮಾ ಅವಿಪರೀತತೋ ಸಂಕಪ್ಪನಂ **ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪೋ**। ಯಥಾ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಸಭಾವೇಸು ಫರಮಾನಾ ಪವತ್ತತಿ ತಥಾ ತಸ್ಸಾ ಸಂವಿಧಾನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ತೇನೇವ ಹಿ ಸೋ ಪಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧೇ ಸಙ್ಗಹಿತೋತಿ। ಯಥಾಹ-ಯಾಚಾವುಸೋ ವಿಸಾಖ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ, ಯೋಚ ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪೋ, ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಪಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧೇ ಸಙ್ಗಹಿತಾತಿ। **ಸಮ್ಮಾವಾಚಾ** ದಯೋ ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತತ್ಥಾಯೇವ। ಸಮ್ಮಾ ವಾಯಮನ್ತಿ ಏಕೇನಾತಿ **ಸಮ್ಮಾವಾಯಾಮೋ**। ಚತುಕಿಚ್ಚಸಾಧಕಂ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನ ವೀರಿಯಂ। ಪಸ್ಸದ್ಧಿದ್ವಯಂ ಪಸ್ಸದ್ಧಿಸಾಮಞ್ಞೇನ ಏಕಂ ಕತ್ವಾ **ಚುದ್ದಸೇತೇ ಸಭಾವತೋ**ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಸತ್ತಧಾ**ತಿ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಾನಂ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಚತುಕ್ಕ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಚತುಕ್ಕಾದೀನಂ ವಸೇನ ಸತ್ತಧಾ। ಇದಾನಿ ತೇಸಂ ಚುದ್ದಸನ್ನಂ ಕಿಚ್ಚಾನಂ ಠಾನಭೇದಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಸಙ್ಕಪ್ಪಪಸ್ಸದ್ಧಿಚಾ**ತಿಆದಿಮಾಹ।

[೨೨೦] ಯಂಪನ **ವಿಭಾವನಿಯಂ**

“ಸತ್ತಧಾ ತತ್ಥ ಸಙ್ಗಹೋತಿ ವತ್ವಾ ಪುನ ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ಸಙ್ಕಪ್ಪಪಸ್ಸದ್ಧಿಚಾತಿಆದಿಮಾಹಾ”ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ನ ಯುಜ್ಜತಿ।

ನ ಹಿ ತತ್ಥ ಸತ್ತ ಸರೂಪಂ ಲಬ್ಭತೀತಿ। ಸಙ್ಕಪ್ಪೋ ವಿರತಿತ್ತಯಞ್ಚ ಏಕಂ ಮಗ್ಗಙ್ಗಟ್ಠಾನಂ ಪಾಪುಣಾತಿ। ಪಸ್ಸದ್ಧಿಚ ಪೀತಿಚ ಉಪೇಕ್ಖಾಚ ಏಕಂ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಟ್ಠಾನಂ। ಛನ್ದೋಚ ಚಿತ್ತಞ್ಚ ಏಕಂ ಇದ್ಧಿಪಾದಟ್ಠಾನನ್ತಿ ಏವಂ ನವಧಮ್ಮಾ ಏಕಟ್ಠಾನಿಕಾ ಹೋನ್ತಿ। ಏಕಂ ವೀರಿಯಂ ಚತುಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನ ಇದ್ಧಿ ಪಾದಿನ್ದ್ರಿಯ ಬಲಬೋಜ್ಝಙ್ಗ ಮಗ್ಗಙ್ಗ ವಸೇನ ನವಟ್ಠಾನಿಕಂ। ಏಕಾ ಸತಿ ಚತುಸತಿಪಟ್ಠಾನ ಇನ್ದ್ರಿಯ ಬಲ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗ ಮಗ್ಗಙ್ಗ ವಸೇನ ಅಟ್ಠಟ್ಠಾನಿಕಾ। ಏಕೋ ಸಮಾಧಿ ಇನ್ದ್ರಿಯ ಬಲ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗ ಮಗ್ಗಙ್ಗ ವಸೇನ ಚತುಟ್ಠಾನಿಕೋ। ಏಕಾಪಞ್ಞಾ ಇದ್ಧಿಪಾದಿನ್ದ್ರಿಯ ಬಲ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗ ಮಗ್ಗಙ್ಗ ವಸೇನ ಪಞ್ಚಟ್ಠಾನಿಕಾ। ಏಕಾ ಸದ್ಧಾ ಇನ್ದ್ರಿಯ ಬಲ ವಸೇನ ದುಟ್ಠಾನಿಕಾತಿ। ತೇ ಪನ ಸತ್ತತಿಂಸ ಪಭೇದಾ ಧಮ್ಮಾ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ನಾನಾರಮ್ಮಣಾ ನಾನಾಖಣಿಕಾಚ ಹೋನ್ತಿ। ಮಗ್ಗಫಲೇಸು ಪನ ನವಟ್ಠಾನಿಕಂ ವೀರಿಯಂ ಏಕಮೇವ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಂಕತ್ವಾ ನವಸುಠಾನೇಸು ಅತ್ತ ಪಟಿಪಕ್ಖಾನಂ ಪಾಪ ಧಮ್ಮಾನಂ ಪಚ್ಚಯ ಯಮುಗ್ಘಾತವಸೇನ ನವ ಕಿಚ್ಚಾನಿ ಸಾಧಯಮಾನಂ ಏಕಮೇವ ಪವತ್ತತಿ। ಏಸ ನಯೋ ಅಟ್ಠಟ್ಠಾನಿಕಾದೀಸು। ತಸ್ಮಾ ತೇ ಏಕಕ್ಖಣೇ ಏಕಚಿತ್ತೇ ಸಬ್ಬೇ ಏಕತೋ ಉಪಲಬ್ಭನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ **ಸಬ್ಬೇ ಲೋಕುತ್ತರೇ ಹೋನ್ತೀ**ತಿ। **ನವಾಸಙ್ಕಪ್ಪ ಪೀತಿಯೋ**ತಿ ಏತ್ಥ ವಾಸದ್ದೋ ಕ್ವಚಿ ಸದ್ದತ್ಥೋ। ಸಙ್ಕಪ್ಪೋ ಕ್ವಚಿ ದುತೀಯಜ್ಝಾನಿಕಾ ದಿಕೇಪೀತಿಚ ಕ್ವಚಿ ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಿಕಾದಿಕೇ ಲೋಕುತ್ತರೇ ನಹೋನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಲೋಕಿಯೇಪೀತಿ ಸೀಲವಿಸೋಧನಾದಿವಸೇನ ಪವತ್ತೇ ಕಾಮಾ ವಚರಕುಸಲಾದಿಕೇ ಲೋಕಿಯಕುಸಲ ಕ್ರಿಯಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೇಪಿ। **ಯಥಾ ಯೋಗ**ನ್ತಿ ಸೀಲವಿಸೋಧನಕಮ್ಮ ಸಮಥಕಮ್ಮನಾಮರೂಪಪರಿಗ್ಗಹಾದಿಕಮ್ಮೇಸು ಯುಜ್ಜಿತಬ್ಬಾನಂ ವಿರತಿತ್ತಯಾದೀನಂ ಅನುರೂಪಂ। **ಛಬ್ಬಿಸುದ್ಧಿಪವತ್ತಿಯ**ನ್ತಿ ಸೀಲ ವಿಸುದ್ಧಾದೀನಂ ಛನ್ನಂ ವಿಸುದ್ಧೀನಂ ಅನುಕ್ಕಮೇನ ಪವತ್ತಿಕಾಲೇ। ಏತೇನ ದಿಟ್ಠೇವ ಧಮ್ಮೇ ಮಗ್ಗಫಲಪತಿಟ್ಠಾಭಾವತ್ಥಾಯ ಪೂರಿತೇ ಚತುಪಾರಿಸುದ್ಧಿ ಸೀಲೇಪಿ ಸದ್ಧಾಸತಿಆದಯೋ ಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯೇಸು ಸಙ್ಗಹಿತಾ ಏವ ಹೋನ್ತಿ। ತಥಾ ಮಗ್ಗಪಾದಕತ್ಥಾಯ ಉಪ್ಪಾದಿತೇಸು ಮಹಗ್ಗತಜ್ಝಾನೇಸು ಮೀತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ತಥಾ ಹಿ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಸಂಯುತ್ತಕೇ -

> ಏವಂ ಭಾವಿತೋ ಖೋ ಕುಣ್ಡಲಿಯ ಇನ್ದ್ರಿಯಸಂವರೋ ತೀಣಿ ಸುಚರಿತಾನಿ ಪರಿಪೂರೇತಿ। ಏವಂ ಭಾವಿತಾನಿ ತೀಣಿ ಸುಚರಿತಾನಿ ಚತ್ತಾರೋ ಸತಿಪಟ್ಠಾನೇ ಪರಿಪೂರೇನ್ತಿ। ಏವಂ ಭಾವಿತಾ ಚತ್ತಾರೋ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾ ಸತ್ತ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೇ ಪರಿಪೂರೇನ್ತಿ। ಏವಂ ಭಾವಿತಾ ಸತ್ತ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೇ ವಿಜ್ಜಾವಿಮುತ್ತಿಯೋ ಪರಿಪೂರೇನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ।

ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂಪಿ ನಕೇವಲಂ ಬಲವವಿಪಸ್ಸನಾ ಮಗ್ಗಫಲೇಸುಏವ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೇ ಉದ್ಧರನ್ತಿ। ವಿಪಸ್ಸನಾಪಾದಕ ಕಸಿಣಜ್ಝಾನ ಆನಾಪಾಣಾ ಸುಕ ಬ್ರಹ್ಮವಿಹಾರಜ್ಝಾನೇಸುಪಿ ಉದ್ಧರನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ। [ಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯಸಙ್ಗಹೋ]

೧೬೫. ಸಬ್ಬಸಙ್ಗಹೇ **ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾ**ತಿ ಪಞ್ಚ ರಾಸಯೋ। ಅತೀತಾದಿ ಭೇದ ಭಿನ್ನಾನಂ ರೂಪಾನಂ ಖನ್ಧೋ ರಾಸೀತಿ **ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ**। ಏಕಸ್ಮಿಂ ರುಪ್ಪನ ಲಕ್ಖಣೇ ರಾಸಿಂ ಕತ್ವಾ ಞಾಣೇನ ಪರಿಗ್ಗಹಿತಾ ರೂಪಧಮ್ಮಾಏವ। ತಥಾ ಏಕಸ್ಮಿಂ ವೇದಯಿತಲಕ್ಖಣೇ ಸಞ್ಜಾನನ ಲಕ್ಖಣೇ ರಾಸಿಂ ಕತ್ವಾ ಪರಿಗ್ಗಹಿತಾ ಅತೀತಾದಿಭೇದಭಿನ್ನಾ ವೇದನಾಸಞ್ಞಾಯೋ **ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋ ಸಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧೋ** ಚನಾಮ। ಸಙ್ಖರೋನ್ತೀತಿ ಸಙ್ಖಾರಾ। ಫಸ್ಸ ಚೇತನಾ ದಯೋ। ತೇಹಿ ಛಸುವಾ ಉಪಪತ್ತಿದ್ವಾರೇಸು ತೀಸುವಾ ಕಮ್ಮದ್ವಾರೇಸು ಏಕತೋ ಸಙ್ಗಮ್ಮ ಸಮಾಗಮ್ಮ ಫುಸನಚೇತಯಿತಾದೀಹಿ ಅತ್ತನೋ ಅತ್ತನೋ ಕಿಚ್ಚೇಹಿ ದಸ್ಸನಸವನಾದೀನಿ ಸಾಧಾರಣಕಿಚ್ಚಾನಿವಾ ಕಾಯಿಕ ವಾಚಸಿಕಮಾನಸಿಕಾನಿವಾ ಸಯನ ನಿಸಜ್ಜಟ್ಠಾನ ಗಮನ ಕಥನ ಚಿನ್ತನಾದೀನಿ ಸಬ್ಬಾನಿ ಕಿಚ್ಚಾನಿ ಕರೋನ್ತಿ ವಿದಹನ್ತೀತಿ। ವುತ್ತಞ್ಚೇತಂ ಸಂಯುತ್ತಕೇ -

> ಕಿಞ್ಚ ಭಿಕ್ಖವೇ ಸಙ್ಖಾರೇ ವದೇಥ। ಸಙ್ಖತಂ ಅಭಿಸಙ್ಖರೋನ್ತೀತಿ ಖೋ ಭಿಕ್ಖವೇ ತಸ್ಮಾ ಸಙ್ಖಾರಾತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ಕಿಞ್ಚ ಸಙ್ಖತಂ ಅಭಿ ಸಙ್ಖರೋನ್ತಿ, ರೂಪಂ ರೂಪತ್ಥಾಯ ಸಙ್ಖತಂ ಅಭಿಸಙ್ಖರೋನ್ತಿ। ವೇದನಂ ವೇದನತ್ಥಾಯ ಸಙ್ಖತಂ ಅಭಿಸಙ್ಖರೋನ್ತಿ। ಸಞ್ಞಂ ಸಞ್ಞತ್ಥಾಯ ಸಙ್ಖತ ಅಭಿಸಙ್ಖರೋನ್ತಿ। ಸಙ್ಖಾರೇ ಸಙ್ಖಾರತ್ಥಾಯ ಸಙ್ಖತ ಮಭಿಸಙ್ಖರೋನ್ತಿ।

ವಿಞ್ಞಾಣಂ ವಿಞ್ಞಾಣತ್ಥಾಯ ಸಙ್ಖತ ಮಭಿ ಸಙ್ಖರೋನ್ತೀತಿ। ಸಙ್ಖತ ಮಭಿಸಙ್ಖರೋನ್ತೀತಿ ಖೋ ಭಿಕ್ಖವೇ ತಸ್ಮಾ ಸಙ್ಖಾರಾತಿ ವುಚ್ಚನ್ತೀತಿ।

ತತ್ಥ ರೂಪಂ ರೂಪತ್ಥಾಯ ಸಙ್ಖತಮಭಿಸಙ್ಖರೋನ್ತೀತಿ ಯಸ್ಮಿಂ ಯಸ್ಮಿಂ ಕಾಲೇ ಸಯನ ನಿಸಜ್ಜಾದಿವಸೇನ ಪವತ್ತಾ ಯಾ ಯಾ ರೂಪವಿಕತಿ ಇಚ್ಛೇಯತಿ, ತಸ್ಮಿಂತಸ್ಮಿಂ ಕಾಲೇ ತಸ್ಸಾ ತಸ್ಸಾ ರೂಪವಿಕತಿಯಾ ಜಾತತ್ಥಾಯ ಇರಿಯಾಪಥ ಪರಿವತ್ತನಾದಿ ವಸೇನ ತಂ ತಂ ರೂಪವಿಕತಿಂ ಸಙ್ಖತಂ ಅಭಿಸಙ್ಖರೋನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಖಜ್ಜಭೋಜ್ಜಾದಿಕಂ ವತ್ಥಾಲಙ್ಕಾರಾದಿಕಂ ಮಞ್ಚ ಪೀಠ ಗೇಹ ರಥಾದಿಕಂ ಸಬ್ಬಂ ಉಪಭೋಗ ಪರಿಭೋಗಭೂತಂ ಬಾಹಿರ ರೂಪಂಪಿ ಗಹೇತ್ವಾ ಯೋಜೇತುಂ ವಟ್ಟತಿಯೇವ। ವೇದನನ್ತಿ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಿಕಂ ಸಮ್ಪರಾಯಿಕಞ್ಚ ಸಬ್ಬಂಪಿ ವೇದನಂ। ತತ್ಥ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಿಕಂ ವೇದನಂ ಸಙ್ಖತಂ ಅಭಿಸಙ್ಖರೋನ್ತಾ ಚಿತ್ತಕಮ್ಮನಚ್ಚಗೀತಾದೀನಿ ತಂ ತಂ ವೇದನುಪಕರಣಾನಿ ಸಮ್ಪಾದನ ವಸೇನ ಸಮ್ಪರಾಯಿಕಞ್ಚ ಅಭಿಸಙ್ಖರೋನ್ತಾ ಮಾನುಸಕಂವಾ ದಿಬ್ಬಂವಾ ತಂತಂ ವೇದನಂ ಪತ್ಥೇತ್ವಾ ದಾನ ಸೀಲಾದಿ ಸಮ್ಪಾದನ ವಸೇನ ಅಭಿಸಙ್ಖರೋನ್ತಿ। ಏಸನಯೋ ಸೇಸೇಸುಪಿ। ಸಙ್ಖಾರೇಸು ಪನ ಫಸ್ಸಂ ಫಸ್ಸತ್ಥಾಯ ಚೇತನಂ ಚೇತನತ್ಥಾಯಾತಿಆದಿನಾ ದಾನಂ ದಾನತ್ಥಾಯ ಸೀಲಂ ಸೀಲತ್ಥಾಯ ಪಾಣಾತಿಪಾತಂ ಪಾಣಾತಿಪಾತತ್ಥಾಯಾತಿಆದಿನಾ ವಾ ಸಬ್ಬಂ ಲೋಕಪವತ್ತಿಂ ಇತ್ವಾ ವಿತ್ಥಾರೇತಬ್ಬಾತಿ। ಏತ್ಥ ಸಿಯಾ, ಕಸ್ಮಾ ಸಙ್ಖಾರೇಸು ಪಾಕಟಾ ಚೇತನಾದಯೋ ವಿತಕ್ಕಾದಯೋ ಲೋಭಾದಯೋ ಸದ್ಧಾಸತಿಪಞ್ಞಾದಯೋಚ ಧಮ್ಮೇ ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ಖನ್ಧಭಾವೇನ ಅವತ್ವಾ ವೇದನಾಸಞ್ಞಾವ ವುತ್ತಾತಿ। ವುಚ್ಚತೇ।

ಯಥಾ ಹಿ ಛೇಕೋ ಮಹಾಭಿಸಕ್ಕೋ ಭೇಸಜ್ಜಮೂಲಾನಿ ಗಹೇತ್ವಾ ಚುಣ್ಣಂ ಕರೋನ್ತೋ ತೇಸು ಮೂಲೇಸು ಇಮಾನಿ ಥೂಲಾನಿಪಿ ಮುದೂನಿ ಹೋನ್ತಿ। ಇಮಾನಿ ಖುದ್ದಕಾನಿಪಿ ಕಕ್ಖಳಾನಿ ಹೋನ್ತೀತಿ ಇತ್ವಾ ತತೋ ಪಠಮತರಂ ಕಕ್ಖಳಾನಿ ವಿಸುಂ ಉದ್ಧರಿತ್ವಾ ಸುಟ್ಠು ಕೋಟ್ಟೇತ್ವಾ ಚುಣ್ಣಂ ಕರೋತಿ। ಸೇಸಾನಿ ಪನ ಸಬ್ಬಾನಿ ಮುದೂನಿ ಏಕತೋ ಕತ್ವಾ ಕೋಟ್ಟೇತ್ವಾ ಚುಣ್ಣಂ ಕರೋತಿ। ತತೋ ಉಭಯಾನಿ ಮಿಸ್ಸೇತ್ವಾ ಸಿಲಾಯಂ ಪಿಸೇತ್ವಾ ಭೇಸಜ್ಜಕಮ್ಮೇ ಉಪನೇತಿ। ಏವಂ ಕರೋನ್ತೋ ನಕಿಲಮತಿ। ಏವಮೇವಂ ಭಗವಾಪಿ ನಾಮರೂಪಧಮ್ಮೇಸು ತಿಲಕ್ಖಣಂ ಆರೋಪೇತ್ವಾ ನಿಚ್ಚಸುಖಅತ್ತ ವಿಪಲ್ಲಾಸಾನಂ ಪಹಾನತ್ಥಾಯ ಅನುಯುಞ್ಜನ್ತಾ ದೇವಮನುಸ್ಸಾ ವಿಭಾಗೇ ಅಕತೇ ತೀಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಕಿಲಮಿಸ್ಸನ್ತೀತಿ ಇತ್ವಾ ನಾಮಧಮ್ಮೇಸು ವೇದನಾಸಞ್ಞಾಚಿತ್ತಸಙ್ಖಾತೇ ತಯೋ ಧಮ್ಮೇ ವಿಸುಂ ಉದ್ಧರಿತ್ವಾ ಏಕಮೇಕಂ ಖನ್ಧಂ ನಾಮ ಕತ್ವಾ ದೇಸೇಸಿ। ತಥಾ ಹಿ ಯಥಾ ಮಚ್ಛಾನಾಮ ಉದಕೇ ಸತಿ ಉಕ್ಕಣ್ಠಿತಾ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। ಅಸತಿ ಪನ ಏಕನ್ತೇನ ಉಕ್ಕಣ್ಠಿತಾಯೇವ ಹೋನ್ತಿ। ಯಥಾವಾ ಮಧುಕರಾವಾ ಭಮರಾವಾ ಯಸ್ಮಿಂ ವನೇ ಪುಪ್ಫರಸ ಫಲರಸೇ ಲಭನ್ತಿ, ತತ್ಥ ಉಕ್ಕಣ್ಠಿತಾನಾಮ ನತ್ಥಿ। ಅಲಭಮಾನಾ ಪನ ಏಕನ್ತೇನ ಉಕ್ಕಣ್ಠಿತಾಏವ ಹೋನ್ತಿ। ಏವಮೇವ ಇಮೇಸಂ ಸತ್ತಾನಂ ಸುಖ ಸಞ್ಞಿತೇಸು ಪತಿಸರಣೇಸು ವೇದನಾಸದಿಸಂ ಪತಿಸರಣಂನಾಮ ನತ್ಥಿ। ಮನುಸ್ಸದೇವಬ್ರಹ್ಮಸಮ್ಪತ್ತಿಯೋ ಅಸ್ಸಾದೇನ್ತಾಪಿ ಸುಖವೇದನತ್ಥಾಯಏವ ಅಸ್ಸಾದೇನ್ತಿ। ಯದಿಚ ತಾಹಿ ವಿನಾ ಯಥಿಚ್ಛಿತಂ ಸುಖವೇದನಂ ಲಭೇಯ್ಯುಂ। ಕೋನಾಮ ತಾ ಸಾದಿಯಿಸ್ಸತಿ। ತಥಾ ಫಸ್ಸಚೇತನಾದೀಹಿ ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರವೀರಿಯಾದೀಹಿ ಲೋಭದೋಸಾದೀಹಿ ಸದ್ಧಾಸತಿಪಞ್ಞಾದೀಹಿ ಚ ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧಧಮ್ಮೇಹಿ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಿಕಂ ಸಮ್ಪರಾಯಿಕಞ್ಚ ಯಂಕಿಞ್ಚಿ ಸಙ್ಖತಂ ಅಭಿಸಙ್ಖರೋನ್ತಾಪಿ ಸುಖವೇದನತ್ಥಾಯಏವ ಅಭಿಸಙ್ಖರೋನ್ತಿ। ಯದಿಚ ತಾದಿಸೇನ ಅಭಿಸಙ್ಖರಣೇನ ವಿನಾಪಿ ಯಥಿಚ್ಛಿತಂ ಸುಖಂ ಲಭೇಯ್ಯುಂ, ತೇಹಿ ಧಮ್ಮೇಹಿ ಅತ್ಥೋ ನತ್ಥೀತಿ ಕೋನಾಮ ತೇ ಧಮ್ಮೇ ಅಭಿಸಙ್ಖರಿಸ್ಸತೀತಿ।

ಇತಿ ಸುಖಸಞ್ಞಿತೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ವೇದನಾನಾಮ ಇಮೇಸಂ ಸತ್ತಾನಂ ಪರಮುಕ್ಕಂಸಗತಂ ಸುಖಸಞ್ಞಿತಟ್ಠಾನಂ ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಾ ಭಗವಾ ತಂ ವಿಸುಂ ಏಕಂ ಖನ್ಧಂ ಕತ್ವಾ ಖನ್ಧದೇಸನಂ ದೇಸೇತೀತಿ। ತಥಾ ಇಮೇಸಂ ಸತ್ತಾನಂ ಅತ್ತಸಞ್ಞಿತೇಸು ಪತಿಸರಣೇಸು ಸಞ್ಞಾಸದಿಸಂ ಪತಿಸರಣಂ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। ತಥಾ ಹಿ ತಸ್ಮಿಂ ತಸ್ಮಿಂ ಸತ್ತನಿಕಾಯೇ ಉಪ್ಪನ್ನಾ ತೇ ತೇ ಸತ್ತಾ ಅತ್ತಾನೋ ಅತ್ತನೋ ವಿಸಯೇಸು ಸಬ್ಬಂ ಜಾನಿತಬ್ಬಂ ಸಞ್ಞಾಯ ಸಞ್ಜಾನಿತ್ವಾ ವಿಞ್ಞುತ್ತಂ ಆಪಜ್ಜನ್ತಿ। ತಥಾ ವಿಞ್ಞುತ್ತಂ ಆಪಜ್ಜನ್ತಾ ಯತ್ತಕಂ ಪರೇ ಜಾನನ್ತಿ। ತತ್ತಕಂ ಮಯಂಪಿ ಜಾನಾಮ। ಕೋ ಅಮ್ಹಾಕಂ ಉತ್ತರಿತರೋತಿ ಏವಂ ಲೋಕೇ ಞಾಣಸಮ್ಭಮಂ ಸಞ್ಞಂ ಪರಮಂ ಅತ್ತಾನಂ ಕತ್ವಾ ವಿಚರನ್ತಿ। ಇತಿ ಅತ್ತಸಞ್ಞಿತೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಸಞ್ಞಾನಾಮ ಇಮೇಸಂ ಸತ್ತಾನಂ ಪರಮುಕ್ಕಂ ಸಗತಂ

ಅತ್ತಸಞ್ಞಿತಟ್ಠಾನಂ ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಾ ಭಗವಾತಂಪಿ ವಿಸುಂ ಏಕಂ ಖನ್ಧಂ ಕತ್ವಾ ಖನ್ಧದೇಸನಂ ದೇಸೇತೀತಿ। ತಥಾ ಇಮೇಸಂ ಸತ್ತಾನಂ ನಿಚ್ಚಸಞ್ಞಿತೇಸು ಪತಿಸರಣೇಸು ಚಿತ್ತಸದಿಸಂ ಪತಿಸಂರಣಂ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। ತಥಾ ಹಿ ಸತ್ತಾ ಸುಖಂ ದುಕ್ಖಂನಾಮ ಅನಿಚ್ಚಂ ಸುಖಪತ್ತಾನಂ ದುಕ್ಖಂ ನತ್ಥಿ। ದುಕ್ಖ ಪತ್ತಾನಂ ಸುಖಂ ನತ್ಥೀತಿವಾ। ಸಞ್ಞಾನಾಮ ಅನಿಚ್ಚಾ, ಕದಾಚಿ ಪಮುಸ್ಸತಿ ಕದಾಚಿ ನಪಮುಸ್ಸತೀತಿವಾ। ವೀರಿಯಂನಾಮ ಅನಿಚ್ಚಂ। ಕದಾಚಿ ಆರಭತಿ, ಕದಾಚಿ ನ ಆರಭತೀತಿವಾ। ಲೋಭೋನಾಮ ಅನಿಚ್ಚೋ। ಕದಾಚಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಕದಾಚಿ ನಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿವಾ। ದೋಸೋನಾಮ ಅನಿಚ್ಚೋ। ಕದಾಚಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಕದಾಚಿ ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿವಾ। ಸದ್ಧಾನಾಮ ಅನಿಚ್ಚಾ। ಕದಾಚಿ ಪಸನ್ನಚಿತ್ತೋ ಹೋತಿ, ಕದಾಚಿ ಅಪ್ಪಸನ್ನಚಿತ್ತೋ ಹೋತೀತಿವಾ। ಪಞ್ಞಾನಾಮ ಅನಿಚ್ಚಾ। ಜಾನಿತಬ್ಬಂಪಿ ಕದಾಚಿ ಜಾನಾತಿ, ಕದಾಚಿ ನ ಜಾನಾತೀತಿವಾ ಏವಂ ಚೇತಸಿಕಧಮ್ಮಾನಂ ಅನಿಚ್ಚ ಭಾವೋನಾಮ ಕೇಸಞ್ಚಿ ಲೋಕಿಯಜನಾನಂಪಿ ಪಾಕಟೋ ಹೋತಿ। ನ ಪನ ಚಿತ್ತಸ್ಸ। ನ ಹಿ ಸತ್ತಾ ಚಿತ್ತಂನಾಮ ಅನಿಚ್ಚಂ। ಕದಾಚಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಕದಾಚಿ ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ಗಣ್ಹನ್ತಿ। ತಂ ಪನ ಸಯಂ ನಿಚ್ಚಂ ಪವತ್ತಮಾನಂ ಹುತ್ವಾ ಕದಾಚಿ ಸುಖೇನ ಯುತ್ತಂ ಹೋತಿ, ಕದಾಚಿ ದುಕ್ಖೇನಾತಿಆದಿನಾ ತಸ್ಮಿಂ ನಿಚ್ಚಸಞ್ಞಮೇವ ಉಪ್ಪಾದೇನ್ತೀತಿ। ಇತಿ ಚಿತ್ತಂನಾಮ ನಿಚ್ಚಸಞ್ಞಿತೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಪರಮುಕ್ಕಂ ಸಗತಂ ನಿಚ್ಚಸಞ್ಞಿತಟ್ಠಾನಂ ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಾ ಭಗವಾ ತಂಪಿ ವಿಸುಂ ಏಕಂ ಖನ್ಧಂ ಕತ್ವಾ ಖನ್ಧದೇಸನಂ ದೇಸೇತೀತಿ।

[೨೨೧] ಯಂಪನ **ವಿಭಾವನಿಯಂ**

"ಭಾಜನ ಭೋಜನ ಬ್ಯಞ್ಜನ ಭತ್ತಕಾರಕ ಭುಞ್ಜಕ ವಿಕಪ್ಪವಸೇನ ಪಞ್ಚೇವ ವುತ್ತಾ"ತಿ ವತ್ವಾ ತಂ ವಿಭಾವನ್ತೇನ "ರೂಪಞ್ಹಿ ವೇದನಾ ನಿಸ್ಸಯತ್ತಾ ಭಾಜನಟ್ಠಾನಿಯಂ। ವೇದನಾ ಭುಞ್ಜಿತಬ್ಬತ್ತಾ ಭೋಜನಟ್ಠಾನಿಯಾ। ಸಞ್ಞಾ ವೇದನಸ್ಸಾದ ಲಾಭ ಹೇತುತ್ತಾ ಬ್ಯಞ್ಜನಟ್ಠಾನಿಯಾ। ಸಙ್ಖಾರಾ ಅಭಿಸಙ್ಖರಣತೋ ಭತ್ತಕಾರಕಟ್ಠಾನಿಯಾ। ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಉಪಭುಞ್ಜಕತ್ತಾ ಭುಞ್ಜಕಟ್ಠಾನಿಯಂ। ಏತ್ತಾವತಾಚ ಅಧಿಪ್ಪೇ ತತ್ಥಸಿದ್ಧೀತಿ ಪಞ್ಚೇವ ವುತ್ತಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ಸಾರತೋ ನದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ನ ಹಿ ತಂ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಏತಪ್ಪರಮವಿನಿಚ್ಛಯೇ ಆಗತಂ। ಉಪಮಾದೀಪನೇಏವ ಆಗತಂ। ನ ಚ ಭಗವತಾ ಭಾಜನಾದಿವಿಕಪ್ಪಸಿದ್ಧಿಮತ್ತಂ ಉದ್ದಿಸ್ಸ ಪಞ್ಚೇವ ಖನ್ಧಾ ವುತ್ತಾತಿ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ। ತಥಾಸಿದ್ಧಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಪಯೋಜನಾಭಾವತೋತಿ।

[೨೨೨] ಯಞ್ಚ **ತತ್ಥ**

"ದೇಸನಾಕ್ಕಮೇಪಿ ಇದಮೇವ ಕಾರಣಂ। ಯತ್ಥ ಭುಞ್ಜತಿ, ಯಞ್ಚ ಭುಞ್ಜತಿ, ಯೇನಚ ಭುಞ್ಜತಿ, ಯೋಚ ಭೋಜಕೋ, ಯೋಚ ಭುಞ್ಜಿತಾ। ತೇಸಂ ಅನುಕ್ಕಮೇನ ದಸ್ಸೇತುಕಾಮತ್ತಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂಪಿ ಅಸಾರಂ।

ಚತುನ್ನಂ ಉಪಾದಾನಾನಂ ವಿಸಯಭೂತಾ ಖನ್ಧಾ ಉಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧಾ। ಸಬ್ಬ ಸಭಾಗಧಮ್ಮ ಪರಿಯಾದಾನವಸೇನ ಸಾಸವಾ ಅನಾಸವಾಚ ಧಮ್ಮಾ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾತಿ ವುತ್ತಾ, ವಿಪಸ್ಸನಾ ಭೂಮಿಪರಿಗ್ಗಹವಸೇನ ಸಾಸವಾಏವ **ಪಞ್ಚುಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧಾ**ತಿ ವುತ್ತಾ। ಆಯತನ್ತಿ ಅತ್ತನೋ ಫಲುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಭುಸಂ ಉಸ್ಸಹನ್ತಾ ವಿಯ ಹೋನ್ತೀತಿ **ಆಯತನಾನಿ**। ಆಯತನಸದ್ದೋ ಪನ ಛಸು ಅಜ್ಝತ್ತಿಕೇಸು ದ್ವಾರಧಮ್ಮೇಸು ಪವತ್ತಮಾನೋ ಸಞ್ಜಾತಿದೇಸಟ್ಠೇನ ನಿವಾಸಟ್ಠಾನಟ್ಠೇನ ಆಕರಟ್ಠೇನ, ಛಸು ಬಾಹಿರೇಸು ಆರಮ್ಮಣಧಮ್ಮೇಸು ಪವತ್ತಮಾನೋ ಸಮೋಸರಣಟ್ಠೇನ, ಉಭಯತ್ಥಪಿ ಕಾರಣಟ್ಠೇನ ಪವತ್ತತಿ। ತತ್ಥ ಚಿತ್ತ ಚೇತಸಿಕಾ ಧಮ್ಮಾ ಏಕಸ್ಮಿಂವಾ ಭವೇ ಅನಮತಗ್ಗೇವಾ ಸಂಸಾರೇ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಸಹ ಜಾಯಮಾನಾ ಚಕ್ಖಾದೀಸು ಛಸು ದ್ವಾರಪದೇಸೇಸುಏವ ಜಾಯನ್ತಿ, ನ ಅಞ್ಞತ್ಥ। ಸನ್ತಾನಾನುಬನ್ಧವಸೇನ ನಿವಸನ್ತಾಪಿ ತೇಸ್ವೇವ ನಿವಸನ್ತಿ, ನ ಅಞ್ಞತ್ಥ। ಆಕಿರಿತ್ವಾ ಠಪಿತಾ ವಿಯ ಪವತ್ತಮಾನಾಪಿ ತೇಸ್ವೇವ ಪವತ್ತನ್ತಿ, ನ ಅಞ್ಞತ್ಥ। ತಸ್ಮಾ ಚಕ್ಖಾದೀನಿ ಛಸಞ್ಜಾತಿದೇಸಟ್ಠೇನ ನಿವಾಸಟ್ಠಾನಟ್ಠೇನ ಆಕರಟ್ಠೇನಚ ಆಯತನಾನಿನಾಮ। ದೇವಾಯತನಂ ವಿಯ ಅಧಿಟ್ಠಾನಟ್ಠೇನಾತಿಪಿ ವತ್ತುಂ ವಟ್ಟತಿಯೇವ।

ಯಥಾಚ ಸಮ್ಪನ್ನಪುಪ್ಫಫಲೇಸು ಖೇಮೇಸು ರುಕ್ಖೇಸು ತತೋ ತತೋ ಪಕ್ಖಿನೋ ನಿಲಿನತ್ಥಾಯ ಆಹಾರತ್ಥಾಯಚ ನಿಚ್ಚಂ ಸಮೋಸರನ್ತಿ। ಏವಂ ರೂಪಾದೀಸು ಛಸುಠಾನೇಸು ತತೋ ತತೋ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾ ಧಮ್ಮಾ ಆರಮ್ಮಣಕರಣತ್ಥಾಯ ನಿಚ್ಚಂ ಸಮೋಸರನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ರೂಪಾದೀನಿ ಛ ಸಮೋಸರಣಟ್ಠೇನ ಆಯತನಾನಿನಾಮ। ತದುಭಯಾನಿ ಪನ ತೇಸಂ ಚಿತ್ತ ಚೇತಸಿಕಾನಂ ಕಾರಣಟ್ಠೇನ ಆಯತನಾನಿನಾಮ। ಚಕ್ಖುಚ ತಂ ಆಯತನಞ್ಚಾತಿ **ಚಕ್ಖಾಯತನಂ**। ಏವಂ ಸೇಸಾನಿ। ತತ್ಥ ಚಕ್ಖುಸೋತಾನಿ ಸತ್ತಾನಂ ಹಿತಕ್ರಿಯಾಸು ಬಹುಪಕಾರತ್ತಾ ಕಾಮರೂಪ ಬ್ಯಾಪಿತತ್ತಾ ಚ ಪಾಕಟಾನೀತಿಆದಿಮ್ಹಿ ವುತ್ತಾನಿ। ತೇಹಿ ಆಸನ್ನತ್ತಾ ತದನನ್ತರಂ ಘಾನಂ। ತತೋ ಜಿವ್ಹಾತಿ ಇಮಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಪದೇಸಾಯತನಾನಿನಾಮ। ತತೋ ಸಕಲಕಾಯಬ್ಯಾಪಕೋ ಕಾಯೋ। ತತೋ ತೇಸಂ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಗೋಚರವಿಸಯಗ್ಗಾಹಕಂ ಮನೋತಿ। ಸೇಸಾನಿ ಪನ ತೇಸಂ ವಿಸಯತ್ತಾ ತದನುಕ್ಕಮೇನೇವ ವುತ್ತಾನೀತಿ।

ಕಸ್ಸಚಿ ಪನ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸವಾ ಸತ್ತಸ್ಸವಾ ಮನುಸ್ಸಸ್ಸವಾ ದೇವಸ್ಸವಾ ಬ್ರಹ್ಮುನೋವಾ ವಸೇ ಅವತ್ತಿತ್ವಾ ಅತ್ತನೋಏವ ಸಭಾವಂ ಧಾರೇನ್ತೀತಿ **ಧಾತುಯೋ**। ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ವವತ್ಥಿತಸಭಾವತ್ತಾವಾ ಯಥಾಸಭಾವಂ ಧಾರೀಯನ್ತಿ ಸಲ್ಲಕ್ಖೀಯನ್ತಿ ವವತ್ಥಪೀಯನ್ತೀತಿ ಧಾತುಯೋ। ಅಪಿಚ, ನಿಸ್ಸತ್ತ ನಿಜ್ಜೀವಟ್ಠೇನ ಧಾತುಯೋ। ತತ್ಥ ನಿಸ್ಸತ್ತಟ್ಠೇನಾತಿ ಸತ್ತಾಕಾರಾ ಭಾವಟ್ಠೇನ ಸತ್ತಕಿಚ್ಚಾಭಾವಟ್ಠೇನ। ಕೋ ಪನೇತ್ಥ ಸತ್ತಾಕಾರೋ ಕಿಂ ಸತ್ತಕಿಚ್ಚನ್ತಿ। ಜೀವಯೋಗೋ ಸತ್ತಾಕಾರೋ। ಈಹಾಚ ಬ್ಯಾಪಾರೋ ಚ ಸತ್ತಕಿಚ್ಚಂ। ನಿಜ್ಜೀವಟ್ಠೇನಾತಿ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಭವೇ ಯಾವ ನಮರತಿ। ಭವಪರಂಪರಾಯವಾ ಯಾವ ಸಂಸಾರೋ ನ ನಿವತ್ತತಿ। ತಾವ ಅಭಿಜ್ಜಮಾನೋ ಅಚ್ಛಿಜ್ಜಮಾನೋ ಏಕೋವ ವತ್ತತೀತಿ ಏವಂ ಗಹಿತಸ್ಸ ಜೀವಸ್ಸ ಅಭಾವಟ್ಠೇನ। ಚಕ್ಖಾದಯೋಚ ಧಮ್ಮಾ ಸಬ್ಬಸೋ ಸತ್ತಾಕಾರರಹಿತಾ ಸತ್ತ ಕಿಚ್ಚರಹಿತಾಚ ಹೋನ್ತಿ। ನಚ ಸಯಂ ಜೀವಾನಾಮ ಹೋನ್ತಿ। ನಾಪಿ ಜೀವಯೋಗಾತಿ। ಇತಿ ನಿಸ್ಸತ್ತಟ್ಠೇನ ನಿಜ್ಜೀವಟ್ಠೇನಚತೇಧಾತುಯೋನಾಮಾತಿ। ತೇಸಂ ಪನ ದಟ್ಠಬ್ಬಾಕಾರೋ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ವುತ್ತೋ। ಯಥಾಹ-ಭೇರಿತಲಂ ವಿಯ ಚಕ್ಖುಧಾತು ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ದಣ್ಡೋ ವಿಯ ರೂಪಧಾತು। ಸದ್ದೋವಿಯ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು। ತಥಾ ಆದಾಸತಲಂ ವಿಯ ಚಕ್ಖುಧಾತು। ಮುಖಂ ವಿಯ ರೂಪಧಾತು। ಮುಖನಿಮಿತ್ತಂ ವಿಯ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು। ಅಥವಾ, ಉಚ್ಛುಯನ್ತ ಕಿಲಯನ್ತಂ ವಿಯ ಚಕ್ಖುಧಾತು। ಯನ್ತಚಕ್ಕಯಟ್ಠಿ ವಿಯ ರೂಪಧಾತು। ಉಚ್ಛುರಸ ತೇಲಾನಿ ವಿಯ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು। ತಥಾ ಅಧರಾರಣಿ ವಿಯ ಚಕ್ಖುಧಾತು। ಉತ್ತರಾರಣಿ ವಿಯ ರೂಪಧಾತು। ಅಗ್ಗಿ ವಿಯ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು। ಏಸನಯೋ ಸೋತವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಆದೀಸು। ಮನೋಧಾತು ಪನ ಯಥಾಸಮ್ಭವತೋ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಆದೀನಂ ಪುರೇಚರಾನುಚರಾ ವಿಯ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ।

ಧಮ್ಮಧಾತುಯಾ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋ ಸಲ್ಲಮಿವ ಸೂಲಮಿವಚ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಸಞ್ಞಾ ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧಾ ವೇದನಾಸಲ್ಲ ಸೂಲಯೋಗಾ ಆತುರಾ ವಿಯ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ಪುಥುಜ್ಜನಾನಂವಾ ಸಞ್ಞಾ ಆಸಾ ದುಕ್ಖಜನನತೋ ರಿತ್ತಮುಟ್ಠಿ ವಿಯ ಅಯಥಾಭುಚ್ಚನಿಮಿತ್ತಗಾಹತೋ ವನಮಿಗೋವಿಯ। ಸಙ್ಖಾರಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ಪಕ್ಖಿಪನತೋ ಅಙ್ಗಾರಕಾಸುಯಂ ಖಿಪನಪುರಿಸಾ ವಿಯ। ಜಾತಿದುಕ್ಖಾನುಬನ್ಧತೋ ರಾಜಪುರಿಸಾನುಬನ್ಧಚೋರೋ ವಿಯ। ಸಬ್ಬಾನತ್ಥಾವಹಸ್ಸ ಖನ್ಧಸನ್ತಾನಸ್ಸ ಹೇತುತೋ ವಿಸರುಕ್ಖಬೀಜಾನಿ ವಿಯ। ರೂಪಂ ನಾನಾವಿಧುಪದ್ದವನಿಮಿತ್ತತೋ ಖುರ ಚಕ್ಕಂವಿಯ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಅಸಙ್ಖತಾಪಿಧಾತು ಅಮತತೋ ಸನ್ತತೋ ಖೇಮತೋ ಚ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ಕಸ್ಮಾ, ಸಬ್ಬಾನತ್ಥಪಟಿಪಕ್ಖಭೂತತ್ತಾ। ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು ಗಹಿತಾರಮ್ಮಣಂ ಮುಞ್ಚಿತ್ವಾಪಿ ಅಞ್ಞಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಪವತ್ತನತೋ ವನಮಕ್ಕಟೋ ವಿಯ, ದುದ್ದಮನತೋ ಅಸ್ಸಖಲುಙ್ಕೋ ವಿಯ, ಯತ್ಥ ಕಾಮನಿಪಾತಿತೋ ವೇಹಾಸಂ ಖಿತ್ತದಣ್ಡೋ ವಿಯ, ಲೋಭದೋಸಾದಿ ನಾನಾಪ್ಪಕಾರ ಕಿಲೇಸಯೋಗತೋ ರಙ್ಗನಟೋ ವಿಯ ದಟ್ಠಬ್ಬಾತಿ। **ಅರಿಯಸಚ್ಚಾನೀ**ತಿ ಏತ್ಥ ಸನ್ತಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಭಾವೋ ಸಚ್ಚಂ। ಸನ್ತಸ್ಸಾತಿ ಭೂತಸ್ಸ ತಥಸ್ಸ ಅವಿಪರೀತಸ್ಸ। ಅಪಿಚ, ಕೇನಟ್ಠೇನ ಸಚ್ಚನ್ತಿ। ತಥಟ್ಠೇನ ಅವಿತಥಟ್ಠೇನ ಅನಞ್ಞಥಟ್ಠೇನ। ಯಞ್ಹಿ ಚಕ್ಖುಸ್ಸ ದುಕ್ಖತ್ತಂ, ತಂ ತಥಂ ಹೋತಿ ಅವಿತಥಂ ಅನಞ್ಞಥಂ। ದುಕ್ಖದುಕ್ಖ ಸಙ್ಖಾರದುಕ್ಖ ವಿಪರಿಣಾಮದುಕ್ಖ ಸಙ್ಖಾತೇಹಿ ತೀಹಿ ದುಕ್ಖೇಹಿ ತಂ ಸಮಙ್ಗಿಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಅಭಿಣ್ಹಪೀಳನತೋ। ತತ್ಥ ಸಙ್ಖಾರದುಕ್ಖಂ ನಾಮ ಕಮ್ಮಜಾನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಪಗೇವ ತಂತಂಕಮ್ಮಾ ಭಿಸಙ್ಖರಣದುಕ್ಖಂ। ತಥಾ ಉತುಜಾದೀನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಪಗೇವ ತಂತಂ ಉತುಚಿತ್ತಾಹಾರಾನಂ ಅಭಿಸಙ್ಖರಣದುಕ್ಖಂ।

ಚಕ್ಖು ಹಿ ನಾಮ ರೂಪಿಬ್ರಹ್ಮಾನಂಪಿ ಪುರಿಮಭವೇ ಝಾನಭಾವನಾ ಸಙ್ಖಾತಂ ಮಹನ್ತಂ ಕಮ್ಮಾಭಿಸಙ್ಖರಣ ದುಕ್ಖಂ ಅನುಭವನ್ತಾನಂಯೇವ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ನೋ ಅಞ್ಞಥಾ। ಕಾಮಸತ್ತಾನಂ ಪನ ಪುರಿಮಭವೇ ಕಮ್ಮಸಙ್ಖಾರದುಕ್ಖಂ ಅನುಭವಿತ್ವಾ ಉಪ್ಪನ್ನಂಪಿ ಯಾವಜೀವಂ ಪವತ್ತಿಯಾ ಆಹಾರಾದಿಸಙ್ಖಾರದುಕ್ಖಞ್ಚ ಪಟಿಜಗ್ಗನ ದುಕ್ಖಞ್ಚ ಅನುಭವನ್ತಾನಞ್ಞೇವ ಪವತ್ತತಿ, ನೋ ಅಞ್ಞಥಾ। ಪವತ್ತಮಾನಞ್ಚ ಪಚ್ಚಯವೇಕಲ್ಲೇವಾ ಜಾತೇ ಅನ್ತರಾಯೇವಾ ಆಗತೇ ಯದಾಕದಾಚಿ ಭಿಜ್ಜತಿ। ಮರಣಕಾಲಂ ಪತ್ವಾ ಪನ ಏಕನ್ತೇನ ಭಿಜ್ಜತಿಯೇವ। ತಸ್ಮಾ ತಂ ಅಸ್ಸಾದೇತ್ವಾ ತದತ್ಥಾಯ ಕಮ್ಮಂವಾ ಆಹಾರಾದಿಪಚ್ಚಯಂವಾ ಪಟಿಜಗ್ಗನಂ ವಾ ಸಙ್ಖರೋನ್ತಾನಂ ಅನಮತಗ್ಗೇ ಸಂಸಾರೇ ಸಙ್ಖಾರದುಕ್ಖಸ್ಸ ಪರಿಯನ್ತೋನಾಮ ನತ್ಥಿ। ಇತಿ ಸಬ್ಬಂ ಚಕ್ಖು ಅಪರಿಯನ್ತೇನ ಸಙ್ಖಾರದುಕ್ಖೇನ ಪುಗ್ಗಲಂ ಅಭಿಣ್ಹಂ ಪೀಳೇತಿಯೇವ। ಇದಮಸ್ಸ ಸಙ್ಖಾರದುಕ್ಖಂ। ಇದಂ ಚಕ್ಖು ನಾಮ ಪಚ್ಚಯವೇಕಲ್ಲೇವಾ ಜಾತೇ ಅನ್ತರಾಯೇವಾ ಆಗತೇ ಯದಾ ಕದಾಚಿ ಭಿಜ್ಜನಜಾತಿಕಂ। ತಸ್ಮಾ ತಸ್ಸ ಭಿಜ್ಜನಭಯೇನ ಪಗೇವ ಪಚ್ಚಯ ಸಮ್ಪಾದನದುಕ್ಖಂ ರಕ್ಖಾವರಣಗುತ್ತಿಸಂವಿಧಾನದುಕ್ಖಂ ಭಿಜ್ಜನನಿಮಿತ್ತಾನಿ ದಿಸ್ವಾ ವಾ ಭಿಜ್ಜಮಾನೇವಾ ಭಿನ್ನೇವಾ ಸೋಚನಪರಿದೇವನಾದಿದುಕ್ಖಞ್ಚ ವಿಪರಿಣಾಮ ದುಕ್ಖಂನಾಮ। ಇತಿ ಸಬ್ಬಂ ಚಕ್ಖು ಅಪರಿಯನ್ತೇನ ವಿಪರಿಣಾಮದುಕ್ಖೇನ ಪುಗ್ಗಲಂ ಅಭಿಣ್ಹಂ ಪೀಳೇತಿಯೇವ। ಇದಮಸ್ಸ ವಿಪರಿಣಾಮದುಕ್ಖಂ। ದುಕ್ಖದುಕ್ಖಂ ಪನ ತದುಭಯೇನ ದುಕ್ಖೇನ ಸಹೇವ ಸಿಜ್ಝತಿ। ಏವಂ ಚಕ್ಖು ದುಕ್ಖದುಕ್ಖ ಸಙ್ಖಾರ ದುಕ್ಖ ವಿಪರಿಣಾಮ ದುಕ್ಖಸಙ್ಖಾತೇಹಿ ತೀಹಿ ದುಕ್ಖೇಹಿ ತಂ ಸಮಙ್ಗಿಪುಗ್ಗಲಂ ಅಭಿಣ್ಹಂ ಪೀಳೇತಿಯೇವ। ಯಞ್ಚ ತಸ್ಸ ತಥಾಪೀಳನಂ, ತಂ ತಥಂ ಹೋತಿ, ಅವಿತಥಂ, ಅನಞ್ಞಥಂ। ತಸ್ಮಾ ಚಕ್ಖು ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಂನಾಮ। ಏಸ ನಯೋ ಸೋತಾದೀಸು ತೇಭೂಮಕಧಮ್ಮೇಸು।

ಸೇಸಸಚ್ಚೇಸುಪಿ ಯಂ ಲೋಭಸ್ಸೇವ ದುಕ್ಖಸಮುದಯತ್ತಂ। ಯಂ ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸೇವ ದುಕ್ಖನಿರೋಧತ್ತಂ। ಯಂ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕಮಗ್ಗಸ್ಸೇವ ದುಕ್ಖನಿರೋಧಮಗ್ಗತ್ತಂ ತಂ ಕಥಂ ಹೋತೀತಿಆದಿನಾ ವತ್ತಬ್ಬಂ। ಯಾವಚ ಲೋಭೋ ನ ಪಹಿಯ್ಯತಿ। ತಾವ ಚಕ್ಖಾದೀನಿ ಅಸ್ಸಾದೇತಿಯೇವ। ಯಾವಚ ತಾನಿ ಅಸ್ಸಾದೇತಿ। ತಾವ ತೇಸಂ ಪವತ್ತಿಯಾ ಕಮ್ಮಾದೀನಿ ಸಙ್ಖರೋನ್ತಿಯೇವ। ಯಾವಚ ಕಮ್ಮಾದೀನಿ ಸಙ್ಖರೋನ್ತಿ। ತಾವ ಚಕ್ಖಾದೀನಿ ಪವತ್ತನ್ತಿಯೇವ। ಯಾವಚತಾನಿ ಪವತ್ತನ್ತಿ। ತಾವ ತೇಸಂ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇಹಿ ಸಙ್ಖಾರ ದುಕ್ಖಾದೀಹಿ ನಮುಚ್ಚತಿಯೇವ। ತಸ್ಮಾ ಲೋಭಸ್ಸ ದುಕ್ಖಸಮುದಯತ್ತಂ ತಥಂ ಹೋತಿ। ಚಕ್ಖಾದೀಸುಚ ಪವತ್ತಮಾನೇಸು ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಂ ಸಬ್ಬಂ ದುಕ್ಖಂ ಆಗಚ್ಛತಿಯೇವ। ಅಪವತ್ತಮಾನೇಸು ನಾಗಚ್ಛತಿ। ತಸ್ಮಾ ತೇಸಂ ಪವತ್ತಿನಿರೋಧಭೂತಸ್ಸ ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸೇವ ದುಕ್ಖನಿರೋಧತ್ತಂ ತಥಂ ಹೋತಿ। ತಥಾ ಲೋಭಪಹಾನತೋ ಅಞ್ಞೋ ದುಕ್ಖಮುತ್ತಿಮಗ್ಗೋನಾಮ ನತ್ಥಿ। ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕಮಗ್ಗೋಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜ ಮಾನೋ ಏಕನ್ತೇನ ತಂ ಪಜಹತಿ। ತಸ್ಮಾ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕಮಗ್ಗಸ್ಸೇವ ದುಕ್ಖನಿರೋಧಮಗ್ಗತ್ತಂ ತಥಂ ಹೋತಿ, ಅವಿತಥಂ, ಅನಞ್ಞಥನ್ತಿ।

ಏವಂಸನ್ತೇಪಿ ಸಚ್ಚಸದ್ದೋ ಪರಿಯಾಯ ಸಚ್ಚೇಸುಪಿ ವತ್ತತೀತಿ ವುತ್ತಂ **ಚತ್ತಾರಿಅರಿಯಸಚ್ಚಾನೀ**ತಿ। ತತ್ಥ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚೇ ತಾವ ಸಕ್ಕಾಯಪರಿಯಾ ಪನ್ನಾ ಅಜ್ಝತ್ತಧಮ್ಮಾಏವ ಅರಿಯಸಚ್ಚಂನಾಮ। ತೇಯೇವ ಹಿ ಅಸ್ಮಿಮಾನಸ್ಸ ಅಧಿಟ್ಠಾನಭೂತಾ ಹುತ್ವಾ ಯಾವತಂ ಮಾನಂ ನ ಸಮೂಹನತಿ। ತಾವ ದುಕ್ಖಕಿಚ್ಚಂ ಕರೋನ್ತಿ। ದುಕ್ಖಪರಿಞ್ಞಾಚನಾಮ ಯಾವದೇವ ಅಸ್ಮಿಮಾನಸಮುಗ್ಘಾತಾಯ ಹೋತಿ। ಅಸ್ಮಿಮಾನೋಚ ತೇಸ್ವೇವ ಅಜ್ಝತ್ತಧಮ್ಮೇಸು ನಿವಿಸತೀತಿ ತೇಸು ಪರಿಞ್ಞಾತೇಸು ಪರಿಞ್ಞಾಕಿಚ್ಚಂ ಸಿದ್ಧಮೇವ ಹೋತೀತಿ। ತಬ್ಬಿಪರೀ ತೇನ ಪನ ಅನಿನ್ದ್ರಿಯ ಬದ್ಧಧಮ್ಮಾ ಮಗ್ಗಫಲಧಮ್ಮಾಚ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕವಜ್ಜಾ ಉದಯಬ್ಬಯ ಪೀಳನತೋ ಸಙ್ಖಾರದುಕ್ಖವಿಪರಿಣಾಮದುಕ್ಖೇಹಿಚ ಅಪರಿಮುತ್ತತ್ತಾ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಂ ನಾಮ। ಸಮುದಯಸಚ್ಚೇ ಏಕೋ ಲೋಭೋಯೇವ ಅರಿಯಸಚ್ಚಂನಾಮ। ಸೋಹಿ ಅತ್ತಸಮಙ್ಗಿನೋ ಸತ್ತೇ ಅತ್ತನಿಚ ಆರಮ್ಮಣಧಮ್ಮೇಸುಚ ಅಸ್ಸಾದಂ ಜನಯಿತ್ವಾ ನಿಚ್ಚಂ ವಟ್ಟದುಕ್ಖತೋ ಅನುಕ್ಕಣ್ಠಮಾನೇ ಕರೋತೀತಿ ತೇಸಂ ಲೋಭಸದಿಸೋ ಅಞ್ಞೋ ಞಾತಿವಾ ಮಿತ್ತೋವಾ ಸಹಾಯೋವಾ ಅತ್ತಾವಾ ಅತ್ತನಿಯಂವಾ ನತ್ಥಿವಿಯ ಖಾಯತಿ। ತಸ್ಮಾ ತಂಸದಿಸೋ ಅಞ್ಞೋ ಕೋಚಿ ವಟ್ಟದುಕ್ಖಸಂವಿಧಾಯಕೋನಾಮ ನತ್ಥಿ। ತಞ್ಚ ಪಜಹಿತುಂ ಸಕ್ಕೋನ್ತಸ್ಸ ಅಞ್ಞೋ ದುಜ್ಜಹೋನಾಮ ನತ್ಥಿ। ಅವಸೇಸಾಪನ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಸಾಸವಾ ಕುಸಲಾಕುಸಲಧಮ್ಮಾ ಸಮುದಯಸಚ್ಚಂನಾಮ।

ಏತ್ಥ ಸಿಯಾ, ನನು ಅವಿಜ್ಜಾಪಿ ಸಬ್ಬಸ್ಸ ವಟ್ಟದುಕ್ಖಸ್ಸ ಮೂಲಭಾವೇನ ವುತ್ತಾತಿ ಸಾಪಿ ಸಮುದಯೇ ಅರಿಯಸಚ್ಚೇಏವ ವತ್ತಬ್ಬಾತಿ। ವುಚ್ಚತೇ, ಯಥಾಹಿ ಏಕೋ ಛೇಕೋ ಉಯ್ಯಾನಪಾಲೋ ಸಮ್ಪತ್ತಿಯುತ್ತಂ ಭೂಮಿ ಭಾಗಂ ಲಭಿತ್ವಾ ಅತ್ತನೋ ಞಾಣಬಲೇನ ಭೂಮಿಭಾಗಞ್ಚ ನಾನಾಬೀಜಾನಿಚ ಅಭಿಸಙ್ಖರಿತ್ವಾ ನನ್ದನಸದಿಸಂ ಉಯ್ಯಾನಂ ಮಾಪೇಸಿ। ತತ್ಥ ಭೂಮಿ ಉಯ್ಯಾನ ಪಾಲಸ್ಸ ಬೀಜಾನಂ ರುಕ್ಖಾನಞ್ಚ ಪತಿಟ್ಠಾನಕಿಚ್ಚಂ ಸಾಧೇತಿ। ಬೀಜಾನಿಚ ಅಙ್ಕುರುಪ್ಪಾದನಕಿಚ್ಚಂ ಸಾಧೇನ್ತಿ, ಉಯ್ಯಾನಪಾಲೋಯೇವ ಪನ ಸಬ್ಬಕಿಚ್ಚಾನಿ ಸಾಧೇತಿ। ಸೋ ಹಿ ಭೂಮಿಯಂ ಬೀಜೇಸು ರುಕ್ಖೇಸುಚ ಯಂಯಂ ಕತ್ತಬ್ಬಂ ಹೋತಿ। ತಂ ಸಬ್ಬಂ ಕರೋತಿ। ಮಮೇತನ್ತಿ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹಾತಿ ರಕ್ಖತಿ। ತತೋ ಉಪ್ಪನ್ನೇ ಭೋಗೇ ಭುಞ್ಜತಿ। ತಸ್ಮಾ ಕೋ ಇದಂ ಮಾಪೇಸಿ, ಕಸ್ಸೇದಂ ಉಯ್ಯಾನನ್ತಿ ವುತ್ತೇ ಉಯ್ಯಾನಪಾಲೋಯೇವ ಮಾಪೇಸಿ। ತಸ್ಸೇದಂ ಉಯ್ಯಾನಂ ಇಚ್ಚೇವ ವುಚ್ಚತಿ। ನ ಭೂಮಿಂ ಮಾಪೇಸಿ। ಬೀಜಾನಿ ಮಾಪೇನ್ತಿ। ತೇಸಂ ಇದಂ ಉಯ್ಯಾನನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಕಾ ಪನ ಉಯ್ಯಾನಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ಪಚ್ಚಯಪರಂಪರಾತಿ ವುತ್ತೇ ಪನ ಭೂಮಿಏವ ಆದಿತೋ ವತ್ತಬ್ಬಾ। ನ ಉಯ್ಯಾನಪಾಲೋ। ನಚ ಬೀಜಾನೀತಿ। ಏವಂ ಸಮ್ಪದಮಿದಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದ ನಯಞ್ಹಿ ಪತ್ವಾ ಪಚ್ಚಯಪರಂ ಪರವಸೇನ ದುಕ್ಖ ಧಮ್ಮಾನಂ ಪವತ್ತಿ ನಿವತ್ತಿವಿಧಾನೇ ಅವಿಜ್ಜಾಏವ ಆದಿ ಪಭವಪಧಾನಭೂತಾ ಹೋತಿ, ನ ತಣ್ಹಾ। ಸಚ್ಚದೇಸನಾಯಂ ಪನ ತೇಸಂ ನಿಬ್ಬತ್ತಕಧಮ್ಮವಿಧಾನೇ ತಣ್ಹಾಏವ ಸಾಮಿಜೇಟ್ಠಕ ಪಧಾನಭೂತಾ ಹೋತಿ। ನ ಅವಿಜ್ಜಾತಿ ನತ್ಥಿ ಸಮುದಯಾರಿಯಸಚ್ಚಭಾವೇ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಓಕಾಸೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಕಿಲೇಸಾನಂ ತದಙ್ಗನಿರೋಧವಿಕ್ಖಮ್ಭನ ನಿರೋಧಾ ನಿರೋಧಸಚ್ಚಂನಾಮ। ನಿಬ್ಬಾನಂ ನಿರೋಧಾರಿಯಸಚ್ಚಂನಾಮ। ಛಸು ಲೋಕಿಯವಿಸುದ್ಧೀಸು ಮಗ್ಗಙ್ಗಾನಿ ಮಗ್ಗಸಚ್ಚಂ ನಾಮ। ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕೋ ಲೋಕುತ್ತರಮಗ್ಗೋಏವ ಮಗ್ಗಅರಿಯಸಚ್ಚಂನಾಮಾತಿ।

ಅರಿಯಸದ್ದೋ ಚೇತ್ಥ ಕತ್ಥಚಿ ಕದಾಚಿ ಕೇಸಞ್ಚಿ ಕುತೋಚಿ ಕಥಞ್ಚಿ ಅವಿತಥಭಾವೇನ ಉತ್ತಮತ್ಥವಾಚಕೋತಿ। ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ವುತ್ತನಯೇನ ಸಚ್ಚಸದ್ದಸ್ಸ ಅತ್ಥೋ ವಿಭಾವಿತೋ **ದುಕ್ಖಂಅರಿಯ ಸಚ್ಚ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಪೀಳನಟ್ಠೋ, ಸಙ್ಖತಟ್ಠೋ, ಸನ್ತಾಪಟ್ಠೋ, ವಿಪರಿಣಾಮಟ್ಠೋತಿ ಇಮೇಹಿ ಚತೂಹಿ ಅತ್ಥೇಹಿ ಚಕ್ಖಾದಿಕಸ್ಸ ಏಕೇಕಸ್ಸ ತೇಭೂಮಕಧಮ್ಮಸ್ಸ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ತತ್ಥ ಸಙ್ಖತಟ್ಠ ವಿಪರಿಣಾಮಟ್ಠಾ ಪುಬ್ಬೇ ಸಙ್ಖಾರ ದುಕ್ಖವಿಪರಿಣಾಮದುಕ್ಖೇಸು ವುತ್ತನಯಾಏವ। ಪದತ್ಥತೋಪನ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಸಙ್ಖರೀಯತೀತಿ ಸಙ್ಖತೋ। ಪಗೇವ ಕಮ್ಮಾದಿಪಚ್ಚಯಾಭಿಸಙ್ಖರಣದುಕ್ಖೇನ ವಿನಾ ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ನಪವತ್ತತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ವಿರೂಪೋ ಹುತ್ವಾ ಪರಿಣಾಮೋ ವಿಪರಿಣಾಮೋ। ಪರಿಹಾನಿಚೇವ ಪರಿಭೇದೋಚ। ಪೀಳನಟ್ಠೋತಿ ಏತ್ಥ ಪೀಳಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಪೀಳನಂ। ಪೀಳೇತೀತಿ ಪೀಳನಂ। ಪೀಳೀಯತೇ ಪೀಳನಂ। ಅತ್ಥೋತಿ ಸಭಾವೋ। ಪೀಳನಂ ಅತ್ಥೋ ಯಸ್ಸಾತಿ ವಿಗ್ಗಹೋ। ತತ್ಥ ಯಥಾ ಏಕಿಸ್ಸಾ ದುಗ್ಗತಿತ್ಥಿಯಾ ಕುಚ್ಛಿಮ್ಹಿ ಪುತ್ತೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಸೋಚ ನಾನಾರೋಗೇಹಿ ಸಯಂ ನಿಚ್ಚಂ ಪೀಳಿತೋ ಹುತ್ವಾ ಪಟಿಜಗ್ಗನದುಕ್ಖೇಹಿ ಮಾತರಞ್ಚ ನಿಚ್ಚಂ ಪೀಳೇತಿಯೇವ। ಯಞ್ಚ ತಸ್ಸಾ ಕುಚ್ಛಿಮ್ಹಿ ತಾದಿಸಸ್ಸ ಪುತ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಂ, ತಞ್ಚ ತಸ್ಸಾ ಇತ್ಥಿಯಾ ಪೀಳನಕಿಚ್ಚಮೇವ ಹೋತಿ। ಏವಮೇವಂ ಯೇ ಚಕ್ಖಾದಯೋ ಧಮ್ಮಾ ಜರಾಮರಣೇಹಿ ನಿಚ್ಚಂ ಪೀಳೀಯನ್ತಿ, ತೇ ಪಟಿಜಗ್ಗನದುಕ್ಖೇಹಿ ತಂ ಸಮಙ್ಗೀನಂ ಪುಗ್ಗಲಂ ನಿಚ್ಚಂ ಪೀಳೇನ್ತಿಯೇವ। ಯಞ್ಚ ತಸ್ಸ ಸನ್ತಾನೇ ತೇಸಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಂ, ತಞ್ಚ ತಸ್ಸ ಪೀಳನಕಿಚ್ಚಮೇವಾತಿ। ಯಥಾಹಯೋ ಭಿಕ್ಖವೇ ಚಕ್ಖುಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದೋ ಠಿತಿ ಅಭಿನಿಬ್ಬತ್ತಿ ಪಾತುಭಾವೋ। ದುಕ್ಖಸ್ಸೇಸೋ ಉಪ್ಪಾದೋ। ರೋಗಾನಂ ಠಿತಿ ಜರಾಮರಣಸ್ಸ ಪಾತುಭಾವೋ। ಯೋ ಭಿಕ್ಖವೇ ಸೋತಸ್ಸ ಘಾನಸ್ಸ ಜಿವ್ಹಾಯ ಕಾಯಸ್ಸ ಮನಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದೋತಿಆದಿ।

ಸನ್ತಾಪಟ್ಠೋತಿ ರಾಗಗ್ಗಿಆದೀಹಿ ಏಕಾದಸಹಿ ಅಗ್ಗೀಹಿ ಭುಸಂ ಪರಿದಯ್ಹನಟ್ಠೋ। ಯಥಾಹ -

> ಚಕ್ಖುಂ ಆದಿತ್ತಂ। ಕೇನ ಆದಿತ್ತಂ। ರಾಗಗ್ಗಿನಾ ಆದಿತ್ತಂ। ದೋಸಗ್ಗಿನಾ। ಮೋಹಗ್ಗಿನಾ। ಜಾತಿಯಾ। ಜರಾಯ। ಮರಣೇನ। ಸೋಕೇನ। ಪರಿದೇವೇನ। ದುಕ್ಖೇನ। ದೋಮನಸ್ಸೇನ। ಉಪಾಯಾಸೇನ ಆದಿತ್ತನ್ತಿ ವದಾಮಿ। ಸೋತಂ ಆದಿತ್ತಂ। ಘಾನಂ ಆದಿತ್ತಂ। ಜಿವ್ಹಾ ಆದಿತ್ತಾ। ಕಾಯೋ ಆದಿತ್ತೋ। ಮನೋ ಆದಿತ್ತೋತಿ।

ಆದಿಪನಂ ಸನ್ತಾಪನಂ ಪರಿದಯ್ಹನನ್ತಿ ಇಧ ಅತ್ಥತೋ ಏಕನ್ತಿ। ಏತ್ಥ ಸಿಯಾ, ಅರಿಯಮಗ್ಗೋಪಿ ಚಿರಕಾಲಂ ಪಾರಮಿತಾಭಿಸಙ್ಖರಣದುಕ್ಖೇನ ಅನ್ತಿಮಭವೇಚ ಸೀಲಾದಿವಿಸುದ್ಧಿಭಾವನಾಭಿಸಙ್ಖರಣದುಕ್ಖೇನ ಪುಗ್ಗಲಂ ಸುಸಂ ಪೀಳೇತಿಯೇವ। ತಥಾ ವಿಪರಿಣಾಮಧಮ್ಮೋಚ। ತಸ್ಮಾ ಸೋಪಿ ಪಿಳನಾದಿಅತ್ಥೇನ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಸಙ್ಗಹೋ ಸಿಯಾತಿ।ನ। ಸಬ್ಬದುಕ್ಖಸನ್ತಿ ವಂಹತ್ತಾ। ಸೋ ಹಿ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಂ ಅಭಿಸಙ್ಖರಣದುಕ್ಖಂ ಪರಿಪುಣ್ಣಂ ಅನುಭೂತಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಸಕಿಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೋ ಸಬ್ಬಂ ಕಿಲೇಸಜಾತಂ ಖೇಪೇನ್ತೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ನಿರುಜ್ಝಮಾನೋಚ ಸಬ್ಬಂ ಆಯತಿಂ ಅನಮತಗ್ಗೇ ಸಂಸಾರೇ ವಟ್ಟದುಕ್ಖಂ ವೂಪಸಮೇನ್ತೋ ನಿರುಜ್ಝತಿ। ವೂಪಸನ್ತಂಚ ಅನಾಗತ ದುಕ್ಖಂ ಉಪಾದಾಯ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಂ ಅಭಿಸಙ್ಖರಣದುಕ್ಖಂ ಗಣನುಪಗಂ ನಹೋತಿ। ಭಿಜ್ಜನ್ತೋಚ ಅನುತ್ತರಂ ವಿಮುತ್ತಿಸುಖಂ ದತ್ವಾವ ಭಿಜ್ಜತಿ। ತಸ್ಮಾ ತಸ್ಸ ವಿಪರಿಣಾಮಪಚ್ಚಯಾಪಿ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಕಾಚಿ ಹಾನಿನಾಮ ನತ್ಥೀತಿ ನ ಸೋ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಸಙ್ಗಹೋತಿ। ಲೋಕಿಯಧಮ್ಮಾ ಪನ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾ ಪವತ್ತ ಮಾನಾಚ ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತಪಕಾರೇಹಿ ಸಙ್ಖಾರದುಕ್ಖೇಹಿ ಭುಸಂ ಪೀಳೇತ್ವಾ ಏವ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ ಪವತ್ತನ್ತಿಚ। ನಿರುಜ್ಝಮಾನಾ ಮಹನ್ತಂ ಪರಿಳಾಹದುಕ್ಖಂ ಜನೇತ್ವಾ ಅಪರಿಯನ್ತೇ ಖುರಚಕ್ಕಸದಿಸೇ ವಟ್ಟದುಕ್ಖಯನ್ತೇ ಪುಗ್ಗಲಂ ಯೋಜೇನ್ತಾವ ನಿರುಜ್ಝನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ತೇಏವ ಪೀಳನಾದಿಅತ್ಥೇಹಿ ಏಕನ್ತದುಕ್ಖಾ ಹೋನ್ತೀತಿ। ಏತೇನ ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸಪಿ ಸಮ್ಪಾಪಕಪಚ್ಚಯಾಭಿಸಙ್ಖರಣಲೇಸಂ ಗಹೇತ್ವಾ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚತ್ತಪಸಙ್ಗೋ ನಿವತ್ತಿತೋ ಹೋತೀತಿ।

ದುಕ್ಖಸಮುದಯೋ ಅರಿಯಸಚ್ಚನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಭವಾಭವಸಙ್ಖಾತಂ ದುಕ್ಖಕ್ಖನ್ಧಂ ಸಮುದೇತಿ। ಪುನಪ್ಪುನಂ ಅಬ್ಬೋಚ್ಛಿನ್ನಂ ಕತ್ವಾ ಉದಯತಿ ಉಟ್ಠಾಪೇತಿ ವಡ್ಢೇತಿವಾತಿ ದುಕ್ಖಸಮುದಯೋ, ಆಯೂಹನಟ್ಠೋ, ನಿದಾನಟ್ಠೋ, ಸಂಯೋಗಟ್ಠೋ, ಪಲಿಬೋಧಟ್ಠೋತಿ ಚತೂಹಿ ಅತ್ಥೇಹಿ ಲೋಭಸ್ಸ ದುಕ್ಖಸಮುದಯತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ತತ್ಥ ಆಯೂಹನಟ್ಠೋತಿ ಭವಾಭವ ಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂ ಭವೇಪಿ ವತ್ಥುಕಾಮಪಟಿಸಂಯುತ್ತಸ್ಸ ದುಕ್ಖಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ ಭಿಯ್ಯೋ ಪರಿಬ್ಯೂಹನಟ್ಠೋ ರಾಸಿಕರಣಟ್ಠೋ ನಿದಾನಟ್ಠೋತಿ ತದೇವ ನಿರನ್ತರಂ ಕತ್ವಾ ಅನುಪ್ಪದಾನಟ್ಠೋ ನಿಯ್ಯಾತನಟ್ಠೋತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಸಂಯೋಗಟ್ಠೋತಿ ದುಕ್ಖಕ್ಖನ್ಧಸ್ಮಿಂಏವ ದಳ್ಹಂ ಬನ್ಧನಟ್ಠೋ। ಪಲಿಬೋಧಟ್ಠೋತಿ ತತೋ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಮುಚ್ಚನುಪಾಯಸ್ಸ ನೀವಾರಣ ವಸೇನ ಪಲಿಬುನ್ಧನಟ್ಠೋ ಉಪರುನ್ಧನಟ್ಠೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ದುಕ್ಖನಿರೋಧೋ ಅರಿಯಸಚ್ಚ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ವಟ್ಟದುಕ್ಖಸ್ಸ ನಿರುಜ್ಝನಂ ಅನುಪ್ಪಾದ ಧಮ್ಮತಾಪತ್ತಿ ವಸೇನ ಖಿಯ್ಯಾನಂ ದುಕ್ಖನಿರೋಧೋ। ದುಕ್ಖಂ ವಾ ನಿರುಜ್ಝತಿ ನಪವತ್ತತಿ ಏತಸ್ಮಿನ್ತಿ ದುಕ್ಖನಿರೋಧೋ। ನಿಸ್ಸರಣಟ್ಠೋ ವಿವೇಕಟ್ಠೋ, ಅಸಙ್ಖತಟ್ಠೋ, ಅಮತಟ್ಠೋತಿ ಚತೂಹಿ ಅತ್ಥೇಹಿ ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ದುಕ್ಖನಿರೋಧತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ತತ್ಥ ನಿಸ್ಸರಣಟ್ಠೋತಿ ನಿಸ್ಸರಣ ವಿಮುತ್ತಿಯಾ ವಿಮುಚ್ಚನಟ್ಠೋ। ವಿವೇಕಟ್ಠೋತಿ ವಟ್ಟದುಕ್ಖಪಲಿಬೋಧತೋ ವಿವಿಚ್ಚನಟ್ಠೋ। ಅಸಙ್ಖತಟ್ಠೋತಿ ಸಙ್ಖಾರದುಕ್ಖಸ್ಸ ಅಭಾವಟ್ಠೋ। ಅಮತಟ್ಠೋತಿ ಮರಣದುಕ್ಖಸ್ಸ ಅಭಾವಟ್ಠೋತಿ।

ದುಕ್ಖನಿರೋಧಗಾಮಿನಿಪಟಿಪದಾತಿ ಏತ್ಥ ದುಕ್ಖನಿರೋಧಂ ಗಮೇತಿ ಸಮ್ಪಾಪೇತೀತಿ ದುಕ್ಖನಿರೋಧಗಾಮಿನೀ। ಅತ್ತನೋ ಸನ್ತಾನೇ ಪಟಿಲಾಭಕರಣ ವಸೇನ ಪಟಿಪಜ್ಜಿತಬ್ಬಾತಿ ಪಟಿಪದಾ। ದುಕ್ಖನಿರೋಧಗಾಮಿನೀಚ ಸಾ ಪಟಿಪದಾ ಚಾತಿ ವಿಗ್ಗಹೋ। ನಿಯ್ಯಾನಟ್ಠೋ, ಹೇತ್ವಟ್ಠೋ, ದಸ್ಸನಟ್ಠೋ, ಅಧಿಪತೇಯ್ಯಟ್ಠೋತಿ ಚತೂಹಿ ಅತ್ಥೇಹಿ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕಮಗ್ಗಸ್ಸ ದುಕ್ಖನಿರೋಧಮಗ್ಗತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ತತ್ಥ ನಿಯ್ಯಾನಟ್ಠೋತಿ ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಾ ಸಙ್ಖಾರಾತಿಆದಿಕಂ ವಟ್ಟಸೋತಂ ಪಟಿನಿವತ್ತೇತ್ವಾ ಅವಿಜ್ಜಾನಿರೋಧಾ ಸಙ್ಖಾರನಿರೋಧೋತಿಆದಿಕಂ ವಟ್ಟಪಟಿಸೋತಂ ಅಭಿಮುಖಂ ನಿಗ್ಗಮನಟ್ಠೋ। ಹೇತ್ವಟ್ಠೋತಿ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಅರಿಯಗುಣಾನಂ ಸುಪ್ಪತಿಟ್ಠಿತಭಾವ ಸಾಧನಟ್ಠೋ। ದಸ್ಸನಟ್ಠೋತಿ ಅಞ್ಞಾಣಅದಸ್ಸನಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಸಮ್ಮೋಹಸ್ಸ ಪಹಾನ ವಸೇನ ಚತುಸಚ್ಚಧಮ್ಮಸ್ಸ ಪಟಿವಿಜ್ಝನಟ್ಠೋ। ಅಧಿಪತೇಯ್ಯಟ್ಠೋತಿ ತಣ್ಹಾ ದಾಸಬ್ಯವಿಮುತ್ತಿಯಾ ಭೂಜಿಸ್ಸಭಾವಪತ್ತಿವಸೇನ ಸಯಮೇವ ಅತ್ತನೋ ಅಧಿಪತಿ ಹುತ್ವಾ ವಿರೋಚನಟ್ಠೋ। ಲೋಕಿಯಮಗ್ಗಾ ಹಿ ತಣ್ಹಾಯ ಆರಮ್ಮಣಭಾವೇ ಠಿತಾ ತಣ್ಹಾದಾಸಬ್ಯಂ ನಾತಿವತ್ತನ್ತೀತಿ। ಏತ್ಥಚ ಇಮೇ ಸತ್ತಾನಾಮ ಏಕನ್ತೇನ ದುಕ್ಖಪಟಿಕೂಲಾ ಹೋನ್ತಿ ದುಕ್ಖಭೀರುಕಾ। ಯೇಚ ಅತ್ತನಿ ದುಕ್ಖಂ ಜನೇನ್ತಿ। ತೇಸು ವೇರಿಸಞ್ಞಂ ಉಪ್ಪಾದೇನ್ತಿ। ಅತ್ತನೋ ಪನ ಏಕನ್ತದುಕ್ಖಂವಾ ಏಕನ್ತದುಕ್ಖಜನಕಂವಾ ತೇ ನಜಾನನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ತೇ ಅತ್ತನೋ ದುಕ್ಖಮುತ್ತಿಯಾ ಯಂ ಯಂ ಕಮ್ಮಂ ಆಯೂಹನ್ತಿ। ತಂ ತಂ ಅತ್ತನೋ ದುಕ್ಖವಡ್ಢಿಯಾಏವ ಸಮ್ಪಜ್ಜತಿ। ಕಿಂ ಪನ ಏಕನ್ತದುಕ್ಖಂ, ಕಿಂಚ ಏಕನ್ತ ದುಕ್ಖಜನಕನ್ತಿ। ಅತೀತಾನಾಗತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಭೂತಾ ಅತ್ತನೋ ಅತ್ತನೋ ಅತ್ತಹಾವಪರಿಯಾಪನ್ನಾ ತೇಭೂಮಕಧಮ್ಮಾಏವ ಅತ್ತನೋ ಅತ್ತನೋ

ಏಕನ್ತದುಕ್ಖಾನಾಮ। ಕಸ್ಮಾ, ತೇಹಿ ಮುತ್ತೇಏವ ಸಬ್ಬದುಕ್ಖೇಹಿ ಮುಚ್ಚನತೋ, ಅಮುತ್ತೇಚ ಅಮುಚ್ಚನತೋತಿ। ಅತ್ತನೋ ತಣ್ಹಾಏವ ಅತ್ತನೋ ಏಕನ್ತದುಕ್ಖಜನಕಂನಾಮ। ಕಸ್ಮಾ, ತಾಯ ಪಹೀನಾಯಏವ ಏಕನ್ತ ದುಕ್ಖೇಹಿ ಮುಚ್ಚನತೋ, ಅಪಹೀನಾಯಚ ಅಮುಚ್ಚನತೋತಿ।

ತಥಾ ಇಮೇ ಸತ್ತಾ ಏಕನ್ತೇನ ಸುಖಕಾಮಾ ಹೋನ್ತಿ ಸುಖಾಭಿನನ್ದಿನೋ। ಯೇಚ ಅತ್ತನಿ ಸುಖಂ ಜನೇನ್ತಿ। ತೇಸು ಪಿಯಮಿತ್ತಸಞ್ಞಂ ಉಪ್ಪಾದೇನ್ತಿ। ಅತ್ತನೋಪನ ಏಕನ್ತಸುಖಂವಾ ಏಕನ್ತಸುಖಮಗ್ಗಂವಾತೇ ನಜಾನನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ತೇ ಅತ್ತನೋ ಸುಖವಡ್ಢಿಯಾ ಯಂ ಯಂ ಕಮ್ಮಂ ಆಯೂಹನ್ತಿ। ತಂ ತಂ ಅತ್ತನೋ ದುಕ್ಖವಡ್ಢಿಯಾಏವ ಸಮ್ಪಜ್ಜತಿ। ಕಿಂ ಪನ ಏಕನ್ತಸುಖಂ ಕೋಚ ಏಕನ್ತ ಸುಖಮಗ್ಗೋತಿ। ಏಕನ್ತದುಕ್ಖಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅಭಾವೋಏವ ಅತ್ತನೋ ಏಕನ್ತ ಸುಖಂನಾಮ। ಏಕನ್ತದುಕ್ಖಜನಕಸ್ಸ ಪಹಾನಮಗ್ಗೋಏವ ಅತ್ತನೋ ಏಕನ್ತ ಸುಖಮಗ್ಗೋನಾಮಾತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಇಮಾನಿ ಚತುಸಚ್ಚಪದಾನಿ ಕಥೇಸೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

[೨೨೩] ಯಂ ಪನ **ವಿಭಾವನಿಯಂ**

"ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಅನುಪ್ಪಾದನಿರೋಧೋ ಏತ್ಥ ಏತೇನಾತಿವಾ ದುಕ್ಖನಿರೋಧೋ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಏತೇನಾತಿ ಇದಂ ನಯುಜ್ಜತಿ।

ನ ಹಿ ನಿಬ್ಬಾನಂ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಅನುಪ್ಪಾದನಿರೋಧ ಕ್ರಿಯಾಸಾಧನೇ ದುಕ್ಖೇನ ಸಹಕಾರೀ ಕಾರಣಂ ಹೋತೀತಿ। **ಸೇಸಚೇತಸಿಕಾತಿ** ವೇದನಾ ಸಞ್ಞಾಹಿ ಸೇಸಾ ಪಞ್ಞಾಸ ಚೇತಸಿಕಾ। ಅತೀತಾದಿವಸೇನ ತಿವಿಧ ಭಿನ್ನಾನಂ ಅಜ್ಝತ್ತಾದಿ ಓಳಾರಿಕಾದಿ ಹೀನಾದಿ ದೂರಾದಿವಸೇನ ದುವಿಧಭಿನ್ನಾನಞ್ಚ ಧಮ್ಮಾನಂ ರಾಸಟ್ಠೇನ ಖನ್ಧವೋಹಾರೋ ಹೋತಿ। ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಪನ ತಾದಿ ಸೋ ಭೇದೋ ನತ್ಥೀತಿ ವುತ್ತಂ **ಭೇದಾಭಾವೇನಾ**ತಿಆದಿ। ತಞ್ಹಿ ಅತೀತಾದಿಕೇ ತಿವಿಧಭೇದೇ ಏಕಂಪಿ ನ ಹೋತಿ। ಕಸ್ಮಾ, ಅನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬ ಧಮ್ಮತ್ತಾ। ತಞ್ಹಿ ತೇಕಾಲಿಕಧಮ್ಮಾನಂ ಖಯವಿರಾಗನಿರೋಧಭೂತೋ ಅನಿಮಿತ್ತ ಧಮ್ಮೋಯೇವ ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಾ ಇದಂ ಅತೀತೇ ಅಸುಕಬುದ್ಧಕಾಲೇ ನಿಬ್ಬಾನಂ। ಇದಂ ಅನಾಗತೇ। ಇದಂ ಏತರಹೀತಿ ಏವಂ ಕಾಲಭೇದೇನ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಂ ನಹೋತಿ। ತಥಾ ದಿಸಾ ದೇಸಠಾನಭೇದೇನ ಪರಿನಿಬ್ಬುತಪುಗ್ಗಲಭೇದೇನ ಚ। ಕೇವಲಂ ಪನ ಅನಮತಗ್ಗೇ ಸಂಸಾರವಟ್ಟೇ ಯತ್ತಕಾನಿ ಅನತ್ಥ ಪದಾನಿ ದಿಸ್ಸನ್ತಿ। ತಪ್ಪಟಿಪಕ್ಖಸಿದ್ಧೇಹಿ ಗುಣಪದೇಹಿಏವ ತಂ ಕಥೇ ತಬ್ಬನ್ತಿ। ದುಕೇಸು ಪನ ಅಜ್ಝತ್ತದುಕಂ ಪತ್ವಾ ತಂ ಬಹಿದ್ಧಾಏವ ಹೋತಿ। ನ ಅಜ್ಝತ್ತಂ। ಓಳಾರಿಕದುಕಂ ಪತ್ವಾ ಸುಖುಮಮೇವ ಹೋತಿ, ನ ಓಳಾರಿಕಂ। ಹೀನದುಕಂ ಪತ್ವಾ ಪಣೀತಮೇವ ಹೋತಿ, ನ ಹೀನಂ। ದೂರೇ ದುಕಂ ಪತ್ವಾ ದೂರೇಏವ ಹೋತಿ, ನ ಸನ್ತಿಕೇತಿ। **ಖನ್ಧಸಙ್ಗಹನಿಸ್ಸಟ**ನ್ತಿ ಖನ್ಧಸಙ್ಗಹತೋ ವಿಮುತ್ತಂ।

ದ್ವಾರಾಲಮ್ಬಣಭೇದೇನಾತಿ ದ್ವಾರಛಕ್ಕ ಆರಮ್ಮಣಛಕ್ಕಾನಂ ಭೇದೇನ। ಆಯತನಾನಿ ದ್ವಾದಸ ಭವನ್ತೀತಿ ಯೋಜನಾ। ಏತ್ಥಚ ದ್ವಾರಛಕ್ಕಂ ಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣಂಏವಾತಿ ಸೇಸಧಮ್ಮಾಲಮ್ಬಣಂ ಸನ್ಧಾಯ ಆರಮ್ಮಣಛಕ್ಕಂ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **ದ್ವಾರಾ**।ಲ। **ಪರಿಯಾಯೇನಾ**ತಿ ಛನ್ನಂ ದ್ವಾರಾನಂ ಛನ್ನಂ ಆಲಮ್ಬಣಾನಂ ತೇಸು ದ್ವಾರಾಲಮ್ಬಣೇಸು ಉಪ್ಪನ್ನಾನಂ ವಿಞ್ಞಾಣಾನಞ್ಚ ಕಮೇನ ಧಾತುಯೋ ಅಟ್ಠಾರಸ ಭವನ್ತೀತಿ ಯೋಜನಾ। ಏತ್ಥಪಿ ದ್ವಾರಛಕ್ಕೇ ಮನೋದ್ವಾರಂ ವಿಞ್ಞಾಣೇಕದೇಸಮೇವ ಹೋತಿ। ದ್ವಾರಛಕ್ಕಂ ವಿಞ್ಞಾಣಸತ್ತಕಞ್ಚ ಧಮ್ಮಾ ಲಮ್ಬಣೇಕದೇಸಮೇವಾತಿ। ಮಗ್ಗೋ ಲೋಕುತ್ತರೋ ಮಗ್ಗೋನಾಮ ಮತೋತಿ ಯೋಜನಾ। ಮಗ್ಗಯುತ್ತಾ ಏಕೂನತಿಂಸಧಮ್ಮಾ ಫಲಭೂತಾಚ ಸತ್ತತಿಂಸ ಧಮ್ಮಾ ಚತುಸಚ್ಚ ವಿನಿಸ್ಸಟಾ ಚತೂಹಿ ಅರಿಯಸಚ್ಚೇಹಿ ವಿನಿಸ್ಸಟಾ ವಿಮುತ್ತಾ। ಯಮೇತ್ಥ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ತಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತಮೇವಾತಿ।

ಇತಿ ಪರಮತ್ಥದೀಪನಿಯಾನಾಮ ಅಭಿಧಮ್ಮತ್ಥಸಙ್ಗಹಸ್ಸ

ಚತುತ್ಥವಣ್ಣನಾಯ ಸಮುಚ್ಚಯ ಸಙ್ಗಹಸ್ಸ

ಪರಮತ್ಥದೀಪನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಪಚ್ಚಯ ಸಙ್ಗಹ ಪರಮತ್ಥದೀಪನೀ

೧೮೬. ಏವಂ ಸತ್ತಹಿ ಪರಿಚ್ಛೇದೇಹಿ ಪಠಮಸ್ಸ ನಾಮರೂಪಪರಿಚ್ಛೇದ ಞಾಣಸ್ಸ ವಿಧಾನಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ದುತೀಯಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಪರಿಗ್ಗಹಞಾಣಸ್ಸ ವಿಧಾನಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **ಯೇಸಂಸಙ್ಖತಧಮ್ಮಾ**ನನ್ತಿಆದಿ ಮಾಹ। ಇದಾನಿ ಯೇಸಂ ಸಙ್ಖತಧಮ್ಮಾನಂ ಸಙ್ಖತಾಸಙ್ಖತಭೂತಾ ಯೇಧಮ್ಮಾ ಯಥಾ ಯೇಹಿ ಹೇತಾದೀಹಿ ಪಚ್ಚಯಾಕಾರೇಹಿ ಪಚ್ಚಯಾ ಉಪಕಾರಕಾ ಹೋನ್ತಿ। ತಂ ವಿಭಾಗಂ ತೇಸಂ ಸಙ್ಖತಧಮ್ಮಾನಂ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಭೂತಾನಂ ವಿಭಾಗಞ್ಚ ತೇಸಂ ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮಾನಂ ವಿಭಾಗಞ್ಚ ತೇಸಂಪಚ್ಚಯಾಕಾರಾನಂ ಇಹ ವಿಭಾಗಞ್ಚ ಇಮಸ್ಮಿಂ ವುಚ್ಚಮಾನೇ ಪಚ್ಚಯಸಙ್ಗಹೇ ಯಥಾರಹಂ ಪವಕ್ಖಾಮೀತಿ ಯೋಜನಾ।

[೨೨೪] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

“ಪಚ್ಚಯೇ ದಸ್ಸೇತು”ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ತಂ ವಿಭಾಗನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ನ ಸಮೇತಿ।

[೨೨೫] ಯಞ್ಚ **ತತ್ಥ**

“ಇಹ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸಮುಚ್ಚಯ ಸಙ್ಗಹಾನನ್ತರೇ ಠಾನೇ”ತಿ ಇಹ ಸದ್ದಸ್ಸ ಅತ್ಥವಿಭಾವನಂ ವುತ್ತಂ। ತಂಪಿ ನ ಯುಜ್ಜತಿ।

ಏತಸ್ಮಿಞ್ಚಿ ಅತ್ಥೇ ಸತಿ ಇದಾನಿ ಸದ್ದೋ ನಿರತ್ಥಕೋ ಹೋತೀತಿ, ಪಟಿಚ್ಚ ಫಲಂ ಸಮುಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಏತಸ್ಮಾತಿ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದೋ। ತತ್ಥ ಪಟಿಚ್ಚಾತಿ ಅವಿನಾ, ಅಮುಞ್ಚಿತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅವಿಜ್ಜಾದಿಕೋ ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮೋತಿ ವಣ್ಣೇನ್ತಿ। ಅಥವಾ, ಸಮುಪ್ಪಜ್ಜನಂ ಸಮುಪ್ಪಾದೋ। ಸಹಜಾತಧಮ್ಮೇಹಿ ಸಹೇವ ಕಲಾಪವಸೇನ ಅಭಿನಿಬ್ಬತ್ತಿ ಪಾತುಭಾವೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯಥಾಸಕಂ ಪಚ್ಚಯಂ ಪಟಿಚ್ಚ ತೇನ ಅವಿನಾಭಾವೀಹುತ್ವಾ ಸಮುಪ್ಪಾದೋ ಪಟಿಚ್ಚ ಸಮುಪ್ಪಾದೋ, ಅತ್ಥತೋ ಪನ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಪಚ್ಚಯಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಭೂತಾನಂ ಸಙ್ಖತ ಧಮ್ಮಾನಂ ಪಚ್ಚಯಾಯತ್ತವುತ್ತಿತಾಸಙ್ಖಾತಂ ಸಬ್ಬಸಙ್ಖತಸಾಧಾರಣಂ ಏಕಂ ಸಾಮಞ್ಞಲಕ್ಖಣಂ। ಯಂ ಇದಪ್ಪಚ್ಚಯತಾತಿಚ ವುಚ್ಚತಿ। ತತ್ಥಚ ಇದಪ್ಪಚ್ಚಯ ತಾತಿ ಅಯಂ ಇಮಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ ಅಯಂ ಇಮಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋತಿ ಏವಂ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬೋ ಅಯಂ ಪಚ್ಚಯೋ ಏತೇಸನ್ತಿ ಇದಪ್ಪಚ್ಚಯಾ। ಸಙ್ಖತಧಮ್ಮಾ। ಇದಪ್ಪಚ್ಚಯಾನಂ ಭಾವೋ ಇದಪ್ಪಚ್ಚಯತಾ। ಯಥಾವುತ್ತ ಸಾಮಞ್ಞಲಕ್ಖಣಂ ಏವಾತಿ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ, ನ ಪಟಿಚ್ಚ ಫಲಂ ಸಮುಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಏತಸ್ಮಾತಿ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದೋ। ಅವಿಜ್ಜಾದಿಕೋ ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮೋತಿಚ ಇಮೇಸಂ ಪಚ್ಚಯಾ ಇದಪ್ಪಚ್ಚಯಾ। ಇದಪ್ಪಚ್ಚಯಾಏವ ಇದಪ್ಪಚ್ಚಯತಾತಿಚ। ವಿಸುದ್ಧಿಮಗ್ಗೇ ಪನ ಸಮುಪ್ಪಜ್ಜನಂ ಸಮುಪ್ಪಾದೋತಿ ಅಯಮತ್ಥೋ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತೋ। ಪಾಳಿಯಂ ಪನ ಅಯಮೇವ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ ವಿಯ ದಿಸ್ಸತಿ। ಯಥಾಹ -

> ಕತಮೋಚ ಭಿಕ್ಖವೇ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದೋ। ಜಾತಿಪಚ್ಚಯಾ ಭಿಕ್ಖವೇ ಜರಾಮರಣಂ, ಉಪ್ಪಾದಾವಾ ತಥಾಗತಾನಂ ಅನುಪ್ಪಾದಾವಾ ತಥಾಗತಾನಂ ಠಿತಾವ ಸಾ ಧಾತು, ಧಮ್ಮಟ್ಠಿತತಾ ಧಮ್ಮನಿಯಾಮತಾ ಇದಪ್ಪಚ್ಚಯತಾತಿ।ಲ। ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಾ ಸಙ್ಖಾರಾ ಉಪ್ಪಾದಾವಾ।ಲ। ಇದಪ್ಪಚ್ಚಯತಾ। ಇತಿ ಖೋ ಭಿಕ್ಖವೇ ತತ್ರ ತಥತಾ ಅವಿತಥತಾ ಅನಞ್ಞಥತಾ ಇದಪ್ಪಚ್ಚಯತಾ। ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ಭಿಕ್ಖವೇ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದೋತಿ।

ಏತ್ಥ ಹಿ ಠಿತಾವ ಸಾ ಧಾತೂತಿಆದಿನಾ ತತ್ರ ತಥತಾ ಅವಿತಥತಾತಿಆದಿನಾಚ ಯಥಾವುತ್ತಂ ಇದಪ್ಪಚ್ಚಯತಾ ಸಙ್ಖಾತಂ ಸಾಮಞ್ಞ ಲಕ್ಖಣಮೇವ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದೋನಾಮಾತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ನ ಚೇತ್ಥ ಭಾವಸಾಧನೇ ಕತೇ ಸತಿ ಪಟಿಚ್ಚಸದ್ದೇನ ಸಹ ಸಮುಪ್ಪಾದಸದ್ದಸ್ಸ ಅಸಮಾನಕತ್ತುತಾಸಙ್ಖಾತೋ ಬ್ಯಞ್ಜನಯುತ್ತಿವಿರೋಧೋ ಅತ್ಥಿ। ಯೋ ಪಟಿಚ್ಚ ಕ್ರಿಯಾಯ ಕತ್ತಾ, ತಸ್ಸೇವ ಸಮುಪ್ಪಾದಕ್ರಿಯಾಯಪಿ ಕತ್ತುತಾ ಸಮ್ಭವತೋ। ನ ಹಿ ಕ್ರಿಯಾನಾಮ ಕತ್ತುರಹಿತಾಸಮ್ಭವತೀತಿ। ಸಙ್ಖತಧಮ್ಮೇಸುಚ ಗಮ್ಭೀರೇಸು ಸತಿ ಅನಿಚ್ಚತಾದಿಲಕ್ಖಣಂ ವಿಯ ಇದಂಪಿ ಸಙ್ಖತಲಕ್ಖಣಂ ಗಮ್ಭೀರಮೇವ ಹೋತೀತಿ ನಯಿಧ ಗಮ್ಭೀರವಚನವಿರೋಧೋ ಸಮ್ಭವತಿ।

ಅಥಖೋ ಸಙ್ಖತಧಮ್ಮತೋ ಸಙ್ಖತಲಕ್ಖಣಮೇವ ಗಮ್ಭೀರತರಂ ಹೋತೀತಿ। ತಾದಿಸೇನ ಪನ ಸಾಮಞ್ಞಲಕ್ಖಣೇನ ಸಮ್ಪನ್ನಾ ಯಥಾವುತ್ತಾ ಅವಿಜ್ಜಾದಯೋ ಸಙ್ಖತಧಮ್ಮಾ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪನ್ನಾನಾಮ। ಯಥಾಹ-ಕತಮೇಚ ಭಿಕ್ಖವೇ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪನ್ನಾಧಮ್ಮಾ ಜರಾಮರಣಂ ಭಿಕ್ಖವೇ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪನ್ನಂ।ಲ। ಅವಿಜ್ಜಾ ಭಿಕ್ಖವೇ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪನ್ನಾತಿ। ಇತಿ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಪಚ್ಚಯಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನ ಭೂತಾನಂ ಸಙ್ಖತಧಮ್ಮಾನಂ ಪಚ್ಚಯಾ ಸತ್ತ ವುತ್ತಿತಾಸಙ್ಖಾತೋ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದೋಚ ಸೋ ನೀಯತಿ ಞಾಯತಿ ಪಟಿವಿಜ್ಝೀಯತೀತಿ ಕತ್ವಾ ನಯೋಚಾತಿ **ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದನಯೋ**। ಪಠಪೇತಿ ಸಙ್ಖತಧಮ್ಮೇ ನಾನಾಪಕಾರೇಹಿ ಪಚ್ಚಯಭೇದೇಹಿ ಪವತ್ತೇತಿ ದೇಸೇತಿ ಏತ್ಥಾತಿ ಪಟ್ಠಾನಂ। ಮಹಾಪಕರಣಂ। ಪಟ್ಠಾನೇ ದೇಸಿತೋ ನಯೋ **ಪಟ್ಠಾನನಯೋ**।

ತಸ್ಮಿಂ ತಸ್ಮಿಂ ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮೇ ಭಾವೇ ವಿಜ್ಜಮಾನೇ ಸತಿ ತೇ ತೇ ಭವನ್ತಿ ಸೀಲೇನಾತಿ ತಬ್ಭಾವಭಾವಿನೋ। ಸಙ್ಖತಧಮ್ಮಾ। ತೇಸಂ ಭಾವೋ ತಬ್ಭಾವಭಾವಿಭಾವೋ, ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸತಿ ಇದಂ ಹೋತಿ। ಇಮಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಾ ಇದಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ಏವಂ ಪವತ್ತೋ ಸಙ್ಖತಧಮ್ಮನಿಯಾಮೋ। ತಬ್ಭಾವಭಾವಿಭಾವೋಏವ ಆಕಾರೋ ತಬ್ಭಾವಭಾವಿಭಾವಾಕಾರೋ। ಸೋ ಏವ **ತಬ್ಭಾವಭಾವಿಭಾವಾಕಾರಮತ್ತಂ**। ಮತ್ತಸದ್ದೇನ ಹೇತಾದಿಪಚ್ಚಯ ಸತ್ತಿನಿಯಮಂ ನಿವತ್ತೇತಿ। ತೇನ ಉಪಲಕ್ಖಿತೋ ನಯೋ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದ ನಯೋ। **ಆಹಚ್ಚಪಚ್ಚಯಟ್ಠಿತಿಂ ಆರಬ್ಭಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ಹೇತು ಆರಮ್ಮಣಾ ದಿವಸೇನ ತಥಾತಥಾ ಉಪಕಾರಕತಾಸಙ್ಖಾತೋ ಪಚ್ಚಯಸತ್ತಿ ವಿಸೇಸೋ ಆಹಚ್ಚಪಚ್ಚಯಟ್ಠಿತಿನಾಮ। ಸೋ ಹಿ ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಾ ಸಙ್ಖಾರಾತಿಆದೀಸು ವಿಯ ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮುದ್ಧಾರಮತ್ತೇ ಅಟ್ಠತ್ವಾ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೋ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಹೋತಿಆದಿನಾ ಪಚ್ಚಯಸತ್ತಿ ವಿಸೇಸುದ್ಧಾರವಸೇನ ಆಹಚ್ಚ ಮತ್ಥಕಂ ಪಾಪೇತ್ವಾ ದೇಸಿತತ್ತಾ ಆಹಚ್ಚಪಚ್ಚಯಟ್ಠಿತೀತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮಾ ತಿಟ್ಠನ್ತಿ ಅತ್ತನೋ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಾಭಿಸಙ್ಖರಣ ಕಿಚ್ಚಂ ಪತ್ವಾ ಅನೋಸಕ್ಕಮಾನಾ ಹುತ್ವಾ ಪವತ್ತನ್ತಿ ಏತಾಯಾತಿ ಕತ್ವಾ। **ಆರಬ್ಭಾ**ತಿ ಪಟಿಚ್ಚ। **ವುಚ್ಚತೀ**ತಿ ಭಗವತಾ ಕಥೀಯತಿ।

ಉಭಯಂ ಪನ ವೋಮಿಸ್ಸಿತ್ವಾ ಪಪಞ್ಚೇನ್ತಿ ಆಚರಿಯಾತಿ ಇದಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಸಮುಪ್ಪಾದಂ ಪಪಞ್ಚೇನ್ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ತೇಹಿ ತಂ ಪಪಞ್ಚಯನ್ತಾ ಪಟ್ಠಾನ ನಯಂಪಿ ಆಹರಿತ್ವಾ ಪಪಞ್ಚೇನ್ತೀತಿ। ಯಥಾ ಸೂರಿಯೋ ಉದಯನ್ತೋ ಅನ್ಧಕಾರೇ ವಿಧಮೇತ್ವಾ ದಬ್ಬಸಮ್ಭಾರೇ ಮಹಾಜನಸ್ಸ ಪಾಕಟೇ ಕರೋತಿ। ಏವಮೇವಂ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಚತುಸಚ್ಚಞಾಣಂ ಅವಿಜ್ಜನ್ಧಕಾರಂ ವಿಧಮಿತ್ವಾ ಚತುಸಚ್ಚ ಧಮ್ಮಂ ವಿದತಿ ಪಾಕಟಂ ಕರೋತೀತಿ ವಿಜ್ಜಾ। ತಪ್ಪಟಿಪಕ್ಖತ್ತಾ ಮೋಹೋ ಅವಿಜ್ಜಾನಾಮ। ಸೋ ಹಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೋ ಧಮ್ಮೇಸು ಅಞ್ಞಾಣಅದಸ್ಸನ ಸಙ್ಖಾತಂ ಅನ್ಧಕಾರಂ ಜನೇತ್ವಾವ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಪಟಿಚ್ಚ ಫಲಂ ಏತಿ ಆಗಚ್ಛತಿ ಏತಸ್ಮಾ ಏತೇನಾತಿ ವಾ ಪಚ್ಚಯೋ। ಅವಿಜ್ಜಾಚ ಸಾ ಪಚ್ಚಯೋ ಚಾತಿ **ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯೋ**। ತಸ್ಮಾ ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಾ ಸಙ್ಖಾರಾ ಸಮ್ಭವನ್ತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ಸಙ್ಖತಂ ಕಾಯವಚೀಮನೋಕಮ್ಮಂ ಅಭಿಸಙ್ಖರೋನ್ತಿ ಸತ್ತಾ ಏತೇಹೀತಿ **ಸಙ್ಖಾರಾ**। ವಿಜಾನಾತೀತಿ **ವಿಞ್ಞಾಣಂ**। ವಿಜಾನನ್ತಿ ಸತ್ತಾ ಏತೇನಾತಿ ವಾ ವಿಞ್ಞಾಣಂ। ಆರಮ್ಮಣೇ ನಮತೀತಿ **ನಾಮಂ**। ರುಪ್ಪತಿ ವಿಕಾರಂ ಆಪಜ್ಜತೀತಿ **ರೂಪಂ**। ಅಧಿಟ್ಠಾನಟ್ಠೇನ **ಆಯತನಂ**। ದೇವಾನಂ ದೇವಾಯತನಮಿವ। ಫುಸತೀತಿ **ಫಸ್ಸೋ**। ಫುಸನ್ತಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾ ಧಮ್ಮಾ ಏತೇನಾತಿ ವಾ ಫಸ್ಸೋ। ವೇದಯತೀತಿ **ವೇದನಾ**। ವೇದಯನ್ತಿ ಪಚ್ಚನುಭವನ್ತಿ ಸತ್ತಾ ಏತಾಯಾತಿವಾ ವೇದನಾ। ತಸ್ಸತಿ ಪರಿತಸ್ಸತೀತಿ **ತಣ್ಹಾ**। ನಿಚ್ಚಪಿಪಾಸವಸೇನ ಆರಮ್ಮಣಹೇತು ನಿಚ್ಚಂ ಚಞ್ಚಲತಿ ಪತ್ಥೇತಿ ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ತಸ್ಸನ್ತಿ ಪರಿತಸ್ಸನ್ತಿ ಚಞ್ಚಲನ್ತಿ ಸತ್ತಾ ಏತಾಯಾತಿ ವಾ ತಣ್ಹಾ। ಉಪಾದಿಯತೀತಿ **ಉಪಾದಾನಂ**। ಅಮುಞ್ಚಗಾಹಂ ಗಣ್ಹಾತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಉಪಾದಿಯನ್ತಿ ಸತ್ತಾ ಏತೇನಾತಿ ವಾ ಉಪಾದಾನಂ।

ಭವತಿ ವಡ್ಢತೀತಿ **ಭವೋ**। ಭವನ್ತಿ ಜಾಯನ್ತಿ ವಡ್ಢನ್ತಿ ಸುಖದುಕ್ಖಾನಿ ಏತೇನಾತಿ ವಾ ಭವೋ। ಜನನಂ **ಜಾತಿ**। ಜಾಯನ್ತಿ ಪಾತುಭವನ್ತಿ ಸಙ್ಖತ ಧಮ್ಮಾ ಏತಾಯಾತಿ ವಾ ಜಾತಿ। ಜೀರಣಂ **ಜರಾ**। ಜೀರನ್ತಿ ಜಿಣ್ಣಭಾವಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ ಏತಾಯಾತಿ ವಾ ಜರಾ। ಸೋಚನಂ **ಸೋಕೋ**। ಸೋಚನ್ತಿ ಚಿತ್ತಪರಿಳಾಹಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ ಏತೇನಾತಿ ವಾ ಸೋಕೋ। ಪರಿದೇವನಂ **ಪರಿದೇವೋ**। ತಂ ತಂ ಪವತ್ತಿಂ ಪರಿಕಿತ್ತೇತ್ವಾ ದೇವನ್ತಿ ಕನ್ದನ್ತಿ ಏತೇನಾತಿ ವಾ ಪರಿದೇವೋ। ಖಮಿತುಂ ಸಹಿತುಂ ದುಕ್ಕರನ್ತಿ **ದುಕ್ಖಂ**। ದುಮ್ಮನಸ್ಸ ವಿರೂಪಚಿತ್ತಸ್ಸ ಭಾವೋ **ದೋಮನಸ್ಸಂ**। ಭುಸೋ ಆಯಾಸನಂ **ಉಪಾಯಾಸೋ**। ಆಯಾಸನನ್ತಿ ಅನಸ್ಸಾಸನಂ। ವಿಸೀದನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಏವ**ನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ಯಥಾವುತ್ತೇನ। ಅವಿಜ್ಜಾದಿ ಸಙ್ಖಾರಾದಿಪಚ್ಚಯಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನ ಪರಂಪರವಿಧಿನಾ ಸಮುದಯೋ ಹೋತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ।

ಏತಸ್ಸಕೇವಲಸ್ಸದುಕ್ಖಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸಾತಿ ಅವಿಜ್ಜಾದಿಕಸ್ಸ ಏತಸ್ಸ ಸಕಲಸ್ಸ ದುಕ್ಖರಾಸಿಸ್ಸ ಕೇನಚಿ ಸುಖೇನ ಅಸಂಮಿಸ್ಸಸ್ಸ ವಾ ದುಕ್ಖರಾಸಿಸ್ಸ ಅಭಿನಿಬ್ಬತ್ತಿ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏತ್ಥಚ ದುವಿಧೋ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದನಯೋ ಸುತ್ತನ್ತಿಕನಯೋ ಅಭಿಧಮ್ಮನಯೋತಿ। ತತ್ಥ ಸುತ್ತನ್ತಿಕನಯೇನ ತಾವ ಅವಿಜ್ಜಾ ಚತುಬ್ಬಿಧಾ ದುಕ್ಖಪಟಿಚ್ಛಾದಿಕಾ ಸಮುದಯಪಟಿಚ್ಛಾದಿಕಾ ನಿರೋಧಪಟಿಚ್ಛಾದಿಕಾ ಮಗ್ಗಪಟಿಚ್ಛಾದಿಕಾಚಾತಿ। ಅಭಿಧಮ್ಮನಯೇನ ಪನ ಪುಬ್ಬನ್ತಪಟಿಚ್ಛಾದಿಕಾ ಅಪರನ್ತ ಪಟಿಚ್ಛಾದಿಕಾ ಪುಬ್ಬನ್ತಾಪರನ್ತಪಟಿಚ್ಛಾದಿಕಾ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಪಟಿಚ್ಛಾದಿಕಾತಿ ಚತೂಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಅಟ್ಠ ವಿಧಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಸಙ್ಖಾರಾ ಸುತ್ತನ್ತಿಕನಯೇನ ಸಾಸವಾ ಕುಸಲಾಕುಸಲಚೇತನಾ ಅಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ ಆನೇಞ್ಜಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋತಿ ಪನ ತಿವಿಧಾ ಹೋನ್ತಿ। ತತ್ಥ ದ್ವಾದಸ ಅಕುಸಲಚೇತನಾ ಅಪುಞ್ಞಾತಿ ಸಙ್ಖಾರೋನಾಮ। ಕಾಮರೂಪ ಕುಸಲಚೇತನಾ ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋನಾಮ। ಅರೂಪಕುಸಲಚೇತನಾ ಆನೇಞ್ಜಾತಿಸಙ್ಖಾರೋನಾಮ। ಅಭಿಧಮ್ಮನಯೇನ ಪನ ಸಬ್ಬಾಪಿ ಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರಭೂತಾ ಕುಸಲಾಕುಸಲಚೇತನಾ ಸಙ್ಖಾರಾನಾಮ। ಕಿರಿಯಚೇತನಾ ಪನ ಸಬ್ಬಾಪಿ ವಿಭಙ್ಗೇ ನಗಹಿತಾ। ಅಟ್ಠಕಥಾಯಞ್ಚ ಕಿರಿಯಧಮ್ಮಾನಂ ಪನ ಯಸ್ಮಾ ನೇವ ಅವಿಜ್ಜಾ ನ ಕುಸಲಾ ಕುಸಲಮೂಲಾನಿ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯತ್ತಂ ಲಭನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ಕಿರಿಯವಸೇನ ಪಚ್ಚಯಾಕಾರೋ ನವುತ್ತೋತಿ ವುತ್ತಂ। ಅವಿಜ್ಜಾಚ ಕುಸಲಾಕುಸಲಮೂಲಾ ನಿಚ ಕಿರಿಯಧಮ್ಮಾನಂ ಉಪನಿಸ್ಸಯ ಪಚ್ಚಯಾ ನ ಹೋನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ಕಿರಿಯಧಮ್ಮಾ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದದೇಸನಾಯಂ ನಗಹಿತಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಸಂಯುತ್ತೇಪಿ ಯತೋ ಖೋ ಭಿಕ್ಖವೇ ಭಿಕ್ಖುನೋ ಅವಿಜ್ಜಾ ಪಹೀನಾ ಹೋತಿ। ವಿಜ್ಜಾಉಪ್ಪನ್ನಾ। ಸೋ ಅವಿಜ್ಜಾ ವಿರಾಗಾ ವಿಜ್ಜುಪ್ಪಾದಾ ನೇವ ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರಂ ಅಭಿಸಙ್ಖರೋತಿ। ನ ಅಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರಂ। ನ ಆನೇಞ್ಜಾಭಿಸಙ್ಖಾರಂ ಅಭಿಸಙ್ಖರೋತೀತಿ ವುತ್ತಂ। ಅತ್ತನೋ ಅನುರೂಪಪಚ್ಚಯವಸೇನ ಪನ ತೇಸಂಪಿ ಪಟಿಚ್ಚ ಸಮುಪ್ಪಾದೋ ಅವಾರಿತೋಯೇವ। ನಹಿ ಕೋಚಿ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದರಹಿತೋ ಸಙ್ಖತಧಮ್ಮೋನಾಮ ಅತ್ಥೀತಿ। ಏಸ ನಯೋ ವಿಞ್ಞಾಣಾದೀಸುಪೀತಿ। **ವಿಞ್ಞಾಣ**ನ್ತಿ ಬಾತ್ತಿಂಸವಿಧಂ ಲೋಕಿಯವಿಪಾಕವಿಞ್ಞಾಣಂ ಸುತ್ತನ್ತಿಕನಯೇನ। ಅಭಿಧಮ್ಮನಯೇನ ಪನ ಕಿರಿಯಚಿತ್ತವಜ್ಜಿತಂ ಏಕೂನಸತ್ತತಿವಿಧಂ ಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರವಿಞ್ಞಾಣಂ। **ನಾಮರೂಪ**ನ್ತಿ ಲೋಕಿಯ ವಿಞ್ಞಾಣ ಸಹಜಾತಂ ವೇದನಾದಿಖನ್ಧತ್ತಯಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ಕಮ್ಮಜರೂಪಂ ಪವತ್ತಿಯಂ ಚಿತ್ತಜ ರೂಪಞ್ಚ ಸುತ್ತನ್ತಿಕನಯೇನ। ಅಭಿಧಮ್ಮನಯೇನ ಪನ ಸಬ್ಬಂ ಕುಸಲಾಕುಸಲ ವಿಪಾಕಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ಖನ್ಧತ್ತಯಂ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರರೂಪಞ್ಚ। ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಪನ ಲದ್ಧಪಚ್ಛಾಜಾತಪಚ್ಚಯಂ ಸಬ್ಬಂಪಿ ಚತುಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಂ ಗಹಿತಮೇವ।

[೨೧೮] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

“ತದುಭಯಂಪಿ ಇಧ ಪಟಿಸನ್ಧಿವಿಞ್ಞಾಣಸಹಗತ”ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ಅನುಪಪನ್ನಂ।

ಸಳಾಯತನನ್ತಿ ಛ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಾಯತನಾನಿ ಏವ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಪಾಳಿಯಂ ವಿಭತ್ತಾನಿ। ಏಕಚ್ಚೇ ಪನ ಆಚರಿಯಾ ಬಾಹಿರಾಯತನಾನಿ ಫಸ್ಸಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ಕತ್ವಾ ತಾನಿಪಿ ಇಧ ಗಣ್ಹನ್ತಿ। ತಂಪಿ ನಿದಾನವಗ್ಗ ಪಾಳಿಯಾ ಸಮೇತಿಯೇವ। ಯಥಾಹ -

> ಕತಮೋಚ ಭಿಕ್ಖವೇ ಲೋಕಸ್ಸ ಸಮುದಯೋ। ಚಕ್ಖುಞ್ಚ ಪಟಿಚ್ಚ ರೂಪೇಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಂ। ತಿಣ್ಣಂ ಸಙ್ಗತಿ ಫಸ್ಸೋ। ಫಸ್ಸಪಚ್ಚಯಾ ವೇದನಾ। ವೇದನಾಪಚ್ಚಯಾ ತಣ್ಹಾ।ಲ। ದೋಮನಸ್ಸುಪಾಯಾಸಾ ಸಮ್ಭವನ್ತೀತಿ ಅಯಂ ಲೋಕಸ್ಸ ಸಮುದಯೋ। ಸೋತಞ್ಚ।ಲ। ಮನಞ್ಚ ಪಟಿಚ್ಚ ಧಮ್ಮೇಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಂ। ತಿಣ್ಣಂ ಸಙ್ಗತಿ ಫಸ್ಸೋ। ಲ। ಲೋಕಸ್ಸ ಸಮುದಯೋತಿ।

ಫಸ್ಸವೇದನಾದಯೋಪಿ ನಯದ್ವಯೇ ತಂ ತಂ ವಿಞ್ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। **ತಣ್ಹುಪಾದಾನಾನಿ** ಪಾಕಟಾನಿ। **ಭವೋ** ದುವಿಧೋ ಕಮ್ಮಭವೋ ಉಪಪತ್ತಿಭವೋಚ। ಲೋಕಿಯಕುಸಲಾಕುಸಲಭೂತಾ ಚೇತನಾಚ। ಚೇತನಾಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಅಭಿಜ್ಝಾದಯೋ ಅನಭಿಜ್ಝಾದಯೋಚ ಕಮ್ಮಭವೋ। ಯಥಾಹ-ಸಬ್ಬಂಪಿ ಭವಗಾಮಿಕಮ್ಮಂ ಕಮ್ಮಭವೋತಿ। ಕಮ್ಮನಿಬ್ಬತ್ತಾ ಪನ ಸಬ್ಬೇಪಿ

ಲೋಕಿಯವಿಪಾಕಕ್ಖನ್ಧಾ ಸಬ್ಬಾನಿಚ ಕಮ್ಮಜರೂಪಾನಿ ಉಪಪತ್ತಿಭವೋ ಸುತ್ತನ್ತಿಕನಯೇನ। ಅಭಿಧಮ್ಮನಯೇನ ಪನ ಲೋಕುತ್ತರ ಖನ್ಧಾಪಿ ವಿಭಙ್ಗೇ ಆಗತಾಏವ। **ಜಾತಿಜರಾಮರಣಾನಿ** ಸಬ್ಬೇಸಂ ಸಙ್ಖತ ಧಮ್ಮಾನಂ ಲಕ್ಖಣಪತ್ತಾನಿ। ಸೋಕಾದೀಸು ಞಾತಿಬ್ಯಸನಾದೀಹಿ ಫುಟ್ಠಸ್ಸ ಸೋಚನಾಕಾರೇನ ಪವತ್ತಾ ದೋಮನಸ್ಸವೇದನಾ **ಸೋಕೋನಾಮ**। ರೋದನಾಕಾರೇನ ಪವತ್ತೋ ಅನಿಟ್ಠೋ ಚಿತ್ತಜಸದ್ದೋ **ಪರಿದೇವೋನಾಮ**। ಕಾಯಿಕಾ ದುಕ್ಖವೇದನಾ **ದುಕ್ಖಂನಾಮ**। ಚೇತಸಿಕಾ ದುಕ್ಖವೇದನಾ **ದೋಮನಸ್ಸಂನಾಮ**। ಞಾತಿಬ್ಯಸನಾದಿನಿಮಿತ್ತಂ ಸಂಸೀದನವಿಸೀದನಾಕಾರಪವತ್ತೋ ದೋಸೋ **ಉಪಾಯಾಸೋನಾಮ**। ಅಯಮೇತ್ಥ ವಿಭಾಗೋ। ಯೇಸಂ ಪನ ಖನ್ಧದುಕ್ಖೇ ಅವಿಜ್ಜಾ ಅಪ್ಪಹೀನಾ ಹೋತಿ। ತೇಸಂ ಇತರಸಚ್ಚೇಸುಪಿ ಸಾ ಅಪ್ಪಹೀನಾಏವ ಹೋತೀತಿ ತೇ ಖನ್ಧಪವತ್ತಿಯಂಏವ ಸುಖಸಞ್ಞಂ ಲಭನ್ತಿ। ಖನ್ಧನಿರೋಧೇ ದುಕ್ಖಸಞ್ಞಂ। ಖನ್ಧಪವತ್ತಿಮಗ್ಗೇಏವ ಸುಖಮಗ್ಗಸಞ್ಞಂ ಲಭನ್ತಿ। ಖನ್ಧನಿರೋಧಮಗ್ಗೇ ದುಕ್ಖಮಗ್ಗಸಞ್ಞಂ। ತಸ್ಮಾ ಖನ್ಧಪವತ್ತಿಪಚ್ಚಯಭೂತಾ ಪುಞ್ಞಾ ಪುಞ್ಞಾನೇಞ್ಜಾಭಿಸಙ್ಖಾರಧಮ್ಮಾಏವ ತೇಸಂ ಅವಿಜ್ಜಾನಿವುಟಾನಂ ಸುಖಕಾಮಾನಂ ದುಕ್ಖಪಟಿಕೂಲಾನಂ ಸತ್ತಾನಂ ಪಟಿಸರಣಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ **ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಾಸಙ್ಖಾರಾತಿ**। ಏತ್ಥಚ ವಿಸೇಸತೋ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಖನ್ಧಪಟಿಚ್ಛಾದಿಕಾಯ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ದುಚ್ಚರಿತಭೂತಾ ಅಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರಾ ಸಮ್ಭವನ್ತಿ। ಅನಾಗತ ಖನ್ಧಪಟಿಚ್ಛಾದಿಕಾಯ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಸುಚರಿತಭೂತಾ ಪುಞ್ಞಾನೇಞ್ಜಾಭಿಸಙ್ಖಾರಾ ಸಮ್ಭವನ್ತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಸಙ್ಖಾರೇಸು ಸತಿ ಅಪ್ಪಹೀನಭವತಣ್ಹಾನಂ ಸತ್ತಾನಂ ಚುತಿಅನನ್ತರಂ ಪುನಭವಾಭಿನಿಬ್ಬತ್ತಿಯಾ ಕೋಚಿ ವಿಬನ್ಧೋ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। ತಸ್ಮಾ ಸಙ್ಖಾರಪಚ್ಚಯಾ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ನಾಮರೂಪಂ ಸಳಾಯತನಂ ಫಸ್ಸೋ ವೇದನಾತಿ ಇಮೇ ಅತ್ತಭಾವಸಙ್ಖಾತಾ ಪಞ್ಚಧಮ್ಮಾ ಭವನ್ತರೇ ಪಾತು ಭವನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಪನ ವಿಞ್ಞಾಣಮೇವ ಪಧಾನಂ ಜೇಟ್ಠಕಂ ಹೋತೀತಿ ವುತ್ತಂ। **ಸಙ್ಖಾರಪಚ್ಚಯಾವಿಞ್ಞಾಣನ್ತಿ** ವಿಞ್ಞಾಣೇಚ ಸತಿ ತಸ್ಸ ಉದಯಭೂತಾನಂ ನಾಮರೂಪಾನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ವಿಬನ್ಧೋನಾಮ ನತ್ಥೀತಿ ವುತ್ತಂ। **ವಿಞ್ಞಾಣಪಚ್ಚಯಾನಾಮ ರೂಪ**ನ್ತಿ। ಏತ್ತಾವತಾ ಸಾಮಞ್ಞತೋ ಪರಿಪುಣ್ಣೋನಾಮ ಕಾಯೋ ರೂಪ ಕಾಯೋಚ ವುತ್ತೋ ಹೋತಿ। ಏವಂಸನ್ತೇಪಿ ತೇಸು ದ್ವೀಸು ಕಾಯೇಸು ಯೇಧಮ್ಮಾ ಸತ್ತಪಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ಪಧಾನಙ್ಗಭೂತಾ ಹೋನ್ತಿ। ಯೇಹಿಚ ಫಸ್ಸಾ ದೀನಿ ಉಪರಿ ಅಙ್ಗಾನಿ ಆಗತಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ಯೇಸುಚ ಸತ್ತಾ ಅತ್ತಗಾಹಂ ದಳ್ಹತರಂ ಗಣ್ಹನ್ತಿ। ತೇ ವಿಸುಂ ನೀಹರಿತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತುಂ **ನಾಮರೂಪಪಚ್ಚಯಾ ಸಳಾಯತನ**ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ನಾಮರೂಪೇ ಸತಿ ತೇಸಂಪಿ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ವಿಬನ್ಧೋ ನತ್ಥಿಯೇವ। ಸಳಾಯತನಸಮುಟ್ಠಿತೋಚ ಫಸ್ಸೋ ಸಳಾಯತನೇ ಸತಿ ಏಕನ್ತೇನ ಸಮ್ಭವತೀತಿ ವುತ್ತಂ **ಸಳಾಯತನಪಚ್ಚಯಾಫಸ್ಸೋ**ತಿ। ಫಸ್ಸಸಮುಟ್ಠಿತಾಚ ವೇದನಾ ಫಸ್ಸೇ ಸತಿ ಏಕನ್ತೇನ ಸಮ್ಭವತಿಯೇವಾತಿ ವುತ್ತಂ **ಫಸ್ಸಪಚ್ಚಯಾವೇದನಾ**ತಿ। ಸುಖವೇದನಾಸದಿಸೋ ತಣ್ಹಾಯ ಅವಸ್ಸಯೋನಾಮ ನತ್ಥೀತಿ ವುತ್ತಂ **ವೇದನಾಪಚ್ಚಯಾತಣ್ಹಾ**ತಿ। ಕಾಮುಪಾದಾನಞ್ಚನಾಮ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಆರಮ್ಮಣೇ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಸಮುದಾಚರಿತ್ವಾ ದಳ್ಹತ್ತಪ್ಪತ್ತಾ ತಣ್ಹಾಏವ, ದಿಟ್ಠಿಯೋಚ ಅತ್ತನಿಚ ಅತ್ತನೋ ಆರಮ್ಮಣೇಸುಚ ಅಸ್ಸಾದನ ಖಮನ ರೋಚನ ಭೂತಾಯ ತಣ್ಹಾಯ ವಸೇನ ದಳ್ಹತ್ತಂ ಆಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ **ತಣ್ಹಾಪಚ್ಚಯಾಉಪಾದಾನ**ನ್ತಿ। ಉಪಾದಿಯನ್ತಾಚ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಉಪಾದಾನಿಯಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಹಿತವುಡ್ಢಿಸಙ್ಖಾತಂ ತಂತಂ ಕಮ್ಮಭವಂ ಆಯೂಹನ್ತಿಯೇವಾತಿ ವುತ್ತಂ **ಉಪಾದಾನಪಚ್ಚಯಾಭವೋ**ತಿ। ಭವಸದ್ದೋ ಹೇತ್ಥ ವಡ್ಢಿಪರಿಯಾಯೋ। ಯಥಾ -

ಸುವಿಜಾನೋ ಭವಂ ಹೋತಿ, ದುವಿಜಾನೋ ಪರಾಭವೋತಿ।

ಕಮ್ಮಭವೇ ಸತಿ ಏಕನ್ತೇನ ಪುನಭವೋಪಿ ಸಮ್ಭವತೀತಿ ವುತ್ತಂ **ಭವಪಚ್ಚಯಾಜಾತೀ**ತಿ। ಜಾತಿಯಾಚ ಸತಿ ಏಕನ್ತೇನ ಜರಾಮರಣಂ ಹೋತಿಯೇವಾತಿ ವುತ್ತಂ **ಜಾತಿಪಚ್ಚಯಾಜರಾಮರಣ**ನ್ತಿ। ಅಯಮೇತ್ಥ ತಬ್ಭಾವಭಾವಿಭಾವವಿಧಿ। ಸೋಕಾದಿವಚನಞ್ಚೇತ್ಥ ಈದಿಸೇನ ತಬ್ಭಾವ ಭಾವಿಭಾವೇನ ಪವತ್ತಸ್ಸ ಸಕಲಸ್ಸ ವಟ್ಟಧಮ್ಮಸ್ಸ ಆದೀನವರಾಸಿದಸ್ಸ ನತ್ಥಂ ವುತ್ತನ್ತಿ। **ಏತ್ಥಾ**ತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪಚ್ಚಯಸಙ್ಗಹೇ। **ತತ್ಥಾ**ತಿ ತಸ್ಮಿಂ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದನಯೇ। ಅದ್ಧಾನವನ್ತೇ ಧಮ್ಮೇ ಭುಸೋ ಧಾರೇತೀತಿ ಅದ್ಧಾ। ಕಾಲೋ। ಸೋ ಹಿ ತೇಕಾಲಿಕೇ ಧಮ್ಮೇ ಸನ್ತಾನಾನುಪಬನ್ಧವಸೇನ ಕಪ್ಪಪರಂಪರಾ ವಸ್ಸ ಉತು ಮಾಸ ಪಕ್ಖ ರತ್ತಿ ದಿವ ಪರಂಪರಾಚ ಹುತ್ವಾ ಅಪತಮಾನೇ ಧಾರೇನ್ತೋ ವಿಯ ಉಪಟ್ಠಾತೀತಿ। ಅಥವಾ, ಭುಸೋ ದಹನ್ತಿ ತಿಟ್ಠನ್ತಿ ಪವತ್ತನ್ತಿ ತೇಕಾಲಿಕಾ ಧಮ್ಮಾ ಏತ್ಥಾತಿ

ಅದ್ಧಾ। ಕಾಲೋಯೇವ। ಸೋ ಪನ ಸಯಂ ಅಭಿನ್ನೋಪಿ ಭೇದವನ್ತೇ ಧಮ್ಮೇ ಉಪಾದಾಯ ಭಿನ್ನೋ ವಿಯ ಉಪಚರಿತುಂ ಯುತ್ತೋತಿ ವುತ್ತಂ **ತಯೋಅದ್ಧಾ**ತಿ।

[೨೨೮] ಯಂ ಪನ **ವಿಭಾವನಿಯಂ**

“ಅತತಿ ಸತತಂ ಗಚ್ಛತಿ ಪವತ್ತತೀತಿ ಅದ್ಧಾತಿ ವುತ್ತಂ”। ತಂ ನ ಸುನ್ದರಂ।

ಏವಞ್ಹಿ ಸತಿ ಅದ್ಧಾನನ್ತಿ ನಸಿಜ್ಝತಿ। ಯಥಾ ಅದ್ಧಾನಮಗ್ಗಪಟಿಪನ್ನೋತಿ। **ಅಙ್ಗಾನೀ**ತಿ ಅವಯವಪಧಾನಙ್ಗಾನಿ। ಪಧಾನಸಮ್ಭಾರಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಆಕಾರಾ**ತಿ ಅವಯವಕೋಟ್ಠಾಸಾ। ಕೋಟ್ಠಾಸತ್ಥೋ ಹೇತ್ಥ ಆಕಾರಸದ್ದೋ। ಯಥಾ ದ್ವತ್ತಿಂಸಾಕಾರಾತಿ। ಆಕಿರನ್ತಿ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಪಕಿರಿತ್ವಾ ಥಪಿತಾ ವಿಯ ಹೋನ್ತೀತಿ ಆಕಾರಾತಿಪಿ ವದನ್ತಿ। **ಸನ್ಧೀ**ತಿ ದ್ವಿನ್ನಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ಸಙ್ಖೇಪಾನಂ ಸಙ್ಘಟನಟ್ಠಾನಂ। ಸಙ್ಖೇಪಾತಿ ಪಧಾನಧಮ್ಮಸಙ್ಗಹಾ। ವಟ್ಟನ್ತಿ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಆವಟ್ಟನ್ತೀತಿ **ವಟ್ಟಾನಿ**। ಮೂಲಯನ್ತಿ ಸಬ್ಬೇಪಿ ವಟ್ಟಧಮ್ಮಾ ಏತ್ಥ ತಿಟ್ಠನ್ತಿ ತದಾಯತ್ತವುತ್ತಿತಾಯಾತಿ **ಮೂಲಾನಿ**। ಪತಿಟ್ಠಾ। ಪಭವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯಸ್ಮಾ ಏಕೋ ಪುರಿಸೋ ಏಕಾಯ ಅಙ್ಗುಲಿಯಾ ಸಮುದ್ದೋ ದಕಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಮಹಾಜನಸ್ಸ ಮುಖೇ ಪಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಚತೂಸು ಮಹಾಸಮುದ್ದೇಸು ಉದಕಸ್ಸ ಲೋಣಭಾವಂ ಸಞ್ಞಾಪೇನ್ತೋ ವಿಯ ಭಗವಾಪಿ ಅವಿಜ್ಜಾ ಪಚ್ಚಯಾ ಸಙ್ಖಾರಾತಿಆದಿನಾ ಏಕಮೇವ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಭವಂ ಪರಿಪುಣ್ಣಂ ದೇಸೇತ್ವಾ ಅನಮತಗ್ಗಸ್ಸ ಸಕಲಸ್ಸ ಸಂಸಾರವಟ್ಟಸ್ಸ ಪವತ್ತಿಂ ಞಾಪೇಸಿ। ಪರಿಪುಣ್ಣಂ ದೇಸೇನ್ತೇನಚ ನಾಮ ತಸ್ಸ ಏಕಸ್ಸ ಭವಸ್ಸ ಹೇತುಚ ದೇಸೇತಬ್ಬೋ ಹೋತಿ। ಫಲಞ್ಚ ದೇಸೇತಬ್ಬಂ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಹೇತೂ ನಾಮ ಪುರಿಮಭವೇ ಸಿದ್ಧಾ ಅವಿಜ್ಜಾ ಸಙ್ಖಾರಾ। ಫಲಂನಾಮ ಅನಾಗತಭವೇ ಜಾತಿ। ಇತಿ ಏಕಭವವಿಸಯಾಪಿ ಅಯಂ ದೇಸನಾ ಏಕದೇಸೇನ ಅತೀತಾನಾಗತ ಸಾಧಾರಣಾಚ ಹೋತೀತಿ ವುತ್ತಂ **ಅವಿಜ್ಜಾಸಙ್ಖಾರಾಅತೀತೋಅದ್ಧಾ**ತಿಆದಿ। ಏತ್ಥಚ ಅದ್ಧುನೋ ಅದ್ಧಾವನ್ತಾನಞ್ಚ ಅಭೇದಂ ವಿಯ ಕತ್ವಾ ವಚನಂ ಧಮ್ಮತೋ ವಿಸುಂ ಅದ್ಧಾಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಕಾಲಸ್ಸ ಅಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ಕಾಲೋಯೇವ ಲೋಕಂ ಪವತ್ತೇತಿ ನಿವತ್ತೇತೀತಿ ಪವತ್ತಂ ಮಿಚ್ಛಾವಾದಞ್ಚ ನೀವಾರೇತಿ। ನ ಹಿ ಸಯಂ ಅಭಾವಭೂತೋ ಕಾಲೋ ಕಸ್ಸಚಿ ಪವತ್ತಕೋ ನಿವತ್ತಕೋಚ ಭವಿತುಂ ಯುತ್ತೋತಿ। ಕಸ್ಮಾ ಪನೇತ್ಥ ಏಕಮೇಕಸ್ಸ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಅತ್ತಭಾವಸ್ಸ ಪವತ್ತಿಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಭಗವಾ ಅತೀತಭವೇ ಹೇತುಞ್ಚ ಅನಾಗತಭವೇ ಫಲಞ್ಚ ದಸ್ಸೇತೀತಿ। ಅಹೇತುವಿಸಮಹೇತುದಿಟ್ಠೀನಂ ನೀವಾರಣತ್ಥಂ ಅತೀತಹೇತು ದಸ್ಸನಂ। ಉಚ್ಛೇದದಿಟ್ಠಿ ನೀವಾರಣತ್ಥಂ ಅನಾಗತಫಲದಸ್ಸನಂ। ಸಸ್ಸತ ದಿಟ್ಠಿನೀವಾರಣತ್ಥಂ ಉಭಯದಸ್ಸನನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ತತ್ಥ ಅಹೇತು ಅಪಚ್ಚಯಾ ಸತ್ತಾ ಪವತ್ತನ್ತಿ ನಿವತ್ತನ್ತಿ ಸಂಕಿಲಿಸ್ಸನ್ತಿ ವಿಸುಜ್ಝನ್ತೀತಿ ಪವತ್ತಾ ದಿಟ್ಠಿ ಅಹೇತುದಿಟ್ಠಿನಾಮ। ಬ್ರಹ್ಮಾ ಪಜಾಪತಿ ಇಸ್ಸರನಿಮ್ಮಾನಾದಿವಸೇನ ಅಭೂತ ಹೇತುದಸ್ಸನಂ ವಿಸಮಹೇತುದಿಟ್ಠಿನಾಮ। ಸತ್ತಾ ಮರಣೇ ಉಚ್ಛಿಜ್ಜನ್ತಿ, ಅನಾಗತೇ ಜಾತಿನಾಮ ನತ್ಥೀತಿ ಪವತ್ತಾ ದಿಟ್ಠಿ ಉಚ್ಛೇದದಿಟ್ಠಿನಾಮ। ಅತ್ತಾನಿಚ್ಚೋ ಧುವೋ, ಸೋವ ಭವತೋ ಭವಂ ಸನ್ಧಾವತಿ ಸಂಸರತೀತಿ ಪವತ್ತಾ ದಿಟ್ಠಿ ಸಸ್ಸತದಿಟ್ಠಿನಾಮ। ಏವಂ ನಿಚ್ಚೋ ಹುತ್ವಾ ಸನ್ಧಾವನ್ತೋಪನ ಅವಿಜ್ಜಾದೀಹಿ ಸಾಧೇತಬ್ಬೋ ನಹೋತಿ। ತಸ್ಮಾ ಅವಿಜ್ಜಾಸಙ್ಖಾರೇಹಿ ಭವನ್ತರೇ ಪುನ ವಿಞ್ಞಾಣುಪ್ಪತ್ತಿಂ ವದನ್ತೇನ ಸಸ್ಸತದಿಟ್ಠಿ ನೀವಾರಿತಾ ಹೋತೀತಿ।

ಕಸ್ಮಾ ಪನೇತ್ಥ ಸೋಕಾದಯೋ ಅಙ್ಗೇಸು ನಗಹಿತಾತಿ। ಜಾತಿಯಾ ಸತಿ ಸೋಕಾದಯೋ ಏಕನ್ತೇನ ಸಮ್ಭವನ್ತೀತಿ ಏವಂ ತಬ್ಭಾವ ಭಾವಿಭಾವ ಲಕ್ಖಣಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ। ಸತಿಪಿ ಹಿ ಜಾತಿಯಾ ರೂಪ ಲೋಕೇ ಅರೂಪಲೋಕೇಚ ತೇ ನ ಸಮ್ಭವನ್ತಿ। ಕಾಮಲೋಕೇಪಿ ಕೇಸಞ್ಚಿ ನ ಸಮ್ಭವನ್ತಿಯೇವಾತಿ। ಯದಿಏವಂ ಕಿಮತ್ಥಂ ತೇಸಂ ವಚನನ್ತಿ। ಜಾತಿಯಾವಾ ಅವಿಜ್ಜಾದಿಕಸ್ಸವಾ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಸ್ಸ ಸಕಲಸ್ಸ ವಟ್ಟಪವತ್ತಸ್ಸ ಮಹಾಆದೀನವರಾಸಿದಸ್ಸನತ್ಥನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಸೋಕಾದಿವಚನಂ ಪನೇತ್ಥ ನಿಸ್ಸನ್ದ ಫಲನಿದಸ್ಸನ**ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ನಿಸ್ಸನ್ದಫಲನಿದಸ್ಸನನ್ತಿ ಜಾತಿಯಾ ಮಹಾಆದೀನವ ರಾಸಿಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಉದಯಫಲಸ್ಸ ನಿದಸ್ಸನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಕಸ್ಮಾ ಪನ ಇಮಸ್ಸ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನ ಭವಸ್ಸ ಅತೀತಪಚ್ಚಯಾ ದ್ವೇ ಅವಿಜ್ಜಾ ಸಙ್ಖಾರಾ ಏವ ಪಾಳಿಯಂ ವುತ್ತಾ। ಕಿಂ ಪನ ತೇ ಏವ ದ್ವೇ ಇಮಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತೀತಿ। ಅಞ್ಞೇಪಿ ಹೋನ್ತಿಯೇವ। ಅಥ ಕಸ್ಮಾ ತೇ ಪಾಳಿಯಂ ನ ವುತ್ತಾತಿ। ಅವುತ್ತಾನಂಪಿ ತೇಸಂ ಅತ್ಥತೋ ಲದ್ಧತ್ತಾತಿ। ಕಥಞ್ಚ ತೇ ಅವುತ್ತಾಪಿ ಲದ್ಧಾತಿ। ತಬ್ಭಾವ ಭಾವಿಭಾವಲಕ್ಖಣೇನ ತದವಿನಾಭಾವಿಭಾವಲಕ್ಖಣೇನಚ ಲದ್ಧಾತಿ

ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **ಅವಿಜ್ಜಾಸಙ್ಖಾರಗ್ಗಹಣೇನಾ**ತಿಆದಿ ಮಾಹ। ಏಸ ನಯೋ ಪರತ್ಥಪಿ। ತತ್ಥ ಅವಿಜ್ಜಾ ಸಙ್ಖಾರಗ್ಗಹಣೇನಾತಿ ಪಾಳಿಯಂ ಆದಿತೋ ವುತ್ತೇನ ಅವಿಜ್ಜಾಸಙ್ಖಾರ ವಚನೇನ। **ತಣ್ಹುಪಾದಾನಭವಾಪಿ ಗಹಿತಾ ಭವನ್ತೀ**ತಿ ಅವಿಜ್ಜಾಭಾವೇ ಭಾವತೋ, ಅಭಾವೇಚ ಅಭಾವತೋ ಅವಿಜ್ಜಾಗಹಣೇನ ತಣ್ಹುಪಾದಾನಾನಿಪಿ ಗಹಿತಾನಿ ಭವನ್ತಿ। ಸಙ್ಖಾರಭಾವೇಚ ಭಾವತೋ, ಅಭಾವೇಚ ಅಭಾವತೋ ಸಙ್ಖಾರಗ್ಗಹಣೇನ ಕಮ್ಮಭವೋಪಿ ಗಹಿತೋ ಭವತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

ಕಿಲೇಸಭಾವಸಾಮಞ್ಞತೋ ಅವಿಜ್ಜಾಗಹಣೇನ ತಣ್ಹುಪಾದಾನಾನಿ। ಕಮ್ಮಭಾವ ಸಾಮಞ್ಞತೋ ಸಙ್ಖಾರಗ್ಗಹಣೇನ ಕಮ್ಮಭವೋ ಗಹಿತೋತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂಪಿ ಯುಜ್ಜತಿ।

ತಥಾ ಅವಿಜ್ಜಾ ಸಙ್ಖಾರಾ ಗಹಿತಾ ಭವನ್ತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ತದವಿನಾ ಭಾವಿಭಾವೇನ ತಣ್ಹುಪಾದಾನವಚನೇನ ಅವಿಜ್ಜಾಚ ಭವವಚನೇನ ಸಙ್ಖಾರಾಚ ಗಹಿತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಲಕ್ಖಣಧಮ್ಮಾನಂ ಲಕ್ಖಿತಬ್ಬಧಮ್ಮೇಹಿ ಅವಿನಾಭಾವಿಭಾವತೋ ತದವಿನಾಭಾವಿಭಾವೇನ **ಜಾತಿಜರಾ।ಲ। ಗಹಿತ**ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಇತಿಕತ್ವಾ**ತಿ ಇಮಿನಾ ಕಾರಣೇನ। ವೀಸತಾಕಾರಾ ಭವನ್ತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ಪಥಮಂ ಹೇತುಪಞ್ಚಕಂ ಏಕೋ ಸಙ್ಖೇಪೋ। ದುತೀಯಂ ಫಲಪಞ್ಚಕಂ ಏಕೋ। ತತೀಯಂ ಹೇತುಪಞ್ಚಕಂ ಏಕೋ। ಚತುತ್ಥಂ ಫಲಪಞ್ಚಕಂ ಏಕೋ ಸಙ್ಖೇಪೋತಿ ಚತುಸಙ್ಖೇಪಾ ಹೋನ್ತಿ। ಚತ್ತಾರೋ ಸಙ್ಗಹಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಚತೂಸು ಪನ ಸಙ್ಖೇಪೇಸು ಸಿದ್ಧೇಸು ಪಥಮೇನ ದುತೀಯಸ್ಸ ದುತೀಯೇನ ತತೀಯಸ್ಸ ತತೀಯೇನ ಚತುತ್ಥಸ್ಸಾತಿ ಏವಂ ತಿಸ್ಸೋ ಸನ್ಧಿಯೋಪಿ ಸಿಜ್ಝನ್ತಿಯೇವಾತಿ ವುತ್ತಂ **ತಿಸನ್ಧಿ ಚತುಸಙ್ಖೇಪಾಚ ಭವನ್ತೀ**ತಿ। ಏತ್ಥಚ ಹೇತುಪಞ್ಚಕಂ ಫಲಪಞ್ಚಕನ್ತಿ ಏತಂ ಲೋಕಸ್ಸ ಪಾಕಟವೋಹಾರವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ಹೇತುಫಲ ಸದ್ದಾ ಪನ ಪಚ್ಚಯಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಪರಿಯಾಯಾ ಏವ ಹೋನ್ತೀತಿ ದುತೀಯಪಞ್ಚಕಸ್ಸ ಪಥಮಂ ಉಪಾದಾಯ ಫಲಪಞ್ಚಕತಾ ತತೀಯಂ ಉಪಾದಾಯ ಹೇತುಪಞ್ಚಕತಾಚ ನ ನ ಸಮ್ಭವತಿ। ತಥಾ ತತೀಯಸ್ಸಪಿ ಚತುತ್ಥಂ ಉಪಾದಾಯ ಹೇತುಪಞ್ಚಕತಾ ದುತೀಯಂ ಉಪಾದಾಯ ಫಲಪಞ್ಚಕತಾಚಾತಿ। ಏವಞ್ಚ ಸತಿ ಹೇತುತೋ ಫಲಮೇವ ಸಿಯಾ। ನ ಫಲತೋ ಹೇತೂತಿ ಚೋದನಾ ಅನೋಕಾಸಾಏವ ಹೋತೀತಿ। ದ್ವೀಸು ಪನ ಹೇತುಪಞ್ಚಕೇಸು ಸಙ್ಖಾರಕಮ್ಮಭವಾನಂ ವಿಸೇಸೋ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ವುತ್ತೋಯೇವ। ಯಥಾಹ-ದಾನಂ ದಸ್ಸಾಮೀತಿ ಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಾದೇತ್ವಾ ಮಾಸಂಪಿ ಸಂವಚ್ಛರಂಪಿ ದಾನುಪಕರಣಾನಿ ಸಜ್ಜನ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಪುರಿಮಚೇತನಾಯೋ ಆಯೂಹನಸಙ್ಖಾರಾನಾಮ। ಪಟಿಗ್ಗಾಹಕಾನಂ ಪನ ಹತ್ಥೇ ದಕ್ಖಿಣಂ ಪತಿಟ್ಠಾಪಯತೋ ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಚೇತನಾ ಭವೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಏಕಾವಜ್ಜನೇಸುವಾ ಛಸು ಜವನೇಸು ಚೇತನಾ ಆಯೂಹನ ಸಙ್ಖಾರಾನಾಮ। ಸತ್ತಮಜವನಚೇತನಾ ಭವೋ। ಯಾಕಾಚಿವಾ ಪನ ಚೇತನಾ ಭವೋ। ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಆಯೂಹನ ಸಙ್ಖಾರಾನಾಮಾತಿ। ಕಮ್ಮಭವೋ ಉಪಪತ್ತಿಭವೋತಿ ದ್ವೇ ಭವಾ ದ್ವಾದಸಸು ಅಙ್ಗೇಸು ಏಕಸ್ಸೇವ ಭವ ಅಙ್ಗಸ್ಸ ಅವಯವಾನಾಮ ಹೋನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ **ಕಮ್ಮಭವಸಙ್ಖಾತೋಭವೇ ಕದೇಸೋ**ತಿಆದಿ। ಏತ್ಥಚ ಸಙ್ಖಾರಕಮ್ಮಭವಾನಂ ವಿಸೇಸೋ ವುತ್ತ ನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

[೨೨೮] ಯಂ ಪನ **ವಿಭಾವನಿಯಂ**

"ಕಮ್ಮಭವಸಙ್ಖಾತೋ ಭವೇಕದೇಸೋತಿ ಏತ್ಥ ಆಯತಿಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ಪಚ್ಚಯಚೇತನಾ ಸಙ್ಖಾರಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ಇಧ ನ ಯುಜ್ಜತಿ।

ತೇಸಂ ದ್ವಿನ್ನಂಪಿ ದ್ವೀಸು ಹೇತುಪಞ್ಚಕೇಸು ಸಙ್ಗಹಿತತ್ತಾತಿ। ಯಥಾ ರುತಪಾಳಿನಯೇನವಾ ಏತಂ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **ಅವಸೇಸಾಚಾ**ತಿ ಇದಂ ಜಾತಿಜರಾಮರಣೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ವಿಞ್ಞಾಣಾದಿಫಲಪಞ್ಚಕಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ಏತ್ಥಚ ಯದೇತಂ ಪುಬ್ಬೇ ಜಾತಿಜರಾಮರಣಗ್ಗಹಣೇನ ವಿಞ್ಞಾಣಾದಿ ಫಲ ಪಞ್ಚಕಂ ಗಹಿತಂ। ತಂ ಅತ್ಥತೋ ಉಪಪತ್ತಿಭವೋಏವ। ನಹಿ ಫಲಪಞ್ಚಕತೋ ಅಞ್ಞೋ ಉಪಪತ್ತಿಭವೋನಾಮ ಅತ್ಥೀತಿ। ಏವಂ ಸನ್ತೇಪಿ ಧಮ್ಮವಿಭಾಗ ರಕ್ಖಣತ್ಥಂ ಉಪಪತ್ತಿಭವಸದ್ದೇನ ಚತುತ್ಥಪಞ್ಚಕಂ ಗಹಿತನ್ತಿ ಯುತ್ತಂ। ದ್ವಾದಸಸು ಅಙ್ಗೇಸು ಅವಿಜ್ಜಾನಾಮ ಮೋಹೋ। ಸೋಚ ಅಕುಸಲಮೂಲಂ। ತಣ್ಹಾನಾಮ ಲೋಭೋ। ಸೋಚ ಅಕುಸಲ

ಮೂಲನ್ತಿ ವುತ್ತಂ **ಅವಿಜ್ಜಾ ತಣ್ಹಾವಸೇನ ದ್ವೇ ಮೂಲಾನೀತಿ**। ಅಥವಾ, ಮೂಲನ್ತಿ ಸೀಸಂ। ದ್ವೇ ವಟ್ಟಸೀಸಾನೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಪನ ಪುರಿಮಂ ಪಞ್ಚಕದ್ವಯಂ ಏಕಂ ಭವಚಕ್ಕಂ ಪಚ್ಛಿಮಂ ಪಞ್ಚಕದ್ವಯಂ ಏಕಂ ಭವಚಕ್ಕನ್ತಿ ಕತ್ವಾ ಪುರಿಮಂ ಅವಿಜ್ಜಾಮೂಲಂ। ತಞ್ಚ ದಿಟ್ಠಿಚರಿತಾನಂವಾ ಅಪಾಯಗಾಮೀನಂವಾ ಚಕ್ಕಂ। ಪಚ್ಛಿಮಂ ತಣ್ಹಾಮೂಲಂ। ತಞ್ಚ ರಾಗಚರಿತಾನಂವಾ ಸುಗತಿಗಾಮೀನಂವಾ ಚಕ್ಕನ್ತಿ ದಸ್ಸಿತಂ। ಚಕ್ಕನ್ತಿ ಪನ ಯತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ವಟ್ಟಸನ್ತಾನಸ್ಸ ಆರಬ್ಭೋ ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಿಂ ಪುನ ಆಗತೇಏವ ಚಕ್ಕಂನಾಮ ಸಿಯಾ। ತಸ್ಮಾ ಇಧ ದುತಿಯೇನ ಹೇತುಫಲ ಯುಗಳೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಸಬ್ಬಂ ಏಕಮೇವ ಚಕ್ಕನ್ತಿ ಯುತ್ತಂ।

ಕಸ್ಮಾ ಪನೇತ್ಥ ಆಗಮನಸಮ್ಭಾರೇಸು ಅವಿಜ್ಜಾಏವ ಸೀಸಂ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಾ। ಗಮನಸಮ್ಭಾರೇಸುಚ ತಣ್ಹಾಏವ। ನನು ಉಭಯತ್ಥ ಉಭಯಂಪಿ ಸೀಸಂ ಕತ್ವಾ ವತ್ತಬ್ಬನ್ತಿ। ವುಚ್ಚತೇ, ಸುಖವೇದನಾಸದಿಸೋ ಹಿ ತಣ್ಹಾಯ ಆಹಾರೋನಾಮ ನತ್ಥಿ। ತಸ್ಮಾ ವೇದನಙ್ಗತೋ ಪರಂ ವಟ್ಟಙ್ಗಂ ಘಟೇನ್ತೇನ ವೇದನಾ ನುರೂಪಾತಣ್ಹಾಏವ ವತ್ತಬ್ಬಾ। ನ ಅವಿಜ್ಜಾತಿ ಗಮನಸಮ್ಭಾರೇಸು ತಾವ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಓಕಾಸೋ ನತ್ಥಿ। ಸಬ್ಬಪಥಮಂ ಆರಬ್ಭಟ್ಠಾನೇಚ ಸಬ್ಬಪಧಾನಾ ಅವಿಜ್ಜಾಏವ ವತ್ತಬ್ಬಾ ಹೋತಿ। ಸಾಚ ಸಙ್ಖಾರುಪ್ಪಾದನೇ ಅವಿರಜ್ಝನಕಙ್ಗಭೂತಾತಿ ನ ತೇಸಂ ಅನ್ತರೇ ಏಕಸ್ಸ ಅಙ್ಗಸ್ಸ ಅತ್ಥಾಯ ಕಿಞ್ಚಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಅತ್ಥೀತಿ ಆಗಮನಸಮ್ಭಾರೇಸು ತಣ್ಹಾಯ ಓಕಾಸೋ ನತ್ಥೀತಿ। ಅಯಞ್ಹಿ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದದೇಸನಾನಾಮ ಪಧಾನಙ್ಗಪರಿಗ್ಗಹ ವಸೇನ ಪವತ್ತಾ। ನ ಲಬ್ಭಮಾನ ಸಬ್ಬಧಮ್ಮ ಪರಿಗ್ಗಹ ವಸೇನಾತಿ।

ಯಂ ಪನ **ವಿಭಾವನಿಯಂ**

ಪುಬ್ಬನ್ತಸ್ಸ ಅವಿಜ್ಜಾಮೂಲಂ। ಅಪರನ್ತಸ್ಸ ತಣ್ಹಾಮೂಲನ್ತಿ ವುತ್ತಂ।

ತತ್ಥ ಪುಬ್ಬನ್ತಸ್ಸಾತಿ ಪುಬ್ಬಸ್ಸ ಹೇತುಫಲಕೋಟ್ಠಾಸಸ್ಸ। ಅಪರನ್ತಸ್ಸಾತಿ ಪಚ್ಛಿಮಸ್ಸ ಹೇತುಫಲ ಕೋಟ್ಠಾಸಸ್ಸಾತಿ ಅತ್ಥೋತಿ। ಕಸ್ಮಾ ಪನೇತಾನಿ ದ್ವೇಮೂಲಾನಿನಾಮ ಹೋನ್ತೀತಿ ಆಹ -

ತೇಸಮೇವಚ ಮೂಲಾನಂ, ನಿರೋಧೇನ ನಿರುಜ್ಝತೀತಿ।

ತೇಸಂ ಸಮುದಯೇನ ಸಕಲವಟ್ಟಂ ಸಮುದೇತಿ। ನಿರೋಧೇನಚ ನಿರುಜ್ಝತಿ। ತಸ್ಮಾ ತಾನಿ ದ್ವೇಮೂಲಾನಿನಾಮಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಕೇಚಿ ಪನ ಪಟಿಲೋಮ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದ ದಸ್ಸನಮೇತನ್ತಿ ವದನ್ತಿ। ಪಟಿಲೋಮ ಪಟಿಚ್ಚ ಸಮುಪ್ಪಾದೋನಾಮ ಅವಿಜ್ಜಾನಿರೋಧಾ ಸಙ್ಖಾರನಿರೋಧೋ ಸಙ್ಖಾರನಿರೋಧಾ ವಿಞ್ಞಾಣನಿರೋಧೋತಿಆದಿಕೋ ನಿರೋಧವಾರೋ। ಇದಾನಿ ಸೋಕಾದಿ ವಚನಂ ನ ಕೇವಲಂ ನಿಸ್ಸನ್ದಫಲ ನಿದಸ್ಸನತ್ಥಮೇವ ಹೋತಿ। ಅಥಖೋ ಜರಾಮರಣೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಏಕಂ ಅಙ್ಗಂ ಹುತ್ವಾ ಉಪರಿ ವಟ್ಟಮೂಲಧಮ್ಮಪಟಿಪಾದಕಾನಂ ದುಕ್ಖಧಮ್ಮಾನಂ ನಿದಸ್ಸನತ್ಥಂಪಿ ಹೋತೀತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **ಜರಾಮರಣ ಮುಚ್ಛಾಯಾತಿ**ಆದಿ ಮಾಹ। ತತ್ಥ ಮುಚ್ಛಾಸದ್ದೇನ ಸೋಕಾದೀನಂ ಗಹಣಂ। ತೇಪಿ ಹಿ ಸಯಂ ಆಸವಸಮ್ಭೂತಾ ಹುತ್ವಾ ಪುನ ಆಸವುಪ್ಪಾದಾಯ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ಏತೇನ ತೇಸಂ ಜರಾಮರಣಙ್ಗೇ ಗಹಣಂ ಸಿದ್ಧಂ ಭವತಿ। ಜರಾಮರಣಮುಚ್ಛಾಯ ಅಭಿಣ್ಹಸೋ ಪೀಳಿತಾನಂ ಬಾಲಾನಂ ಆಸವಾ ಅಭಿಣ್ಹಸೋ ಸಮುಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। **ಆಸವಾನಂಸಮುಪ್ಪಾದಾಅವಿಜ್ಜಾಚ ಪವಡ್ಢತಿ**। ಆಸವಸಮುದಯಾ ಅವಿಜ್ಜಾಸಮುದಯೋತಿ ಹಿ ವುತ್ತಂ। ಏವಞ್ಚ ಸತಿ ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಾ ಸಙ್ಖಾರಾತಿ ಪುನ ಆಬನ್ಧಮೇವ ವಟ್ಟನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏತ್ಥಚ -

ನಾನಾ ಬ್ಯಸನಫುಟ್ಠಸ್ಸ, ಸೋಕಾದೀನಂ ಪವತ್ತಿತೋ।
ಅವಿಜ್ಜಾ ತಣ್ಹಾ ವಡ್ಢನ್ತಿ, ಯತೋ ವಟ್ಟಂ ಪವತ್ತತೀ ತಿಪಿ॥

ವತ್ತಬ್ಬಂ। ಯಥಾಹ-ಕತಮೋಚ ಭಿಕ್ಖವೇ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ವಿಪಾಕೋ। ಸಮ್ಮೋಹವೇಪಕ್ಕಂ ವಾಹಂ ಭಿಕ್ಖವೇ ದುಕ್ಖಂ ವದಾಮಿ। ಪರಿಯೇಟ್ಠಿವೇಪಕ್ಕಂವಾತಿ ತತ್ಥ ಸಮ್ಮೋಹೋ ಅವಿಜ್ಜಾ। ಪರಿಯೇಟ್ಠಿ ತಣ್ಹಾ। ತದುಭಯಂ ವಿಪಾಕಂ ಏತಸ್ಸಾತಿ

ಕತ್ವಾಜರಾಮರಣಸೋಕಾದಿಕಂ ದುಕ್ಖಂ ಸಮ್ಮೋಹವೇಪಕ್ಕಂ ಪರಿಯೇಟ್ಠಿವೇಪಕ್ಕನ್ತಿಚ ವುಚ್ಚತೀತಿ। ತತ್ಥ ಸಮ್ಮೋಹೋನಾಮ ಞಾತಿಬ್ಯಸನಾ ದಿನಾ ಫುಟ್ಠೋಸೋಚತಿ ಪರಿದೇವತಿ ಉರತಾಳಿ ಕನ್ದತಿ, ಸಮ್ಮೋಹಂ ಆಪಜ್ಜತೀತಿ ಏವಂ ಆಗತೋ ಸಮ್ಮೋಹೋ। ಪರಿಯಿಟ್ಠಿನಾಮ ಯಥಾ ಜಿಗಚ್ಛಾತಿ ಪೀಳಿತೋ। ಭೋಜನಂ ಪತ್ಥೇತಿ ಪರಿಯೇಸತಿ ಪಿಪಾಸಾಭಿಪೀಳಿತೋ। ಪಾಣಿಯಂ ಪತ್ಥೇತಿ ಪರಿಯೇಸತಿ, ಏವಂ ಕೇನಚಿ ದುಕ್ಖೇನ ಫುಟ್ಠೋ ಸುಖಂ ಪತ್ಥೇತಿ ಪರಿಯೇಸತೀತಿ ಏವಂ ಪವತ್ತಾ ಪರಿಯಿಟ್ಠಿತಣ್ಹಾ। ಏತ್ಥ ಪನ ಯಸ್ಮಾ ಜರಾಮರಣಸದಿಸಂ ಮಹನ್ತಂ ವಿಸಟಂ ನಿಯತಞ್ಚ ಇಮಸ್ಸ ಲೋಕಸ್ಸ ದುಕ್ಖಟ್ಠಾನಂನಾಮ ನತ್ಥಿ। ದುಕ್ಖನಿಸ್ಸರಣತ್ಥಞ್ಚ ಸತ್ಥುಸಾಸನಂ। ತಸ್ಮಾ ಅಯಂ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದದೇಸನಾ ಜರಾಮರಣನಿದಾನಾ ಹೋತಿ। ಯಥಾಹ-ಕಿಚ್ಛಂ ವತಾಯಂ ಲೋಕೋ ಆಪನ್ನೋ ಜಾಯತಿಚ ಜಿಯ್ಯತಿಚ ಮಿಯ್ಯತಿಚ ಚವತಿಚ ಉಪಪಜ್ಜತಿಚ। ಅಥಚ ಪನಿಮಸ್ಸಂ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ನಿಸ್ಸರಣಂ ನಪ್ಪಜಾನಾತಿ ಜರಾಮರಣಸ್ಸಾತಿಆದಿ। ಯೇಸು ಪನ ಅಙ್ಗೇಸು ಆದಿತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಞಾತೇಸು ಜರಾಮರಣಂ ಸಮೂಲಂ ಖನಿತ್ವಾ ತತೋ ಅತ್ತಾನಂ ಮೋಚೇತುಂ ಸಕ್ಕೋತಿ। ತಾನಿ ದಸ್ಸೇತುಂ ಜಾತಿಆದೀನಿ ಪುರಿಮಾನಿ ಅಙ್ಗಾನಿ ದೇಸಿತಾನಿ। ಅಪಿಚ। ಏಕಸ್ಮಿಂ ಭವೇ ಠತ್ವಾ ಆಗಮನಸಮ್ಭಾರೇಹಿಚ ಗಮನಸಮ್ಭಾರೇಹಿಚ ಆಗತಿಯಾಚ ಗತಿಯಾಚ ಸದ್ಧಿಂ ಅತ್ತಭಾವನಿಬ್ಬತ್ತಿಯಾ ದಸ್ಸಿತಾಯ ಅತೀತೇ ಅನಾಗತೇಚ ಸಕಲಸಂಸಾರೇ ತಸ್ಮಿಂ ತಸ್ಮಿಂ ಭವೇ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಅತ್ತಭಾವಸ್ಸ ನಿಬ್ಬತ್ತಿ ದಸ್ಸಿತಾಏವ ಹೋತಿ। ಸಬ್ಬಾನಿಚ ದಿಟ್ಠಿಗತಾನಿ ನಿವತ್ತಿತಾನಿ। ಭವಚಕ್ಕಞ್ಚ ಅನಾದಿಮನ್ತಂ ಹುತ್ವಾ ಆಬನ್ಧತಿಯೇವ। ತಸ್ಮಾ ಜರಾಮರಣವಚನೇನವಾ ಸೋಕಾದಿವಚನೇನವಾ ಅವಿಜ್ಜಂ ಅಚಿನ್ತೇತ್ವಾ ವಟ್ಟಪವತ್ತಸ್ಸ ಮಹಾಆದೀನವರಾಸಿದಸ್ಸನಮೇವ ಪಚ್ಚೇತಬ್ಬನ್ತಿ। **ಇಚ್ಚೇವನ್**ತಿಆದಿ ನಿಗಮನಂ। ಇಚ್ಚೇವಂ ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಾ ಸಙ್ಖಾರಾತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಪಠಪೇಸೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ಇಚ್ಚೇವಂ ಆಬನ್ಧಂ ಅನಾದಿಕಂ ತೇಭೂಮಕಂ ವಟ್ಟನ್ತಿಪಿ ಯೋಜೇನ್ತಿ।

ತತ್ಥ ಇಚ್ಚೇವಂ ಆಬನ್ಧನ್ತಿ ಜರಾಮರಣಮುಚ್ಛಾಯಾತಿಆದಿನಾ ವುತ್ತ ನಯೇನ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಆಬನ್ಧಂ। **ಅನಾದಿಕನ್**ತಿ ಕಸ್ಮಾ ವುತ್ತಂ। ನನು ಅವಿಜ್ಜಾ ಆದಿಮ್ಹಿ ವುತ್ತಾತಿ। ವುಚ್ಚತೇ, ವಟ್ಟಸ್ಸ ಆದಿಭೂತತ್ತಾ ಸಾ ಆದಿಮ್ಹಿ ವುತ್ತಾ ನ ಹೋತಿ। ವಟ್ಟಕಥಾಯ ಸೀಸ ಭೂತತ್ತಾಏವ ಸಾ ಆದಿಮ್ಹಿ ವುತ್ತಾ। ಏವಂ ವುತ್ತಾಯ ಪನ ತಾಯ ವಟ್ಟಸ್ಸ ಅನಾದಿಕಭಾವೋಪಿ ದಸ್ಸಿತೋ। ಅವಿಜ್ಜಾ ಹಿ ನಾಮ ಬಹಿದ್ಧಾ ನ ಲಬ್ಭತಿ। ಸತ್ತಸನ್ತಾನೇ ಏವ ಲಬ್ಭತೀತಿ ಪಚ್ಚಕ್ಖತೋವ ಸಿದ್ಧಮೇತಂ। ತಸ್ಮಾ ಇಧ ಅತೀತಭವೇ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಸಿದ್ಧಾಯ ತಸ್ಸಾಅಧಿಟ್ಠಾನಭೂತೋ ಅತ್ತಭಾವೋಪಿ ತಸ್ಮಿಂ ಭವೇ ಸಿಜ್ಝತಿಯೇವ। ಸಿಜ್ಝನ್ತೋ ಚ ಇಮಸ್ಸಂ ದಸನೋಯಂ ವುತ್ತ ನಯೇನ ಅಞ್ಞಾಯ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಏವ ಸಿಜ್ಝತಿ, ನ ಅಞ್ಞಥಾ। ಏವಞ್ಚ ಸಭಿ ಪುನ ತಸ್ಸಪಿ ಅಧಿಟ್ಠಾನಭೂತೋ ಅತ್ತಭಾವೋ ಸಿಜ್ಝತಿಯೇವಾತಿ ಅವಿಜ್ಜಾ ಅತ್ತಭಾವೋಚಾತಿ ಉಭಯಂ ಪೇತಂ ಅನವಟ್ಠಿತಂ ಅನಾದಿಕಮೇವ ಹೋತೀತಿ। ವಟ್ಟಸ್ಸ ಪನ ತಿವಿಧಸ್ಸಪಿ ಪಧಾನಪಚ್ಚಯಭೂತತ್ತಾ ಸಾ ವಟ್ಟಕಥಾಯ ಸೀಸಭೂತಾ ಹೋತಿ। ಯದಿ ಸಾ ವಟ್ಟಸ್ಸ ಆದಿಭೂತಾ ನ ಹೋತಿ। ಅಥ ತಸ್ಸಾಪಿ ಪಚ್ಚಯೋ ವತ್ತಬ್ಬೋತಿ। ಸಚ್ಚಂ। ತಸ್ಸಾ ಪನ ಪಚ್ಚಯೇ ವುತ್ತೇಪಿ ತಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಸ್ಸಪಿ ಪಚ್ಚಯೋ ವತ್ತಬ್ಬೋತಿ ಆಗಚ್ಛತಿಯೇವ। ಏವಞ್ಚ ಸತಿ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸಾತಿ ನಿಟ್ಠಾನಮೇವ ನಪಞ್ಞಾ ಯೇಯ್ಯಾತಿ। ಅಞ್ಞತ್ಥ ಪನ ವುತ್ತೋಯೇವ। ಯಥಾಹ-ಆಸವಸಮುದಯಾ ಅವಿಜ್ಜಾಸಮುದಯೋತಿ। ಯಥಾಚಾಹ-ಅವಿಜ್ಜಂ ಪಾಹಂ ಭಿಕ್ಖವೇ ಸಾಹಾರಂ ಸನಿದಾನಂ ವದಾಮಿ। ಕೋಚಸ್ಸಾ ಆಹಾರೋ। ಪಞ್ಚನೀವರಣಾ ತಿಸ್ಸ ವಚನೀಯನ್ತಿ। ಯಥಾಚಾಹ-ಅವಿಜ್ಜಾ ಪಚ್ಚಯೋ, ಸಙ್ಖಾರಾ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಾ। ಉಭಯಮೇತಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಸಮುಪ್ಪನ್ನನ್ತಿ। **ಪಠಪೇಸೀತಿ** ಪಞ್ಞಾಪೇಸಿ ದೇಸೇಸೀತಿ ಅತ್ಥೋ। [ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದನಯೋ।]

೧೯೭. ಇದಾನಿ ಪಟ್ಠಾನನಯಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಹೇತುಪಚ್ಚಯೋ**ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ಥಹೇತುಚ ಸೋ ಪಚ್ಚಯೋಚಾತಿ **ಹೇತುಪಚ್ಚಯೋ,** ಹೇತು ಹುತ್ವಾ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೇತುಭಾವೇನ ಪಚ್ಚಯೋತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಕೇನಟ್ಠೇನ ಹೇತೂತಿ ಮೂಲಟ್ಠೇನ, ಕೋಚ ಮೂಲಟ್ಠೋತಿ। ರುಕ್ಖಾನಂ ರುಕ್ಖಮೂಲಸ್ಸ ವಿಯ ಭೂಮಿಯಂ ಸಹಜಾತಧಮ್ಮಾನಂ ಆರಮ್ಮಣೇಸು ಸುಪ್ಪತಿಟ್ಠಿತಭಾವಸಾಧನಟ್ಠೋ ಮೂಲಟ್ಠೋನಾಮ। ಸಹಜಾತಧಮ್ಮಾನಂ ಕುಸಲಾದಿ ಭಾವಸಾಧನಟ್ಠೋ ಮೂಲಟ್ಠೋನಾಮಾತಿಪಿ ವದನ್ತಿ। ಯಂ ಪನೇತ್ಥ ವತ್ತಬ್ಬಂ। ತಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತಮೇವ। ಸದ್ದತ್ಥತೋ ಪನ ಹಿನೋನ್ತಿ ವುದ್ಧಿವಿರುಳ್ಹಿವೇಪುಲ್ಲಪತ್ತಿವಸೇನ ಸುಟ್ಠು ಪತಿಟ್ಠಹನ್ತಿ ಸಹಜಾತಧಮ್ಮಾ ಏತ್ಥ ಏತೇನವಾ ಆರಮ್ಮಣೇ ದಳ್ಹನಿಪಾತಿನಾ ಥಾಮಬಲಸಮ್ಪನ್ನೇನಾತಿ ಹೇತು। ಪಚ್ಚಯ ಸದ್ದೋ ಪನ

ಉಪಕಾರಕಟ್ಠೋ। ಉಪಕಾರಕೋತಿಚ ಸಯಂ ಯಾದಿಸೇನ ಸಭಾವೇನ ಉಪಲಬ್ಭಮಾನೇ ಅನುಪ್ಪನ್ನಾವಾ ಧಮ್ಮಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ಉಪ್ಪನ್ನಾವಾ ತಿಟ್ಠನ್ತಿ ಠಿತಾವಾ ಉಪರುಪರಿವುಡ್ಢಿವಿರುಳ್ಹಿಯಾ ಪಚ್ಚಯತ್ತಂ ಉಪಗಚ್ಛನ್ತಿ। ತಾದಿ ಸೇನಸಭಾವೇನ ಉಪಲದ್ಧಿಯೇವ। ನಹಿ ಸಭಾವಧಮ್ಮೇಸು ಈಹಾವಾ ಬ್ಯಾಪಾರೋವಾ ಉಪಲಬ್ಭತಿ। ಯೇನ ಕತ್ತಾವಾ ಕಾರೇತಾವಾ ಉಪಲಬ್ಭೇಯ್ಯಾತಿ। ತಥಾ ಉಪಲದ್ಧಿಯಂ ಪನ ಸತಿ ಅನುರೂಪಾನಂ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಧಮ್ಮಾನಂ ಅನುಪ್ಪನ್ನಾನಂವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನತೋ ಉಪ್ಪನ್ನಾನಂವಾ ಠಿತಿಭಾವಪತ್ತಿತೋ ಠಿತಾನಂ ವಾ ಉಪರುಪರಿವುಡ್ಢಿವಿರುಳ್ಹಿಯಾ ಪಚ್ಚಯತ್ತುಪಗಮನತೋ ಸುಟ್ಠು ಕರಾನ್ತೋ ವಿಯ ಸಾಧೇನ್ತೋ ವಿಯ ಹೋತೀತಿ ಕತ್ವಾ ಉಪಕಾರಕೋ ತ್ವೇವ ವುಚ್ಚತೀತಿ। ಇತಿ ಆರಮ್ಮಣೇ ಥಿರಭಾವವುದ್ಧಿ ವಿರುಳ್ಹಿಭಾವಸಾಧನ ಸಙ್ಖಾತೇನ ಮೂಲಭಾವೇನ ಉಪಕಾರಕಾ ಛಹೇತುಧಮ್ಮಾ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೋ ನಾಮ।

ಆರಮನ್ತಿ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾ ಧಮ್ಮಾ ಸುಟ್ಠು ರತಿಂ ಅನುಭವನ್ತಾ ವಿಯ ಅಜ್ಝೋಲಮ್ಬಮಾನಾ ಪವತ್ತನ್ತಿ ಏತ್ಥಾತಿ ಆರಮ್ಮಣಂ। ಆರಮ್ಮಣಭಾನೇವ ಉಪಕಾರಕಾ ಛಳಾರಮ್ಮಣಧಮ್ಮಾ **ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೋ**। ಅಧಿಪತಿ ಸದ್ದತ್ಥೋ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತೋಯೇವ। ಅಧಿಪತಿ ಭಾವೇನ ಉಪಕಾರಕೋ ಧಮ್ಮೋ **ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯೋ**। ಸೋ ದುವಿಧೋ ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿ ಸಹಜಾತಾಧಿಪತಿವಸೇನ। ಆರಮ್ಮಣಧಮ್ಮಾಪಿ ಹಿ ಕೇಚಿ ಗರುಕತಾ ಅತ್ತನೋ ಆರಮ್ಮಣಿಕಧಮ್ಮೇ ಸಾಮಿನೋ ವಿಯ ದಾಸೇ ಅತ್ತನೋ ವಸೇವತ್ತಯಮಾನಾ ಅತ್ತನಿ ನಿಚ್ಚಂ ನಿನ್ನಪೋಣಪಬ್ಭಾರೇಏವ ಕರೋನ್ತೀತಿ। ನತ್ಥಿ ಅನ್ತರಂ ಏತಸ್ಸಾತಿ ಅನನ್ತರೋ, ಅನನ್ತರಭಾವೇನ ಉಪಕಾರಕೋ ಧಮ್ಮೋ **ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೋ**। ಸುಟ್ಠು ಅನನ್ತರಭಾವೇನ ಉಪಕಾರಕೋ ಧಮ್ಮೋ **ಸಮನನ್ತರಪಚ್ಚಯೋ**। ಇಮೇಸಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ಪಚ್ಚಯಾನಂ ಧಮ್ಮತೋ ವಿಸೇಸೋ ನತ್ಥಿ। ಅತ್ಥತೋ ಪನ ಪುರಿಮಚಿತ್ತೇ ನಿರುದ್ಧೇಪಿ ಪಚ್ಛಾ ಸನ್ತಾನಂ ಉಚ್ಛಿಜ್ಜಿತುಂ ಅದತ್ವಾ ಸನ್ತಾನಾನುಬನ್ಧವಸೇನ ಸಾರಮ್ಮಣಧಮ್ಮ ಭಾವೇನ ಅತ್ತಸದಿಸಸ್ಸ ಧಮ್ಮನ್ತರಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದನಂ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯತಾ। ಧಮ್ಮನ್ತರೇ ಉಪ್ಪಾದಿಯಮಾನೇಪಿ ಯಂಕಿಞ್ಚಿ ಧಮ್ಮಂ ಅನುಪ್ಪಾದೇತ್ವಾ ಪಟಿಸನ್ಧಾದೀನಂ ಕಿಚ್ಚಟ್ಠಾನಾನಂ ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಚಿತ್ತನಿಯಾಮಂ ನಾಮ ಸಾಧೇತ್ವಾ ಅನುರೂಪಸ್ಸೇವ ಧಮ್ಮನ್ತರಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದನಂ ಸಮನನ್ತರಪಚ್ಚಯತಾತಿ। ಏವಞ್ಚಿ ಸತಿ ನಿರೋಧಾ ವುಟ್ಠಹನ್ತಸ್ಸ ಅಸಞ್ಞಸತ್ತಾ ಚವನ್ತಸ್ಸಚ ಪುರಿಮಪಚ್ಛಿಮಭಾಗಪವತ್ತಾನಂ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾನಂಪಿ ಅನನ್ತರತಾ ಸಮನನ್ತರತಾಚ ಉಪಪನ್ನಾ ಹೋತೀತಿ। ನಹಿ ಅಭಾವ ಭೂತೋ ಅನ್ತರೇ ಕಾಲೋ ತೇಸಂ ಅನ್ತರಂ ಕರೋತಿನಾಮ। ನಚ ಅಞ್ಞಸನ್ತಾನಭೂತೋ ಅನ್ತರೇ ರೂಪಧಮ್ಮೋ। ಅಞ್ಞಞ್ಹಿ ರೂಪಸನ್ತಾನಂ, ಅಞ್ಞಂ ಅರೂಪಸನ್ತಾನಂ। ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಪನ ಕಾಲಾನನ್ತರತಾ ಸಮನನ್ತರಪಚ್ಚಯೋತಿ ವಾದಂ ಪಟಿಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಸಣ್ಠಾನಾಭಾವತೋ ಸುಟ್ಠು ಅನನ್ತರಾತಿ ಸಮನನ್ತರಾತಿ ವುತ್ತಂ। ಏತೇನ ಯಥಾಸಣ್ಠಾನವನ್ತಾನಂ ರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಅನನ್ತರತಾನಾಮ ಮಜ್ಝೇ ಪರಿಚ್ಛೇದಸಹಿತಾಯೇವ ಹೋತಿ। ನ ತಥಾ ಸಣ್ಠಾನರಹಿತಾನಂ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ। ತಸ್ಮಾ ಪುರಿಮಪಚ್ಛಿಮಾನಂ ತೇಸಂ ಏಕೀಭೂತಾನಂ ವಿಯ ಪವತ್ತಿಸಮನನ್ತರತಾನಾಮ। ತಥಾ ಪವತ್ತನ ಸಮತ್ಥತಾ ಸಮನನ್ತರಪಚ್ಚಯತಾತಿ ದಸ್ಸೇತಿ।

ಯೇ ಪನ ಧಮ್ಮಾ ಅತ್ತನಿ ಜಾತೇ ಏವ ಜಾಯನ್ತಿ, ನೋ ಅಜಾತೇ। ಅತ್ತನಾ ಸಹೇವಚ ಜಾಯನ್ತಿ, ನೋ ಪುರೇ ಪಚ್ಛಾಚ, ತೇಸಂ ಜಾತತ್ಥಾಯ ವಿಯ ಸಯಂ ತೇಹಿ ಸಹ ಜಾತಭಾವೇನ ಉಪಕಾರಕೋ ಧಮ್ಮೋ **ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯೋ**। ಪಕಾಸಸ್ಸ ಪದೀಪೋ ವಿಯ। ಪದೀಪಜಾಲಞ್ಹಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಂ ಪಕಾಸಸಙ್ಖಾತೇನ ಆಲೋಕೇನ ಸಹೇವ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ। ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಉಪತ್ಥಮ್ಭನ್ತಂ ತಿದಣ್ಡಂ ವಿಯ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಉಪತ್ಥಮ್ಭನವಸೇನ ಉಪಕಾರಕೋ ಧಮ್ಮೋ **ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯೋ**। ಏವಞ್ಚ ಸತಿ ಇಮಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ಪುರಿಮೇನ ಸಹ ವಿಸೇಸೋ ಪಾಕಟೋ ಹೋತಿ। ನಹಿ ಸಹ ಜಾತಸದ್ದೋ ಏವರೂಪಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞೋಪತ್ಥಮ್ಭನಂ ಬೋಧೇತೀತಿ। ನಿಸ್ಸಯನ್ತಿ ಏತ್ಥಾತಿ ನಿಸ್ಸಯೋ। ನಿಸ್ಸಯಭಾವೇನ ಉಪಕಾರಕೋ ಧಮ್ಮೋ **ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೋ**। ಸೋ ಪನ ಸಹಜಾತನಿಸ್ಸಯೋ ವತ್ಥುಪುರೇಜಾತ ನಿಸ್ಸಯೋತಿ ದುವಿಧೋ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಸಹಜಾತೋವ ಸಮಾನೋ ಪಟಕೋಟ್ಠಕೋ ವಿಯ ಚಿತ್ತಕಮ್ಮಾನಂ ಪತಿಟ್ಠಾಭಾವೇನ ಉಪಕಾರಕೋ ಧಮ್ಮೋ ಸಹಜಾತನಿಸ್ಸಯೋ। ಪಥವೀ ವಿಯ ತಿಣರುಕ್ಖಾದೀನಂ ಪುರೇ ಜಾತೋ ಹುತ್ವಾ ಅಧಿಟ್ಠಾನಭಾವೇನ ಉಪಕಾರಕೋ ವತ್ಥುಪುರೇಜಾತ ನಿಸ್ಸಯೋ। ಬಲವತರೋ ಪನ ನಿಸ್ಸಯೋ **ಉಪನಿಸ್ಸಯೋ**। ಯಥಾ ಹಿ ಸಾಲಿಭತ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಸೂದೋವಾ ಉಕ್ಖಲಿವಾಕಟ್ಠಂವಾ ಅಗ್ಗಿವಾನಿಸ್ಸಯೋ ಏವ ಹೋತಿ, ನ ಉಪನಿಸ್ಸಯೋ।

ಸಾಲಿಖೇತ್ತವುಟ್ಠಿಧಾರಾ ಏವ ಪನ ಉಪನಿಸ್ಸಯೋ, ನ ಹಿ ತಾಸುಅಸತಿ ಭತ್ತುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಸೂದಾದೀನಂಪಿ ಥಾಮೋನಾಮ ಅತ್ಥೀತಿ। ತಥಾ ಯಹಿಂ ಪಚ್ಚಯೇ ಅಸತಿ ನಿಸ್ಸಯಧಮ್ಮಾಪಿ ನತ್ಥಿ। ಕುತೋ ನಿಸ್ಸಿತಧಮ್ಮಾ। ಸೋ ಪಚ್ಚಯೋ ನಿಸ್ಸಯತೋಪಿ ಬಲವತರಟ್ಠೇನ ಉಪನಿಸ್ಸಯೋತಿ ವುಚ್ಚತೀತಿ।

ಸೋ ಪನ ಆರಮ್ಮಣೂಪನಿಸ್ಸಯೋ ಅನನ್ತರೂಪನಿಸ್ಸಯೋ ಪಕತೂಪನಿಸ್ಸಯೋತಿ ತಿವಿಧೋ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಗರುಕತಾ ಆರಮ್ಮಣ ಧಮ್ಮಾ ಗರುಕತತ್ತಾಏವ ಅಧಿಪತಿಭೂತಾ ಬಲವ ನಿಸ್ಸಯಭೂತಾಚ ಹೋನ್ತಿ। ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮಾಚ ತೇಹಿ ವಿನಾ ಚಿತ್ತಸನ್ತಾನಪವತ್ತಿಯಾ ಏವ ಅಭಾವತೋ ಬಲವನಿಸ್ಸಯಾಏವ ಹೋನ್ತಿ। ಪಕತೂಪನಿಸ್ಸಯೋತಿ ಏತ್ಥ ಪನ ಪಕತೋ ಉಪನಿಸ್ಸಯೋತಿ ಪಕತೂಪನಿಸ್ಸಯೋ। ಪಕತೋತಿಚ ಯಥಾ ಕತೇ ಸತಿ ಅನುರೂಪೇ ಕಾಲೇ ತಸ್ಮಿಂಸನ್ತಾನೇ ಏಕನ್ತೇನ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಧಮ್ಮಾ ಪಾತುಭವನ್ತಿ, ತಥಾ ಸುಟ್ಠು ಕತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಕರಣಞ್ಚೇತ್ಥ ಸದ್ಧಾ ಸೀಲಂ ಸುತಂ ಚಾಗೋ ಪಞ್ಞಾತಿಚ ರಾಗೋ ದೋಸೋ ಮೋಹೋ ಮಾನೋ ದಿಟ್ಠಿ ಪತ್ಥನಾತಿಚ ವುತ್ತಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅತ್ತನೋ ಸನ್ತಾನೇ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇನ ಸುಟ್ಠು ಉಪ್ಪಾದನಂ। ಕಾಯಿಕಂ ಸುಖಂ ಕಾಯಿಕಂ ದುಕ್ಖಂ ಪುಗ್ಗಲೋ ಉತು ಭೋಜನಂ ಸೇನಾಸನನ್ತಿ ಏವಂ ವುತ್ತಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಸುಟ್ಠು ಉಪಸೇವನಞ್ಚ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಪುರೇತರಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ವತ್ತಮಾನಭಾವೇನ ಉಪಕಾರಕೋ ಧಮ್ಮೋ **ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯೋ**। ಸೋ ದುವಿಧೋ ಆರಮ್ಮಣಪುರೇಜಾತ ನಿಸ್ಸಯ ಪುರೇಜಾತ ವಸೇನ। ನಿಸ್ಸಯಾರಮ್ಮಣಧಮ್ಮಾ ಏವ ಹಿ ಕೇಚಿ ಪುರೇಜಾತ ತಾಮತ್ತವಿಸಿಟ್ಠಾ ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯೋತಿ ವುತ್ತಾತಿ। ಆಚರಿಯಾನನ್ದತ್ಥೇರೇನ ಪನ ನಿಸ್ಸಯಾರಮ್ಮಣಾಕಾರಾದೀಹಿ ವಿಸಿಟ್ಠಾ ಪುರೇಜಾತಾಕಾರೇನ ಉಪಕಾರಕತಾ ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯತಾತಿ ವುತ್ತಂ। ಏವಂ ಸನ್ತೇಪಿ ಪುರೇ ಜಾತತಾವಿಸಿಟ್ಠೇಹಿ ನಿಸ್ಸಯಾರಮ್ಮಣಸತ್ತಿವಿಸೇಸೇಹಿ ಅಞ್ಞೋ ವಿಸುಂ ಪುರೇಜಾತಸತ್ತಿವಿಸೇಸೋನಾಮ ನದಿಸ್ಸತಿಯೇವ। ಪುರೇ ರೋಪೇತ್ವಾ ಜಾತಾನಂ ರುಕ್ಖಪೋತಕಾನಂ ವಿಯ ಪಚ್ಛಾ ಆಸಿಞ್ಚಿಯಮಾನಂ ಉದಕಂ ಪುರೇ ಜಾತಾನಂ ಚತುಸಮುಟ್ಠಾನಿಕರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ವುದ್ಧಿವಿರುಳ್ಹಭಾವಞ್ಚ ಪಚ್ಛಾಪಿ ಅತ್ತನಾ ಸದಿಸಸ್ಸ ರೂಪಸನ್ತಾನಸ್ಸ ಪವತ್ತಿಯಾ ಪಚ್ಚಯಭಾವಞ್ಚ ಪಾಪೇತ್ವಾ ಉಪತ್ಥಮ್ಭನವಸೇನ ಉಪಕಾರಕೋ ಪಚ್ಛಾಜಾತೋ ಅರೂಪಧಮ್ಮೋ **ಪಚ್ಛಾ ಜಾತಪಚ್ಚಯೋ**। ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಪನ ಗಿಜ್ಝಪೋತಕಸರೀರಾನಂ ಆಹಾರಾಸಾ ಚೇತನಾವಿಯಾತಿ ವುತ್ತಂ। ಮೂಲಟೀಕಾಯಞ್ಚ ಏತೇನ ಮನೋಸಞ್ಚೇ ತನಾಹಾರವಸೇನ ಪವತ್ತಮಾನೇಹಿ ಅರೂಪಧಮ್ಮೇಹಿ ರೂಪಕಾಯಸ್ಸ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಿತ ಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತಿ, ತೇನೇವ ಆಹಾರಾಸಾ ವಿಯಾತಿ ಅವತ್ವಾ ಚೇತನಾಗಹಣಂ ಕರೋತೀತಿ ವುತ್ತಂ। ಸಾ ಪನ ಪಚ್ಛಾಜಾತಾ ಸಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಆಹಾರಾಸಾ ಚೇತನಾ ಪುರೇಜಾತಾನಂ ತೇಸಂ ಗಿಜ್ಝಸರೀರರೂಪಾನಂ ಚಿರಕಾಲಂ ಕಬಳೀಕಾರಾಹಾರೇನ ವಿನಾಪಿ ಅಮಿಲಾತ ಭಾವಂ ಉಪರೂಪರಿಚ ವುದ್ಧಿವಿರುಳ್ಹರೂಪಸನ್ತಾನುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಪಚ್ಚಯಭಾವಂ ಪಾಪೇತ್ವಾ ಉಪತ್ಥಮ್ಭತಿಯೇವ। ಯಸ್ಮಾ ಸುಪಾಕಟೇನ ಪಚ್ಛಾಜಾತಪಚ್ಚಯೇಕ ದೇಸೇನ ಸಕಲಸ್ಸ ಪಚ್ಛಾಜಾತಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ಸಾಧನತ್ಥಾಯ ಅಯಂ ಉಪಮಾ ಇಧ ವುತ್ತಾ ವಿಯ ದಿಸ್ಸತಿ। ಚೇತನಾ ಗಹಣಞ್ಚ ಪಚ್ಛಾಜಾತ ಪಚ್ಚಯಂ ಪತ್ವಾಪಿ ಚೇತನಾಏವ ಪಧಾನಾ ಜಾತಾತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಗಹಿತನ್ತಿ ನ ನ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ। ಏವಞ್ಚಿ ಸತಿ ಪಚ್ಛಾಜಾತಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಪಚ್ಛಾ ಜಾತಾಯ ಏವ ಉಪಮಾಯ ಸಾಧನಂ ಉಪಪನ್ನಂ ಹೋತೀತಿ। ಯಥಾವುತ್ತ ಟೀಕಾಪಾಠೇಪಿ ಅಯಮತ್ಥೋ ಲಬ್ಭತಿಯೇವ।

ಆಸೇವನ್ತಿ ತಂ ಸುಟ್ಠು ಭಜನ್ತಿ ಅಪರಾಪರಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾ ಧಮ್ಮಾ ಸುಟ್ಠು ಸೇವಮಾನಾ ವಿಯ ಭಜಮಾನಾ ವಿಯ ತಸ್ಸ ಪುರಿಮಸ್ಸ ಸಬ್ಬಪಾರಿಪೂರಂ ಆಕಾರಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಏವ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಪವತ್ತನ್ತೀತಿ ಆಸೇವನಂ। ಆಸೇವೇತಿವಾ ತೇ ಧಮ್ಮೇ ಅತ್ತನೋ ಪರಿವಾಸಂ ಸುಟ್ಠು ಗಾಹಾಪೇತಿ। ವಡ್ಢೇತೀತಿವಾ ಆಸೇವನಂ। ಅಪಿಚ ಕುಸಲಾದಿಭಾವೇನ ಅತ್ತನಾ ಸದಿಸಸ್ಸ ಪಯೋಗೇನ ಕರಣೀಯಸ್ಸ ಅನನ್ತರಧಮ್ಮಸ್ಸ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಕರಣಂ ಪವತ್ತನಂ ಅತ್ತಸದಿಸಸ್ಸವಾ ಅತ್ತಸದಿಸಭಾವಾಪಾದನಂ ವಾಸನಂ ಆಸೇವನಟ್ಠೋತಿ ಮೂಲಟೀಕಾಯಂ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಪಯೋಗೇನ ಕರಣೀಯಸ್ಸಾತಿ ಏತೇನ ಆವಜ್ಜನದ್ವಯಞ್ಚ ಸಬ್ಬವಿಪಾಕಧಮ್ಮೇಚ ನಿವತ್ತೇತಿ। ನಹಿ ಆವಜ್ಜನ ದ್ವಯಸ್ಸ ದ್ವತ್ತಿಕ್ಖತ್ತುಂ ಪವತ್ತಮಾನಸ್ಸಪಿ ವಡ್ಢೇತುಂವಾ ಹಾಪೇತುಂವಾ ಪಯೋಗೇನ ಕರಣೀಯತಾನಾಮ ಅತ್ಥಿ ಪರಿದುಬ್ಬಲತ್ತಾ। ವಿಪಾಕೇಸುಚ ಅರಿಯಫಲಾನಿ ಪರಿಕಮ್ಮಪಯೋಗೇನ ಕರಣೀಯಾನಿಪಿ ಮಗ್ಗಚೇತನಾನುಭಾವೇನ ವಿನಾ

ಕೇವಲೇನ ತೇನ ಪಯೋಗೇನೇವ ಸಾಧೇತಬ್ಬಾನಿ ನ ಹೋನ್ತಿ। ಕೇವಲಂ ಕಮ್ಮವೇಗೇನ ಸನ್ತಾನೇ ಪಾತಿತೇಸು ಲೋಕಿಯವಿಪಾಕೇಸು ವತ್ತಬ್ಬಮೇವ ನತ್ಥೀತಿ। ಪುನಪ್ಪುನಂ ಕರಣಂ ಪವತ್ತನನ್ತಿ ಉಪರುಪರಿ ಪಗುಣ ಬಲವಭಾವಾಪಾದನೇನ ಸಹ ಪವತ್ತನಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ಏವಞ್ಚ ಸತಿ ಪರಿಯತ್ತಿಧಮ್ಮ ವಿಜ್ಜಾಸಿಪ್ಪುಗ್ಗಹಣೇಸು ಪುರಿಮಾಭಿಯೋಗೋ ವಿಯ ಆಸೇವನಟ್ಠೇನ ಅನನ್ತರೇ ಪವತ್ತಾನಂ ಸಜಾತಿಯಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಪಗುಣಬಲವಭಾವಾಯ ಉಪಕಾರಕೋ ಧಮ್ಮೋ **ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯೋ** ನಾಮಾತಿ ಸಿದ್ಧಂ ಹೋತೀತಿ।

ಕಾಯಙ್ಗವಾಚಙ್ಗಚಿತ್ತಙ್ಗಾಭಿಸಙ್ಖರಣಭೂತೇನ ಚಿತ್ತಪ್ಪಯೋಗಸಙ್ಖಾತೇ ನ ಕಿರಿಯಾಭಾವೇನ ಉಪಕಾರಕೋ ಧಮ್ಮೋ **ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೋ**। ಸೋ ದುವಿಧೋ ಸಹಜಾತನಾನಾಕ್ಖಣಿಕವಸೇನ। ತತ್ಥ ಜೇಟ್ಠಸಿಸ್ಸ ಮಹಾ ವಡ್ಢಕಿಆದಯೋ ವಿಯ ಸಕಿಚ್ಚಪರಕಿಚ್ಚಸಾಧನವಸೇನ ಪವತ್ತಾ ಸಬ್ಬಾಪಿ ಸಹಜಾತಚೇತನಾ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯೋ। ಯಥಾ ಪನ ಇತ್ಥಿಪುರಿಸಾನಂ ಸಕಿಂ ಸನ್ನಿಪಾತಪ್ಪಯೋಗೋ ಕಾಮಸುಖಾನುಭವನಕಿಚ್ಚಞ್ಚ ಕಾಲನ್ತರೇ ಪುತ್ತಪಾತುಭಾವತ್ಥಾಯವತ್ಥುಮ್ಹಿ ಬೀಜನಿಧಾನ ಕಿಚ್ಚಞ್ಚ ಸಮ್ಪಾದೇತಿ। ಏವಮೇವಂ ಯಥಾವುತ್ತಾಭಿಸಙ್ಖರಣಕಿಚ್ಚಞ್ಚ ತದಭಿಸಙ್ಖರಣವೇಗಜನಿತಂ ಕಾಲನ್ತರೇ ವಿಪಾಕಕಟತ್ತಾರೂಪಾನಂ ಪಾತುಭಾವತ್ಥಾಯ ಸನ್ತಾನೇ ಕಿರಿಯಾ ವಿಸೇಸನಿಧಾನ ಕಿಚ್ಚಞ್ಚ ಸಮ್ಪಾದೇತ್ವಾ ನಿರುದ್ಧಾ ಕುಸಲಾಕುಸಲ ಚೇತನಾ ನಾನಾಕ್ಖಣಿಕಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೋನಾಮ। ವಿಪಚ್ಚನಮತ್ತಭಾವೇನ ಉಪಕಾರಕೋ ಧಮ್ಮೋ ವಿಪಾಕಪಚ್ಚಯೋ। ವಿಪಚ್ಚನ ಭಾವೋಚ ನಾಮ ಲೋಕೇ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಪುಪ್ಫಫಲಾದೀನಂ ಸುಟ್ಠು ವಿಪಕ್ಕಭಾವಂ ಪತ್ತಕಾಲೇ ಸಬ್ಬಾಕಾರೇನ ಮನ್ದಭಾವೋ ಹೋತಿ। ಏವಂ ನಿರುಸ್ಸಾಹಸನ್ತ ಭಾವಸಙ್ಖಾಕೇನ ಮನ್ದಮನ್ದಾಕಾರೇನ ಸನ್ತಾನೇ ಪಾತುಭಾವೋ। ತತೋಯೇವಚ ವಿಪಾಕಾನಂ ಪವತ್ತಿ ಅವಿಭೂತಾ ಹೋತಿ। ಸಬ್ಬರತ್ತಿಂ ನಿದ್ದಾಯನ್ತಸ್ಸ ಪುರಿಮಭವಸಿದ್ಧೇ ಕಮ್ಮಾದಿ ಆರಮ್ಮಣೇ ಪವತ್ತಾನಿಪಿ ತಾನಿ ವುಟ್ಠಿತಕಾಲೇ ಕಿಞ್ಚಿಜಾನನಚಿತ್ತ ಪವತ್ತಿಯಾ ಪಚ್ಚಯಾ ನಹೋನ್ತೀತಿ। ಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಿ ಪನ ಪಚ್ಛಾಜಾನನಚಿತ್ತ ಪವತ್ತಿಯಾ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಾನಿಪಿ ವತ್ಥಾರಮ್ಮಣ ಘಟ್ಟನಾನುಭಾವ ಬಲೇನ ಸಹೇವ ಹೋನ್ತಿ। ನ ತೇಸಂ ಉಸ್ಸಾಹಬ್ಯಾಪಾರಮತ್ತ ವಸೇನಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಅರೂಪಿನೋ ತಯೋ ಆಹಾರಾ ಸಹಜಾತಧಮ್ಮಾನಂ ಜನನಟ್ಠೇನ ಉಪತ್ಥಮ್ಭನಟ್ಠೇನಚ, ಕಬಳೀಕಾರಾಹಾರೋ ಪನ ಇಮಸ್ಸ ಚತುಸಮುಟ್ಠಾನಿ ಕಸ್ಸ ಕಾಯಸ್ಸ ಉಪತ್ಥಮ್ಭನಟ್ಠೇನೇವ ಉಪಕಾರಕತಾ **ಆಹಾರಪಚ್ಚಯೋ**। ಅಪಿಚ, ಆಹಾರಟ್ಠೋನಾಮ ಉಪತ್ಥಮ್ಭನಪ್ಪಧಾನೋ ಹೋತಿ। ತೇನೇವ ಹಿ ಪಾಳಿಯಂ ಕಬಳೀಕಾರೋ ಆಹಾರೋ ಆಹಾರಸಮುಟ್ಠಾನಸ್ಸ ರೂಪಸ್ಸ ಆಹಾರಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋತಿ ಅವತ್ವಾ ಇಮಸ್ಸ ಕಾಯಸ್ಸ ಆಹಾರಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋತ್ವೇವ ವುತ್ತಂ। ತಸ್ಮಾ ಅರೂಪಾಹಾರಾನಂಪಿ ಆಹಾರಟ್ಠೋ ಉಪತ್ಥಮ್ಭನವಸೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಜನಯನ್ತಾಪಿ ಹಿ ಆಹಾರಾ ಅತ್ತನಾ ಜನಿತಾನಞ್ಚ ತದಞ್ಞೇಸಞ್ಚಸನ್ತಾನಟ್ಠಿತಿಯಾ ಪಚ್ಚಯಭಾವತ್ಥಾಯ ಉಪತ್ಥಮ್ಭನೇನ ಸಹೇವ ಜನೇನ್ತೀತಿ।

ಇಸ್ಸರಿಯಟ್ಠೇನ ಉಪಕಾರಕೋ ಧಮ್ಮೋ **ಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯೋ**। ಸೋ ತಿವಿಧೋ ಸಹಜಾತಾದಿವಸೇನ। ತತ್ಥ ಸಹಜಾತಧಮ್ಮಾನಂ ಅತ್ತನೋ ಅತ್ತನೋ ಕಿಚ್ಚೇಸು ಇಸ್ಸರಭೂತಾ ಅರೂಪಿನ್ದ್ರಿಯಧಮ್ಮಾ ಸಹಜಾತಿನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯೋ। ಪಚ್ಛಾ ಜಾತಾನಂ ಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣ ಧಮ್ಮಾನಂ ದಸ್ಸನಾದಿ ಕಿಚ್ಚೇಸು ಇಸ್ಸರಭೂತಾ ಪುರೇ ಜಾತಾ ಪಞ್ಚಪಸಾದಿನ್ದ್ರಿಯಧಮ್ಮಾ ಪುರೇ ಜಾತಿನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯೋ। ಸಹಜಾತಾನಂ ಕಟತ್ತಾರೂಪಾನಂ ಚಿರತರಪವತ್ತಿಯಂ ಇಸ್ಸರಭೂತಂ ರೂಪಜೀವಿತಂ ರೂಪಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯೋ। ಕಸ್ಮಾ ಪನೇತ್ಥ ಭಾವಿನ್ದ್ರಿಯದ್ವಯಂ ಇಧ ನ ಗಹಿತನ್ತಿ। ವುಚ್ಚತೇ, ಯಸ್ಸ ಜನಕತ್ತಂವಾ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕತ್ತಂವಾ ಅನುಪಾಲಕತ್ತಂವಾ ಅತ್ಥಿ। ಸೋ ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮೋನಾಮ। ಭಾವದ್ವಯಸ್ಸ ಪನ ಸಹಜಾತ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅತ್ಥಾಯ ಏತಂ ತಯಂಪಿ ನತ್ಥಿ। ಕೇವಲಂ ಪನ ತಂಸಹಿತೇ ಸನ್ತಾನೇ ಕಮ್ಮಾದೀಹಿ ಅತ್ತನೋ ಅತ್ತನೋ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಪವತ್ತಮಾನಾನಂ ಚತುಸಮುಟ್ಠಾನಿಕಧಮ್ಮಾನಂ ಇತ್ಥಾಕಾರಾದಿವಸೇನೇವ ಯೋ ಪವತ್ತಿನಿಯಮೋ ಅತ್ಥಿ, ಸೋ ಭಾವರೂಪಾ ನುಭಾವೇನ ಸಿದ್ಧೋ। ತಸ್ಮಾ ತೇಸಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ತಾದಿಸೇ ನಿಯಾಮಕಿಚ್ಚೇ ಇಸ್ಸರತ್ತಾಯೇವ ದ್ವಯಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಂನಾಮ ಹೋತಿ। ನ ಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯತ್ತೇ ನಾತಿ ತಂ ಇಧ ನಗಹಿತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಆರಮ್ಮಣಂ ಉಪಗನ್ತ್ವಾ ತಸ್ಮಿಂ ಭುಸಂ ದಳ್ಹಂ ನಿಪತಿತ್ವಾ ವಿಯ ಝಾಯನಟ್ಠೇನ ಓಲೋಕನಟ್ಠೇನ ಉಪಕಾರಕೋ ಧಮ್ಮೋ **ಝಾನಪಚ್ಚಯೋ**। ದುಗ್ಗತಿ ಸುಗತಿ ನಿಬ್ಬಾನ ಸಮ್ಪಾಪಕಟ್ಠೇನ ಉಪಕಾರಕೋ ಧಮ್ಮೋ

ಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯೋ। ಏತ್ಥಚ ಯೇನಯೇನ ಸಮ್ಮಾದಸ್ಸನಾದಿನಾ ಲಕ್ಖಣವಿಸೇಸೇನ ಸಮ್ಪನ್ನತ್ತಾ ಕುಸಲಭೂತಾ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಾದಯೋ ಸುಗತಿ ನಿಬ್ಬಾನ ಸಮ್ಪಾಪಕಟ್ಠೇನ ಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯಾನಾಮ ಹೋನ್ತಿ। ಅಬ್ಯಾಕತಭೂತಾನಂಪಿ ತೇಸಂ ಸೋ ಸೋ ಲಕ್ಖಣವಿಸೇಸೋ ಅತ್ಥಿಯೇವಾತಿ ತೇಸಮ್ಪಿ ತೇನೇವಟ್ಠೇನ ಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯತಾ ವುತ್ತಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ಸತಿಪಿ ಮಗ್ಗಙ್ಗಾನಂ ತಂತಂ ಸಮ್ಪಾಪಕಟ್ಠೇನಚ ಉಪಕಾರಕತ್ತೇ ತಂಸಮುಟ್ಠಿತಾನಂ ರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಸೋ ಅತ್ಥೋ ನ ಪಾಪುಣಾತಿ। ತೇಸಂ ಪನ ಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮೇಹಿ ಸಮುಟ್ಠಿತತ್ತಾಯೇವ ಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನತಾ ಪಚ್ಚೇತಬ್ಬಾ। ಏಸನಯೋ ಹೇತುಕಮ್ಮಿನ್ದ್ರಿಯಝಾನ ಪಚ್ಚಯೇಸುಪೀತಿ।

ಏಕುಪ್ಪಾದತಾದೀಹಿ ಪಕಾರೇಹಿ ಸಮಂ ಏಕೀಭೂತೋ ವಿಯ ಹುತ್ವಾ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಯುತ್ತಭಾವೇನ ಉಪಕಾರಕೋ ಧಮ್ಮೋ **ಸಮ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯೋ**। ಸಮಾನೇಪಿ ಸಹಜಾತಭಾವೇನ ನಿಸ್ಸಯ ನಿಸ್ಸಿತ ಭಾವೇನಚ ಯುತ್ತಭಾವೇ ಏಕುಪ್ಪಾದತಾದಿಕಸ್ಸ ಸಮ್ಪಯೋಗಲಕ್ಖಣಸ್ಸ ವಿರಹತೋ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಭಾವೇನ ಉಪಕಾರಕೋ ಧಮ್ಮೋ **ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯೋ**। ಯತ್ಥ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಸಙ್ಕಾ ಸಮ್ಭವತಿ, ತತ್ಥೇವ ತದಾಸಙ್ಕಾ ವಿಗಮನತ್ಥಂ ಅಯಂ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯೋನಾಮ ವುತ್ತೋತಿ ತದಾಸಙ್ಕಾ ರಹಿತೇಸು ಆರಮ್ಮಣಾನನ್ತರಾದೀಸು ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯಪಸಙ್ಗೋ ನತ್ಥೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಹೇಟ್ಠಾವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇಸು ಏವ ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮೇಸು ಯೋ ಯೋ ಅತ್ಥಿತಾ ಸಙ್ಖಾತೇನ ಖಣಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನ ಸಮಙ್ಗಿಭಾವೇನ ತಾದಿಸಸ್ಸೇವ ಖಣಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನ ಸಮಙ್ಗಿನೋ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಸಹಜಾತಾದಿವಸೇನ ಉಪಕಾರಕೋ ಸೋ ಸೋ **ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೋ**। ಯಸ್ಮಿಂ ವಿಜ್ಜಮಾನೇ ಸತಿ ಅಞ್ಞೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತುಂ ಓಕಾಸಂ ನಲಭತಿ। ಸೋ ತಸ್ಸ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಓಕಾಸದಾನ ಸಙ್ಖಾತೇನ ಸಯಂ ಅನ್ತರಹಿತಭಾವೇನ ಉಪಕಾರಕೋ ಧಮ್ಮೋ **ನತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೋ**। ಅಯಂಪಿ ವಿಸುಂ ಸತ್ತಿವಿಸೇಸೋ ನ ಹೋತಿ। ತೇನೇವ ಚಿತ್ತೇನ ಗಚ್ಛತಿ ನಿಸೀದತಿ ತಿಟ್ಠತೀತಿಆದಿನಾ ಪಚ್ಛಿಮಚಿತ್ತೇ ಠಿತಾನಂಪಿ ಪುರಿಮಚಿತ್ತಂ ವತ್ತತಿಯೇವಾತಿ ಲೋಕಸ್ಸ ಅಭಿಮಾನೋ ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಾ ಯತ್ಥ ಅತ್ಥಿತಾಸಙ್ಕಾ ಸಮ್ಭವತಿ। ತತ್ಥ ತದಾಸಙ್ಕಾ ನಿವತ್ತನತ್ಥಂ ಅಯಂ ಪಚ್ಚಯೋ ವುತ್ತೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ವಿನಾಸಂ ಗತೋ ವಿಗತೋ। ಯಸ್ಮಿಂ ಅವಿಗತೇ ಅಞ್ಞೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತುಂ ಓಕಾಸಂ ನಲಭತಿ, ಸೋ ತಸ್ಸ ಓಕಾಸದಾನಸಙ್ಖಾತೇನ ಸಯಂ ವಿಗತಭಾವೇನ ಉಪಕಾರಕೋ ಧಮ್ಮೋ **ವಿಗತಪಚ್ಚಯೋ**। ವತ್ತಮಾನತಾ ಸಙ್ಖಾತೇನ ಅವಿಗತಭಾವೇನ ತಾದಿಸಸ್ಸೇವ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಉಪಕಾರಕೋ ಧಮ್ಮೋ **ಅವಿಗತಪಚ್ಚಯೋ**। ಪುರಿಮಪಚ್ಚಯ ದುಕಮೇವ ಚೇತ್ಥ ನಾನತ್ಥ ಪಸಙ್ಗನಿವತ್ತನತ್ಥಂ ಞಾಣವಿಸದತ್ಥಞ್ಚ ಪರಿಯಾಯನ್ತರೇನ ವಿಗತದುಕಂನಾಮ ಕತ್ವಾ ದೇಸಿತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ತಥಾ ಹಿ ಅತ್ಥೀತಿ ಖೋ ಕಚ್ಚಾನ ಅಯಮೇಕೋ ಅನ್ತೋ। ನತ್ಥೀತಿ ಅಯಂ ದುತೀಯೋ ಅನ್ತೋತಿಆದಿನಾ ನಾನಾಅತ್ಥದೀಪಕಾ ಅತ್ಥಿ ನತ್ಥಿ ಸದ್ದಾ ಸಾಸನೇ ಲೋಕೇಚ ದಿಸ್ಸನ್ತಿ। ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತಸ್ಸೇವ ಚ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಪುನ ಪರಿಯಾಯನ್ತರೇನ ವಚನಂ ಸೋತೂನಂ ಞಾಣವಿಸದತ್ಥಾಯ ಹೋತೀತಿ। ಟೀಕಾಕಾರಾ ಪನ ಬಹುಂ ತೇಸಂ ಪಚ್ಚಯ ದುಕಾನಂ ನಾನತ್ಥಸಮ್ಭವಂ ವಣ್ಣೇನ್ತಿಯೇವಾತಿ। [ಪಚ್ಚಯುದ್ದೇಸೋ]

೧೯೮. ಇದಾನಿ ಯಥಾ ಉದ್ದಿಟ್ಠೇ ಚತುವೀಸತಿಪಚ್ಚಯೇ ಪಥಮಂ ಛಹಿ ರಾಸೀಹಿ ಸಙ್ಗಹೇತ್ವಾ ಪುನ ರಾಸೀನಂ ಅನುಕ್ಕಮೇನ ತೇಸಂ ಪಚ್ಚಯಾನಂ ನಿದ್ದೇಸಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **ಛಧಾನಾಮನ್ತುನಾಮಸ್ಸಾ**ತಿ ಗಾಥಾದ್ವಯ ಮಾಹ। ನಾಮಂ ನಾಮಸ್ಸ ಛಧಾ ಛಬ್ಬಿಧೇಹಿ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ನಾಮಂ ನಾಮರೂಪೀನಂ ಪಞ್ಚಧಾ। ಪುನ ನಾಮಂ ರೂಪಸ್ಸ ಏಕಧಾ, ರೂಪಂ ನಾಮಸ್ಸ ಏಕಧಾಏವ। ಪಞ್ಞತ್ತಿನಾಮರೂಪಾನಿ ನಾಮಸ್ಸ ದುವಿಧಾ, ದ್ವಯಂ ನಾಮರೂಪಂ ದ್ವಯಸ್ಸೇವ ನಾಮರೂಪಸ್ಸ ನವಧಾತಿ ಏವಂ ಛಕ್ಕಪಞ್ಚಕಾದಿವಸೇನ ಪಚ್ಚಯಾ ಛಬ್ಬಿಧಾ ಹೋನ್ತಿ। ಕಥಂ ಹೋನ್ತೀತಿ ಯೋಜನಾ।

[೨೨೬] ಯಂಪನ **ವಿಭಾವನಿಯಂ**

"ಪಞ್ಞತ್ತಿನಾಮರೂಪಾನಿ ನಾಮಸ್ಸ ದ್ವಿಧಾ ದ್ವಿಪಕಾರಾ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ"। ತಂ ನ ಸುನ್ದರಂ।

ಪಚ್ಚಯಕಥಾ ಹಿ ನಾಮ ಪಚ್ಚಯತೋ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನತೋ ಪಚ್ಚಯಸತ್ತಿತೋತಿ ತೀಹಿ ಪಕಾರೇಹಿ ವುತ್ತಾಯೇವ ಸುವುತ್ತಾ ಹೋತೀತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಅನನ್ತರಾದಿಪಚ್ಚಯಾನಾಮ ಚಿತ್ತಸನ್ತಾನಸ್ಸ ಅವಿಚ್ಛೇದಾಯ ಕಿಚ್ಚಟ್ಠಾನಾನುಕ್ಕಮಪಟಿಪಾದನಾಯ ಏವ ಚ

ಹೋನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ಕುಸಲಾದೀಸು ಅರೂಪಧಮ್ಮೇಸು ಯೋಕೋಚಿ ಧಮ್ಮೋ ಯಸ್ಸ ಕಸ್ಸಚಿ ಅವಿರುದ್ಧಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ ನ ನ ಹೋತೀತಿ ವುತ್ತಂ **ಅನನ್ತರನಿರುದ್ಧಾಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾಧಮ್ಮಾ**ತಿಆದಿ। ತತ್ಥ ಅವಿರುದ್ಧಸ್ಸಾತಿಏತೇನ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞವಿರುದ್ಧಾನಂ ಕುಸಲಾಕುಸಲಾನಂ ಸೋಮನಸ್ಸದೋಮನಸ್ಸಾನಞ್ಚ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಅನನ್ತರ ಪಚ್ಚಯಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಪಟುಪ್ಪನ್ನಾನ**ನ್ತಿ ಪುನುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಉಪ್ಪನ್ನಾನಂವಾ। ಪುನಪ್ಪುನಂ ಸನ್ತಾನಪರಿಭಾವನಾವಸೇನ ಪವತ್ತೋ ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯೋನಾಮ, ಕೇವಲಂ ಪಯೋಗಸಾಧನೀಯೇಸು ಜವವೇಗ ಸಹಿತೇಸು ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೇಸು ಏವ ಲಬ್ಭತೀತಿ ವುತ್ತಂ **ಪುರಿಮಾನಿ ಜವನಾನೀ**ತಿಆದಿ। ತತ್ಥ **ಜವನಾನೀ**ತಿ ಮಗ್ಗಫಲಜವನವಜ್ಜಾನಿ ಲೋಕಿಯ ಕುಸಲಾ ಕುಸಲಕ್ರಿಯಜವನಾನಿ **ಪಚ್ಛಿಮಾನಂಜವನಾನ**ನ್ತಿ ಫಲಜವನವಜ್ಜಾನಂ ಕುಸಲಾಕುಸಲಕ್ರಿಯಜವನಾನಂ। ಭಿನ್ನಜಾತಿಕಾ ಹಿ ಧಮ್ಮಾ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಸಬ್ಬಾಕಾರಪಾರಿಪೂರಂ ಪರಿವಾಸಂನಾಮ ಗಹೇತುಂವಾ ಗಾಹಾಪೇತುಂಪಾ ನ ಸಕ್ಕೋನ್ತಿ। ಯದಿ ಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯುಂ, ಜಾತಿಮತ್ತೇನಪಿ ಧಮ್ಮಾ ಪುಬ್ಬಾಪರಂ ಅಭಿನ್ನಾಏವ ಸಿಯುನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ಭಿನ್ನಜಾತಿಕಂ ಫಲಜವನಂ ಮಗ್ಗತೋ ಪರಿವಾಸಂ ಗಹೇತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ। ಮಗ್ಗೋಪಿ ಅತ್ತನೋ ಪರಿವಾಸಂ ಫಲಸ್ಸ ದಾತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ। ಫಲಚಿತ್ತಾನಿಚ ಪರಿಕಮ್ಮಪಯೋಗಬಲೇನ ಜವನ ಕಿಚ್ಚಾನಿ ಹೋನ್ತಿ, ನ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಪರಿವಾಸದಾನ ಗಹಣ ಬಲೇನಾತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಕಾಮಾವಚರಭಾವತೋ ಮಹಗ್ಗತಾ ನುತ್ತರ ಭಾವಪ್ಪತ್ತಿನಾಮ ಆಸೇವನಬಲೇನ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ಗೋತ್ರಭು ಝಾನ ಮಗ್ಗಾನಂ ಭೂಮಿ ಭೇದೋ ಇಧ ಅಪ್ಪಮಾಣನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಹೇತು।ಲ। **ನಾಮರೂಪಾನ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಹೇತುಮಗ್ಗಙ್ಗಾನಿ ಅಹೇತುಕವಜ್ಜಿತಾನಂ, ಝಾನಙ್ಗಾನಿ ಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣವಜ್ಜಿತಾನಂ ಸಹಜಾತಾನಂ ನಾಮರೂಪಾನಂ। ಸಹಜಾತರೂಪಲಕ್ಖಣಂ ಪನ ಸಯಮೇವ ವಕ್ಖತಿ। ಚೇತನಾನಾಮ ಪವತ್ತಮಾನಾ ದ್ವೇ ಕಿಚ್ಚಾನಿ ಸಾಧೇತಿ ಸಹಜಾತಾನಂ ಸಂವಿಧಾನಞ್ಚ ಆಯತಿಂ ವಿಪಾಕಪಾತು ಭಾವತ್ಥಾಯ ತಸ್ಮಿಂ ಸನ್ತಾನೇ ಅತ್ತನೋ ಪವತ್ತಾ ಕಾರಸಙ್ಖಾತ ಬೀಜನಿಧಾನಞ್ಚಾತಿ। ತತ್ಥ ಸಂವಿಧಾನಕಿಚ್ಚಂ ಸಬ್ಬಚೇತನಾ ಸಾಧಾರಣಂ ಹೋತಿ। ಬೀಜನಿಧಾನಕಿಚ್ಚಂ ಪನ ಕುಸಲಾಕುಸಲಭಾವಪ್ಪತ್ತಾಯಏವ ಚೇತನಾಯ ಹೋತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಸಹಜಾತಾಚೇತನಾತಿಆದಿ। ತತ್ಥ **ಸಹಜಾತಾಚೇತನಾ**ತಿ ಅನ್ತಮಸೋ ಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣ ಸಹಜಾತಾಪಿ ಚೇತನಾ। ಸಾಪಿ ಹಿ ಸಹಜಾತಾನಂ ಸಂವಿದಹನಸಙ್ಖಾತೇನ ಕಮ್ಮಭಾವೇನ ಪವತ್ತತ್ತಾ ಕಮ್ಮಂಏವನಾಮ ಹೋತೀತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಅತ್ತನೋ ಪವತ್ತಾಕಾರಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ವಿಪಾಕಬೀಜಸ್ಸ ನಿದಹನಂನಾಮ, ನ ತಾವದೇವ ಬೀಜಕಿಚ್ಚಂ ಸಮ್ಪಾದೇತಿ। ಅಮ್ಬಬೀಜಾದೀನಿ ವಿಯ ಪರಿಣತಭಾವಂ ಪತ್ವಾ ಖಣನ್ತರೇಏವ ಸಮ್ಪಾದೇತೀತಿ ವುತ್ತಂ ನಾನಾಕ್ಖಣಿಕಾ ಚೇತನಾತಿಆದಿ। ತತ್ಥ **ನಾನಾಕ್ಖಣಿಕಾಚೇತನಾ**ತಿ ಅತ್ತನೋ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಧಮ್ಮ ಪವತ್ತಿಕ್ಖಣತೋ ವಿಸುಂ ಭೂತೇ ಅತೀತಕಾಲೇ ಸಿದ್ಧಾ ಕುಸಲಾ ಕುಸಲಚೇತನಾ। ಕುಸಲಾಕುಸಲಚೇತನಾತಿವಾ ಪಾಠೋ ಸಿಯಾ।

ವಿಪಾಕಕ್ಖನ್ಧಾಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂಸಹಜಾತಾನಂರೂಪಾನನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಸ್ಸಚ ಸಹಜಾತರೂಪಾನಞ್ಚಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯಥಾನಾಮ ಪುರೇ ಜಾತಾ ಸಾಲರುಕ್ಖಪೋತಕಾ ಪಚ್ಛಾ ಅನುವಸ್ಸಂ ವಸ್ಸನ್ತಾನಂ ವುಟ್ಠಿಧಾರಾನಂ ವಸೇನ ವುದ್ಧಿಂ ವಿರುಳ್ಹಿಂ ವೇಪುಲ್ಲಂ ಪತ್ವಾ ತಸ್ಮಿಂ ಠಾನೇ ಯಾವಕಪ್ಪಾವಸಾನಾಪಿ ಮಹನ್ತಸ್ಸ ಸಾಲವನಸಣ್ಡಸ್ಸ ಪವತ್ತಿಯಾ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ। ಏವಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಪುರಿಮಚಿತ್ತಕ್ಖಣೇಸು ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಸಕಲಸರೀರೇ ಕಮ್ಮಜಕಾಯೋ ಚಿತ್ತಜಕಾಯೋ ಉತುಜಕಾಯೋ ಆಹಾರಜ ಕಾಯೋತಿ ಸಬ್ಬೇ ಸಕಲಸರೀರಟ್ಠಕಾ ಚತುಸಮುಟ್ಠಾನಿಕ ರೂಪಧಮ್ಮಾ ಪಚ್ಛಾಜಾತಾನಂ ಪಥಮಭವಙ್ಗಾದೀನಂ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾನಂ ವಸೇನ ವುದ್ಧಿಂ ವಿರುಳ್ಹಿಂ ವೇಪುಲ್ಲಂ ಪತ್ವಾ ಉಪರುಪರಿ ಚತುಸಮುಟ್ಠಾನಿಕ ರೂಪಪರಂಪರಾಪವತ್ತಿಯಾ ಪಚ್ಚಯತ್ತಂ ಉಪಗಚ್ಛನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ **ಪಚ್ಛಾಜಾತಾ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾ ಧಮ್ಮಾ**ತಿಆದಿ। ತತ್ಥ **ಪುರೇಜಾತಸ್ಸಾ**ತಿ ಆತೀತಾನನ್ತರಚಿತ್ತೇ ಜಾತಸ್ಸಾತಿ ವದನ್ತಿ। ಯಾವ ಅಟ್ಠಮಚಿತ್ತಾವಾ ಪುರೇಜಾತಸ್ಸ। ಏತ್ತಕೋ ಹಿ ಕಾಲೋ ರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ವಡ್ಢನಕಾಲೋನಾಮ। ತತೋಪರಂ ಹಾಯನಕಾಲೇ ಪಚ್ಛಾಜಾತೇನ ಪಯೋಜನಂ ನತ್ಥೀತಿ। ಯಾವ ಸೋಳಸಮಚಿತ್ತಾ ಏವ ವಾ ಪುರೇಜಾತಸ್ಸ। ಯದಗ್ಗೇನ ಹಿ ಮರಣಾಸನ್ನಕಾಲೇ ವತ್ಥುರೂಪಂ ಚುತಿಚಿತ್ತಸ್ಸ ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯತಂ ಉಪಗಚ್ಛತಿ। ತದಗ್ಗೇನ ಚುತಿಚಿತ್ತಂಪಿ ತಸ್ಸ ವತ್ಥುರೂಪಸ್ಸ ಪಚ್ಛಾಜಾತಪಚ್ಚಯೋ ನ ಹೋತೀತಿ ನವತ್ತಬ್ಬೋ। ತಥಾ ಸೇಸರೂಪಾನಞ್ಚ। ಯಥಾ ಹಿ ಉಪತ್ಥಮ್ಭನ್ತೋ ಆಹಾರೋ ವಡ್ಢನಪಕ್ಖೇ ಠಿತಮೇವ

ಉಪತ್ಥಮ್ಭತಿ। ಹಾಯನಪಕ್ಖೇ ಠಿತಂ ನುಪತ್ಥಮ್ಭತೀತಿ ನತ್ಥಿ। ತದಾಪಿ ತದನುರೂಪಸ್ಸ ಉಪತ್ಥಮ್ಭನಸ್ಸ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬತ್ತಾ। ಏವಮಯಂಪೀತಿ।

ಅರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಆನುಭಾವೋನಾಮ ಮಹಾವಿಪ್ಫಾರೋ ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಾ ತೇ ಕಾಯೇಕದೇಸೇ ವತ್ಥುಮ್ಹಿ ಉಪ್ಪನ್ನಾಪಿ ಸಕಲಂ ಇಮಂ ಚತುಜಕಾಯಂ ಉಪತ್ಥಮ್ಭೇತುಂ ಸಕ್ಕೋನ್ತಿಯೇವಾತಿ ವುತ್ತಂ **ಇಮಸ್ಸಕಾಯಸ್ಸಾ**ತಿ। ಚಕ್ಖಾದೀನಿ ಪಸಾದವತ್ಥೂನಿ ರೂಪಾದೀಹಿ ಸಹಲದ್ಧಘಟ್ಟನಾನಿಏವ ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಆಧಾರಭಾವಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ। ಘಟ್ಟನಞ್ಚ ಠಿತಿಪತ್ತಕಾಲೇಏವಾತಿ ತೇಸಂ ನಿಚ್ಚಕಾಲಂಪಿ ಅತ್ತನೋ ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯತಾ ಸಿದ್ಧಿ ಹೋತಿ। ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚನಾಮ ಪಞ್ಚವೋಕಾರಭವೇ ವತ್ಥುನಿಸ್ಸಯೇನ ವಿನಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತುಂ ನಸಕ್ಕೋತೀತಿ, ಯದಾ ಪುರೇಜಾತಂವಾ ವಡ್ಢನಪಕ್ಖೇ ಠಿತಂವಾ ವತ್ಥುಂ ನ ಲಭತಿ, ತದಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕಾಲೇವಾ ಮರಣಾಸನ್ನಕಾಲೇವಾ ಯಂ ಯಂ ಲಭತಿ, ತಂ ತಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿಯೇವ। ಯದಾ ಪನ ಪುರೇ ಜಾತಂ ಸುಟ್ಠು ಬಲವನ್ತಞ್ಚ ವತ್ಥುಂ ಲಭತಿ, ತದಾ ತದೇವ ನಿಸ್ಸಾಯ ಪವತ್ತತಿ। ತಞ್ಚ ನಿಯಮತೋ ಪವತ್ತಿಕಾಲೇಏವ ಲಬ್ಭತಿ, ನೋ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕಾಲೇ। ನಹಿ ತದಾ ವಿಞ್ಞಾಣಪಚ್ಚಯೇನ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ವತ್ಥುಪುರೇಜಾತಂ ಭವಿತುಂ ಸಕ್ಕೋತೀತಿ ವುತ್ತಂ **ಛವತ್ಥೂನಿ ಪವತ್ತಿ**ಯನ್ತಿ।

ಪಞ್ಚಾಲಮ್ಬಣಾನಿಚ ಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣವೀಥಿಯಾತಿ ಇದಂ ನಿಯಮಸಿದ್ಧಿಗಹಣ ವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ಸಬ್ಬಾನಿ ಪನ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಭೂತಾನಿ ನಿಪ್ಫನ್ನರೂಪಾನಿ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣ ವೀಥಿಯಾ ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿಯೇವ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ಪಟ್ಠಾನೇ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೋ ಧಮ್ಮೋ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ। ಆರಮ್ಮಣಪುರೇಜಾತಂ ಚಕ್ಖುಂ ಅನಿಚ್ಚತೋ ದುಕ್ಖತೋ ಅನತ್ತತೋ ವಿಪಸ್ಸತಿ। ಸೋತಂ, ಘಾನಂ, ಜಿವ್ಹಂ, ಕಾಯಂ, ರೂಪೇ, ಸದ್ದೇ, ಗನ್ಧೇ, ರಸೇ, ಫೋಟ್ಠಬ್ಬೇ, ವತ್ಥುಂ, ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೇ ಖನ್ಧೇ ಅನಿಚ್ಚತೋ ದುಕ್ಖತೋ ಅನತ್ತತೋ ವಿಪಸ್ಸತಿ, ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ಚಕ್ಖುಂ ಅಸ್ಸಾದೇತಿ ಅಭಿನನ್ದತೀತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಅಟ್ಠಕಥಾಯಞ್ಚ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣಂ ಅತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಠಿತಿಪತ್ತಂ ಅಟ್ಠಾರಸವಿಧಂ ರೂಪಮೇವ ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯೋತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ। ಏತ್ಥಚ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಪಟ್ಠಾನೇ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಭವಙ್ಗಸ್ಸಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋತಿ ಏವಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಭವಙ್ಗಾನಂಪಿ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣತಾಯ ವುತ್ತತ್ತಾ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಭೂತಾನಿ ಕಮ್ಮನಿಮಿತ್ತ ಗತಿನಿಮಿತ್ತಾನಿ ಆರಬ್ಭ ಪವತ್ತಿ ಕಾಲೇ ಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತಾನಂಪಿ ಆರಮ್ಮಣಪುರೇಜಾತಂ ಲಬ್ಭಮಾನಂ ವಿಯ ದಿಸ್ಸತಿ। ಏವಂಸನ್ತೇಪಿ ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ಪಚ್ಚನಿಯೇ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ವಿಪಾಕಾ ಬ್ಯಾಕತೋ ಏಕೋ ಖನ್ಧೋತಿಆದಿನಾ ಪಾಳಿಯಂಏವ ತಂ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತನ್ತಿ। ಏತ್ಥಚ ಆರುಪ್ಪೇ ವಿಯ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇಪಿ ವತ್ಥುಪುರೇ ಜಾತಸ್ಸ ಅಭಾವಾ ಅಪರಿಬ್ಯತ್ತತ್ತಾವಾ ತಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಮತ್ತಭಾವೇಏವ ಠಿತತ್ತಾ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತನ್ತಿ ಕಾರಣಂ ವದನ್ತಿ। **ಆರಮ್ಮಣಮೇವಗರುಕತ**ನ್ತಿ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನವಸೇನ ಅಸ್ಸಾದನಾದಿವಸೇನಚ ಗರುಕತಂ ಇಟ್ಠಾರಮ್ಮಣ ಮಾಹ। ತಞ್ಚ ಖೋ ತಸ್ಸತಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಇಚ್ಛಾವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಗೂಥಕುಣಪಾದೀನಿಪಿ ಹಿ ತದಭಿನನ್ದನ್ತಾನಂ ಕಿಮಿಮಕ್ಖಿಕ ಸುನಖ ಗಿಜ್ಝ ಕಾಕಾದೀನಂ ಗರುಕತಾನಿಏವ ಆರಮ್ಮಣಾನಿ ಹೋನ್ತೀತಿ।

[೨೩೦] ಯಂ ಪನ **ವಿಭಾವನಿಯಂ**

"ಗರುಕತನ್ತಿ ಗರುಂ ಕತ್ವಾ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಿತ"ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ಅನುಪಪನ್ನಂ।

ಚಕ್ಖುಂ ಗರುಂ ಕತ್ವಾ ಅಸ್ಸಾದೇತಿ ಅಭಿನನ್ದತೀತಿಆದಿನಾ ಅಸ್ಸಾ ದನಾದಿವಸೇನಪಿ ಅಸ್ಸ ನಿದ್ದೇಸಸ್ಸ ಪವತ್ತತ್ತಾತಿ। **ರಾಗಾದಯೋ ಪನ ಧಮ್ಮಾ**ತಿ ಏತೇನ ರಾಗೋ ದೋಸೋ ಮೋಹೋ ಮಾನೋ ದಿಟ್ಠಿ ಪತ್ಥನಾತಿ ಏವಂ ವುತ್ತೇಹಿ ಧಮ್ಮೇಹಿ ಸಹ ದಸ ಅಕುಸಲಕಮ್ಮಪಥಾ ಪಞ್ಚಅನನ್ತರಿಯ ಕಮ್ಮಾನಿಚ ಗಹಿತಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಅನನ್ತರಿಯವಜ್ಜಾನಿ ತಾನಿ ಸಮತಿಕ್ಕಮಮುಖೇನ ಯಥಾರಹಂ ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಚತುಭೂಮಕ ಕುಸಲಾನಂ ಅನನ್ತರಿಯಕಮ್ಮಾನಿ ಪನ ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಾನಮೇವ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಬಲವನಿಸ್ಸಯಾ ಹೋನ್ತಿ। ತಾನಿಯೇವಚ ಸಬ್ಬಾನಿ ಯಥಾರಹಂ ಅಜ್ಝತ್ತಞ್ಚ ಬಹಿದ್ಧಾಚ ರಾಗಾದೀನಂ ಪಾಣಾತಿಪಾತಾದೀನಞ್ಚ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಅಕುಸಲಾನಂ ಕಾಯಿಕಸುಖದುಕ್ಖಾದೀನಞ್ಚ ಅಬ್ಯಾಕತಧಮ್ಮಾನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಬಲವ ನಿಸ್ಸಯಾ ಹೋನ್ತಿ।

ಸದ್ಧಾದಯೋತಿ ಏತೇನ ಸದ್ಧಾ ಸೀಲಂ ಸುತಂ ಚಾಗೋ ಪಞ್ಞಾತಿ ಏವಂ ವುತ್ತೇಹಿ ಧಮ್ಮೇಹಿ ಸಹ ಸಬ್ಬೇ ದಾನಸೀಲಾದಯೋ ಚತುಭೂಮಕಕು ಸಲಾನಂ ರಾಗಾದಿ ಅಕುಸಲಾನಂ ಸುಖದುಕ್ಖಾದಿಚತುಭೂಮಕ ಅಬ್ಯಾಕತಾ ನಞ್ಚ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಬಲವನಿಸ್ಸಯಾ ಹೋನ್ತೀತಿ। **ಸುಖಂ ದುಕ್ಖಂ ಪುಗ್ಗಲೋ ಭೋಜನಂ ಉತುಸೇನಾಸನ**ನ್ತಿ ಏತೇನ ನಿಬ್ಬಾನವಜ್ಜಾ ಸಬ್ಬೇ ಚತುಭೂಮಕಾ ಬ್ಯಾಕತಾ ಗಹಿತಾ, ತೇಪಿ ಹಿ ಯಥಾರಹಂ ಅಜ್ಝತ್ತಞ್ಚ ಬಹಿದ್ಧಾಚ ಕುಸಲಾಕುಸಲಾ ಬ್ಯಾಕತಧಮ್ಮಾನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಬಲವನಿಸ್ಸಯಾ ಹೋನ್ತೀತಿ। **ಕಮ್ಮಂವಿಪಾಕಾನ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಸುಟ್ಠು ಬಲವಂ ಕಮ್ಮಂ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ, ನ ದುಬ್ಬಲನ್ತಿ। ಕಸ್ಮಾ ಪನೇತ್ಥ ರೂಪಧಮ್ಮಾ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನೇಸು ನ ಗಹಿತಾ। ನನು ತೇಸಂಪಿ ಬಹಿದ್ಧಾ ರುಕ್ಖತಿಣಾದೀನಂ ವುದ್ಧಿವಿರುಳ್ಹಿ ವೇಪುಲ್ಲತ್ಥಾಯ ಅಜ್ಝತ್ತಞ್ಚ ಆರೋಗ್ಯಾದಿಅತ್ಥಾಯ ಪಥವಿರಸ ಆಪೋರಸ ವಸ್ಸೋದಕ ಬಿಜಮೂಲಭೇಸಜ್ಜಾದಯೋ ಬಲವನಿಸ್ಸಯಾ ಹೋನ್ತೀತಿ। ಅಯಂ ಪನತ್ಥೋ ಮೂಲಟೀಕಾಯಂ ಕಥಿತೋಯೇವ। ವುತ್ತಞ್ಹಿ ತತ್ಥ -

> ನಹಿ ರೂಪಾಬ್ಯಾಕತಂ ಪಕತೂಪನಿಸ್ಸಯಂ ಲಭತಿ। ಅಚೇತನೇನ ರೂಪಸನ್ತಾನೇನ ಪಕತಸ್ಸೇವ ಅಭಾವತೋ। ಯಥಾ ಹಿ ಅರೂಪಸನ್ತಾನೇನ ಕತ್ತುಭೂತೇನ ಸದ್ಧಾದಯೋ ನಿಪ್ಫಾದಿತಾ ಉತುಭೋಜನಾದಯೋಚ ಉಪಸೇವಿತಾ। ನ ಏವಂ ರೂಪಸನ್ತಾನೇನ। ಯಸ್ಮಿಞ್ಚ ಉತುಬೀಜಾದಿಕೇ ಕಮ್ಮಾದಿಕೇಚ ಸತಿ ರೂಪಂ ಪವತ್ತತಿ। ನ ತಂ ತೇನ ರೂಪೇನ ಪಕತಂ ಹೋತಿ। ಸಚೇತನಸ್ಸೇವ ಹಿ ಉಪ್ಪಾದನುಪಸೇವನಪಯೋಗವಸೇನ ಚೇತನಂ ಪಕಪ್ಪನಂ ಪಕರಣಂ। ರೂಪಞ್ಚ ಅಚೇತನನ್ತಿ।

ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ, ದುವಿಧಂ ಸನ್ತಾನಂ ರೂಪಸನ್ತಾನಂ ಅರೂಪಸನ್ತಾನನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಯೇನ ಸನ್ತಾನೇನ ಪುಬ್ಬೇ ಕಿಞ್ಚಿ ಸುಟ್ಠುಉಪ್ಪಾದಿತಂವಾ ಹೋತಿ ಉಪಸೇವಿತಂವಾ, ತಸ್ಸೇವ ಪುಬ್ಬೇ ಅತ್ತನಾ ಉಪ್ಪಾದಿತುಪಸೇವಿತಾ ಧಮ್ಮಾ ಕಾಲನ್ತರೇ ಅತ್ತನೋ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ। ಪಕರಣಸಙ್ಖಾತಞ್ಚ ತಥಾ ಉಪ್ಪಾದನುಪಸೇವನಂನಾಮ ಸಚೇತನೇ ಅರೂಪಸನ್ತಾನೇಏವ ಲಬ್ಭತಿ, ನ ಅಚೇತನೇ ರೂಪಸನ್ತಾನೇತಿ। ತಸ್ಮಾ ರೂಪಧಮ್ಮಾ ಉಪನಿಸ್ಸಯಂನಾಮ ನಲಭನ್ತೀತಿ। ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸತಿ ಇದಂ ಹೋತಿ, ಅಸತಿ ನ ಹೋತೀತಿ ಏವಂ ವುತ್ತೇನ ಸುತ್ತನ್ತಿಕಪರಿಯಾಯೇನ ಪನ ಉಪನಿಸ್ಸಯೋ ನಾಮ ರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಮಜ್ಝೇಪಿ ವತ್ತಬ್ಬೋಯೇವಾತಿ।

[೨೩೧] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

> "ಯಥಾರಹಂ ಅಜ್ಝತ್ತಞ್ಚ ಬಹಿದ್ಧಾಚ ರಾಗಾದಯೋ।ಲ। ಸೇನಾಸನಞ್ಚಾತಿ" ವಿಯೋಜೇತ್ವಾ "ರಾಗಾದಯೋ ಹಿ ಅಜ್ಝತ್ತಂ ನಿಪ್ಫಾದಿಕಾ। ಪುಗ್ಗಲಾದಯೋ ಬಹಿದ್ಧಾ ಸೇವಿತಾತಿ" ವುತ್ತಂ। ತಂ ನಸುನ್ದರಂ।

ನ ಹಿ ಅತ್ತನೋ ಪರಸ್ಸಚ ಉಪ್ಪನ್ನಾ ರಾಗಾದಯೋ ಪರಸ್ಸ ಅತ್ತನೋ ಚ ಸನ್ತಾನೇ ರಾಗಾದೀನಂ ಬಲವನಿಸ್ಸಯಾ ನ ಹೋನ್ತಿ। ಸಮಾನಚ್ಛನ್ದಾನಂ ಇತ್ಥಿ ಪುರಿಸಾದೀನಂ ಮನೋಪದೋಸಿಕ ದೇವಾದೀನಞ್ಚೇತ್ಥ ರಾಗಾದಯೋ ನಿದಸ್ಸನಂ।

[೨೩೨] ಯಾಚ ತತ್ಥ

> "ಯಥಾಠಿತವಸೇನ ಯೋಜನಂ" ಕತ್ವಾ "ಅತ್ತನೋಹಿ ರಾಗಾದಯೋ"ತಿಆದಿನಾ ಅತ್ಥವಿಭಾವನಾ ಕತಾ। ಸಾಪಿ ಅನುಪಪನ್ನಾಯೇವ।

ತಾಯ ಹಿ ಅತ್ತನೋ ರಾಗಾದಯೋ ಸದ್ಧಾದಯೋಚ ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಕುಸಲಾದೀನಂ ಅತ್ತನೋ ಸದ್ಧಾಯೋ ಪನ ಬಹಿದ್ಧಾ ಕುಸಲಸ್ಸಾತಿ ಏವಂ ಅಪರಿಪುಣ್ಣಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ವಿಭಾವಿತತ್ತಾತಿ।

[೨೩೩] ಯಞ್ಚ

‘ತತ್ಥಾ’ತಿಆದಿನಾ ಅತ್ತನೋರಾಗಾದಯೋನಿಸ್ಸಾಯಅಜ್ಝತ್ತಂ ಕುಸಲಾಕುಸಲಾನಮೇವ ಉಪ್ಪತ್ತಿವಿಧಾನಂ ವುತ್ತಂ। ತಂಪಿ ಅನುಪಪನ್ನಮೇವ।

ನಯದಸ್ಸನಮತ್ತಭೂತಂಪಿ ಹಿ ಸಂವಣ್ಣನಾವಾಕ್ಯಂನಾಮ ನಯಮುಖಂ ಪರಿಪುಣ್ಣಂ ಕತ್ವಾ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಹೋತೀತಿ। **ಗರುಕತಂಆರಮ್ಮಣ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಸಬ್ಬಂ ಲೋಕಿಯಕುಸಲಂ ಹೇಟ್ಠಿಮಮಗ್ಗಫಲನಿಬ್ಬಾನಾನಿ ಚ ಕಾಮಾವಚರ ಕುಸಲಸ್ಸ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗಫಲನಿಬ್ಬಾನಾನಿ ಚತುನ್ನಂ ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತ ಮಹಾಕ್ರಿಯಜವನಾನಂ। ನಿಬ್ಬಾನಂ ಅಟ್ಠವಿಧಲೋಕುತ್ತರಸ್ಸ ಥಪೇತ್ವಾ ಪಟಿಘದ್ವಯ ಮೋಮೂಹ ದ್ವಯ ದುಕ್ಖಸಹಗತ ಕಾಯವಿಞ್ಞಾಣಾನಿ ಅವಸೇಸಂ ಸಬ್ಬಂ ಲೋಕಿಯ ಕುಸಲಾಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಧಮ್ಮಜಾತಂ ಲೋಭಸಹಗತಚಿತ್ತಸ್ಸಾತಿ ಏವಂ ಪಚ್ಚಯ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನ ವಿಭಾಗೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

[೨೩೪] ಯಂ ಪನ **ವಿಭಾವನಿಯಂ**

“ಗರುಕ ತಂಆಲಮ್ಬಣನ್ತಿ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನಅಸ್ಸಾದಾದಿನಾ ಗರುಕತಂ ಆರಮ್ಮಣ”ನ್ತಿ ವತ್ವಾ ತಂ ವಿಭಾವೇನ್ತೇನ “ತಞ್ಹಿ ಝಾನಮಗ್ಗ ಫಲವಿಪಸ್ಸನಾ ನಿಬ್ಬಾನಾದಿಭೇದಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ ಅಸ್ಸಾದಾದಿಮಗ್ಗಫಲಾದಿಧಮ್ಮೇ ಅತ್ತಾಧೀನೇ ಕರೋತೀತಿ ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿನಾಮಾ”ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ನ ಸುನ್ದರಂ।

ದಾನ ಸೀಲ ಉಪೋಸಥಕಮ್ಮ ಪುಬ್ಬೇ ಸುಚಿಣ್ಣಗೋತ್ರಭು ವೋದಾನ ಮಗ್ಗಫಲ ನಿಬ್ಬಾನಾನಿಚೇವ ರಾಗದಿಟ್ಠಿಚಕ್ಖುಸೋತಾದೀನಿಚಾತಿ ಪನ ವತ್ತಬ್ಬಂ। ವಿಪಸ್ಸನಾತಿಚ ಇದಂ ಗೋತ್ರಭುವೋದಾನಾನಿಯೇವ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ ಸಿಯಾ। ನಚ ತಾನಿ ನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣಾನಿ ವಿಪಸ್ಸನಾನಾಮ ಹೋನ್ತೀತಿ। **ಸಹಜಾತಾನಂನಾಮರೂಪಾನ**ನ್ತಿ ದ್ವಿಹೇತುಕ ತಿಹೇತುಕ ಜವನಸಹ ಜಾತಾನನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಸಹಜಾತ ರೂಪಾನಞ್ಚಾ**ತಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಸ್ಸಚ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಾನಂ ಪವತ್ತಿಯಂ ಚಿತ್ತ ಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಾನಞ್ಚ। ಏಸ ನಯೋ ಪರತ್ಥಪಿ। ಪಞ್ಚವೋಕಾರಭವೇ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ವತ್ಥುನಾ ವಿನಾ ಪತಿಟ್ಠಂ ನಲಭತಿ। ವತ್ಥುಚತೇನ ವಿನಾ ಪತಿಟ್ಠಂ ನಲಭತೀತಿ ವುತ್ತಂ **ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ವತ್ಥುವಿಪಾಕಾ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞ**ನ್ತಿ। ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯೇ ಯೋ ಅತ್ತನೋ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕಂ ಪಚ್ಚುಪತ್ಥಮ್ಭತಿ। ಸೋಏವ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಭಾವಂ ಗಚ್ಛತಿ। ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನ ರೂಪಾನಿಚ ಚಿತ್ತಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಉಪತ್ಥಮ್ಭೇತುಂ ನಸಕ್ಕೋನ್ತಿ। ತಥಾ ಉಪಾದಾರೂಪಾನಿಚ ಮಹಾಭೂತೇತಿ ವುತ್ತಂ **ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾಧಮ್ಮಾಅಞ್ಞಮಞ್ಞ**ನ್ತಿಆದಿ।

[೨೩೫] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

“ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞುಪತ್ಥಮ್ಭನವಸೇನೇವ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯತಾ। ನ ಸಹಜಾತಮತ್ತತೋತಿ ಪವತ್ತಿಯಂ ರೂಪಂ ನಾಮಾನಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯೋ ನ ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಾ ವುತ್ತಂ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾ ಧಮ್ಮಾ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞನ್ತಿ” ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ನ ಸಹಜಾತಮತ್ತತೋತಿ ಏತೇನ ಯದಿ ಸಹಜಾತಮತ್ತತೋ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯತಾಸಿಯಾ। ಏವಂಸತಿ ಪವತ್ತಿಯಂ ರೂಪಂ ನಾಮಾನಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯೋ ಸಿಯಾತಿ ಅನುಞ್ಞಾತಂ ಹೋತಿ। ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯೇಪಿ ಪನ ಪವತ್ತಿಯಂ ರೂಪಂ ನಾಮಾನಂ ಪಚ್ಚಯೋ ನಹೋತಿಯೇವ। ತಸ್ಮಾ ನ ಸುನ್ದರಮೇತನ್ತಿ।

ಛವತ್ಥೂನಿ ಸತ್ತನ್ನಂ ವಿಞ್ಞಾಣಧಾತೂನನ್ತಿ ಏತ್ಥ ವತ್ಥುಸಹಜಾತ ನಿಸ್ಸಯೋ ವತ್ಥುಪುರೇಜಾತನಿಸ್ಸಯೋ ವತ್ಥಾರಮ್ಮಣಪುರೇಜಾತನಿಸ್ಸಯೋತಿ ತಿವಿಧೋ ವತ್ಥುನಿಸ್ಸಯೋ। ತತ್ಥ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ವತ್ಥು ವಿಪಾಕಾನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ವತ್ಥುಸಹಜಾತನಿಸ್ಸಯೋ। ಯಂ ಪನ ಪವತ್ತಿಯಂ ಪುರೇಜಾತಂ, ವತ್ಥುಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಂ ತಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ವತ್ಥುಪುರೇಜಾತನಿಸ್ಸಯೋನಾಮ। ಯಂ ಪನ ಪುರೇಜಾತಂ ವತ್ಥು ಯಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ನಿಸ್ಸಯೋಚೇವ ಹೋತಿ ಆರಮ್ಮಣಞ್ಚ, ತಂ ತಸ್ಸ ವತ್ಥಾರಮ್ಮಣ ಪುರೇಜಾತನಿಸ್ಸಯೋನಾಮ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ ಪಟ್ಠಾನೇ ಆರಮ್ಮಣ ನಿಸ್ಸಯ ಪುರೇಜಾತವಿಪ್ಪಯುತ್ತ ಅತ್ಥಿಅವಿಗತನ್ತಿ ತೀಣೀತಿ। ಕಥಞ್ಚ ತಂ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ನಿಸ್ಸಯೋಚ ಆರಮ್ಮಣಞ್ಚ ಹೋತೀತಿ। ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ವತ್ಥುಂ ಆರಬ್ಭ ಸಮ್ಮಸನವಸೇನವಾ

ಅಸ್ಸಾದನಾದಿವಸೇನವಾ ಇದ್ಧಿವಿಧಕಿಚ್ಚಾಧಿಟ್ಠಾನವಸೇನವಾ ಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಏವಂ ತಂ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ನಿಸ್ಸಯೋಚ ಆರಮ್ಮಣಞ್ಚ ಹೋತೀತಿ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ ಪಟ್ಠಾನೇ-ಅಜ್ಝತ್ತಂ ವತ್ಥುಂ ಅನಿಚ್ಚತೋ ದುಕ್ಖತೋ ವಿಪಸ್ಸತಿ, ಅಸ್ಸಾದೇತಿ। ಅಭಿನನ್ದತಿ। ತಂ ಆರಬ್ಭ ರಾಗೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ದಿಟ್ಠಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಉದ್ಧಚ್ಚಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ದೋಮನಸ್ಸಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ।

ಏತ್ಥ ಪನ ಆಚರಿಯಾ ಇಮಂ ವತ್ಥಾರಮ್ಮಣಪುರೇಜಾತನಿಸ್ಸಯಂನಾಮ ಮರಣಾಸನ್ನಕಾಲೇಏವ ವಾಚನಾಮಗ್ಗಂ ಆರೋಪಯಿಂಸು। ಅಯಂಪನೇತ್ಥ ತೇಸಂ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ತಾವ ಅನಿಟ್ಠೇ ಠಾನೇ ಆವಜ್ಜನೇನ ವಿನಾ ವೀಥಿಚಿತ್ತಾನಂ ಪವತ್ತಿ ಪಟಿಸಿದ್ಧಾ ಹೋತಿ। ತಥಾ ಏಕಾವಜ್ಜನವೀಥಿ ಯಞ್ಚ ಚಿತ್ತಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಂನಾಮ ಧಮ್ಮತೋಚ ಕಾಲತೋಚ ಅಭಿನ್ನಮೇವ ಇಚ್ಛನ್ತಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಚರಿಯಾ। ಪಕತಿಕಾಲೇಚ ಚಿತ್ತಾನಿನಾಮ ಪಚ್ಚೇಕ ವತ್ಥುನಿಸ್ಸಯಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ಯದಾ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ಅಜ್ಝತ್ತಂ ವತ್ಥುಂ ಆರಬ್ಭಅನಿಚ್ಚಾದಿವಸೇನ ಸಮ್ಮಸನ್ತಿ, ಏತಂ ಮಮಾತಿವಾ ಅಸ್ಸಾದೇನ್ತಿ, ತದಾಯಂ ವತ್ಥು ಆವಜ್ಜಿತಂ ಹೋತಿ। ಜವನಾನಿಪಿ ತದೇವ ಗಣ್ಹನ್ತಿ। ನ ಅತ್ತನೋ ಅತ್ತನೋ ನಿಸ್ಸಯವತ್ಥೂನಿ। ಯದಿ ಹಿ ತಾನಿವಾ ಅಞ್ಞಂವಾ ಆರಮ್ಮಣಂ ಗಣ್ಹೇಯ್ಯುಂ। ನಿರಾವಜ್ಜನಾನಿನಾಮ ಜವನಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ಕಸ್ಮಾ, ಆವಜ್ಜನೇನ ಆವಜ್ಜಿತಂ ಅಗಹೇತ್ವಾ ಅಞ್ಞಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಪವತ್ತನತೋತಿ। ಭಿನ್ನಾ ರಮ್ಮಣಾನಿಚನಾಮ ಹೋನ್ತಿ। ಪಚ್ಛಾ ಉಪ್ಪನ್ನಾನಿ ಪಚ್ಚೇಕವತ್ಥೂನಿವಾ ಅಞ್ಞಂವಾ ಗಹೇತ್ವಾ ಪವತ್ತನತೋತಿ। ನಚ ತಥಾ ಸಕ್ಕಾ ಭವಿತುಂ ಅಟ್ಠಕಥಾ ವಿರೋಧತೋ। ತಸ್ಮಾ ಸೋ ವತ್ಥಾರಮ್ಮಣ ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯೋ ಪಕತಿ ಕಾಲೇ ನ ಸಕ್ಕಾ ಲದ್ಧುನ್ತಿ। ಮರಣಾಸನ್ನಕಾಲೇ ಪನ ಸಬ್ಬಾನಿ ಆವಜ್ಜನಾದೀನಿ ಚಿತ್ತಾನಿ ಏಕಮೇವ ವತ್ಥುಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಪವತ್ತನ್ತೀತಿ ತಂ ಆರಬ್ಭ ಪವತ್ತಾನಂ ಆವಜ್ಜನಾದೀನಂ ತೇಸಂ ತದೇವ ವತ್ಥುಚ ಆರಮ್ಮಣಞ್ಚ ಹೋತಿ। ಏವಞ್ಹಿ ಸತಿ ತೇಸಂ ನಿರಾವಜ್ಜನತಾವಾ ಭಿನ್ನಾರಮ್ಮಣತಾವಾ ನತ್ಥೀತಿ ಅಯಂ ತೇಸಂ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋತಿ।

ತತ್ಥ ಪನ ಯದಿ ಆವಜ್ಜನೇನ ಆವಜ್ಜಿತಂ ವತ್ಥುಂ ಅಗಹೇತ್ವಾ ಅತ್ತನೋ ಅತ್ತನೋ ನಿಸ್ಸಯವತ್ಥೂನಿ ಗಣ್ಹೇಯ್ಯುಂ। ನಿರಾವಜ್ಜನಾನಿನಾಮ ಜವನಾನಿ ಭವೇಯ್ಯುನ್ತಿ ಇದಂ ತಾವ ನ ಯುಜ್ಜತಿ। ಆವಜ್ಜನೇನ ಆವಜ್ಜಿ ತಪ್ಪಕಾರಸ್ಸೇವ ಗಹಣತೋ। ಯಥಾ ಹಿ ಆವಜ್ಜನಂಪಿ ವತ್ಥುನ್ತ್ವೇವ ಆವಜ್ಜತಿ। ತಥಾ ಜವನಾನಿಚ ವತ್ಥುನ್ತ್ವೇವ ಜವನ್ತಿ। ನೋ ಅಞ್ಞಥಾತಿ ನತ್ಥಿ ಜವನಾನಂ ನಿರಾವಜ್ಜನತಾತಿ। ಯಥಾ ಚ ನಿರಾವಜ್ಜನತಾ ನತ್ಥಿ, ತಥಾ ಭಿನ್ನಾರಮ್ಮಣತಾಪಿ ತೇಸಂ ನತ್ಥಿಯೇವ। ಕಸ್ಮಾ, ವಿಭಾಗಸ್ಸ ಅಸಮ್ಭವತೋ। ನಹಿ ಸನ್ತತಿಘನವಸೇನ ಏಕೀಭೂತಮಿವ ಪುಬ್ಬಾಪರಂ ಪವತ್ತ ಮಾನೇಸು ಬಹೂಸು ವತ್ಥುಸು ಏಕಮೇಕಂ ವತ್ಥುಂ ಇದಮೇವಾತಿ ವಿಸುಂ ಕತ್ವಾ ಆವಜ್ಜನಂವಾಜವನಾನಿವಾ ಗಹೇತುಂ ಸಕ್ಕೋನ್ತಿ। ನಚ ತಥಾ ಅಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯೇಸು ಠಾನೇಸು ಏಕನ್ತೇನ ಧಮ್ಮತೋವಾ ಕಾಲತೋವಾ ಭಿನ್ನಾ ರಮ್ಮಣತಾನಾಮ ಸಕ್ಕಾ ಲದ್ಧುನ್ತಿ ಇತಿ ಭಿನ್ನಾರಮ್ಮಣತಾಪಿ ತೇಸಂ ನತ್ಥಿ ಯೇವಾತಿ। ಏತ್ತಾವತಾ ಇಮಸ್ಸ ವತ್ಥಾರಮ್ಮಣಪುರೇಜಾತನಿಸ್ಸಯ ವಿಧಾನಸ್ಸ ಪಕತಿಕಾಲೇಪಿ ಲಬ್ಭಮಾನತಾ ಸಾಧಿತಾ ಹೋತೀತಿ।

ಅಪಿಚ, ಸಬ್ಬಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ಅತ್ತನೋ ರೂಪಕಾಯಂ ಆರಬ್ಭ ರೂಪಂ ಮೇ ಅನಿಚ್ಚನ್ತಿವಾ ಏತಂ ಮಮಾತಿವಾ ಸಮನುಪಸ್ಸನ್ತಾನಂ ಅಜ್ಝತ್ತರೂಪೇಸು ಇದಂ ನಾಮರೂಪಂ ತಸ್ಸಚಿತ್ತಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಂ ನಹೋತೀತಿ ನವತ್ತಬ್ಬಂ। ಆರಮ್ಮಣ ಭೂತೇಸು ಪನ ತೇಸು ಕಿಞ್ಚಿ ಆರಮ್ಮಣಮತ್ತಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಆರಮ್ಮಣಪುರೇಜಾತಂ ಕಿಞ್ಚಿ ವತ್ಥಾರಮ್ಮಣಪುರೇಜಾತಂ ಹೋತೀತಿ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುನ್ತಿ। **ಕಬಳೀ ಕಾರೋ ಆಹಾರೋ**ತಿ ಕಾಮಾವಚರಸತ್ತಾನಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಉಪ್ಪನ್ನೋ ಚತುಸಮುಟ್ಠಾನಿಕ ರೂಪಾಹಾರೋಚೇವ ಬಹಿದ್ಧಾಹಾರೋಚ। ಗಬ್ಭಸೇಯ್ಯಕಾನಞ್ಹಿ ಯಾವ ಮಾತುಯಾ ಆಹಾರಫರಣಂ ನಲಬ್ಭತಿ, ತಾವ ಕಲಲಾದಿಕಾಲೇಸು ತಿಸಮುಟ್ಠಾನಿಕೋ ಅಜ್ಝತ್ತಾಹಾರೋಯೇವ ಉಪತ್ಥಮ್ಭನಕಿಚ್ಚಂ ಸಾಧೇತಿ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ ಪಟ್ಠಾನೇ-ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ಕಬಳೀಕಾರೋ ಆಹಾರೋ ಇಮಸ್ಸ ಕಾಯಸ್ಸ ಆಹಾರಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋತಿ, ಓಜಟ್ಠಮಕರೂಪಸಮುಟ್ಠಾಪನಂ ಪನಸ್ಸ ಬಹಿದ್ಧಾಹಾರುಪತ್ಥಮ್ಭನಂ ಲದ್ಧಕಾಲೇಯೇವಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಯದಿಏವಂ -

ಯಞ್ಚಸ್ಸ ಭುಞ್ಜತಿ ಮಾತಾ, ಅನ್ನಂ ಪಾನಞ್ಚ ಭೋಜನಂ। ತೇನ ಸೋ ತತ್ಥ ಯಾಪೇತಿ, ಮಾತುಕುಚ್ಛಿಗತೋ
ತಿರೋತಿ

ಕಸ್ಮಾ ವುತ್ತನ್ತಿ। ಪಾಕಟಾಹಾರೇನ ತಸ್ಸ ಯಕ್ಖಸ್ಸ ಬೋಧನತ್ಥನ್ತಿ। **ಇಮಸ್ಸಕಾಯಸ್ಸಾ**ತಿ ಗಬ್ಭಸೇಯ್ಯಕಾನಂ ತಾವ ಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ ಏಕಸಮುಟ್ಠಾನಿಕಸ್ಸ ಠಿತಿಭಙ್ಗಕ್ಖಣೇಸು ದ್ವಿಸಮುಟ್ಠಾನಿ ಕಸ್ಸ ತತೋಪರಂ ತಿಸಮುಟ್ಠಾನಿಕಸ್ಸ ಓಜಾಫರಣಕಾಲೇ ಚತುಸಮುಟ್ಠಾನಿಕಸ್ಸಚ ಕಾಯಸ್ಸ। ಇತರೇಸಂಪಿ ಯಥಾಸಮ್ಭವಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ। ರೂಪಲೋಕೇ ಪನ ವಿನಾಪಿ ದುವಿಧೇನ ಓಜಾಹಾರಕಿಚ್ಚೇನ ಅಪ್ಪನಾಪತ್ತ ಕಮ್ಮವಿಸೇಸೇನ ಸಿದ್ಧಸ್ಸ ಸುಚಿರಂಪಿ ಅದ್ಧಾನಂ ಘರಿತುಂ ಸಮತ್ಥಸ್ಸ ರೂಪ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ತಥಾರೂಪಾನಞ್ಚ ಭವಗ್ಗಪರಿಯಾಪನ್ನಾನಂ ಅರೂಪಾಹಾರಾನಂ ವಸೇನ ಅನೇಕಕಪ್ಪಾನಿಪಿ ಅತ್ತಭಾವಸ್ಸ ಪವತ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಏತೇನುಪಾಯೇನ ಕಮ್ಮಜಕಾಯಬಹುತರೇಸು ದೇವೇಸು ಪೇತನಿರಯೇಸುಚ ಸುಚಿರಂಪಿ ಕಾಲಂ ಬಹಿದ್ಧಾಹಾರೇನ ವಿನಾ ಅತ್ತಭಾವಸ್ಸ ಪವತ್ತಿ ವತ್ತಬ್ಬಾ। ತೇಸು ಪನ ಅಜ್ಝತ್ತಾಹಾರೋಪಿ ಲಬ್ಭತಿಯೇವಾತಿ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಓಕ್ಕನ್ತಿಕ್ಖಣೇ ವಿಪಾಕಕ್ಖನ್ಧಾಪಿ ವತ್ಥುಸ್ಸ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ। ತೇ ಪನ **ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾಧಮ್ಮಾ ಸಹಜಾತರೂಪಾನ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಸಙ್ಗಯ್ಹಿಸ್ಸನ್ತೀತಿ ಕತ್ವಾ **ಓಕ್ಕನ್ತಿಕ್ಖಣೇವತ್ಥುವಿಪಾಕಾನ**ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ।

ಸಬ್ಬಥಾತಿ ಸಬ್ಬಪಕಾರಂ ಸಹಜಾತನ್ತಿಆದಿನಾ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। ಪಕಾರೋಚ ತಿವಿಧೋ ಹೋತಿ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯೋತಿಆದಿವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ರೂಪಜೀವಿತಮಿಚ್ಚಯ**ನ್ತಿ ಏವಂ ಪೋರಾಣೇಹಿ ವುತ್ತೋ ಅಯಂ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೋ ಅವಿಗತಪಚ್ಚಯೋಚಾತಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। ನನು ಕಬಳೀಕಾರಾಹಾರೋ ರೂಪಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಞ್ಚ ಸಹಜಾತೇ ಸಙ್ಗಹೇತಬ್ಬಂ। ಏವಞ್ಹಿ ಸತಿ ತಿವಿಧೋವ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೋ ಸಿಯಾತಿ।ನ। ಸಹಜನನಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಸಹುಪ್ಪಾದನಲಕ್ಖಣಸ್ಸ ಅಭಾವಾ। ಸಹುಪ್ಪಾದನಲಕ್ಖಣೋ ಹಿ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯೋ। ಕಬಳೀಕಾರಾಹಾರೋಚ ಓಜಟ್ಠಮಕರೂಪಾನಿ ಉಪ್ಪಾದೇನ್ತೋಪಿ ಅತ್ತನೋ ಠಿತಿಕ್ಖಣೇಏವ ಉಪ್ಪಾದೇತಿ, ನೋ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ। ಯಥಾಚ ಮಹಾಭೂತಾ ಸಹಜಾತರೂಪಾನಿ ಉಪತ್ಥಮ್ಭನ್ತಾ ಅತ್ತನಾ ಸಹ ಉಪ್ಪಾದನಪುಬ್ಬಕಾಏವ ಉಪತ್ಥಮ್ಭನ್ತಿ, ನ ತಥಾ ಸೋ ಆಹಾರೋ। ಸೋ ಪನ ವಿನಾವ ಸಹುಪ್ಪಾದನಕಿಚ್ಚೇನ ಸಹಜಾತಾನಿಪಿ ಅಸಹಜಾತಾನಿಪಿ ಉಪತ್ಥಮ್ಭತೀತಿ ರೂಪಜೀವಿತಂಪಿ ಸಹ ಉಪ್ಪಾದನಕಿಚ್ಚೇನ ವಿನಾವ ಸಹ ಜಾತರೂಪಾನಿ ಅನುಪಾಲೇತಿ। ಇತಿ ಇಮೇ ದ್ವೇಪಿ ಧಮ್ಮಾ ಸಹಜಾತ ಲಕ್ಖಣಾಭಾವಾಏವ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯೇ ಅಸಙ್ಗಹಿತಾ। ಇದಾನಿ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಚತುವೀಸತಿಪಚ್ಚಯಾ ಸಙ್ಗಯ್ಹಮಾನಾ ಚತ್ತಾರೋಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಆರಮ್ಮಣೂಪನಿಸ್ಸಯ**।ಲ। **ಸಮೋಧಾನಂ ಗಚ್ಛನ್ತೀ**ತಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ರಾಯಂ ಸಮೋಧಾನವಿಧಿ, ಚತುವೀಸತಿಯಾ ಪಚ್ಚಯೇಸು ಅಧಿಪತಿ ಪಚ್ಚಯೋ ತಾವ ದುವಿಧೋ ಆರಮ್ಮಣಸಹಜಾತವಸೇನ। ತತ್ಥ ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿ ತೀಸು ಕಮ್ಮವಜ್ಜೇಸು ಸಮೋಧಾನಂ ಗಚ್ಛತಿ। ಆರಮ್ಮಣ ಮತ್ತಂಪಿ ಹಿ ಕಮ್ಮೇನ ಸಹ ಸಮೋಧಾನಂ ನಗಚ್ಛತಿ। ಕುತೋ ಅಧಿಪತಿ ಭೂತನ್ತಿ।

ಏತ್ಥ ಸಿಯಾ, ಕಸ್ಮಾ ಆರಮ್ಮಣಮತ್ತಂಪಿ।ಲ। ನ ಗಚ್ಛತೀತಿ ವುತ್ತಂ। ನನು ಕಮ್ಮಾರಮ್ಮಣಾಪಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಭವಙ್ಗಚುತಿಯೋ ಹೋನ್ತೀತಿ। ಸಚ್ಚಂ। ಏತ್ಥ ಪನ ಮೂಲಟೀಕಾಯಂ ಕಮ್ಮಂ ಪನ ತಸ್ಮಿಂ ಕತೇ ಪವತ್ತಮಾನಾನಂ ಕತೂಪಚಿತ ಭಾವೇನ ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ನ ಆರಮ್ಮಣಾಕಾರೇನ। ವಿಸಯ ಮತ್ತತಾವಸೇನಚ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ನ ಸನ್ತಾನವಿಸೇಸನಂ ಕತ್ವಾ ಫಲುಪ್ಪಾದನಸಙ್ಖಾತೇನ ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯಾಕಾರೇನ। ತಸ್ಮಾ ತೇ ಪಚ್ಚಯಾಕಾರವಿಸಭಾಗತ್ತಾ ಸಹ ಘಟನಂ ನಗಚ್ಛನ್ತೀತಿ ವಿಸಜ್ಜಿತನ್ತಿ। ಸಹಜಾತಾಧಿಪತಿ ಪನ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೇ। ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೋ ತಿವಿಧೋ ಸಹಜಾತೋ ವತ್ಥುಪುರೇಜಾತೋ ವತ್ಥಾರಮ್ಮಣಪುರೇಜಾತೋತಿ। ತತ್ಥ ಪುರಿಮಾ ದ್ವೇ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೇ, ಪಚ್ಛಿಮೋ ಪನ ದ್ವೀಸು ಆರಮ್ಮಣತ್ಥಿ ಪಚ್ಚಯೇಸು। ಸೋ ಚೇ ಗರುಕತೋ ಹೋತಿ ಉಪನಿಸ್ಸಯೇಪೀತಿ। ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯೋ ತಿವಿಧೋ ಆರಮ್ಮಣಪುರೇಜಾತೋ ವತ್ಥುಪುರೇ ಜಾತೋ ವತ್ಥಾರಮ್ಮಣಪುರೇಜಾತೋತಿ। ತತ್ಥ ವತ್ಥುಪುರೇಜಾತೋ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೇ। ಇತರೇ ದ್ವೇ ದ್ವೀಸು ಆರಮ್ಮಣತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೇಸು। ತೇಚೇ ಗರುಕತಾ ಹೋನ್ತಿ। ಉಪನಿಸ್ಸಯೇಪೀತಿ। ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೋ ದುವಿಧೋ ಸಹಜಾತೋ ನಾನಾಕ್ಖಣಿಕೋತಿ। ತತ್ಥ ಸಹಜಾತೋ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೇ। ನಾನಾಕ್ಖಣಿಕೋ ಪನ ದುವಿಧೋ ಬಲವಾ ದುಬ್ಬಲೋಚ। ತತ್ಥಚ ಬಲವಾ ದುವಿಧೋ ಅಕಾಲಿಕೋ ಕಾಲಿಕೋಚ, ತದುಭಯಾಪಿ ಉಪನಿಸ್ಸಯೇ। ದುಬ್ಬಲೋ ಪನ ವಿಸುಂ ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೋಯೇವ। ಸಬ್ಬೋ ಆಹಾರಪಚ್ಚಯೋ ಸಬ್ಬೋಚ ಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯೋ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೇ।

ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯೋ ಚತುಬ್ಬಿಧೋ ಸಹಜಾತೋ ವತ್ಥುಪುರೇಜಾತೋ ವತ್ಥಾರಮ್ಮಣಪುರೇಜಾತೋ ಪಚ್ಛಾಜಾತೋತಿ। ತತ್ಥ ಪುರಿಮಾ ದ್ವೇ ಪಟ್ಠಿಮೋಚ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೇ। ತತೀಯೋ ಪನ ದ್ವೀಸು ಆರಮ್ಮಣತ್ಥಿ ಪಚ್ಚಯೇಸು। ಸೋ ಚೇ ಗರುಕತೋ ಹೋತಿ, ಉಪನಿಸ್ಸಯೇಪೀತಿ। ಸೇಸೇಸು ಪನ ಸತ್ತರಸಪಚ್ಚಯೇಸು ಹೇತು, ಸಹಜಾತ, ಅಞ್ಞಮಞ್ಞ, ವಿಪಾಕ, ಝಾನ, ಮಗ್ಗ, ಸಮ್ಪಯುತ್ತ, ಅವಿಗತವಸೇನ ಅಟ್ಠಪಚ್ಚಯಾ ಪಚ್ಛಾ ಜಾತೋಚ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೇ। ಅನನ್ತರ ಸಮನನ್ತರ ಆಸೇವನ ನತ್ಥಿ ವಿಗತ ವಸೇನ ಪಞ್ಚಪಚ್ಚಯಾ ಉಪನಿಸ್ಸಯೇತಿ। ಇತಿ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಚತುವೀಸತಿಪಚ್ಚಯಾ ಸಭಾಗಸಙ್ಗಹವಸೇನ ಸಂಖಿಪ್ಪಮಾನಾ ಆರಮ್ಮಣಾದೀಸು ಚತೂಸು ಪಚ್ಚಯೇಸು ಸಮೋಧಾನಂ ಗಚ್ಛನ್ತೀತಿ।

[೨೩೬] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

ತೇಸು ಚತೂಸು ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂಪಿ ಸಬ್ಬೇ ಚತುವೀಸತಿಪಚ್ಚಯಾ ಸಮೋಧಾನಂ ಗಚ್ಛನ್ತೀತಿ ಇಮಿನಾ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ ಯಂ ವುತ್ತಂ "ನಹಿ ಸೋ ಕೋಚಿಪಚ್ಚಯೋತಿ"ಆದಿ। ತಂ ಸಬ್ಬಂಪಿ ಆಚರಿಯಸ್ಸ ಮತಿಮತ್ತಮೇವ।

[೨೩೭] ಯಞ್ಚಿ **ತತ್ಥ**

"ನಹಿ ಸೋ ಕೋಚಿಪಚ್ಚಯೋ ಅತ್ಥಿ। ಯೋ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿ ಕಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಭಾವಂ ನಗಚ್ಛೇಯ್ಯಾತಿ" ವುತ್ತಂ, ತಂ ತಾವ ನ ಯುಜ್ಜತಿ। ನಹಿ ಇಧ ಧಮ್ಮಸರೂಪಮತ್ತೇನ ಸಮೋಧಾನಂ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ। ಪಚ್ಚಯಟ್ಠೇನ ಸಹೇವ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ। ನಚ ಹೇತಾದಿಪಚ್ಚಯಟ್ಠೋ ಆರಮ್ಮಣಾದಿಪಚ್ಚಯಟ್ಠೋ ಹೋತೀತಿ। ಏಸನಯೋ "ಸಕ ಸಕಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸಚ ಉಪನಿಸ್ಸಯಭಾವಂ ನಗಚ್ಛತೀತಿ" ಏತ್ಥಾಪಿ।

ಏತ್ಥ ಪನ ಯೋ ಸಕಸಕಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಉಪನಿಸ್ಸಯಭಾವಂ ನಗಚ್ಛತಿ। ನಹಿ ಸೋ ಕೋಚಿ ಪಚ್ಚಯೋ ಅತ್ಥೀತಿ ಯೋಜನಾ।

[೨೩೮] ಯಞ್ಚ **ತತ್ಥ**

"ಕಮ್ಮಹೇತುಕತ್ತಾಚ ಲೋಕಪ್ಪವತ್ತಿಯಾ ಫಲಹೇತೂಪಚಾರ ವಸೇನ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಕಮ್ಮಸಭಾವಂ ನಾತಿವತ್ತನ್ತೀತಿ" ವುತ್ತಂ।

[೨೩೯] ಯಞ್ಚ

"ತೇಚ ಪರಮತ್ಥತೋ ಲೋಕಸಮ್ಮುತಿವಸೇನಚ ವಿಜ್ಜಮಾನಾ ಯೇವಾತಿ" ವುತ್ತಂ। ತದುಭಯಂ ಪನ ಸಬ್ಬಸೋ ಸಾಸನಯುತ್ತಿ ಯಾಪಿ ವಿರುದ್ಧಮೇವಾತಿ।

ಏತ್ಥಾತಿ ಏತಸ್ಮಿಂ ಪಟ್ಠಾನನಯೇ। **ಸಬ್ಬತ್ಥಾಪೀತಿ** ಸಬ್ಬೇಸು ಸಹ ಜಾತಸಭಾಗೇಸು ಪಚ್ಚಯೇಸು। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಪಟಿಸನ್ಧಿವಿಞ್ಞಾಣಂನಾಮ ನಾಮರೂಪಾನಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಟಿಬದ್ಧಓಕಾಸೇ ಚುತಿಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಸ್ಸ ಸಕಲಸ್ಸ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಭವಸ್ಸ ಸೀಸಭೂತಂ ಬೀಜಭೂತಞ್ಚ ಹೋತಿ। ಯತೋ ಸಕಲಕಾಯಭೂತಸ್ಸ ನಾನಾರೂಪಾರೂಪಸನ್ತಾನಸ್ಸ ನಿಬ್ಬತ್ತಿ ಹೋತಿ। ಬೀಜತೋ ವಿಯ ಮಹಾರುಕ್ಖಸ್ಸ। ಯಥಾಹ -

ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚ ಹಿ ಆನನ್ದ ಮಾತುಕುಚ್ಛಿಸ್ಮಿಂ ನ ಓಕ್ಕಮಿಸ್ಸಥ। ಅಪಿನುಖೋ ನಾಮರೂಪಂ ಮಾತುಕುಚ್ಛಿಸ್ಮಿಂ ಸಮುಚ್ಚಿಸ್ಸಥಾತಿ। ನೋ ಹೇತಂ ಭನ್ತೇ। ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚ ಹಿ ಆನನ್ದ ಮಾತುಕುಚ್ಛಿಸ್ಮಿಂ ಓಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ವೋಕ್ಕಮಿಸ್ಸಥ। ಅಪಿನುಖೋ ನಾಮರೂಪಂ ಇತ್ಥತ್ತಾಯ ಅಭಿನಿಬ್ಬತ್ತಿಸ್ಸಥಾತಿ। ನೋಹೇತಂ ಭನ್ತೇ। ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚ ಹಿ ಆನನ್ದ ದಹರಸ್ಸೇವ ಸತೋ

ವೋಚ್ಛಿಜ್ಜಿಸ್ಸಥ ಕುಮಾರಸ್ಸವಾ ಕುಮಾರಿಕಾಯವಾ। ಅಪಿನುಖೋ ನಾಮರೂಪಂ ವುಧ್ಧಿಂ ವಿರುಳ್ಹಿಂ ವೇಪುಲ್ಲಂ ಆಪಜ್ಜಿಸ್ಸಥಾತಿ। ನೋಹೇತಂ ಭನ್ತೇ। ತಸ್ಮಾ ಹಿ ಆನನ್ದ ಏಸೇವ ಹೇತು ಏಸ ನಿದಾನಂ ಏಸ ಸಮುದಯೋ ಏಸ ಪಚ್ಚಯೋ ನಾಮರೂಪಸ್ಸ। ಯದಿದಂ ವಿಞ್ಞಾಣನ್ತಿ।

ತತ್ಥ ಸಮುಚ್ಛಿಸ್ಸಥಾತಿ ವಡ್ಢಿಸ್ಸಥ। ನಾಮರೂಪಞ್ಹಿ ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ವಡ್ಢಿಯೇವಾತಿ। ವೋಕ್ಕಮಿಸ್ಸಥಾತಿ ಭಿಜ್ಜಿಸ್ಸಥ। ಇತ್ಥತ್ತಾಯಾತಿ ಈದಿಸಸ್ಸ ಅತ್ತಭಾವಸ್ಸ ಅತ್ಥಾಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ವುಧ್ಧಿಂ ವಿರುಳ್ಹಿಂ ವೇಪುಲ್ಲನ್ತಿ ಪಥಮವಯವಸೇನ ವುಧ್ಧಿಂ। ಮಜ್ಝಿಮವಯವಸೇನ ವಿರುಳ್ಹಿಂ। ಪಚ್ಛಿಮವಯವಸೇನ ವೇಪುಲ್ಲನ್ತಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ವುತ್ತಂ। ತಸ್ಮಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ರೂಪುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಏಕನ್ತೇನ ವಿಞ್ಞಾಣಪಚ್ಚಯತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಏವಂ ಉಪ್ಪನ್ನಞ್ಚ ಪನೇತಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿರೂಪಂ ಪುನ ಸಯಂ ತಸ್ಮಿಂ ಭವೇ ಯಾವ ಚುತಿಯಾ ಪವತ್ತಮಾನಾನಂ ಸಬ್ಬಾಸಂ ಚತುಸಮುಟ್ಠಾನಿಕರೂಪಸನ್ತತೀನಂ ಸಿತ ಭೂತಂ ಬೀಜಭೂತಞ್ಚ ಹೋತಿ। ಅತಿಬಲವನ್ತಂಪಿ ಹಿ ಚಿತ್ತಂ ಪುರಿಮುಪ್ಪನ್ನಾಯ ರೂಪಪವೇಣಿಯಾ ಅಸತಿ ರೂಪಂ ಜನೇತುಂ ನಸಕ್ಕೋತಿ। ಏವಂ ಉತು ಆಹಾರಾಪೀತಿ। ತತೋಯೇವ ಹಿ ಅರೂಪಭವೇ ಕಾಮಾವಚರಾದೀನಿ ರೂಪಜನಕಚಿತ್ತಾನಿಪಿ ತತ್ಥ ರೂಪಂ ನಜನೇನ್ತೀತಿ। ಅಸಞ್ಞಸತ್ತೇಪಿ ಉತು ಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಸನ್ತತಿಯೋ ಪಥಮುಪ್ಪನ್ನಾಯ ಕಮ್ಮಜರೂಪಸನ್ತತಿಯಾ ವಿಜ್ಜ ಮಾನತ್ತಾಏವ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ। ವುತ್ತಞ್ಹಿ ವಿಭಙ್ಗಟೀಕಾಯಂ ಅರೂಪಂ ಪನ ರೂಪಸ್ಸ ಓಕಾಸೋ ನ ಹೋತೀತಿ ಯಸ್ಮಿಂ ರೂಪೇ ಸತಿ ಚಿತ್ತಂ ಅಞ್ಞಂ ರೂಪಂ ಉಪ್ಪಾದೇಯ್ಯ। ತದೇವ ತತ್ಥ ನತ್ಥೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಪುರಿಮರೂಪಸ್ಸಾಪಿ ಹಿ ಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ಅತ್ಥಿ ಪುತ್ತಸ್ಸ ಪಿತಿಸದಿಸತಾದಸ್ಸನತೋತಿ। ಏತ್ಥಚ ಪುತ್ತಸ್ಸ ಪಿತಿಸದಿಸತಾದಸ್ಸನತೋತಿ ಏತೇನ ಇಮಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ಯಥಾ ತಿಣರುಕ್ಖಾನಂ ಬೀಜಭಾವಸಙ್ಖಾತಂ ನಿಯಾಮರೂಪಂನಾಮ ಅತ್ಥಿ। ಯಸ್ಸ ಆನುಭಾವೇನ ತನ್ನಿಬ್ಬತ್ತಾತಿಣರುಕ್ಖಾ ವಡ್ಢನ್ತಾ ಯಥಾವಾ ತಥಾವಾ ಅವಡ್ಢಿತ್ವಾಅತ್ತನಾ ಸಮಾನಬೀಜೇಹಿಏವ ತಿಣರುಕ್ಖೇಹಿ ಸಬ್ಬಸೋ ಸದಿಸಾ ಕಾರಂ ಗಹೇತ್ವಾ ವಡ್ಢನ್ತಿ। ಏವಮೇವಂ ಗಬ್ಭಸೇಯ್ಯಕಾನಂ ಸತ್ತಾನಂ ಯೋನಿ ಭಾವಸಙ್ಖಾತಂ ನಿಯಾಮ ರೂಪಂನಾಮ ಅತ್ಥಿ। ಯಸ್ಸಾನುಭಾವೇನ ತೇ ಸಮಾನ ಜಾತಿಕೇಹಿಏವ ಕುಲೇಹಿ ವಿಸೇಸತೋ ಮಾತಾಪಿತೂಹಿ ಏವ ಸಬ್ಬಸೋ ಸದಿಸರೂಪಸಣ್ಠಾನಾ ಹೋನ್ತಿ। ಇತಿ ಬೀಜನಿಯಾಮೋ ವಿಯ ಯೋನಿನಿಯಾಮೋಪಿ ಹೋತಿ। ಸೋಚ ಪಟಿಸನ್ಧಿರೂಪಸ್ಸೇವ ಆನುಭಾವೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಅಪಿಚ, ಅಯಂ ಯೋನಿನಿಯಾಮೋನಾಮ ಕಲಲಕಾಲಾದೀಸು ಪುತ್ತಾನಂ ಸರೀರೇಸು ಮಾತಾಪಿತೂಹಿ ಸಮುದಾಗತಂ ಉತುಜರೂಪಸನ್ತಾನಂಏವ। ಯಸ್ಸ ಆನುಭಾವೇನ ತಂಸನ್ತಾನಂ ಸಮಾನಜಾತಿಕಸತ್ತಸಣ್ಠಾನಸದಿಸಂ ಅತ್ತನೋ ಞಾತಿಕುಲಸದಿಸಞ್ಚ ಹೋತಿ। ಯಥಾಹಿಇತ್ಥಿಭಾವಾದಿರೂಪಂ ಸತ್ತಾನಂ ಇತ್ಥಿಲಿಙ್ಗಾದೀನಿ ಬೀಜರೂಪಞ್ಚ ತಿಣರುಕ್ಖಾನಂ ತಂತಂವಣ್ಣಸಣ್ಠಾನಾ ದೀನಿ ನಿಯಾಮೇತಿ। ಏವಂ ಯೋನಿರೂಪಂ ನಾನಾಜಾತಿವಸೇನ ಸತ್ತಾನಂ ನಿಯಾಮಕಂ ವವತ್ಥಾಪಕಂ ಹೋತೀತಿ। ಏತ್ತಾವತಾ ಪವತ್ತಿಯಂ ಥಪೇತ್ವಾ ಚಿತ್ತಜರೂಪಂ ಸಬ್ಬೇಸಂ ತಿಸಮುಟ್ಠಾನಿಕರೂಪಾನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಚಿತ್ತನಿರಪೇಕ್ಖತಾ ಪುರಿಮುಪ್ಪನ್ನ ರೂಪಪವೇಣಿ ಪಟಿಬದ್ಧತಾಚ ಸಾಧಿತಾ ಹೋತಿ। ತೇನೇವಚ ತೇಸಂ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಠಿತಿಭಙ್ಗಕ್ಖಣೇಸುಪಿ ಚಿತ್ತರಹಿತೇ ನಿರೋಧಸಮಾಪತ್ತಿ ಕಾಲೇಪಿ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ಹೋತೀತಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ **ಸಹಜಾತರೂಪನ್ತಿ ಪನೇತ್ಥಾ**ತಿಆದಿ। **ಇತೀತಿ**ಆದಿ ನಿಗಮನಂ। ತತ್ಥ **ಸಮ್ಭವಂ**ತಿ ಯಥಾ ಸಮ್ಭವಂ। ಸಮ್ಭವಾತಿವಾ ಸಮ್ಭೂತಾ। **ಅಜ್ಝತ್ತಞ್ಚಾ**ತಿ ಅಜ್ಝತ್ತಭೂತಾಚ। **ಬಹಿದ್ಧಾಚಾ**ತಿ ಬಹಿದ್ಧಾಭೂತಾಚ। **ಸಙ್ಖತಾ**ತಿ ಸಙ್ಖತಭೂತಾ। **ಅಸಙ್ಖತಾ**ತಿ ಅಸಙ್ಖತಭೂತಾ। ಏವಂ ತೇಕಾಲಿಕಾಚ ಕಾಲಮುತ್ತಾಚ ಅಜ್ಝತ್ತಬಹಿದ್ಧಾ ಸಮ್ಭೂತಾಚ। ತಥಾ ಸಙ್ಖತಾಸಙ್ಖತಭೂತಾಚ ಪಞ್ಞತ್ತಿ ನಾಮರೂಪಾನಂ ವಸೇನ ತಿವಿಧಾ ಠಿತಾ ಧಮ್ಮಾ ಪಟ್ಠಾನೇ ಸಬ್ಬಥಾ ಚತುವೀಸತಿ ಪಚ್ಚಯಾನಾಮ ಹೋನ್ತೀತಿ ಯೋಜನಾ। ಏತ್ಥಚ ತಿವಿಧಾ ಠಿತಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ತೇಕಾಲಿಕಾದಿಭಾವೇ ಸತಿ ಚತುವೀಸತಿಪಚ್ಚಯಾನಂಪಿ ಯಥಾಸಮ್ಭವಂ ತೇಕಾಲಿಕಾದಿಭೇದೋ ಸಿದ್ಧೋ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಆರಮ್ಮಣಅಧಿಪತಿ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯಾ ತೇಕಾಲಿಕಾ ಕಾಲಮುತ್ತಾಚ ಹೋನ್ತಿ।

[೧೪೦] **ವಿಭಾವನಿಯಂ** ಪನ

“ಆರಮ್ಮಣಅಧಿಪತಿಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯಾನಂ ತಿಕಾಲಿಕಾನನ್ತಿ” ವುತ್ತಂ। ತಂ ನ ಯುಜ್ಜತಿ।

ಪಣ್ಣತ್ತಿನಿಬ್ಬಾನಾನಂಪಿ ಕಾಲಮುತ್ತಾನಂ ತೇಸು ಪವಿಟ್ಠತ್ತಾತಿ। ತತ್ಥ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಭವೇ ಅಭಿನವಾನಂ ಧನಧಞ್ಞಭೋಗಾನಂವಾ ವಿಜ್ಜಾಸಿಪ್ಪಸುತಪರಿ ಯತ್ತೀನಂವಾ ಸೀಲಸಮಾಧಿಪಞ್ಞಾನಂವಾ ಭವನ್ತರೇ ಭವಸಮ್ಪತ್ತಿಭೋಗ ಸಮ್ಪತ್ತಿ ಮಗ್ಗಫಲಸಮ್ಪತ್ತೀನಂವಾ ಪಟಿಲಾಭತ್ಥಾಯ ಪುಬ್ಬಯೋಗಂ ಕರೋನ್ತಸ್ಸ ಅನಾಗತಾನಂ ತಾಸಂ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಪಟ್ಠಾನೇ ಪನ ಅನಾಗತಂ ಚಕ್ಖುಸಮ್ಪದಂ ಪತ್ಥಯಮಾನೋ ಸೋತ, ಘಾನ, ಜಿವ್ಹಾ, ಕಾಯಸಮ್ಪದಂ, ವಣ್ಣಸಮ್ಪದಂ, ಸದ್ದ, ಗನ್ಧ, ರಸ, ಫೋಟ್ಠಬ್ಬಸಮ್ಪದಂ ಪತ್ಥಯಮಾನೋ ಅನಾಗತೇ ಖನ್ಧೇ ಪತ್ಥಯಮಾನೋ ದಾನಂ ದೇತಿ ಸೀಲಂ ಸಮಾದಿಯತೀತಿಆದಿನಾ ಭವನ್ತರಪರಿಯಾಪನ್ನಾಏವ ಸಮ್ಪತ್ತಿಯೋ ವುತ್ತಾ। ತಾ ಪನ ದಾನಾದೀನಂ ಕಮ್ಮಾನಂ ಅನುರೂಪವಸೇನ ವುತ್ತಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೋ ಪನ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾತೀತವಸೇನ ದ್ವಿಕಾಲಿಕೋ। ಅನನ್ತರ ಸಮನನ್ತರ ಆಸೇವನ ನತ್ಥಿ ವಿಗತ ಪಚ್ಚಯಾ ಅತೀತಕಾಲಿಕಾ। ಸೇಸಾ ಪನ್ನರಸ ಪಚ್ಚಯಾ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಕಾಲಿಕಾತಿ। ಅಜ್ಝತ್ತಬಹಿದ್ಧಾದುಕೇ ಆರಮ್ಮಣಾ ಧಿಪತಿ ಸಹಜಾತ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞ ನಿಸ್ಸಯ ಉಪನಿಸ್ಸಯ ಪುರೇಜಾತ ಆಹಾರ ಅತ್ಥಿ ಅವಿಗತಾ ಅಜ್ಝತ್ತಬಹಿದ್ಧಾ ಹೋನ್ತಿ। ಸೇಸಾ ಚುದ್ದಸ ಪಚ್ಚಯಾ ಅಜ್ಝತ್ತಾವ। ಆರಮ್ಮಣ ಅಧಿಪತಿ ಉಪನಿಸ್ಸಯಾ ಸಙ್ಖತಾ ಅಸಙ್ಖತಾಚ ಹೋನ್ತಿ। ಸೇಸಾ ಸಙ್ಖತಾವಾತಿ। **ಪಞ್ಚವಿಧಂಪಿಅರೂಪ**ನ್ತಿ ಪವುಚ್ಚತಿ। ಕಸ್ಮಾ, ಕದಾಚಿಪಿ ರೂಪಸಙ್ಖ್ಯಾತಂ ಸಣ್ಠಾನತ್ಥಂ ಅನುಪಗಮನತೋ ನಾಮನ್ತಿಚ ಪವುಚ್ಚತಿ। ಕಸ್ಮಾ, ಅಧಿವಚನಸಙ್ಖ್ಯಾತನಾಮಾಭಿಧಾನವಸೇನೇವ ಸುಣನ್ತೇಹಿ ಗಹೇತಬ್ಬಭಾವುಪಗಮನತೋತಿ।

೧೬೯. ಪಞ್ಞಪೀಯತೀತಿ ಪಞ್ಞತ್ತಿ। ಅಯಂಪಿ ಏಕೋ ವಚನತ್ಥೋತಿ ಲೋಕಿಯಮಹಾಜನೇಹಿ ಥಪೀಯತಿ। ವೋಹರೀಯತಿ ಚೇವ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛೀ ಯತಿಚಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯೋಕೋಚಿ ಸಮ್ಮುತಿಸಚ್ಚಭೂತೋ ಬ್ಯಞ್ಜನತ್ಥೋ। ತಥಾ ಪಞ್ಞಾಪೇತಬ್ಬಾ ಅತ್ಥಾ ಪಞ್ಞಪೀಯನ್ತಿ ಏತಾಯಾತಿ ಪಞ್ಞತ್ತಿ। ಬ್ಯಞ್ಜನತ್ಥಜೋತಕೋ ಪಞ್ಞತ್ತಿಸದ್ದೋತಿ ಏವಂ ದುವಿಧಾ ಪಞ್ಞತ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ **ತತೋಅವಸೇಸಾ।** ಲ। **ದುವಿಧಾಹೋತೀತಿ**। ತತ್ಥ **ಪಞ್ಞಾಪೀಯತ್ತಾ ಪಞ್ಞತ್ತೀ**ತಿ ಅತ್ಥ ಪಞ್ಞತ್ತಿಮಾಹ। **ಪಞ್ಞಾಪನತೋಪಞ್ಞತ್ತೀ**ತಿ ಸದ್ದಪಞ್ಞತ್ತಿಂ। **ತಂತಂಭೂತವಿಪರಿಣಾಮಾಕಾರ**ನ್ತಿ ಪಥವಿಯಾದೀನಂ ತೇಸಂ ತೇಸಂ ಮಹಾಭೂತಾನಂ ಅಧಿಮತ್ತಭಾವಪ್ಪಕಾರಸಙ್ಖ್ಯಾತಂ ತಥಾ ತಥಾ ಪರಿಣಾ ಮಾಕಾರಂ। ಪವತ್ತಿವಿಸೇಸಾಕಾರನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಉಪಾದಾಯಾ**ತಿ ಪಟಿಚ್ಚ। ನಿಸ್ಸಾಯ। ಪಥಮಂ ಚಿತ್ತೇನ ಗಹೇತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ತಥಾತಥಾ ಪಞ್ಞತ್ತಾ**ತಿ ಅಯಂ ಪಥವೀನಾಮ ಅಯಂ ಪಬ್ಬತೋನಾಮಾತಿ ಏವಮಾದಿ ನಯೇನ ಮಹಾಜನೇನ ಪಞ್ಞತ್ತಾ, ಕಥಿತಾ, ವೋಹರಿತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಪಥವಿಪಬ್ಬತಾದಿಕಾ**ತಿಆದಿಸದ್ದೇನ ನದಿ ಸಮುದ್ದಾದಿಕಾಯೋ ಸಙ್ಗಣ್ಹತಿ। ಅಯಂ ಸಮೂಹಪಞ್ಞತ್ತಿನಾಮ।

[೨೪೦] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

“ಸಣ್ಠಾನಪಞ್ಞತ್ತೀತಿ” ವುತ್ತಾ। ಸಾ ಯುತ್ತಾ ವಿಯ ನದಿಸ್ಸತಿ।

ನಹಿ ಇಧ ಸಣ್ಠಾನಂ ಪಧಾನಂ ಹೋತೀತಿ। **ಸಮ್ಭಾರಸನ್ನಿವೇಸಾಕಾರ**ನ್ತಿ ಕಟ್ಠಾದೀನಂ ಸಮ್ಭಾರಾನಂ ತಥಾ ತಥಾ ಸನ್ನಿವೇಸಾಕಾರಂ। ಏತ್ಥಾಪಿ ಆದಿಸದ್ದೇನ ನಾವಾದಯೋ ಸಙ್ಗಣ್ಹತಿ। ಅಯಂ ಸಣ್ಠಾನ ಪಞ್ಞತ್ತಿ। ಕಟ್ಠಾದಯೋ ಏವ ಹಿ ಗೇಹಾಕಾರೇನ ಸಣ್ಠಿತಾ ಗೇಹನ್ತಿ ರಥಾಕಾರೇನ ಸಣ್ಠಿತಾ ರಥೋತಿ ವುಚ್ಚನ್ತೀತಿ।

[೨೪೨] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

“ಸಮೂಹಪಞ್ಞತ್ತೀತಿ” ವುತ್ತಂ। ತಂ ನ ಯುಜ್ಜತಿ।

ನಹಿ ಇಧ ಸಮೂಹೋ ಪಧಾನನ್ತಿ। ಪುರಿಸಪುಗ್ಗಲಾದಿಕಾ ಸತ್ತಪಣ್ಣತ್ತಿ ಉಪಾದಾಪಣ್ಣತ್ತೀತಿಪಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ಚನ್ದಾವಟ್ಟನಾದಿಕನ್ತಿ** ಚನ್ದಸೂರಿಯಾದೀನಂ ಸಿನೇರುಂ ಪದಕ್ಖಿಣಂ ಕತ್ವಾ ಆವಟ್ಟನಾದಿಕಂ। ಯತೋ ಚನ್ದಿಮಸೂರಿಯಾ ಉದೇನ್ತಿ, ಸಾ ಪುಬ್ಬದಿಸಾನಾಮ। ಪುಬ್ಬತರಂ ಲದ್ಧಪ್ಪಕಾಸತ್ತಾ। ಯತ್ಥ ಪನ ಅತ್ಥಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ, ಸಾ ಪಚ್ಛಿಮದಿಸಾನಾಮ। ಪಚ್ಛಾಲದ್ಧಪಕಾಸತ್ತಾ। ತಾಸಂ ದಕ್ಖಿಣಪಸ್ಸಾ ದಿಸಾ ವುಡ್ಢಿಅತ್ಥೇನ ದಕ್ಖಿಣದಿಸಾನಾಮ। ಇತರಾ ಪನ ಉಚ್ಚತರಟ್ಠೇನ ಉತ್ತರಾದಿಸಾತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಯದಾ ಸೂರಿಯೋ ಉದೇತಿ, ತದಾ ಸಕಲಸ್ಸ ಅಹಸ್ಸ ಪುಬ್ಬಭಾಗತ್ತಾ ಪುಬ್ಬನ್ಹೋತಿ ವುಚ್ಚತೀತಿ। ಏವಮಾದಿಕಾ ದಿಸಾ ಪಣ್ಣತ್ತಿ ಕಾಲಪಣ್ಣತ್ತಿಯೋನಾಮ। ಆದಿಸದ್ದೇನ ಥಲನಿನ್ನಾದಿಕಾ ದೇಸಪಣ್ಣತ್ತಿ ಸಙ್ಗಹಿತಾತಿ। **ಅಸಮ್ಫುಟ್ಠಾಕಾರನ್ತಿ** ಮಹಾಭೂತಾನಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಅಸಮ್ಫುಸನಾಕಾರಂ। ಅಯಂ ಆಕಾಸಪಣ್ಣತ್ತಿನಾಮ। **ತಂ ತಂ ಭೂತನಿಮಿತ್ತ**ನ್ತಿ ಪಥವೀಕಸಿಣಾದಿಕಂ ಉದ್ಧುಮಾತಕಾದಿಕಞ್ಚ ಭೂತನಿಮಿತ್ತಂ। ನೀಲಕಸಿಣಾದಿಕಂ ವಣ್ಣನಿಮಿತ್ತಞ್ಚ ಏತ್ಥೇವ ಸಙ್ಗಯ್ಹತಿ। **ಭಾವನಾ ವಿಸೇಸ**ನ್ತಿ ಪರಿಕಮ್ಮಾದಿಕಂ ಭಾವನಾವಿಸೇಸಂಚ। ಏತೇನ ಪರಿಕಮ್ಮನಿಮಿತ್ತ ಉಗ್ಗಹನಿಮಿತ್ತ ಪಟಿಭಾಗನಿಮಿತ್ತಾನಂ ಸಿದ್ಧಕಾರಣಂ ವದತಿ। ಅಯಂ ನಿಮಿತ್ತಪಣ್ಣತ್ತಿನಾಮ।

ಏವಮಾದಿಭೇದಾತಿ ಏತ್ಥ ಆದಿಸದ್ದೇನ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಆಗತಾ ಉಪಾದಾಪಣ್ಣತ್ತಿ ಉಪನಿಧಾಪಣ್ಣತ್ತಿಆದಯೋ ಸಙ್ಗಹಿತಾ। **ಪರಮತ್ಥತೋ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಾಪೀ**ತಿ ಏತೇನ ಸಮ್ಮುತಿತೋ ಲದ್ಧಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ತೇನೇವ ಹಿ ತಾಸಂ ವಿಜ್ಜಮಾನಭಾವಂ ಗಹೇತ್ವಾ ತಥಾ ತಥಾ ವೋಹರನ್ತಾನಂ ಮುಸಾವಾದೋನಾಮ ನಹೋತೀತಿ। **ಅತ್ಥಚ್ಛಾಯಾಕಾರೇನಾ**ತಿ ತಂ ತಂ ಭೂತಾದೀನಂ ಪರಮತ್ಥಾನಂ ಸಮೂಹಸಣ್ಠಾನಾದಿಛಾಯಾಕಾರೇನ। ಅತ್ಥಚ್ಛಾ ಯಾಕಾರೇನಾತಿವಾ ಸದ್ದಾಭಿಧೇಯ್ಯಸಙ್ಖಾತೇನ ದಬ್ಬಪಟಿಬಿಮ್ಬಾಕಾರೇನ ಸವಿಗ್ಗಹಾಕಾರೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ, **ತಂತಂಉಪಾದಾಯಾ**ತಿ ಪರಮತ್ಥಧಮ್ಮಾನಂ ತಂತಂಪವತ್ತಿವಿಸೇಸಂ ಉಪಾದಾಯ। **ಉಪನಿಧಾಯಾ**ತಿ ಓಲುಮ್ಬಿಯ। **ಪರಿಕಪ್ಪಿಯಮಾನಾ**ತಿ ಪರಿಕಪ್ಪಬುದ್ಧಿಯಾ ಪರಿಕಪ್ಪೇತ್ವಾ ಗಯ್ಹಮಾನಾ। ಏತ್ಥ ಪನ ಏವಮಾದಿಪಭೇದಾ ಆಲಮ್ಬಣಭೂತಾ ಪರಿಕಪ್ಪಿಯಮಾನಾ ಸಬ್ಬಾ ಪಣ್ಣತ್ತಿ ಪಞ್ಞಾಪೀಯತೀತಿ ಅತ್ಥೇನ ಪಣ್ಣತ್ತೀತಿ ಯೋಜನಾ। **ಸಙ್ಖಾಯತೀ**ತಿ ಗಣೀಯತಿ। ಗಣನುಪಗಂ ಕತ್ವಾ ಥಪೀಯತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸಮಞ್ಞಾಯತೀ**ತಿ ಸಮ್ಮನ್ನೀಯತಿ। ನಾಮಂ, ನಾಮಕಮ್ಮಂ, ನಾಮಧೇಯ್ಯಂ, ನಿರುತ್ತಿ, ಬ್ಯಞ್ಜನಂ, ಅಭಿಲಾಪೋತಿ ಇಮೇ ಛ **ನಾಮ ನಾಮಕಮ್ಮಾ**। ತತ್ಥ ಅತ್ಥೇ ನಮತೀತಿ ನಾಮಂ। ಅತ್ಥವಿಸಯಂ ಏವ ಹುತ್ವಾ ಪವತ್ತತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅತ್ತನಿಚ ಅತ್ಥಂ ನಾಮೇತೀತಿ ನಾಮಂ। ಪಿಟಕತ್ತಯಸಙ್ಖಾತೇ ಹಿ ನಾಮೇ ಸತಿ ತದುಗ್ಗಣ್ಹನ್ತಾನಂ ಸಬ್ಬೇ ತದತ್ಥಾ ಪದೇಪದೇ ವಾಕ್ಯೇವಾಕ್ಯೇ ಆಗಚ್ಛನ್ತಿ ಯೇವಾತಿ।

ಅಪಿಚ ಸುಣನ್ತಾನಂ ಞಾಣಂ ತಂತಂಅತ್ಥಾಭಿಮುಖಂ ನಾಮೇತೀತಿ ನಾಮಂ ನಾಮಗಹಣವಸೇನ ಕತ್ತಬ್ಬತ್ತಾ ನಾಮಮೇವ ಕಮ್ಮನ್ತಿ ನಾಮಕಮ್ಮಂ। ಧೀಯತಿ ಧಾರೀಯತೀತಿ ಧೇಯ್ಯಂ। ನಾಮಮೇವ ಧೇಯ್ಯನ್ತಿ ನಾಮಧೇಯ್ಯಂ। ಅವಿದಿತಪಕ್ಖೇ ಠಿತೋ ಅತ್ಥೋ ಏತಾಯ ತತೋ ನೀಹರಿತ್ವಾ ವುಚ್ಚತಿ ಕಥೀಯತೀತಿ ನಿರುತ್ತಿ। ಅತ್ಥಸ್ಸ ಬ್ಯಞ್ಜನತೋ ಪಾಕಟಕರಣತೋ ಬ್ಯಞ್ಜನಂ। ಅಭಿಬ್ಯತ್ತಂ ಕತ್ವಾ ಲಪೀಯತಿ ಕಥೀಯತಿ ಅತ್ಥೋ ಏತೇನಾತಿ ಅಭಿಲಾಪೋ। ಏತ್ಥಚ ವಣ್ಣಪಣ್ಣತ್ತಿ, ಅಕ್ಖರಪಣ್ಣತ್ತಿ, ಸರಪಣ್ಣತ್ತಿ, ದೀಘಪಣ್ಣತ್ತಿ, ರಸ್ಸ ಪಣ್ಣತ್ತಿ। ಬ್ಯಞ್ಜನವಗ್ಗಘೋಸಾಘೋಸಪಣ್ಣತ್ತಿ, ಲಿಙ್ಗಪಣ್ಣತ್ತಿ। ಪದಪಣ್ಣತ್ತಿ, ವಾಕ್ಯಪಣ್ಣತ್ತಿಯೋಪಿ ಏತಸ್ಸೇವ ಪಭೇದಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ಪರಮತ್ಥತೋ ವಿಜ್ಜಮಾನೇಸು ಅತ್ಥೇಸು ಪವತ್ತಾ ಪಣ್ಣತ್ತಿ **ವಿಜ್ಜಮಾನಪಣ್ಣತ್ತಿ** ನಾಮ। ಅವಿಜ್ಜ ಮಾನೇಸು ಭೂಮಿಪಬ್ಬತಾದೀಸು ಪವತ್ತಾ ಪಣ್ಣತ್ತಿ **ಅವಿಜ್ಜಮಾನಪಣ್ಣತ್ತಿ** ನಾಮ। ಏತಾ ಏವ ಸಮಾಸಟ್ಠಾನಂ ಪತ್ವಾ ದ್ವಿಪದಸಂಯೋಗವಸೇನ ಇತರಾ ಚತಸ್ಸೋಪಿ ಹೋನ್ತೀತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **ತತ್ಥಾ**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ಏತಾಯ ಪಞ್ಞಾಪೇನ್ತೀ**ತಿ ಏತೇನ ವಿಜ್ಜಮಾನಂ ಅತ್ಥಂ ಪಣ್ಣಪೇನ್ತಿ ಏತಾಯಾತಿ ವಿಜ್ಜಮಾನಪಣ್ಣತ್ತೀತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ವದತಿ। ಏಸನಯೋ ಪರತ್ಥಪಿ। ಛ ಅಭಿಞ್ಞಾ ಅಸ್ಸಾತಿ ಛಳಭಿಞ್ಞೋತಿ ಕತ್ವಾ ವಿಸೇಸನಭೂತಾನಂ ಛನ್ನಂ ಅಭಿಞ್ಞಾನಂ ವಿಜ್ಜಮಾನತ್ತಾ ವಿಸೇಸಿತಬ್ಬಭೂತಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಅವಿಜ್ಜಮಾನತ್ತಾ ಛಳ ಭಿಞ್ಞೋತಿ **ವಿಜ್ಜಮಾನೇನಅವಿಜ್ಜಮಾನಪಣ್ಣತ್ತಿ** ನಾಮ। ಇತ್ಥೀ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಾ ಸದ್ದೋ ವಿಜ್ಜಮಾನೋತಿ ಇತ್ಥಿಯಾಸದ್ದೋ ಇತ್ಥಿಸದ್ದೋತಿ **ಅವಿಜ್ಜಮಾನೇನ ವಿಜ್ಜಮಾನ ಪಣ್ಣತ್ತಿ** ನಾಮ। ಚಕ್ಖುಚ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚ ಉಭಯಂಪಿ ವಿಜ್ಜಾಮಾನನ್ತಿ ಚಕ್ಖುಸ್ಮಿಂ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣನ್ತಿ **ವಿಜ್ಜಮಾನೇನವಿಜ್ಜಮಾನಪಣ್ಣತ್ತಿ** ನಾಮ। ರಾಜಾಚ ಪುತ್ತೋಚ ದ್ವೇಪಿ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಾಏವಾತಿ ರಞ್ಞೋ ಪುತ್ತೋ ರಾಜಪುತ್ತೋತಿ **ಅವಿಜ್ಜಮಾನೇನಅವಿಜ್ಜಮಾನಪಣ್ಣತ್ತಿ**ನಾಮಾತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **ಉಭಿನ್ನ**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ।

ಏತ್ಥ ಪನ ವಚನತೋ ಚ ವಚನತ್ಥತೋಚ ವಿನಿಮುತ್ತಾ ಸದ್ದಸಭಾವಾ ನಾಮಪಞ್ಞತ್ತಿನಾಮ ವಿಸುಂ ನತ್ಥೀತಿ ವದನ್ತಿ। ತಂ ನ ಯುಜ್ಜತಿ। ಅತ್ಥಜೋತಕ ಭಾವೇನ ವಿಸುಂ ಸಿದ್ಧತ್ತಾ। ಸದ್ದೋ ಹಿ ನಾಮ ಅಕ್ಖರಪದಬ್ಯಞ್ಜನಭಾವಂ ಉಪಗತೋಯೇವ ಅತ್ಥಜೋತನೇ ಸಮತ್ಥೋ ಹೋತಿ। ಪರಮತ್ಥ ಸದ್ದೋಚ ಖಣಿಕೋ ಚುಣ್ಣವಿಚುಣ್ಣಭೂತೋ ತಬ್ಭಾವಂ ಉಪಗತೋ ನಹೋತೀತಿ। ತಸ್ಮಾ ಸದ್ದಸಭಾವಾನಾಮ ಪಞ್ಞತ್ತಿನಾಮ ವಿಸುಂ ಅತ್ಥಿಯೇವ। ಅತ್ಥಿಭಾವೋಚಸ್ಸಾ ವಚನಸದ್ದಂ ಸುತ್ವಾ ಅನನ್ತರೇ ಅಕ್ಖರ ಪದ ಬ್ಯಞ್ಜನಗೋಚರಚಿತ್ತಸ್ಸ ತದನನ್ತರೇಚ ತದತ್ಥವಿಜಾನನಚಿತ್ತಸ್ಸ ಪವತ್ತಿಯಾ ಪಾಕಟೋತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಗಾಥಾದ್ವಯಂ ಆಹ। ತತ್ಥ **ವಚೀಘೋಸಾ ನುಸಾರೇನಾ**ತಿ ಉಚ್ಚಾರಿಯಮಾನಸದ್ದಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ವಚೀಘೋಸಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಕರಣಸಙ್ಖಾತೇನ ಅನುಸಾರೇನ ಉಪ್ಪನ್ನಾಯ ಸೋತವಿಞ್ಞಾಣ ವೀಥಿಯಾ ಪವತ್ತಿಯಾ ಅನನ್ತರೇ ಉಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಮನೋದ್ವಾರಸ್ಸ ಗೋಚರ ಭೂತಾ ಸಾಯಂ ಪಞ್ಞತ್ತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ಕೀದಿಸೀ ಪನ ಸಾಯಂ ಪಞ್ಞತ್ತೀತಿ ಆಹ **ಅತ್ಥಾಯಸ್ಸಾ**।ಲ। **ತತೋಪರ**ನ್ತಿ। ತತ್ಥ **ತತೋಪರ**ನ್ತಿ ತತೋ ನಾಮಪಞ್ಞತ್ತಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಮನೋದ್ವಾರಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತಿತೋ ಪರಂ ಅತ್ಥಾ ವಿಞ್ಞಾಯನ್ತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ಯಸ್ಸಾ ನಾಮಪಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ಅನುಸಾರೇನ ಪರಮತ್ಥಪಞ್ಞತ್ತಿಭೂತಾ ಅತ್ಥಾ ವಿಞ್ಞಾಯನ್ತಿ। ಸಾ ಅಯಂ ಪಞ್ಞತ್ತಿ ಲೋಕಸಙ್ಕೇತನಿಮ್ಮಿತಾತಿ ವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾತಿ ಯೋಜನಾ।

ಏತ್ಥಚ **ಸೋತವಿಞ್ಞಾಣವೀಥಿಯಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ಅತೀತಸದ್ದಮತ್ತಾ ರಮ್ಮಣಾ ತದನುವತ್ತಿಕಾನಾಮ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣವೀಥಿಪಿ ಸಙ್ಗಹಿತಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ವುತ್ತಞ್ಹಿ ಸಾರತ್ಥದೀಪನಿಯಂ-ತೇನ ವುತ್ತವಚನೇ ಯತ್ತಕಾನಿ ಅಕ್ಖರಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ತೇಸು ಏಕಮೇಕಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ಅತೀತಞ್ಚ ಗಹೇತ್ವಾ ಸೋತ ವಿಞ್ಞಾಣವೀಥಿಯಾ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣವೀಥಿಯಾಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ನಿರುದ್ಧಾಯ ಅವಸಾನೇ ತಾನಿ ಅಕ್ಖರಾನಿ ಸಮ್ಪಿಣ್ಡೇತ್ವಾ ಅಕ್ಖರಸಮೂಹಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಏಕಾ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣವೀಥಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ನಿರುಜ್ಝತಿ। ತದನನ್ತರಂ ಅಯಂ ಅಕ್ಖರಸಮೂಹೋ ಏತಸ್ಸ ನಾಮನ್ತಿ ನಾಮಪಞ್ಞತ್ತಿಗಹಣವಸೇನ ಅಪರಾಯ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣ ವೀಥಿಯಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ನಿರುದ್ಧಾಯ ತದನನ್ತರಂ ಉಪ್ಪನ್ನಾಯ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣ ವೀಥಿಯಾ ಅಯಮೇತಸ್ಸ ಅತ್ಥೋತಿ ಪಕತಿಯಾ ತದತ್ಥವಿಜಾನನಂ ಸಮ್ಭವತೀತಿ। ಮಣಿಸಾರಮಞ್ಜೂಸಾಯಂ ಪನ ತದನುವತ್ತಿಕವೀಥಿತೋ ಪರಂ ಏಕಂ ವಿನಿಚ್ಛಯವೀಥಿಂ ವಿಞ್ಞತ್ತಿಗಹಣವೀಥಿಞ್ಚ ವದತಿ। ತತೋ ಪರಂ ಏಕಕ್ಖರೇ ಸದ್ದೇ ಏಕತ್ಥಜೋತಿಕಾಯ ನಾಮಪಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ಗಹಣಂ ಹೋತಿ। ಯಾ ವದನ್ತಸ್ಸ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ಮನಸಾ ವವತ್ಥಾಪಿತೋ ಪಞ್ಞತ್ತಿಸದ್ದೋನಾಮ ವುಚ್ಚತಿ। ತತೋಪರಂ ತದತ್ಥಗಹಣನ್ತಿ। ಈದಿಸೇಸು ಪನ ಠಾನೇಸು ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಜವನವೀಥಿವಾರಾನಂ ಪಟಿಪಾಟಿಕಥನಂನಾಮ ಪಧಾನಪಾಕಟಗಹಣವಸೇನೇವಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಏಕಚ್ಛರಕ್ಖಣೇ ಅನೇಕ ಕೋಟಿಸತಸಹಸ್ಸಾನಿ ಚಿತ್ತಾನಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ ಹಿ ವುತ್ತಂ। ತಥಾ -

ಏಕಮತ್ತೋ ಭವೇ ರಸ್ಸೋ, ದ್ವಿಮತ್ತೋ ದೀಘಮುಚ್ಚತೇ।
ತಿಮತ್ತೋತುಪ್ಲುತೋ ಞೇಯ್ಯೋ, ಬ್ಯಞ್ಜನಂ ಅದ್ಧಮತ್ತಿಕನ್ತಿಚಂ॥

ನ ಚ ಪರಮತ್ಥಸದ್ದಸಙ್ಖಾಟಾನಂ ಸತಸಹಸ್ಸಂಪಿ ಏಕಕ್ಖರಂನಾಮ ಭವಿತುಂ ಪಹೋತಿ। ತಸ್ಮಾ ಇಧ ಬಹುಂ ವಿಚಾರಣಾ ಅಮ್ಹೇಹಿ ನಕತಾತಿ।

ಇತಿ ಪರಮತ್ಥದೀಪನಿಯಾನಾಮ ಅಭಿಧಮ್ಮತ್ಥಸಙ್ಗಹಸ್ಸ

ಚತುತ್ಥವಣ್ಣನಾಯ ಅಟ್ಠಮಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಸಙ್ಗಹಸ್ಸ

ಪರಮತ್ಥದೀಪನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನ ಸಙ್ಗಹ ಪರಮತ್ಥದೀಪನೀ

೧೭೦. ಏವಂ ಅಟ್ಠಹಿ ಪರಿಚ್ಛೇದೇಹಿ ಸಪಚ್ಚಯಪಭೇದಂ ನಾಮರೂಪ ವಿಭಾಗಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ವಿದಿತನಾಮರೂಪ ವಿಭಾಗಸ್ಸ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನವಿಧಾನಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾನ**ನ್ತಿಆದಿ ಮಾಹ। ಇತೋ ಪಚ್ಚಯ ಸಙ್ಗಹತೋ ಪರಂ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾನಂ ಭಾವನಾನಂ ದುವಿಧಂಪಿ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಯಥಾಕ್ಕಮಂ ಪವಕ್ಖಾಮೀತಿ ಯೋಜನಾ। ತತ್ಥ ಕಿಲೇಸೇ ಅಞ್ಞೇಪಿವಾ ವಿತಕ್ಕಾದಯೋ ಓಳಾರಿಕಧಮ್ಮೇ ಸಮೇತೀತಿ **ಸಮಥೋ**। ತಥಾ ಪವತ್ತೋ ಏಕಗ್ಗತಾಸಙ್ಖಾತೋ ಸಮಾಧಿ। ವಿಸೇಸೇನ ಪಸ್ಸನ್ತಿ ಏತಾಯಾತಿ **ವಿಪಸ್ಸನಾ**। ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾದಿಕಾ ಭಾವನಾಪಞ್ಞಾ। ತಾಯ ಹಿ ಯೋಗಿನೋ ಖನ್ಧೇಸು ಲೋಕಿಯಮಹಾಜನೇನ ಪಸ್ಸಿತಂ ಇತ್ಥಿಪುರಿಸಾದಿಕಂ ನಿಚ್ಚಸುಖಾದಿಕಞ್ಚ ಅತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ವಿಸೇಸೇನ ಅನಿಚ್ಚಾದಿಕಮೇವ ಪಸ್ಸನ್ತೀತಿ। ಭಾವೇತಬ್ಬಾತಿ **ಭಾವನಾ**। ಭಾವೇನ್ತಿವಾ ಚಿತ್ತಸನ್ತಾನಂ ಏತಾಹೀತಿ ಭಾವನಾ। ಕಿರಿಯಾ ಕಮ್ಮಂ। ತಿಟ್ಠತಿ ಏತ್ಥಾತಿ ಠಾನಂ। ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಠಾನನ್ತಿ **ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ**। ವೀರಿಯಾರಬ್ಭಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಯೋಗಕಮ್ಮಸ್ಸ ಪವತ್ತಿಟ್ಠಾನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಕಸಿಣಮಣ್ಡಲಾದಿಕಂ ಕಸಿಣಭಾವನಾದಿಕಞ್ಚ। ಆದಿಮಜ್ಝ ಪರಿಯೋಸಾನಾನಞ್ಹಿ ಸಮುದಾಯಭೂಕಂ ಏಕಮೇತಂ ಪಥವೀಕಸಿಣ ಭಾವನಾದಿಕಂ ಭಾವನಾಕಮ್ಮಂಪಿ ಅತ್ತನೋ ಅವಯವಭೂತಸ್ಸ ಯೋಗ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಪವತ್ತಿಟ್ಠಾನಂ ಸಮ್ಭವತೀತಿ।

ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

ಉತ್ತರುತ್ತರ ಯೋಗಕಮ್ಮಸ್ಸ ಪದಟ್ಠಾನತಾಯ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಭೂತಂ ಭಾವನಾವಿಧಿಞ್ಚಾತಿಪಿ ವುತ್ತಂ। ತಮ್ಪಿ ಯುಜ್ಜತಿಯೇವ।

ಯೋಗಕಮ್ಮಮೇವವಾ ಸುಖವಿಸೇಸಾನಂ ಅಧಿಟ್ಠಾನಟ್ಠೇನಠಾನನ್ತಿ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ। **ತತ್ಥಾ**ತಿ ತಸ್ಮಿಂ ದುವಿಧೇಪಿ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನೇ। **ಸಮಥಸಙ್ಗಹೇ**ತಿ ಸಮಥ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಸಙ್ಗಹೇ। **ದಸಕಸಿಣಾನೀ**ತಿ ದಸಕಸಿಣಮಣ್ಡಲಾನಿ ಕಸಿಣಜ್ಝಾನಾನಿಚ। ತದುಭಯಾನಿಪಿ ಹಿ ಯೋಗಾನುಯೋಗಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಸಮಥ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಪವತ್ತಿಟ್ಠಾನತ್ತಾ ಸಮಥಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಾನಿನಾಮ ಹೋನ್ತೀತಿ। **ದಸಅಸುಭಾ**ತಿ ದಸಅಸುಭವತ್ಥೂನಿ ಅಸುಭಜ್ಝಾನಾನಿಚ। **ದಸಅನುಸ್ಸತಿ ಯೋ**ತಿ ಬುದ್ಧಗುಣಾದೀನಿ ದಸಅನುಸ್ಸತಿಟ್ಠಾನಾನಿ ಅನುಸ್ಸರಣಸತಿ ಯೋಚ। ಸೇಸಾನಿಪಿ ಯಥಾನುರೂಪಂ ವತ್ತಬ್ಬಾನೀತಿ। ಚರಣಂ ಚರಿಯಾ। ಸಮುದಾಚರಣನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಪವತ್ತಿಬಹುಲತಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ರಾಗಸ್ಸ ಚರಿಯಾ **ರಾಗಚರಿಯಾ**। ರಾಗಚರಿತಾತಿ ಪಾಠೋ, ಸೋ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ನತ್ಥಿ, ಪುಗ್ಗಲಟ್ಠಾನೇಏವ ಸೋ ಯುತ್ತೋತಿ। ಏಸನಯೋ ಸೇಸೇಸುಪಿ।

[೨೪೩] ಯೋ ಪನ **ವಿಭಾವನಿಯಂ**

ಚರಿಯಾನಂ ಸಂಸಗ್ಗಭೇದೋ ವುತ್ತೋ। ಸೋ ಇಧ ನಾಧಿಪ್ಪೇತೋ।

ನಹಿ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಾನಂನಾಮ ಸಂಸಗ್ಗಚರಿತಸ್ಸಪಿ ಏಕಸ್ಸ ದ್ವೇ ತೀಣಿ ದಾತಬ್ಬಾನಿ ಹೋನ್ತೀತಿ। ತೇನೇವ ಹಿ ಸೋ ಭೇದೋ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ನಗರುಕತೋತಿ। ಸಬ್ಬಾಪಿ ಅಪ್ಪನಾಯ ಪುಬ್ಬಭಾಗಪವತ್ತಾ ಕಾಮಾವಚರ ಭಾವನಾ ಪರಿಕಮ್ಮಭಾವನಾನಾಮ। ಸಾ ಪನ ಅಪ್ಪನಾಯ ಆಸನ್ನೇ ದೂರೇತಿ ದುವಿಧಾ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯಾ ಆಸನ್ನೇ, ಸಾ ಅಪ್ಪನಂ ಉಪೇಚ್ಚ ಸಮೀಪೇ ಠತ್ವಾ ಪವತ್ತತ್ತಾ ಉಪಚಾರಭಾವನಾತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಇತರಾ ಪನ ಪರಿಕಮ್ಮ ಭಾವನಾಏವನಾಮ। ಇತಿ ಪರಿಕಮ್ಮಭಾವನಾಪಿ ಸಮಾನಾ ಪುಬ್ಬಾಪರವಿಸೇಸ ಪಾಕಟಭಾವತ್ಥಂ ಅಟ್ಠಕಥಾಸು ದ್ವೀಹಿ ನಾಮೇಹಿ ಗಹಿತಾತಿ ವುತ್ತಂ **ಪರಿಕಮ್ಮಭಾವನಾ**।ಲ। **ತಿಸ್ಸೋಭಾವನಾ**ತಿ ತಾಸಂ ಪನ ವಿಸೇಸೋ ಪರತೋ ಆಗಮಿಸ್ಸತಿ। **ಪರಿಕಮ್ಮನಿಮಿತ್ತ**ನ್ತಿ ಪರಿಕಮ್ಮಭಾವನಾಯ ಆರಮ್ಮಣಭೂತಂ ಕಸಿಣಮಣ್ಡಲಾದಿನಿಮಿತ್ತಂ। ತಞ್ಚ ತಸ್ಸಾ ಆರಮ್ಮಣ ಭಾವೇನ ಏಕಂಪಿ ಸಮಾನಂ ಪುಬ್ಬಾಪರವಿಸೇಸಪಾಕಟಭಾವತ್ಥಂ

ಪರಿಕಮ್ಮನಿಮಿತ್ತಂ ಉಗ್ಗಹನಿಮಿತ್ತನ್ತಿ ದ್ವಿಧಾ ಭಿನ್ದಿತ್ವಾ ವುತ್ತಂ। ತೇಸಂಪಿ ವಿಸೇಸೋ ಆಗಮಿಸ್ಸತಿ। ವಿದತ್ಥಿಚತುರಙ್ಗುಲಸಙ್ಖಾತೇನ ಪರಿತ್ತಪಮಾಣೇನವಾ ಖಲ ಮಣ್ಡಲಾದಿಸಙ್ಖಾತೇನ ಮಹನ್ತಪಮಾಣೇನವಾ ಕತಂ ಅಕತಂವಾ ಪಥವೀ ಮಣ್ಡಲತಲಮೇವ ಅಸೇಸಫರಿತಬ್ಬಟ್ಠೇನ ಕಸಿಣನ್ತಿ ಪಥವೀಕಸಿಣಂ। ಸಕಲಸದ್ದಪರಿಯಾಯೋ ಹಿ ಕಸಿಣಸದ್ದೋ। ಯಥಾ ಕಸಿಣೇನ ಜಮ್ಬುದೀಪಸ್ಸಾತಿ। ತಸ್ಮಾ ಯತ್ತಕೇ ಪಥವೀತಲೇ ನಿಮಿತ್ತಂ ಗಣ್ಹಾತಿ, ತತ್ತಕಂ ಚಿತ್ತೇನ ಅಸೇಸಂ ಫರಿತ್ವಾ ಏವ ಗಹೇತಬ್ಬಂ ಹೋತಿ। ನ ಪನ ತಸ್ಸ ಏಕದೇಸೇ ಠತ್ವಾತಿ, ತೇನ ವುತ್ತಂ ಪಥವೀಮಣ್ಡಲತಲಮೇವ ಅಸೇಸಫರಿತಬ್ಬಟ್ಠೇನ ಕಸಿಣನ್ತಿ ಪಥವೀಕಸಿಣನ್ತಿ। ಏಸನಯೋ ಸೇಸಕಸಿಣೇಸುಪೀತಿ। ಏತ್ಥಚ, ಅವಿಭೂತವಣ್ಣಾಯ ಪಥವಿಯಾ ಏಕ ತಲಭಾವೇನಸನ್ನಿವಿಟ್ಠಾಸಣ್ಠಾನಪಣ್ಣತ್ತಿಇಧ**ಪಥವೀಕಸಿಣಂ**ನಾಮ । ತಥಾ **ಆಪೋಕಸಿಣಂ ತೇಜೋಕಸಿಣಞ್ಚ**। ಫುಟ್ಠಟ್ಠಾನೇ ಚಿತ್ತೇನ ಸಣ್ಠಾನಂ ಕತ್ವಾ ಗಹಿತಾ ವಾಯುವಟ್ಟಿ **ವಾಯೋಕಸಿಣಂ**ನಾಮ। ನೀಲವಣ್ಣವಿಸಿಟ್ಠಾಏಕಾ ಸಣ್ಠಾನಪಣ್ಣತ್ತಿ **ನೀಲಕಸಿಣಂ**ನಾಮ। ತಥಾ **ಪೀತಲೋಹಿತೋ ದಾತಕಸಿಣಾನಿ**ಪಿ। ಚನ್ದಸೂರಿಯಅಗ್ಗೋಭಾಸವಿಸಿಟ್ಠಾ ಕತ್ಥಚಿ ದಿಸ್ಸಮಾನಾ ಸಣ್ಠಾನಪಣ್ಣತ್ತಿ **ಆಲೋಕಕಸಿಣಂ**ನಾಮ। ತಿತ್ತಿಛಿದ್ದವಾತ ಪಾನಛಿದ್ದಾದೀಸು ದಿಸ್ಸಮಾನಾ ಆಕಾಸವಿಸಿಟ್ಠಾ ಸಣ್ಠಾನಪಣ್ಣತ್ತಿ **ಆಕಾಸಕಸಿಣಂ**ನಾಮಾತಿ। ಅತಿವಿಯ ಧುಮಾತಂ ಸುನಭಾವಂ ಗತನ್ತಿ ಉದ್ಧುಮಾತಂ। ತದೇವ ಕುಚ್ಛಿತತ್ತಾ **ಉದ್ಧುಮಾತಕಂ**। ತಥಾಭೂತಸ್ಸ ಛವಸರೀರಸ್ಸೇತಂ ನಾಮಂ। ತದೇವ ಪೂತಿಭಾವಂ ಗತಕಾಲೇ ಪುರಿಮವಣ್ಣಂ ವಿಜಹಿತ್ವಾ ಪುನ ನೀಲಭಾವಂ ಪತ್ತಂ **ವಿನೀಲಕಂ**। ತದೇವ ಪುನ ಪಚ್ಚಿತ್ವಾ ತತೋ ತತೋ ವಿಸನ್ದಮಾನಪುಬ್ಬಯುತ್ತಂ **ವಿಪುಬ್ಬಕಂ**। ಯುದ್ಧಭೂಮಿಯಾದೀಸು ಸತ್ಥೇನ ಮಜ್ಝೇ ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ ಥಪಿತಂ ವಿರೂಪಛಿನ್ನಸರೀರಂ **ವಿಚ್ಛಿನ್ನಕಂ**ನಾಮ। ಸೋಣ ಸಿಙ್ಗಾಲಾದೀಹಿ ವಿವಿಧಾಕಾರೇನ ಖಾಯಿತಪದೇಸಯುತ್ತಂ ಸರೀರಂ **ವಿಕ್ಖಾಯಿತಕಂ**ನಾಮ। ಸೋಣಸಿಙ್ಗಾಲಾದೀಹಿ ಏವ ಖಣ್ಡಾಖಣ್ಡಿಕಂ ಕತ್ವಾ ಅಪಕಡ್ಢಿತ್ವಾ ತತೋ ತತೋ ಖಿತ್ತಅಙ್ಗಪಚ್ಚಙ್ಗಯುತ್ತಂ ಸರೀರಂ **ವಿತ್ತಕ್ಖಿಕಂ** ನಾಮ। ಅಙ್ಗಪಚ್ಚಙ್ಗೇಸು ಸತ್ಥೇನ ಹನಿತ್ವಾ ಖಣ್ಡಾಖಣ್ಡಿಕಂ ಕತ್ವಾ ತತೋ ತತೋ ಖಿತ್ತಅಙ್ಗಪಚ್ಚಙ್ಗಯುತ್ತಂ ಸರೀರಂ **ಹತವಿಕ್ಖಿತ್ತಕಂ**ನಾಮ। ಪಗ್ಘರಿತ ಲೋಹಿತಸರೀರಂ **ಲೋಹಿತಕಂ** ನಾಮ। ಪುಳುವಪರಿಪೂರಂ ಸರೀರಂ **ಪುಳುವಕಂ**। ಸಕಲೋ ಅಟ್ಠಿಸಙ್ಖಾಟೋವಾ ಏಕಮೇಕಂವಾ ಅಟ್ಠಿ **ಅಟ್ಠಿಕಂ** ನಾಮ। ಪುನಪ್ಪುನಂ ನಿರನ್ತರಂ ಸರಣಂ ಅನುಸ್ಸತಿ। ಬುದ್ಧಗುಣಸ್ಸ ಅನುಸ್ಸತಿ **ಬುದ್ಧಾನುಸ್ಸತಿ**। ಏಸ ನಯೋ ಸೇಸಾಸುಪೀತಿ। ತತ್ಥ ಅರಹತಾದಿಗುಣೋ ಬುದ್ಧಗುಣೋನಾಮ। ಸ್ವಕ್ಖಾತತಾದಿಗುಣೋ ಧಮ್ಮಗುಣೋನಾಮ। ಸುಪ್ಪಟಿಪನ್ನತಾದಿಗುಣೋ ಸಙ್ಘಗುಣೋ ನಾಮ। ಅತ್ತನೋ ಸೀಲಸ್ಸ ಅಖಣ್ಡತಾದಿ ಗುಣೋ ಸೀಲಗುಣೋನಾಮ। ಅತ್ತನೋ ದಾನಸ್ಸ ವಿಗತಮಲಮಚ್ಛೇರತಾದಿ ಗುಣೋ ಚಾಗಗುಣೋನಾಮ। ಅತ್ತಾನಂ ದೇವತ್ತಂವಾ ಸಕ್ಕತ್ತಂವಾ ಬ್ರಹ್ಮತ್ತಂವಾ ವಹಿತುಂ ಸಮತ್ಥಾ ಅತ್ತನೋ ಸದ್ಧಾದಿಗುಣಾ ದೇವತಾಗುಣಾನಾಮ। ವತ್ತ ಪಟಿಪತ್ತಿವಸೇನವಾ ಧುತಙ್ಗಸಮಾದಾನವಸೇನವಾ ಝಾನಸಮಾಪತ್ತಿವಸೇನವಾ ವಿಪಸ್ಸನಾವಸೇನವಾ ಅತ್ತನೋ ಸನ್ತಾನೇ ಚಿರಂವಿಕಾಲಂ ವಿಕ್ಖಮ್ಭಿತಾನಂ ಕಾಮರಾಗಾದೀನಂ ವೂಪಸಮೋ ಅತ್ತನಾಅಧಿಗತನಿಬ್ಬಾನಞ್ಚ ಉಪಸಮೋನಾಮ। ಏಕಭವಪರಿಯಾಪನ್ನಸ್ಸ ಅತ್ತನೋ ಖನ್ಧಸನ್ತಾನಸ್ಸ ಭೇದೋ ಮರಣಂ ನಾಮ। ಕೇಸಕಾಯಾದೀನಂ ನಾನಾಕಾಯಾನಂ ಸಮೂಹಭೂತೋ ಅಯಂ ಕಾಯೋ ಕಾಯೋನಾಮ। ಅತ್ತನಿ ನಿರನ್ತರಂ ಪವತ್ತಮಾನಾ ಅಸ್ಸಾಸ ಪಸ್ಸಾಸಾ ಆನಾಪಾಣಂನಾಮ। ಮಿಜ್ಜತಿ ಸಿನಿಯ್ಹತೀತಿ **ಮೇತ್ತಾ**। ಯಂ ಆರಬ್ಭ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ತಸ್ಸ ಹಿತಸುಖಂ ಅವಿಪ್ಪಕಿಣ್ಣಂ ಕತ್ವಾ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಮಿತ್ತಸ್ಸವಾ ಏಸಾ ಮಿತ್ತೇಸುವಾ ಭವಾತಿ ಮೇತ್ತಾ। ಅತ್ಥತೋ ಪನ ಪರಸತ್ತಾನಂ ಹಿತೂಪಸಂಹಾರವಸೇನ ಪವತ್ತೋ ಅದೋಸೋಏವ। ಪರಸತ್ತಾನಂ ಹಿತೂಪಸಂಹಾರ ಹಿತಮೋದನ ಅಹಿತಾಪನಯನಸಙ್ಖಾತಂ ಬ್ಯಾಪಾರತ್ತಯಂ ಪಹಾಯ ತೇಸಂ ಕಮ್ಮಸಕತಾನುಬ್ರೂಹನವಸೇನ ಉಪಪತ್ತಿತೋ ಯುತ್ತಿತೋ ಪೇಕ್ಖತೀತಿ **ಉಪೇಕ್ಖಾ**। ತಥಾ ಪವತ್ತಾ ತತ್ರಮಜ್ಝತ್ತತಾಏವ। ಅಪ್ಪಮಾಣೇಸುಸತ್ತೇಸು ಭವಾತಿ **ಅಪ್ಪಮಞ್ಞಾ**। ನ ಹಿ ಏತ್ತಕೇಸು ಏವ ಸತ್ತೇಸು ಏತಾ ಪವತ್ತೇತಬ್ಬಾ। ನ ತತೋ ಅಞ್ಞೇಸೂತಿ ಏವಂ ಏತಾಸಂ ವಿಸಯಪರಿಚ್ಛೇದೋನಾಮ ಅತ್ಥೀತಿ। ಏವಂಸನ್ತೇಪಿ ಆದಿಕಮ್ಮಿ ಕೇನ ಆದಿತೋ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಪುಗ್ಗಲೇ ಅತ್ತನೋ ಭಾವನಾಚಿತ್ತಂ ಲದ್ಧಾಸೇವನಂ ಲದ್ಧವಿಸೇಸಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ಪಚ್ಛಾ ದ್ವೀಸು ತೀಸೂತಿಆದಿನಾ ವಡ್ಢಿತ್ವಾ ಸೀಮಸಮ್ಭೇದೋಚ ಓಧಿಸೋಫರಣ ಅನೋಧಿಸೋಫರಣ ದಿಸಾಫರಣಾನಿವ ಕತ್ತಬ್ಬಾನೀತಿ। ಯಂ ಪನ ವಿಭಙ್ಗೇ ಮೇತ್ತಾಸಹಗತೇನ ಚೇತಸಾ ಏಕಂ ದಿಸಂ ಫರಿತ್ವಾ ವಿಹರತೀತಿಆದಿನಾ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಮಗ್ಗೇಚ ಸಬ್ಬೇಸತ್ತಾ ಅವೇರಾ ಹೋನ್ತೂತಿಆದಿನಾ ಮೇತ್ತಾವಿಧಾನಂ ನಾಮ ವುತ್ತಂ। ತಂ ಮೇತ್ತಾಝಾನೇ ವಸೀಭಾವಪ್ಪತ್ತಾನಂ ವಸೇನ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಏತಾ ಪನ ವಿಸೇಸೇನ ದೋಸಪಕ್ಖಿಕಾನಂ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಉಜುಪಟಿಪಕ್ಖಭೂತಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ತಂಸಮಙ್ಗಿನೋಚ ನಿಚ್ಚಂ ಸೋಮ್ಮಹದಯಭಾವೇನ ಬ್ರಹ್ಮಸದಿ ಸತ್ತಾ

ಬ್ರಹ್ಮಾನೋನಾಮ। ತೇಸಂ ವಿಹಾರೋತಿ **ಬ್ರಹ್ಮವಿಹಾರೋ**। ಸೇಟ್ಠಾನಂವಾ ಸೇಟ್ಠಭೂತೋವಾ ವಿಹಾರೋತಿ ಬ್ರಹ್ಮವಿಹಾರೋತಿ। **ಆಹಾರೇ**ತಿ ಅಸಿತ ಪೀತ ಖಾಯಿತ ಸಾಯಿತ ವಸೇನ ಚತುಪ್ಪಭೇದೇ ಅಜ್ಝೋಹಟಾಹಾರೇ। **ಪಟಿಕೂಲಸಞ್ಞಾ**ತಿ ಆಹಾರಹೇತು ಅನುಭವಿತಬ್ಬಾನಂ ದುಕ್ಖಧಮ್ಮಾನಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನವಸೇನ ಸರಸಪಟಿಕೂಲತಾ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನವಸೇನ ಆಸಯನಿಧಾನ ಪಕ್ಕಾಪಕ್ಕಫಲನಿಸ್ಸನ್ದಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ ವಸೇನ ಚ ತತ್ಥ ನಿಕನ್ತಿ ಪಹಾನಸಞ್ಞಾ। **ಚತುಧಾತುವವತ್ಥಾನ**ನ್ತಿ ಸರೀರಗತಾನಂ ಪಥವಿಆದೀನಂ ಚತುನ್ನಂ ಮಹಾಧಾತೂನಂ ಸಲಕ್ಖಣಾ ದಿವಸೇನ ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ ಸಮನುಪಸ್ಸನಂ। ತಞ್ಹಿ ಚತಸ್ಸೋ ಧಾತುಯೋ ವವತ್ಥಪಿಯನ್ತಿ ವಿನಿಚ್ಛಿಯನ್ತಿ ಸಲ್ಲಕ್ಖಿಯನ್ತಿ ಏತೇನಾತಿ ಚತುಧಾತುವವತ್ಥಾನನ್ತಿ ವುಚ್ಚತೀತಿ। ಅಸುಭಸಞ್ಞಾ ಭಾವೇತಬ್ಬಾ ರಾಗಸ್ಸಪಹಾನಾಯಾತಿ ವಚನತೋ **ದಸಅಸುಭಾ।ಲ। ರಾಗಚರಿತಸ್ಸ ಸಪ್ಪಾಯಾ**ತಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ರಾಗೇನ ಚರತೀತಿ ರಾಗಚರಿತೋ। ಸೋ ಹಿ ಕಾಮಂ ಕದಾಚಿ ದೋಸೇನ ಚರತಿ। ಕದಾಚಿ ಮೋಹೇನ। ಕದಾಚಿ ಸದ್ಧಾದೀಸುಪಿ ಅಞ್ಞತರೇನ। ರಾಗೋ ಪನಸ್ಸ ಉಸ್ಸನ್ನೋ। ತಸ್ಮಾ ಉಸ್ಸನ್ನೇನ ರಾಗೇನ ಸೋ ರಾಗಚರಿತೋತಿ ಸಙ್ಖ್ಯಂ ಗಚ್ಛತೀತಿ। ಏಸನಯೋ ಸೇಸೇಸುಪಿ। ಮೇತ್ತಾ ಭಾವೇತಬ್ಬಾ ಬ್ಯಾಪಾದಸ್ಸ ಪಹಾನಾಯಾತಿ ವಚನತೋ ಮೇತ್ತಾದೀನಂ ತಿಣ್ಣಂ ಬ್ರಹ್ಮವಿಹಾರಾನಂ ಯಥಾಕ್ಕಮಂ ಬ್ಯಾಪಾದವಿಹಿಂಸಾ ಅರತೀನಂ ನಿಸ್ಸರಣತಾವಚನತೋ ಸುಪರಿಸುದ್ಧಾನಞ್ಚ ವಣ್ಣಕಸಿಣಾನಂ ದೋಸವತ್ಥುತ್ತಾಭಾವತೋ **ಚತಸ್ಸೋಅಪ್ಪಮಞ್ಞಾಯೋ।ಲ। ದೋಸಚರಿತಸ್ಸಾ**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಏತ್ಥಚ ಆದಿಕಮ್ಮಿಕಸ್ಸೇವಾಯಂ ಚರಿಯವಿಭಾಗೋ। ಉಪೇಕ್ಖಾಚ ಆದಿಕಮ್ಮಿಕಸ್ಸ ನಸಮ್ಭವತಿ। ವಕ್ಖತಿಹಿ **ಉಪೇಕ್ಖಾಪಞ್ಚಮಜ್ಝಾನಿಕಾ**ತಿ। ತಸ್ಮಾ ಯಸ್ಸ ಪುರಿಮಾ ತಿಸ್ಸೋ ಸಪ್ಪಾಯಾ। ತಸ್ಸ ತದನುಗತಿಕಾ ಉಪೇಕ್ಖಾಪಿ ಸಪ್ಪಾಯಾನಾಮ ಹೋತೀತಿ ಕತ್ವಾ ಚತಸ್ಸೋ ಅಪ್ಪಮಞ್ಞಾಯೋತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಇತರಥಾ ನಿಸ್ಸರಣಞ್ಹೇತಂ ರಾಗಸ್ಸ। ಯದಿದಂ ಉಪೇಕ್ಖಾ ಚೇತೋ ವಿಮುತ್ತೀತಿ ವಚನತೋ ಉಪೇಕ್ಖಾ ರಾಗಚರಿತಸ್ಸಾತಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾತಿ। **ನೀಲಾದೀನಿಚ ಚತ್ತಾರಿ ಕಸಿಣಾನೀ**ತಿ ಇದಞ್ಚ ಮನಾಪಿಯರೂಪಾನಿ ನೀಲಾದೀನಿ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ಅಮನಾಪಿಯಾನಿ ಪನ ತಾನಿ ರಾಗಚರಿತಸ್ಸೇವ ಸಪ್ಪಾಯಾನೀತಿ। ಆನಾಪಾಣಸತಿ ಭಾವೇತಬ್ಬಾ ವಿತಕ್ಕುಪಚ್ಛೇದಾಯಾತಿ ವಚನತೋ **ಆನಾಪಾಣಂವಿತಕ್ಕಚರಿತಸ್ಸಾ**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಮೋಹಚರಿತೋ ಪನ ಪಕತಿಯಾ ಪಮಾದಬಹುಲೋ ಹೋತಿ ವಿಕ್ಖಿತ್ತಚಿತ್ತೋಚ। ಆನಾಪಾಣಞ್ಚನಾಮ ನಿರನ್ತರಂ ಪವತ್ತಮಾನಂ ತಸ್ಸ ಸತಿಂ ಉಪ್ಪಾದೇನ್ತಂ ವಿಯ ಪವತ್ತತೀತಿ ತಂ **ಮೋಹಚರಿತಸ್ಸಸಪ್ಪಾಯ**ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಸಿಯಾ।

[೨೪೪] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

ಬುದ್ಧಿವಿಸಯಭಾವೇನ ಮೋಹಪಟಿಪಕ್ಖತ್ತಾತಿ ಕಾರಣಂ ವುತ್ತಂ। ತಂ ಯುತ್ತಂ ವಿಯ ನ ದಿಸ್ಸತಿ।

ಏವಞ್ಹಿ ಸತಿ ಸೋ ಬುದ್ಧಿಚರಿತೇನ ಸಹ ವತ್ತಬ್ಬೋ ಸಿಯಾತಿ। ಕಾಮಞ್ಚ ಬುದ್ಧಗುಣಾದಯೋಪಿ ಏಕನ್ತೇನ ಬುದ್ಧಿವಿಸಯಾಏವ ಹೋನ್ತಿ। ತೇ ಪನ ವಿಸೇಸತೋ ಸದ್ಧಂ ಉಪಬ್ರೂಹಯನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ **ಬುದ್ಧಾನುಸ್ಸತಿ ಆದಯೋ।ಲ। ಸದ್ಧಾಚರಿತಸ್ಸಾ**ತಿ। ಪರಮತ್ಥತೋ ಸುಖುಮತರಾನಿ ಮರಣಾದೀನಿ ವಿಪುಲಬುದ್ಧೀನಂ ಏವ ವಿಸಯಾನಾಮ ಹೋನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ **ಮರಣ। ಲ। ಬುದ್ಧಿಚರಿತಸ್ಸಾ**ತಿ। **ಸೇಸಾನಿಪನಸಬ್ಬಾನಿಪೀ**ತಿ ಚತ್ತಾರಿ ಭೂತ ಕಸಿಣಾನಿ ದ್ವೇ ಆಲೋಕಾಕಾಸಕಸಿಣಾನಿ ಚತ್ತಾರೋ ಆರುಪ್ಪಾಚಾತಿ ದಸವಿಧಾನಿ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಾನಿ। **ತತ್ಥಾಪೀ**ತಿ ತೇಸು ದಸಸು ಸೇಸ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನೇಸುಪಿ। ಪುಥುಲಂ ಖಲಮಣ್ಡಲಾದಿಪಮಾಣಂ ಮೋಹಚರಿತಸ್ಸ ಸಪ್ಪಾಯಂ। ಸಮ್ಬಾಧಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಓಕಾಸೇ ಚಿತ್ತಂ ಭಿಯ್ಯೋ ಸಂಮೋಹಂ ಆಪಜ್ಜತೀತಿ। ಖುದ್ದಕಂ ವಿದತ್ಥಿಚತುರಙ್ಗುಲಪಮಾಣಂ ವಿತಕ್ಕಚರಿತಸ್ಸೇವ ಸಪ್ಪಾಯಂ। ಮಹನ್ತಞ್ಹಿ ವಿತಕ್ಕಸನ್ಧಾವನಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀತಿ। ತತ್ಥಚ **ವಿತಕ್ಕಚರಿತಸ್ಸೇವಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ಏವಸದ್ದೋ ಖುದ್ದಕನ್ತಿಪದೇ ಯುಜ್ಜತಿ। ವಿತಕ್ಕಚರಿತಸ್ಸ ಖುದ್ದಕಮೇವ ಸಪ್ಪಾಯಂ। ನ ಪುಥುಲನ್ತಿ। ಸಬ್ಬಞ್ಚೇತಂ ಉಜುವಿಪಚ್ಚನಿಕವಸೇನಚೇವ ಅತಿಸಪ್ಪಾಯತಾಯಚ ವುತ್ತಂ। ರಾಗಾದೀನಂ ಪನ ಅವಿಕ್ಖಮ್ಭಿಕಾ ಸದ್ಧಾದೀನಞ್ಚ ಅನುಪಕಾರಿಕಾ ಕುಸಲಭಾವನಾನಾಮ ನತ್ಥೀತಿಪಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ವುತ್ತಂ। **ಸಬ್ಬತ್ಥಾಪೀ**ತಿ ಸಬ್ಬೇಸುಪಿ ಚತ್ತಾಲೀಸ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನೇಸು। **ಪರಿಕಮ್ಮಭಾವನಾ ಲಬ್ಭತೇವ** ಪರಿಕಮ್ಮೇನ ವಿನಾ ಏಕಸ್ಸಪಿ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಸ್ಸ ಅಸಮ್ಪಜ್ಜನತೋ। **ದಸಸುಕಮ್ಮಟ್ಠಾನೇಸುಉಪಚಾರಭಾವನಾವ ಸಮ್ಪಜ್ಜತಿ ನತ್ಥಿ ಅಪ್ಪನಾ**। ಕಸ್ಮಾ ಇತಿ ಚೇ। ಬುದ್ಧ ಧಮ್ಮ ಸಙ್ಘ ಸೀಲ ಚಾಗ ದೇವತಾ

ಉಪಸಮ ಗುಣಾನಂ ತಾವ ಗಮ್ಭೀರತಾಯ ನಾನಾಪ್ಪಕಾರಗುಣಾ ನುಸ್ಸರಣಾಧಿಮುತ್ತತಾಯಗಾತಿ ಹಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಗಮ್ಭೀರ ತಾಯಾತಿ ಏತೇನ ಏಕೇಕಸ್ಸಪಿ ಗುಣಪದಸ್ಸ ಗಮ್ಭೀರತ್ತಾ ತಬ್ಬಿಸಯೋ ಸಮಾಧಿ ಮಹಾಸಮುದ್ದೇ ಸಸಕೋ ವಿಯ ತತ್ಥ ಅಪ್ಪನಂ ಪತ್ವಾ ನಿಚ್ಚಲಭಾವೇನ ಪತಿಟ್ಠಾತುಂ ನಸಕ್ಕೋತೀತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ನಾನಾಪ್ಪಕಾರ ಗುಣಾನುಸ್ಸರಣಾಧಿಮುತ್ತತಾಯವಾತಿ ಏತೇನ ತೇಸಂ ಗುಣಾನಂ ಅತಪ್ಪ ನಿಯಸಭಾವತ್ತಾ ಏತ್ತಕೇಏವ ಗುಣಪದೇ ಠತ್ವಾ ಅಪ್ಪನಂ ಪಾಪೇಸ್ಸಾಮೀತಿ ಅತ್ತನೋ ಚಿತ್ತಂ ಸನ್ಧಾರೇತುಂಪಿ ನಸಕ್ಕೋತೀತಿ ದಸ್ಸೇತೀತಿ। ಸೇಸೇಸು ಪನ ಮರಣಸಞ್ಞಾವವತ್ಥಾನೇಸು ಮರಣಂ ತಾವ ಸಭಾವ ಧಮ್ಮತ್ತಾ ಸಂವೇಜನೀಯಧಮ್ಮತ್ತಾಚ ಇತರಾನಿಚ ದ್ವೇ ಸಭಾವಧಮ್ಮತಾಯ ಗಮ್ಭೀರತ್ತಾ ಅಪ್ಪನಾಯ ಪತಿಟ್ಠಾ ನಹೋನ್ತೀತಿ। ಯದಿಏವಂ ಕಸ್ಮಾ ಲೋಕುತ್ತರಜ್ಝಾನಾನಿ ಅತಿಗಮ್ಭೀರೇ ನಿಬ್ಬಾನಸಙ್ಖಾತೇ ಸಭಾವಧಮ್ಮೇ ಅಪ್ಪನಂ ಪಾಪುಣನ್ತಿ। ದುತಿಯಚತುತ್ಥಾರುಪ್ಪಜ್ಝಾನಾನಿಚ ಪಥಮತತೀಯಾರುಪ್ಪ ಸಙ್ಖಾತೇ ಸಭಾವಧಮ್ಮೇತಿ। ವುಚ್ಚತೇ, ಲೋಕುತ್ತರಜ್ಝಾನಾನಿ ತಾವ ವಿಸುದ್ಧಿತೋ ಸಮ್ಮಸನಞಾಣತೋಚ ಪಟ್ಠಾಯ ಅನುಕ್ಕಮೇನ ಉಪರುಪರಿಪವತ್ತಾನಂ ವಿಸುದ್ಧಿಭಾವನಾನಂ ಬಲೇನ ಅತಿಗಮ್ಭೀರೇಪಿ ನಿಬ್ಬಾನಸಙ್ಖಾತೇ ಸಭಾವಧಮ್ಮೇ ಅಪ್ಪನಾಭಾವೇನ ಪತಿಟ್ಠಾತುಂ ಸಕ್ಕೋನ್ತಿ। ಆರುಪ್ಪಜ್ಝಾನಾನಿಚ ಅಪ್ಪನಾಪತ್ತಸ್ಸೇವ ಪಞ್ಚಮಜ್ಝಾನಸಮಾಧಿಸ್ಸ ಉದಯಮತ್ತಾನಿ ಹೋನ್ತೀತಿ ಆರಮ್ಮಣಸಮತಿಕ್ಕಮನಮತ್ತಕರಣೇನ ಸಭಾವಧಮ್ಮೇಪಿ ಆರಮ್ಮಣೇ ಅಪ್ಪನಾಭಾವೇನ ಪತಿಟ್ಠಾತುಂ ಸಕ್ಕೋನ್ತೀತಿ। **ತತ್ಥಾಪೀತಿ** ತೇಸು ಸಮತಿಂಸಅಪ್ಪನಾಕಮ್ಮಟ್ಠಾನೇಸುಪಿ। ಪಞ್ಚಕಜ್ಝಾನೇ ನಿಯುತ್ತಾನಿ **ಪಞ್ಚಕಜ್ಝಾನಿ ಕಾನಿ**। ಝಾನಪಞ್ಚಕಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಭಾವಯೋಗ್ಯಾನೀತಿ ವುತ್ತಂಹೋತಿ। ಪಟಿಕೂಲಾರಮ್ಮಣಾನಿನಾಮ ಅತಿಅನಿಟ್ಠಾನಿ ಲೂಖಾನಿ ಚಿತ್ತರಭಿಜನನೇ ಪರಿದುಬ್ಬಲಾನಿ ಹೋನ್ತೀತಿ ನ ತಾನಿ ಅತ್ತನಿ ಚಿತ್ತಂ ರೋಚೇತ್ವಾ ಥಪೇತುಂ ಸಕ್ಕೋನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ವಿತಕ್ಕೇನ ವಿನಾ ಚಿತ್ತಂ ತತ್ಥ ಏಕಗ್ಗಂ ಹುತ್ವಾ ನ ತಿಟ್ಠತಿ। ವಿತಕ್ಕಬಲೇನೇವ ತಿಟ್ಠತೀತಿ ವುತ್ತಂ **ದಸಅಸುಭಾ।ಲ। ಪಥಮಜ್ಝಾನಿಕಾತಿ**। ಯದಿಏವಂ ಕಥಂ ತೇಸು ಸೋಮನಸ್ಸಜ್ಝಾನಂ ಹೋತೀತಿ ನೀವರಣಸನ್ತಾಪಂ ಪಹಾನಬಲೇನಚೇವ ತಂ ತಂ ಆನಿಸಂಸದಸ್ಸನ ಞಾಣಬಲೇನಚ। ಬ್ಯಾಧಿದುಕ್ಖಪೀಳಿತಸ್ಸ ರೋಗಿನೋ ವಮನವಿರೇಚನಪವತ್ತಿಯಂ ವಿಯ ಬಹುಂ ದಾನಿ ವೇತ್ತನಂ ಲಭಿಸ್ಸಾಮೀತಿ ಆನಿಸಂಸದಸ್ಸಾವಿನೋ ಪುಪ್ಫಛಟ್ಟಕಸ್ಸ ಗೂಥರಾಸಿದಸ್ಸನೇ ವಿಯ ಚಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಮೇತ್ತಾದಯೋ ತಯೋ ಬ್ರಹ್ಮವಿಹಾರಾ ದೋಮನಸ್ಸಸಮುಟ್ಠಿತಾನಂ ಬ್ಯಾಪಾದವಿಹಿಂ ಸಾಅರತೀನಂ ನಿಸ್ಸರಣಭೂತಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ನ ತೇ ಕದಾಚಿ ಸೋಮನಸ್ಸೇನ ವಿನಾ ಅಪ್ಪನಂ ಪಾಪುಣನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ **ಮೇತ್ತಾದಯೋ ತಯೋ ಚತುಕ್ಕಜ್ಝಾನಿಕಾತಿ**। ಉಪೇಕ್ಖಾ ಪನ ಸತ್ತೇಸು ಸಬ್ಬಸೋ ಉದಾಸಿನಪಕ್ಖೇ ಠತ್ವಾ ಭಾವಿತಬ್ಬತ್ತಾ ಕದಾಚಿಪಿ ಉಪೇಕ್ಖಾವೇದನಾಯ ವಿನಾ ಅಪ್ಪನಂ ನಪಾಪುಣಾತೀತಿ ವುತ್ತಂ **ಉಪೇಕ್ಖಾಪಞ್ಚಮಜ್ಝಾನಿಕಾತಿ। ಚತ್ತಾರೋಪನಆರುಪ್ಪಾತಿ** ಕಸಿಣುಗ್ಘಾಟಿಮಾಕಾಸಾದೀನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಆರುಪ್ಪಾರಮ್ಮಣಾನಿ। **ಸಬ್ಬತ್ಥಾಪೀತಿ** ಸಬ್ಬೇಸುಪಿ ಚತ್ತಾಲೀಸಕಮ್ಮಟ್ಠಾನೇಸು। **ಯಥಾರಹನ್ತಿ** ತಂತಂಆರಮ್ಮಣಾನುರೂಪಂ। ಆರಮ್ಮಣೇನ ವಿನಾ ಪರಿಕಮ್ಮಂನಾಮ ನ ಸಿಜ್ಝತಿ। ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಸುಟ್ಠು ದಳ್ಹವಿಭೂತಗಹಣಸಙ್ಖಾತೇನ ಉಗ್ಗಹೇನ ವಿನಾ ಆರಮ್ಮಣಸಮ್ಪತ್ತಿ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। ಅಸತಿಚ ಆರಮ್ಮಣಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ಉಪಚಾರಜ್ಝಾನಂಪಿ ತಾವ ನ ಸಮ್ಪಜ್ಜತಿ। ಪಗೇವ ಅಪ್ಪನಾಝಾನನ್ತಿ ವುತ್ತಂ **ಪರಿಕಮ್ಮನಿಮಿತ್ತಂ।ಲ। ಲಬ್ಭನ್ತೇವಾತಿ**। ತತ್ಥ **ಸಬ್ಬತ್ಥಾಪೀತಿ** ಸಬ್ಬೇಸುಪಿ ಚತ್ತಾಲೀಸಕಮ್ಮಟ್ಠಾನೇಸು। **ಯಥಾರಹನ್ತಿ** ತಂತಂಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಾನುರೂಪಂ। **ಪರಿಯಾಯೇನಾತಿ** ಇದಂ ಪನ ಕಸ್ಸಚಿ ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಚಕ್ಖುನಾ ಪಸ್ಸನ್ತಸ್ಸೇವ ಅವಿಭೂತತರತ್ತಾ ವುತ್ತಂ। ಯತ್ಥ ಪನ ಪಥಮಂ ಸಭಾವಧಮ್ಮಂ ಗಣ್ಹಿತ್ವಾ ಪಚ್ಛಾ ತಾದಿಸೇ ತದಾಕಾರೇ ತಂಸಣ್ಠಾನೇ ಪಞ್ಞತ್ತಾರಮ್ಮಣೇ ಉಪಚಾರೋವಾ ಅಪ್ಪನಾವಾ ಪವತ್ತತಿ। ತತ್ಥೇವ ಪಟಿಭಾಗನಿಮಿತ್ತಂನಾಮ ಲಬ್ಭತೀತಿ ವುತ್ತಂ **ಪಟಿಭಾಗ ನಿಮಿತ್ತಂಪನಾತಿ**ಆದಿ। ವುತ್ತಮೇವತ್ಥಂ ದಳ್ಹಂ ಕರೋನ್ತೋ **ತತ್ಥಹೀತಿ**ಆದಿಮಾಹ। ಏವಂ ಸಮಥಕಮ್ಮೇ ಪಥಮಂ ಉಗ್ಗಹಕೋಸಲ್ಲಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಆದಿತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಭಾವನಾವಿಧಾನಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **ಕಥನ್ತಿ**ಆದಿ ಮಾಹ। **ನಿಮಿತ್ತಂ ಉಗ್ಗಣ್ಹನ್ತಸ್ಸಾತಿ** ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಯಥಾ ಸಣ್ಠಿತಂ ಆಕಾರಂ ಚಿತ್ತೇ ಉಪರುಪರಿ ವಿಭೂತಂ ಕತ್ವಾ ಗಣ್ಹನ್ತಸ್ಸ ಸಮನುಪಸ್ಸನ್ತಸ್ಸ। **ಸಾಚಭಾವನಾತಿ** ಉಗ್ಗಹಣಾಕಾರೇನ ಪವತ್ತ ಜವನವೀಥಿಪರಂಪರಸಙ್ಖಾತಾ ಸಾ ಚಿತ್ತಭಾವನಾ ಪರಿಕಮ್ಮಭಾವನಾ ನಾಮ। ಪುನಪ್ಪುನಂ ಕರಣವಸೇನ ವಡ್ಢನಾಕಾರಸಣ್ಠಿತತ್ತಾ। ಸಮುಗ್ಗಹಿತಂ ಹೋತೀತಿ ವತ್ವಾ ಯಥಾ ಸುಟ್ಠು ಉಗ್ಗಹಿತಂ ಸಮುಗ್ಗಹಿತಂನಾಮ ಹೋತಿ ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಚಕ್ಖುನಾಪಸ್ಸನ್ತಸ್ಸೇವಮನೋದ್ವಾರಸ್ಸ ಆಪಾತಮಾಗತನ್ತಿ** ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಮನೋದ್ವಾರಸ್ಸಆಪಾತಮಾಗತನ್ತಿ** ಚಕ್ಖೂನಿ ನಿಮ್ಮಿಲಿತ್ವಾವಾ ಅಞ್ಞಸ್ಮಿಂ ಠಾನೇ ಠತ್ವಾವಾ ಆವಜ್ಜನ್ತಸ್ಸ ಚಕ್ಖುನಾ ದಿಟ್ಠಸದಿಸಂ ಮನೋದ್ವಾರೇ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಿತಂ ಹೋತಿ। ಉಗ್ಗಹನಿಮಿತ್ತಂನಾಮ। ಸುಟ್ಠು ಅವಿನಸ್ಸಮಾನಂ ಕತ್ವಾ ಗಹಿತತ್ತಾ। ಸಾಚ ಭಾವನಾ

ಸಮಾಧಿಯತಿ। ನ ತಾವ ಭಾವನನ್ತರಭಾವಂ ಪಾಪುಣಾತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ತಥಾ ಸಮಾಹಿತಸ್ಸಾತಿ** ತೇನ ಮತ್ಥಕಪತ್ತೇನ ಪರಿಕಮ್ಮಸಮಾಧಿನಾ ಸಮಾಹಿತಸ್ಸ ಏತಸ್ಸ ಯೋಗಿನೋ। **ತತೋಪರನ್ತಿ** ಉಗ್ಗಹನಿಮಿತ್ತುಪ್ಪತ್ತಿ ತೋ ಪರಂ। ಭಾವನಮನುಯುಞ್ಜನ್ತಸ್ಸ ಚಿತ್ತೇ ಸನ್ನಿಸಿನ್ನನ್ತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ತತ್ಥ **ಅನುಯುಞ್ಜನ್ತಸ್ಸಾತಿ** ನಿರನ್ತರಂ ಪದಹನ್ತಸ್ಸ। **ತಪ್ಪಟಿಭಾಗನ್ತಿ** ಸಭಾವ ಧಮ್ಮಭೂತೇನ ತೇನ ಉಗ್ಗಹನಿಮಿತ್ತೇನ ಸದಿಸಂ। **ವತ್ಥುಧಮ್ಮವಿಮುಚ್ಚಿತನ್ತಿ** ಮೇಘವಲಾಹಕನ್ತರತೋವಾ ರಾಹುಮುಖತೋವಾ ನಿಕ್ಖನ್ತಚನ್ದಮಣ್ಡಲಂ ವಿಯ ಸಭಾವಧಮ್ಮಭೂತಾ ಉಗ್ಗಹನಿಮಿತ್ತತೋ ವಿಮುಚ್ಚಿತ್ವಾ ವಿಸುಂ ಉಪಟ್ಠಿತಂ। ತತೋಯೇವ ಪಞ್ಞತ್ತಿಸಙ್ಖಾತಂ ನಿಮಿತ್ತಪಞ್ಞತ್ತಿಇತಿ ಕಥಿತಂ। **ಭಾವನಾ ಮಯನ್ತಿ** ಕೇವಲಂ ಭಾವನಾಚಿತ್ತಬಲೇನ ಪಸಿದ್ಧಂ। **ಆಲಮ್ಬಣನ್ತಿ** ತದೇವ ಸಮುಗ್ಗಹಿತಂ ನಿಮಿತ್ತಾಲಮ್ಬಣಂ **ಚಿತ್ತೇಸನ್ನಿಸನ್ನಂಸಮಪ್ಪಿತಂಹೋತೀತಿ** ಮನೋದ್ವಾರಿಕಚಿತ್ತಸನ್ತಾನೇ ಸನ್ನಿಸಿನ್ನಂ ನಿಚ್ಚಲಭಾವೇನ ಸಣ್ಠಿತಂ ಹುತ್ವಾ ಸುಟ್ಠು ಅಪ್ಪಿತಂ ಪವೇಸಿತಂ ಹೋತಿ। **ತನ್ತಿ** ನಿಮಿತ್ತಾಲಮ್ಬಣಂ ಪವುಚ್ಚತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ಯಸ್ಮಾ ಚನ್ದಮಣ್ಡಲಾದಿಕಸ್ಸ ವಿಯ ತಸ್ಸ ನಿಮಿತ್ತಾಲಮ್ಬಣಸ್ಸ ಪರಿಸುದ್ಧಪರಿಯೋದಾತಭಾವೇನ ಉಪಟ್ಠಿತತಾನಾಮ ಕಿಲೇಸಮಲವಿಕ್ಖಮ್ಭನೇನ ಪರಿಸುದ್ಧಪರಿಯೋದಾತಭಾವಂ ಪತ್ವಾ ಓಭಾಸಜಾತಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ವಸೇನೇವ ಹೋತಿ। ನ ತಸ್ಸ ಆಲಮ್ಬಣಸ್ಸ ವಸೇನ। ನಹಿ ಪಞ್ಞತ್ತಿ ಧಮ್ಮೇ ತಾದಿಸೋ ಗುಣೋನಾಮ ಉಪಲಬ್ಭತೀತಿ। ತಸ್ಮಾ ಪಟಿಭಾಗ ನಿಮಿತ್ತೇ ಸಮುಪ್ಪನ್ನೇ ನೀವರಣಸಙ್ಖಾತಾನಂ ಪಟಿಬನ್ಧಕಧಮ್ಮಾನಂ ವಿಕ್ಖಮ್ಭಿತತಾ ಸಿದ್ಧಾ ಹೋತೀತಿ ವುತ್ತಂ **ತತೋಪಟ್ಠಾಯಾತಿ**ಆದಿ। ಪಟಿಬನ್ಧನ್ತಿ ನೀವಾರೇನ್ತಿ ನಿಸ್ಸರಣಪಕ್ಖಿಕಂ ಚಿತ್ತಂ ಪಾತೇನ್ತೀತಿ ಪಟಿಬನ್ಧಾ। ನೀವರಣ ಧಮ್ಮಾ। ವಿಸೇಸೇನ ಪಹೀನಾ ಪಟಿಬನ್ಧಾ ಏತಾಯಾತಿ ಪಟಿಬನ್ಧವಿಪ್ಪಹೀನಾ। **ಸಮಾಸೇವನ್ತಸ್ಸಾತಿ** ಸುಟ್ಠು ಆಸೇವನ್ತಸ್ಸ। ಸತ್ತವಿಧಂ ನಿಮಿತ್ತ ರಕ್ಖಣವಿಧಾನಂ ಸಮ್ಪಾದೇತ್ವಾ ಚಕ್ಕವತ್ತಿಗಬ್ಭಂ ವಿಯ ಸುಟ್ಠು ರಕ್ಖಿತ್ವಾ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಭಾವನಾವಸೇನ ಸೇವನ್ತಸ್ಸಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಆವಾಸೋ ಗೋಚರೋ ಭಸ್ಸಂ, ಪುಗ್ಗಲೋ ಭೋಜನಂ ಉತು।
ಇರಿಯಾಪಥೋತಿ ಸತ್ತೇ ತೇ, ಅಸಪ್ಪಾಯೇ ವಿವಜ್ಜಯೇ॥

ಸಪ್ಪಾಯೇ ಸತ್ತ ಸೇವೇಥ, ಏವಞ್ಹಿ ಪಟಿಪಜ್ಜತೋ।
ನಚಿರೇನೇವ ಕಾಲೇನ, ಹೋತಿ ಕಸ್ಸಚಿ ಅಪ್ಪನಾತಿ ಹಿ ವುತ್ತಂ॥

ರೂಪಾವಚರಪಠಮಜ್ಝಾನಂಅಪ್ಪೇತೀತಿ ಕಾಮತಣ್ಹಾಯ ವಿಸಯಭಾವಂ ಅತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಸಾತಿಸಯಂ ಸಣ್ಹಸುಖುಮಭಾವಪ್ಪತ್ತಂ ಉಪಚಾರಜ್ಝಾನತೋ ಸತಗುಣೇನವಾ ಸಹಸ್ಸಗುಣೇನವಾ ಥಿರತರಜ್ಝಾನಙ್ಗಯುತ್ತಂ ರೂಪಾವಚರ ಸಙ್ಖಾತಂ ಪಠಮಜ್ಝಾನಂ ತಸ್ಮಿಂ ನಿಮಿತ್ತೇ ಅನುಪವಿಸಿತ್ವಾ ವಿಯ ವತ್ತತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ತಮೇವ ಪಠಮಜ್ಝಾನಂ ವಸೀಭೂತಂ ಕತ್ವಾತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ಪಞ್ಚಸು ವಸೀತಾಸು ಪನ ಪಠಮಜ್ಝಾನತೋ ವುಟ್ಠಾಯ ಪಠಮಂ ವಿತಕ್ಕಂ ಆವಜ್ಜತಿ। ತತೋ ವಿಚಾರಂ। ತತೋ ಪೀತಿಂ। ತತೋ ಸುಖಂ। ತತೋ ಸಮಾಧಿಂ। ತತೋ ಪುನ ವಿತಕ್ಕಂ। ತತೋ ವಿಚಾರನ್ತಿ ಏವಂ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಝಾನಙ್ಗಾನಿ ಆವಜ್ಜನ್ತಸ್ಸ ಯದಾ ತಂತಂಝಾನಙ್ಗಾಲಮ್ಬಣಾ ಚಿತ್ತವಾರಾ ಅನ್ತರನ್ತರಾ ಕತಿಪಯಭವಙ್ಗೇಹಿ ಅನ್ತರಿತಾ ಹುತ್ವಾ ನಿರನ್ತರಭೂತಾ ವಿಯ ಪವತ್ತನ್ತಿ। ತದಾ ಆವಜ್ಜನ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ ವಸಿತಾಯೋ ವಸೀಭೂತಾನಾಮ ಹೋನ್ತಿ। ಏತಾ ಪನ ಸಬ್ಬಞ್ಞುಬುದ್ಧಾನಂ ಮತ್ಥಕಪ್ಪತ್ತಾ ಹೋನ್ತಿ। ತೇಸಞ್ಹಿ ಯಮಕಪಾಟಿ ಹಾರಿಯಾದಿಕಾಲೇಸು ಲಹುಕಪವತ್ತಿಂ ಇಚ್ಛನ್ತಾನಂ ತಂತಂಝಾನಙ್ಗಾ ರಮ್ಮಣಾಚಿತ್ತವಾರಾಪಿ ಚತುಪಞ್ಚಜವನಿಕಾಏವ ಪವತ್ತನ್ತಿ। ಅನ್ತರಭವಙ್ಗಾನಿಪಿ ಪಚ್ಛಿಮವಾರಸ್ಸ ಉಪಚಾರ ಭೂತಾನಿ ಭವಙ್ಗ ಚಲನ ಸಙ್ಖಾತಾನಿ ದ್ವೇಏವ ಪವತ್ತನ್ತಿ। ಯತ್ಥ ಅಪರಂ ಝಾನಙ್ಗಂ ಆಪಾತ ಮಾಗಚ್ಛತಿ। ನಹಿ ಆರಮ್ಮಣೇ ಆಪಾತಂ ಅನಾಗತೇ ಭವಙ್ಗಂ ಚಲತಿ। ನಚ ವಿನಾ ಭವಙ್ಗಚಲನೇನ ಆವಜ್ಜನುಪ್ಪತ್ತಿನಾಮ ಅತ್ಥೀತಿ। ಥಪೇತ್ವಾ ಸಬ್ಬಞ್ಞುಬುದ್ಧೇ ಅಞ್ಞೇಸಂ ವಸಿಭಾವಪತ್ತಾನಂಪಿ ಅನ್ತರನ್ತರಾ ಭವಙ್ಗಚಾರೇ ಗಣನಾನಾಮ ನತ್ಥೀತಿ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಮಗ್ಗಟ್ಠಕಥಾಯಂ ವುತ್ತಂ। ವಿಸುದ್ಧಿಮಗ್ಗೇ ಪನ ಅಯಂ ಪನ ಮತ್ಥಕಪ್ಪತ್ತಾವಸೀ ಭಗವತೋ ಯಮಕಪಾಟಿಹಾರಿಯಕಾಲೇ ಲಬ್ಭತಿ। ಅಞ್ಞೇಸಂವಾ ಏವರೂಪೇ ಕಾಲೇತಿ ವುತ್ತಂ। ಝಾನಸ್ಸ ಸೀಘತರಂ ಸಮಾಪಜ್ಜನಸಮತ್ಥತಾ ಸಮಾಪಜ್ಜನವಸೀನಾಮ। ತೇನೇವ ಹಿ ಪಾಳಿಯಂ ಸಮಾಪಜ್ಜನೇ ದನ್ಧಾಯಿತತ್ತಂ ನತ್ಥೀತಿ ವುತ್ತಂ। ಏಸನಯೋ ಸೇಸಾಸುಪೀತಿ। ತಥಾ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತಂ ಝಾನಂ ಅಚ್ಛರಾಮತ್ತಾದಿವಸೇನ ಅತಿಪರಿತ್ತಕಂಪಿ ಖಣಂ ಥಪೇತುಂ ಸಮತ್ಥತಾ ಅಧಿಟ್ಠಾನವಸೀನಾಮ।

ಸಮಾಪಜ್ಜಿತಜ್ಝಾನತೋ ಸೀಘತರಂ ವುಟ್ಠಾತುಂ ಸಮತ್ಥತಾ ವುಟ್ಠಾನವಸೀನಾಮ। ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನವಸೀ ಪನ ಆವಜ್ಜನವಸಿಯಾ ಸಿದ್ಧಾಯ ಸಿದ್ಧಾಏವ ಹೋತೀತಿ।

ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

> ಯತ್ತಕಂ ಕಾಲಂ ಇಚ್ಛತಿ। ತತ್ತಕಂ ಚಿರತರಂ ಝಾನಂ ಥಪೇತುಂ ಸಮತ್ಥತಾ ಅಧಿಟ್ಠಾನವಸಿತಾನಾಮಾತಿಪಿ ವುತ್ತಂ। ತಥಾ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನ ಕಾಲತೋ ಅನ್ತೋ ಅವುಟ್ಠಹಿತ್ವಾ ಯಥಾಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಕಾಲವಸೇನೇವ ವುಟ್ಠಾನಸಮತ್ಥತಾ ವುಟ್ಠಾನವಸಿತಾನಾಮಾತಿ। ತಂಪಿ ಯುಜ್ಜತಿಯೇವ।

ಪಾಳಿಯಙ್ಹಿ ಪಠಮಜ್ಝಾನಂ ಯತ್ಥಿಚ್ಛಕಂ ಯದಿಚ್ಛಕಂ ಯಾವತಿಚ್ಛಕಂ ಅಧಿಟ್ಠಾತಿ। ಅಧಿಟ್ಠಾನಾಯ ದನ್ಧಾಯಿತತ್ತಂ ನತ್ಥೀತಿಆದಿನಾ ಸೀಘತರಂವಾ ಹೋತು। ಚಿರತರಂವಾ। ಯತ್ತಕಂ ಕಾಲಂ ಝಾನಂ ಥಪೇತುಂವಾ ಯತ್ತಕೇ ಕಾಲೇ ತತೋ ಉಟ್ಠಾತುಂವಾ ಇಚ್ಛತಿ। ತತ್ತಕಂ ಕಾಲಂ ಅನೂನಂವಾ ಅನಧಿಕಂವಾ ಕತ್ವಾ ಅಧಿಟ್ಠಾತುಂವಾ ವುಟ್ಠಾತುಂವಾ ಸಮತ್ಥತಾಪಿ ದಸ್ಸಿತಾಯೇವ ಹೋತೀತಿ। ಏವಞ್ಚಸತಿ ವುಟ್ಠಾನವಸಿತಾಪಿ ಅಧಿಟ್ಠಾನವಸಿತಾಯ ಸಿದ್ಧಾಯ ಸಿದ್ಧಾಏವಾತಿ ತಾಸಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ವಿಸೇಸಕಪ್ಪನಾಪಿ ನಿಪ್ಪಯೋಜನಾ ಹೋತೀತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ವಸನಂ ವಸೀ। ಸಮತ್ಥತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಇಸ್ಸರ ಭಾವೋತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ವಸೀಏವ ವಸಿತಾ। ಯಥಾ ದೇವೋಏವ ದೇವತಾತಿ। ಕತ್ವಾ ಪದಹತೋತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ವಿತಕ್ಕಾದಿಕಂ ಓಳಾರಿಕಙ್ಗಂ ಪಹಾನಾಯಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ಪಠಮಜ್ಝಾನಂ ತಾವ ವಸೀಭೂತಂ ಕತ್ವಾ ಠಿತಸ್ಸ ವಿತಕ್ಕೋ ಓಳಾರಿಕತೋ ಉಪಟ್ಠಾತಿ। ತದಾ ಅಹೋವತಮೇ ಅವಿತಕ್ಕಂ ಝಾನಂ ಅಸ್ಸಾತಿ ಏವಮಸ್ಸ ಅಜ್ಝಾಸಯೋ ಸಣ್ಠಾತಿ। ತದಾ ಅವಿತಕ್ಕಂ ಝಾನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿಸ್ಸಾಮೀತಿ ಪುನ ತಸ್ಮಿಂ ಪಟಿಭಾಗನಿಮಿತ್ತೇ ಪರಿಕಮ್ಮಂ ಕರೋನ್ತಸ್ಸ ಸಾ ಭಾವನಾ ವಿತಕ್ಕವಿರಾಗಭಾವನಾನಾಮ ಹೋತಿ। ಸಾಪಿ ಯಾವ ವಿತಕ್ಕೇ ನಿಕನ್ತಿ ನ ಪರಿಯಾದಿಯತಿ, ತಾವ ಪರಿಕಮ್ಮಭಾವನಾನಾಮ। ಪರಿಯಾದಿನ್ನಾಯ ಪನ ವಿತಕ್ಕನಿಕನ್ತಿಯಾ ಉಪಚಾರ ಭಾವನಾನಾಮ ಹೋತಿ। ಏಸನಯೋ ಸೇಸಜ್ಝಾನುಪಚಾರೇಸುಪಿ। ಏವಂ ತಂತಂಝಾನಙ್ಗವಿರಾಗಭಾವನಾಬಲೇನ ವಿತಕ್ಕಾದಿಕಸ್ಸ ಓಳಾರಿಕಸ್ಸ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಝಾನಙ್ಗಸ್ಸ ಪಜಹನತ್ಥಾಯ। **ವಿಚಾರಾದಿಸುಖುಮಙ್ಗುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ**ತಿ ವಿಚಾರಾದೀನಂ ಸುಖುಮಾನಂ ಚತುನ್ನಂ ತಿಣ್ಣಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ಪುನ ದ್ವಿನ್ನಂವಾ ಝಾನಙ್ಗಾನಂ ತೇನ ತೇನ ವಿತಕ್ಕಾದಿನಾ ಓಳಾರಿಕೇನ ಅಙ್ಗೇನ ವಿನಾ ಪುನ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಾ। **ಪಾಹತೋ**ತಿ ಪದಹನ್ತಸ್ಸ। ಪಧಾನನಾಮಕಂ ಆತಾಪವೀರಿಯಂ ಕರೋನ್ತಸ್ಸಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ದುತೀಯಜ್ಝಾನಾದಯೋ**ತಿ ದುತೀಯಜ್ಝಾನಾದೀನಿ ಸೇಸರೂಪಾವಚರಜ್ಝಾನಾನಿ। **ಯಥಾರಹ**ನ್ತಿ ಇದಂ ದ್ವಾವೀಸಕಮ್ಮಟ್ಠಾನೇಸು ದುತೀಯಜ್ಝಾನಾದೀನಂ ಅನುರೂಪಾನಿ ಕಸಿಣಆನಾಪಾಣಾನಿ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ಅವಸೇಸೇಸು ಪನ ಅಟ್ಠಾರಸಕಮ್ಮಟ್ಠಾನೇಸು ಯಸ್ಮಾ ಅರೂಪಜ್ಝಾನಾನಿ ನಾಮ ಆರಮ್ಮಣಾತಿಕ್ಕಮನವಸೇನೇವ ಪವತ್ತನ್ತಿ। ತದತಿಕ್ಕಮನತ್ಥಞ್ಚ ಕಸಿಣುಗ್ಘಾಟನಂನಾಮ ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಾ ಯೇಸು ತದುಗ್ಘಾಟನಂ ಸಮ್ಭವತಿ। ತಾನಿಯೇವ ಕಸಿಣಾನಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಆಕಾಸವಜ್ಜಿತಕಸಿಣೇಸೂ**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಆಕಾಸಕಸಿಣಞ್ಹಿ ಉಗ್ಘಾಟೀಯಮಾನಂಪಿ ಆಕಾಸ ಮೇವ ಹೋತೀತಿ ನತ್ಥಿ ತತ್ಥ ತದತಿಕ್ಕಮನಸಮ್ಭವೋತಿ। **ಉಗ್ಘಾಟೇತ್ವಾ**ತಿ ಯಥಾದಿಟ್ಠೇ ಕಸಿಣನಿಮಿತ್ತೇ ಕಸಿಣನಿಮಿತ್ತಸಞ್ಞಂ ಅಕತ್ವಾ ತತ್ಥ ಆಕಾಸಂ ಅನನ್ತಂ ಆಕಾಸಂ ಅನನ್ತನ್ತಿ ಆಕಾಸಸಞ್ಞಂ ಪವತ್ತೇನ್ತಸ್ಸ ಚಿತ್ತೇ ತಂಕಸಿಣನಿಮಿತ್ತಂ ಅನ್ತರಧಾಯತಿ। ತಪ್ಪಮಾಣಂ ಆಕಾಸಮೇವ ಉಪಟ್ಠಾತಿ। ಏವಂ ಕಸಿಣಸಞ್ಞಾವಿಧಮನೇನ ಆಕಾಸಸಞ್ಞಾಪವತ್ತನೇನಚ ಯಂಕಿಞ್ಚಿ ಕಸಿಣಂ ಉಗ್ಘಾಟೇತ್ವಾ ವಿಯೋಜೇತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಲದ್ಧಂ ಆಕಾಸಂ ಆರಬ್ಭಾತಿ ಪಾಟ್ಠಸೇಸೇನ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ಏಸನಯೋ ಪಠಮಾ ರುಪ್ಪವಿಞ್ಞಾಣನ್ತಿಆದೀಸುಪಿ। **ಅನನ್ತವಸೇನಾ**ತಿ ಅನನ್ತಂ ಆಕಾಸನ್ತಿ ಏವಂ ಪವತ್ತಮನಸಿಕಾರವಸೇನ। **ಸನ್ತಮೇತಂ ಪಣೀತಮೇತನ್ತಿ ಪರಿಕಮ್ಮಂ ಕರೋನ್ತಸ್ಸಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ತಥಾ ಸಮ್ಭಾವೇತ್ವಾ ಪರಿಕಮ್ಮಂ ಕರೋನ್ತಸ್ಸಪಿ ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಸಮತಿಕ್ಕನ್ತತ್ತಾ ಉಪರಿ ಝಾನಂ ಹೋತಿಯೇವಾತಿ ವುತ್ತಂ **ಚತುತ್ಥಾರುಪ್ಪಮಪ್ಪೇತೀ**ತಿ। **ಪರಿಕಮ್ಮಂಕತ್ವಾ**ತಿ ಸೋ ಭಗವಾ ಇತಿಪಿ ಅರಹನ್ತಿಆದಿನಾ ಸಮನುಸ್ಸರಣಪರಿಕಮ್ಮಂ ಕತ್ವಾ। **ತಸ್ಮಿ**ನ್ತಿ ತಸ್ಮಿಂ ಬುದ್ಧಗುಣಾದಿಕೇ ಆಲಮ್ಬಣೇ। ಭೂಮತ್ಥೇ ಚೇತಂ ಭುಮ್ಮವಚನಂ। **ನಿಮಿತ್ತೇ**ತಿ ತಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಆಕಾರಸಜ್ಞಾತೇ ನಿಮಿತ್ತೇ। ಭಾವಲಕ್ಖಣೇ ಚೇತಂ ಭುಮ್ಮವಚನಂ। **ಸಾಧುಕಮುಗ್ಗಹಿತೇ**ತಿ ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ವಿಭೂತತರ ವಸೇನವಾ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ತಸ್ಮಿಂ ನಿನ್ನಪೋಣಪಬ್ಭಾರವಸೇನವಾ ಸುಟ್ಠು ಉಗ್ಗಹಿತೇ। **ಉಪಚಾರೋಚ ಸಮ್ಪಜ್ಜತಿ**

ಅರಿಯಸಾವಕಾನಂ ದಿಟ್ಠಸಚ್ಚಾನನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಇತರೇಸಂಪಿ ವಾ ಮರಣಸಞ್ಞಾವವತ್ಥಾನೇಸೂತಿ। ಏತ್ಥಚ ನೀವರಣವಿಕ್ಖಮ್ಭನೇನ ಝಾನಙ್ಗಪಾತುಭಾವೇನಚಉಪಚಾರಸಮ್ಪದಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಏವಂ ಚತ್ತಾಲೀಸಕಮ್ಮಟ್ಠಾನೇಸುಯಥಾರಹಂಸಮಥಜ್ಝಾನಾನಂ ಪವತ್ತಿಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾಇದಾನಿತೇಸುಸಮಥಜ್ಝಾನೇಸುಕಸಿಣಜ್ಝಾನಾನಂ ನಿಸನ್ನಭೂತಂಅಭಿಞ್ಞಾ ಪವತ್ತಿಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಅಭಿಞ್ಞಾವಸೇನಪವತ್ತಮಾನ**ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಯೋ ಕತಾಧಿಕಾರೋ ಹೋತಿ। ಆಸನ್ನಭವೇ ಸಮಥಜ್ಝಾನೇಸು ಕತಾಭಿಯೋಗೋವಾ ಹೋತಿ, ಪೂರಿತಬೋಧಿಸಮ್ಭಾರೋ ಮಹಾಪುರಿಸ ಜಾತಿಕೋವಾ। ತಸ್ಸ ಅಟ್ಠವಿಧೇಸು ನವವಿಧೇಸುವಾ ಸಮಥಜ್ಝಾನೇಸುಸಿಜ್ಝ ಮಾನೇಸು ಅಭಿಞ್ಞಾಪಿ ಸಿಜ್ಝತಿಯೇವ। ರೂಪಜ್ಝಾನಮತ್ತೇಸುಪಿ ಸಿಜ್ಝನ್ತೇಸು ಸಿಜ್ಝತಿ ಯೇವಾತಿಪಿ ವದನ್ತಿ। ತೇನೇವ ಹಿ ಅಟ್ಠಸಾಲಿನಿಯಂ ವಿಸುದ್ಧಿಮಗ್ಗೇಚ ಆರುಪ್ಪಜ್ಝಾನಾನಂಪಚ್ಚಯಭಾವಂಅನುಪಗತಸ್ಸಪಿಆಕಾಸಕಸಿಣಜ್ಝಾನಸ್ಸ ಅಭಿಞ್ಞಾಪಾದಕತಾಸಮ್ಭವೋ ವುತ್ತೋತಿ। ದೀಘನಿಕಾಯಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಪನ ನಹಿ ಅಟ್ಠಸು ಸಮಾಪತ್ತೀಸು ಚುದ್ದಸಹಾಕಾರೇಹಿ ಚಿಣ್ಣವಸೀಭಾವಂ ವಿನಾ ಉಪರಿ ಅಭಿಞ್ಞಾಧಿಗಮೋ ಹೋತೀತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ಪನ ಠಪೇತ್ವಾ ಪುರಿಸ ವಿಸೇಸೇ ಅವಸೇಸಾನಂ ಬಹೂನಂ ಆದಿಕಮ್ಮಿಕಕುಲಪುತ್ತಾನಂ ಸಾಧಾರಣವಸೇನ ವುತ್ತನ್ತಿ ಯುತ್ತಂ। ತೇನೇವ ಹಿ ವಿಸುದ್ಧಿಮಗ್ಗೇ ಇಮೇಹಿ ಪನ ಚುದ್ದಸಹಿ ಆಕಾರೇಹಿ ಚಿತ್ತಂ ಅಪರಿದಮೇತ್ವಾ ಪುಬ್ಬೇ ಅಭಾವಿತಭಾವನೋ ಆದಿಕಮ್ಮಿಕೋ ಯೋಗಾವಚರೋ ಇದ್ಧಿವಿಕುಬ್ಬನಂ ಸಮ್ಪಾದೇಸ್ಸತೀತಿ ನೇತಂ ಠಾನಂ ವಿಜ್ಜತೀತಿ ವುತ್ತಂ। ತಸ್ಮಾ ತಾದಿಸಾನಂ ಅಟ್ಠಸು ಸಮಾಪತ್ತೀಸು ಚಿಣ್ಣವಸೀಭಾವಾನಂ ಅಭಿಞ್ಞಾಕಮ್ಮೇ ಆದಿಕಮ್ಮಿಕಕುಲಪುತ್ತಾನಂ ಕಸಿಣಾ ನುಲೋಮತೋ ಕಸಿಣಪಟಿಲೋಮತೋತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ವುತ್ತೇಹಿ ಚುದ್ದಸಹಿ ಆಕಾರೇಹಿ ಅತ್ತನೋ ರೂಪಪಞ್ಚಮಜ್ಝಾನಚಿತ್ತಂ ಪರಿದಮೇತ್ವಾ ತಿಕ್ಖಂ ಸೂರಂ ಅಭಿನೀಹಾರಕ್ಖಮಂ ಕತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಇದ್ಧಿವಿಕುಬ್ಬನಂ ಕರಿಸ್ಸಾ ಮೀತಿ ಆರಭನ್ತಾನಂ ಅಭಿಞ್ಞಾವಸೇನ ಪವತ್ತಮಾನಂ ಪನ ರೂಪಾವಚರಪಞ್ಚ ಮಜ್ಝಾನಂ ರೂಪಾದೀಸು ಛಸು ಆಲಮ್ಬಣೇಸು ಯಥಾರಹಂ ಅಪ್ಪೇತೀತಿ ಯೋಜನಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। **ಅಭಿಞ್ಞಾಪಾದಕಪಞ್ಚಮಜ್ಝಾನಾ ವುಟ್ಠಹಿತ್ವಾ**ತಿ ಅಭಿಞ್ಞಾಯ ಪಾದಕತ್ಥಾಯ ಯಂಅಭಿಞ್ಞಾಜಾತಿಕಂ ರೂಪಾವಚರಪಞ್ಚಮಜ್ಝಾನಂ ಸಬ್ಬಪಠಮಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿಯತಿ। ತತೋ ಭವಙ್ಗಪವತ್ತಿವಸೇನ ವುಟ್ಠಹಿತ್ವಾ। ಅಧಿಟ್ಠಾತಬ್ಬನ್ತಿ ಅಧಿಟ್ಠೇಯ್ಯಂ। ಸವತ್ಥುಕಂ ಸತರೂಪಸಹಸ್ಸರೂಪಾದಿಕಂ ನಿಮ್ಮಿತರೂಪಂ। ತಂ ಅಧಿಟ್ಠೇಯ್ಯಂ ಆದಿ ಯಸ್ಸ ಅವತ್ಥುಕಸ್ಸ ಆವಿಭಾವತಿರೋಭಾವಾದಿಕಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸ್ಸಾತಿ **ಅಧಿಟ್ಠೇಯ್ಯಾದಿಕಂ। ಆವಜ್ಜಿತ್ವಾ ಪರಿಕಮ್ಮಂಕರೋನ್ತಸ್ಸಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ಇದ್ಧಿವಿಧೇ ತಾವ ಯಂಯಂಸತಾದಿಕಂ ನಿಮ್ಮಿತರೂಪಂವಾ ಆವಿಭಾವಾದಿಕಂ ನಿಮ್ಮಿತಕಮ್ಮಂವಾ ನಿಪ್ಫಾದೇತುಂ ಇಚ್ಛತಿ। ತಂ ತಂ ಅವಜ್ಜಿತ್ವಾ ಸಲ್ಲಕ್ಖೇತ್ವಾ ಸತಂ ಹೋಮಿ ಸಹಸ್ಸಂ ಹೋಮೀತಿವಾ ಸತಂ ಹೋತು ಸಹಸ್ಸಂ ಹೋತೂತಿವಾ ಇದಞ್ಚಿದಞ್ಚ ಹೋತು ಏವಞ್ಚೇವಞ್ಚ ಹೋತೂತಿವಾ ಪರಿಕಮ್ಮಂ ಕರೋನ್ತಸ್ಸ। ದಿಬ್ಬಸೋತಾದೀಸು ಪನ ಯಂ ಯಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಸೋತುಂವಾ ಪಸ್ಸಿತುಂವಾ ಜಾನಿತುಂವಾ ಅನುಸ್ಸರಿತುಂವಾ ಇಚ್ಛತಿ। ತಂ ತಂ ಸಲ್ಲಕ್ಖೇತ್ವಾ ಅಸುಕಸ್ಸ ಅಸುಕಾನಂವಾ ಸದ್ದಂ ಸುಣೋಮೀತಿಆದಿನಾ ಪರಿಕಮ್ಮಂ ಕರೋನ್ತಸ್ಸ। ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಪನ ಪರಿಕಮ್ಮಂ ಕತ್ವಾ ಪುನ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಸಮಾಪಜ್ಜನಂ ಆಗತಮೇವ। ಯಥಾಹ ಅಭಿಞ್ಞಾಪಾದಕಜ್ಝಾನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ವುಟ್ಠಾಯ ಸಚೇ ಸತಂ ಇಚ್ಛತಿ। ಸತಂ ಹೋಮೀತಿ ಪರಿಕಮ್ಮಂ ಕತ್ವಾ ಪುನ ಅಭಿಞ್ಞಾಪಾದಕಂ ಝಾನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ವುಟ್ಠಾಯ ಅಧಿಟ್ಠಾತಿ। ಅಧಿಟ್ಠಾನಚಿತ್ತೇನ ಸಹೇವ ಸತಂ ಹೋತೀತಿ। ತತ್ಥಚ ಆದಿತೋ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಸಮಾಪಜ್ಜನಂ ಪರಿಕಮ್ಮ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಸಮಾದಾನತ್ಥಾಯ ಹೋತಿ। ಪಚ್ಛಿಮಂ ಪನ ಅಭಿಞ್ಞಾಯ ಅನು ಬಲಪ್ಪದಾನತ್ಥಾಯಾತಿ। ತಥಾ ಹಿ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಬಲೇನ ಸುಟ್ಠು ಸಮಾಹಿತಂ ಪರಿಕಮ್ಮಚಿತ್ತಂನಾಮ ಅತ್ತನೋ ವಿಸಯೇ ಅಭಿಞ್ಞಾಚಿತ್ತಗತಿಕಂ ಹೋತಿ। ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಾನುಸ್ಸರಣಕಾಲೇ ತೇನೇವ ಚಿತ್ತೇನ ತಸ್ಮಿಂ ಭವೇ ಅತೀತಂ ಧಮ್ಮಜಾತಂ ಯಾವ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ಜಾನಾತಿ। ತೇನೇವ ಹಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ಞಾಣಂ ಪರಿಕಮ್ಮಸಮಾಧಿಞಾಣನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಅತೀತಂಸಞಾಣನ್ತಿಪಿ ವುಚ್ಚತೀತಿ। ಸೇಸಾಭಿಞ್ಞಾಸುಪಿ ತಸ್ಸ ಞಾಣಸ್ಸ ವಿಸಯವಿಸೇಸೋ ಯಥಾರಹಂ ವತ್ತಬ್ಬೋತಿ। ಥೇರೇನ ಪನ ಪಚ್ಛಿಮಂ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಸಮಾಪಜ್ಜನಂನಾಮ ನ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಹೋತಿ। ನ ಹಿ ಅಭಿಞ್ಞಾಸು ವಸೀಭಾವಪತ್ತಾನಂ ಪುನ ಪಾದಕಜ್ಝಾನೇನ ಕಿಚ್ಚಂ ಅತ್ಥೀತಿ ಕತ್ವಾ ತಂ ಇಧ ನಗಹಿತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **ರೂಪಾದೀಸುಆಲಮ್ಬಣೇಸುಯಥಾರಹಮಪ್ಪೇತೀ**ತಿ ಏತ್ಥ ಇದ್ಧಿವಿಧಞಾಣಂ ತಾವ ತೇಕಾಲಿಕಭೂತೇಸು ಛಸು ಆರಮ್ಮಣೇಸು ಪವತ್ತತಿ। ತಞ್ಹಿ ರೂಪಾದೀಸು ಛಸು ಆರಮ್ಮಣಧಮ್ಮೇಸು ಯಂ ಯಂ ನಿಪ್ಫಾದೇತಿ। ತಂ ತಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಪವತ್ತತಿ। ಪಾದಕಜ್ಝಾನಚಿತ್ತಂ ಪನ ಕಾಯಗತಿಕಂ ಅಧಿಟ್ಠಹಿತ್ವಾ ದಿಸ್ಸಮಾನೇನಕಾಯೇನ

ಆಕಾಸೇಗಮನಕಾಲೇ ಅತೀತಂ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಚಿತ್ತಂ ಆರಬ್ಭ ಪವತ್ತತಿ। ಕಾಯಂ ಚಿತ್ತಗತಿಕಂ ಅಧಿಟ್ಠಹಿತ್ವಾ ಅದಿಸ್ಸಮಾನೇನ ಕಾಯೇನ ಗಮನಕಾಲೇ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ರೂಪಕಾಯಂ ಆರಬ್ಭ ಪವತ್ತತಿ। ತಥಾಪವತ್ತಮಾನಸ್ಸ ಪನ ತಸ್ಸ ಞಾಣಸ್ಸ ಕಿಞ್ಚಿರೂಪಂ ಆರಮ್ಮಣ ಮತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಕಿಞ್ಚಿ ಆರಮ್ಮಣಪುರೇಜಾತಂ। ಕಿಞ್ಚಿ ವತ್ಥಾರಮ್ಮಣ ಪುರೇಜಾತಂ ಹೋತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಅನಾಗತೇ ಇದಂನಾಮ ಹೋತೂತಿ ಅಧಿಟ್ಠಾನ ಕಾಲೇ ಅನಾಗತಂ ತಂತಂರೂಪಧಮ್ಮಂ ಆರಬ್ಭ ಪವತ್ತತೀತಿ। ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೋ ಸದ್ದೋ ದಿಬ್ಬಸೋತಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ। ಅತೀತೇ ಸತ್ತದಿವಸಾನಿ ಅನಾಗತೇ ಸತ್ತದಿವಸಾನೀತಿ ಏತ್ಥನ್ತರೇ ಕಾಲೇ ಅತೀತಾನಾಗತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಭೂತಂ ಪರಸ್ಸಚಿತ್ತಂ ಚತ್ತಾರೋವಾ ಖನ್ಧಾ ಚೇತೋಪರಿಯ ಞಾಣಸ್ಸ। ಚಿತ್ತಞ್ಹಿ ಜಾನನ್ತೋ ತಂ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಂಪಿ ಇಚ್ಛನ್ತೋ ಜಾನಿಸ್ಸತಿಯೇವ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ಪಟ್ಠಾನೇ ಕುಸಲಾ ಖನ್ಧಾ ಚೇತೋ ಪರಿಯಞಾಣಸ್ಸ ಯಥಾಕಮ್ಮುಪಗಞಾಣಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋತಿ ಞಾಣದ್ವಯಂ ಏಕತೋ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ। ಏತ್ಥಚ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ತಾವ ಪರಚಿತ್ತಸ್ಸ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾಲಮ್ಬಣತಾನಾಮ ಸನ್ತತಿವಸೇನವಾ ಅದ್ಧಾ ವಸೇನವಾ ಯೋಜಿತಾ। ಯದಿ ಹಿ ಖಣಿಕವಸೇನ ಯೋಜೇಯ್ಯ। ಆವಜ್ಜನೇ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ಯಂಕಿಞ್ಚಿ ಏಕಂ ಚಿತ್ತಂ ಆವಜ್ಜೇತ್ವಾ ನಿರುದ್ಧೇ ಜವನಾನಿಪಿ ತದೇವ ಆವಜ್ಜನೇನ ಸದ್ಧಿಂ ನಿರುದ್ಧಂ ಅತೀತಂ ಗಣ್ಹನ್ತೀತಿ ತಾನಿ ಕಾಲತೋ ಆವಜ್ಜನೇನ ಸಹ ಭಿನ್ನಾಲಮ್ಬಣಾನಿ ನಾಮ ಹೋನ್ತಿ। ನಚ ಅನಿಟ್ಠೇ ಮಗ್ಗಫಲವೀಥಿತೋ ಅಞ್ಞಸ್ಮಿಂ ಠಾನೇ ಕಾಲಮತ್ತೇನಾಪಿ ತೇಸಂ ತೇನ ಸಹ ಭಿನ್ನಾಲಮ್ಬಣತಾ ಅಟ್ಠಕಥಾಚರಿಯೇಹಿ ಅನು ಮತಾತಿ। ತಸ್ಮಾ ಈದಿಸೇಸು ಠಾನೇಸು ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂನಾಮ ಸನ್ತತಿವಸೇನ ಅದ್ಧಾವಸೇನಚ ಗಹೇತುಂ ಯುತ್ತನ್ತಿ। ಮೂಲಟೀಕಾಯಂ ಪನ ಖಣಿಕಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನ ವಸೇನೇವ ಯೋಜಿತಂ। ನಹಿ ಅಭಿಧಮ್ಮೇ ಅತೀತಾರಮ್ಮಣತ್ತಿಕಂ ಸನ್ತತಿ ಅದ್ಧಾನವಸೇನೇವ ವುತ್ತನ್ತಿ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ। ಇತರಥಾ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೋ ಧಮ್ಮೋ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋತಿ ವತ್ತಬ್ಬೋ ಸಿಯಾ। ನ ತು ವುತ್ತೋ। ಅತೀತೋ ಧಮ್ಮೋ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋತಿಚ್ಚೇವ ಪನ ವುತ್ತೋ, ತಸ್ಮಾ ಆವಜ್ಜನಾದೀನಿ ಸಬ್ಬಾನಿ ಚಿತ್ತಾನಿ ಪಚ್ಚೇಕಂ ಅತ್ತನಾ ಖಣವಸೇನ ಸಹುಪ್ಪನ್ನಾನಿ ಪರಸ್ಸ ಚಿತ್ತಾನಿಗಣ್ಹನ್ತೀತಿ ಯುತ್ತಂ, ನಚ ತಾನಿ ಧಮ್ಮತೋ ಭಿನ್ನಾ ಲಮ್ಬಣಾನಿನಾಮ ಹೋನ್ತಿ। ಗಹಣಾ ಕಾರಸ್ಸ ಅಭಿನ್ನತ್ತಾ। ಆವಜ್ಜನಂಪಿ ಹಿ ಚಿತ್ತನ್ತೇವ ಆವಜ್ಜತಿ। ಜವನಾನಿಚ ಚಿತ್ತಂ ಚಿತ್ತನ್ತೇವ ಜವನ್ತಿ। ತಾನಿಚ ಸಬ್ಬಾನಿ ಚಿತ್ತಾನಿಏವ ಹೋನ್ತೀತಿ। ಅತೀತಾನನ್ತರ ಚುತಿತೋ ಪನ ಪಟ್ಠಾಯ ಅತೀತಾ ಖನ್ಧಾ ಖನ್ಧುಪನಿ ಬನ್ಧಾ ನಾಮ ಗೋತ್ತಕಸಿಣ ನಿಮಿತ್ತಾದಿಕಾ ಪಞ್ಞತ್ತಿಯೋ ನಿಬ್ಬಾನಞ್ಚ ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಞಾಣಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ। ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ರೂಪಾರಮ್ಮಣಂ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಸ್ಸಾತಿ ಏವಂ ರೂಪಾದೀಸು ಛಸು ಆಲಮ್ಬಣೇಸು ಯಥಾರಹ ಮಪ್ಪೇತೀತಿ। ಇದಾನಿ ಅಭಿಞ್ಞಾವಸೇನ ಪವಕ್ಖಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಪಞ್ಚಮಜ್ಝಾನಸ್ಸ ಕಿಚ್ಚಭೇದೇನ ಪಭೇದಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ಇದ್ಧಿವಿಧನ್ತಿಆದಿಗಾಥ ಮಾಹ। ತತ್ಥ ಯಂ ಯಂ ಅಧಿಟ್ಠಾತಿ। ಯಥಾ ಯಥಾಚ ಅಧಿಟ್ಠಾತಿ। ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ತಥಾ ತಥಾವಾ ಇಜ್ಝನ ಸಙ್ಖಾತೋ ವಿಧೋ ಕೋಟ್ಠಾಸೋ ಪಕಾರೋವಾ ಏತಸ್ಸಾತಿ **ಇದ್ಧಿವಿಧಂ**। ತಂ ಪನ ತಿವಿಧಂ ಅಧಿಟ್ಠಾ ನಿದ್ಧಿ ವಿಕುಬ್ಬನಿದ್ಧಿ ಮನೋಮಯಿದ್ಧಿ ವಸೇನ। ತತ್ಥ ಅತ್ತನೋ ಪಕತಿವಣ್ಣಂ ಅವಿಜಹಿತ್ವಾ ತಸ್ಸೇವ ಸತ ಸಹಸ್ಸಾದಿ ಬಹುಭಾವ ಕರಣ ವಸೇನವಾ ಆಕಾಸಗಮನಾದಿವಸೇನ ವಾ ಬಹಿದ್ಧಾ ನಾನಾವಣ್ಣ ಪಾಟಿಹಾರಿಯ ದಸ್ಸನ ವಸೇನವಾ ಪವತ್ತಿತಾ ಇದ್ಧಿ **ಅಧಿಟ್ಠಾನಿದ್ಧಿನಾಮ**। ಪಕತಿವಣ್ಣಂ ಪನ ವಿಜಹಿತ್ವಾ ಅತ್ತಾನಮೇವ ಕುಮಾರವಣ್ಣನಾಗವಣ್ಣಾದಿಕಂ ಕತ್ವಾ ದಸ್ಸನವಸೇನ ಪವತ್ತಿತಾ ಇದ್ಧಿ **ವಿಕುಬ್ಬನಿದ್ಧಿನಾಮ**। ಅತ್ತನೋ ಸರೀರಬ್ಭನ್ತರೇ ಅಞ್ಞಂ ಸಬ್ಬಸೋ ಅತ್ತನಾ ಸದಿಸಂ ಸರೀರಂ ನಿಮ್ಮಿನಿತ್ವಾ ನೀಹರಿತ್ವಾ ದಸ್ಸನವಸೇನ ಪವತ್ತಿತಾ ಇದ್ಧಿ **ಮನೋಮಯಿದ್ಧಿನಾಮ**। ದಿವೇ ಭವಂ ದಿಬ್ಬಂ। ದೇವಲೋಕೇ ಜಾತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ದಿಬ್ಬಞ್ಚ ತಂ ಸೋತಞ್ಚಾತಿ ದಿಬ್ಬಸೋತಂ। ದೇವಾನಂ ಉಳಾರಕಮ್ಮನಿಬ್ಬತ್ತಾ ದೂರೇಪಿ ಪಟಿಚ್ಛನ್ನೇಪಿ ಆರಮ್ಮಣಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಸಮತ್ಥಂ ಪಸಾದಸೋತಂ। ದಿಬ್ಬಸೋತಸದಿಸತ್ತಾ ಪನ ಇದಂ ಅಭಿಞ್ಞಾಞಾಣಂಪಿ **ದಿಬ್ಬಸೋತನ್ತಿ** ವುಚ್ಚತಿ। ಕಸಿಣಜ್ಝಾನ ಸಙ್ಖಾತೇನವಾ ದಿಬ್ಬವಿಹಾರೇನ ಪಟಿಲದ್ಧತ್ತಾ ಸಯಞ್ಚ ತಸ್ಮಿಂ ದಿಬ್ಬವಿಹಾರೇ ಪರಿಯಾಪನ್ನತ್ತಾ ದಿಬ್ಬಞ್ಚ ತಂ ಸೋತಞ್ಚಾತಿ ದಿಬ್ಬಸೋತಂ। ಪರಸ್ಸ ಚಿತ್ತಂ ವಿಜಾನನ್ತಿ ಏತೇನಾತಿ **ಪರಚಿತ್ತವಿಜಾನನಂ**। ತದೇವ ಚೇತೋಪರಿಯಾಯನ್ತಿ ಪರಿಚ್ಛಿಜ್ಜ ಜಾನನ್ತಿ ಏತೇನಾತಿ ಕತ್ವಾ ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣನ್ತಿಪಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಪುಬ್ಬೇ ನಿವಾಸೋ ವುಚ್ಚತಿ ಅತೀತಭವೇಸು ಅತ್ತನೋ ಛಸು ದ್ವಾರೇಸು ಆಪಾತಂ ಆಗತಾ ಸುಟ್ಠು ವಿದಿತಾ ಧಮ್ಮಾ। ಪುಬ್ಬೇ ಅತೀತಜಾತೀಸು ಗೋಚರ ನಿವಾಸವಸೇನ ನಿವಸಿಂಸು ಅತ್ತನೋ ಛದ್ವಾರಿಕಾನಿ ಚಿತ್ತಾನಿ ಏತ್ಥಾತಿ ಕತ್ವಾ। ಸಬ್ಬಞ್ಞುಬುದ್ಧಾನಂ ಪನ ಪರೇಸಂ ಛದ್ವಾರಗಹಿತಾಪಿ ಧಮ್ಮಾ ಪುಬ್ಬೇ ನಿವಾಸೋ ಹೋತಿಯೇವ, ಪುಬ್ಬೇ ನಿವಾಸಸ್ಸ ಅನುಸ್ಸರಣಂ **ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಾನುಸ್ಸತಿ**। ಇಧ ಪನ ತಂ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಞಾಣಂ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ। ಪುಬ್ಬೇ

ವುತ್ತನಯೇನ ದಿಬ್ಬಞ್ಚ ತಂ ಚಕ್ಖುಚಾತಿ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖು। ತಂ ಸದಿಸತ್ತಾ ಇದಂ ಅಭಿಞ್ಞಾಞಾಣಂಪಿ **ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖೂ**ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ದಿಬ್ಬವಿಹಾರ ವಸೇನ ಪಟಿಲದ್ಧತ್ತಾ ಸಯಞ್ಚ ದಿಬ್ಬವಿಹಾರಸನ್ನಿಸ್ಸಿತತ್ತಾ ದಿಬ್ಬಞ್ಚ ತಂ ಚಕ್ಖುಚಾತಿ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖು। ಯಥಾಕಮ್ಮುಪಗಞಾಣಂ ಅನಾಗತಂಸಞಾಣನ್ತಿ ಇಮಾನಿ ದ್ವೇ ಞಾಣಾನಿ ಇಮಸ್ಸೇವ ಪರಿಭಣ್ಡಞಾಣಾನಿನಾಮ। ನಹಿ ತೇಸಂ ಪಟಿಲಾಭತ್ಥಾಯ ವಿಸುಂ ಚಿತ್ತಪರಿದಮನಪರಿಕಮ್ಮಂನಾಮ ಅತ್ಥಿ। ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಞಾಣೇ ಪಟಿಲದ್ಧೇ ತೇಸಂಪಿ ಪಟಿಲದ್ಧತ್ತಾತಿ। ತತ್ಥ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುನಾ ನಿರಯೇಸು ದುಕ್ಖಂ ದೇವೇಸುವಾ ಸುಖಂ ಅನುಭವನ್ತೇ ಸತ್ತೇ ದಿಸ್ವಾ ತೇಸಂ ಅತೀತಂ ಕಮ್ಮಂ ಜಾನಿಸ್ಸಾಮೀತಿ ಪರಿಕಮ್ಮಂ ಕರೋನ್ತಸ್ಸ ತಂ ಕಮ್ಮಾರಮ್ಮಣಂ ಯಥಾಕಮ್ಮುಪಗಞಾಣಂ ಪವತ್ತತಿ। ತತೋ ಚವಿತ್ವಾ ಕತ್ಥ ಭವಿಸ್ಸನ್ತೀತಿ ತೇಸಂ ಅನಾಗತೇ ಪವತ್ತಿಂ ಪಸ್ಸಿಸ್ಸಾಮೀತಿ ಪರಿಕಮ್ಮಂ ಕರೋನ್ತಸ್ಸ ತೇಸಂ ಅನಾಗತಖನ್ಧಾರಮ್ಮಣಂ ಅನಾಗತಂಸಞಾಣಂ ಪವತ್ತತಿ। ಪುಬ್ಬೇ ನಿವಾಸಾನುಸ್ಸತಿ ಞಾಣಂ ವಿಯಚ ಸಬ್ಬಂಪಿ ಅನಾಗತಧಮ್ಮಜಾತಂ ಏತಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿಯೇವ। ಏತಞ್ಹಿ ಅತ್ತನೋ ವಿಸಯೇ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞಾಣಗತಿಕನ್ತಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ವುತ್ತಂ।

ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

ಅನಾಗತೇ ಸತ್ತದಿವಸತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಧಮ್ಮಾ ದುತೀಯದಿವಸತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಯಂಕಿಞ್ಚಿ ಆರಮ್ಮಣಂ ಏತಸ್ಸ ವಿಸಯೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ। ತಮ್ಪಿ ಯುತ್ತಂವಿಯ ದಿಸ್ಸತಿ।

ನಹಿ ಭವನ್ತರೇಪಿ ಅನಾವತಧಮ್ಮೇ ಜಾನಿತುಂ ಸಮತ್ಥಂ ಏತಂ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಭವೇ ಅನಾಗತಧಮ್ಮೇ ನಜಾನಾತೀತಿ ಸಕ್ಕಾ ಭವಿತುಂ। ಯಥಾ ಚೇತಂ, ತಥಾ ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಞಾಣಂಪಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಭವೇ ಪರಸನ್ತಾನಗತೇ ಅತೀತಧಮ್ಮೇತಿ। ಪಾಳಿಯಂ ಪನ ಅಟ್ಠಕಥಾಸುಚ ಭವನ್ತರಗತಧಮ್ಮೇಹಿ ಏವ ಞಾಣದ್ವಯಂ ಯೋಜಿತಂ। ತಂ ಪನ ಅಸಾಧಾರಣಕಾಲವಸೇನ ಆನುಭಾವವಿಸೇಸಪಾಕಟತ್ಥಂ ಯೋಜಿತನ್ತಿ ಯುತ್ತಂ ಸಿಯಾತಿ। **ಗೋಚರಭೇದೋ**ತಿ ದಸಕಸಿಣಾದೀಸು ಗೋಚರೇಸು ಸಮಥಜ್ಝಾನಾನಂ ಪವತ್ತಿಭೇದೋ।

ಸಮಥಕಮ್ಮಟ್ಠಾನನಯೋ।

೧೭೧. ಸಬ್ಬಲೋಕಿಯಮಹಾಜನೇಹಿ ಯಥಾದಿಟ್ಠಂ ಪುಗ್ಗಲಸತ್ತಇತ್ಥಿ ಪುರಿಸಾದಿಕಂ ನಿಚ್ಚ ಧುವ ಸುಖ ಅತ್ತ ನಿಮಿತ್ತಞ್ಚ ಅತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ವಿಸೇಸೇನ ಪಸ್ಸನ್ತಿ ಏತಾಯಾತಿ ವಿಪಸ್ಸನಾ। ಕಿರಿಯಾ ಕಮ್ಮಂ। ಭಾವನಾಪಯೋಗೋ। ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಕಮ್ಮಂ ವಿಪಸ್ಸನಾಕಮ್ಮಂ। ವಿಪಸ್ಸನಾ ಏವ ವಾ ಕಮ್ಮನ್ತಿ ವಿಪಸ್ಸನಾ ಕಮ್ಮಂ। ವಿಪಸ್ಸನಾಕಮ್ಮಸ್ಸ ಠಾನಂ ಅಧಿಟ್ಠಾನಂ ಭುಮೀತಿ **ವಿಪಸ್ಸನಾಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ**। ಖನ್ಧಾದಿಧಮ್ಮಜಾತಂ। ವಿಪಸ್ಸನಾ ಕಮ್ಮಮೇವ ವಾ ಉತ್ತರುತ್ತರಸ್ಸ ಭಾವನಾ ವಿಸೇಸಸ್ಸ ಆನಿಸಂಸವಿಸೇಸಸ್ಸವಾ ಠಾನಂ ಆಸನ್ನಕಾರಣನ್ತಿ ವಿಪಸ್ಸನಾಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ। ತಸ್ಮಿಂ ವಿಪಸ್ಸನಾಕಮ್ಮಟ್ಠಾನೇ ಸತ್ತವಿಧೇನ ವಿಸುದ್ಧಿ ಸಙ್ಗಹೋ ತೀಣಿ ಲಕ್ಖಣಾನೀತಿಆದಿನಾ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ನಿಚ್ಚಸೀಲಮೇವ ಸಯಞ್ಚ ದುಸ್ಸಿಲ್ಯಮಲತೋ ವಿಸುದ್ಧತ್ತಾ ಕಾಯಂ ವಾಚಞ್ಚ ತತೋ ವಿಸೋಧನತೋ ವಿಸುದ್ಧೀತಿ **ಸೀಲವಿಸುದ್ಧಿ**। ಸುಭಾವಿತ ಚಿತ್ತಸನ್ತಾನಮೇವ ಸಯಞ್ಚ ನೀವರಣಮಲತೋ ವಿಸುದ್ಧತ್ತಾ ತಂಸಮಙ್ಗಿಪುಗ್ಗಲಞ್ಚ ತತೋ ವಿಸೋಧನತೋ ವಿಸುದ್ಧೀತಿ **ಚಿತ್ತವಿಸುದ್ಧಿ**। ಚಿತ್ತಸೀಸೇನ ಚೇತ್ಥ ಸಮಾಧಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ। ಧಮ್ಮವವತ್ಥಾನಞಾಣಸಙ್ಖಾತಾ ದಿಟ್ಠಿಏವ ತಂ ಸಮಙ್ಗಿಪುಗ್ಗಲಂ ಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠಿಮಲತೋ ವಿಸೋಧನತೋ ವಿಸುದ್ಧೀತಿ **ದಿಟ್ಠಿವಿಸುದ್ಧಿ**। ಸೋಳಸವಿಧಂ ಅಟ್ಠವಿಧಂ ಕಙ್ಖಂ ವಿತರನ್ತಿ ಅತಿಕ್ಕಮನ್ತಿ ಏತಾಯಾತಿ ಕಙ್ಖಾವಿತರಣಾ। ಪಚ್ಚಯಪರಿಗ್ಗಹಞಾಣಂ। ಸಾ ಏವ ತಂಸಮಙ್ಗಿಪುಗ್ಗಲಂ ಅಹೇತು ದಿಟ್ಠಿ ವಿಸಮಹೇತುದಿಟ್ಠೀಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಯಥಾವುತ್ತಾಹಿ ದುವಿಧಾಹಿ ಕಙ್ಖಾಹಿ ವಿಸೋಧನತೋ ವಿಸುದ್ಧೀತಿ **ಕಙ್ಖಾವಿತರಣವಿಸುದ್ಧಿ**। ಮಗ್ಗೋಚ ಅಮಗ್ಗೋಚ ಮಗ್ಗಾಮಗ್ಗಾ। ತತ್ಥ ಞಾಣದಸ್ಸನವಿಸುದ್ಧಾಧಿಗಮನಸ್ಸ ಉಪಾಯಭೂತೋ ಮನಸಿಕಾರವಿಧಿವಾ ಅರಿಯಮಗ್ಗೋವಾ ಮಗ್ಗೋನಾಮ। ತಸ್ಸ ಅನುಪಾಯಭೂತೋ ಮನಸಿಕಾರೋವಾ ಅಧಿಮಾನವತ್ಥೂನಿವಾ ಅಮಗ್ಗೋನಾಮ। ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಮಗ್ಗತೋ ಅಮಗ್ಗಸ್ಸಚ ಅಮಗ್ಗತೋ ಜಾನನಂ ದಸ್ಸನಞ್ಚ ಮಗ್ಗಾಮಗ್ಗಞಾಣದಸ್ಸನಂ। ತಮೇವ

ತಂಸಮಙ್ಗೀಪುಗ್ಗಲಂ ಅಮಗ್ಗೇ ಮಗ್ಗಸಞ್ಞಾಯ ವಿಸೋಧನತೋ ವಿಸುದ್ಧೀತಿ **ಮಗ್ಗಾಮಗ್ಗಞಾಣದಸ್ಸನವಿಸುದ್ಧಿ** ನಾಮ। ಉಪರಿ ವಿಸೇಸಂ ಪಟಿಪಜ್ಜನ್ತಿ ಏತಾಯಾತಿ ಪಟಿಪದಾ। ವಿಪಸ್ಸನಾಪರಂಪರಸಙ್ಖಾತೋ ಪುಬ್ಬಭಾಗಮಗ್ಗೋ। ಪಟಿಪದಾಭೂತಂ ಞಾಣದಸ್ಸನನ್ತಿ ಪಟಿಪದಾಞಾಣದಸ್ಸನಂ। ತಮೇವ ನಿಚ್ಚಸಞ್ಞಾದಿತೋ ವಿಸುದ್ಧತ್ತಾ ವಿಸುದ್ಧೀತಿ **ಪಟಿಪದಾಞಾಣದಸ್ಸನವಿಸುದ್ಧಿ**ನಾಮ, ಅರಿಯಮಗ್ಗಞಾಣಸಙ್ಖಾತ ಞಾಣದಸ್ಸನಮೇವ ಸಮ್ಮೋಹಮಲತೋ ವಿಸುದ್ಧತ್ತಾ ವಿಸುದ್ಧೀತಿ **ಞಾಣದಸ್ಸನವಿಸುದ್ಧಿ**ನಾಮ। ಏತ್ಥಚ ಸುತಮಯಾದಿವಸೇನ ಸಿದ್ಧಂ ಅನುಮಾನ ಞಾಣಂಪಿ ಞಾಣಮೇವಾತಿ ತಂ ಪಟಿಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಅತ್ಥಪಚ್ಚಕ್ಖಞಾಣಮೇವ ಗಹೇತುಂ ಸಬ್ಬತ್ಥ ದಸ್ಸನಗಹಣಂ ಕತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಲಕ್ಖೀಯನ್ತಿ ಸಲ್ಲಕ್ಖೀಯನ್ತಿ ಇಮೇ ಅನಿಚ್ಚಾಏವಾತಿ ಏಕನ್ತೇನ ವಿನಿಚ್ಛೀಯನ್ತಿ ಧಮ್ಮಾ ಏತೇನಾತಿ ಲಕ್ಖಣಂ ಅನಿಚ್ಚತಾ ಏವ ಲಕ್ಖಣನ್ತಿ **ಅನಿಚ್ಚಲಕ್ಖಣಂ।** ಪುಬ್ಬಪದೇ ಭಾವಪಚ್ಚಯಲೋಪೋ। ಅಞ್ಞೋಹಿ ಅನಿಚ್ಚೋ, ಅಞ್ಞಾ ಅನಿಚ್ಚತಾತಿ। ತತ್ಥ ಯಥಾಗಮನಕ್ರಿಯಾಯೋಗೇನ ಪುರಿಸೋ ಗತೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ನ ಪನ ಗಮನ ಕ್ರಿಯಾ ಪುರಿಸೋ। ನಚ ಪುರಿಸೋ ಗಮನಕ್ರಿಯಾ। ಅಞ್ಞಾ ಹಿ ಕ್ರಿಯಾ, ಅಞ್ಞೋ ಪುರಿಸೋ। ತಥಾ ಅನಿಚ್ಚತಾಯೋಗೇನ ಸಬ್ಬೋ ಸಙ್ಖತಧಮ್ಮೋ ಅನಿಚ್ಚೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ನ ಪನ ಅನಿಚ್ಚತಾ ಸೋ ಧಮ್ಮೋ, ನಚ ಸೋ ಧಮ್ಮೋ ಅನಿಚ್ಚತಾ। ಅಞ್ಞಾ ಹಿ ಅನಿಚ್ಚತಾ, ಅಞ್ಞೋ ಸೋ ಧಮ್ಮೋತಿ। ಕತಮಾ ಪನ ಸಾ ಅನಿಚ್ಚತಾತಿ। ವಿಪರಿಣಾಮಾ ಕಾರೋ। ಜೀರಣಾಕಾರೋ ಭಿಜ್ಜನಾಕಾರೋತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ತಂ ಪನ ಆಕಾರಂ ದಿಸ್ವಾ ತದಾಕಾರವನ್ತೇ ಧಮ್ಮೇ ಞಾಣಂ ಪವತ್ತತಿ ಅಯಂ ಧಮ್ಮೋ ಅನಿಚ್ಚೋತಿ। ತಸ್ಮಾ ಸಾ ಅನಿಚ್ಚತಾಯೇವ ಇಧ ಲಕ್ಖಣನ್ತಿಪಿ ವುಚ್ಚತೀತಿ। ಏಸನಯೋ ಸೇಸೇಸುಪಿ ದ್ವೀಸು। ತತ್ಥ ಪನ ಅಭಿಣ್ಹಸಂಪಟಿಪೀಳನಾಕಾರೋ ದುಕ್ಖತಾನಾಮ। ಅವಸವತ್ತನಾಕಾರೋ ಅನತ್ತತಾನಾಮಾತಿ। ಯಥಾವುತ್ತಾಯ ಪನ ಅನಿಚ್ಚತಾಯ ಸಹ ಅನಿಚ್ಚಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅನಿಚ್ಚೇನ ವಾ ಧಮ್ಮೇನ ಸಹ ಅನಿಚ್ಚತಾಯ ಅನುಅನುಪಸ್ಸನಾ **ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾ।** ಏಸ ನಯೋ ಸೇಸಾಸುಪಿ ದ್ವೀಸು। ಯಾವ ಸರೀರೇ ಧಮ್ಮಾನಂ ತಿವಿಧಲಕ್ಖಣಯುತ್ತತಾ ಅತ್ತನೋ ಞಾಣೇನ ಪಞ್ಞಾಯತಿ। ತಾವ ತೇಸು ತಿವಿಧಲಕ್ಖಣವಿಭಾವನವಸೇನ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಮಸನಂ ಆಮಸನಂ ಸಮ್ಮಸನಂ। ಸಮ್ಮಸನಾಕಾರೇನ ಪವತ್ತಂ ಞಾಣಂ **ಸಮ್ಮಸನಞಾಣಂ।** ಉದಯೋ ವುಚ್ಚತಿ ತಂತಂ ಖಣಾನುರೂಪಂ ತಂತಂ ಪಚ್ಚಯಾನುರೂಪಞ್ಚ ನವನವಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಪಾತು ಭಾವೋ ಚೇವ ಉಪರುಪರಿ ವಡ್ಢನಞ್ಚ। ವಯೋ ವುಚ್ಚತಿ ಯತ್ಥ ಯತ್ಥ ಲದ್ಧಪಚ್ಚಯಾ ನವನವಾ ಧಮ್ಮಾ ಪಾತುಭವನ್ತಿ ಚೇವ ವಡ್ಢನ್ತಿಚ। ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಅಲದ್ಧಪಚ್ಚಯಾನಂ ಪುರಾಣಧಮ್ಮಾನಂ ಅನ್ತರಧಾನಂ। ಸಮೂಹ ಸನ್ತತಿವಸೇನ ಪನ ಉದಯಪಕ್ಖಸ್ಸವಾ ವಯಪಕ್ಖಸ್ಸವಾ ಸಮನುಪಸ್ಸನಞಾಣಂ **ಉದಯಬ್ಬಯಞಾಣಂ।** ತೇಸು ಪನ ದ್ವೀಸು ಪಕ್ಖೇಸು ಉದಯಕೋಟ್ಠಾಸೋನಾಮ ಉಪರುಪರಿ ಪಾಕಟೋ ಹುತ್ವಾ ಆಗಚ್ಛತಿ। ವಯಕೋಟ್ಠಾಸೋ ಪನ ಅಪಾಕಟೋ। ಸೋ ಏವ ಚ ಅನಿಚ್ಚತಾಯ ಪರಮಾ ಕೋಟೀತಿ ತಸ್ಸೇವ ಸುಟ್ಠುತರಂ ಸಮನುಪಸ್ಸನಞಾಣಂ **ಭಙ್ಗಞಾಣಂ।** ಭಙ್ಗೇ ದಿಟ್ಠೇ ಏವಂ ಭಿಜ್ಜನಸಭಾವಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅನೇಕಸಹಸ್ಸಸೋಕ ದುಕ್ಖವತ್ಥುಭಾವೇನ ತಥಾ ತಥಾ ಭಾಯಿತಬ್ಬಪಕಾರಸಮನುಪಸ್ಸನಞಾಣಂ **ಭಯಞಾಣಂ** ನಾಮ। ಲೋಕೇ ಪನ ಕಿಞ್ಚಿ ಭಯವತ್ಥುಂ ಪಸ್ಸನ್ತಾಪಿ ಆಸನ್ನೇ ಅಞ್ಞಸ್ಮಿಂ ಪಟಿಸರಣೇ ಸತಿ ನ ಭಾಯನ್ತಿ। ಅಸತಿ ಏವ ಭಾಯನ್ತಿ। ಏವಂ ಭಾಯಿತಬ್ಬಾನಂ ತೇಸಂ ಸಬ್ಬಸೋ ಅಞ್ಞಪಟಿಸರಣಾಭಾವದಸ್ಸನಂ **ಆದೀನವಞಾಣಂ** ನಾಮ। ಕುತೋಚಿ ಪಟಿಸರಣಾಭಾವೇನ ತೇಹಿ ಉಕ್ಕಣ್ಠಿತಾಕಾರ ಸಹಿತಂ ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣಂ **ನಿಬ್ಬಿದಾಞಾಣಂ**ನಾಮ। ನಿಬ್ಬಿನ್ದೀಯಮಾನೇಹಿ ತೇಹಿ ಅತ್ತಾನಂ ವಿಮುಚ್ಚಿತುಂ ಅಜ್ಝಾಸಯಸಹಿತಂ ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣಂ **ಮುಚ್ಚಿತುಕಮ್ಯತಾಞಾಣಂ** ನಾಮ। ಸುಟ್ಠು ಮುಚ್ಚಿತುಂ ಇಚ್ಛನ್ತಸ್ಸ ಸೀಘಂ ಮುಚ್ಚನತ್ಥಂ ತೇಸಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಚತ್ತಾಲೀಸಾಯ ಆಕಾರೇಹಿ ಅನೇಕಾದೀನವರಾಸಿ ಭಾವ ಪಟಿಸಙ್ಖಾನವಸೇನ ಸುಟ್ಠುವಿಪ್ಫಾರತರಂ ಪವತ್ತಮಾನಂ ವಿಪಸ್ಸನಾ ಞಾಣಂ **ಪಟಿಸಙ್ಖಾಞಾಣಂ** ನಾಮ। ತೇಸಂ ಪನ ಅನೇಕಾದೀನವರಾಸಿಭಾವೇ ಸುಟ್ಠು ದಿಟ್ಠೇ ಸಙ್ಖಾರೇಸು ನಿಕನ್ತಿಯಾ ಪರಿಯಾದಿನ್ನಾಯ ಇದಾನಿ ಮುಚ್ಚನುಪಾಯೋ ಲದ್ಧೋತಿ ಅಧಿಮತ್ತಬ್ಯಾಪಾರಂ ಅಕತ್ವಾ ಸಮೇನ ವಾಯಾಮೇನ ಸಙ್ಖಾರೇ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹನ್ತಸ್ಸ ಸಙ್ಖಾರಪರಿಗ್ಗಹೇ ಮಜ್ಝತ್ತಾಕಾರಸಹಿತಂ ಸಙ್ಖಾರೇಸುವಾ ಭಯಞ್ಚ ನನ್ದಿಞ್ಚ ಪಹಾಯ ಉದಾಸಿನಭಾವಸಹಿತಂ ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣಂ **ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾಞಾಣಂ**ನಾಮ। ಉಪರಿ ಮಗ್ಗಪ್ಪವತ್ತಿಂ ವಹಿತುಂ ಸಮತ್ಥಭಾವೇನ ಮಗ್ಗುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಅನುಲೋಮೇಹಿ ಥಾಮಬಲೇಹಿ ಸಮ್ಪನ್ನಂ ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣಂ **ಅನುಲೋಮಞಾಣಂ** ನಾಮ। ಹೇಟ್ಠಿಮಾನಂವಾ ಞಾಣಾನಂತಂ ಅನುಲೋಮಂ ಹೋತಿ ಲಕ್ಖಣತ್ತಯಸ್ಸ ಸುಟ್ಠುತರಂ ವಿಭಾವನತೋ। ಉಪರಿಮಗ್ಗಸ್ಸವಾ ಅನುಲೋಮಂ ಹೋತಿ ತಸ್ಸ ಪರಿಕಮ್ಮಭಾವತೋ, ಪದಟ್ಠಾನತ್ತಾಚಾತಿಪಿ ಅನುಲೋಮಞಾಣಂ ನಾಮಾತಿ। ಅತ್ತ ಜೀವಸುಞ್ಞತಾದಸ್ಸನ ಬಲೇನ ಖನ್ಧೇಸು ಕಿಲೇಸಬನ್ಧನತೋ ವಿಮುಚ್ಚಮಾನೋ ಮಗ್ಗೋ **ಸುಞ್ಞತಾವಿಮೋಕ್ಖೋ** ನಾಮ।

ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಯಾನಿ ನಿಮಿತ್ತಾನಿ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಅವಸ್ಸಯೋ ಹೋತಿ। ತಾನಿ ವಿಧಮಿತ್ವಾ ಸಬ್ಬಸೋ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅನಾಥ ಭಾವ ದಸ್ಸನ ಬಲೇನ ವಿಮುಚ್ಚಮಾನೋ ಮಗ್ಗೋ **ಅನಿಮಿತ್ತೋವಿಮೋಕ್ಖೋ** ನಾಮ। ಸಙ್ಖಾರೇಸು ಸಬ್ಬಸೋ ಅಸ್ಸಾಸಾಭಾವ ದಸ್ಸನಬಲೇನ ವಿಮುಚ್ಚಮಾನೋ ಮಗ್ಗೋ **ಅಪ್ಪಣಿಹಿತೋವಿಮೋಕ್ಖೋ**ನಾಮ। **ಸುಞ್ಞತಾನುಪಸ್ಸನಾತಿ** ಅನತ್ತಾನುಪಸ್ಸನಾ। ಸಾ ಹಿ ಧಮ್ಮಾನಂ ಸಮೂಹಘನ ಸನ್ತತಿಘನ ಕಿಚ್ಚಘನ ಆರಮ್ಮಣಘನೇಸು ತಂತಂಘನ ವಿನಿಬ್ಭುಜ್ಜನ ವಸೇನ ಪವತ್ತತ್ತಾ ಅತ್ತಾ ಇತಿ ಗಹೇತಬ್ಬಸ್ಸ ಕಸ್ಸಚಿ ಸಾರಸ್ಸ ಅಭಾವಾನುಪಸ್ಸನತೋ ಸುಞ್ಞತಾನುಪಸ್ಸನಾತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ಅನಿಮಿತ್ತಾ ನುಪಸ್ಸನಾತಿ** ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾ। ಸಾಪಿ ಹಿ ಸನ್ತತಿ ವಿಚ್ಛೇದನ ವಸೇನ ಪವತ್ತತ್ತಾ ಅಹನ್ತಿ ಗಹಿತಸ್ಸ ನಿಮಿತ್ತಸ್ಸ ವಿಧಮನತೋ ಅನಿಮಿತ್ತಾನುಪಸ್ಸನಾತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ಅಪಣಿಹಿತಾನುಪಸ್ಸನಾತಿ** ದುಕ್ಖಾ ನುಪಸ್ಸನಾ। ಸಾಪಿ ಹಿ ಮಹಾಆದೀನವರಾಸಿ ಭಾವ ವಿಭಾವನವಸೇನ ಪವತ್ತತ್ತಾ ಇದಂ ಮಮ ಏತಂ ಮಮಾತಿ ಗಹೇತಬ್ಬಸ್ಸ ಕಸ್ಸಚಿ ಪಣಿಹಿತ ಗುಣಸ್ಸ ಅಭಾವಾನುಪಸ್ಸನತೋ ಅಪ್ಪಣಿಹಿತಾನುಪಸ್ಸನಾತಿ ವುಚ್ಚತೀತಿ। **ಪಾತಿಮೋಕ್ಖಸಂವರಸೀಲನ್ತಿ** ವಿನಯಪಞ್ಞತ್ತಿಸೀಲಂ। ತಞ್ಹಿ ಸಬ್ಬಲೋ ಕಿಯಸೀಲಾನಂ ಜೇಟ್ಠಕತ್ತಾ ಪತಿಚ ಹೋತಿ। ಚತುಭೂಮಕಕುಸಲಾನಂ ಆದಿಪಭವಭೂತತ್ತಾ ಮುಖಞ್ಚ। ಇತಿ ಪತಿಮುಖಟ್ಠೇನ ಪಾತಿಮೋಕ್ಖನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ತಮೇವಚ ದುಸ್ಸಿಲ್ಯಮಗ್ಗಸ್ಸ ಸಂವರಣತೋ ಪಿದಹನತೋ ಸಂವರೋತಿ ವುಚ್ಚತೀತಿ। ಯೇಸಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಚಕ್ಖಾದೀನಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ವಿಘನ್ದಿತಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ಲೋಲಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ತದನುಬನ್ಧಾಚ ಅಕುಸಲಧಮ್ಮಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ತೇಸಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಸಂವರಣವಸೇನ ಪವತ್ತಮಾನಾ ಸತಿ ಇನ್ದ್ರಿಯ ಸಂವರೋನಾಮ। ಸೋ ಏವ ಸೀಲನ್ತಿ **ಇನ್ದ್ರಿಯಸಂವರಸೀಲಂ**। ಆಜೀವನ್ತಿ ಜೀವಿತಂ ಕಪ್ಪೇನ್ತಿ ಏತೇನಾತಿ ಆಜೀವೋ। ಪಚ್ಚಯಪರಿಯೇಸನವಾಯಾಮೋ। ಸೋಯೇವ ಬುದ್ಧಪಟಿಕುಟ್ಠೇಹಿ ಪುಪ್ಫದಾನಾದೀಹಿ ಮಿಚ್ಛಾಪಯೋಗೇಹಿ ತಿವಿಧಕುಹನವತ್ಥೂಹಿಚ ಪರಿಸುದ್ಧತ್ತಾ **ಆಜೀವಪಾರಿಸುದ್ಧಿ**ನಾಮ। ಸಾ ಏವ ಸೀಲನ್ತಿ ಸಮಾಸೋ। ತಥಾರೂಪೇನ ಪರಿಸುದ್ಧೇನ ಭಿಕ್ಖಾಚಾರಾದಿನಾ ಪಯೋಗೇನ ಪಟಿಲದ್ಧಾನಂ ಪಚ್ಚಯಾನಂ ಪಟಿಗ್ಗಹಣ ಪರಿಭುಞ್ಜನಕಾಲೇಸು ಸಮ್ಮೋಹಸ್ಸ ಗೇಧಸ್ಸ ಮದಸ್ಸ ಪಮಾದಸ್ಸಚ ಪಹಾನತ್ಥಂ ತಂತಂಪಯೋಜನಮರಿಯಾದಂವಾ ಪಟಿಕೂಲಲಕ್ಖಣಂವಾ ಧಾತುಮತ್ತಲಕ್ಖಣಂವಾ ಪರಿಗ್ಗಹಣ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನವಸೇನ ಪವತ್ತಂ ಪಚ್ಚಯಸೇವನೇ ಪಟಿಸಙ್ಖಾಞಾಣಂ **ಪಚ್ಚಯ ಸನ್ನಿಸ್ಸಿತಸೀಲಂ**ನಾಮ। ಪರಿಸುಜ್ಝತೀತಿ ಪರಿಸುದ್ಧಿ। ಪರಿಸುದ್ಧಿಏವ ಪಾರಿಸುದ್ಧಿ। ಸಾ ಏವ ಸೀಲನ್ತಿ ಸಮಾಸೋ। ಚತ್ತಾರಿ ಪಾರಿಸುದ್ಧಿಸೀಲಾನೀತಿ **ಚತುಪಾರಿ ಸುದ್ಧಿಸೀಲಂ**। ಚಿತ್ತವಿಸುದ್ಧೀತಿ ಏತ್ಥ ಚಿತ್ತಸದ್ದೇನ ಸಮಾಧಿ ನಿದ್ದಿಟ್ಠೋತಿ ವುತ್ತಂ **ದುವಿಧೋಪಿಸಮಾಧಿ ಚಿತ್ತವಿಸುದ್ಧಿ**ನಾಮಾತಿ। **ಲಕ್ಖಣರಸಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಪದಟ್ಠಾನ ವಸೇನಾತಿ** ಏತ್ಥ ಧಮ್ಮಾನಂ ಪಚ್ಚತ್ತಸಭಾವೋ ಲಕ್ಖಣಂನಾಮ। ಅಗ್ಗಿಸ್ಸ ಉಣ್ಹತ್ತಂ ವಿಯ। ತೇನ ಸಭಾವೇನ ಸಾಧೇತಬ್ಬಂ ಕಿಚ್ಚಂವಾ ಸಾಧನಪಚ್ಚಯಾ ಪಟಿಲದ್ಧಗುಣಸಙ್ಖಾತಾ ಸಮ್ಪತ್ತಿವಾ ರಸೋನಾಮ। ಅಗ್ಗಿಸ್ಸ ಪರಿವಾಚನ ಜೋತನಾನಿ ವಿಯ। ಸಾ ಏವ ಸಮ್ಪತ್ತಿವಾ ಕಾರಿಯಸಙ್ಖಾತಂ ಫಲಂವಾ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಂನಾಮ। ಅಗ್ಗಿಸ್ಸ ಧೂಮೋ ವಿಯ। ಅತ್ತನೋ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಅಸಾಧಾರಣಪಚ್ಚಯಸಙ್ಖಾತಂ ಆಸನ್ನಕಾರಣಂ ಪದಟ್ಠಾನಂನಾಮ। ತೇಸಂ ವಸೇನ ನಾಮಸ್ಸಚ ರೂಪಸ್ಸಚ ಪರಿಗ್ಗಹೋ ಞಾಣೇನ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ ಗಹಣಂ ನಾಮರೂಪವವತ್ಥಾನಂ **ದಿಟ್ಠಿವಿಸುದ್ಧಿ**ನಾಮ। ಏತ್ಥಚ ಪರಿಗ್ಗಹೋ ದುವಿಧೋ ಸಙ್ಖೇಪ ಪರಿಗ್ಗಹೋ ವಿತ್ಥಾರಪರಿಗ್ಗಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಅಜ್ಝತ್ತಧಮ್ಮೇ ದ್ವಿಧಾ ಕತ್ವಾ ಇದಂ ನಾಮಮೇವ, ನ ರೂಪಂ। ಇದಂ ರೂಪಮೇವ, ನ ನಾಮಂ। ಅಞ್ಞಂ ನಾಮಂ ಅಞ್ಞಂ ರೂಪಂ। ತದುಭಯತೋಚ ಅಞ್ಞೋ ಅತ್ತಾವಾ ಜೀವೋವಾ ಸತ್ತೋವಾ ಪುಗ್ಗಲೋವಾ ಮನುಸ್ಸೋವಾ ದೇವೋವಾ ಬ್ರಹ್ಮಾವಾ ನತ್ಥೀತಿ ಏವಂ ಪಚ್ಚಕ್ಖತೋ ಸುದಿಟ್ಠಂ ಕತ್ವಾ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹನಂ ಸಙ್ಖೇಪಪರಿಗ್ಗಹೋನಾಮ। ಞಾಣುತ್ತರಿಕೋಹಿ ಪುಗ್ಗಲೋ ಏತ್ತಕಮತ್ತೇನಪಿ ಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠಿಂ ವಿಕ್ಖಮ್ಭೇತುಂ ಸಕ್ಕೋತಿ ಸದ್ಧಿಂ ಸಞ್ಞಾ ಚಿತ್ತವಿಪಲ್ಲಾಸೇಹೀತಿ। ತಯೋ ಹಿ ವಿಪಲ್ಲಾಸಾ। ಯಥಾಹ- ಅನತ್ತನಿ ಅತ್ತಾತಿ ಸಞ್ಞಾವಿಪಲ್ಲಾಸೋ ಚಿತ್ತವಿಪಲ್ಲಾಸೋ ದಿಟ್ಠಿವಿಪಲ್ಲಾಸೋತಿ। ತತ್ಥ ಸತ್ಥುಸಾಸನಧಮ್ಮೇ ಸುಟ್ಠು ಪತಿಟ್ಠಿತೇನ ಸದ್ಧಾಮತ್ತೇನಪಿ ದಿಟ್ಠಿ ವಿಪಲ್ಲಾಸೋ ವಿಕ್ಖಮ್ಭಿತೋ ಹೋತಿ। ಇತರೇ ಪನ ನಾಮರೂಪಪರಿಗ್ಗಹೇ ಕತೇಯೇವ ವಿಕ್ಖಮ್ಭಿತಾ ಹೋನ್ತಿ। ಯಾವಚ ಏತೇ ದ್ವೇ ಅವಿಕ್ಖಮ್ಭಿತಾ ಹೋನ್ತಿ। ತಾವ ನಾಮರೂಪಪರಿಗ್ಗಹೋಚ ಅಪರಿಸುದ್ಧೋಯೇವ ಹೋತಿ। ತಂಮೂಲಿಕಾಚ ಕಿಲೇಸಧಮ್ಮಾ ಅವಿಕ್ಖಮ್ಭಿತಾ ಏವ ಹೋನ್ತೀತಿ ಅಪಿಚ। ಚತುನ್ನಂ ಆಹಾರಾನಂ ವಸೇನ ಚತುಧಾ, ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ವಸೇನ ಪಞ್ಚಧಾ, ಛನ್ನಂ ಧಾತೂನಂ ವಸೇನ ಛಧಾತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ನಾಮರೂಪಂ ಪರಿಗ್ಗಹೇ ತಬ್ಬಮೇವ। ತತ್ಥ ಛ ಧಾತುಯೋನಾಮ ಪಥವಿಧಾತು ಆಪೋಧಾತು ತೇಜೋಧಾತು ವಾಯೋಧಾತು ಆಕಾಸಧಾತು ವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯೋ। ಪಕ್ಕುಸಾತಿ ಕುಲಪುತ್ತೋ ಹಿ ಇಮಾ ಛ ಧಾತುಯೋ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹಿತ್ವಾ ಅನಾಗಾಮಿಫಲಂ ಪತ್ವಾ ಚಪಿತ್ವಾ ಸುದ್ಧಾವಾಸೇಸು ನಿಬ್ಬತ್ತೋತಿ। ಯತ್ತಕೇ ವಾ ಪನ ಧಮ್ಮೇ

ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹನ್ತೋ ಅತ್ತಾ ಮೇತಿ ಪವತ್ತಮಾನೇ ಸಞ್ಞಾಚಿತ್ತದಿಟ್ಠಿ ವಿಪಲ್ಲಾಸೇ ವಿಕ್ಖಮ್ಭೇತುಂ ಸಕ್ಕೋತಿ। ತತ್ತಕಾಪಿ ಪರಿಗ್ಗಹೇತಬ್ಬಾ ಯೇವಾತಿ। ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪನ ಸಙ್ಗಹಪಕರಣೇ ಯೋ ಯೋ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕ ವಿಭಾಗೋ ರೂಪವಿಭಾಗೋಚ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತೋ। ತಸ್ಸ ಸಬ್ಬಸ್ಸ ವಸೇನ ನಾಮರೂಪಸ್ಸ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹನಂ ವಿತ್ಥಾರಪರಿಗ್ಗಹೋನಾಮ। ಅಯಂಪನ ಆದಿಕಮ್ಮಿಕಾನಂ ಅವಿಸಯೋ। ಪಟಿವಿದ್ಧಚತುಸಚ್ಚಾನಂ ಪನ ಆಭಿಧಮ್ಮಿಕತ್ಥೇರಾನಂ ಏವ ವಿಸಯೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ನಾಮರೂಪಂ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹನ್ತಸ್ಸ ಪನ ನಾಮರೂಪ ಮತ್ತತೋ ಉದ್ಧಂ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಕಸ್ಸಚಿ ಅಭಾವದಸ್ಸನತೋಚ ಸರೀರಬ್ಭನ್ತರೇ ಜೀವಸಞ್ಞಿತೋ ಅತ್ತಾ ಅತ್ಥಿ। ಸೋ ಕರೋತಿ, ಸೋ ಪಟಿಸಂವೇದೇತಿ, ಸಂಸರತಿ, ಸನ್ಧಾವತೀತಿ ಏವಂ ಪವತ್ತಾ ದಿಟ್ಠಿ ಪಹೀಯತಿ। ಸುದ್ಧೇ ನಾಮೇ ಏವವಾರೂಪೇ ಏವವಾ ಪುಗ್ಗಲಸತ್ತಕ್ರಿಯಸಞ್ಞಿತಾನಂ ಈಹಾಬ್ಯಾಪಾರಾನಂ ಸಬ್ಬಸೋ ಅಭಾವದಸ್ಸನತೋ ತದುಭಯಸಂಯೋಗೇಏವ ತೇಸಂ ಲಬ್ಭಮಾನತಾ ದಸ್ಸನತೋಚ ತದುಭಯಂವಾ ಏಕಮೇಕಂವಾ ಉದ್ದಿಸ್ಸ ಅತ್ತಾತಿ ಪವತ್ತಾ ದಿಟ್ಠಿ ಪಹೀಯತಿ। ಅತ್ತಾ ಜೀವೋ ಸತ್ತೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಮನುಸ್ಸೋ ದೇವೋ ಬ್ರಹ್ಮಾತಿ ಏವಮಾದೀಸು ವೋಹಾರೇಸುಚ ವೋಹಾರ ಮತ್ತೇ ಅಟ್ಠತ್ವಾ ಅತ್ತಾನಾಮ ಏಕನ್ತತೋ ಅತ್ಥಿ ಜೀವೋನಾಮ ಏಕನ್ತತೋ ಅತ್ಥೀತಿಆದಿನಾ ತದತ್ಥಾಭಿನಿವೇಸವಸೇನ ಅತಿಧಾವನಞ್ಚ ಪಹೀಯತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ತದತ್ಥಾಭಿನಿವೇಸೋತಿಚ ಅತ್ತಾನಾಮ ಅತ್ಥಿ ಜೀವೋನಾಮ ಅತ್ಥೀತಿಆದಿನಾ ದಳ್ಹತರಂ ಅಭಿನಿವೇಸೋ। ಅತಿಧಾವನನ್ತಿ ನಾಮರೂಪಂ ಅತ್ತಾತಿಆದಿನಾ ಗಹಣಂ। **ಪಚ್ಚಯಪರಿಗ್ಗಹೋ**ತಿ ಏತ್ಥಪಿ ದುವಿಧೋ ಪಚ್ಚಯಪರಿಗ್ಗಹೋ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ವಿತ್ಥಾರತೋ ಚಾತಿ। ತತ್ಥ ವತ್ಥಾರಮ್ಮಣವಸೇನ ನಾಮಸ್ಸ ಚಿತ್ತೋತುಕಾಹಾರವಸೇನ ರೂಪಸ್ಸ ಅವಿಜ್ಜಾತಣ್ಹುಪಾದಾನಕಮ್ಮವಸೇನ ತದುಭಯಸ್ಸಚ ಪಚ್ಚಯಂ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹನ್ತೋ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹಾತಿನಾಮ। ಹೇಟ್ಠಾ ಪಚ್ಚಯಸಙ್ಗಹೇ ವಿಭತ್ತೇಹಿ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದನಯ ಪಟ್ಠಾನನಯೇಹಿ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹನ್ತೋ ವಿತ್ಥಾರತೋ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹಾತಿನಾಮ। ಏತ್ಥಪಿ ಪಟ್ಠಾನನಯೇನ ಪರಿಗ್ಗಹೋ ಆದಿಕಮ್ಮಿಕಾನಂ ಅವಿಸಯೋಏವ। ಪಚ್ಚಯಂ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹನ್ತಸ್ಸಪನ ಯಥಾವವತ್ಥಿತಸ್ಸ ಸಬ್ಬಸ್ಸ ನಾಮರೂಪಸ್ಸ ಸಬ್ಬಸೋ ಪಚ್ಚಯಾಯತ್ತವುತ್ತಿಕತಾದಸ್ಸನತೋ ಅಹೇತುಕದಿಟ್ಠಿ ಪಹೀಯತಿ। ಅತ್ತನೋ ಅನುರೂಪಪಚ್ಚಯಸಾಮಗ್ಗಿಯಾ ವಿನಾ ಅಞ್ಞಥಾ ಪವತ್ತಿಯಾ ಅದಸ್ಸನತೋ ಇಸ್ಸರನಿಮ್ಮಾನ ಕಾಲನಿಮ್ಮಾನಾದಿಕಾ ವಿಸಮಹೇತುದಿಟ್ಠಿಚ ಪಹೀಯತಿ। ಹೇತುಸಮ್ಭಾರಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಕಮ್ಮಪ್ಪವತ್ತಿಯಾ ವಿಪಾಕಪ್ಪವತ್ತಿಯಾಚ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಕಮ್ಮಕಾರಕಸ್ಸವಾ ವಿಪಾಕ ವೇದಕಸ್ಸವಾ ಕತ್ತುನೋ ಅಭಾವದಸ್ಸನತೋ ಕಾರಕ ವೇದಕ ದಿಟ್ಠಿ ಪಹೀಯತಿ। ಅನಮತಗ್ಗೇಚ ಸಂಸಾರೇ ತೀಸು ಅದ್ಧಾಸು ಹೇತುಫಲ ಪರಂಪರಾವಸೇನ ಕೇವಲಸ್ಸ ನಾಮರೂಪಮತ್ತಸ್ಸೇವ ಪವತ್ತಿದಸ್ಸನತೋ ಅಹೋಸಿಂ ನುಖೋ ಅಹಮತೀತಮದ್ಧಾನನ್ತಿ ಏವಮಾದಿಕಾಯ ಪುಗ್ಗಲಸತ್ತ ವಿಸಯಾಯ ಸೋಳಸವಿಧಾಯ ಕಙ್ಖಾಯಚ ಅತಿಕ್ಕಮೋ ಹೋತಿ। ಸಭಾವಧಮ್ಮಪವತ್ತಿಯಾಚ ಸುಟ್ಠು ದಿಟ್ಠಾಯ ದೇಸನಾಧಮ್ಮಸ್ಸ ಸುಧಮ್ಮತಾ ದಸ್ಸನತೋ ಬುದ್ಧಸುಬುದ್ಧತಞ್ಚ ದಿಸ್ವಾ ಸತ್ಥರಿ ಕಙ್ಖತಿ ಧಮ್ಮೇ ಕಙ್ಖತೀತಿಆದಿನಯಪವತ್ತಾ ಅಟ್ಠವಿಧಾಪಿ ಕಙ್ಖಾ ಪಹೀಯತೀತಿ। ಲೋಕುತ್ತರಧಮ್ಮಾನಂ ಸಙ್ಖತಾನಂಪಿ ಸತಂ ಅಸಮ್ಮಸನುಪಗತ್ತಾ **ತೇಭೂಮಕಸಙ್ಖಾರೇಸೂತಿ** ವುತ್ತಂ। ಅನುಸಯಸಮೂಹನತ್ಥಞ್ಚ ಸಮ್ಮಸನನ್ತಿ ಕತ್ವಾ ಯತ್ಥ ಕಾಮರಾಗಾದಯೋ ಅನುಸಯಾ ಅನುಸೇನ್ತಿ। ತೇಯೇವ ಧಮ್ಮಾ ಸಮ್ಮಸನಾರಹಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ ತೇಭೂಮಕಸಙ್ಖಾರೇಸೂತಿ। ಇಮಸ್ಸ ಚ ಪದಸ್ಸ ಲಕ್ಖಣತ್ತಯಂ ಸಮ್ಮಸನ್ತಸ್ಸಾತಿ ಇಮಿನಾ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ಅತೀತಾದಿಭೇದಭಿನ್ನೇಸೂತಿ** ಅತೀತಾನಾಗತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಜ್ಝತ್ತಬಹಿದ್ಧಾದೀಹಿ ಏಕಾದಸಹಿ ಭೇದೇಹಿ ಭಿನ್ನೇಸು। **ಖನ್ಧಾದಿನಯಂಆರಬ್ಭಾ**ತಿ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಮಗ್ಗೇ ವಿಭತ್ತಂ ಖನ್ಧಪಞ್ಚಕಂ ದ್ವಾರಛಕ್ಕಂ ಆರಮ್ಮಣಛಕ್ಕಂ ವಿಞ್ಞಾಣಛಕ್ಕಂ ಫಸ್ಸಛಕ್ಕಂ ವೇದನಾಛಕ್ಕಂ ಸಞ್ಞಾಛಕ್ಕನ್ತಿ ಏವಮಾದಿಕಂ ಸಮ್ಮಸನಭೂಮಿವಿಭಾಗನಯಂ ಆರಬ್ಭ ಅನುಗನ್ತ್ವಾ ತಂನಯಾನುಸಾರೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ತತ್ಥ ಪನ ತೇವೀಸತಿಯಾ ಧಮ್ಮಕೋಟ್ಠಾಸೇಸು ಯಸ್ಸ ಯೋ ಕೋಟ್ಠಾಸೋ ಪಾಕಟೋ ಹೋತಿ। ತೇನ ತಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಸಮ್ಮಸನಂ ಆರಭಿತಬ್ಬಂ। ಸಕ್ಕೋನ್ತೇನ ಪನ ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ಗಹೇತ್ವಾ ಆರಭಿತಬ್ಬಮೇವ। **ಕಲಾಪವಸೇನಸಂಖಿಪಿತ್ವಾ**ತಿ ಖನ್ಧಪಞ್ಚಕೇನ ಯೇ ರೂಪಂ ತಾವ ಅತೀತಾನಾಗತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾದಿಭೇದಭಿನ್ನಂಪಿ ಸಮಾನಂ ಸಬ್ಬಂ ಏಕರೂಪಪಿಣ್ಡಭಾವೇನ ಸಂಖಿಪಿತ್ವಾ ಏಸ ನಯೋ ವೇದನಾ ದೀಸುಪೀತಿ। ತತ್ರಾಯಂ ನಯೋ। ಯಂಕಿಞ್ಚಿ ರೂಪಂ ಅತೀತಾನಾಗತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ಅಜ್ಝತ್ತಂವಾ ಬಹಿದ್ಧಾವಾ ಓಳಾರಿತಂವಾ ಸುಖುಮಂವಾ ಹೀನಂವಾ ಪಣೀತಂವಾ ಯಂ ದೂರೇ ಸನ್ತಿಕೇವಾ। ಸಬ್ಬಂ ರೂಪಂ ಅನಿಚ್ಚಂ ಖಯಟ್ಠೇನ ದುಕ್ಖಂ ಭಯಟ್ಠೇನ ಅನತ್ತಾ ಅಸಾರಕಟ್ಠೇನ। ಯಾಕಾಚಿ ವೇದನಾ।ಲ। ಯಾಕಾಚಿ ಸಞ್ಞಾ।ಲ। ಯೇಕೇಚಿ ಸಙ್ಖಾರಾ।ಲ। ಯಂಕಿಞ್ಚಿ ವಿಞ್ಞಾಣಂ।ಲ। ಸಬ್ಬಂ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಅನಿಚ್ಚಂ ಖಯಟ್ಠೇನ। ದುಕ್ಖಂ ಭಯಟ್ಠೇನ ಅನತ್ತಾ ಅಸಾರಕಟ್ಠೇನಾತಿ। ಏತ್ಥಚ ಸಬ್ಬಂ ರೂಪಂ।ಲ। ಸಬ್ಬಂ ವಿಞ್ಞಾಣನ್ತಿ ಗಹಣಮೇವ

ಕಲಾಪವಸೇನ ಸಞ್ಞಪನನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **ಅನಿಚ್ಚಂಖಯಟ್ಠೇನಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ರೂಪಂ ಅನಿಚ್ಚಂ ಖಯಟ್ಠೇನ। ವೇದನಾ ಅನಿಚ್ಚಾ। ಸಞ್ಞಾ ಅನಿಚ್ಚಾ। ಸಙ್ಖಾರಾ ಅನಿಚ್ಚಾ। ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಅನಿಚ್ಚಂ ಖಯಟ್ಠೇನಾತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಸಮ್ಮಸಿತಬ್ಬಧಮ್ಮಪರಿಗ್ಗಹೇನ ಸಹೇವ ಸಮ್ಮಸನಂ ಕಾತಬ್ಬಂ। ಇತರಥಾ ಸಮ್ಮಸನಂ ನ ರುಹತಿ। ತದತ್ಥಸ್ಸ ಪನ ಪಾಕಟತ್ತಾ ಇಧ ಅನಿಚ್ಚಂ ಖಯಟ್ಠೇನಾತಿಆದಿನಾ ಸಮ್ಮಸನಪದಮೇವ ಥೇರೇನ ಗಹಿತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ತತ್ಥ ರೂಪಂ ಅನಿಚ್ಚಂ ಖಯಟ್ಠೇನಾತಿ ತಂತಂರೂಪಂ ಞಾಣೇನ ದಳ್ಹಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಅಯಂ ಪಥವಿಧಾತು ಅನಿಚ್ಚಾ ಖಯಟ್ಠೇನ। ಅಯಂ ಆಪೋಧಾತು ಅನಿಚ್ಚಾ ಖಯಟ್ಠೇನಾತಿಆದಿನಾ ಸಮ್ಮಸನಂ ಕಾತಬ್ಬಂ। ತತ್ಥ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಕಾಯೇ ಸಬ್ಬಂ ಥದ್ಧಕ್ರಿಯಾಮತ್ತಂ ಪಥವೀನಾಮ। ಸಾಚ ಕ್ರಿಯಾ ಸೀತುಣ್ಹಪರಿವತ್ತಿಯಾವಾ ಪರಿವತ್ತತಿ। ನಾನಾಹಾರಪರಿವತ್ತಿಯಾ ವಾ ನಾನಾಚಿತ್ತಪರಿವತ್ತಿಯಾವಾ ನಾನಿರಿಯಾಪಥಪರಿವತ್ತಿಯಾವಾ ನಾನಾ ಕಾಯಿಕಕ್ರಿಯಾ ಪರಿವತ್ತಿಯಾವಾ ಪರಿವತ್ತತಿ। ನಾನಾಸನ್ತತಿ ಸಙ್ಕನ್ತಿ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ತತ್ಥ ನವನವಾಸು ಕ್ರಿಯಾಸನ್ತತೀಸು ಪಾತುಭೋನ್ತೀಸು ಪುಬ್ಬಪುಬ್ಬಕ್ರಿಯಾಸನ್ತತಿಯೋ ನಸ್ಸನ್ತಿ। ಯಸ್ಮಾಚ ಸನ್ತತಿ ನಾಮ ಧಮ್ಮತೋ ವಿಸುಂ ನತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ ನವನವಸನ್ತತೀನಂ ಪಾತುಭಾವೋನಾಮ ನವನವಕ್ರಿಯಾನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿಏವ। ಪುಬ್ಬಪುಬ್ಬಸನ್ತತೀನಂ ನಸ್ಸನಂನಾಮ ಪುಬ್ಬಪುಬ್ಬ ಕ್ರಿಯಾನಂ ಭಿಜ್ಜನಮೇವಾತಿ। ಏವಂ ಅತ್ತನೋ ಕಾಯೇ ನಾನಾಥದ್ಧಕ್ರಿಯಾನಂ ಪರಿವತ್ತಿಂ ಪಸ್ಸನ್ತೋ ಪಥವಿಧಾತುಯಾ ಖಯವಯಂ ಪಸ್ಸತಿ। ತಞ್ಚ ಪಸ್ಸನ್ತೋ ತಂಸಹಜಾತಾನಂ ರೂಪಾನಂ ಖಯವಯಂ ಪಸ್ಸತಿಯೇವ। ಆಪೋ ನಾಮ ಆಬನ್ಧನಕ್ರಿಯಾಮತ್ತಂ। ತೇಜೋನಾಮ ಸೀತಕ್ರಿಯಾಮತ್ತಂ ಉಣ್ಹ ಕ್ರಿಯಾಮತ್ತಞ್ಚ। ವಾಯೋನಾಮ ವಿತ್ಥಮ್ಭನಕ್ರಿಯಾಮತ್ತಂ। ಇಮಾಚ ಕ್ರಿಯಾ ಖಣೇ ಖಣೇ ಪರಿವತ್ತನ್ತಿಯೇವ। ಇಮಾಸಞ್ಚ, ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ಸನ್ತತಿಪರಿವತ್ತಿಂ ಪಸ್ಸನ್ತೋ ಆಪಾದೀನಂ ತಂಸಹಜಾತರೂಪಾನಞ್ಚ ಖಯವಯಂ ಪಸ್ಸತಿ। ಸನ್ತತಿಪರಿವತ್ತಿಂ ಪನ ಬಹಿದ್ಧಾ ಚಕ್ಖುನಾ ದಿಸ್ವಾ ಜಾನಾತಿ, ಸರೀರಬ್ಭನ್ತರೇ ಪನ ಕಾಯಸಂಫಸ್ಸೇನ ಜಾನಾತಿ। ಸನ್ತತಿಸರೀರಭೂತಾನಂ ಪನ ಧಾತೂನಂ ಖಯವಯಂ ಞಾಣೇನಏವ ಪಸ್ಸತಿ। ತಸ್ಮಾ ಅತ್ತನೋ ಸರೀರಬ್ಭನ್ತರೇ ತಂತಂಸನ್ತತಿ ಪರಿವತ್ತಿಂ ಞತ್ವಾವಾ ತಥಾ ತಥಾ ಕಪ್ಪೇತ್ವಾ ವಾ ರೂಪಧಾತೂನಂ ಅನಿಚ್ಚತ್ತಂ ಞಾಣೇನ ಸುದಿಟ್ಠಂ ಕತ್ವಾ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಸಮ್ಮಸಿತಬ್ಬಂ। ಸೇಸಖನ್ಧೇಸುಪಿ ತಂತಂಸನ್ತತಿನಾನಾತ್ತಂ ಞತ್ವಾ ವೇದನಾದೀನಂ ಖಯವಯಂ ಸುದಿಟ್ಠಂ ಕತ್ವಾ ಸಮ್ಮಸನಂ ಕಾತಬ್ಬನ್ತಿ। **ಭಯಟ್ಠೇನಾ**ತಿ ಭಾಯಿತಬ್ಬಟ್ಠೇನ। ಯಞ್ಹಿ ಅನಿಚ್ಚಂ ಹೋತಿ। ಖಣಮತ್ತೇಪಿ ವಿಪರಿಣಾಮಧಮ್ಮಂ। ತಂ ಏಕನ್ತೇನ ಭಾಯಿತಬ್ಬಮೇವ। ಕಸ್ಮಾ, ತಞ್ಹಿ ಯೋ ಅಭಾಯಿತ್ವಾ ವಿಸ್ಸಾಸಂ ಕರೋತಿ। ಏತಂ ಮೇತಿ ಅತ್ತನೋ ಅಙ್ಗಂ ಕತ್ವಾ ಪರಿಹರತಿ। ತಂ ಅಪರಿಯನ್ತೇಹಿ ಅನೇಕಸಹಸ್ಸೇಹಿ ಅಭಿಸಙ್ಖರಣದುಕ್ಖೇಹಿವಾ ವಿಪರಿಣಾಮದುಕ್ಖೇಹಿವಾ ಅಭಿಣ್ಹಂ ಪೀಳೇತಿ। ಬಾಧತಿ। ಇತಿ ನಾನಾದುಕ್ಖಧಮ್ಮೇಹಿ ಅಭಿಣ್ಹಂ ಸಮ್ಪಟಿಪೀಳನಸಭಾವತ್ತಾ ಏಕನ್ತೇನ ಭಾಯಿತಬ್ಬಟ್ಠೇನ ದುಕ್ಖಂನಾಮಾತಿ। ಅತ್ತಪಟಿಪಕ್ಖತ್ತಾ ಅನತ್ತಾ। ಯೋ ಹಿ ಇತೋ ಉದ್ಧಂ ಮಯ್ಹಂ ಅಬ್ಭನ್ತರಿಮತರೋನಾಮ ನತ್ಥೀತಿ ಏವಂ ಪರಮಜ್ಝತ್ತಭಾವೇನ ಪರಿಗ್ಗಹಿತೋ ಹೋತಿ। ಸೋ ಅತ್ತಾತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಕತಮೋ ಪನ ತಥಾಪರಿಗ್ಗಹಿ ತಬ್ಬೋತಿ। ಯೋ ಅತ್ತನೋ ವಸೇ ಸಬ್ಬಸೋ ವತ್ತತಿ। ಯಥಾ ವುತ್ತೇಹಿ ಅಭಿಸಙ್ಖರಣಕಿಚ್ಚೇಹಿ ವಿನಾ ಕೇವಲಂ ಅತ್ತನೋ ಛನ್ದೇನವಾ ವಸೇನವಾ ಅಜ್ಝಾಸಯೇನವಾ ಆಣಾವಿಧಾನೇನವಾ ನಿಚ್ಚಂ ಅವಿರಜ್ಝಮಾನೋ ಪವತ್ತತಿ। ಸೋ ತಥಾ ಪರಿಗ್ಗಹೇತಬ್ಬೋತಿ। ತಥಾರೂಪೋ ಏವ ಹಿ ಧಮ್ಮೋ ನಿಚ್ಚಂ ಸುಖಕಾಮಾನಂ ದುಕ್ಖಪಟಿಕೂಲಾನಂ ಸತ್ತಾನಂ ಅತ್ತಕಿಚ್ಚಂ ಕರೋತಿ ನಾಮಾತಿ। ಯೋ ಪನ ನಿಚ್ಚಂ ಸುಖಕಾಮಾನಂ ತೇಸಂ ಯಥಾಪವತ್ತಂ ಸುಖಂ ವಿದ್ಧಂಸೇತಿ ವಿಕಿರೇತಿ। ದುಕ್ಖಪಟಿಕೂಲಾನಂ ತೇಸಂ ಅಭಿಸಙ್ಖರಣಾದಿ ಮೂಲಕಂ ನಾನಾದುಕ್ಖಂ ಜನೇತಿ ವಡ್ಢೇತಿ। ಸೋ ಅತ್ತಪಟಿಪಕ್ಖೋಏವ ಹೋತಿ। ಇದಞ್ಚ ರೂಪಂ ಏದಿಸಮೇವ ಹೋತಿ। ಇತಿ ಅತ್ತಕಿಚ್ಚಸ್ಸ ಅಕರಣತೋ ಅತ್ತಪಟಿಪಕ್ಖಕಿಚ್ಚಸ್ಸ ಕರಣತೋಚ ರೂಪಂ ಅನತ್ತಾನಾಮಾತಿ। ಕಸ್ಮಾ ಪನೇತಂ ಅತ್ತನೋ ವಸೇ ನವತ್ತತಿ ಅತ್ತಕಿಚ್ಚಂ ನ ಕರೋತಿ ಅತ್ತಪಟಿಪಕ್ಖಕಿಚ್ಚಂ ಕರೋತೀತಿ ಆಹ **ಅಸಾರಕಟ್ಠೇನಾ**ತಿ। ತತ್ಥ ಸಾರೋನಾಮ ಪಚ್ಚಯಸಾಮಗ್ಗಿಯಾ ವಿನಾ ಕೇವಲಂ ಅಜ್ಝಾಸಯಮತ್ತೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತುಂವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾಚ ಪಚ್ಚಯುಪತ್ಥಮ್ಭೇನ ವಿನಾ ಯದಿಚ್ಛಕಂ ಪತಿಟ್ಠಾತುಂ ವಾ ಸಮತ್ಥಭಾವಸಙ್ಖಾತೋ ಥಾಮಬಲವಿಸೇಸೋ ವುಚ್ಚತಿ। ರೂಪಂ ಪನ ಸಯಂಪಿ ಏವರೂಪೋ ಸಾರೋನಾಮ ನ ಹೋತಿ। ನಚ ಏವರೂಪೇನ ಸಾರೇನ ಯುತ್ತನ್ತಿ। ನಹಿ ತಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಸಾಮಗ್ಗಿಯಾ ವಿನಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತುಂವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾಪಿ ಪಚ್ಚಯುಪತ್ಥಮ್ಭೇನ ವಿನಾ ಖಣಮತ್ತಂಪಿ ಪತಿಟ್ಠಾತುಂವಾ ಥಾಮೋವಾ ಬಲಂವಾ ಅತ್ಥಿ। ಯಞ್ಚ ಅತ್ತನೋ ಥಾಮೇನ ಬಲೇನ ವಿನಾ ಕೇವಲಂ ಪಚ್ಚಯಸಾಮಗ್ಗಿ ಬಲೇನೇವ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಪಚ್ಚಯುಪತ್ಥಮ್ಭೇನೇವ ಪತಿಟ್ಠಾತಿ। ತಂ ಅನೇಕ ಸಹಸ್ಸಾನಿ ಪಚ್ಚಯಾಭಿಸಙ್ಖರಣದುಕ್ಖಾನಿ ಜನೇತ್ವಾ ಏಕನ್ತೇನ ನಿಚ್ಚಂ

ಅತ್ತಪಟಿಪಕ್ಖಕಿಚ್ಚಂ ಕರೋತಿ, ಪೀಳೇತಿ, ಬಾಧತಿಯೇವಾತಿ। ಏಸನಯೋ ವೇದನಾ ಅನಿಚ್ಚಾ ಖಯಟ್ಠೇನಾತಿಆದೀಸು। ಇತಿ ಲಕ್ಖಣತ್ತಯಂ ಸಮ್ಮ ಸನ್ತಸ್ಸಾತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ಅದ್ಧಾನವಸೇನಾತಿ** ಏಕೇಕಭವಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಸ್ಸ ಪವತ್ತಕಾಲಸ್ಸ ವಸೇನ। ನಹಿ ಭವನ್ತರೇ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಖನ್ಧಪಞ್ಚಕಂ ಅಞ್ಞಂ ಭವನ್ತರಂ ಗಚ್ಛತಿ। ತಸ್ಮಿಂ ತಸ್ಮಿಂ ಭವೇಏವ ಅಸೇಸಂ ನಿರುಜ್ಝತೀತಿ। ಅಪಿಚ, ಏಕಸ್ಮಿಂ ಭವೇಪಿ ತಿಣ್ಣಂ ವಯಾನಂ ಮನ್ದಾದೀನಂ ದಸನ್ನಂ ದಸಕಾನಂ ಸಂವಚ್ಛರಉತು ಮಾಸ ಪಕ್ಖತಿಥಿ ಅಹೋರತ್ತಿ ಯಾಮ ಪಹಾರಾದೀನಞ್ಚ ವಸೇನ ಅದ್ಧಾನಭೇದೋ ಯೋಜೇತಬ್ಬೋ। **ಸನ್ತತಿವಸೇನಾತಿ** ಸಭಾಗೇಕಸನ್ತಾನವಸೇನ ಪವತ್ತಮಾನಾಯ ರೂಪಸನ್ತತಿಯಾವಾ ಅರೂಪ ಸನ್ತತಿಯಾವಾ ವಸೇನ। **ಖಣವಸೇನಾತಿ** ರೂಪಾರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಆಯು ಪರಿಮಾಣಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಖಣಸ್ಸ ವಸೇನ। ಏತ್ಥಚ ಖಣವಸೇನ ಸಮ್ಮಸನಂನಾಮ ಸಬ್ಬಞ್ಞುಬುದ್ಧಾನಂ ಏವ ವಿಸಯೋ ಸಿಯಾ, ನ ಸಾವಕಾನಂ। ನಹಿ ತೇ ಏವಂ ಪರಿತ್ತಕೇ ಖಣೇ ಉಪ್ಪಾದಂವಾ ನಿರೋಧಂವಾ ಸಮ್ಪಾಪುಣಿತುಂ ಸಕ್ಕೋನ್ತೀತಿ। ತಸ್ಮಾ ಅದ್ಧಾಸನ್ತತಿವಸೇನ ಸಮ್ಮಸನಮೇವ ಇಧಾ ಧಿಪ್ಪೇತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **ಲಕ್ಖಣತ್ತಯಂಸಮ್ಮಸನ್ತಸ್ಸಾತಿ** ತೇಸು ತೇಭೂಮಕ ಸಙ್ಖಾರೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ತಿಲಕ್ಖಣಾನಿ ಆರೋಪೇತ್ವಾ ತೇ ಧಮ್ಮೇ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಆಮಸನ್ತಸ್ಸ ಪರಿಮಜ್ಜನ್ತಸ್ಸ। ತೇಸಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅನಿಚ್ಚ ಜಾತಿಕತಂವಾ ದುಕ್ಖಜಾತಿಕತಂವಾ ಅನತ್ತಜಾತಿಕತಂವಾ ಞಾಣೇ ಸುಟ್ಠು ಪಾಕಟಂ ಕರೋನ್ತಸ್ಸಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ವಿಸೇಸತೋ ಪನ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಞಾಣೇ ಅನಿಚ್ಚಲಕ್ಖಣದಸ್ಸನಮೇವ ಪಧಾನಂ। ತಸ್ಮಿಂ ದಿಟ್ಠೇಯೇವ ಇತರಾನಿ ಕಮೇನ ದಿಟ್ಠಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ಅದಿಟ್ಠೇಚ ಅದಿಟ್ಠಾನೀತಿ। ತಸ್ಮಾ ಆದಿತೋ ಅನಿಚ್ಚಲಕ್ಖಣಸ್ಸೇವ ಸುಟ್ಠು ಪಾಕಟಭಾವೋ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋತಿ। **ತೇಸ್ವೇವಾತಿ** ತೇಭೂಮಕಸಙ್ಖಾರೇಸು ಏವ। **ಪಚ್ಚಯವಸೇನಾತಿ** ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೇ ತಾವ ಅವಿಜ್ಜಾತಣ್ಹುಪಾದಾನಕಮ್ಮಾಹಾರಸಙ್ಖಾತಾನಂ ಪಚ್ಚಯಾನಂ ವಸೇನ। ವೇದನಾಸಞ್ಞಾಸಙ್ಖಾರೇಸು ಪನ ಆಹಾರಟ್ಠಾನೇ ಫಸ್ಸೋ ವತ್ತಬ್ಬೋ। ವಿಞ್ಞಾಣೇಚ ನಾಮರೂಪಂ। ತತ್ರಾಯಂ ನಯೋ। ಅತೀತಾನನ್ತರಭವೇ ಅವಿಜ್ಜಾತಣ್ಹುಪಾದಾನ ಕಮ್ಮೇಸು ಅಪ್ಪಹೀನವಸೇನ ಸಮುದಿತೇಸು ಇಮಸ್ಮಿಂ ಭವೇ ಪಟಿಸನ್ಧಿತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ರೂಪಸನ್ತತಿಯೋ ವೇದನಾಸಞ್ಞಾಸಙ್ಖಾರ ವಿಞ್ಞಾಣಸನ್ತತಿಯೋಚ ಸಮುದೇನ್ತಿ। ಯಾವ ಮರಣಕಾಲಾ ಖಣೇ ಖಣೇ ನಾನಾಕಲಾಪವಸೇನ ಉದೇನ್ತಿ ಪಸವನ್ತಿ। ತೇಸು ಪನ ತಸ್ಮಿಂ ಭವೇ ಏವ ಪಹೀನವಸೇನ ನಿರುದ್ಧೇಸು ತಾ ರೂಪಾರೂಪಸನ್ತತಿಯೋ ನಿರುಜ್ಝನ್ತಿ। ಭವನ್ತರೇ ಪುನ ಅನುಪ್ಪಾದಸಙ್ಖಾತಂ ನಿರೋಧಂ ಪಾಪುಣನ್ತಿ। ಏತ್ಥ ಪನ ಯಥಾ ಉದಕೇ ಸತಿ ಮಚ್ಛಾನಾಮ ಹೋನ್ತಿ, ಅಸತಿ ನ ಹೋನ್ತಿ। ಏವಂ ಕಮ್ಮಜೇಸು ನಾಮರೂಪೇಸು ಸತಿ ಇತರಾನಿ ನಾಮರೂಪಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ಅಸತಿ ನ ಹೋನ್ತೀತಿ ಇತರಾನಿ ಸಬ್ಬಾನಿ ಕಮ್ಮಜೇಸು ಸಙ್ಗಹೇತ್ವಾ ಕಮ್ಮವಸೇನ ಉದಯಬ್ಬಯವಿಧಾನಂ ಗಹಿತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಏವಂ ಅವಿಜ್ಜಾತಣ್ಹುಪಾದಾನಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯಾನಂ ವಸೇನ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ ಉದಯಬ್ಬಯಪವತ್ತಿ ಹೋತೀತಿ। ಕಮ್ಮವಸೇನ ಪನ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಭವೇ ಸಮುದೇನ್ತಾನಿಪಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಖಣೇ ಖಣೇ ಕಬಳೀಕಾರಾಹಾರೂಪತ್ಥಮ್ಭನಂ ಲದ್ಧಾ ಏವ ಯಥಾ ಪವತ್ತರೂಪಸನ್ತತಿಯೋ ಅನುಬನ್ಧ ಮಾನಾ ನವನವಾ ರೂಪಸನ್ತತಿಯೋ ಸಮುದೇನ್ತಿ। ಅಲದ್ಧಾ ಪನ ನಿರುಜ್ಝನ್ತಿ। ತಂ ಸನ್ತತಿಯಂ ಪುನ ಅನುಪ್ಪಾದಸಙ್ಖಾತಂ ಏಕಭವನಿರೋಧಂ ಪಾಪುಣನ್ತಿ, ಯಥಾ ಪವತ್ತಸನ್ತತಿಯೋ ವಾ ಭಿಜ್ಜನ್ತಿ ಭಿಜ್ಜನ್ತಿ ಅನ್ತರಧಾಯನ್ತೀತಿ।

ವೇದನಾಸಞ್ಞಾಸಙ್ಖಾರಾ ಪನ ಬಹಿದ್ಧಾ ಆರಮ್ಮಣೇಸು ಆಪಾತಾಗತೇಸು ಆರಮ್ಮಣಸಮ್ಫಸ್ಸಂ ಲದ್ಧಾಏವ ಛದ್ವಾರಿಕಾ ಕುಸಲಾಕುಸಲವಿಪಾಕ ಕ್ರಿಯಭೂತಾ ಸಮುದೇನ್ತಿ। ನವನವಾ ಸನ್ತತಿಯೋ ಪಾತುಭವನ್ತಿ। ಅಲದ್ಧಾ ಪನ ನಿರುಜ್ಝನ್ತಿ। ಸನ್ತತಿಂ ನ ಘಟೇನ್ತಿ। ವಿಞ್ಞಾಣಂಚ ಸಹಜಾತ ನಾಮೇಚ ವತ್ಥುರೂಪೇಚ ಪವತ್ತಮಾನೇಏವ ಪವತ್ತತಿ। ನಿವತ್ತಮಾನೇ ನಿವತ್ತತೀತಿ। **ಖಣವಸೇನಾತಿ** ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇ ಪಚ್ಚಯೇ ಅನಪೇಕ್ಖಿತ್ವಾ ಕೇವಲಂ ನಾಮರೂಪಾನಂ ಪವತ್ತಿಕ್ಖಣವಸೇನ। ಖಣಸದ್ದೇನ ಚೇತ್ಥ ಸಮ್ಮಸನಞಾಣೇ ವುತ್ತರೂಪಸನ್ತತಿ ನಾಮಸನ್ತತಿಯೋಪಿ ಗಹೇತಬ್ಬಾ। ನಹಿ ಸಾವಕಾನಂ ಞಾಣಂ ಖಣವಸೇನ ನಾಮರೂಪಾನಂ ಉದಯಂವಾ ವಯಂ ವಾ ಸಮ್ಪಾಪುಣಿತುಂ ಸಕ್ಕೋತೀತಿ। ಯಥಾ ಪನ ರತ್ತನ್ಧಕಾರೇ ಅನ್ತೋ ಲೇಣೇ ಮಹನ್ತೋ ತಮೋಖನ್ಧೋ ಜಾಯತಿ। ದೀಪಂ ಜಾಲೇನ್ತಸ್ಸ ಪನ ದೀಪೋಭಾಸೋ ಏಕಕ್ಖಣೇ ಏವ ಸಕಲಂ ಅನ್ತೋಲೇಣಂ ಫರಮಾನೋ ಉದೇತಿ। ತಮೋಖನ್ಧೋ ವೇತಿ। ಆಲೋಕಸ್ಸ ಉದಯೋ ಹೋತಿ। ತಮೋಖನ್ಧಸ್ಸ ವಯೋ। ಪುನ ದೀಪೇ ನಿಬ್ಬಾಪೀಯಮಾನೇ ತಮೋಖನ್ಧಸ್ಸ ಉದಯೋ ಹೋತಿ। ಆಲೋಕಸ್ಸ ವಯೋ। ಏವ ಮೇವಂ ಸರೀರೇ ನಾನಾಉತುವಸೇನವಾ ನಾನಾಹಾರವಸೇನವಾ ನಾನಾಚಿತ್ತ ವಸೇನವಾ ನಾನಿರಿಯಾಪಥವಸೇನವಾ ನಾನಾಪಯೋಗವಸೇನವಾ ಉದಯಪಕ್ಖಾನಂ ವಯಪಕ್ಖಾನಞ್ಚ ನಾನಾಸನ್ತತೀನಂ

ಉದಯಞ್ಚ ಉದಯತೋ ವಯಞ್ಚ ವಯತೋ ಸುದಿಟ್ಠಂ ಕತ್ವಾ ಸಮನುಪಸ್ಸನ್ತಸ್ಸಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏವಂ ಸಮನುಪಸ್ಸನ್ತಸ್ಸ ಪನ ಆರದ್ಧವಿಪಸ್ಸಕಭಾವಂ ಪತ್ತಸ್ಸ ಉದಯಬ್ಬಯ ಞಾಣೇ ತಿಕ್ಖೇ ಸೂರೇ ವಹನ್ತೇ ದಸವಿಧಾ ವಿಪಸ್ಸನುಪಕ್ಕಿಲೇಸಸಙ್ಖಾತಾ ಪಾರಿಪನ್ಥಕಧಮ್ಮಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ತೇ ದಸ್ಸೇತುಂ ಓಭಾಸೋತಿಆದಿಗಾಥ ಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಓಭಾಸೋತಿ** ವಿಪಸ್ಸನಾ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಿತೋ ಸರೀರೋಭಾಸೋ। **ಪೀತೀತಿ** ವಿಪಸ್ಸನಾಚಿತ್ತಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಪಞ್ಚವಿಧಾ ಪೀತಿ। **ಪಸ್ಸದ್ಧೀತಿ** ದುವಿಧಾಪಸ್ಸದ್ಧಿ। **ಅಧಿಮೋಕ್ಖೋತಿ** ಸದ್ಧಾಧಿಮೋಕ್ಖೋ। **ಪಗ್ಗಹೋತಿ** ವೀರಿಯಂ। **ಸುಖನ್ತಿ** ಸೋಮನಸ್ಸಂ। **ಞಾಣನ್ತಿ** ವಿಪಸ್ಸನಾ ಞಾಣಂ। **ಉಪಟ್ಠಾನನ್ತಿ** ಸತಿ। **ಉಪೇಕ್ಖಾತಿ** ತತ್ರಮಜ್ಝತ್ತುಪೇಕ್ಖಾ ಚೇವ ಆವಜ್ಜನುಪೇಕ್ಖಾ ಚ। **ನಿಕನ್ತೀತಿ** ಓಭಾಸಾದೀಹಿ ಸಹ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಆಲಯಂ ಕುರುಮಾನಾ ಸುಖುಮಾ ತಣ್ಹಾ। ಅಯಮೇವ ಪನ ಏಕನ್ತತೋ ವಿಪಸ್ಸನುಪಕ್ಕಿಲೇಸೋ ಹೋತಿ। ಓಭಾಸಾದಯೋ ಪನ ತಸ್ಸಾ ವತ್ಥುಭೂತತ್ತಾ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸಾತಿ ವುತ್ತಾ। ತೇಸು ಹಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೇಸು ನ ವತ ಮೇ ಇತೋ ಪುಬ್ಬೇ ಏವರೂಪೋ ಓಭಾಸೋ ಉಪ್ಪನ್ನಪುಬ್ಬೋ। ಏವರೂಪಾ ಪೀತಿ।ಲ। ಉಪೇಕ್ಖಾ ಉಪ್ಪನ್ನಪುಬ್ಬಾ ಅದ್ಧಾ ಮಗ್ಗಂ ಪತ್ತೋಸ್ಮಿ। ಫಲಂ ಪತ್ತೋಸ್ಮೀತಿ ಏವಂ ಅಸ್ಸಾದಸಹಿತಾ ಅಮಗ್ಗೇ ಮಗ್ಗಸಞ್ಞಾ ಅಫಲೇ ಫಲಸಞ್ಞಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ತದಾ ಕೋಚಿ ಅಬ್ಯತ್ತೋ ಯೋಗಾವಚರೋ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತ್ವಾ ಅಧಿಮಾನವಸೇನ ವಿಕ್ಖಿಪನ್ತೋ ವಿಚರತೀತಿ। ಬ್ಯತ್ತೋ ಪನ ತಾವದೇವ ಸಭಿಂ ಪಟಿಲಭಿತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಮಮ ಏತೇಸು ಓಭಾಸಾದೀಸು ಏತಂ ಮಮ ಏಸೋ ಹ ಮಸ್ಮಿ ಏಸೋ ಮೇ ಅತ್ತಾತಿ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ನಿಕಾಮನಾಕಾರೋ ಪಞ್ಞಾಯತಿ। ನಚ ಲೋಕುತ್ತರಧಮ್ಮೋನಾಮ ಈದಿಸಸ್ಸ ನಿಕಾಮನಸ್ಸ ವತ್ಥು। ಅದ್ಧಾ ಮಮ ಸಂಕಿಲೇಸಧಮ್ಮೋ ಉಪ್ಪನ್ನೋ। ಸೋ ವಡ್ಢಮಾನೋ ಮಂ ನಿಯ್ಯಾನಮುಖತೋ ಪಾತೇತ್ವಾ ವಟ್ಟಮುಖೇ ಯೋಜೇಸ್ಸತಿ। ಹನ್ದ ತೇಸ್ವೇವ ಲಕ್ಖಣತ್ತಯಂ ಆರೋಪೇತ್ವಾ ನಿಕನ್ತಿಂ ಸೋಧೇತ್ವಾ ಯಥಾಪವತ್ತಂ ವಿಪಸ್ಸನಾವೀಥಿಂ ಪಟಿಪಾದೇಸ್ಸಾಮೀತಿ ತೇ ಓಭಾಸಾದಯೋ ಏವ ತಾವ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹಾತಿ। ಅಯಂ ಮೇ ಓಭಾಸೋ ಅನಿಚ್ಚೋ ಖಯಟ್ಠೇನ ದುಕ್ಖೋ ಭಯಟ್ಠೇನ ಅನತ್ತಾ ಅಸಾರಕಟ್ಠೇನಾತಿಆದಿನಾ ಸಮ್ಮಸತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏವಂ ತೇ ಓಭಾಸಾದಿಕೇ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸಭೂತೇ ಪರಿಪನ್ಥ ಧಮ್ಮೇ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹಿತ್ವಾ ತಪ್ಪರಿಗ್ಗಹವಸೇನ ತೇಸು ನಿಕನ್ತಿಂ ಪರಿಯಾದಿ ಯಿತ್ವಾ ಠಿತಸ್ಸ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಮಗ್ಗಾಮಗ್ಗಲಕ್ಖಣವವತ್ಥಾನಞಾಣಂ ಮಗ್ಗಾಮಗ್ಗಞಾಣ ದಸ್ಸನವಿಸುದ್ಧಿನಾಮ। ಅಮಗ್ಗೇಸು ಓಭಾಸಾದೀಸು ಮಗ್ಗಸಞ್ಞಾಮಲತೋ ಯಥಾ ವುತ್ತನಿಕನ್ತಿಮಲತೋಚ ವಿಸುದ್ಧತ್ತಾ। ತಞ್ಹಿ ಞಾಣಂ ತೇಸು ನಿಕನ್ತಿಯಾಪಿ ವಿಕ್ಖಮ್ಭಿತಾಯ ಏವ ಓಭಾಸಾದಿಪಟಿಬನ್ಧತೋ ಸುಟ್ಠು ಪರಿಸುದ್ಧಂನಾಮ ಹೋತೀತಿ।

[೨೪೫] ವಿಭಾವನಿಯಂ ಪನ

ಅನಿಚ್ಚಾದಿವಸೇನ ಓಭಾಸಾದಿ ಪಟಿಬನ್ಧಪರಿಗ್ಗಹಂ ವಿಸುಂ ಅವತ್ವಾ ಮಗ್ಗಾಮಗ್ಗಜಾನನಮತ್ತೇನೇವ ಮಗ್ಗಾಮಗ್ಗಞಾಣದಸ್ಸನವಿಸುದ್ಧಿನಾಮ ವುತ್ತಾ। ಸಾ ಅಟ್ಠಕಥಾಯ ನ ಸಮೇತಿ।

ತಥಾ ಪರಿಪನ್ಥವಿಮುತ್ತಸ್ಸಾತಿ ತಥಾ ಪರಿಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ತತೋ ವಿಪಸ್ಸನುಪಕ್ಕಿಲೇಸಪರಿಪನ್ಥತೋ ವಿಮುತ್ತಸ್ಸ **ಯಾವಾನುಲೋಮಾತಿ** ಯಾವಅನುಲೋಮಞಾಣಾ। ತಿಲಕ್ಖಣಂ ಆರೋಪೇತ್ವಾತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ವಿಪಸ್ಸನಾಪರಿಪಾಕಂಆಗಮ್ಮಾತಿ** ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾಭಾವಂ ಪತ್ವಾ ತಿವಿಧ ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖಭಾವಪ್ಪತ್ತಿಯಾಚೇವ ಸತ್ತಅರಿಯಪುಗ್ಗಲವಿಭಾಗಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯ ಭಾವಪ್ಪತ್ತಿಯಾಚ ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣಸ್ಸ ಪರಿಪಾಕಂ ಆಗಮ್ಮ ಪಟಿಚ್ಚ। ಇದಾನಿ ಅಪ್ಪನಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತೀತಿ ವತ್ತಬ್ಬಕ್ಖಣೇತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ಅಪ್ಪನಾ** ತಿಚ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಅಪ್ಪನಾ। **ದ್ವೇತೀಣಿವಿಪಸ್ಸನಾಚಿತ್ತಾನೀತಿ** ತಿಕ್ಖಪಞ್ಞಸ್ಸ ದ್ವೇ ವಿಪಸ್ಸನಾಚಿತ್ತಾನಿ। ಮನ್ದಪಞ್ಞಸ್ಸ ತೀಣಿ ವಿಪಸ್ಸನಾಚಿತ್ತಾನಿ। **ಯಂಕಿಞ್ಚೀತಿ** ತೀಸು ಲಕ್ಖಣೇಸು ಅಞ್ಞತರಂ ಯಂಕಿಞ್ಚಿ। **ಯಾಸಿಖಾಪತ್ತಾಸಾನುಲೋಮಾಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾತಿ** ಮತ್ಥಕಪತ್ತಾ ಅನುಲೋಮಞಾಣಸಹಿತಾ ಯಾ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾ ಅತ್ಥಿ। ಸಾ ವುಟ್ಠಾನಗಾಮಿನಿವಿಪಸ್ಸನಾತಿಚ ವುಚ್ಚತೀತಿ ಯೋಜನಾ। ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾಞಾಣಂ ಅನುಲೋಮಞಾಣನ್ತಿ ಇಮಾನಿ ದ್ವೇ ಞಾಣಾನಿ ವುಟ್ಠಾನಗಾಮಿನಿ ವಿಪಸ್ಸನಾನಾಮಾತಿ ವುಚ್ಚನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಇದಂ ಪನ ಪರಿಪಾಕಗತವಿಪಸ್ಸನಾ ದಸ್ಸನವಚನಂ। ಏತ್ಥಚ **ವುಟ್ಠಾನನ್ತಿ** ಮಗ್ಗೋ ವುಚ್ಚತಿ। ಸೋ ಹಿ ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಭೂತ ಸಙ್ಖಾರನಿಮಿತ್ತತೋವಾ ಸಯಂ ಸಂಯೋಜನವತ್ಥುಭಾವತೋವಾ ವುಟ್ಠಾತಿ। ತಂ ಸಮಙ್ಗಿಪುಗ್ಗಲಂವಾ ಪುಥುಜ್ಜನಭಾವತೋ ಸಮುದಯಪಹಾನವಸೇನ ವಟ್ಟ ಪವತ್ತತೋಚ ವುಟ್ಠಾಪೇತಿ। ತಸ್ಮಾ ವುಟ್ಠಾನನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಅವಸ್ಸಂ ವುಟ್ಠಾನಂ

ಗಚ್ಛನ್ತಿ ಏತಾಯಾತಿ ವುಟ್ಠಾನಗಾಮಿನೀತಿ ಏವಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ಞಾಣಾನಂ ವುಟ್ಠಾನ ಗಾಮಿನಿಭಾವೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ತತೋಪರನ್ತಿ** ದ್ವಿನ್ನಂವಾ ತಿಣ್ಣಂವಾ ವಿಪಸ್ಸನಾ ಚಿತ್ತಾನಂ ಪವತ್ತಿಯಾ ಪರಂ **ನಿಬ್ಬಾನಂ ಆಲಮ್ಬಿತ್ವಾತಿ** ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಆವಜ್ಜನಟ್ಠಾನಿಯಂ ಹುತ್ವಾ ತಸ್ಸ ಪುರೇಚರಭಾವೇನ ನಿಬ್ಬಾನಮೇವ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ। ತತೋ ಯೇವಚ ತಂ ವಿಪಸ್ಸನಾನಾಮಂ ನಲಭತೀತಿ। **ಪುಥುಜ್ಜನ ಗೋತ್ತಮಭಿಭವನ್ತ**ನ್ತಿ ಏತೇನ ಗೋತ್ತಂ ಭವತಿ ಅಭಿಭವತೀತಿ **ಗೋತ್ರಭು**। ಗೋತ್ತನ್ತಿ ಚೇತ್ಥ ಪರಿಪುಣ್ಣಕಿಲೇಸ ಸಮಾಯೋಗೇನ ಅನರಿಯಭಾವಸಙ್ಖಾತಾ ಪುಥುಜ್ಜನಜಾತಿ ವುಚ್ಚತೀತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಅರಿಯಗೋತ್ತಮಭಿಸಮ್ಭೋನ್ತ**ಞ್ಚಾತಿ ಏತೇನ ಗೋತ್ತಂ ಭವತಿ ಪಾಪುಣಾತೀತಿ ಗೋತ್ರಭು। ಗೋತ್ತನ್ತಿಚ ತಂತಂ ಕಿಲೇಸ ವಿಸುದ್ಧಭಾವ ಸಙ್ಖಾತಾ ಅರಿಯಜಾತಿ ವುಚ್ಚತೀತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ಮಗ್ಗೋ ಅಪ್ಪನಾ ವೀಥಿಂ ಓತರತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಂಪರಿಜಾನನ್ತೋತಿ** ತೇಭೂಮಕ ಧಮ್ಮಾನಂ ಏಕನ್ತದುಕ್ಖಭಾವಂ ಪರಿಚ್ಛಿಜ್ಜ ಜಾನನ್ತೋ। ಪರಿಜಾನನಞ್ಚೇತ್ಥ ತೇಸಂ ದುಕ್ಖಭಾವ ಪಟಿಚ್ಛಾದಕಸ್ಸ ಸಮ್ಮೋಹಸ್ಸ ಪಹಾನಮೇವ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **ಸಮುದಯ ಸಚ್ಚಂಪಜಹನ್ತೋತಿ** ಅತ್ತನೋ ಚಿತ್ತಸನ್ತಾನೇ ಅನುಸಯಭಾವೇನ ಪವತ್ತಮಾನಂ ತಣ್ಹಾಸಙ್ಖಾತಂ ಸಮುದಯಸಚ್ಚಂ ಏಕದೇಸೇನವಾ ಅನವಸೇಸೇನವಾ ಅಪಚ್ಛಾವತ್ತಿಕಂ ಕತ್ವಾ ಪಜಹನ್ತೋ। **ನಿರೋಧಸಚ್ಚಂಸಚ್ಛಿಕರೋನ್ತೋತಿ** ಚಕ್ಖುಮಾ ವಿಯ ನಭಮಜ್ಝೇ ವಿರೋಚಮಾನಂ ಚನ್ದಮಣ್ಡಲಂ ಅತ್ತನೋ ಸನ್ತಾನೇ ಏಕದೇಸಸ್ಸವಾ ಸಕಲಸ್ಸವಾ ಕಿಲೇಸ ವಟ್ಟಸ್ಸವಾ ಆಯತಿಂ ಭಾವಿನೋ ವಿಪಾಕವಟ್ಟಸ್ಸಂವಾ ಅತ್ತನೋ ಸನ್ತಾನೇ ಪುನ ಅನುಪ್ಪಾದಧಮ್ಮಭಾಪತ್ತಿವಸೇನ ನಿರೋಧಸಙ್ಖಾತಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಪಚ್ಚಕ್ಖಂ ಕರೋನ್ತೋ। **ಮಗ್ಗಸಚ್ಚಂಭಾವನಾವಸೇನಾತಿ** ಇತೋ ಪುಬ್ಬೇ ಅನಮತಗ್ಗೇ ಸಂಸಾರೇ ಅನುಪ್ಪನ್ನಪುಬ್ಬಸ್ಸ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕಸ್ಸ ಮಗ್ಗಸಚ್ಚಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದನಸಙ್ಖಾತಾಯ ಭಾವನಾಯ ವಸೇನ। ಮಗ್ಗಚೇತನಾಯ ಪನ ಆನನ್ತರಿಕಫಲತ್ತಾ ತಙ್ಖಣೇ ಅಪನೀತಗ್ಗಿಕೇ ಪದೇಸೇ ಪುನ ಉದಕಂ ಆಸಿಞ್ಚಿತ್ವಾ ನಿಬ್ಬಾಪೇನ್ತೋ ವಿಯ ಮಗ್ಗಾನುಕೂಲಪವತ್ತಿವಸೇನ ದುಕ್ಖಪರಿಜಾನನಾದೀನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಕಿಚ್ಚಾನಿ ಅನುಕುಬ್ಬನ್ತಾನಿ ತತೋಪರಂ ದ್ವೇವಾ ತೀಣಿವಾ ಫಲಚಿತ್ತಾನಿ ಪವತ್ತನ್ತಿ। ತತೋಪರಂ ಭವಙ್ಗಪಾತೋ ಹೋತೀತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **ತತೋಪರ**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। ಯಥಾ ಪನ ಪಸಾದಚಕ್ಖುನಾವಾ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುನಾವಾ ಕಿಞ್ಚಿರೂಪಂ ಪಸ್ಸನ್ತಸ್ಸ ತಾನಿ ಚಕ್ಖೂನಿ ತಂ ರೂಪಂ ಪಚ್ಚಕ್ಖಂ ಕತ್ವಾ ಪಚ್ಛಾ ತಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸಪಿ ಪಚ್ಚಕ್ಖತೋ ಪಾತುಭೂತಂ ಕತ್ವಾ ನಿರುಜ್ಝನ್ತಿ। ನ ತಾವ ತೇಸಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿಕ್ಖಣೇ ತಂ ರೂಪಂ ತಸ್ಸ ಅಹಂ ಇದಂನಾಮ ಪಸ್ಸಾಮೀತಿ ಪಾಕಟಂ ಹೋತಿ। ಪಚ್ಛಾ ಪನ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ ವಾರೇಸು ಪವತ್ತಮಾನೇಸುಏವ ತಂರೂಪಂ ತದನುಬನ್ಧಾಚ ನಾನಾಕಾರಾ ತಸ್ಸ ಪಾತುಭೂತಾ ಹೋನ್ತಿ। ಏವಮೇವಂ ಇಧಪಿ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನವಾರೇಸು ಪವತ್ತಮಾನೇಸುಏವ ನಿಬ್ಬಾನಞ್ಚ ತದನುಬನ್ಧಾನಿ ಮಗ್ಗಫಲಾದೀನಿಚ ಪಾತುಭವನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ **ಪುನಭವಙ್ಗಂ।ಲ। ಪವತ್ತನ್ತೀತಿ**। ಇದಾನಿ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನಞಾಣಸ್ಸ ಭೂಮಿಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಮಗ್ಗಂಫಲಞ್ಚನಿಬ್ಬಾನ**ನ್ತಿಆದಿಗಾಥ ಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಪಣ್ಡಿತೋತಿ** ಅರಿಯಾಯ ಪಞ್ಞಾಯ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಫಲಟ್ಠೋ। **ಹೀನೇತಿ** ಪಹೀನೇ। **ಸೇಸೇತಿ** ಅಪಹೀನೇ ಉಪರಿಮಗ್ಗವಜ್ಝೇ। ಇಮಾನಿ ಪನ ದ್ವೇ ಪಹೀನಾವಸಿಟ್ಠಕಿಲೇಸಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನಾನಿ ಕೇಸಞ್ಚಿ ಜೀವಿತಸಮಸೀಸಿಪುಗ್ಗಲಾನಂ ಕಿಲೇಸ ವಿಭಾಗೇಸು ಅಕೋವಿದಾನಞ್ಚ ನಲಬ್ಭನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ **ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖತಿವಾನವಾತಿ**। ಏತ್ಥಚ ವಿಸುದ್ಧಿಮಗ್ಗೇ ತಾವ ಸಬ್ಬಪಠಮಂ ಮಗ್ಗಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನಂ ವುತ್ತಂ। ತತೋ ಫಲಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನಂ। ತತೋ ಪಹೀನಕಿಲೇಸಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನಂ। ತತೋ ಅವಸಿಟ್ಠಕಿಲೇಸಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನಂ। ಅವಸಾನೇ ನಿಬ್ಬಾನಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನಂ ವುತ್ತಂ। ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಮಗ್ಗಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಪನ ಸಬ್ಬಪಠಮಂ ಕಿಲೇಸಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನಂ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ। ವುತ್ತಞ್ಹಿ ತತ್ಥ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನೇಸು ಪಠಮಂ ಕಿಲೇಸಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನಂ ಹೋತಿ। ತತೋ ಮಗ್ಗಫಲನಿಬ್ಬಾನಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನಾನೀತಿ। ತಂ ಪನ ಪಾಳಿಯಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ ಞಾಣಸ್ಸ ನಿದ್ದೇಸತೋ ಪುಬ್ಬೇ ಪಠಮಂ ಛಿನ್ನಮನುಪಸ್ಸನೇ ಪಞ್ಞಾವಿಮುತ್ತಿ ಞಾಣನ್ತಿ ಏವಂ ವಿಸುಂ ವಿಮುತ್ತಿಞಾಣಸ್ಸ ಆಗತತ್ತಾ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಛಿನ್ನನ್ತಿ ತೇನ ತೇನ ಮಗ್ಗೇನ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ನಂ ಕಿಲೇಸಜಾತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಪಾಳಿ ಅನು ಸಾರೇನ ವುಚ್ಚಮಾನೇ ಪನ ಪಠಮಂ ಪಹೀನಂ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನಂ। ತತೋ ಪಚ್ಚೇಕಂ ಮಗ್ಗಙ್ಗಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾದೀನಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನಂ। ತತೋ ತೇಸಂ ಆರಮ್ಮಣಭೂತಸ್ಸ ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನಂ। ತತೋ ಫಲಧಮ್ಮಾನಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನಂ। ತತೋ ತೇಸಂ ಆರಮ್ಮಣಭೂತಸ್ಸ ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನನ್ತಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಹೋತಿ। ಪಾಳಿಯಞ್ಹಿ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನಞಾಣನಿದ್ದೇಸೇ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಮಗ್ಗವಾರೇಪಿ ಫಲವಾರೇಪಿ ದ್ವಿಕ್ಖತ್ತುಂ ಆಗತನ್ತಿ। ಇತಿ ನಿಬ್ಬಾನಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನಂ ನಾಮ ಇತರೇಸಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನಾನಂ ಆದಿಮ್ಹಿವಾ ಮಜ್ಝೇ ಅನ್ತರನ್ತರಾವಾ ಅವಸಾನೇವಾ ಯತ್ಥಕತ್ಥಚಿ ಪವತ್ತತೀತಿ ಸಿದ್ಧಂ ಹೋತಿ। ತಥಾ ಕಿಲೇಸಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನಂಪಿ ಮಗ್ಗಫಲಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನಾನಂ ಆದಿಮ್ಹಿವಾ ಪಚ್ಛಾವಾತಿ। ಏವಞ್ಹಿ ಸತಿ ಮಗ್ಗಂ ಫಲಞ್ಚ ನಿಬ್ಬಾನನ್ತಿ ಅಯಂ ಗಾಥಾಪಿ ಅವಿರುದ್ಧಾ ಹೋತೀತಿ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ಅಧಿಮಾನನಿದ್ದೇಸಟ್ಠಕಥಾಸು ಸೋ ಹಿ

ಮಗ್ಗಫಲನಿಬ್ಬಾನ ಪಹೀನ ಕಿಲೇಸಾ ವಸಿಟ್ಠಕಿಲೇಸ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನೇನ ಸಞ್ಜಾತಸೋಮನಸ್ಸೋ ಅರಿಯಗುಣಪಟಿವೇಧೇ ನಿಕ್ಕಙ್ಖೋತಿ ವುತ್ತಂ। ಏತ್ಥಚ ಸೋತಾಪನ್ನಸ್ಸ ಪಞ್ಚ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ತಥಾ ಸಕದಾಗಾಮಿಸ್ಸ ಪಞ್ಚ। ಅನಾಗಾಮಿಸ್ಸ ಪಞ್ಚ। ಅರಹತೋ ಪನ ಅವಸಿಟ್ಠಕಿಲೇಸೋನಾಮ ನತ್ಥೀತಿ ಚತ್ತಾರೀತಿ ಏಕೂನವೀಸತಿ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನಾನಿ ಹೋನ್ತೀತಿ। ಇದಞ್ಚ ಪರಿಪುಣ್ಣ ವಸೇನ ಲಬ್ಭಮಾನಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ಅಪರಿಪುಣ್ಣಂಪಿ ಪನ ಹೋತಿಯೇವ। ತಥಾ ಹಿ ಚೂಳದುಕ್ಖಕ್ಖನ್ಧಸುತ್ತಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಸಾ ಪನ ನ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಪರಿಪುಣ್ಣಾ ಹೋತಿ। ಏಕೋ ಹಿ ಪಹೀನಕಿಲೇಸಮೇವ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖತಿ। ಏಕೋ ಅವಸಿಟ್ಠಕಿಲೇಸಮೇವ। ಏಕೋ ಮಗ್ಗಮೇವ। ಏಕೋ ಫಲಮೇವ। ಏಕೋನಿಬ್ಬಾನಮೇವ। ಇಮಾಸು ಪನ ಪಞ್ಚಸುಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನಾಸು ಏಕಂವಾದ್ವೇವಾ ನೋ ಲದ್ಧುಂ ನವಟ್ಟತೀತಿ ವುತ್ತಂ। ಏವಂ ಛಬ್ಬಿಸುದ್ಧಿಕಮೇನ ಭಾವೇತಬ್ಬೋ ಚತುಬ್ಬಿಧೋ ಮಗ್ಗೋ ಞಾಣದಸ್ಸನವಿಸುದ್ಧಿನಾಮ ವುಚ್ಚತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ಮಗ್ಗಸದ್ದೇನ ಚೇತ್ಥ ಚತುಬ್ಬಿಧಂ ಮಗ್ಗಞಾಣಂ ತದನುಕೂಲಪವತ್ತಿವಸೇನ ಫಲಞಾಣಞ್ಚ ಗಹಿತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **ಏತ್ಥಾತಿ** ವಿಪಸ್ಸನಾಕಮ್ಮಟ್ಠಾನೇ। **ತತ್ಥಾತಿ** ತೇಸು ಅನುಪಸ್ಸನಾ ಮಗ್ಗಫಲೇಸು। ಅಭಿನಿವಿಸನಂ ಅಭಿನಿವೇಸೋ। ಹೇಟ್ಠಾ ಸಿಲಾಪಥವಿಯಂ ನಿಖಾತಸಿನೇರುಪಾದಸ್ಸ ವಿಯ ಅಜ್ಝತ್ತಖನ್ಧೇಸು ದಳ್ಹಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಪವತ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅತ್ತಾ ಇತಿ ಅಭಿನಿವೇಸೋ ಅತ್ತಾಭಿನಿವೇಸೋ। ತಂ **ಅತ್ತಾಭಿನಿವೇಸಂ। ಮುಞ್ಚನ್ತೀತಿ** ಅಜ್ಝತ್ತಧಮ್ಮಾನಂ ಕೇವಲಂ ಪಚ್ಚಯಾಯತ್ತ ವುತ್ತಿತಾಯ ಖಣಭಙ್ಗಸ್ಸಚ ಅದಿಟ್ಠತ್ತಾ ಸೋ ಅಭಿನಿವೇಸೋ ಪವತ್ತತಿ। ತಸ್ಮಾ ತಂ ದ್ವಯಂ ಸುದಿಟ್ಠಂ ಕತ್ವಾ ರೂಪಂ ಅನತ್ತಾ ವೇದನಾ ಅನತ್ತಾತಿಆದಿನಾ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಸಮನುಪಸ್ಸನಾವಸೇನ ತಂ ಅಭಿನಿವೇಸಂ ವಿಮೋಚಯಮಾನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖಂ ಹೋತಿ,** ಸುಞ್ಞತವಿಮೋಕ್ಖ ಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಫಲಸ್ಸಚ ಪವೇಸನದ್ವಾರಭೂತತ್ತಾ, **ವಿಪಲ್ಲಾಸ ನಿಮಿತ್ತನ್ತಿ** ವಿಪರೀತವಸೇನ ಆಸನಂ ಉಪಗಮನಂ ಪವತ್ತನಂವಾ ವಿಪಲ್ಲಾಸೋ। ಅನಿಚ್ಚೇ ನಿಚ್ಚನ್ತಿ ಉಪಗಮನಂ ಪವತ್ತನಂವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸೋ ಏವ ಕಿಲೇ ಸುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಆಸನ್ನಕಾರಣತ್ತಾ ನಿಮಿತ್ತನ್ತಿ ವಿಪಲ್ಲಾಸನಿಮಿತ್ತಂ। **ಮುಞ್ಚನ್ತೀತಿ** ಅಜ್ಝತ್ತಧಮ್ಮಾನಂ ಖಣಭಙ್ಗಸ್ಸ ಅದಿಟ್ಠತ್ತಾ ತಂನಿಮಿತ್ತಂ ಹೋತೀತಿ ತೇಸಂ ಖಣಭಙ್ಗಂ ಸುದಿಟ್ಠಂ ಕತ್ವಾ ರೂಪಂ ಅನಿಚ್ಚಂ ವೇದನಾ ಅನಿಚ್ಚಾತಿಆದಿನಾ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಸಮನುಪಸ್ಸನಾವಸೇನ ತಂನಿಮಿತ್ತಂ ವಿಮೋಚಯಮಾನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ತಣ್ಹಾಪಣಿಧಿನ್ತಿ** ತಣ್ಹಾಏವ ಅಭಿಸಙ್ಗವಸೇನ ಆರಮ್ಮಣೇ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಪಣಿದಹನತೋ ದಳ್ಹಂ ಥಪನತೋ ಪಣಿಧೀತಿ ತಣ್ಹಾಪಣಿಧಿ। ತಂತಣ್ಹಾ ಪಣಿಧಿಂ। **ಮುಞ್ಚನ್ತೀತಿ** ಅಜ್ಝತ್ತಧಮ್ಮಾನಂ ಮಹಾಆದೀನವರಾಸಿಭಾವಸ್ಸ ಅದಿಟ್ಠತ್ತಾ ಸೋಪಣಿಧಿ ಹೋತೀತಿ ತೇಸಂ ಮಹಾಆದೀನವರಾಸಿಭಾವಂ ಸುದಿಟ್ಠಂ ಕತ್ವಾ ರೂಪಂದುಕ್ಖಂ ವೇದನಾದುಕ್ಖಾತಿಆದಿನಾ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಸಮನುಪಸ್ಸನಾವಸೇನ ತಂಪಣಿಧಿಂ ವಿಮೋಚಯಮಾನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ತಸ್ಮಾತಿ** ಯಸ್ಮಾ ಏತಾ ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖಭೂತಾ ತಿಸ್ಸೋ ಅನುಪಸ್ಸನಾ ಏವಂ ವಿಸೇಸ ನಾಮಿಕಾ ಹೋನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ। ಯಸ್ಮಾ ಸಙ್ಖಾರೇಸು ಸುಞ್ಞತದಸ್ಸನವಸೇನ ಅತ್ಥಸಿದ್ಧಿನಾಮ ಕೇವಲಂ ಅತ್ತಾಕಿನಿವೇಸಭೂತಸ್ಸ ದಿಟ್ಠಿಗಾಹಸ್ಸ ಪಟಿಪಕ್ಖಭೂತಸ್ಸ ಞಾಣಸ್ಸೇವ ಆನುಭಾವೋ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ತಥಾ ಸಮನುಪಸ್ಸಿತ್ವಾ ವಿಮುಞ್ಚನ್ತಸ್ಸ ವಿಪಸ್ಸನಾಪಿ ಮಗ್ಗೋಪಿ ಸಹಜಾತಞಾಣ ಕಿಚ್ಚೇನ ನಾಮಂ ಲಭತೀತಿ ವುತ್ತಂ **ಯದಿವುಟ್ಠಾನ**।ಲ। **ಸುಞ್ಞತೋವಿಮೋಕ್ಖೋ ನಾಮಹೋತಿಮಗ್ಗೋ**ತಿ। ಅನಿಚ್ಚದಸ್ಸನವಸೇನ ಅತ್ಥಸಿದ್ಧಿನಾಮ ನಿಮಿತ್ತಾತಿ ನಿವೇಸಭೂತಸ್ಸ ಮಾನಗಾಹಸ್ಸ ಪಟಿಪಕ್ಖಭೂತಾಯ ಸದ್ಧಾಯಪಿ ಆನುಭಾವೋ। ತಸ್ಮಾ ತಥಾ ಸಮನುಪಸ್ಸಿತ್ವಾ ವಿಮುಚ್ಚನ್ತಸ್ಸ ವಿಪಸ್ಸನಾಪಿ ಮಗ್ಗೋಪಿ ಸಹಜಾತಸದ್ಧಾ ಕಿಚ್ಚೇನ ನಾಮಂ ಲಭತೀತಿ ವುತ್ತಂ **ಯದಿಅನಿಚ್ಚತೋ।ಲ। ಅನಿಮಿತ್ತೋ ವಿಮೋಕ್ಖೋನಾಮಾ**ತಿ। ದುಕ್ಖದಸ್ಸನವಸೇನ ಅತ್ಥಸಿದ್ಧಿನಾಮ ಪಣಿಧಿಸಙ್ಖಾತ ತಣ್ಹಾಗಾಹಪಟಿಪಕ್ಖಭೂತಸ್ಸ ಸಮಾಧಿಸ್ಸಪಿ ಆನುಭಾವೋ। ತಸ್ಮಾ ತಥಾ ಸಮನುಪಸ್ಸಿತ್ವಾ ವಿಮುಚ್ಚನ್ತಸ್ಸ ವಿಪಸ್ಸನಾಪಿ ಮಗ್ಗೋಪಿ ಸಹಜಾತಸಮಾಧಿಕಿಚ್ಚೇನ ನಾಮಂ ಲಭತೀತಿ ವುತ್ತಂ। **ಯದಿ ದುಕ್ಖತೋ। ಲ। ಅಪ್ಪಣಿಹಿತೋ ವಿಮೋಕ್ಖೋನಾಮಾ**ತಿ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಮಗ್ಗೇ ಅನಿಚ್ಚತೋ ಮನಸಿಕರೋತೋ ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಅಧಿಮತ್ತಂ ಹೋತಿ। ದುಕ್ಖತೋ ಮನಸಿಕರೋತೋ ಸಮಾಧಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಅಧಿಮತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಅನತ್ತತೋ ಮನಸಿಕರೋತೋ ಪಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಅಧಿಮತ್ತಂ ಹೋತೀತಿ। ಮಗ್ಗೇ ಪನ ತಿಣ್ಣಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಕಿಚ್ಚವಿಸೇಸೋನಾಮ ವಿಪಸ್ಸನಾಗಮನವಸೇನೇವ ಸಿದ್ಧೋತಿ ವುತ್ತಂ **ಮಗ್ಗೋ। ಲ। ನಾಮಾನಿ ಲಭತೀ**ತಿ। ತತ್ಥ ಸುಞ್ಞತವಿಮೋಕ್ಖೇನ ವಿಮುತ್ತೋ ಅರಿಯಸಾವಕೋ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಧಮ್ಮಾನುಸಾರೀನಾಮ ಹೋತಿ। ಮಜ್ಝೇ ಛಸು ಮಗ್ಗಫಲಕ್ಖಣೇಸು ದಿಟ್ಠಿಪ್ಪತ್ತೋ ನಾಮ। ಅರಹತ್ತಫಲಕ್ಖಣೇ ಪಞ್ಞಾವಿಮುತ್ತೋನಾಮ। ಅನಿಮಿತ್ತವಿಮೋಕ್ಖೇನ ವಿಮುತ್ತೋ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಸದ್ಧಾನುಸಾರೀನಾಮ। ಉಪರಿ ಸತ್ತಸು ಠಾನೇಸು ಸದ್ಧಾವಿಮುತ್ತೋನಾಮ। ಅಪಣಿಹಿತವಿಮೋಕ್ಖೇನ ವಿಮುತ್ತೋ ಪನ ಅಟ್ಠಸುಪಿ ಠಾನೇಸು ಕಾಯಸಕ್ಖಿನಾಮ। ಸೋಯೇವ ಅರೂಪಜ್ಝಾನಂ ಪಾದಕಂ ಕತ್ವಾ

ವಿಮುತ್ತೋ ಅರಹತ್ತಫಲೇ ಠಿತೋ ಉಭತೋಭಾಗವಿಮುತ್ತೋ ನಾಮಾತಿ ಏತ್ತಾವತಾ ಯಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತಂ ವಿಪಸ್ಸನಾಪರಿಪಾಕಮಾಗಮ್ಮಾತಿ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾಭಾವಂ ಪತ್ವಾ ತಿವಿಧವಿಮೋಕ್ಖಮುಖಭಾವಪ್ಪತ್ತಿಯಾಚೇವ ಸತ್ತಅರಿಯಪುಗ್ಗಲವಿಭಾಗಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಭಾವಪ್ಪತ್ತಿಯಾಚ ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣಸ್ಸ ಪರಿಪಾಕಂ ಆಗಮ್ಮ ಪಟಿಚ್ಚಾತಿ। ತಂ ಸರೂಪತೋ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಂ ಹೋತೀತಿ। ಮಗ್ಗವೀಥಿಯಂ ಫಲಞ್ಚ ಮಗ್ಗಾಗಮನ ವಸೇನ ತಥಾ ತೀಣಿ ನಾಮಾನಿ ಲಭತೀತಿ ಯೋಜನಾ। **ಯಥಾವುತ್ತನಯೇನ ವಿಪಸ್ಸನ್ತಾನ**ನ್ತಿ ಯದಿ ಅನತ್ತತೋ ವಿಪಸ್ಸತೀತಿಆದಿನಾ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರನಯೇನ ವಿಪಸ್ಸನ್ತಾನಂ ಚತುನ್ನಂ ಫಲಟ್ಠಾನಂ ಪುಗ್ಗಲಾನಂ। **ಯಥಾಸಕಂಫಲ**ನ್ತಿ ಸೋತಾಪನ್ನಸ್ಸ ಸೋತಾಪತ್ತಿಫಲಂ। ಸಕದಾಗಾಮಿಸ್ಸ ಸಕದಾಗಾಮಿಫಲನ್ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಅತ್ತನೋ ಅತ್ತನೋ ಸನ್ತಕಭೂತಂ ಯಂ ಯಂ ಫಲಂ ವಿಪಸ್ಸನಾಗಮನ ವಸೇನೇವ ಸುಞ್ಞತಾದಿವಿಮೋಕ್ಖೋತಿಚ ವುಚ್ಚತಿ। ನಮಗ್ಗಾಗಮನವಸೇನಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಏತ್ಥಚ ವಿಪಸ್ಸನಾಗಮನ ವಸೇನ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಅನಿಮಿತ್ತ ನಾಮಲಾಭೋನಾಮ ಸುತ್ತನ್ತಿಕಪರಿಯಾಯೇನ ವುತ್ತೋ। ಅಭಿಧಮ್ಮೇ ಪನ ಅನಿಮಿತ್ತೋ ನಾಮಮಗ್ಗೋ ನಆಗತೋ। ನಹಿ ಸೋ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯತೋ ಅನಿಮಿತ್ತೋನಾಮ ಹೋತಿ। ಹೀನಪಣೀತಾದಿವಸೇನ ವಿಭಾಗಾರಹಸ್ಸ ಸಙ್ಖಾರನಿಮಿತ್ತಸ್ಸ ಸಬ್ಭಾವತೋ। ತೇನೇವ ಹಿಸ್ಸ ದುಕ್ಖಪಟಿಪದಾ ದನ್ಧಾ ಭಿಞ್ಞಾದಿವಸೇನವಾ ಪಾರಮಿಧಮ್ಮಾನಂ ಪರಿತ್ತಮಹನ್ತಾದಿವಸೇನವಾ ಹೀನ ಪಣೀತ ಪಣೀತತರ ಪಣೀತತಮ ವಿಭಾಗೋ ಸನ್ದಿಸ್ಸತೀತಿ। ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಪನ ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾ ಸಙ್ಖಾರೇಸು ನಿಚ್ಚನಿಮಿತ್ತಂ ವಿಧಮನವಸೇನ ಪವತ್ತತ್ತಾ ಅನಿಮಿತ್ತಾನುಪಸ್ಸನಾನಾಮ ಸಮಾನಾಪಿ ಸಯಂ ಸಙ್ಖಾರನಿಮಿತ್ತೇ ಪರಿಯಾಪನ್ನತ್ತಾ ಏಕನ್ತೇನ ಅತ್ತನೋನಾಮಂ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ದಾತುಂ ನಸಕ್ಕೋತಿ। ತಸ್ಮಾ ಮಗ್ಗೋ ಅಭಿಧಮ್ಮ ಪರಿಯಾಯೇನ ಅನಿಮಿತ್ತನಾಮಂ ನಲಭತೀತಿ ವುತ್ತಂ। ಸುತ್ತನ್ತಿಕಪರಿಯಾಯೇನ ಪನ ಯಥಾ ಪಥವಿಕಸಿಣಾರಮ್ಮಣಂ ಝಾನಂ ಪಥವಿಕಸಿಣನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಏವಂ ಸುಞ್ಞತಾದಿನಾಮಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಪವತ್ತಾನಿ ಮಗ್ಗಫಲಾನಿಪಿ ಆರಮ್ಮಣವಸೇನಪಿ ಸುಞ್ಞತಾದಿನಾಮಂ ಲಭನ್ತಿ। ಆರಮ್ಮಣಕರಣವಸೇನ ಪನ ಸಮ್ಪಯೋಗವಸೇನವಾ ಪಲಿಬೋಧಕರಾಚ ನಿಮಿತ್ತಕರಾಚ ಪಣಿಧಿಕರಾಚ ರಾಗಾದಯೋ ಕಿಲೇಸಧಮ್ಮಾ ತೇಸು ನತ್ಥಿ। ತಸ್ಮಾ ತಾನಿ ಅಞ್ಞಂ ಆಗಮನಂವಾ ಆರಮ್ಮಣಂವಾ ಅನಪೇಕ್ಖಿತ್ವಾ ಅತ್ತನೋ ಸಭಾವೇನಪಿ ಸುಞ್ಞತಾದಿನಾಮಂ ಲಭನ್ತೀತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **ಆರಮ್ಮಣವಸೇನಾ**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಸರಸವಸೇನಾ**ತಿ ಅತ್ತನೋ ಸಭಾವೇನ। **ನಾಮತ್ತಯ**ನ್ತಿ ಸುಞ್ಞತಾದಿ ನಾಮತ್ತಿಕಂ। **ಸಬ್ಬತ್ಥಾ**ತಿ ಸಬ್ಬಾಸು ಮಗ್ಗವೀಥಿ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿವೀಥೀಸು। **ಸಬ್ಬೇಸಂಪೀ**ತಿ ಸಬ್ಬೇಸಂಪಿ ಮಗ್ಗಫಲಾನಂ। **ಸಮಮೇವಾ**ತಿ ಸಮಾನಮೇವ। ಸದಿಸಮೇವ। **ಏತ್ಥಪನಾ**ತಿ ಏತೇಸು ಪನ ಯಥಾವುತ್ತೇಸು ಮಗ್ಗಫಲೇಸು। ಯಸ್ಮಾ ಸಬ್ಬಾದಿಟ್ಠಿಯೋಚ ಸೋಳಸವಿಧಾ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಚ ಅತ್ತದಿಟ್ಠಿಮೂಲಿಕಾ ಏವ ಹೋನ್ತಿ। ಅತ್ತದಿಟ್ಠಿಯಾ ನಿರುದ್ಧಾಯ ನಿರುಜ್ಝನ್ತಿ ಸಬ್ಬಾನಿಚ ಅಪಾಯಗಾಮಿ ಕಮ್ಮಾನಿನಾಮ ಅತ್ತದಿಟ್ಠಿಯಾ ಸತಿಯಾಏವ ವಿಪಚ್ಚನ್ತಿ। ಅಸತಿಯಾ ನ ವಿಪಚ್ಚನ್ತಿ। ದಿಟ್ಠಸಚ್ಚಾನಞ್ಚ ಸಾ ದಿಟ್ಠಿ ಸಬ್ಬಸೋ ಪಹೀನಾ ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಾ **ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಂ।ಲ। ಪಹೀನಾಪಾಯ ಗಮನೋ**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಅಪಾಯಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ ಏತೇಹೀತಿ ಅಪಾಯಗಮನಾನಿ। ದಿಟ್ಠಿವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾ ಅಕುಸಲಧಮ್ಮಾಚೇವ ಪುಬ್ಬೇಕತದುಚ್ಚರಿತಕಮ್ಮಾನಿಚ। ಪಹೀನಾನಿ ಅಪಾಯಗಮನಾನಿ ಏತಸ್ಸಾತಿ ಪಹೀನಾಪಾಯಗಮನೋ। ಪಟಿವಿದ್ಧಚತುಸಚ್ಚಾನಂ ಪಹೀನಅತ್ತದಿಟ್ಠೀನಂ ಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯಧಮ್ಮಾ ಏಕನ್ತೇನ ಉಪರೂಪರಿ ವಡ್ಢನಪಕ್ಖೇ ಠಿತಾ ಹೋನ್ತಿ। ಕಿಲೇಸಧಮ್ಮಾ ಪನ ಹಾಯನಪಕ್ಖೇ। ತಸ್ಮಾ ತೇ ಅನುಕ್ಕಮೇನ ಪರಿಹಾಯಿತ್ವಾ ಗಚ್ಛನ್ತಾ ಉಪರಿಮ ಕೋಟಿಯಾ ಸತ್ತಹಿ ಭವೇಹಿ ಸಬ್ಬಸೋ ಪರಿಕ್ಖಯಂ ಗಚ್ಛನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ **ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಪರಮೋಸೋತಾಪನ್ನೋನಾಮ ಹೋತೀ**ತಿ, ತತ್ಥ ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಸದ್ದೇನ ಸತ್ತಪಟಿಸನ್ಧಿಗಹಣವಾರಾ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ಪರಮೋತಿ ಉಕ್ಕಂಸಪರಿಚ್ಛೇದೋ। ಇತಿ ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಂ ಪರಮೋ ಏತಸ್ಸಾತಿ। ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಪರಮೋ। ಸೋ ಪನ ದೇವೇಸು ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತು ಪರಮೋ, ಮನುಸ್ಸೇಸು ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತು ಪರಮೋ, ಉಭಯತ್ಥ ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತು ಪರಮೋತಿ ತಿವಿಧೋ ಹೋತಿ। ಯಥಾಹ -

ಕತಮೋಚ ಪುಗ್ಗಲೋ ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಪರಮೋ ಇಧೇಕಚ್ಚೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ತಿಣ್ಣಂ ಸಂಯೋಜನಾನಂ ಪರಿಕ್ಖಯಾ ಸೋತಾಪನ್ನೋ ಹೋತಿ, ಅವಿನಿಪಾತಧಮ್ಮೋ ನಿಯತೋ, ಸಮ್ಬೋಧಿಪರಾಯನೋ, ಸೋ ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಂ ದೇವೇಚ ಮನುಸ್ಸೇಚ ಸನ್ಧಾವಿತ್ವಾ ಸಂಸರಿತ್ವಾ ದುಕ್ಖಸ್ಸನ್ತಂ ಕರೋತಿ। ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ಪುಗ್ಗಲೋ ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತು ಪರಮೋತಿ।

ಏತ್ಥ ಹಿ ಚ ಸದ್ದೋ ಅನಿಯಮತ್ಥೋ। ಏತೇನ ಯೋಚ ದೇವೇಏವ ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಂ ಸಂಸರತಿ। ಯೋಚ ಮನುಸ್ಸೇಏವ ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಂ ಸಂಸರತಿ। ಯೋಚ ದೇವೇಚ ಮನುಸ್ಸೇಚ ಮಿಸ್ಸಕಭವ ವಸೇನ ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಂ ಸಂಸರತಿ। ತಿವಿಧೋ ಪೇಸೋ ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತು ಪರಮೋನಾಮಾತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಪನ ಮಿಸ್ಸಕಭವ ವಸೇನಸ್ಸ ಅತ್ಥೋ ವುತ್ತೋ। ಏತ್ಥಚ ಯಸ್ಮಾ ಮಹಗ್ಗತಜ್ಝಾನಸ್ಸಚ ಉಪರಿಮಗ್ಗ ವಿಪಸ್ಸನಾ ಯಚ ಆನುಭಾವಂ ಅನಪೇಕ್ಖಿತ್ವಾ ಕೇವಲಂ ಇಮಸ್ಸ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಆನುಭಾವಗತಿಯಾ ಏವ ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಪರಮೋನಾಮ ವುತ್ತೋ। ಸೋಚ ಪಾಳಿಯಂ ಕತಮೇಸಂ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಇಧ ನಿಟ್ಠಾ। ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಪರಮಸ್ಸ ಕೋಲಂ ಕೋಲಸ್ಸ ಏಕಬೀಜಿಸ್ಸ ಸಕದಾಗಾಮಿಸ್ಸ ಯೋಚ ದಿಟ್ಠೇವಧಮ್ಮೇ ಅರಹಾತಿ ವುತ್ತತ್ತಾ ಕಾಮಭವೇಏವ ಝಾನರಹಿತೋ ಸುಕ್ಖವಿಪಸ್ಸಕೋವಾ ಪರಿಹೀನಜ್ಝಾನೋವಾ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ತೇನೇವಚ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಮಗ್ಗಟ್ಠ ಕಥಾಯಂ ತಯೋಪಿ ಇಮೇ ಸೋತಾಪನ್ನಾ ಕಾಮಭವವಸೇನ ವುತ್ತಾ। ರೂಪಾರೂಪಭವೇ ಪನ ಬಹುಕಾಪಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯೋ ಗಣ್ಹನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ। ಅಙ್ಗುತ್ತರಟ್ಠಕಥಾಯಞ್ಚ ಅಟ್ಠಮಂ ಭವನ್ತಿ ಕಾಮಭವೇ ಅಟ್ಠಮಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಸ್ಮಾ ಯೇ ಕಾಮಭವೇಯೇವ ಸತ್ತವಾರತೋ ಓರಂವಾ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮೇ ಯೇವವಾ ಉಪರಿಮಗ್ಗಂ ಗಣ್ಹನ್ತಿ। ತೇಸಂ ತಥಾರೂಪೋ ಪವತ್ತಿವಿಸೇಸೋ ಉಪರಿ ಮಗ್ಗವಿಪಸ್ಸನಾಬಲೇನ ಸಿದ್ಧೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ತಥಾ ಹಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಸು ಉಪರಿ ತಿಣ್ಣಂ ಮಗ್ಗಾನಂ ವಿಪಸ್ಸನಾ ನಿಯಾಮೇತೀತಿ ವುತ್ತಂ। ಯೇ ಪನ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮೇವಾ ಸಕ್ಕಅನಾಥಪಿಣ್ಡಿಕವಿಸಾಖಾದಯೋ ವಿಯ ಸತ್ತಸು ಭವೇಸು ಯತ್ಥಕತ್ಥಚಿ ಭವೇವಾ ಝಾನಂ ಉಪ್ಪಾದೇತ್ವಾ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ। ಯೇಚ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕೇಯೇವ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಂ ಲಭಿತ್ವಾ ತತ್ಥೇವ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯನ್ತಿ। ತೇಸಂ ತಥಾರೂಪೋ ಪವತ್ತಿ ವಿಸೇಸೋ ಮಹಗ್ಗತಜ್ಝಾನಬಲೇನ ಸಿದ್ಧೋತಿ। ಯಸ್ಮಾಚ ಪಾಳಿಯಂ ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಂ ದೇವೇಚಾತಿ ಏತೇನ ಕಾಮಭವೇ ಸತ್ತ ಓಪಪಾತಿಕ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯೋ ದಸ್ಸೇತಿ। ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಂ ಮನುಸ್ಸೇಚಾತಿ ಏತೇನ ಸತ್ತ ಗಬ್ಭಸೇಯ್ಯಕಪಟಿಸನ್ಧಿಯೋ ದಸ್ಸೇತೀತಿ ಉಭಯೇನ ಚುದ್ದಸ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯೋ ದಸ್ಸಿತಾ ಹೋನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ತೇನ ಪರಿಯಾಯೇನ ಲಬ್ಭಮಾನೇ ಚುದ್ದಸಭವೇ ಸನ್ಧಾಯ ಸಕ್ಕಪಞ್ಹಸುತ್ತೇ -

ಇತೋ ಸತ್ತ ತತೋ ಸತ್ತ, ಸಂಸರಾನಿ ಚತುದ್ದಸಾತಿ ವುತ್ತಂ। ತಥಾ ಅಙ್ಗುತ್ತರೇಚ ತಿಕನಿಪಾತೇ ಸಚೇ ಉದಾಯಿ ಆನನ್ದೋ ಅವಿತರಾಗೋ ಕಾಲಂ ಕರೇಯ್ಯ, ತೇನ ಚಿತ್ತಪಸಾದೇನ ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಂ ದೇವೇಸು ದೇವರಜ್ಜಂ ಕರೇಯ್ಯ। ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಂ ಇಮಸ್ಮಿಂಯೇವ ಜಮ್ಬುದೀಪೇ ಮಹಾರಜ್ಜಂ ಕರೇಯ್ಯ। ಅಪಿಚ ಉದಾಯಿ ಆನನ್ದೋ ದಿಟ್ಠೇವಧಮ್ಮೇ ಪರಿನಿಬ್ಬಾ ಯಿಸ್ಸತೀತಿ ವುತ್ತಂ। ಕೇಚಿ ಪನ ಇಮೇಹಿ ಸುತ್ತಪದೇಹಿ ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತು ಪರಮಸ್ಸ ಸೋತಾಪನ್ನಸ್ಸ ಕಾಮಭವೇ ಚುದ್ದಸ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯೋ ಇಚ್ಛನ್ತಿ। ಮಹಾವಗ್ಗಸಂಯುತ್ತಟೀಕಾಯಞ್ಚ ಕೇಚಿ ಪನ ಕಾಮಭವೇ ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಂಏವ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ನ ತತೋ ಉದ್ಧನ್ತಿ ವದನ್ತಿ। ತಂ ವೀಮಂಸಿತಬ್ಬನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ವಿಭಙ್ಗೇ ಪನ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಅಟ್ಠಾನಸುತ್ತೇಸುಚ ಅಟ್ಠಾನಮೇತಂ ಅನವಕಾಸೋ ಯಂ ದಿಟ್ಠಿಸಮ್ಪನ್ನೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಅಟ್ಠಮಂ ಭವಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇಯ್ಯ, ನೇತಂ ಠಾನಂ ವಿಜ್ಜತೀತಿಚ, ಅಙ್ಗುತ್ತರೇ ಛಕ್ಕನಿಪಾತೇ ಅಭಬ್ಬೋ ದಿಟ್ಠಿಸಮ್ಪನ್ನೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಅಟ್ಠಮಂ ಭವಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತುನ್ತಿ ಚ, ಮಹಾನಿದ್ದೇಸೇ ಅಜಿತಪಞ್ಹೇ ಸೋಹಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಞಾಣೇನ ಅಭಿಸಙ್ಖಾರವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ, ನಿರೋಧೇನ ಸತ್ತಭವೇ ಥಪೇತ್ವಾ ಅನಮ ತಗ್ಗೇಸಂಸಾರೇ ಯೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯುಂ ನಾಮಞ್ಚ ರೂಪಞ್ಚ, ಏತ್ಥೇತೇ ನಿರುಜ್ಝನ್ತಿ। ವೂಪಸಮನ್ತಿ। ಅತ್ಥಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ। ಪಟಿಪಸ್ಸಮ್ಭನ್ತೀತಿಚ, ಏವಂ ದಳ್ಹಂ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತತ್ತಾ ಯಥಾವುತ್ತನಯೇನೇವ ತೇಸಂ ಸುತ್ತಪದಾನಂ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋತಿ। **ರಾಗದೋಸಮೋಹಾನ**ನ್ತಿ ಕಾಮರಾಗಸ್ಸ ದೋಸಸ್ಸ ತದೇಕಟ್ಠಮೋಹಸ್ಸಚ। **ತನುಕರತ್ತಾ**ತಿ ಯಥಾ ಸೋತಾಪನ್ನಸನ್ತಾನೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಾ ಧಮ್ಮಿಕೇಸು ಕಾಮವತ್ಥೂಸು ಬಲವನ್ತಾ ಹುತ್ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ಯತೋ ತೇಸಂ ಮೇಥುನವತ್ಥುಸಮಾಯೋಗೋಪಿ ಪವತ್ತತಿ, ತಥಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತುಂ ಅಸಮತ್ಥೇ ಕತ್ವಾ ಸಂಲಿಖನವಸೇನ ತನುಕರಣತೋ। ಅಧಿಚ್ಚುಪ್ಪತ್ತಿವಸೇನಚ ಪರಿಯುಟ್ಠಾನಮನ್ದತಾವಸೇನಚ ತನುಕಭಾವಂ ಸಾಧನತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ತತ್ಥ ಅಧಿಚ್ಚುಪ್ಪತ್ತಿವಸೇನಾತಿ ಕದಾಚಿ ಚಿರೇನ ಉಪ್ಪತ್ತಿವಸೇನ। **ಪರಿಯುಟ್ಠಾನಮನ್ದತಾಯಾ**ತಿ ಚಿರೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಾನಂಪಿ ಮನ್ದತರಂ ಪರಿಯುಟ್ಠಾನವಸೇನ। ಮಹಾಸಿವತ್ಥೇರೇನ ಪನ ತೇಸಂಪಿ ಮೇಥುನವತ್ಥು ಸಮಾಯೋಗೋ ಇಚ್ಛಿತೋ। ಸೋ ಮಹಾಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತೋ। ಯಞ್ಚ ಛಕ್ಕನಿಪಾತೇ ಮಿಗಾಸಾಲವತ್ಥುಮ್ಹಿ ಅಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿನೋಪಿ ಇಸಿದತ್ತಸ್ಸ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸ್ಸ ಸಕದಾಗಾಮಿತ್ತಂ ಭಗವತಾ ಬ್ಯಾಕತಂ, ತಂಪಿ ತಸ್ಸ ಆಸನ್ನಮರಣಕಾಲೇ ಅಧಿಗಮವಸೇನ ಬ್ಯಾಕತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಸಕಿಂದೇವ ಇಮಂ ಲೋಕಂ ಆಗನ್ತ್ವಾ ಆಗಮನತೋ ಸಕದಾಗಾಮೀನಾಮ ಹೋತೀತಿ ಯೋಜನಾ। ಯಮೇತ್ಥ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ತಂ ಹೇಟ್ಠಾ ಪಥಮಪರಿಚ್ಛೇದೇ ವುತ್ತಮೇವ।

ಅರಹತ್ತಂಭಾವೇತ್ವಾತಿ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗಂ ಭಾವೇತ್ವಾ.ಖೀಣಾ ಚತ್ತಾರೋ ಆಸವಾ ಯಸ್ಸಾತಿ **ಖೀಣಾಸವೋ**। ದಕ್ಖಿಣಾ ವುಚ್ಚತಿ ಕಮ್ಮಞ್ಚ ಕಮ್ಮಫಲಞ್ಚ ಸದ್ದಹಿತ್ವಾ ಆಯತಿಂ ಫಲಪಟಿಲಾಭತ್ಥಾಯ ದಿನ್ನದಾನಂ। ದಕ್ಖನ್ತಿ ವಡ್ಢನ್ತಿ ಸತ್ತಾ ಏತಾಯಾತಿ ಕತ್ವಾ। ತಾಯ ಪನ ದಕ್ಖಿಣಾಯ ವಿಪತ್ತಿಕರಾನಂ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಸಬ್ಬಸೋ ಅಭಾವತೋ ಸಮ್ಪತ್ತಿಕರಾನಞ್ಚ ಸೀಲಕ್ಖನ್ಧಾದಿಗುಣಾನಂ ಸಬ್ಬಸೋ ಪರಿಪುಣ್ಣತ್ತಾ ದಕ್ಖಿಣೇಯ್ಯೇಸು ಅಗ್ಗೋ ಜೇಟ್ಠಕೋ ಹುತ್ವಾ ತಂದಕ್ಖಿಣಂ ಪಟಿಗ್ಗಹಿತುಂ ಅರಹತೀತಿ **ಅಗ್ಗದಕ್ಖಿಣೇಯ್ಯೋ**।

ಪುಗ್ಗಲಭೇದೋತಿ ಚತುನ್ನಂ ಫಲಟ್ಠಪುಗ್ಗಲಾನಂ ಸಙ್ಖೇಪಭೇದೋ। ವಿತ್ಥಾರಭೇದೋ ಪನ ಏವಂ ವೇದಿತಬ್ಬೋ, ಅಟ್ಠಕಥಾಸು ತಾವ ಚತುವೀಸತಿ ಸೋತಾಪನ್ನಾ, ದ್ವಾದಸ ಸಕದಾಗಾಮಿನೋ, ಅಟ್ಠಚತ್ತಾಲೀಸ ಅನಾಗಾಮಿನೋ, ದ್ವಾದಸ ಅರಹನ್ತೋತಿ ಫಲಟ್ಠಾನಂ ಛನ್ನವುತಿಭೇದೋ ವುತ್ತೋ। ತತ್ಥ ಸದ್ಧಾಧಿಮುತ್ತೋ ಪಞ್ಞಾಧಿಮುತ್ತೋತಿ ದ್ವೇ ಸೋತಾಪನ್ನಾ ಹೋನ್ತಿ। ತೇ ಏಕಬೀಜೀ ಕೋಲಂಕೋಲೋ ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಪರಮೋಚಾತಿ ತೀಹಿ ಗುಣಿತಾ ಛ। ಪುನ ಚತೂಹಿ ಪಟಿಪದಾಹಿ ಗುಣಿತಾ ಚತುವೀಸತಿ ಹೋನ್ತಿ। ತಿವಿಧ ವಿಮೋಕ್ಖಚತುಪಟಿಪದಾನಂ ಪನ ಭೇದೇನ ದ್ವಾದಸ ಸಕದಾಗಾಮಿನೋ ದ್ವಾದಸ ಅರಹನ್ತೋಚ ಹೋನ್ತಿ। ಅನಾಗಾಮಿನೋ ಪನ ಅವಿಹೇಸು ತಾವ ತಯೋ ಅನ್ತರಾಪರಿನಿಬ್ಬಾಯಿನೋ, ಏಕೋ ಉಪಹಚ್ಚ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯೀ, ಏಕೋ ಉದ್ಧಂ ಸೋತೋ ಅಕನಿಟ್ಠಗಾಮೀತಿ ಪಞ್ಚ। ತೇಯೇವ ಸಸಙ್ಖಾರಪರಿನಿಬ್ಬಾಯೀ ಅಸಙ್ಖಾರಪರಿನಿಬ್ಬಾಯೀಚಾತಿ ದ್ವೀಹಿ ಗುಣಿತಾ ದಸ। ತಥಾ ಅತಪ್ಪಸು ದಸ್ಸಸುದಸ್ಸೀಸು ತಿಚತ್ತಾಲೀಸ ಹೋನ್ತಿ। ಅಕನಿಟ್ಠೇ ಪನ ಉದ್ಧಂಸೋತೋ ಅಕನಿಟ್ಠಗಾಮೀನಾಮ ನತ್ಥೀತಿ ಚತ್ತಾರೋ ಸಸಙ್ಖಾರಪರಿನಿಬ್ಬಾಯಿನೋ ಚತ್ತಾರೋ ಅಸಙ್ಖಾರಪರಿನಿಬ್ಬಾಯಿನೋತಿ ಅಟ್ಠಾತಿ। ಸಬ್ಬೇ ಅಟ್ಠಚತ್ತಾಲೀಸ ಹೋನ್ತೀತಿ। ಸುತ್ತನಿಪಾತಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಪನ ದ್ವಾದಸ ಸೋತಾಪನ್ನಾ, ದ್ವಾದಸ ಸಕದಾಗಾಮಿನೋ, ಚತುವೀಸತಿ ಅನಾಗಾಮಿನೋ, ದ್ವೇ ಅರಹನ್ತೋ, ಚತ್ತಾರೋ ಮಗ್ಗಟ್ಠಾತಿ ಚತುಪಞ್ಞಾಸ ಹೋನ್ತಿ। ತೇಯೇವ ಸದ್ಧಾಧುರ ಪಞ್ಞಾಧುರ ವಸೇನ ದ್ವೀಹಿ ಗುಣಿತಾ ಅಟ್ಠಸತಂ ಪುಗ್ಗಲಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ಆಗತೋ। **ಏತ್ಥಾತಿ** ಏತಸ್ಮಿಂ ಪುಗ್ಗಲಭೇದೇ। **ಸಬ್ಬೇಸಂಪೀತಿ** ಚತುನ್ನಂ ಫಲಟ್ಠಾನಂಪಿ ಸಾಧಾರಣಾವ। ನ ನಿರೋಧಸಮಾಪತ್ತಿ ವಿಯ ಏಕಚ್ಚಾನಂಏವ ಸಾಧಾರಣಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಅತಿವಿಯ ಮಮಾಯಿತಸ್ಸ ಅಭಿನನ್ದಿ ತಸ್ಸ ಅಜ್ಝೋಸಿತಸ್ಸ ಅತ್ತನೋ ಚಿತ್ತಸನ್ತಾನಸ್ಸ ಅಪವತ್ತಿಕರಣಂ ನಾಮ ಬಹಲರಾಗವಿಮುತ್ತಾನಂಏವ ಸಿಜ್ಝತೀತಿ ವುತ್ತಂ, **ಅನಾಗಾಮೀನಞ್ಚೇವ ಅರಹನ್ತಾನಞ್ಚಲಬ್ಭತೀತಿ**। ತೇಸಂಪಿ ಅಟ್ಠಸಮಾಪತ್ತಿಲಾಭೀನಂ ಕಾಮರೂಪಭವಗತಾನಞ್ಞೇವ ಇಧ ಗಹಣಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಕಸ್ಮಾ, ಆದಿತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಅನುಪುಬ್ಬನಿರೋಧಬಲೇನೇವ ಗನ್ತಬ್ಬತ್ತಾ। ತೇನಾಹ ತತ್ಥಾತಿಆದಿ। ತತ್ರಾಯಂ ವಿಧಿ, ಪಠಮಜ್ಝಾನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ವುಟ್ಠಾಯ ತತ್ಥ ಗತೇ ಸಙ್ಖಾರೇ ಅನಿಚ್ಚತೋ ದುಕ್ಖತೋ ಅನತ್ತತೋ ವಿಪಸ್ಸತಿ। ತತೋ ದುತೀಯಜ್ಝಾನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ವುಟ್ಠಾಯ ತತ್ಥಗತೇ ಸಙ್ಖಾರೇ ತಥೇವ ವಿಪಸ್ಸತಿ। ತತೋ ತತೀಯಂ ಝಾನಂ। ತತೋ ಚತುತ್ಥಂ ಝಾನಂ। ತತೋ ಪಞ್ಚಮಂ ಝಾನಂ। ತತೋ ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನಂ। ತತೋ ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚಾ ಯತನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ವುಟ್ಠಾಯ ತತ್ಥಗತೇ ಸಙ್ಖಾರೇ ತಥೇವ ವಿಪಸ್ಸತಿ। ತತೋ ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಾಯತನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ವುಟ್ಠಾಯ ನಾನಾಬದ್ಧಅವಿಕೋಪನಂ ಸಙ್ಘಪತಿಮಾನನಂ ಸತ್ಥುಪಕ್ಕೋಸನಂ ಅದ್ಧಾನ ಪರಿಚ್ಛೇದೋತಿ ಇಮಂ ಚತುಬ್ಬಿಧಂ ಪುಬ್ಬಕಿಚ್ಚಂ ಕರೋತಿ। ತತೋ ನೇವಸಞ್ಞಾ ನಾಸಞ್ಞಾಯತನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜತಿ। ಏಕಂವಾ ದ್ವೇವಾ ಚಿತ್ತವಾರೇ ಅತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಅಚಿತ್ತಕೋ ಹೋತಿ **ನಿರೋಧಂ ಫುಸತೀತಿ**।

ತತ್ಥತತ್ಥೇವಾತಿ ತತೋ ತತೋ ಝಾನತೋ ತಸ್ಮಿಂ ತಸ್ಮಿಂ ವುಟ್ಠಿತಕಾಲೇಏವ। **ವಿಪಸ್ಸನ್ತೋತಿ** ನಿರೋಧಸ್ಸ ಸಮಥ ವಿಪಸ್ಸನಾ ಯುಗನನ್ಧಬಲೇನೇವ ಪತ್ತಬ್ಬತ್ತಾ ವಿಪಸ್ಸನಾಬಲೇನಪಿ ಚಿತ್ತಸನ್ತಾನಸ್ಸ ಸಣ್ಹಸುಖುಮಭಾವಾ ಪಾದನತ್ಥಂ ಇದಂ ಪಠಮಜ್ಝಾನಂ ಅನಿಚ್ಚನ್ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ವಿಪಸ್ಸನ್ತೋ। **ಯಾವಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಾಯತನಂಗನ್ತ್ವಾ**ತಿ ಯಾವ ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಾಯತನಜ್ಝಾನಂ, ತಾವ ಸಮಾಪಜ್ಜನವುಟ್ಠಾನವಿಪಸ್ಸನಾವಸೇನ ಗನ್ತ್ವಾ। ಆವಜ್ಜನಾಧಿಟ್ಠಾನ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನಾನಿಪೇತ್ಥ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬಾನಿಯೇವ। ತೇನೇವ ಹಿ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಮಗ್ಗೇ ಪಞ್ಚವಿಧಾ ವಸಿಯೋ ನಿರೋಧಪರಿಕಮ್ಮೇಸು ವುತ್ತಾತಿ। **ತತೋಪರ**ನ್ತಿ ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಾಯತನಜ್ಝಾನಗತೇ ಸಙ್ಖಾರೇವಿಪಸ್ಸನಾನನ್ತರಂ, ಅಧಿಟ್ಠಾತಬ್ಬನ್ತಿ ಅಧಿಟ್ಠೇಯ್ಯಂ। ಅತ್ತನೋ ಸರೀರಾಬನ್ಧೇ ಪರಿಕ್ಖಾರೇ ಠಪೇತ್ವಾ ನಾನಾಬನ್ಧಾನಿ ಚೀವರಾದೀನಿ ಪರಿಕ್ಖಾರಾನಿ ಅಗ್ಗಿಆದಿನಾ ಪರಿಸ್ಸಯೇನ ಮಾವಿನಸ್ಸನ್ತೂತಿವಾ, ಏಕಸೀಮಾಯಂ ಸಙ್ಘಕಮ್ಮೇ ಕರೀಯಮಾನೇ ಸಙ್ಘೋ ಮಂ ಪಭಿಮಾನೇಸ್ಸತಿ, ತದಾ ವುಟ್ಠಹಾಮೀತಿವಾ, ಸತ್ಥಾ ಮಂ ಕೇನಚಿಕಾರಣೇನ ಪಕ್ಕೋಸಾ ಪೇಸ್ಸತಿ, ತದಾ ವುಟ್ಠಹಾಮೀತಿವಾ ಅಧಿಟ್ಠಾನಕಿಚ್ಚಂ। **ಆದಿಸದ್ದೇನ** ನಿರೋಧಬ್ಭನ್ತರೇಏವ ಮರಣಂ ನುಖೋ ಮೇ ಭವಿಸ್ಸತೀತಿ ಏವಂ ಪವತ್ತೋ ಅದ್ಧಾನ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ ಗಹಿತೋ। **ದ್ವಿನ್ನಂ।ಲ। ವೋಚ್ಛಿಜ್ಜತಿಚಿತ್ತಸನ್ತತಿ** ತದತ್ಥಾಯ ಆದಿತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ತಥಾರೂಪಸ್ಸ ಪಯೋಗವಿಸೇಸಸ್ಸ ಸುಟ್ಠು ಕತತ್ತಾ।

ತತೋತಿ ತಸ್ಮಿಂ ಕಾಲೇ। ಅನಾಗಾಮಿನೋ ಅನಾಗಾಮಿ ಫಲಚಿತ್ತಂ ನಿರಾವಜ್ಜನಂಪಿ ನಿಪ್ಪರಿಕಮ್ಮಂಪೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ತಥಾಹಿ ಆದಿತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಪವತ್ತಿತಂ ವಿಪಸ್ಸನಾಪರಿಕಮ್ಮಮೇವ ತಸ್ಸ ಪರಿಕಮ್ಮಟ್ಠಾನೇ ತಿಟ್ಠತಿ। ನ ವಿಸುಂ ಆಸನ್ನಪರಿಕಮ್ಮಂ ನಾಮ ಅತ್ಥೀತಿ। **ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ**ನ್ತಿ ಫಲಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನಂ। ಏವಂ ದುವಿಧಂ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನನಯಂ ನಿದ್ದಿಸಿತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಯದತ್ಥಂ ಸೋ ನಿದ್ದಿಸೀಯತಿ, ತದತ್ಥೇ ಸೋತುಜನೇ ನಿಯೋಜೇನ್ತೋ **ಭಾವೇ ತಬ್ಬನ್ತಿ** ಗಾಥಮಾಹ। ತತ್ಥ ಪಟಿಪಜ್ಜಿತಬ್ಬಾತಿ ಪಟಿಪತ್ತಿ। ಪಟಿಪಜ್ಜನ್ತಿವಾ ಏತಾಯ ಉಪರುಪರಿ ವಿಸೇಸನ್ತಿ ಪಟಿಪತ್ತಿ। ಸೀಲಾದಿಧಮ್ಮೋ। ರಸೀಯತಿ ನಿರಾಮಿಸಸುಖಾನುಭವನವಸೇನ ಅನುಭವೀಯತೀತಿ ರಸೋ। ಝಾನಮಗ್ಗ ಫಲಭೂತೋ ಅಧಿಗಮಧಮ್ಮೋ। ಅರಹತ್ತ ಫಲಮೇವವಾ। ತದುಭಯಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪ್ಪನ್ನಪೀತಿಸೋಮನಸ್ಸಮೇವವಾ। ಪಟಿಪತ್ತಿಯಾ ರಸೋ ಪಟಿಪತ್ತಿ ರಸೋ। ಸೋಏವ ಅಸ್ಸಾದಿತಬ್ಬಟ್ಠೇನ ಅಸ್ಸಾದೋ ಚಾತಿ **ಪಟಿಪತ್ತಿ ರಸಸ್ಸಾದೋ**। ಸಾಸನೇ ಪಟಿಪತ್ತಿರಸಸ್ಸಾದಂ ಪತ್ಥಯನ್ತೇನ ಭಿಕ್ಖುನಾ ಇಚ್ಚೇವಂ ಮಯಾ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಂ ಉತ್ತಮಂ ಭಾವನಾದ್ವಯಂ ಭಾವೇತಬ್ಬನ್ತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ।

ಇತಿ ಪರಮತ್ಥದೀಪನಿಯಾನಾಮ ಅಭಿಧಮ್ಮತ್ಥಸಙ್ಗಹಸ್ಸ

ಚತುತ್ಥವಣ್ಣನಾಯ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಸಙ್ಗಹಸ್ಸ

ಪರಮತ್ಥದಿಪನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ನಿಗಮ ಪರಮತ್ಥದೀಪನೀ

೧೭೨. ಚಾರಿತ್ತೇನ ಕುಲಾಚಾರೇನ ಸೋಭಿತೇ ಞಾತಿ ಮಿತ್ತ ಧನ ಭೋಗಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ವಿಸಾಲೇ ಕುಲೇ ಉದಯೋ ವಡ್ಢಿ ಯಸ್ಸ ಸೋತಿ **ಚಾರಿತ್ತಸೋಭಿತವಿಸಾಲಕುಲೋದಯೋ**। ತೇನ। ಸದ್ಧಾಯ ಅಭಿವುಡ್ಢಾನಂ ಪರಿಸುದ್ಧಾನಞ್ಚ ಅತ್ತನೋ ಸೀಲಸುತಚಾಗಾದಿಗುಣಾನಂ ಉದಯೋ ವಡ್ಢಿ ಏತಸ್ಮಿನ್ತಿ **ಸದ್ಧಾತಿವುಡ್ಢಪರಿಸುದ್ಧಗುಣೋದಯೋ**। ತೇನ। **ನಮ್ಬವ್ಹಯೇನಾತಿ** ನಮ್ಬನಾಮಕೇನ ಉಪಾಸಕೇನ। **ಪಣಿಧಾಯಾತಿ** ಭುಸಂ ನಿಧಾಯ ಹದಯೇ ಥಪೇತ್ವಾ ಉಪಾದಾಯ ಪಟಿಚ್ಚ। **ಪರಾನುಕಮ್ಪನ್ತಿ** ಪರೇಸಂ ಅತ್ತನೋ ಮನ್ದಬುದ್ಧೀನಂ ಪಚ್ಛಿಮಜನಾನಂ ಅನುಕಮ್ಪಂ ಅನುದಯಂ ಕಾರುಞ್ಞಂ ಪಣಿಧಾಯಾತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ಪತ್ಥಿತನ್ತಿ** ಅಭಿಯಾಚಿತಂ। **ಪುಞ್ಞೇನ ತೇನ ವಿಪುಲೇನಾತಿ** ತೇನ ವಿಪುಲೇನ ಅಭಿಧಮ್ಮತ್ಥ ಸಙ್ಗಹಪಕರಣಸ್ಸ ಕರಣಪುಞ್ಞೇನ। **ತುಮೂಲಸೋಮ**ನ್ತಿ ಏವಂ ನಾಮಕಂ ವಿಹಾರಂ। ವುತ್ತಞ್ಹಿ ಖುದ್ದಸಿಕ್ಖಾಟೀಕಾಯಂಸೀಹಳದೀಪೇ ತುಮೂಲಸೋಮವಿಹಾರೇ ಸಙ್ಘಸ್ಸ ಪಾಕವತ್ತಂಪಿ ತಾಲ ಪಣ್ಣಂ ವಿಕ್ಕಿಣಿತ್ವಾ ಕರೀಯತಿ। ನ ಹಿ ತತ್ಥ ಪಣ್ಣೇನ ಅತ್ಥೋ ಅತ್ಥಿ। ಸಬ್ಬೇಪಿ ಇಟ್ಠಕಚ್ಛನ್ನಾ ಪಾಸಾದಾದಯೋತಿ। ಏಸೋ ಕಿರ ವಿಹಾರೋ ಆದಿತೋ ಅಭಯಗಿರಿರಞ್ಞೋ ಅಗ್ಗಮಹೇಸಿಭೂತಾಯ ಸೋಮದೇವಿಯಾ ಕಾರಾಪಿತತ್ತಾ ಯಾವಜ್ಜತನಾಪಿ ಸೋಮವಿಹಾರೋತ್ವೇವ ಪಞ್ಞಾಯಿತ್ಥ। ತುಮೂಲಸದ್ದೋ ಪನ ವಿಪುಲಸದ್ದಪರಿಯಾಯೋ।

ಅಥೇತ್ಥ ವತ್ತತಿ ಸದ್ದೋ, ತುಮೂಲೋ ಭೇರವೋ ಮಹಾ।
ಹತ್ಥಿನಾಗೇ ಪದಿನ್ನಮ್ಹಿ, ಸಿವೀನಂ ರಟ್ಠವಡ್ಢನೇತಿ॥

ಆದೀಸು

ವಿಯ। ಸೋಚ ವಿಹಾರೋ ಸಟ್ಠಿಮತ್ತೇಹಿ ಮಹಾಪರಿವೇಣೇಹಿ ಸಣ್ಠಿತೋ ಹೋತೀತಿ ಅತಿವಿಯ ವಿಪುಲೋ ಮಹನ್ತೋ ವಿತ್ಥಿಣ್ಣೋ ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಾ ಸೋ ವಿಪುಲತ್ತಾ ಮಹನ್ತತ್ತಾ ವಿತ್ಥಿಣ್ಣತ್ತಾ ತುಮೂಲ ಸೋಮೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ತಂ ತುಮೂಲಸೋಮಂ। ಅತ್ಥತೋ ಮಹಾಸೋಮ ವಿಹಾರನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಏತೇನ ಥೇರೋ ಅತ್ತನೋ ಆಚರಿಯವಂಸಸ್ಸ ವಸನ ವಿಹಾರಂ ಕಿತ್ತೇತಿ। ಅತ್ತನೋ ವಸನಟ್ಠಾನಂ ಪನ ನಾಮರೂಪಪರಿಚ್ಛೇದೇ ಕಿತ್ತಿತಂ। **ಧಞ್ಞಾಧಿವಾಸ**ನ್ತಿ ತಸ್ಮಿಂ ವಿಹಾರೇ ಆದಿಕಮ್ಮಿಕಭೂತ ಮಹಿನ್ದತ್ಥೇರಾದೀನಂ ಪುಞ್ಞವನ್ತತ್ಥೇರಾನಂ ಅಜ್ಝಾವುಟ್ಠಭೂತಂ। ದೀಪಪಸಾದಕ ಮಹಾಮಹಿನ್ದತ್ಥೇರಸ್ಸ ಹಿ ವಂಸೇ ಜಾತತ್ತಾ ತಸ್ಮಿಂ ವಿಹಾರೇ ಆದಿಕಮ್ಮಿಕಭೂತೋ ಮಹಾಥೇರೋಪಿ ಮಹಿನ್ದತ್ಥೇರೋನಾಮಾತಿ ಧಾತುವಂಸೇ ವುತ್ತೋ। **ಉದಿತೋದಿತ**ನ್ತಿ ಅತಿವಿಯ ಉದಿತಂ। ನಭಮಜ್ಝೇ ಪುಣ್ಣಚನ್ದಮಣ್ಡಲಂ ವಿಯ ಸಕಲಸೀಹಳದೀಪೇ ಅತಿವಿಯ ಉಗ್ಗತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅರಿಯಮಗ್ಗಪಞ್ಞಾವಸೇನ ಪರಿಯತ್ತಿವೇಸಾರಜ್ಜಾದಿ ಪಞ್ಞಾವಸೇನವಾ ಅವದಾತೇಹಿ ಪರಿಯೋದಾತೇಹಿ ಗುಣೇಹಿ ಸೋತಿತಾತಿ **ಪಞ್ಞಾವದಾತಗುಣಸೋತಿತಾ**। ತೇ ಏವ ಲಜ್ಜೀಪಾಪಗರಹಿನೋ। **ಮಞ್ಞನ್ತೂತಿ** ಅನುಸ್ಸರನ್ತು। **ಪುಞ್ಞವಿಭಾವೋದಯ ಮಙ್ಗಲಾಯಾತಿ** ವಿಪುಲಾನಂ ಪುಞ್ಞಾನಂ ವಡ್ಢಿಸಙ್ಖಾತ ಮಙ್ಗಲತ್ಥಾಯ। ತತ್ರಾಯಂ ಯೋಜನಾ, ಪುಞ್ಞೇನ ತೇನ ವಿಪುಲೇನ ಧಞ್ಞಾಧಿವಾಸಂ ಉದಿತೋದಿತಂ ತುಮೂಲಸೋಮ ವಿಹಾರಞ್ಚ ತತ್ಥ ನಿವಾಸಿನೋ ಮಹಿನ್ದತ್ಥೇರಾದಿಕೇ ಪಞ್ಞಾವದಾತ ಗುಣಸೋಭಿತೇ ಲಜ್ಜಿಭೂತೇ ಭಿಕ್ಖೂಚ ಪುಞ್ಞವಿಭವೋದಯಮಙ್ಗಲಾಯ ಆಯುಕನ್ತಂ ಮಞ್ಞನ್ತು ಪಚ್ಛಿಮಾ ಜನಾತಿ। ಅಥವಾ, ತಂವಿಹಾರಂ ಅಞ್ಞೇ ಪಞ್ಞಾವದಾತ ಗುಣಸೋಭಿತ ಲಜ್ಜೀ ಭಿಕ್ಖೂ ಮಞ್ಞನ್ತೂತಿ ಯೋಜನಾ। ಏತೇನ ಥೇರೋ ಪಚ್ಛಿಮಜನಾನಂ ಛಸು ಅನುತ್ತರಿಯಧಮ್ಮೇಸು ಅನುಸ್ಸತಾನುತ್ತರಿಯಸಙ್ಖಾತಂ ಪುಞ್ಞವಿಸೇಸಞ್ಚ ಮಯಂಪಿ ತಾದಿಸಗುಣಭಾಗಿನೋ ಭವಿಸ್ಸಾಮಾತಿ ಉಸ್ಸಾಹನುಪಾಯಞ್ಚ ಪಟಿಪಾದೇಸೀತಿ।

ಪರಮತ್ಥದೀಪನೀ ನಿಗಮಕಥಾ

ಏತ್ತಾವತಾಚ -

നഗരേ **ദീപരങ്ഗമ്ഹി**, ഗാമേ തി നാമകേ।
അട്ഠസുഞ്ഞദ്വയേകമ്ഹി, സാകേ ജാതേന യാ മയാ॥

മുംവാഗാമേ അരഞ്ഞമ്ഹി, **ലങ്ഘതീതി** വിസ്സുതാലയേ।
വസതാ മഹതോ ഭിക്ഖു, ഗണസ്സ ഹിതകാരിനാ॥

പരമത്ഥദീപനീനാമ, സങ്ഖതാ സാരദസ്സിനാ।
സാരേസീനം ഹിതത്ഥായ, സാരാസാരവിവേകിനം॥

സുനിട്ഠിതാ അയം ടീകാ, നിബ്ഭയാ നിരുപദ്ദവാ।
നവപഞ്ചദ്വയേകമ്ഹി, സാകേ കോമുദസാരദേ॥

തഥാ കല്യാണസങ്കപ്പാ, സാധൂനം അമതപ്ഫലാ।
നിട്ഠം ഗച്ഛന്തു സബ്ബേപി, നിബ്ഭയാ നിരുപദ്ദവാ॥

യഥാ ലോകമ്ഹി ജോതന്തി, ഉഭോ ചന്ദിമസൂരിയാ।
തഥേവ പരമത്ഥേസു, അയം **പരമത്ഥദീപനീ**॥

പാളിയത്ഥേസു സാ സുഭാ, **സദ്ദനിരുത്തിദീപനീ**।
ഉഭോ ലോകമ്ഹി ജോതന്തു, സദ്ധമ്മോ യാവ തിട്ഠതീതി॥

തത്ഥ നഗരേ ദീപരങ്ഗമ്ഹീതി ദീപവാസിമഹാജനം രഞ്ജേതീതി ദീപരങ്ഗന്തി ലദ്ധനാമേ നഗരേ। ഗാമേ നാമകേതി രോഹിതമിഗാനം നിവാസഭൂമിതലേ പതിട്ഠിതത്താ ഏവംനാമകേ മഹാഗാമേ। സാകേതി കലിയുഗേ। യാ മയാതി പരമത്ഥദീപനീനാമ യാടീകാ മയാ സങ്ഖതാതി സമ്ബന്ധോ। ലങ്ഘതീതി വിസ്സുതാലയേതി ഏവംവിസ്സുതേ അരഞ്ഞവിഹാരേ। സാരേസീനന്തി സാരഗവേസീനം। സാരാസാരവിവേകിനന്തി അയം സാരോ അയം അസാരോതി ഏവം സാരഞ്ച അസാരഞ്ചവിവേ ചേത്വാ ജാനിതും സമത്ഥാനം। സാകേതി കലിയുഗേ। കോമുദസാര ദേതി കുമുദപുപ്ഫയുത്തേ സരദഉതു പരിയാപന്നേപച്ഛി മകത്തികമാസേ। അമതപ്ഫലാതി നിബ്ബാനപയോജനാ। സുഭാതി അത്ഥബ്യഞ്ജനസമ്പത്തിയാ സോഭണാ। സദ്ധമ്മോതി തിവിധം സത്ഥുസാസനം വുച്ചതീതി।

ഇതി അഭിധമ്മത്ഥസങ്ഗഹപകരണസ്സ ചതുത്ഥസംവണ്ണനാ

ഭൂതാ പരമത്ഥദീപനീനാമാ യംടീകാ

സബ്ബാകാരേന നിട്ഠിതാ।